DISPENSATORIUM
RENODÆI
QUERCETANI
UFFENBACHII
1631

Pa
13
Willm
1/6
H H
b 19
X 3.
63074/B

N° 357

The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

MEDICAL SOCIETY
OF
LONDON
DEPOSIT

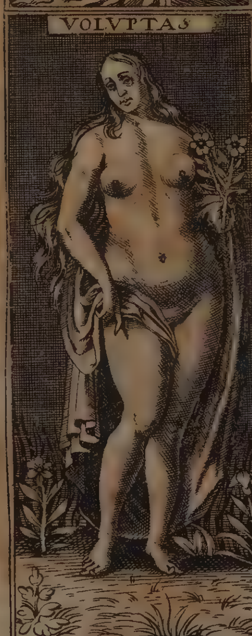
Accession Number

Press Mark
RENOU, J. de

X3

Y OF LONDON·MEDICA

DISPENSATORIUM GALENO CHYMICUM Continens.

Primo

IOANNIS RENODAEI

Inſtitutionum pharmoceuticarum LIB. V.

De materia medica LIB. III.

Et antidotarium varium et abſolutiſſimum:

Secundo

IOSEPHI QUERCETANI

Pharmacopoeam dogmaticorum reſtitutam

Per PETRUM UFFENBACHIUM

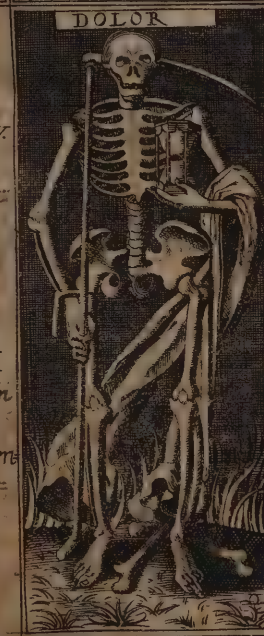
Reipubl. Moeno Francofurt. Archiatrum

Nunc Ultimo

Reuiſum, et ſaluberrimorum medicamentorum, ac experimentorum deſcriptionibus, ex manu ſcriptis et ſecretis Doctorum Virorum locupletatum.

Hanouiæ
Apud David Aubri.

A°. MDCXXXI.

EXIMIIS, DOCTRINA PRÆSTANTIBVS,

artisque Pharmaceuticæ peritiſſimis viris.

Dn. IOANNI IACOBO FLÖSSERO.
Dn. IOANNI MÜLLERO.
Dn. IOANNI CASPARO SPARR
Et
Dn. GERHARDO SOUALL

Auguſtæ Mœnofrancofurtenſium Reipublic. pharmacopœis maximopere induſtriis, amicis ſuis ſynceriſſimis.

PETRVS UFFENBACHIVS
Reipubl. Eiuſdem Archiater.

Τὸ ὑγιαίνειν.

QVod ea publici iuris facere, totique velut mundo propalare auſus fuerim, viri præſtantiſſimi, mihiq; amiciſſimi, quæ veſtris officinis hucuſque fuerunt peculiaria, adeo vobis moleſtũ eſſe non poterit, ſi perpenderitis, quãto cum fœnore ea ipſa vobis reſtituam. Pro eo enim,

quod ſecreta quædam, (ſi ſecreta dici mereantur) à collegis olim meis, in Chriſto pie defunctis, vobis communicata diuulgo, præter IOANNIS RENODÆI & IOSEPHI QVERCETANI opera pharmaceutica, iam ante quidem ædita, multas etiã alias medicamentorum ſaluberrimorum formulas ac deſcriptiones longo tẽpore à me collectas, ex probatiſſimorũ autorum meorumq; hinc inde præceptorum monumentis deprõptas & multipliciter in praxi mea probatas vnà cum veſtris vobis retribuo ac dedico, inuenietis quorum legiſſe non pœnitebit. Liberalitatem itaq; fauoremq; hunc meum grato animo ſuſcipite, boni conſulite, & ſi quæ bilis exinde ſuborta fuerit, candore veſtro eam corrigite; conſiderantes nimirũ, vitium non eſſe magis deteſtabile, tamq; Deo & hominibus odioſum, quam inuidiam, & inhumanum plane videri, ſibi ſoli ea reſeruare velle, quibus innumeris ſubueniri poteſt.

Vt autem ſciatis, quæ in duobus hiſce operibus à me adiecta fuerint, iis in officina pharmacopœorum ſeu antidotario IOANNIS RENODÆI vbiq; vocabulum ADDITIO; in pharmacopœa vero IOSEPHI QVERCETANI, cum & ipſe huius vocis ſæpe meminerit, ADDITIO P.V. præmiſi. Dabantur ex muſæo meo, quod eſt in nobili Francofurto. Prid. Idus Septembris ANN. MDCXXXI.

IOAN-

IOANNES RENODÆVS

BENEVOLO LECTORI.

HAEc eſt Pharmacopœa magna, candide Lector, aut ſi mauis, vniuerſa artis medicamentariæ doctrina, quam vix adhuc vllus in opus vnum congeſſit, aut debita methodo digeſſit, aut in artem redegit. Hæc, inquam, primæua eſt Medicinæ curatricis filia, quæ ſedula artifex, ac veluti Medici manus, non modo ſalutarem quamuis Antidotum parat, ſed ingerendam exhibet, & topicum admouet ipſa, atque ſanandis ægrotis non exiguas ſuppetias adfert, cuius nunc laudes egregias à Medicina, tanquam radios à Sole prodeuntes huc attexere nec libet, nec licet: verum grauiter fero tam vtilem artem indigne ac perperam à multis exerceri, qui ne quidem priora illius elementa norunt, aut illis noſcendis operam nauarunt. Eorum autem, qui huic arti ſegnius incumbunt, alii in antiquiores Græcos ſuæ vecordiæ culpam reiiciunt, qui vel ſimplicia incognita, aiunt, aut inuſitata, aut indebite parata præſcribunt: Alii tum in Barbaræ gentis idiomata, non ſatis fideliter ab interpretibus expreſſa, tum in ſimplicia, quæ exotica tellus eructat, ſibi inuiſa. Sunt qui ſuam opponunt ignauiam difficultatib. artis, cuius præcepta nullus hucuſq; ſimul omnia coniunxit, aut optima methodo, ſine qua vix quicquã diſcitur, aut ſcitur, diſpoſuit, ſed hic tantũ ſparſim quædã, ille alia, prout in ea parte ſeſe magis exercuit: Multorũ tamen extant libri & vulgari, & Latino ſermone conſcripti, qui de re Pharmaceutica tractant, quam Fernelius multis præceptionib. ſtabiliuit, Syluius præparationib. il-

 luſtrauit,

luſtrauit, Rondeletius compoſitionibus ditauit, VVeckerus laborioſiſs transſcriptor & confectionibus aptis ornauit, & ineptis onerauit. Eſt vero cachinno dignum, multos compoſita medicamenta deſcribere, quorum ſimplicia penitus ignorant, compoſitionis rationem, & apparandi modum. Eſt & flagitio plenum, imo cruce dignum alios non modo medicamentorum, ſed monetarum adulterationem, & ponderis accretionem docere, & Pharmaca quædam literis mandare & laudare, quæ ſine ſanitatis iactura vix ingeruntur: Nam cum optima quæque ſint adiaphora, & pro ratione boni vel mali vſus proſint vel obſint, ſi quæ ab imperitis, velim expertis, vel non probatis ſcripta dantur, ſuſpecta ſunt, infida, aut non ſatis ſecura. Ne quis autem in poſterum ſe excuſatum velit, ſi oſcitanter Pharmaciam exerceat, & ſimplicia male ſeligat, paret, miſceat, opus hoc Pharmaceuticum exhibemus: Quod multo fœcundius conſcriptum, facundius elaboratum, felicius abſolutum, ab alio quodam ex clariſſimis Medicis Pariſienſibus, quorum minimus ſum, habuiſſes, candide lector: Quot enim viri ſunt, tot oracula, tot Apollines, tot Medicinæ principes, qui tum docendo, tum medendo vitam quidem laborioſam, ſed gratam, felicem, honoribus multis decoratam Lutetiæ degunt. In ea enim, quæ velut eſt orbis in vrbe, vix ſingulis datur horis diurnis, vel cibandi, vel placide reſpirandi tempus, illorumque Muſæ ſilere malunt, quam ſcriptitare, vel ignauorum quorundam exemplo, ineptire. Ego vero nocturnis lucubrationibus, quibus ſæpe delector, moderatis, vires diuturno labore fatigatas, vtcunque erigens, ac animum pharmaciam illuſtrandi deſiderio recreans, cuncta, quæ ad hanc artem ſpectare dicuntur, aut vtiliter queunt referri tam perſpicua, & accurata docendi methodo contexui, vt nihil ad illius perfectionem deſiderari videretur.

Totum autem opus in duas partes ſecatur, Prior Inſtitutiones Pharmaceuticas, ſeu theoriam, poſterior Officinam, ſeu praxim tradit. Inter vtramque ſunt libri tres, de materia Medica, vt ambabus poſſint inſeruire. Seu enim medicamenta in rem præſentem expetantur, quæ in Inſtitutionibus multa ſunt, ſeu ad futuros vſus, quæ in Officina adhuc plura deſcribuntur, ſingulorum materia ex dictis libris quærenda & agno-

ſcenda

ſcenda: quæ idcirco ſic aptius collocatur, quam in totius operis initio, licet prius debeant ſimplicia dignoſci, quam ſeligi. In libro igitur priore de medicamentorum delectu agitur: In ſecundo, de præparatione: In tertio, de compoſitione: In quarto, de legibus in compoſitione ſeruandis: In quinto de formulis remediorum. His accedunt alii tres libri, nempe de plantis, mineralibus, & ſtirpibus. Poſterior pars, quam Officinam Pharmaceuticam, ſeu Antidotarium nominauimus, in duas rurſus partes diuiditur; Prima de medicamentis ſumendis, altera de admouendis diſſerit. Atque denuo vtraque in libros tres diſtinguitur, & ſinguli in plures ſectiones, pro rerum docendarum varietate, & ordinis elegantius diſponendi ratione. Omnia, Lector beneuole, grata mente accipias, & æqui bonique conſulas, rogo.

AD DO-

AD DOCTISSIMVM VIRVM DN. DE RENOV DOCTOREM MEDICVM.

HIPASTICHON.

ESt, qui res nouiter cunctas, quot Tartara claudunt,
Quot cœlum, & Tellus, non ego mirer eum?
Eſt quoque, qui vires harum, atque affecta recenſet,
Quanto plus tantum miror Ariſtotelem.
Eſt &, ad humanos qui cuncta hæc applicat vſus
Quæ nouit: Soter hic Deus eſt homini.

N. IABOT *Schola Med. Pariſ. Decanus.*

AD IOANNEM RENODÆVM MED. REG. DE PHARMACIA MAgna ab ipſo edita,

Εὐχαριστικόν.

ITE truces Parcæ, non iſthic pulla trahuntur
Stamina; non veſtro colla paranda iugo.
Hic micat æternum volitans per ſecula nomen,
Hic noſtras cingit laurus amica domos.
In te vera loquor, dulcis Renodæe; Videte
Vos proceres, ſi me talia cogit amor:
En medicas gemebunda trahens ſuſpiria Phœbus
Collapſas artes viderat arce ſua:
Vos iubet ire viam, proceres, qua ſemita monſtrat
Ardua, qua greſſus Pharmaca tuta tenent;
His dictis animos incendit; ſiccine inulta
Pharmacopœa iaces? Iſne peribit honos?
Non tulit inſtantem Renodæus; Gloria ſoli;
Gloria nunc ipſi; Non peritura dies.
Exit opus tandem vario molimine mentis
Aureum, & hæc calamo ferrea ſecla domans.
Ex illo quæ ſint methodo tractanda perite
Pharmaca; quæ mala ſint, quæue ſequenda vides.
Ex illo tibi parta ſalus: Morbonia dextras
Hic videt hoſtiles; Vita, perenne decus.
Ecquid erit præmij? Sic te tua fata ſecundent,
Vt ſit, quanta operis, ſic tibi longa dies.

IOAN d'EGORRIS
Med. Pariſ.

INDEX

INDEX CAPITVM

PRIMÆ PARTIS HVIVS OPERIS, QVÆ LIBROS OCTO CONTINET, IN QVORVM QVINQVE PRIORIBUS de inſtitutionibus Pharmaceuticis, in aliis tribus de materia Medica agitur.

LIBER PRIMVS.

In quo Pharmaciæ vtilitas, dignitas, & Medicamentorum qualitas, effectus & delectus explicantur.

EIVSDEM LIBRI CAPITA.

I. QVID Pharmacia & eius vtilitas. fol. 1.

II. Quid Pharmacopœus, qualis eſſe debeat, illius ſubiectum, obiectum & finis. 2

III. Quid medicamentum, quid alimentum, quid inter vtrúmque medium. 4

IV. Antiquitus ſolummodo ſimplicium vſus & mirabiles eorũ ꝓprietates. ib.

V. De materia medicamentorum, & vnde ſumitur. 5

VI. De facultatib. medicamentorũ, & quotuplex ſecũdũ generales facultates medicamentũ. 6

VII. De primis & ſecundis medicamentorum facultatibus. 7

VIII. De tertia medicamentorum facultate, ſeu proprietate occulta. 8

** IX. De

IX. De facultate medicamentorum purgantium, vnde promanat, & quomodo agit. 9
X. De medicamentis quæ citra ventris ſolutionem, occulta proprietate morbos multos ſanant. 10
XI. De ſimplicibus medicamentis, quæ proprietate ſpecifica partes quaſdam reſpiciunt. 12
XII. De periammatis, ſeu Amuletis, quæ geſtata, vel appenſa, mira & cæca virtute morbos multos curant. 13
XIII. De Venenis. 15
XIV. De facultatib. medicamentorum in genere, quę ab effectis dominantur. 17
XV. De generali delectu medicamentorum purgantium. 20
XVI. Vnde ſumatur purgantium medicamentorum delectus. 21
XVII. Quomodo ſumatur medicamentorum electio à rebus enumeratis. 22
XVIII. Particularis ſaporum diſquiſitio. 23
XIX. Quis medicamentorum delectus à ſaporibus ſumitur. 25
XX. De tempore colligendi medicamenta. Quamdiu vis eorum perduret; Et quo tempore melior. 26
XXI. Quis medicamētorum purgantium ex loco ſumitur delectus. 27
XXII. De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus ſumpto. 29

Inſtitutionum Pharmaceuticarum liber ſecundus, in quo de Medicamentorum præparatione agitur.

EIVSDEM CAPITA.

I. Medicamentis omnibus, vt alimentis præparationē aliquam deberi. 31
II. De præparationum differentiis. 32
III. De lotione. 33
IV. De purgatione medicamētorum. 35
V. De infuſione. 36
VI. De humectatione, aliiſque infuſionum differētiis. ibid.
VII. De nutritione. 37
VIII. De maceratione, infectione, & digeſtione. ibid.
IX. De tritura. 38
X. De variis trituræ ſpeciebus. 40
XI. De coctione. 41
XII. De aſſatione & frictione. 42
XIII. De vſtione. 43
XIV. De extinctione. 45
XV. De calfactione, inſolatione, & refrigeratione. ibid.

XVI. De

XVI. De putrefactione & fermentatione. 46
XVII. De diſſolutione. 47
XVIII. De liquatione. ibid.
XIX. De mollitione & duratione. 48
XX. De ſiccatione. ibid.
XXI. De expreſſione. 49
XXII. De extractione. 50
XXIII. De extractis chymicorum. 51
XXIV. De cribratione. 52
XXV. De colatione & filtratione. ibid.
XXVI. De deſpumatione. 53
XXVII. De clarificatione. 54
XXVIII. De aromatizatione. ibid.
XXIX. De coloratione. 55
XXX. De conditura, ſalitura & fartura. ibid.
XXXI. De deſtillatione. 56
XXXII. De deſtillatione per deſcenſum. 58

Inſtitutionum Pharmaceuticarum liber tertius, in qua agitur de compoſitione Medicamentorum generalium.

EIVSDEM CAPITA.

I. Cur medicamenta componantur. 60
II. De ſyrupis in genere. 61
III. De propomatis. 62
IV. De ſyrupis mellitis. 63
V. De ſuccis mellitis. 64
VI. De ſapis. 65
VII. De conſeruis. 66
VIII. De conditis in genere. 67
IX. De pulueribus. ibid.
X. De eclegmatis. 68
XI. De electuariis. 69
XII. De hieris. 71
XIII. De opiatis. ibid.
XIV. De pilulis. 72
XV. De trochiſcis. 74

Sectio ſecunda libri tertii, in qua generalis Medicamentorum externorum explicatio traditur.

EIVSDEM CAPITA.

I. De oleis. 75
II. De vnguentis. 77
III. De ceratis. 78
IV. De emplaſtris. 79
V. De ſparadrappis. 81

Inſtitutionum Pharmaceuticarum liber quartus. De legibus in compoſitione ſeruandis.

EIVSDEM CAPITA.

I. Quis primus medicamenta compoſuit, & ratio cõpoſitionis. 82
II. De baſi medicamentorum, & eorum collatione in formulis. 83
III. De formis & fine medicamentorum. 84
IV. De Medicorum ponderibus & eorum notis. 86
V. De medicorum menſuris. 87
VI. De quantitate medicamentorum

torum exhibendorum. 88
VII. Iuſtam medicamentorum quantitatem vix definiri, non tamen dum parum excedit, aut deficit, periculoſam. 89
VIII. De his, quæ innoxie magna quantitate ſumuntur, quibus conueniant, & quando. 90
IX. De his, quæ parua quantitate præſcribuntur. 91
X. Qua quantitate ſimplicia medicamentis componendis permiſceantur. 92
XI. De medicamentorum repoſitione. 93
XII. De conſeruatione & duratione medicamentorũ. 94
XIII. De his, quæ antonomaſia quadam cęteris prȩſtãt, à qua illorum denominatio ſumatur. 95
XIV. De radicibus, ſeminibus, floribus, lapillis & aquis, quæ dignitate quadam cæteris præferuntur. 97
XV. De ſuccedaneis. 98
XVI. Quæ, & quando recte ſubſtituuntur. 99
XVII. De medicamentis adulteratis. 103

Inſtitutionem Pharmaceuticarum liber quintus. De medicamentorum formulis, quorum vſus ad morborum præcautionem, vel profligationem celebratur.

Præfatio. 105
I. De ſolemnibus quibuſdam decoctionibus longo vſu celebratis. 106
II. De doſi. 107
III. De potione purgatoria. 108
IV. De iulepis. 109
V. De deſtillatis reſtauratiuis. 110
VI. De apozematis. 111
VII. De gargariſmatis. 112
VIII. De emulſionibus. 113
IX. De amygdalatis. 114
X. De ptiſana antiquorum, hordeato. ibid.
XI. De lohoch, ſeu eclegmatis in rem præſentem imperandis. 115
XII. De apophlegmatiſmis. 116
XIII. De bolo purgatorio. ibid.
XIV. De opiatis. 117
XV. De conditis. 118
XVI. De paſta regia. ibid.
XVII. De mazapane. 119
XVIII. De piniolato, ſeu pignolato. 120
XIX. De pandaleis. ibid.
XX. De hypoglottidibus, vulgo ſublinguis. ibid.
XXI. De tabellis. 121
XXII. De pulueribus. ibid.

SECTIO

SECTIO II.

De his quæ vel induntur, vel iniiciuntur. Et primum

I. De errhinis. 122
II. De peſſis. 123
III. De nodulis, vel potius penicillis. 124
IV. De ſuppoſitoriis. ibid.
V. De clyſteribus, ſeu enematis. 125

SECTIO III.

De his quæ extrinſecus adhibentur. Et primo

I. De Balneis. 127
II. De ſemicupio, ſeu inſeſſu. 128
III. De vaporario. ibid.
IV. De hypocauſto, ſeu ſudatorio. 129
V. De fomentis ſeu fotibus. ibid.
VI. De epithematis. 130
VII. De lotione. 131
VIII. De embroche & aſperſione ibid.
IX. De linimento, ſeu litu. 132
X. De mucaginibus. ibid.
XI. De collyriis. 133
XII. De lacte virginali. 134
XIII. De aqua aluminoſa. ibid.
XIV. De frontali. ibid.
XV. De cataplaſmatis & pultibus. 135
XVI. De cataplaſmatis, empaſmatis, & diapaſmatis. 136.
XVII. De ſynapiſmis ſeu phœnigmis. ibid.
XVIII. De dropace & picatione. 137
XIX. De Pſylotris. 138
XX. De veſicatoriis. ibid.
XXI De pyroticis ſeu cauteriis. 139
XXII. De ſcuto. 140
XXIII. De cucupha, & ſemicucufa. ibid.
XXIV. De ſacculis. 141
XXV. De dentrificiis. 142
XXVI. De odoramentis. ibid.
XXVII. De ſuffitibus, & auiculis Cypreis. 143

DE MATERIA MEDICA, COMPOSITIONIBVS IN PHARMACOPOLIO parandis & ſeruandis neceſſaria, Libri tres.

De plantis, LIBER PRIMVS.

EIVSDEM CAPITA.

Præfatio. 146
I. De aqua. 147
II. De Vino. 149
III. De aceto. 150
IV. De omphacio. 151
V. De ſaccharo. ibid.
VI. De melle. 152
VII. De manna. 153
VIII. De floribus cordialibus & & primũ de violis. 154
IX De flore bugloſſi. ibi.
X. De flore borraginis. 155
XI. De communibus quatuor emollientibus, & primum de maluis. ibid.
XII. De acantho, ſeu branca vrſina. 156
XIII. De aliis emollientibus, & primum de mercuriali. ibid.
XIV. De parietaria. 157
XV. De beta & atriplice. ibid.
XVI. De quinque capillaribus, & primum de vero capillo veneris. ibid.
XVII. De adianto vulgari. 158
XVIII. De polytricho. ibid.
XIX. De cetarach. 159
XX. De ſaluia vita. ibid.
XXI. De quibuſdam aliis capillaribus minus proprie dictis, & primum de hemionitide. ibid.
XXII. De cuſcuta & epithymo. 160
XXIII. De quinque radicibus aperientibus, & primum de Apio. ibid.
XXIV. De petroſelino. ibid.
XXV. De aſparagis. 161
XXVI. De fœniculo. ibid.
XXVII. De ruſco. 162
XXVIII. De quatuor ſeminib. frigidis maioribus. ibid.

XXIX. De

XXIX. De quatuor ſeminibus frigidis minorib. Et primum de lactuca & eius ſemine. ibid.
XXX. De portulaca eiuſque ſemine. 163
XXXI. De aliis ſeminibus frigidis minorib. ac obiter de Cichoreaceis. ibid.
XXXII. De ſeminibus quatuor calidis maioribus, & primum, De aniſo. 164
XXXIII. De cumino. 165
XXXIV. De caro. ibid.
XXXV. De aliis quatuor ſeminibus calidis minoribus, & primum de Ammi. ibid.
XXXVI. De Amomo. 166
XXXVII. De dauco. ibid.
XXXVIII. De eximiis aliquot floribus, ex quibus aquæ & olea trahuntur efficaciſſima, & primum, De roſis. 167
XXXIX. De nymphea. ibid.
XL. De lilio. 168
XLI. De croco. ibid.

SECTIO II.

De ſimplicibus purgantibus.

Præfatio. 169
I. De Rhabarbaro. ibid.
II. De caſſia. 170
III. De Tamar-Indis. ibid.
IV. De myrobalanis. ibi.
V. De aloe. 171
VI. De ſenna. 172
VII. De radice mechoacan. ib.
VIII. De agarico. ibid.
IX. De polypodio. 173
X. De carthamo. ibid.
XI. De ebulo. 174
XII. De eſula. ibid.
XIII. De Hermodactylis. 175
XIV. De turpetho. ibid.
XV. De ſcammonio. 176
XVI. De elleboro. 177
XVII. De colocynthide. ibid.
XVIII. De mezereo & chamelæa. 178
XIX. De Thymelæa. ibid.
XX. De laureola. ibid.
XXI. De Ricino. ibid.
XXII. De braſſica Marina. 179

SECTIO III.

De calefacientibus exoticis.

I. De zinzibere. 180
II. De zerumbet. ibid.
III. De zedoaria. ibid.
IV. De galanga. 181
V. De acoro. ibi.
VI. De calamo aromatico. ibid.
VII. De coſto. 182
VIII. De behen vtroque. ibid.
IX. De ſcecachul. 183
X. De cinnamomo. ibid.
XI. De nuce moſchata, maci & macere. 184
XII. De piperibus. 185
XIII. De caryophillis. 186
XIV. De cardamomis. ibid.

XV. De

XV. De cubebis. ibid.
XVI. De carpobalſamo & cæteris balſami partibus. 187
XVII. De Kermès. 188
XVIII. De ſchœnanto. 189
XIX. De folio ſeu malabatro. ibid.
XX. De ſpica Indica & Nardis. ibid.
XXI. De Agallocho. 190
XXII. De ſantalis. ibid.
XXIII. De ſaſſafras. 191
XXIV. De guaiaco. ibid.
XXV. De ſarſaparilla. ibid.
XXVI. De chyna radice. 192

SECTIO IV.

De calefacientibus indigenis.

I. De Pyrethro. ibid.
II. De Sinapi. 193
III. De Thlaſpi. 194
IV. De Eruca. ibid.
V. De Vrtica. 195
VI. De Iride. ibid.
VII. De Helenio. 196
VIII. De Cypero. 197
IX. De Angelica. ibid.
X. De libiſtico, ſeu liguſtico. ibid.
XI. De Seſeli. 198
XII. De Gentiana. 199
XIII. De tormentilla. ibid.
XIV. De pæonia. ibid.
XV. De rubia. 200
XVI. De oinone. ibid.
XVII. De eryngio. ibid.
XVIII. De gramine vulgari. 201
XIX. De glycyrrhiza. ibid.
XX. De cyclamine. ibid.
XXI. De ſcylla. 202
XXII. De bulbis. ibid.
XXIII. De Satyrio. 203
XXIV. De porris. ibid.
XXV. De raphano & rapo, ſeu buniade. 204
XXVI. De anemone. ibid.
XXVII. De Keiri. 205
XXVIII. De thymo. ibid.
XXIX. De ſerpillo. ibid.
XXX. De ſampſuco & maiorana. 206
XXXI. De pulegio. ibid.
XXXII. De polio. 207
XXXIII. De ozymo. ibid.
XXXIV. De origano. 208
XXXV. De mentha. ibid.
XXXVI. De calamintha. 209
XXXVII. De abſynthio. ibid.
XXXVIII. De artemiſia. 210
XXXIX. De meliſſa, ſeu meliſſophillo. ibid.
XL. De praſſio. 211
XLI. De betonica. ibid.
XLII. De veronica. ibid.
XLIII. De dictamno. 212
XLIV. De ſtœchade. ibid.
XLV. De ſaluia. 213
XLVI. De hormino. ibid.
XLVII. De ſcordio. ibid.
XLVIII. De ruta. 214
XLIX. De lithoſpermo. ibid.
L. De ſaxifraga. 215
LI. De Ariſtolochia. ibi.
LII. De aſaro. ibid.

LIII. De

LIII. De pimpinella. 216
LIV. De chamedry. ibid.
LV. De chamæpyti. ibid.
LVI. De parthenio. 217
LVII. De hyperico. ibid.
LVIII. De Androſæmo. ibid.
LIX. De melanthio ſeu nigella. 218
LX. De hyſſopo. ibid.
LXI. De geranio. ibid.
LXII. De Doronico & damaſonio. 219
LXIII. De carduobenedicto. 220
LXIV. De cardio botano, ſeu cardiaca. ibid.
LXV. De chameleone nigro. 221
LXVI. De Cynara. ibid.
LXVII. De phu, ſeu valeriana. ibi.
LXVIII. De fumaria. 222
LXIX. De euphraſia. ibid.
LXX. De centaurio minore. ibid.
LXXI. De Rapontico. 223
LXXII. De Meu. ibid.
LXXIII. De anetho. 224
LXXIV. De petroſelino Macedonico. ibid.
LXXV. De Coriandro. ibid.
LXXVI. De capparibus. 225
LXXVII. De periclymeno. ibid.
LXXVIII. De geniſta. ibid.
LXXIX. De ſabina. 226
LXXX. De roremarino. ibid.
LXXXI. De agno caſto, ſeu vitice. ibid.
LXXXII. De fraxino & Ornithogloſſo. 227
LXXXIII. De viſco querno. ibid.
LXXXIV. De populo. 228

SECTIO V.

De ſimplicibus refrigerantibus.

I. De mandragora. 229
II. De ſolano. 230
III. De alkekengi. 231
IV. De hyoſcyamo. ibid.
V. De papauere. ibid.
VI. De ſemperuiuis. 232
VII. De cynogloſſo. 233
VIII. De plantagine. ibid.
IX. De centinodia. 234
X. De ſymphyto. ibid.
XI. De oxalide. 235
XII. De oxylapatho. 236
XIII. De hepatica, hepatorio, & eupatorio, ſiue agrimonia. ibid.
XIV. De primula veris, ſeu herba paralyſis. ibid.
XV. De braſſica hortenſi. 237
XVI. De pſyllio. ibid.
XVII. De tuſſilagine. 238
XVIII. De lupulo. ibid.
XIX. De biſtorta. ibid.
XX. De fragaria. 239
XXI. De pentaphyllo. ibid.
XXII. De ſpargula, ſeu apparine. 240
XXIII. De ſcabioſa. ibid.
XXIV. De Goſſipio. ibid.
XXV. De hiſpidula, ſeu Aeluropo, quem vulgus pedem cati nominant. 241
XXVI. De meliloto. ibid.
XXVII. De lino. ibid.

XXVIII. De fœnugræco. 242
XXIX. De ciceribus rubris. ibid.
XXX. De orobo ſiue eruo. ibid.
XXXI. De lupinis. 243
XXXII. De hordeo. ibid.
XXXIII. De Sumacho ſeu Rhoe. ibidem.
XXXIV. De myrto. 244
XXXV. De millefolio. ibid.
XXXVI. De tamariſco. 245

SECTIO VI.

De fructibus.

I. De pomis. 245
II. De pyris. 240
III. De malo citrio. 247
IV. De arantiis. ibid.
V. De granatis. 248
VI. De malo cotoneo. ibid.
VII. De meſpilis. 249
VIII. De ſorbis. ibid.
IX. De cornis. 250
X. De prunis. ibid.
XI. De malis armeniacis. 251
XII. De perſicis. ibid.
XIII. De ceraſis 252
XIV. De moris. ibid.
XV. De moris ſylueſtribus & Idæis. 253
XVI. De ſebeſten ſeu mixis. ibidem.
XVII. De iuiubis. ibid.
XVIII. De ficubus. 254
XIX. De dactylis. ibid.
XX. De Oliuis. 255
XXI. De vuis acerbis & paſſulis. 256
XXII. De Ribes. ib.
XXIII. De berberis. 257
XXIV. De auellanis. ibid.
XXV. De piſtacis. ibid.
XXVI. De amygdalis. 258
XXVII. De nucibus. ibid.
XXVIII. De nucibus pineis. 259
XXIX. De nucibus cupreſſi. ibid.
XXX. De fructibus, ſeu baccis lauri. 260
XXXI. De granis iuniperi. ibid.
XXXII. De gallis. 261

SECTIO VII.

De Gummis.

I. De ſuccis, ſeu plantarum humoribus. 262
II. Quid gũmi, & quid differant à reſinis & aliis liquoribus cõcretis. ib.
III. De gummi arabico. 263
IV. De gummi tragacantho. ibid.
V. De ammoniaco. 264
VI. De lacca & Cancamo. ibidem.
VII. De ſanguine draconis. 265
VIII. De aſa fœtida. 266
IX. De ſagapeno. 267
X. De Galbano. ibid.
XI. De opopanace. 268
XII. De ſarcocolla. ibid.
XIII. De gummi hederæ. 269

SECTIO

SECTIO VIII.

De Reſinis.

I. Quid reſina & eius varietas. 269
II. De pice. 270
III. De terebinthina. 272
IV. De thure. ibid.
V. De Beniuino. 273
VI. De euphorbio. ibid.
VII. De lacryma oleæ Æthiopicę, improprie gummi elemi dicta. 274

SECTIO IX.

De Gummi-reſinis.

I. De maſtiche. 275
II. De caphura. ibid.
III. De ſtyrace. 276
Apendix de Anomalis gummi-reſinis. 277
IV. De myrrha. ibid.
V. De bdellio. 277

SECTIO X.

De aliis ſtirpium humoribus, ſeu ſuccis.

I. De opio. 278
II. De elaterio. 279
III. De ladano. ibid.
IV. De hypociſtide. 280
V. De tartaro. ibid.
VI. De ſucco glycyrrhizæ. 281
VII. De cera. ibid.
VIII. De ſuccis quibuſdam aliis, alio loco aptius deſcriptis. 282

DE MATERIA MEDICA,

LIBER SECVNDVS.

De Mineralibus.

Præfatio. 283
I. De terra lemnia. 284
II. De bolo armena: ibidem.
III. De aliis quibuſdam terris minus vſualibus. 285
IV. De quibuſdam foſſilibus è mari, terraque erutis, quæ inter metalla, lapides, & terras ambigunt: Et primum De chryſocolla ſeu Borace. 286
V. De Vitriolo ſeu calchanto. ibid.
VI. De alumine. 288
VII. De ſale. ibid.

VIII. De bitumine. 289
IX. De ſulphure. 290
X. De ambaro griſeo. ibid.
XI. De ambaro fuluo, ſeu electro. 291
XII. De corallio. ibid.
XIII. De auripigmento. 292
XIV. De minio. 293
XV. De hydrargyro. 294

SECTIO II.

De lapidibus pretioſis & medicatis.

I. De ſmaragdo. 295
II. De ſaphyro. 296
III. De rubinis. 297
IV. De granatis. ibid.
V. De Sardio lapide. 298
VI. De Hyacintho. ibid.
VII. De Topazio. ibid.
VIII. De lapide Lazuli. 299
IX. De magnete, ſeu lapide Heraclio. ibid.
X. De aliis quibuſdam gemmis in Medicina rarius vſurpatis. 300

De lapidibus quibuſdam medicatis, nec pretioſis, & primum.

XI. De marmore. 302
XII. De cryſtallo. ibid.
XIII. De gypſo. 303
XIV. De calce. ibid.
XV. De lapidibus ſpongiarum. 304
XVI. De lateribus. ibid.

SECTIO III.

De Metallis.

I. De auro. 305
II. De argento. 306
III. De ſtanno. 307
IV. De plumbo. ibid.
V. De ære. 308
VI. De ærugine. ibid.
VII. De ferro. 309
VIII. De ſeptimo metallo. 310
IX. De ceruſa. ibid.
X. De cadmia vtraque factitia & foſſili. 311
XI. De ſpodio. 312
XII. De pompholige. 313
XIII. De Lithargyro. ibid.

DE MATERIA MEDICA,

LIBER TERTIVS.

De medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus ſumptis.

	Præfatio.	315
I.	De ſanguine humano.	316
II.	De Mumia.	317
III.	De ſanguine hirci.	318
IV.	De ſanguine leporis.	ibid.
V.	De pinguedinibus: & primo.	
	De medulla cerui.	319
VI.	De ſeuo caprino.	ibid.
VII.	De axungia Suis.	320
VIII.	De axungia vrſi.	ibid.
IX.	De axungia anſeris.	ibidem.
X.	De axungia anatis.	321
XI.	De axungia gallinarum.	ibid.
XII.	De Butyro.	322
XIII.	De pulmone vulpis.	323
XIV.	De teſticulis caſtoris.	ibidem.
XV.	De excrementis animalium: Et primum	
	De moſcho.	324
XVI.	De Cibetho.	ibid.
XVII.	De ichthycolla.	325
XVIII.	De Oeſypo.	326
XIX.	De oſſibus medicatis: Et primum.	
	De oſſe cordis cerui.	ib.
XX.	De ebore	327
XXI.	De cornu monocerotis.	328
XXII.	De lapide bezaar.	329
XXIII.	De Margaritis ac vnionibus.	330
XXIV.	De vmbilicis marinis.	331
XXV.	De dentalio.	ibid.
XXVI.	De Antalio.	ibid.
XXVII.	De teſtudinibus.	332
XXVIII.	De ranis.	333
XXIX.	De cancris.	ibid.
XXX.	De viperis.	334
XXXI.	De ſcincis.	335
XXXII.	De ſcorpionibus.	336
XXXIII.	De Lumbricis.	337
XXXIV.	De cantharidibus.	ibid.
XXXV.	De Formicis.	338
XXXVI.	De Serico.	ibid.

INDEX CAPITVM

ISAGOGES.

Præfatio. 340
Cap.I. De domo & officina pharmacopœi. 342
II. De inſtrumentis officinę neceſſariis. 343
III. De mortariis & piſtillis. 344
IV. De ſpatulis & cochlearibus. ibid.
V. De ahenis & aliis quibuſdam vaſis metallicis. 345
VI. De torcularibus & prælis. ibid.
VII. De cribris & incerniculis. 346
VIII. De colatoriis. 347
IX. De fornacibus. ibid.
X. De alembicis & cucurbitis. 348
XI. De menſis & abaco officinæ neceſſariis. 349
XII. De arculis, pyxidibus & aliis officinæ vaſis. ibid.
XIII. De ſimplicibus vel integris vel eorum partib. in Pharmacopolio ſeruandis. 350
XIV. De mineralibus & metallis in officina ſeruandis. 352
XV. De animalibus aut eorum partibus in pharmacopolio ſeruandis. 353
XVI. De medicamentis compoſitis in officinis pharmacopœorum ſeruandis. ibid.

OFFICINÆ PHARMACOPOEOrum ſeu antidotarii

LIBER I.

Eſt de medicamentis alterantibus, & præparantibus, habetque ſectiones octo.

I. Et agit de Syrupis. 356
II. De ſyrupis qui quouis tempore poſſunt parari. 371
III. De ſyrupis mellitis. 384
IV. De ſuccis mellitis. 391
V. De rob ſeu ſapa & aliis Robub. 393
VI. De conſeruis. 395

VII. De-

CAPITVM.

VII. De fructibus & aliis plantarum partibus conditis. 398

VIII. De eclegmatis in officina ſeruandis. 404

LIBER II.

Sect. I. Eſt de medicamentis purgantibus ſelectiſſimis & vſu longo probatis. 409

II. De hieris. 420

III. De electuariis Solidis & Trociſcis purgantibus. 423

IV. De pilulis. 436

LIBER III.

Sect. I. De pulueribus cardiacis ſelectioribus. 457

II. De antidotis humidis. 478

III. De trociſcis alterantibus & roborantibus. 493

OFFICINÆ PHARMACEVTICÆ
Pars altera,

De medicamentis externis tribus adhuc libris diſtincta, in quorum primo agitur de omni oleorum genere, quibus additur appendix de balſamis.

LIBER IV.

Sect. I. Eſt de oleis ex infuſione medicatis. 509

II. De oleis, quæ quouis tẽpore conficiuntur. 517

III. De oleis ex animalib. & eorum partibus. 520

IV. De oleis expreſſione eductis. 523

V. De oleis per deſtillationem extractis. 529

Appendix libri de oleis, tractans De balſamis. 536

LIBER V.

Sect. I. Eſt de vnguentis. 540

II. De ceratis. 564

LIBER VI.

Nullas habens ſectiones tractat de emplaſtris incipitque 567

Appendix de quibuſdam aquis medicatis arte paratis. 588

Finis huius Indicis.

ELEN-

ELENCHVS CAPITVM QVERCETANI.

I. De Medicamenti definitione & diuiſione.fol. 611
II. De cauſis compoſitionis medicamentorum ſecundum doctrinam Dogmaticorum. 612
III. De ordine & claſſe omniũ medicamentorum, vel arte, vel ratione compoſitorum. 615
IV. De aquis deſtillatis, & de deſtillatione in genere. 616.
V. De deſtillationum differentiis. 619
VI. De deſtillationis quibuſdam quaſi preludiis, comitibus, & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione & maceratione, operibus apprime pharmacopœo neceſſariis. 620
VII. De aquis. 623
VIII. De decoctis. 655
IX. De Vinis. 677
X. De Acetis. 689
XI. De varia Oxymelitum & hydromelitum medicatorũ compoſitione, quæ diuerſis affectibus medendis aptiſſima ſunt. 691
XII. De Hydromelitum componendi ratione & varietate. 698
XIII. De Syrupis 700
XIV. De Purgantibus. 719
XV. De Pilulis ſeu catapotiis. 727
XVI. De pulueribus purgantibus. 738
XVII. De Vomitoriis. 743
XVIII. De Clyſteribus. 749
XIX. De Caputpurgiis & errhinis remediis. 755
XX. De Apophlegmatiſmis & Eclegmatis. 759
XXI. De Confectionibus aromaticis ſeu ſpeciebus & pulueribus roborãtibus tabellis & trochiſcis. 762.
XXII. De conditis, opiatis & conſeruis 772
XXIII. De antidotis liquidis, roborantibus, & ad multos morbos curandos, nec non ad peſtem cõducentibus. 775
XXIV. De Antidotis, Alexipharmacis, & Alexiteriis ſeu Theriacis. 786
XXV. De Antidotis Narcoticis, quæ & Opiatæ appellantur. 830
XXVI. De variis Chymicis operationibus, extractis, eſſentiis, magiſteriis, ſalibus & oleis. 842

INDEX

INDEX

MORBORVM EORVMQVE REMEDIORVM IN HOC OPERE CONTENTORVM.

Dolor capitis.

POrtulaca,163. Laureola,183. pyrethrum, 192. Solanum, 229. ſuccus meliloti cum vino & roſaceo exceptus, 240. oxymel ſcylliticum, 385. antidotum aſyncritum, 482. Theriaca Andromachi, 489. vnguentum populeon 542. Electuarium de pſyllio. 416. hiera picra Galeni, 420. hiera Pacchi, 421. pilulæ maſtichinæ, 437. pilulæ ſine quibus, 439. pilulæ aureæ, 440. pilulæ cochiæ, 441. pil. aſſaiaret, 443. Trociſci narcotici Fernelii. 504. *oleum roſatum, 511. oleum nenupharium, 513. oleum expomis mandragoræ, 513. Oleum de Euphorbio, 519.*

Debilitas cerebri & capitis.

Cerebrum totumque caput corroborant, puluis pro ſuffitu, 144. crocus, 168. pæonia. 199. maiorana, 206. meliſſa, 210 betonica, 211. ſtœchas, 212. ſaluia, 213. ambra griſea, 290. corallia, 291. ſmaragdus, 295. moſchus, 324. mel anthoſatum, 392. cōſerua roſarum, 395. conſerua anthos, 397. conſ. bethonicæ, ibid. conſ. meliſſæ & ſaluiæ, ibid. Emplaſtrū de ianua, 572. Trociſci galliæ moſchatæ, 496. Trociſci aliptæ moſchatæ. 497. oleum ſampſuchinum roborat caput & omne neruorum genus, 514. aromaticum roſatum, 463. puluis dianthos, 463. oleum myrtinum & myrtillorum, 516. oleum maſtichinum, 517.

Sternutationem promouentia ſunt:

Puluis, 123. Sinapi, 193.

Vertigo.

Vertiginem tollunt colocynthis,177.radix chinæ,192. oxymel ſcilliticum,385.antidotum aſyncritum,482.Theriaca Andromachi,489. Aqua theriacalis,588. Electuarium de pſyllio,415.hiera picra cum agarico,421.hiera Pachii,ibid.pilulæ de agarico,440.pilulæ de nitro,445.

Inſania, Mania & melancholia hypochondriaca.

Melancholiam hypochondriacam & alios huiuſmodi affectus eradicare creduntur, elleborus niger verus,177.Topazius,298.Syr.de borragine & ſyr.de ſucco bugloſſi,365. antidotum aſyncriticum,482.vnguentum roſatum Meſue,541.confectio hamech,416. Electuarium ſenæ,418.hiera pachij,421.oleum ex pomis mandragoræ,515.

Lethargus.

Lethargum curant, Embroche,131.ſacculus,141.ſerpillum,205. caſtorium,323. mel anthoſatum,392. Aqua theriacalis,588. clareta,589. hiera picra cum agarico, 421.hiera Pachii,ibid. hiera diacolocynthidos,422.pilulæ de agarico,440.oleum de Euphorbio,519.

Epilepſia.

Epilepſiam ſanantia ſunt pæonia,199.elleborus niger verus,177. colocynthis,ibid. pyrethrum,199.pæonia,202.ſcylla,202.pulegium,206. betonica,211.viſcum quercinum,227.corallia,291.ſmaragdus,295.ſyrupus de ſtœchade,372.oxymel ſcilliticum, 385.conſerua anthos,397.radices pæoniæ conditæ,402. antidotum aſyncritum,482. Theriaca Andromachi,487.Trociſci ſcillitici,495. oleum vitrioli,532.oleum ſulphuris,533.Aqua theriacalis,588. clareta,589. Electuarium ſennatum,418. hiera picra cum agarico,421.hiera Pachii,ibid. hiera diacolocynthidos,422. Trociſci alhandal, 435.pilulæ de nitro,445.puluis dianthos,463.

Apoplexia.

Apoplexiam ſanantia ſunt,clyſter,125. Sacculus,141. colocynthis,177.pyrethrum, 192.mel anthoſatum,377. Syrupus anthos,392. Aqua theriacalis,588. clareta,589. hiera diacolocynthidos,422.

Paralyſis.

Paralyſin corrigunt radix chinæ,192.pyrethrum,ibid. decoctum radicis heleniј potum,196.primula veris,236.bitumen,289.ſyrupus de ſtœchade,365. Syrupus anthos, 392.con-

392.*conſerua meliſſæ & ſaluiæ*,397.*oleum vitrioli*,532.*balſamum Meſuæ*, 537.*balſamum Hollerii, ibid.balſamum medicorum Florentinorum*, 538.*balſamum D. Euonymi,ibid.balſamum mirabile*,539.*vnguentum mariatum*, 554. *Aqua theriacalis*, 588. *clareta*,589.*hiera diacolocynthidos*, 422.*pilulæ de nitro*, 445.*oleum Keirinum*, 510. *oleum de caſtorio*,522.

Spaſmus ſiue conuulſio.

Conuulſionem ſanant pulegium,206.*praſium*,211.*hypericum*,217.*cardiaca*,220. *rhaponticum*,223.*roriſmarinus*,226.*caſtorium*, 323. *balſamum Hollerii*, 527. *balſamum vulnerarium*, 538. *balſamum Medicorum Florentinorum*, *ibid. balſamum vnguentum aregon*,553.*vnguentum martiatum*,554.*oleum anethinum*, 514. *oleum Keirinum*,510.*oleum irinum,ibid.oleum de caſtorio*,522.

Melancholia.

Melancholiam abigunt vinum, 149. *flores bugloßi*, 154. *flores borraginis*, 155. *ocymum*, 207.*ſtœchas*,212.*Granati*,297.*Sardæ*,298.*hyacinthi,ibid. Topazius,ibid. lapis Lazuli*, 299. *aurum*, 305. *lapis Bezoar*,329.*Syrupus regis Saboris*,369.*conſerua bugloßi*,396.*conſerua borraginis*, *ibid. confectio alkermes*, 478. *confectio de hyacintho*,479.*antidotum aſyncritum*,[illegible]2. *confectio hamech*,416. *Electuarium Sennatum*, 418. *hiera diacolocynthidos*, 422. *Electuarium de gemmis*, 458. *diacinnamomum*,464.

Catarrhus.

Quæ catarrhum ſiſtunt,ſunt ſequentia,vt Lohoch, 116. *aliud contra fluxiones acres & erodentes,ibid.puluis pro ſuffitu*,144.*hyſſopus*,218.*bolus armena*, 284. *Syrupus papaueris erratici*, 360. *Syrupus cytoniorum*, 369.*Syrupus myrthinus*,370.*Syrupus de Glycyrrhiza*, 373. *Syrupus iuiubinus*, *ibid. conſerua roſarum*, 395.*folia tußilaginis condita*, 401.*pilulæ de agarico*, 440. *Trochiſci de caphura*, 498. *oleum roſatum*,511. *oleum omphacinum*,512.*pilulæ de cynogloſſo*,453.

Incubus.

Incubum tollit hiera Pachii,421.

Debilitas viſus.

Viſum acuunt Aqua communitatis,133.*fœniculus*,161.*cariophylli*,186.*Thymus*, 205. *horminum*, 213. *Succus fumariæ*,222. *Euphraſia, ibid.ſuccus centaurii minoris cum melle illitus*,223.*Lapis Lazuli*,299. *Aqua ophthalmica*, 590. *Aqua communitatis,ibid.pilulæ ſine quibus*,439.*pilulæ aureæ*,440.

Oculorum Rubor.

Oculorum ruborem auferunt vnguentum citrinum, 555. Aqua ad Epiphoram & ruborem oculorum, 590.

Dolor oculorum.

Dolorem oculorum ſedant aqua ſolani, 230. antidotum aſyncritum, 482. vnguentum ophthalmicum, 546. hiera Pachii, 121. Trochiſci albi Rhaſis, 504.

Oculorum vlcera.

Ad vlcera oculorum cadmia lota eſt conuenientiſsima, 34. collyrium ad ſcabiem palpebrarum, 133. Tragacanthum, 263. ſarcocolla, 268. pompholix, 313. aqua communitatis, 590. aqua ad Epiphoram, ibid.

Dolor & tinnitus aurium.

Contra dolorem aurium faciunt ſuccus aparine infuſus, 240. ſuccus meliloti cum paſſo inſtillatus, 241. axungia anſeris immiſſa facit contra tinnitum aurium, &c. 320. axungia gallinarum, 321. adeps vulpinus, 323, balſamum Medicorum Florentinorum, 538. hiera Pachii, 421. pilulæ ſine quibus, 439. oleum irinum tollit aurium tinnitum, 510.

Hæmorrhagia narium & omnium aliarum partium.

Hæmorrhagiam ſiſtunt, Errhinum, 122. ſymphytum, 234. myrthi fructus ſanguinis ſcreatum compeſcunt, 244. cotonea cocta, 248. Sorbi, 249. maſtyche, 275. hypocyſtis, 280. bolus armena, 284. ſuccinum, 291. corallia, ibid. ſardæ, 298. Topazius, ibid. Gypſum, 303. ſyrupus cytoniorum ſiſtit ſputum ſanguinis, 369. ſyrupus myrthinus, 370. Rob citoniorum, 394. radices ſymphyti conditæ, 403. philonium romanum, 482. vnguentum ſtypticum, 544. Trochiſci de carabe, 499.

Fœtor narium.

Fœtorem narium tollit oleum Irinum, 510.

Ozenæ.

Ozenas curant Trochiſci hedychroi cum vino veteri odorato ſubacti, 495.

Dentium mobilitas.

Dentes mobiles firmant portulaca, 163. radix helenii commanducata, 190. dentiſcalpia ex lentiſco, 275.

Dolor dentium.

Dolorem dentium mitigant & auferunt pyrethrum, 192. ſyrupus de moris compoſitus, 367. antidotum aſyncritum 482. oleum ſulphuris dentes dealbat, eorumque dolores ſedat, 533. oleum caryophyllorum, 535. Trochiſci narcotici Fernelii, 465. oleum myrtinum & myrtillorum, 516.

Vlcera oris.

Vlcera oris & tonſillarum ſanant portulaca, 163. bolus armena, 284. ſyrupus de moris compoſitus, 367.

Fœtor oris.

Oris halitum commendant aniſum, 164. caryophylli, 186. folium ſiue malabathrum, 189. cortex arantiorum ſacharo conditus, 247. maſtiche commanducata, 275. myrrha commanducata, 277. confectio de hyacintho, 479. ſpecies diarrhodon Abbatis, 461.

Sciſſuræ labiorum.

Sciſſuras laborum ſanat axungia gallinarum, 321.

Aphonia.

Amiſſam loquelam reſtituit balſamum Meſuæ, 537.

Vitia pectoris & pulmonum.

Mitigant & auferunt: Emulſio. 113. Lohoch. 115. Electuarium regium. 119. paſta regia. 118. ſacharum. 151. Manna. 153. adiantum verum. 158. ſaluia vita. 159. apium. 160. folia ſennæ. 172. ſyrupus de lamio. 195. Glyzyrrhiza. 201. pulegium. 206. praſſium. 211. braßica rubra. 237. ſuccus radicis pentaphylli. 239. ſcabioſa. 240. hiſpidula. 241. ficus. 254. dactyli. 255. auellanæ. 258. piſtacii. 257. grana iuniperi. 260. lac. 322. ſyrupus violatus. 356. ſyrupus de hiſpidula 358. ſyrupus capillorum veneris. 361. Syrupus regius. 369. mel violatum. 391. conſerua violarum. 395. eclegma de pineis. 407. electuarium lenitiuum. 410. diapenidion. 476. penidia. 477. diaprunum ſimplex. 412. oleum violatum. 509.

Tuſſis & aſthma.

Tußim ſedant ſemen vrticæ vt & aſthma. 195. eclegmata varia. 69. ſacharum. 151. manna. 153. adiantum vulgare. 158. radix mechoacan. 172. colocynthis. 177. vrtica. 195

ca,195.radix helenii condita,196. eiuſdem radicis decoctum potum ibid. Glycyrrhiza, 201.origanum, 208. calamintha, 209. ariſtolochia, 215. nigella, 218. hyſſopus.ibid. periclymenum,225.Tuſsilago,238.ſemen Goſsipii,240. Sebeſten ſeu myxa.253.iuiubæ, ibid.nuces pineæ, 259. tragacanthum tuſsim, raucedinem & arteriæ ſcabritiem tollit. 263.maſtiche,275. Styrax,276.Sulphur,290.ſuccinum, 291.Syrupus de tuſsilagine, 357.Syrupus de papauere ſimplex, 359. Syrupus ex papauere erratico, 360.Syrupus de glycyrrhiza, 373. Syrupus iuiubinus, ibid.Syrupus de hyſſopo, 374.conſerua bugloſsi, 396.folia tuſsilaginis condita, 401.lohoch de ſcilla. 405. lohoch de caulibus.ibid.eclegma ſanum & expertum, 406.eclegma de pineis, 407. diapenidion,476.confectio de Rebecha.477.penidia,ibid.antidotum aſyncritum,482.Theriaca Andromachi,487. oleum Sulphuris,533.oleum terebinthinæ,534.clareta, 589. hiera Pachii, 421. hiera diacolocynthidos,422.Trociſci Alhandal. 435.pilulæ de agarico, 440.pilulæ de cynogloſſo,453.pilulæ bechicæ nigræ,454.bechicæ albæ, 455.diamargaritum frigidum, 458. puluis dianiſi,463.diacalaminthes,465.

Pleuritis.

Pleuritidem curant Fomentum,130.litus, 132.carduus benedictus, 220.petroſelinum macedonicum,224.Syrupus violatus,356.Syrupus papaueris erratici,360. Syrupus iuiubinus, 337. Electuarium lenitiuum,410.diapenidion,476.confectio de Rebecha,477.antidotum aſyncritum,482.oleum violatum,509.

Phthiſis.

Phthiſi conueniunt lactuca,162.ſemen goſsipii,240.piſtacii,257.nuces pineæ, 259. lac,323.decoctum teſtudinum, 332.Syrupus reſumptiuus, 375.lohoch de pulmone vulpis,405.anditotus analeptica,481.diamargarithum frigidum, 458. ſpecies diatrionſantalorum,460.

Syncope.

Syncopem auferunt lapis bezoar, 329.Syrupus de pomis ſimplex, 369.confectio alkermes,478.confectio de hyacintho,479.antidotus analeptica,481.Theriaca Andromachi,487.Aqua theriacalis, 588. diamargarithum frigidum, 458.electuarium de gemmis,ibid.puluis dianthos,463.

Palpitatio cordis.

Palpitationem cordis ſanant doronicum, 219.ambra griſea, 290.argentum,306. moſchus, 324. lapis bezoar, 329. Syrupus de ſucco bugloſsi & borragine, 365. Syrupus de pomis ſimplex,369.conſerua bugloſsi,396.conſerua anthos,397.confectio alkermes,

mes,478.confectio de hyacintho,479.Theriaca Andromachi,487.Aqua theriacalis,588.Electuarium de gemmis,458.

Imbecillitas cordis.

Cor imbecillum conſortant Opiata,117.*Conditum*,118.*Tabulæ conſortantes*,121.*puluis,ibid.Epithema*,130.*ſacculus*,141.*puluis pro ſuffitu*,144.*flores borraginis*,155.*roſæ*,167.*crocus*,168.*Myrobalani*,170.*Zerumbet*,180.*Coſtus*,182.*cinnamomum*,183.*Kermes*,188.*lignum aloes*,190.*Santali,ibid.angelica*,197.*acetoſa*,235.*mala citria*,247.*aurantia*,247.*ſuccus granatorum*,248.*Beniuinum*,273.*ſtyrax*,276.*ambra griſea*,290.*corallia*,291.*rubini*,297.*Granati,ibid.hyacinthi*,298.*argentum*,306.*moſchus*,324. *Syrupus ex ſucco acetoſæ*,365.*Syrupus de agreſta*,368.*rupus limonum & granatorum,ibid. Syrupus regius*,371.*rob ribes*,393.*conſerua bugloſſi*,396.*conſerua borraginis,ibid.radices enulæ conditæ*,404.*roſata nouella*,479.*antidotus analeptica*,481.*oleum caryophyllorum*,535.*clareta*,589.*clareta vulgaris,ibid.electuarium de citro ſolutiuum*,425.*Trochiſci galliæ moſchatæ*,496.*Trochiſci aliptæ moſchatæ*,497.*ſpecies diambræ*,459.*diamoſchum*,460.*aromaticum roſatum*,461.*puluis lætificans*,462.*diacinnamomum*,464.

Coloris natiui defectus.

Colorem natiuum reſtituunt calamus aromaticus,181.*cardamomi*,186.*ſyrupus ex quinque radicibus*,368.*antidotum aſyncritum*,482.*Theriaca Andromachi*,487.*electuarium ſenarum*,418.*Trochiſci hyſterici*,503.

Peſtis.

Peſti aduerſantur decoctum radicis helenii potum,196.*angelica*,197.*gentianæ*,199.*Tormentilla,ibid.dictamnus*,212.*Scordium*,213.*doronicum*,219.*carduus benedictus*,220.*Terra lemnia*,284.*hyacynthi*,298.*cornu vnicornis*,328.*lapis bezaar*,329.*radices Enulæ conditæ*,404.*opiata Salomonis*,483.*Electuarium de ouo*,484.*Mithridatium*,485.*oleum vitrioli*,532.*oleum ſulphuris*,533.*Emplaſtrum diapalma valet ad tumores peſtilentes*,574.*Aqua theriacalis*,588.*pilulæ Ruffi*,437.*Trochiſci alexiterii*,502.*Puluis contra peſtem*,466.

Sudorifica.

Sudorem mouent,tormentilla,199.*carduus benedictus*,220.*ſyrupus de pomis ſimplex*,369.

Sudor diaphoreticus.

Sudorem nimium impediunt Gypſum,303.*Ebur*,327.

Venena

Venena & morbi venenati.

Venena oppugnant vinum, 149. *althea*, 156. *fœniculus*, 161. *Hippomarathrum, ibid. cuminum*, 165. *carum, ibid. amomum*, 166. *Zerumbet*, 180. *Zedoaria, ibid. ſemen erucæ*, 194. *vrtica*, 195. *decoctum radicis helenii epotum*, 196. *angelica*, 197. *radix & ſemen liguſtici, ibid. gentiana*, 199. *cyclamen*, 201. *porrum*, 203. *ſerpillum*, 205. *pulegium*, 206. *polium*, 207. *meliſſa*, 210. *praßium*, 211. *betonia, ibid. dictamnus*, 212. *ſcordium*, 213. *ariſtolochia*, 215. *chamepytis*, 216. *doronicum*, 219. *carduus benedictus*, 220. *valeriana*, 221. *rhaponticum*, 223. *agnus caſtus*, 226. *fraxini folia, ſuccus & aliæ arboris partes*, 227. *biſtorta*, 238. *pentaphyllum*, 239. *ſuccus aparine*, 240. *mala citria*, 247. *aurantia, ibid. venenis reſiſtunt baccæ iuniperi*, 260. *galbanum*, 267. *ſtyrax*, 276. *calcanthum*, 286. *rubini*, 297. *ſaphyrus*, 296. *caſtorium*, 323. *cornu vnicornu*, 328. *lapis bezoar*. 329. *caro renum ſcincorum*, 335. *ſyrupus de agreſta*, 368. *conſerua betonicæ*, 397. *radices enulæ cōditæ*, 404. *confectio de hyacintho*, 479. *opiata Salomonis*, 483. *mithridatium*, 485. *theriaca Andromachi*, 487. *Trochiſci de vipera*, 494. *Trochiſci ſcillitici*, 495. *Aqua theriacalis*. 588. *puluis contra peſtem*, 466. *oleum ſcorpionum*, 521.

Imbecillitas ventriculi.

Imbecillitatem ventriculi corrigunt Aloe, 6. 171. *nux moſchata, maſtiche, abſynthium, mentha & anethum*, 140. *conditum contra euomitionem aſſumptorum*, 118. *opiata*, 117. *Fomentum*, 130. *ſcuta*, 140. *vinum*, 149. *aniſum*, 164. *carum*, 165. *Myrobalani*, 170. *zinziber*, 180. *Galanga*, 181. *nux moſchata*, 184. *cardamomi*, 186. *cubebæ, ibid. radix & ſemina liguſtici*, 197. *gentiana*, 199. *pulegium*, 206. *mentha*, 208. *abſynthium*, 209. *rhaponticum*, 223. *aqua fragariæ æſtum ventriculi compeſcit*, 239. *idem præſtat ſuccus granatorum*, 248. *cotonea cocta, ibid. dactyli*, 254. *oliuæ*, 255. *baccæ iuniperi*, 260. *maſtiche*, 275. *ſtacte*, 277. *ebur. ſtomachi dolores abigit*, 324. *ſyrupus ex ſucco acetoſo calorem flammeum extinguit*, 366. *oxyſacharum præſtat idem, ibid. idem etiam ſyrupum de agreſta*, 368. *ſyrupus cytoniorum ſimplex*, 369. *ſyrupus myrtinus*, 370. *ſyrupus regius*, 369. *ſyrupus de abſynthio*, 372. *hydromel vinoſum*, 386. *mel roſatum*, 391. *rob citoniorum*, 394. *conſer. betonicæ*, 397. *radices enulæ conditæ*, 404. *roſata nouella*, 479. *antidotum aſyncritum*, 482. *oleum moſchatellinum*, 520. *Theriaca Andromachi*, 487. *oleum macis*, 535. *oleum aniſi, ibi. ceratū ſtomachicum*, 566. *emplaſtrū de baccis lauri ſedat dolorem ventriculi*, 573. *emplaſtrum pro ſtomacho*, 576. *emplaſtrum de maſtiche*, 577. *clareta*, 589. *diaphœnicum aufert dolorem ventriculi*, 414. *hiera picra ſimplex*, 420. *hiera picra cum agarico*, 421. *hiera Pachii, ibid. hiera diacolocynthidos*, 422. *electuarium de citro ſolutiuum*, 425. *pilulæ ſtomachicæ*, 436. *pilulæ maſtichinæ*, 437. *pilulæ de tribus ſolutiuis* 438. *pilulæ aggregatiuæ*, 442. *pilulæ aſſaia-*

reth, 444. pilulæ de aromatibus, ibid. Trochiſci galliæ moſchatæ, 496. Trochiſci aliptæ moſchatæ, 497. Trochiſci diarrhodon, 498. Trochiſci de antiſpodio inflammationem ventriculi corrigunt, 499. Trochiſci de berberis præſtant 500. oleum de abſynthio, 513. oleum roſatum æſtuantem ventriculum temperat, 511. idem præſtat oleum omphacinum, 512. oleum de mentha, 513. electuarium de gemmis, 458. ſpecies diatrionſantal. ventriculi æſtum contemperat, 460. aromaticum roſatum, 461. diarrhodon Abbatis, ibid. puluis lætificans, 462. ſpecies diacalaminthis, 465. oleum myrtinum & myrtillorum, 516. oleum cydoniorum, ibid. maſtichinum, 517.

Singultus.

Singultum ceſſare faciunt ceterach, 159. ariſtolochia, 215. anethum, 224. periclymenum, 225. antidotum aſyncritum, 482. philonium romanum, ibid.

Vomitus.

Nimium aßiduumque vomitum ſiſtentia, ſunt cotonea, 248. ſorbi, 249. berberis, 257. ſyrupi ribes & berberis ſiſtunt vomitum bilioſum, 367. ſyrupus de agreſta, 368. ſyrupus granatorum, ibid. ſyrupus ex roſis ſiccis, 371. Rob ribes, 393. Rob de cornis, 394. roſata nouella, 479. antidotum aſyncritum, 482. opiata Salomonis, 483. emplaſtrum de maſtiche, 577. oleum de mentha, 513. aromaticum roſatum, 460. oleum cydoniorum, 516.

Obſtructio Meſenterij.

Meſenterium obſtruunt ſaluia vita, 159. ſyrupus ex floribus perſicorum, 357. ſyrupus byzantinus, 366. diacaßia meſenterii æſtum mitigat, 410. hiera picra Galeni, 420. hiera picra cum agarico, 421. electuarium diacarthamum ſiue diacnicum, 423. pilulæ de tribus ſolutiuis, 438. pilulæ imperiales, ibid. ſpecies diatrion ſantalorum, 460.

Hepatis nimia caliditas.

Hepatis intemperiem calidam contemperant Epithema, 130. oxyſacharum, 366. ſyr. de endiuia, 364. caules lactucæ conditi, 401. vnguentum roſatum Meſ. 541. ceratum ſantalinum, 565. electuarium de pſyllio, 415. Trochiſci de caphura, 498. Trochiſci de antiſpodio, 499. Trochiſci de berberis, 500. oleum nenupharinum, 513.

Obſtructio & dolor epatis.

Obſtructionem epatis auferunt adiantum verum, 158. ſaluia-vita, 159. phyllitis, ibid. cuſcuta & epithymus, 160. aſparagus, 161. amomum, 166. Myrobalani, 170. cubebæ, 186. ſantali, 190. radix graminis, 201. aſarum, 215. centaurium minus, 222. rhaponticum, 223. meum, ibidem. Geniſta, 225. fraxinus, 227. hepatica, 236. ſuccus

***** *radicis*

radicis pentaphylli,239.nuclei perſicorum,251.ceraſa,252.ſyrupus capillorum veneris, 361.ſyrupus de 5.radicibus,362.ſyrupus de fumaria,364.ſyrupus byzantinus,366.oxymel compoſitum,385.philonium romanum, 482. emplaſtrum ex baccis lauri,573. electuarium de pſyllio, 415.hiera picra Galeni,420 hiera Pachii, 421. Trochiſci de rhabarbara,434.pilulæ de tribus ſolntiuis,438.pilulæ imperiales, ibid.pilulæ cochiæ, 441. pilulæ aggregatiuæ,442.Trochiſci aliptæ moſchatæ hepar corroborant, 497. Trochiſci de capparibus, 501. ſpecies diatrionſantalorum, 460. ſpecies diarrhodon abbatis hepar corroborant,46 oleum maſtichinum,517.

Colica paſſio.

Colicam paſſionem curare creduntur ſemicupium, 128.ſacculus, 141. cuminum, 165.radix mechoacana, 172. colocynthis, 177. zedoaria,180.Galanga,181.radix china,192.radix iridis, 196. ſerpillum, 205. petroſelinum macedonicum, 224.oleum nucum, 258. hydromel vinoſum, 386. roſata nouella, 479.confectio de baccis lauri, 480.antidotum aſyncritum,482.philonium romanum, ibid. Theriaca Andromachi, 487.oleum terebinthinæ,534.vnguentum aregon, 553. diaphœnicum, 414. hiera diacolocynthidos,422.Trochiſci alhandal,435.pilulæ de aromatibus, 444. oleum ſambucinum,514.oleum moſchatellinum,520.

Flatus diſcutientia ſunt.

Marcipanis, 119.puluis, 121.cataplaſma,135.vinum,149.apium,160.cuminum, 165.carum, ibid. ammi, ibid. ſemen dauci, 166. agaricus,172.zedoaria,180.galanga,181. cardamomi, ibid. cubebæ, ibid. radix & ſemina liguſtici,197.ocymum,207. mentha, 208. calamintha, 209. nigella, 218. doronicum flatus vteri diſcutit, 219. meum,223.anethum,224.petroſelinum macedonicum, ibid. oleum nucum, 258.grana iuniperi,260.opoponax,268.ſyrupus regis Saboris,369.ſyrupus de abſynthio, 372.hydromel vinoſum.387.mel anthoſatum,392. radices enulæ conditæ, 404. roſata nouella, 479. antidotum aſyncritum, 482. Theriaca Andromachi,487.oleum aniſi,535. emplaſtrum de meliloto,570.aqua cinnamomi,588.claretæ, 589.pilulæ de aromatibus, 444.trociſci de capparibus,501.oleum de abſynthio,513.oleum anethinum,514.oleum rutaceum,ibid.oleum de mentha,513.ſpecies diarhodon Abbatis, 461.puluis lætificans, 462.puluis dianiſi,463.

Hydrops.

Hydropi conueniunt ſacculus,141.ſaluia vita,159.aniſum, 164.cuminum, 165.ſemina & radices ebuli, 174. laureola, 178.ſoldanella, 179. radix china, 192.radix iridis cœruleæ, 196. radix cyperus, 197.polium, 207.aſarum,215.lupulus,238.ſyrupus ex lupulo, 358.ſyrupus roſarum pallidarum, ibid. confectio de baccis lauri, 480. oleum

oleum aniſi, 535. vnguentum Agrippæ, 553. emplaſtrum ex baccis lauri, 573. emplaſtrum tonſoris, ibid. elect. hydragogum, 419. Trociſci de rhabarbara, 434. Trociſci de cappa-ribus, 501. pilulæ mechocanæ, 445.

Icterus.

Icterum eradicant ceterach, 159. cuſcuta & epithymus. 160. petroſelinum, ibid. aſparagus, 161. hippomarathrum, ibid. ruſcus, 162 radix rubiæ, 200. radix ononidis, ibid. cyclamen, 201. polium, 207. calamintha, 209. aſarum, 215. chamepytis, 216. roriſmarinus, 226. agnus caſtus, ibid. lupulus, 238. ſyrupus ex lupulo, 358. ſyr. ex quinque radicib. 362. ſyr. byzantinus, 366. antidotum aſyncritum, 482. trociſci de rhabarbara, 434. pilulæ de eupatorio, 439. trociſci de capparibus, 501. ſpecies diatrionſantalo-rum, 460.

Obſtructio & dolor ſplenis.

Obſtructionem lienis ſoluunt tolluntque fomentum, 150 adiantum verum, 157. ce-tarach, 159. ſaluia vita, ibid. phyllitis, ibid. cuſcuta & epithymus, 160. aſparagus, 161. folia ſennæ, 172. elleborus niger verus, 177. ſemen erucæ, 194. rubiæ ſemen ex aceto po-tum, 200. radix graminis, 201. pulegium, 206. polium, 207. dictamnus, 212. ariſtolo-chia, 215. aſarum, ibid. centaurium minus, 222. rhaponticum, 223. radix & fructus capparis, 225. periclimenum, ibid. geniſta, ibid. agnus caſtus, 226. fraxinus, 227. ſemen goſsipii, 240. farina fœnugræci, 242. Tamariſcus, 245. nuclei perſicorum, 251. ammo-niacum, 264. corallia, 291. ſyrupus capillorum veneris, 361. ſyr. de quinque radicibus, 362. ſyr. de fumaria, 364. ibid. ſyr. ex ſucco bugloſsi & borraginis, 365. ſyr. byzantinus, 366. oxymel compoſitum, 385. antidotum aſyncritum, 482. philonum romanum, ibid. vnguentum Agrippæ, 553. vnguentum martiatum, 554. vnguentum ſplene-ticum, 556. emplaſtrum tonſoris, 578. hiera Pachii, 421. pilulæ de tribus ſolu-tiuis, 438. pil. imperiales, ibidem. Trociſci de capparibus, 501. oleum de cappari-bus, 519.

Dyſenteria & alii alui Fluxus.

Dyſenteriam & alios alui fluxus ceſſare faciunt clyſter, 125. plantago, 233. ſymphy-tum, 234. pentaphyllon, 239. ſumach, 243. cotonea, 248. oſsicula meſpilorum trita & aſſumpta, 249. ſorbi, ibid. corni, 250. mora ſylueſtria, 253. paſſulæ cum acinis comeſtæ, 256. Ribes, ibid. berberis, 257. cupreſſus, 260. hypocyſtis, 280. cera in ſorbitione data, 281. bolus armena, 284. corallia, 291. ſaphyrus, 296. lac, 323. ſyrupi ribes, & berberis & de agreſta ſiſtunt fluxus bilioſos, 367. 368. ſyr. de citoniis ſimplex, 369. ſyr. myrthinus antiquatum fluorem alui ſiſtit, 370. ſyr. ex roſis ſiccis, 371. Rob berberis, 394. Rob de cornis, ibidem. Rob citoniorum, ibidem. Trociſci de berberis, 500. oleum cydonio-rum, 516.

Lumbrici.

Lumbricos enecantia & expellentia ſunt aloe, 6.171. ſuppoſitorium, 124. Zedoaria, 180. gentiana, 199. gramen, 201. calamintha, 209. abſynthium. ibid. Nigella, 217. carduus benedictus, 220. cardiaca, ibid. lupini cum melle illiti. 243. aut cum poſca poti. ibid. mixa ſeu ſebeſten, 253. calenthum, 484. ebur. 327. ſyrupus de floribus perſicorum, 357. oxyſacharum, 366. opiata Salomonis, 483. Theriaca Andromachi, 487. balſamum Medicorum Florentinorum, 538. vnguentum ad vermes 550. oleum de abſynthio. 513.

Suppreſſio vrinæ.

Suppreſſam vrinam promouent vinum, 149. ceterach, 159. ſaluia-vita ibid. cuſcuta & epithymus, 160. apium, 160. petroſelinum, ibid. aſparagus, 161. fœniculus, ibid. Hippomarathrum, ibid. Ruſcus. 162. aniſum, 164. carum, 165. ammi, ibid. ſemen dauci, 166. ſchœnanthus, 189. malabathrum ſiue folium, ibid. ſpica indica & nardus, 190. radix china, 192. ſemen erucæ, 194. vrtica, 195. radix helenii, 196. radix cyperi, 197. radix & ſemina liguſtici, ibid. ſemen ſeſeleos, 198. rubiæ radix, 200. radix ononidis, ib. radix eryngii, ibid. ſemen porri potum, 203. raphani, 204. ſerpillum, 205. polum, 207. ozymum, ibid. origamum, 208. dictamnus, 212. ſaluia, 213. lithoſpermum, 214. ſaxifraga, 215. aſarum, ibid. chamæpytis, 216. hypericum, 217. cynara ſeu ſcolymus. 221. valeriana, ibid. meum, 223. petroſelinum macedonicum, 224. periclymenum, 225. Geniſta, ibid. alkekengi, 231. lupulus, 238. mixa ſeu ſebeſten, 253. grana iuniperi, 260. ammoniacum, 264. Terebinthina, 272. bdellium, 277. ſyrupus de quinque radicibus, 558. ſyrupus de abſynthio 372. oxymel compoſitum, 385. hydromel vinoſum, 386. antidotum aſyncritum, 482. Theriaca Andromachi, 487. oleum vitrioli, 532. clareta contra calculum, 589. linthontripticon, 464. diacalaminthes, 465.

Vrinæ ardor.

Vrinæ ardorem mitigant lactuca, 163. ſebeſten ſeu mixa, 253. iuiubæ ibid. ſyrupus de althea, 362.

Ardor renum.

Sedatur per emulſionem, 114. vnguentum roſatum Meſ. 541. oleum roſatum, 511. oleum nenupharinum, 513. oleum ex pomis mandragoræ, 515.

Calculus & dolor nephriticus.

Calculum atterit puluis leporis vſti, 43. El. iuſtinum, 92. Semicupium, 128. Fomentum, 130. parietaria, 157. adiantum verum, 158. ceterach, 159. ſaluia vita, ibid. petroſeli-

troſelinum,160.Hippomarathrum,161.Ruſcus,162.radix cyperi,197.radix ononidis, 200. radix eryngii, ibid. radix graminis,201. cyclamen, ibid.lithoſpermon, 214. Saxifraga,215. pimpinella, 216. carduus benedictus, 220. petroſelinum macedonicum,224.periclymenum,225.alkekengi, 231. decoctum primulæ veris,236.ſemen goſſipii, 240. cicer vtrumque, 242. oßicula meſpilorum trita & aſſumpta, 249.piſtacii,257,ammoniacum,264.Terebinthina,272.bdellium,277.lapis ſpongiæ 304.ſyrupus capillorum veneris,361.ſyr.de quinque radicibus,362.ſyrupus ex althea, ibid.ſyr. de hyſopo,374.oxymel compoſitum,385.radix eryngii condita,402. antidotus diaſatyrion,480.antidotum aſyncritum,482.philonium romanum,ibid. Theriaca *Andromachi,487.oleum terebinthinæ,534.balſamum Medicorum* Florentinorum,*538.emplaſtrũ de baccis lauri,573.clareta cõtra calculum,589.diaprunum ſimplex,412.diaprunum compoſitum,413.benedicta laxatiua, 416. lithontripticon,464. oleum ſcorpionum,521.*

Gonorrhœa.

Curatur per emulſionum,114.lactuca,162.nymphea, ſuccinum,167.corallia,291. aqua ad gonorrhœam,503.

Imbecillitas coeundi.

Imbecillitatem coeundi corrigunt cerebella paſſerum, 42.ſecacul,183.caryophylli, 186.cubebæ,186.ſemen erucæ, 194.vrtica,195.radix eryngij,200.bulbi,202.ſatyrium,203.porrum comeſtum,ibid.ſemen hormini in vino potum, 213.fraxinus.227.cicer vtrumque,242.piſtacii,257.nuces pineæ,259.caro renum ſcincorum,335.radices eryngii conditæ, 402.radices ſatyrii conditæ, 404.antidotus diaſatyrion, 480.oleum formicarum,523.

Sterilitas.

Sterilitatem auferunt,ebur,327.

Veneris appetitus nimius.

Venerem nimiam extinguunt nymphea,167.ruta,214.agnus caſtus,226.ſmaragdus,295.ſyrupus de nymphea,360.oleum nenupharinum,513.

Herniæ.

Quæ herniam curare dicuntur, ſunt cauterium,139.praßium, 211.rhaponticum, 223.ſymphytum,234.hiſpidula,241.hernias humidas diſcutit bdellium,277.Gypſum, 303.emplaſtrum contra herniam,570.

Hæmorrhoides prouocantia ſunt.

Vaporarium,128.aloe,171.folia ficus,254.

Hæmorrhoides ſiſtentia ſunt.

Vaporarium,128.ſumach,243.cotonea,248.corni,250.ſyrupus cytoniorum,369.
Hæmorrhoidum dolorem ſedat vaporarium fol.128.deſcriptum.

Ficus.

Ficum ſanantia ſunt herba ficaria ſiue clymenum rubrum.5.

Menſium defectus.

Menſium defectum corrigunt peſſus, 123. vaporarium, 129. ſuffitus, 144. adiantum vulgare,158. Saluiauita,159. apium,160. petroſelinum, ibid. aſparagus,161. fœniculus, ibid. Hippomarathrum, ibid. Ruſcus,162. carum,165. ammi, ibid. amomum,166. Semen Dauci, ibid. aloe, 171. calamus aromaticus, 181. cinnamomum,183. Schœnanthus,189. radix china,192. Thlaſpi,194. vrtica,195. radix iridis,196. radix helenij, ib. radix cyperi,197. Angelica, ibi. radix & ſemina liguſtici,197. ſemen ſeſeleos, 198. rubiæ radix,200. radix ononidis, ibid. radix Eringiæ, ibid. cyclamen, 201. ſemen leucoi lutei ad ℥.ij. cum vino datum aut cum melle ſubditum menſtrua, fœtus, lochia & ſecundinas mouet,205. Thymus, ibid. Serpillum, ibid. maiorana,206. pulegium, ibid. polium,207. origanum,208. calamintha,209. artemiſia.210. meliſſa, ibid. praſſiū, 211. dictamnus, 212. Saluia, 213. ariſtolochia menſes & ſecundinas potenter mouet, 215. aſarum, ibid. chamædrys, 216. chamæpytis, ibid. parthenium ſeu matricaria, 217. hypericum, ibid. Nigella, 218. valeriana, 221. ſuccus centaurij minoris in paſſo vſurpatus, 222. meum, 223. Sabina, 226. agnus caſtus, ibid. Cicer vtrumque, 242. ammoniacum, 264. Sagapenum, 267. galbanum, ibid. ſtyrax, 276. Myrrha, 277. bdellium, ibi. Elaterium, 279. caſtorium, 323. Syrupus ex quinque radicibus, 362. Syr. byzantinus, 366. Syrupus de hyſſopo, 374. Syr. de artemiſia, ibid. conſerua borraginis, 396. Theriaca Andromachi, 487. Aqua cinnamomi, 588. clareta contra calculum, 589. hiera Pachij, 421. Trociſci de myrrha, 502. Trociſci hyſterici, 503. Species diacalaminthes, 465.

Menſium abundantia.

Menſium nimium fluorem reprimunt peſſus, 123. vaporarium, 128. Sumach, 243. cotonea cocta, 248. corni, 250. corallia, 291. Syrupus cytoniorum, 369.

Fluor albus.

Ad fluorem mulierum album ſiſtendum faciunt vaporarium, 128. ſuccinum, 228. & corallia, 291.

Suffocatio vteri.

Suffocationem vteri curant ſinapi, 193. radix & ſemen liguſtici, 197. maiorana 206. aſa fœtida, 266. ſagapenum, 267. bitumen, 289. zibethũ, 324. lapis bezoar, 329. ſyrupus de artemiſia, 374. Emplaſtrum pro matrice, 577. Electuarium ſennatum, 418. oleum rutaceum tollit dolores vteri à cauſa frigida ſubortos, 514. ſpecies diambræ affectibus vteri proſunt, 459. idem præſtant ſpecies diamoſchi, 460.

Inteſtini recti & vteri prolapſus.

Inteſtini recti & vteri prolapſum prohibet vnguentum ſtypticum, 544. Emplaſt. pro matrice. 577.

Defectus lactis.

Lac generant fœniculus, anethum, 224. cicer vtrumque, 242. nuces pineæ, 259.

Mamillarum & ventris puerperarum rugæ.

Mamillas pendentes & rugoſas corrigit vnguentum ſtypticum, 544.

Puſtulæ papillarum.

Puſtulas papillarum ſanat axungia gallinarum, 321.

Variolæ & morbilli.

Contra variolas & morbillos facit lapis bezaar, 329.

Podagra, Chiragra & affectus iuncturarum.

Affectus iuncturarum ſanant Hermodactyli, 175. turbith, ibid. colocynthis, 177. radix chinæ, 192. pulegium, 206. folia populi in aceto trita & illita, 228. farina fœnugræci cum oxymelite in pultem redacta, 242. axungia anatis, 321. oleum vulpinum, 323. oleum mellis, 534. balſamum Medicorum Florentinorum, 538. vnguentum aregon. 553. vnguentum martiatum, 554. Emplaſtrum oxycroceum. 571. ſigillum cœleſte, 525. benedicta laxatiua, 416. hiera picra Galeni, 420. Trociſci de alhandal, 435. pilulæ de hermodactylis, 441. pilulæ de nitro,, 445. oleum chamomelinum & anethinum, 514. oleum hypericonis, 515. oleum Keirinum, 510. pilulæ fœtidæ, 446. oleum lumbricorum, 521. oleum vulpinum, 522.

Dolor iſchiadicus.

Dolorem iſchiadicum ſedant Thlaſpi, 194. chamæpytis, 216, hypericum, 217. Androſæmum, ibid. chamæleon niger, 221. rhaponticum, 223. pentaphyllon, 239. Emplaſtrum tonſoris, 573.

Febres

Febres.

Contra febres faciunt ſantali, 190. rhaponticum, 223. Ceraſa, 252. Ribes, 256. ſyr. violatus, 356. ſyr. de nymphea, 360. ſyr. ex cichorio compoſito, 363. ſyr. de endiuia, 364. ſyr. de fumaria, ibi. & 365. ſyr. ex ſucco acetoſæ, ibid. ſyr. byzantinus, 366. ſyrupus ribes & berberis, 367. ſyr. limonum & granatorum, 368. conſerua de nymphea, 396. vnguentum populeon, 542. diacatholicum, 411. diaprunum ſimplex, 412. diaprunum compoſitum, 413. diaphœnicum, 414. Electuarium de pſyllio, 415. Triphera ſolutiua, 417. Electuarium ſennatum, 418. Electuarium diacarthami ſiue diacnicum, 423. electuarium de citro ſolutiuum, 425. pilulæ de eupatorio, 439. aggregatiuæ, 442. Trociſci diarrhodon, 498. Trociſci de antiſpodio, 499. Trociſci de berberis, 500. Trociſci narcotici Fernelii, 504.

Febris quartana.

Quartanam tollunt elleborus niger verus, 177. Theriaca Andromachi, 487. vnguentum aregon, 553. pilulæ de lapide lazuli, 443.

Febris peſtilentialis & maligna.

Febres malignas & peſtilentiales oppugnant pimpinellæ, 216. acetoſa, 235. biſtorta, 238. ſcabioſa, 240. Ribes, 256. Syrupus ex ſucco acetoſæ, 365. Syr. limonum & granatorum, 368.

Vigiliæ.

Somnum prouocantia nimiaſque vigilias auferentia ſunt iulepus, 109. Lotio pedum, 131. irrigatio, ibid. frontale, 134, vinum, 149. Lactuca, 162. 163. nymphea, 167. crocus, 168. oleum ex mandragora, 229. Solanum, 230. papauer, 232. hyacinthi, 298. Syrupus de papauere ſimplex, 359. Syr. papaueris erratici, 360. Syr. de nymphea, ibid. conſerua de nymphea, 396. antidotum aſyncritum, 482. philonium romanum, ibid. vnguentum roſatum Meſues, 541. vnguentum populeon, 542. Trociſci narcotici Fernelii, 504. oleum nenupharinum, 513. pilulæ de cynogloſſo, 553.

Sitis immoderata.

Sitim extinguunt lactucæ, 162. mora matura, 252. mixa ſeu ſebeſten, 253. Ribes, 256. Syrupus violatus, 356. Syr. de nymphea, 360. Syrupus ribes & berberis, 367. Syr. de agreſta, 368. Syr. regius, 371. rob berberis, 394. conſerua violarum, 395. conſerua nymphea, 396. caules lactucæ conditi, 401. Trociſci de antiſpodio, 499. Trociſci de berberis, 500.

Inflammatio.

Inflammationem curant omphacium, 151. althea, 362. parietaria, 157. lactuca, 162. coriandrum, 224. aqua ſolani, 230. ſemperuiuum, 232. plantago, 233. polygonum mas, 234. pentaphyllum medetur inflammationi tonſillarum & aſperæ arteriæ, 239. melilotus, 241. linum, ibid. mora immatura faciunt contra inflammat. oris & faucium, 252. idem præſtant mora ſylueſtria, 253. vnguentum roſatum Meſ. 541. vnguentum de bolo, 543. ceratum refrigerans Galeni, 565. ceratum ſantalium, ibid. Emplaſtrum de ceruſa, 576. Trociſci narcotici Fernelii, 504. oleum violatum, 509. oleum de pomis mandragoræ, 515.

Tumores præter naturam.

Tumores præter naturam diſcutiunt & auferunt cuminum, 165. viſcum quercinum, 227. ammoniacum, 264. bdellium, 278. ceratum œſypatum, 566. diachylon album ſeu ſimplex, 569. diachylum magnum, ibid. diachylum magnum cum gummis, ibid. emplaſtrum diachylon compoſitum, 570. Empl. de meliloto, ibid. oleum irinum, 510. oleum maſtichinum, 517.

Dolorem lenientia ſiue anodyna ſunt.

Penicillus, 124. litus, 132. cataplaſma, 136. oleum ex mandragora, 229. gummi Elemi, 274. vnguentum reſumptiuum alias tetrapharmacum ſiue baſilicum vocatum, 548. ceratum œſypatum, 566. Emplaſtrum diuinum, 575. Trociſci narcotici Fernelii, 504. oleum chamomelinum & anethinum, 514. oleum rutaceum, ibid. oleum hypericonis, 515. oleum violatum, 509. oleum liliorum ſimplex, 512. oleum nenupharinum ibid. oleum de pomis mandragoræ, 517.

Cutis vitia & fœditates.

Cutis vitia & fœditates eius multifarias auferunt balneum, 127. Lotio ad phthiriaſin, 131. Lac virginale, 134. radix liliorum, 168. ſemen erucæ aufert grauem odorem alarum, 194. aufert itidem lentiginem, ibid. rubiæ radix ex aceto illita, 200. cyclamen, 201. veronica, 211. Radix cynaræ in vino cocta & pota graueolentiam alarum & totius corporis per veſicam cum lotio pellit, 221. periclimenum faciei lentigines tollit, 225. aqua fragariæ, 239. oleum ex ſemine goſſipii expreſſum puſtulas & lentigines faciei delet, 240. oleum ex ſemine lini, 241. decoctum lupinorum, 243. oleum ex baccis lauri, 260. galbanũ, 267. gummi hederæ, 269. pix, 270. Sulphur, 290. Syrupus de fumaria, 364. oleum ſulphuris, 533. vnguentum album Rhaſis, 542. vnguentum enulatũ cum Mercurio, 558. vnguentum ad achoras, 551. vnguentum citrinum, 513. ceratum refrigerans Galeni, 565. Emplaſtrum de ceruſa, 576. Aquæ fucatoriæ, 591.

******

confectio hamech, 416. *pilulæ de fumaria*, 443. *pilulæ fœtidæ*, 446. *oleum de viperis*, 521.

Scabies.

Pentaphyllon, 239. *Scabioſa*, 240. *decoctum lupinorum*, 243. *oleum ex baccis lauri*, 260. *alumen*, 288. *vnguentum album Rhaſis*, 542. *vnguentum ad pruritum ſcabioſum*, 545. *vnguentum enulatum cum mercurio*, 550. *vnguentum AEgyptiacum*, 552. *pilulæ de fumaria*, 443.

Morbus gallicus.

Curari creditur per ſuffitum, 144. *Radix mechoacana*, 172. *ſaſſafras*, 191. *Guaiacum, ibidem ſarſaparilla, ibid. radix chinæ*, 192. *opiata* Neapolitana, 489. *vnguentum* Neapolitanum, 515. *Emplaſtrum de ranis*, 532. *Electuarium ſennatum*, 419. *pilulæ de hydrargyro*, 448.

Alopecia.

Capillos amiſſos reſtituunt adiantum verum, 158. *adiantum vulgare, ibid. ladanum*, 299. *oleum mellis pilos producit eoſque ruffo colore inficit*, 534. *Capillos piloſque alios denigrat lotio folio*, 131. *deſcripta. oleum myrtinum & myrtillorum*, 516.

Cancer.

Ad canceroſos affectus commendatur puluis cancrorum vſtorum, 43. *veronica*, 211. *plumbum*, 307. *pompholyx*, 313. *vnguentum diapompholygos*, 545. *confectio hamech*, 416. *pilulæ de lapide Lazuli*, 443.

Elephantiaſis.

Elephantiaſi medentur elleborus niger verus, 177. *Confectio hamech*, 416. *Electuarium ſennatum*, 419. *pilulæ de lapide lazuli*, 443. *pilulæ fœtidæ*, 446.

Strumæ.

Strumas auferunt, adiantum vulgare, 158. *pentaphyllon*, 239. *folia aparine trita & in fæce vini collecta*, 240. *decoctum lupinorum*, 243. *galbanum*, 268. *ſtyrax*, 276. *oleum irinum*, 510.

Eryſipelas.

Eryſipelas curant ſemperuiuum, 232. *plantago*, 233. *polygonum mas*, 234. *vnguentum roſatum Meſue*, 541. *vnguentum de bolo*, 543. *Ceratum refrigerans Galeni*, 565. *Trochiſci narcotici Fernelii*, 504. *oleum omphacinum*, 512.

Vſtiones.

Vſtiones.

Vſtiones ſanant porrum,203. Androſæmum,217. centaurium minus,222. vnguentum album Rhaſis,542. Emplaſtrum de ceruſa,576.

Herpes.

Herpetas curant ſemperuiuum,232. plantago, 233. polygonum mas,234. pentaphyllon,239. vnguentum roſatum Meſ.541.

Vulnera.

Vulnera ſanantia ſunt puluis vulnerarius autoris,68. aloe,171. Kermes, 188. cicatrices nigras delet ſemen erucæ, 194. polium, 207. veronica,211. hypericum,217. Androſæmum,ibid. Symphytum,234. hiſpidula, 241. millefolium, 244. ſanguis draconis, 265. aſa fœtida,266. Terebinthina. 272. ſarcocolla,268. ſyrupus de hiſpidula,358. radices ſymphyti conditæ ſanant vlcera interna,403. oleum mellis,534. terebinthinæ,ibid. oleum caryophyllorum, 535. balſami vulnerarii,538. balſamum D. Euonymi,ibid. balſamum mirabile, 539. vnguentum deſiccatiuum rubrum, 544. vnguentum Apoſtolorum,551. emplaſtrum de ianua curat vulnera capitis,572. emplaſtrum diapalma,574. Emplaſtrum de gratia Dei, ibid. Tela galteri,582.

Vlcera.

Vlcera ſanant radix cyperi,197. Androſæmum,217. Geranium, 218. decoctum lupinorum,243. millefolium, 244. ſarcocolla, 268. chryſocolla, 286. calcanthum, ibid. alumen,288. plumbum, 307. æs, 308. ærugo, ibid. ceruſa,310. cadmia,311. pompholyx,313. lithargyrus,ibid. ſyrupus de hiſpidula,359. ſyrupus ex roſis ſiccis, 371. mel violatum,391. oleum ſulphuris curat vlcera gallica, 433. oleum caryophyllorum, 535. balſamum vulgare,539. balſamum mirabile,ibid. vnguentum album Rhaſis,542. vnguentum de lithargyro,543. vnguentum deſiccatiuum rubrum, 544. vnguentum diapompholygos curat maxime vlcera tibiarum, 445. vnguentum de minio alias rubrum & capburatum dictum,546. vnguentum reſumptiuum alias baſilicum vocatum. 548. vnguentum mundificatiuum, 549. vnguentum aureum, ibid. vnguentum apoſtolorum, 551. vnguentum è calce,552. vnguentum Ægyptiacum,ibid. Emplaſtrum de ianua curat vlcera capitis,572. Emplaſtrum diapalma,574. Emplaſtrum de gratia Dei, ibid. Emplaſtrum de ceruſa, 576. Tela Galter.582. Aqua calcis, 590. Trochiſci cypheos, 496. Trochiſci Gordonii imprimis curant vlcera renum,500.

Morſus canis rabidi.

Ad morſum canis rabidi commendatur puluis cancrorum vſtorum,43. betonica,211. pimpinella, 216. Theriaca Andromachi, 487. Trochiſci de vipera, 494. vnguentum mundificatiuum,549. puluis contra rabiem,466.

Fractura oſſium.

Oßibus fractis medentur ſymphytum, 234. fructus myrrhi, 244. Emplvſtrum oxycroceum, 571. Emplaſtrum de betonica, 572. Emplaſtrum catagmaticum, 580.

Tela infixa.

Tela & alia præternaturalia in vulneribus relicta extrahunt dictamnus, 212. & Emplaſtrum de betonica, 572.

Claui pedum.

Pedum clauos tollunt folia portulacæ vtriuſqre tuſa & adhibita, 163. dentiſcalpia ex lentiſco, 273.

FINIS INDICIS MORBORVM.

IOAN-

JOANNIS RENODÆI MED. PARIS. INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM

LIBRI QVINQVE.

De medicamentorum electione

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quid Pharmacia, & eius vtilitas.

PHARMACIA [*Cor. Celſ.cap.*1.*lib.*1.] eſt *ſecunda Medicinæ curatricis pars, quæ per medicamenta* [*Gal. com. ad part.l.*6.*li.*1.*de vict. acut.*] *abſoluitur.* Vel, *eſt ars, quæ modum docet medicamenta ſeligendi, præparandi, & miſcendi.* In his ſiquidem tribus tota Pharmacopœæ doctrina conſiſtit, quæ ſalutare morbo omni pollicetur ſubſidium: Rerum enim optima parens Natura, ſuum cuique contrarium oppoſuit, ſed fatiſcentis naturæ [*Fernel.præfat, ad lib.* 4.*Meth.*] hebetudo idipſum perpetuo conſequi minime poteſt; Tum quia hominis vita breuis eſt, [*Aphor.*1.*lib.*1.] qui citius fatis cedit, quam vt artem perfecte nanciſcatur. Vnde conqueritur Hippocrates *Epiſt. ad Damoget.* quod iam ſenex nondum perueniſſet ad Medicinę finē. Hæc ſiquidem ars longa eſt, quæ de omnibus ſublunaribus in hominis [*Ariſt.lib.*5 *Politic.*] fauorem à DEO creatis diſſerit, vt primo ſint illi nutrimentum, dein medicamentum, vel aliud ad ſanitatem auxilium.

Ampliſſima igitur patet materiæ medicamentariæ ſeges, qua & terræ viſcera grauidata turgent, & tota ipſius facies luxuriat, *Medica materies ampliſſima.*

A riat,

riat, nihilque in aere volitat, aut voluitur, aut in aqua natat, vel naſcitur, quod non trahi queat in hominis ſolatium. Nam ex angue [*Galen. cap. 1. lib. 11. de ſimplic.*] ſæpe ſanitas, ex luto leuamen, ex fimo morborum profligatio: Ex medicamentis alimenta, [*cap. 17. lib. 3. ſimplic.*] ex alimentis [*Hippocr. libr. de aliment.*] medicamenta ſæpe depromuntur.

Pharmatiæ dignitas.

Eſt vero Pharmacia encomio multo celebranda, quę Medicinæ inſtrumenta, medicamenta nempe, ſuggerit ac miniſtrat. Vtramque enim à mundi primordio non ſolum extitiſſe, ſed ab altiſſimo ortam Sacræ paginæ teſtantur, *Eccleſ.* 38. Animantia namque, ſtirpes, vniuerſamque medicam materiem DEVS creauit, 1. *Geneſ.* qua prioris ſæculi Magnates ſuæ ſanitati feliciter proſpiciendo multos ad annos ætatem duxerunt.

Antiquitas.

Ægrotauit vſque ad mortem Rex Ezechias, *cap. 20. lib. 4. Reg.* & Eſaiæ præſcripto malagmate ex ficubus ſuper affecta parte admoto conualuit.

Ab omni peſte & veneno ſeſe vindicauit Mithridates, [*Galen. lib. 2. de Antid.*] antidoto, quæ ab ipſo nomen habet, cui cum ceſſiſſet toxicum ſumptum, ferro in viſcera adacto ſibi mortem conſciuit.

Reges olim multos medicamenta paraſſe.

Regium quidem olim putarunt Imperatores, medicamenta parare, vel parata ſecum ferre, & his offerre, quorum gratiam aucupabantur. Eam ob rem vnguenta & aromata Cambyſes miſit Ægyptiorum regi, quibus ſuam optime tueretur ſanitatem. *Praſtat enim Regem, vel Ducem militum in caſtris eſſe ſine clypeo & caſſide, quam ſine medicamentis. Hinc ſapienter multi pluris faciunt aliquod ſalutare medicamentum, quam theſaurum.* Aiunt, Darium tanti feciſſe quoddam balſamum, vt non modo inter precioſiſſimam ſupellectilem reponeret, ſed cunctis opibus præponeret. Idem ſcribitur de Tiberio Imperatore, qui trochiſcos ad herpetas apud ſe perpetuo ſeruabat.

Darius quanti medicamenta duxerit.

Nunc vero Reges ad caſtra non modo pixidem, aut paruulam lagenam oleo plenam aut balſamo, ſed officinam pharmaceuticam circumferri iubent, præſidiorum omni genere refertam, quibus & ſe & totum exercitum ab ingentibus malis & morte ſæpe liberant. Hinc Medici Dii tutelares, vel, vt cum Galeno *lib. de Med. cap.* 3. loquar, Deorum filii merito perhibentur: hinc medicamenta Deorum manus Herophilus *libr. 6. comp. med locis.* vocat, quod præſenti quaſi numine & ſanandi celeritate ægros ab interitu vindicent. Vnde Antidotus quædam Ισόθεος appellatur, quod parem Deo vim obtineat: Et apud Mirepſium *cap. 280 ſect. 1. de Antidot.* cuiuſdam deſcriptio legitur, cui cum morbi cedant quamplurimi [*cap. 245*] SANITAS nominatur. Ob vires tot egregias ab eodem alia deſcribitur, dicta THEODORETOS, [*cap. 214. 215. 216 Mirepſ.*] quaſi munus diuinum, immiſſum cœlitus morbis interioribus abigendis, vt Emplaſtrum diuinum externis.

Medici Dij tutelares.

Medici Deorum filij.

Emplaſtrũ diuinum.

Infinita pene ac mirandæ virtutis è ſuo penu medicamina promit ars Pharmaceutica, quibus nulla domus, aut ciuitas, ſine magna ciuium iactura & Reipubl. detrimento carere poteſt. Hac ſiquidem arte noluit Deus carere tabernaculum teſtimonii, quod vnxit Moſes *c. 30 Exod.* vnguento ſancto, *ex myrrha, cinnamomo, calamo, caſſia, & oleo*, opere vnguentarii compoſito.

Vnguentum ſanctum.

Magni quoque duxit Pharmaciam Ioſeph, qui mortuo patre Iacob, [*Gen c. 50.*] præcepit ſeruis ſuis & pharmacopœis, vt corpus eius aromatis condirent. Non vulgari igitur commendatione digna eſt Pharmacia, quę ſano corpori conſeruationem, ægrotanti ſalutem, mortuo honorem præſtat.

CAP. II.

Quid Pharmacopœus, qualis eſſe debeat, quale itidem illius ſubiectum, obiectum, & finis.

VT à manuum opera, qua quis dextere, ac

Chirurgus

Quis dicatur, & quid præſtet. *Pharmacopœus.* *Pharmacopola.* *Apothecarius.* *Seplaſiarius.*

ac cito, tuto, & iucunde morbis medetur externis, Chirurgus; ſic ab arte ea, quæ pharmaca docet facere, vel potius componere, *Pharmacopœus* nominatur: vt *Pharmacopola*, qui rudes ac magna ex parte ſimplices medicamentorum materias, præſertimq; exoticas vendit. Vocatur & *Apothecarius* ab apotheca, id eſt, à loco, in quo medicamenta reconduntur & væneunt; olim *Seplaſiarius*, à Seplaſia, foro Capuæ, in quo vnguenta optima conficiebantur. Sed hæc nomina ſæpius indiſtinctè vſurpantur, eorumque eſt inanis concertatio, quando res ipſa intelligitur.

Vitæ probitatem in Pharmacopœo deſiderari.

Vitæ autem probitas non tam in Philoſopho, quam in Pharmacopœo, qui vel tuendæ, vel reſarciendæ ſanitatis gratia, medicamenta parat & porrigit, expetitur; in eius enim manib. morbus & ſanitas, vita & mors. Atq; illi cum mala mens eſt, vel neſcia recti, libera patet nocendi & necandi poteſtas: ſicque præſtat Pharmacopœum eſſe virum bonum, quam Socratem.

Qualis eſſe debeat Pharmacopœus.

Debet autem inprimis eſſe pietatis ſtudioſus, diuini nominis cultor, inuidiæ & liuoris omnis expers, ſanus mente, artis Grãmaticæ gnarus, bonorum fortunæ nec indigus, nec auri vel pecuniæ ſitiens, & laboris diurni nocturnique patientiſſimus. Atheos enim vt nihil ducit Creatorem, ſic nec creaturam; Et *inuidus alterius marceſcit rebus opimis. Fatuus* vero *id habet proprium, vt velit nocere, Et imperitus nil niſi quod ipſe facit, rectum putat, atque eo nunquam quicquam iniuſtius. Auarus autem nulli bonus, adeo vt ſibiipſi peſſimus ſit, & egenus facile ſit veneficus; Ad turpia enim cogit egeſtas.*

Indigni Pharmacopœi qui.

Indigni quoque ſunt Phamacopœi nomine & dignitate ſcurræ, bibuli, hiſtriones, mimi, errones, garruli, impoſtores, agyrtæ, tenebriones, & circulatores, qui nugis, fraude, iactationibus, promiſſis vanis, adulatione & mendacio plebeculam decipientes, ipſius crumenam exhauriunt; nihil n. Reipubl. magis infenſum id genus hominibus, cane quouis peioribus & angue.

Pharmaciæ ſubiectum. *Pharmaciã Medicinæ inſeruire.*

Cum autẽ idem ſit ſubiectum Pharmaciæ & Medicinæ, nempe *corpus humanum, quatenus ſanitatis eſt vel morbi ſuſceptiuũ*, multa habent inter ſe communia Medicus & Pharmacopœus, vt prudentiam, probitatem, diligentiam, & medicamentorũ cognitionem; Sed cum Pharmacia inſeruiat, miniſtret, atque ſubiecta ſit Medicinæ, habeatque tantum pro obiecto *medicamentum*, & pro ſcopo & fine formam debitam medicamenti, dum vlterius progredi Pharmacopœus audet, pro Pharmacopœo veneficus & circulator habendus eſt.

Qui Pharmacopœi periclitatores.

Multos Pharmacopœos in Gallia vniuerſa noui, ſed inter eos periclitatores ſemper expertus ſum, qui verborum lenocinio ditiores mulierculas decipiunt, quas argento non tantũ emungunt, ſed fucos & purgantia gratiſſima, vt temere loquũtur, exhibẽdo, morbidas in poſterum relinquunt. Sunt & horũ nonnulli, qui viros ẽt prudẽtiores, vt Senatores quoſdam ſuis technis circumueniant: [*Plin. cap. 1. lib. 29.*] Medicos ſimulant, pulsũ contrectant, vrinã inſpiciunt, atq; de morborum cauſis, ſymptomatis, prognoſi & curatione differentes, ridicula multa fingunt & dicunt: ſicque impie ſuã falcem immittunt in Medicorũ meſſem, & iniquiſſime pharmaciam exercent maximo mortalium damno. Nec ſciolis quibuſdam fidendum, qui medicamenta quæuis, modo benigna, quouis tempore ſine conſilio, poſſe tuto exhiberi pronunciant; *Lactuca enim non oportune, & nimia quantitate ſumpta interficere poteſt, vt cicuta*; Et *vino licet natura familiariſſimo, plures ſæpe pereunt, quam gladio*, licet enim ſit valde cardiacum, & veluti ſenum lac, ac principiorum vitæ reſtauratiuum, datum tamen non apto tempore, valde nocet.

Qui Pharmacopœi improbandi. *Lactuca medicamentũ eſſe poteſt, alimentum, & venenũ.*

Officium Pharmacopœi.

Officium igitur Pharmacopœi eſt *medicamenta ſolummodo tractare, atque ad vſum ſalutarem Medici iuſſu adhibere.* Quod vt feliciter conſequatur, primo debet ea ſeligere, ſecundo præparare, tertio componere. Sed antequam ſeligatur medicamentum, quid ſit, noſcendum eſt.

CAP. III.

Quid Medicamentum, quid Alimentum, quid inter vtrumque medium.

Homo morbis infinitis obnoxius.

TOtus homo totus morbus eſt, inquit Hipp. *Epiſt. ad Damog.* Talis enim ex vteri inquinamentis in lucem prodiit. Nã ex diſſidio quatuor qualitatum, quibus cõſtat illius corpus, [*Gal. de Elem. cap.* 24.] ex iugi fluore, cui obnoxium eſt, & ex prauo rerum non naturalium vſu, in morbos pene innumeros incidit, quos ars Medica docet abigere, vel optima victus lege, vt docet Hip. *lib. de diæta.* & Gal. *lib. de ſanit. tuend.* partim medicamentis, tum interius aſſumptis, tum topicis, ſeu exterius admotis.

Ea autem ſunt vel *ſimplicia*, quibus vt plurimum vtebatur Hippocrat. vel *debita arte compoſita. Simplicia* dicuntur, quæ talia ſunt, qualia natura produxit, vt *caſſia, rhabarbarum, polypodium, colocynthis*, & infinita alia, quæ naturalem tantum compoſitionem, ex quatuor videlicet elementis ſunt conſecuta. *Compoſita* vero, quæ ex multis virtute diuerſis arte & induſtria ſimul vnitis conſtant.

Medicamentum quid.

Diſſident autem inter ſe Medicamentum & Alimentum. Nam Medicamentum dicitur, *quicquid intro ſumptum, vel foris admotum noſtrum corpus immutare poteſt, vt piper, euphorbium, pyrethrum, nymphea, cichorium.*

Alimentum quid.

Alimentum vero, *quod intro ſumptum noſtrum corpus nutrit, & auget*, vt panis, vinum, caro animalium volatilium & quadrupedum, non rapacium: *Quæ enim viuũt ex rapto, praui ſunt ſucci, prauumque ſanguinem generant*, & tanquam immunda reiicienda. Propterea diuina ſanctione prohibitum eſt filiis Iſrael, ne comederent aquilam, vulturem, gryphem, coruum, accipitrem, & ſimilia. Et prudenter nunc iuxta diuinum hoc decretum abſtinemus à carne vulpium, luporum, leonum, & ſimilium rapacium.

Alimentum medicamentoſum.

Inter vtrumque medium eſt alimentum medicamentoſum, *quod ſcilicet vtriuſq; eſt particeps*; partim enim nutrit, partim alterat & immutat, vt *lactuca, rhaphanus, cucurbita, allium*, & infinita alia. Atque vt inter alimentum & medicamentum quoddam velut medium datur; ſic inter alimentum & venenum. Illud enim reficit, conſeruat, auget; hoc deſtruit, enecat, corrumpit. Inter autem vtrumque medicamentum eſt, quod neutrum efficit.

Medicamẽtum eſſe medium inter alimentum & venenũ.

CAP. IV.

De antiquitus ſolummodo ſimplicium vſibus, & mirabilibus eorum proprietatibus.

RECTE Galen. *lib.* 1. *de Elem.* ex Hippocrate ſcripſit, hominem nunquam dolere, aut vnico egere medicamento, ſi vnico elemento conſtaret: Eſſet enim vniuſcuiuſque vnica natura, vnicus effectus, ratio redeundi ad naturalem ſtatum vnica. Id quod abſurdum eſt, cum infinitæ ſint morborum ſpecies, vt etiam præſidiorum tam ſimplicium, quam compoſitorum.

Medicamẽta quædam compoſita, quomodo ſimplicia dicuntur.

Inter ſimplicia numerantur *oxymel ſimplex, diairis, diaprunum*, & alia plurima, quę comparate tantum, & improprie ſimplicia dicuntur, quatenus ſcilicet ad alia magis compoſita referuntur. Proprie vero *roſa, endiuia, plantago, mentha, abſynthium, plãtarum genus omne*, atq; vt vno verbo dicã, omnia creata, quæ ab arte nullam compoſitionem & mixtionem acceperunt, Simplicia à Medicis vocantur, quibus ſolis nõnunquam vtuntur, vt ſucco *plantaginis, vel ſedi, aut nenupharis* ad Eryſipelata & ignem ſacrum, *ſucco veronicæ* ad cancrum, cui mirum in modum conuenit, vt *ſucco capreolorum vitis* conſilio Galeni, ad herpetas, vt *carne citoniorum* adhibita regioni ſtomachi ad choleram morbum, & aſſumpta, ad dyſenteriam, corpore prius repurgato, vt *betonica* ad cephalalgiam, vt fere omnibus plantis ad ſingulorum morborum expugnationem.

Superat vero fidem, quod de ſtirpibus

multis

multis ſcribitur, quæ videlicet effectus plane mirandos proferunt: Nam *pæonia radix* vel capiti appoſita, vel collo tantum adnexa Epilepſiæ paroxyſmos eludit, eamque ſanat. *Mentha* lacti impoſita ipſum coagulari, & in caſeum denſari non ſinit, vt ex probatæ fidei authoribus creditur.

Pæonia antiepileptica eſt.

Æthiopis herba, ſi vera narrat Plin. *cap.* 4. *lib.* 26. ſolo attactu ſarras ferreas euellit. Idem aſſerit Matthiolus de *Lunaria*, quæ quod ſoleas ferras ab equis tranſeuntibus quaſi extorqueat, *Sferra cauallo* ab Italis vocatur.

Æthiopidis herba mira vis.

Author *libri ſanitatis* aſſerit, cum Tribio picum, auem, cuneum, ſeu clauum ligneum nidi orificium obturantem, herbulæ cuiuſdam ſolo contactu foras excutere nonnulli hanc vim auiilli tantum tribuunt. Theophraſt. rei herbariæ peritiſſ. alicuius plantæ meminit, quæ tam potenter congreſſus venereos concitat, vt ſi vera narrauit grauiſſimus author, credibile eſt, eam ipſam ſolis frigidis & maleficiatis vouiſſe naturam, vt ſalacibus viticem & nympheam.

Clymenum rubrum tanta vi pollet ad fici ſanationem, vt qui radicem herbæ huius geſtauerit, ab hoc morbo tutus erit. Vix credi poteſt, quod Ioſephus ſcribit de plãta mirabili, quæ à Baaran valle Iudeæ *Baara* dicta fuit. Ea extra terram erumpens fulgur quoddam igneum emittebat & vt fax accenſa noctu lucebat. A nullo autem hominum attingi patiebatur, niſi prius vrina, aut ſanguine muliebri irrigita, alioquin illam, qui cõtrectarent, illico moriebantur: Euulſa vero deleteriam qualitatem amittebat. Et quod mirum eſt, maniacos, & à dæmonibus obſeſſos perſanabat. Quod cum aduerterent regionis eius incolæ, illi canem prudenter & artificioſe alligabant, qui poſtea fame coactus, aut accitus plantam trahebat & euellebat.

Ficaria herba.

Baara.

Alia multa Deus miracula in hoc pedũ ſuorum ſcabello quotidie oculis obiicit, quorum fidem vnica tantum experientia facit: Nihil tamen humano generi modo quocunque infenſum educit, quin ex aduerſo ſalutarem illi antidotum proferat & ſuggerat: Contrarium enim opponit contrario, diſſimile diſſimili, vt aconito, Ariſtolochiæ longæ radicem; Cicutæ, Apii ſemen; Hyoſciamo, allium; Napello, ſemen Raphani; Viperæ Anchuſam; Scorpionibus Polemoniam. Cuius radicem qui geſtauerit, à ſcorpionibus non icitur, aut ictus nulla moleſtia afficitur. Manus quoque illitæ ſucco cotulæ fœtidæ, apum aut veſparum aculeis nunquam punguntur.

Contrario contrarium Deus opponit.

Quæ cuique veneno contraria.

Non præter rem hic notantur miræ & variæ plantarum naturæ. Quædam enim inter niues & gelu medium virent & florent, vt Aconitum hyemale, & Eleborus niger: Aliæ vernum æquinoctium expectant: Quamplurimæ calorem æſtiuum: Et quædam Autumno tantum floribus coronantur & induuntur, quo tempore reliquæ pene omnes & foliis, & floribus ſpoliantur.

Mira plantarum natura.

CAP. V.

De materia medicamentorum, & vnde ſumatur.

PRÆCIPVÆ medicamentorum ſimplicium tam noſtratium, quam exoticorum differentiæ ſumuntur, vel ab eorũ materia, vel à facultatibus. Ex materia, cũ triplex ſit Dioſcoridi & Galeno, tres ſtatuuntur medicamentorum generales differentiæ. Aut enim ex plantis ſumuntur, aut ex mineralibus, aut ex animalibus.

In primo genere continentur omnia ſtirpium genera, earum partes, & quæ ab ipſis proueniunt, vt radices, cortices, thyrſi, ligna, rami, folia, flores, fructus, ſemina, gummi, reſinæ, ſucci, lacrymæ, fungi, liquores, viſci, aquæ ſtillatitiæ, muſcus, cachrydes, lanugo, nucamenta.

Medicamẽta ex plantis ſumpta.

In ſecundo continentur elementa ipſa elementata, vt ignis, flamma, fumus, Aer ſerenus, aut ventis agitatus, calidus, frigidus, humidus, ſiccus; Aqua dulcis, ſalſa, pluuialis, marina, bituminoſa, ſulphurea, nitroſa, ænea, ferrea; Terrę omnes ſpecies,

Medicamẽta è mineralibus ſumpta.

vt bolus armena, terra Lemnia, Melitea, Chymolia, rubrica, Ampelitis, Erithrea, Ochra, Creta, & vt paucis abſoluā, omnia mineralia, quæ ſcilicet è terræ viſceribus effodiuntur, vt lapidum varia genera, vt lapis Æthites, Cyaneus, ſeu Lazuli, Iudaicus; vt metalla, quę ſeptem à multis agnoſcuntur, aurum, argentū, ſtannum, plumbum, ferrum, cuprum, & hydrargyrus, pro numero ſeptem planetarum, quorum nomen mutuantur, ſecundum Spagyricos. Ad mineralium ordinem referuntur adhuc ſalis genera, bitumē, naphta, calchantum, ſuccinum, & ambra.

Metalla ſeptem.

Syderum influxus, muſici cantus & numeri ſecundum quoſdam criſim mouentes, cum vix ad materiam medicamentariam ſpectent, improprie à nonnullis ad iſtud genus ſecundum referuntur.

Quæ remedia improprie ad mineralia referantur.

In tertio genere continentur animalia, vel integra, vel eorum partes. Integra, vt gallus gallinaceus annoſus in iuſculo ad ciendam aluum & corporis nutricatum, Hyrundo in paſtu ad oculorum aciem, galerita aſſa ad colicum dolorem, Cancri fluuiatiles tabidis, Scorpiones triti ad ipſorum punctur as ac morſus, cantharides ad ruptoria.

Medicamēta ex animalibus ſumpta.

Partes animalium ſunt cerebella paſſerum ad ſtimulum Veneris; Cerebellum leporis ad odontalgiam infantulorum; Pulmo vulpis ad phtiſim; Hepar lupinum ad vitia iecoris; aſininum ad epilepſiam; inteſtina lupi ad colicum affectum; Stincorum renes ad mentulę tentiginem; ſanguis hirci ad frangendum calculum; fel perdicis & milui ad viſus claritatem; oſſa cranii ad morbum caducum, os de corde cerui ad animi deliquium, dentes apri ad pleuritim naſcentem, pudendum cerui ad natam & progreſſam; dentes Elephanti ad cordis robur; cornu cerui, Monocerotis & Rhinocerotis ad infringenda venena; vnguis Alces ad morbum ſacrum, ſeu comitialē.

Partes animalium ad multa commendari.

Multæ ſunt adhuc alię partes animaliū, à quib. medicamenta ſumuntur, vt medullæ; ſeuum; pinguedo vitulorum, ceruorū, ſuum, hœdorum, anatum, caponum, anſerum; lac muliebre, aſininum, ouillum; caſeus, butyrum, coagulum, ſerum; oua gallinarum, perdicum, pauogallinarum, ſenecta ſerpentis, teſtæ piſcium, pili animalium & excrementa, vt ex medicamentorum compoſitione, quæ in noſtra Officina, ſeu Antidotario deſcribuntur, patet.

CAP. VI.

De facultatibus medicamentorum: Et quotuplex ſecundum generales facultates medicamentum.

FACVLTAS medicamenti eſt *cauſa quadā effectrix, à qua pendet eius actio.* [*Galen. lib. de plenitud. & lib. 1. ſimplic.*] Vnde colligere eſt, tot eſſe facultates, quot actiones, vt apparet in *aloe*, & permultis aliis ſimplicibus medicamentis. *Aloe* ſiquidem facultatem habet purgandi, ventriculum roborandi, vermes enecandi, tergendi, & palpebrarum humores exiccandi.

Facultas medicamēti quid.

Aloes facultas.

Triplex eſt igitur omne medicamentū ſecundum facultates, Alteratiuum, Purgatiuum, & Roboratiuum. *Alteratiuum* dicitur, quod intro ſumptum, vel foris ad motum, manifeſtam corporibus noſtris adfert mutationem; idque trifariam, vel ſecundum temperamentum, vel ſecundū materiam, vel ſecundum formam, ex Fernelio. Vnde tria medicamentorum alterantium genera conſtituuntur: Primum, quod impenſe calefacit, refrigerat, humectat, aut ſiccat: Secundum, quod materiæ commoderationem & conſiſtentiam mutat, vt quod nimis indurat, vel emollit, quod rarefacit, vel denſat, quod adſtringit, vel laxat, quod incraſſat, vel attenuat: Tertium, quod ſubſtantiam & formam ipſam corrumpit, vel labefactat; cuiuſmodi ſunt, quæ præter manifeſtam qualitatem, qua calefaciunt, erodūt, vel refrigerant, & ſtupefaciunt, occulta etiam proprietate ſubſtantiam ipſam deſtruunt ac corrumpunt, & putredinem cum fœtore inducunt, vt

Tria medicamentorū alterantiū genera.

Medicamētum ſubſtātiam corrumpens.

cicuta,

cicuta, anthora, napellus, aconitum, ſublimatum, & alia quamplurima. Atq; horum alia toti corpori, vt quæ dicta ſunt; alia certis partibus inimica, vt lepus marinus pulmonibus, cantharides veſicæ, aconitum vtero, cerebro cicuta.

Roboratiuũ quid. Roboratiuum, ſeu Confortatiuum, vt vulgus loquitur, medicamentum eſt, *quod proprietate quadam partem noſtri corporis aliquam reſpicit, roborat, ac conſeruat*, vt cephalica caput, ötica aures, ophthalmica oculos, odontica dentes, ſtomatica os, ſtomachica ſtomachum, cardiaca cor, hepatica hepar, ſplenem ſplenica, renes nephritica, vterum hyſterica, neruos nerualia. Quæ ſingula, aut eorum multa aptius ſuo loco poſtea docebuntur.

Catharticum quid proprie. Catharticum, ſeu purgatiuum dicitur, *quod vitioſum, & ſibi familiarem è corpore trahit humorem*. Quod enim ſine delectu, ac promiſcue quoſuis humores euacuat, vere purgatorium dici non debet, vt Antimonium, Cataputia maior, & ſimilia; ſed quod familiarem ac proprium, ad quem ipſa eius facultas dirigitur, educit ac purgat. Iſta enim violentiora ad interitum ſæpe præcipitant; de hiſq; loquitur Galenus *c.12. lib.2. de vict. acut.* dum ſcribit, cathartica qualitatem quandã deleteriam & venenoſam habere. Quod ſic confirmat Actuarius *cap.7. lib.3. Medicamenta*, inquit, *purgantia communi quadã generis ratione, ex cenſu ſunt eorum, quæ perniciem creant, atque deleteria & noſtri venenoſa ac mortifera appellant. Verum ab his, quæ magna ſunt corrumpendi vi prædita, diſſident, quod hæc eadem quantitate non perinde ac corrumpentia interimant.*

Purgantiũ odor ingratus. Tanta vero eſt antipathia inter purgantia & noſtram naturã, vt odore ſolo diſpliceant, qui multis vix nares ferit, quin ſimul corpus totum concutiat; aliis ventriculum ſubuertit, & quibuſdam aliquando aluum ſubducit.

Eius vis. De purgantium facultate, quomodo agat, & vnde erumpat, paulo poſt, nempe cap. 9. fuſiſſime dicetur.

CAP. VII.

De primis & ſecundis medicamentorum facultatibus.

CVM ſimplicia medicamenta ſæpe duas habeant facultates, & aliquando tres ſimul. Prima dicitur ſimplex & elementaris, quæ ex elementorum quatuor permixtione conſurgit. Altera materialis, ac ſecunda, quæ ex commoderatione & conſiſtentia materiæ, cui diuerſa proportione quatuor qualitates inhærent, emergit. Præter has nonnunquam tertia cõſpicitur, nempe purgatoria, quam Fernelius occultam nominat. Syluius cum quibuſdam nõ vulgatioris doctrinæ quatuor ſimplicium medicamentorum facultates in vniuerſum conſtituit, ſed tertiam parum notam, & quartam adhuc incognitam aſſerit. Verum vtraq; pro vnica paſſim vſurpatur. Nam quæcunq; medicamenta proprietate quadam inexplicabili, aut non ſatis conſpicua, nec à primis aut ſecundis prodeunte agunt, tertiis qualitatibus, aut totius ſubſtantiæ proprietate, aut viribus occultis agere dicuntur.

Qualitates primæ medicamentorum. Facultas autem prima medicamentorum communis eſt, & tanquam baſis reliquarum ex ipſis elementis prodiens. Eaq; conſiſtit maxime in calefaciendo, refrigerando, humectando, ſiccando: in quibus ſingulis vel obſcure conſpicitur, vt cum primo gradu agit; vel manifeſte, vt ſecundo; vel vehementer, vt tertio; vel ſumme, vt quarto: atque in horum ſingulorum aut principio, aut medio, aut fine; ita vt medicamentorum & calidorum, & frigidorum, & humidorum, & ſiccorum ordines duodecim conſtituantur.

Qualitates ſingulorum medicamẽtorũ quot. Quod etiam locum habet in his, quæ coniugatas ſortiuntur qualitates, quæ ſcilicet vires habent calefaciendi & humectandi, vel calefaciendi & ſiccandi, vel refrigerandi & humectandi, vel refrigerandi & ſiccandi. Has ſiquidẽ exerunt non tantum obſcure, manifeſte, vehementer, aut ſumme, ſed in ſinguli

ſinguli gradus principio tantum, aut medio, aut fine.

Qualitates ſecundæ. Qualitates ſecundæ primas, ſeu elemētares ac ſimplices comitantur earumq; adiutu vt ſint, & vires ſuas patefaciant, opus habent. Nam aperiendi facultas, rarefaciendi, attrahendi, tenuandi calfactionem ſequitur: Craſſandi, denſandi, claudendi, repellendi refrigerationem: Molliendi humectationem: Indurandi ſiccationem. Siccitas enim indurat, vt ex luto, aquilonio, vel æſtiuo ſtatu indurato, & ex laterib. igne ſiccatis videre eſt: vt etiam humiditas emollit modo cum calore modico perſeueret. Glaciei enim humiditas dura, quod omnino ſit expers caloris.

Vires autem qualitates ſecundæ in auſteris acerbis, acribus, amaris, aperientibus, tenuantibus, reſoluentibus, contrahētibus, repellentibus, emollientibus, ſtupefacientibus, & dolorem lenientibus ſunt manifeſtiſſimæ, atque euidenti ratione, quod poſſunt, præſtant, perinde ac primæ ſeu elementares.

CAP. VIII.

De tertia medicamentorum facultate ſeu proprietate occulta.

PRÆTER primas ac ſecundas medicamentorum facultates, tertia quædam dicitur occulta & inexplicabilis, quod eius certa ratio minime reddi poſſit, nec ſcientia exactiſſima comprehendi, ſed per ſolā cognoſcatur experientiam: Nā *cur iaſpis,* inquit Galenus *cap. 7. lib. 3. meth. tacto vulnere, vnde ſanguis prorumpit, eum ſiſtat, nōdum noui. Atque ſi particulatim cuiuſque naturam explorare ad vnguem ſcirem, vtique qualem fuiſſe Æſculapium mente concipio, talem me eſſe putarem.* At vero proprietates quædam omnino dici, aut explicari non poſſunt ex Galeno *ibid. & Com. in 6. epid.* Nullus enim rationem adferre validiſſimam poteſt, cur cantharides veſicam inflammatoria diſpoſitione laceſſant, ab ipſa etiam longius adhibitæ; vt neque cinis cācrorum, exiccatorius cum ſit, cur & per ſe mirabilis ſit proprietate ſpecifica ad canis rabidi demorſos, & cur efficacior ſit & præſtantior *gentianæ* & *thuri* potius, quam aliis medicamentis commixtus.

Facultas inexplicabilis.

Cineris cancrorum proprietas.

Certum ac ſecurum huiuſce medicamenti ſucceſſum admiratus Galenus c. 30. *lib. 11. de ſimplici.* in cauſæ perquiſitione nō ſeſe parum exercuit, tandemque librum pollicitus eſt. De his, quæ occulta proprietate quid agunt; non tamen promiſſis ſtetit, forſan veritus, ne famæ iniuria fieret, ſi ſuſceptum opus imperfectum relinqueret, nec in eo docte, vt in omnibus aliis conſueuit, peragendo, ſibi & lectoribus ſatisfaceret.

Tertiæ facultatis medicamentorum latitudo. Illa autem tertia facultas magnam habet latitudinem, complectiturque ſub ſe purgantia, morbos occulta vi curantia, partem quandam reſpicientia, periammata ſeu ſuſpenſa medicamenta & venena, de quibus particulatim diſſerere cogitamus.

In alimentis qualitas inexplicabilis notatur. Neque vero tantum ineffabilis quædam proprietas agnoſcitur in medicamentis & venenis, qua illa medentur, hæc perimunt, & quoſdam aliquando morbos expugnāt, ſed etiam in alimentis, quæ perennis effluuii iacturam reſarciunt. Eſculenta enim multa multi faſtidiunt, alii appetunt auidiſſime; quæ licet primum diſſimilia, poſt multas coctiones ſimilia redduntur, & naturæ noſtræ familiaria, vnde magna inter nutriens & nutritum ſimilitudo perhibetur, quam vix vllus poſſit definire, & quare hic potius hoc edulio, ille alio delectetur.

Hiſtoria notatu digna. Carnium & piſcium eſus vniuerſæ genti familiaris eſt: At *plures nouimus,* inquit Amatus Luſitanus *curat. 36. cent. 2. qui ab eſu carnium in totum abhorrebant: alios, quibus caſeus non ſolum comeſtus, ſed odoratus pro veneno habebatur: Sed & alium nouimus, natione Hiſpanum, qui nunquam piſces guſtarat: at cum ab amico ſemel ad cœnam fuiſſet inuitatus, ouaque deguſtaſſet, quibus ſiccati piſcis puluis caute fuerat admixtus, in animi anguſtias, cordis preſſuras, cum vomitu & ſeceſſu incidit, ita vt prope exanimis defecerit.* Vidit & idem author celebris

Mona-

Monachum Venetum, qui ſine animi deliquio roſatum odorem nō poterat perferre: quod etiam obſeruaui in nobili matrona, & Iul. Scaliger in illuſtriſſimo Cardinali, vt aſſerit *in exercitationibus contra Cardanum, exerc.* ſcil. 153. *part.* 10. vbi meminit cuiuſdam fœminæ ſpectatæ formæ & virtutis, cui Franciſca nomen erat, quæ ante 14. annum ſuaſu nullo flecti potuit, vt carnibus veſceretur. Aſſerit & vnum ex liberis omnino braſſicam auerſatum, vt eum ipſum Creſſones: & in ciuitate Mediolanenſi familiam quandam hauſtu caſſiæ fiſtulæ interire: *Peculiare enim ſuum cuique eſt*, & multi vinum quaſi venenum reſpuunt, alii tanquam Deum colunt.

Vinum tanquam venenū multi auerſantur.

In cæterorum animantium pabulo obſeruatur adhuc illa inexplicabilis & occulta qualitas. Quis enim rationū momentis aperire poſſet? cur Struthiocamelus ferrū habeat in deliciis? cur ceruus ſerpentes, vrſus formicas, aſinus ferulam, quæ perimit equos? Quædam enim tantum piſcatu, alia venatu, quædam granorū cultu, alia plantarum ſolo naturali prouētu viuunt. Optime ſiquidem anas, ardea, fiber piſciculis aluntur; accipiter, aquila, vulpes auiculis; gallina, perdix, equus cerere; bos, dama, ceruus paruulis ſtirpibus integris, aut earū partib. tenellis. At cur illa potius illo, quā hoc alimento gaudeant & pingueſcāt, hęc potius hoc, quam illo, ratione non ſatis dilucida explicatur. Fame enim citius perit vultur, quam triticum attingat; phaſianus, quam ex rapto pabulum quærat.

CAP. IX.

De facultate medicamentorum purgantium, vnde promanet, & quomodo agat.

MEDICAMENTORVM purgantium facultatis diſquiſitio multorū exercuit ingenium: in illa enim dignoſcenda quot capita, tot fere ſenſus. Chymiatri manifeſtam credunt, vt quæ à mixtorum ſale ſuboriatur, & ſales omnes purgatorios mordicus aſſerunt. Alii prorſus abditam tenent, nec ratione euidenti explicabilem. Sunt, qui à ſpeciali mixtionis temperie oriri credunt; alii veluti quintam qualitatem concedunt. Meſue illam deducit à cœlo, & cœleſtem facultatem nominat: *Medicamentum*, inquit, *purgans non eſt à temperamento tale, non vt contrarium agens in contrarium, non vt ſimile trahens ſimile, neque vt graue deorſum, aut leue ſurſum humorem exagitans, ſed quia talem cœlitus ſortitum eſt facultatem.*

Chymiſtarum opinio de purgatoria facultate.

Eſt vero cœleſtis ea facultas, forma cuiuſque medicamenti purgantis; aut formę ipſius proprietas, quæ nullo ſenſu, nullaque ratione manifeſta dèprehendi poteſt, ſed ſola experientia, & ex effectis, quę ſubſtantiæ ipſius facultatem demonſtrant.

Appellatur autem ipſa cœleſtis facultas à quibuſdam Medicis [*Fernel.*] & Philoſophis [*Scaliger.*] facultas occulta, aliquando proprietas rei totius, aliquando intimum cuiuſque rei principium, aliquando cauſa incognita, virtus ſuperelementaris, totius ſubſtantiæ proprietas, & à quibuſdam quinta qualitas; ſicque diuerſa rei eiuſdem nomenclatura. Quia tamē vis illa cathartica ex primæ notæ philoſophis, à ſyderibus ortum ducit, nō improprie cœleſtem Meſue vocat: ſed male putat humores educere, non tanquam ſimile trahens ſimile, contra veterum decreta, rationem & experientiā. Hippocrates enim *lib. de nat. human.* medicamentum purgans humoribus detrahendis eſſe ſimile, ſic docet: *Pharmacum*, inquit, *cum corpus intrauerit, primo id, quod omnium maxime ſibi ſecundum naturam cognatum, atque ſimile eſt in corpore trahit; deinde reliqua ducit & purgat.*

Varia qualitatis purgantium appellationes.

Id ipſum autem manifeſtiſſime probat hac eleganti comparatione, quemadmodum ſemina & ſtirpes terram ingreſſa, ſibi quæque, quod in terra idoneum eſt, ac naturale, trahunt, vel acre, vel dulce, vel amarum, vel ſalſum. vel quodcunque, pri-

mumq; & plurimum, quod ipſis maxime ſecundum naturam eſt, alliciunt.

Opinio Galeni de purgatrice facultate.

Hoc pluribus oſtendit Galenus *lib. 1. de natural. facul.* & *c. 23. lib. 3. de ſimplic. & lib. de Ther.* verbis expreſſis ſcribens, qualitatum, quæ in ſubſtantiis ſunt, proprietate actiones perfici. Idcirco medicamentorū purgantiū quædam, vbi forte purgatione fruſtrantur, non modo corpori nullam noxiam afferunt, ſed etiam homini alimentum prębent; alia vero in corruptionem & venenum vertuntur, non tamen perpetuo eſt permiſta vis venenoſa. Quare non perpetuo licet non purget, incommodabit. Verum coctionem accipiet, talemq; producet humorem, qualem trahere natum erat, quod nunquam contingit in medicamentis mochlicis, ſeu valentioribus.

Medicamenta igitur purgantia ſimilitudine quadam ſubſtantię humores attrahunt & educunt: eâque ratione magnes attrahit ferrum & ſuccinum paleam; non autem ferrum magnetem, aut palea ſuccinum. Licet enim magna ſit ſimilitudo inter magnetem & ferrum, tamen ſimile non eſt idem, nec magnes eſt ferrum, nec ferrum magnes. Trahens autem eſſe debet validius tracto, propterea ferrum non trahit; ſed trahitur.

Obiectio.

At vero cum tractio fiat propter ſubſtātiæ ſimilitudinem, quare magnes magnetem, & ferrum ferrum nō trahit?

Reſponſio.

Reſpondeo, vnam & eandem rem ſeipſam nō trahere, ſed quod cum ea ipſa affinitatem quandam habet & ſimilitudinem. Sic agaricus pituitam attrahit, Rheum bilem, ſenna melancholiam, quod inter illa fit quædam affinis conditio, aut conuenientia magis, quam ſimilitudo. Illa autem conformitas nec plane manifeſta eſt, longe ſiquidem rheum à bile diſtat, agaricus à phlegmate, à melācholico humore ſenna.

Quæ purgent trahendo.

Licet autem omnia cathartica humores attrahant, eorum tamen quædam ſpecialius dicuntur purgare attrahendo, quæ nēpe ſunt potentioris virtutis, & humorem habent excrementitium, inquit Meſue, vt *ſcammonium, turbith, euphorbium*: aliæ

Quæ comprimendo.

comprimendo, vt *myrobolani* omnes, & *rhabarbarum*: alia, quæ lubricando & leniendo aluum ſubducunt, vt *caſſia fiſtula, tamarindi*: alia denique, quę tantum molliendo, vt *attriplex, viola, vt malua, lapathum*, & multa olera.

Quæ lubricando.

Cap. X.

De medicamentis, quæ citra ventris ſolutionem, occulta proprietate morbos multos ſanant.

INNVMERA & mira ſunt medicamenta ſimplicia, quę per os ſumpta, aut exteriꝰ tantum adhibita, cœca vi, at ſpecifica proprietate morbos futuros arcent, & factos perfecte ſanant, aut mirabiles alios effectus proferunt, vt in paucis quibuſdam *ſupra* demonſtrauimus, & mox in quamplurimis demonſtrabimus. Illa autem abdita facultas non in plantis modo, verumetiam in animalibus & mineralibus cernitur. Nā literarum monumenta fidem faciunt, pollicem Pyrrhi lienoſos ſolo tactu ſanaſſe, & Chriſtianiſſimus ac potentiſſimus Galliarum rex ſolius manus attactu ſtrumas ad perfectam reducit ſanitatem.

Pollex Pyrrhi quid praſtiterit.

In corporibus quoque demortuis occulta & efficaciſſima illa qualitas cernitur. Os enim milui piſcis aurum trahere author eſt Simplicius, cui aſſentitur Scaliger *exercit. 102. & 112.* Et renes Stincorum triti, & cum vino poti, aut cum idonea conſerua ſubacti & ſumpti veretri tentiginem excitant, & ad Veneris ludibria potenter mouent.

Os aurum trahens.

Priapus cerui ſiccatus, in puluerem læuigatus, & cum aqua cardui aut tuſſilaginis ſumptus, valde pleuriticos iuuat.

Idem efficit dens apri in ſcobem tenuem redactus & hauſtus, maxime in huius morbi principio.

Cornu monocerotis mirabiliter cor tuetur à venenis & peſtilentibus morbis omnibus ſuccurrit.

Effectus

Effectus fere ſimiles experiuntur, qui cornu cerui & rhinocerotis ſumunt. Bouis aſtragalus cum oxymelite potus lienem minuit.

Caro leporis vſta, trita, & pota, calculos atterit & expellit.

Senecta anguium.

Viperæ exuuium pulueratum, & impoſitum alopeciis, mirum in modum pilos regenerat. Idem pollicentur vſta murium capita partibus glabris ex melle illita.

Galerita ſeu alauda criſtata aſſata, vel elixa, ſępe comeſta colicis affectibus obnoxios, vel detentos, efficaciſſime iuuat. Galen. *lib. de Theriac.*

Vngula capræ, aut eius veſica, vel etiam ouilla cremata, & ex poſca ſumpta, medetur his, qui noctu ſtragulas permingunt.

Hepar lupi hepaticos proprietate ſpecifica iuuare ſcripſit Gal. *li.* 8. *comp. med. local.*

Aſpidis ſenecta puluerata ex melle illita, viſum facit acutiſſimum.

Excrementa animalium.

Excrementa quoq; animalium occulta proprietate morbos quoſdam abigunt, vt ſtercus pauonum epilepſiam, ſtercus canum, vt etiam nidi hyrundinum anginam.

Pauca hæc pro multis ex animalibus ſumpta ſufficiant, vt ea omittam, quæ lædunt, vt leporem marinum & torpedinē. Hæc enim neruoſum genus vi abdita afficiendo ſtuporem inducit, ille ſolos hominis pulmones lædit; vt etiam cantharides, quæ veſicam inflammatione tentant, & vrinam ſiſtunt, vel ſtranguriam mouent.

Occulta proprietas ſtirpium.

Hanc proprietatem occultam in multis ſtirpibus admiratione dignam obſeruamus: nam ſarſaparilla, guaiacum, ſaſſafras & illa radix, quæ à Chyna nomen habet, ſpeciali & occulta proprietate luem veneream perfecte curant.

Satyrium & eruca penem erigunt, Venerem accendunt, & frequentiores congreſſus efficiunt.

Vitex & nymphea contra libidinis ardores mitigant, ſemen extinguunt, & teſtium accretionem impediunt.

Opium phreneticos & delirātes iuuat, & placidum ſomnum conciliat, etiam paruula quantitate ſumptum.

Viſcus quernus tritus & potus, epilepſiam fœliciter curat.

Vua paſſa familiaritate quadam ſubſtantiæ hepati benefacit.

Staphiſagria vi non ſatis cognita pediculos enecat, vt conyza pulices.

Braſſica ebrietati reluctatur, vt etiam hedera.

Ptarmica ſternutationem mouet. Necnon eleborus vterque.

Dictamnus facultate prorſus abdita ſpicula euellit.

Fraxinus ſerpentes fugat, & eorum venenis medetur.

Lithoſpermon, ſaxifraga, & ſanguis hirci calculos expellunt.

Sabina menſes & fœtum, ſeu viuum, ſeu mortuum educit.

Symphitū maius vulnera cito glutinat.

Veronica vlcera maligna corrigit, ad ſanitatemque accelerat.

Therebinthina vulnerum eſt balſamū optimum, quæ facilime & citiſſime ſanat.

Plātas quaſdam cōtrarias habere facultates.

Mirum eſt autem, plantas quaſdam quadam ſui parte hunc effectum præſtare, alia alium & ſæpe diuerſum, vel etiam contrarium: nam flores chamæmeli olfactu proſunt capitis dolori, folia ſumme nocent, ſi Galeno *cap.* 2. *lib.* 2. *comp. med.* fides non denegatur.

Lapathi folia ventrem ſubducunt, ſemen aſſumptum retinet.

Braſſicæ decoctum aluum ſoluit, ipſa braſſica comeſta vel comprimit, vel pigriorem reddit.

Gallorum vetulorum ius ventrem quoque mouet, caro ſiſtit. Idem adhuc aſſerit Galenus *lib. de Ther. cap.* 6. de oſtreis & cochleis marinis.

Lactis pars ſeroſa ac butyroſa ſubducit ventrem, caſeoſa cohibet, ac ſiccat.

Miraculo autem tribuit Galenus, quod trifolii decoctum morſibus phalangii aut viperæ pro fotu adhibitum, ſtatim dolores ſedet, & virus adimat: Parti vero ſanæ idem admotū, dolores ſimiles his, quos

...ac. Huius tamen effectus ratio non videtur valde obſcura, nec à reliquarum ſtirpium natura & conditione aliena. Mirum enim non eſt, ſi fotus, cuius ope pars inquinata liberata eſt, & ab ea venenum eductum, parti ſanæ adhibitus, eidem impreſſum, veneni, cuius eſt particeps, relinquat veſtigium.

Non miranda trifolij qualitas cũ Galeno.

De ſpecifica & admiranda hydrargyri virtute ad luis Indicæ curationem, deq; aliorum mineralium virtutibus occultis, & fere diuinis ſpeciatim fuſius *lib. 3. de materia medica* diſputabimus.

CAP. XI.

De ſimplicibus medicamentis, quæ proprietate ſpecifica partes quaſdam reſpiciunt.

MVLTA ſimplicia certis partibus tãta amicitia coniunguntur, vt eas vel ſumpta, vel admota, vel ſæpe ſolo odore iuuent, reficiant, & à morbis multis liberent. Non tamen illa ob id ita particularibus membris deuota cenſeo, vt omnes earum affectus tollant, aut aliis quoque partibus non cõferant, ſed ſpeciali dote, quædam hanc *potius*, quam illam partem reſpiciant & tueantur, alia aliam.

Cephalica.

Sic multa Cephalica dicuntur, quod tota ſua ſubſtantia capiti ſint amica & conferentia, longa virorum doctorum experientia & vſu ſic comprobata, vt inter aromata *moſchus, ambra, zibethum, caryophilli, macis, calamus aromaticus, ſchœnantum, caphura*, & inter alia ſimplicia vulgatiora, *bethonica, roſmarinus, ſaluia, maiorana, meliſſa, ſtœchas, cneoton, mirthus, flores vethonicæ caryophillatæ, & arantiorum.*

ὀφθαλμικά.

Ophthalmica ſunt *euphraſia, chelidonium, feniculum, ruta, & horminum*, cuius grana oculis impoſita nullum moleſtiæ ſenſum adferunt. Facile enim ſub palpebris continentur, & oculos à ſordibus purgant.

ὀδοντικά.

Odontica quædam dicuntur, quæ dentes roborant & nitidiores reddunt, vt *lentiſcus, ſaluia, mirthus, laurus.*

Pulmonibus dulcia omnia conueniunt, ſed peculiari facultate herba quædam *pulmonaria* dicta ad illorum affectus commendatur.

Pulmonica.

Pulmo vulpis ſi hominis pulmoni conferat, vt veterum multi crediderunt, id propter familiaritatem ſubſtantiæ contingit.

Paſſa, ſtrobyli, piſtacia, dactyli, iniubæ, mel benefaciunt quidem pulmonibus, ſed tantum dulcedine; iris, *hyſſopus, & praſſium* attenuatione.

Cardiaca.

Cardiaca ſunt *aurum, argentum, lapides pretioſi, cinnamomum*, & alia aromata ſuaueolentia. Item & *borago, bugloſſum, carduus benedictus, ſcabioſa, vlmaria, oxytriphillum, viola, roſa, crocus.*

Stomachica.

Quæ ſtomachum reſpiciunt, ſtomachica dicta, ſunt *nux moſchata, maſtiche, abſynthium, mentha & anethum*; hæc enim proprietate particulari illi proſunt. Alia quoque pene innumera benefaciunt quidem, ſed potius calore, quam ſpeciali virtute, vt *piperis* genera, *zinziber, ſynapi, vinum.*

Hepatica.

Hepati familiaria ſunt, *hepatica* quædam dicta, vt *agrimonium, cichorium, fumaria, rhabarbarum.*

Splenica.

Splenica ſunt *ceterach, hemionitis, capparis, tamariſcus, epithymus*, vt & alia multa, quæ cauſa breuitatis omitto.

Nerualia.

Neruos proprietate roborant *ſaluia, roſmarinus, & primula veris*; articulos & hæc, & *chamapitis.*

Quæ ſpeciatim ſingulas partes reſpiciunt, huc nolo reducere, cum his lector etiam moroſus contentus eſſe poterit.

Granum enim ſalis ei ſat eſſe poteſt,
qui ipſius ſaporem voluerit dignoſcere.

CAP. XII.

De Periammatis ſeu Amuletis, quæ geſtata, vel appenſa mira & cœca virtute morbos multos curant.

AD medicamenta, quę abdita facultate quaſdam ægritudines ſoluunt, pertinent, quæ periammata, periapta & amuleta, hoc eſt, alligata & ſuſpenſa remedia vocantur. Ea autem duûm ſunt generum: Alia enim ſolis characteribus & verbis conſtãt: Alia ſimplicibus collo, aut alteri membro ſubnexis. Priora tanquam infida, incertaq; aſpernantur Medici; de his enim nec loquitur Phyſicus, nec Metaphyſicus, niſi forſan cacodæmon aliquis ad ſuam metaphyſicã referat. At Medicus & Philoſophus eſt moralis, qui vitæ probitate, omnia ſecundum bonum & æquum molitur, nec illicitis artibus ignaros & credulos decipit; & naturales, qui rerum omnium cauſas perquirit. *Scire enim eſt ſemper cauſam cognoſcere*, & *felix, rerum qui poterit cognoſcere cauſas.* Vnde Galenus, *Medicina fit non morbo, ſed cauſa morbifica, qua ſublata tollitur effectus.* At periammata nec cauſam, nec morbum tollunt, neque ſymptoma, vt falſo ſibi perſuadent hi, quibus fuerunt appenſa, eorum ſuaſu decepti, qui dæmones colunt & inuocant, atque eorum nomine & virtute omnia fieri ſine alia cauſa putant; de quibus, horumque ſimilibus nequiſſimis viris ſic ait Poeta:

Amuleta duplicia.

Periammata.

Gens inuiſa diis maculandi callida cœli,
Quæ nunc ſtare polos & fulmina mittere nouit,
Æthera ſub terras adigit, monteſque reuellit.

Duobus autem modis id præſtant: nam alii malos dęmones virtute quadam maxime diuinorum nominum aduocant, & cogunt, quippe cum *omnis creatura timet & veneretur nomen illius, qui fecit eam*: alii iſtis peſſimis viris nequiores ſe dæmonibus ſubmittunt, illis ſacrificant, & cultum quendam reddunt.

Cur vero illi Goetici ſolis vtantur malis dæmonibus; ea ratio in prõptu eſt, quia boni angeli difficile comparent, quia Dei iuſſum exſpectant, nec niſi mundis corde & vita ſanctis hominibus congrediuntur. Mali autem faciles ſe exhibent ad inuocandum, falſo fauentes, & diuinitatem mẽtientes, ſemper præſto ſunt, vt aſtu ſuo decipiant, vt venerentur, vt adorentur.

Cur cacodæmones à perditis viris inuocentur.

Ex horum dæmonicolarũ taberna profluxerunt omnes iſti tenebrarum libri, quos improbatæ lectionis Vlpianus IC. vocat, protinuſq; comburendos eſſe ſtatuit: cuiuſmodi primus excogitaſſe dicitur Zabulus quidam, illicitis artibus deditus; deinde Barnabas quidam Cyprius, & noſtris temporibus Cornelius Agrippa, atque alii multi viri perditi, inter quos *Paracelſus, cuius impietas ſordes omnium vitiorum comites habuit, primas ſibi vendicauit.*

Libri improbatæ lectionis qui.

Theophraſti impietas.

At vero cum ex eiuſmodi virorum nefariorum officina characteres & verba ſuſpẽſa prodierint, nullis rationibus ſtabilita, & humano generi peſtifera, non ſolum Medici, ſed omnes Deicolæ debent aſpernari.

Characteres vnde prodierint.

Fernelius tamen ſummus & Medicus & Philoſophus, & noſtra ætate inter clariſſimos maximus magnam vim verbis & omnib. amuletis tribuit. Et certe ſi Hebræos virtutis & omnium diſciplinarum optimos authores ſequi velimus, maiorem in verbis, quam rebus naturalibus vim inueniemus: *Quicquid enim*, aiunt, *eſt in mẽte, in voce, in verbo, in oratione, totum hoc in ſcriptura eſt, cuius literæ myſteriorum cœleſtium pleniſſimæ ſunt, ac in ſyderum poſitionem exarata: vnde rerum altiſſimus creator ſeipſum nomine duarum literarum* A & Ω *vocare voluit.*

Vis verborũ ſecundum Hebræos.

Præterea ſecretiores Hebræorum mechubales ex literarum figura, & ſimplicitate, compoſitione, tortuoſitate, defectu, abundantia, coronatione, apertura, ordine, tranſmutatione, colligantia, & reuolutione literarum, punctorum & apicum omnia explicare promittunt.

Literarum figura.

Verbi igitur & characteres vim habere di-

 cuntur

cuntur ad multorum morborum profligationem, hancque curandi viam Trallianus non omiſit: *Ad podagram*, inquit, *curandam, effodito ante ſolis occaſum, cum luna eſt in Aquario, aut piſcibus altercum herbam, dicaſq́;: Adiuro te herba ſacra per ſancta nomina Iaoth, Sabaoth, Adonai, Eloi, Deus, qui terram firmauit, & fixit mare fluuiis abundans fluentibus, & qui exſiccauit vxorem Loth in ſtatuam ſalinariam. Adiuro, inquam, te, vt ſiſtas fluxionem pedum.*

Circa finem lib. 11.

Morbi verbis curati.

Ad dentium dolorem ridiculum hoc à nonnullis appenditur, *Galbes, galbat, Galde, galda.*

Ad fluxum ſanguinis ſiſtendum quidam hæc verba obmurmurant, *Charat, Cara, Sarite, Confirma, Conſona, Imabolite.*

Ad canis rabidi morſum, pani comedēdo hæc verba à quibuſdam inſcribuntur, *Irioni, Rhiciori, Eslera, Rhuder, fere*, vel pomi fruſtulo, *Hax, Pax, Max, Deus adimax.* deinde voratur.

Vulgare eſt illud Quint. Sereni Samonici aduerſus Hemitritæum, *Abracadabra*, quod ita depingitur, vt in conum ad extremam vſque literam deſinat, ſicque collo appenditur.

Lamella aurea; in qua voces hæ ſculptæ ſint ὀρύω: ὑρώδη, collo ſubnexa lippientem ſanat, ex Marcello.

Profluentem ſanguinem vt ſiſtas, digito annulari partem tanges, & vicies ſepties dices, & quoties volueris, repetes, donec fluorem peruincas, *Socnon, Socnon*, mire prodeſt.

Ad paronichiam digito parietem continges, inquit Marcellus, & rurſum digitum ducens, dicens ter, *Pu, pu, pu, Nunquam ego te videam per parietem repere.*

Inepte ſic mederi ſuadet lippitudini Marcellus: *De manu ſiniſtra*, inquit, *cap. 8. lib. de Medic. muſcam capies, & dum capies, dicere debebis nomen eius, cui remedium facturus es, te ad curandos oculos eius muſcam prendere: tum viuam eam ligabis in linteo, & ſuſpendes collo dolentis, nec retro reſpicies.*

Quamplurima farinæ ſimilis exempla leguntur apud Mercuriū, Marcellū, Trallianum, Albertum Villanouanum, & inter recentiores apud Fernelium *lib. 2. de abdit. rerum cauſ.* qui omnes grauiſſimi viri verbis tantam ineſſe vim, pronuntiant, vt pene omnem naturam ſubuertere credant. Apuleius enim vir perdoctus aſſerit magico ſuſurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, ventos inanimes expirari, ſolem inhiberi, ſtellas auelli, diem tolli, noctem teneri, de quibus ſic ait Poeta:

Carmine vel cœlo poſſunt deducere Lunā.
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis,
Atq́; ſatas alio vidi traducere meſſes.

Leuis Poetarum credulitas.

Et Ouidius:

Cum volui, ripis ipſis mirantibus, amnes
In fontes rediere ſuos, concuſſaq́; ſiſto.

Item Lucanus.

Ceſſauere vices rerum, dilataq́; longa
Hæſit nocte dies, legi non paruit æther,
Torpuit & præceps audito carmine mundus.

Vis autem verborum maxime patet in morborum profligatione. Illa enim & prolata & inſcripta, ac geſta multos affectus mira celeritate ſoluunt. Quod Medici cuiuſdam talia demirantis non parum exercuit ingenium, vt refert Pomponatius: cum enim duorum puerorum curam ſuſcepiſſet, quorum alter morbo velut Eryſipelate laborabat, alter vero in ignem inciderat, quidam ſuperuenit, qui hos pueros ſolis verbis & carminibus liberauit: Additque aliū fuiſſe, cui ferrū infixū erat, quod nulla arte Medicorū poterat euelli, ab eodem tamen eadem curandi methodo euulſum.

Hiſtoria notatu digna.

In oppidis fere ſingulis quædam anus reperiuntur, quæ verbis aliquot nulli hominum notis, matricem releuant, ſic n. loquuntur; hocque etiam in viris pollicentur, licet matricem non habent.

Authoris opinio.

Mille exēpla alia poſſem recenſere, quę quod ridicula ſint & inepta, præſtat reticere. qui enim ipſis vel ſuſpenſis, vel prolatis melius ſe habere fatentur, id fit potius quadam

dam opinione, quam illorum virtute.

Quidam aſſerere non erubuit, ſe à febre liberatum ex Amuleto, cui hæc erant inſcripta, *Sancti Petre & Paule ſtultum hunc perſanate.* Alius hoc Amuleto conualuit: *Rapiat eum dæmon & ſimiles eius.* Sed hæc æger refero: de aliis, quæ magis probantur, nunc ſermo noſter inſtituetur.

Amuleta ex ſimplicibus medicamentis.

Quæ vero amuleta ſimplicibus medicamentis ſuſpenſis vel alligatis conſtant, nō omnino à Medicis improbantur. Et re vera proprietate quadam abdita effectus ſæpe ſalutares proferunt. Experientia enim docet, *radicem pæoniæ* collo appenſam epilepſiam ſanare. Idem præſtat *viſcus quercinus*, vt etiam *vngula Alces* annulo tantũ incluſa. *Stercus lupi* ad ilia geſtum, inſtar amuleti, inquit Aetius *cap.31.tet.3.ſer.4.* colicos dolores ſedat. Similis effectus tribuitur ipſius inteſtinis ſiccatis, & ventri adhibitis. *Radix cynogloſſi* circa collum alligata linguæ nigredinem, quam vulgus imperite cancrum nominat, delet. *Res enim quædam parua molis ſolo tactu nonnunquam maximas inducunt alterationes*, ait Galen. *cap.5. libr.6. de loco aff. Dictamnus* adhibitus incredibili proprietate ſpicula trahit. *hydrargyrus* geſtatus à morbis peſtilentibus tuetur. *Æthites lapis* inter mãmas aut ventriculo alligatus fœtũ retinet, femori adnexus præcipitat: quod & de *radice hyoſciami* traditur. *Selenitis* annulo incluſus nudæ carnis contactu ſanguinem è parte quauis manantem ſiſtit. *Viridis iaſpis quadam proprietate auxiliatur ſtomacho & ori vẽtris appenſis*, ait Aetius *cap.35.tet.1.ſer.2.* *Heraclius lapis*, magnes vulgo dictus, præter mirã vim, quam habet ad trahendũ ferrum, manu tantũ detentus Chiragricorum & podagricorũ dolores leuat. Qui geſtabit pedes & chelidas anteriores cãcri, aprorũ incursũ vitabit. Democrit⁹ *in Geopon.*

Icteri curatio miranda

Nō præter rem eſt Icteri miranda curatio, quæ tum accidit ægro, ſi ipſe hanc auẽ, quam Holerius *galbulam*, Galli *loriotum* vocant, attente conſpexerit. Eſt & mirum, auem ægre conſpectum icterici perferre.

Curatio morſus venenati per muſicam.

Huc ſpectat & tarentulæ morſus curatio, quæ fruſtra medicamentis quibuslibet tentatur; feliciter autẽ ſola muſica ſanatur.

Similes multorum morborum curationes aliæ quamplures narrantur, quas breuitatis cauſa omitto.

CAP. XIII.

De venenis.

OCCVLTA quoque qualitas venenis ineſt, de quibus Phyſiologi ac rerũ naturalium indagatores aliquando loquuntur, item & ſcelerati venefici; illi, vt omnipotentis naturæ prudentiam & ſagacitatẽ in bonis ſimul & pernicioſis rebus agnoſcant, & ornatum mundi contemplentur; hi peſte peiores, & humani generis hoſtes pernicioſiſſimi, vt ſingulos, quorum vitam, ac fortunas moleſte ferunt, exaniment, atque ex rerum natura tollant. Miro ſiquidẽ artificio ſaporem, odorem, coloremq; venenorum adulterare ſolent, quę adeo aſtute cibis & medicamentis recondunt, vt etiam prudentes & cautos decipiant, & pro pane lapidem, pro piſce ſerpentem, pro ſacharo ſublimatum porrigunt: Sicque boni à malis non tam poſſunt eſſe tuti, quam omnes homines ab omnibus ſerpentibus & aliis belluis.

De illis vero loquitur Medicus, vt Logicus de Sophiſmate & fallaciis, quas docet aduertere & auertere, Theologus de vitiis, quæ monet fugere: Nec mala ſuadet, vt inde bona contingant; in quo ſane diſcrepat à Medico, qui nefarios quidem veneficos damnat, de venenis tamen loquitur, quatenus in corporibus noſtris vel generãtur, vel mala ſorte ingeruntur, vel ad malignorum morborum curationem expetuntur, alioquin eorum tractatio pernicioſa. & reuera eos damnat Galen. *cap.42. lib.2. de antid.* qui venenorum compoſitionem tradiderunt, vt Horummendeſium, Aratum, Heliodorum Athenienſem, & Orpheum.

Improbantur, qui venena componunt.

De ſimplicibus autem venenatis libere ſcribit, vt ante hunc Dioſcorides, & poſt vtrumq; Nicander, vt dignoſcantur, vitẽtur,

& in

& in quibuſdam morbis feliciter à docto Medico vſurpentur. Ad carnem enim vlcerum cadauerosam arſenicum aliquando adhibetur; Oleum viperarum ad luis Indicæ ſtigmata, puſtulas & duritates gummoſas: Oleum ſcorpionum ad ipſorum ictus; pilus canis rabidi ad vulnus ex ipſius demorſu inflictum: Trochiſci de vipera intus & extra ad venenatos quoſuis affectus.

Venena in corpore hominis interdum genita. In corpus vero non ſolum ingeruntur, ſed aliquando generantur, ex Galen. *cap.* 5. *libr.* 6. *loc. aff.* ſimileſque producunt & affectus & effectus his, qui pernicioſo epoto veneno contingunt. Nam peſtis venenum eſt, quæ interdum ſponte ſine cauſa manifeſta in corpore generatur, atque in mulieribus hiſtericis retentum ſemen venenatæ qualitatis eſt particeps. Et canes per æſtatem feruidiſſimam facile rabie percelluntur. Hæc autem Medicis præſcienda ſunt, vt ſanitatem ab omni labe tueantur, & morbos quoſuis profligent.

Venena aliquando nutrire. Etſi autem venena deleteria ſint, conſuetudine tamen, quod valde mirum, alimenta fiunt. Nota enim hiſtoria, puto, de puella quadam, cuius Auicenna, Ruffus, & Gentilis meminerunt, quæ à primis annis veneno ſolo educata, halitum peſtiferum, & proxime aſtantibus deleteriũ inſpiraret. *Hiſtoria.*

Alia Agrippinæ vixit, referente Alberto, quæ araneas in deliciis haberet, cum tamen pauco vino epoto, in quo ſuffocata ſit aranea multi perire poſſint.

Rex anguiuorus. Porus quidam Indorum Rex ſerpentib. & venenis quotidie veſcebatur, hocque alimenti genere diutiſſime alitus, adeo venenoſus factus eſt, vt cæteros homines vel tactu, vel halitu, vel ſcreatu perinde ac ſerpentes alii perimeret.

Ophiogenes. In Heleſponto genus eſt quoddam hominum, qui venenis ſolum aluntur, Ophiogenes propterea dicti.

Marſi & Pſilli ſimili victu delectabãtur: nec ſerpentum morſus & venena reformidabant: Cuius rei certum dedit experimẽtum vnus ex iſta familia Exagon vocatus, qui conſulum Rom. iuſſu in dolium ſerpẽtibus plenum iniectus, intactus euaſit. *Plin. cap.* 29 *lib.* 6.

Athenagoras Argiuus dicitur à ſcorpionibus nunquam lædi potuiſſe, vt neq; Æthiopes hydaſpidis fluuii incolæ.

Alia hiſtoria. Refert Galen. *lib.* 3. *ſimpo. c.* 17. anum quandam Athenienſem innoxie magnam ſæpe cicutæ quantitatem eſitaſſe. Idem narrat Sex. Empiric. de alia vetula.

De Liſide ferunt hiſtoriæ, quod opii vnciam dimidiam ſine ſanitatis iactura vorabat. Vidi mulierem Nemoxii, quæ quotidie ſemidragmam ſumeret.

Familia quædam in Creta ſolo aſpectu faſcinabat, & pueros in tabem deducebat. Quid plura? venenis aſſueti ab his tandem ſunt immunes.

A quibus venena ſumantur. Deſumũtur porro omnia venena vel à plantis, vel animalibus, vel mineralibus. A *plantis*, vt à papauerum genere, ab hyoſciamo & mandragora, quorum licet qualitas perhibeatur venenata, vſus tamen quotidie feliciter ad morborum curationem celebratur. Et quæ hominibus ac belluis præſentiſſimum ſunt aliquando venenum, ſi rite tractentur & dentur, ſæpe ſecurum ſunt auxilium.

Venena ſunt ſæpe medicamenta. *Aconitum* pharmacum quidem toxicũ eſt, oculorum tamen medicamentis leuãdi doloris gratia adiicitur. Et cicuta ſacros ignes & vlcera ſerpentia illitu reſtinguit.

Nerium quoq; contra ſerpentium morſus præſidium eſt è vino potum. *Sedum maius* Eryſipelata & herpetas extinguit. *Solanum* omne adhibitum dolores quoſuis mitigat.

At hæc omnia venena ſunt Dioſcoridi, vt etiam *ranunculus, eſula, hermodactylus*, quorum vt quotidianus, ſic ſaluberrimus eſt vſus. Præterea *Napellus, herba Paris, taxus, ſtibium*, & alia pleraq; ſunt & medicamenta & venena; interficiunt namque & medentur.

Fungi vero non quidem medicamenta ſunt, ſed aliquando alimenta, aliquando venena. horum enim eſu ingenui quinque adoleſcentes Lutetiæ literis operam dan-

tes interierunt; Aulici tamen talium eduliorum auidiſſimi ſunt liguritores.

Alias ſtirpes venenatas, quæ medicis vſibus quotidie feliciter inſeruiunt, nolo recenſere, cùm pauca quædam attigiſſe ſufficiat; Omnia ſiquidem hoc capite complecti nec opus, nec facile eſt.

Ex animalibus venenatis medicamenta ſumta.

Ex animalibus autem venenatis quotidie medicamenta parantur. Nam caro Stincorum pigrioribus maritis ad ciendum libidinis æſtum ſæpe datur.

Viperæ Elephanticis & venenatis affectibus detentis quaſi miraculo proſunt. Item & Colubri, quorum, vt decet, apparata caro multa ad venena ſecuriſſimum eſt alexipharmacum.

Draconem marinum eſſe alimentum & venenum.

De Dracone marino ſuperat fidẽ, quod narratur: Is enim aculeum oſſeum in dorſo gerit, adeo homini infenſum, vt quæcunque punxerit, niſi mature ſuccurratur, ad interitum præcipitat. Illius autem caro ſalubriter & ſuauiſſime hominem alit, vulgus Gallorum Viuam nominat, ſicque mirum videtur, quod animalia quædam ſimul & alimentum, & medicamentum, & nonnunquam venenum homini ſuggerant. In ipſorum enim parte quadam vita eſt, in alia interitus.

Adhuc vero valde mirum, animalia venenata, cum corporibus ſuis noſtro prorſus inimica ſint, ſubitoq; nos interimant, morſibus ac puncturis à ſe illatis ſecure mederi, & fere ſola ab eiuſmodi vulneribus & periculis liberare; quia nempe ſimile ſibi ſimile allicit, & quaſi ſuã ſubſtantiã reuocans, partem læſam à veneno & damno vindicat. Sic à Crocodilo læſos ipſius adeps impoſitus ſanat, & à Scorpionibus icti, ab iiſdem tritis & admotis conualeſcunt. Idem efficit mus araneus, vbi aliquem momordit, ſi tritus adhibeatur.

Venena venenum trahere.

Admiratione quoq; dignum eſt, venena non ſolum venena trahere, ſed plurima etiam ſpicula & aculeos à corporibus noſtris ſine dolore foras educere, quæ ante vix vi, aut arte vlla extrahi potuerant.

Multa aũt animalcula tota homini maleſica ſunt, vt cantharides, bupreſtis, ſalamandra, pinorũ erucæ, lepus marinus, rubeta, rana paluſtris muta, non tamen ſemper inutilia & ſanitati incommoda. Nam cantharidibus, lacertis, ſcorpionibus, formicis & ſimilibus animalibus extra audacter vtimur, interius vero non ita libere. Tutum enim minime eſt, quæ praua qualitate à natura donata ſunt, in corpus ingerere. Sic nefarie egit circumforaneus quidã & imperitus Agyrta, qui probo, ſed parum prudenti viro mihi noto, medicamẽtum ad tentiginem mentulę proritandam poſtulanti, cantharides exhibuit, eumque non ad campos Veneris amœnos, ſed Charontis cymbam demiſit.

Idem fecit maledictus ille Hebræus Francofurtanus, Aaron vocatus, qui ante 17. annos ad Cacodæmones ſuos abiit: ad ſunt adhuc alij, eiuſdem farinæ nebulones.

Nonnulla vero etſi malefica, quæq; vel morſu vel inſtratu lędunt, ab expertis artificibus præparata, à Medicis doctis pręſcripta, & opportune data non modo non nocent, ſed mirabiles & ſalutares pręſtant effectus. Vinum enim, in quo vipera quodã caſu extincta fuit, elephanticum iamdiu à communi ciuium ſocietate ſeiunctum perfecte ſanauit. Idem polliceri & præſtare poteſt coluber. Quid igitur vtriuſque caro vt decet apparata?

Ex mineralibus venena multa.

Ex mineralibus deniq; venena quamplurima habentur efficaciſſima, tam ſponte naſcentia, vt *hydrargirus, cinnabaris, gypſum, myſi, ſory, ſandaraca, magnes, antimonium crudum*, atque etiam *adamas*: quam arte talia reddita, vt *ſublimatũ, calx, ærugo, ceruſa, aqua fortis* vulgo dicta, & alia pene innumera, quæ præſtat ignorari, quam ſciri. Sat enim eſt, ſimplicia quædam attingere morbis quibuſdam vtilia, quorum alia aliis vt naturæ minus infenſa, & rebus ſanitatis magis idonea præferũtur.

CAP. XIV.

De facultatibus medicamentorum in genere, quæ ab effectis denominantur.

MEDICAMENTA multa ſpecifica virtute quaſdam partes reſpicere & roborare, vt cephalica caput, ophthalmica

 oculos,

oculos, pulmonia, hepatica, ſplenica, pulmones, hepar, lienem, & alia alias, ab ipſiſque denominari, paulo ſuperius oſtendimus. Nunc quæ ab effectis ſuã nomenclaturam habent, breui & generali dilucidatione recenſemus, vt in promptu ſint medicinam facturo, ad propoſitos & conſequendos effectus, medicamẽtorum qualitate requiſita dignotio & appellatio. *Verba* enim cum ſint *notæ rerum*, ſi ipſis conuenientiſſime, vt decet, aptentur, aptius docent, & artificem melius regunt & dirigunt.

Medicamẽtorum appellatio à quibus.

Medicamenta autẽ fere omnia idioma Græcorum, à quibus primo fuit impoſitũ, retinent: Nonnulla ex Arabum balbutie profecta, vix ad antiquã euphoniã redierunt, & annorum lapſu quandam gratiam compararunt. Ab effectu igitur medicamenta ſicà claſſicis authoribus appellãtur.

Καθαρτικόν.

Catharticum medicamen dicitur, quod modo quouis è corpore noxios humores, ſeu per vomitum, ſeu per ſeceſſum educit.

Χολαγωγόν.

Cholagogon Medici vocant, quod bilioſum humorem ducit: *Phlegmagogon*, quod pituitoſum; *Melanagogũ*, quod melãcholicum; *Hydragogum*, quod aquas ſeu ſeroſos humores purgat; & *Panchymagogon*, quod omnes.

Polychreſtũ.

Polychreſtum ſic nominatur, quod multos exhibet vſus.

Eccoproticũ.

Eccoproticon inter benigna medicamenta numeratur, atque id dicitur, quod tantum feces deturbat.

Υπερκαθαρτικά.

Hypercathartica, hoc eſt, ſuperpurgantia ſunt, quæ primum humorem ſibi familiarem purgant, dein alios ad ſequendum paratiores, poſtremo ſanguinem, adeo vt dyſenteriam ſuſcitent.

Εμετικά.

Emetica vocantur, quæ vomitum excitant, & foras humores per os excludunt.

Alliotica.

Alliotica, hoc eſt, alterantia, quæ intemperiem quandam emendant, vt calida frigidam, frigida calidam, humida ſiccam.

Euchyma & cacochyma ad alimẽta ſpectant; Illa, quæ ſanguinẽ optimũ, hæc, quæ prauum gignunt, dicuntur. Epiceraſtica, quæ ſuccum optimum paulatim ſufficiunt in locum praui paulatim vacuati, vnde Epicraſis.

Hypnoticũ, quod ſomnum potius, quã ſoporem conciliat. [*Galen lib. 9. Method.*]

Narcoticum, quod non modo ſoporem, ſed ſtuporem & ſæpe necroſim, ſiue mortificationem adducit.

Vreticum, quod vias diducendo, laxando & pellendo vrinas & arenas mouet, & ſæpe expellit.

Lithontriptica, hoc eſt, ſaxifraga, quæ lapides ſeu calculos frangunt; ſeu atterunt, & foras eiiciunt.

Anodynum, quod moderato calore dolorem aliquem delinit & ſedat. Vocatur quoque Pategoricum, & aliquando Lyſiponium, hoc eſt, laborem ſoluens, ſeu dolorem ſedans.

Chalaſticum medicamentum generali ſignificato vocatur, quod partem quandã, cui adhibetur, lenit, & temperato calore ſolatur: Strictius vero ſumptũ, quod relaxat & tenſioni medetur, ſine qualitatis exceſſu, vt, adeps, butyrum, œſypus.

Ἀναστομωτικόν.

Quod venenatum orificia diducit ac reſerat, & ſanguinem ad exitum ſuo calore & acrimonia excitat, ἀναστομωτικὸν dicitur, cuiuſmodi eſt *allium*, *ſabina*, *porrum*, *cyclamen*, & alia quamplurima.

Ἀποκρουστικόν.

Repercuſſiuum medicamentum Græci ἀποκρουστικὸν nominatur, quod qualitate refrigerante & aſtringente humores in mẽbra irruentes repellit, vt *plantago*, *ſorba*, *piloſella*. Quædam tamen ſola qualitate refrigerante repellunt, vt aqua & alia ſimilia repercuſſiua [*Gal. lib. 14. method.*] Omnia autem repellentia medicamenta tantum admouenda ſunt in principio fluxionis, ex Galeno & Oribaſio.

Ἑλκτικόν. Ἐπισπαστικόν.

Helcticum, ſeu *epiſpaſticum* vocatur, quod humores ex alto euocat, cõtrariumque eſt repellentibus; calidum enim eſt, & partium tenuium, repercuſſiua frigida, & craſſarum. [*Gal. lib. 10. compoſ. med. loc. cap. 25. lib. 1. ſynopſ. c. 16. lib. 5. ſimplic.*] Et *quodcunque calidum trahit; frigidum quoduis repellit.*

repellit. Quod gradu ſecundo calidum eſt, manifeſte trahit: quod tertio, partim trahit, partim digerit, vocaturq; μετασυγκριτικόν.

Μετασυγκριτικόν.

Attrahentia quadruplicia.

Attrahentium autem mendicamentorum quatuor ſunt differentiæ. Quędam enim qualitate elementari trahunt, vt quæ calida ſunt ſecundo receſſu; Alia caſu, vt putrefactione, eoque modo fermentum validiſſimum eſt tractorium: Alia quadam ſimilitudine, vt venena venenum; alia occulta proprietate, vt dictamnus ſpicula, magnes ferrum.

Διαφορητικόν.

Διαφορητικὸν eſt, quod ſeu intro ſumptũ, ſeu foris adhibitum, attenuando & detergendo non ſolũ meatus aperit, ſed obuios humores incidit, digerit, ac ſudore vel halitu reſoluit. Eorum duo traduntur diſcrimina, quædam debiliora ſunt ἀραιωτικὰ dicta, hoc eſt, relaxantia, quæ calida quidẽ ſunt ac tenuium partium, ſed non deſiccant, & magis humores ad reſolutionem apparant, quã reſoluunt. Materia reſoluẽtium multa eſt: nam quæ à medio ſecundi gradus ad finem tertii calefaciunt, & ſunt tenuium partium, reſoluunt.

Στεγνωτικόν.

Στεγνωτικὸν, ſeu συνακτικὸν, hoc eſt, ſtipans ſeu obſtruens, anaſtomotico contrarium eſt: Vaſorum enim oſcula claudit, & vacuationes ſiſtit: Eius ſiquidem ſubſtantia craſſa eſt, proinde facile occludens.

Πυκνωτικόν.

Πυκνωτικὸν, ſeu condenſans, vim quidem habet occludendi, ſed imbecilliorem, atque cutis tantum meatus ſtipat; Stegnoticum orificia venarum.

Εμπλαστικόν.

Εμπλαστικὸν, ſeu glutinoſum vocatur, quod parti cuipiam illitum tenaciter adhæreſcit, & cutis meatus obſtruit, multoque infarctu implet, vt reſinæ & gummi. Quædam Emphractica dicuntur, quæ ſcilicet poros ſuo lentore obſtruunt, & viſciditate opplent.

Παχυωτικόν.

Incraſſans, Græce παχυωτικὸν dictum, ſuccos conſiſtentia tenues & liquidiores, multo craſſiores reddit: Illius vis ſita eſt in materia craſſa & terreſtri, acrimoniæ omnis experte.

Λεπτυντικόν.

Huic contrarium eſt λεπτυντικὸν, quod nempe craſſos & cõpactos humores attenuat, varieq; diſſoluit. Valde tenui ſubſtãtia cõſtat, ſeu frigidũ ſit, vt acetũ; ſeu calidum, vt aqua vini, quam vulgus aquã vitæ, & Chymiſtarum multi Elixir nominant.

Εκφρακτικόν.

Εκφρακτικὸν, id eſt, infractu liberans, quod humore viſcido & lento vias expedit. Eius autem facultas varia eſt, pro varia humoris obſtructionem committentis ratione. Nam quæ à glutinoſo ſucco naſcitur, Ecphractico attenuante & incidente opus habet; Quæ ſimul duritiem coarctat, emolliente qualitate ſimul eget.

Μαλακτικόν.

Μαλακτικὸν, ſeu emolliens appellatur, quod durum corpus, vt ſcirrhum, emollit, & in ſtatum naturalem reducit, eſtque ſaltem gradu ſecundo calidum; & in humiditate & ſiccitate temperatum, [*c. 4. & 8. lib. 5. ſimpl.*] Quod in calore temperatius eſt, potius ſuppuratorium exiſtit. At quod duritiei ex ſiccitate natæ adhibetur, eſſe debet humidius, & in calore moderatius, vt oleum, & medullæ multæ.

Διαπυητικόν.

Διαπυητικὸν, ſeu ſuppuratorium vocatur, quod noſtræ naturæ ſimillimum eſt, atque calore & humiditate quaſi ſymmetrũ: [*c. 5. 7. & 8 lib. 5. ſimpl.*] Vnde manus admota cuipiã parti, in qua materiã in pus vertere cupimus, ſi in ea diutius detineatur, facile ſuppuratũ efficiet & mouebit. Remollientia vero calidiora ſunt, non ita tamen, vt ea qualitate humiditatẽ exuperantem diſcutiant. Itaque ſuppurantia potius quantitate, remollientia qualitate idipſum, quod pollicentur, præſtare dicuntur.

Πεπαστικόν.

Πεπαστικὸν ſimillimum eſt, ſed peculiariter id dicitur, quod humorem concoquit, Diapyeticum, quod in pus mutat.

Ρυπτικόν.

Ρυπτικὸν, ſeu detergens ac mundificatiuum, humores quoſuis craſſos & tenues, & ſordes omnes expurgat, vnde purgatiuum quoque dicitur: Sapore id fere amarum eſt, at ſalſuginoſo & aliquantum exiccante.

Εναιμον.

Εναιμον dicitur, quod cruentis vulneribus adhibetur: vocatur ἴσχαιμον, hoc eſt, ſanguinem ſiſtens.

Σαρκωτικόν.

Σαρκωτικὸν, quaſi incarnatiuum, ſeu medicamentum, quod vim regenerandę carnis habet, dicitur. Eſtque ſiccum primo gradu & modice, ac ſine morſu detergens. *cap.15.lib.5.ſimpl.& 3.Meth.*

Κολλητικόν.

Κολλητικὸν, hoc eſt, glutinatorium, medicamentum appellatur, quod agglutinat & coniungit ſolutas partes, vt in naturalem vnitatem redeant. Dum cruentis vulneribus adhibetur Εναιμὸν & τραυματικὸν, à quibuſdam Symphyticum & aggregatiuum dicitur.

Καταγματικόν.

Καταγματικὸν, quod fractis oſſibus ſolidandis & poro ſarcoide citius meliuſque ferruminandis conuenit.

Επουλωτικόν.

Επουλωτικὸν, vel Synuloticum, quod vlceri cicatricem inducit, hocque præſtat efficaciſſimâ ſiccitate & aſtrictione moderata; Siccat enim tertio receſſu, Colleticum ſecundo, Sarcoticum primo tantum.

Καθαιρετικόν. Σαρκοφαγόν.

Καθαιρετικὸν, medicamentum eſt, quod ſuperfluam carnem, cui adhibetur, abſumit, & ad natiuam ſuperficiem reducit; vnde à quibuſdam σαρκοφαγὸν nominatur: Calidum eſt tertio gradu.

Εσχαρωτικόν.

Εσχαρωτικὸν, quaſi cruſtificum, quod vehementiſſimo ac igneo calore partē adurendo ei cruſtam relinquit, cuiuſmodi eſt ſublimatum & pyrotica.

Σηπτικὸν, id eſt, putrefaciens, malignæ qualitatis eſt particeps, & partem, quam attingit, fœtorem & prauam qualitatem inducendo, deſtruit ac putrefacit, vt *Sandarach, aconitum* & alia multa.

Quædam ἐκτυλωτικὰ dicuntur, quæ callum abſumunt, quæ vere cathęretica ſunt, aut hæc facile in illorum locum ſubſtituuntur.

Hæc pręcipua cum ſint facultatum medicamentorum ab effectis ſumpta nomina, cætera non perſequemur.

CAP. XV.

De generali delectu medicamentorum purgantium.

TRIA ſi bene nouerit pharmacopœus, artis ſuę peritiſſimus habetur, *Simplicia* nempe *medicamenta ſeligere, eadē præparare & componere.* Electio cognitionem pronuntiat; Vix enim bonum à malo ſecernet, & ſeliget illud, niſi nouerit vtrumque. Præparatio quoque ſupponit induſtrium artificem, qui in arte diu exercitatus, multis modis, aqua, igne, manu ſimplicia maligna caſtigat, bona meliora reddit, imbecilla validiora efficit. Compoſitio autem ſine electione & præparatione nulla: *Simplicium* namque *cumulus confuſio, non compoſitio eſt.*

Delectus quid.

Erit itaque delectus medicamentorum; primum pharmacopœi officiū, qui ſic ſolet definiri. Delectus eſt *boni à malo diſcretio ac diſtinctio, noxii ab innoxio, malefici à benigno.* Benignum medicamentum purgans, ſeu beneficum dicitur, *quod clementer purgat, & placide aluum ſubducit,* vt *caſſia, manna, thamarindi, rhebarbarū.* Malignum & inſalubre, quod *violenter trahendo purgat, noſtraque corpora conturbat,* ob eam, quam habet noſtræ naturæ eſſentiam aduerſam.

Benignum medicamētum quid. *Malignum.*

Medicamētum malignum quotuplex.

Eſt vero medicamentum malignū duplex. Vnum toto genere tale, cuius nempe genus vniuerſum effrene eſt, & violentū, qualecunque ſit, & vndequaque deſumptum, vt *Euphorbium, Laureola, Antimonium* Alterum ſpecie aliqua & ex accidēti ſecundum aliquod indiuiduum ſui generis, quod à natura ſui deſciuit, atque degenerauit, vt *agaricus niger, turbith nigrum, Colocynthis* vnica in planta, vel ex vnica planta in agro, [*Meſue*] quia ſola in agro planta, vel ſolum in planta pomum, omnem vel agri, vel plantæ amarorem & malignitatem creditur ad ſe rapere.

Quando malignis purgantibus liceat vti.

Ab his aūt ambobus malignis purgantib. abſtinere debemus, niſi in magnis quibuſdam affectibus, quibus benigna aut nihil, aut parum proſunt, aut deſunt. Tūc enim malignis rite correctis & præparatis peritus Medicus poterit vti, quandoquidē morbis multis venena etiam ſæpe ſunt ſalutaria, vt vipera Elephātiaſi, caro ſcorpionum vulneribus ab iiſdē excitatis, ſanguis

canis

canis rabioſi: à cane rabioſo demorſis; Vnde prouerbium: *A ſcorpionibus icti, ſolent ab ipſis remedium accipere.*

Quando à benignis abſtinendum.

Ab his etiam, quæ blanda vocantur, abſtinendum, niſi ea optime, vt decet, exhibeantur iuſta quantitate & tempore, & quibus conferre creduntur. *Sanas enim carnes habentibus*, ait Hippocrates *Aphoriſ.16. lib. 4. medicamentum purgans noxium*, iuxta illud, [*Matthæi 9.*] *Bene valentibus non opus eſt Medico.*

CAP. XVI.

Vnde ſumatur purgantium medicamentorum delectus.

Eſſentia medicamenti quid.

ELECTIO medicamenti purgantis deſumitur ex ipſius eſſentia, ſeu natura & facultatibus. Eſſentiam vocamus *ipſam cuiuſcunque medicamenti rationem*, quæ ex materia & forma conſurgit: Vel, id omne, quod in medicamento ſpectatur, & ineſt abſolute citra vllam comparationem.

Facultas medicamenti quid.

Facultatem vero *vim ipſius medicamenti*, quam in noſtris corporibus exercet, vel exercere poteſt.

Bonam vel malam medicamenti purgantis eſſentiam oſtendunt illius ſubſtantia, qualitates primæ, ſeu temperamentũ, qualitates ſecundæ, temperamentum ſequentes, & diſpoſitio intrinſecus acquiſita.

Subſtantia medicamentorum.

Subſtantiæ nomine intelligitur *materiæ commoderatio & conſiſtentia*, quæ ab elementis certa inter ſe proportione miſtis, naſcitur; vnde alia grauia, vel leuia, alia dẽſa, vel rara, alia craſſa vel tenuia, alia lenta vel friabilia dicuntur. Ex quibus differentiis diſpoſitio quædam naſcitur, & virtus ipſi medicamento, per quam in eodem genere bonum à malo diſtingui poteſt.

Temperamenti quot differentia.

Secundo à primis qualitatibus delectus ſumitur, hoc eſt, à temperamento, cuius octo conſtituuntur differentię, calidum, frigidum, humidum, ſiccum, quæ ſimplices qualitates vocantur; & totidem compoſitę calidum humidum, calidum ſiccum, frigidum humidum, frigidum ſiccum, quibus adiungitur medium temperamentum, ſeu temperatum in quo conſiſtit hominis natura, à qua cum variæ recedant aliæ temperaturæ quædam vno, quædam duobus, quædam tribus, & quædam quatuor gradibus, ob eam cauſſam gradus varii exceſſus diſtinguuntur.

Secũda qualitates quot differentiis includantur.

Tertio ſumitur electio medicamentorum à ſecundis qualitatibus, quæ quatuor potiſſimum generibus diſtinguuntur: Etenim aliæ tactiles ſunt, aliæ odoratiles, alię guſtatiles, aliæ viſibiles. Audibiles omittuntur, quoniam ab his certus non poteſt ſumi medicamentorum delectus: Tactiles dicuntur, quæ tactus iudicio diſcernuntur, quarum aliæ ſunt elementorum propriæ, quibus ſcilicet qualitates primæ, calidum, frigidum, humidum, ſiccũ, tactu diiudicãtur. Aliæ temperamentum ſequuntur, & dicuntur ſecundæ, quarum ratione medicamentum graue dicitur, aut leue, durum vel molle, lentum vel friabile, aſperum aut leue, vt dictum eſt.

Odor quid.

Quarto medicamenta ſeliguntur ab odore, qui *vaporoſa quadam eſt ſubſtantia, quæ à re odorabili expirans, & ad nares delata ſenſum mouet odoratus.* Eius autem tot ſunt ſpecies, quot ſaporum: *Odores* enim *ſaporibus proportione reſpondent*, ab hiſque denominationem plerumque mutuantur. Non ita tamen ſunt diſtinctæ ſpecies odorum atque ſaporum, quia ſenſus odoratus in hominibus eſt admodum obtuſus; hinc fit, vt mille ſint odorum ſpecies, qui propriis nominibus careant: Generaliter tamen omnia odorabilia in beneolentia & graueolentia diſtinguuntur.

Sapor quid.

Quinto à ſapore de medicamentorum delectu ſumitur iudicium, certius quidẽ, quam ab odore, quia ſaporum quam odorum magis ſint ſpecies diſcretæ, [*lib. 4. ſimpl. med. Gal. cap. 21.*] Eſt enim ſapor *qualitas guſtu perceptibilis*, cuius nouem differentiæ conſtituuntur; quarum tres à vincente caliditate in ſubſtantia vel craſſa, vel tenui, ortum habent, acer nempe, amarus, ſalſus; tres ab exuperante frigiditate, acidus ſeu acetoſus, auſterus, acerbus; & tres à

Sapores quot.

moderato calore, dulcis, pinguis, inſipidus; horum poſtremus ad frigiditatem, dulcis & pinguis ad calorem magis inclinant.

Selectio medicamentorum à diſpoſitione extrinſeca.

Sexto medicamenta ſeliguntur à diſpoſitione extrinſecus acquiſita, quæ oritur à tempore aut loco. [*Galenus capit. 2. lib. 4.*] Addit Meſue magnitudinem, paruitatem & numerum; his enim medicamenti qualitas validior aut imbecillior redditur. De temperie & delectu medicamentorum, à colore & ſono certa ſatis & vniuerſalis regula ſtatui non poteſt, per quam maligna à benignis diſcerni queant. Cum enim potiſſimum à ſubſtantia, temperamento & facultatibus benignitas vel malitia medicamenti pendeat, in ſingulis coloribus frigida, humida, calida, ſicca reperiuntur, nec colores ipſi medicamentorum temperamenta inſinuant. Poteſt enim facillime color medicamenti extrinſecus immutari.

A ſono etiam vt à colore incertiſſima eſt benignitatis vel malignitatis medicamẽtorum indicatio: Vniuerſalis enim non eſt illa dignotio, ſed particularis tantum, & ex accidenti in quibuſdam, vt in *caſſia*, *carthamo*, & paucis quibuſdam.

CAP. XVII.

Quomodo ſumatur medicamentorum electio à rebus enumeratis.

CATHARTICVM quidem omne cõſocialem ſibi humorem primum attrahit in aluum, ſed ſpecialius quædam dicuntur à Meſueo trahendo purgare, vt omnia valentiora; alia comprimendo, vt ſtyptica, alia leniendo, vt viſcida ac lubricantia; & quædam molliendo, vt malactica multa. *Inter ea vero, quæ trahendo purgant, quo leuiora, eo meliora iudicanda; grauiora vero maligna*: leuitas enim ſubſtantiæ tenuitatem & raritatem indicat; grauitas dẽſitatem & craſſitiem. Quæ vero craſſa materia conſtant, grauius afficiunt. Quæ etiã humiditatem habent ſuperfluam, quo leuiora, eo meliora, niſi exoleuerint: leuiora ſiquidem minus habent ſuperfluæ humiditatis, quæ ventriculum ſubuertit & tormina concitat.

Eorum, quæ trahendo purgant, quænam meliora.

Quæ comprimendo purgant, quomodo ſeligenda.

Contraria eſt eorum ratio, quę purgant comprimendo facultate quadam ſtyptica in terreſtri materia reſidente, quæque natiua conditione ac temperie ſolida ſunt, non rara; Quæ etiam pleno & vacuo iudicantur, ceu quæ natura ſua plena debent eſſe, non vacua. Hæc enim quo grauiora ſunt, eo meliora, vt etiam quæ purgant, leniendo, lubricando, & molliendo. Molliendi ſiquidem facultas, vt & lubricandi, ab humiditate eſt, quę grauitatem inducit. Humiditas autem illa naturalis eſt, & à proprio temperamento, non excrementitia, quæ deteriora ſemper efficit medicamenta.

De reliquis autem ſubſtantiis, videlicet de rara vt de leui, de denſa vt de graui iudicandum eſt. Leuitas enim eſt comes raritatis, vt grauitas denſitatis, eaque inter ſe reciprocantur. At non eſt eadem friabilis & tenuis ratio: *Non enim quicquid friabile eſt, idem & tenue, nec quicquid lentũ, idẽ & craſſum*; nec cõtra: Sed ſi quod tenue eſt, id quoque purum fuerit, erit & friabile ac tenerum: Et ſi quid craſſum eſt, idem etiam impurum fuerit, erit quoque glutinoſum ac viſcidum: His exceptis, quorum ſubſtãtia eſt lenta humida, vt *mel*, *manna*, *butyrum*, *oleum*. In his enim quod purius, idem & melius: quod impurius, deterius. Craſſum proprie dicitur, quod ægre læuigatur, ſeu quod vix in tenues partes comminuitur; Tenue, quod facile; Denſum, quod nullis aut perexiguis meatibus eſt peruiũ; Rarum, quod multis; Graue, quod in ſe coactum, pondere, quam mole magis eſt cõſpicuum; Leue, quod laxius mole quam pondere. Lentum & Friabile ſic inter ſe opponuntur, vt vix illud rei trahenti & terenti cedat; Hoc vero ſæpe digitorum attactu & compreſſu in pollinem minuatur.

Craſſum. Tenue. Denſum. Rarum. Graue. Leue. Lentum, Friabile.

Ratione autem temperamentorũ calida me-

da medicamenta frigidis, humida ſiccis in ſimplicibus temperaturis ſunt meliora. In cõpoſitis calida humida ſalubriora, frigida ſicca peſſima. Si ab intentionis gradũ delectus capiatur, cum hominis temperamentum in mediocritate ſit conſtitutũ, quãto medicamentum eſt hominis temperamẽto medio propinquius, tanto ſalubrius iudicatur: Quanto remotius, tãto malignius; Ita vt quæ à medio quatuor gradib. dehiſcunt, deterrima ſint: & quæ extreme, quatuor nempe gradibus ſuperant, venena potius dicenda ſunt, quam medicamenta.

De delectu in ſecundis qualitatib. Ratione vero qualitatum ſecundarum, vt tactilium, ſic iudicandum eſt. Quando in eodem genere medicamentorum quędã dura, alia mollia eſſe cõtingit, aut aſpera vel læuia, in his mollia duris, & læuia aſperis anteponenda ſunt. *Durũ quid. Molle.* Durũ id vocamus ex Gal. *cap. vlt. lib. 3. de differen. pulſ. cui noſtra caro cedit:* molle contra, *quod cedit noſtræ carni:* Eſtq; tale vtrumq; bifariam, natura nempe, vel arte ſic effectum. *Læue quid. Aſperum.* Læue autem vocatur, *cuius ſuperficies eſt æqualis:* Aſperum; *cuius hæc eadem inæqualis eſt,* propter partes quaſdam eminentes, alias vero depreſſas, vt in *prunis, Sebeſten, myrobalanis,* & aliis multis.

Delectus ab odore. Ab odore autem ea de cauſa fit medicamentorum delectus, qui odor ſuauis ſpiritus reficit, vires inſtaurat, partes principes exhilarat, & facultates roborat. Grauis odor & fœtidus contrà, caput ferit & grauat, mẽtem percellit, ventriculũ ſubuertit, inficit ſpiritus, nauſeam mouet, & difficilem ac laborioſam purgationem efficit, & vomitum ſæpe concitat. Propterea medicamentis purgantib. & electuariis cardiacis aromata ſolent miſceri, quib. illorum ingratus odor emendatur, & partes principes aduerſus qualitates malignas medicamentorũ muniuntur. *Omnia aromata eſſe cardiaca.* *Aromata enim omnia corroborant vitæ fontem & principium.* Proinde ſuauis odor olido & fœtenti præferendus. Hic enim cordi & cerebro inimicus, ille vero vtrumque exhilarat [*Galen. cap. 21. lib. 4. ſimpl.*] Eſt enim ſpiritui contento in vẽtriculis cerebri familiaris, quem dum reficit, facultates vegetiores reddit.

CAP. XVIII.

Particularis ſaporum diſquiſitio.

EX nouem ſaporibus diximus cum melioris notæ Medicis [*Oribaſ. cap. 5. lib. 14. collect.*] tres eſſe calidos, tres frigidos, & temperatos tres. *Sapor acer, qualis.* Calidiſſimus omnium eſt acer, qui à calore noſtro excitatus, à quo in actum de potentia reducitur, mordicat, rodit, igneæ qualitatis ſenſum exprimit, & propemodum exurit, vt *capſicum,* ſeu *piper Indicum,* vt *pyrethrum,* vt *flammula.*

Acrium multa genera. Sunt autem acrium multa genera [*Galen. cap. 17. lib. 4. ſimpl.*] nam alia ſunt ignea & ſicca, quartum caloris gradum ſuperantia, & venena ſunt, vt *ſublimatum, calx, & arſenicum.* Alia cum igneo calore multam habent humiditatem admixtam, à qua dulcia quodammodo ſunt, & eſui apta, vt *allium, cepa, porrum, naſturtium hortenſe,* & ſimilia. Alia intra tertium ordinem continentur, vt *galanga, piper, ſabina, thlaſpi, arum, helenium.* Alia moderate talia ſunt, vt *hyſſopus, thymus, aniſum, coriandrum, raphanus, origanum.* Sunt & acria quædam abſolute & ſimpliciter talia, & quædam aliis ſaporibus permixta, vt quæ acria ſunt, ſimul & amara.

Amarus ſapor. Amarus ſapor acri proximus eſt, præſertim qui ex tenuium partium terreſtrium aſſatione oritur, habetque vim non rodendi, vt acer, ſed detergendi magis, quam ſalſus, adeo vt linguam moleſte exaſperet. [*Paul. Ægin. cap. 1. lib. 7. Galen. cap 10. lib 4. ſimplic.*] Eſt vero duplex; vnus calidus; iam dictus, qui ex partium terreſtrium aſſatione generatur, quo modo dulcia fiũt amara, vel coctione, vel vetuſtate: alter frigidus, qui ex vehementi congelatione fit, velut in *opio,* in *cichorio ſylueſtri,* in *lactucis, cicuta,* & fructibus quibuſdam immaturis, vel qui fit à coctione inchoata, ſeu imperfecta, vel potius à calore remiſſo, qui pro frigore habetur, vt alius ab intenſo. Vix

enim mixtum datur, quod naturis & qualitatibus diuerſis non ſit præditum. Vnde mirum non eſt, ſi *opium* & *cicuta* partim ſint calida, partim frigida. Scriptulus enim *colocynthidos* poterit aquæ duabus libris amarorem, non calorem, niſi valde occultum & perpuſillum inducere. Schegkius tamen putat, nonnulla propter amaritudinem calida eſſe, ſed abſtruſa & occulta vi refrigerare, vt *opium* & *cichorium*. [*lib. de occulta medic. facul.*] Eſt autem amarus ſapor vel ſimpliciter talis, vt in *aloe*; vel aliis ſaporibus permiſtus, vt in *abſynthio*, cui coniuncta eſt ſtypticitas ſeu aſtrictio, vt etiam in multis fructibus experimur, qui perfectam magnitudinem nondum adepti, ſæpe ſunt acidamari, maturi vero ſimul & amari, & acido dulces.

Amarus ſapor quotuplex.

Salſus. Salſus ſapor amaro finitimus eſt, ſed minus calidus & ſiccus propter aqueam humiditatem, à qua ſubſtantia terrena in eo temperatur. [*Orib. & Gal. cap* 20. *lib.* 4. *ſimplic.*] Proinde moderate abſtergit, linguãque abluit moderatius, quam amarus, eſtque guſtantibus ſatis gratus, aliquid habẽs aſtrictionis, non tamen quæ linguam contrahat, vt ſapor auſterus, vel acerbus.

Quotuplex. Eſt autem ſalſus ſapor duplex; vnus naturalis; artificialis alter. Naturalis, vt in ſale, in aqua maris, & in ſalibus multis foſſilibus. Artificialis, vt in lixiuio, calce, capitello, & in ſalibus chymicis.

Acidus. Acidus omnis ſapor ex ſe frigidus eſt, ſiue talis ſit à natura, vt in his, quibus frigida intemperies tenuitati ſubſtantiæ coniuncta eſt, vt in *ſucco limonum, arantiorum, acetoſæ, agreſtæ*, & ſimilium; ſiue ex accidenti, vt à putredine, [*Aet. cap.* 1. *tetr.* 1. *ſerm.*] qua ratione vinum acidum dicitur, non tamen abſolute; Eſt enim acrimoniæ cuiuſdam particeps, vt docet Galenus *libro* 1. *ſimplic.*

Diuiſio. Hinc acidi ſaporis alia ſtatuitur diuiſio, in eum videlicet, qui exacte talis eſt; nullius alterius ſaporis particeps, cuiuſmodi ſũt enumerati ſucci; & in eũ, qui nõ exacte acidus eſt, ſed cum alio ſapore coniunctus, ſiue dulci, ſeu amaro, vel acri. Hinc acidodulces fructus, vt *mala punica, pruna, mora, ceraſa*. Multi quoque fructus cum aciditate amarorem habent adiunctum, vt *mala perſica & ceraſa quædam*. Acetum autem eſt acrimoniæ particeps, & miſtæ qualitatis, vt loquitur Galenus *cap.* 19. 21. *&* 26. *lib.* 1. *ſimplic.* propter caliditatem acquiſitam. Vincit tamen in eo aciditas acrimoniam, vt acrimonia aciditatem in oleis ſulphuris & vitrioli, arte Spagyrica eductis, quæ propterea linguam vellicant & rodũt, & ſola exhibita inſigniter calefaciunt. Porro ſapor acidus, quantum ad impreſſionem in lingua attinet, penetrat, mordicat, deterget, vellicat, ſed citra calefactionem, niſi mixtam habuerit aliam qualitatem, inquit Galenus *cap.* 2. *lib.* 4 *ſimplic.* in quo diſcrepabat ab acri, quanquam acida terrã fermentent ob partium tenuitatem, cum caliditate à putredine nata.

Acetum.

Auſterus. Auſterus ſapor ſiue ſtypticus moderate linguam & os conſtringit, exaſperatque, atque quodammodo ſiccat & refrigerat, eſtque valde peculiaris multis fructibus immaturis, vt malis cotoneis, cornis & pyris multis, præſertim agreſtibus. Conſiſtit in media materia, quæ ſcilicet terreſtris & aqueæ eſt naturæ particeps, & in qua frigiditas dominatur. Quare *ſapor omnis auſterus frigidus eſt, moderate aſtringit, & fluxiones repellit*: differtque ab acerbo, quia magis aqueus minuſque ſtringit & exaſperat: *Cuiuſcunque enim ſaporis vires aquea retundit ac hebetat humiditas*, inquit Galenus *cap.* 7. *lib.* 4. *ſimpl.*

Cum autem naturalis calor in ea ipſa materia dominari cœperit, & aquea illa materia terrenæ miſta pepanſim, hoc eſt, maturationem acceperit, tunc depulſa, ac euicta aucta auſteritate in eadem materia ſuccedet dulcedo: ſicque dulceſcunt fructus auſteri poſt maturationem, non tam materiæ, quam qualitatis mutatione.

Acerbus. Acerbus ſapor ponticus & ſtypticus aliquando dictus, ab auſtero maioris tantum & minoris ratione diſſidet [*Aet. cap.* 1. *tetr.* 1. *ſer.* 1.

ſer.1. Eo enim grauior & moleſtior, atque os & linguam magis conſtringit, & aſperitate validiora coarctat [*Att.c.4.lib 2.*] In materia ſiquidem magis terrena ſiccaque conſiſtit, nec aqueę humiditatis manifeſte particeps, in eaque non calor, ſed frigus cum ſiccitate dominatur: nam *acerbum omne frigidum eſt.* Eſt vero maxime conſpicuus hic ſapor in *galla*, in *meſpillis & ſorbis immaturis.*

Dulcis. *Dulcis ſapor guſtu ſuauis eſt, & incūdus, & ventri ac viſceribus amicus*, inquit Gal. *c.14.lib.4.ſimpl.com.ad aphor.37.lib.5.* quia caliditatem habet mitem, ſeu temperiem laudabilem, quare dulcia ſolum nutriunt, & infans in vtero ſolum trahit ſanguinem dulciſſimum. Ab vnctuoſo vero dulce diſtinguitur, quod minus ſit guſtu iacundū, cum alioquin temperamēto conueniant, & fere ſimiles in lingua impreſſiones faciant. Quod enim dulce eſt, linguæ fibras lenit & dilatat, aſperitatem demulcet, & quicquid inhæret linguæ, abluit. Elucet vero dulcis ſapor potiſſimum in *ſacchato, melle, manna, glycyrrhiza, lacte, paſſulis, iuiubis*, & *fructibus maturis.* Eius ſaporis à Theophraſto quatuor ſpecies conſtituuntur, lacteus, melleus, aquoſus, vinoſus.

Ab vnctuoſo quomodo differat.

Vnctuoſus. Vnctuoſus ſapor, qui & oleoſus, & pinguis dicitur, dulcis eſt, & nutrit. *Et quicquid nutrit, ex genere eſt dulcium*, ait Gal. *c.9.lib.4 ſimpl.* Inter ſe tamen diſſident, quod dulciū humiditas aquea ſit, pinguiū aerea, vnde celeriter in igne liqueſcunt, & eduliorum ſunt potius condimenta, quam alimenta [*c.10 lib. 3. de aliment.*] Exaſperatas enim linguæ partes leniunt & implent, vt *butyrum, medulla, oleum.* Eſt vero ſapor vnctuoſus, vel exquiſite talis, vt ſunt oleoſa & pinguia; vel moderate, vt *radix althea & liliorum.*

Inſipidus. Inſipidus ſapor ad dulcē accedit, deflectit vero magis ad frigiditatē, ob aqueam ſubſtantiā ab inſito calore minus elaboratam, inueniturq; in rebus imperfecte coctis & frigidis; nam *alimentum omne ex inſipidis pituitoſum eſt* [*Galen.cap.64.lib 2 de facul.alim.*] Proprie vero in *aqua citrullo, cucurbita, blito, ſpinachiis*, & ſimilibus obſeruatur: nulla enim manifeſta qualitate linguam afficit, nec proprie ſapor eſt, ſed ſaporis velut quędam priuatio, vt nominis indicat notatio. Latini *fatuum* ſolent appellare, quod nulla qualitate manifeſta ſenſum excitet, impreſſionem vero relinquat ei fere ſimilem, quæ ab hydræleo excitatur.

CAP. XIX.

Quis medicamentorum delectus à ſaporibus ſumatur.

NATVRÆ *noſtra conſeruatio in ſanitate; ſanitas in temperamēto conſiſtit:* à quo, quæ magis recedunt, maligniora ſunt iudicanda; & quæ naturæ noſtræ magis ſunt affinia, eo ſalubriora. Ex ſaporibus autem acer & amarus maxime ſunt naturæ noſtræ alieni & ingrati; dulcis familiaris & amicus. Quapropter, quanto medicamentū purgans ab acri & amaro magis recedit & longius, tanto minus malum putandum eſt. Nā quæ exacte acria ſunt, peſſima habentur & nocentiſſima, vt *euphorbium & thymelea*, quæ ob acrimoniam & caloris vehementiam viſcera exulcerant. *Exacte acria peſſima.*

His proxima ſunt acria ſimul & amara, vt *ſuccus rhamni.* Ab his quæ exacte amara, vt *colocynthis*, & *cucumeris ſylueſtris ſuccus, elaterium* dictum.

Acria & amara. Quæ acria & amara ſunt ſimul, & ſtyptica, vt aloe, (quæ *venas potius occludit, quam aperit*, contra Serapionem) non ita mala. Minus adhuc mala, quæ acria ſunt & ſtyptica ſimul, vt *epithymum.* [*Dioſc. c. 24. lib.3. Galen.cap 4.lib. 5. meth. Pint. cap. 4. lib.27.*] *Aloen venas occludere.*

Amara & ſtyptica. Amara & ſtyptica omniū minime mala, vt *rhabarbarum, & abſynthiū ponticum.* Licet enim amara omniū minime putreſcant, minimeq; vermes procreent, attamen quæ exacte talia ſunt, cum omnibus prope animantibus, nedum hominibus, eſui inepta ſint, authore Galeno, *c 19.lib.4. ſimplic*

ſimplic. quo ſapor aliquis eſt minus amarus, eo magis ſeligendus.

Dulcia ſaluberrima. In bonorum & ſalubrium genere, ſaluberrima ſunt dulcia, vt *caſſia, manna, mel, glycyrrhiza, zizipha.*

Inſipida. Secundo his proxima inſipida, vt *althea, lapatum, viola.*

Tertio, dulcia & acida ſimul, vt *pruna, tamarindi.*

Quarto, dulcia & amara, vt *polypodium.*

Quinto, dulcia, amara, & ſtyptica, vt *roſa.* Quæ enim aſtrictionem habent, ſalubriora iudicantur. Ideoque quibus medicamentis purgantibus à natura non datur aſtrictio, ea ſæpe adiicitur arte.

Cap. XX.

De tempore colligendi medicamenta, quamdiu vis eorum perduret, & quo tempore melior.

Illa medicamenti diſpoſitio, quæ extrinſecus acquiritur, quæque magnam vim habet ad ea ipſa ſeligenda, vel ortum habet à tempore, quo colligenda ſunt, vel à loco, in quo ſunt aſſeruanda. De tempore vero tria hęc ſcitu digniſſima ſunt: *Primũ,* quãdo ſint colligenda. *Secundum* ad quod vſq; tempus vis eorum integra perduret. *Tertium,* quo tempore melior ac vtilior exiſtat. Quædam enim recentia meliora ſunt, quam vetera: alia contra, vetera, quam recentia: alia medio tempore.

Quo tempore colligenda medicamenta. Quod attinet ad primum, dicimus, medicamenta tunc eſſe colligenda, quando vis eorum melior eſt, ac vtilior. Verum enimuero non æque ac vno & eodem tempore omnes ſtirpium partes efficaces ſunt & ſalutares; Nam alio tẽpore radices, alio tirſi ſeu caules, alio folia, alio flores & fructus, ſemina, ſucci, lachrymę colligi debẽt.

Quouis tẽpore quædã radices colligendæ. Sicque radices ſingulis anni cõſtitutionibus poſſunt colligi, & non autumno tãtum, vt placuit Dioſcoridi, Auicennæ, & aliis multis. Neque etiam vere ſolo, vt voluit Saladinus: ſed nonnullæ quouis tempore effodi queunt, & colligi, quæ ſcilicet ſemper vegetæ ſunt & ſucculentæ, licet caulis aruerit, cuiuſmodi ſunt radices *bugloſſi, acetoſæ, glycyrrhizæ, oſmundæ regalis, apii, ruſci, cyperi, cyclaminis, liliorũ, altheæ,* & aliorum quamplurium. Nonnullæ cum primum ſuis foliis exuuntur, quo videlicet tempore vis plantæ confugit ad radicem, tuncq; magis eſt percoctus humor, quam alio tempore, vt *enula campana, angelica, pæonia, brionia, bugloſſum.* Quædam vero euellendæ ac colligendę antequam in ſtolones, folia, flores, & ſemen tota plantæ vis abeat, vt *polypodium, iris, ſigillũ beatæ Mariæ, gentiana, ſatyrium.* Quædam tamen vere & autumno collectæ optimæ ſunt, vt radix *altheæ, liliorum, eringiorum, acori, oxalidis, raphani,* & multorum, quæ copioſum naturalem ſuccum continent.

Quando ſtipites, folia & flores, &c. Stipites autem & caules colligendi ſunt, cum perfecti fuerint: folia & flores, antequam ſponte decidant; ſemina, cum ſiccari cœperint, & antequam excidant; tunc enim magna ex parte perfecta ſunt: Fructus, vbi maturuerint. Succi herbarum & foliorum, germinantibus adhuc cauliculis.

Lachrymæ. Omnia. Lachrymæ vero eliciendæ & exprimendæ inciſo caule per adoleſcentiam, vt vere nouo, aut æſtatis initio, dum in ſtipitem ſuccus aſcendit. Omnia vero, ſi fieri poſſit, cœli conſtitutione ſerena colligenda ſunt, conſilio Dioſcoridis.

De duratione virtutis medicamẽtorum. Quamdiu autem vis medicamenti non modo purgantis, ſed etiam alterantis & roborantis perduret, nõ definite ſtatui poteſt, ac iudicari. Cum enim ſua ſit cuiuſque ætas, & ſuum in ſingulis vetuſtum ac recẽs, non idem eſt omnium durationis tempus. Nam *rhabarbarum* trium annorum adhuc recens eſt ac maſculum, hoc eſt, potens ac validum. Alia citius exoleſcunt, vt ex radicibus, quæ tenues ſunt & ſubſtantiæ raræ, velut radix *phulaſati, ſatyrionis,* quæ efficaces & valentes anno tantum durant.

Nõnullæ quinq; vel ſex, vt *ariſtolochia,*

cyperus, *tuſcus*; aliæ decem, vt *centaurium maius*. Et, vt placet Theophraſto, aliæ triginta annos durant, vt *veratrum*: aliæ quadraginta, vt *chameleo niger*: & quædam centum, vt *elaterium*. Et ſi vera narrat idē author, *elaterium* repertum eſt ducentorum annorum, quod optimum erat & pretioſum. Ideoque in genere vix ſtatui poteſt, ad quod vſque tempus vis medicamēti, præſertim purgantis, perduret efficax, ſed ſpeciatim tantum de ſingulis, cum de his particulatim differetur in officina pharmacopolarum, vbi medicamentorum compoſitio fuſiſſime declarabitur.

Hæc tamen regula generalis de his ſtatui poteſt, ſi non perpetua, ſaltem in pleriſque vera, vt *quæ medicamenta rara tenuiq; ſubſtantia conſtant, quæque plurima luxuriant humiditate, breuiore tempore durant efficacia. Quæ vero craſſa & ſolida, minuſq; humida, longiore*; quia vis eorum non ita facile exoluitur aut perit.

Quando vis medicamētorum præſtantior.

Tertium ſupereſt inueſtigandum, quo ſcilicet tempore vis medicamentorū purgantium ſit melior; cum alia recentia ſint meliora, quam vetera; alia contra; alia ætate media. Atque vt hæc dignotio certa ſit, & electio optima fiat, deſumi debet ex quibuſdam ſaporum differētiis, & ex ſubſtantię varietate, quibus iudicamus, recentia quædam vetuſtis eſſe meliora, vt ſtyptica, vt amara. Quæ cum propter inſitam ſiccitatem mala ſint, vetuſtate fiunt deteriora, quia ſiccitas in his tempore augetur. Recentia vero humiditatem obtinent, quæ in ipſis exceſſum tum caloris, tum ſiccitatis temperat.

Quando recentia meliora.

Quæ etiā virtute imbecilla ſunt, vt flores *violarū*, *borraginis*, *hyacinthorum*, *bugloſſi*, *roriſmarini*, vel quorum in ſuperficie virtus eſt poſita, ob idq; facile reſolubilis, propter ſubſtantiæ raritatem, ea recentia vetuſtis ſunt meliora, vt flores pene omnes, quorum præſertim odor cito perit.

Quando vetuſta meliora.

Contra vero vetuſta quædā recentibus meliora ſunt; primum quidem acria, quæ tenuium ſunt partiū, quia igneus calor in ſuperficie poſitus, à quo mordent & vrūt, vetuſtate exſpirat. Quæ vero acrimonia intus remanet, tempore miteſcit ac frangitur, vt de *euphorbio* narrat Galenus *cap. 2. lib. 3. de comp. med. gen.*

De *allio* & *cepa* non eſt eadem ratio, quoniam acrimonia à calore eſt cum humiditate multa coniuncto, qua abſumpta, redduntur acriora: proinde recentia ſunt meliora.

Secundo, quę validam habent à temperamento virtutē, & difficile reſolubilem, ob ſubſtantię denſitatem, nec in ſuperficie poſitam, ſed intus reconditam, ea vetera recentibus ſunt meliora: quæ enim eſt in his excrementitia humiditas, ac ſuperflua, tempore abſumitur, manente naturali, ob ſubſtantiæ denſitatem.

Quæ media ætate meliora.

Media vero ætate multa meliora ſunt: Primo, dulcia: Secundo, inſipida: Tertio, ſalſa. Dulcia quidem, quia recens collecta ob humiditatem multam indigeſtam flatulenta ſunt; vetuſtate vero amareſcunt.

Inſipida etiam recentia humore ſuperfluo abundant, à quo flatulēta ſunt & nauſeabunda; antiqua vero exanimata ſunt.

Salſa denique nec valde recentia, nec vetuſta debent eſſe: hæc enim propter auctam ſiccitatem & deſumptam humiditatem propriam amara fiunt & acria, proinde deteriora; illa vero propter ſuperfluam humiditatem ventriculum turbant ac ſubuertunt.

Vetuſtum & recens non omnibus æquum.

Antiqua autem & recentia pro cuiuſq; natura, non ex dierum, menſium, vel annorum pari numero ſunt intelligenda: vnde vetuſtum ac recens in omnibus æque ſtatui non poteſt, cum non eodem dierum numero omnia perdurent omnino, ſed alia citius, alia tardius ſeneſcant.

CAP. XXI.

Quis medicamentorum purgantium ex loco ſumatur delectus.

MEDICAMENTVM purgans benignum à malo ſecernitur loco; vel natali, in quo

in quo plantæ naſcũtur & viuunt; vel alteri plantæ vicino aut remoto; vel ſoli propinquo, aut remoto magis, vel illi expoſito, aut obtenebrato. Neq; enim parui eſt momenti, quo quęque loco planta proueniat, cum ab eo vnà cum alimento virtutẽ quoque alliciat, quam ipſa natura ipſi loco impertiuit, [*Galen. cap.1. lib.3. de ſympt. cauſ.*] Arbor enim ex Perſide non ſolum in Numidiam & Ægyptum tranſlata, malignam qualitatem deponit, ſed etiam apud nos aduecta ſalutaris eſt, & poma fert eſui grātiſſima & ſalubria.

Cloacarum fœtor ac putredo plantas inſalubres reddit.

Locus autem, in quo planta & medicamenta à plantis deſumpta proueniunt, vel eſt congeſtitius, & fimo, cœno, tetriſque halitibus conſpurcatus, vel liber ab omnibus olidis inquinamentis, vel calidus aut frigidus, humidus aut ſiccus.

Hortorum ſuburbanorum inſalubria olera.

In loco libero, cloacarum ſentinam & ſordes non admittẽte, plantæ medicamẽtoſæ, atq; etiam alimentares proprietatem acquirunt ſuo generi & propriæ naturæ debitam ac conuenientem, dum naturali ſua facultate attractrice humorem ex terra ſibi familiarem attrahunt, & in ſui nutricatum conuertunt; vt quæ dulci gaudent humore, dulcẽ; quæ amaro, amarum; quæ ſalſo & nitroſo, ſalſum & nitroſum.

In loco vero nõ libero & coacto, vt ſunt horti ſuburbani, qui magis fimum, quam terram redolent, alioqui melones, cucumereſque alere minus idonei, non ſuo generi, vel naturæ debitam, ſed rei admixtę, vt fimi vel alterius rei acquirunt proprietatem. Proinde melones, lactucæ, aliaque olera, quæ in eiuſmodi locis putidis aluntur, inſalubriores. Et omnia medicamenta, quæ in loco libero naſcuntur, meliora, & potius eligenda.

Calida loco calido nata, qualia.

Quę vero immoderate calida ſunt, in loco calidiore nata, deteriora ſunt; frigida, in frigidiore. Loci enim ad plãtas ſimilitudo qualitatem & malitiam intendit & auget; diſſimilitudo temperat ac reprimit. Vnde quæ humido abundant excrementitio, vt *turpethum, hermodactili, polypodium*, in loco humidiore nata & educata, quia propter humiditatem terrę ſiccitas & acrimonia retunditur, vt ex *pyrethro, hydropipere*, & aliis quam multis eſt notum.

Vicinia autem & ſocietas plantæ vnius ad alteram, qualitatem aliquando meliorem, & ſæpe deteriorem efficit: proinde nec eſt ad medicamentorum delectum aſpernanda.

Lupini enim vitem meliorem reddunt, quod racemos ferat dulciores, ſi iuxta eam ſerantur; rhaphanus hermodactilos.

Epithymus ex *thymo* laudatur: improbatur, qui colligitur ex *ocymo*. *Polypodium quernum* optimum eſt: quod ex muris & parietibus vetuſtis colligi ſolet, damnatur.

Caſſia quoq; arbor in agro ſola, vel eiuſdem arboris vnica ſiliqua melior. Contrarium vero de *colocynthide* verum eſſe *ſuperius, cap.* nempe 8. *huius lib.* oſtendimus. Quædam enim vicinia & numero meliora, alia deteriora fiunt.

A loco autẽ ſubſolari, ſeu ſoli, vel aſtris quibuſdam magis propinquo aut remoto, quædam meliora exiſtunt, aut deteriora. Sic *ſenna orientalis, iris Illyrica* & Florẽtiana, angelica Hiſpanica, *thymus* Creticus, *bitumen* Iudaicum, *cuminum* Æthiopicum, *petroſelinum* Macedonicum, *capillus Veneris* Mompellienſis, *ſtœchas* Arabica, *opium* Thebaicum; *amomum* Scythicum, *maſtiche* Chia; *pruna* Damaſcena; *manna* Calabrienſis, *rhabarbarum*, hoc eſt, radix Barbariæ, *Arantia* ex agro Narbonenſi aduecta meliora, quam aliunde creduntur, ob terræ proprietatem; & cauſæ efficientis, nempe cœleſtis, virtutem.

Verum à Solis & ſyderum aſpectu, & à vicinia parum certa eſt indicatio, & maligni à benigno parum tutus delectus; quoniam vix ſcire poſſumus, quo loco quæque proueniant, vicina aliis necne: aut quæ aſtra benigna vel maligna quæque reſpiciant; eſtque fides penes eos, qui vel radices effodiunt, vel reliquas plantarum partes colligunt.

Et quemadmodũ in quibuſdã numerus vim

vim immutat & qualitatem, vel intendit, vel remittit, vt pomum *colocyntidos* in plãta vnicum oſtendit; ſic etiam magnitudo, aut paruitas: nam vis plantæ & terræ diffuſa, multiſque remiſſior eſt: coacta vero in plantam vnicam, aut vnicum fructum, valentior. Multi tamen fructus paruitate, vt *cappares* & *Maſſilienſes ficus*; alii magnitudine, vt *ſemen carthami* & medulloſa ſemina laudantur.

CAP. XXII.

De delectu medicamentorum purgantium à facultatibus ſumpto.

QVOMODO medicamenta purgantia ſeligi debeant, indicatione ſumpta ab illorum ſubſtantia, temperamento proprio, qualitatibus ſecundis temperamentum ſequentibus, à diſpoſitione extrinſecus acquiſita, ratione loci, temporis, numeri, magnitudinis & paruitatis, breuiter, perſpicue tamen oſtenſum eſt. Supereſt, vt eorundem delectum, qui à facultate purgatrice ſumitur, paucis adhuc perſtringamus. Ea autem licet iuuetur à primis & ſecundis qualitatibus, cœleſtem tamen, ait Meſue, ſortitur originem, & eam proprietatem habet ſpecificam, qua medicamentum in ventriculo receptum, & à noſtro calore ſolicitatum, humorem ſibi familiarẽ, vt alibi notauimus, ex venis & meatibus corporis ſenſum effugientibus, ad ſe, ac in aluum attrahit: tuncque grauata natura & medicamenti & humoris attracti onere, viam vtrique parat ad excretionem; aut vomitu per os, aut deiectione per inferiora. Vnde purgantium medicamentorum duo genera diſtinguuntur; vnum vomitorium ſeu eiectorium; alterum deiectoriũ: quæ diſtinctio ab excretionis ſeu vacuationis modo ſumitur.

Purgantiũ duo genera.

Eſt vero deiectorium vomitorio per ſe optabilius, cum natura viam inferiorem expurgandis recrementis dicauerit; ſuperiorem vero excipiendis alimentis. Vnde frequentius, dum ſua ſponte agit natura, nulla laceſſita cauſis morbificis, per loca conferentia, inferiora nempe ducit, ſeu deiicit. Interdum tamen vi medicamenti per ſe vomitorii, aut humoris turgentis impetu proritata, medicamentum & humores ſimul foras per os excludit. Quo fit, vt eiectoria deiectoriis aliquando potiora & vtiliora, vt his accidit, quibus prima corporis, & maxime ſuperioris ventriculi regio multa bile ſaturata eſt, quæ propter leuitatem & tractionis facilitatem facilius & citius per vomitum extruditur. Propterea his & gracilibus, qui vt plurimum biliosi ſunt, Hippocrates imperat vomitum, præſertim æſtate: *Graciles*, inquit *Aphor. 6. lib. 4. & ad vomendum faciles, per ſuperiora purgandi, cauendo hyemem.* Et *Aphor. 40. lib. 4. Æſtate ſuperiores magis ventres, hyeme inferiores purgare decet.* Humor enim craſſior & frigidior hyeme collectus per ſeceſſum facilius educitur. Vnde peritus Medicus aliquando deiectoriis, & nonnũquam eiectoriis vtitur, prout humoris turgentis conditio poſtulat, & ægri natura facile fert. *Nemo enim cogendus eſt vomere*, ait Galenus *libr. 1. de loc. affect. niſi ſit ad vomendum procliuis. Et tabidi nunquam per vomitum purgandi. Nec qui pectus habent anguſtum.*

πικρόχολοι quomodo purgandi.

Quod ſi vomitus aliquando, quibus cõuenit, imperandus, per ea concitetur medicamenta, quę ſine moleſtia graui ventriculum ſubuertunt, minimeq; per *elleborũ album*, Galeni iudicio. [*libro quos, quando, & quib. medicam.*] ne vas aliquod thoracis diſrumpatur. Minus adhuc multo per ſtibium, quo vafri circulatores multos, & interdum ſeipſos interimunt, vt ex mirabili conſtat hiſtoria apud Cornelium Gemmam *ca. 4. lib. 2. pag. 239. linea 14.*

Quæ vomitoria ſeligenda.

Aduertant iuniores Medici, vomitoria etiam fortiſſima cuiuſcunq; ætatis hominibus indifferenter præſcribentes, nulla habita ratione morbi.

Idem delectus ſeruandus in cæteris purgantibus, vt benignioribus ſemper vtamur morbificis humoribus analogis: *Nam oportet bilioſis dare cholagogum*, ait Galen. *pituitoſis phlegmagogum, melancholicis melanagogum: aliter grauiter peccatur.*

Sanguini autem per os, aut ſedem purgando, nullum

Sanguini purgando medicamentum non dandum.

Hiſtoria notanda.

do, nullum præſcribitur medicamentum hæmagogum, quia iugulare, non purgare homines foret, ait Galenus *cap. 6. lib. de purg. med. facul.* Quod confirmat hiſtoria cuiuſdam ruſtici Thracii Bithinienſis, qui herbam inuenit, quam ſi quis aſſumpſiſſet, ſanguinem primo, tum vitam emittebat. Multis itaque hoc pacto morientibus, cum hoc facinus diligenti inquiſitione dignum arbitraretur magiſtratus, veneficum comprehendit, qui interrogatus, à quo tam deleterium edidiciſſet venenum: Reſpondit, à nullo didiciſſe; verum cum in ſuburbanum aliquando iecur ſuillum deferret, vrgente ventre ſuper herba quadam iecur depoſuiſſe, quod aliquanto poſt, cum ſuſtuliſſet, vidiſſe ex vniuerſo iecore vniuerſam ſaniem ad herbam confluere. Ex hoc coniectura facta corpori ſanguinem ea detrahi poſſe, periculo mox in obuio quodam facto, vt verum comperit, quod fore iudicabat, ad malos vſus herbam deinceps transtuliſſe; ſe tamen alicui hanc herbam, quæ in illa regione erat plurima, monſtraſſe negauit. Hæc veneficus inter tormenta retulit, & vinctis oculis ad crucem ductus eſt, ne inter eundum herbam indicaret.

Herba ſanguinem purgans.

Medicamenta partibus affinia.

Relictis igitur medicamentis, quæ ſanguinem ducunt, tanquam venenis, alia aliis humoribus analoga non modo ſeligēda, ſed etiam quæ partes quaſdam affinitate reſpiciunt. Sic prudenter Medici præſcribunt *agaricum*, *ſtœchadem*, *betonicam* ad capitis multos affectus; *mannam & caſſiam* ad thoracis & renum morbos; *Aloen*, *myrobalanos*; *abſynthium* ad ventriculum purgandum & roborandum; *Sennam*, *aſplenium*, ſeu *ſcolopendrium* ad lienem; *Hermodactilos* & *chamepytim* ad articulos; *Saluiam* & *rorem-mariſnum* ad neruos. Non ita tamen aſtricta ſunt cuipiam parti hæc medicamenta ſimplicia, quin aliis quoque conueniant.

Et quemadmodum familiaritate quadam multa medicamina, ſiue ſimplicia, ſiue compoſita, peculiariter certam partem roborant: Sic nonnulla oppoſita ratione partes corporis quaſdam deſtruunt, vel manifeſte lædunt, vt *lepus marinus* pulmones, *cantharides* veſicam, *cicuta* cerebrum, vt *ſuperius* notatum eſt. [*Gal. cap. 1. lib. 1. compoſ. medic. per genera.*]

FINIS LIBRI PRIMI.

INSTI-

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM JOANNIS RENODÆI LIBER SECVNDVS;

In quo de medicamentorum præparatione agitur.

CAPVT I.

Medicamentis omnibus, vt alimentis, aliquam præparationem deberi.

NON modo medicamẽ compoſitum, antequam ex multis arte & induſtria ſimul vnitis emergat, varia præparatione eget, ſed etiam, quod ſua ſponte & naturaliter tale eſt, ac ſimplex, ad vſus humanos vix refertur, apparatu quodam non immutatum. Alimenta etiam, quibus veſcimur, ſi aſſatione, aut elixatione, aut alia præparatione conuenienti careant, belluarum magis, quam hominum videntur eſſe. Boum ſiquidem eſt & iumentorum fœno veſci & eruo, naturę ſolius opera paratis; quæque ſimul & creat, & apparat maris inſecta piſciculis, & piſcibus piſciculos. At homini quaſi ingrata tellus & male feriata, neque vinum, neq; panem porrigit, ſed meſſoribus tantum poſt indefeſſos labores & exſpectationem longam, triticum pollicetur, quo ſolo multa cœli volatilia, quadrupedaque nutriuntur optime: homo vero nequaquam, niſi ex eo aqua & fermento conficiat panem. *Homini enim non ſufficit idem cibus ac potus*, ait ſummus Dictator, *lib. de veter. medicam. qui boui ac equo, & omnibus aliis, veluti ſunt ex terra naſcentia, fructus, herba, & fœnum, ex quibus aluntur & viuunt. Nam differt corpus à corpore, natura à natura, alimentum ab alimento*, inquit idem *lib. de flatibus.* Non enim omni animantium generi, eadem aut non conferunt, aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis conuenientia.

Quæ vero nunc inuenta ſunt edulia, multa arte ſunt à Medicis excogitata, qui ex tritico cortice purgato, molito, cribrato, ſubacto & cocto panem conficere docuerunt. *Medici panificium docuerunt.*

Si igitur eſculenta, potulentaque hominis temperamento familiaria, præparatione quadam, vt aſſumantur, egent: multo magis medicamenta ſimplicia. De compoſitis enim dubium nõ eſt, cum talia eſſe non queant, niſi arte prius & præparatione multa condita fuerint ac concinnata.

Inter autem ſimplicia, quod catharticum appellatur, naturæ noſtræ qualitatem aduerſam habet, ac pene deleteriam[*Actuar.cap.7.lib.3.*] qua ratione tale eſt, & vincere, non vinci natum, *habetque medicamentũ omne purgãs quidpiã ipſi vẽtriculo, & præcipue ſtomacho infenſũ & ingratũ.* Proinde vt noxia vis ab eo remoueatur, aut gratia quædam ipſi concilietur, præparatione & correctione, priuſquam exhibeatur, eget, vt eius actio ſit melior, & ægro ipſi minus moleſta. *Nihil n. à natura gignitur, quod in hominis menſam trahi debeat citra quandam præparationem.*

Præparantur autem medicamenta, vt vſui & compoſitioni reddantur commodiora: Ea enim vel gratiora, vel validiora, vel ſalubriora, vel magis miſcibilia, vt loquitur Syluius, efficit præparatio. Sic vtimur radicibus & foliis lotis & coctis, non crudis, vt etiam pulueribus, infuſionibus, ſuccis, aquis ſtillatitiis, liquoribus, decoctis, non plantis integris. Sic medicamenti facultatem vnam noxiam tollimus, vt cum viperę virgis cæſæ, ac capite & cauda abſciſſis, minus venenatæ redduntur; vel deſideratam detegimus, vt cum ſanguis hirci ad cõminuendum calculum redditur efficacior, ſi prius *ſaxifragis* & *lithoſpermo* educatus fuerit; vel nouam acquirimus, vt cum capram aut aſinam *ſcammonio, eſula,* aut aliis purgantibus herbis alimus, vt lac purgatoriam facultatem nanciſcatur.

CAP. II.

De præparationum differentiis.

Præparationes tantum tres generales.

OMnis medicamentorum præparatio generaliter fit tribus modis *additione, detractione, & immutatione.* Additione præparatur *agaricus* cum *zinzibere & vino: coriandrum* cum aceto: caro viperarum præmiſſis flagris cum *pane & aniſo. Detractione* præparantur *cantharides* abſciſſis pedibus & alis: *hordeum* detractis glumis & cortice: *amygdala* dum mundantur: radices dum lauantur, purgantur, & illarum meditullia neruea eximuntur. *Immutatione,* cum artificioſa quadam induſtria ipſum medicamentum ſic paratur, vt vis eius noxia ab eo remoueatur, vel melius ipſum aut ad vtendum, aut ad componendum efficiatur. Indiget vero ſæpe artificioſa iſta præparatio aliis duobus modis, adiectione ſcilicet eorum, quæ proſunt, & eorum detractione, quæ obſunt. Sic additur *caſtoreum* & *crocus opio,* vt illius malefica vis emẽdetur: ſic cyaneus lapis vritur, vt illius pereat purgatoria facultas antequam abeat in confectionem Kermeticam.

Quatuor præparationes ſecũdũ Meſuem.

Præparationis autem medicamentorũ artificioſæ quatuor modi magis particulares à Meſue traduntur, *coctio* nimirum, *lotio, infuſio & tritura*; præter quos alii plures traduntur à Medicis recentioribus, qui Pharmacopœam excoluerunt, vt lotio, purgatio, infuſio, humectatio, maceratio, diſſolutio, clarificatio, emollitio, colatio, extractio, ſolutio, digeſtio, fermentatio, tritura, pulueriſatio, confricatio, raſio, limatura, fiſſio, coctio, calefactio, vſtio, frixio, aſſatio, liquatio, putrefactio, inſolatio, extinctio, refrigeratio, deſpumatio, exſiccatio, induratio, deſtillatio, mixtio, fartura, conſeruatio, duratio. Generaliter tamẽ humectatio, maceratio, diſſolutio, emollitio, & quæ aqua vel humido quodam emolliuntur, ſub infuſione ſolent comprehendi; pulueriſatio, raſio, & quæ attritu læuigantur, ſub tritura; calefactio, vſtio, frixio, & quæ igne aut calore parantur, ſub coctione: ſicque infiniti pene præparationum modi ad aliquot ſumma genera facilius reducuntur.

Spagyricis frequentes ſunt iſti præparationũ modi, calcinatio, digeſtio, fermẽtatio,

tio, deſtillatio, circulatio, ſublimatio, fixatio. Ad deſtillationem pertinẽt exaltatio, exhalatio, circulatio, cohobatio, rectificatio. Cohobationem vocant deſtillationem iteratam, qua liquor deſtillatus denuo affunditur ad ſuum caput mortuum, & rurſus deſtillatur.

Cohobatio quid.

Verum relictis præparationib. chymicis, quas ſæpe præſtat ſcire, quam experiri, medicamentorũ ſolitos apparatus & principum Medicorum ſalutaria remedia perſequamur, quibus ſecure, ac ſine metu periculi, quiuis ad morborum depulſionem & ſanitatis tutelam vti poſſit: cuiuſmodi ſunt ea, quæ à Pharmacopœis quotidie palam ac coram omnium oculis parãtur: atque vel in rem præſentem, vel ad multum tempus in officinis conſeruantur. Ex his n. pro rei exigentis neceſſitate, modo hæc, modo illa ſeligit Medicus; & quantum & quale huic vel illi morbo conueniat abigendo, præſcribit. Non vero parat, neque præbet, ſed fidus Pharmacopœus, qui propterea Medici manus vocatur. *Sic enim tutius eſt ſanitatem & vitam duobus committere, quam vni, qui dum ſolus medicamenta præſcribit, parat & præbet, vt ius habet vitæ & necis, ſic impune ſæpe occidit.* Quod cum ſit impium, inſtituendus eſt Pharmacopœus, qui ſolito more medicamina paret, & ad futuros vſus conſeruet.

Quæ potiſſimum medicamenta probanda.

Pharmacopœus Medici manus.

Nolo tamen omnia Chymicorũ remedia à Pharmacopolio ablegare: multa. n. ſunt eximiæ virtutis ad plures affectus cõtumaces ſoluendos, ſed quibus docti tantum debeant vti non ignari circulatores & agyrtæ vafri, qui vix norunt antimonium calcinare & vitratum efficere, quin Galeno & Gebro doctiores ſe profiteantur.

Chymica remedia non negligenda.

Qui debeãt uti chymicis remediis.

Ad rem igitur reuerſus, varias eſſe dico medicamentorum præparationes; quas vt ordine perſequar, initium ſumam à lotione: mox de his acturus, quæ interdum cum aqua etiam ſimpliciter fiunt, ſæpe cũ medicamentaria, vel alio ſucco aut liquore: Tum eos apparatus oſtendã, qui ictu, aut attritu & confricatione perficiũtur. Quarto, quos calor abſoluit, explicabo, quib. eos adiiciam, qui mixto modo peraguntur.

Lotio.
Infuſio.
Trituratio.

CAP. III.

De lotione.

LOTIO medicamentorum vltimus eſt præparationis modus Syluio, quibuſdã medius; nobis vero primus, quod plura medicamenta priuſquam vſui noſtro inſeruiant, ante omnem præparationem debeant primo lauari; licet quædam non niſi vſta, aut trita, vel pinſita abluantur.

Primus præparationis modus, & cur.

Eſt autem lotio medicamentorum duplex, *vna* ſuperficiaria tantum, quæ ſordes in ſuperficie radicibus herbarum & aliorũ medicamentorum ſimplicium inhærẽtes detrahit: Eſtque communis etiam cæteris rebus, quæ luto, aut aliis inquinamentis conſpurcatæ abluuntur. *Altera* vero magis intima, quæ ſcilicet fit foris & intro, & per totam rei abluendæ ſubſtantiam; Fitque ea medicamentorum præparatio in aqua vel alio liquore ad noxiam quandam qualitatem remouendam, vel vtilem aliquam introducendam, prout morbus, vel ægri natura, vel occaſio poſtulat.

Lotio duplex. 1. 2.

Lotio quid.

Res autem abluenda vel dura eſt, ſolida, & lapidoſa, qualis eſt teſtarum, oſſium, lapidum, ſuccorum concretorum, lacrymarum ſiccarum, & metallorum; vel per ſe liquida, vt *terebinthina*, vt *oleum*; aut facile liquabilis, vt *cera, pix, reſina, butyrum*; aut diſſolubilis, vt *calx, bolus armena, lythargirium.*

Quæ dura ſunt & ſolida, ante lotionem tenuiſſime pulueriſanda ſunt; aut vrenda, deinde terenda, ſi citra vſtionem teri non queant, vt ebur, aut cornu: ſicque humor aut liquor partem quamlibet attingit, abluit & purgat.

Quæ facile liquantur, vt *cera*, prius calfacienda ſunt, vt liquata facilius cedant, & permeabilia fiant. Si per ſe prompte diſſoluuntur, aqua vel ſucco quodam perfundenda ſunt, deinde lauanda. Si per ſe liquida ſunt, talia ſunt abluenda, qualia ipſa ſunt.

In quibus liquoribus fiat lotio.

Liquor autem, in quo fit lotio, aut aqua pura eſt, vt fontana, vel pluuialis; aut medicamentoſa, qualis ſulphurea, marina, bituminoſa; vel alius humor, vt lac, vinum, acetum, ſuccus plantarum, aquæ ſtillatitiæ, & decocta ſimplicium medicaminũ. Eſt vero lotio vel multa & fortis, vel pauca & leuis, vel mediocris. Res enim, quæ lauantur ad ſordium detractionem, vel fortiter vel leuiter ablui poſtulant; toties aqua mutata, donec pura remaneat, & omnis impuritas fuerit ſegregata & eiecta.

Imbutio quid.

Quæ vero medicamentoſo liquore lauantur, ea in ipſo per noctem aut horas aliquot reſidere debent, vt ex liquore maiorem vim attrahãt, aut malignam à ſe qualitatem magis abiiciant. Abuſiue tamen lotio dicitur Syluio, cum ſit potius infuſio, aut maceratio, vel, vt ipſe loquitur, imbutio. Liquor enim medicamento facultates vel non, vel raro adfert, ſæpius aufert, vt in infuſo rheo videmus, cuius vis purgatrix in ſucco, aut liquore remanet.

Quid efficiat ablutio. Aloe cur abluatur.

Medicamenta autem non tam lauantur, vt eorum facultas aboleatur, quam vt augeatur. Sic *aloe* lauatur, Meſuei iudicio, cum aqua ſpecierum aromaticarum, vt magis roboret; & aliquando cum decocto purgante, vt aluum magis ſubducat. Non tamen ſemper lauatur, vt eius purgatrix facultas intendatur, ſed calor illius obtundatur, vt cum aqua endiuiæ, vel cichorii, aut ſimili abluitur, ne iecur illius vſu nimium exæſtuat; frequentius autem nutritur, quam lauatur.

Itaque lotio medicamentis vel adfert, vel aufert, efficitque non modo, vt ſordes detergeantur, ſed vt acrimonia quorundam hebeſcat, malignitas pereat, violentia obtundatur, & felicius aſſumantur, vel admoueantur.

Metallica vt abluenda.

Metallica vt commode lauentur, debẽt tenuiſſime læuigari, deinde in aquam puram, aut aliam medicamẽtoſam immiſſa, totum diem in feruido ſole rudicula commoueri, & per noctem reſidere: Manè vero aqua effunditur, & alia denuo affunditur, atq; ſimul omnia, vt prius agitatur, donec aqua tandem effuſa pura remaneat ac limpida: hocq; pacto mordacitatẽ & acrimoniam, ſi quæ ſit, deponũt. Pompholix enim ſic lota, mordacitatis omnis eſt expers, atque ob id ea vtimur ad tenues & acres fluxiones oculorum, ait Gal. *c.2. lib.4. de comp. med. local.* Idẽ ſentiendũ de calcitide, miſy & pluribus aliis metallis, quæ vſta & lota acredinem multum remittunt, vt pluribus docet idem 4. *compoſ. med. gener. cap. 2.*

Tutia lotio.

Cadmia lotio & præparatio.

Vlcerib. oculorum cadmia lota conuenientiſſima.

Veteres *cadmiã vſtam* lacte aſinino mitigabant: Secundo & tertio vrebant & extinguebant, tum in mortario diutiſſime aqua affuſa ducebant, ſiccatam rurſus bis aut ter in mortario cum aqua ducebant: Tandem ſiccabant, & ad vlcera oculorum ſiccanda, & arcendas fluxiones ſeruabant.

Ceruſa lotio.

Ceruſa ſæpe in lacte lauatur, nonnunquam in aqua pluuia; & aliquando in ſtillatitia pro vario Medici ſcopo.

Chalybis lotio vulgaris.

Vulgus Pharmacopœorum *chalybis* ſcobem in aceto lauat, Arabum cõſilio; deinde ſiccat in latere calido, vel feruente ſole, ſiccam rurſus ex aceto terit, ſiccat vt ante: idque ſepties repetit. Iſte tamen apparatus ſimplex non eſt lotio, ſed multiplex præparationis modus. Laborioſus adhuc à Chymicis præparatur limatura ferri, quo ſuum Crocum martis efficiunt, de quo *lib. 3. offic. pharmac.* diſſerimus.

Plumbi lotio.

Plumbum dicitur ablui, quando aqua pluuia in mortario plũbeo tamdiu piſtillo plumbeo agitatur, ac ducitur, donec aqua inſtar limi cuiuſdam nigricãtis craſſeſcat: Tunc liueſcens ille liquor colatur, exſiccatur, in paſtillos formatur, & ſeruatur.

Adipum & medullarũ ablutio.

Adipes, & medulla liquantur, deinde percolantur, vt eximantur fibræ, venulæ, & membranæ: Tum in aqua ſuccuſſantur, quæ poſtea effunditur, & rurſus alia affunditur, donec pura remaneat.

Iecoris lupi præparatio.

Iecoris lupi præparatio, illius lotio eſt & exſiccatio. Lauatur vino odorato ſimplici; ſæpe & eo, in quo *abſynthium* fuerit incoctum. Probe lotum exſiccatur in clibano, deinde cum *abſynthio ſicco* aut *menta* reconditur in loco ſicco.

Aqui-

A quibuſdam commendatur ad hepatis atoniam & imbecillitatem, illius tamē ſaporis & odoris inſuauitas officit, & apud me vix cōmendatur, ſed omnino reiicitur.

Inteſtini lupi præparatio. Eodem modo lauatur & ſeruatur inteſtinum lupi, ſed in aere tantum aquilonio exſiccatur. Laudatur à quibuſdā proprietate ſpeciali ad colicum dolorem, vt notauimus *ſupra.*

Olei lotio. *Oleum*, dum in aqua lauatur, non eſt multum verberandum, ne aquæ adeo miſceatur, vt poſt ablutionem vix poſſit ab aqua ſeparari, ſed ita, vt pauliſper quieſcere ſiueris, facile queas innatans detrahere, ait Galenus *cap.15.lib.2.ſimpl.*

Reſinarum & picis lotio. *Reſina, cera, pix* liquantur primum ad ignem, deinde in aquam puram fontis demerguntur, vbi permouentur & expurgantur, ex Gal. *c.14 lib.1.comp.med.gener. c.58.lib.9.de ſimpl med.fac.c.3.lib.6. Meth.*

Calcis ablutio. *Calx* quoq́; licet vehementer vrat, abluta tamen bis, terq́; mordacitatis eſt expers, & neruo puncto exquiſitiſſimo ſenſu prędito ſalubriter admouetur Melius nonnulli ſepties vel etiam pluries aqua noua abluunt, & poſtea cogunt in offas, quæ ſiccantur & ſeruantur.

Minutius autem ſingulas cuiuſq; medicamenti præparationes inueſtigare ſuperfluum, ac lectori oneroſum videretur: tum quia de his iam fuſiſſime Syluius egit: tum quia in officina noſtra multas multorum medicamentorum lotiones, aliaſque præparationes adiunximus, quæ compoſitiones in illa deſcriptas ingrediuntur.

Cap. IV.

De purgatione medicamentorum.

Lotione quidem ſordes permiſtæ medicamentis eluuntur, ſed pars illorum inutilis, aut ſuperflua, vel noxia non repurgatur. Millies enim elotum hordeum vix decorticatur; neque alia ſemina à ſuis glumis & inuolucris, nec fructus à cute ac corticibus, aut nuces à putaminibus, neq; adipes à ſuis membranis ſola lotura repurgantur. Proinde *cremor hordei*, iuſſu Hippocratis, ab eo ipſo prius mundato, ſeu cortice purgato elicitur. Et prudenter artis Pharmaceuticæ proceres ſemina quatuor frigida maiora in Catholici deſcriptione à ſuis ſquamis polienda eſſe ſtatuunt.

Radicum purgatio. In vniuerſum omnia pene medicamenta plus minus repurgantur detractione, quæ non tam lotione fit, quam ſectione, raſione, fractione, aut alia quadam artificioſa manus induſtria. Sic radicum cortex exterior abraditur, aut capillamenta præſcinduntur, aut meditullium eximitur. Aliquando tamen medicamenta non quidē à cortice purgantur, ſed cortex ab illorum partibus ſingulis tanquam ſuperfluis vel inutilibus. Ex *cinamomo* enim ſola cortex multum expetitur, ex *zinzibere* radix, ex *ſantalis*, lignum; ex *cannis* medulla; ex *capillatibus* folia, ex *roſis* flores, ex *pipere* ſemen. Reliquæ partes fere inutiles cum ſint, repurgantur, vel minus expetuntur.

Eam ob rationem medulla fiſtularis ſecernitur è canna & ſeminibus, *paſſulæ* purgantur ab acinis, *dactyli* à nucleis, ex *roſis* eiicitur lanugo, ex *colocynthide* ſemen, ex multis ſeminibus cortex, ex multis fructibus nihil. Cortex namque *citri*, ſeu *mali medici* ſuccus, ſemen, odor, omnia vtilia. *Malum Medicum.*

Nucum & amygdalarum præparatio. *Nuces & amygdalæ* cum triplici induantur inuolucro, ter debent repurgari. Primum ſiquidem corium aliis craſſius eximitur, dein nucamentum confringitur, tum quod proxime nucleum, tanquam amnios fœtum inuoluit, ſeiungitur.

Debent vero in aqua calente macerari, & digitorū contrectatu confricari, vt facilius repurgētur: *hordeū* tamen vix exuitur poſt macerationem, niſi multo piſtilli attritu varie ductum fuerit ac commotum.

Adipum purgatio. Adipes vt purgentur à membranis, fruſtratim ſolent diuidi, & cultello aut digitis ſeparari. Nonnunquam igne liquantur, & per linteum traiiciuntur, ſic enim pinguedo ſola facile tranſmittitur, remanentibus in linteo pelliculis & membranis.

Metallorum purgatio.

Metalla ſolent repurgari attritu, fuſione, & aliis præparationibus, de quibus poſtea fuſius agemus. Quibuſdam vero maior purgatio debetur, aliis minima, quibus ſcilicet rei inutilis eſt perpuſilla portio.

CAP. V.

De infuſione.

Iufuſio quid.

INFVSIO *eſt præparatio medicamentorum, qua in humore aliquo noſtræ intẽtioni cõueniente, medicamenta minutim inciſa, aut trita infunduntur*; idque per horam tantum, aut plures, vel dies, etiam hebdomadas, pro varia medicamenti natura, & Medicorum ſcopis. Quæ enim duram habent ſubſtantiam, compactam, & qualitatem firmiter ſubſtantiæ inhærentem, diutius terenda & infundenda ſunt: Quæ raram & imbecillem, minus.

Infuſionis vſus.

Infuſionis autem tres potiſſimum vſus traduntur; vt malefica vis medicamentorum emendetur, aut penitus abſumatur; vt bona melior reddatur; vel vt eorum qualitas in humorem aut ſuccum vtendum transferatur.

Turpethi præparatio.

Infunditur *turpethum* in lacte recens mulcto, deinde ſiccatur, vt minus ventrẽ, dum aſſumitur, torminibus exerceat. *Mezereon & laureola*, quibus conueniunt, antequam dentur, in vino albo ſolent infundi, dein ſiccari, vt eorum vis nimis effrena magis hebeſcat.

Mezerei & laureolæ apparatus.

Quinque radicum aperientiũ præparatio.

Radices quinque aperientes in aceto ſæpe macerantur, vt viſcidam pituitam magis incidant, & viam exercendo lotio dicatam citius diducant. *Semen vrticæ* infuſum in decocto *tragacanthi*, & aſſumptum ad vitia thoracis (tuſſiculoſis enim & aſthmaticis prodeſt) guttur, & alias partes, quas permeat, vrere deſinit.

Vrticæ ſemẽ quibus conueniat.

Catharticorũ infuſio.

Maxime vero purgantia medicamenta & aromata infunduntur in vino aut aqua ſimplici, vel in decocto conueniente, aut aqua ſtillatitia, vel ſucco ex plantis extracto, pro variis Medicorum ſcopis, vt qualitates proprias amittant, & in ſuccum aut liquorẽ tranſmittant. Sic *rheum, agaricus, & radix Mechoacana* ſolent infundi, non modo, vt illorum virtus in liquorem idoneum abeat, ſed vt melior reddatur.

Vinum hypocraticum.

Ex vino ſimplici componitur *hypocraticum*, relictis in illo per infuſionem *cinamomi* viribus ac diſſoluto *ſacharo*. Sæpe tamen caute aliquid ex *zinzibere* permiſcetur à Pharmacopolis, vt bibulorum palato magis arrideat.

Gummorũ infuſio.

Infunduntur in aceto, & interdum in vino gummi, *ammoniacum, galbanum, opoponax, & ſagapenum*, antequam vel accedant ad mixturam emplaſtri de mucaginibus, vel diſſoluantur ad alios vſus.

Florum infuſio.

Flores *nymphea, roſarum, & violarum* infunduntur in aqua ſimplici calente, vt inde colatura facta, & addito *ſacharo*, ſyrupi coquendo conficiantur.

CAP. VI.

De humectatione, aliiſque infuſionum differentiis.

AD infuſionem reduci ſolẽt humectatio, infectio, ſeu tinctura: Ad humectationem immerſio, & irrigatio, ſeu inſperſio. His enim modis humeſcunt medicamenta aceto, lacte, aut aqua, vel alio humore inſuccata, vt commodius & felicius in compoſitionem & vſum veniant.

Quæ medicamenta egeant humectatione.

Vtilis eſt humectatio ad exotica medicamenta, quæ ad nos è longioribus plagis aduecta, ſicciora ſunt, & minus ſucculenta: Proinde natiuam humiditatem reſarcimus, vel fouemus immerſione leui, vel irrigatione: Sæpe etiam ſola repoſitione & aſſeruatione in vdo loco, vt cum *caſſia* in cella vinaria aſſeruatur, vel *theriaca* in pyxide plumbea reponitur, ne vis illorum tam cito exhalet.

Aromatum humectatio.

Aromata etiam multa, vt *caryophilli, ambra, moſchus* ſolent humectari, ſi terenda ſint, ne ſubtiliores partes ac magis odoratæ diſſipentur.

Vtiliſſima vero eſt humectatio ad condiẽdos fructus, atq; à corticib. repurgãdos. *Amygdalæ* enim ſiccæ vt facile exuantur, aqua tepente prius humectandæ ſunt. Et

nuclei pinei, & *nuces virides*, ante condituram pluries in aqua ſunt infundendi, humectandi & macerandi, vt illorum acrimonia & amaritudo retundatur. Miteſcũt enim omnia, quæ inſignem habent qualitatem, ſi in aquam, aut alium liquorem ſæpe immergantur.

Caphura, colocynthis, euphorbium, & alia pleraque pulueranda, ante trituram pauco *oleo amygdalino* aut alio humectantur, vt comminuantur facilius, & eorum vis difficilius expiret.

Ad humectationem reducitur *irrigatio*, quæ velut parua quædam humectatio eſt. Quæ enim improbantur, vt ſicciora, leui aſpergine humeſcunt, & vſui ſunt aptiora.

CAP. VII.
De nutritione.

VIx probabili ratione medicamẽta dicuntur nutriri, niſi quatenus mutua appoſitione duorum vel trium, aut pluriũ medicamentum aliquod accretionem capeſſit; quam vulgus Pharmacopœorum nutritionem vocitat. Fortaſſis etiam id nominis inditum eſt, quia medicamenti miſcendi, vt nutrimenti nutriendi fieri debeat alteratio.

Nutritio humectationi affinis.

Eſt autem nutritio humectationi non multum diſſimilis: In vtraque enim humor aliquis, aut ſuccus neceſſario permiſcetur, ſed qui copioſius eſt in humectatione, in nutritione paucus, in qua non affatim, vt in illa, ſed paulatim ac ſubinde affunditur. Nam quod ſemel humore pauco irrigatum eſt, illico ſiccatur Sole, aut igne, dein adhuc humectatur, atque ter, quater, aut quinquies iterum irrigatur. Quemadmodum *Sarcocolla* lacte mulieris, aut aſinæ nutritur, ſed pauco: copioſiore enim lactis copia macerata liquatur, acceſcitq; lac ante ſarcocollæ deſiccationem.

Sarcocollæ nutritio.

Spagirici ſolent metallica humore cognato certo modo apparato nutrire, vt facilius liqueſcant, aut diluantur; vel ſucco velut nutrita & aucta tumeſcant.

Vnguentum crudum quibus conſtet.

Ad confectionem *vnguenti crudi*, ſeu de *lithargyro*, quod paratur ex parte vna *lithargyri, quatuor olei, & aceti quinque*, tamdiu terendo nutritur his ſuccis *lithargyrus*, vt in vnguenti conſiſtentiam abſq; ignis ope, & ceræ mixtura coëat.

Myrobalanorum nutritio.

Radices multæ nonnunquam vino, interdum aceto irrigantur, vt turgeant, quẽadmodum & *myrobalani* lacte nutriuntur aliquando, vel alio liquore, pro vario Medicorum propoſito.

Aloe nonnunquam nutritur decocto aromatum, aut alio liquore idoneo pro Medici ſcopo: Sæpiſſime vero ſuccis herbarum, foliorum & florum, vt *roſarum* vel *rubrarum* ad robur, vel *pallidarum* ad purgatricem eius vim augendam: aliquando in ſucco *endiuiæ*, ad calorem ipſius mitigandum. Diſſoluitur autem primum in ſuccorum ipſorum aliquo, deinde exſiccatur: teritur rurſus, eademque ſucci eiuſdẽ portione diluitur, agitatur, nutritur, & denuo exſiccatur, atque hoc toties iteratur, donec ſucci aut liquoris expetitam quantitatem *aloe* ebiberit.

CAP. VIII.
De maceratione, infectione & digeſtione.

MACERATIO humectationi tam finitima eſt, vt pro vno eodemque preparationis modo vſurpentur. Ad eoſdem n. vſus, & eodem artificio medicamenta infunduntur, humectantur, & macerantur: longiori tamen ſpatio temporis eſt opus ad macerationem; flores enim populi & ſemen abietis, Galeni conſilio, *cap.* 14. *lib.* 2. *de ſanit. tuend.* macerantur oleo, ſæpe tres, aut quatuor vel plures etiam menſes: poſtea oleum exprimitur, ad omnem laſſitudinem ſoluendam aptiſſimum.

Oleum acopum.

Zinziber, radices duriores, *amygdalæ* virides & duri fructus ante condituram tanto tempore macerantur, donec molleſcant, vel inutilem aut ingratam qualitatem amittant.

Syrupus de papauere.

In *ſyrupo de papauere* ſimplici macerantur *capita papaueris* in aqua diem integrũ aut alterum,& ſæpe triduum, donec teneſcant,&illorum qualitas ad aquam tranſmittatur.

Guaiacium Radix China.

Lignum pali ſancti,& illa radix peregrina, quam OrientalesIndi *Lampatan* vocāt, ſuas qualitates vix ſuggerunt, niſi longa maceratione prius maduerint ante concoctionem.

Idem fit in cæteris lignis & radicibus, quæ diutiſſime macerantur in apto liquore, vt vires eorum, qualeſcunq; ſint, in decoctum aut aquam tranſmittantur.

Dactyli tres dies integros aceto macerantur, Meſuei decreto, antequam ad *Diaphœnici* mixturam trahantur. Macerantur quoque *tamarindi* & *myrobalani* in ſero lactis capræ, aut aqua, vel ſucco conueniēte, ne lædant ſtomachum, ait Meſue, & nocumentum emendetur.

Infectio ſeu tinctura.

Affinis quoque eſt infuſioni, humectationi, & macerationi *tinctura* ſeu *infectio*: quæ enim inficiuntur, debent in ſuccum quendam immergi. Non tamen ſemper medicamentum immergitur, vt colorem ſolum acquirat, ſed etiam qualitatem præſtantiorem; vt cum *ſericum crudum ſucco cocci baphica* tingitur, antequam confectionem Alkermes ingrediatur, vt vim magis cardiacam nanciſcatur, coloremque magis rubellum, imo totum ipſum, quod habet laudabile, ab eo ſucco mutuatur.

Digeſtio.

Ad macerationem adhuc *digeſtio* reduci poteſt, per quam res digerenda vaſe tanquam ventriculo includitur, & maceratur, eiuſq; pars minus & tractabilis, & mitis edomatur digerendo, & mitior euadit, atq; operibus aptior, ſuperaddito vino, vel aceto, vel oleo, aut ſucco conueniente. Latius tamen patet Chymicis digeſtio, ſub qua rectificationem, inſolationem, & nutritionem aliquando complectuntur.

***

CAP. IX.
De tritura.

CVM medicamenta per ſe dura & ſolida aſſumi vel conuenienter adhiberi nō queant, à Pharmacopœis tanta induſtria ſolent præparari & immutari, vt eorum vſus poſtea facilis & ſalutaris. Ea enim ipſa percuſſu vel friatu comminuunt, & in puluerem reducunt, aut tenuiorem, aut craſſiorem, pro vario Medicorum propoſito.

Tres ſcopi triturationis.

Sunt autem tres præcipui terendorum medicamentorum ſcopi, vt alia nempe medicamentis exacte commiſceantur, vel vt ipſis noua facultas conquiratur, vel vt malefica corrigatur.

Terendi modus varius.

Modus vero terendi plurimum varius; multa namque mortario lapideo, vt marmoreo; alia metallico, vt ferreo, æneo, plūbeo, & aliquando vitreo: alia in ligneo, vt buxeo, cum piſtillo, ſimili fere materia cōcinnato, teruntur. Piſtillus ſiquidem ferreus mortario ferreo aptior eſt, ligneus ligneo, plumbeus plumbeo, vitreus vitreo.

Gemmarum tritura.

Nonnulla minime poſſunt ita exacte puluerari percuſſu, atque friatu, qui fit ſuper lapidem planum, ac marmoreum, ſeu porphyrium, cui piſtilli loco apponitur parua mola marmorea, quæ manu concepta, hac illac circumducitur, vt nihil intactum ex medicamento terendo relinquatur. Hocque modo gemmæ, & lapides pretioſi ſolent læuigari, donec amplius nulla digitis inæqualitas percipiatur. Sic læuigatum tum *puluerem* vulgus *porphyratum* vocitat; quo modo ſolent ea medicamenta attenuari, quæ vel tabellas cardiales, vel vnguenta ophtalmica ingrediuntur.

Quædam molis verſatilibus colliduntur ſeu moluntur, perinde ac triticum aut hordeum in piſtrino. Sic enim magna ſeminum duriorum quantitas facile & pauco tempore colliditur, & in pollinem abit.

Quæ paucā trituram deſiderent.

Pauca autem debet eſſe tuſio eorū medicamentorum, quæ ad coctionem tantū apparamus, atq; eorum, quæ raram habent textu-

texturam, & virtutem facile diſſipabilem, quæ nimirum multa tritura exoluuntur prompte, cuiuſmodi ſunt flores pene omnes.

Quæ multã trituram deſiderant.

Multam vero trituram patiuntur medicamenta dura, craſſa, ſolida, neruoſa, & fractu contumacia, quæque maligna qualitate participant, vt *colocynthis*, quæ cum leuiter trita ſumitur, eius portio craſſior gyris inteſtinorum inhærens, partem eam exulcerat, ac dyſenteriam mouet.

Quæ moderatam.

Quę mediocri ſubſtantia conſtant, vt aromata multa, moderate terenda ſunt, ne tenuior eorum portio ac magis odorata exhalet, atque diſſipetur. Si quando tamen ad electuarii alicuius confectionem trahenda ſint, tunc tenuiſſime læuiganda.

Quæ tenuiſſime læuiganda.

Quæ partes remotiſſimas petere volumus, in pollinem reducenda: ſi eadem in ventriculo, inteſtinis, & primis venis diutius immorari, nec prompte vaſorum ora ſubire cupimus, craſſiuſcule pulueranda, modo nulla ſint prædita maligna qualitate. Nonnulla quoque leuiſſime terantur, vt citius id actu ſint, quod poteſtate eſſe dicuntur, hoc eſt, vt celerius ſuas vires exerant.

Radices & herbæ nunc teruntur virides, nunc ſiccæ, nunc crudæ, nunc coctæ in varios vſus. Semper vero mediocriter teruntur, dum concoqui debent. Maior tamen tritura radicibus, quam foliis ſemper debetur, fructibus minor, ſeminibus mediocris. Medio ſiquidem modo inter herbas & radices ſemina teri deſiderant.

Colocynthis, caphura & ſericum quomodo facile terenda.

Porro multa vix poſſunt ſola in puluerẽ reduci, niſi quid admiſceatur, vt *pomum colocynthidos, ſericum crudum, caphura*, & alia multa, quæ terendo lateſcunt, ſi quid ex oleaginoſis non ſuperaddatur. Nonnunquam vino quædam irrorantur, vt etiam aquæ tantillo, tum vt commodius teri poſſint, ac puluerari, tum vt felicius intentioni noſtræ inſeruiant.

Partes animalium duriores, vt oſſa, cornua, & vngues: ſi aſſatione, vel vſtione, vel alio modo torrida ſunt, puluerantur facilius.

Maleſericũ aduritur, vt pulueretur.

Sunt, qui ſericum crudum, lanam & pilos animalium ante trituram adurant, ſed vires amittunt priores, & nouas conquirunt. Proinde minutim præſtat eadem ſecare, deinde valenter terere, & in puluerem minutulum reducere.

Quæ piſtillo vix queunt puluerari.

Semina quædam oleoſa, vt quatuor frigida maiora, quia ſub ictu piſtilli percutientis lateſcunt, ac pingueſcunt, minutim crebro cultelli verberatu inciduntur, cortice tamen ante ſpoliata.

Multa gummi, lacrymarum, & ſuccorum genera fibroſa, & velut coriacea, ac fractu & ſolutu contumaciſſima, atque per ſe ſicca minus, quam vt ſola pulverari queant, minutim inciduntur, dein cum aliis ſiccioribus teruntur. *Tragacanthum, maſtiche, gummi Arabicum, thus, ſarcocolla*, & ſucci, qui lentum retinent humorem, non non facile tundendo puluerantur, niſi piſtillus velut friando per fundum ad latera mortarii ducatur, & in quibuſdam prius affuſis aliquot aquæ guttis.

Quæ facile ac cito læuigantur.

Quædam adeo ſunt friabilia, vt etiam digitis ſummis attrita cito læuigentur, vt *amylum, agaricus albiſſimus*, & multæ terrarum ſpecies. Alia & valide & diutiſſime contundenda, ac terenda, antequam in vſum veniant, quæ ſcilicet craſſam, duram, ac compactam habent ſubſtantiam & virtutem profundam, ac validam, & ægre vaneſcentem, vt metallica, ligna, oſſa, cornua: hæc enim omnia tundendo vix puluerantur.

In genere autem *quæcunque validam concoctionem poſtulant, eadem & maiorem trituram: & quæ minus aut mediocriter coquenda, minus quoque vel mediocriter terenda.*

Debet vero inter terendum corio quodam aut charta mortarium operiri, ne dum aromata aut gemmæ teruntur, pars ſubtilior exhalet, aut fragmenta foras euolent & pereant: vel dum *euphorbium* & *veratrum* puluerantur, tenue pollen nares aromatarii moleſte feriat & ſternutationem moueat importunam.

Is ve-

Is vero ſeruandus eſt ordo, inquit Sylvius, *in medicamentis puluerandis, vt primum inijciantur in mortarium craſſa*, dura, *lenta, deinde minus ſolida, tandem quæ piſtillo minus reluctantur.*

Puluis plumbi. Plumbum ſi ex Fernelio *cap. 16. lib. 6. method.* pulueratur in laminas tenellas primum ducitur, quæ minutiſſime conciſæ, aceto quam acerrimo immerguntur, macerantúrque triduo, permutato quotidie, ſi videtur, aceto, poſtea exemptæ, & igni ſiccatæ citra vſtionem, in mortario laborioſe teruntur, ſic tandem in tenuiſſimum puluerem rediguntur, cuius vis eximia eſt ad maligna vlcera blande corrigenda, & expurganda, & ad cicatricem perducenda.

CAP. X.

De variis trituræ ſpeciebus.

VT multiplex eſt materia terenda, ſic multiplex ac varius terendi modus, non ſolum enim medicamenta comminuuntur terendo, molendo, ducendo & friando, ſed etiam atterendo, confricando, ſecando, frangendo, tradendo, limando: hinc trituræ multæ ſpecies conſtituuntur, quæ piſtillo quidem & mortario minime peraguntur, ſed aliis inſtrumentis vt cote, malleo, ſecura, ſcalpro, lima: vnde attritio, confricatio, ſectio, fractio, raſio, limitatio.

Attritio. Attritio dicitur Syluio *præparationis quidam modus, quo medicamenta nonnulla in cote medica*, qualis ad nos Naxia ex Cypro inſula aduehitur, [*Plin. cap. 7. lib. 16.*] *atteri ſolent*, vt lapis Iudaicus, aut collyria in paſtillos formata & ſicca, quæ ad cotem cum aliquo humore idoneo conficiantur, vt materia hoc apparatu tenuior facta dolentem oculum, cui adhibebitur, minime lædat vel exaſperet. Galen *cap. 4. lib. 4. comp. medicam. local.*

Atteritur nonnunquam butyrum in mortario plumbeo, cum piſtillo materiæ ſimilis, donec ſimilem colorem acquirat, ad pruriginem, & cutaneos affectus miteſcendos; ſicq; butyri qualitas non communicatur butyro, ſed plumbi qualitas iſto attritu butyro permiſcetur. Idem ſentiendum de cæteris liquoribus aut ſuccis ſimiliter in ſimili materia attritis.

Confricatio. Confricatio *leuis quædam eſt attritio*, per quam res facile puluerabiles, digitorũ friatu aut ſolidioris corporis confricatu cito leuigantur, vt *amylum*, aut *ceruſa*, quæ ſtatim vt confricantur, puluerantur: ſicque confricatio & attritio ſecundum magis & minus tantum diſcrepare videntur.

Sectio. Ex arboribus radices & ligna primum ſerra aut ſecuri præſcinduntur, dein ad Pharmacopolium aduecta minutius ſecãtur, vt in pyxidibus aut ſolio commodius queant aſſeruari; tandem minutuli fiunt pulueres vſibus noſtris inſeruiendi. Oſſa, vngulæ, cornua iiſdem ferramentis diuidi ſolent, vt fruſtulatim veneant: vſus tamen tempore ſcalpro raſorio & tuſione aſſueſcunt læuigari. Hic autem apparatus, qui per ſectionem fit, ab inſtituendo Pharmacopœo non parum remotus cenſetur, cum potius ad medicamenti venditorem, quã emptorem ſpectet: Proxime tamen ad eum ſpectat ſubtilior illa ſectio, per quam ſemina oleoſa, vt *cucumeris, citrulæ, melonis, peponum, piſtaciorum*, & ſimilium, ſcalpro ſutorio, huc, illucve identidem inclinato, vel frequentiſſimo cultelli verberatũ in tenuiſſimas partes inciduntur, pro Medici inſtituto.

Secantur craſſiuſcule forcipibus aut cultello radices multæ, caules, & folia plãtarum, antequam terantur, vt elixentur ad medicinales vſus.

Fractio. Franguntur herbæ tenellæ, dum manibus præhenſæ in torquẽdo trahuntur: partes vero illarum ſicciores nonniſi extremis ad ſeſe adductis per medium quaſi crepitando abrumpuntur. Mineralia ſæpe caſu franguntur, ſæpius induſtrioſo percuſſu.

Fiſſio. Finduntur eo modo radices cultello, nec non caules multi, quo doliarii ſua vimina findunt. Craſſiora & duriora ligna interdum aſcia egent, interdum & cuneo ferreo, & malleo.

Radun-

Raſio. Raduntur multæ radices tum ad corticem eximendam, tum ad inutilia expurganda. Ligna vero ſeu duriora, vt *buxus*, *guaiacum*; ſeu minus cõpacta, vt *xyloaloe*, *ſantala*, *dentes apri*, *cornua cerui*, *vnicornis*, *& rhinocerotis*, *vngulæ Alces*, priapi animalium ſiccati, & pleraq; alia, vt facilius poſt ea puluerentur, vel coctione ſuas vires in humorem tranſmittant.

Rheum, *agaricus*, *zinziber*, *nux moſchata* & *ſacharum* ſæpe lamina ferrea, incurua, multis exaſperata foraminibus abraduntur: nonnunquam & *mala cytonia*, vt ex his maior ſucci quantitas eliciatur, quam ſi in mortario terantur, inquit Sylnius.

Limatio. Limantur præſertim metalla, quæ raſione aut tuſione puluerari non queunt, diutiſſime namque percuſſa, vel rudi aut piſtillo non cedunt, aut lateſcunt potius, quam læuigentur.

Aurum & argentum ideo limantur, vt illorum ſcobs minutula citra præparationem aliam exhibeatur. Chalybs, ferrum, æs, plumbum fere limantur, vt vtantur, atque poſtea teruntur, vt rei exigenti inſeruiant. Limantur & dentes, vel verius cornua elephanti, oſſa caluariæ humanæ, & quędam ligna perdura: ſic enim minutius, quam raſione, diuiduntur: nam limaturæ ramenta ſunt tenuiores.

CAP. XI.

De coctione.

VT medicamenta gratiora, ſalubriora, & vſui ac compoſitioni magis idonea reddantur, ſolent cõcoctione conuenienti commutari: *Coctio. quid.* Eſt enim coctio [*Probl. 7. ſect. 12. Problem.*] *rei concoquendæ alteratio, vel commutatio.*

Differentia. Eius autem tres [*c. 3. lib. 4. Meteor.*] conſtituuntur differentiæ, *maturatio*, *elixatio*, *& aſſatio.* Sed quia maturatio, πέπανσις Græcis dicta, naturalis quædam eſt coctio, hic omittitur, quoniam de artificiali tantum agimus, ad quam *elixatio*, *vſtio*, *calfactio*, *frixio*, *deſpumatio*, & quę calore mutationem quandam acquirunt, tanquam ad genus ſolent referri.

Pro rerum autem coquendarum ſubſtantia & viribus, fit coctio leuis, aut valida, aut mediocris. Quædam enim leuem tantum coctionem ſuſtinent, quorum ſcilicet virtus longiore coctione facile reſoluitur, vel quia imbecilla eſt, aut in ſuperficie poſita, aut quia raræ ſubſtantiæ textura conſtant, vt ſemina quædam, aromata multa, & flores pene omnes.

Alia longiorem coctionem deſiderant, vt quæ contrario modo affecta ſunt, quorum nempe virtus non facile reſoluitur; aut quia valida eſt, ac firma; aut quia in ſubſtantia craſſa ac denſa reſidet; aut quia in profundo eſt ſita: cuiuſmodi ſunt radices, ligna, gummi, lapides, & acria, vt *cepa* & *allium*, quæ coctione miteſcunt. Quædam mediocrem coctionem patiuntur, quæ inter dicta extrema media ſunt, in ſubſtantia & viribus, vt *ſantalia* omnia, *iuiubæ*, *paſſulæ*, *tamarindi*; Molliuſculi fructus & ſemina multa.

Coctio autem, *quæ fit in humido à calore moderato*, *elixatio* dicitur. *Elixatio quid.* At humidum illud, cui medicamenta incoquuntur, magna ex parte aqua eſt, eaque vel ſimplex, vt communis; vel medicamentoſa, & compoſita, ad quam reducuntur lixiuium, hydromel, lac, ſerum, vinum, acetum, ſucci plantarum, aquæ ſalſæ, vel ſulphureæ, & liquor omnis, in quo medicamenta excipiuntur & incoquuntur.

Eſt vero multiplex elixationis vſus: *Multiplex elixationis vtilitas.* *Primo* ſiquidem humorem medicamenti excrementitium coquendo reſoluit; vnde *colocynthis* & *elleborus* coquuntur, ne moleſte ventrem perturbent, & torminibus exerceant. Contrarium tamen accidit his medicamentis, quæ leniendo & lubricando purgant, quæque cum plena ſunt, eadem meliora, vt *caſſia* & *tamarindi*: coctione namq; deteriora fiunt, quia humiditas illorum natiua imminuitur, & vis purgatiua deperditur.

Secundo, elixatio flatus craſſos & mordaces

daces ad nauſeam ventriculum laceſſentes, ab eodem medicamento diſſipat, vt in *ſenna, polypodio, carthamo, ebulo.*

Tertio, acrimoniam, violentiam & qualitatem vlcerantem frangit, vt de *ſcammonio* ſcribit Meſue, quod illius iuſſu, in *malo auſtero*, vt *citonio, vel ſucco roſarum* coquitur, & præſtantius redditur, vt omnia acria coctione fiunt meliora.

Quarto, vehementiorem medicamenti attractionem & maligniorem obtundit: proinde *elleborum album*, & medicamenta valentiora incoquimus, vt illorum violentia fracta maneat; ſicque omnia medicamenta redduntur benigniora, dum in aqua vel ſuccis herbarum, ſeminum aut fructuum coquuntur.

Deniq; elixatio facultates medicamentorũ diuerſas optime permiſcet, vt ex his omnib. vna reſultet, veluti concreta facultas: quę ſi fuerit imbecilla in planta quadã, leuius coquenda eſt; ſi potentior ac validior, validius; eoq; magis, quo ſubſtantia illius craſſior, ſolidiorque fuerit. Idcirco primum ligna, dein radices, tertio ſemina, poſtea lignorum cortices, tum fructus, poſtremo flores igne lento, tetri fumi experte concoquantur, dum arida duraq; molleſcant, cætera contabeſcant, & in aquam aut liquorem ſuas vires deferant.

Ordo coctionis medicamentorum.

Hic elixationis ordo ſemper tenendus in omni medicamentorum & maxime apozematum apparatu, quæ fiunt ex decocto radicum, foliorum, ſeminum & florũ, ſacharo aut ſyrupis quibuſdam dulcorato.

Quo modo fiant apozemata.

Tempus autem coctionis, non vna hora, aut aliquo temporis certo ſpatio, vt quidam arbitrantur, ſed vno artificis periti iudicio definitur. Quædã enim ad elixationẽ multũ temporis, alia parũ exigunt.

Tempus coctionis.

CAP. XII.

De aſſatione & frixione.

Aſſatio quid.

ASSATIO eſt *medicamentorum cum ſucco tantum proprio concoctio*: Quo præparationis modo carnes, radices, & fructus ſine aliquo humore aduentitio coquũtur.

Ea autẽ aſſatio fit modis pluribus: Carnes enim veru tranfixæ verſatili ad ignem coquũtur; vel catino figulino exceptæ in clibano; vel ſuprapoſitæ crati ſuppoſitis prunis ardentibus aſſantur. Radix quoque *betæ nigræ* ſub cineribus aſſatur, vt & *caſtaneæ* in pertuſa ſartagine: ſed hæc cuncta magis ad popinam, quam pharmaciam pertinere creduntur.

Aſſationis modi.

Beta Romana.

Aſſantur vero medicamenta multa, vt qualitatem inutilem deponant, & retineant ſalutarem: alia, vt fiant mitiora: nonnulla, vt facilius & citius puluerentur. Sic *rheum* aſſatur aliquando, vt minus ſit purgatorium, & valentius aſtringat: quemadmodum & *ſcylla*, vt illius vehementia obtundatur, qua interanea lædit, ex Dioſcoride. Sic & cerebella paſſerum aſſantur, vt ſicciora ſint & magis puluerabilia, vt commodius his permiſceantur, quæ venerem ſuſcitant.

Aſſationis varij vſus.

Cerebella paſſerum Venerem excitant.

Multa quoque præparantur aſſando, vt copioſa & excrementitia illorum humiditas abſumatur. Dum vero ſuper tegulam ignitam, vel in furno aut ſartagine aſſantur, cochleari aut rudicula quadam ferrea debent verſari, ne vrantur, atque amoueri, antequam nigreſcant.

Hoc autem diſcrimine dirimuntur inter ſe aſſatio & frixio, quod illa fiat cũ ſucco proprio: hæc vero cum aduentitio, vt cũ oleo, butyro, vino, aceto, aut alio ſucco vel liquore: quo modo multa alimenta friguntur, vt *fabæ & cicera*, tum vt ſuauiora ſint, tum vt flatum magis deponant, ex Gal. *cap. 29. lib. 2. de aliment.*

Frixio.

Coriandrũ frigitur, hoc eſt, præparatur cum aceto, vt illius qualitas cerebro noxia obtundatur. Frigitur & *viticis ſemen*, vt flatus magis diſcutiat, & Venereos appetitus inhibeat. Nonnulla vero friguntur in *oleo amygdalarum dulcium*, vt *myrobalani citrini, chebuli & nigri* in compoſitione Tryphera Perſicæ: alia in *omphacio*; & quædam in vino, aut alio ſucco, pro vario Medici ſcopo, vt qualitatem meliorem acquirant, vel deteriorem amittant.

Coriandri præparatio.

CAP. XIII.

De vſtione.

MVLTA medicamenta præſertim ſolidiora, vt mineralia, vel quæ malignam habent qualitatem, priuſquam veniant in vſus humanos, vruntur: nonnulla etiam vruntur, vt citius queant puluerari, vt oſſa, cornua, vngues, ſericum, & pili animalium: alia, vt mutent colorem: alia, vt facultatem, & nouā noſtro propoſito idoneam nanciſcantur: multa acria interdum vruntur, vt miteſcant, & acrimoniam amittant: & quædam non acria, vt eandem acquirant. Sicque acria, vt notauit Galenus *in prœmio lib. 9. ſimplic.* multum caloris amittunt vſta; at quæ eiuſmodi non ſunt, aſſumunt. Hoc probat exemplo *chalchanti*, quod mitius moderatiuſq; redditur per vſtionem. Nonnulla vero non acria, vrendo redduntur calidiora, & magis erodentia, vt *fex vini*, *hydrargyrus*, *calx cruda*, & alia multa.

Cur acria per vſtionem acrimoniam amittant, nō acria vero eandem acquirant.

Qua autē ratione idem efficiēs effectus tam oppoſitos promat, ſic ſentiunt medicinæ proceres. Acrimonia acquiritur, aucto calore ad certum gradum, quem dum per aduſtionem excedant acria, ſuam acrimoniam amittunt. Quæ vero acria non erant, cum ad iſtum caloris gradum, ſeu ſecundum aut tertium peruenerunt, eandem acquirunt, quorum vſus à Galeno improbatur. Laudat enim æs vſtum rubrum, reiicit nigrum, quod nimis ſit vſtum.

Spagyrici tamē malunt acrimoniam amitti vſtione propter diſſipationē ſulphuris & ſalis volatilis; acquiri vero in non acribus, diſcuſſo ſulphure volatili, cui nulla aut exigua erat acrimonia, ac remanente ſale fixo, cuius acrimonia hebes erat, & obſcurata à ſulphure ante vſtionem.

Multiplex vrendi modus.

Porro varius eſt vrendi modus. Quædā n. in clibano vruntur; in patina; alia in olla fictili cruda; alia in vrceolo eneo, alia in catino cupreo: & quædam in fornace aurifabrorum, vel in reuerberio Chymiſtarum.

Vritur lepus in clibano, quo vſque poſſit in puluerem læuigari, ad calculos atterendos & ſaburram renum pellendam vtiliſſimum. Vruntur viperæ, Galeni conſilio, *cap. 1. lib. 11. ſimpl.* in olla noua ad ſalem theriacum, lepris & impetigini agreſti diſcutiendis maxime idoneum. Sed inter vrendum cauendum eſt, ne vapor teter, ac venenatus cerebrum laceſſat.

Puluis leporis vſti ad calculos atterendos. *Viperarum vſtio.*

Vruntur animalia pleraq; integra, ſi puſilla ſint; vel partes grandiorū, vt oſſa, cornua, pili, pennæ, corium, vngues. Excipiūtur vero fictili nouo, & in furno, vel fornace, & interdum ſolis circumcir. à prunis ſubditis vrūtur; donec facili negotio puluerari queant. [*cap. 33. lib. de theriac.*]

Rami arborum, arbuſta, ſarmenta, & multa ſimplicia per ſe accenſa, interdū & vaſe quodam terreo aut metallico concepta, ſolent vri.

Cancri nonnunquam vruntur in ſartagine ærea, quandoque in olla, ſæpe inter carbones ignitos, donec cineſiant; vel ſaltem quouſque ex his torridis fieri queat puluis tenuiſſimus, qui commendatur ad canceroſos affectus, & eos, qui à rabioſo cane infliguntur.

Puluis cancrorum vſtorū quos affectus ſanet.

Lapides inter prunas ardentes à follibus excitatas vruntur. Cyaneus tamen, Phrygius, & alii pretioſi in partes exiguas, ante vſtionem frangi debent, & olla fictili, noūa, operculo tecto perforato, excipi, vt facilior exhalationi pateat exitus, dein tamdiu vri, donec igniantur.

Lapidum vſtio.

Vſtionis enim terminus in quibuſdam eſt ignitio; in aliis, dum nihil fumidum amplius exſpirat. Multi tamen lapides ter aut quater igniuntur, & toties humore quodam ſuffunduntur ante trituram.

Vſtionis terminus.

Fex vini tādiu torretur, donec albeſcat, atq; tantam acrimoniam acquirat, vt linguam & palatum quaſi vrendo mordicet.

Fecis vini vſtio.

Ouorum putamina, oſtreorum, & limacum teſtæ, cornua & dentes animalium ita debent accendi, vt conflagrent, & albeſcant, & fiant puluerabilia.

Accendūtur & vruntur nonnunquā reſinæ, *ſtyrax*, *thus*, *pix*, *terebinthina*, & multa

 ſimilia,

ſimilia, vt ex his accenſis fuligo quædam medicamētoſa excipiatur ad futuros vſus.

Aluminis vſtio.

Alumen in patina ignita vritur, quouſque bullas excitare deſierit. Et *calchantum*, donec colorem mutauerit.

Salis vſtio.

Sal vritur olla exceptus & opertus, ne exiliat. Exilit vero & ſtrepit vrendo, donec perfecte crematus fuerit. *Nitrum* quoque eſt eodem modo vrendum.

Ceruſſæ præparatio.

Ceruſſa, inquit Dioſcorides *c.* 103. *lib.* 5. *trita in fictili nouo, flagrantibus igni carbonibus, aſſidue verſando vritur, donec cinereum colorem traxerit: tunc exime, refrigerato vtitor. Vel, in patinis nouis ſuper prunas vrito, & ferulacea rude moueto, donec colore fiat ſimilis Sandarachæ, Quæ vero ſic parata eſt, Sandix à quibuſdam dicitur*, inquit idem author.

Sādaracha. Sandix.

Sandarach quid.

Eſt autem *Sandarach* non quidē gummi iuniperi, quod vulgo vernix, & à Mauritanis Sandarax dicitur, ſed ſpecies auripigmenti rubelli. [*Braſaual. in exam. ſimpl. ca.* 66 *lib.* 9. *ſimpl. ca.* 53. *lib.* 9. *ſimpl.*] Eadem enim in fodina Sandarach & auripigmentum effodiuntur: Imo ſimul miſta ſunt, & vires eaſdem poſſident. Alio nomine Sandaracha vocatur, à Chymiſtis *Arſenicum rubrum*, vt & *Auripigmentum, Arſenicum croceum*. Porro, *Ceruſſa vſta in Sandicam tranſit*. ait Galenus. *nunquam tamen in Sādaracham, quæ eſt vrentis facultatis*. Sandix vero nulla ſui parte calefacit, ſed potius refrigerat: Hacque pictores vtuntur, vt *Ceruſſa*, cuius colorem vtendo, & aliquando acetum permiſcendo varie permutant.

Arſenicum rubrum. Auripigmentum. Arſenicum croceum. Sandaracha vires. Sandicis qualitas.

Auripigmenti vſtio.

Auripigmentum torretur in teſta noua, viuis carbonibus ſubiectis, aſſidueque verſatur, donec igne flagret, & mutet colorē. Et *Sandaracha eodem modo vretur & dos vtriuſque eadem*, ait Dioſcor. *cap.* 80. & 81. *lib.* 5. Cruſtas enim cum vredine vehementi excitant, capillos euellunt, excreſcentia reprimunt, & tubercula diſcutiunt.

Cadmiæ præparatio.

Cadmia crematur carbonibus obruta, donec translucida ſpectetur, & ſcoriæ ferri modo bullet, mox extinguitur, [*c.* 45. *lib.* 5. *Dioſcor.*] Nonnulli exuſtā terunt in vino, rurſumque fictili crudo vrunt, donec pumicoſa videatur: Iterumq; tritam ex vino tertio vrunt, donec prorſus in cinerem redigatur.

Pumicis vſtio.

Pumex crematur flagrantiſſimis carbonibus obrutus, & vbi canduerit, extractus vino reſtinguitur odorato; Iterumque incenſus reſtinguitur, & tertia vſtione exemptus, & per ſe refrigeratus ad vſus conditur. Dioſcor. *cap.* 125. *lib.* 5.

Æruginis vſtio.

Vritur *ærugo* minutiſſime fracta & cōminuta in fictili patina flagrantibus prunis ſuperpoſita, verſaturq;, donec ſe mutet, & colorem cinereum concipiat, *ibid. lib.* 5.

Chalciteos vſtio.

Chalcitis vritur fictili nouo viuis carbonibus ſuperpoſito. Finis aūt vſtionis in humidiorib. eſt, vbi ipſa chalcitis bullas excitare deſierit, & perfecte inaruerit. In reliquis vero, dum mutata in floridum colorē fuerit, & ſanguineū aut miniarum colorem contraxerit, tum demū eximenda eſt.

Chryſocollæ vſtio.

Chryſocolla patinis ſupra carbones vritur: & *Ochra* cadmiæ modo. Dos Chryſocollæ ad purgandas cicatrices, excreſcentem carnem coercet, aſtringit, excalfacit, & modice corpus mordendo exeſt. Ochra vero aſtringit, erodit, collectiones & tubercula diſſipat. Dioſcor.

Plumbum multis modis vri.

Plumbum multifariam crematur: antequam tamen vſtionē experiatur, ſolet vel in ſcobē, vel in laminas attenuari, dein fictili nouo excipi, & addito ſulphure ita cōflagrari, vt in cinerem perfecte redigatur. Interiicitur vero ſulphur laminis, & dum vtrumque conflagratur, rude ferrea verſatur; interea ſedulo cauendum, ne halitus plumbi nocentiſſimus naribus excipiatur. Cerebro enim multum obeſt propter admixtam hydrargyri portionem, cuius ratione neruos etiam lædit; & plumbariis ſæpe ſtuporem & paralyſim inuehit.

Halitus plumbi cur cerebro & neruis noxius.

Adiicitur vero ad rem comburendam aliquando *ſulphur*, aliquando *nitrum*, cum ſcilicet admodum valida eſt, & indomita rei compages: alioquin volatilia eiuſdem citius diſſiparentur, quam fixa vincerentur à flamma, vt placet Spagyricis.

Et

Et quemadmodum aſſatio finitima eſt vſtioni, imo quoddam velut iter ad vſtionem, ſic vſtio ad calcinationem, & calcinatio ad cinefactionem. Proprie tamen cinefactio rebus cremabilibus & flammas concipere natis competit. Ex mineralibus n. in quibus vix comperitur flammæ pabulū, vix cineres poſt vſtionem relinquuntur; ex lignis ſuccenſis, quid niſi cinerum cumulus? Æque tamen cremabilia & incremabilia poſſunt læuigari; illa, dum cinefiunt, hæc vero, dum poſt vſtionem puluerando, vel ſuper tabula marmorea ducendo in alcool, ſeu pollinem læuiſſimum attenuantur. Hæc ſi lectoris animum non expleuerint, ſpecialiorem medicamentorum, quorum eſt frequens apud nos vſus, vſtionem, in officina pharmacopœorum à nobis illuſtrata comperiet.

CAP. XIV.

De extinctione.

Extinctio quid.

EXTINCTIO eſt *ignitæ materiæ in aliquo humore ſuffocatio*. Illa vero materia extinguitur ſæpius vſta, ſæpe & ignita tantum; vt cum gemmæ, & multa metallica, priuſquam vrantur perfecte, vino, aceto, aqua ſimplici, vel ſtillatitia, vel ſucco quodam, aut liquore extinguuntur, donec plane refrixerint.

Multa pluries extinguuntur, vt *lapis pyrites*; nonnulla ſemel tantum, vt *galla*, & quædam extinguuntur ex ſe ſola, citra materiæ cuiuſdam humectantis affuſionem.

VVeckerus Syluij tranſſcriptor.

Weckerus Syluii tranſſcriptor argentū viuum ſaliua hominis ieiuni extingui dicit. Improprie tamen non ignita dicuntur extingui, ſed emendari, ſeu præparari. Preparatur autem hominis ieiuni ſaliua, emēdatur ſaluia. Nam vt melius aliis miſcendis concorporetur, recte ſaliua cogitur, quæ tamen illius qualitatem nihilo meliorem efficit: Saluia vero caſtigat, & minus efferam reddit. Dicitur enim *ſaluia quaſi ſalnatrix:* cerebrum namque & neruos plurimum roborat, quibus argenti viui malefica vis plurimum obeſt, quæ ſucco ſaluiæ debet emendari.

Aqua extinctionis auri.

Auri maſſa ſæpius ignita nonnunquam extinguitur aqua communi, quæ vtiliter datur dyſentericis ad occludenda vaſorum oſcula, & elephanticis ad robur partium principum & exhilarandos ſpiritus. Non enim temere creditur aurum, vt exteriora reficere, ſic & interiora.

Vt aqua ſalutaris eſt ad multorum affectuum profligationem, in qua pluries chalybs fuerit extinctus: Sic chalybs ipſe in ſcobem redactus, ignitus, & extinctus aceto eximius eſt ad multos vſus, de quo alibi fuſius.

Tanta vis eſt extinctionis, vt vires humoris, quo aliquid extinguitur, in ſe trahat & retineat. Sic *cadmia* interdum vino, interdum aceto, pro varia intentione Medici extinguitur: Et *ferrum* ignitum nonnunquam hydræleo extinguitur, vt magis ductile fiat, ad caſſides & alia arma facienda: aliquando vero aqua ſola extinguitur, & magis fragile redditur.

CAP. XV.

De calfactione, inſolatione, & refrigeratione.

Calfactio quid.

CALFACTIO eſt *medicamentorum tam ſimplicium, quam compoſitorum præparationis quidam modus, quo ea ipſa non quidem coquuntur, aut vruntur, ſed moderate calefiunt, vel in ſole, vel igne, vel rerum putridarum calore*, vt commodius percolentur, vel malaxentur, vel miſceantur, vel facilius & felicius exhibeantur. Sic medicamentum infuſum, antequam percoletur, calefit, vt illius qualitas non modo tota in liquorem tranſmittatur, ſed vt liquor prōptius permeet, & totus eliciatur.

Clyſteres colico dolore laborantibus præſcripti, ſolent feliciter à Pharmacopœis paulo calidiores iniici, modo non ſit à bile; febrientibus vero tepidiores, ne feruor magis incandeſcat, ſed miteſcat: Et vomiturientibus aqua tepida bibenda datur, vt naturæ motum adiuuet, humoriſque fiat ſurſum per os facilior excluſio. Cum vix quidpiam actu frigidum debeat exhi-

exhiberi, ſiue topicum ſit remedium, vel intro ſumendum, vt & balneæ, & ipſa linteamina, priuſquam ægrotis inſeruiant, debent modice calefieri. Multa quoque medicamenta calefactione indigent, vt facilius terantur, miſceantur, diſſoluantur, & percolentur.

Inſolatio. Inſolatio calefactioni tam eſt finitima, vt altera alterius vicem facile queat ſubire. Vtraque enim eundem effectum pollicetur, & inſtar cuiuſdam coctionis eſt: vt cum circa caniculam, aut vigentibus cœli ſqualoribus, dies circiter quadraginta inſolatur *hydromel*, vt ſic magis concoctum vinoſum reddatur. Non tamen ea arte ſola fit vinoſum, ſed quod paratur ex libris quatuor aquæ fluuiatilis & vna mellis, tamdiuque coquitur ante inſolationem, donec ouum crudum ſupernatet. *Hydromel vinoſum quomodo fiat.*

Conſeruæ recétes inſolantur, vt omnes earum partes ſimul ferméte ntur, & humidior quædam materia diſcutiatur; maxime vero quæ ex foliis aut floribus frigidis paratæ, ad multum tempus debent aſſeruari.

Scillæ ſuccus, conſilio Gal. [*cap. vlt. lib. de puero epileptico.*] elicitur inſolatione. Obſcuro tamen cœlo, igne extrahitur. Et quæ medicamenta inſolari hyemis conſtitutio denegat, eadem igne calefiunt per hyemem, vt æſtate per ſolem.

Olea multa ex infuſione florum, vel rerum aliarum permixtione parantur, inſolanturq; diebus vel pluribus, vel paucioribus, pro infuſæ rei quantitate & viribus. Calidiora namque & ſicciora, aut nulla aut pauca egent inſolatione, frigida & humida diuturniore.

Par eſt ratio de aceto, variis floribus alterato. Roſaceum enim diutius debet inſolari, ſambucinum minus, & quod allia, mentam & vetonicæ garyophillatæ flores admittit.

Refrigeratio. Refrigeratio quoq; medicamentorum ad apothecarium ſpectat. Quæ enim poſt coctionem cogi deſiderat, ea ipſa refrigerat, vt gelatinam: Quæ etiam calore præparata in pharmacopolio reponit, vt electuaria ſolida, conſeruam ſiccam, & emplaſtra. In hoc vero differt refrigeratio ab extinctione, quod quæ extinguuntur, refrigerantur, non contra.

CAP. XVI.

De putrefactione & fermentatione.

PVTREFACTIONEM ab externo ſemper oriri calore, in materia humida, ex Ariſtotele docuit Galenus, *cap. 9. libr. de diff. feb. & comm. ad part. 1. libr. 3. epid.* Vt enim calor internus coquit, non corrumpit: Sic quod omni ex parte ſiccum eſt, nunquam manifeſte putreſcit: neque ſiquidem tegula, nec aurum, nec argentum putrefieri cernuntur.

Et quia putrida ab alieno calore talia ſunt, putrefactio coctio quædam eſt, vt cũ medicamentoſa quædam materia putrere relinquitur in ampulla ſepulta fimo, ſeu ventre equi, vt loquuntur Chymiſtæ (*ſic enim forſan arti fictæ ficta nomina donant*) dies triginta & aliquando quadraginta, qui poſtremus terminus ab illis vocatur menſis philoſophicus, vt & liquor putrefactionis, menſtruum. *Menſis philoſophicus chymicorũ. Menſtruum quid chymicis.*

Hunc autem præparationis modũ Spagyrici tanquam peculiarem ſibi vendicarunt: Galenus tamen multis ſeculis ante illos natos, *calcitim* & *lithargyrum* olla noua cum aceto excepta, & obruta fimo putrefieri docuit. Noſtræ ætatis pharmacopœi Galenum quoque ſecuti, ſurculos populi nigræ plures menſes macerant & putrefaciunt, vel axungia porci, ad cõfectionẽ vnguenti populeonis, vel oleo ad medicamenta acopa ſeu laſſitudini cõferentia.

Fermẽtatio. Fermentatio non tantũ ad medicamẽta, ſed potulenta & eſculenta pertinet: fermẽtatur enim maſſa triticea ſubacta, vt ex ea panis conficiatur & ſuauior, & ſalubrior.

Fermentantur vinum & zithum, dum efferueſcunt, fitq; tunc ſinceri ſucci à fecibus ſegregatio: fermentantur quoque ſyrupi, conſeruæ, & electuaria, dum recens parata in vaſis efferueſcunt.

Sua eſt chymicis fermentatio, quam interdum

terdum viuificationem, & aliquando reſuſcitationem vocant. Per eam enim, inquiunt, velut ex mortuis reuocatur deſtructa materia, & vires acquirit nouas.

Talem fermentationem vani pollicentur aurifices ad metallorum tranſmutationem, ſed fermenti materiam nondum norunt, nec conficiendi modum.

CAP. XVII.

De diſſolutione.

Διάκρισις.

MEDICAMENTA varie ſolent immutari, priuſquam exhibeantur: vt plurimum vero cum integra diſpliceant, tritura quadam & diſſolutione in ſucco quodam apparantur. Eſt autem diſſolutio *velut tritura quadam, per quam medicamenta tam ſimplicia, quam compoſita diluuntur in humore quopiam idoneo, ad conſiſtentiam mediocrem* : & aliquando liquidiorem, vel craſſiuſculam pro variis Medicorum ſcopis.

Diſſolutionis vſus multiplex.

Ob varios autem vſus medicamenta diſſoluuntur: *primo*, vt facilius aſſumantur: *dein*, vt promptius aliis miſceantur ad cõpoſitionem: *tertio*, vt citius diſtribuantur: *quarto*, vt in affectam partem penetrare valeant, & illic, ſi fuerit opus, diutius immorari, vt cum in vterum, veſicam, inteſtina, aut vlcus ſinuoſum liquida medicamẽta iniiciuntur: *quinto*, medicamenta diſſoluuntur, vt poſtea queant percolari, atq; vt illorum virtus ab excrementis repurgata, citius partes ſubeat interiores.

Lithontriptica.

Sic medicamenta, quæ calculos atterũt, diſſoluuntur interdũ in vino albo, aliquãdo in *ſucco limonum & aqua parietariæ, raphanorum*, aut ſimili, vt facilius renum cuniculos & vreterum ductus poſſint peruadere.

Anacharſis quomodo mouenda.

Contra quæ ſputo mouendo imperantur; in liquore quodam ſpiſſiore, vt ſyrupo bechico diſſoluenda, vt potius eclegma vel linctus, quam potus apparetur.

Vt vero dilutioni inſeruit tritura, ſic & infuſio, & ſæpe calefactio. Quæ enim dura ſunt, aut lenta, vel viſcida, vix poſſunt diſſolui, niſi prius terantur aut infundantur, & ſæpe calefiant ad ignem aut ſolem.

Sic multa medicamenta ſtatim diluuntur trita, & multæ terrarum differentiæ: alia non niſi diu agitata, vt *blactæ byzantiæ, concha, opium thebaicum*, & infinita alia: quædam maceratione & calefactione egent, vt gummi multa, quæ, vt diſſoluantur, debent prius aceto forti, vel aqua vini, aut vino generoſo macerari.

Non quæuis in quouis liquore dilui.

Non autem in quouis ſucco aut liquore metallica, atq; etiam mineralia facile diſſoluuntur, ſed vel in *ſucco limonum*, vel *aceto diſtillato*, aut aquis illis, quas Spagyrici valentes nominant. Ideoq; *non omnia in omni liquore diſſoluuntur, ſed in idoneo & quaſi determinato.* Terebinthina enim diẽ naturalem in aqua aut decocto ducta, vix vnquam diluetur, niſi quid ex ouorum vitellis ſuperaddatur.

In ſumma liquantur igne axungiæ, medullæ, pinguedines, vt diſſoluantur, & ingrediantur facilius vnguentorum & emplaſtrorum compoſitionem. Diluuntur ſpecies aromaticæ in aquis cardiacis, vel alterantibus pro epithematis. Soluuntur catapotia, vel alia purgantia tam ſimplicia, quam mixta in aqua vitæ, vel alia conuenienti, ad extractorum eliciendorum artificioſam ſedulitatem. Denique ſolida quæ ſunt, cum ea forma non poſſint aut debeãt exhiberi, prius ſunt atterenda, & idoneo ſucco, aut humore diſſoluenda, vt facilius & vtilius aſſumantur.

CAP. XVIII.

De liquatione.

POSSVNT quidem omnia diſſolui, prius, vt decet, apparata, ſed pauca liquari. Vruntur namq; lapides, accenduntur ligna, concreta tamen cum non ſint à frigore, haud quaque liquantur.

Liquatio quid.

Eſt enim liquatio, ait Ariſtot. *cap. 6. lib. 7. meteor. eorum, quæ à frigido concreuerunt, in liquidiorem conſiſtentiam ac fluxilem, à calore facta ſolutio*, vt adeps, medulla, oleum hybernum, & ſimilia, quæ cum leui frigore coeant, leui quoque calore funduntur.

Sed

Sed quæ vehementi ac diuturno frigore obriguerunt, ægerrime liqueſcunt, vt *aurum, as, & ferrum*, quorum ſane fuſio ad eos potius, qui metallica, quam qui pharmaceutica tractant, pertinet.

Diſſolutio nonniſi fit cũ humore. Differt autem liquatio à diſſolutione, quod liquatio ſemper fiat à calore & ſine aut raro cum humore, diſſolutio vero ſemper cum humore, & raro cum calore.

A calore ſolo facile liquatur plumbum, ſulphur facilius, pix, & reſinæ. In aqua calida nonnunquam liquantur *ſal, manna, ſacharum, gummi, hederæ, pruni, iuniperi*, & pleraque alia, quæ ſic ſæpe funduntur, vt diſſoluantur.

Quomodo metalla facile liquentur. Chymici pyrothecniam illuſtrarunt, multaque adinuenerunt, quibus ars fuſoria ditatur, vt cum illorum doctrina, *ſal ammonius* ſemel ſublimatus cum ſale communi, poſtea bis per ſe, ſtatim fluere facit dura metalla. Aliter quoque breui cuprum funditur, ſi inter liquandum aliquid vngulæ caballinæ iniiciatur.

Porro magnus eſt liquationis in pharmacia vſus. Efficit enim, vt medicamenta formam mutent, & aliã nanciſcantur; tum, vt purgentur & eorum pars impurior à ſyncera & puriore ſeparetur.

CAP. XIX.

De mollitione & duratione.

MVLTÆ medicamentorum præparationes tantam inter ſe habent affinitatem, vt eædem fere iudicentur, vt liquatio & mollitio, quæ tantum ſecundũ magis & minus videntur diſcriminari, ita vt mollitio ſit liquationis principium. Cuncta enim, quæ liquantur, prius molleſcunt, & multa poſtquam fuerint emollita, ſi diutius calefiant, liqueſcunt, non tamen omnia. Ebur enim, vngues & cornua poſſunt emolliri, non liquari.

Mollitionem fieri duobus modis. Fit autem mollitio duobus modis, vel ſolo calore ignis, ſolis, aut animalis, vel rei cuiuſdam putreſcentis, vel affuſo humore, vt cum cæra emollitur in aqua calente; aut cum maſſa quædam medicamentoſa durior in aliquo ſyrupo aut ſucco idoneo malaxatur, vt molleſcat, & tactui cedat. *Arbiter* enim *duri corporis & mollis tactus eſt*, ait Galenus, *cap. vlt. lib. 3. de differ. pulſ.*

Vniones, concha, & ouorum putamina, aceto deſtillato macerata adeo molleſcunt, vt ad libitum tractentur, & ducantur. *Ebur* quoque zytho creditur emolliri, atque etiam, dum ſex horas cum radice mandragoræ percoquitur.

Cornua molleſcunt igne rarefacta, aut aqua diutius cocta, vel ſub fimo per ſeptem dies ſepulta. Et *corallia ſucco berberum*, & *margaritæ ſucco limonum*, & lapides multi certis liquoribus, vt decet, apparatis creduntur emolliri.

Duratio. Porro cum dura ſint, ait Galenus, *cap. 1. lib. 4. de dignoſ. pulſ.* quibus caro noſtra cedit, & mollia, quæ carni, durationis & mollitionis, vt oppoſitorum, eadem erit ratio doctrinæ. Locum autem habet in Pharmacia duratio, in medicamentis compoſitis, quæ ad conſeruationem & vſum, plus, minus ſicca, ſolidaque debent eſſe, cuiuſmodi ſunt, electuaria, conſeruæ ſiccę, emplaſtra, pilulæ, trochiſci, & miuarum genera.

Quot modis medicamẽta indurentur. Indurantur vero medicamenta frigore, calore, & rerum ſiccarum admiſtione. Frigore, quando, quæ liquata ſunt, aut tantum emollita, ab igne remouentur, & aeri expoſita refrigerantur & coaleſcunt. Calore, dum ad iuſtam conſiſtentiam medicamẽta coquuntur, & pars humidior abſumitur; tunc enim ſicciora reddita indurantur. Admixtione quoque rerum ſiccarum medicamenta dureſcunt, ſiue vt diutius aſſeruentur, ſiue vt conſiſtentia facilius & felicius exhibeantur.

CAP. XX.

De ſiccatione.

QVÆ in hyemem ſunt aſſeruanda ſimplicia, vel ad nos è peregrinis regionib. aduehenda, priuſquam in arculis, aut pyxidibus & ſacculis reponantur, debent accura-

accurate ſiccari. Excrementoſa enim illorum humiditas coacta, nec difflata cito corrumpitur, peritque tunc ſalutaris cuiuslibet medicamenti qualitas.

Quare medicamenta ſiccentur.

Neq; vero conſeruationis gratia tantũ medicamenta ſiccantur, ſed ſępe vt pulueretur, vel vt viribus polleāt inſignioribus. Quicquid vero humidius eſt, & aridũ expetitur, idipſum vel igne, vel ſole ſiccãdũ, vel in vmbra relinquendum perflatili, pluuię & pulueris experte, donec tabeſcat, illiuſq; ſuperflua humiditas penitus diſſipet.

Ignis calore ſiccantur ad pulueratione͂, quæ in fornace, vel clibano vruntur, vel in carbonib. accenſis, vt oſſa, vngues, cornua, conchæ, vel in olla fictili, vt pili animaliũ; & quę ſartagini calidę imponuntur, vel catino, aut calatho excepta, ſupra aut intra furnum, à quo panis de nouo extractus eſt, reconduntur. Sic enim pruna, pyra, ceraſa ſolent deſiccari, fructusq; alii humidiores.

Quæ in ſole melius ſiccentur.

Solis calore ſiccantur ęſtate & autumno potiſſimum folia & flores, quorum color in his aridis expetitur, vt etiam ſemina, quæ collecta ante perfectam maturitatem, vel cœlo pluuioſo, vel neceſſitas rei cogit aliquando, vix niſi ſole aut igne poſſunt exacte ſiccari.

Radices quoq; craſſiores & magis ſucculentæ, niſi minutius diuidantur, melius in loco ſoli expoſito, vel aeri perflatili & aquilonio, quam in vmbra ventis non agitata ſiccantur, eſtq; multorum minus idonea deſiccatio, niſi præceſſerit inſolatio.

Paruæ tamen radices in vmbra facile areſcunt, vt aliæ maiores, quæ per fruſtula, ac taleolas inciſæ & transfixę filo, vmbroſo aeri, ac ventoſo & minime pluuiali exponuntur. Facilius vero folia, quæ manipulis ligata, in folio penſa, partim aeri externo, partim calori ignis fere iugis officinarum exponuntur: Omnium facillime flores: Papyro enim aut catino excepti & ſubinde verſati cito ſicceſcunt.

Quomodo cortices & flores ſiccandi.

Exſiccata vero folia ſacculis cannabinis, aut papyraceis reponuntur, radices, flores & ſemina, vaſis vitratis aut ligneis.

Flores nenupharis quia craſſiores & humidiores ſunt, filo transfiguntur, vt ſic aeri expoſiti, commodius areſcant. Eodem modo & *cortices arantiorum*, *limonum*, *granatorum*, & lignoſæ radices in officinis ſolent deſiccari.

Pulmones vulpium in vino loti ſiccantur in clibano parum calido, priapi ceruorum in aere libero, inteſtina lupi in vmbra, ficus & paſſulæ in ſolatu, vt & confectiones ſolidæ, quæ poſt condituram in ſacharo, ſiue ſyrupis debent aſſeruari.

Cap. XXI.

De expreſſione.

VT purior tenuiorq; medicamentorũ ſubſtãtia ſeparetur à terreſtri & craſſiore, valido ſæpe compreſſu opus eſt, que͂ cum ſolæ manus exequi minime valeant, prælum quoddã ſiue torcular à Meſueo eſt inuentum, quo medicamenta ſacculo excepta, aut panno forti, vt cannabino, aut ſetaceo inuoluta, tam valide comprimuntur, vt tenuis ſubſtãtia tota exilire cogatur, remanente craſſiore & magis compacta.

Prælum ſeu torcular cuius ſit inuentum.

Sic in torculari ab vuis attritis vinum expreſſum in dolia aut cupas delabitur. Sic pomorũ educitur ſuccus ad pomacei aut Syrupi regis Saboris confectionem. Eodemque modo ſeplaſiarii plantæ frumentaceæ nondum adoleſcentis ſuccum extrahunt, ad condimentum illud cum pauco aceto pane toſto, & ſpeciebus aliquot parandum, quod intinctum viridem nominant. Quibuſdam Græcis οἶνος βοτανώδης, vinum ex herbis vocatur.

Pomaceum qui fiat. *Intinctus viridis.* *Vinum ex herbis.*

Pleraq; tela excipiuntur, dein manibus premendo contorta, ſufficienter exprimuntur, vt *ſuccus agreſta, portulacæ & plantaginis*, pro aqua aluminoſa, additis ouorum albuminibus & alumine.

Aqua aluminoſa quibus conſtet.

Simili modo fit expreſſio *rhabarbari*, vel *agarici*, aliorumq; medicamentorum in decocto, aut aqua conuenienti infuſorum, vt ex his, quod profuturum eſt, habeatur, eiiciatur, quod nociturum.

Acacia. *Acacia* ex ſucco ſeminis *ſpinæ Ægyptiæ* exprimitur, qui ſiccatus in vmbra, niger, ſi ex maturo ſemine, ſubrufus, ſi ex viridi eliciatur, apparet.

Expreſſio igitur fit aliquando ſucci tantum ſimplicis alicuius medicamẽti, nonnunquam eiuſdem in decoctione vel aqua macerati, vt cum exprimitur infuſio oleorum, & decoctio ſyruporum & apozematum. *Mel Anacardinum* exprimitur ex Anacardiis exiguis ac recentibus diutius coctis. Ex his n. ſic tabefactis, liquor aliquis enatat fere mucaginoſus, quem mel Anacardinum appellant. Quod vt probe fiat ſecundum Arnaldum de Villa noua, *cap. de memor. defect.* debent Anacardi teri, & diebus ſeptem in aceto macerari; octauo coqui lento igne ad duarum partium diſſipationem. Colatura autem cum melle cocta à multis perhibetur mel Anacardinum.

Mel Anacardinum qui fiat.

Quomodo ſucci diu ſine putredine ſeruandi. Vt expreſſi ſucci diutiſſime ſeruentur abſq; putredine, ſal admiſcetur, vel reponuntur in vaſe oris anguſti, ſuperfuſo oleo ſufficienti, vt digiti craſſitudine.

Infuſa medicamenta & ſucci nunc leui, nunc forti expreſſione extrahuntur. Olea vero ſimplicia, vix niſi validiſſimo cõpreſſu extrahi queunt, ſiue cum, ſiue ſine igne. Vtroque enim modo educitur amygdalinum, & quod ex nucibus, piſtaciis & fructibus multum oleoſis elicitur.

Cap. XXII.

De extractione.

Omnis expreſſio quædam extractio eſt, ſed non contra: Nam multa extrahuntur ſine expreſſione, vt ſucci & reſinæ ex plantis inciſis vel percuſſis; Sic enim *euphorbium* ex Lybica arbore conto vulnerata extrahitur, nam ſuccus è plaga confeſtim ſtillat in pelles ouinas arbori circũligatas; Tanta ſiquidem eius eſt acrimonia, vt guſtum & olfactum moleſtiſſime feriat, & ardorem ori naribuſq; maximum excitet. Propterea ruſtici quidam vocantur ad huius ſucci collectionem, qui ſpe mercedis allecti corticem arboris feriunt è longinquo, vt minus ab acerrimo *euphorbii* feruore lędantur; nunquam tamen tuti ac illæſi diſcedunt.

Euphorbiũ, vnde & quomodo colligatur.

Elaterium quomodo parandum. Ex fructu *cucumeris agreſtis elaterium* extrahitur conſilio Dioſcordis, [c. 148. *lib.* 4.] hoc modo: *Decerpti cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, ſeruantur vna nocte. Poſtridie impoſito ſupra craterem aut peluim rariore cribro, vtriſque manibus prahenſi, ſigillatim ſupino cultro, ſurſum verſus aciem habente ſinduntur, atque per cribrum humor in vas ſubiectum exprimitur, & quod carnoſum cribro læſit, vt facilius exudet, eliditur. Humor in pelui agitatur, dein reſidere ſinitur. Tum linteo opertus ſoli exponitur: cum ſteterit, ſupernatans aquaridentidem effunditur, qua partim effuſa, partim exhauſta, quod remanet ſedimentum in mortario teritur, & cogitur in paſtillos.*

Succi. Ex plantis integris, vel earum partibus, extrahuntur non modo ſucci, vt *hypociſtis* ex germinibus adnatis ciſti radicibus; ſuccus *glycyrrhiza & laſerpitii* ſeu *Cyreniacus*; ſed alii quoque varii liquores, ex inciſis arborum, & fruticum cortice, & ſtipitibus, vt gummi, reſinæ, lacrymæ.

Gummi. In gummi eraſu numerantur *ammoniacum, ſagapenum, opoponax, galbanum, bdelliũ, myrrha, ſtyrax, thus,* & alia multa, quæ pro varia cuiuſque natura facilius, aut difficilius extrahuntur. Nonnulla ſine arboris vulnere, dehiſcente per calores æſtiuos cortice, ſponte defluunt.

Reſinæ. Reſinæ extrahuntur facilius, quia magis fluxiles, & fere ſine manuum auxilio deciduæ, vt quæ ex Terebintho lacrymatur, quæ reſinis omnibus antecellit, ait Dioſcorides *cap. 67. lib.* 1. Proxima lentiſcina, dein, quæ è pinu & abiete extrahitur.

Lacrymæ. Inter lacrymas multa locum habent, vt aqua è vite reſecta defluens, lac tithymalorum omnium, & papauerum ſuccus ille craſſior, qui dum plene coaluit, *opium* nominatur.

Sauciatur ergo in plantis multis tantum cortex, inde ſtillat δάκρυον, hoc eſt, lacryma in pel-

in peluim aut aliud vas appenſum. In multis radix vulneratur, vel ſecatur omnino: interdum & rami. Ita Balſamum extrahitur cortice fruticis præciſo, cultello quodam eburneo. Ferrum enim ſine magno ſui diſpendio tolerare minime poteſt.

Fit adhuc oleorum extractio, ſed modo multifariam artificioſo. Vel enim extrahuntur deſtillatione, quæ fit per aſcenſum, vel deſcenſum, de qua plenæ ſunt Chymicorum farragines; vel expreſſione; vel infuſione: de quibus iam *ſupra* locuti ſumus, fuſiuſque loquemur in pharmaceutica officina.

CAP. XXIII.

De extractis Chymicorum.

NON paruum eſt diſcrimē inter extractionem Pharmacopœorū & Chymicorum: Illi enim liquorem tantum quendam, vt lacrymam, reſinam, & gummi, vel quid ſimile ac fluidū extrahunt, ſecernuntque à ſubſtantia craſſiore ac ſolidiore: Hi vero nō modo corpus illud craſſum deſerunt, ſed & tenuiorem ſubſtantiam exhalant, relicta eius portione craſſiuſcula ac paucula, cui, vt ſubiecto, virtus vnita adhęreſcit. Vnde extractum quaſi eſſentiam à corpore ſeparatam appellant.

Eiuſmodi enim extractum parua mole vires habet eximias, illiuſque dragma non minoris eſt efficaciæ, quam vncia medicamenti tota cum ſua ſubſtantia craſſiore exhibita.

Solent vero his extracta dari, quorum nauſeat ventriculus ſuper pharmacopœorum medicinis, & quibus maxima eſt rei familiaris vbertas. Extractum enim *rhei* aut vnionum pauperi præſcribere, vitam illi eripere eſt.

Extractum quomodo parandum. Fiunt autem extracta ex medicamentis tam ſimplicibus, quam compoſitis ſæpius hoc modo. Immergitur medicamentum minutim inciſum, vel ſi fuerit maſſa catapotiorū aut electuarii, diſſoluitur in aqua vitæ optima, vel alio liquore idoneo, ita vt ad duos digitos emineat, in vaſe bene obturato; tū relinquitur duos aut tres dies in loco calido; dein valida fit expreſſio; quæ poſtea in balneo Mariæ ponitur, vt ſeparetur aqua vitę à facultate medicamēti, quod exigua quantitate craſſiuſculum remanet in fundo vaſis; Tuncq; colligitur, & reponitur in vaſe vitreo, aut fictili, ſed vitrato.

Cum validius extractū quis parare voluerit, in priore expreſſione aliud eiuſdem generis medicamētum macerabit, & poſt diutinam ac perfectam infuſionem exprimet, vt ante. Idque ter, aut quater, ſi extractum potentius expetierit; tandemque facta expreſſione vltima, vel ignis calore blando, vel balneo Mariæ ſegregabit aquam vitæ; vel inſolatu diſſipabit, ſolo remanente extracto, quod exiguo corpore viribus eſt eximium.

Rhabarbarum & alia medicamēta pretii maioris, poſt primam macerationem & expreſſionem abiicienda non ſunt, vt vulgaria, ſed bis, aut ter, vel etiam quater, in alia aqua vitæ infundenda, donec colorem & ſaporem prorſus amiſerint; & quicquid illis inerit virtutis, in aquis ipſis relinquerint: tūc enim fieri debet vltima expreſſio, quæ aliis miſcetur, à quibus omnibus aqua vitæ ſeparatur, per balneū Mariæ, quouſq; ſubſidentia, ſeu extractum relinquatur.

Non vero ſemper extracta fiunt per aquam vitæ, ſed multoties per herbarum decocta, aquas ſtillatitias, & aliquādo per aquam pluuiam vel fontanam. Maſſæ enim pilularum nonnunquam macerantur in aqua pluuia per octiduum, adhibitis, ſi videtur idoneum, ſuccis bugloſſi, vel betonicæ, vel alterius pro exigentia rei. Poſtea igni lentiſſimo coquuntur, filtrantur, & coagulantur. *Extractum pilularum.*

Hoc modo *rhei optimi* minutim conciſi libra vna maceratur per diem integrū, in libris duabus ſuccorum depuratorū borraginis & fumariæ; deinde igne lentiſſimo coquitur, donec ſucci abſumantur; tunc fit expreſſio fortis, quæ denuo igne coquitur lēto in diplomate ad mellis craſſitudinē. Sunt, qui ſachari duas vncias adiiciunt, *Extractum rhei.*

ciunt, ſed augetur moles, & hebeſcit extracti facultas.

Multis aliis modis extracta parantur, quos pluribus perſequi noſtri nunc non eſt inſtituti, quandoquidem Pharmacopœi inſtituendi methodum, non Chymici meditamur.

Cap. XXIV.
De cribratione.

VT agricola paleas & acus à tritico excutit vanno, ſic ab optimis marcida ſecernit ſemina cribro, ipſiq; potius, quam Pharmacopœo, cribratio competit, ſed vterq; illo vtitur inſtrumento ad farinam à furfure ſecernendam, quod tamiſium vulgus nominat, nonnulli incerniculum, & aliquando ſetaceum, quod ex ſeta equina concinnetur, interdum ex tela cannabina, & aliquando ex ſericea. Cribrum vero fit ex pergamena multis foraminibus rotundis aut longis peruia, per quæ lolium & ſemina minutula facile deſcendunt, remanentibus ſucculentis, ac melioribus. Vſurpatur itaq; cribratio pro eo medicamentorum apparatu, qui cribro, aut incerniculo peragitur.

Cribrationis vſus. Eſt autem multiplex huius præparationis vſus; per eam enim flos ſeminum molitorum, ſeu farina à furfure ſeparatur: Radices coctæ à corticibus mundantur, & fructus ab acinis repurgantur.

Pulpa quoque fiſtularis cannæ cribro equina tela concinnata tranſmittitur, vt medulla ſic à ſiliquis confractis & ſeminibus perpurgata ſola extrahatur.

Eodem modo & *Tamarindi* & *dactyli* macerati aceto vel alio liquore per ſetaceum traiici ſolent ad definitos vſus.

Semina multa coquuntur ad crepaturam, vt radices & folia ad putrilaginem, deinde tranſmittuntur per ſetaceum crinibus equinis concinnatum ad cataplaſmatum; vel aliorum diuerſæ formæ remediorum confectionem.

Pulueres cardiaci, vt etiam alii, qui medicamentorum compoſitiones ingrediũtur, tamiſio ſunt tenuiſſimo cernendi, & maxime qui obſtructionibus liberandis, vrinæ & menſibus mouendis dicantur. Quo enim tenuiores ſunt, eo citius ad partes attingendas deferuntur.

In quibuſdam pulueribus cernendis tamiſia ſetacea exquiruntur, in aliis multitia, vel quæ ex linteo fiunt tenui & raro.

In ſumma cribratio fit ad mixtionem commodiorem rerum puluerataram, vel certe iam mole minimarum, & ad tenuioris portionis ſæpe melioris, à craſſiore ſæpe deteriore, ſeparationem.

Varius cribrandi modus. Vt autem varia ſunt, quę cribrationi inſeruiunt inſtrumenta, ſic varius cribrandi modus, nam proprie Cerealia, vt & legumina cribro excepta ſuſpenſo, manu agitantur, & hac, illac verſando ſemina, quæ mala ſunt, ablegãtur, retinẽtur, quę bona.

Pulueres cardiaci quomodo cribrandi. Eodem modo cardiaci pulueres cernũtur, cribro inter manus verſato, nec violenter ſuccuſſato, vt tantum pulueris pars tenuior tranſmittatur, relicto craſſiore.

Nonnulla vero vt optime tranſmittantur, debet incerniculum numeroſo percuſſu in abacum aut aliud corpus ſolidum ſuccuſſari, ne partes craſſiuſculæ cribro impingantur. Proinde terenda fere ſunt omnia, antequam cribro volutentur. Et quæ cribrum vix permearunt ob craſſitudinem, denuo terenda, donec ob tenuitatem tota tranſmittantur.

Cap. XXV.
De colatione & filtratione.

QVA ratione medicamenta ſicca cribrantur, eadem colantur humida: Vt enim ſordes omnis ſecernatur, habeaturq; purus humor ac ſyncerus, colo tranſmittitur, vel denſo, aut raro, vel textura mediocri, pro rei exigentia & commodiore vſu. Ideoque pharmaciæ proceres iubẽt in officinis multa cola aſſeruari rara, aut denſiora: eaq; vel lanea, vel linea, aut cãnabina, vel ſetacea, & ſæpe detrita; ſæpius tamen noua,

noua, vt validiori compreſſu totus ſuccus colandæ rei abſque telæ crepatura traiiciatur.

Ad craſſorum & viſcidorum colaturam quid requiratur.

Vt recte colentur craſſa & viſcida, tria expoſtulant, vt ampliore humore diluantur, vt colo traiiciantur rariore ac nouo, & diutius calefiant ante colaturam. Sic enim illorum denſitate magis rarefacta facilius tranſmeant. Myua ſeu gelatina carnium & fructuum, ſic prius calefacta colatur. Et mellis genus omne, & manna per os ex liquore quodam ſumenda, vt res quædam extranea ac ſordida, ſi quæ ſit admixta, per colaturam ſeparetur.

Quæ tenuia ſunt, vt ſuccus herbarum, limonum & multorum fructuum, tepida ſolari ſolent, & ſæpe frigida; Sic namque terreſtrior pars ac craſſior remanet, traiecta puriore ac magis ſyncera, veluti defecata. Lac tamen colatur frigidum, nec non aqua turbida; vt ab illo pili, ſi qui ſint allapſi, ab hac vero, vt conſpurcamenta ſecernantur. Sæpe tamen per reſidentiam ab aqua id omne ſeparatur, à quo turbida reddita eſt, vt in ciſternis videri poteſt.

Vinum quoque Hippocraticum ter aut pluries colatur frigidum per manicam laneam, oblongam & acuminatam, ad ſachari, vini & aromatum, quibus conficitur, mixturam & conſiſtentiam iucundiorem.

Quædam tamen non niſi calidiſſima percolanda ſunt, alia frigida, quædam tepida. Et multa vnica tantum colatura egent, quædam duabus, & nonnulla tribus, donec clareſcant.

Apozemata percolantur ſtamine vulgari extenſo; interdum & ſacculo laneo, aut lineo: Syrupi vero, qui ob ſachari vel mellis admixtionem & longiorem coctionem craſſiores ſunt, nec tam facile tranſmeare queunt, linteo raro, dum percolantur, egent.

Similimodo decocta colantur, quib. vnguenta parantur, vt etiam vnguenta ipſa liquefacta, dum quid craſſiuſculũ, quod vim piſtilli aut ignis effugerit, ſecernendũ eſt.

Multorum medicamentorum tenuior portio à craſſiore ſegregatur per aliam colationis ſpeciem, quæ filtratio nuncupatur: Quo apparatus modo ſolent vti, qui lac virginale dictum conficiunt vel tenuiorem alicuius medicamenti ſubſtantiam tantum expoſtulant. Faſciam enim laneã, duos, aut tres digitos latam & oblongam aſſumunt, eiuſque extremum in vaſis fundum, quod medicamentnm filtrandum continet, immergunt; Alterum vero extra vas aſcendens in aliud vas propinquum ſpectat, ac propendet, in quod humorem, quem à priore vaſe continenter quaſi ſugendo trahit, ſtillatim eructat. *Filtratio.*

Cap. XXVI.

De ſpumatione.

Despvmatio dicitur, cum ſpuma innatans detrahitur vel cochleari ſolo, vel penna, ſi pauca fuerit, vel colatura. Nam cum ſpuma ſit *ſuccus quidam lentus includens flatum; generatio* enim *omnis ſpumæ duarum ſubſtantiarum mixtura perficitur*, inquit Galenus *comm. ad aphor. 43. libr. 2. quarum ſpirituoſa vna eſt, altera humida, proinde varia agitatione mouetur ac diſiicitur;* Idcirco ſpumæ ſecernendæ ouorum adduntur albumina, quæ ſuo lentore & viſciditate eam ipſam cogant, ac colligent, vt quando gelatina, ſyrupi multi & apozemata coquendo deſpumantur. *Spuma quid.*

Cum autem *motus* & *calor* ſint efficientes cauſæ ſpumæ, nihilque crudum & immotum ſpumeſcat, deſpumari tantum debent quæ agitatione vel coctione ſpumam edunt. *Spumæ efficientes cauſa.*

Vt mel aut ſacharum deſpumetur, humoris æqua portio, & ſæpe dupla adiicitur, dein coquendo, ſpuma cochleari pertuſo deraditur, ne ſimul cum ea ipſe humor, in quo ſit concoctio, abiiciatur. Quod ſi hac arte imperfecta videatur deſpumatio, ſingulis libris ſingula ouorum albumina adiunguntur, quæ continuata elixatione ſimul vt indurantur, ſpumam colligant, vnde poſtea ſpumæ facilis eſt à liquore ſecre-

tio, vt quæ per colaturam vna cum albuminibus in colo ſeu ſtamine relinquantur, humore ſyncero ſolum tranſmiſſo. Si mel valde impurum eſt, cum triplo humore coquitur ad dimidias, vt optime deſpumetur. Idem iudicium de cæteris rebus deſpumandis valde impuris.

Quando mel per ſe deſpumandum. Per ſe autem mel aliquando deſpumatur & purgatur, ſi modo cuiuſdam alienæ qualitatis expers ſit, vel cum tam longam coctionem ſuſtinere non poteſt viribus integris, vt ea, quæ cum illo admiſcentur: Tunc enim præſtaret non deſpumatum miſcere, quam cum miſcendis deſpumare.

Sacharum deſpumandum tamdiu coquendum eſt, vt poſt deſpumationem admixti liquoris vnciæ duæ aut tres ſolum, pro ſachari libra ſuperſint.

Condiendi fructus dum coquuntur cum ſacharo, aut mellis portione; vt nonnulli faciunt, ſolo cochleari deſpumantur; vt decocta & ſucci laneo colatorio. Solent enim traiici per pannum extenſum clauis affixum, vt ſpuma & feces deſuper relinquantur.

CAP. XXVII.

De clarificatione.

Clarificatio quid. CLARIFICATIO eſt *ſordium craſſiorum à medicamentis liquidis expurgatio*; ſic enim gratiora palato redduntur, & facilius diſtribuuntur. Clarificantur autem multa per ſe ſola, dum portio magis fæculenta ſubſidet, vt ſuccus *pomorum, arantiorum, citriorum, bugloſſi, acetoſæ*: Quædam deſpumatione, alia colatione, nonnulla coctione, additis ſæpius albuminibus ouorum; aliquando etiam ſine his; vt cum ſucci plantarum & fructuum coquuntur ad tertiæ partis conſumptionem, deinde *Clarificatio quot modis fiat.* biduum ſinuntur, donec clareſcant. Vnde clarificatio modis quinque fieri dicitur, *quiete, colatione, deſpumatione, aceti vel acidæ rei mixtione, & albuminum ouorum cum re clarificanda agitatione, & coctione.* Decocta enim & ſyrupi ſi acetum recipiant, per ſe magis ac magis aceti vi purgantur. Ouorum autem albumina ſcopulis agitanda ſunt, donec tota ſpumeſcant, tum ſyrupis admiſcenda vel decoctis, quæ poſtea recoquuntur. Et vbi coctione perfecta perfecte albuminibus ſpuma colligata eſt, artificioſe deradenda ac ſeparanda vel traiectione communi, quæ fit per pannum quatuor angulis totidem clauis firmatum; vel colatura magis particulari, quæ fit per manicam Hippocratis. Debet vero ter aut quater iterari colatio, donec ſyrupus aut decoctum plane claruerit.

Recentiores quaſdam potiones forma iulepi conficiunt, quæ cũ conſiſtentia valde claræ, Claretæ nuncupantur. Tales vero redduntur modis *ſuperius* enumeratis.

CAP. XXVIII.

De aromatizatione.

Aromatizatio quid. AROMATIZATIO dicitur *artificioſus præparationis modus, quo medicamenta magis odorata ac ſuaueolentia redduntur*, ad *gratiam palati, cordis, ac facultatis vitalis, & animalis robur & oblectationem.* Medicamenta ſiquidem ventriculum ſubuertentia, ſi *caryophillis* aut *cinamomo*, aut aliis aromatis condiantur, minus infenſa ſunt, ac moleſtia partibus præcipuis, & ſalubrius humores excrementitios per ſeceſſum, aut etiam vomitum, ſi contigerit, educunt.

Quæ aromata hanc vel illam partẽ corporis magis reſpiciãt. Licet autem *aromata calida* ſint *omnia* Galeno, *cap. 15. lib. 2. de aliment. facultatemque vitalem exhilarent*, quædam tamẽ magis reſpiciunt cerebrum, *vt caryophilli*; quædam cor vitæ fontem, vt *cinamomum*; alia ventriculum, vt *nux moſchata*; alia iecur, vt *ſantali*; & quædam vterum, vt *moſchus, ambra, zibethum*; non quod ſane his delectetur vterus ſub odoris ſpecie; organum etenim non eſt odoratus, ſed afficitur *Vterus quomodo afficiatur odorib.* tantum odoribus ratione materiæ tenuiſſimæ, ſeu vaporis aerei, quo recreantur ſpiritus quibus genitalia turgere omnibus eſt in confeſſo.

Multas confectiones aromaticas deſcripſit Meſue, *vt diacinamomum, aromaticũ*

roſatum, diamoſchum vtrumque, diambrã, electuarium de gemmis, & pleraque alia, quorum feliciſſimus eſt vſus ad robur principibus membris conciliandum & conſeruandum, putredinem arcendam aut corrigendam, & reficiendos ſpiritus.

Qui ex morbo conualeſcunt, aut valde ſunt ſenes, ſatiſque valent opibus ad iacturam virium reſarciendam, conſilio Medicorum, conditis ſolent vti paratis ex conſeruis, ſyrupis & pulueribus cardiacis, quorum eximia vis aromatum odori ſuauiſſimo maxime tribuitur.

Cur medicamenta aromatizentur.

Similem ob cauſam ſyrupi multi aromatizantur *confectione Alkermes*, aut *trochiſcis gallia moſchata, vel moſcho, ambra, zibetho* & aliis ſuaueolentibus incluſis nodulo, ita vaſi, quod ſyrupum aut liquorem continet, alligato, vt circa illius medium ſuſpenſus maneat. Sic enim aromatica vis æque diſtribuitur ad totum humorem, quod etiam norunt Oenopolæ, qui vinum fragrantius & ſuauius reddunt, ſuſpenſis in dolio *zinzibere, cinamomo* & ſimilibus.

Quomodo vinum reddatur ſuauius.

Quibus ſalaces ad Venerẽ vtantur.

Qui inter aulicos ditiores ſunt, ſalaciores & magis deſidioſi, vt belluarum more potentius ruant in Venerem, ad illiuſque ludibria ſint vegetiores exercenda, ouis interdum veſcuntur ſorbilibus, vel frixis cum multo *moſcho* aut *zibetho*, ita vt naturam deſtruant magis, quam reficiant.

Multi vero fructus, vt nuces & pyra, ante condituram *cinamomo* aut *caryophillis* configuntur: cum vt palato, tum vt cordi gratiora ſint & magis amica. Iulepi ſæpius aromatizantur *aqua roſacea*, apozemata *cinamomo* aut *ſantalo citrino*; opiatæ & condita confectionibus aromaticis, pomatæ *ambra, vel moſcha*, vt alia multa medicamenta *ſtyrace, belzoin, caphura*.

CAP. XXIX.

De coloratione.

LICET color, docente Galeno *cap. 2. lib. 1. Simpl. cap. 30. lib. de hiſtor. philoſ.* medicamenti facultatem non oſtendat, quia tamen qualitas eſt corporis viſibilis, quæ quod vel obſit, vel profit magis aut minus expetitur: Vt enim nigredo videndi vires lædit, vt etiam albedo: ſic viridis color exhilarat, vt præter experientiam Philoſophus ſcripſit *Probl. 60. ſect. 31.* Ex medicamentis tamen nonnulla magis expetũtur alba, quædam rubra, alia nigra, vel alius coloris. Color autẽ illis acquiritur quatuor potiſſimum modis, *lotione, agitatione, coctione, mixtione.* Lotione candida fiunt multa, vt *oleum, terebinthina, cera.* Quædã etiam agitatione talia euadunt, vt *penidia, vnguentum album Rhaſis, emplaſtrum diachylon, & ceratum refrigerans Galeni*: Ea n. omnia, quo diutius tractantur & ſubiguntur, eo magis albeſcunt, vt *pilulæ albæ, Bechicæ confectiones*, & ſacharata omnia: *Motus* ſiquidem *ſeu agitatio colorem expetitum medicamentis conciliat.* Hoc non tãtum in enumeratis cernitur, ſed manifeſtiſſime in vnguento crudo, quod ex *lithargyro, oleo & aceto* paratur. Hæc enim tamdiu in mortario agitantur, donec formam vnguenti albeſcentis acquirant. *Coctione* adhuc medicamenta magis colorata fiunt, aut albiora, aut nigriora, prout concoctio validior ac diuturnior, vel imbecillior erit. Sic emplaſtrũ ex ceruſſa cruda paratum candidum eſt, ex eadem vſta rubrũ, & ceratum, quod æruginem crudam recipit, viride eſt, quod vſtam, album ac melinum. Denique pro rerum admixtarum vario colore, varius eſt medicamentorũ color. Quæ enim recipiunt *crocum*, flaueſcũt; quæ *cinnabarim*, rubent; quæ *ceruſſam*, albeſcunt; quæ *caſſiæ medullam*, nigreſcunt.

Coloratio quot modis acquiratur.

Vnguentum crudum ex quibus conſtet.

CAP. XXX.

De conditura, ſalitura, & fartura.

VT ſalitura & fartura potius ad popinã, quam Pharmacopolium ſpectare videntur, ſic conditura ad artem aromatariã. Medicamenta tamen iiſdem interdum egent: nam ſalitura plurimum facit ad conſeruationem, fartura ad ſaporis gratiam, conditura ad vtrumque. Condiuntur enim non tantum fructus, aut flores: ſed & cauliculi,

ſiculi, cortices, & radices tenellæ, tum vt diutius aſſeruentur, tum vt iucundius edãtur. Sic radix *zinziberis* tenellæ, *ſiliqua caſſia fiſtularis*, quæ non multum adoleuerũt, *nuces moſchatæ*, *myrobalani*, & alii fructus exotici recentes condiuntur, vt felicius ad nos ſine magna virium iactura è longinquis regionibus aduehantur. Noſtrates fructus dulces ſubacidis aut alius ſaporis iucundi palato, ſtatim atque ſelecti fuerũt, & à cortice nudati, ſi ſit opus (multi enim non decorticantur, vt *ribes*, *berberis*, *agreſta*) cum *ſacharo*, aut *melle* vel vtroque coquuntur. Amari vel acidiſſimi & acres tamdiu in aqua macerantur, donec vehementem qualitatem depoſuerint.

Solent vero potiſſimum Pharmacopœi condituras, vt vocant, humidas parare, ſicut dum cum ſacharo & aqua, vel cum ſyrupo fructus; aut radices tamdiu concoquũt, vt humiditatem omnem aqueam amittant, & cum ſyropo perfecte cocto conditi ac reconditi aſſeruentur.

Aromatarii vero non ſolum condituras eiuſmodi conficiunt, ſed etiam ſiccas, vt loquuntur, quæ fiunt ex fructibus vel ſacharo extrinſecus incruſtatis, vt tragetæ omnes ſpecies, vel intrinſecus coquendo ſacharatis & poſtea inſolatu exſiccatis.

Salitura.

Fructus vero multi vel ſale condiuntur ſolo, vt *cappares*, vel addito aceto, vt *cucumeres* in fruſtula ſecti, vt *portulaca*, *lactuca*, & multa olera, vt ſine putredine ad hyemem vſque poſſint aſſeruari. Sal enim miram vim habet deſiccandi & conſeruandi: vnde carnes & piſces ſaliti in plures non tantum menſes, ſed annos, ſine corruptela reconduntur. Ob eam rationem *anima* à philoſophis quibuſdam dicta eſt *ſal corporis*, quia quamdiu in ipſo remanet, tamdiu ab omni putredine vindicat ac tuetur.

Epicureis anima pro ſale.

Confert etiam vt medicamenta qualitatem aliam, præter peculiarem nanciſcantur, propterea carnes viperinæ & multorum animalium partes inſperguntur ſale marino, aut foſſili; (ſunt enim omnes eiuſdem facultatis Galeno) eoque pauco, ſi ſaporis; vel copioſiore; ſi conditurae gratia adhibeatur.

Fartura.

Quæ autem alimenta medicamentoſa deſiderantur, ſi cauitatem habeant manifeſtam, fructibus aut herbis farciuntur, aut radicibus, quibus etiam ſæpe configuntur. Nunc multa animalia farciuntur ante aſſationem vel elixationem, vt palato magis arrideant, & aliquando vt ſanitati reſarciendę aut conſeruandæ magis conueniant, vt cum *polypodium*, *cappares*, *paſſula*, *hordeum*, vel aliæ plantarum partes ventre exenterati caponis vel anſeris includuntur. Gallinaceus annoſus hordeo ſolet farciri, vt ſimul cum facultate aluum ſubducendi, qua pollet ex Galeno & Oribaſio, detergeat & nutriat. Cucufæ ſæpe farciuntur è cephalicis pulueribus, exceptis bombace, ſindone duplici interſuto, vel vt vulgus loquitur, interbaſtato. Simili modo paratur topicum remedium forma ſcuti, quod regioni ſtomachi adhibetur. Excipit vero pulueres roborãtes & ſtomachicos, quales præſcribi ſolent in ventriculi debilitate. Proprie tamẽ fartura dicitur, per quam exenterata animalia, vel excauati fructus medicamentoſis rebus, vel alimentoſis, & aliquando aromaticis tantum ad iucunditem farciuntur.

Cap. XXXI.

De deſtillatione.

Deſtillatio quid.

DESTILLATIO eſt *humoris aquei vel oleoſi ex re quapiam vi caloris eductio.* Fit autem ea vel per aſcenſum, vel per deſcenſum, idque calore humido aut ſicco. Humido calore deſtillationes fiunt in balneo Mariæ, & in vapore aquæ calentis.

Balneum Mariæ.

Balneum Mariæ, aut maris, vt aiunt nonnulli, dicitur *vas quoddam cupreum aut æneum, aquam calidam continens, in quod vas aliud immittitur, quod materiam deſtillandam contineat.*

Cucurbita.

Cucurbita ſeu boccia vocari ſolet; *cui aliud vas roſtratum ſuper imponitur*, quod vulgus *alembicum* ſeu *capitellum* nominat, dein glutine ex farina

rina & ouorum albuminibus facto, ſimul arctiſſime compinguntur.

Balneum roris. Deſtillatio in vapore aquæ calentis fit quoque in vaſe duplici, vnum materiam deſtillandam continet, & in alterũ vas oblongum cupreũ aut æneum immittitur aqua ſemiplenum, ita vt relinquatur ſufficiens ſpatium inter cucurbitam & aquam bullientem, cuius ſolo vapore ſurſum elato, deſtillanda materia incaleſcat, & ad capitellum roſtratum vapores extollat.

Variæ ſunt formæ balnei. Variæ vtriuſque balnei formæ deſcribi ſolent; quiſque enim pro arbitrio aliquid mutat, innouat, addit, aut detrahit, potius ad vaſorum elegantiam, quam deſtillationis facilitatem. In omnibus autem *ignis*, qui *cauſa eſt efficiens deſtillationis*, tam conuenienti loco eſt aſtruendus, vt negotio facili materiam in boccia contentam calefaciat.

Ignis in deſtillatione qualis. Debet vero ignis luculentus eſſe, nõ fumidus, aut fętidus, vt qui ex ligno putri aut carbonib. indebite extinctis paratur; atq; ita regendus, vt nec valentior fit, & materiam adurat; nec ita paruus, vt ante perfectum opus extinguatur. Antequam aqua feruendo deficiat; alia ſubſtituatur calida, aut ſaltem tepida, atque eo feruoris gradu calefacienda, quem materiæ poſtulat conditio. Quædam enim vapore tantum benigno, alia validiore, nonnulla aqua feruente commodius deſtillantur.

Plantarum deſtillatio. Plantæ recentes integræ, vel earum partes in fruſta ſectæ in humido balneo conuenientiſſime deſtillantur. Siccæ ſi fuerint, humore quodam idoneo madere debent ante deſtillationem. Sic enim aquæ deſtillatæ plantarum vires & qualitates melius retinent; ſed quia ſunt magis excrementoſæ, non ita poſſunt ſeruari. Aquæ tamen multæ ſapores plantarum non retinent, quod ſubſtantiæ terrenæ ita inhæreant, vt calore etiam vehementiſſimo non aſcendant.

Balneum autem humidum aquis deſtillandis, ſiccum vero (ſi modo balneũ dici debeat, vt multis placuiſſe video) & aquis & oleis educendis aptiſſime cõuenit. Proprie quidẽ dicitur ſiccum, quod cucurbitæ non ſupponatur aqua, ſed ſolus ignis, interpoſitis aliquando cineribus aut arena vel limatura ferri aut chalybis. *Balneum ſiccum.* *Fornacis ſtructura.* Quod vt commode fiat, ea induſtria fornax aſtrui debet, quæ ima ſui parte oſtium apertum habeat, per quod cineres eximantur, qui à prunis accenſis craticulę tranſuerſę ſuperpoſitis deciderint. Super cratem aliud patebit oſtium, per quod carbones immittentur, dein ſuper oſtii concamerationẽ, trabeculæ ferreæ tranſuerſim inſerentur. Tũ deſuper lebes æneus, aut figulinus, vel ferreus collocabitur, in quem cucurbita imponetur, ſepelieturque adiectis arena aut cineribus. Tandem capitellum roſtratum ſuperponetur. In fornacis parte ſumma, quædam ventilia ſeu foramina conſtituentur, per quæ fumus exilire queat.

Alembicus. Frequens nunc eſt vſus inſtrumenti cuiuſdam cuprei, quod alembicum vocant, in cuius camera inferiore trabeculæ ferreæ, quæ prunas ardentes ſuſtinent, continentur, in media boccia, in ſuprema capitellum roſtratum ac coniforme, & aliquãdo rotundum cum refrigeratorio inſtar aheni efformato, vt copioſam aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum validius incaluit, per epiſtomium in eius parte decliui ſitum, effunditur, vt noua & frigida denuo affundatur.

In multis alembicis roſtrum prominet longiſſimum, rectumque, & ſæpe inſtar ſerpẽtis, à quo ſubinde nominatur, flexuoſum, vt per dolium frigida plenum traiiciatur, & aqua prolectata magis concreſcat & contemperetur.

Inſeruit quoq; deſtillationi, quæ fit per arenam, aut cineres boccia quædã vitrea, incurua, retorta, dicta vt etiam alia recta, quæ à veſica nomen habet, figura ouali, vitrea aut cuprea intus ſtanno obducta, quæ his inſeruit deſtillandis, quæ facili negotio in altũ ſubleuãtur; vt radices, ſemina, folia, flores, & aromata. Quæ vero difficilius attollũtur, vt pinguedines, reſinæ, lacrymæ, *Retorta veſica.*

H gummi,

gummi, retorta vitrea, denſiſſima, aptius ſublimantur.

Varia deſtillandi formæ. Sunt vero tam variæ deſtillandi formæ, tamq; varia deſtillandi inſtrumenta, & inſtrumentorũ materiæ, vt vix poſſint certis legibus coerceri. Vetus tamen hæc inualuit cõſuetudo, vt vulgus Pharmacopœorum plantas recentes multaque alia medicamẽta deſtillet alembicis plumbeis intus ſtannatis, quę non tantum adferunt nocumenti, vt plerique reformidant. Vitrea tamẽ & figulina meliora ſunt, ſed quæ facile franguntur, fracta eiiciuntur inutilia. Quę autem caloris vehementiam non ſuſtinẽt, melius in balneo Marię deſtillãtur, dein in cineribus, in quib. vt in balneo, calor mitis ac tẽperatus aſſeruari poteſt ac foueri. In arena & limatura ferri nõ item Hæc enim vix, niſi calore acerrimo incaleſcunt, vnde oleis deſtillatione prolectandis cõmodiſſime vſurpantur. Debent vero aquæ deſtillatæ dies aliquot inſolari in vaſis charta foraminulenta obturatis, vt impurior magiſque excrementitia portio reſoluatur, ſimulque impreſſum deleatur ignis veſtigiũ, quod aquas deſtillatas ſolet comitari.

Quomodo aqua deſtillata inſolanda.

CAP. XXXII.

De deſtillatione per deſcenſum.

VTROQVE calore, & humido, & ſicco fit deſtillatio, tam per aſcenſum, quam per deſcenſum. Per aſcenſum, quando vi caloris ignis ſolius, aut aquæ, vel alius corporis interpoſiti, materiæ in cucurbita latentis portio tenuior ſurſum ad capitellũ aduolat, ibiq; condenſata ad roſtrũ decliue ſuo pondere delabitur, & ad lagenam aut vas aliud, recipiens dictum, roſtro ſubditum effluit. Atq; vt deſtillatio per aſcenſum fit pluribus modis, ſic etiam quæ per deſcenſum. Alia enim proprie dicitur fieri per deſcenſum, quando ſine exaltatione humor eductus ſtillat deorſum. Alia per inclinationem, alia per tranſudationem, alia per lacinias ſeu filtrationem.

Varij deſtillationis per deſcenſum modi.

Quę fit ſine calore, vt exprimẽdo & colando, impropriẽ deſtillatio nũcupatur, ad huncque locum minime debet referri.

Deſtillationem fieri interdum ſine calore. Deſtillatio autem per deſcenſum, aliquando fit ſine calore, vt cum in aere vapido, vt in cella vinaria ſacculus ſuſpenditur impletus *myrrha* aut *tartaro*. Hæc enim, vt alia multa, in vdo loco diu aſſeruata tabeſcunt, & ſuccum purum velut exudãt, atq; in catinum ſubditũ emittunt. Frequentius vero fit cum igne, cuius vi nõ ſolum aquæ, ſed etiam olea per deſcenſum prolectantur. Sic enim *aqua roſarum* aut florũ quorumlibet optime deſtillatur. Olla ſumitur cuprea, aut ænea, vel figulina, panno tegitur lineo, aut cannabino vndequaque firmiter ſuccincto; roſæ deſuper, aut alii flores imponuntur, dein patina prunis impleta ſuperponitur floribus, ex quibus calefactis exudabit aqua optima in ollam ſubiectam. Ignis autem ita regendus, ne flores adurantur, proinde multi prudenter chartam inter vas ignem continens & flores adhibent. Sic enim vim caloris tutius perferunt. Hic vero deſtillandi modus vt facilis, ſic plebeculæ familiariſſimus.

Quomodo aqua educatur per deſcenſum.

Deſtillatio in fimo. Sunt, qui in fimo aut alia re putrente aquas deſtillant, ſed quib. facile carere poſſit Pharmacopœus, *penes quem munditiès omnis eſſe debet, & ſelectiorum remediorum præparatio.* Magis arridet illa deſtillatio, quæ fit in calore Solis, hoc modo. Roſis aut aliis floribus impleta matula, ollæ alteri ſubiectę probe applicetur, & firmiter coniungatur, dein Soli exponatur ſplendiſſimo: Si enim illius radii ollam ſuperiorem verberarint, aqua ſtillabit optima in inferiorem.

Deſtillatio in calore Solis.

Oleorum deſtillatio per deſcenſum. Oleorum autẽ per deſcenſum deſtillatio difficilior eſt, vixq; niſi magno cũ apparatu, labore, & tempore perficitur. Eſt vero Chymicis valde familiaris, qui variis modis olea per deſcenſum prolectant. Ita enim vaſa, aliaq; inſtrumenta deſtillationi inſeruiẽtia apparant, vt via non detur ſurſum aſcendẽdi, ſed velut colliquefactus & eductus humor deorſũ inſtar ſtillicidii exudat. Locum habere ſolet in his, quæ calor aſcẽſorius deſtrueret, vel à fortib. ſpiritib.

diſſi-

diſſiparentur, antequam cōſiſtere poſſent.

Deſtillatio per tranſudationem.

Huius autem deſtillationis varii tradūtur modi: Alia enim fit in fornace per trāſudationem, per quam humor prolectatus tranſudat, & guttatim in excipulū delabitur, igne ſupra adhibito: Alia quoq; fit per tranſudationem, ſed inhumando, quando ſcilicet fouea in terra excauatur, in quam demittitur olla, cuius orificio alterius ollæ fundum foraminulentum adaptatur, & optime coniungitur. Orificium vero ſuperius ſuperioris ollæ materiam deſtillandā continentis operculo commodo tegitur, & firmiter agglutinatur; tum adhibita terra ſepelitur vtraque olla vſque ad ventrem ſuperioris, ita, vt commiſſura lateat: Dein ignis admouetur per gradus, pro deſtillandæ materiæ conditione & natura. Res enim ſolidior maiorem poſtulat calorem, minus ſolida minorem.

Deſtillatio per inclinationem.

Eſt vero alia deſtillatio media inter aſcenſoriam & deſcenſoriam, quę fit per inclinationem, in qua ſcilicet parua fit eleuatio, indeque mox deorſum reflexio. Vocatur quoque deſtillatio per retortam, quia fit in boccia reflexa, in cuius curuatura ſpiritus coadunati deſcendere coguntur in receptaculum inferius locatum, & proboſcidi retortæ probe iunctum. Debet vero retorta in fornace, vt decet, extructa decumbere, cuius venter in catino arenario vel cinereo ſepeliatur, & cornu per rimam extra propendeat.

Quando retorta in deſtillationib. vſurpanda.

Porro ſolent vſurpari retortæ in his, quę difficilime aſcendūt, vt in oleis metallicis & ſpiritibus mineralium, in quib. educendis, cū ignis ſæpius vehementiſſimus deſideretur, cauendū, ne retortæ diſrumpantur. Proinde antequam igni adhibeantur, luto, aut argilla aut alia conueniente materia debent incruſtari, maxime vero, ſi ipſis nitroſa includantur, & ſine intermedio cinere aut ſabulo igni violentiſſimo adhibeātur. Sed quia noſtri nō eſt inſtituti, Spagyricorū deſtillationes recēſere, nec illorum matralia, cucurbitas, ampullas, vaſa hermetica, circulatoria, ſublimatoria, catinos, ollas & fornaces deſcribere, deſtillationis præcepta non vlterius perſequemur: hæc enim multo facilius & citius praxi & manuum actione ediſcuntur.

Plures autem non modo deſtillationes, ſed præparationes aliæ à Chymicis tradūtur, vt ſublimatio, cohobatio, exhalatio, euaporatio, exaltatio, & aliæ multæ, quarū pleni ſunt eorum libri. *Sublimatio* dicitur, quando extractum vaſis partem ſublimem attingit, ibique ſubſiſtit. *Cohobatio*, quando id, quod prolectum eſt, denuo capiti mortuo redditur. Caput vero mortuum illis eſt velut exucca fex, & expers qualitatis excrementum: fit tamen interdū materia ſalis chymici. *Exhalatio* eſt ſpirituū ſiccorum per calorē in aera diſſipatio. *Euaporatio* humidorum reſolutio. *Exaltatio* autem non idem ac ſublimatio deſignat. Eſt enim artificioſa præparatio, per quam res quodammodo immutatur, vt ad altiorem ſubſtantię & virtutis dignitatem perducatur; vt cum rude quidpiam crudumve maturatur & perficitur. Huic dicuntur inſeruire maturatio & gradatio; maturationi, digeſtio & aliquando circulatio. *Maturatio* eſt exaltatio è rudi crudove ad coctū & magis elaboratum atq; perfectū. *Digeſtio* eſt maturatio ſimplex, per quam res incōcoctæ & intractabiles calore digeſtorio coquuntur, & mitiores tractabileſque redduntur. *Circulatio* eſt liquoris puri per ſolutionem circularem, ope caloris in vaſe Hermetis, ſeu Pelicano, exaltatio. *Gradatio* vero proprie ad metalla pertinet. Eſt enim illorū ad bonitatis & perfectionis gradum maiorem exaltatio, qua pondus, & color, & conſiſtentia ad excellentiorem gradum perducuntur. Sed ne longius à propoſito digredi videar, Chymicis ſuas præparationes relinquam. Tractatio enim deſtillationum eo me impulit, vt hæc obiter attingerem, & velut parergon, ad latus, breuibus lineis depingerem.

Sublimatio. Cohobatio. Caput mortuum. Exhalatio. Euaporatio. Exaltatio. Maturatio. Digeſtio. Circulatio. Gradatio.

FINIS LIBRI SECVNDI.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM JOANNIS RENODÆI LIBER TERTIVS;

De compoſitione medicamentorum generalium.

CAPVT I.

Cur medicamenta componantur.

VT ſimplex compoſito naturâ prius eſt, ſic medicamẽta ſimplicia compoſitis; primumq; veteres Medici, referẽte Plinio, *cap. 2. lib. 26. nat. hiſt.* ad morborum curationem ſimplicia tantum præſcribebant, vt Diocles, Praxagoras, Chryſippus, & Eraſiſtratus. Hippocrates quoque, qui primus artis Medicæ fundamenta ſtabiliuit, ac leges condidit, omnibus pene affectib. medebatur ſolis ſimplicibus medicamentis. *Neceſſitas* tamen *exercitatos coegit Medicos*, inquit Aetius, *c. 25. tetr. 4. ſerm. 2. aliquando noua conquirere remedia, & ex ſimplicibus quadam cõponere, cum ſcilicet ſimplicia vbiq; mederi non poſſunt. Nam ſi ſolis ſimplicibus*, ait Galen. *c. 5. li. 1. comp. med. general. vniuerſos præter naturã affectus curare liceret, nullus vtiq; compoſiti vnquã vſus foret.* At nullũ datur tale ſimplex, quod præſtare id valeat: quare cõpoſitionis medicamentorũ neceſſarius eſt vſus; maxime vero in morbis, qui cõtrarias ſimul medicamẽti facultates deſiderãt, quę in his, quę ſuapte natura proueniũt, nõ inueniuntur.

Multæ autem ſunt compoſitionis medicamentorum cauſæ [*Serapio c. 2. lib. 7.*] *Multas eſſe cauſas compoſitionum medicamentorum.*

1\. Prima, quando morbo profligando deeſt aliquod ſimplex medicamentũ omnino contrarium: tunc enim aliquod compoſitũ vſurpatur, quod ſimplicis ſuppleat defectum; vt cum ad vlcus moderate detergendum, miſcemus duo ſimplicia medicamenta: vnum, quod potenter; alterum, quod negligenter id præſtat, ex quorum concurſu ac cõmiſſione vnũ naſcitur moderate deterſoriũ.

2\. *Secunda* compoſitionis cauſa eſt, vt violẽtia medicamenti obtũdatur, vel vt eius ignauia excitetur. Violenta

ciut.

eius qualitas hebeſcit admixtione benigníoris, aut oppoſiti, vt cũ acrib. lenienda permiſcẽtur, amaris dulcia, impẽſe calidis
3. refrigerantia, malignis cardiaca. *Tertia* ratio deprompta eſt ab affectuum curandorum varietate. Quot enim ſunt affectæ partes & humores noxii, tot medicamenta his analoga & deſtinata debent præſcribi. Cerebro ſiquidem & pulmonibus, aut aliis partibus male affectis, id dari medicamentum debet, quod ſingulis proſpiciat, & à
4. cauſa morbifica liberet. Situs quoque & dignitas partium affectarum compoſitionem neceſſariam demonſtrant; nam pars quælibet non ſolum roboranda, quæ principatum obtinet; vt cerebrum cephalicis, cor cardiacis, vt iubet Galenus *cap.1. libr.1. comp. med. gener.* ſed etiam ſæpe alteranda, & ab humore peccante vindicanda, quod vno atque ſimplici medicamento fieri minime poteſt. Pars inſuper longe à remediis diſſita, oſtendit ſæpe attenuantia permiſceri debere, vt facilius qualitas medicamenti ad partem deferatur, vt oſtendit Galenus *libr.1. de comp. med. per genera.*

5. Sunt aliæ quædam compoſitionis cauſæ minus neceſſariæ, vt cum ad gratiam palati, vel cordis medicamenta dulcorantur *ſacharo*, aut *melle*; vel condiuntur *cinamomo*, aut aliis aromatis; vel diluuntur in decoctis idoneis, vel in forma boli, aut electuarii ſolidi componuntur. Ad odorem enim, ſaporem, colorem, & iucunditatem medicamentorum, atque ad eorundem conſeruationem in futuros vſus, multa ſæpe adiunguntur, permiſcentur, & ſimul vniuntur.

CAP. II.

De ſyrupis in genere.

CVM plantæ multæ non ſemper nobis ſint ad manum, ſed earum vel folia aruerunt, vel radices in terra latent hyeme, vel earum vis poſt flores & folia amiſſa perit, nec dum vrgente neceſſitate expetuntur, poſſunt inueniri; ex his futuros vſus aut ſucci extrahuntur, aut decocta parantur, *mellis*, aut *ſachari*, aut vtriuſque ſimul quantitate ſufficienti condita, vt poſſint in tempus longiſſimum, viribus integris manentibus aſſeruari, præcedente multa cõctione, vt ſyrupi conſiſtentiam acquirant. Eſt autem ſyrupus *medicamentum quoddam liquidum, ex ſuccis, vel decoctionibus, cum melle aut ſacharo, ad ſaporis gratiam & conſeruationem tamdiu coctum, donec iuſtam conſiſtentiam acquirat*: cuius indicium eſt, ſi guttula in marmor effuſa non diffluat, ſed hæreat aut digitis excepta, horum abductione in fila ducatur. *Syrupus quid.*

Sunt vero ſyrupi Arabum inuenta, quos Auicenna *lib.5. ſerm.1. tract. 6.* vocat decoctiones, vel ſuccos inſpiſſatos cum dulcedine, iuxta vocem Arabicam *Sçarab*, quæ potum quemlibet, modo ſuauem, vel *Srab*, quæ vinum dulce vel potius ſyrupum noſtro more paratum, aut potionem medicatam deſignat: Græci propomata, vel propotiſmata, & aliquando ἀποκυλίσματα, vocare ſolent. Sæpius tamen his nominibus veteres *Oinomel*, aut alias potiones mellitas intellexerunt: nam antiquioribus Græcis vix Syrupi nomen, eiuſq; parandi modus innotuit. *A quibus inuenti.* *Sçarab.*

Contendunt nonnulli probabilius ſyrupos dici ab ὀπὸς, id eſt ſuccis, & σύρω, id eſt, traho, quaſi ſint ſucci extracti: ſiue quod è Syria primum ſint allati; ſiue ab eo, quod Alexandro Aphrodiſeo dicitur σίραιον, defrutum, muſtum, ſapa, aut dulcis ex vino & melle potio. *Nominis ſyrupi etymologia.*

Perfecte autem coquuntur ſyrupi cum *melle* aut *ſacharo*, ne corrumpantur, totoq; anno ſint vſui, habentque propterea conſiſtentiam craſſiorem, eamque mediam inter ſapam & iulepum, vt apozema inter iulepum & ſyrupum. Syrupus enim eſt minus craſſus ſapa, ſyrupo iulepus, apozema iulepo. Sapæ enim vt ſyrupi, quia craſſiores diutius & tutius ſine corruptione ſeruantur; apozemata & iulepia, quia tenuiora minuſque cocta, minus. Vix enim integram hebdomadam perdurant, ſolentque à Medicis in rem præſentem imperari, vt

quoties rei neceſſitás poſtularit, ægrotis exhibeantur. De his vero fuſius *libro ſequēti* tractabimus: Nunc enim de his agimus, quæ apud Pharmacopolas in longiſſimum tempus aſſeruantur ad futuros vſus: ex illis tamen in rem præſentem, vel apozemata conficiuntur, ſi in plantarum decoctis; vel iulepia, ſi in aquis ſtillatitiis diſſoluantur. Sæpe quoque eclegmatum, opiatarum, & conditorum confecturam ingrediuntur, tum vt gratiam & vim præſtantiorem, tum vt conſiſtentiam acquirant ſcopo propoſito conuenientiorem. Per ſe tamen & impermiſti ſæpiſſime præſcribuntur: maxime vero qui ſenſim lambendo, ad expectoratum mouēdum debent aſſumi, vt ſyrupi omnes bechici, cuiuſmodi ſunt *ſyrupus de tuſſilagine, violatus, de glycyrrhiza, capillorum Veneris, de hyſopo*, aliique quamplurimi, qui propter dulcedinem ſputum concoquunt.

Materia ſyruporum.

Fiunt autem ſyrupi ex decoctione herbarum, radicum, fructuum, ſeminum, florum, vel earum ſuccis, atque etiam aliis quibuſdam, quæ feliciter poſſunt decoqui. Eliguntur vero decoquenda, quæ intentioni reſpondeant, ſeu ad partem quādam roborandam, ſeu ad humorem quēlibet vitioſum emendandum, vel educendum, vnde ſyruporum nunc proſtat tanta varietas. Componuntur enim ad calefaciendum, refrigerandum, humectandum, ſiccandum; ad aperiendum, obſtruendum, incidendum, incraſſandum, & purgandum.

Decoctio vero eorum, ex quibus ſyrupi parantur, fieri debet in aqua, interdum pluuia, ſæpius fontana, aut fluuiatili, eaque optima, qualitatis ſcilic. omnis experte. Cuius quantitas rerum coquendarum quantitati & duritiei reſpondeat. Quæ n. duriora ſunt, vt radices & ligna, vix niſi tēpore multo, & aqua multa coquuntur citra aduſtionem. Proinde quantitas aquæ augenda eſt, quando ſimplicia diutius coquēda ſunt, vt etiā quando nimis ſunt amara.

Aqua optima qua.

Decoctum colatum & clarificatum denuo coquitur cum pari quantitate ſachari, aliquando mellis, ſæpe cum ambobus, & interdum cum ſapa & alterutro, vt in Officina patebit.

CAP. III.

De Propomatis.

Propomata quid.

MELLE dulcoratos omnes potus, generali ſignificato, veteres Græci [*Aet. c.30.cent.3.ſer* 1.] Aetii & Pauli [*Paul. Æg. c.15.lib.7. de remed.*] iudicio Propomata nominarunt. Cum enim illis vix *ſacharum* innotuiſſet, potulenta multa ad gratiam palati mellita reddebant, quæ nunc nos ſacharata, vt ſuauiora efficimus. Quædam tamen non *ſachari* defectu, *melle* condiuntur, tum ad peculiarem ſaporis conditionem, tum ad qualitatum, quibus pollet, eximiarum conſecutionem. *Mel enim præter dulcedinem, quam adfert linguæ iucundiſſimam, tantam vim habet conſeruandi, vt ſalis loco in multis vſurpetur*. Babylonii [*Dionyſ. Areop.*] enim corpora mortuorū olim in melle ſepeliebant: & Appius [*Herod. in Thalia.*] cocus, vt ſine ſale diu carnes aſſeruaret, melle contegebat. Multa quoque condita, vt & alia pleraque medicamenta, mel excipiunt, tum vt magis arrideant, palatoque ſint gratiora, tum vt ſecurius abſque corruptela conſeruentur, & vires acquirant inſigniores. Vnde Galenus *cap.177. de ſimpl. medic.* recte ſcripſit, *mel omnibus antidotis poſſe tuto commiſceri*: Eſt enim dulciſſimum [*cap.* 11. *lib.*1. *de alim.*] ſuccumq; gignit tenuiſſimum; & medicamentis admixtū efficit, vt ea permaneant [*Paul. cap.*14 *lib.7. de remed.*] ac durent. Nō tamen omnib. æque ſalutaris eſt illius vſus: nam vt [*cap.8. lib.2. de fac. nat.*] ſenib. & frigidis confert, ſic acute febricitantibus, & iuuenibus præſertim bilioſis obeſt ſæpiſſime, quia in corporibus calidis cito mutatur, & bileſcit, & amareſcit, atque igni ſi pluſculum admoueatur [*cap.* 16. *lib.* 4. *ſimpl.*] amarum efficitur, vt etiam vetuſtate. Pa-

Melle qui corpora condiebant.

Pater Galeni mel amarum habebat.

te. Pater enim [*cap.* 11. *lib.*1. *de Antidot.*] Galeni mel quoddam habuit ita amarum, ac ſi in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex abſynthio mel apes colligunt: idipſum tamen & Athenienſe & optimum fuiſſe dicebat: verum temporis diuturnitate amarum euaſiſſe. Mel autem primus oſtendit Ariſtæus quidam Athenienſis, authore Plinio, *cap.*56.*lib.*7. Et Curetes populi omnium primi, illius vſum docuerunt, licet Bacchus illius perhibeatur author ab Ouidio, dum ait;

Mellis primus inuentor.

Liber & inuenti præmia mellis habet.

Porro ex melle multa medicamenta parantur, necnon potiones quædã vel liquidiores, iucundæ Paulo dictæ, *vt hydromel aquoſum* & parum coctum; vel craſſiuſculæ, & diutius coctæ, vel inſolatæ, vt *hydromel vinoſum* vulgo dictum, vt *oxymel*, & alia pleraque medicamenta, quæ à melle habent nomenclaturam, vt *mella medicamentoſa ex violis, anacardis, roſis*, & ſimilibus.

Quid hydromelitis nomine intelligendum.

Hydromelitis vero nomine multa cõprehenduntur, vt *mulſa, melicratum, hydromel aquoſum & vinoſum*, ſimplex & compoſitum. Nullum tamen eſt adeo ſimplex, quin melle conſtet & aqua, vt nominis indicat notatio, verum ſic ad differentiam magis compoſiti nuncupatur, cuius multæ differentiæ ſparſim deſcribuntur à primæ notæ Medicis, *vt à Galeno lib. de Dinamid. & Paulo lib.7. de re med.*

In hydromelite quæ mellis ad aquam proportio.

Varia autem eſt in hydromelite conficiendo mellis ad aquã proportio, pro vario Medici ſcopo, atq; ſumentis temperatura. Æſtatis enim tempore, & iuuenib. aquoſiſſimum præſcribitur; hyeme, & ſenib. ac pituitoſis magis vinoſum ſeu melleum. Sic enim placuit maioribus noſtris hydromel parum aquoſum & perfecte coctum, non improprie nominare. Saporem namque & calorem vini cuiuſdam generoſi, vt maluatici, referre videtur. Sputum enim potenter mouet, pituitam concoquit, calorem fouet natiuum, & ſtomachum roborat. Eius genuina deſcriptio & parandi modus traditur in officina à nobis edita.

Hydromel vinoſum.

Melicratũ, mulſa, & hydromel, idem.

Et licet vna non ſit aquoſi melicrati ſeu mulſæ, aut hydromelitis (hæc enim nomine tantũ, non re diſcrepant) conficiendi norma, vulgaris tamen præparatio, à Meſue *part.3. diſtinct.6.* tradita, eſt aquę librarum octo ad vnam mellis, tamdiu ſolum ſimul coctorum, donec ſpuma amplius non emergat, quam opinionem ſequitur author luminaris maioris. Multi tamen cuique libræ mellis, aquæ libras decem, & aliquando duodecim miſcent, pro intentionis varietate.

Hydromel ruſticorum.

Ruſtici loturam fauorum colatam æſtate decoquunt, optimeq; deſpumant, dein in vaſis ampliſſimis reponunt, & ſuſpenſo in vaſe pauco fermento nodulo ligato, biduum aut triduum relinquunt; tum magna voluptate ad ſitim explendam bibunt. Eſt enim potus hic dulcoacidus, & illorum palato ſuauiſſimus: alii incoquunt mellis libras ſex in aquæ fontanæ libris quinquaginta, optimeque deſpumant: deinde fermenti vnciam vnam cum dimidia vel vncias duas diſſoluunt, & in dolia coniiciunt, relicto quodam ſpatio, vt duorum, aut trium digitorum vacuo.

Apomeli.

Apomeli vero parum dilutum eſt, vireſque vt æquat hydromelitis vinoſi, ſic mellis ad aquam proportionem habet eandẽ, eundemq; parandi modum, vt *in officina* demonſtrauimus.

Oinomel.

Inter potiones mellitas annumeratur *Oinomeli*, quod fit ex partibus duabus vini veteris, & vna mellis. Interdum etiam ex partibus ſex muſti & vna mellis ſecundum Oribaſium *cap.*25.*lib.*5.*collect.* Et quia mel tenuium eſt partium, atque dulciſſimum, medicamenta, quæ illud admittunt, ad craſſorum humorum attenuationem, coctionem & expurgationem maxime conducunt.

CAP. IV.

De ſyrupis mellitis.

QVOD Græcis *oxymeli* dicitur, & Arabibus *Secaniabin*, Pharmacopœi ſæpe, nec improprie ace-

acetum mulſum nominant. Eſt enim acetoſus ſyrupus, ex aqua & melle, ſeu mulſa, & aceto paratus, vnde dulco-acidus guſtu percipitur: Saporemq; vt miſtum habet & varium, ſic quoque vires miſtas, tam ratione mellis ad acetum, quam aceti ad ſeipsũ. Acetum enim pugnantibus qualitatibus conſtat, eſtque [*Gal. lib.* 1. *ſimpl. & libr.* 2. *comp. med. loc.*] frigidum & calidum, diſcuſſorium & repulſorium. Proinde *oxymel* morbis calidis prodeſt & frigidis, humores craſſos & lentos incidit & attenuat, abſtergit, ſputum educit, obſtructiones aufert, humores frigidos ad expulſionem præparat, calidos temperat, & ſitim extinguit. Mel enim humoribus frigidis reluctatur, acetum illorum lentori, aqua calori: efficitque præterea, vt mel diutius concoquatur, commodius deſpumetur, & oxymelitis virtus melius diſtribuatur, vt recte Meſuei interpres notauit. Non ſolum autem mel eſſe debet optimum, *dulciſſimum* nempe & *acerrimum*, *colore pallidum*, *nec valde craſſum*, *nec dilutum*, *& quod ſpumæ parum egerat*; ſed etiam aqua, quæ cum ſit tam ſanis, quam ægrotis commune ſolatium, vt loquitur Galenus *cap.* 17. *lib. de renum dignot. & medicat.* omnibuſque maxime neceſſaria puriſſima, ac optima eſſe debet. Talis autem indicatur guſtu, viſu, olfactu: *Guſtu*, ſi nullam plane qualitatem præ ſe ferat, ſed videatur ab omni qualitate immunis: *Viſu*, ſi pura, ſincera, & exquiſite clara: *Olfactu*, ſi eorum nihil ineſt, quæ in aquis vitioſis eſſe olfactus teſtatur. Acetum quoque optimum ſit, eſt neceſſe, & album potius, quam rubrum, non ſtillatitium, nec acquoſum; ſed acerrimum, quod vim habet ad incidendũ & tenuandum potentiorem. Ab aceto ſiquidem id habet *oxymel*, vt inter pharmaca numeretur, cum vix in eorum cenſu ſit mulſa, inter vtrumque eſt *Apomeli*, à Serapione *Acumeli* dictum.

Acetum eſſe calidum & frigidum.

Oxymelitis qualitas.

Mellis optimi nota.

Aquæ bonitas qui dignoſcatur.

Acetum quodnam optimum.

Cum autem cuiuslibet aceti non ſit eadem virtus, nec ſingulis hominibus in guſtãdo eadem delectatio, apud omnes mellis ad acetum non eſt eadem proportio. Sunt enim, qui magis, alii, qui minus mellitum, aut acetatum deſiderant. Vnde Serapio cenſet, debere fieri ſecundum illum, qui bibit ipſum, vt loquitur. Deſcriptio tamen à Meſue & Oribaſio tradita recipitur, & vbique parata inuenitur.

Fit autem ex *aceti vna parte*, *aquæ partibus duabus*, *& mellis quatuor*: omniaque ſimul coquuntur ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris. Licet enim minus perfecte coquatur, ratione tamen mellis, tuto ac diu ſine corruptela ſeruatur.

Oxymelitis præparatio.

Dicitur vero oxymel ſimplex, collatione facta ad magis compoſitum, quod ſcilicet præter aquam, mel, & acetum, multas excipi radices, aut fructus, cuiuſmodi multæ formulæ deſcribuntur à Nicolao Myrepſo & recentioribus.

CAP. V.

De ſuccis mellitis.

RVSTICORVM *ſacharum eſt mel*, quo ſæpe *ceraſa*, *ribes agreſtam*, *& pyra* cõdiunt. Pharmacopœi vero non ſachari defectu, ſed recto Medicorum conſilio fulti, fructus quoſdam, ſuccos & flores melle cõficiunt, efficiuntque velut conſeruam, ſapam & ſyrupum. Conſeruam quidem, vt mel illud roſarum, *Geleniabin* Arabibus, & *Rhodomel* Græcis dictum, quod fit ex *vna parte florum roſarum rubearum contuſarum*, *& triplo mellis deſpumati*: Sapam, vt mel paſſulatum, quod ex *libra vna paſſularum mundatarum*, *in libris tribus aquæ per diem integrum maceratarum*, *coctarumque ad dimidias*, *& poſtea colatarum*; *& aqua mellis deſpumati quantitate conficitur*: Syrupum, vt mel aliud roſatum, quod ex pari mellis deſpumati & ſucci roſarum rubrarum pondere paratur. Mel quoq; mercuriale ſimili modo conficitur, & coquitur in conſiſtentiam ſcilicet ſyrupi craſſioris.

Geleniabin. Conſerua roſarum.

Mel paſſulatum.

Vt autem varia eſt mellis roſati conſiſtẽtia, ſic varia deſcriptio præparatioque. Multi enim eandem quantitatem roſarum ab vnguibus purgatarum & mellis ponunt, vt Meſ-

vt Meſueo placuit, non tamen, vt ille, excoquunt igne, ſed Soli æſtiuo per dies decem aut duodecim exponunt, antequam in Pharmacopolio reponant. Sic citra colaturam paratum *rhodomel*, vt recentioribus vocari ſolet *mel roſatum foliatum*, & à nonnullis, *Conſerua mellis roſarum*.

Rhodomel. Mel roſatū foliatum.

Quod vero ex partibus æquis ſucci roſarum rubearū, & mellis deſpumati conficitur, propter ſaporem, conſiſtentiamque, *ſyrupus mellis roſati* nuncupatur. Inter vtrumque medium eſt, quod partim ex foliis roſarum & earum ſucco, atq; pari mellis pondere præparatur. Prior tamen parandi modus magis recipitur, illiuſque inſtar cætera mella medicata ex aliis floribus conficiuntur.

Cur præſtet hæc inſolari quam coqui.

Præſtat autem ea inſolari, quam igne decoqui, quia facile diſſipabilis florum odor perit, illorumque qualitates vix integræ remanent poſt cocturam. Inſolatum vero facillime ferunt, qui calore potius blando, ac longiore, quam feruido ac breuiore agens, iſta medicamēta melius permiſcet. Mel tamen illud, quod ex roſis paratur recentibus, igne lento ſolet concoqui; quod ex ſiccis, tantum inſolari.

Quoquo modo paretur mel roſatum, ſeu ex floribus integris, vel piſtis, ante vſum debet paululum calefieri, vt percoletur, vocaturque tunc mel roſatum colatum.

Quomodo mel ex fructibus parandum.

Vt autem fructus duriores ſunt coctu difficiliores, & minus diſſipabiles foliis & floribus, ſic mel ex illis medicatum diſſimili modo paratur. Inſolatus enim non ſufficit, ſed longa concoctione opus eſt; idque in aqua, priuſquam mel accedat ad confectionem. Atque vt rite fructus percoquantur, debent viginti quatuor horas in aqua tripla macerari, dein ad tertias aut dimidias feruefieri: Tandem colaturæ par mellis pondus additur, peragiturque concoctio ad conſiſtentiam ſyrupi.

CAP. VI.

De ſapis.

Ex herbis fructibuſq; ſucci educuntur, qui vbi colati & expurgati fuerint, & Solis aut ignis beneficio conſiſtentiā nacti fuerint duriuſculam, ſapæ & ſuccagines medicatæ, Græcis ἀποχυλίσματα, & Arabibus *Rob*, ſeu *Robub* nominantur. Sapa tamen proprie loquendo, *vinum eſt ex vuis albis maturiſve expreſſum, & ad mellis conſiſtentiam percoctum*, eſtque verum Rob Arabum. Alia vero quæuis ſuccago extracta, & ad iuſtam ſpiſſitudinem percocta, generalius *Robub* appellatur.

Rob & Sapa quid.

Robub.

Iſta tamen Barbarorum nominum diſtinctio fere negligitur, & ſine diſcrimine Rob & Robub pro quouis inſpiſſato ſucco vſurpantur, vt ex Meſue liquet, qui proprij idiomatis non ignarus, quoſuis concretos ſuccos, potius Rob, quam Robub nominat, licet aliter ſenſerit interpres.

Extrahuntur autem ſucci vel prelo, vel ſolo manuum compreſſu, dein per mantile traiiciuntur, vt quicquid ineſt ſordium, linteo adhæreſcat, & purior tantum ſuccus tranſmittatur; qui poſtea lebete, aut alio vaſe exceptus inſolatur, vel igni lento coquitur, dum craſſeſcat, & formam ſolidam acquirat. Sic enim illius aquea humiditate reſoluta, in multos menſes annosve ſine putredine aſſeruatur.

Porro ſuccaginum aliæ ſimplices ſunt, aliæ compoſitæ. Ex ſimplicibus quædam ſubſtantiam habent friabilem, & facultatem purgatoriam; coquunturque diutius, vt perfectam ſoliditatem acquirant: cuiuſmodi eſt *aloe*, *ſcammonium*, & ſimilia: Aliæ ſubſtantiam habent magis lentam & viſcidam, & qualitatem vt plurimum aſtrictoriam acidamque, vt ſunt omnia Rob à Meſue *diſtinct.* 6. tradita. Compoſitæ ſuccagines dicuntur, quæ præter ſuccos concretos ſacharum admittunt, vt *Rob berberis conditum*, *rob citoniorum*, *mororum*, & ſimilium fructuum.

Sapæ ſimplices & compoſitæ.

Defrutum quid.

Vt ergo defrutum dicitur *vinum dulce ad tertias tantum coctum & expumatum, ac liquidum adhuc manens*, ſic ſapa proprie dicitur vinum expreſſum in conſiſtentiam duriuſculam calore inſpiſſatum, quod & *rob*, & *robub* dici poteſt. Si quis nominum, quam rerum magis ſolicitus eſt, liceat illi Robub ad omnes æque ſuccos potius referre.

Saparum vſus.

Vſus ſaparum ad multa commendatur, præſertim ad morbos oris, ſæpeq; præſcribuntur per ſe, nonnunquam & aliis confectionibus admiſcentur, vt *diamoro, diacodio*, & quibuſdam ſyrupis.

CAP. VII.

De conſeruis.

FLORVM virtus facile cum ſit diſſipabilis, vix diu retinetur integra, ſed multũ coctione, vel tẽpore imminuitur & reſoluitur ſępe. Vt autẽ retineatur, flores ſacharo aut melle cõdiri ſolent, efficiturq; conditum, quod multos menſes annoſve ſine magno virium diſpendio conſeruatur, vnde conſerua non improprie nominari cõſueuit: cuius duæ differentiæ ſtatuuntur;

Conſeruarũ differentia.

vna dicitur liquida ſeu mollis: digitis enim prementibus cedit, illiſq; nonnihil lentoris relinquit; altera vocatur ſicca, quæ ſolidior eſt multo, atque in paſtillos efformatur, quibus potius digiti cedunt.

Quia vero flores omnes ſubſtantiam non habent æque compactam, nec eandẽ temperiem, non omnes modo ſimili condiuntur, nec eandem ſachari quantitatem in ſui conditura poſtulant.

Qui humidiores ſunt, in loco, nec humido, nec valde calido, diem vnum aut alterũ parum tabeſcent, vt ſuperflua illorum humiditas reſoluatur. Sicciores, quo recentiores & magis ſucculenti, eo meliores.

Inter humidiores, ex quibus conſeruæ fiunt, numerantur flores *nenupharis, roſarum, cichorij, violarum, borraginis, & bugloſſi*. Sicciores ſunt flores *ſaluiæ, hyſſopi, roriſmarini, arantiorum, iaſmini, betonicæ, perſicorum*, atque multorum aliorum ſimplicium, qui nunquam aut rariſſime condiuntur.

Humidiores maiorem quantitatem ſachari ad ſui confectionem deſiderant, ſicciores minorem. Quibuſdam æquum ſachari pondus ſufficit; aliis ſeſquiportio: multis duplum requiritur: *roſis* & *nymphea* conceditur triplum.

Nonnulli cum ſachari duplo pondere, aut quantitate idonea integri commiſcẽtur, & vnum aut duos menſes, pro florum craſſitie vel tenuitate relinquũtur inſolarĩ.

Conſeruæ roſarum qui fiat.

Alii, vt *roſæ* ex vnguib. purgatæ, in mortario lapideo, cum piſtillo buxeo laborioſe teruntur, & ſachari triplo exquiſite permiſcentur: poſtea reconduntur in vaſe figulino, vitrato, charta recte obturato, non foraminulenta, ne florum vis diſſipetur.

His peractis vas menſem integrum aut dies quadraginta inſoletur; Sic enim nulla virium aut odoris diſſipatione, optima fiet conditurę fermentatio, cuius ſingulas partes calor ſolis felicius peruadet, ſi ſingulis hebdomadis bis aut ter rudicula quadam agitetur.

Quidam ſacharo liquato, & ad electuarii conſiſtentiam cocto, flores aliquando integros, ſæpius tamen tenuiſſime tritos, immergunt, perfecteque commiſcent: Dein vbi eiuſmodi miſtura refrixit, pyxidibus recondunt & inſolant.

Quomodo conſerua rubra fiat.

Si inter condiendum parum *ſucci limonũ* aut *agreſtæ* adiiciatur, rubeus color, viuiduſque comparabitur, vix intra annum delebilis, ſi adhuc calens vaſe reponatur: Simul enim atq; refrigeſcit, cruſtula quædam in ſuperficie adnaſcitur, quæ colorem, odorem & virtutem diutius tuetur.

Folia autem cum ſubſtantiam habeant magis compactam, & qualitatem minus euanidam, raro conſeruæ ex illis parãtur. E longinquis enim regionib. feliciter aduehuntur viribus integris. Quædam tamen cum facultatem habeant eximiam, eamq; in ſuperficie poſitam, vix ſine facultatũ iactura exſiccãtur, vt *oxalis* & *capillus veneris verus*. Proinde ex illis optime repurgatis,

Monſpelienſis ager multis ſimplicibus luxuriat.

Mompeſſulani Medici celebres.

conſeruæ parantur, vt ex capillo veneris Monſpelieſi; Præ cæteris enim laudatur, vt & alia multa ſimplicia, quæ vberrime illo in tractu luxuriant; Audio tamē Mompeſſulum magis ob Medicorum, quam medicamentorum præſtantiam commendari.

Vtut ſit, *conſerua capillorū veneris* optima ex agro Monſpelienſi in multas Galliæ regiones aduehitur, quæ ex æquis partib. foliorum mundatorum tritorū, & ſachari puluerati ſimul miſtorum, parata eſt, & legitimo tempore ac ſufficienti inſolata.

Sunt, qui hanc conſeruatam meliorem putant, ſi ex herbæ decocto & ſacharo ſyrupus fiat perfecte coctus, cui rurſus folia herbæ mundata & optime trita permiſceantur. Sic enim vim acquirit præſtantiorem, & conſiſtentiam magis idoneam.

Conſerua ex roſis ſiccis.

Conſerua vero ſicca fit ex roſis ſiccis tenuiſſime læuigatis cū octuplo ſacharo ad conſiſtentiam electuarii cum aqua roſacea cocto, cui parum ſucci cuiuſdam acetoſi, vt *limonum*, aut *agreſtæ* commiſcetur. Reddit enim hoc acidulum conſeruam nō modo dulco-acidam & guſtui ſuauiſſimā, ſed colore magis rubrā, ac iucundiorem.

Eadem arte ex aliis floribus ſiccatis ac tritis, ſiccæ conſeruæ parantur.

CAP. VIII.

De conditis in genere.

Conditura cur fiat.

RADICES, fructus & aliæ plantarum partes condiuntur, vel ad cōſeruationem, vel ad ſaporem, vel ad vtrumque. Ad conſeruationem, ſale vel aceto, & ambobus ſæpe multa condiuntur, vt *oliuæ*, *cappares*, *crithmum*, *cucumeres & flores geneſtæ*. Ad ſaporem, *cortex citri*, *arantiorum*, *amygdalæ*, *pinei*, *caryophilli*, *nuces*, & multa ſemina, melle aut ſacharo conficiuntur. Ad vtrumque radices multæ, vt & fructus flores. Sic enim *radix Satyrionis*, *pyra*, *pruna*, *berberis*, *agreſta*, & *flores bugloſſi*, *aut violarum* ſuauius eduntur, & melius ad tempus longum aſſeruantur.

Condita liquida.

Quæ autem condienda ſunt, prius ſyrupo idoneo cōcoquuntur, & vaſis fictilibus aut vitreis ſimul cum eo reponuntur, aſſeruanturque, & à Pharmacopœis condita liquida nuncupantur. Quod ſi poſt coctionem perfectam, ea ipſa aeri exponantur, donec illorum extima ſuperficies aruerit, vduſq; lentor, quo digiti contrectantium infuſcantur, plane reſolutus fuerit, confecturæ ſiccæ nominantur.

Confecturæ ſiccæ.

Huc quadam rerum affinitate referri poſſet quædam conditi ſpecies, quæ paſta regia vocari ſolet, ſed de ea magis appoſite *libro quinto* agemus, in tractatu remediorum particularium.

Tragemata.

Ad condita ſolida ſpectant iſta bellaria, quæ aromatarii trageas & tragemata nominant. Ignis enim adiutu, & appulſu ſachari præparantur, vt cætera condita, modo tamen diſſimili. Si .n. ſemina, exempli loco, condienda ſint, ſacharū prius in cōſiſtentiā ſyrupi coquitur, dein ſenſim ſuper ſemina affunditur: Tum manu agitantur. Idq; toties repetitur, donec ea ipſa ſacharō prorſus obducta ſint & incruſtata. Hoc modo *arantiorum cortex* minutim ſecta, vt & *cinamomum* ſolet condiri. Fructus cum ſint humidiores, liquidam confecturam deſiderant; ſemina, quia ſicca, ſiccam.

CAP. IX.

De pulueribus.

PVLVERIBVS ars pharmaceutica minime carere poteſt. Cū enim medicamenta plus minus humida ſint, vel arida, ξηρά Græcis dicta; hæc pulueres, vt plurimum ſunt, illa maiori ex parte, ſunt pulueribus concinnata, vt electuaria, conſeruæ ſolidæ, trochiſci, emplaſtra, & pleraq; alia medicamēta, tum quæ intrinſecus aſſumuntur, tum quæ adhibentur exterius. Nihil ſiquidem in Chirurgia tam frequenter auditur, præſcribiturue, quā puluis ſarcoticus, aſtringēs, eſcharoticus; Nihilque tam ſedulo à Pharmacopœis præparatur ac cuſtoditur, atq; pulueres cardia-

Pulverum in Chirurgia frequens vſus.

ci, cephalici, & roborantes, qui non ſolum aliis remediorum formis commiſcentur, ſed etiam per ſe ſæpiſſime imperantur ad varios vſus, affectuſve, vt ad principes partes roborandas, conſeruandas vires, extinguenda venena, fluxiones compeſcendas, coctionem iuuandam & aluum ſiſtendam aut ciendam.

Puluis vulnerarius optimus.

Affectus vero externi ſępe ſolis, vix ſine illis curantur, vt vulnus puluere rubro, ex partibus duabus *ſanguinis draconis*, & vna *thuris* compoſito; vt vlcus cauum & deterſum puluere ſarcotico; vt ad cicatricem vtrumque perducendum puluere epulotico, cuiuſmodi eſt puluis *pompholigis, cadmia, ceruſſa, ſpodij, terra lemnia*, & *plumbi*, vt decet, præparati.

Puluis epuloticus optimus.

Pulueres in medicina quid præſtent.

In ſumma, vel medicamenta forma puluerum dantur, vel ex his ſolidiores formæ parantur, materiamque mutuantur ſuam. Hi etenim nõ ſolum in varias formas medicamentorum coaptantur, ſed ipſorum, ſeu corpus, ſeu qualitatem ſpectes, ex maxima parte ſunt baſis.

Fiũt vero pulueres ex ſelectiſſimis medicamentis, plus minuſve tritis, pro medicamenti natura & exigentia rei. Verum, quæcunq; lęuigata ſunt, ac in pollinem redacta, generali nomine, Latinis *pulueres* dicuntur, quos diſtinctius Arabũ idiomata his tribus deſignant, *ſuffuf, alkool* & *ſief*. Suffuf puluerem quemlibet, læuẽ aut craſſiuſculum cõplectitur: Alkool tantum ſignat tenuiſſimum: Sief quorundã trochiſcorum attritionem denotat, quę fit in cote, ex aqua *roſarum, aut fœniculi*, vel alterius conuenientis, ad affectus oculorum.

Alkool. Suffuf. Sief.

Ex pulueribus autem nonnulli condimentis ſunt tantũ deſtinati, qui ſcilicet ex aromaticis parãtur, vt *pipere, zinzibere, nuce moſchata, galanga, cinamomo*, & ſimilib. aromatum ſpeciebus, vocanturq; à ſeplaſiariis minutę ſpecies, quas ſolent in ſacculis coriaceis aſſeruare. Alij dicũtur cardiaci ac roborantes, qui ad medicamentariam artem tantum ſpectant, vt *puluis diarrhodonis abbatis, diacinamomi, dianiſi, latitiæ Galeni*, & ſimiles pulueres cordiales, qui reponi debent in pyxidibus aut vaſis vitreis, vel figulinis optime clauſis, ne ſubito eorum virtus expiret. Alij parantur pulueres cathartici potius in rem præſentem, quam in futuros vſus, quia diutius aſſeruati vires amittunt, aut imbecilliores multo redduntur.

Minutæ ſpecies. Pulueres cordiales.

Vix autem quilibet puluis intro ſumitur ſolitarius & immixtus, ſed aqua vel alio liquore excipitur. Exterius vero non item; nam vulneribus & vlceribus ſæpe ſolus adhibetur.

Coſmeticorum ſtudiũ.

Suffitores & coſmetici, quique fucis vetulas erugant, & tetrum expirantem ab edentulis odorem faſcinare ac tegere pollicentur, varios pulueres ex aromatis & ſuaueolentibus conficiunt, vt ex *radice ireos, roſis, ſantalis, ſtorace calamita, belzoino, ſchœnanto calamo aromatico, cinamomo, caryophillis, maiorana, ambra, moſcho, zibetho*. Ex quibus & aliis odorem iucundum ſpirantibus, varia proportione mixtis, pulueres duos inſignes, *Chyprium* nempe & *violeteum*, vt vocant, conficiunt, alioſque multos ac varios, pro varia eorum, à quib. expetuntur, delectatione. Solent vero reponi in ſacculis ſericeis, & in arculis cum veſtibus aſſeruari & geſtari. De his autem parum ſolicitus eſſe poterit Pharmacopœus, quem magis decet puluerem *diamargaritonis* habere optimum, quam *chyprium*.

CAP. X.

De Eclegmatis in genere.

Ad aſperæ arteriæ & pulmonum affectus medicamentum quoddam paratur, ſyrupo craſſius, & electuario quouis liquidius, quod Arabibus *Lohoch*, Græcis *Eclegma* & ἐκλεικτὸν, & aliquãdo ἀρτηριακὸν, Latinis *linctus* nominatur: Senſim enim velut lingendo, ſeu lambendo ſumitur; vt ſic in via diutius cunctando, aliquid in thoracem deerret, vel ſaltẽ illius bechica vis ad inania thoracis ſpatia & bronchia pul-

pulmonum deferatur, ſputum concoquat & moueat ad excluſionem, quæ feliciter naturæ robore ſuſcipitur ex ſputo concocto, per anacatharſin, ſeu per os expectorationem.

Eclegmatū vſus.

Exhibentur non ſolū mane, ieiuno ſtomacho, ſed etiam veſperi, ac inter paſtus ſæpe, ad varios effectus, pro varia intentione & medicamentorum, quibus conſtant, materia, intentione, & qualitate: dantur n. ad leniendum, detergendum, incraſſandū, incidendum, expectorandum, & ſanguinē ſiſtendum. Proinde ex medicamentis cuiuslibet ſaporis, vt olim veteres, eclegmata poſſunt confici. Diſplicent tamen valde amara & acerrima, quæ ſcilicet, præter ingratum, quem adferunt palato ſenſum, tracheam arteriam & fauces exaſperant, & pulmones moleſte laceſſunt. Acidula tamen interdum præſcribuntur ad craſſorum humorum attenuationem.

Nunc vero ſic apud omnes inualuit bechicorum vſus ad eclegmatum confecturam, vt ſolis dulcibus fere componantur, vt ſucco *glycyrrhizæ, pineis, iuiubis, ſacharo cando, aut roſato, penidiis, diatragacantho,* & eiuſmodi electuariis tritis, & melle aut ſyrupo idoneo exceptis.

Quod ſi alicuius præter naturam affectionis conditio amara vel acria poſtularit, ea minore copia reliquis medicamētis immiſcenda ſunt, tum vt liberius ſumantur, tum vt humorem contentum alterando, continentem partem non lędant. Eiuſmodi lohoch propter vim, quam habent inſignem, incidendi & aperiendi imperantur Aſthmaticis, & his, qui propter craſſos humores pulmonibus contentos difficile ſpirant.

Quæ eclegmata conueniant Aſthmaticis.

Solent vero eclegmata ſumi ex bacillo *glycyrrhizæ* parum cōtuſo, vel ex cochleari, & in ore detineri, donec ſua ſponte liqueſcant, & ſenſim dum per œſophagum delabuntur, aliquid in ſubditam arteriam ſeſe inſinuet.

Reponuntur in vaſis fictilibus vitratis, & annum integrum aſſeruata vires ſeruant integras. Quæ tamen amygdalas, nuces aut pineas excipiunt, vt ranceſcunt citius, ſic illorum virtus citius ſeneſcit.

Lohoch pro clyſteribus.

Proſtat in officinis electuarium quoddam liquidiuſculum pro clyſteribus, ex *libra vna decocti violarū, maluæ, mercurialis, parietariæ, betæ & abſynthii, cum pari pondere medullæ caſſiæ & mellis deſpumati* paratum; Quod cum ſyrupo quouis craſſius, & à *caſſia* colorem mutuetur & virtutem, *lohoch de caſſia* nominatur.

Lohoch de caſſia.

CAP. XI.

De electuariis in genere.

MEDICAMENTA, quæ foris adhibita, veneno cuilibet, ſiue intra corpus ſumpto, ſeu morſu inflicto, medentur, Alexiteria dicuntur Græcis; vt *antidota*, quæ non quidem extrinſecus adhibita, ſed intro ſumpta, grauiſſimis affectibus auxilio ſunt. Latini vero interdum, vt nomen vtrumq; retinent & confundunt, ſic ſæpius electuarii nomine deſignant. Veterum n. antidota, recentiorum electuaria ſunt, quorum pro cōſiſtentiæ varietate duo genera conſtituuntur: Alia enim ſolida ſunt, & in teſſellas, ſeu lozengias, vt vulgus Pharmacopœorum loquitur, complanata; Alia molliora in opiatæ conſiſtentiam ſubacta & formata.

Electuaria liquida.

Si vero Galeni arbitrio, antidotorum, ſeu electuariorum differentia ſumatur ab illorum qualitate, & viribus, alia medicamentorum lethalium gratia aſſumuntur; Alia valent aduerſus beſtias virus eiaculātes; Alia morbis ex prauo victu contractis offeruntur. Sunt vero quædam ad hos omnes vſus accommoda, vt quæ non modo ſalubriter intro ſumuntur, ſed etiam exterius admouentur, vt *theriaca*, & *mithridatium*.

Electuaria ſicca ac tabulata.

Pro varia igitur electuariorum ſoliditate, quædam dicuntur ſicca & tabulata; alia minus dura, quæ ſcilicet opiatæ conſiſtentiam, eamque mediam inter eclegma & pilulas, vt omnes antidoti, quarum pulueres ſapa, melle, aut vino ſubiguntur;

qui ſi ſacharo, vt decet, apparato, excipiantur, & ligneo piſtillo agitentur, iuſtam electuarii ſolidi conſiſtentiam acquirunt; Ita vt pro mellis aut ſachari adiectione, & artificioſa mixtione, vnum & idem electuarium, liquidum aut ſolidum poſſit efformari. Raro tamen quæ *caſſia medullam*, aut *fructuum pulpas* admittunt, in tabellas complanantur.

Proportio mellis, aut ſachari in electuariis. Tãta vero eſſe ſolet mellis proportio ad pulueres in electuariis liquidis, quanta ſachari in ſolidis, ita nimirum, vt vni libræ ſachari, aut mellis, tres vnciæ puluerum cõmiſceantur. Alterutrum tamen modo augetur, modo minuitur, prout antidoti vis deſideratur validior aut imbecillior. Quo enim maior ſachari aut mellis quantitas pulueribus additur, eo vis electuarii erit imbecillior; quo minor, eo maior.

Tabellis purgantibus ſolet dragma vna tantum pulueris vnciæ ſachari paulo ſupra conſiſtentiam ſyrupi, in aqua aut ſucco cocto permiſceri. Cardiacis accedunt ſæpe vnciæ duæ ſachari ad dragmam vnam puluerum, quorum quantitas tanto minor eſſe debet, quanto qualitas validior, & ſapor magis ingratus.

Medicorum error. *Debent autem medici iuſtam ſachari melliſve quantitatem definire.* Dum enim vtriuſque tantum, quantum ſatis, more nimium ſolito, in ſuis formulis præſcribunt, ancipitem in electuario conficiendo Pharmacopolam relinquunt, illiuſque arbitrio ſalutem committunt ægroti ita vt poſſit vim medicamenti vel imbecilliorem, vel inteñiorem, vt libuerit, efficere; Vixq; duos Pharmacopœos inuenies, qui eidem remedio eadem proportione mel aut ſacharum adiiciant, vbi quantitas vtriuſque ſubticetur.

Electuariũ liquidum faciendi modus. In mollis antidoti confectura, mel cum aqua pauca diluitur, ſenſimque moderato igne coquitur, ac deſpumatur, dum aqua, vel alius liquor ante mixtus exhalarit. Tũ ab igne remouetur, & antequam plane refrixerit, puluerum confuſorum vnciæ tres in mellis ſic præparati ſingulas libras paulatim inſperguntur, & ligneo piſtillo permiſcentur, dum mixtorum quædam ſit æqualitas.

Si *pulpa caſſia*, vel *tamarindorum*, aut *manna*, *dactyli*, *amygdala*; aliiue fructus admiſcendi ſunt, non debet iſtorum cauſa, mellis pondus immutari. In legitimæ enim conſiſtentiæ electuario conficiendo, puluerum maxime ſiccorum ad ſapam, mel, aut ſacharum eſt habenda ratio.

Non debet autem electuarium molle in pyxide reponi, antequam plane refrixerit, ne illius pars ſuperior extrinſecus velut membranula quadam incruſtetur, melius fermentetur, & vbique ſit æqualis craſſitudo.

Electuariũ ſiccum faciendi modus. Sacharo quoque ſua debetur præparatio, antequam pulueres excipiat. Debet enim aqua ſtillatitia, aut alio liquore idoneo ſolui, igne deſpumari, & lente ac tamdiu coqui, dum ſyrupo craſſior euadat, eiuſque gutta extracta propter ſpiſſitudinẽ vix effluat: Dein aliquantum refrigerato, ſpecies paulatim admiſcentur, confundũtur, & agitantur piſtillo, donec totum ſoliditatem & æquabilitatem adeptum ſit. Tũ marmori priuſquam refrixerit, admouetur, piſtillo dilatatur, complanaturq;. Refrigeratum in tabellas diſcinditur, quadratas, vel rhomboideis, eaſque pondere dragmæ vnius aut duarum, triumue, quæ poſtea in ſachari duritiem concretæ, in arculis reconduntur.

Cuiuſcunque ſit conſiſtentiæ electuarium, ſiue ſolidum, ſiue molle, ſimplicium vires optime, ac diu ſeruat integras. Diutius tamen ſolido, molle, cuius humiditas maior medicamenti facultates magis coercet, impeditque, ne tam cito ab aere diſſipentur.

Quo electuaria quauis palato gratiora ſunt, eo citius hebeſcit illorum energia ac facultas. Vix enim annum durant efficacia. Amara & ingrata biennium, & triennium ſæpe; Interdum *theriaca* ſine magna virium iactura decennium.

CAP. XII.

De Hieris.

HIERÆ parum admodum differunt ab opiatis, opiatę ab electuariis liquidis: Conſiſtentia enim omnibus eſt eadem, & ſæpe vis purgandi. Electuaria tamen & opiatæ interdum nec purgando aluum turbant, nec moleſte feriendo guſtum, palato diſplicent. At *hieræ* præter *purgatoriam*, quam *ſemper habent facultatem*, valde ſunt amaræ, & ingratæ, vt cognominis indicat notatio. *Picra* ſiquidem dicuntur, ob inſignem amarorem, vt *hiera*, id eſt, ſacræ, ob inſignes effectus. Conficiuntur ex laxantibus & amaris, euſtomachicis tamen, quæ ſcilicet à ventriculo, & regione prima corporis, craſſos ac pituitoſos humores incidunt, & clementer expurgant: Maxime vero ea, quæ à Galeno *cap. 11. lib. 8. comp. med. local.* immutata & emendata, ab ipſo nomen habet, quæ bilioſarum quoque vẽtris affectionum, optimum eſt remedium inquit ipſe, adeo, vt in vno die ſæpe multos ſtomachicos creditos perſanet. Nam ex his: quæ ei admiſcentur, cum *aloe* ſtomacho valde ſit commoda, & *cinamomum* vim habeat aperiendi, extergendi & attenuandi, (eſt enim partium tenuiſſimarũ) ſi quid craſſum ſit, aut viſcoſum in humoribus, ad omnes affectus circa ventrem, & ſtomachum ex vitiatis ſuccis vtiliter exhibetur, modo ex acuta febre non incanduerint.

Hiera picra vnde habeat nomen.

Hiera picra Galeni dicitur, quod eam emendarit.

Eius efficacia.

Quibus conueniat, & quibus non.

Hieræ ſiquidem facultas calfactoria cũ ſit & exſiccatoria, febribus his, per quas humores accenduntur in vaſis, & corpus totum æſtuat, vix ſecure poteſt exhiberi, licet per febres non vehementes, aliquando Galeni conſilio detur.

Hiera varia deſcripta.

Sunt veró hierarum, præter picram Galeni, varie deſcriptam, variæ compoſitiones, quæ omnes ab effectu, *hieræ*, à ſapore, *picræ* nomen ſibi vendicant: vt à materia, quæ in compoſitione, quantitate aut qualitate præpollet, quædam *hiera colocynthidos* dicitur; & aliæ *Logadii, Pacchi*, aut *Myrepſi* nomine conficiuntur, quod illarum compoſitiones primi inuenerint, aut inuẽtas caſtigarint, auxerint, immutarint.

Singularum deſcriptiones extant in officina, earum compoſitio docetur, & vires fuſiſſime explicantur.

Vtilitas.

Porro, ex hieris, quædam vim purgatoriam ab *oleo* tantum mutuantur, eamque fortem non habent, vix, ait Galenus, *cap. 2. lib. 4. de loc. affect.* vſque ad locos circa hepar conſcendunt, niſi ampliori pondere ſumantur. Suffuſionibus enim oculorum vtiliter dantur, quatenus ex ſtomacho potius, quam cerebro noxios humores educunt. Verum quæ *colocynthidem*, vel *agaricum*, vel vtrumque recipiunt, aut *ſcammonium*, potenter aluum turbant, & inutiles ſuccos ab vniuerſo corpore trahunt, foraſque propellunt.

CAP. XIII.

De opiatis in genere.

Vnde habeant nomen.

INTER electuaria liquida opiatæ numerantur, id ſortitæ nominis, vel ab opio mixto, aut hypnotico ſimili, vel ab illius recens inſpiſſati conſiſtentia, & fortaſſis colore, qui vt plurimum idem eſt in opio & in mollibus antidotis, tam cardiacis, quam laxantibus.

Opiatorum appellatio ampliſſima.

Et licet anguſtiori ſignificato, opiatæ tum dicantur veteribus, medicamenta, quæ opium admittunt, cuiuſcunque ſint conſiſtentiæ, vel ſolidæ, vt *ladanum Chymicorum*, & *pilula de cynogloſſo*; vel molles, vt *Philonium Romanum*, nunc tamen latius pro quibuſuis confectionibus molliuſculis vſurpantur, cardiacis, alterantibus, purgantibus & narcoticis; ſeu opium admittant, vt *Theriaca*; ſiue cardiacis tantum & alterantibus conſtent, vt *confectio Alkermes* & de *hyacintho*; ſiue purgantibus, vt *Triphera, Diaprunum*, & ſimilia, quæ tamen frequentius electuariorum & confectionum nomine deſignantur.

Opiatæ cur inuentæ.

Fuerunt autẽ opiatæ ab antiquioris no-

tæ Me-

tæ Medicis [*Galen.cap.2.lib.2. de loc.affect. Aet.cap.12.lib.2. de ſign. & cauſ. diut.morbi.*] inuentæ, ad ſæuitiam dolorum leniendam. Nam cum dolor ſit triſtis ſenſus naturæ grauis, & toleratu moleſtiſſimus; humores varie exagitat, ſanguinem corrumpit, febrem accendit, deiicitq; vires; ita vt cogatur interdum Medicus, morbum relinquere priorem, vt tanto ſymptomati his præſidiis medeatur, quæ licet morbi cauſſam non tollant, ſenſus tamen ſopiendo conciliandoque ſomnum, vires ſymptomatum acerbitate fatiſcentes, animumq; adeo reficiunt, vt poſtea vegetiore conatu morbificam cauſam facilius extrudant.

Dolor quid. Eius effectus.

Narcoticorum igitur vſu fallenda nonnunquam doloris acerbitas, quæ multos eo dementiæ impulit, vt crucem, quam vitam potius eligentes, manus ſibi violentas attulerunt.

Doloris vehementia deſperationis interdum parens.

Tam ſæuos cruciatus multoties obſeruauit Galenus *cap.5.lib.7.comp.med.loc.* in doloribus colicis, qui nullis miteſcerent remediis communibus, vt ad illorum ſedationem opiatas quaſdam narcoticas, poſteritati conſulens deſcripſerit, confectionesque nominauit colicas, vt quæ ſymptomatis huius feritatem lenirent, motum compeſcerent humoris, & ſenſus ſtupidos redderent. Hinc opiatæ dicuntur narcoticæ, quod veluti necroſim quãdam, ſeu mortificationẽ adferant. Vocantur & anodynæ, quod dolorem ad tempus mitigant ſedantve. *Anodyna* namque *non ſunt vniuſmodi omnia.* Alia enim vocantur *paregorica*, ſeu *lenientia*, quæ temperata ſunt, & noſtro calori ſimilia, vt *hydreleum, radix liliorum in lacte cocta*, & *oleum amygdalinum*. Alia dicuntur *Alliotica*, quæ cum lenientia ſint, ſedant quidem dolorem, cui pręterea quadam qualitate oppoſita aduerſantur, vt *oleum roſaceum* aut *violarum* ad dolorem moderate, *nenupharium* ad impenſe calidum; *Laurinum* vel *anethinum* ad frigidum. Alia denique *Narcotica* ſunt, quæ ſenſum ſtupefaciendo, dolorem auferunt: quorum tamen vſus non eſt temere vſurpandus; nam diutius admota, calorem partis extinguunt, neruos reſoluunt, vnaque motum & ſenſum adimunt; & quantitate paulo maiore ſumpta, Galeno iudice, *cap. decimo octauo, libro quinto ſimplic. med.* interficiunt.

Confectiones colicæ. *Paregorica quæ.* *Alliotica.* *Narcotica.*

Quod ex periculoſis circulatorum experientiis conſtat, qui cum ſuo ſtibio vitrato, tormina, aliaque ſæuiſſima ſymptomata excitarint, vt ſuum errorem alio tegant peiore, narcoticis indebite paratis, & exhibitis, dolores quidem ſummouent, & facile ſomnum conciliant; verum ægrotos in æternũ dormituros, ad cimbam Charontis intrudunt. Vnde *Empiricorum hypnoticum, ſæpe malorum omnium medicina eſt.*

Somniferum Empiricorũ.

Nolo nunc hiſtorias de ſceleratis iſtis periclitatoribus mihi notiſſimas memorare, ne longius à propoſita inſtitutione diſcedam, quia in immenſum creſceret opus, ſi quæ à fide dignis viris accepi, huc referre vellem.

Ipſa autem Narcotica improprie, ac ſolum nomine tenus, anodyna vocantur: Præter enim qualitatem elementarem, qua refrigerant, aliam habent calori natiuo inimicam & deleteriam, niſi exigua quantitate, ac debite apparata, & quando conuenit, ſumantur, vt *opium, mandragora, hyoſciamus, cicuta.*

Anodyna vero proprie ſumpta, *paregorica* ſunt calida in primo gradu, ſeu temperata, vel parum ſymmetriam excedentia, quæq; tuto ſumuntur & admouentur.

Anodyna quæ.

Medicamenta igitur, quę opium vel alia narcotica excipiunt paruo pondere ſumẽda ſunt, vereque opiatarum nomen, cuiuſcunque ſint conſiſtentiæ, merentur: Reliquæ tamen confectiones molliuſculæ, alterantes, purgantes, & roborantes, etiam nunc opiatæ vocitantur,

CAP. XIV.

De Pilulis.

PILVLA à paruæ pilæ & velut globuli forma ſibi nomen adoptauit, quę quod non

Pilula cur ita dicta.

Vnde dicantur catapotia. non diluatur, ſed deuoretur integra, καταπότιον Græce dicitur. Propter enim ingratum ſaporem, odoremve ſimplicium, ex quibus pilulæ conficiuntur, vt *aloe*, *colocynthide*, *agarico*, *opoponace*, *ſagapeno*, & aliis acribus, fœtidis, & amaris, conſiſtentia ſolida, ac ſphærica effigie formantur, & parua exhibentur quantitate, vt facilius ac minore moleſtia ſumantur. *Forma pilularum quid præſtet.* Efficit namque medicamenti exigua moles, vt iucundius degluriatur; Soliditas, vt minus diluatur; forma teres, vt citius delabatur, in ventriculo diutius immoretur, à partibus remotis efficacius trahat, nec tam cito prorumpat ad inteſtina, vel per vomitum excludatur. Medicamenta namque liquida, eodem inſtanti ſæpe ſumuntur & euomuntur.

Ad inſuauitatem catapotiorum tegendam ac fallēdam, auro foliato extrinſecus artificioſe velantur, aromataq; varia nonnunquam permiſcentur, quibus gratia cōciliatur maior viſceribus & palato. Si tamē paulisper ante deglutionem ſtabulentur in ore, atq; dentibus aut lingua compreſſius attingantur, quendam triſtitiæ ſenſum guſtui non tantum excitant, ſed velut horrorem & ventriculi ſubuerſionem.

Pilularum ſapor ingratus. Omnes autem pilulæ amaræ ſunt, paucis exceptis, vt bechicis, quæ non affatim deuorantur, ſed diu in ore detinentur, vt liqueſcant ac ſenſim degluriantur, non catapotia aut pilulæ, ſed paſtilli ſeu trochiſci potius nominantur.

Inſuauitas vero pilularum *aloe* potiſſimum tribuenda, quæ eſt earum fere omnium baſis, quæque vix alio modo ſumi poteſt, propter inſignem illius amarorem. Tum quia viſciditatis cuiuſdam eſt particeps, qua pulueres facile coniungit, & in pilulas cogitur.

Augetur iſta amaritudo rerum ingratarum, vt *colocynthidis*, *agarici*, *ſennæ*, & aliorum purgantium commixtione. Quæ eo magis palato diſplicent, quo plura fuerint admixta, cuiuſmodi ſunt, quæ ex *colocynthide*, *aloe*, *agarico*, *ſcammonio*, *& gummi Arabico* parantur, quas ad plures excrementorum purgandas ſpecies imperat Galenus *cap. 14. lib. 5. method.*

Sunt vero pilularum differentiæ multę, partim ſumptæ à membrorum, quibus deſtinantur, partim ab humorum, quos trahunt, diuerſitate. *Pilularum magna varietas.* Partium ratione, quædā dicuntur Cephalicæ, quæ ſcilicet à capitę pituitoſos humores purgant, vt *Cochia*, & *de agarico*: Aliæ opticæ, quia multis conſtant, quæ oculis conferre creduntur, vt *pilula lucis, maiores & minores*: Aliæ ſtomachicæ, vt *pilula ante cibum*, & de *rhabarbaro*: Aliæ artheticæ, quæ ab articulis educūt humores: A quorum diſcrimine quædam dicuntur phlegmagogæ, quæ pituitam; aliæ cholagogæ, quæ bilem; aliæ melanagogæ, quæ melancholicum ſuccum deturbant. Atque pro operandi modo aliquando dicuntur aluum ſoluere conſtringendo, vt pilulæ *de rhabarbaro*, & de *myrobalanis*; vel moderate trahendo, vt pilulæ de *agarico*; vel trahendo ſimul & fundendo, vt pilulæ *de euphorbio*.

Pilularum compoſitio vt recte fiat. Porro ad maſſam catapotiorum conficiendam, maxima pars miſcendorum ſimplicium, in puluerem tenuem debet comminui, dein excipi melle deſpumato, vel tragacanthi mucagine in ſucco conueniēte ſoluti, aut potius ſyrupo quodam idoneo, ita vt viſcoſitatem aliquam habeat, quod pulueres confuſos eſt excepturum, vt commodius mixtura cohęreat, ſiccitate non tam cito interhiet, ſimplicia intus cōcluſa fermententur, & minus prompte eorum exhalet facultas. Ob eam cauſam, inquit Syluius, pilularum ſpecies melle cocto debent comprehendi. Nam aqua aut ſucco comprehenſæ non cohærent, & panis furfuracei modo, prompte ſiccantur, facile friantur, cito ſeneſcunt.

Quod ſi lacrymas, gūmi, aut ſuccos inſpiſſatos induratoſve pilulę exceperint, ea liquore quodam tenui ante debent molleſcere, calido piſtillo duci; dein pulueres cōmiſceri: Ac poſtremo mellis, aut liquoris alius viſcidi tantum, quantum miſtura

K poſtu-

Poſtulat, confuſe permiſceri, vt fiat velut Paſta quędam, ſeu maſſa primum molliuſcula, in dies enim induratur, quæ exacto biduo, aut triduo, pauco oleo amygdalino extrinſecus liniatur. Tum aluta obuoluatur, aut corio quodam tenui; tandem in ſtannea pyxide reponatur.

Craſſities pilularum qualis eſſe debeat.

Vſus tempore, iſtius maſſæ portio, quæ definitæ doſi reſpondeat, cum idoneo ſucco, ſi opus fuerit, teritur, vt molleſcat, ex eaq; globuli maiores, minoreſve aut mediocres fingantur, prout eos diutius aut minus in ventre cunctari deſideramus.

Pilulæ validiores quando ſumendæ.

Quæ valide trahunt à capite & aliis partibus remotis, horis quatuor, aut quinque à cœna tenui, vel circa mediam noctem debent exhiberi; *quibus ſumptis ſuperdormire confert.*

Benigne quando.

Quę blande purgant, tuto hora vna, aut duabus ante quoſuis paſtus deuorantur. Quæ medio modo ſe habent, ſecurius ieiuno ventre, ac mane ſumuntur.

Pilularum doſis.

Ad aluum ciendam tantum, dragmę dimidiæ pondus, ex eccoproticis ſat eſſe poteſt. Ex validioribus, ad validius purgandum integra dragma ſæpe datur, & aliquando ſeſquidragma in robuſtis corporibus, quæ craſſis potiſſimum humoribus ſcatent.

Noſtri Germani eas nebula vino madida & emollita inuolutas vt plurimum deglutiunt.

Sunt, qui pilulas omnes auerſantur; alij nullas: Quidam non niſi craſſiores: paruulas vero tantum ex cochleari cum multo ſyrupo ſumunt. Alii quaſuis, modo pauciores: Multi vix niſi ceraſorum conditorum, aut paſſularum cortice inuolutas aſſumunt: nonnulli in oui vitello reconditas, aut ſpinachiorum vel lactucarum coctis foliis obductas; alij alio modo facilius deglutiunt: Ingratus enim ſapor, eas mille modus ſumendi adinuenit.

Cap. XV.

De trochiſcis.

A Placentularum effigie medicamenta quæ dicūtur ἀρτίσκοι, quaſi parui panes, rotūdi, lupinis ſimiles, & aliquādo τροχίσκοι, Latinis *paſtilli*, & *orbiculi* dicuntur. Sic autem efformantur ad medicamentorum conſeruationem, & interdum caſtigationem. Tutius enim medicamenta ſine virium diſpendio, in ea forma ſolidiore conſeruantur, quam in puluerem reducta.

Vſus tamen tempore, cum aſſumi vix queant integri puluerantur, his ſolū demptis, qui diutius in ore detinentur, vt liqueſcant, *pilulæ bechicæ*, à nonnullis vocati. Nam *trochiſci de Scilla & de viperis* in Theriacæ cōfectura, paſtillorum formam amittunt, dum in pulueres reducuntur.

Pilulæ bechicæ.

Fiunt vero ex medicamētis, vt plurimū ſiccis, tritiſve, cū aqua, aut vino, vel alio liquore malaxatis, donec catapotiorū conſiſtentiam acquirāt; dein formātur in rotulas aut orbiculos, qui poſtea ſiccantur in vmbra, priuſquā in pyxidibus reponantur; vbi annū durant integrū; ſæpe duos, & aliquando tres, præſertim qui opiū excipiūt, vel medicamentū quoddam validiſſimū, cuius vires nō facile diſſipantur. Trochiſci igitur ob duritiem & denſitatē vim medicamentorum, quibus conſtant, diutius cōſeruant, faciliuſque reſiſtunt iniuriis aeris: Pulueres multo minus; quia cum tenues ſint, ſtatim aer eos ſubit, atque ita facile alterantur: Non tamen omnes trochiſci fiūt ex pulueribus, vt qui ex medicamētis quibuſdam, quę minime poſſunt puluerari, vt *Scilla* & *viperarum carne* parantur.

Non ſolum autem trochiſci intus aſſumuntur, ſed adhibentur extra. Qui per os ingeruntur, vt ex omni medicamentorum genere parari queunt, ſic facultatē habent roborantem, aut purgantem, vel alterantem. Roborare dicuntur, qui partē quampiam ſpecialius reſpicientes, illius robur adaugent; vt trochiſci *galliæ moſchatæ*, cerebrum; *terræ lemniæ*, cor; *rhabarbari* iecur; *diarrhodonis*, ventriculum; *capparum*, lienem. Qui conficiūtur ex catharticis, ſimplicium vires retinent, & aluum ducendo foras humores propellunt, vt *trochiſci de agarico, alhanhal, & rhabarbaro.* Idem iudicium de alterantibus, qui quali-

Trochiſci roborantes.

Purgantes.

Alterantes.

qualitate oppoſita intemperiem quamuis immutant; vt frigidam, calida calidam, frigida; ſicca humidam; humida, ſiccam.

Nec deſunt etiam affectibus externis paſtilli, vt illi ſunt, qui à forma, colore, authore, trochiſci albi Rhaſis nominātur: vtque alij multi, qui atteruntur in cote, vt fiat ſieff, pro collyriis ad multos affectus oculorum.

Peculiaris trochiſcorū confectio, in officina fuſiſſime explicatur. Sequitur nunc, vt de his medicamentis agamus, quæ tantum extrinſecus adhibentur.

SECTIO II.

LIBRI TERTII, IN QVA GENERALIS MEDICAMENTORVM EXTERNORVM EXPLICATIO TRADITVR.

CAP. I.

De oleis.

VT morbi omnes intus generantur, vel extrinſecus adueniunt; ſic remedia, quæ illis ſubueniunt, vel interna ſunt, de quibus abunde *ſupra*; vel externa, de quibus nunc agendum. Inter quæ oleum cum iure quodam primas tenere dicatur, ab eo medicamentorum localium explicationē auſpicabimur. Multis ſiquidē medicamētis Pharmacopœus interdū carere poteſt, oleo vix vnquam. [*Gal cap.* 111. *lib. 6 ſimpl. med.*] Ad menſam enim nō tantum trahitur, præſertim quod dulce eſt, & ex oliuis maturis expreſſum; De eo namq; ſemper eſt intelligēda olei abſolute dicti denominatio, ſed lituum, vnguentorum, emplaſtrorum, & ceratorum velut baſis eſt, & commune ſimplicium, ex quibus conficiuntur, vinculum. Atque per ſe, quod temperatum ſit, ſeu calidum & humidum in primo receſſu, vel, vt loquitur Galenus *cap.25.lib.3.ſimplic medicam.* inter calefacientia & refrigerantia, humectantia & ſiccantia medium, acopum eſt, ſeu laſſitudines tollit, aſperitates lenit, ſqualidam cutim emollit, aliiſque multis affectibus, quorum alibi, nempe *c.6.& 7.lib. 2. ſimpl. medic.* meminit, ſalubriter, ſuauiterque medicatur.

Oleum alimentum eſt & medicamentum.

Eius vires.

Olea autem, quorum vſus eſt frequens, vel ſimplicia ſunt, vel compoſita. Simplicia dicuntur, quæ homogenea ſunt, habentque nihil ab arte præter extractionē, quæ ſine rerum aliarum mixtura peragitur. Quo modo *Pallas omnium prima oleum eduxit, vel artem educendi docuit*, vt ſcribit Diodorus: nam ante illius hortum erat oliua omnibus ignota; oleique vſus hinc nullus antequam exprimendi modum docuiſſet.

Oleorum differentiæ.

Pallas olei inuentrix.

Simplicia vero fere ſunt olea omnia, quæ expreſſione trahuntur, vt oleum ſimpliciter dictum, quod ex maturis oleæ fructibus; *omotribes*, ſeu *omphacinum*, quod ex iiſdem immaturis exprimitur; vt oleum *amygdalinum, caryinum*, & alia multa ex fructibus ſeminibuſve educta; quę tantum inter ſeſe diſcrepant, quantum ipſa ſemina à ſe inuicem diſſident. Ex ſeminibus calidis, calidum; ex frigidis, frigidum oleum extrahitur. Vetuſtate tamen oleum quodcunque aliquantum immutatur, & aquoſioris partis diſſipatione, quod ex ſe calidum eſt, potentius calefacit, quod frigidum, ſegnius refrigerat: nam *vetus oleum*, iudice Galeno, *cap 6. lib. 1. compoſ. med ſecundum gener. digerendi vim, quæ effectus eſt caloris, habet.*

Oleum omotribes.

Pro fructus etiam ipſius, ex quo trahitur oleum, diuerſitate, cū is maturus aut immaturus extiterit, præparandi modo, & alteratione artificio inducta, aliam atque aliam acquirit qualitatē & efficaciam

Oleum ouorum.

alterandi. *Oleum de vitellis ouorũ*, exempli loco, licet ſit impermixtum, ob præparationem tamen, humiditatem quandam amittendo, calidius ac ſiccius efficitur, fitque medicamen vtiliſſimum ad cutim detergendam, impetiginem, & alios plures cutaneos affectus perſanandos, & vlcera quædam fiſtuloſa & maligna curanda.

Olei amygdalini facultas.

Idem omnibus accidit, quæ vi ignis exprimuntur, ex quo calorem acquiſititium perpetuo retinent. Et cum ſimili modo *amygdalinum* extrahitur, tãtum extrinſecus applicatur: cum abſque igne, inſtar lohoch pergrati lingitur, ad demulcendam tracheæ arteriæ aſperitatem, & ad ſputum coquendum ac mouendum; vt ſolet dari cum pauco ſacharo pueris tuſſiculoſis, & quibus aliquid è cerebro ad pulmones delabitur. Extra quoq; calaſticum, & omniũ maxime anodynum medicamentum.

Olea exprimendi modus.

Vt exprimantur olea, debent fructus & ſemina repurgari; perperamque faciunt apothecarii, vt obiter dicã, qui ex amygdalis non decorticatis oleũ extrahunt. Mundata ſemina piſtillo contunduntur: contuſa excipiuntur lebete, igni adhibito, agitanturque paulo diutius, vt calefiant, dein ſetaceo inuoluũtur, ſubiiciunturq; ligneo torculari, donec compreſſu validiſſimo olea exprimantur.

Quæ nullo caloris aut ignis adiutu educere volumus, vbi minutim attrita fuerunt, ſtatim prelo committuntur, vt oleum guttatim exudet.

Inter olea ſimplicia annumeratur, quod ex petra eductum *petroleum* vocatur. Sed de his noſtra tantum agit inſtitutio, quæ arte parantur. Simplicia quoq; ſunt *liquidambor* & *balſamum*, quæ ex arboribus exoticis inciſis guttatim ſtillant, de quibus in Officina fuſius agemus.

Olea educta per aſcẽſum & deſcenſum.

Interdum etiam eliciuntur deſtillatiõne tam per aſcenſum, quã per deſcenſum olea quædã ſimplicia, vt è *iunipero*, *guaiaco*, *caryophillis*, & ſimilibus, tam lignis, quam fructibus ſiccis; quibus olla compreſenſis, vi ignis ſuppoſiti aut ſuperpoſiti, oleum in vas ſuperne, aut inferne annexũ aſcendit, aut deſcendit. Non omnia tamen, nec ſemper caloris adiutu, per deſcenſum eruuntur. Ex *tartaro* namque & *myrrha* ſacculo concluſis, & in vdo loco, vt cella vinaria ſuſpenſis, abſque ignis interuentu, oleum facile exudat, de quibus olea parandi modis omnibus alias.

Olea compoſita.

Compoſita vero olea, quibus potiſſimũ pharmacopola debet eſſe munitus, ea ſũt, in quæ ſtirpium, fructuum, florum, & quorumuis ſimplicium materia immergitur, maceraturque. Deinde totum inſolatur, dum materiæ iſtius vires in oleo remaneant, quod poſtea exprimitur, atque reconditur. Hoc modo fit oleum *violaceum*, *roſatum*, *hypericonis*, *nenupharinum*, *lumbricorum*, & alia multa, quæ veteribus Græcis *μύρα*, Latinis *vnguenta* nominabantur, potiſſimumque ea, quæ lacrymarum & rerum odoratarum admixtione ſpiſſiora redderentur. Vnde *myropolæ* ſeu *vnguentarij* dicuntur, qui eiuſmodi olea odorata & vnguenta vendunt, apud quos oleum quoduis fragrans, vt *laurinum*, pro vnguento ſæpe eſt, vt vnguentum pro oleo.

Olea veteres vnguenta nominabant.

Vix eorum probatur ſententia, qui olea tantum ſimplicia vocant, quæ ex floribus, fructibus, aut aliis ſimplicibus in oleo oliuarum infuſis, maceratis, & inſolatis parantur: Compoſita vero, quæ cum vino, aqua, infuſo, aut decoctione idonea, lento igne coquuntur, donec omnis fere admixtus humor abſumatur. Hæc enim illis non minus, imo magis videntur compoſita, quod rerum infuſarum nõ modo tota vis, ſed ſubſtantiæ, cui inhæret, non exigua portio confuſe, cum oleo poſt expreſſionem remaneat. Hinc oleum, licet nullius exceſſus particeps, ſed temperatum, tale perpetuo eſt, qualis infuſæ rei conditio: ſi frigida, frigidum, ſi calida, calidum; & exſiccatorium, ſi ea ipſa vim ſiccandi habuerit.

Quibus vaſis olea ſeruanda.

Quæ expreſſione ſola, vel maceratione & expreſſione ſimul eruũtur olea, optime ſeruãtur repoſita in vaſis vitreis aut figuli-

nis,

nis, validiſſimo fornacis calore perfecte induratis. Quæ vero deſtillatione tam per aſcenſum, quam per deſcenſum eliciuntur, quæ vulgus Chymicorum eſſentias appellat, in vaſis ſemper vitreis, ac ſolidiſſimis, & anguſto ore, bene obturato ſeruari debent, ne ſubſtantia ac qualitas eorum facile diſſipabilis cito expiret.

CAP. II.

De vnguentis.

VNGVENTA veteribus dicuntur, Galeno teſte, *cap. vlt. lib. 7. ſimpl. med.* oleagina medicamenta ex odoramentis confecta; Actuario [*cap. 1. lib. 5. meth.*] quæ exterius adhibentur, & illita tantum opem ferre creduntur partibus, quæ alia remedia non facile ferunt; *vt quæ*, inquit Oribaſius *cap. 17. lib. collect. cataplaſmatis grauantur, & madefactionibus fluentibus læduntur.*

Vngenta cur dicta & inuenta. Sunt vero vnguenta craſſioris conſiſtentiæ, quam olea, & velut media inter hæc & emplaſtra; vt linimenta, inter olea & vnguenta. Vnguentum ſiquidem liquidius, ſæpe vocatur linimentum, de cuius parādi modo & vſu *lib. 5.* fuſius. Conſiſtentia tamen cum ſit parum diſſimilis vnguentorum, linimentorum, & ceratorum, pro iiſdem fere vſurpantur. Nam linimentū dicitur, quo iuuandæ partes liniuntur; vnguētum, quo inunguntur: Ceratum, quod ex cera & oleo paretur.

Arabes ſub vnguenti nomenclatura, cerata & emplaſtra ſæpe complectuntur, vt multi olea quæuis ſpiſſiora, vt veteres Græci odorata ſola. Sic Dioſcorides *lib. 1.* olea pleraque odorata, vnguenta vocat: & Hippocrates *lib. de medic.* Medicum non tantū optima corporis conſtitutione, & ornatu decenti, apud ipſum vulgus, gloriā captare debere vult, ſed etiam vnguentis odoratis, hoc eſt, rebus aromaticis, ac ſuaueolentib.

Vnguentum quid. Clarioris tamen explicationis gratia à ſe inuicem diſtinguuntur; Et ſpecialius, vnguentum dicitur, *medicamentum quoddā oleaginum, media inter oleum & emplaſtrū conſiſtentia*: quæ tamen ſemper vniuſmodi non manet. Nam quo tempore calor vehementior eſt, vnguinoſa & pinguia magis liquat, & vnguenta liquidiora & molliora reddit; quo imbecillior, eo ſolidiora. Propterea ſolent myropolæ plus olei hyeme; minus æſtate, vnguentis commiſcere; frigus ſiquidem vnguentum quantumuis fluidum, vt & oleum ipſum inſpiſſat: quod etiam obſeruauit Galenus *cap. 1. lib. 8 comp. med. gener.* in cerati ſtomachici compoſitione.

Ea vero proportio olei in vnguentorum confectura ſeruatur, vt vnciæ olei, pulueris dragma, & ceræ dragmæ duæ commiſceantur, ſiue vt loquitur Galenus *cap. 1. lib. 4. comp. med. gener.* ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum, hoc eſt, ſingulis olei vnciis ſingulæ drachmæ puluerum, quorum materia ex herbis arefactis, metallis, & terris depromitur; eaq; cerato refrigeſcenti confuſe ac paulatim permiſcetur, & accurate rudicula agitatur, ne quid grumoſum remaneat. *Olei proportio in vnguentorum confectura qualis.*

Cum ſuccos vnguenta recipiunt ſiccos, puluerare eos oportet & diſſoluere: Si liquidos & fluidos, reliquæ materiei commiſcere, & coquendo abſumere.

Quæ probe puluerari queunt, tenuiſſime debent læuigari, vt radices, ligna, reſinæ, & ipſa etiam gummi, quando ſunt ſicciora: Sin minus, piſtillo calido ſubiiciuntur, vt molleſcant, vel aceto aut humore idoneo ſoluuntur.

Quæ humidiora ſunt, vt *terebinthina*, inſtillantur. Herbæ humidiores, vt & animalia vel eorum partes vix puluerabiles, vino, vel alio liquore perfecte coquuntur, donec tabeſcant, & abſumpta prope ſit humiditas: Dein in percolato liquore, reliqua dicta proportione, commiſcētur materialia; vt legitimæ conſiſtentiæ fiat vnguentum; Cui oleum & cera, non modo formā, & multam materiæ portionem ſuppeditant, ſed reliquorum admixtorum vim connectunt, & diutius aſſeruant.

Fiunt vero vnguenta nunc igni, vt o-

omnia, quę ceram admittunt, nunc ſola ſubactione, ſed longa, vt quæ ſine ceræ concurſu paratur; cuiuſmodi eſt vnguentum crudum, ſiue de *lithargyro*, quod ex *oleo*, *aceto*, & *lithargyro*, ſimul diuturno piſtilli percuſſu nutritis, nutritum nominatur.

Vnguentum crudum.

Vnguentorũ varietates.

Porro multæ ſunt vnguentorum differentiæ, partim ſumptæ ab eorum colorib., vt *viride, album, citreum, aureum*; partim ab effectis, vt *reſumptiuum, analepticum, mundificatiuum*; partim à qualitatibus primis, quarum ratione quędam dicuntur calida, vt *apoſtolicum, Ægyptiacum, Martiatum, Enulatum*: alia frigida, *vt nutritum*: alia ſiccantia, vt *diapompholix*, & *deſiccatiuum*: alia humectantia, vt *roſatum*.

Cera autem alba magis expetitur ad frigidorum, flaua ad calidorum vnguentorũ confectionẽ: Sine tamen diſcrimine Pharmacopœi modo hanc, modo illam aſſumunt, prout ſuæ res alterutram habendi, faciliorem præſtant commoditatem.

Quibus vaſis vnguenta reponenda.

Reponuntur vnguenta pyxidibus, ſeu vaſis ſtanneis, & aliquando fictilib. vitratis; durantque annum integrum, ſæpe biennium, & quædam triennium.

Cap. III.

De ceratis.

Ceronea & cerata à cera dicta.

CERATA vnguentis, *ceronea* emplaſtris ſæpe deſignantur: illa, quod molliora; hęc, quod duriora: Ambo ſic dicta, quod ceram admittant, vt emplaſtra multa, quæ indiſcriminatim ab his ceronea perpetuo dicuntur, qui omnibus morbis emplaſtra quædam catagmatica, in myropolarum officinis empta, adhibent; ita vt adeo inualuerit nunc apud vulgus Ceroneorum vſus, vt omnia emplaſtra *ceronea* dicantur. Quidam Lutetiæ emplaſtrum quoddam, ceroneum vocat, ad omnem dolorem, omneq; morbi genus adhibet.

Ceratum quid.

Eſt autem ceratum, de quo præſens examen ſuſcipitur, *medicamentum conſiſtentia quodammodo medium inter vnguenta & emplaſtra*: his etenim non ita ſolidum, illis non ita molle. Quiſque tamen modo olei pondus adauget, modo minuit, & pro arbitrio, ceratum, nunc vnguento ſolidius, nũc liquidius efficit. Vt revera vniuſmodi ſi ſemper paretur, ſic ſemper, dum aſſeruatur, diu manere non poteſt. Nam cum glaciali tempeſtate, & rigido cœlo, quantumuis liquidum facile concreſcat, & æſtuoſo ſolidum liquetur, hyeme plus olei, minus ceræ; æſtate plus ceræ, minus olei adiungitur.

Olei quantitas in cerato non ſemper eadem.

Cum vero ambientis aeris conſtitutio vel temperata fuerit, vel qualitates primas non multum exceſſerit, ſolet quadrans ceræ, aut paulo plus minuſue olei libræ liquari & permiſceri, vt per cœli mutationes, cerata non contingat multum liqueſcere, aut incraſſari. Pauca tamen diu in pharmacopoliis aſſeruantur, quia omni & pauco tempore parari queunt ex *oleo & cera*, à quibus cerata proprie dicta, vel potius *Cerelæa* nominantur. Quædam enim minus proprie ſic dicuntur, quod præter ceram & oleum alia multa recipiant, cuiuſmodi ſunt, *ceratum ſantalinum, ſtomachicum*, ac pleraque alia; vt quæ ex tempore, prout res poſtulat, fiunt ex emplaſtris, oleo liquatis, quando ſcilicet partis affectæ conditio, ſolidioris cuiuſdam emplaſtri duritiem ferre minime poteſt. Sic enim cerata quædam acopa, ſeu laſſitudinem leuantia, fatigatis neruis, & affectis laſſitudine muſculis vtiliter adhibentur.

Ceratorum efformatio pro ratione partis affectæ.

Adhibentur & regioni lienis, ventriculi, iecoris, vteri, & oſſium fractorum, extenſa prius ſuper corio, ad ſimilitudinem partis, cui ſuperponenda ſunt, efformato.

Quod ad lienem imperabitur, formam habebit oblongam, inſtar bubulæ linguæ. Quod ad ventriculum, erit ſcutiforme; ad reliquas partes, pro varia ſingularum inter ſe figura, varie concinnabitur.

Cerelæi conficiendi modus.

In cerelæi confectione cera minutim ſecta in oleum coniicitur, eaque igne lento liquantur; liquata ab igne remouentur, & continenter ſpatha permiſcentur, dum coeant. Poſtremo affuſa paulatim frigida denuo agitantur, & percutiendo lauantur.

Sic

Sic enim ceratum, aquæ multæ affuſione, quantum ſcilicet abſorbere poterit, ſubactum, accurateque madefactum, magis refrigerat, & Galeno iudice, *cap. 6. lib. 1. de ſimpl. med.* morbis omnibus calidis admotum confert, maxime, ſi vbi affectæ partis ardore nimis incaluerit, ſubinde mutetur.

Cum ceratis minus proprie ſumptis, adipes, medullæ, anxungiæ, & mucagines adduntur, vt ſæpe fit, ea paulatim refrigeſcẽtibus permiſceantur, quemadmodũ & pulueres, quorum eadem ac in vnguentis ad olea proportio fere obſeruatur.

Reponuntur in vaſis ſtanneis aut fictilibus, ſed quæ facile quouis tempore parari poſſunt, ea præſtiterit recentia habere.

CAP. IV.

De emplaſtris.

QVÆ medicamenta topica, in ſolidiorem maſſam coacta, Arabes *Cerota* & Græci veteres [*Gal. cap. 12. lib. 1. comp. med. gen.*] emplaſta vocarunt, iuniores euphoniæ cuiuſdam gratia addita litera r maluerunt emplaſtra nominare; qua detracta, eorum qualitas non *emplaſtrica*, ſed *emplaſtica*, ſeu ἐμφρακτικὴ, quaſi dicas infarciens appellatur. Dum enim emplaſtrum parti ſuperinducitur, propter ſubſtantiæ, qua conſtat, viſciditatem, cutis meatus videtur occludere, halituoſos retinere ſpiritus, & calorem partis coercendo, ſuppuratum aliquando mouere. Illius namq; glutinoſa ſubſtantia vix intro ſeſe inſinuat, ſed foris tantum inſidens, tenaciter corporis meatib. inhæret. Minime tamen ipſius qualitas otioſa manet, ſed calore partis excitata, adiutaque, varios effectus pro varia ipſiuſmet facultate producit [*cap. 9. li. 5. de ſimpl. med.*] Si glutinatoria labrorũ vulneris coalitum adiuuat: Si catagmatica, oſſium fractorũ ferruminationem: Si ſarcotica, hanc naturæ fert opem, vt facilius nouam carnẽ generet; quod non tam medicamentorum, quam ipſius naturæ propriũ eſt opus.

ἐμφρακτικὰ medicamenta.

Sarcoſis non tam medicamentorum, quam naturæ eſt opus.

Vt autem varia ac multiplex eſt emplaſtrorum compoſitio, ſic etiam qualitas: Ex omnibus enim prope medicamentis componuntur; vnde non omnia perpetuo emphractica ſunt, ſeu lentore ſuo poros ſtipantia, ſed quædam ecphractica, hoc eſt, farctu liberantia, & quaſi expurgantia; alia epiſpaſtica ſeu extrahentia, & diaphoretica; alia rhyptica, quæ ſordes ex cute & vlceribus detergent: Et quædam, quod multis affectibus conueniant, vt pleraque alia medicamenta, polychreſta dicuntur, quæ ſcilicet contrariis conſtant medicaminibus, *teſte Gal. initio lib. 5. comp. med. gener.*

Eccathartica emplaſtra.

Debet tamen medicamentum emplaſticum omni mordacitate vacare: nam ſi qua illi inſit acrior & mordacior qualitas, hærere poris vix poterit, ait Galenus *cap. 9. lib. 5. comp. med. gener.* ſed excernetur facile, aliquam partem liquando, aut humorem aliquem ex alto attrahendo; proin terrenæ conſiſtentiæ & viſcoſum eſſe oportet emplaſticum.

Porro componendorum emplaſtrorum duo ſunt ſcopi præcipui, conſiſtentia craſſa, ac ſolida, & facultas. Odor & color ſæpe expetuntur, atque ad ægrorum potius gratiam, quam quod medicamentorum naturam & efficaciam concilient.

Emplaſtrorũ conficiendorum ſcopi.

Conſiſtentiam idoneam & materiam ſuggerunt, *cera, oleum commune, lithargyrus*, & interdum reſinæ; virtutem vero nullam aut exiguam. 1. Quæ ſupera adduntur prope omnia, corpus emplaſtro & facultatem impertiuntur, vt mineralia, metalla, radices, ſurculi, ligna, flores, ſemina: Quæ ſi arida fuerint, pulueranda, & emplaſtro ab igni remoto, miſcenda. Si qua ex his vix friabilia ſint, humore aliquo ſoluuntur, qui abſumitur coquendo; antequam illa emplaſtro perficiendo commiſcentur; vel ſimul eidem ſæpe commixtus coctione diſſipatur.

Herbæ virides, vt quæ in puluerem attenuari nõ poſſunt, ex idoneo liquore coquuntur, colo traiiciuntur, miſcentur; vel ſucco ex his tritis educto, alia incoquun-

tur;

tur; quo abſumpto, viribus tamen relictis, ſi quæ ſuperſint adiicienda, quæ longam coctionem non ferunt poſtremo commiſcentur.

Diutius vero coquenda ſunt emplaſtra, quæ ſuccos, vel aquam, acetum, vinum, aut decoctum aliquod recipiũt; quia cum emplaſtrum eſſe debeat omne ſpiſſum, & viſcidum, vt parti, cui adhibetur, adhæreat, humiditas illi contraria eſt, quæ tamen ſæpe admiſcetur, & calore reſoluitur, vbi qualitas illius acceſſura eſt, & in emplaſtro cõficiendo retinenda. Nam quæ ſuccis incoquuntur, eorum facultates ſeruant, etiam ipſis exhalatione diſſipatis. Efficit quoque humiditas, quę conficiendis emplaſtris accedit, vt reliquorum virtus altius ſubeat, & ad partes magis diſſitas deferatur.

Humiditas emplaſtris conficiendis aduerſa.

Ex materialibus oleum quidem additur, non modo, vt corpus emplaſtris præſtet, ſed, vt cera cum ipſo liquetur, acria vel auſtera obtundantur, & vim magis anodynam & emollientem emplaſtra nanciſcantur.

Oleum vetus ſimplex, & quod infuſione paratur, vel quoduis compoſitum, aliquando in emplaſtrum immittitur; vt præter materiam ſuam quoque virtutem immittat.

Cera vero materiam duntaxat emplaſtris præbet, ſed vim agendi nullam, vt & reſinæ quædam. Non tamen omnia ceram aut reſinam excipiunt, quæ ſcilicet aliunde materiam illis analogam, vt *thus* aut *ladanum* copioſum, aut ſimile medicamentum admittunt.

Emplaſtrorũ conficiendorum modus.

Primum autem, ſi *cera* emplaſtrum ingrediatur, ea liquatur in oleo: ſi *lithargyrium*, & id quoque in illo coquitur, dein mucagines, ſucci, liquores, ſi permiſcendi, cum his adhuc ferueſiant, dum aquea & humidior portio reſoluatur; tum reſinæ & adipes inducuntur, vt & gummi genera; ex quibus nonnulla pura miſcentur, alia non niſi vino, oleo, aut aceto macerata & percolata. Poſtea permiſcetur *terebinthina* emplaſtro percocto; & ab igne ſemoto, vt nullam ignis vim, vel minimam ſentiat. Poſtremo his omnibus confuſis, & in legitimam conſiſtentiam decoctis, igne ſubducto, pulueres creti paulatim inſperguntur, & ſedulo rudicula verſantur, agitanturque, dum omnia in maſſam coeant, nec mollem, nec plane duram, ſed lentam, glutinoſam, & adhærentem, non ita tamen, vt partem, cui adhibetur, velinquinet, vel difficillime auellatur.

Et vt magis legitima emplaſtri forma exiſtat, ſi in illius cõfectionem adeps veniat, aut medulla, aut terebinthina, minuendũ erit oleum: Si arida quæuis, vt lacrymæ non pingues, friabiles ſucci, reſinæ, ſtirpes aridæ, & mineralia puluerata commiſcenda ſint, augenda olei quantitas.

Ea autem olei proportio ad arida ſeruatur, vt ſingulis puluerum vnciis tres olei tribuantur. Cera vero quadrupla ſit ad oleum, adeo vt ad huius quartarium ceræ libra aut paulo minus eſto.

Olei proportio in emplaſtrorum confectura.

Hæc tamen ſingulorum in temperatione quantitas, cum potius iudicio, quã certis legibus vbique definiri vix queat, hodie pulueris & olei deſignato ponderi, ceræ quod ſatis eſt, adiici ſolet, vt liquidis, ſiccis, viſcidis, malaxatione ſimul coadunatis, lẽta, ſequax, ac idonea emplaſtri moles inducatur: Ex qua magdaliæ vnciæ dimidiæ, vel etiam integræ, ſi libuerit, pondere formẽtur, chartis oleo inunctis inuolutæ, vt ſic in pharmacopolio ad futuros vſus reponãtur.

Sic fiunt emplaſtra pro prie dicta ad aliorum diſcrimen, quæ citra ignem & ceram parantur, quorum ſcilicet materialia, melle, aut mucaginibus, aut viſcido quodam cremore malaxata, in emplaſtri conſiſtentiam coagmentantur: cuiuſmodi eſt *emplaſtrum de cruſta panis*, & *de baccis lauri*, & alia quædam parari ſolita, quæ inter emplaſtra & cataplaſmata ambigunt.

Ad emplaſtra quoque refertur & feratũ illud durius ex pari ceræ & olei pondere confectum, vt & cerota, ſeu ceronea, de quibus abunde *ſupra*.

CAP.

CAP. V.

De Sparadrappis.

Tela Galderi.

TELA vtrinq; emplaſtica in multis proſtat officinis, quam recentiores modo *Sparadrappum*, modo *telam Galterij*, primi forſan illius inuentoris, vel potius infectoris nominant. In emplaſtrum enim idoneum, iam paratum, ſed liquefactum, tela vetuſtate quodammodo attrita demergitur, & inculcatur ſæpe, dum plane infecta & inquinata fuerit, ac vndequaque velut incruſtata: tum extrahitur, & exponitur aëri, vt refrigerata obdureſcat, ac poſtea ad rerum exigentiam ſeruetur.

Eius autem varietates inueniuntur multæ, quæ non à telæ, ſed ab emplaſtrorum, in quæ immergitur, diuerſitate ſumuntur. Aliæ enim catagmaticæ ſunt, quæ fractis oſſibus ſolidandis, & roborandis partibus conueniunt, quæ ſcilicet ex emplaſticis aſtringẽtibus, & roborantibus parãtur: vt,

℞. ol. citonior. & roſat. ſeui ariet. an. ℥iiij. thuris, maſtiches, picis, boli armenæ, farinæ volatilis an. ℥ij. ceræ albæ q. ſ. fiat emplaſtrum, in quod liquatum tela immergatur.

Tela catagmatica.

Aliæ vim habẽt exſiccantem & epuloticam, & vlceribus ad cicatricem perducendis commendantur, cuiuſmodi eſt, quę ſic deſcribitur.

Cicatricem inducens.

℞. ol. roſat. ℔. j. ceræ citrinæ ℔. ß. ceruſſæ venetæ, thutiæ an. ℥ij. lithargyri auri ℥iij. fiat emplaſtrum, & cum tela vetuſtate quodammodo iam attrita, fiat Sparadrap.

Plures alias formulas deſcribit Ioannes Vigonius *in ſuo opere chirurgico*, quas huc tranſſcribere nec volui, nec debui: cum minimo negotio, quiſque varia, pro vario ſcopo, emplaſtra ſumere poteſt, & in his liquatis linteum inculcare: nam qui præſcribendi & conficiendi emplaſtra modum nouit, is ex iiſdem telam inquinare, ſeu ſparadrappum efficere facile poterit.

FINIS LIBRI TERTII.

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM JOANNIS RENODÆI LIBER QVARTVS,

De legibus in compoſitione medicamentorum ſeruandis.

CAP. I.

Quis primus medicamenta compoſuerit, & quæ ratio compoſitionis.

CVM *morbus omnis* ſit *via ad interitum*, antequã ſupra modũ augeatur, omni præſidiorum genere profligandus; atque in medicamentis inueſtigãdis, ſeligendiſque, tanta ſedulitas eſt adhibenda, vt quæ ſingulis præter naturam affectibus oppugnandis conducunt, perpetuo ſint ad manum, & quaſi medicamentorum eximiorum ſylua præſto ſit nobis.

Ea autem nec ſimplicia exhibentur, niſi arte quodam modo immutata; nec cõpoſita ſine multo precedente apparatu, vt *ſupra* demonſtratũ eſt, quo ſimplicia ſingula non ſolũ abluuntur, ſiccãtur, teruntur, vel infunduntur, macerantur, exprimuntur; aut alia præparatione cõmixtioni magis idonea, vel vſui feliciora redduntur, ſed ea ratione, & proportione ſimul vniuntur, vt omnium concurſu noua quædam è totius complexione mixtura comparetur, ſeruata tamen ſingulorum virtute, ſi non integra, ſaltem primis menſibus conſpicua, cum adhuc ſcilicet recens eſt mixtorum coitio, nec perfectam adepta fermentationem, *cap. 2. lib. 1. comp. med. gener.*

Quia vero medicamenta interdũ exhibita ſola nocent, cæteris admixta proſunt mirifice; cum medicamenti cuiuſpiam qualitas probatur, improbatur alia: diuerſas enim qualitates in ſimplicibus medicamentis reperiri, certum eſt: per compoſitionem, alterius admixtione, noxia deletur, aut obtunditur; optima magis exurgit, & effectus præſtat inſigniores. Et licet quædam ſimplicia non lędant, quia tamen non ſatis iuuant, citra alterius mixturam non veniunt in vſum, vt medicamen emplaſticum, quod ſimplex nullum tale eſt, inquit Galen. *c. 13. lib. de ther. ad Piſ.* vnde primi emplaſtrorum authores non temere ex oleo quædam liquare, & emplaſtra conficere excogitarunt.

Quis primus medicamẽtorum compoſitionem tradiderit. Ob multas rationes alias libro allatas ſuperiore, medicamẽtorum ſit compoſitio, cuius omnium primus defenditur Herophilæus, dein Cappadox Heras, Muſa, Aſclepiades, & Andromachus, *cap. 2. lib. 2. comp. med. gener.* Sed omnium maxime Galenus *cap. 2. lib. 1. comp. med. gener. Epilogiſmo.* pharmaci componendi rationem inuenit, mixtorum legitimam proportionem, & vtendi modum docuit; Non Empiricorũ more, qui ad inſomnia, caſum, & fortunã medicamenta prope omnia referunt, paucis exceptis, quæ cõmuni *iudicio, quod pluribus eiuſdem facultatis conſtent, per compoſitionẽ meliora redduntur, & ex eis nonnulla curandi corporis naturæ

Sarcoticum optimum ex facultatibus oppoſitis.

turæ idonea inueniuntur. Quod tamen exemplo optimi Sarcotici, ex *cerato & duodecima æruginis parte* confecti, Galenus *cap. 3. lib. 6. comp. med. loc.* negat, probatque, medicamenta ex duobus aut pluribus oppoſitæ facultatis, optime componi. Ceratum namque ſordes parit, ærugo carnem vlceratam erodit, ex his tamen pharmacum exurgit optimum, quod carnem generet, & cauum vlcus impleat. Sic calida frigidis, diſcutientia roborantibus, cardiaca venenis miſcentur, & ex diuerſi generis ſimplicibus medicamenta præſtantiſſima componuntur.

Hiſtoria Galeno nota.

Cuidam [*referente Galeno c. 29. lib. 9. de facul. medic.*] ex eorum numero, qui citra rationẽ, & experientia ſola medicamenta eſſe compoſita tenent, pharmacum podagricum iactãti, aduenit forte fortuna, quidam podagricus, qui tam mediocriter laborabat, vt incedere etiã poſſet, qui pedi medicamentum appoſuit. At miſellus totam noctem egit inſomnem; ac poſtero die, tantum abeſt, vt commode ſicut antea, incederet, vt nec quidẽ geſtari poſſet.

Ex fortuita igitur *medicamenti compoſitione, fortuitus & ſæpius infœlix euentus*, vt pluribus oſtendit Galenus, præter hiſtoriã allatam, qua pſeudomedici vanitatem & ignauiam irridet, cenſetq; Medicum non modo compoſitorum medicamentorum cauſam, ſed componendi viam & rationẽ habere, & ad ſingulos affectus, optima pharmaca, dum eſt neceſſum, componere; ne illi graue forſan accidat, quod duobus Medicis [*c. 1. lib. 2. comp. med gener.*] Galeno cognitis, quorum ob amiſſas medicamentorum compoſitorum formulas quaſdam, alter contabefactus periit, alter ab operibus medicis deſtitit.

Hiſtoria notanda.

Cap. II.

De baſi medicamentorum & eorum collocatione in formulis.

IN medicamento præſcribendo debet primum illius quædam baſis conſtitui, hoc eſt, medicamentum aliquod ſimplex, in compoſitione præcipuũ, & morbo depellendo accommodatiſſimum, cui cætera innitãtur. Vt cum morbus aliquis ſuſcipitur oppugnandus, ſi quidem fuerit ſimplex, nullo prauo ſymptomate comitatus, ſeligendum eſt tantum aliquod ſimplex medicamentum, quod viribus ſit par, & partem iuuet. Sed ſi ſimplex nullum detur idoneum; ex multis vnum concinnetur, cuius baſis, & veluti columen affectui aduerſetur: atque alia adiiciantur, quę membrum affectum roborent, qualitatem medicamenti ad partem longe diſſitam deferant, atque reliqua permiſceantur, quæ vel palato gratiam concilient, vel opus felicitent, ac promoueant.

Baſis autem ſępius qualitate, quam mole præpollet, vt in confectionibus aromaticis & purgantibus; atque quo depellendus morbus fuerit grauior, eo baſis remedii præſcribendi maiores vires habeat: Et ſæpe ad expugnationem affectionis alicuius prauæ, multæ baſes confuſe in quandã compoſitionem referuntur, quæ in mutuam operam conſpirant, & vicem gerunt vnius; vt cum ad ſedationem doloris vehementioris, multa ſimul anodyna medicamenta confunduntur.

Multæ baſes aliquando in vno medicamento.

In componendis igitur medicamentis, primum baſis quærenda affectui & affectæ parti accommodatiſſima, ſed non ſemper omnium prima in compoſitione collocatur. Non enim affatim, ac promiſcue inordinateque omnia, quæ in compoſitionem veniunt, ſimul confunduntur, ſed alia aliis priora aut poſteriora. Et *cum miſcendorum ordo negligitur, medicamentum ſæpe nec vires habet eximias, nec formam idoneã*. Quæ enim longiore coctione egent, ſi parum; & quę breuiore, ſi multum coquantur; nec illorum integra virtus, vt quæ nondum exierit; neque horum, vt quæ iam perierit, comparabitur.

Ordo ſeruãdus in deſcribendis formulis medicamẽtorum.

Accurate quoque debitus ordo ſeruandus in formulis medicamentorum deſcribendorũ faciẽdis, vt ne poſteri[9] in recepta, vulgi more, vocata, ſcribantur, quæ priore

eius parte & capite deſcribenda ſunt. In quem errorem incidunt, qui medicamentorum ſubſtantiam, qualitates, & apparatū ignorant: Vt etiam interdum iuniores Medici, qui longo medendi vſu nondum probati, quæcunque veniunt in mentem, modo facultates illorum norint, confuſe inordinateque deſcribunt.

Peius agunt, qui, quę citra virium iacturam vim ignis non patiuntur, diu concoquunt; quæ propter inſignem amarorem in bolum fingenda & tegenda, in potu dant; Quæ debent concoqui, cruda; quæ puluerari, integra; Quæ tantum infundi, diſſoluta, nec expreſſa porrigunt.

Qui iſta parum cauti negligunt, vix antiquiorum Pharmacopœorum effugiunt cenſuram, qui peritioribus Medicis edocti, non ſolum componēdi medicamenta modum habent compertum, ſed ex his multi rationem ordinis, quo ſimplicia ſingula collocanda ſint, habent perſpectam.

Prima lex medicamē-ti deſcribendi. Hæc autem ſit prima lex deſcribendi medicamenti, vt *ea primo loco ſcribantur, quæ longiore apparatu, vt diuturna coctione, aut laborioſa tritura egent, veluti radices & ligna non odorata: Poſtremo, flores & aromata: Medio inter vtrumque, herba, fructus, ſemina.* Qui ſecus faciunt, ligna, radices, folia, flores, & aromata, nullo ordine, & affatim, eodemque inſtanti miſcentes & concoquentes, vel horum qualitatem facile diſſipabilem non retinent, vel illorum ægre ſeparabilem non aſſequuntur; iſtoque improbo parandi ac miſcendi modo medicamentum efficiunt, quod nec ſingulorum vires genuinas habebit, nec Medici votis reſpondebit.

Secunda lex. Secunda ordinis ſeruandi lex in pręſcribendis medicamentorum formulis hæc eſt, *vt ſi anguſtia temporis vrgeat, & quædam coquenda ſint, vel infundenda, & alia pulueranda, ab his ſemper incipiatur, quæ cocturam vel macerationem poſtulant; vt dum hæc fiunt, alia comminui & læuigari queant, & eodem tempore ſuum quæque habeant apparatum.*

Tertia. Tertia obſeruatio eſt, vt *quæ vel quantitate, vel qualitate præpollent, cæteris in compoſitione deſcribenda præmittantur*, ita tamen, vt præparationis, mixtioniſq; modus, cuius potior eſt habenda ratio, non diſſentiat.

Quarta. Hæc quarta lex fere perpetua ſeruatur, vt *in compoſitionū formulis ea poſtremo ſcribantur loco, quæ materiæ rationem habent*: vt mel in magnis confectionibus, ſacharū in electuariis ſolidis, in multis vnguentis oleum aut cera, & ſæpius vtrumque.

Hic ordo ſi ſeruetur, tyronibus medicamenta parandi miſcendique viam aperiet feliciorem, atque in mixto firmiores eorū vires manebunt; quæ niſi arte debita retineantur, aut hebeſcunt, aut periclitantur.

CAP. III.

De formis & fine medicamentorum.

VT qui ſano ſunt corpore, difficile ferunt [*aphor. 37. lib. 2. Hippoc.*] ſic minus appetunt medicationes. Et qui vel ad προφύλαξιν imminētis morbi, vel præſentis ἀπάλλαξιν ſeu profligationem medicamento quodam opus habent idoneo, ſæpius antequā mali feritas inualuerit, Medicum non vocant, aut medicamentū reſpuunt, aut ea arte & mixtura paratum deſiderāt, vt odore, colore, ſapore, naribus, oculis, palato arrideat. Sed apud imprudentes eiuſmodi viros & pueros, *Coquus apud quos Medico præferatur.* Coquus, inquit Galenus *lib. 2. de prænotione.* ex Platone, Medico præſtat, & maiore laude dignus, vt qui gulæ noua quotidie irritamenta paret.

Sed cum *per ea puniatur, per quæ quis peccat, morborumque pene omnium nutrix ſit immanis gula*, iure quaſi diuino, medicatio, quæ fit per os, vltionem commiſſi peccati in eo ipſo relinquit. Medicamenta enim fere omnia, præſertim cathartica, propter diſſentaneam, quam cum noſtra qualitatem habent, guſtui ac olfactui diſplicere, non eſt mirum; Cum non vt alimenta mutari, ſed mutare nata ſint, & noxiam humorum qualitatem emendare, vel eoſdem foras protrudere.

Quæ

Quæ inodora inſipidaq; ſunt, & mole parua varie corpus exagitando, ſuſq; deq; humores excutiunt, vt ſtibium, his poſtponenda medicamentis, quæ maióre quantitate exhibita, licet ingrata, blande, ac cum delectu è partibus affectis vitioſos ſuccos educunt.

Forma medicamentorũ quid præſtet.

Forma autem medicamentorum non ſolum efficit, vt aſſumantur ipſa facilius, (alii enim liquidis, alii ſolidis tantum delectantur) ſed vt effectus diuerſos, pro formæ diuerſitate, polliceantur. Quod enim ad incidendum & extenuandũ imperatur medicamentum, forma liquida accommodatius eſt, vt ſolida ad aſtringendum.

Non hic formam, quæ dat eſſe rei, nec ipſam rei facultatem effectionis cauſam appello, ſed ipſam compoſiti medicamenti conſiſtentiam qualemcunque, ſolidam, liquidam, mediocrem: præter quam & alia interdum in multis, præſertim ſiccis, induſtria Pharmacopœi manu effingitur, aut ſigillo imprimitur; aut materia in pilulas, trochiſcoſve formatur, vel complanatur in teſſellas, nunc quadratas æquilaterales, nunc rhõboides, ſeu altera parte lõgiores.

Iſta vero impreſſa forma exterior, & veluti ſigillatio, parui momenti eſt, vt quæ nihil opis adferat ad effectum medicamenti promouendũ, aut felicitãdum, vt ſuperſtitioſi quidam autumarunt; vt illud omittam, quod Spargyricorum nonnulli ſomniant, de ſignaturis plantarum externis, quibus illarum dotes partibus corporis accommodant, cum quibus certis notis, aut externa forma, ſi Deus voluerit, conueniunt. At illa medicamenti forma, qua ipſum denſum eſt, tenue, vel liquidum multos ac varios præſtat vſus: Nam idem nunc vrinam mouet, nunc aluum deiicit, pro vario componendi modo. Galen. *cap.* 13. *lib.* 4. *de ſanit. tuend.*

Craſſities aut tenuitas puluerum quid efficiat.

Quæ tenuiſſime læuigantur, inſtar pollinis, citiſſime deferuntur ad renes & veſicam: quæ craſſiuſcule, diutius ſubſiſtunt in inteſtinis, & aluum per ſeceſſum turbant. Si obſtructionem quis liberare voluerit, menſeſque mouere, nec ſatis feliciter ſolida medicamenta exhibebit: vt neque liquida, ſi è cerebro & partibus diſſitis noxium ſit educturus humorem.

Et vt partibus quibuſdam roborandis, & affectibus depellendis, medicamenta quędam craſſa debentur, alia liquida: ſic nonnullis, inter ambo media, qualia ſunt eclegmata, & antidota quædam inter remedia interna; vnguenta, litus, mucagines, cataplaſmata inter externa.

Quæ autem forma ſingulis medicamẽtis ſit idonea, *ſuperius* abunde dictum eſt, ſpeciatim vero de his poſtea diſputabitur, quatenus formantur varie pro partium cõditione, quibus adaptantur, vt cum ex emplaſtro ſtomachico ſcutum formatur regioni ventriculi apponendum peſſarium ſinui pudoris, glans ſubdititia podici, turunda vulneri.

Nimis ſumptuoſa medicamentorum confectura ſæpe vana. Hiſtoria.

Sunt, qui nulla ratione formam medicamentorum non tantum idoneam, ſed illorum quoq; ſumptuoſam confecturam expetunt, alioquin tanquam vilem & inutilem aſpernantur; cuiuſdam diuitis exemplo, qui cum à Galeno *cap.* 10. *lib.* 3. *comp. med. gen.* poſtulaſſet, excepiſſetq; formam medicamenti, quo vlcus malignum in famulo curaret, vidiſſetque omnia, quibus conſtabat pharmacum, eſſe vilis pretii: *Hoc, inquit, mendicis ſerua, me autem ſumptuoſius aliquod medicamen doceto.*

Artis arcana non detegenda.

Sic multi medicamenta etiam eximia parui ducunt, ſi nouerint; vilia vero ignota ſibi, pro ſecretis habent, & tanquam aliquod deductum è cœlo remedium ſæpe mirantur. Proinde Medicinæ dignitati cõſulunt minus, qui tam diuinæ artis arcana detegunt, & plebeculæ, vt arrideant, medicamenta idiomate vulgari conſcripta præbent.

Præſtiterit n. gratis medicinam facere, & pauperi medicamentũ dare; aut aliquod parui pretii præſcribere, quam illius compoſitionem docere; quam dum ſemel nouit, periculum in aliis, vt in ſe, feliciter tẽtans, eos ducit ad exitium. Medicamẽtum enim quoduis, maxime catharticum, bo-

num & malum eſt, & pro ratione bene vel male vtentis, ſanat vel interficit.

Finis compoſitionis.

Finis autem compoſitionis medicamentorum eſt, cuius gratia ea ipſa ſuſcipitur: vel ad quem omnia, quæ mixtioni ſunt neceſſaria, referuntur, vt tandem medicamenta ex arte compoſita, ſanitati vel tuendæ, vel exornandæ, vel morbis profligandis inſeruiant.

Cap. IV.
De medicamentorum ponderibus, & eorum notis.

Ponderum magna varietas.

CVique nationi & ditioni ſua ſemper fuerunt, vt adhuc ſunt, pondera & menſuræ. Libra mercatorum Conſtantinopolitanorum pendet vncias viginti ſex: Mediolanorum, viginti quatuor: Pariſienſium ſexdecim: Lugdunenſium quindecim: Hiſpanorum quatuordecim: Genuenſium & multorum aliorum duodecim: aurifabrorum octo tantum; vulgus Markam nominat.

Veteres quoq; Græci, Arabes & Romani non ſolum propria habebant idiomata & characteres, ſed etiam pondus. Et niſi regia poteſtate arcerentur mercatores, nulla eſſet certa ac definita ſtatera, quandoquidem pondere volunt emere maximo, & minimo diuendere.

Quia vero in Medicina ſæpe bis peccare non contingit, & errata in præſcribenda doſi fere ſemper periculi plena ſunt, Medicis omnibus communia & definita debent eſſe pondera, vt vna lege vnus ſit omnium conſenſus.

Libra Medicorum.

Libra autem illorũ ſemper vncias duodecim pendet, quę ſic ſcribitur, lib. j. Vncia dragmas octo, cuius hæc eſt nota, ℥ j. Dragma ſcrupulos tres, quæ ſic pingitur, ʒ j. ita vt in vncia tot ſint ſcrupuli vel ſcriptuli, quot in Alphabeto Græco literæ, nempe viginti quatuor, iuxta illud Faunii Poetæ:

Vncia ſit dragmis bis quatuor, vnde putandum,
Grammata dicta, quod hæc viginti quatuor in ſe
Vncia habet, tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit, noctemque diemque

Quibus verbis ſcriptuli videntur quaſi vicem gerere literarum; dragmæ ſyllabarũ; vnciæ, dictionum; libra, orationis; vel ſaltem periodi completæ. Sunt tamen pondera quædam minutiora ſcriptulis, nã granum eſt omniũ ponderum minimum, ſeu minutum, è quo fit obulus, ſeu ſcriptulus dimidius, qui ſic notatur ℈ ß. Granum vero duabus literis gr. ſimul iunctis, & aliquando g ſolo deſignatur.

Obulus.
Granum eſt omnium ponderum initium.

Cum ſeſquilibram, ſeu libram vnam cũ dimidia, & ſexcunciam, hoc eſt vnciam vnam ſemis notare volumus, maiori ponderi picturam hanc lib. j. ß. minori iſtam ℥ j. ß. damus.

Granum igitur λεπτὸν Græcis, omnium minimum eſt, indiuiſibile & minutum, minutia ob id nominatum. *λεπτόν.*

Chalcus, ſeu æreolum, pendet minutias ſeu grana duo.

Siliqua, ſeu Ceration, Kirat Arabice dictũ, chalcos duos, hoc eſt, grana quatuor.

Semiobulus æreola tria, id eſt, ſiliquam vnam & dimidiam.

Obulus ſiliquas tres, ſeu chalcos ſex, aut grana duodecim.

Scriptulus duos obulos, ſeu chalcos duodecim, aut grana viginti quatuor. *γράμμα.*

Denarius eſt octaua pars vnciæ Romanorum, & pendet ſcriptulos tres, ſeu obulos ſex, vel grana ſeptuaginta duo. *δηνάριον.*

Dragma eſt octaua pars vnciæ Græcorum, & leuior eſt denario, pendetq; tantũ ſexaginta grana, hoc eſt ſcriptulos tres vulgares, quorum ſinguli grana ſolum viginti pendunt. *δραχμή.*

Olim denarius decẽ aſſes ſeu libras valebat, vnde illi nomen, ait Syluius, nunc libræ tantum eſt pars octogeſima quarta, vt dragma nonageſima ſexta: Librã intelligo Medicam, quæ vncias duodecim pendet.

Multi [*Scrib. Larg.*] autem pro denario dragmam ponunt, illo non multo leuiorẽ, vt pro

vt pro dragma denarium, iuxta Græcorum interpretum verſionem, qui cum nihil haberent, quod exacte denario Romano reſponderet, pro denario dragmã reliquerũt.

Sicilicus.

Sicilicus duas dragmas valet, eſtq; quarta pars vnciæ.

ἡμιούγγιον.

Semi vncia media eſt vnciæ pars, ſicilicos duos continens.

Vncia medica octo dragmas, negotiatoria denarios totidem pendit.

ἑξάγιον.

Dragmam quoque interdum ab antiquis Hexagion dici comperio, mercatores vulgo *groſſum* appellitant.

Bes continet vncias octo, & media pars eſt mnæ, ſeu minæ medicæ, quæ ſexdecim vncias continet, videturque libra mercatorum. *Ex Dioſcor. & Gal.*

At Medicorum λίτρα, id eſt, libra, minor eſt, & vncias tantum duodecim valet.

Omnia autem ſic in pauca contrahere lubet, vt memoriæ mandentur facilius.

Libra ſeu pondo, & As ſæpe dicta, pẽdet vncias duodecim; deunx, vndecim: dextãs; decem: dodrans, nouem: bes ſeu octunx, octo: ſeptunx, ſeptem: ſemis, ſex, vel mediã ponderis cuiuſque notati partem: quincunx, quinque: triens, quatuor: quadrans ſeu quartarium, tres.

Vncia continet ſicilicos quatuor, ſicilicus dragmas duas, dragma ſcriptulos tres, ſcriptulus obulos duos, obulus duas ſiliquas ſemis, ſiliqua duos chalcos; chalcus duo grana.

Nomina ponderum Arabica.

Nomina ponderum Arabibus familiaria non ſubticuiſſem, ſed tam varia deprehendi, vt infida arbitratus ſim, apud quos vnciam *adar, alſatil, ſacros* & *aſſathis* dici cõperi. Dragmam quoque modo *alchi*, modo *nabach*, & aliquando *darchamet* nominant; vt ſcriptulum aliquando *guanthus*, ſæpe *gormin*, & aliquando *kermec* & *arme* *nominant*. Obulum vero *Seminen, Seminet, Onolos, Onoloſat, Ologinat* indiſcriminatim efferunt, mediam eius partem Danich, tertiam Kirat nuncupantes: Ipſis autem ſua vocabula relinquenda, nobis noſtra ex vſu ſunt.

Herbæ quomodo menſurantur.

Porro cum herbæ menſurentur manipulis, per literam M. flores pugillis, per literam P. deſignantur. Manipulum vocant Medici, quantum manu complectuntur; Pugillum, quantum tribus digitis capere valent.

Manipulus quid.

Ana quid ſignet.

Cum vero æquale pondus, aut menſura duorum aut plurium ſimul medicamentorum præſcribitur, hæc dictio *Ana* additur, quæ ſingulorum medicamentorum præſcriptorum æqualem aſſumendam eſſe portionem indicat.

Inter notas ponderũ, vel potius quantitatis finiendę in præſcribendis medicamẽtorum formulis, cum fructus multi nec trutina librentur, nec cyathis, conchis, acetabulis, aut vaſis ſimilib. concauis menſurentur, ſed numero tantum ponantur, ſolita litera N. appoſita, numerus illorum notatur; Non tamen quantus, niſi quoq; notam ponderis, quo opus eſt, vna ſubiungatur; vt exempli loco, ſi amygdalæ, ſebeſten, pruna, aut ſimilia præſcribenda ſint, quæque numero duo, tria, quatuor, quinque, ſex aut plus, minuſve pro vario Medici ſcopo præſcribuntur, præſtat Rondeletio teſtante, in numero ſignando notis priſcorum Romanorum, vti, quæ ſic depinguntur, I, II, III, IIII, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII. quam aliis characteribus, Ziphræ nomine vulgari nuncupatis, atque ſic deſignatis, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Ne forſan ignarus quidam tyro dum dragmas duas aut tres ſic ʒ. 2. ʒ. 3. depictas oſcitanter legit, perperam triginta duas aut triginta tres dragmas aſſumat.

Cap. V.

De Medicorum menſuris.

NON ſine ratione DEVM omnia pondere, numero & menſura creaſſe, literæ Sacræ teſtantur. Nam cum *numerus ſit actus rationis*, Plato hominem animal ideo ſapientiſſimum aſſeruit, *quod nouerit numerare*, omniaque Deus iuſto pondere & menſura præcepit trutinari, *Leuit. 19. & Deut. 25.*

Cur homo animal ſapientiſſimum.

Per

Per menſuras, inſtrumenta quædam inſtar pyxidum concaua, certis ſpeciebus excipiendis menſurandiſque accommodata, intelligimus, quibus medicamenta, tam ſimplicia, quam compoſita, ſicca, liquidave non modo Pharmacopœi, ſed mercatores dimetiri ſolent.

Sæpius tamen ad liquores, vt oleum, acetum, ptiſanam, decoctum, vel ſimilia dimetienda efformantur, eaque induſtria adaptantur ponderibus, vt alia ſint vnciæ tantum vnius, alia duarum, aut trium, alia libræ vnius, alia quinque aut decem, vel plurium ſit capax.

Omnium minima menſura capere poteſt ʒj & ℈ ß vini ſubſtantiæ mediocris, vocaturque cochlearium. *Cochleariũ.*

Alia maiuſcula, Cheme dicitur, & duplo ſuperiore maior eſt, capitq; vini ʒ ij. & ℈ j.

Ligula. *Myſtrum.* Tertia adhuc maior, ligula interdum dicta, & à nonnullis myſtrum, ſeu cochlearium paulo maius, capit eiuſdem ʒ ij. ß. aut ʒ iij.

Concha. Concha continet myſtra duo, ſeu chemas duas, vel ʒ v.

Cyathus. Cyathus conchas duas ſeu ʒ x. vel ℥ j. ß.

Acetabulũ. *Oxybaphũ.* Acetabulum, Oxybaphum Græcis dictum, ſeſquicyathum, ſeu ℥ ij. & ʒ ij. vel ℥. ij. ß. ad ſummum.

Quartarius acetabula duo, ſeu ℥ iiij. ß. vel paulo plus.

Hemina. Hemina, ſeu hemiſextarius quartarios duos, ſeu ℥ ix.

Sextarius, ſeu chopina Pariſienſis, duas heminas, hoc eſt, ℔ j. ß.

Chœnix. Chœnix, ſeu modulus ſeſquiſextarium, nempe ℔ ij. & ℥ iij.

Congius. Chus ſeu Congius ſextarios ſex, hoc eſt, lib. ix.

Vrna. Vrna congios quatuor, ſeu libras quadraginta.

Amphora. Amphora vrnas duas, ſeu libras octoginta.

Metretes. *Cadus.* Metretes ſeu Ceramium Græce, Cadus Latine, ſeſquiamphoram.

Culeus. Culeus amphoras viginti, ſeu vrnas quadraginta.

Sic enim ab ea menſura, omnium minima, ſenſim ad maximam progrediendo menſuræ liquidorum, vt ſolidorum à granis, incipiunt. Atque vt maior numerus cõtinet minorem: ſic maius pondus, aut menſura, vtrunque minus.

Menſurarum igitur aliæ paruæ ſunt, aliæ magnæ, aliæ mediocres: Et ex illis quædam liquidis, aliæ ſiccis, aliæ ambobus menſurandis deſtinantur.

Culeus, amphora, vrna, congius & quartarius, liquidis, modius & ſemimodius, ſiccis; ſextarius, hemina, acetabulum, cyathus, his & illis dimetiendis inſeruire ſolẽt. *Modius.*

Cap. VI.

De quantitate medicamentorum exhibendorum.

IN componendis medicamentis non tãtum ſimplicium qualitas requiritur, ſed qua quantitate ſingula miſceri debeãt, vel iam compoſitum exhiberi, eſt inquiſitione dignum. Minor enim quantitas, vt ſæpe nõ prodeſt, ſic maior obeſt ſæpius; nec minus *lactuca* interficit ipſa *cicuta*; plures que *vinum*, quam *aconitum* occidit.

Quod ſi alimenta plus æquo ingeſta veneni ſunt loco, ſumma artis & artificis laus eſt medicamentorum iuſtam deſcribere quantitatem, & quæ, ac quanta, cuique ſexui, ætati, naturæ, & tempori conueniunt, definire. Purgat enim potẽter *turpethum, colocynthis, veratrum*; imbecillime *polypodium, tamarindi*, ius galli veteris: moderate *caſſia, ſenna, rheum*: difficillime, ſenes & melancholici autumno; facillime pueri humidiores hyeme, & vere; vt biliosi æſtate: Qui mediorum participes ſunt medio modo purgantur. *Alimentorũ nimia quãtitas periculoſa.*

Et cum per ætatum tempeſtatumq; mutationes humorum conditionem mutari contingat, contingit quoque, vt idẽ medicamentum eadem quantitate nõ ſimiliter moueat ac operetur. Nam cum humores turgent & vrgẽt, natura leui ſæpe medicamento proritata, molitur excretionẽ materiæ *Idem medicamentum non eadem ſemper præſtat.*

teriæ grauantis, eamque vel per ſeceſſum, aut vomitũ excludit. Vt contra, cum propter lentorem tenacius impingitur, nec ſua qualitate naturam ad excluſionem laceſſit, validiſſimum nonnunquã medicamentum ignauum eſt, nec aluum ſatis turbat, ducitve, aut certe moleſtos ac redundantes ſuccos tantũ mouet, nõ promouet.

Odor medicamenti cur ventrẽ aliquando ducat.

Fallit hęc ſępe diuerſitas humoris incautos, qui cũ experientia didicerint, *caſſiam* vnciis, non granis; *ſcammonium* granis, nõ vnciis; *rhabarbarum* dragmis præſcribi & exhiberi, dum cuiuſq; pro efficacia agendi conuenientem doſim præſcripſiſſe putãt, ne ſemel quidem, aut contra, impenſe & profuſe vident aluum moueri. Nam cum in orgaſmo natura eſt, turgetq; ſuperfluus humor, pauca ſæpe grana *rhei* ventrem turbant, imo & cathartici cuiuſvis odor eum aliquando ſolus exagitat.

Quare nõ imprudenter agunt Medici, ſi ab ægrotis, à quibus vocantur, & à ſe nunquam antea viſis ſciſcitentur, num illorum aluus facile & blando ecoprotico moueatur, an mochlico & validiore indigeat; vel ſic, Sit ne perpetuo liquida, vel dura, & clyſmis quotidie ſolita moueri. Sic enim felicius imperabitur medicamentũ purgans, quod nec ſupra, nec infra vires ventrẽ agitabit; & quanta, & qualia purgari oportet, purgabit. Ea tamen lege, vt ſi totũ corpus prauis ſcateat humoribus, nõ affatim, ſed partite; nec vno die, ſed pluribus, ſi opus fuerit, moueantur. Natura ſiquidẽ non facile fert magnas cuiuſcunque humoris, etiam laudabilis, euacuationes; Semperque cum ea bene agitur, ſi omnia paulatim fiant, nec quicquam immoderate ac violenter ducatur.

CAP. VII.

Iuſtam medicamentorum quantitatem vix definiri, non tamen, dum parum excedit, aut deficit, periculoſam.

MEdica quidem ars coniecturalis eſt, ſed quam experientia iuuit, auxit ratio, & doctorum authoritas ſtabiliuit, qui ex cauſarum indagatione effectus perquirẽtes, ac longa obſeruatione prudẽtiores facti, theoremata poſteritati reliquerũt multis rationib. validiſſimis, & neceſſariis fulcita, quibus morbi dignoſcuntur, remedia inueniuntur, & medicamentorum quantitas deſcribitur, ſi non iuſta ac definita, ſaltem adeo naturæ & morbo accõmodata, vt illa vincat, hic vincatur. Quod .n. mali reformidandũ, ſi vbi *caſſia* vncia, aut *rhabarbari* dragma conuenit; illius tantũ dragmæ ſeptem, vel etiam nouem, huius vero ſcriptuli duo aut quatuor exhibeantur? Nã *paruulus error non valde pertimeſcendus*; Atque vt ſine ſanitatis inſigni iactura, per medicamentũ humores excrementitij nõ ſemper omnes educuntur, ſic cum præter illos nonnihil ex his, qui qualitate non lædũt, educitur; graue quid ſuſpicari nihil eſt neceſſe: Cum nec ipſa edulia potulenta ve eadem ſemper copia, nec iiſdem horis ingerantur. Vt nec ſi cacochyma ſunt, morbos ſtatim inuehunt. Multis ſæpe contigit innoxie aliquot *cicutæ* folia in iuſculis cõediſſe ancillarum incuria, quæ petroſelinum, cui externa quadã forma conuenit, ſelegiſſe putabant. Et qui ranas habent in deliciis, buffonum coxas interdum ſine periculo mandunt.

Paruulus error non pertimeſcendus.

Summo autem iudicio, artificioſaque coniectura efficiendum eſt, vt medicamẽti quantitas naturæ viribus, & educendæ ſarcinæ reſpondeat, quæ ſi copia grauet, nec medicamentum illi proportionatum vna vice tuto poſſit exhiberi, melius erit partite diebus ſingulis, vel alternis, totam illuuiem deplere, quam affatim humores & vires ſimul deiicere.

Superpurgatio timẽda.

Miſerum eſt etiã corpus iterato medicamento repurgare, cũ vnico tantũ egeat, aut violentum porrigere, cum oneri tollendo blandum ſatisfaciat. Hypercatharſis namque ſeu ſuperpurgatio timenda, quæ venas nimiũ reſerando, dyſenteriã interdum excitat, ſanguinem vacuat, & virium integritatem proſternit. Prodeſt ſiquidem

M magis

magis aliquid ex ſuperfluis humoribus deſerere, quam immoderata vacuatione portionem optimorum vna cum excrementitiis protrudere.

Quomodo medicamẽtum idem varios promat effectus.

Et quemadmodum idem medicamentum eidem homini, eadem quantitate, ſed diuerſis temporibus datum, plerumq; diuerſos promit effectus: ſic ſemper dũ variat illius quãtitas, agit varie: & modo huic, modo illi morbo tutius feliciuſq; datur. Si enim [*aphoriſm.* 1 *lib.* 4. *Hippocr.*] grauidã purgare conſilium eſt, vt certe quadrimeſtrem vſque ad ſextum menſem, fas eſt, medicamentum roborans audacter illi parua quantitate dabitur, vt moleſtiæ cauſa, de qua per grauiditatem primis menſibus conqueri ſolet, blande ſubtrahatur, nullamque ex medicamento fœtus aut prægnans percipiet.

Qua magna religione ponderanda.

At vero cum *opij, diagridij,* aut alius medicamenti, quod parua mole maximas vires habet, quantitas exquiritur, ea religioſius, ac prudentius præſcribi debet ac ponderari, vt ſi iuſte definiri vix queat, ſolum tantillo plus exuperet aut deficiat. Cum enim lex non ſit de minimo, nec de eo iudicet prætor, vt vulgo fertur, leuiter in exceſſu vel defectu minimo peccatur.

CAP. VIII.

De his, quæ innoxie magna quantitate ſumuntur, quibus conueniant, & quando.

OMNE *medicamentum aliquod naturæ negotium, aut maius, aut minus faceſſit, prout illius facultas imbecillior fuerit aut validior.* Quod catharticum eſt, vt odore, saporeve magis diſplicet; ſic moleſtiã adfert maiorem. Nam *quæcunq; purgant, omnia,* inquit Gal. *c. vlt. lib. quos, quando & quibus. ventriculum lædunt, & maxime eius oſtium, quod neruis quamplurimis conſtat, & acute ſentit.* Propterea excogitatũ eſt purgantibus beneolentia, & plerunq; caſtigantia admiſcere, vel ea ſeligere, quæ non multum ingrata ſunt, nec aluum immoderate turbantia: Quæ talia dum habentur, non tamen imprudenter exhibenda, ſed quibus conueniunt, atque ea quantitate, quæ viribus naturæ reſpondeat, eaque facile ferat.

Doſis medicamentorũ purgantiũ.

Quantitas autem illa varia eſt, pro varia ſingulorum facultate; quę quo imbecillior eſt, eo maiore doſi ſumit; quo validior, eo minore. Imbecilla dicuntur purgãtia, quę lente ac benigne ventrem ciendo, primã corporis regionem eluunt, atq; vnciis pōtius, quam dragmis menſurãtur: cuiuſmodi eſt *manna, pulpa tamarindorum, medulla caſſiæ,* & ſimilia: Valida, quæ exigua mole, vt quę granis tantum aut ſcrupulis ponderantur, magnos & ſæpe violentos præſtant effectus, de quibus poſtea. Inter imbecilla quoque numerantur omnia, quæ vnciis; inter violenta, quæ granis menſurantur: inter ambo media quædam ſunt, vt *rheum, ſenna, aloe* & ſimilia, quæ dragmis ponderantur; quæ omnia, vt quæcunque lubricando & roborando purgant, maiore quantitate ſumuntur.

Alterantiũ doſis.

Idem eſt iudicium de alterantibus medicamentis, quæ quo minus à ſymmetro corpore diſtãt, vt calida, aut frigida primo ordine, vſque ad ſecundum, eo maiore doſi præſcribuntur; Quo longius ab eodem recedunt, vt quæ ad quartum receſſum caloris aut frigoris accedunt, eo minor ipſorum quantitas exhibetur: Tutum ſiquidem non foret *piper, pyrethrum, euphorbium,* aut *cicutam, ſedum, nympheam* larga copia porrigere, cum horum vſu algerent interiora; illorum conflagrarent.

Roborantia vero cum à ſe inuicẽ diſſideant agẽdi viribus, valde diſſimili quãtitate præbentur, vt aquæ cordiales, vnciis; cõſeruæ principũ partiũ roboratrices, dragmis; Alexiteria efficaciora, ſcrupulis; lapis bezoardicus & cornu monocerotis, granis.

Qui medicamentis validis, quã benignis egeant.

Quæ item forma liquida ſumuntur, ad roborandum, alterandũ, aut purgandum, ea ſemper doſi maiore ſolent imperari.

Porro non ex parte tantum medicamẽti, ſed corporis ſtatus & humoris, quantitas augeri

augeri debet, vel minui. Robuſtũ firmumque corpus, laboribus & crebris purgationibus aſſuetum, aut multis obſtructionib. impeditum, blanda imbecillaq; medicamenta aſpernatur. Molle, ac rarum, quale puerorum & mulierum eſt, vt è diuerſo, macilentum, exuccumve, medicamentis tantum eget blandioribus, & mulieres grauidæ, & qui ex longo morbo reſurgũt.

Frigidus & craſſus humor tardius purgatur.

Humoris quoq; ſpecies & copia medicamẽti quantitatem diſtinguit. Nam lentus humor, craſſus, frigidus, melancholicus, pituitoſus, & tenaciter cuipiam parti adhæreſcens pigre delabitur, validioreque cathartico ad illius excluſionem habet opus. Tenuis, calidus, bilioſus, interdum ſponte per vomitum excernitur, aut facile blando medicamento purgante per ſeceſſum educitur.

Medicamẽti doſis pro cœli & ſoli natura immutanda.

Præterea cœli ſtatus, regionis natura, & anni, tempeſtatiſque conditio, non idem ſemper medicamentum, eademque copia exhibendũ arguunt. Nam cum tempeſtate aquilonia alui duræ ſint, [*aphor. lib.3.*] & hyeme rigida corpus coarctetur, dẽſeturque præſertim in regione gelida, humor tunc partibus tenaciter obhæreſcens, non niſi valido medicamento, aut blando liberalius, aut ſæpius exhibito profunditur. Et vt annus tales plerunq; morbos facit, qualis eſt eius conſtitutio, [*aphor.5. lib.3.*] pro humoris morbum committentis ſpecie, cuius prouentum magnum facit aut minorem; ſic immutari quoque ſuadet non tantum medicamenti genus, ſed quantitatem, quæ copioſior eſſe ſemper debet, cum vel ratione corporis, humoris, cœli ſtatus, regionis, conſuetudinis purgatio difficilis eſſe ſolet: vt contraria ratione cum facilis eſt, illius etiam copia debet eſſe minor, vt mox docebitur.

CAP. IX.
De his, quæ parua quantitate præſcribuntur.

SVA cuiuſq; medicamenti eſt purgandi virtus fortis, aut imbecilla; ſua & virtutis particularis proprietas, qua hũc potius, quam illum humorẽ blande aut potenter educat. Blandum illud dicitur, *quod mediocri tantum quantitate ſumptum, aluum pigre ac benigne mouendo, pauca deiicit; ſuperflua tamen ducit, dum ſuperfluo pondere ſumitur.* Si enim *rhei* vel *caſſiæ*, quæ inter familiariſſima naturæ pharmaca recenſentur, immoderata quantitas, vt illius ſeſquiuncia, & huius ſelibra ingeratur, magna, immoderataque ventris turbatione, humores agitando, per ſeceſſum, aut vomitum, aut vtrumque mouebit.

Blandum medicamẽtum quale.

Potenter purgat, *quod exigua mole, vt qua granis ponderatur, citam ac copioſam deiectionem efficit*; proinde parua ſemper quantitate datur: vt & omnia, quæ ingrata ſunt, aut rara, magnoque venduntur pretio, aut vires habent efficaciſſimas, ac malignæ cuiuſdam qualitatis participes.

Potenter purgans.

Ingrata ſunt, quæ vel odore moleſte feriunt nares & cerebrum, vt *caſtoreũ*, *ſagapenum & aſſa fœtida*, quam ob tetrum halitũ Germani ſtercus diaboli vocant; vel ſapore, cuiuſmodi ſunt amara, vt *colocynthis*, *centaurium minus*; acria, vt *euphorbium*, *pyrethrum*; acidiſſima, vt *oleum ſulphuris & vitrioli*, cuius aliquot guttę ſyrupo violato proportione debita commixtæ, eundẽ colore exrubro micante, fucant, & acidulũ ſimul reddentes, oculis & palato ſuauem admodum efficiunt. Eiuſmodi ſyrupũ arte dicta alteratum, aulicus quidam Medicus, primo ſui aduentu, omnibus æque morbis, propriis manibus dabat, plebeculamque vanis oſtentationibus fallendo, arcanum omnium arcanorum aſſerebat.

Ingratum quale.

Quæ rara ſunt, nec niſi magno emuntur, vt gemmæ, ſmaragdi, vniones, balſamum, aromata pretioſa, *ambra*, *moſchus*, *zibethum*, & quę quarto receſſu calfaciendo aut refrigerando corpus immutant, minore quantitate præſcribuntur.

Religioſius adhuc aſſumũtur, quę antipathia quadã & ſpeciali dote vitæ primordia, ſpiritum & calorem impetere, carnes colliquare, & ſanitatis integritatẽ deſtrue-

re nata ſunt, vt caro viperarũ ad peſtem & lepram, renes, vel potius lumborum caro ſtincorum, ad æſtum Veneris ciendũ, cantharides ad iſchuriam; hæ enim, vt decet, præparatæ, aliiſq; medicamentis idoneis permixtæ, & quantitate parua datæ, vrinam mouent innoxie, maiore copia ſiſtũt, & veſicã impenſe calefaciunt. *Rondeletius.*

Cantharides an & quomodo moueant vrinam.

Mineralia quoq;, vt ea omnia, quæ facultates habent efficaciſſimas, parcius; quæ minus validas ac remiſſas, liberalius ſumuntur.

Quæ parua doſi præſcribantur, & ſi tuta.

Præterea, quæ ad aromatizationem, vel correctionẽ, vel aliorum medicamentorũ deductionẽ conducunt, ea ſemper minori quantitate ponuntur, vt *cinamomum*, vel *ſantali*, aut *ſchœnantũ* ad odoris, ſaporiſve ſuauitatem pharmacis conciliandum, *zinziber* ad *agarici*, *crocus* ad *opij* caſtigationem; incidentia & aperientia ad reliquorum medicamẽtorum virtutem medicandis partibus deferendam.

Nihil vero æque pharmaci cuiuſdam magnam doſim dehortatur, atq; vis illius effræna, præpotens & maligna, quæ cum intro ſubit, ſimul vt educitur in actum, ſæpe naturam anxie ducit, & ſymptomatum excitat cateruam.

Quæ rara ſunt, pretioſaque principibus & diuitibus, maiori pondere, ſi res poſtularit, audacter præſcribuntur.

CAP. X.

Qua quantitate ſimplicia medicamentis componendis permiſceantur.

MEDICAMENTA pauca inueniuntur multis ſimplicibus eadem proportione mixtis cõpoſita; quin duo, vel plura reliquorum quantitatem ſuperent. Superant, quæ materię vicem gerunt, & idoneã medicamentis formã inducunt, vt *oleum*, *cera*, *lithargyrus* emplaſtris & vnguẽtis: vel præcipuam agendi vim præſtant, & baſis locum in cõpoſitione obtinent, vt *aloe* in multis catapotiis: vt etiam, quæ ſub magna mole vires habent imbecillas, vel ad reliquorum conſeruationem adhibentur, vt *mel* & *ſacharum* in electuariis & ſyrupis.

Hæc vero præcipua lex in medicamentorum miſcendorum proportione ſeruanda eſt, vt, quo quid maiorem medicamento vtilitatem affert, eo in huius compoſitione, copia maiore adhibetur.

Æquali pondere miſcẽtur, quæ ſymbolo quodam conueniunt, habentq; inducẽdæ formæ medicamento aptam materiã, & æque affectũ, affectæ parti, cauſę & ſymptomati aduerſantur; quod videtur obſeruatum in *vnguento tetrapharmaco*, ſeu *baſilicone*, quod *cera*, *picis*, *reſinæ*, *adipis tauri* partibus conſtat ęquis: vt etiam in electuario Iuſtino deſcriptione Nic. Mirepſi *cap.* 403. quod partes æquales, triginta ſimplicium excipit, quæ proprietate quadam omnia calculos atterere, & vias lotio dicatas reſerare creduntur. His excipiendis additur *mel* aut *ſacharum* diuerſa proportione commiſtum, vt ex omnibus ſimul electuarium paretur, quod formam ſibi conuenientem, ac conſiſtentiã idoneam habeat, & ad futuros vſus diutius conſeruetur.

Quæ ſimul æquo pondere poſſunt miſceri.

Electuariũ Iuſtinum ad quid vtile.

Porro ex medicamẽtis ſimplicibus alia pondere, alia numero, alia vtroque modo, quædam menſura, nonnulla manipulis, alia pugillis menſurantur.

Radicum quantitas pro ſingulis doſibus varie, pro varia illarum virtute & agendi efficacia menſuratur. Si blande aluum ducendi facultatem habeant, dragmis; ſi potenter, ſcrupulis: ſi tantum alterant, vnciis integris, vel mediatis: Et cum balneas ingrediuntur, libris, & aliquando manipulis, ſi tenuiores ſint, ponderantur.

Radicum quantitas in medicamento componendo.

In ſyrupis magna quantitate conficiendis, ponuntur ab ℥j. ad ℥ij. aut ℥iij. In apozematis pro vna doſi, à ʒij. ad ℥. ß. vel ℥j. aut plus, minuſve, pro radicum viribus. Si pro multis doſibus parandum ſit decoctum, eadem proportione ipſarum augenda quantitas.

Cum vero duæ, vel tres, vel plures qualitatis eiuſdẽ, aut fere ſimilis radices prǽſcribuntur, ſingularum minor quantitas poni debet,

debet, adeo, vt omnes ſimul iunctæ æquipolleāt vnius quantitati, inquit Rondelet. Quod etiam fieri debet in omnibus aliis ſimplicibus medicamentis, facultate ſimilibus, dum æque affectui propugnando, & parti iuuandæ conueniunt. Atque vt paucis repetam, quæ acrimoniam quandam, aut facultatem habent eximiam, parua quantitate, quæ blandam, aut imbecillam, maiore ponuntur.

Herbarum quantitas.

Idem eſt iudicium de herbis tam recētibus, quā ſiccis, quæ manipulis menſurantur, aut ſingulis, aut pluribus, pro illarum facultate, & medicamenti parandi natura. Singulas enim ad vnam doſim, aut alterā, manipulo ſolo, & plerumq; tantum dimidiato metimur: ad fotus parandos, manipulis duobus: ad balneum pluribus, & interdum faſciculis vſurpamus.

Flores.

Minutuli flores ſicci, aut recentes, vt *roriſmarini, violarum, bugloſſi*, modo pugillis, modo pondere menſurantur: Maiores ac recentes, vt *liliorum, nymphea, roſarum* ſæpius manipulis: aridi dragmis, vnciisve in trutina expenduntur.

Semina.

Semina quæuis calida, frigida, temperata, acria, acerba, amara, vel ingrata, pōdere ſemper librantur, ſed diuerſa quantitate in compoſitione medicamētorum ponūtur, pro illorū diuerſa virtute & Medici ſcopo.

Narcotica.

Calidiſſima, frigidiſſima & narcotica, dum extrinſecus adhibere conſilium eſt dantur à ʒ ij. ad ℥ j. Si intrinſecus ſumere, à ℈ j. ad ʒ j. aut paulo plus, aut minus, pro illorum vi potentiore aut imbecilliore.

Fructuum & radicum cum ſit diuerſa magnitudo & qualitas, diuerſa quoq; illorum quantitas præſcribitur diuerſoq; modo iudicatur. Minimi pondere, vt *Ribes* & *berberis*: maiuſculi numero, vt *ſebeſten* & *pruna*: nonnulli vtroque modo, vt *amygdalæ, iuiubæ & paſſulæ*. Multi, quia craſſiſſimi ſunt, nec integri expetuntur, fruſtatim ſecandi ſunt, & à cortice, nucleis, & acinis repurgandi; poſtea dragmis aut vncis menſurantur.

Fructus numero & pondere menſurantur.

Breuis epilogus.

Et vt ſummatim omnia complectar, liquida ſæpius menſuris, ſolida pondere, fructus numero, folia manipulis, flores pugillis menſurantur. Atque pro varia ſingulorum qualitate, varia quæque doſi præſcribuntur: hinc lignorum, corticum, leguminum, animalium, & eorum, quæ ab ipſis ſumuntur, doſim, menſuram, & pondus minutius perſequi ſuperfluum videtur, cum ex eorum conſiſtentia & qualitate, atq; ex his, quæ *ſuperius* dicta ſunt, hæc omnia facile dignoſcantur.

CAP. XI.

De medicamentorum repoſitione.

VT accuratam ac dilucidam medicamentorum compoſitionem explicaremus, illarum conficiendi modū, baſim, formam, finem, & ſingulorum mixturam ingredientium quantitatem, atq; eorundē æqualitatis aut inæqualitatis rationem fuſiſſime aperuimus. Sequitur nunc, vt medicamenta iam compoſita his in locis reponantur, in quibus diutiſſime viribus integris queant aſſeruari.

Medicamentum autem quodq; ſeu ſimplex, ſeu compoſitum, nam vtrumq; aſſeruandum eſt, non vbiuis ante vſum reponitur, ſed in loco idoneo, ne alteretur, corrumpaturve, & adhuc validum vtendi tempore, quibus conuenit, oportune ac feliciter detur.

Simplex primum ſeligitur, & à ſordibus, eiuſque partibus excrementitiis, aut inutilibus repurgatur; dein, vt aſſeruetur, ſiccatur: humida namque diu ſeruari non poſſunt, quin marcorem & putredinem acquirant.

Herbarum repoſitio.

Siccantur autem herbæ in vmbra, vel ſole non multum feruido, nec loco marcido, ſed ſicco, aut fumi, pulueriſque experte, & manipulis aut faſciculis colligatæ, reponuntur in ſacculis cannabinis aut papyraceis, ne à prædictis detrimentum capeſſant. Flores modo ſimili ſiccantur, reponuntur, & conſeruantur: Eſtque conſeruatio tam affinis repoſitioni, vt hæc ad illam referatur.

Frigus non item officit, cum ab eius rigiditate tuta ſint omnia, quæ ſicca ſunt aut craſſa, ſed liquida ac humida facile cogit, quæ adueniente tepore ſtatim ad priſtinũ ſtatum redeunt. Aquæ tamen deſtillatæ, immoderato gelu concretæ, de ſua bonitate non parum amittunt, ſæpiusque lagenis vitreis, quibus continebantur, per hyemis ſæuitiam abruptis effunduntur, niſi prudenter aromatarii prouiderint.

Sæuitia hyemis anni 1608.

Anno ſalutis 1608. menſibus Ianuario & Februario, dum hæc conderem, hebdomadas ſex integras adeo ſæuit hyemis rigiditas, vt vaſa confringeret non modo figulina, vitrea, ſtannea, ſed cuprea etiam craſſiſſima, quibus aqua continebatur: Atq; tum panis recens è clibano extractus, mox induritiem velut lapideam concreſcebat, nec in cellis vinariis à glacie tutus erat. Miteſcente vero frigoris ſæuitia, ſingulæ ædes Lutetiæ intus & extra horrido gelu incaneſcebant. Multi autem morbi pulmonum & partium ſpirabilium toto illo tempore graſſabantur, quibus quamplurimi peribant.

Fructuum.

Fructus reponuntur aliquando in horreis, vt *poma*, interdum in doliis, vt *pruna*, ſæpe in pyxidibus vitreis aut ligneis, charta, vt decet, obturatis, vt *iuiubæ*, ne à fumo aut puluere alterentur, aut à muſcis inquinentur, & erodantur.

Seminum.

Semina prius ſiccata reponuntur in vaſis vitreis, & aliquando ligneis, & loco ſicciore ſeruantur.

Radicum.

Radices purgatæ, & arefactæ ſeruantur in arculis & pyxidibus ligneis goſſipio nonnunquam inuolutæ, ſi pretioſæ ſint, vt *rheum*, ne ab aëris nociua qualitate, aut caloris edacitate, vis earum pereat, ac cito corrumpatur.

Succorum.

Succi liquidi excipiuntur lagenis, aut aliis ore anguſto vaſis, quibus deſuper oleum affunditur, nec ab aëre alterentur.

Sicci pyxidibus ligneis, aut vaſculis vitreis, fictilibusve reponuntur; vt etiam lacrymæ, gummi, animalia, vel eorum partes & mineralia.

Liquorum, & oleorum.

Liquores & olea, vt liquidambar & balſamum vitreis lagonis excipiuntur, & ſubere, aut cera & membrana quadam obturantur, ne citius ab aëre diſſipentur.

Terebinthina non tantum optime vaſe ex ferro albo, aut vitreo repoſita ſeruatur, ſed etiam figulino.

Quædam in ædium parte ſuprema; alia in media; alia non niſi in cella vinaria, aut alio loco madēte, & vliginoſo, feliciter reponuntur & conſeruantur, vt *caſſia*.

Medicamenta compoſita pro diuerſa illorum conſiſtentia & viribus, in diuerſis vaſis reponuntur, vt hydromel in doliis, ſyrupi in vaſis fictilibus, & aliquando vecturæ facilioris gratia, ex ferro albo confectis, vt *ſyrupus capilli Veneris* Mompelienſis, qui eiuſmodi vaſculis exceptus, commodius ad longinquas regiones vehitur; electuaria ſolida in arculis ligneis; liquida in vaſis ſtãneis & figulinis vitratis; pulueres in vitreis; vnguenta in ollis ſtanneis. Sicque ſingula varie, pro varia ſingulorum natura reponuntur.

Syrupus capilli Veneris Mompelienſis.

Cap. XII.

De conſeruatione & duratione medicamentorum.

Vt medicamenta compoſita pro vna tantum doſi nõ ſolent confici, ſic nec ſimplicia colligi, ſed quæque ad futuros vſus maiore quantitate ſeliguntur & parantur: atq; vt à puluere, fumo, putredine, iniuriis aeris & inſectis, à muſcis formicisve tuta ſint, reponuntur in vaſis idoneis, aut includuntur ſacculis, aut inuoluũtur chartis, & in pharmacopoliis aſſeruantur, his ſolum exceptis, quæ in loco vel humidiore, vel ſicciore vtilius aſſeruantur, vt *caſſia* in ſpelunca vinaria; & *ſaccharum*, conditturæ, tragemata, omniaque ſacharata in fornace aut ſcinio, iuxta ignem.

Multa ad ſui conſeruationem aceto, aut ſale, aut vtroque condiuntur, vt *cucumeres, cappares, oliuæ*; vel *ſacharo*, aut *melle*, vt omnia

omnia medicamentorum genera, ex quib. electuaria vel ſyrupi componuntur.

Decocta, æſtate biduum, aut triduum; hyeme hebdomadam integram; aquæ deſtillatæ & conſeruæ annum vnum durant.

Syrupi perfecte cocti, electuaria, trochiſci, pilulæ, olea, vnguenta & emplaſtra biennium ſæpe conſeruantur; vt & radices, ligna, cortices, ſucci ſicci, lacrymæ, gummi, triennium & aliquando quadrienniū; *elaterium* triginta annos; vngues, oſſa, cornua ſeculum.

Præter hæc quædam vix diu conſeruantur, niſi eorum fruantur præſentia, cum quibus familiaritatem quandam habent, vt magnes cum ferro, cuius limatura, quaſi nutritur, qua abſente cito ſeneſcit, amittitque vigorem.

Ferrum magnetis alimentum.

Alia ſecurius vires ſuas tuentur, ſi rerum quarundam appulſu, ab aeris iniuriis & teredine vindicentur. Sic *camphura* granis milii aut pſyllii obruta tutius ſeruatur; *mala citria, arantiaque* aceruo tritici ſepulta tardius putreſcunt, & *radix Mechoacæ abſynthio* inuoluta, non tam cito carie eroditur, eiuſque facultas magis integra conſeruatur.

Mala citria & aurantia.

Moſchus & zibethum tuto ſeruantur in pyxidibus plumbeis, nec credibile eſt, ea mediis in latrinis ſuſpenſa, aut recondita, vires amiſſas, vt Plateario placuit, reſarcire.

Nō probatur Plateariȷ conſilium.

Crocus, caryophilli, piper, macis, & alia aromata optime ac diu ſeruantur in ſacculis coriaceis: *Storax, benioin*, in pyxidibus vitreis: *Santali, xyloaloe, lentiſcus*, *& ſchœnantum*, ſemina, & alia pene innumera in capſulis, ſeu vaſis ligneis, vt fuſius in Officina docebitur.

Medicamenta igitur tam ſimplicia, quam compoſita, ſi dicto modo, ac ſedulo ſeruentur, diutius durant: ſi negligenter, celerius ſeneſcunt.

Pars autem illorum maxima ſingulis annis debet mutari. Si quæ tamen colorem, odorem, ſaporem diutius ſeruant, durant quoque diutius, vt ſeſquiannum, aut biennium, aut triennium; vt quæ craſſam habent ſubſtantiam, & vires firmiter ſubſtantiæ inhærentes, vt contra, quæ eaſdem facile vaneſcentes habent, & ſubſtantiam raram, minus durant, vt flores, & ea omnia, quorum virtus ſuperficialis eſt, & cito diſſipabilis. Tutius vero ac diutius ſemper ſeruantur, quæ in arculis optime clauſis, aut vaſis ſtricte operculatis includuntur: ſic enim illorum virtus ſecurius retinetur. Multi theriacam in vaſe plumbeo durabiliorem putant, quæ tamen tempore Galeni in pretioſo, vt nunc in figulino fere ſemper reconditur.

Quando medicamenta mutanda.

CAP. XIII.

De his, quæ antonomaſia quadam cæteris præſtant, à qua illorum denominatio ſumitur.

VT erueret Deus hominem ab ærumnis & ægritudinibus, quibus quotidie laceſſitur, terram hanc tanquam paradiſum inferiorem, ſeu hortum locupletiſſimum ſtirpibus innumeris ditauit, quarum amœno halitu reficitur, colore vario recreatur, in ſanitate nutritur, in morbo iuuatur, & à morte liberatur.

In illo autē fœcundiſſimo ſolo permulta fruticant, & quotidie nobis occurrūt generis eiuſdem, & qualitatis parum diſſimilis, quæ eodem quoque nomine deſignantur ac nuncupantur. Nam iridum & graminum infinitæ, pene dixerim, recenſentur differentiæ, nec certo quis hucuſque numero eas definire valuit; vt nec *geraniorū, hyacinthorum, anemones, narciſſorum*, aliarumque multarum ſtirpium, in quarum omnium varietate varianda naturam delectari, & quaſi ludere videmus.

Ex his vero dum abſolute quædam ſcribūtur, ſine ampliori aut peculiari ſingulorum deſcriptione, ea ſemper ſunt eligenda, & vſurpanda, quæ meliora & vſu longo probata; hocque theorema in his, quę analogiam habent inter ſe, perpetuo eſt obſeruādum, vt in quoquo genere ſemper aſſumendum

mendum eſt, quod optimum. Veluti quando *aloe* ſimpliciter ponitur de ea, quæ ſuccum citrinum habet, ſuccotrina vulgo dicta, nominis ſignificatio intelligēda venit.

Aloê quanā melior.

Atq; vt pauca, pro multis exempla ſint, cum ſimpliciter *acetum* ponitur, non acetum *zythi*, ſed *vini* ſumendum eſt. Si balſamum, natiuum illud ex arbore Ægyptiæ elicitum. Si benioin, illud quod à maculis candidis, inſtar amygdalarum, amygdaloides dicitur, ſumendum.

Quando etiam abſolute caſſia ponitur, fiſtula vſurpanda, quando corallus, ruber, qui præſtantior iudicatur.

Sic quoque cætera de præſtantioribus ſemper intelliguntur: vt.

Dictamnus	De	Cretenſi.
Ariſtolochia		Rotunda.
Dulcis radix		*Glyzyrrhiza.*
Endiuia		*Cichorio latifolio.*
Epithymus		*Caſſytha thymo innata.*
Fœniculus		*Marathro.*
Fel terræ		*Centaurio minore.*
Gummi		*Arabico.*
Granatum		*Acido.*
Hepatica		*Lichene.*
Hedera		*Corymbifera.*
Iaſminum		*albo.*
Hyoſcyamus		*albo.*
Lactuca		*Satiua.*
Lilium		*albo, ac bulboſo.*
Marrubium		*Praſſio albo.*
Menta		*Vera & hortenſi.*
Nigella		Semine tantum.
Nymphea		alba.
Naſturtium		Semine eius.
Oleum		*Oliua.*
Opium		Thebaico.
Papauer		albo.
Polypodium		Querno.
Quercula minor		*Chamædri.*
Quinque neruia		*Lanceolata.*
Roſa		Rubra.
Regina prati		*Vlmaria.*
Stœchas		Arabica.
Santalum		citrino.
Tapſus barbatus		albo.
Terebinthina		Veneta.
Veronica		Maſcula.
Viola		nigra, vel potius cærulea.
Xyloaloe		nigricante.
Iris		Florentiniana.
Zinziber		Maluatico; quod nulli bonitate cedit, & à Perſis, Arabibus, & aliis Barbaris maxime omnium expetitur.

CAP.

CAP. XIV.

De radicibus, ſeminibus, floribus, lapillis, & aquis, quæ dignitate quadam çateris præferuntur.

PERMVLTA ſimplicia etiam diuerſi generis, qualitates habent affines; Ex his tamen alia aliis eſſe præſtantiora, vſus cõprobauit, & ad morborũ profligationem conuenientiora, vt quæ qualitate quadam alterante, roborante, vel purgante cæteris præſtant, & effectus exhibent feliciores; cuiuſmodi ſunt plantæ multæ, vel earum partes, & quædam mineralia: Quæ cum abſolute ſcribuntur, ancipitem ſæpe eum relinquunt Pharmacopœum, quem latet genuina dilucidatio; cuius tenuitati fauẽtes, dicimus, radicum quinque aperientium nomine, *radices apij, aſparagi, petroſelini, fœniculi, ruſci* intelligi. Præter quas adhuc aliæ quinque, nempe, *graminis, rubia maioris, œnones, capparis, eryngii* multum celebrantur.

Radices aperientes maiores.

Radices aperitiua minores.

Semina frigida quatuor ſunt maiora, *citruli, cucurbita, melonum, cucumeris*: & quatuor minora, *lactuca, portulaca, endiuia, cichorij.*

Semina frigida 4. maiora.

Totidem etiam calida, tam maiora, *aniſi, fœniculi, cimini, carui*; quam minora, *ameos, amomi, apij, dauci.*

Semina 4. calida maiora, & totidem minora.

Flores cordiales tres tantum perhibentur, *violarum, bugloſſi, & borraginis*: qui ſi tales ſunt, maxime quidem, dum recentes ſunt adhuc, & colorem ſaporemque retinent. Exſiccati enim vt inſipidi & inodori, ſic nullius aut imbecillimæ ſunt qualitatis.

Flores cordiales tres.

Idem eſt iudicium de floribus aliis ſeruari ſolitis, quorum odore, ſapore, colore pereuntibus qualitas perit.

Roſas vero, quæ cum ſuauitate hæc omnia diutiſſime retinent, maxime cardiacas puto, vt & flores vniuerſos, qui odore gratioſo ſpiritus exhilarant. Flores enim ſuauiter olentes, non herbarum modo, vt *tunicis, lilij conuallij*, ſed etiam arbuſtorũ, arborumve, vt *lilacis, arantiorum, tilia*, cordiales ſunt, poſſuntque in vſu medicamentario feliciter vſurpari.

Flores *chamemeli, meliloti, aniſi* inter cordiales calidos numerantur; ſed *arantiorum, iaſmini, ireos, ſaluia, anthos, vetonica, caryophillata*, alioſque pene innumeros flores, qui fragrantia ac ſuauitate nares iucunda feriunt, & mentem recreant, præfero.

Capillares herbæ quinque ſunt, *capillus Veneris verus, Mompelienſis* vulgo dictus, *adiantum vulgare, polytrichum, ceterach*, ſeu *aſplenium*, & *ruta muraria*, nulla ratione ſaluia vita dicta; quibus *epithymum* & *caſſuta* ſpecies poſſunt annumerari.

Herba capillares quinque.

Quatuor emollientes herbæ communes ſunt, *malua, althea, viola nigra, acanthus ſatiuus*, ſeu *brancha vrſina*: quibus adhuc aliæ quatuor adiunguntur, *Mercurialis, parietaria, ſicla*, vulgo *beta, & attriplex.* Omnium ſiquidem vſus æque celebratur in decoctis clyſterum & cataplaſmatum emollientium parandis.

Emollientes herba octo ſunt.

Fragmenta pretioſa multa ſunt, ſed quinque potiſſimum in vſu Medico commendantur: *Sapphiri, granati, ſmaragdi, hyacinthi & ſarda* ſeu *cornallina.*

Fragmenta pretioſa quinque.

Quatuor aquas cordiales plebecula tantum nouit; *endiuia* ſcilicet, *cichorij, bugloſſi, borraginis*, nec quintam dari cenſet: Ego vero præter has adhuc octo etiam magis cardiacas puto, *cardui* nempe *benedicti, ſcabioſa, calendula, morſus*, hoc eſt, *ſucciſa, oxytriphilli, vlmaria, acetoſa, nenupharis.*

Duodecim aqua cordiales.

Cerebro quoque roborando quædam aquæ conferunt; cephalicæ propterea dictæ, quæ quaternario numero deſcribuntur, videlicet, aqua *betonica, meliſſa, roſarum & florum arantiorum.*

Quatuor aqua cephalica.

Præterea quatuor in officinis vnguenta calida proſtant, *Aregonium, Martiatum, Althea*, & *Agrippa*. Et totidem frigida, *album, roſaceum, populeum & citrinum.*

Quatuor vnguenta calida, & quatuor frigida.

CAP. XV.

De Succedaneis.

SVCCEDANEIS raro, nec niſi, quaſi coacti Medici debent vti, cum ſcilicet quædam deſunt vel incognita, vel non ſatis probata, vel ita rara, vt haberi, vel ita pretioſa, vt emi vix queant: tunc enim Pharmacopœi Medicorum conſilium ſecuti, in eorum, quę deficiunt, locum alia ſubrogare poſſunt; ita tamen, vt ſuccedanea deficientibus ſpecie, genere, viribus, ſint valde ſimilia, & affinia. Debet enim, ſi fieri poſſit, ſimplex medicamentum poni pro ſimplici, compoſitum pro compoſito, vt;

planta pro planta,
radix pro radice,
cortex pro cortice,
ſemen pro ſemine,
liquor pro liquore;
gummi pro gummi,
reſina pro reſina,
oleum pro oleo,
minerale pro minerali,
ſal pro ſale,
terra pro terra,
lapis pro lapide,
gemma pro gemma,
metallum pro metallo,
animal pro animali,
pars pro parte.

In compoſitis quoque ſeruatur eadem lex, ſed non adeo ſtricte. Solet enim & debet ſumi puluis pro puluere, eclegma pro eclegmate, electuariū pro electuario, ſyrupus pro ſyrupo; ſæpe tamen eſt tanta virium affinitas inter compoſita medicamēta cōſiſtentiæ diuerſæ, vt facile admittatur ſubſtitutio. Si quis enim auerſatur *eclegma bechicū*, ei ſecure & feliciter imperabitur *ſyrupus iuiubinus*, aut de *vngula cabalina*; & qui catapotia reſpuerit, quidni catharticum aliud forma potus, aut boli, viribus analogum aſſumet? Sic nonnunquam Medici ſolent ægrotis indulgere, quibus ſolida reſpuentibus, liquida præſcribunt, aut contra, ſolida imperant, quibus nauſeat ventriculus ſuper liquidorum vſu.

Medicamētum compoſitum facile admittit ſubſtitutionem.

Non ſemper autem ſubſtituitur ſimplex medicamentū pro ſimplici: nam cum vix duo ſimplicia facultatib. omni ex parte ſimilia reperiātur, ſæpe alicuius penuria, cui nullum ſimile datur, duo aut plura miſcētur, quorum concurſus illi vires ſimiles exhibet, vel in qualitatibus elementarib. caloris, frigoris, humiditatis, aut ſiccitatis; vel in ſecundis, quæ materię commoderationem ſequuntur. Sat enim eſt, ſi ſuppoſititium medicamentū id efficiat, quod genuinum ac defectiuum pollicebatur. Qui enim eguerit ſimplici quodam raro & pretioſo, ſecundo gradu calefaciēte, aut refrigerante, habueritq; duo alia, vnum, quod tertio gradu, aliud quod primo ſit tale, ambo ſi permiſcuerit, vnū quid efficiet, quod pari receſſu aut calefaciet, aut refrigerabit, ſcopo propoſito accommodatiſſimū. Eadem eſt in attenuantibus, incraſſantibus, digerētibus, & aliis permiſcēdis ratio.

Quia vero ſolum & cœlum qualitates ſimpliciū immutant, vt oſtendimus *ſupra*, de arbore perſica, diligenter obſeruandū, quæ optime ſubſtitui poſſunt; nam multū eſt diſcriminis inter iridem noſtratem & Florentinam. Hæc enim cephalica & bechica eſt, illa phlegmagoga & potenter ſerum ducendo ventrem ſubducens. Et quemadmodum vinum Canariæ generoſius eſt Hiſpanico, & Hiſpanicum Gallico: ſic & racemi, è quibus exprimitur, aliam atque aliam ſortiuntur qualitatē, ſaporem nempe & caloris exceſſum. Proinde licet eiuſdem generis & ſpeciei ſimplicia deligantur, non tamen pari qualitatum receſſu ſuam temperiem nacta ſunt omnia; nā quod in ſolo calidiore creuit, calidius eſt: quod in frigidiore, frigidius.

Iris ab iride multum differt.

Quādo igitur idipſum, quod ratione loci calidius eſt, præſcribitur, nec reperitur, aliud eiuſdē generis ſubſtitui poteſt, licet frigidi⁹, modo maiore quātitate ſumatur.

Quomodo gradu tertio aut quarto calidū ſubſtituitur pro minus calido.

Quod

Quod enim quarto receſſu calidũ eſt, ea poteſt quantitate ſumi, vt tertio tantũ gradu vel etiam ſecundo calefaciat. *Euphorbium*, exempli gratia, quod quarto receſſu calefacit, ſi infra quatuor grana detur, tertio tantum gradu calefaciet; atque quo minor illius quantitas dabitur, eo minus calefaciet. Verum cuilibet medicamẽto eſt determinata doſis, alioquin poſſet dari medicamenti tam exigua portio, atq; etiam ipſius ignis, vt nec calefaceret, nec vreret. Et *caryophilli* ordine tertio calidi, ſi minus octo granis dentur, infra tertium gradum calefacient, vt principio, vel medio, vel fine ſecundi, pro maiore, vel minore illorum quantitate. Et ſic de reliquis qualitatibus in ſingulis gradibus dicendum.

Cuiuſque gradus tres partes.

Cuiuſque autem gradus tres partes, ſeu manſiones conſtituuntur, *principium, medium, & finis*, quæ ſic inter ſe habent, vt principium vnius coincidat cum fine alterius, vt principium quarti cum fine tertij: Sic finis hyemis vix veris initio diſſimilis.

Doſis calidorum in quarto gradu.

Vſitata doſis calidorum in quarto gradu eſt granorum quatuor, cuius cum ſint tres manſiones, ſumma eorum doſis, quæ finẽ eiuſdem gradus attingunt, eſt granorum duodecim: quæ medium, granorum ſexdecim: quæ principium, granorum viginti, qualis eſt eorum doſis, quæ in fine tertij ordinis calefaciunt.

Quocirca; qui medicamentum aliquod in fine primi gradus calidum, aut frigidum non habebit, aliud quod initio ſecundi tale erit, poterit ſubſtituere: qui medicamento in fine ſecundi calido indigebit, aliud pro ſuccedaneo, quod calefacit, in principio tertij exhibebit.

Compoſitorũ autem doſes cum è ſimplicibus deducendæ ſint, pro ſingulorum deficientium qualitate, alia ſubſtituentur ipſis analoga, in quorum mixtione, ſi dictę leges ſeruentur, compoſitum exurget, optimum deficienti ſubſtitutum.

CAP. XVI.

Quæ & quando rectè ſubſtituantur.

NE quid igitur noſtrę inſtitutioni pharmaceuticæ deſit, nec præſidiis deſtituatur æger, cum ad opem illi ferendam vocatus Medicus nonnulla præſcribit, quę nec in officinis, nec hortis pharmacopolarum inueniuntur, quædam in eorum, quæ deficiunt, locum ſupponenda, quæ ob id Græci ἀντιβαλλόμενα, Latini *ſuccedanea* & *ſubſtituta*, myropolæ vulgo, *quid pro quo* nominant.

Quid pro quo.

Debent autẽ ſubſtituta viribus eſſe his ſimilia, quorũ defectum ſupplent, vicemque gerunt, vt dictum eſt. Quæ ſi talia non queant inueniri, ea ſaltem eligenda veniunt, quæ ab illis non multum diſſentiant, ſed in pluribus reſpondeant. Abſurdum namque eſt, ſuccedanea illa vocare, quæ non ſuccedaneas & ſymbolas, ſed oppoſitas qualitates ſortiuntur: neque vlla ratione, *euphorbium* pro *agarico*, *pyrethrum* pro *lapatho*, *melilotum* pro *malo cydonio* in quibuſdam codicibus videtur ſubſtitutum. Hæc enim inter ſe affinitate nulla conſentiunt, vt ſane conſentire debent, quæ ſubrogantur.

Subſtituta quæ mala.

At vero cum meliorum penuria quædam imbecilliora ſubſtituuntur, horum qualitas quantitate aucta, compenſatur, & duplum pondus ſubſtituitur; vt contrà, ſuccedaneum validius ſi ſit, & efficacius, de eius quantitate detrahitur, vt qualitas minuatur.

Hoc autem fieri neutiquam fas eſt, abſque periti Medici conſilio, quod tamen permulti non aſpernantur modo, ſed medicamenta præſcribunt ipſi, magna ciuiũ internecione, cuius maxime ſunt authores nõnulli vafri nebulones, ac importune dicaculi, qui compto veſtitu ægrotis aſſidẽt; & blando ſermone & fallaci incautos decipiunt. De improbis tantum loquor, qui de corio humano audacter ludentes medicaſtulos ſimulant, & inique bardos ac

Succedanea ſine Medici conſilio non eſſe danda.

imperitum genus fœminarum ludificantur. Sciunt pellaces, quid velim, in quos tamen nihil acerbius dicam, cum pauci ſint, multi vero & pij & prudentes, qui nil temere ſuſcipiunt, & cum de hominum ſalute agitur, Medicos accerſunt, quorum cõſiliis & præceptionibus adiuti affinia, legitimaque antiballomena, in eorum, quæ deſunt, vel iam exoleuerunt, locum appoſite ſubſtituunt.

Qui ſine delectu & ratione, quæuis medicamina, vt quæ manibus ſeſe offerunt priora, pro genuinis & optimis reponit, periculoſum medicamentum, *quid pro quo* facete dictum, dediſſe creditur.

De tali ardelione quidam feſtiue illud ex Niniuita inculcare ſolebat, *Sæpe loco illius quid pono.*

Ne igitur in ſuccedaneorum repoſitione quis error committatur, recentiores Galenum ſecuti, ſimplicia deficientia, aut exoleta ordine alphabeti ſcribunt, illiſque antiballomena, ſeu ſimplicia ſubſtituenda opponunt: vt quæ incipiunt à litera

A. Primo loco, quæ à litera B. Secundo, & ita deinceps ſcribantur. Ergo ſubſtituitur, pro

Abſynthio,	*origanum vel abrotonum.*
abrotono,	*origanum.*
acacia,	*hypociſtis.*
acantho,	*malua.*
acoro,	*radix.*
adianto vero,	*commune.*
ammi,	*aniſum.*
amomo,	*acorus.*
ammoniaco,	*propolis.*
amygdalis amaris,	*nuclei perſicorum.*
adipe vulpis,	*adeps muſtelæ.*
adipe cerui,	*adeps capræ.*
alumine,	*ſal foſſilis.*
althea,	*malua.*
arſenico,	*ſublimatum.*
aqua pluuia,	*fontana.*
aqua marina,	*ſalita.*
aniſo,	*daucus.*
ariſtolochia rotunda,	*longa.*
Balauſtio,	*malicorium.*
balſamo,	*terebinthina limpida.*
borragine,	*bugloſſum.*
bethonica,	*meliſſophylum.*
blito,	*attriplex.*
butyro,	*oleum.*
Calamo aromatico,	*ſchœnantum.*
cardamomo,	*cyperus.*
calamintha,	*mentaſtrum.*
chamædry,	*chamæpythis.*
cinamomo,	*canella vulgaris.*
cinnabari,	*minium.*
citri ſucco,	*ſuccus limonum.*
Dauco,	*paſtinaca.*

dactylis,

Pro

dactylis,	ficus Maſſilienſes.
dictamno,	ſaluia.
dente apri,	porcinus.
diphryge,	æs vſtum.
dulci radice,	paſſula.
Ebulo,	ſambucus.
eleboro albo,	elaterium.
eleboro nigro,	lapis lazuli.
epithymo,	epithymbrum.
eruca,	eriſimum.
eupatorio,	lichen.
eryngio,	[illegible]
Fenugræco,	orobus.
fœniculo,	apium.
felle perdicis,	fel cothurnicis.
flore æris,	ærugo.
fumaria,	cicerbita.
folliculis ſennæ,	duplum foliorum.
foliis myrti,	eius bacca.
Galanga,	acorus.
galbano,	ſagapenum.
gentiana,	radix tormentillæ.
glyzyrrhiza,	paſſula.
Hepatica,	agrimonium.
helenio,	iris.
hyſopo,	ſatureia.
hypociſti,	acacia.
Iaſmini floribus,	anthos.
iuiubis,	paſſula.
iunco odorato,	cardamomum.
hyoſcyamo,	papauer.
Lactuca,	cichorium ſatiuum.
lapatho,	viola nigra.
laureola,	mezereum.
lacca,	ſtyrax.
lepedio,	naſturtium creticum.
Magnete,	phrygius lapis.
malua,	attriplex.
mandragora,	papauer.
melle,	ſacharum.
mumia,	piſſaſphaltum.
Nardo Syriaca,	ſchœnanthum.
nepetha,	mentaſtrum,
nuce moſchata,	caryophilli.
nymphea,	lactuca.
Oeſypo,	medulla vituli.
oleo,	butyrum.

Pro omphacio,	*ſuccus limonum.*
opio,	*meconium, vel ſuccus lactucæ.*
opobalſamo,	*ſtacte vel oleum caryophillorum.*
opoponace,	*ammoniacum, vel galbanum.*
oryza,	*farina tritici.*
oxyacantha,	*ribes.*
Papaueris ſucco,	*mandragoræ ſuccus.*
peplo,	*tithymalus.*
petroſelino,	*apium.*
plantagine,	*piloſella.*
pompholige,	*cadmia vſta.*
Quercula minore	*chamepythis.*
quinquneruia,	*plantago.*
Raphani ſemine,	*ſuccus eius.*
roſmarino,	*maiorana.*
ribes,	*berberis.*
ruta,	*tanacetum.*
Sagapeno,	*reſina pini.*
ſaluia,	*calamenthum.*
ſambuco,	*ebulus.* *Verſ. ſurculi lentiſci.*
ſantonico,	*abrotonum.*
ſapa,	*vinum dulce.*
ſepia oſſa,	*pumex.*
ſatureia,	*thymus.*
ſaxifraga,	*pimpinella.*
ſedo,	*ſolanum.*
ſpica alba,	*lauendula.*
Tanaceto,	*parthenium.*
taraxaco,	*cichorium.*
trifolio acetoſo,	*oxalis.*
thymo,	*ſatureia.*
thimelæa,	*chamelæa.*
tamariſco,	*aſplenium.*
tuſſilagine,	*pulmonaria.*
Valeriana hortenſi,	*ſylueſtris.*
veronica mare,	*fœmina.*
venerea concha,	*oſtreorum concha.*
veratro albo,	*turpethum.*
viola nigra,	*alba.*
vino rubro,	*album.*
Xylocaſſia,	*cinamomum.*
xylobalſamo,	*radix liguſtici.*
Zinzibere,	*piper.*
zibetho,	*moſchus.*

Quia vero in medicina bis peccare ſæpe non contingit, diligẽter caueãt illi barbaculi ac iuniores apothecarii (de ignaris loquor) ſine conſilio quidpiam ſubſtituere: alioqui vt illi ipſi ſuccedanei, vel verius ſpurii ſũt, ſic ſpuria medicamẽta pro legitimis vende-

vendere & exhibere ſolent. Vt ab ignaris quibuſdam audaculis fieri millies obſeruaui, qui ſine diſcrimine ſimplicia quæuis in eorum, quæ deficiunt, locum perperam ſubſtituunt.

CAP. XVII.

De medicamentis adulteratis.

IMMANIS hominum auaritia eo nequitię multos interdum rapit, vt medicamenta notha & adulterata pro veris & natiuis exhibeant, quorum dignotio magni eſt in medicina facienda momenti, & à Medicis & Pharmacopœis accurate perdiſcenda, vt ægrotis medicamenta tantum optima exhibeant, quibus feliciter adiuti, breui conualeſcant, non adulterata, quibus anxie laceſſiti, vel ſtatim periclitentur, vel miſere diuturno languore pereant.

Illa igitur ſubticuiſſe non viſum eſt, ne parum prudens Pharmacopola à præſtigiatoribus & circumforaneis quibuſdam ſagyrtis decipiatur, qui ſæpe *carthami flores* pro *croco*, & *ebur* pro *monocerotis cornu* vendunt, vt & alia multa ſimulant, præſertim rariſſima & pretioſiſſima, quorum vſus multum expetitur, & ob vires eximias celebratur.

Propterea, ne Pharmacopœus, penes quem ægrotantis eſt mors & vita, imprudenter ab improbis & cautis inſtitoribus circumuentus, pecuniæ reſarciendæ, aut maioris lucri cauſa ægros circumueniat, his artibus inſtructus impiorum dolos ac fraudes aperiet & vitabit.

Moſchi adulterium. *Moſchum* ſimulat maſſa quædam è ſanguine hœdi, pane aſſo, & trito, atque ladano ſubacta in pyxide aut alio vaſe idoneo ſeruata, in quo diu moſchus verus aſſeruatus fuerit. Fraus ſubtilius occultatur, ſi portio *moſchi* optimi commiſceatur. Sed detegitur *non modo* conſiſtentia & colore, ſed odore qui in fictitio cito vaneſcit.

Ambra. *Ambra* fingitur puluere Agallochi læuigat. *benioin ſtyrace, calamita, ladano*, & *paſta auicularum Cypriarum.*

Verum peculiaris *ambra natiua* halitus facile ab artificiali diſcernitur: Adde quod illa longiore manuum attritu molleſcit, hæc potius friatur.

Cinnamomi. *Cinnamomum* adulteratur corticibus tamaricis in *aqua cinnamomi* maceratis, & poſtea ſiccatis; Sed guſtu facillime à vero diſtinguitur.

Caryophyllorum. *Caryophilli* iam vetuſtate inodori fragrantes reddũtur, ſi vino maduerint, quod optimos ante *caryophillos* ad maceratione͂ admiſerit. Verum fugax eſt acquiſitius hic odor, & qui breui perit.

Belzoin. *Belzoin* fraudulenter ſimulatur mixtis ſimul *reſina, thure maſculo*, cum pauco *ſtyrace.* At vt odor valde diſſimilis, ſic & color, qui maculis albidis in ſpurio, vt in vero non eſt variegatus.

Camphora. *Camphoram* nonnulli referri putant *gummi* ſolo *iuniperi*: ſed rudioribus tantũ & ignauis ſic malitioſe vafri imponunt. Quiſq; n. vel mediocriter in re medicame͂taria verſatus primo intuitu fraude͂ aperit.

Balſamo liquidambar affine. *Opobalſamum oleo liquidambar* repræſentatur dolo parum fallaci, cum vtrumq; viribus ſit affine. Tam aſtute autem ſolet à multis adulterari, vt etiam exercitatiſſimos fallat.

Terra Lemnia orientalis. *Terra* orientalis *Lemnia* dicta fingitur bolo, vel etiam argilla vulgari ſiccata, puluerata, *aqua plantaginis* ſubacta, in paſtillos formata, & Turcarum imperatoris ſigillo, cuius multiplex à Bellonio character datur notata. Aſt deprehenditur falſitas, ſi vtraque multa diluatur aqua, quæ poſt reſidentiam in Lemnia reperitur pinguior, in ſpuria tenuior ac limpidior.

Bituminis. *Bitumen* vitiatur *pice* miſta; quod facile dignoſcitur igni, dum admouetur: Nam quod picem admiſit, halitũ efflat gratiore͂.

Opii. *Opium* adulteratur *meconio*, ſeu *ſucco foliorum & caulium papaueris nigri*; ſed error innoteſcit ☐ pinguedine, quæ in illo maior, ac fere reſinoſa, in hoc minor, vel potius nulla.

Manna thuris. *Manna thuris* adulterium admittit facile, cum pollen *reſina* illam perbelle referat. Ignis autem fraudem detegit.

Tacama-

Tacamahaca.

Tacamahaca, gummi, vel potius reſinæ; *elemi* mixta inexpertis ſyncera putatur; Vtriuſque enim color idem, aut parum abſimilis conſiſtentia affinis & odor non multum varius; Altera tamen gratius altera nares ferit.

Sagapenum, galbanum, opoponax, Serapinum, quod ſatis vulgaria ſint, adulterari non ſolent. *Bdellium*, quod rarius, illorum quodam admixto nonnunquam immutatum idiotis venditur.

Saſſafras antiquioribus Europeis fuit ignotũ, & cum primum adferri cœpit, magno vendebatur: ob id adulterio non fuit diu expers. Noui hominem, qui puluerem buxi & ſeminis fœniculi pro ſaſſafras polline vendidit. Sed cum vbertas natiui poſtea fuiſſet aduecta, deſiit adulterari.

Os è corde boum pro oſſe cordis cerui latrunculi quidam vendunt. Sed qui vtrũque norunt, illud multo maius affirmant, hoc prorſus expers eximiæ qualitatis.

Pro Thamarindis nonnulli pruna craſſiora non male ſubſtituunt: verum hæc inique Tamarindos nominant, cum nucleo, pulpa, ſapore, manifeſte diſſentiant.

Mille poſſem alia medicamenta & adulterandi modos ex Dioſcorid. & aliis antiquis, nec non ex recentiorib. recenſere, ſed reticere melius duco. Cum mens hominis non tam ad bona, quam praua, prona ſit, & fallendi ſatis gnara. Hoc obiter adhuc dicam, aquas, liquores, ſuccos & medicamenta compoſita facile poſſe adulterari, ſimplicia difficilius, præſertim integra.

FINIS LIBRI QVARTI.

INSTI-

INSTITVTIONVM PHARMACEVTICARVM JOANNIS RENODÆI

LIBER QVINTVS;

De Medicaminum formulis, quorum vſus ad morborum præcautionem vel profligationem celebratur.

Sectio prima de his eſt, quæ per os ſumuntur.

PRÆFATIO.

VT alimenta quædam rerum diuerſarum mixtura condiuntur, laborioſoque parantur artificio, vt ſine corruptela aut marcore poſſint diutiſſime conſeruari, vt artocreæ, Lucanicæ, farcimina multa, & panes bis cocti, quibus nautæ, dum velis, ventoque feruntur ad Indos, anno ſæpe, & interdum biennio veſci coguntur: vt & puluis ille Turcarum caſtra ſequentium zonis, quibus cinguntur, loculorum inſtar efformatis, incluſus, quo ſolo, aqua diluto, & ad pultis conſiſtentiam cocto, menſem integrum victitant. Alia vero diem vnum, aut biduum; imo quædam tantum horam ſine alteratione conſeruantur. Sic medicamenta multa annum integrum, aut biennium viribus integris durant, vt quæ *ſuperius* à nobis in genere tradita, in pharmacopoliis, tanquam in penu ditiſſimo ad futuros vſus conſeruantur.

Miles Turca fert in zona victū menſtruum.

Alia vero recens tantum parata optima ſunt, vel diem, aut biduum,

O vel ad

vel ad ſummum triduum, æſtate, ſine virium iactura perdurant, vt ea medicamenta, quæ in rem præſentem parantur, curandis ægrotis exhibenda, de quibus ordine, hoc poſtremo libro diſputare, nunc noſtrum eſt conſilium; Initio ab his ſumpto, quę intra corpus ſumuntur, vel per os, vel alia loca conferentia, vt nares, ſedem, vterum, veſicam: quæ non ſolum pro varietate morbi & naturæ varie componuntur, ſed etiam partis affectæ; Cui vt commode adhibeantur, vel inhæreant, vel vt ad eam facilius deferantur, aliam atque aliam conſiſtentiam nanciſcuntur, vel liquidam, vt quæ bibuntur, vel iniiciuntur; aut ſolidam, vel mediam, quæ ſumuntur, deuorantur, induntur, adhibentur. Quæ omnia vt ſigillatim perſequamur, à potulentis auſpicabimur, dein alia medicamenta ſolidiora in libri huius ſectione prima deſcribemus. In ſecunda, quæ in anum, aut vterum induntur, iniiciuntur ve lectione ſpeciali ſubiungemus; In tertia vero eorum medicamentorum deſcriptionem dabimus, quæ tantum externis corporis partibus adhibentur.

Libri huius diſpoſitio.

CAP. I.

De ſolemnibus quibuſdam decoctionibus longo vſu celebratis.

SIMPLICIVM medicamentorum ſubſtantia non raro per ſe datur, vt aliquādo ſuccus, & ſæpiſſime decoctio, quę, vt facilius vtiliuſque aſſumatur, fieri ſolet in aqua ſimplici, aut ſtillatitia, vel aliquo humore conuenienti pro medici intentione & exigentia rei. Is vero liquor, in quo fit decoctio, per os ſumenda (de ea enim tantum loquimur) qualitatem non valde inſuauem, nec violentam debet habere. Potulenta ſiquidem decoctione in ſucco *abſynthij, centauri minoris, ſorbarum immaturarum*; vel in lixiuio, aut aceto parare, nec tutum, nec gratum eſſet: quæ vero exterius adhibentur, vt vnguenta quædam, cataplaſmata, fotus, ad quorum præparationem decoctione eſt opus, humore quouis idoneo decoqui poſſunt, amaro, acerbo, ſalſo, ac etiam oleo, ſi ita curandi morbi, & partis ſanandæ conditio poſtularit.

Decoctio potulentorum ex valde ingratis non paranda.

Nunc autem de ea ſpecialiori agimus decoctione, quæ colata, per os aſſumitur, vel ſola, vel aliis miſta ſimul diſſolutis. Cuiuſmodi eſt decoctio communis medicinæ, & decoctio pectoralis, quibus vix bonus therapeuticus carere poteſt.

Quarum decoctionum frequens vſus.

Eſt vero omnis decoctio leuis aut valida, aut mediocris, pro rerum coquendarū ſubſtantia & viribus. Quædam enim leuiter tantum decoquenda, vt quæ facultatē habent imbecillam, facileq; diſſipabilem, & ſubſtantiam raram; Alia validiorem decoctionem ſuſtinent, quorum ſcilicet ſubſtantia firma eſt, craſſa, denſaque, & virtus non facile reſoluitur; Alia mediocrem, quę ſubſtantia & viribus inter dicta media ſunt, vt fructus, qui nec tam leuiter, vt flores, nec tam valide, vt radices decoquūtur.

Quæ parum aut multum decoquenda.

Cum vero abſolute imperatur decoctio ſine ſpeciali liquoris deſignatione, ſemper ea fieri debet in aqua, vel pura & ſimplici, vt fontana, aut fluuiatili, & aliquando pluuia, cuius quantitas ſimplicium decoquendorum quantitati reſpondeat, ita, vt nec multum exuperet, aut deficiat. Nam cum per decoctionem ſimplicia vires ſuas in aquam deponant, ſi hæc valde copioſa fuerit, & illa pauciora, decoctio tandem colata vires habebit imbecilliores: Vt cōtra, ſi in aqua pauca decoquantur multa ſimpli-

Aqua quātitas in de-

coctis parandis. ſimplicia, illius cita fiet exhalatio, diſſipatioque; horum potius vſtio, quam elixatio, quæ à calore moderato fit in humido, naturæ, & quantitati rei coquendæ proportionato.

Quæ longiſſimam decoctionem ſuſtinent, copioſiorem aquam poſtulant; quæ breuiorem, minorem. Multam quoque, quæ multa ſunt, ita, vt hæc in aquam demerſa, ab ea duos digitos, aut tres, ſi duriora ſint, & coctu difficilia, ſuperentur. Sicque certa aquæ menſura vix poteſt definiri, & induſtriç Pharmacopœi ſæpius relinquitur.

Aqua quãtitas pro doſi paranda.

Cum vna doſi tantum paranda decoctio proponitur, ſat eſt, pauca quædam ſimplicia in libra dimidia igne lento, ad partis mediæ cõſumptionem elixare; Si pro duabus, in librá integra; Si pro quatuor, in duabus. Hocque pacto ſenſim, vt aquę, ſic ſimplicium quantitas augenda.

Tres decoctiones valde vſuales.

Tres porro decoctiones in medicina facienda valde ſunt vſuales. Prima dicitur *communis*, quæ communiter ad diſſoluenda purgantia, & interdum in coquenda folia *ſennæ*, aut alia quædam tantum infundenda vſurpatur.

Secunda vulgo dicitur *pectoralis*, quod omnibus conſtet quæ partes ad pectus attinentes iuuant. Tertia eſt *decoctio clyſteris*, de quâ poſtea ſuo loco.

Singularum autem deſcriptiones apud omnes eædem non ſunt, quiſque pro ſuo arbitrio quicquam adiiciens, aut detrahens. Vulgaris & maxime vſualis decoctio communis hæc eſt.

Decoctio cõmunis medicinæ.

℞. *hordei mundat. p. j. prunorum dulc. nu. vj. paſſul. glycyrrhizæ raſa an.* ℥. ß. *aniſi, & fœnicul. an.* ʒ. ij. hyeme: Æſtate vero, *ſem. quatuor frigid. maior. an.* ʒij. *flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio in lib. ij. aquæ. ad partis mediæ conſumptionem.* Colata hæc decoctio ſatis eſſe poteſt, pro doſibus quatuor mediocribus, vel tribus tantum maiuſculis.

Decoctio pectoralis, cuius frequens eſt vſus in effectibus pectoris, varie quoque præſcribitur; ſed quam Rondeletius reſtituerat, ſic non inepte Bauderonius emendauit.

Decoctio pectoralis.

℞. *hordei integr. p. j. caricarium, iuiubar. an. nu. vj. dactylor. num. vj. paſſul. glycyrrh. an.* ℥. ß. *hyſſopi mediocriter ſiccæ m.* ß. *bull. in lib. ij. aquæ pluuiæ aut fontanæ ad dimidias.*

Sunt, qui *ſebeſten* pro *iuiubis* ſubſtituũt, alii *hyſſopi* quantitatem augent, alii capillares & flores cordiales adiiciunt, ſed cum ſatis pectoralis ſit eorum vis, quæ in præſcripta formula continentur, eam pluribus onerare nihil videtur neceſſe, cum præſertim difficilius pareantur, aſſumanturque ea, quæ pluribus, quam quæ paucioribus ſimplicibus medicamentis conſtant.

CAP. II.

De doſi.

DOSIS vocatur *illa medicamenti conueniens ac certa quantitas, quæ vna vice, ac iterum, ſi ſit opus, ægroto præſcribitur, vel potius datur:* δόσις enim datio eſt, cuius tot ſunt varietates, quot medicamentorum, & corporum, quibus offeruntur, naturæ & diuerſæ proprietates. Alia enim doſis eſt liquidorum; alia ſolidorum; alia mediam conſiſtentiam habentium. Doſi quoque varia dantur cathartica, quæ ſemel corpus ingreſſa, ſi validiora ſint, aut maiore copia exhibita, ſuperfluos humores non ſolum exagitant, ſed etiam laudabiles, & viſcera laceſſendo, facultates illis inhærentes lædunt. Item & alia medicamentorum doſis pueris datur, alia adultioribus, vt & prouectioribus ætate & ſenibus alia, pro ſingulorum natura, conſuetudine & viribus. Liquidorum doſis vnciis menſuratur, daturque. Solidorum nonnunquã granis; ſæpius dragmis, & interdum vnciis.

Δόσις.

Doſis medicamentorũ varia.

Alterantia medicamenta raro vncia ſola, niſi pueris dantur, aut ſi qualitates eximias habuerint ac validiſſimas, cuiuſmodi eſt, *aqua vitæ, cinamomi*, & ea, quæ *imperialis* vulgo dicitur.

Alterantiũ medicamentorum doſis.

Vſitatior doſis vnciarum eſt trium, aut quatuor. Quæ maiore copia exhibentur, nauſeam ſæpe mouent, ventriculum ſubuertunt, ac ſine proſpero ſucceſſu foras per os excluduntur.

Roborantiũ doſis. Roborantia quoq; potiſſimum liquida, dantur ab vncia vna ad vncias tres aut quatuor. Solida aliquando granis, vt puluis *monocerotis*; aliquando ſcriptulis, dragmiſque dantur, vt cardiacæ confectiones, & antidota multa.

Purgantiũ. Eodem modo menſurantur, danturque purgantia, quorum nonnulla dantur à granis tribus ad ſex aut octo, vt *diacrydion*; Et forſan *ſtibium*, quod licet efferum ſit ac immite, arte tamen caſtigatum atque domitum, & à prudente Medico exhibitum, ſæpe felices producit effectus: Eiuſque vſus ad contumacis morbi curationem, *cum meliora deſunt*, non videtur omnino reſpuendus.

Stibij vſum non omnino eſſe reſpuendum.

Neotericorum in inueniendis remedijs ſedulitas. Si enim fas eſt, ex ſerpentum carne, imo ex eorum ſenecta & recrementis, in hominis ſubſidium remedia mendicare, vix nefas eſſe poteſt; ex illis medicamentis ſolatium expectare, quæ recentiorum ſedulitas inuenit, induſtrioſa dexteritas ſecura reddidit, multa experientia probauit, licet illa veteres minus norint, aut neglexerint, vel indebite dederint; vt nunc certe multi ac venefici circulatores, qui ſuo ſtibio male parato, & improba doſi, nec quibus, nec quando conuenit exhibito, pene innumeros interficiunt.

Quam varia catharticorum doſis. Et vt ad propoſitum redeam, quædam cathartica tantũ parua doſi, vt granis paucis dantur; alia ſcrupulis, vt *colocynthis* & *veratrum*; alia dragmis, vt *rheum*; alia vnciis, vt *manna, caſſia, tamarindi*.

Doſis igitur medicamenti quantitatem idoneam, vna vice exhibẽdam denunciat, vt cum forma potus, pharmacum quoddã ex vnciis, vt plurimum, tribus, aut quatuor, decocti, vel aquæ ſtillatitiæ paratur; In quo, vel roborantia, vt pulueres, antidota, & confectiones cardiacas aliquando diluimus; vel cathartica infundimus, vt *agaricum*; vel diſſoluimus, vt *catholiconem*: aut *diacarthamum*; quorum etiam ſua doſis eſt particularis, qua ſingula maiore aut minore copia dantur, pro cuiuſque viribus imbecillis, aut validioribus. Hæc vero ſingula pro cuiuſque medicamenti & corporis natura velle complecti, integram curandi methodum amplecti eſt.

CAP. III.
De potione purgatoria.

MEDICAMENTORVM genus omne forma quauis dari poteſt, ſed ſanando morbo & iuuandæ parti non ſemper idonea. Vſitatior cuiuſque forma liquida eſt, eorum præſertim, quæ meatus obſtructione liberant, vaſa diducunt, & menſes, atque vrinam mouent. Maxime vero, quæ vim habent purgatoriam, forma potabili ſunt conuenientiora. *Sic enim promptius ſeſe diffundunt, ſubeuntque venas exiles, & humores partibus inhærẽtes efficacius deducunt. Sola ſiquidem dragma ſolidioris medicamenti humore quodam diluta, non minus aluum turbare ſolet, quam eiuſdem integri duplum pondus.* Vnde *cum medicamentum purgans abſolute dicitur, de potione ſolutiua ſemper intelligitur*; Cuius doſis raro tres vncias excedere debet, ne ventriculum proritando, vomitu ſtatim excludatur.

Purgantia cur in forma potabili ſint conuenientiora. Catharticum liquidum citius ducit.

Sunt autem variæ potionum purgantium differentiæ, pro varia humorum ducendorum & medicamentorum natura; Nam ſinguli humores proprio carthartico ducuntur, ſanguinem ſi exceperis, qui ſola venæ, aut arteriæ ſectione vacuatur. Quod bilem purgat, *cholagogum* dicitur; *Melanagogum*, quod melancholicum ſuccum, *phlegmagogum*, quod pituitam.

Ex his vero ſingulis, tam ſimplicibus, quam compoſitis, liquore idoneo maceratis, infuſis, vel ſolutis, aut coctis, purgatoriæ potiones parantur, vt ad bilis eductionem, hoc modo.

Cholagogon.

℞. *radic. cichor. oxalyd. glycyrrhizæ an. ℥ij. endiuiæ, fumar. agrimon. an. m. ß.*

flor.

flor. trium cordial. an. p. j. fi. decoct. in parua quantitate aquæ, in qua infund. rhabarb. ʒ. ij. ß. ſental. citr. ℈. ß. in expreſſ. diſſol. ſyrup. violat. ʒ. vj. fi. potio.

Cum validius purgandum eſt, augenda vt rhei quantitas, aut potentiora præſcribantur medicamenta, vt:

Alia potio validior.

℞. diaprun. ſolut. vel electuar. de ſucco roſ. ʒ. iij. Diſſol. in ℥. iij decoctionis ſupra deſcriptæ, vel aquæ endiuiæ, adde ſyrup. de cichor. compoſit. cum rhabarb. ℥. j. fi. potus.

Ad purgandum humorem pituitoſum, vt ad bilioſum, multa dantur tam ſimplicia, quam compoſita medicamenta: Ex quibus pauca quædam, pro multorum exemplo, forma potus ſic optime præſcribuntur:

Phlegmagogon.

℞. polypod. querni graminis, paſſul. an. ʒ. iij ſem. cartham. ʒ. ij. chamadr. chamæpith. betonic. an. m. ß. aniſ. ʒ. j. fi. decoct. in qua decoque lento igne folior. ſennæ ʒ. ij. ß. in colatura infunde agaric. ʒ. j. ß. macis ℈. ß. in expreſſ. diſſolue ſyrup. roſar. pallid. ℥ j. fi. potio.

In ſimili decocto colato poſſunt dilui *electuarii diacarthami ʒ. iij. vel ℥. ß. & ſyrupi roſar. pallid. ℥. j. vt fi. potus.*

Senna quoque, *rheum*, & *polypodium* pituitam vacuant; vt & *turpethum, ſemen carthami, colocynthis, mezereon, veratrum album, ſemen & radix ebuli, benedicta laxatiua, diaphœnicum*: Ex quibus artifex peritus varias potiones purgatorias parare poteſt.

Melancholiã quæ ducant.

Sua quoque ſunt melancholico humori ducendo deſtinata cathartica, vt *epithymum, lapis lazuli, ſenna, elleborus niger*; & inter compoſita *confectio Hamech, catholicum, diaſenna, Syrupus regis Saboris*: Ex quorum vno aut altero in conuenienti liquore ſoluto, aut infuſo, aut cocto purgans medicamentum, potabili forma confici poteſt hoc modo:

Melanagogon optimũ.

℞. cortic. radic. cappar. tamariſc. radic. bugloſſ. glycyrrhizæ, paſſul. corinthiacar. an. ʒ. iij hordei integr. ʒ. ß. ceterach. adianti, politric. calendis. borrag. an. m. ß. flor. trium cord. an. p. j. fi. decoctio. in qua infunde & coque folior. ſennæ ℥. ß. ſem. fœnicul. dulc. ʒ. j. in colatura diſſolue ſyrupi regis Saboris ℥ j. fi. potus.

Item, *℞. glycyrrh. paſſul. mundat. an. ʒ iij. iuiubar. nu. vj. epithymi, ſcolopendri, ſummitatum lupuli, oxalydis, fumariæ an. m. ß. flor. geniſtæ p. ij fi. decoctio, in qua diſſolue confectionis Hamech. ʒ j. ß. diaſennæ ʒ ij. ſyrup. violar. ʒ vj. aut ℥ j. fiat potus.*

Catholicum polychreſtũ eſt.

Vtiliter quoque *catholicum* ad melancholiam ducendam imperatur. Cum enim polychreſtum ſit & quoſuis humores noxios clementer purget, facile his ſeſe accommodat, quibus permiſcetur, vt additum *rheo* bilem purgat; dilutum decocto *ſennæ*, aut commixtum *confectioni hamech*, melancholicum ſuccum.

CAP. IV.

De Iulepis.

IVLEPI & ſyrupi vix eſt diſſimilis apud Arabes acceptio, qui de vtroque ſimul ac confuſe iiſdem capitibus loquuntur: & per *iulepum* abſolute poſitum, *ſacharum aqua roſata* diſſolutum, & in modum ſyrupi coctum intelligunt. Nos autem diſtinctius loquentes, de ambobus diuerſis capitibus & libris ſcribimus; de ſyrupis nempe, longiore coctione inſpiſſatis, in officina, de iulepis vero nunc aſſumendis, & leuius coctis, *in hoc libro* de remediorum formulis.

Iulep quid.

Eſt autem iulep *nomen Perſicum, potionem dulcem ſignificans*, quam Græci ζουλάπιον nominant, parantque ex aquis quibuslibet ſtillatitiis, dulcoratis, vt ſyrupis ex ſuccis, vel decoctis ſimplicium, cum *ſacharo* aut *melle* craſſiorem ſubſtantiam elixatis.

Syrupus ſimplex.

Ad fugiendam odoris & ſaporis inſuauitatem, Serapio ex *aqua* ſola & *ſacharo* iulep, vel potius *hydroſacharum* conficit, quod *ſyrupum ſimplicem* vocat. Auicenna maioris ſuauitatis gratia tertiam roſaceæ

partem adiicit. Meſue non tantum ex aquis iulepos conficit, ſed etiam ex ſuccis, infuſionibus & decoctis. Et vulgus potiones quaslibet limpidiſſimas & ſacharatas, non tantum ex aquis diſtillatis, ſed etiam ex pauciorum ſimplicium, nec inſuauium, & aquæ multæ decoctione colata, clarificata & dulcorata paratas, iulepos vocat; Cuiuſmodi eſt *iulepus zizyphorum*, vel verius ſyrupus. Cum enim fiat ex *iuiubis maiuſculis* numero centum, & aquæ fontis libris quatuor ad medias coctis, cum libra vna *ſachari*, conſiſtentiam habet zulapio craſſiorem, ſæpeque vtendi tempore aqua ſimplici, cocta, aut ptiſana diluitur, cum ex ſe iulepi ſatis ſint diluti. Improprieque ſyrupus ille, qui ab Alexandria, vbi frequens eſt eius vſus, nomen habet, *iulepus roſatus* nominatur, cum æque, ac reliqui ſyrupi, coctione inſpiſſetur, & aſſeruetur.

Iulepus zizyphorum.

Syrupus Alexandrinus

Iulepus roſatus fit vere ex *aqua roſarum cum dimidio ſacharo* cocta prope ad craſſitiem ſyrupi, aut multo minus, ſi mox ſit aſſumendus, vt vulgares iulepi, qui in rem præſentem fiunt ex *ſacharo*, vel ſyrupo quodam cum aqua tripla; vt

Iulepus roſatus qui fiat.

℞. *Aquæ endiuiæ* ℥. *iiij. ſyrupi limonum* ℥. *j. fi. iulapium.*

Syrupus roſaceus Rondeletii.

Si iulepi conſiſtentiam habent liquidiorem, vt colari poſſint: ſed qui diutius concoquuntur, vel duplam tantum aquam ad ſacharum recipiunt, vt *roſaceus* Rondeletii, vel vtriuſque æquale pondus, vt Syluio placuit, ob craſſitiem pigre defluunt, vixq; colo traiiciuntur.

Pro diuerſa igitur coctione & quantitate aquæ ad ſacharum fit, vel ſyrupus, ex vtriuſque ſcilicet partibus æquis; vel iulepus, ex aqua tantum tripla ad *ſacharum*, vt Ioubertus voluit.

Paratu cum ſint facillima eiuſmodi iulapia, vnius tantum aut alterius formulam ſubducam.

℞. *aquarum fumariæ & oxalydis an.* ℥. *iij. ſachari* ℥. *j. coque lento igne ad vnius vnciæ reſolutionem, fi. iulepus pro vna doſi.*

Doſis iulepi.

Ad ſomnum conciliandum iulep hypnoticum ſic recte parabitur.

Iulepus ſoporif.

℞. *Aquæ nenupharis* ℥ *ij. aquæ betonicæ & ſyrupi de papauere ſimplicis an.* ℥. *j. miſc. fi. iulep*, hora ſomni ſumendum.

CAP. V.

De diſtillatis reſtauratiuis.

OMNIA medicamenta analeptica, quæ ſcilicet habitum corporis, longo vel morbo, vel inedia abſumptum reficiunt; & inſtaurantia, quæ ad virium languore quodam effœtarum, reſarciendum robur imperantur, non tantum ex medicamentoſa, ſed etiam alimentoſa materia ſumuntur. Cum enim partim alant corpus, partim affectibus, à quibus male habet, medeantur, multiplici, ac varia qualitate eſſe prædita, ratio manifeſta ſuadet.

Dicuntur autem diſtillata, quod per alembicum guttatim in vas ſubiectum diſtillent; Inſtaurantia vero, quod ex carnib. euchymis, conſeruis, pulueribus cardiacis, atque his omnibus, quæ vel odore, vel ſubſtantia, ſpiritus inſtaurare, & partes nobiles roborare valent, extrahuntur.

Diſtillata cur dicta.

Multi porro maiorum conſuetudinem vix probāt, qui carnem caponum, aut perdicum crudam ab oſſibus & pinguedine purgatam diſtillant adiectis pulueribus & conſeruis. Cum enim caro cruda non niſi longo tempore poſſit cōcoqui; facultas vero puluerum ſit cito & facile diſſipabilis, non iuſta ratione, ſimul cruda & dura pulueribus dictis commiſcentur: tum quia ex carne cruda, quæ primum ſtillat aqua, citius corrumpitur. Æquius videntur agere, qui carnes ex dimidio coctas cum proprio ſucco, in vaſe diſtillatorio, cum reliquis materialibus permiſcent.

Neque eorum iudiciū probatur, qui catenas aureas cum carnibus decoquunt, cū nihil ex ipſis diſſoluatur, aut extrahatur præter

Catenarum aurearum decoctio non vtilis.

præter ſordes, quæ ex contrectantium manibus impuris contrahuntur.

Laudabilior eſt eorum conſuetudo, qui panniculos auri coniiciunt, vt ſolent Pariſienſes Pharmacopœi, qui nullis ſumptibus parcunt, vt ſua probe diſtillata reſtauratiua, vt reliquas compoſitiones conficiant.

Sic vero iſta ſolennis & eximia diſtillatio parabitur optime.

Diſtillatum reſtauratiuũ optimum.

℞. iuris vnius caponis & duarum perdicum ℔ ij. aquarum bugloſſi, oxalydis & nenupharis an. q.ſ. conſeruæ violarum, cichorii, & roſarum an ℥. ij. pulueris diamargariti frigidi, electuarii triaſantali & diarrhodonis abbat. an. ʒ. j. trochiſcorum de camphura ʒ. ij. foliorum auri nu. xij. ponantur omnia in alembico vitreo paſta recte obturato & per balneum Mariæ fiat diſtillatio, vt artis eſt.

Diſtillatum aliud ad febres ſyncopales & malignas imperari poteſt hoc modo deſcriptum.

Aliud valde cardiacum.

℞. aquarum oxalydis, vlmariæ, cardui, cichorii, an. ℥. iiij. decoctionis caponis vnius agreſtæ alterati ℔. j. conſeruæ nenupharis & roſarum an. ℥. j. theriacæ ℥. ß. radicum angelicæ, tormentillæ pulueratarum an. ʒ. j ſem. carduibenedicti & citriorum an. p. iij ponantur omnia in vaſe vitreo, bene obturato, quod in lebetem aquæ feruida plenum poſtea immittatur, & fiat diſtillatio.

Vſus tempore diſtillati huius portioni addi poterit ſuccus quidam idoneus, vt *citri*, vel *granatorum* cum pauco *ſacharo communi*, vel *roſato*, ſi ita efflagitarit ægrotus.

CAP. VI.

De apozematis.

Paracelſus pſeudomedicus, & naturæ monſtrũ.

FELIX quidem Germania, vt obiter dicam, quæ ſimul viros percelebres gignit, & cunctis opibus luxuriat: vt tamen arbos frugifera ſimul cum pomis fragrantibus fungos vel inutiles, vel venenatos aliquando profert, ſic illa magnum *naturæ monſtrum* peperit, *pſeudomedicum* ſcilicet *Paracelſum*, qui ſuæ medicinæ diabolum authorem profeſſus eſt, atque characteres & verba, medicinas dæmonum nominauit, vt ſyrupos & apozemata hominum. Sanctius hæc, vt & reliqua medicamenta Philoſophus antiquus [*Herophilus*] deorũ manus auxiliatrices nuncupauit, vt quę diuinis ac mirandis viribus prædita corpus humanum, vel morbidum ſanent, vel ſalubre tueantur. Ob eam rationem Heraclitus inter philoſophos non parum celebris, ſacrificia ſolebat medicamenta vocare, quoniam pharmaci præpotentis inſtar, animam, vt medicamenta corpus, à ſuis morbis expurgant. *Cal. Rhod. cap. 2. lib. 12.*

Characteres ſunt medicina dæmonũ, Paracelſo.

Apozematũ effectus.

Vere autem dixit nebulo, & forſan ſemel, apozemata eſſe hominum medicamenta, quibus ſcilicet peccantium humorum qualitas contemperatur, mille cruciatus ſedantur, mortis ante diem ferocientis impetus eluditur, ſymptomatũ acerbitas lenitur, partes ad natiuam bonitatem & vigorem reducuntur. Parantur enim ex omni genere medicamentorum, præſertim alterantium & roborantium: quibus interdum ſimplicia quædam purgantia ac benigna, atque exigua quantitate infunduntur. Vocare enim apozema, decoctum quoddam nigricans, valde ingratum, & multa *ſenna* laxatiuum, cui craſſioris cuiuſdam electuarii, vt catholici, vel lenitiui ſeſquivncia diſſoluta fuerit, abſurdum eſt, nam ἀπόζεμα Græcis decoctum eſt, à verbo ἀποζεύγνυμι, feruefacio, decoquo & apozema tantum pro herbarum tenuiore decocto vſurpatur.

Apozema quid & vnde dicatur.

Apozematũ materia. Iulepi, ſyrupi, & apozemata, quomodo differant.

Eſt vero omnis apozematum materia à plantis: ex quarũ aquis fiũt iulepi, ex decoctis apozemata & ſyrupi; inter quę pręcipua hęc differentia cõſtituitur, vt iulepi tenues ſint, ſyrupi craſſi, apozemata vtcunq; media; omnia *melle* aut *ſacharo*, vel vtroque ſimul dulcorata, & pro varia cuiuſque conſiſtentia, magis aut minus cocta.

Olim

Veterum apozemata.

Olim veteres aquam mulſam, cui plantarum folia quædam incoxerint, apozematum vice vtebantur, vt multi adhuc hodie iuſculis virentium ſtirpium mixtura alteratis. Æque enim in brodio pulli per elixationem relinquitur herbarum vis, atque in aqua ſimplici; & minore ſumptu, auidiuſque eiuſmodi alterantia iuſcula ſumuntur, quam apozemata. Poteſt tamen æger his & illis vti, & à coquo, qui nil præter lebetem & veru nouit, iuſcula herbis idoneis, Medici conſilio, alterata repetere; A Pharmacopœo vero apozemata, iuſta ratione, induſtrioſoque artificio parata; non quidem ad alendum, vt iuſcula, ſed calefaciendum, refrigerãdum, humectandum, ſiccandum, aperiendum, aut alio quouis modo immutandum. Propterea radices, aut aliæ plantarum partes ſæpius amaræ; aut alia quantitate inſuaues, modo vtiles, aliquando ſumuntur, purgantur, & in aqua ſufficienti coquuntur: Atque ex iuſculo colato, *ſacharo* aut *melle* dulcorato, & *ſantalis* aut *cinnamomo*, ſi ita videtur, aromatizato, apozema ad plures aut pauciores, pro decocti quantitate, doſes paratur.

Quomodo apozemata diſtent à ſyrupis.

Neque vero æſtate tantum, dum adhuc ſtirpes virent, ſed etiam hyeme, cum deſunt, aut aridæ tantum ſuppetunt, apozemata conficiuntur, licet per idem tempus, ſyruporum ſit frequẽtior vſus, qui ab apozematis non differunt, niſi *coctione*, quæ in ſyrupis longior eſt ad maiorem craſſitiẽ & cuſtodiã, in apozematis, breuior: ita vt ſyrupus vicẽ apozematis gerat hyeme, apozema ſyrupi, æſtate: videturq; eadem res, nomina diuerſa: ſed in ſyrupis maior quãtitas *ſachari* requiritur, vt huius & decoctionis æquale pondus: in apozematis variũ, vt tertia, aut quarta tantũ pars *ſachari*, vel *mellis* ad decoctũ. Sat enim eſt ſingulis huius libris, quadrans, hoc eſt, vncias tres *ſachari*, vel ſyrupi, vel ad ſummum triens, ſeu vncias quatuor permiſcere: cum tamẽ liquoris ſapor valde eſt ingratus, *ſachari* pondus ſolet augeri, & cum *ouorum albuminibus* apozema paratum deſpumari, & à ſordibus expurgari.

Porro apozemata varie fieri ſolent, ad varias intentiones, vt ad liberandas obſtructiones, hoc modo:

Apozema aperitiuum.

℞. rad. aſparag. ruſci, graminis, cichor. glycyrrhizæ paſſul. mundatar. an. ℥ ß. *fol. adiãti, polytric. agrimonii pimpinellæ, ſummitatum lupuli, arthemiſiæ an. m.* ß. *ſummitatum hyſſopi p. ij. florum trium cord. an. p. j. fi. decoct. in* ℔ *ij* ß *aquæ ad medias. in colatura diſſolue ſyrupi capilli veneris, aut ſachari* ℥ *iiij. fiat apozema clarum*, pro quatuor doſibus.

Ad bilis feruorem contemperandum aliud ſic parabitur.

Apozema ad contemperandum feruorem bilis.

℞. radic. cichor. oxalydis lapati acuti an. ℥ ß. *glycyrrhizæ paſſul. corinthiac. an.* ʒ *iij. fol. endiuiæ, ſcariol. tarraxaci, oxytriphylli, fumariæ, lactucæ, portulacæ, an. m. j florum roſ. alb. recentium m.* ß. *vel florum trium cordial. an. p. j. fi. decoct. in ſufficienti quantitate aquæ. In colatura diſſol. ſyrupi de ſucco acetoſæ, aut limonum, vel ſachari roſati* ℥ *iiij. fi. apozema clarum aromatizatum ſantali citrini* ʒ ß. pro quatuor doſibus.

CAP. VII.

De gargariſmatis.

AD oris, gingiuarum, palati, pharyngiſque vitia gargariſmata inſtituuntur, quæ vim habent, inquit Celſus *cap. 23. libr. 5.* vel læuandi, vel reprimendi, vel euocandi. Læuant lac, & cremor hordei: Reprimit aqua, in qua vel *lenticula*, vel *roſa*, vel *rubus*, vel *cotoneum malum*, vel *palmulæ* decoctæ ſint. Euocant *ſynapi*, *piper* & acria ſimilia; Quibus tamen gargarizationes non fiunt, niſi dulcibus quibuſdam admixtis, Actuario iudice *cap. 6. libr. 3. method. meden.* ne guſtum plurimum offendant.

Nam cum liquor hauſtus ad gurgulionem vſque reuocetur, totum oris concauum eluit, & mordacius, dum acrior eſt, organa

organa geſtatoria ferit. Proinde acria, quibus gargarizatus fiunt, *hydromelite* miſceri ſolent, vel aqua ſimplici, cui ſyrupus, vel de *ſtœchade*, vel *de roſis ſiccis*, aut alius, qui propoſitæ rei conueniat, ea quantitate diſſoluitur, vt acria, vel amara, multum de ſua qualitate ingrata deponant: vt cum è cerebro & faucibus eſt elicienda pituita, gargariſma ſic rite parabitur.

Gargariſma ad educendam è cerebro pituitam.

℞. *radicis pyrethri* ʒij. *rad. cyperi, turpethi an.* ʒiij. *rad. enul. campan.* ℥. ß. *ſummitatum origani, hyſſopi, ſaluiæ an. m. j. fi. decoct. in* ℔. j. ß. *ad conſumptionem tertiæ partis. In colat. dilue oxymelit.* ℥iij. *gargariſma.* vel ſic:

℞. *glycyrrhizæ, ſem. carthami an.* ℥. ß. *baccarum lauri, ſtaphyſagriæ, an.* ʒ. iij. *ſynapi, macropiper. an.* ʒ. ij. *galang.* ʒ. j. *ſtœchad. betonic. an. m.* ß. *fi. decoctio in hydromelite.* Colatura fit pro gargarizatu.

Ad roborandum & detergendum collutiones oris multæ fieri ſolent, vt quæ ſequuntur.

Gargariſma roborans & detergens.

℞. *foliorum pruni, ſummitatum rubi, plantaginis, piloſellæ, roſarum an. m. j. balauſtiorum, ſummitatum myrthi an. m.* ß. *hordei, berberis an.* ℥. ß. *fi decoctio in* ℔. ij. *aquæ ad medias: Colaturæ adde ſyrupi roſar. ſiccar. & ſapæ an.* ℥. ij. *fiat gargariſma.*

Ad vlcera pharyngis venerea, & reliquarum oris partium, hæc confert gargarizatio.

Ad vlcera pharyngis venerea.

℞. *ſcobis ligni ſancti* ℥. j. *ſarſaparillæ, ſaſſafras an.* ℥. ß. *lentiſci* ʒ. iij. *fiat decoctio in* ℔. ij. *aquæ ad tertiæ partis abſumptionē, addendo ſub finem glycyrrhizæ,* ʒ. vj. *roſar. m.* ß. *florum ſaluiæ & anthos an. p. j. Colatura detur ad oris collutionem ſæpiſſime iterandam.*

Vtendum gargariſmatis quouis tempore, præcipueque matutino, & ſubinde inter paſtus; atque his quidem recenter paratis: diutius enim ſeruata corrumperentur, & ore excepta, eius concauo partes contentas læderent, non ſanarent.

CAP. VIII.

De emulſionibus.

VT morbus vnus multis ac diuerſis forma medicamentis aliquando curatur, ſic vnicum medicamentum morbos ſæpe diuerſos curat, vt emulſio, iunioribus dicta, quæ ad vſus multos inſtitui poteſt. Plurimum enim confert ad pectoris pulmonumq; vitia lenienda, ſomnum conciliandum, immoderatum calorem refrigerandum, acrimoniam vrinæ contemperandam, & renum ardorem extinguendum. Proinde videntur illi falli, qui gonorrhœæ virulentæ curationi emulſiones tantum inſeruire putant: In multis namque apozematum vicem gerunt & hordeatorum, cum ex contuſis ſeminibus fiant, quæ vim habent refrigerandi, leniendi, vrinam mouendi, interdumque ſomnum conciliandi; quibus inter contendum, vel ptiſana ſuperfunditur, vel decoctio ſimplicium, quæ viribus polleant, inſtitutioni propoſitæ conferentibus; vt cum ad faucium aſpredinem contunduntur *amygdalæ* mundatæ, & *ſtrobili* cum *decocto iuiubarum & paſſularum*; ad viſcerum æſtus *ſemina frigida*, cum *decocto lactucarum & florum nenupharis*; ad vrinæ acrimoniam, eadem cum *decoctione radicum vel ſeminis altheæ, glycyrrhizæ & ficuum.* *Emulſionum vſus multus.*

Pro quantitate ſeminum contuſorum decocti quantitas augetur, vel minuitur, ne emulſio craſſior fit, aut liquidior, & velut media inter apozema & ſyrupum; cuiuſmodi ſunt amygdalata dilutiora, quæ colore & ſapore, non multum ab emulſionibus differunt: fere tamen ſunt ſpiſſiora, vt hordeata amygdalatis, & ſyrupi hordeatis, eclegmata ſyrupis, electuaria eclegmatis.

His vero formulis emulſiones optime deſcribuntur, vt ad pectoris & pulmonis vitia.

P [illegible] ℞. amy-

Emulſio ad vitia pectoris & pulmonum.

℞. amygdalar. dulc. mundatar. ℥. j. pinearum non rancidarum ℥. ß. ſeminum citrull. cucurbit. melonum, bombacis an. ʒ. iij. piſtentur in mortario lapideo cum ℔. j. decoctionis iuiubarum & paſſular. ſenſim affuſa, & ſachari ℥. iij. fiat emulſio ad quatuor doſes.

Ad renum ardorem extinguendum, & acrimoniam vrinæ demulcendam, ex vſu erit aptiſſimo emulſio ſic parata.

Emulſio ad renum ardorem.

℞. ſem. quatuor frigid. maior. an. ℥. ß. ſem. lactucæ & papauer. alb. an. ʒ. ij piſtentur in mortario marmoreo cum ℔. j. aquæ ſimplicis, vel ptiſanæ, adde ſyrupi de nymphæa ℥. iij. fiat emulſio ad tres doſes.

Ad gonorrhœam virulentam, præmiſſis vniuerſalibus remediis, hæc conuenienter imperabitur emulſio.

Ad gonorrhœam virulentam.

℞. lentis paluſtris, ſem. lactucæ an. ʒ. ij. ſem portulac. & plantag. an. ʒ. j. ſem. quatuor frigid. maior. ℥. ß. piſtentur in mortario lapideo ℔. j. ß. aquæ decoctæ; adde ſachari roſati ℥. iij. fiat emulſio pro quinque aut ſex doſibus, ſumendis horis duabus ante paſtus.

Cap. IX.

De amygdalatis.

AMYGDALÆ vel *amaræ* ſunt, prorſus medicamentoſæ, vel *dulces*, quæ partim alimentoſæ ſunt, partim etiam medicamentoſæ. Ex his potus quidam paratur inſtar lactis albidus, qui febrientibus & thoracis affectibus laceſſitis ſolet exhiberi. Licet enim *amygdalæ* moderatæ calidæ ſint ex Paulo Ægin. *lib. 7. de re med.* & Oribaſio *c. 2. lib. 2. Synopſeos.* vel potius temperatæ, tritæ tamen & aqua dilutæ feruorem contemperant, & vi quadam incidendi & attenuandi viſcera thoracem expurgant, *Actuar. c. 7. de ſpirit. animal. nut.* Ex earum autem cremore ſorbitiuncula paratur, quę ſimul & nutrit, & aſperam arteriam lenit, & humores in thorace contentos proiectu faciles reddit. Sic verò paratur:

Amygdalatum quomodo parandū.

℞. Amygdalarum mundatarum ℥. ij. terantur in mortario cum aquæ elixatæ paulatim affuſæ ℔. ß. adde ſachari ʒ. vj. miſce & coque parum. Detur.

Nonnulli grana duo aut paulo plus *ſalis* commiſcent, alii reſpuunt. Datur quauis hora, maxime his, qui iuſcula, & alia edulia auerſantur; ſed ſæpius datur hora ſomni, tuncque parum ſeminis *papaueris albi*, aut *lactucarum* adiici ſolet, maxime cum ægroto præſcribitur, qui vigiliis aſſiduis male exercetur. Nonnulli terunt *amygdalas* cum aqua tepida, & addito pauco *ſacharo* potionem parant ignis vim non expertam, talemque porrigunt. Præſtat cum aqua parum ferueſacta terere, & rurſus parum elixare iuxta modum deſcriptum & conſuetum. Solet augeri vel minui *ſachari* quantitas pro affectus conditione. Nam vt dulcia bechica ſunt, & vitiis pulmonum & thoracis conuenientiſſima: ſic *amygdalatum* multo ſacharo dulcoratum ipſis ſunt conuenientiora; febrientibus magis conuenit, ſi *ſachari* receperit minus.

Amygdalata Lutetiæ vſitatiſſima.

Lutetiæ familiaris eſt iſte dulciarius potus, quem & ipſæ mulierculæ quotidie parant, nec formula communi Medici præſcribunt, ſed Pharmacopœorum relinquentes arbitrio ſolum imperant, vt paretur amygdalatum. Quibus magis arridet craſſius, ſiue ad alimoniam, ſiue ad gratiam, maior *amydalarum & ſachari* quantitas adiicienda; quibus liquidius, horum minus, aquæ vero multum commiſcetur.

Cap. X.

De ptiſana antiquorum, ſeu hordeato.

PTISANA vulgaris & officinarum potus eſt, ex *glycyrrhiza, aqua, & pauco hordeo*, & ſæpe ſine ipſo confectus: Antiquorum vero ptiſana cibus eſt, ex *hordeo ſelecto, & pinſendo exteriore cortice purgato, & aqua confectus.* Hinc ptiſanæ nomen ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, hoc eſt, pinſere, & decorti-

Hordeati præparatio.

care ſumptum. Debet vero ſumi, Galeni conſilio [*c.2.lib.de ptiſana.* hordeum carnoſum, nullius adſcititiæ qualitatis particeps, non nimis recens, nec nimis vetuſtũ, nec corrugatum: Ita ſelectum in aqua maceratur; dein in mortario tunditur, vt exterior cortex & quodque glumoſum excutiatur: tum manibus confricatur, abluitur, à furfure purgatur; poſtea ſiccatur & ſeruatur. Cum autem vſus poſtulat, eius portio cũ aquæ optimæ & probatiſſimæ partibus duodecim igni lento diutiſſime coquitur, vt quam ampliſſime intumeſcat, flatum omnem deponat, & in ſuccum læuem, continuum, æqualem, & lubricum abeat.

Antiquorũ ptiſana.

Sic ſuam veteres ptiſanam primum coquebant, & ægrotis exhibebant: eorum tamen nonnulli *ſapam*, aut *mel*, aut *amylum*, vel *cuminum*; alii parum *olei, aceti, & ſalis* permiſcebant. Nos vero forſan delicatiores nihil iſtorum addimus, ſed tantũ *ſacharum*, & aliquot interdum *amygdalas*: atque vt antiquam mixturam non retinemus, ſic neque nomen, & hordeatum non improprie vocamus, quod Hippocrates & Galenus ptiſanam proprie vocant, quæ ſic Lutetiæ parari conſueuit.

Hordeatum optimum.

℞ hordei electi, à corticibus purgati, ℥. ij. coquantur lento igne in aqua limpidiſſima, qua vbi parum efferbuerit, proijciatur & affundatur alia. Tum coquantur denuo per quatuor horas aut quinque, igni blando; dein colo tranſmittantur. Colaturæ adde ſachari ʒ. vj. aut. ℥. j. poſtea rurſus parum coque.

Sic enim hordeatum habebis craſſius & magis nutritorium. In Italia non ſolet recoqui poſt colaturam, tuncque liquidius eſt, & auidius à multis ſumitur ægrotis, ſed minus nutrit, propterea non tantum ſemel in die circa horam ſomni datur, ſed bis, & ſæpe ter, zulapiorum ritu.

Hordei qualitas.

Cum autem hordeum frigidum ſit ex Galeno, *com. ad part.30.lib.1.de vict. acut. c.16.lib.1.de aliment.* nam quocunque modo paraueris, nunquã calefacit, ptiſana ex his duobus parata more Hippocratis, febricitantibus optimum eſt & medicamentum, & alimentum. Nutrit enim & medetur, & nutriendo vicem præſtat potus & cibi, ac ſimiliter operatur, vt alicæ vel oryzæ ſuccus, vt narrat Galenus, *libr. 1.de alimen.lib 1.de vict.acut.cap.237. libr. de ſimplic.medicament.*

CAP. XI.

De lohoch ſeu ecclegmatis in rem præſentem imperandis.

DE ecclegmatis in genere egimus fuſiſſime, nunc de his, quæ ex tempore parata ſolent ægrotis exhiberi, nec diu ſine alteratione queunt aſſeruari: altero ſiquidem aut tertio die tanta fermentatione exurgunt, vt vix in pyxidibus poſſint arceri, niſi rudicula, aut bacillo *glycyrrhizæ*, vt mos eſt, ſubinde agitentur. Sic enim *ſacharum* liquori accuratius permiſcetur, & mixtura facilius ſubſidet, ac ſecurius cohibetur.

Ecclegmatũ vſus.

Præſcribuntur autem lohoch ad varios effectus, pro varia medicamentorum, quibus cõſtant, materia & qualitate, quæ cũ dulcis eſt ac palato gratioſa, aſperam arteriam lenit, humores concoquit, ſputum mouet, educit: ſi dulcoacida, pituitam, lentam & craſſam incidit, attenuat, præparat; ſi dulcoamara, deterget, cõquit, expurgat. Quia tamen amaror propter inſuauitatem valde guſtui diſplicet; amara vix niſi parua quantitate veniunt in ecclegmatum confecturam: Solis enim dulcibus fere componuntur, vt ſucco *glycyrrhizæ, iuiubis, pineis, ſacharo roſato*, aut *cando, penidiis, electuario diaireos*, aut *diatragacantho*, aut confectionibus aliis ſimilibus, pulueratis, & *melle* aut ſyrupo idoneo, & interdum vtroque ſimul exceptis & ſubactis.

Ad craſſos humores incidendos & attenuandos conferet lohoch hac arte paratum.

Lohoch incidens.

℞. electuarij diaireos ſimplicis ℥. j. ſachari candi ℥. ß. aniſi conditi ʒ. ij. ſyrupi de hyſopo & oxymel ſimplicis an. ℥. j ß. fi. lohoch.

 cuius

cuius frequens ſit vſus mane ieiuno ſtomacho,& inter paſtus.

Lohoch concoquens & expectorans. Ad humorum coctionem & expectorationem, aptiſſimus erit eclegmatis ſequentis iteratus ſæpe vſus.

℞. diatragacanthi frigid. ʒ. vj. diairis Salomonis, Alpheniti an. ℥. ß. cum ſyrup. de glycyrrhiza aut capill. Vener. q. ſ. fiat lohoch.

Ad compeſcendum catarrhi in pulmones irruentis impetum, ſic præſcribatur eclegma.

Lohoch catarrhum ſiſtens. *℞. penidiarum, diatragacanthi frigid. an. ℥. ß. ſachari roſati ʒ. vj. terræ lemniæ ʒ. ij. cum ſyrupo de papauere albo vel iulepo roſato, fiat linctus.*

Item ad fluxiones erodentes & vitia pulmonum ſananda, vel ſaltem ad meliorem ſtatum reducenda.

Ad fluxiones erodentes & vitia pulmonum. *℞. manus Chriſti perlatæ ℥. j. terræ ſigillatæ, pulu. diatragacanthi frig. an. ʒ. j. coralli rubr. ʒ. ß lapidis hæmathit. ℈. j. cum ſyrupo reſumptiuo, fiat lohoch.*

CAP. XII.

De apophlegmatiſmis.

MVLTIPLICI remediorum genere caput humore excrementitio, maximeque pituitoſo grauatum depletur, ſed nullum hoc præſtare ſine reliquarum partium moleſtia cernitur. Potiones enim phlegmagogæ, vel catapotia, dū è cerebro pituitam eliciunt, importune ventriculū & aſſociata membra lancinant, aluumque turbando dolores ſæpe mouent acerbos, nec raro cordis morſus & lipothymiam excitant. *Apophlegmatiſmorum vtilitas.* Apophlegmatiſmi vero ſapore non ita ingrato, leniter totum oris concauū ferietes, per emiſſaria palati, copioſam pituitā è cerebro attrahunt, quę ſenſim poſtea, frequēti ſputatione facile excluditur. Sunt autē omnia ſimplicia, quibus parantur apophlegmatiſmi, calidæ & ſæpe acris facultatis, per quam nō ſolum humorem frigidum attenuant, incidunt, attrahuntq; ſed etiam facultatem expultricem ad opus ſuum ſtimulant.

Materia. Per palatum hæc pituitam facile proliciunt maſticata aut gargarizata *maſtiche, ſaluia, ſtaphyſagria, thymus, pulegium, carthamus, piper, ſynapi, pyrethrū, zinziber, acorus, radix ireos, & cyperi*: ex quibus nonnulla, vel in partes minutas concīſa maſticantur, atque dentibus atteruntur, vel puluerata liquore idoneo excipiuntur, & in globulos ſeu trochiſcos confinguntur, vel tenui linteo obuoluta in nodulos efformantur, vel elixantur, & colata decoctio in ore inſtar gargariſmatis continetur.

Vſitatior forma ſolida eſt, vt diutius in ore detineatur, & ſubinde maſticetur, vnde apophlegmatiſmus pro maſticatorio, & contra maſticatorium pro apophlegmatiſmo vſurpatur. Caput autem inter maſticandum inclinandum eſt, & labra diducēda, vt attractus & congeſtus humor liberius ac citius effluat.

Multæ huiuſce remedii formulæ parari poſſunt, quas hic recenſere lectori forſan eſſet moleſtum, cum vna aut altera tantum illius animum explere valeat, vt:

Paſtilli maſticatorij. *℞. ſtaphyſagriæ ʒ iij. maſtiches ʒ ij. cubebar. ʒ. j. pyrethri ʒ. ß. fiat omnium puluis, qui excipiatur ſucco vel ſyrupo roſar. pallidar. fiant paſtilli manſiles*, vel ſic:

Globuli. *℞. radic. ireos ʒ ij piperis longi, ſynapi, pyrethri, agariſci an. ʒ. j. ſtaphyſagriæ ʒ. ij. ß. terantur omnia, excipiantur melle, & fingantur globuli, linteo raro inuoluendi*, qui vſus tempore in ore contineantur.

CAP. XIII.

De bolo purgatorio.

QVI vomituriunt & dilutas purgationes aſpernātur, nec catapotia propter inſuauitatē, aut cœli ſqualores admittunt, medicamento egent, inter potū & pilulas, conſiſtentia medio, quod bolum iampridē vſitatus mos nominare conſueuit. Sic n. dicitur, quod fruſtatim, ſeu per morſellos, vt

Bolus quid. vt loquuntur barbari, ſumatur; ita vt bolus ſit *medicamenti cuiuſdam purgantis opiatæ conſiſtentiæ fruſtulum, ingeſtioni aptum, cuius craſſitudo ea ſit, quæ integra deuorari facile poſſit*; eam nonnulli Latinorum *bucceam* vocant.

Eius materia. Paratur ex omni purgantium genere, his ſolum exceptis, quæ vel propter inſuauitatem faſtidium mouent, horroremque excitant, vel malignitatem caſtigari, nec in propria ſubſtantia dari debent.

Nonnunquam ad efferam purgantium vim corrigendam, vel gratiam odoris ſaporisve conciliandam, vel partium quarundam robur augendum, alterantia & aromatica permiſcentur, ſed parua quantitate, ne boli moles nimis intumeſcat, quod ægroti plurimum auerſantur: Multi enim ad primum medicamenti cuiuſque ſolidi fruſtulum, rigent, ad ſecundum ſtomachantur, ad tertium deſipiunt.

Delicatuli purgantia auerſantur.

Modus conficiendi bolum ſimpliciſſimus eſt, vt qui ex *caſſia* fere ſola & ſæpe paretur. *Eſt* enim *velut baſis reliquorum medicamentorum in bolis*, vt *aloe* in pilulis. Per æſtus cœli feruidiores, eiuſmodi bolus, vt frequens, ſic aptus & ſalutaris eſſe ſolet.

Bolus eccoproticus & refrigerans. ℞. *pulpæ caſſiæ oriental. è canna pingui recens extractæ* ℥ j. ß. *pulueris ſantali citrini* ℈ j. *miſce, fiat. bol cum ſacharo, vel ſyrupo violato*, ex cochleari, paulo ante iuſculum ſumendus: vel ſic,

℞. *medullæ caſſiæ optimæ recenter mundatæ* ʒ. *vj. pulpæ tamarindorum pinguium* ℥ ß. *electuarij lenitiui* ʒ *ij fiat bolus.* Sumatur cum ſyrupo capilli Veneris.

Sæpe ſolet *caſſiæ rhabarbarum*, aut aliquid ex diagridiatis adiungi, vt ad bilis eductionem, hoc modo:

℞. *medullæ caſſiæ orientalis recens mundatæ* ℥ j *diapruni ſolutiui* ʒ *ij. puluer. glyzyrrhizæ* ℈ j. *fiat bolus cum ſacharo, vel ſyrupo cichorii ſumendus.*

Quia vero *caſſia* flatus excitando ſæpe dolores in aluo parit, quorum moleſtia leues animi defectus delicatulis interdum contingunt, eius quantitas vel minor eſſe debet, vel ad eorum vaporem, quæ flatus diſcutiunt, extrahi, vel ex his nonnihil permiſceri, vt,

℞. *pulpæ caſſiæ fiſtulæ ad vaporem decoctionis aniſi extractæ* ʒ *vj. electuarii de ſucco roſar.* ʒ *ij. rhabarbari optimi* ʒ ß. *cum ſacharo fiat bolus.*

Si defuerit *caſſia*, nec deerit tamen boli conficiendi modus & vſus, cum ex *pulpa prunorum, tamarindorum, paſſularum*, & electuariis multis facile queat parari. Ex his enim & aliis pluribus medicamentis purgantibus, tam ſimplicibus, quam compoſitis fiunt opiatæ laxatiuæ, quæ forma boli ieiuno ventre ſumuntur. *Boli non ſemper caſſiam habent pro baſi.*

Cap. XIV.

De opiatis.

QVID de opiatis in genere ſentiẽdum, abunde *ſupra* [*cap.* 13. *lib.* 3.] diſſeruimus, nec bis de re eadem idem dicere, cum non videatur æquum, particulares quarundam opiatarum formulas tantum hic paucis deſcribam, quarum paradigmate, quaſuis alias conficere non erit arduum.

Opiatorum vſus. Non ſolum autem opiatæ ad conciliandum ſomnum imperantur (ab *opio* enim appellationem habent ſuam) ſed ad purgandum, roborandum, & alio modo quouis immutandum, vt electuaria liquida, in quorum cenſu iure numerantur: cum eandem conſiſtentiam habeant, & compoſitionis rationem.

Materia. Fiunt enim ex pulueribus, ſyrupo aut *melle*, & aliquando *ſapa* exceptis, & accurate piſtillo ſimul ſubactis, quibus conſeruæ quædam aut aliæ confecturæ cordiales aut cephalicæ permiſceri ſolent, vt ad roborandum cor, & facultatis vitalis integritatem tutius conſeruandam, & exhilarandam. Pro ditioribus opiata recte parabitur in hunc modum.

Opiata multũ cordialis ℞. *conſeruæ florum bugloſſ. & borraginis an.* ʒ *iij. conſeruæ flor. calendulæ, corticis citri*

citri conditi an. ʒ. j. ß. confectionis alkermes & de hyacintho an. ʒ. j. puluer. electuarii de gemmis, diamargarit. frigid. & lætitiæ Galeni an. ℈ j lapidis bezahardici & cornu monocerotis an. ℈ ß. cum ℥ ij. ſyrupi de conſeruatione myrobalanorum, vel limonum fiat opiata.

Qui minus valent opibus, hanc ſibi parandam curabunt.

Alia pro pauperibus.

℞. *conſeruæ roſarum ℥ j. conſeruæ rad. enulæ campanæ ʒ j. ß. boli orientalis in aqua vlmariæ vel cardui lotæ ʒ ß. cum ſyrupo acetoſo, fiat opiata.*

Roborando cerebro, & ſopitis facultatibus animalibus recreandis formula ſequens valde confert.

Opiata cephalica.

℞. *conſeruæ betonicæ ʒ vj. conſeruæ roſarum ℥ ß. confectionis alkermes ℈ iiij. pulueris electuarii dianthos ℈ ij. ſpecierum electuarii diamargarit. frigid. dianiſi, diamoſchi an. ℈ j. cum ſyrup. de ſtœchade q. ſ. fiat opiata.*

Languenti ventriculo ob frigiditatem, vel humiditatem, & coctricis facultatis imbecillitatem, proſpero ſucceſſu imperabitur opiata, hoc modo concinnata.

Opiata ſtomachica.

℞. *conſeruæ veteris roſarum ℥ ß. conſeruæ anthos ʒ ij. nucis moſchatæ conditæ ʒ j. pulueris aromatici roſati ℈ ij. puluer. diacinamomi ℈ j. diambræ ℈ ß. ſyrupi de mentæ, vel iulepi roſati q. ſ. fiat opiata*, cuius ʒ j. detur mane ieiuno ſtomacho, & in fine ſingulorum paſtuum.

CAP. XV.

De conditis.

AD commoditatem earum partiũ, quę principatum in naturę œconomia tenent, mixtura quædam inuenta eſt, opiatis ſuauior, quam recentiores conditum vocarunt.

Materia cõditorum.

Paratur ex conſeruis, pulueribus cardiacis & ſacharo, quantitate multum inter ſe diſpari mixtis. Granulatum enim vt fiat, plus additur conſeruæ, quam in opiatis, minus pulueris, & ſachari plurimum, ſoletque conſpergi foliis auri conditura, tum ad oculorum gratiam, tum ad virium præſtantiam. Conficitur namque ex omni genere cardiacorum, modo guſtui non ingratorum. Cum enim eius vſus frequens eſſe debeat, quibus imperatur, vt macilentis, languidis, & his, qui ex longo morbo conualeſcere incipunt, nullius, ſi fieri poſſit, aut pauculæ inſuauitatis particeps eſſe debet.

Sic vero ad iacturam virium omnium reſarciendam, conditum recte parabitur.

Conditum cordiale.

℞. *corticis citri conditi ʒ ij. conſeruæ bugloſſ. & roſar. an. ℥ ß. ſpecierum electuarii de gemmis, diambræ, & diamargaritionis frigidi an. ℈ j oſſis de corde cerui ℈ ß. ſcobis vnicornis, lapidis bezoardici an. gr. vj. folia auri n. vj. ſachari roſati triplum, aut quod ſufficit fiat conditum granulatum.*

Quibus præ imbecillitate ſubinde nauſeat ventriculus, vel eſculenta, potulentaue, ſtatim vt aſſumpta fuerunt, eructat in inteſtina, feliciter exhibebitur conditum ſi iuxta formulam hanc conficiatur.

Contra euomitionem aſſumptorũ.

℞. *conſeruæ veteris roſar. ʒ vj. conſeruæ ſymphyti maiori ʒ ij. pulueris diarrhod. abb. ℈ ij ſcobis eboris, coralli rubri an ℈ j. cum ſachari roſati triplo pondere, aut q. ſ. fiat conditum*, de quo mane ieiuno ventre, atque ante & poſt ſingulos paſtus ℥ j. ſumatur.

CAP. XVI.

De paſta regia.

PASTA regalis & opiatæ non parum habent affinitatis, ex iiſdem enim fere conſtant ambo, eaque ſola, Rondeletio teſte diſtinctio intercedit, quod *regalis paſta opiata ſiccior, & electuario humidior*, imo vtroque ſolidior: conſiſtentia enim electuarii & opiatæ tam parum diſſimilis eſt, vt eadem eſſe putetur. Vtut ſit, paſta regia non quidem mazapanis eſt, vt putat Gorræus, ſed confectio quædam ſic à recentioribus dicta, quæ alio nomine electuarium regium

Differentia inter paſtam regalem & opiatas.

Electuariũ regium.

regium à Meſue nuncupatur. Propter enim vires, quibus pollet, regias, id eſt, eximias, ad expectorationem & alios pectoris affectus, id nominis ſibi vendicauit.

Conſtat vero conſeruis, pulpis, ſyrupis, pulueribuſque tanta induſtria præparatis, & ſimul ſubactis, vt ex mixtura quædam exurgat tractabilis maſſa inſtar paſtæ, à qua nomen, & ex qua boli, aut paruuli panes dulciarii cuiuſuis figuræ concinnantur, qui ſenſim exſiccantur, ne vſus tempore digitos contrectantium lentore quodam commaculent. Sic autem eiuſmodi paſtæ conficiuntur.

Panes dulciarii.

℞. *amygdalar. dulc. piſtacior. mundatorum, ſtrobilorum per diem in aqua roſarum maceratorum an.* ℥ ß. *pulpæ iuiubar. dactylor. paſſular. damaſcenar. an.* ʒ. iij. *gummi tragacanthæ* ʒ j. *amyli* ℥ ß. *ſachari roſat. quod ſufficit, fiat paſta.*

Ad ſputum mouendum Rondeletius paſtam imperat deſcriptam hoc modo:

Paſta regia ad ſputum mouendum.

℞. *conſeruæ capillor. vener. & bugloſſ. an.* ℥ ß. *puluer. diatragacanti frigid. diaireos ſimplic an.* ʒ ij. *penidiarum ſachar. cand. an.* ℥ ij. *ſyrupi de glycyrrhiza parum, vel quantum ſat eſt; fiat paſta:* cuius conſiſtentiam, ſi paulo maior ſyrupi quantitas liquidiorem effecerit ex paſta opiatam efficiet.

CAP. XVII.

De mazapane.

MAZAPANIS vel marcipanis confectio eſt, à recentioribus ſic nominata, quæ pro bellariis frequentioribus habetur. Eſui enim gratiſſima eſt, plurimumque nutrit, vnde macilentis imperatur, & his, qui pulmonum pectoriſq; præter naturam affectibus diuexantur.

Marcipanis quibus conſtet.

Ad eius confectionem bechica ac dulcia multa accedunt, vt *ſacharum, piſtacia, ſtrobili*, & alii fructus ſuaues, ex quibus tuſis, & cum aqua vel ſimplici, vel roſacea accurate ſubactis fit maſſa, de qua placentulæ, vel morſelli, vt loquitur Rondeletius, concinnantur, & in furno leniter concoquuntur, donec colorem ex rufo flaueſcentem & duritiem mediocrem acquirant.

Marcipanis quibus conſtet.

Vulgaris huius confecturæ modus apud dulciarios piſtores ſimpliciſſimus eſt, vt qui ex *amygdalis, roſacea & ſacharo* tantum præparent.

Aromatarii vero præter hæc adiiciunt nonnunquam Medicorum conſilio, quæ partem quandam reſpiciant, humorem noxium contemperent, & ſimul alendo & medendo ſanitatem tueantur, vel reſarciant.

Eſt autem vſitatiſſima ſuauiſſimaq; maſſæ panis hæc confectio.

Marcipanis optimus.

℞. *amygdalar. dulc. decorticatar.* ℥ iij. *piſtaciorum mundat.* ℥ j. *piſtentur in mortario lapideo cum pauca aqua roſar. adde ſachari albiſſ.* ℔. ß. *fiat paſta*, de qua formentur cylindri, vel placentulæ, quæ in clibano leuiter coquantur.

Eſt & hic conficiendi marcipanis modus vſitatus, & ad flatus diſcutiendos accommodatus.

Panemarci flatus diſcutiens.

℞. *piſtaciorum* ℥ j. *amygdalar. dulc. à cortice purgatarum* ℥ ij. *aniſi* ʒ j. *cinamomi* ℈ j. *terantur fructus in aqua roſata; adde ſachari* ℥ iiij. *fiat paſta*, quæ ſi ob aquæ copiam liquidior fuerit, lento igne leuiter ferueſiat in pelui, donec craſſeſcat; deinde formentur placentulæ in furno, poſt extractum panem parum coquendæ.

Panis biſcoctus.

Huc rerũ affinitate ſpectare poſſunt illi paruuli ac oblongi panes, ex *farina*, triplo, aut quadruplo *ſacharo*, & *pauco coriandro*, cum exigua *ouorum* portione ſubactis ſimul confecti, quos vulgus panes biſcoctos appellat. Sed cũ ſua cuique relinquenda ſint, nec in meſſem alienã falx iniicienda, eiuſmodi dulciarii panes piſtoribus conficiendi ſunt relinquendi.

CAP. XVIII.

De piniolato ſeu pignolato.

NON multum diſſimili modo fit aliud paſtæ genus, à neotericis pignolatum & piniolatum dictum, quod ex *pineis* mundatis paretur immerſis in *ſacharum* liquatum, & ad *ſachari roſati* conſiſtentiam coctum.

Vt autem pinei rancorem omnem deponant, debent prius in aqua diem integrum, aut ſaltem dimidium macerari, & *ſacharum in roſacea* liquari. Sic enim confectura guſtui erit amicior, vt & olfactui, ſi *moſchi* aliquot grana commiſceantur, vt in multis bellariis interdum fieri videmus, quæ in principum menſis apponuntur. Vſitatior autem conficiendi piniolati formula hæc eſt.

Pineolatum optimum.

℞. *ſachari paulo infra conſiſtentiam electuarii ſolidi in aqua roſarum cocti* ℔. ß. *miſce pinearum mundatarum, & in aqua ſubinde mutata per duodecim horas infuſarum* ℥ ij. *dein rudicula agitentur ſimul, vt probe tota maſſa ſubigatur, cui antequã plane refrixerit, adde moſchi* ℈ j. *fiat paſta*, de qua formentur cylindri ſuper charta reponendi & exſiccandi, vt indureſcant.

CAP. XIX.

De pandaleis.

ALIVD ſolidioris adhuc paſtæ genus, pandaleon dictum, ad pulmonum & pectoris affectus à Rondeletio præſcribitur. Ex multis enim conſtat, quæ humorẽ lentum attenuant & coquunt, & ad expectorationem mouent; videnturq; pandalea omnia bechica eſſe nec ab eclegmatis & ſyrupis pectori deſtinatis, niſi conſiſtentia, differre, vt nec ab electuariis ſolidis, niſi forma quadam externa. Simili namq; modo componuntur, parantur, & coquuntur; ſed electuaria ſolida duriora ſunt, & in tabellas complanantur figuræ cuiuslibet, quadratæ, aut oblongæ; pandalea vero integra ſeruantur in pyxide lignea, perinde ac conſeruæ in vitrea aut fictili; & vtendi tempore fruſtũ aliquod cochleari aut cultello confringitur, quod perinde ac tantillum alphœnici aut tabellæ alicuius bechicæ in ore retinetur, vt liqueſcat, & paulatim inſtar lohoch deglutiatur. Eandem conſiſtentiam habent, & in ſimilibus vaſis ſolent aſſeruari, atque ſacharatæ illæ confectiones, ſeu conditurae, in Hiſpania celebratæ, quas vulgus *Marmeladas* appellat.

Pandalea qui differant ab eclegmatis & electuariis ſolidis.

Marmelada

Fiunt igitur vt plurimum ex puluere quodam non inſuaui, & *ſacharo* in aqua conueniente liquato & perfecte cocto, vt creſcere valeat.

Conſeruæ nonnunquam adduntur, vt & portio mellis; ſi ita rei exigentia poſtularit, ita tamen paratum pandaleon, vtcunque palato diſplicet; arridet vero plurimum, quod paratur hoc modo:

℞. *puluer. diaireos Salomonis* ℥ j. *diatragacant. frigid.* ℈ ij. *puluer. ſantal. citrini* ℈ j. *ſachari in aqua tuſſilaginis, vt decet, cocti,* ℥ iiij. *fiat pandaleon*, quod in vaſe ligneo reponatur.

Sunt etiam, qui pandalea conficiunt ex *pineis*, vel *amygdalis decorticatis* atque *contuſis*, & *ſacharo*, *vel melle*, ad hunc modum.

℞. *pinearum mundatarum & contuſarum* ℥ j. *penidiarum* ℥ ß *mellis deſpumati & cocti quantum ſatis, fiat paſta ſolida, ſeu pandaleon.*

CAP. XX.

De hypoglottidibus, vulgo ſublinguis.

TVSSIS & oris fœtor obuios quoſuis exercent moleſtiſſime, cũ aures illa, hic vero nares importune feriat. Vtrique affectui medentur bechici & aromatici quidã parui paſtilli, qui à terete forma, quam illis non raro Pharmacopœi tribuunt, & à qualitate, qua inſigniter pollent, ad humorem tuſſim committentem expectorandũ, pilulæ bechicæ nominantur; ab vtẽdi modo, quod ſub, vel potius ſuper lingua contineantur.

Moſcardini. tineantur, hypoglottides; ab odore, quem à *moſcho* mutuantur, *moſchardini* nuncupantur.

Suaues ſunt, quæ iuxta hanc formulam componuntur.

♃. *ſachari albiſſimi ℥. j. ß. penidiarum ℥. ß. ireos ʒ. ß. ſantali citrini, cinamomi an. ℈. j. moſchi ℈. ß. cum mucagine gummi tragacanthæ in aqua roſacea extracta, fiat paſta: de qua formentur parui paſtilli figuræ cuiuſuis, teretis, quadratæ, rhomboidis, in ore ſæpe inter paſtus continendi.*

Facilis quoque eſt paratu & vſu ſuauiſſima hæc deſcriptio:

♃. *ſachari roſati ℥. ij. ſachari candi ℥. j. amyli ʒ. ij. ſpecier. diacinamomi, dianiſi, & ireos an ℈. j. macis ℈. ß. zibethi gr. vj. cum mucilagine tragacanthi in aqua meliſſæ extracta. fiant hypoglottides.*

Cap. XXI.

De tabellis.

TABELLÆ ad electuaria ſolida pertinent, imo electuaria ſunt ipſa, cum ex pulueribus fiant & ſacharo perfecte cocto, vt conſiſtentia durior acquiratur, & diutius ac ſecurius abſque virium diſpendio conſeruetur.

Sachari quantitas in tabellis. In tabellis autē conficiendis par ſachari quantitas, vt mellis in electuariis liquidis additur. Alterutrum tamen nunc augetur, nunc ſubtrahitur, prout electuarii virtus expetitur validior aut imbecillior.

Portio ſachari in tabellis purgantibus. Tabellis purgantibus dragma vna tantum pulueris ſolet cōmiſceri vnciæ ſachari in aqua aut alio liquore, vt decet, cocti. Roborantibus ad gratiam palati, maius ſachari pondus additur, vt vnciarum duarum, ad dragmas ſingulas puluerum.

De tabellis autem paucis nunc, ac obiter tantum in hoc libro de remediorum formulis ago, cum iam *ſupra* [*cap. 11. lib. 3.*] in medicamentorum, quæ in officinis diutiſſime conſeruantur, deſcriptione, non modo de electuariis liquidis, ſed & ſolidis ſeu tabellis fuſiſſime diſſeruerim.

Sed vt medicinā facturo omnia remedia, quæ ad manum eſſe debent, ſuggeram, aliquot tabellarum roborantium formulas deſcribam, vt;

Tabellæ roborantes. ♃. *ſpecierum electuarij diamargarit. frigid. electuarij de gemmis an. ʒ. ß. puluer. oſſis de corde cerui ℈. ß. ſcobis eboris tenuiſſime lauigati ℈. j. cum ſachari in aqua roſar. ſoluti ℥. iij. fiant tabellæ, pondere ʒ. j. aut ʒ. ij.* Singulæ ſumantur mane ieiuno ſtomacho.

Qui valent opibus, & ex longo morbo reſurgunt, vel à quacunque cauſa, Palmo, aut lipothymia laborant, has tabellas curabunt præparari.

Aliæ confortantes. ♃. *puluer. aureæ Alexandrinæ ʒ. ß. diacinamomi, hyacinthor. ſmaragdor. margaritar. ſubtiliſſime tritarum an. ℈. j. cornu monocerotis, lapid. bezoardic. an. ℈. ß. cum ſachari in roſacea diſſoluti ℥. iij. aut iiij. fiant tabellæ paruæ.*

Ad hoc caput attinent tabellæ, manus Chriſti, vulgo nuncupatæ, quæ nihil aliud ſunt, quam *ſacharum roſatum, vel ſimplex, vt vulgare, vel magis compoſitum, quod margaritas recipit, vocaturq; manus Chriſti perlata* cuius hæc eſt deſcriptio.

Tabellæ manus Chriſti. ♃. *ſachari albiſſimi in aqua roſarum optima ſoluti, & ſupra ſyrupi conſiſtentiam cocti ℥. ij. margaritarum electarum tenuiſſime lauigatarum ʒ. j. fiant tabellæ.*

Cap. XXII.

De pulueribus.

PRÆTER eos pulueres, qui in officinis ad futuros vſus aſſeruantur, de quibus alibi diximus, alii quoq; multi in rem præſentem ſolent præparari, vt ad frigiditatem ventriculi, & facultatis coctricis imbecillitatem, puluis digeſtiuus vulgo dictus, qui ex ſtomachicis, roborantibus, coctionem iuuantibus & flatus diſcutientibus conficitur, hoc modo:

Puluis flatus diſcutiens. ♃. *anethi & coriandri præparatorum an. ʒ. ij. corticis arantiorum conditorum ʒ. j. ß. cinamomi ʒ. j. macis, caryophillor. an. ʒ. ß. ſachari candi ℥. ij. aut ℥. iij. fiat omnium puluis.*

Alius quoque puluis virtutis eximiæ ad corroborationem ventriculi & partium ſanguificationi dicatarum, & ad flatuum diſſipationem ſic parari poterit.

Alius. ℞. *fœniculi dulcis & coriandri conditorum an.* ʒ. j. *ſchœnanthi, calami aromatici an.* ʒ. ß. *dianiſi. diamargar. frigid. & diacinamomi an.* ℈. j. *cruſtæ panis toſtæ* ʒ. ij. *ſachari albiſſimi* ℥. ij. *fiat omnium puluis.*

Ad earum partium, quæ nobilitate cæteris præſtant, & facultatum robur, in febribus malignis confici poſſunt pulueres cardiaci & alexiterii, hoc modo:

Puluis cordialis. ℞. *radic. angelicæ, tormentillæ an.* ʒ. ß. *ligni aloes* ℈. j. *ſeminis citri, cinamomi an.* ℈. ß. *oſſis de corde cerui, ſcobis eboris, margaritarum electarum an.* ℈. j. *cornu monocerotis, lapidis bezoardici an.* ℈. ß. *dictamni* ʒ. ß. *ſachari roſat.* ℥. j. ß. *fiat omnium puluis,* qui ieiuno ventre, aut longe poſt paſtus detur cũ aqua ſcordii, aut cardui, aut diſtillato reſtauratiuo, vel alio liquore idoneo.

Fiunt & pulueres topici, qui vulneribus ſolidandis, vel vlceribus carne implendis admouentur, de quibus ſuo loco.

SECTIO II.

DE HIS, QVÆ VEL INDVNTVR, VEL INIICIVNTVR; ET PRIMVM,

CAP. I.

De Errhinis.

MEDICAMENTA vel ſumuntur, vel induntur & iniiciuntur, vel admouentur. Aſſumuntur zulapia, apozemata, ſyrupi & alia pleraq;, quæ non, niſi per os ingeruntur, de quibus *ſupra*: Induntur, iniiciũtúrve errhina, glandes, peſſi, & enemata: Admouentur vnguenta, emplaſtra, fotus & alia multa, de quibus ordine nunc diſſerendum, initio ab his ſumpto, quæ corpus quidem ingrediuntur, ſed non per os, verũ per nares, vterũ, aut ſedem; per eaſq; partes habent egreſſum, per quas ingreſſum.

Naſalia. Quę naribus immittũtur, *errhina* ob id, & *naſalia* vulgo dicta, medicamenta ſunt, *quæ naribus purgando capiti exhibentur*; vnde & *caputpurgia* etiam cõmuni therapeuticorũ Medicorum conſenſu vocãtur.

Errinorum materia. Fiunt ex his, quæ facultatem acrem habent & extergentem, qua vis expultrix validius laceſſita, humorẽ in cerebro ſtabulantem mouet & foras excutit: cuiuſmodi eſt *betæ, cyclaminis, cucumeris agreſtis, & maioranæ ſuccus*; vt & puluis *euphorbii, ellebori, piperis,* & ſimilium qualitate acri præditorum, qui in nares inſufflatus ſternutamentum mouet, & cerebrum purgat. Nõnulla quoq; fiunt ex aſtringentibus & agglutinantibus, vt quæ ad hæmorrhagiam ſiſtendam præſcribuntur.

Dantur ſub varia forma, vel liquida, quę per nares attrahitur, vel ſolida, quæ intra ipſas inditur, vel forma pulueris, qui inſufflatur.

Errhinum liquidum ſic recte parabitur.

Errhinum liquidum. ℞. *ſuccorum radicis betæ & foliorum maioranæ.* ℥. j. *ſuccorum braſſicæ marinæ & cyclaminis an.* ℥. ß. *miſce & fi. errhinum,* cuius portio vt ℥. ß. mane per nares attrahatur, & ſubinde iteretur, & aqua in ore contineatur, ne ad ipſum è naribus errhinum refluat.

Quædam dantur forma vnguenti, quo narium interiora liniuntur, valentque in diuturnis capitis affectibus, oculorum caligine, epilepſia & odoratus hebetudine, corpore prius, vt decet, repurgato. Sic vero parabuntur optime.

Errhinum in forma vnguenti. ℞. *radicis cucumeris ſylueſtris, pyrethri an.* ℈. j. *piperis albi, carpeſiorũ ſtaphyſagriæ an.* ʒ. ß. *cum pauco oleo Ireos & cera fiat linimentum.*

Errhinum ſolidius ad ſiſtendum ſanguinis è naribus profluuiũ, ſic poterit parari.

Aliud ſolidius ad. ℞. *boli armenæ, ſanguinis draconis an.* ʒ. j. *roſar. balauſtior. pulueratorum an.* ʒ. ß.

ſiſtendam hæmorrhagiam auriũ. *cum pauco albumine oui ſimul agitentur, immergantur pili tenuiores leporis, vel lanugo ſalicis, & fiat velut turunda, ſeu errhinum* forma pyramidali naribus intromittendum, cui filum alligabitur, vt pro arbitrio queat extrahi.

Puluis ſternutatorius. Puluis ptarmicus ſeu ſternutatorius, cum ad naſalia pertineat, ſic à nobis deſcribetur.

℞. *ellebori vtriuſque an.* ʒ.j. *euphorbii* ℈.ß. *radicis Ireos noſtratis ſiccæ* ʒ.ß. *fiat omnium puluis tenuiſſimus*, de quo portio tantilla in nares inſuffletur, præmiſſo conueniente cathartico.

CAP. II.

De peſſis.

NOMINE peſſi, ſeu peſſarii omnia, quę intra ſinum pudoris adhibentur, intelligere licet, quæ ab Hippocrate πεσσὸς vno verbo nominantur, vt vnguenta, litus, radices, aut herbæ intritæ, & penicilli. ***Priapiſcota.*** Hic vero ſumitur pro medicamento oblongo, digiti craſſitudinem & longitudinem æquante & aliquando ſuperante, quod intra mulierum naturalia reconditur, eique filum alligatur, cum penitius intrudendum eſt, vt commodius extrahi poſſit.

Peſſorum forma. Forma peſſarii pyramidalis eſſe debet, læuis, rotunda, nullâq; inæqualitate aſpera, ne collum vteri lædat; debentque duo aut plura inęqualis magnitudinis parari, vt primo tenuius immittatur, poſtea craſſiora.

Duæ differentiæ. Sunt autem duæ huius remedii differentiæ: vel enim ex materia quadam ſolidiore, vt plumbo, fit peſſus, turundæ canulatæ ſimilis, qui vero anguſto, agglutinato, obſtructo & clauſo inſeruit, aperiendo, reſerando & dilatando; vel ex alia materia medica, & ſanguini tenuando, vel incraſſando, vel mouendo vel ſiſtẽdo conuenit. ***Aromata recreare vterum.*** Fere autem ex aromaticis parantur, cum menſes preſertim ducendi ſunt, aut hyſteticę ſuffocationis ſymptomata compeſcẽda. [*aphor.28.lib.5. Lib. de morb. mul. Hip.*] Aromata enim non parum recreant vterum, licet non ſub odoris ſpecie, ſed ſuo vapore benigno & aereo vaſorum ora diducunt, & obſtructa liberant, ob idq; fluorem menſtruum concitant. Sed cauendum, ne acria valde ſint ipſa, aut talia ſimul miſceantur, ne os vteri & ceruicem exulcerent, quando diutius in vteri vagina peſſus hærere debet.

Ante vero intromiſſionem peſſarii, aditus vteri rebus odoratis inungatur, vt *oleo moſchelino*, aut *liquidambar*, vel ſimili, quod *zibethum* aut *moſchum* exceperit; ex quibus & cera fiunt ſæpe litus, quo virginum naturalia inunguntur: pudor enim puellaris peſſaria reſpuit, quæ non niſi refractis virginitatis repagulis queunt intromitti.

Porro materia peſſorũ fere ad vnguenti formam reducitur, in eamque liquatam immergitur lana pexa, aut goſſipium, & formatur peſſus iuſtæ longitudinis tenui linteo aut panno ſericeo inuolutus, cui filum appenditur, propter cauſam *ſuperius* allatam.

Sic autem ad menſes ducendos conficietur peſſus

Peſſus ad menſium accelerationem. ℞. *nigellæ, baccarum lauri an.* ʒ.ß. *myrrhæ* ʒ.j. *ſabinæ, dictamni an.* ℈.ij. *caſtorei* ℈.j. *puluer. hieræ picræ* ʒ.ij. *cum oleo nardino & pauca cera, fiat linimentum, quo inſuccata lana pexa panno ſericeo inuoluatur, & fiat peſſarium, oleo moſchelino aut nardino, ante intromiſſionem liniendum.*

Non omnia priapiſcota obuoluuntur, ſed inſtar ſuppoſitorii, ex materialibus ad conſiſtentiam ſolidiorem redactis formatur peſſus, qui penis longitudinem referat, vt ad ſiſtendos menſes, hoc modo.

Peſſus ad menſes ſiſtendos. ℞. *boli armenæ, ſanguinis draconis an.* ʒ.ij. *pulueris myrtillorum, roſarum, balauſtiorum, hypociſtidis an.* ʒ.j. *vnguenti comitiſſæ* ℥.j. *igne lento ſimul commiſceantur, & fiat peſſus forma pyramidalis, & iuſtæ magnitudinis.*

CAP. III.

De modulis, vel potius penicillis.

PARTIS cuiuſque conditio & natura non omnia ſemper remedia etiam eximia ferre poteſt, vt quæ propter pondus grauãt, vel ob duritiem lędunt. Vnde emplaſtra ad effectus alicuius curationẽ etiã optima relinquuntur, vel ad formam vnguenti reducuntur, vt facilius poſſint tolerari: hinc in ano, qui cõdylomatis vel rhagadibus exaſperatur, & in orificio pudendi muliebris externo, quod vlceribus ſcatet, nec ſuppoſitoria, nec peſſi adhibentur, ſed penicilli molles, quos nõ ſatis proprie quidã nodulos vocitant, cũ apophlegmatiſmi verius nomen hoc ſibi valeant arrogare.

Penicilli namque non in nodum efformãtur, nec perinde ſunt duri, ſed molliſſimi, vt qui ex cotone, vel lana fiant, ſucco vel vnguento quodam idoneo inſuccata: Sicque à partibus affectis ſine moleſtia admittuntur, & facile feruntur. Vt etiam in curandis vulneribus fieri cernimus, intra quorum labra duo, aut plures aliquando reconduntur.

Sępe autem adhibentur ano, & anteriori vuluæ, cum harum partium vlceratarũ conditio alia remedia nõ facile ferat: fiant vero ex materia diuerſa pro affectus, cui deſtinatur, varietate, vt ad dolorem ani, quem acer humor inuexit, demulcendũ.

Penicillus anodynus. ℞. *cerati refrigerantis Galeni* ℥. ß. *vnguenti crudi ſeu nutriti* ʒ. ij. *cum dimidio oui vitello fiat linimentum, quo flocculus lanæ inungatur, & admoueatur affectæ parti.*

Ad vlceris ſordidi deterſionem penicillus hic erit vtiliſſimus.

Alius detergens. ℞. *ſyrupi de abſynthio, mellis roſati an.* ℥. j. *myrrhæ, aloes an.* ʒ. ß. *miſce, & cum lana fiant penicilli.*

Idem præſtat hapſus lanæ aut goſſipii, vnguento de apio imbutus & parti admotus.

Ad vlceris deſiccationem commendatur & hic.

Alius deſiccans. ℞. *vnguenti albi Rhaſis* ℥. ß. *deſiccatiui rubri, & vnguenti diapompholigos an.* ʒ. ij. *miſce & cum pexa lana, vel carpto bombace fac penicillos.*

CAP. IV.

De ſuppoſitoriis.

EX ventris torpore humorum fit confuſio & immenſa morborum propago, quæ vt vitetur, aluus pigrior alimentis humectantibus lubricanda, vel cliſteribus eluenda, vel glandibus ſubdititiis ſolicitanda, vt ſingulis diebus, præcedentis diei excrementa deponat: fecibus namque diutius cohibitis, nec pro aſſumptorum ratione deſcendẽtibus, ad caput vapores aſcendunt, corpus ingraueſcit, ciborum concoctio læditur, ac reliquæ functiones euadunt deteriores.

Ventris ſegnities naturam malè laceſſit.

Quibus igitur pudor obrepit, vt virginibus, ſæpe nates Pharmacopœo nudare, de aluo per clyſterẽ ſolicitanda, cogitanti, aliud dabitur medicamenti genus, à ſupponendo, *ſuppoſitorium* dictum, quod quiſque propriis manibus, intra anum recondere facile poterit.

Olim ſubdititium hoc medicamentum, glandis formam à qua & *glans* ſæpius ſubdititia vocatur, referebat, nunc vero longius efficitur, & digiti aut peſſi cuiuſdam longitudinem æquat.

Glans ſubdititia.

Eſt autem plurimus ſuppoſitoriorum vſus: cum enim facultas expultrix hebes eſt, nec ſtato tempore fæces ad excluſionem cogit, ſuppoſitorio acri, velut aculeo ſtimulanda, ſeu quãdo rectum inteſtinum induratis fecibus nimiopere ſaturatum, nec clyſmum admittere poteſt, ſeu iam admiſſum egerere nequit.

Suppoſitoriorũ vſus.

Multum vero conferunt eiuſmodi ſubdititia medicamẽta aſcaridibus enecãdis, & his affectibus, quibus aluum fluere optimum eſt, nec enematis eluere tutum, vt

in enterocele, & in inteſtini recti ab humiditate nimia prolapſu & inuerſione.

Suppoſitoriorum baſis. Baſis eorum eſt *mel*, quo ſolo ſæpe couſque cocto dum craſſeſcat, nec amplius inquinet digitos concinnantur. *Mel* enim cũ tenuium ſit partium, acrimoniæ quiddam habeat, neceſſe eſt, ait Galenus *cap.* 38. *lib.* 3. *de aliment.* qua aluum ad excretionem proritet.

Melli nonnunquam additur *ſal communis*, aut *gemma*, aut *puluis hieræ*, aut alius ſimplex vel compoſitus.

Suppoſitorium commune ad facultatis excretricis ſtimulum paratur hoc modo.

Suppoſitoriũ commune. ℞. *mellis* ℥. ij. *ſalis communis* ʒ. ij. *vel ſalis gemmæ* ℈. iiij. *lento igne coquantur in paruulo cacabo ad craſſitudinem legitimam, & fiant ſuppoſitoria iuſtæ longitudinis multa pro quantitate mixtorum.* Vix n. vnicum ſuppoſitorium ex cocto melle tantum paratur, ſed ſimul plura fieri conſueuerunt, ne exigua mellis portio, quæ conficiendæ glandi ſat eſſe poteſt, citius vratur, aut patina ignita pereat, quam tractabilem conſiſtentiam acquirat.

Ad vermes ſedis enecandos, & ad pituitam, qua nutriuntur, educendam, ſic parata ſuppoſitoria feliciter induntur.

Aliud ad vermes. ℞. *aloes* ʒ. j. ß. *agarici, abſynthii an.* ʒ. j. *ſalis gemmei* ʒ. ß. *fiat omnium puluis, cui admiſceantur mellis, vt decet, cocti* ℥. ij. *fiant ſuppoſitoria*, quorum ſingula *oleo amygdalarum amararum*, aut *abſynthij*, vel *felle bouis* peruncta, dum opus erit, indantur in anum.

Pro infantibus interdum exacuitur fruſtulum oblongum ſaponis albi, ad formam glandis, & inditur; aliquando & cauliculus *betæ* vel *mercurialis butyro* illita vicem gerit ſuppoſitorii: hæc enim omnia blande aluum exonerant.

CAP. V.

De clyſteribus ſeu enematis.

CLYSTER vel clyſmus nomen à Græcis mutuatum ablutionem ſignificat, vt *enema* iniectionem, atque pro eadem vtraque vox vſurpatur; per inferiora enim aluus ablui non poteſt, niſi iniectione quadã præmiſſa, quæ per ſedem in inteſtina infũditur, ad vim eorum excretoriam pigriorem iuſto proritandam, duritiem ventris emolliendam, intemperiem alterandam, dolorem ſedandum, flatus diſcutiendos, fluorem cohibendum, inteſtinorum vermes enecandos expellendoſque.

Magnus clyſterum vſus. Ad alios quoque multos effectus conſequendos clyſteres inſtituuntur, quia nulla fere corporis pars eſt, quæ ex illo ſolamen aliquod non percipiat, *com. ad aphor.* 17. *lib.* 18. Si caput dolor exercuerit, ſi oculos lippitudo, ſi fauces ſtrangulatio, ſi pectus ſuffocatio, ſi ventrem inflatio, ſi renes inflãmatio, ſi meſenterium obſtructio, ſi veſicã dyſſuria, iſchuriaue, his omnibus proſpere clyſmus medetur malis.

Sui quoque ſunt & vtero clyſteres, per metrenchytem in illius fundum iniiciendi, ſui & veſicæ; Sui nec vlceribus deſunt, quorum os anguſtum eſt, & ſinuoſa profundaque cauitas.

Sumitur vero pro medicamento liquido, quod per ſedẽ in inteſtina infunditur, cuius deſcriptiones tradũtur variæ, pro affectuum, quibus deſtinantur, varietate, vt ad emolliendam aluum, hoc modo.

Decoctio communis clyſteris. ℞. *maluæ, violarum, altheæ, brancæ vrſinæ, mercurialis parietariæ, an. m j. ſeminis fœniculi,* ℥. ß. *hiemali tempeſtate, æſtiua vero, ſeminum quatuor frigidorum maiorum* ℥. j. *fi. decoctio in ſufficienti quantitate aquæ, de cuius colatura ſumatur* ℔. j. ß. *ad ſummũ pro grandioribus, libra dimidia pro infantibus, &* ℔ j. *vel paulo plus aut minus pro his, qui inter puſillos & proceros media ſunt ſtaturæ.*

Quandiu decocta pro clyſt. poſſint incorrupta ſeruari. Seruatur eiuſmodi decoctio biduum æſtate, in frigidiore loco incorrupta, hyeme quatriduum; recens tamen parata ſemper melior iudicanda, perperamq; faciũt multi Pharmacopœi, qui hebdomadam integrã idem decoctum ad quoſuis vſus ſeruant.

In ea ſæpe decoquũtur folia orientalia,

vel diſſoluuntur electuaria quędam &mel, pro vario Medicorum ſcopo, vt ad ſegnitiem ventris & humorum illic cunctantium eductionem.

℞. quatuor emollientium, atriplicis, parietariæ florum meliloti & chamameli an. m. j. fiat decoctio in ſufficiente quantitate aquæ; in colatura ad ℔. *j. diſſolue mellis mercurialis* ℥ *ij. ſachari rub.* ℥ *j. benedictæ laxatiuæ* ʒ *vj hieræ picræ Galeni* ℥. ß. *fiat clyſter,* iniiciatur manu, vel longe poſt paſtus.

Clyſteris inuentionem auis dediſſe fertur.

Ad ſopitam vim magis irritādam, quidpiam *ſalis communis*, vel *gemmei* ſolet adiici, cuius facultatem ad ciendam aluum nouiſſe creditur, auis quædam nomine Ibis, ciconiæ non multum diſſimilis; quæ aqua marina roſtro oblongo excepta, ac in aluum immiſſo, ſe proluit, vſumq; clyſteris, etiam referente Galeno *in præfatione ſui introductorii*. Cauendum tamen, ne clyſteribus ad dyſenteriam præſcriptis, ſalſugo quædam diſſoluatur, dolorem namque inteſtinorum redderet multo acerbiorem.

Clyſter carminatiuus.

Ad flatus diſcutiendos clyſter carminatiuus vulgo dictus, ad hunc parabitur modum.

℞. althea, parietariæ, comarum anethi, origani, calamenti, abrotoni, florum meliloti & chamameli an. m. j. coriandri, aniſi, cumini an. ℥. ß. *fiat decoctio in colatura ad* ℔. *j. diſſolue mellis anthoſati* ℥ *ij. benedictæ laxatiuæ* ʒ *vj. electuarii de baccis lauri* ℥ ß. *olei anethi* ℥ *iij. fiat enema.*

Sunt qui pro oleis ex infuſione paratis; ʒ. j. olei, aniſi arte ſpagyrica educti, aut paulo plus, minuſue, pro corporis & morbi cōditione diſſoluunt: quod ſæpe ſucceſſu felici ſum expertus; dum cætera votis non reſpondebant.

Validius purgant clyſteres, qui pinguia non admittunt.

Hic notandum venit, enemata, quibus oleum permiſcetur, aut butyrum, vel vtrumque, ſegnius humores attrahere. Pinguium enim adiectione, catharticorum vis magis hebes, ac ignaua redditur, ſed leniuntur, ſedanturque citius dolores inteſtinorum. Propterea ad emolliendum potius & leniendum, quam attrahendum olea, pinguiaue commiſcentur, vt:

℞. decoctionis quatuor emollientium ℔. *j. diſſolue mellis violati, ſachari rubri, catholici an.* ℥ *j* ß. *olei chamameli & butyri recentis an.* ℥ *ij. fiat clyſmus.*

Quouſque enemata pertingant.

Nec omittendum eſt, enemata non ſolum inferiora inteſtina proluere, ſed etiam media, & ſuperiora nonnunquam, cum ſcilicet ventriculus male affectus eſt, & ab inferioribus inteſtinis trahit, ita vt, inquit Galenus *cap. 1. libr. 3. de ſympto. cauſ.* nonnulli portionem clyſteris per vomitum excluſerunt, quamuis alibi contrarium tenere videatur.

Hoc quoq; accidit, dum macilento clyſter ex lacte, vel decocto carnium paratus iniicitur, cuius dulcedine & gratioſo tepore famelicus, & inanis ventriculus allectus, velut ſugendo liquorem ad ſe trahit, quo ſeſe reficiat, vt ex Auenzoare ſcriptum legimus *in ſuo Theyſir. cap* 18 *tract.* 10. *lib.* 1.

Ad lethargum, apoplexiam & alios affectus cerebri, in quibus ſenſus torpent, ignauaque eſt vis facultatum, clyſteres hoc debent modo parari.

Ad apoplexiam.

℞. betonicæ, maioranæ, calamenti, ſaluiæ, origani, an. m. j. mercurialis, atriplicis, an m. ij. fiat decoctio, in qua bulliat foliorum ſennæ ℥ *j cum* ʒ *ij. aniſi. In colatura ad* ℔ *j. diſſolue mellis anthoſati* ℥ *ij. confectionis hamech & hieræ diacolocynthidos an.* ℥ ß. *aut* ʒ. *vj. ſalis* ʒ *ij. aut* ʒ *iij. fiat clyſter.*

Ad dyſenteriam & alium ventris fluxū citatiorem cohibendum dabitur enema ſic paratum.

Ad dyſenteriam.

℞. plantaginis centinodiæ, tapſi barbati an. m. j. bulliant in ℔ *j. lactis &* ℔ ß. *aquæ fabrorum ad tertiæ partis conſumptionem.*

In colatura diſſolue boli armenæ, amyli an. ʒ *ij. vitellum oui j. fiat clyſter.*

* * *

SECTIO

SECTIO III.

DE HIS, QVÆ EXTRINSECVS ADHIBENTVR; & primo,

CAP. I.

De balneis.

CVm abſolute balneum dicitur, de tepido ex aqua dulci, ſeu pluuiali, ſeu fluuiatili parato, intelligitur, non de ſordido Celtiberiorũ balneo, qui vrina diu ſeruata lauari, vel potius conſpurcari curabāt, nec de balneis medicatis, quæ in diuerſis terræ plagis ſcaturiunt, quæq; pro varietate mineralium, quæ proluunt, varium ſaporem & halitũ ſortiuntur, & vim ad multos affectus curandos eximiam. Tot enim fere medicatarum aquarum ſcaturigines, quot morbos, terra profert. [*Galenus cap. 5. lib. 1. de ſanitate tuenda.*] Multas nunc inſigneſque Normania, peneque tota Gallia fundit, vt & Germania, Italiaque, ſed hic loquimur tantum de balneo, quod ex aqua ſimplici, vel herbarum decocto, in ſingulorum ædibus parari poteſt.

Balneorum vſus triplex. Paratur autem triplicem ob cauſſam, ob delicias nempe, ſanitatis cuſtodiã, & morborum depulſionem. Prioris, quod ſcilicet ad mollitiem & voluptatem refertur: veteres Romani fuerunt olim cultores mirum in modum profuſi, nam balnea publicis vſibus, magna mole ac inimitabili artificio ſtruxerunt, Alexãdrino & Numidico marmore. *Balneorum ſuperba ſtructura.* Nam parietes Thaſio lapide partim fulgebant, partim picturis nitentes viſum non parum reficiebant, atq; in eorum piſcinas argentea epiſtomia aquam vel tepidam, vel calidiorem ad libitum fundebāt. Tanto enim ſtudio proſequebantur balnea, vt ex his nonnulli ſepties ſingulis diebus lauarentur; maxime vero Imperatores & patritii, qui ſeorſim lauabantur. Cũ tamē balneum voluptaria ſit res, vt aſſerit Iureconſultus *Vlpianus*, ad maiorem voluptatē, olim antē Antoninum Philoſophũ, promiſcua fuerunt viris æque & mulierib. lauacra, quę gymnaſia vocantur à Iudæis, qui apud Tripolim & Damaſcum degunt. *Balnea Romani habebant in deliciis.*

Balneorum magna vtilitas. Ad ſanitatis cuſtodiam, qui feruido ſunt iecore, vel cutim habent ſqualidam, balneas aquæ tepidæ ac dulcis ſæpe & feliciter ingrediuntur. *Oribaſius c. 27. lib. 1.*

Ad morborum depulſionē multus quoque eſt balneorum vſus. Laudat namq; Galenus [*c. 10. lib. 10. method. med. c. 2 ó lib. 12.*] in hectica febre, in diaria, & etiam aliquando in putrida, obſeruandis.

In pleriſq; morbis conferre Hippocrates [*Part. 44. lib. 3. de victu acutor.*] ante Galenum multis in locis ſcripſit. Cutis enim ſpiracula ſoluit, humores diſcutit, feruorē viſcerum temperat, laſſitudinem tollit, terrenumque melancholicum humorem diluit, temperat, lenit.

Hecticis ditiorib. parabitur balneum ex lacte vel ſolo, vel aquæ portione adiecta. Aliis minus opulentis aqua ſufficiet, eaque potius fluuiatilis, aut pluuia, q̃ fontana aut pluuia, cui proderit ſtirpes quaſdam vel integras, vel earum partes incoquere, vt:

Balneum ex decoctione herbarum. ℞. *altheæ, maluarum, violarum, foliorum vitis & tuſſilaginis an. m. iiij.* bulliant in ſufficienti quantitate aquæ fluuiatilis aut pluuiæ pro balneo.

Ad morpheam & alias cutis fœditates proderit, corpus primum in balneum immergi *ſupra* deſcriptum, modo ante per vniuerſalia remedia, chatharſim phlebotomiamque, praua ſuccorum colluuies emendata fuerit, & ſanguinis copia imminuta; dein in *infra* deſcriptum, quater aut quinquies, aut pluries in ipſum, ſi vitium poſtularit, lauare.

Balneum ad morpheam & alias cutis fœditates. ℞ *foliorum enulæ campanæ, oxylapathi, ſcabioſæ an. m. vj. clymeni rubri, fumariæ an. m iij. bull. in ſufficienti quantitate aquæ, balneo quæ ſatisfaciat parando.*

Credidit olim nimis inſipienter perdita

quædam

quædam gens, Elephantiaſim balneo ex humano ſanguine parato ſanari; Sed hoc cum ſit horrendum etiam dictu, & à cacodæmone quodam inuentum, prorſus fugiendum. Tantum enim malum, in quo tota naturæ œconomia labefactata eſt; nec remedio cuipiam externo, nec ei, quod intrinſecus aſſumitur, nec ſæpe ſimul omnibus cedit.

CAP. II.

De ſemicupio, ſeu inſeſſu.

VT balneum corporis totius eſt lauacrũ, excepto capite, quod tamen ſæpe vaporibus tentat, ſic ſemicupium dimidii: Eſt n. balneum abdominis tantũ, vel dimidium ſolium, aqua vel decocto idoneo plenum, cui æger ad ventriculũ vſque inſidet, cruribus & tibiis extra porrectis. A Græcis *ἐγκάθισμα* vocatur, à Latinis *inſeſſus*, & *inſeſſio*, & aliquando *ſemicupium*. Fit ex eadẽ materia, qua fotus & balneum; quorum altero maius & altero minus eſt, ac velut inter vtrumque medium.

Semicupii vſus. Huius præſidii multiplex agnoſcitur vſus. Inſeruit enim vtero molliendo, vaſis eius reſerandis, colicæ affectionis cruciatib. ſedandis, & aliis doloribus, qui vel renes à calculo obſitos, vel vreteres obſtructos, vel alias ventris partes imas excruciant, mitigandis.

Ad doloris nephritici ſedationem, vbi emollitione & vaſorum diductione opus eſt, ſic parabitur ſemicupium.

Semicupium ad nephriticum dolorẽ. ℞. *betulæ, altheæ, maluarum, violarum, parietariæ, florum meliloti, ſummitatum anethi an. m. iij. ſeminis lini ℥. ij. coquantur omnia in aqua pluuiali, vel fontana pro ſemicupio.*

Sunt, qui materialia excipiũt ſacco, parti magis dolenti, in ipſa inſeſſione admouẽdo. Ante ingreſſum corpus crudis & viſcidis humoribus ſcatens medicamento idoneo, ſi tempus permiſerit, repurgandum, ſin minus aluus tantum clyſtere laxanda.

Ad ventris exſiccationem, duritiem, tẽſionem & colicum dolorem encatiſmata parantur aliquando ex omazorum decoctione, quibuſdam lac additur, aliis vinum, nonnullis oleum.

Vbi dolor colicus à flatuum copia ortus, ventrem diſtendit & excruciat, ſemicupium parabitur ad hunc modum.

Aliud ad colicam flatuoſam. ℞. *polij, calamenti montani, origani, ſummitatum anethi, florum meliloti, maioranæ an. m. iij. ſeminum aniſi, fœniculi, cumini, baccarum lauri an. ℥. j. Includantur omnia duobus ſacculis, qui bulliant in aqua ſufficienti, & fiat ſemicupium,* in quod æger reſupinus, à genibus ad vmbilicum demergatur.

CAP. III.

De vaporario.

EX iiſdem paratur vaporarium, quibus ſemicupium, ſed quantitate minore. Sat enim eſt in lebete pauca quædam concoquere, quorum vapor ſurſum per cathedræ foramen, cui æger inſideat, delatus, vel vterum, vel anum feriat. His enim maxime partibus medetur, cum ſcilicet reſerandus eſt vterus, menſes euocandi, vel ſiſtendi, hæmorrhoides aperiendæ, vel conſtringendæ, dolor ſedandus, & intemperies quædam alteranda.

Ad menſium prouocationem, ne vapor diſgregetur & in ambientem exhalet aerẽ, cathedra pertuſa, cui mulier inſidebit, accurate pannis multis inuoluetur; Sic enim ſurſum aſcendens, ad ſinus pudoris orificiũ facile deferetur, & vaſorum ora permeans, ſanguinem attenuabit, & ad motum concitabit.

Remedium hoc ſequenti formula deſcriptum, menſibus & hæmorrhoidibus ciendis idoneum.

Vaporarium ad menſium & hæmorrhoidum cõcitationem. ℞. *fol. alth. arthemiſiæ, calamenti, calaminthæ, hyſſopi. ſatureiæ, maioranæ, an. m. j. ſabinæ, m ij. florum melilot. chamæmeli & iaſmini an. m.* ß. fiat decoctio in aqua & quarta parte vini albi, cuius vapor admittatur dicto modo.

Ad fluorem vtrumq; ſiſtendum, accommodatiſſimum erit ſic deſcriptum.

℞. *bur-*

Ad fluorem vteri vtrũque ſiſtendũ. ℞. *burſæ paſtoris, centinodiæ, piloſellæ, plantaginis, equiſeti an. m. j. roſarum m. ij. balauſtiorum m. j. ß. decoctio in aqua fabrorum, cuius vapori inhient naturalia.*

Ad hæmorrhoidum dolorem leniendum, placandumque, ſic parabitur.

Ad dolorem hæmorrhoidum ſedandum. ℞. *tapſi barbati m. ij. altheæ m. j. ſem. lini ℥. ß. bulliant in lacte, & podice tepidus vapor excipiatur.*

Cap. IV.

De Hypocauſto, ſeu ſudatorio.

Hypocauſtũ quid. HYPOCAVSTVM *locus* eſt, *ad fornaculæ cuiuſdam inſtar concinnatus, in quo ſudor elicitur ſicco calore, ab igne ſubiecto, per ſpiracula parua aſcendente.* *Vnde dicatur laconicum.* Alio nomine vocatur *laconicum*, quod eo præcipue Lacones vterentur, vt balneo Romani. *Eius vſus.* Morbis confert frigidis ac diuturnis: Illius enim calor acer & feruidus, cum externum corporis habitum non modo calefaciat, ſed etiam præcordia & partes omnes internas, potenter meatus aperit, humores calefacit, liquat, & per ſudores prolicit.

Sed quia calor eiuſmodi ſic extrinſecus occurſando & ſimul intro ſeſe inſinuando, humores affatim prolicit, vix horæ quarta parte tolerari poteſt, ſine ſpirituum diſſipatione, & iactura virium, quam lipothymiæ non raro conſequuntur. Maxime vero delicatuli in hypocauſto animo deficiunt, vt etiam hi, quibus eſt corpus impurum, & excrementis pluribus onuſtum. *Quæ ingreſſum hypocauſti præcedere debent.* Proinde qui ſuæ ſanitati optime conſultũ voluerit, ipſas fornaculas adibit nunquam, niſi prius humorum ſarcina, medicamento ſublata idoneo, & ſanguine, ſi plenitudo ſuaſerit, imminuto. Sic enim vtilius ſuccorũ, qui habitum corporis infarciunt, reliquiæ foras per ſudores ablegabuntur.

Non eſt improbanda ruſticorum conſuetudo, cum inopia Laconici, artificioſa induſtria, vt decet, extructi, dolium iuſtæ magnitudinis, vel ad ignem, vel cacabo carbonibus ignitis, vel decocto quodam feruente impleto, ac in fundo illius repoſito, calefaciunt, illicque ſedentes profuſe ſudant, & facile ſine animi deliquiis.

Ex his nonnulli furnum, à quo nuper panis extractus eſt, ingrediuntur, atq; caput extra præfurnium tantum exerunt, & illic ſudant ad libitum.

Ad ſudorem his promouendum, qui lue venerea laborant, Chirurgi quoddam æſtuarium ex viminea textura effinxerunt, inſtar caueæ cuiuſdam, in qua cicurandæ aues incarcerantur vocantque nec improprie, nec infacete *caueam*, in qua quidem aues non nutriunt, ſed ab his nutriuntur.

Illic incluſi miſelli, cum lateribus aliquot ignitis, & ſtragulis inuoluti, coguntur, donec ſudor copioſiſſimus ex vniuerſo corpore proliciatur, prębibito ante guaiaci cremore aut ſarſę parillę, aut alterius alexiterii, quod ſimul ſudores moueat & virus luis venereæ deleat.

Cap. V.

De fomentis, ſeu fotibus.

TANTA fotus habet commoda, vt nulla pars eſt corporis, quæ foueri, hoc eſt, per fotum curari non patiatur. Hunc preſcribit Aetius oculis male affectis; Trallianus *initio lib. 6.* auribus, alui profluuio, imo dolori cuilibet ſedando quoddam deſcribit conuenientiſſimum. Nec in febre Celſus *cap. 12. lib. 3.* omiſit fomenta validiora, vt nec omittenda pleuriticis, hepaticis, lienoſis, calculoſis, arthriticis, & partibus omnibus, quarũ nec vlcus continuitatem diuiſit, nec vulnus ſecuit integritatem: cutim enim ad tranſpirationes raram faciunt, ait Oribaſius *c. 29 li. 9.* ſanguinem attenuant, eius portionem diſcutiunt, & ſic efficiunt, vt affectæ partes mitius dolore premantur. *Fotuum magna vtilitas.*

Ad multas igitur intentiones fit fomentum, vt ad robur ventriculo reconciliandum ſic:

R ℞. ab-

Fomentum roborans ventriculum.

℞. abſynthii, menthæ vtriuſq́, comarum anethi, roſarum an. m. ij. pulegij, maioranæ an. m. j. balauſtiorum, nucum cupreſſi contuſarum an. ℥. j. bulliant in aqua cum quarta parte vini ſub finem decoctionis additi, fiat fotus cum ſpongiis.

Ad lienis mala Trallianus varios fotus præſcribit, ex his, quæ vel ipſum roborant vel humores incidunt, digeruntque, vel eius intemperiem quamlibet immutant; vt, ad illius robur, obſtructionemque liberandam, corpore prius rite purgato, fiet ſic fomentum.

Fom. ſpleneticum.

℞. ceterach, ſcolopendrii, abſynthii Romani, ſtœchados vtriuſq́, tamariſci, an. m. ij florũ geniſtæ, Iaſmini an. m. j. fiat decoctio in aqua & vino, modo nulla ſit inflammationis ſuſpicio; vel, In aqua ſola, & ſingulis decocti libris olei capparum ℥. ij. adiiciantur, pro fotu partis cum ſpongiis, vel ſacculis, dictis ſimplicibus impletis.

Ad pleuritidem fotus ſic deſcriptus vtiliter admouebitur.

Aliud ad pleuritidẽ.

℞. altheæ, violarum, maluæ an. m. ij. florum meliloti & chamæm. comar. anethi an. m. j. ſem. lini ℥. j. ſi decoctio in aqua vel lacte, pro fotu lateris dolentis ; cum lana aut ſpongiis.

A fotu liniatur pars oleo quodam paregorico, vt *liliorum, amygdalino, violarum,* aut *butyro recenti.*

Fotus calculoſis ſæpe imperantur, regioni renum adhibendi, vt:

Aliud pro calculoſis.

℞. naſturtii aquatici, parietariæ, betulæ, violarum an. m. ij fœnugræci ℥. ij. fiat decoctio in hydræleo, pro fotu regionis renum.

Cap. VI.

De epithematis.

Differentia inter fotum & epithema.

INTER fotum & epithema nihil diſcriminis quidam conſtituunt; Fernelius contra, medicamẽta diuerſa eſſe tum formula, tum viribus recte putat. Fotum ſiquidem eſt multiplex qualitas, & parandi modus, fereque partibus ſingulis poſſunt admoueri. Epithemata vero duabus potiſſimum qualitatibus eximia ſunt, alterante, qua intemperiem quandã emendant; & roborante, ſæpeque alexiteria, qua viſcus nobile tuentur, & virus aliquod oppugnant, atque iecoris fere cordiſque regioni tantum admouentur.

Epithematũ materia.

Parantur ſæpius ex aquis ſtillatitiis, cardiacis & alterantibus, aut liquidiſſimis decoctis, quibus pulueres viribus ſingulares permiſcentur. Proportio pulueris eſt ſcrupuli vnius, aut dragmæ dimidiæ tantum ad vncias ſingulas ſtillatitiarum aquarum, quibus parum aceti ſolet commiſceri.

Diluitur interdum puluerum loco, nonnihil ex confectione quadã alexipharmaca, tempore peſtilenti, vel cũ ægrotus ipſe maligno quodã morbo, qui cor & facultatum robur impetit, iam correptus eſt: tunc enim ſecurum eſt parum *Theriacæ,* aut *mithridatii* epithematis commiſcere.

Ad iecur ex febre exæſtuans, refrigerandum & roborandum ſic fiet epithema.

Epithema hepar refrigerans.

℞. aquarum cichorii, endiuiæ, nenupharis & plantaginis an. ℥. iij. aceti roſati ℥. j. pulueris triaſantali ʒ. j. ß. pulueris diarrhod. abbat. ʒ. j. trochiſci de caphura ʒ. ß. fiat epithema, quo tepido inſuccentur panni lanei, vel linei, & ſubinde admoueantur regioni hepatis.

Ad muniendum cor, & tuendum vitalis facultatis robur, epithemata ſic parata optima ſunt.

Aliud confortans cor.

℞. aquarum buglosſi, ſcabioſæ, cardui, oxalydis & roſarum an. ℥. iij. aquæ theriacalis ℥. ij. ſpecierum diamargar. frigidi, triaſantali an. ʒ. j. ß. pulueris radicum tormentillæ, gentianæ, dictamni & grani tinctorii an. ʒ. ß. miſce, & fiat epithema, quo linteum inſuccatum regioni cordis applicetur.

Veteres pannum coccyneum laudant, qui cum in baphia *arſenico* multo inficiatur, à recentioribus improbatur. Probo tamen ego in morbis venenatis, in quibus ipſa venena ſæpe ſunt ſalutaria.

CAP. VII.

De lotione.

NON hic per lotionem intelligimus balneum aquæ frigidæ, quemadmodum Oribaſius *c.7. lib.1 & Paulus c.51. lib.* 1. ſed particularis alicuius membri ex decocto medicato ablutionem, ad ſordes auferendas, intemperiem corrigendam, humorem digerendum, partem roborandum, & ſomnum conciliandum. Ad pediculos quoque capitis enecandos lauari capillitium prodeſt, vt decocto ad hunc modum parato.

Lotio ad phthiriaſim.

℞. *ſtaphyſagriæ ℥. ij. abſynthii, tanaceti, betonicæ centaurii minoris an. m. ij. bulliant in ſufficienti quantitate aquæ ad tertias.* Coletur decoctio, qua caput abluatur cum ſpongiis vel linteis.

Vetulis, quæ moleſte ferunt canos habere capillos, quod à maritis deſpiciantur, hæc denigrans capillos imperabitur lotio.

Lotio denigrans capillos.

℞. *corticum quercus & alni an ℥. ij. gallarum ℥. ij. corticis nucum viridium ℔. ß. foliorũ mali granati & myrthi an m. j fiat decoctio, cui adde aluminis ℥. ij. vitrioli ℥. j.* Decocto colato abluatur capillitium, nec detergeatur linteis, ſed in ſole non feruido, aut aere calidiuſculo exſiccetur.

Quæcunque tamen præ deliciis ſeipſas ornant, inquit Galenus *cap. 2. lib. 1. de compoſ. med. local.* harum nulli tale quippiam à me petenti exhibui. Sic enim multæ ſeſe fucant, vt fallant.

Olim autem frequentius, quam nunc, caput lauabatur, nec ſine ratione, vulgare prouerbium auditur, *nunquam caput lauandum, raro pedes, ſæpe manus.*

Ad ſomnum conciliandum lauantur aliquando pedes, decocto ſimplicium, quæ calorem mitigant, & ſenſus ſopiunt, ad hunc modum parato.

Lotio pedum concilians ſomnum.

℞. *lactucarum m. iij. betonicæ florum nenupharis an. m. ij florum papaueris m. j. fiat decoctio in aqua pro lotione pedum.*

CAP. VIII.

De embroche & aſperſione.

PER embrochationem oleum, vel alius liquor, vt decoctum affectioni curandæ accommodatum, inſtar pluuiæ, ſuper partem aliquam delabitur, ſicque dicitur à Græca dictione βρέχω, id eſt, pluo, ſeu irrigo, vnde *embrochatio*, quaſi à pluuia deſcẽdente *irrigatio*. Hoc medicamentum in vſum venit, ait Aetius *cap. 172 ſer. 3. tetr. 1.* vbi ob aliquam circumſtantiam balneum adhiberi prohibetur. Et in vigiliis, & in febribus, & in delirantibus valde conuenit, velut eſt decoctum *papaueris & chamæmeli.* Archigenes præceptorem ſuum Agathinum ex vigiliis delirantem, confeſtim à delirio & vigiliis liberauit; capite eius multo oleo calido irrigato.

Eiuſmodi irrigationes à fotu tantum diſſentire videntur, quod illæ ſupra partem exalto delabantur, hic vero admoueatur cum ſpongiis, aut pannis, & aliquando ſacculis.

Irrigatio. *Iam vero irrigamus*, inquit Oribaſius *c.13. lib. 9. vbi inflammatio reſoluenda, aut abſceſſus ſuppurandus. Aſperſione vero vtimur ad faciem, atque in febribus ardentibus; æſtiuo tempore, aqua frigida; hyberno, ea ipſa calidiore.* *Aſperſio.* Verum in ſimplicioribus febribus, & in ſtomachi ſubuerſione etiam poſcam aſpergimus. Vtimur adhuc aſperſionibus in oculis fluxione infeſtatis, *ocymi* decoctum velut efficaciſſimum adhibentes, ſed ſubiicienda mento ſpongia ſicca, ne defluat aqua ad pectus.

Embroche ad lethargum.

Componitur autem embroche, ſeu irrigatio ex ſimplicibus, vino, aqua, lixiuio, aut oleo coctis, vt ad lethargũ, hoc modo:

℞. *cyperi, calami aromatici, iridis, ligni lauri an. ℥. ß. ſaluiæ, roriſmarini, pulegii, ſampſuci, calamenti, ſtœchados vtriuſque an. m ß. ſchœnanthi, ſeminis coriandri, cumini an. ℥. ij. fiat decoctio in libris tribus aquæ ad tertiæ partis conſumptionem. Colaturæ adde aquæ vitæ ℥. iij. fiat embroche capitis.*

Ad ſomnũ vero cõciliandũ, ex ſimplici-

bus contrariam facultatem habentibus parabitur irrigatio ad hunc modum:

Irrigatio ſomnum prouocans.

℞. *lactucarum m. ij. florum nymphea, roſarum albarum an. m. j. florum papaueris, betonicæ an. m. ß. fiat decoctio, cuius colatura pro embroche capitis eſto.*

Ad irrigationem referri poteſt aquarum medicatarum, vt Borbonenſium ſtillicidium, ſeu gutturnium, de quibus agere, noſtri non eſt nunc inſtituti.

CAP. IX.

De linimento, ſeu litu.

LINIMENTVM mediæ eſt conſiſtentiæ inter vnguentum & oleum. Illo ſiquidem liquidius eſt, hoc vero craſſius; nam ad ſui ſpiſſitudinē parum ceræ aut pinguedinis admittit, ne tā facile diffluat, niſi ſole aut igne parum ante incaluerit. Baſis illius oleum eſt, cui nonnunquā additur aliquid ex reſinoſis & pinguibus præter ceram, ita tamen, vt conſiſtentiam ſemper retineat molliuſculam. Eſt enim litus ſeu linimentum nil aliud, quam *vnguentū valde molle*, ad cuius confectionem oleum quoduis aſſumi poteſt, modo viribus polleat propoſito ſcopo accommodatis. Omnis autem fere litus, cum paregoricus ſit, & doloris ſedatiuus, ex oleo, vt plurimum ſimplici, vel amygdalino, violaco, aut ſimili, quod nullo exceſſu temperiem quandam immutet, conficitur, vt ad lateris dolorem in pleuritide ſedandum hoc modo:

Linimentū quid.

Litus ad pleuritidem.

℞. *olei amygdalarum dulcium ℥. ij. ß. butyri recentis inſulſi ℥. j. ceræ parum, fiat litus.*

Ad dolorem ex intemperie ab humore frigido natum, oleum quoddam aſſumendum eſt, quod pari gradu calefaciat, quo & humor ipſe à temperie diſceſſit. Idem eſt iudicium de temperie contraria, ad medicamentum viribus cōtrarium. Litus enim ad dolorem ex humore calido natum, ex oleis refrigerantibus parandus eſt, vt;

Litus ad dolorem ex humore calido

℞. *olei nenupharini ℥. ij. ß olei roſati ℥. ß. ceræ ʒ. iij. liqueſcant omnia ſimul, & fiat linimentum.* Vel ſic;

℞. *olei violati ℥. ij. mucaginis ſeminis althea, vel lini, ℥. j. ceræ parum, fiat litus,* affectæ parti admouendus.

Intemperiei frigidæ ſic paratus litus applicabitur.

Alius ad intemperiē frigidam.

℞. *olei chamameli & anethi an. ℥. j. ß. axungiæ anatis ℥. j. ceræ ʒ. iij. liqueſcant omnia ſimul, & fiat litus.*

CAP. X.

De mucaginibus.

QVONIAM de mucagine ſæpe fit mentio, quæ vel ſola admouetur, vel aliis remediis admiſcetur, de ea quoq; paucis, vt agamus, nunc noſtrū ſuadet inſtitutum.

Mucaginū vſus.

In primis autem efficax eſt ad molliendum, humectandum, & dolorem leniendum, vt quæ ex glutinoſis radicibus & ſeminibus extrahitur: nōnunquam & ad digerendum, & attrahendū, vt quæ ex gummis multis educitur. Semina fere ſunt *lini, fœnugræci, malua, citoniorum, pſyllij* & *althea*, cuius & radices aqua tepida maceratæ, multa mucilagine luxuriant. Multum quoque eructant *ficus, gummi Arabicum, tragacanthum*, & *ictyocola*; ſi per noctem, in aqua, vel alio liquore infundantur, & poſtridie recalfacta, exceptaque tela noua, aut ſacculo fortiter exprimantur. Sic extrahitur mucago *bdellij, ſagapeni, ammoniaci, galbani* ad confectionem emplaſtri de mucilaginibus acceſſura.

Singulis autē aquæ vel liquoris alterius vnciis, ſingulæ radicum, vel ſeminū vnciæ ſolēt imponi. Si tamē craſſior mucago expetatur, augenda ſeminū aut radicū quātitas; ſi liquidior, minuēda, & dragma tantum ſeminis vnciæ liquoris infundatur.

Ad inflammationes quaſuis proderit mucaginem adhibere ſic paratam.

Mucago ad inflammationem.

℞. *radicis althea ℥. ß. ſeminis pſyllij ʒ. ij. infunde ſuper cineres calidos, per diem integram aut dimidiam in aquarum nymphea & ſolani ℥ iiij. dein eliciatur mucago,* dolenti parti admouenda.

Oculorum dolori à cauſa calida mitigando, conueniet, & quæ ſic elicitur.

Alia ad dolorem oculorum ex cauſa calida.

℞. *ſeminis citoniorū ʒ iij. infūde per noctē in aquarū nenupharis, ſolani & euphraſia an. ℥ j.*

an.℥ j.ß. mane fiat extractio mucaginis, affectæ parti admouenda.

CAP. XI.

De collyriis.

MEDICAMENTVM optimum non tantum affectui, ſed affectæ parti accõmodatum eſt. Non enim quoduis auribus, ori, naribus, vtero præſcribitur, ſed quod accommodate ſingulis exhiberi poteſt. Oculis peculiaria quædam decernuntur, *collyria* dicta, quæ qualitatibus eximiis prædita, illorum vitiis eximie ſuccurrunt. Cuiuſmodi ſunt, quæ Galenus *libro de oculis, & libris* 4. *&* 5. *compoſit. medicament. loc.* literis mandauit, vt etiam Paulus & Aetius *multis in locis.*

Collyriorum differentiæ. *Collyria ſicca.*

Sunt autem collyriorum duo genera; alia ſicca, ab Arabibus *Sief*, à Græcis ξηροκολλύρια à Latinis *collyria* ſicca dicta; alia ὑγροκολλύρια, quæ humida ſunt, & à recentioribus abſolute collyria nominantur, ſeu quod ex forma liquida melius adhibeantur: vix enim oculi remedium aliquod durum craſſumve perferunt, ſeu quod ex collyriis ſiccis fiant, ad corem læuigatis, & in aqua, aut alio ſucco idoneo ſolutis. Ex humidis quædam habent conſiſtentiam mellis, aut vnguenti molliuſculi, vt *tuthia* multa vſtione & lotione præparata, & cum ſucco *fœniculi*, aut alio idoneo liquore ad vnguenti formam redacta: alia plane liquida ſunt & fluxilia, vt quæ ex aquis *euphraſiæ, roſarum, aut plantaginis* cum exigua portione *trochiſcorum alborum* Rhaſis parantur.

Tuthia præparatio.

Hæc in vitreis lagenis reponi ſolent, vt ſolidiora in vaſis æreis.

Collyriorum materia.

Et vt numeroſæ oculorum affectiones collyriis ſanantur, ſic eorum eſt materia multiplex, quæ deſumitur, vt tota reliquorum medicamentorum familia ex mineralibus, animalibus, & plantis, ex quib. vel pulueres fiunt, vel aquæ deſtillantur, vel ſucci extrahuntur, vel excrementa ſumuntur.

Cum viſus acuendus eſt, paratur collyrium oxydoricum, ex his, quæ oculorũ caligini medentur, vt ſunt *fella animalium, aqua chelidonii & euphraſiæ*, vel aqua communitatis, vulgo dicta, quę ſic parata, optima eſt.

Aqua communitatis ad acuendũ viſum.

℞. *euphraſiæ m. iij. chelidonii, fœniculi, verbenæ, ſileris montani an. m. ij rutæ, meliſſæ an. m. j. caryophillorum, macis, piperis longi an.℥ ß. macerentur per noctem in æquis partibus aquæ roſarum albarum & vini albi, tum fiat diſtillatio lento igne.* Aqua ſeruatur pro collyriis.

Ad palpebrarum ſcabiem pruriginoſam, commendatur collyrium Bruni ſic deſcriptum.

Collyrium ad ſcabiem palpebrarũ.

℞. *vini albi, aquæ roſarum an.℥ j.ß. aloes hepaticæ ſubtiliter puluerataʒ j. fiat collyriũ.*

Roborantia & refrigerantia collyria ad hunc rite parantur modum.

Collyr. roborans & refrigerans.

℞. *aquarum plantaginis & roſarum rubrar an.℥. ij. albuminis ouorum ℥ ß. miſceantur, agitenturq́, ſimul, & fiat collyrium.*

Oculorum dolori ſedando vtiliter adhibetur collyrium ſic deſcriptum.

Aliud ad dolorem oculorum.

℞. *aquarum portulacæ & plantaginis an.℥ j.ß. mucaginis ſeminis citoniorum in aqua ſolani extractæ℥ j. fiat collyrium.*

Ad deſiccationem, roborationem, & refrigerationem, collyrium ſic paratum, efficaciſſimum eſt.

Exſiccans, robor. & refrig.

℞. *aquarum piloſellæ, roſarum & euphraſiæ an.℥ j. trochiſcorum al. Rhaſis ʒ j. tuthiæ præparatæ ʒ ß. fiat collyrium.*

Collyrium Eleiſir, vulgo dictum, roborat oculum, & vueæ prolapſum impedit. Sic vero conficitur.

Collyrium Eleiſir.

℞. *antimonii, hæmatites an. ʒx. acaciæ ℥ß. aloes ʒ j. terantur ſubiliſſime, & cum aqua corrigiolæ, fiant trochiſci.* Ex quibus vſus tempore diſſoluatur vnus in aqua roſarũ.

Aliud cognominatur de plumbo, quod vim habet ſarcoticam & conſolidatiuam, ad huncque modum conficitur.

Collyrium de plumbo.

℞. *plumbi vſti, antimonii, tuthiæ lotæ, æris vſti, gummi Arabici, tragacanthi an.℥ j. opii ʒ ß. fiat omnium puluis. & cum aqua roſar. fiant trochiſci*, quorum ſinguli vſus tempore.

Pore diluantur in liquore quodam idoneo.

Collyrium Lanfranci.

Ad vlcera venerea commendatur collyriũ Lanfranci, apud quem tamẽ inueniſſe, mihi illius opera excurrenti nondũ cõtigit. Eius deſcriptio à recẽtiorib. datur ſic.

℞. vini albi ℔. j aquarum plantaginis & roſarum an. q. ſ. auripigmenti ʒ ij. viridis æris ʒ j aloes, myrrhæ an. ℈ ij. terantur ſubtiliſſime, & fiat collyrium.

CAP. XII.

De lacte virginali.

LAc virginale ex his eſt, quæ iuniorum adinuenit ſedulitas, qui non paruam apud vulgus gloriam captant, cùm ex duobus ſuccis vnicoloribus & aqueis ſimul mixtis, lacteam quandam ſubſtantiam, albã, viſcidam & lentam inſtar lactis oculis ſubiiciunt. Sic enim multi ingenii ſui ſpecimẽ exhibentes, quaſi miracula facere crediti ſunt & ſoli naturæ ſecreta rimari.

Lac virginale cur dictum.

Dicitur autem lac virginale, partim *à colore*, quem habet lactis, partim *à conſiſtentia & viribus*, quibus pollet maximis, ad vitia cutis delenda, quæ virgineum faciei colorem immutant. Eſt vero multiplex huiuſce topici medicamenti parandi modus, ſed vſitatior hac formula deſcribitur:

Lac virginale qui fiat.

℞ lithargyri ſubtiliter pulueratí ʒ iij aceti vini albi optimi ℔. ß. miſceantur, agitentur, & ſi tres horas relinquantur: dein panno villoſo ita filtrentur, vt liquor infuſus in excipulum ſubiectum guttatim ſtillet. Tũ aquæ ſic filtratæ alia aqua vel pluuialis, vel fontana, cui parum ſalis fuerit ſolutum, cõmiſceatur. Ex vtriuſque enim concurſu lac prodibit virginale.

Eſt & hæc vſitata parandi methodus.

℞ aceti albi optimi ℔. ß. lithargyri, auri tenuiſſime triti ʒ j bulliant ſimul ad conſumptionem tertiæ partis. Colaturæ adde parum olei tartari, & fac lac virginale.

Aliud ſic adhuc fit:

℞. ceruſæ ʒ ß. lithargyri ʒ j. trochiſcorũ de camphora ʒ ß aceti fortiſſimi ℔ ß. macerentur tres aut quatuor horas, agitentur, filtrentur. Liquore extracto admiſceatur aqua florum fabarum, vel plantaginis, aut roſarũ, cui ſalis parum fuerit diſſolutum, & fiat lac virginale.

Eius virtus.

Valet plurimum faciei rubori, herpetibus & aſpredinibus cutis.

CAP. XIII.

De aqua aluminoſa.

RERVM affinitas aliam aquam exhibet, ad multa eximiæ virtutis, quæ ab alumine, quod habet pro baſi, aluminoſa nũcupatur. Eius confectionem cùm multi ſucci ingrediantur, quos recentes habere melius ſit, quam aſſeruatos, vix ante & poſt æſtatem paratur, ſed fere circa finem Auguſti, aut initium Septembris. Tunc enim *agreſtæ* ſuccus copioſus eſt, & acidiſſimus, quia immaturus, propterea aquæ huic parandæ magis idoneus

Aquæ aluminoſæ facultas.

Extrinſecus vtiliter adhibetur ad inflãmationes, herpetas, & alias pleraſque cutis infectiones cohibendas, detergendaſque. Admota quoque ſuper lingua per febres acutas nigricante, illius non modo ſcabritiem delet, ſed calorem temperat, & ad colorem naturalem reducit.

Eius deſcriptionem vſitatiorem & magis probatam hic exhibeo, cui peritus Medicus alia facile poterit adiungere, ſi cuiuſdam affectionis particularis natura ac cõditio ita ſuaſerit. Formula autem parandi talis eſt:

℞. ſuccorum plantaginis, portulacæ, agreſtæ, aluminis rupei an. ℔ j. albuminum ouorũ n. xij. agitentur omnia ſimul baculo aut rudicula, & poſtea diſtillentur in alembico.

Aqua aluminoſa magiſtralis.

Sunt, qui præſtantiorẽ reddunt ad pityriaſim & alias affectiones cutis, ſuccos *ſolani* & *limonum* commiſcentes, vocantq; aquam aluminoſam magiſtralem.

CAP. XIV.

De frontali.

FRONTALE ἀνακόλλημα Græce dictum, medicamentũ eſt, quod fronti impoſitũ, capitis dolore laborantes iuuat. Datur quoque ſæpe ad illius ardorem extinguẽdum, & conciliandum ſomnum, cũ per febres perpetuę vigilię vires deiiciũt, ſangui-

nem corrumpunt, & mentem exagitant. Tunc n. ſalutare eſt, topico refrigerante & hypnotico, ſuper oſſe coronali admoto, dolorem lenire, feruorem minuere, ſanguinem temperare, & fumos ſurſum repentes cohibere. Ad oculos quoque lippientes aut fluxione obſeſſos, ex Nicolao Myrepſo, vtile eſt, frontalia adhibere, vt decet, confecta. Sed cauendũ, ne cerebro pituitoſo humectãtia, refrigerantiaq; frõtalia adhibeantur, præſertim hyeme, ac ſenibus, cũ ne quidem ipſis, æſtate conueniant, nec aliis quibuslibet frigidis naturis. Iuuenibus vero & biliofis, & calido morbo, qui moleſtiſſimũ capitis dolorẽ inuexit, laceſſitis, tempore quouis admota proſunt.

Quibus frõtalia bene vel male cõueniant.

At vero puellis, quorum oſſa cranii adhuc hiant, nec verticem obſeruant firmiter, minime tutus eſt frontaliũ vſus; atque horum præſertim reformidandus, quæ vel acetum recipiunt cerebro inimicum, aut qualitatem habent narcoticam, aut valde refrigeratoriam, aut calfactoriam, aut alio exceſſu eximiam.

Proſunt, quæ primis gradibus quatuor qualitatum intemperiem quandam immutant, vapores compeſcunt, ſenſus benigne ſopiunt, & cerebrum roborant.

Frontalium forma varia.

Omnia autem frontalia ſunt plus, minusve humida, vel prorſus ſicca; humida, polyphormia ſunt, & variam inter ſe conſiſtentiam habent: vel enim forma vnguẽti parantur, vel litus, vel opiatæ, vel cerato malagmatis, vt cum herbis intritis oleagina quædam ſuperadduntur, & ex mixtura conficitur frontale.

Sicca quoq; non vniformia ſunt, ſed ex foliis & florib. plantarũ integris, vel pulueratis, & duplici ſindone interſutis parãtur.

Familiare eſt etiam mulierculis, quod fit hoc modo.

℞ foliorum lactucæ & betonicæ minutim inciſorum, roſarum, an. m. j. madeant in oxyrrhodino, & fiat frontale.

Frontale feruorem mitigans,

Capitis feruori mitigando, & ſomnum conciliando valebit, quod ſequitur.

℞. conſeruæ nenupharum ℥ vj. conſeruæ roſarum ℥ ß. florum papauer alb p. ij. piſtentur ſimul in mortario cum pauco vnguento populeone fiat frontale.

ſomnumque concilians.

Cap. XV.

De cataplaſmatis & pluribus.

Cataplaſma quid.

Cataplasma Græcis & Latinis dicitur, *medicamentum quoddam molle, quod dolori ſedando, repellendo, molliendo, laxando, calefaciendo pus mouendo, vacuando, & digerendo extrinſecus tantum applicatur.*

Eius vſus.

Conſiſtentiam habet pultis, à qua ſæpe nomen aſſumit; ſed proprie loquendo, puls alimentum dicitur, cataplaſma medicamẽtum topicum, quod non modo ex melle, cui incocta eſſent, vel mixta medicamenta ſcopo accommodata, paratur, vt olim ab antiquis ſolebat, ſed ex radicibus, herbis, farinis, oleo & butyro: atq; nunc ſæpe à clinicis mulierib. ex *lacte, mica panis, oleo, & vitellus ouorum* vtiliter fit, ad mitigandum, leniendum, & concoquendum. Sic vero paratum cataplaſma, pultem qui vocarit, vt pultem ex *farina hordei, mucagine ſeminis lini & vitellis ouorum*, cum Fernelio cataplaſma, nuſquã aberrabit. Vtriuſq; n. eadem eſt conſiſtentia, inter vnguentũ ſcilicet & emplaſtrum media, & quaſi ex materia amborum mixta; vtriuſq; eadem ratio conficiendi & vtendi.

Fernelius exiſtimat, veterib. cataplaſma & malagma idem eſſe. Galenus tamẽ *initio lib. 7. de comp. med. gener.* medicamẽta ſolũ, quæ partes præter naturã induratas emolliunt, iuxta antiquorũ ſentẽtiam nominat: ita vt medicamentum malacticũ, ſeu mollitiuum, & malagma non diſcrepare, nec rem diuerſam conſtituere credibile ſit.

Materia.

Fiunt ergo cataplaſmata ex radicib. foliis, cauliculis ad putrilaginem coctis, farinis, pinguedinibus, & oleis. Stirpes ſiccæ, ſi expetantur, in puluerem reducuntur tenuiſſimum; ſi virides coquuntur, dum contabeſcant, pinſuntur, cribro traiiciuntur; traiectis adduntur mucagines, pinguia, aut oleagina, & aliquando farinæ, atque denuo coquuntur, dum pultis craſſitiem acquirant.

Ad

Ad doloris ſedationem, & duritiei mollitionem hoc cataplaſma laudatur.

Cataplaſma, anodynum, & malacticum.

℞ *radicum liliorũ & altheæ an. ℥ij. maluarum, parietariæ, violarũ an. m. ij. coquãtur omnia ad putrilaginem, piſtentur, cribro tranſmittantur: Cribraturæ adde farinæ lini ℥ ij. olei lilior. ℥ iij fiat cataplaſma.*

Valde quoq; emollit, & dolorem quemuis mitigat, quod paratur *ex ſeminis lini farina in hydrelæo*, ad iuſtã conſiſtentiã cocta.

Flatus diſſipans.

Ad ſeroſos humores eliciẽdos, poros cutis aperiendos, & flatuum diſſipationem, valet cataplaſma hoc modo confectum.

℞ *radicis bryoniæ* ℔ *j. radic. ebul. & cyclaminis an. ℥iij. mercurialis m. ij. coquãtur ad putrilaginem in aqua cum quarta parte vini albi, terantur, & cribro cernãtur. Cretis adde pulueris baccarum lauri ℥ß. puluer. ſem. fœniculi, cumini & florum chamameli an ℥ ij. farinæ lupinorum & fœnugræci an. ℥ j. olei Irini q. ſ. fiat cataplaſma.*

Syncomiſtũ.

Cataplaſma ex pane cibario ſyncomiſtum vocant, ad omnia, ſi Oribaſio credimus vtile eſt: *Omnibus enim propemodum*, inquit, *inflammationibus conuenit, cum aqua & oleo roſaceo paratum.* Ad multa quoque vtile eſt, quod ex *fermento* & *oleo* conficitur. Duritiem enim maturat, contuſiones ſanat, humores deliteſcentes ad cutim attrahit, digerit, reſoluit.

Formulæ cataplaſmatum variæ apud authores ſparſim leguntur, quas hic recenſere, vt operoſum, ſic non ſatis vtile, cum pauciorum exempla ſufficiant.

Cap. XVI.

De catapaſmatis, empaſmatis, & diapaſmatis.

Catapaſma quid.

Catapasmata proprie dicuntur *pulueres odorati*, ex pluribus compoſiti, qui ad fragrantiam & ſuauitatem, veſtibus inſperguntur. Pulueres quoq; ſic dici poſſunt, qui partibus corporis, vt ſtomacho, poſt litum, ad illius robur adhibẽtur; quẽadmodum & qui ex pluribus aromatis ad condimenta parantur, nec non ad vſus alios, veluti ſunt pulueres ſarcotici ad carnẽ vlceribus generandum. Catheretici, ad hyperſarcoſim abſumendam, epulôtici ad cicatricem inducendam. *Paul. cap. 13. lib. 7.* Sed quia eiuſmodi pulueres iam *ſupra* attigimus, de his ne verbum quidem effluxiſſet, niſi cataplaſmatis & catapaſmatis paronomaſia eo nos redegiſſet.

Similis vocum affinitas de empaſmatis & diapaſmatis aliquid enuntiare, & differentiam, quæ inter vtrumque & cataplaſma datur, aperire, nobis occaſionem obtulit: *Empaſmata ſunt*, inquit Oribaſius, *ca. 31. lib. 10. quæ vt immoderati ſudores, aut alia per halitum digeſtio cohibeatur, aut cutis extremitas ſcarificetur, aut pruritu tentetur, adhibentur. Diapaſmata, quæ ad ſuauem odorem cuti aut toti corpori concilian dum, forma quacunque ac pulueris, aut vnguenti, aut litus accommodata ſunt.* Cataplaſmata ſunt; quæ ad modum *ſuperiore capite* deſcriptum, & ad vſus dictos conficiuntur.

Empaſma quid.

Diapaſma quid.

Empaſmata autem inſeruiunt, vel profuſioni ſudorum ſiſtendæ, qui immoderate fluunt, nec critici ſunt, & vires exoluunt naturæ, vel hydropicis, iſchiadicis, & orthopnoicis. Quæ ſudorum eruptionem compeſcunt, parantur ex *gypſo, myrtho* ſicca læuigata, *malicorio*, *rhoe Syriaco*, *ſorbis ſiccis, tritis, galla, acacia*, & ſimilibus aſtringentibus. Quæ hydropicos, iſchiade laborantes, & recta ſolum ceruice ſpirantes iuuant, fiunt ex *arena, fece vini vſta, nitro, ſale, ſulphure, ſinapi, naſturtio, pipere, pyrethro*, & ſimilibus acribus, ex quibus dropaces & ſinapiſmi, quorum eadem eſt cum empaſmatis agendi ratio, parantur.

Cap. XVII.

De ſinapiſmis, ſeu phœnigmis.

Sinapismvs ſpecies cataplaſmatis quædam eſſe dicitur: vtriuſq; enim cõſiſtentia ſimilis eſt, ſed vires multum diuerſæ, quod in ſinapiſmo fere ſint vniuſmodi, & perpetuo calefacientes: In cataplaſmate multiplicis qualitatatis, quæ efficit, vt ad calefaciendum, refrigerandum, emol-

emolliendum, laxandum, & alios affectus *ſupra* dictos præſcribatur. In acutis autem morbis raro, imo nunquã adhibetur ſinapiſmus, nec in tabidis & colliquatis, inquit Oribaſius *c.*13. *lib.* 10. ſed in lethargicis, in catoche, in perfrictione, quæ ęgre calefiat; atque in ſtupidis & ſegnioribus naturis, vt ſenſus partis hebes excitetur, facultas affulgeat, calor excitetur, humor diſcutiatur.

Sinapiſmi conficiendi modus. Conficiendi ſinapiſmi modus ex Oribaſio & Aetio *c.* 181. *tetr.* 1. *ſerm.* 3. eſt huiuſmodi: *Caricas in aqua tepida pridie macerare oportet, poſtridie vehementer expreſſas contundere, dein acerrimum ſinapi per ſe terere, caricarum cremorem inter terendum paulatim affundendo, quo facilius teri poſſit, non tamen fiat aquoſum. Tum in maſſas leues redigito, alteram ex caricis, ex ſinapi alteram. Et cum vehementem ſinapiſmum volueris, duas ſinapi partes vni caricarum addito; ſi mediocrem, vtriuſq; partes æquas; ſi imbecillam, tertiam tantum ſinapi partem duabus caricarum.*

Si ex aceto paratur ſinapiſmus, inefficacior eſt ac imbecillior, quia ſinapi virtutem diſcutit acetum.

Linteo autem excipi debet ſinapiſmus, vt parti adhibeatur, quam ſæpe intueri oportet, vtrum ex illius admotione ſatis ruboris cõtraxerit; alii enim citius, alii ſerius eius ſenſum percipiunt. Propterea certum temporis ſpatium, quo in parte manere debet, definiri non poteſt. Quod ſi longo temporis ſpatio ſinapiſmus cuipiam parti admotus non agat, nec cutis colorem immutet, ſpongiis aqua calida imbutis fouenda eſt, vt facilius intro facultas illius queat ſubire. Vt enim ſinapiſmus ad cutim excrementa poſſit euocare, hanc ſi non vlcerare, ſaltem rubrificare debet; vnde & phœnigmus, hoc eſt, rubrificans medicamentum ſolet appellari. *Phœnigmus.*

Poſt ſufficientem ſinapiſmi vſum, in balneum ducendus eſt æger, à quo pars roſaceo illinenda.

CAP. XVIII.

De dropace & picatione.

Dropax topicum quoddam medicamentum eſt, interdũ emplaſtri modo durum, interdum, vt malagma molle, prout poſtulat vſus. *Dropax quid.* Eſt vero dropax alius ſimplex, qui tantum pice & oleo modico paratur, vocaturq; πίττωσις, id eſt, picatio; alius compoſitus, qui ſcilicet præter oleũ & picem multa calefacientia recipit, vt *piper pyrethrum, bitumen, ſulphur viuum, ſalem, cinerem ſarmentorum.* *Differentia.*

Conuenit autem maxime diuturnis morbis, inquit Aetius *c.* 180. *tetr.* 1. *ſerm.* 3. & omnino ante & poſt ſinapiſmum adhibetur: *Ante,* vt corpus ad ſinapiſmum preparet: *Poſt,* vt reliquiæ affectionis exſcindantur. Simplex ſic & fit, & adhibetur. *Quibus modis cõueniat.*

Pix arida cũ modico oleo liquatur, deinde calida adhuc cuti illinitur, & prærafis locis agglutinatur, & priuſquam perfecte frigeſcat, auellitur. Ea rurſus ad ignem calfacta agglutinatur: & ſimiliter priuſquam frigeſcat, auellitur: atque hoc ſæpe repetitur. *Picatio quomodo fiat.*

Vtilis eſt aſſidue vomentibus, cœliacis affectionis, cruditatibus, & partibus alimentum non ſentientibus. *Picatio quibus affectibus conueniat.*

Compoſitior dropax fit ex calefacientibus enumeratis, cũ videlicet partem quãdam perfrigeratam ad priſtini caloris bonitatem reducere oportet, & cũ exſiccãdi eſt opus, inquit Oribaſius *c.* 30. *lib.* 1. addĩtur *ſal, ſulphur viuum, cinis ſarmentorum:* Si aperire, *euphorbium* & *lymneſtis,* quæ alio nomine *adarce* vocatur. Singula autem hæc trita pici liquefactæ inſperguntur. *Dropax magis cõpoſitus.*

Oportet autem dropacem calidum adhibere, craſſitudinem habentem pro ratione virium ægri, pilis ante, vt dictum eſt, abraſis, in locis, quibus adhibetur.

Porro dropax confertim auulſus, ſpiritum remiſſum firmat, ad ſuperficiem reuocat, & propriorum operum commonefacit, *Aet. loco dicto.* *Dropacis effectus.*

Nonnunquam & adhibetur pſylothri vice, ad euellendos pilos capitis achoribus

S[illegible] obſeſſi

obſeſſi. Malignum enim, fœtidum ac contagioſum iſtud capitis vlcus, quod mulierculæ *tineam*, Arabes *aſuphati*, vocant, non niſi euulſis, aut ſæpius abraſis capillis perfecte ſanari poteſt.

CAP. XIX.

De pſylothris.

Pſylothrum quid.

PSYLOTHRVM ad coſmetica medicamenta, quæ ſcilicet corporis cultui & ornatui inſeruiunt, refertur, nec vnguenti aut emplaſtri, aut alicuius ſpecialis formæ genus eſt; ſed depilatorum medicamen, quod forma qualibet adhibitum, hiſpidam partem, pilos ac lanuginem perdendo, glabram reddit. *Omne autem pſylothrum proprie ſumptum, cum erodentem & vſtoriam habeat facultatem, non modo pilos attenuat, ſed auellit, & ad tempus partem omnino denudat. Propterea non niſi magna cautione ac prudentia adhibendum eſt.* Si enim cuti diutius immoretur, præſertim quod vſtorium eſt; cutem vlcerat, puſtulas excitat, & inſtar pyrotici adurit; vel vt eſcharoticum erodit. [*cap.7.lib.4.de loc.affect.*] Ex his, quæ partes glabras tuto faciunt, vtile eſt, inquit Oribaſius *cap.13.lib.10.lixiuium ſtillatitium*, itemque *arſenicum, ſandaracha*, & *calx viua*. Aliquid autem eorum, quæ vehementer exulcerant, alicui imbecilliori miſcendum eſt, cuiuſmodi eſt pſylothrum ſic à Paulo Ægineta deſcriptum, *cap.52.lib.3.*

Cū magna cautione eſſe vſurpandū.

Pſylothrum Pauli.

℞. *aſellorum domeſticorum* ℥ij. *ſandaracæ* ℥.ß. *calcis viuæ* ℥.j. *aceti veteris, lixiuij ficulnei an.* ℔.ß *coquito in olla ad conſiſtentiam linimenti.*

Aſelli domeſtici.

Notandum vero, domeſticos aſellos animalcula eſſe, quæ ſub vaſis aquariis ſtabulantur, & in globulos ſe conuoluunt, à Græcis ὄνοι, à Latinis vulgo *millepedæ*, à Gallis *Cloportes* nominantur.

Vt pili cadant, nec denuo renaſcantur, Rondeletius hoc imperat pſylothrum.

Pſylothrum Rondeletij.

℞. *auripigmenti, ouorum formicarum, gummi Arabici an.* ℥.ß. *gūmi hederæ* ℥ij. *cū ſanguine veſpertilionis, vel ſucco hyoſcyami, fiat linimentum ex arte*: cuius portio adhibeatur loco nudādo, abraſis prius capillis.

Ob inſignem, quam habet, vim ad perdendos pilos *vitis albæ*, ſeu *bryoniæ*, ab Oribaſio & Aetio pſylothrum nominatur.

Efficaciſſimum eſt, & quod ad hunc modum paratur.

Aliud.

℞. *calcis viuæ* ℥ij. *auripigmēti* ℥.ß. *lixiuij fortis q.ſ. coquātur, donec immiſſa pluma depiletur, & fiat linimentum, quo partes piloſæ inungantur, & per horæ quadrantē ſinatur, dein tergeatur, tū locus aqua calida lauetū.*

Ruſma Turcarum.

In Turcarum dominio minerale quoddam *Ruſma* illis dictum inuenitur, quod agendi præſtantia omnibus pſylothris iure debēt anteponi; licet enim admodum ſit temperatum, nec partem, cui adhibetur, vrat, pilos tamen celeriter & ſine dolore perdit, & loca læuia glabraque reddit, nullo remanente pilorum veſtigiō. Vt ad votū applicetur, debet in tenuiſſimum pollinē læuigari, & cum portione media calcis viuæ in aqua dilui. Hanc mixturam Turcicæ mulieres paulo ante balnei, aut hypocauſti ingreſſum partibus obſcœnis & axillis adhibēt, quas depilare & perpetuo glabras manere deſiderant. Eſt autē ruſma ſcoriæ ferri multum ſimile, ſed leuius, nigrius, & quidpiam exuſtum referens, vt ex Bellonii obſeruationibus *cap.33.lib.3.* narratur.

Ruſma quid.

CAP. XX.

De veſicatoriis.

Veſicatoriū quomodo à ſinapiſmo & pyrotico differat.

AB effectu, quē præſtat paruulū quoddam medicamētum externū, veſicas ſcil. excitando, veſicatorium nominatur. Eſt autem paulo vehemētius phœnigmo, ſeu ſinapiſmo, qui tantum ſuperficiē cutis rubrificat, & imbecillius pyrotico, quod eā ipſam adurit. Admotum enim cuti, epidermidem attollendo puſtulā excitat, qua rupta, ſerum effluit; vel paucum, ſi in corpore ſicciore, ac parte ſupernā adhibetur; vel multū, ſi in humidiore, vt in hydropico, ac in parte decliui, vt in tibia. Rupta n. cute, aliquando fluctuantis in abdomine & cruribus aquæ portio delabitur, & per vlcuſculum,

ſculum, tanquã fonticulum perenniter effluit, ſed vlcus ſępe dyſepuloticũ relinquit.

atorio- utili- Prodeſt vero ad odontalgiã, pone aurẽ dentis dolentis veſicatorium admouere, vt aliquãdo ad pedium, in gonagra, podagraque, ſed pituitoſis magis, quã bilioſis conferre creditur. Vidi tamen herpetem veſicatorio admoto perfecte ſanatũ, qui nullis aliis præſidiis ceſſerat. Marcellus laudat *c. 19 lib. de re med.* ad lichenem, & alios affectus cutis ſanãdos, ſi vulneri ex morſu ferarum inflicto, & bubonibus malignis applicetur veſicatorium, ex alto virus euocat, & faciliorem ac tutiorem curationẽ efficit. Ruſtici parare ſolent ex ſola radice ranunculi intrita & admota; Pharmacopœi ex cantharidibus pulueratis, pauco aceto & fermento mixtis: Optimum eſt, quod ex earum puluere, pauco gummi elemi excepto, conficitur. Sic quoque recte fit.

Veſicatoriũ ruſticorum.

Aliud.

℞. *euphorbij* ℈. ß. *piperis gr. vj. cantharidum præparatarum* ℈. ß. *fiat omnium puluis, qui excipiatur pauco fermento veteri & aceto, fiat maſſa mollis*, de qua exigua portio extendatur ſuper panno ſericeo, & fiat veſicatorium.

CAP. XXI.

De pyroticis, ſeu cauteriis.

RECTE ſcribitur ab Hippocrate, *aphoriſ. vlt. lib. 7. quæcunq; non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat: quæ ferrum non ſanat, ea ſanat ignis: quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putanda.* Sæpe enim morbi cuiuſdã feritas tam ſęua eſt, vt nullo ſit medicamento locus, ſed vel pars ſecanda, vel vrenda, vel vtroque modo curanda. Vtitur ſæpe ferro candente, ſed cum hocce remedium etiam fortiſſimorũ terreat animos, Medicorum ſedulitas illius tanquam vicarium adinuenit, quod ab agendi vi & effectu, pyroticũ nominatur. Ignis enim efficaciam præſtat, quando ipſius admotione, caro viua demoritur, mortua abſumitur, & pars ſana perforatur, vt morbidę excretionẽ ſuſcipiat; morbida aperitur, vt propriũ excrementum eructet. Sic abſceſſus cauterio diuiditur, vt pus extra proſiliat, ſic rumpitur vomica, ſic pertunduntur bubones, vt ſuum quodque virus euomat.

Pyroticum cur dictum.

Ad humoris rheumatici reſolutionem, vel diuerſionem, in diuerſis partib. corporis adhibetur pyroticum, modo in capite, modo in brachio vtroq; modo in tibia alterutra. Admouetur quoq; ad curationem enteroceles ſuper ea peritonei productione ampliore, qua ſpermaticæ venæ feruntur ad teſtes, vt caro noua in locum deperditæ ſuccenturietur, quæ viam inteſtino deſcendenti intercipiat, & ſic in loco proprio, inteſtinum labi ſolitum contineatur.

Cauterium ad herniam.

Hac curandi methodo multi circulatores incautos euitant, dum vaſa ſeminalia ſimul cum productione pyrotico identidem repetito adurunt.

Deſumitur autem pyroticorum omnis materia ex adurentibus, ſeu cauſticis, quæ ſcilicet quartum caloris gradum ſuperant, veluti eſt: *calx viua, arſenicum, ſublimatum, tartarum, auripigmentum, vitriolum, nitrum, & lixiuium forte*; vt quod paratur ex cineribus ſarmentorum.

Pyroticorũ materia.

Eſt vero multiplex pyrotica cõficiendi modus, quiſque enim ſua, ſuoq; modo parata ſeruat, quæ omnium præſtantiſſima profitetur. Noui barbitonſorem omnium maxime ignarum, qui *ſublimatum* tantũ admouebat, pauco *vnguento Ægyptiaco* ſubactum, omniumque pyroticorum ſecuriſſimum mordicus contendebat.

Conficiendi modus.

Marianus in ſua Chirurgia, plurimi facit cauterium quoddam ex Io. Vigonio ſurreptum, quod ſic deſcribitur.

℞. *lixiuij* ℔. *vj. ſaponis, vitrioli Romani an.* ℥. j. *bulliant omnia ſimul in vaſe æneo ad aquæ conſumptionem. Quod in fundo remanebit, colligatur, atque ex eo fiant cauteria diuerſæ magnitudinis pro arbitrio.*

Cardanus ex ſolo *ſapone & calce* mixtis, tritis, & ad vnguenti conſiſtentiã ſubactis, cauteria ſua cõficiebat; Nunc vero parantur ad ignem, & formam nanciſcũtur ſolidiorem, & magis idoneam. Vt hoc modo.

℞. calcis viuæ ℔. j. ſalis nitri ℥. j. infunde per diem integrũ in ℔. iiij. lixiuij ex cineribus vaſorum vinariorum, vel herbarũ calfacientiũ parati: Subinde baculo tota mixtura agitetur, proſtridie coletur, ter, quaterque, dum aqua clara euaſerit, quæ æneo vaſe excepta coquatur ad ignem luculentum, ad aquæ conſumptionẽ; non tamen *ad perfectã lentoris exſiccationẽ. Tum ex ea maſſa fiunt cauteria multa, multiplicisq́; magnitudinis,* quæ in vaſe vitreo, oris anguſti diligenter operculato ad futuros vſus aſſeruentur.

Sic adhuc recte ad hunc conficiuntur modum.

℞. cineris ſarmentorũ ℔. iiij. ſalis gemmei ℥. iij. calcis viuæ ℔. j. ß. infunde per horas quatuor, aut quinq; in ℔. xv. aquæ pluuiæ, omnia ſimul, ac ſæpe agitando: tum bulliant parum; Atq; cum tota plane mixtura refrixerit, ſexies, aut ſepties per linteum ſatis craſſum coletur. Colatura limpidiſſima excipiatur ærea pelui, tam diuq; concoquatur, donec in ipſius fundo relinquatur petrea quadam materia, ex qua pyrotica varia magnitudinis formentur.

Inter Parei farragines cauterium quoddam inuenitur, ridiculo nomine, *ſericeum*, dictum, cuius vanam pollicitationem cum effectus improbet, eius deſcriptionem ſubticebo.

CAP. XXII.

De ſcuto.

VENTRICVLI intemperiei frigidæ, ac imbecillitati multa medẽtur tam aſſumpta, quam admota. Aſſumuntur blanda purgantia & euſtomachica, vt pilulæ ex *aloe*, & *rheo*, *aromaticum roſatum*, & pulueres digeſtiui, vulgo, dicti.

Admouentur calefacientia & roborantia, vt litus, fotus, de quibus *ſupra*, & ſcutum, de quo nunc agendum.

Scutum cur ſic dictum, & cui parti accommodatum.

Sic autẽ vocatur medicamentũ quoddã ventriculo peculiare, quod ſcuti formam habet, illiuſque calorem ſuſcitat, robur adauget, & coctionem iuuat, admotum.

Eius differentia.

Concinnatur interdũ ex emplaſtro quodam ſtomachico, ſuper aluta extẽſo & admoto, & aliquando ea parte, qua proxime carnem contingit, raro ſyndone inuoluto.

Sæpius tamen fit ex arida materia, quæ ventriculo confert roborando, craſſiuſcule trita, bombace excepta, & duplici linteo ad ſcuti formam conſuta.

Materiam illam copioſiſſimam nobis ſuggerit calefacientium & roborantiũ vberrima ſeges, inter quæ ea potius ſeligẽda, quæ ſpeciali dote ventriculũ reſpiciũt, vt *nux moſchata, macis, caryophilli, calamus aromaticus, ſchœnanthum, roſæ, menta, abſynthium, & alia* multa, quæ ſuaui odore ſpiritum recreant, & amico calore iuuant concoctionem. Sic autẽ parari poteſt ſcutum viribus ad dictos vſus efficaciſſimum.

Ventriculũ peculiariter reſpicientia.

Scutum roborans & calefaciens.

℞. cyperi, ligni aloes, calami aromatici an. ℨj. ſchœnanti, cinnamomi, caryophill. nucis moſchatæ an. ℨ. ß. macis ℈ j. roſarum rubearum, maioranæ, abſynthij, mentæ an. ℨ. ij. ſaluiæ ℨj. fiat omnium puluis, qui cotone moſchato exceptus & interſutus geminis linteis, in ſcuti formam concinnetur.

Minori ſumptu confici poterit, quod ſic deſcribitur.

Aliud.

℞. galangæ, ireos, piperis, an. ℨj. baccarũ lauri, cumini an. ℨ. ß. abſynthij vtriuſque, mentæ, ſaluiæ & roriſmarini an. m. ß. fiat omnium puluis, excipiatur carpto goſſipio, & fiat ſcutũ regioni ventriculi admouendum.

CAP. XXIII.

De cucufa, & ſemicucufa.

CVM cerebrum ſit velut magna glandula Hippocrati *lib. de glandul.* & caput ſit pituitæ ſedes ac locus: inſtar n. cucurbitulæ trahit, magna cõgeries humoris frigidi in toto capite ſolet aſſeruari, qui niſi medicamentis idoneis vacuetur, aut perennis illius generatio impediatur, ad mẽbra ſubiecta, puta fauces, pulmones, thoracẽ, & reliquas partes inferiores delabitur. Multi tamen adeo medicamenta vacuantia auerſantur, aut tãta cerebri frigiditate laborant, vt etiã repurgati, ſæpe de capitis grauitate, ac catarrho conquerãtur, maxime ſi crepuſculo ſeſe commiſerint, aut ſubdiu caput pauculo tempore nudarint.

Poſt

Cucufa capiti ſunt peculiares.

Poſt igitur vniuerſalem purgationem ad robur capitis, ad frigidam eius intemperiem, ad dolores inde genitos, ad deſtillationem ſiſtendam ex goſſipio pulu erib. cephalicis conſperſo, & duplici linteo interſuto, concuſa capiti apta ac conueniens, inſtar pileoli formatur.

Earum materia.

Omnis porro materia puluerũ, ex quibus infarciuntur cucufæ, nõ ex ſtirpib. ſiccis tantum pendet, ſed ex mineralibus & animalibus quædam ſæpe mutuamur, quæ multũ adferunt, vt ſuauitatis, ſic vtilitatis.

Suauis & vtilis eſt puluis ad cucufas, capiti roborando aptandas, qui ſic paratur.

Puluis ad cucufas.

♃. caryophilli, cinam. calami aromatici, ſchœnanthi, ireos an. ℨj. baccarum lauri ℈ ij. ſtyracis, benioin an ℨß. macis ℈ j. maioranæ, roriſmarini an. ℨij. moſchi ℈ ß. fiat omnium puluis, qui excipiatur bombace ad cucufam.

Quibus non licet propter rei familiaris anguſtiam, cucufas ſic paratas geſtare, minore ſumptu conficientur, hoc modo.

Alius.

♃. betonicæ, meliſſæ, ſaluiæ, ſtœchados vtriuſque, roriſmarini an. m. ß. ligni lauri ℨ. iij. cumini ℨ j. fiat omnis puluis ad cucufam concinnandam.

Is quoque puluis ad eoſdem vſus tuto ac feliciter capillis inſpergitur.

In ſumma, vna eſt & eadem cucufæ & ſcuti parandi ratio; ſed illius forma, capiti adaptatur, huius ſtomacho; vtriuſque facultas parti, cui deſtinatur, iuuandæ accõmodanda; ſtomachica, ſtomacho, Cephalica, capiti, cui adſtringentia quandoq; miſcemus, dum catarrhos ſiſtere conſiliũ eſt.

Et vt cucufa totum cranium inuoluit, ſic ſemicucufa tantum dimidium; vel certe puluis medicamentoſus vni tantum parti, quæ ſcilicet male habet, adhibeatur, & cũ bombace interbaſtetur, vt loquitur vulgus, ad ſemicucufam.

CAP. XXIV.

De ſacculis.

CVM minutula ſemina, ac etiam paulo maiora, magna ex parte integra & ſicca, ex vſu ſint Medico, vixque per ſe ſola partibus corporis poſſint adhiberi, ante illorum vſum ſacculo includuntur, vel magno, vel paruo, pro partis, cui adhibentur, conditione. Ad auris tinnitum, non niſi paruus admodum vſurpatur; Ad colicum dolorem & Tympanitem, magnus, vt qui ſæpe totum abdomen operiat. Eius magnitudo, qui regioni cordis admouetur, proportione quadam illi reſpõdere debet, vt nec multo maior, aut minor concinnetur: cuiuſmodi ſunt, qui ex cardiacis & alexiteriis pulueribus parantur, & tempore peſtilenti ſuper cordis regione, ad illius & facultatum tutelam, geſtantur.

Sunt autem vel ſicci, vel humidi; Sicci alio nomine à veteribus, fomenta ſicca vocantur, apud quos idem eſt vſus ſacculorum & fotuum. Admouentur multis corporis partibus, capiti, cordi ventriculo, iecori, lieni & vtero, ſub eadem forma, quadrata nempe, quæ tamen oblonga eſſe debet inſtar linguæ bubulæ, dum lieni, vt ſcutiformis, dum ventriculo adhibetur.

Fomenta ſicca.

Vt autem æquabilis ſit materiæ per omnes ſacculi partes diſpenſatio, is tranſuerſim filo acu traiecto, conſuendus eſt. Qui cordi applicatur, fere ſericeus eſt, qui reliquis partibus, lineus, aut cannabinus, ſed rara filorum ſerie contextus.

Ad refrigeratos artus, ad flatus diſſipandos, ad humores euocandos & abſorbendos, ſacculi nonniſi calentes adhibentur, veluti ſunt, qui ex ſeminibus frixis, & vino aut aceto irrigatis fiunt, vt ad colicum dolorem, & Tympanitem hoc modo.

Sacculus ad Tympanitem & colicum dolorem.

♃. milii ℔ ß. baccarum lauri contuſarum ℥ iij. ſem. fœniculi, anethi, cumini, an. ℥ j. ſalis communis ℥ ij. ocymi, maioranæ an. m. ß. torrefiant omnia ſimul in ſartagine, & calidiora recondantur in ſacculo, qui affectæ parti inducatur, quique refrigeſcens denuo calefiat & admoueatur; vel duo ſimul parentur, vt viciſſim adhibeantur.

Ad cordis affectus eximiæ eſt virtutis ſacculus hoc modo paratus.

♃. radicum angelicæ, ireos enulæ campanæ, cynæ, cyperi, gentianæ, tormentillæ an. ℨß.

Alius ad affectus cordis. *trochiſcorum de caphura, benioin, ſtyracis calamita an.* ℈ *ij. alipta moſchata, ligni aloes, ſantali citri an.* ʒ ß. *macis, caryophillorū, ſchœnanthi an.* ℈ *j. granorum kermes, corticis citri ſicca an.* ʒ *ij fiat omnium puluus craſſiuſculus, qui exceptus ſacculo ſericeo regioni cordis adhibeatur.*

Vix probantur ſacculi ſicci ad pleuritidem, etiam liquoris cuiuſdam vapore madidi, præſtiterit fotus humidos applicare, de quibus *ſupra.*

Ad capitis & ſtomachi affectus, cucufæ, frontalia, & ſcutum imperantur, cum tamē lethargum, apoplexiam, Carum, aut ſopitos ſenſus excitare conſilium eſt, ſacculi magis conuenient ſic deſcripti.

Sacculus ad lethargū, apoplexiam, &c. ℞. *cyperi, galanga, caryophillorum, radic. angelica, baccarum lauri, cumini an.* ʒ *ij. ſaluia, maiorana, betonica, ſtœchados vtriuſq; lauendula an. m. j fiat omnium puluis craſſiuſculus, excipiatur duobus ſacculis interbaſtatis ad caluaria frictionem.* Sic n. magis conducit duos habere ſacculos, maxime cum calidos admouere proponimus, vt dū vnus adhibetur, alter paulatim calefiat, & viciſſim alter alteri ſuccedat adhibendus.

CAP. XXV.

De dentifriciis.

DENTES permultis vitiis obnoxii ſunt: eos enim nigredo deturpat, caries abſumit, laxitas tremulos facit, dolor anxie laceſſit. Nigredini pręſcribūtur dētifricia, laxitati aſtringentia, cariei detergentia roborantiaque, dolori mille remedia. Quiſque enim expertum ad Odontalgiam ſe habere ſecretum profitetur. Sed accidit ſæpe, vt quod ſemel profuit, poſtea irritum eſſe, & interdum obeſſe comperiatur.

Hiſtoria. Ægrius autem ferunt multæ mulieres, dentium nigredinem, quam dolorem, qui licet à plebecula, tanquam momenti nullius affectio deſpiciatur, filio tamē Metrodori maxillæ marcor ſuperuenit, exciderunt dentes molares & ipſa maxilla. *Hippoc. lib. 5. & 7. epid.*

Porro dentibus extergendis & dealbādis dentifricia à Medicis præſcribuntur, eaque forma multiplici, vt pulueris, opiatæ, linimenti, ſed vſitatiora forma pulueris dantur, vt:

Puluis dentes dealbans. ℞. *oſſis ſepia* ʒ *ij. coralli albi, cryſtalli an.* ʒ *j. cornu cerui, lentiſci an.* ℈ *ij. fiat omnium puluis,* quo fricentur dentes.

Parem habet vim dentibus dealbandis dentifricium, hoc modo deſcriptum.

Varia dentifriciorum formula. ℞. *ſcobis eboris, pumicis, cornu cerui an.* ʒ *j. coralli* ℈ *ij. margaritarum* ℈ *j. caryophillorum, cinnamomi, roſarum, roriſmarini an.* ℈ *j. fiat omnium puluis pro dentifricio.*

Forma opiatæ dentifricium ſic imperari poteſt.

Dentifriciū in forma opiata. ℞. *dentium equorum vſtorum, aluminis, coralli albi an.* ʒ *j. oſſis ſepia, pumicis an.* ʒ *j. ſalis vſti* ℈ *ij. macis, caryophillorum, lentiſci an.* ʒ ß. *fiat omnium puluis, & cum melle roſato, fiat opiata,* qua mane fricentur dentes, & poſtea vino abluantur diluto.

Quibus magis arridebit dentifricium forma linimenti, ſic parabitur.

Aliud in forma linimenti. ℞. *putaminum ouorum vſtorum, cornu cerui, cryſtalli an.* ʒ *j. ſantali citrini, lentiſci an.* ʒ ß. *radicis ireos* ℈ *j. moſchi* ℈ ß. *fiat omnium puluis tenuiſſimus, & cum ſyrupi roſarum ſiccarum quantitate ſufficienti, fiat dentifricium liquidiuſculum,* quo mane dentes circumliniantur.

Sunt, qui forma trochiſcorū parant, quib. exſiccatis & induratis dentes ſæpe fricādo detergunt, expoliunt & cādidiores reddūt.

CAP. XXVI.

De odoramentis.

NON abs re ſcripſit Hippocrates *initio lib. de medico,* in Medico præter cætera, cultum artificialē in veſtitu & odoramētis ſuauib. requiri, quibus tanto ſolet æger delectari, quanto his offēdi, quæ vel ingrata ſunt, vel nimis fragrantia. Ea ſiquidem auerſātur multi, quod caput vel repleant, vel moleſte feriant, & cephalalgiam inferant: Contra vero ſuauiſſimi halitus ex reb. odoratis prodeuntes, vterum, ventriculum, cor & cerebrum multum recreant. Cuius

Sapores dulces grati; Odores qui grati.

Cuius rei rationem reddens Galen. *c. 6. li. 1. de ſympto. cauſ.* & proportionem conſtituens odoratus ad guſtum, ſic *libris ſimplicium* [*c. 2. lib. 4. de ſimplic. med. facult.*] loquitur: *Quemadmodum ſapores grati & familiares, iidem quoque & dulces ſunt; ingrati nec dulces, nec familiares: Sic odores familiares ſpiritui animali, iidem quoque grati & ſuaues ſunt. Qui vero non familiares, non ſuaues ſunt, & maleolentes.* Atqui vt dulcia tēperata ſunt Galeno [*cap. 10. lib. ſimpl. lib. 1. de cauſ. plant.*] ſic odorata ſuauia moderatum habent calorem, vt placet Scaligero.

Quæ cum ita ſint, odores ſuaues grati erunt cerebro & partibus principib. Quædā tamen odorata tertium caloris gradum attingunt, vt *cinnamomum, caryophilli, calamus aromaticus*; verum his non vtimur, niſi parua quantitate, aut his admixtis, quæ calorem illū contemperant; Odorata namq; magna quantitate narib. obiecta, graue odorem & cerebro noxiū ſpirare ſolent, quę minima quantitate recreant, quod vnitus odor, & grauis temperetur aere ambiente, aut rerum aliarum permixtione. At male olentia quantūuis aere temperentur, non ſolum qualitate ſua, ſed etiā ſubſtantia cerebro, & partibus neruoſis aduerſantur ex Galeno [*cap. 10. lib. de inſtru. odorat.*] Quod confirmat Ariſtoteles, dum *cap. 24. lib. 8. de hiſt. animal.* ſcribit mulieres ad odorem lucernæ extinctæ abortire.

Male olentia ingrata & facultatibus noxia.

Cū igitur ſuauis rerū odoratarū halitus ſit cōſocialis ſpiritibus, illorumq; familiare pabulum. Medicus nō modo captabit gloriā apud vulgus, ſi fuerit vnguentatus, ſed etiam ipſe aliis odoramenta præſcribet, ad ſpirituum robur & cuſtodiam ſanitatis.

Ea vero vel forma pulueris, vel vnguenti, vel pomi, vel trochiſcorum deſcribuntur. Forma pulueris diapaſma, vel odoramentum ſic fiet ſuauiſſimum.

Puluis odoratus.

℞. calami aromatici ℥ iij. ireos florentiæ ℥ ij. ſtyracis calamitæ, benioin an. ℥ j. roſarū ℈ ij. caryophillorum, moſchi, ambræ an. ℥ ß. fi. omnium puluis, accurate ſeruandus, ne vis eius exhalet.

A recentioribus celebratur puluis quidā, Cyprius vulgo dictus, vt & violeteus, cuius cum variæ deſcriptiones dentur, quiſque pulverem odore ſuauiſſimo fragrantem Cyprium, vel violeteum nominat.

Puluis Cyprius.

Vnguenti forma facile parabitur odoramentum; ſi puluis *ſupra* deſcriptus excipiatur pauco oleo liquidambar & cera, vt conſiſtentiam acquirat idoneam. Vel ſic:

Odoratum vnguentum

℞. ſantali citrini, calami aromatici, ſchœnanthi, cinamomi an. ℥ j. ſtyracis calamitæ benioin, macis an. ℥ ß. ceræ ℥ iij. ol. moſchelini q. ſuff. fiat vnguentum. Vel hoc modo:

Aliud.

℞. macis, cinamomi an. ℥ ß. benioin ℈ ij. zibethi, moſchi, ambræ an. ℈ ß. caphuræ gr. v. cum oleo amygdalino fi. litus.

Fit quoq; ex aromatis ſelectis odorata maſſa, ex qua vel pomum, vel trochiſci formantur, quorum ſuauitas magni fit. vt:

Odorata maſſa.

℞. corticis citri ſicci, cinamomi, ladani an. ℥ j. ſtyracis calamitæ ℥ ij. macis, caryophillorum, ligni aloes, ireos an. ℥ ß. caphuræ ℈ j. moſchi, zibethi, ambræ an ℈ ß. cum mucagine gummi tragacanthi in aqua roſarum extracta, fiat maſſa: ex qua fiat pomum, vel orbiculi, aut paſtilli cuiuſuis figuræ.

CAP. XXVII.

De ſuffitu, & auiculis Cypriis.

SVAVES quidem odores, ſpiritus omnes exhilarant, ſed multa ſuum, nonniſi vi ignis halitum communicant; Proinde prunis ignitis incenduntur, aut ita certe calefiunt, vt quoquo verſum odorem ſpargant.

Sic ſua Thymiamata primi DEI cultores parabāt; ſic ſuos ſuffitus Medici ad ſanitatē, ſic ſuos Aulici ad voluptatē conficiunt. Nō tamē in prunas ſēper materia ſuffituū inijcitur, ſed cocula quadā, ſic Pōpeio dicta, ænea, vel argētea, quā vulgus Caſſoletā nominat, excipitur, ſimul cū aqua *roſarū*, vel *arantiorū*, in eaq; , dū feruet tota mixtura, ſuppoſitis in eiꝰ media parte carbonib. accenſis, vapore ſuaui totam ædiculā implet.

Cocula. Caſſoleta.

Eſt igitur ſuffitus vel humidus, vel ſiccus, & vterq; vel voluptatis, vel ſanitatis. Humidus paratu facilis eſt, & familiaris mulierū ſplendide viuentium, quæ dum ægrotant, vel ſaltē his diebus, quib. medicamēta purgantia ſumunt, ex *cortice arantiorū, citrio-*

Suffituum differentiæ.

rum, caryophillorum, cinamomo & aqua roſarum ſimul mixtis, & ignita Caſſoleta receptis, cubiculum ſuffiunt.

Siccus à Pharmacopœis Medicorum conſilio frequentius paratur, non modo ad voluptatem, ſed etiam ad vtilitatem.

Voluptatis ſuffitus dari ſolet his, qui delíciis & cultui corporis indulgentes, res paternas effuſe diripiunt.

Suffitus ad ſanitatem.

Qui ſanitatis eſt, his præſcribitur, quib. ſpiritus reficiendi ſunt, roborandum cerebrum cor exhilarandum, & à malignitate extrinſecus adueniente vindicandum.

Suffitus quibus affectib. conueniunt.

Confert etiam pulmonibus infarctu à craſſa pituita liberandis, non tamẽ omnibus affectionib. circa thoracem conſiſtentibus idoneus eſt: Sanguinem enim ſpuentib. aduerſatur, inquit Aetius *cap. 144. tet. ſerm. 3.* cũ per eorũ, quę ſuffiuntur, vaſa rurſus aperiantur; neq; his adhuc, qui ſiccum morbum circa thoracem habent; Verum Aſthmaticis, Orthopnoicis, & quibus thorax copia crudorum humorum infeſtatur, prodeſt, vt etiam lue venerea laborantib. ſi ex medicamẽtis idoneis, quæ iſtius morbi virus per frequentem ſaliuationem abiiciunt, vt decet, paretur, atque corpore prius per vniuerſalia remedia vacuato, vſurpetur. Fere autem forma pulueris craſſiuſculi, ſuffimigium datur, vt ad roborandũ & ſiccandum cerebrum, hoc modo:

Lues indica ſuffitu nonnunquam curatur.

Puluis pro ſuffitu cerebrum corroborans & exſiccans.

℞. ſtyracis calamitæ, benioin an. ʒj ß. gũmi iuniperi, thuris an. ʒj. caryophillorum, cinamomi an. ℈ij. foliorum lauri, ſaluiæ, roriſmarini, maioranæ, an. ʒ ß. fiat omnium puluis craſſiuſculus, cuius portio prunis candentibus inſpergatur, vt odoratum fumum expiret æger.

Alius ad ſiſtendum humorem delabentem ad pulmones.

Ad ſiſtendum humorem, qui è cerebro ad pulmonem delabitur, ad huncmodum parabitur ſuffitus.

℞. nucum cupreſſi, balauſtiorum, ladani an. ʒj. roſarum ʒ ij. baccarum myrthi, maſtiches, an. ʒj. ß. fiat puluis pro ſuffimigio.

Ad corroborationem cordis.

Cordi roborando & reſarciendis ſpiritibus, ſuffitio confert ad hunc confecta modum.

℞. calami aromatici, xyloaloes, ſchœnanti, cinamomi, an. ʒj ſtyracis calamitæ, benioin an. ʒj. ß. macis, caryophillorum an. ʒ ß. roſarum, maioranæ an. ℈ ij. aliptæ moſchatæ ʒ ij. fiat omnium puluis ad ſuffitum.

Auiculæ. Cypreæ.

Ex iiſdem pulueribus cum carbone ſalicis, & liquore quodam idoneo aliquando conficitur maſſa, ex qua fiunt paſtilli, vel tedæ, vel auiculæ, vulgo Cypreæ dictæ, quę citra flammam, ignem facile admittunt, & ſuauem fumum exhalant. Sic rite poſſunt fieri.

℞. benioin ℥ j. ſtyracis calamitæ ℥ ij. ladani ℥ ß. aliptæ moſchatæ ʒ iij. caryophillorum, ſchœnanthi, an. ʒ ij. ligni aloes ʒj carbonis ſalicis ℥ ij. terantur omnia: puluis excipiatur gummi tragacantho aqua roſarũ ſoluto, fiat velut paſta, ex qua formentur vel auiculæ, vel claui, aut orbiculi, cuiuslibet figuræ.

Suffitus confert menſib. mouendis.

Ad ciendos menſes vult Hippocrates *lib. de nat. mulieb.* vt mulieres ſingulis quibuſque diebus bis ſuffiantur, infundibuli fiſtula, per quam fumus deducitur penitiſſime in ſinum pudoris intromiſſa. Eligenda vero, quæ primo, aut ad ſummum ſecundo gradu calefaciunt; dein ad vehementiora tranſeundum, ea tamen cautione ſeruata, vt non valde acria vſurpentur, ne caput grauetur, & vteri ceruix exulceretur, vt iuſſit Hippocrates, *lib. de ſuperfœtat.*

Fiunt vero ſuffimenta, vt vaſa diducãtur, & proxime vterus accurrat ad orificiũ, ſicque ſanguis extra facile prorumpat. Sed cũ menſium cunctatio à duritie & ſiccitate vteri proficiſcitur, materia ſuffitus aliquo liquore excipienda eſt, quo poſſit vterus humeſcere, vt *cera* & *oleo ſimplici*, vel odorato, aut *terebinthina*, vel *ladano*, vel *gummi tragacantho*, vt fiant paſtilli, qui vſus tempore in carbones ignitos iniiciantur, vel potius in cineres calidos, vt voluit Ariſtoteles *in problematis*, vt:

Suffitus mẽſes prouocãs.

℞. radic. cyclaminis, aſari, myrrhæ, bdellii, ireos, an. ʒ j. ſtyrac. calamitæ ʒ iij. nigellæ Romanæ ʒ ij. cinnamomi, caryophill. an. ʒj. ſabinæ, maioranæ, calaminthæ, dictamni an.

℈ ij.

℈. ij. *galliæ moſchat.* ʒ. j. *fiat omnium puluis pro ſuffitu muliebrium; vel excipiatur terebinthina Veneta, & fiant paſtilli ad eundem vſum.*

Vlceribus quoq; dyſepuloticis, quibus fruſtra tentata fuerunt alia remedia, & indicæ lui ſuffimenta ſæpe feliciter vſurpantur, maxime vero quæ ex *cinnabari* fiunt, cui, vt *hydrargyro*, cuius eſt multum particeps, mira virtus ineſt, & alexiteria, ad venerei morbi virus, per ſaliuationē excludendum. Illius namque fumus, toto exceptus corpore, per ſpiramenta cutis ſeſe transfert in corpus internum, & humorem attenuando, impellendo ac diſiiciendo, tandem ad os deducit, & frequenti ſputatione foras excludit. Sicque non modo vlcera, quæ pharyngem & internas oris partes occupant, perfecte delet, ſed & dolores ſedat & materiam, quę tubercula & puſtulas committebat, optime ſanat. Sic autem parari debet ad huius mali curam ſuffitus.

Suffimenta ad luem veneream.

♃. *benioin, thuris libani an.* ʒ. ij. *baccarum lauri, calami aromatici an.* ʒj. *cinnabaris* ʒ. x. *fiat omnium puluis, qui excipiatur ſtyrace liquida pro ſuffimigio.* vel ſic:

♃. *granorum iuniperi, thuris, maſtiches, ladani an.* ʒ. j. ß. *cinnabaris* ℥. j. ß. *terantur omnia, & ad vſum ſeruentur pro ſuffimento.* hoc quoque modo recte parabitur.

♃. *ſtyracis calamitæ, benioin, caryophyllorum, thuris maſculi, ladani an.* ʒ. j. *myrrhæ* ℈. ij. *galliæ moſchatæ* ʒ. ij. *maſtiches* ʒ. j. *cinnabaris* ℥. j. ß. *terantur omnia, & excipiantur terebinthina, vt coeant in maſſam,* ex qua fiant paſtilli pro ſuffimigio.

Cum ſumma cautela vſurpanda.

Eiuſmodi autem ſuffitus non niſi ſumma prudentia ſunt adhibendi, ne ſtrangulationem, aut neruorum reſolutionem, aut tremorem adferant. *Cinnabaris* enim, vt & *hydrargyrus*, cum vix naturæ legibus coerceantur, non niſi à peritis & expertis Medicis debet exhiberi.

Hiſtoria.

Vidi quendam pediſſequam regis à muliercula ſuffitum, qui ob recurrentium neruorum reſolutionem, duos menſes ante obitum, à maligno fumi halitu concitatum, ἄφωνος ſeu loquendi impotens miſere periit.

Alios obſeruaui ab Empiricis & ignaris *cinnabari* indebite parata, tractataq; ſuffitos paralyticos euaſiſſe, nec arte vlla poſt ad ſanitatem redire potuiſſe.

Nolo plures hiſtorias eorum, qui à circulatoribus ſuffiti, ſæuis doloribus cruciati, ac tandem victi interierunt, enarrare. Si quis enim miſellus lue venerea infectus, vel *guaiaci decocto*, vel *hydrargyrato litu*, vel *cinnabaris ſuffitu* tandem conualuit, idem eandem opem, quam ipſe ſenſit, in aliis vult experiri. vnde multi ſartores, fabri, & etiam baiuli his remediis Lutetiæ nunc iſtius morbi curam audacter pollicentur, & infeliciter ſuſcipiunt.

Sic videor omnes remediorum formulas, tum *in hoc*, cum in *tertio libro* deſcripſiſſe. Si quæ alio nomine ab antiquis deſignantur, ſub illis continentur, vel iam eorum tanquam inutilium exoleuit, quod ſi quis nauſeabundus has lucubrationes faſtidiat, ac malo animo famæ noſtræ inſultet, det illi Deus meliorem mentem; atque maleuolo cum ſit & omnibus diſpliceat, illi forſan diſplicere, non nefas. Sequitur nunc, vt beneuolo artis Pharmaceuticæ ſtudioſo Officinam extruamus.

FINIS LIBRI QVINTI.

IOANNIS RENODÆI MED. PARIS. DE MATERIA MEDICA, COMPOSITIONIBVS IN PHARMACOPOLIO PArandis & ſeruandis neceſſaria,

LIBRI TRES.

LIBER PRIMVS.

De plantis.

PRÆFATIO.

VNIVERSI compendium homo, viuentium perfectiſſimus, diuinum animal, & corporũ omnium μετελότης naturæ lege, ſæuiſſimis ac innumeris morbis, ἀπὸ τῶν ἐνεόντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν laceſſitur; Ex principiis enim generationis humanę connaſcitur infauſta quædã labes, ex qua morborum ſeges immenſa ſoboleſcit; nã ſeminalis hæreditas non ex omni parte beata, ſed iniuriis permultis, quæ ad interitũ neceſſario fatalẽ iter parant, obnoxia. Ex qualitatũ ſiquidem oppoſitarũ, quibus cõſtat corpus, diſſidio, ex perenni, ac triplici ipſius effluuio, excrementorũ prouentu, prauo rerũ non naturaliũ vſu, animi pathematis, humidi primigenii iactura, & caloris extinctione natiui, qui virtutis eſt finitæ, atq; vt agẽs phyſicũ repatitur agẽdo, quotidie morimur. Summus tamẽ Opifex, optimus rerũ & cõditor & cõſeruator, hominẽ vt foueret, ac tueretur, totũ repleuit terrarũ orbẽ omni genere auxiliorũ, ex quib. ille nõ modo victũ & veſtitũ habet, ſed adhuc auxilia multa, vt medicamenta ſaluberrima, quorũ grauito fauore & virtute eximia ſuæ ſanitati proſpicit, & morbos futuros præpedit, vel iã factos feliciſſime pellit.

μικρόκο-σμος.

Moriendi neceſſitas.

Auxilia illa ſunt ſtirpes, mineralia, animãtia, ex quib. medica materies ſumitur, quã his trib. libris examinamus, nõ quidẽ totã; laboris enim eſſet immẽſi, & forſan inutilis, ſed eam tantũ, quæ ſingulas cõpoſitiones in noſtra Officina, ſeu Antidotario deſcriptas ingreditur. Qui integrã plantarũ hiſtoriã deſiderauit, pręter eruditiſſimã Dioſcoridis lectionẽ, Ruellii, Mathioli,

Ex quibus ſumitur materia medica.

thioli, Dodonei, Lobelii, Dalecampii & Cluſii laborioſiſſimos commentarios poterit conſulere. Qui de mineralibus & metallis prolixiorem textum poſtulat, adeat Georgium Agricolam; qui animaliũ hiſtoriam, legat *libros* 9. Ariſt. *de animal.* Conrad Geſnerum, & Edoard. Vuottonum, qui de ea materia doctiſſime ſcripſerunt. Quæ enim breuiter nunc & dilucide ſumus explicaturi, tum inſtituendo Pharmacopœo, tũ inſtituendo Pharmacopolio ſat eſſe putamus, cum ex his omnia medicamenta vſitatiora & præſtantiora tam in rem præſentem, quam futuros vſus ſoleant parari.

Prioris libri diſpoſitio.

In prima autem primi libri ſectione, multa ſimul congeſſi adeo vulgaria, vt non ſolum in pharmacopoliis, ſed ſingulorum ciuium ædibus ex parte maxima reperiantur, quorum tamen vſus in medicina tam frequens eſt, & neceſſarius, vt ſine illis, vix medicinam aliquis faciat, aut medicamenta quædam recte paret, & feliciter exhibeat. Quid enim in communi medicamentorum vſu vſitatius aqua, *vino, aceto, ſacharo, melle, manna & floribus cordialibus?* Quid frequentius celebratur quatuor emollientibus, quinque capillaribus, quinque radicibus aperitiuis, quatuor ſeminibus frigidis, totidem calidis, tam maioribus, quam minoribus? & aliis quibuſdam in huius libri fronte deſcriptis.

Hæc igitur omnia in reliquorum claſſes minus apte referenda putaui, cum ex vſu ſint quotidiano, & illorum portio in area, alia in veſtibulo pharmacopoliorum proſtet, alia in cella vinaria, alia in popina, aut taberna poſteriore conſeruetur. In abaci vero capſulis anterioribus ſemina frigida, calidaque reponi ſolent, vt præſto ſint perpetuo, eaque, dum vſus poſtulat, mox Pharmacopœus habeat præ manibus. Sic duximus æquum, de ſtirpibus aliquot, aut earum partibus inter ſe qualitatibus valde oppoſitis, ſectione ſimul eadem, methodice tamen agere.

Ab aqua aũt auſpicari viſũ eſt, vt q̃ ſit non modo cõmuniſſima, ſed vtiliſſima, qua ſine nec ſumus, nec viuimus ſani, aut ægroti cõualeſcimus. Ex ea, tanquã vulgatiſſima, vt obiter dicã, Chriſtus imbecillitatis noſtrę memor primum inſtituit ſacramentũ, quo lauit nos à protoparẽtis crimine, aliaque multa miracula fecit, quæ qui tantum phyſicus eſt, minime capit. Qualitates vero naturales & eximias, dum accurate perquirit, dignoſcit, experitur, in omnibus diuinum cogitur mirari Conditoris opificium.

CAP. I.
De aqua.

AQVA diuerſa ratione & elementũ & alimentũ dicta, nõ ſolum commune ſobolis humanæ ſolatium eſt, ſed animantium & vegetantium omnium ſubſidium, quo nullum viuens carere poteſt. *Ariſtoteles c. 2. lib. 4. de gen. animal.* Degunt enim animantia multa abſq; ignis vſu, ſine aqua nullum, & qua ſola virginem Hiſpanam diu vitales auras traxiſſe viri grauiſſimi produnt: [*Cal. Rhod. cap. 23. lib. 13.*] Melancholi-

Hiſtoria.

Alia hiſtoria.

cholicum quendam vidit Albertus, qui ſeptem hebdomadas ab omni pabulo abſtinuit, ſolo aquę hauſtu diebus alternis ſumpto, recreatus. Animalia multa non ſolum ex aqua generãtur & nutriũtur, ſed & plãtę ſine huius benigno appulſu nec fruticant, nec floreſcunt, ſed exuccæ & aridę cito tabeſcunt, vt contra, *lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum*, ait Propheta, *fructum ſuum dabit in tempore opportuno:*

Pſalm. 1.

vnde forſan prodit Heſiodi opinio, aquam omnibus elementis antiquiorem aſſerentis; cui aſſentitur Thales, eam rerum principiũ conſtituens vnicum: in quorũ ſentẽtiam deſcendit Empedocles, qui omnia ex aqua fieri credidit, & Hippon quidam apud Ariſt. *ca. 2. lib. 1. de anima*, animam vocauit aquam, vt Hippocrates principia vitę aquam & ignem; ſed per aquam ille ſemen, hic humidum radicale intellexit.

Aqua & ignis vitæ principia.

Aqua differentia.

Aqua fontana melior.

Aqua porro, de qua nũc loquimur, vſibus humanis maxime neceſſaria, ſeu ad ſitim extinguendam, ſeu ad alimẽta & medicamenta coquenda & paranda, elementata eſt frigidæ nomine ſæpius deſignata. Eaq; vel fontana, vel fluuiatilis, vel putealis, aut pluuia & cyſternia: *fontana*, quia è terra fũditur, dicta, vt ſalubrior prefertur omnib⁹. Nonnullę tamẽ improbantur, quod viſcera terrę eluẽtes, ſecũ alienas qualitates adferunt; nam pro locorũ varietate, per quæ tranſeunt, variũ odorem, ſaporemq; mutuantur. Sic quædã viſæ ſunt, per loca ſulphure plena traiectæ, adeo calentes, vt nõ poſſint eſſe vſui. Aliæ ob anfractus aluminoſos & vitriolatos, quos abluunt, tam acidæ ſunt & ingratæ, vt quiuis ſiticuloſus auerſetur. In Germania trans Rhenum, maritimo tractu, fons erat aquæ dulcis, qua bibita, dentes intra biennium deciderent.

Pucenſes aquæ medicatæ.

In multis Galliæ regionibus alieni & inſoliti inſuauiſq; ſaporis aquę ſcaturiũt medicatæ, vt Pucenſes, quas ſingulis annis, ægroti innumeri adeunt, & redeũt feliciter. Sed de his agere noſtri nũc nõ eſt inſtituti, ſat eſt, ſi oſtẽdero, quib. qualitatib. debeat inſigniri aqua potabilis, ac medicamentis in pharmacopolio conficiendis neceſſaria.

Ea autẽ, inquit Ariſt. *lib. de ſenſu & ſenſibil. in ſeipſa omniũ ſaporũ genera permiſta, vel materiã, quæ tanquã ſaporum ſeminariũ ſit, habere debet*; vel, vt loquitur Galenus *c. 15. lib. 1. & c. 2. lib. 2. de alim.* ἄποιος, id eſt, inſipida, ſeu omnis qualitatis expers eſſe debet, atq; leuiſſima, ſed non pondere, vt multi putant, nam aqua ex niue leuis eſt, tamen inſalubris, ſed *quæ tenuiũ ſit partiũ, celeriterq; caleſcat*, vt vult Hippocr. *& cito refrigeretur*, qualis fõtana aut fluuialis modo pura ſit, cuius defectu, pluuia ex Galen. *lib. de ptiſ.* ſumatur, prεſertim ad hydromelitis cõfectionẽ.

Quid per leuitatem aquæ intelligendum.

Cyſterninas aquas ſchola Pariſienſ. iudicauit inſalubriores: Sũt enim velut mortuæ, quæ ab aere, à quo decidũt, à tectis, quæ abluunt à fouea, in qua conſiſtunt, quã nonnulli cauediũ, quaſi cauum ædium vocant, vitium quoddã contrahũt. Aeris enim inquinamẽti aut peſtilentis, aliave putri qualitate infecti, vix nõ poteſt imber particeps fieri, qui lateres ædiũ proluens, quoſdã ſæpe feles mortuos, & alias ſordes ſecũ rapit, quibus facile inficitur, cũ careat *motu*, qui *velut aquæ anima* eſt.

Ciſternæ aquæ cur inſalubres.

Motum eſſe animam aquæ.

Et licet cum multo ſabulo ſtabuletur aqua in ciſterna, illuc tamen cũ fiat iugis aquæ impuræ delapſus, tandem ſabulum ſordeſcit, inquinaturque: hinc aquę poſtea è ciſterna effluentis peſſimus odor, ſapor, vſus. Auget corruptelam pluuię conditio, quę aeris lenitate referta citiſſime corrũpitur: Et per imbres, piſces multos deterius habere, vt Capitonem & Ceſtræum, ſeu mugilem, viri grauiſſimi ſcripſerunt; nam oculi eorum albeſcunt, & per id temporis macilenti capiuntur. Aqua igitur optima eſt *fontana*, aut fluuiatilis & putealis modo non limoſa, nec fœtida, ſed inſipida, quæ ſcilicet nullam habet ſaporis manifeſtam qualitatem, nec alienas qualitates permixtas, *ſalis, nitri, ſulphuris, bituminis*, aliorumq; id genus. *Gal. comm. ad part. 10. lib. 4. epid.*

Aqua optima quæ.

CAP.

CAP. II.

De vino.

VETERES olim Romani diis ſacrificaturi perpetuo vinum offerebant, hinc poeta Ouid.

Redduntur merito debita vina Ioui.

Nam dij vina dedere, inquit Plato *in ſympoſ. vt pellant hominum curas, & mentem lætitia diffundant:* nam

Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert.

Vini vtilitas.

Natura ſiquidem è ſuo penu nihil quicquam largita eſt præſtantius vino. Vulneribus enim curandis eſt præſtantiſſimum balſamum, *Luc.12.* viribus reficiendis cardiacum eximium, nutriendo corpori alimentum optimum, quod nominis indicare videtur notatio: nam Græce dicitur οἶνος ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, id eſt, iuuamine, iuxta illud Homericum; *Iuuamen ſenties ſi biberis:* lætificat enim cor hominis, mentem exhilarat, ætatem floridam facit, mœſtitiam aufert, calorem natiuum fouet, viſcera calefacit, coctionem iuuat, ſtomachũ roborat, obſtructiones tollit, viam abigendis excrementis parat, vrinas mouet, ſomnum conciliat, venena frigida obtundit, ſpiritus reſarcit, flatus diſſipat, craſſos humores attenuat, coquit, diſcutit, atque vt paucis cũ Androcide ſapientia claro dicam, *vinum eſt ſanguis terræ, lac ſenum ex vite, quaſi vita prodiens; vitam conſeruans; aquam vitæ ſuppeditans*, quam Chymici ſubinde Elixir vitæ nominant. Hæc omnia cum veriſſima agnouiſſet, & expertus eſſet poeta Græcus, tam alacri animo vinum excoluit: nam

Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus,

vt non modo rerum abſtruſarum cognitionem adeptus eſt, ſed ſummam in ſcribendo facundiam conſecutus: *facundi enim calices, quem non fecere diſertum?* Nã vt vulgo dici ſolet, *vinum acuit ingenium, & vina*, ait poeta, *parant animos.* Ob id poeta Ennius nunquam ſe accingebat carminibus ſcribendis, niſi prius multo madidus mero. Æſchilus quoque niſi potus, ad tragœdias nunquam exarandas proſiliit.

Ennium & Æſchilum non ſcripſiſſe carmina, niſi vino fuerint madidi.

Facetum eſt autem, quod de Lampride narratur, qui cum vino ingurgitatus multa appoſite diceret & reſponderet, ſe *thuri* ſimilem eſſe fatebatur, quod non niſi calefactum ſuauem ſpirat odorem: *In vino etenim facundia, in vino veritas, in vino alacritas:* vetulam enim etiam nolentem ſaltare, compellit, vt prouerbio fertur; nam vinum forte, ait ſapiens, quod abſtinere olim apud Hebræos nefas erat, Perſarumq; fuit mos, vt poſtquam vino maduerant, de rebus maximis decernerent. *Alexan. ab Alex.* Plato tamen, ait Galenus neque permittebat in exercitu, vt vinum guſtarent milites, neque ſerui, neque principes, neq; hi, qui de re aliqua eſſent conſulturi, quod ſcilicet velut tyrannus animæ facultatibus imperet, exceſſuque ſumptum vires eneruat, ſanitatem deſtruit; vnde Hippoc. *in vino morbus & ſanitas, mentis temperantia & feritas, bellum & pax:* iuxta illud:

Vinum, quibus fuerit interdictum

Vinum alit lites, lites diſſoluit eaſdem.

Vinum ſanis robur.

Vinum ergo adiaphorum, ac indifferẽs eſt, & pro ratione boni vel mali vſus bonũ vel malum, atq; vt ſanis robur eſt, ſic infirmis infirmitas; præſertim his, qui à cauſa calida male habent.

Vini differentia.

Porro vini multæ differentiæ numerãtur, à calore, ſapore, ſubſtantia, odore, virtute, & loco, omnes ſumptæ: A *colore*, quoddam dicitur album, rubrum, nigrum, flaueſcens, rubellum, pallidum: A *ſapore*, dulce, auſterum, acerbum, acre, inſipidum: A *ſubſtantia*, craſſum, tenue, fæculentum: Ab *odore*, ſuaue, fragrans, inodorum: A *virtute*, vinoſum & aquoſum, polyphorum & olygophorum dictum: A *loco*, Falernum, Albanum, Græcum, de quib. antiquatis modice bibendum ait Galenus *cap. 6. libr 5. de ſanit: tuend.* caput enim omnia grauant, ſed his omnibus caremus; noſtratia tamen nõ minus ſunt vinoſa, vt Aurelianum, Burgundianum, Andinum. Ainum, & quæ in Lutetianis vinetis coluntur, vt Meudonia-

Vina gallica.

Qui primus aquam vino miſcuerit.

num, Ruellinum, Argentolianum; quæ omnia generoſa ſunt, indigentque Amphictione, qui primus aquã vino commiſcuit. Vt vero in conuiuiis ſemper vinum præſtantiſſimum expetitur; ſic etiam in pharmacopoliis, tum ad medicamẽta, quæ per os ſumuntur, paranda, vt *theriacam*, & *mithridatium*; tum ad ea, quę extrinſecus adhibentur, vt vnguenta multa & emplaſtra. Ex illo quoque deſtillato, aqua quædam habetur, ardorem & flammam cito concipiens, & ad multos vſus celebrata, quam aquam vitæ nominant. In ſumma, ***nihil eſt in vino, quod non ſit eximium***, odor, ſapor, ſpiritus; ex quibus non ſolum homo recreatur, alitur, fouetur, ſed etiam ex illo mortuo & in acetum mutato, nec non ex illius fæcibus, quas chymiatri tartari nomine deſignant, & medicamenta & alia adiumenta multa mutuatur.

CAP. III.

De aceto.

ACETVM ὄξος Græcis dictum, eſt velut acre vinum, vel potius, vt multis placet, vinum mortuum. Ex vino enim vapido, propriis ſpiritib. & inſito calore deſtituto producitur, atq; vt *omphacium* eleganter vinum creſcens, ſic *acetum* vinum decreſcens dicitur; nam inter vtrumq; eſt vinũ. Sed vtroq; acetum tenuius, acutius & liquidius; ob id non concreſcit, nec gelu cõtrahitur, præcipue quod fit è vino, quod præſtantius eſt ſalubriuſque: Nam quod è zytho putreſcente in quibuſdam regionibus parari ſolet, vt ingratum, ſic minime ſanum, debetq; à pharmacopolio ablegari; & cum abſolute acetum ponitur, ſemper idipſum, quod ex vino laudabili, vetuſtate, aut artificio, non maleficio, ſeu malignæ cuiuſdam rei mixtura, tale euaſit, ſumendum eſt, quod ob vires eximias trahitur, & in culinam ad acetaria & condimẽta, & in pharmacopolium ad *oxycrati, ſyrupi acetoſi ſimplicis, oxymelitis, vnguenti Ægyptiaci* & de *lythargyro, æruginis & ceruſæ* præparationem.

Aceti qualitates.

Acetum autem omne vim habet attenuandi, incidendi, diſcutiendi ſimul & reprimendi, nec non refrigerandi, & aliquãtum calefaciendi. *Galen. cap.* 10. *lib.* 2. *comp. med. loc.* Nam caloris in ſe quædam ſemina retinere etiam agnouit Homerus: vnde miſtæ qualitatis eſſe Galenus ſcripſit, *cap.* 19. *lib.* 1 *de ſimplic. med.* nam vt lac vniuerſum non eſt homœomeres & ſimilare, neque vndequaque ſibi idem; ſic nec acetũ, quod multi calidum, alii frigidum nominant. At maiori parte frigidius, quam calidius his liquido conſtat, qui vere eius facultatem expenderint. *cap.* 20. *eiuſdem lib.* Atque longe ab illorum coniecturis recedendum, qui cauterii inſtar calidum putant: nam ſenſu conſtat admotum valde acre, & principio refrigerare, ſublatum tamen calorem quendam relinquere, qui acrimoniæ ratione, & per accidens ſpatio temporis ſic fit, tametſi non vbique, nec in omnibus corporibus. *cap.* 21. *eiuſdem lib.*

Hinc colligitur, acetum quidem frigidum eſſe, ſed accidentarium habere calorem, vel vt loquitur Galenus, *cap.* 23. *eiuſd. lib.* nec eſſe ſumme frigidum, nec ſumme calidum, ſed neutrius extremorum particeps. Multa enim ex pugnantium facultatum mixtura naſcuntur, & pleraq; ad ſenſum ſimplicia ſunt, quæ ex pugnantibus qualitatibus conſtant, & de his cum ambigitur, ſint neutra, neceſſe eſt, vt acetum, quod ingenitam perdidit qualitatem, & alienam ex putredine adeptum eſt. Cuius ſententiæ eſt Theophraſtus & Ariſtoteles; nam vinoſæ vini partes dum in acetum tranſeunt, refrigerantur, & aqueum recrementum putreſcens, adſcititiam caliditatem obtinet, velut cætera omnia, quæ putreſcunt. *cap.* 2. *lib.* 4. *ſimplic.* Fitque acetum quiddam ex contrariis facultatis partibus compoſitum, partim refrigerantibus, partim calidis, ſicut vſtorum lignorum cineres. Miras autem præbet acetum mortalibus vtilitates, ſed multi frequentius eo, quam Pharmacopœi vtuntur.

CAP.

CAP. IV.
De omphacio.

Omphacium quid. OMPHACIVM eſt *vua acerba, ac nondũ matureſcentis*, quæ Græcis ὄμφαξ, in officinis agreſta dicitur, *ſuccus*, non Solis calore in Rob mutatus; cuiuſmodi erat olim Dioſcoridis omphacium: Nunc enim inſtar vini exprimitur in torculari, colatur, in doliis reponitur, & parum ſalis permiſcetur. Ex vuis autem magnitudinem, ſed nondum maturitatem adeptis, vt ſit progreſſus ad vini expectationem, ſic ex vino regreſſus ad acetum, quod virib. omphacio in multis conuenit: vtriq; enim vis ineſt refrigeratoria, ſed in omphacio imbecillior, in aceto vero tanto eſt validior, *Acetum calidum & frigidum.* quanto tenuior, cui & acrimonia quædam ineſt aliquantum excalefaciens ex putrido calore orta. Proinde Ariſtoteles recte ſcripſit acetum proprio vini calore frigidũ eſſe, calidum aduentitio: iſta tamen caliditas ſatis eſſe non poteſt ad ſuperandam aciditate prouenientem frigiditatem. At vero omphacium ne minimum quidem habet caliditatis, nec ita tenue eſt, nec ita expedite meatus corporis permeat: acidũ quippe non modo eſt, ſed acerbum, *teſte Gal. ca. 12. libr. 4. de ſimpl. med.* ob id ad hypochondria ardentia prſtantius eſt, quam acetum, quod non tantam habeat violentiam, ac ferientem frigiditatem, nec eam mordaci admiſtam caliditati. Debent enim, qui tali caloris exceſſu laborant, ſine violentia mitigari, nec foris vllam admittere caliditatem aut acrimoniam mordacem. *Omphacium quib. proſit.* Hinc eſt, quod ſumme ardoribus omphacium proſit, inquit Galenus, *cap. lib. 4. de ſimpl.* ſiue ori ventris impoſitum, ſiue aliis partibus, quas refrigerare lubet.

Frequentius autem per os ſumitur, tam alimentis ad voluptatem, quam medicamentis ad ſanitatem mixtum. Eo enim alterata iuſ ula faucibus & palato gratiſſima ſunt, eo acidulata condimenta appetitum reuocant: atque eius vſu iecoris feruor extinguitur, ſanguinis æſtus temperatur, venter alimenta non auerſatur: hæc autem omnia rite præſtat ſyrupus ex eo paratus, quem officinæ de *agreſta* vocant.

Licet autem ex vua qualibet immatura omphacium poſſit haberi optimũ, in Gallia tamen ex ea tantum ſub finem æſtatis, & ante vindemiarum tempus exprimitur, quam vitis alba promit, in hortis culta, cuius palmites longiores, craſſioreſq; ad topiariorum pergulas & fornices deduci ſolent; quæque racemos profert oliuarum fere magnitudine, ſucco multo turgido, ex quibus vel etiam maturis cum vix bonum poſſit vinum haberi, ex iiſdem nondum maturis optimum habetur omphacium: à cuius ſaporis affinitate, oleum ex oliuis immaturis expreſſum, acidulumque, omphacium dicitur.

CAP. V.
De ſacharo.

SACHARVM antiquioribus incognitum, nunc tam frequens eſt, vt Ironia quadam, *pharmacopola, ſine ſacharo*, vocetur, cuius officina eo non luxuriat. Non à cœlo deciduum eſt, roris inſtar, nec ex plantarum foliis colligitur, vt putarunt hi, qui tantum nomine tenus, idipſum veſtigarunt, ſed ex arundinacea planta, quæ non ſolum in India, ſed in multis aliis Aſiæ & Aphricæ locis, vberrime fruticat. Nunc in quibuſdam Galliæ hortis prouenit, ſed vix hyemis ſæuitiam aufugit ſecura.

Eſt igitur arundo planta hæc ſacharifera, *Planta ſacharifera.* ſeptem, octove pedes longa craſſiſſima, geniculata, foliis vtrinque multis, longis, anguſtis, ſtriatis obuallata, fungoſa, medulloſa, & intus dulciſſimi ſucci vbertate referta, qui vel inciſo trunco, inſtar lacrymæ cuiuſdam ex arbore ſtillat; vel medulla à cannis apertis, inciſiſque ſecreta, & ignis vi tãdiu elixa; donec totus liquor in ſacharum, ſalis modo in fundo vaſis, concreuerit. Radices promit cannæ noſtratis æmulas, ſed minus lignoſas, magis ſuccu-

ſucculentas & dulciores, à quibus germina quædam erumpunt, quæ auulſa & legitimo tranſplantata tempore virent & adoleſcunt. Comoſos flores gerit, vt arundines, inter quas numerari recte, vel eius ſola facies ſuadet.

Succus ex ea tractus, vnica coctione imperfecte elaboratus, adhuc rubet, & ſacharum rubrum nonnulli, alii ſpumam ſachari nominant. Quando coctione longiore & elaboratiore magis defæcatur, albicatq; plurimum, ſacharum abſolute vocatur. Ex Madarenſi & Canarienſi regione albiſſimum quoddam defertur, quod vt candore, ſic dulcedine & ſuauitate alio quouis ſacharo præfertur, quod officinæ ſacharum Madarenſe nuncupant. Sæpe tamen quoddam minus album inſtitores aduehunt, illo non minus bonum. Multi enim, vt Madarenſe ſacharum ementiantur, commune cum lixiuio quodam eluunt, excoquũt, & portionem nigriorem abſtergunt; hocque pacto albiſſimum quidem reddunt, ſed minus dulce, minus gratum, magis rancidum.

Sacharum Madarenſe.

Sacharum qui albeſcat.

Ex ſacharo commune Candum fit hoc modo: liquatur ſacharum cum pauca aqua, & elixatur, vt craſſus ſyrupus, qui in ollam fictilem iniicitur, in qua bacilli lignei cancellatim, decuſſatimq; aptati fuerint. Reponitur olla ſuper aſſere in loco calido, relinquiturque quindecim aut viginti dies; tum ſyrupus non concretus effunditur, & pauca aqua calida affunditur ad eluendam ſyrupi pinguedinem, qua denuo effuſa reponitur vas in loco calido, & die ſequenti frangitur, inueniunturque bacilli ſacharo cando, inſtar ſalis foſſilis, aut cryſtalli, colluceſcente onuſti.

Sacharum Candum quomodo fiat.

Eſt quoddam ſacharum minus album, minuſque craſſum, partim pulueratum, partim in grumos craſſiores redactum, quod vulgus Caſſonadam & Caſtonadam nominat, cuius non modo in popinis, ſed officinis eſt frequens vſus.

Caſtonada.

Quod ex longinquis regionibus aduehitur, in metas turbinatas pyramidũ æmulas coactum (vulgus panes ſachari vocat) vt cando minus coctum, minuſq; durum, ſic minus calidum, magiſque ad condimẽta, obſonia, & alimentorum ſapores dulcorandos & ſuauiores reddendos admittitur. Acria ſiquidem lenit, acida retundit, auſtera palato gratiora efficit, & ſaporibus omnibus gratiam affert maiorem. Vnde non tantum Seplaſiarii, ſed piſtores & coci ſacharum frequenti habent in vſu: nam ad gulæ delicias fere nihil menſis apponitur, quod aliquid ſachari non receperit. Aqua enim, vinum, fructus, caro, piſces, & reliqua edulia, potulentaque ſi diſpliceant, ſacharum permiſceas, & venter poſtea nullus auerſabitur.

Eſt autem ſacharum omne calidum, ſed moderate, & linguæ ſcabritiei, pectoris aſperitati, tuſſi & ſputo mouendo conducit, ſed dentibus officit: eos enim nigros reddit, & mobiles, & rubigine inficit. *Vires.*

Cap. VI.

De melle.

SCRIBIT Athenæus, Cyrinos Corſicæ incolas ideo longæuos eſſe, quoniam melle vtantur aſſidue: Et interrogatus Democritus, quonam pacta ſanus quis poſſet diu viuere? *Si interiora*, reſpondit, *melle rigaris, oleo exteriora.* [*Galen. cap.* 11. *lib. de atten. vict. rat.*] Mel enim cum ſit dulciſſimum, ſuccum gignit tenuiſſimum, & in [*cap.* 8. *lib.* 2. *de facult. nat.*] ſenibus ſanguinem optimum; in iuuenib. tamen & bilioſis facile vertitur in bilem: nam quod in melle dulce eſt, ait Actuarius *cap* 8. *lib. de ſpirit. anim. mot.* in bilioſum humorem mutetur, neceſſe eſt.

Eſt vero facilis hæc mutatio, quia, *teſte Paul.* 4. *cap. lib* 1. *de Synopſ. & Oribaſ. lib.* 5. *collect.* calefacit & exſiccat ordine ſecundo, adiunctamq; habet dulcedini acrimoniã. Præſtantiſſimum ſiquidem eſt mel, quod hiſce duobus excellit, hoc eſt, *quod dulciſſimum eſt, ſimulque & acerrimum* ex Galeno *cap.* 17. *lib. de Antidot.* Muſtum vero ex vuis dulcibus expreſſum, & ad dimidias tertiaſ-

Mel præſtantiſſimum quod.

Muſtum quid.

ve coctum, licet melli dulcedine non vbique cedat, vt aqua, tamen obtuſum eſt, nec ſenſum vellicat.

Solum autem mel quaſi [*cap.177.lib.de ſimplic. Gal.*] compoſitionem in ſe habet, quia ex multarum herbarum ſucco vel flore colligitur; & omnibus valetudinibus prodeſſe poteſt maxime tamen ſenibus, temperamento frigidis, & hyemis tempore: nam vbi [*cap.16.lib.4.ſimplic.*] calorem nactum fuerit, bilem procreat.

Hiſtoria notanda. Hinc duorum concertationem irridet Galenus *c.5.lib.1.de alim. facult.* quorum alter mel ſalubre, alter inſalubre affirmabat, vterque ex illato ſibi à melle affectu coniectans: Sed neuter intelligebat, homines non vnum ab initio temperamentum habuiſſe; neque ſi habuiſſent, immutabile ipſum ætatis decurſu tueri potuiſſent. Alter enim erat ſenex & pituitoſus; alter vero iuuenis & bilioſus.

Mel quid. Eſt vero mel *ſecundum Galen.c.177.lib. de ſimpl.med. ſuccus roris cœleſtis, ab apibus collectus:* nam cum omne alimentum vel ab animalibus, vel plantis deſumatur, mel ab vtroque eſt ſecretum. Oritur enim in plantarum foliis, aut floribus, neque eſt earum ſuccus, neque fructus, neque pars, *Vnde fiat.* ſed eiuſdem cum [*cap.38. lib. 3.de alimen. facult.*] rore generis, nec tamen aſſidue, nec copioſe, vt ille, prouenit.

Ad illius autem bonitatē vel malignitatem aliquid accedit ex [*cap.61.lib.2.collect. Oribaſ.*] plantis, ex quibus colligitur, vnde *Mel venenatum.* venenatum dicitur illud, quod in *aconitis* ex apibus excerpitur, vt [*cap.52.lib.Paul. Ægin.*] Heracli enſe; & amarum eſt, quod ex Ponto aduehitur, vbi abſynthiorum prouentus luxuriat.

Debet autem mel colore pallidum eſſe; conſiſtentia, neque craſſum, neque valde concretum, neq; dilutum, ſed vnitum omni ex parte. Optimum eſt, *quod præter dulcedinem, thymi acrimoniam præ ſe fert, ſed tamen odorem eius non reddit*, ex Oribaſio *cap.61.collect.*

Porro *vt mel longiore coctione amareſcit, ſic quoque aſſeruatione longiore*; nam pater Galeni [*cap.11.lib.de antid.*] mel quoddam habuit ita amarum, ac ſi in Ponto natum foret, eo in tractu, vbi ex abſynthio apes mel colligunt, idipſum tamen & Athenienſe & optimum fuiſſe dicebat. Verum temporis diuturnitate amarum euaſiſſe. De melle fuſius diſſerere, ſuperuacaneum eſſet, cum de eo iam abunde *in cap.3.lib.3.Inſtitut.* locuti fuerimus.

Cap. VII.

De manna.

PRÆSTANTISSIMVM naturæ donum & miræ diuinitatis plenum eſt manna, nō modo, quæ præter naturæ leges, Iſraeliticis alendis è cœlo pluit, ſed quę nobis quotidie medicandis mellei aut ſacharei roris modo, è Iouis nubibus, ſuper frondes exudat. Non minus enim, vt illi ſuas olim grādines ſachareas, nunc noſtrates agricolæ vulgarem & granatam mannam mirantur, dum exultantes canunt; *Iupiter melle pluit:* hinc aëreomeli, Arabice *Tereniabin*, *Aeromeli.* & à ſacris paginis mutuato nomine, *manna* dicitur; cui ſolum nomine tenus conuenit manna, vel potius manna thuris, quę *Manna thuris.* velut *pollen thuris* eſt, ex magnis faſciculis concuſſu eliſis, proueniens: fragmenta enim exigua & micæ congeruntur, colliguntur que pro manna thuris. Eſt alia *Manna Larigna.* quædam manna *Larigna* dicta, ex effractis laricis ramis collecta. Vtraque tamen licentioſe nimis mannę nomen aſſumit. Nam manna proprie & ſecundum Medicos vſurpata (de Man-hu enim ſeu *Man-hu.* Manna Hebræorum non loquor) eſt *velut* *Manna quid.* *ros cœleſtis, dulcis & gratus, qui ex aere ſudoris inſtar exudans, ſublucanis horis, ſuper frondes & ramos arborum, herbarumq; delabitur, & breui concreſcit, ac gummi modo concreſcit.*

Quæ ex frondibus colligitur, præſtantior eſt, vocaturque vulgo manna de folio; *Manna de folio.* vt peſſima eſt, quæ de terra nominatur. Præſtantiſſima vero cenſetur Calabrien- *Manna Calabrienſis.* ſis, & maxime quæ ex Oenotriæ quodam

loco defertur, in quem ſingulis æſtatibus deſcendit, & ab omnibus excerpitur. *Braſſauol.in exam.ſimpl.*

Hiſtoria. *Hunc autem locum reges Neapolitani olim occluſerunt*, inquit Braſſauolus, *ne quis ſine vectigali aſſumeret.* Occluſo loco deſiit manna, nec deſcendit. Eo recluſo & vectigali remoto, iterum deſcendere cœpit. Sed rurſum clauſo loco & recluſo, & poſtea clauſo ceſſauit, ita vt reges poſtea liberum locum reliquerint, & omnibus colligere permiſerint. Idem ſcribitur de Tragaſæo ſale in Epiro, cui cum vectigal iniunxiſſet Lyſimachus, euanuit, mox dempto, ſuccreuit. *cap.12.lib.9.Rhod.cal.*

Sed ne longius à propoſito diſcedam, frequens eſt in Gallia quædam manna *Brianſonnenſis* dicta, quæ Calabrienſis inopia medicum aliquando venit in vſum, licet multo minus idoneum. *Brianſonnenſis manna.*

Manna maſtichina. Eſt & alia quædam, *maſtichina* dicta, rotunda: quæ è ramis & foliis arborum, ventorum impetu in terram delabitur, grandinis modo, nec à cœlo aut aere decidit: verum improprie manna vocatur, cum verius ſit lachryma, & veluti ſaliua arborum concreta.

Mannæ qualitates. Manna temperata eſt, aut paulo calidior, guttur, aſperam arteriam & thoracem lenit, aluum blande mouet, & ſeroſos humores purgat, maxime vero id præſtat manna granata, vt Calabra, non Tereniabin, quod mannam quandam inſtar mellis liquidam eſſe, Arabes ſcripſerunt, quo non vtimur, quia caremus. *Tereniabin.*

CAP. VIII.

De floribus cordialibus, & primum de violis.

VIOLA ἴον Græcis dicta, in opacis & aſperis locis ad murorũ baſim, & hortorum margines naſcitur, & aliquando in pratis. Viret toto anno; flores ſæpe Februario; ſæpius Martio, vnde viola Martis dicitur, interdum quoque autumno, ſi cultus adhibeatur, folia gerit hederæ non multum diſſimilia, ſed minora, tenuioraq; cauliculis, vel potius pedunculus ſtatim à radice prodit, cuius extremo flos ex cœruleo purpuraſcens irini odoris æmulus adnaſcitur. Semen minutum in rotundis folliculis extrema fere æſtate producit.

Eſt autem viola martia multiplex, ac colorum variorum; quædam enim alba eſt, alia violacea, alia inter vtrumq; media. Datur & alia, quæ ſurrectis & duriuſculis cauliculis ſeſe erigit; quibus floſculi purpuraſcentes emergunt. Eſt & alia tricolor, in locis ſiccioribus naſcẽs, foliis anguſtioribus, longioribus & laſciniosis, caulibus quadratis tenellis, ſucculentis, brachiatis & reptantibus. Ab eius trino colore quidam ex recentioribus herbam trinitatis nominant: alii violam flammeam, vulgus Gallorum minutam penſeam. *Violarum differentiæ.* *Minuta penſea.*

Aliæ quædam paruæ admodum ſtirpes violarũ nomine donantur, quæ quod nunquam vel rariſſime ad medicos adhibetur vſus, vt viola mariana & matronalis, omittuntur. Martia vero tota vſurpatur; nam flores, quod vim habeant cor exhilarandi, medicamentis cardiacis fere ſemper commiſcentur: ſemen & folia, quod malactica ſint, enematum decoctionem & cataplaſmatum confectionem ſæpius ingrediuntur. Floribus autem violarum vim ineſſe refrigerandi, omnes aſſeuerãt, acrimonia tamen, quam in ore, dum maſticantur, relinquunt, cuiuſdam caloris eſſe participes, denunciat. Sed quia fugax eſt iſte calor, qui àb exuperante frigiditate vincitur, frigidos Medici credunt. *Vires.*

CAP. IX.

De flore bugloſſi.

BVGLOSSVM, à bubulæ linguæ figura, quam nõ inepte refert, ſic dictũ, quod vi magna polleat ad hilaritatem inducendam ex Dioſcor. & Plinio εὐφρόσυνον nominatur: folia gerit longa, lata, aſpera, ſymphiti ſimilia, ſed anguſtiora, breuioraque, nec ita obſcure virentia. Cauliculos gerit bicubitales, brachiatos, hiſpidos, flores ſtellatos, cœruleos, nitentes, quod ſemen conſe- *Deſcriptio.*

conſequitur oblongum, obſcurum, medulloſum. Radice fulcitur longa, craſſa, exterius nigricante, intus alba, ſucculenta, dulci. Naſcitur tum in hortis, tum in ſabuloſis & campeſtribus locis.

Hortenſis ſiue naturã, ſiue effigiem ſpectemus, nullæ ſunt varietates, niſi in florũ colore, qui in quodam albus, in alio purpureus, vt in quodam Italico, in vulgari cœruleus. Verum ſylueſtis multæ diuerſitates agnoſcuntur: aliud enim perpetuo virens dicitur, quod nullo cœli ſtatu marceſcat: aliud aſperũ & Echioides, cuius folia bullis prominulis, cum rigida ſint admodum horrent, perperamq; à nonnullis pro Anchuſa ſumitur, à cruore, quo radix eius inficit, ſic nominata.

Bugloſſum calidæ & humidæ, vel potius mediç eſt temperaturç; vnde inter plantas exhilarantes numeratur, quod etiã Galenum *cap.* 80. *lib.* 6. *de ſimpl. med.* agnouiſſe certum eſt, qui bugloſſum vino immerſum lætitiæ & hilaritatis cauſã eſſe ſcripſit.

CAP. X.

De flore borraginis.

Differentia inter bugloſſum & borraginem.

BORRAGO cuiuis notiſſima, bugloſſo non parum foliis & viribus affinis eſt: vtriuſque enim folia longa ſunt, ad bouinç linguç figuram accedentia, ſed borago eadẽ breuiora & latiora gerit, & adueniente hyemis rigore cito marceſcit, ac commoritur; bugloſſum vero ſtat vegetum, nec ſegniter frigus perfert, præſertimque eius radix, vt & folia, quæ non longe à terra recedunt. Flores patulos edit cæruleos, & interdum albos, atque ampliores, quam bugloſſum, in quorum medio velut centro, coronis quædam fuſca, extremo acuminata quaſi defixa eſt.

Naſcitur in fundo quouis, ſed altius viret in humidiore & pingui. Floret tota æſtate, atque etiam autumno, dum tardius ſeritur. Semen nigrum profert, in reliquis idem cum bugloſſo.

Vires.

Folia in iuſculis ſumpta peculiarẽ dant gratiã, & aluũ ſubducunt; atq; in vinũ coniecta, potantibus animi lætitiam & voluptatem adferre viri graues ſcripſerunt, iuxta illud; *Ego Borrago gaudia ſemper ago.* Flores in acetariis oculos & fauces recreãt, & in medicamẽtis virtutẽ cardiacã augẽt.

Borrago ſemper virens.

Huic valde cognata eſt alia ſtirps frigoris patientiſſima, quæ modo bugloſſum, modo borrago ſemper virens nominatur: vtriuſque enim effigiem & naturam præ ſe fert, & viribus iiſdem pollere creditur. Naſcitur in locis campeſtribus multis, & ab his, qui ſimplicium varietate delectantur, in hortis ſeritur, & colitur.

CAP. XI.

De communibus quatuor emollientibus, & primum, de maluis.

QVATVOR ſunt emollientes herbæ cõmunes, *malua, althæa, viola nigra, & acanthus*, ſeu *branca vrſina*, quib. adhuc aliæ quatuor minoris famæ adiunguntur, *mercurialis* nempe, *parietaria, ſicla*, vulgo *beta, & atriplex.* Omnium ſiquidem vſus æque celebratur decoctis enematum, & cataplaſmatum emollientium parandis.

Malua vnde ſic dicta.

Eſt autem malua, ſic ob præcipuã molliendi vim dicta, vel hortenſis, quæ cultu & mangonio aliquãdo arboreſcit, & in altiſſimã aſſurgit proceritatem: vel ſylueſtris, quæ cuiq; nota eſt: vbiq; enim foliis quam plurimis luxuriat, craſſiuſculis, circinatis, anguloſis. Flores tota çſtate promit, ex purpureo pallidos: Radices puſillas, longas, lignoſas; ſemen paruũ, planũ, ac orbiculatũ.

Maluarum differentiæ multæ.

Multæ autem maluarum agnoſcuntur differentiæ. *Prima* nomẽ generis retinet, quæ vbiq; viarum & arearum prope vrbes importuna ſæpe germinat. *Secunda*, minus copioſa, puſilla magis, ramulis repit minoribus, prope rudera & inculta pagorũ loca, floſculis purpureis albicantibus.

Arboreſcẽs.

Tertia dicitur *arboreſcens*, quæ inſtar fruticis aſſurgit, ſenum & octonũ cubitorũ. Quarta à multiplici, qua pollet facultate, dicitur *Althea*, à Latinis *Biſmalua*, & *Ibiſcus*: Maluacea .n. habet folia, lenia, ob-

Althea.

 longa,

longa, incana, flores albidiores, & ſemina cæteris maluis ſylueſtribus ſimilia.

Radices profert craſſas, longas, rotūdas, in multos ſurculos diuaricatas, ac plurima mucagine prægnantes. Thirſi eius ſurrecti folia proferunt maluacea, oblonga, incana, & aliquantum tomentacea; flores ſubalbidos, & ſemen paruum, planum, ac orbiculatum, vt cæteræ maluarum ſpecies. Calefacit gradu primo, facultatemq; habet digerendi, laxandi, & pus coquendi.

Alcea. Quinta dicitur *Alcea*, quæ facie maluæ prodit, ortu & cauliculis, ſed altius inciſis: Ex radice prodeūt numeroſa virgulta, ſeſquicubitalia, floribus rubellis ornata; quibus defluxis, ſemen emergit rotundum, compreſſum reliquarum maluarū modo.

Tranſmarina. Sexta vocatur *tranſmarina* & *roſacea*, à floris roſei elegantia & ſimilitudine. Cuilibet genti notiſſima eſt, cùm in hortis ſata & culta multos annos perduret, radice denuo primo vere ſeſe propagante.

Althea varietates. Ad maluarum familiā referuntur Ibiſci quædam ſpecies, videlicet *althea arborea altheapaluſtris, althea Theophraſti floribus luteis.* Totidem adhuc alceæ inueniuntur differentiæ, vulgaris, exotica & fruticoſior, quæ eſt folio pentaphyli.

Vires. *Malua omnis vim habet emolliendi*, vnde nomen; eiuſque folia decocta tritaque proſunt ſacris ignibus & ambuſtis. Valet & contra venena impoſita, & dolores ab ictibus apum & veſparum excitatos leuat.

CAP. XII.

De acantho, ſeu branca vrſina.

ACANTHI vox non ſolùm ad ſpinoſas plantas, vt carduos, ſed alias multas hortenſes nullis aculeis horridas refertur, vt ad cynaram, ſeu ſcholimum, & ad brancam vrſinam, officinis acanthum dictam, quam nonnulli *marmorariam* vocarunt, quod olim in columnarum epiſtilliis eius folia inſculpta viderentur.

Deſcriptio. Naſcitur in hortis & locis humentibus, ait Dioſcorides: folia promit longa, lata, pinguia, læuia, nigricantia, inciſuris erucæ modo diuiſa: caulem bicubitalem edit, læuem, digiti craſſitudine, à medio ad verticem ex interuallis exornatum foliolis quibuſdam oblongis, velut nucamentis parum acuminatis, ſed non ſpinoſis, è quibus flos candicans erumpit: ſemen illi oblongum eſt & luteum: caput thyrſi ſpecie.

Subſunt radices mucoſæ, longæ, rubentes, glutinoſæ, quarum nullus aut rarus in medicina vſus, etſi vſtis & luxatis illitæ proſint, potæ moueant vrinam, & tabidis conferant: folia enim tantum vſurpari ſolent ad enematum decocta, cui ſoli duntaxat vſui tota planta deſtinatur, & à Pharmacopœis ſeritur, & ſeruatur in hortis: ſylueſtrem enim apud nos reperire, perrarum.

Brancam vrſinam nonnulli vocari contendunt, quod eius folia pedes vrſæ anteriores referant. Inuenimus & Pæderotam & melamphyllum nuncupari. *Pæderota.*

De viola, quæ inter quatuor emollientes præcipuas numeratur, abunde *ſupra* locuti ſumus.

CAP. XIII.

De aliis emollientibus, & primum de Mercuriali.

MERCVRIALIS à Mercurio nomen habet, à quo inuēta perhibetur, vnde Græcis ἑρμοῦ βοτάνιον ſæpe, ſæpius tamē *Linozoſtis* vocatur. Eius duæ ſunt differentiæ; prima dicitur mas; ſecunda fœmina, vtrique ſurculi rotundi, leues, geniculis aliquot aſperi, cubitales, brachiati, folia circa hos multa ſunt, oblonga, mucronata, ambitu ſerræ modo inciſa, ozimi foliis affinia. Semina maſculæ bina ſimul iuncta, pediculis cohærentia, è foliorum ſinu prodeunt, aparines ritu: fœminæ vero exiguę, ſpicæ erumpunt cum floſculis muſcoſis, racematim cohærentibus, quo tabeſcentes ſemen nullum conſequitur. *Linozoſtis. Differentia.*

Æſtate

Vires.

Æſtate integra viret, hyeme perit, vere redit. Eius vires maxime ſe produnt, & expetuntur ad aluum exonerandam; eiuſque ſucco conficitur mel, mercuriale dictum, ad ſopitam vim expultricem ciendam, & aluum detergendam, eluendamque aptiſſimum.

Eſt & tertia mercurialis *Cynocrambe* dicta, ſeu mas ſylueſtris, quæ paſſim ſecus vias, & in locis vdis naſcitur, quæ quod mari multum affinis ſit, placuit eius nomine, cum viris literatis inſignire.

CAP. XIV.

De parietaria.

PARIETARIÆ plantæ vulgaris & ancillis ipſis notiſſimæ multiplex appellatio effecit, vt quid ea ipſa eſſet, & quo nomine inſignita legitime, viri docti dubitarint. Frequentius autem in arte pharmaceutica *helxine* nuncupatur, qua tamen voce plãta gemina à Dioſcoride deſcribitur: Prima cognominatur Ciſſampelos, eſtq; conuolUuli ſpecies, quæ naſcitur in ſepibus, vicinaſq; ſtirpes amplectitur: Altera in parietibus & maceriis, vnde *parietaria*, & *herba muralis* dicitur; vt etiam *helxine*; quod veſtib. hæreat, floſculos emittit herbidos, pallentes, muſcoſos, & folia admodum hirſuta, quæ quod detergendis vitreis calicibus aptiſſima ſint, à nonnullis *vitreola* nuncupatur. A quibuſdam quoq; herbam venti nominari comperio, ſed id nominis æquius ſibi vendicat anemone, vt ſuo loco dicetur. Cum autem parietaria vulgaris ſit notitiæ, longiori deſcriptione non eget.

Muralis herba.

Vires.

Vim habet refrigerandi & detergendi, & illitu condylomata & inflammationes ſanat. Cum oleo vel butyro frixa, & regioni renum admota nephritico dolori prodeſt, & meatus reſerando calculi excluſionem mouet & accelerat. Ob id recte ſyrupi de althea confectionem, ex Fernelii ſtatuto ingreditur.

CAP. XV.

De beta & atriplice.

Differentia.

BETA vel rubra eſt, vulgo nigra dicta, vel candida, vel flaueſcens: tot enim colorum varietates in his reperiuntur. Rubra adhuc eſt duplex; vna vulgaris, ab aliis, radice, foliis, colore minime diſtincta, ſed colore tantum; alia Romana, quæ magis nigricat, radicem craſſiſſimam habens rapi modo, vnde & *beta-rapa*; à multis ſatis proprie *beta erythroriſos*; à Fuchſio, *rapum rubrum*; ſed improprie nuncupatur.

Beta-rapa.

Candida inter cibos magis recipitur. Eius tamen ſuccus potius vſurpatur ad errhina: ſua enim facultate nitroſa pituitam è cerebro deducit: hinc colligitur, betam non adeo fatuam ſeu inſipidam eſſe, vt putauit Martialis, ſtomachum enim laceſſit & grauat parumq; nutrit, vnde menſis tantum ruſticorum & pauperum apponitur, niſi quis prima menſa ad ciendam aluum illa velit vti; maxime vero candida, quæ vt potius ventrem, ſic rubra veſicam proritat & exonerat. Optime igitur ad confectionem *diacaſſiæ* accedit.

Atriplex.

Atriplex quoque vulgo *arrochia*, Græcis *ἀτράφαξις* dicta, inter herbas emollientes optimo iure numeratur. Inter enim olera vix datur vnum, quod facilius & efficacius aluum ſubducat.

Vires.

Refrigerat enim primo receſſu, humectat ſecundo; eſtque qualitatis omnis expers, hoc eſt, fatua & inſipida, atq; aquaticam & vliginoſam habet naturam: ob id citiſſime ſubit inferiora, & aluum aperit.

CAP. XVI.

De quinque capillaribus, & primum de vero capillo veneris.

QVINQVE affines herbę, capillares in Officinis appellantur. Capillus veneris verus, ſeu *adiantum verum adiantum commune, aſplenium, ſeu ſcolopendrium, Ceterach*, vulgo dictum *Polytrichum*, ſeu *trichomanes*, & *ſaluia vita*, ſeu *ruta muraria*. Sunt qui epithymum & cuſcutam verius

capillares dici exiſtimant, quod crines & capillamenta melius referant: proinde nõ tam à forma, quam facultate, qua pollent ad tingendos capillos & amiſſos reſarciendos, quinque herbæ prius enumeratæ capillares dici videntur.

Herba capillares vnde habeant nomen.

Adiantum verum.

Capillus autem veneris verus nullibi frequentius inuenitur, quam in tractu Narbonenſi: raro in reliquis Galliæ partibus præſertim frigidioribus prouenit, & qui Lutetiæ anno præterito late vireſcebat in horto Ioan. Gonerii Pharmacopœi meritiſſimi, præ rigiditate hyemis anno 1608. periit.

Deſcriptio capilli veneris veri.

Herbula eſt ſine caule, flore, ſemine naſcens in locis verrucoſis, petroſis, vmbroſis, vdis, & in fontium aſperginibus. Pro caule cincinnos habet pluſculos, capilloſos, fuſcos, quibus adhærent paruula folia, ac tenella, coriandri foliis non multum diſſimilia, vnde à Meſueo *coriandrum putei* vocatur. Nomen autem adianti datum fuit, quod aqua perfuſum, vt etiam cæteræ ſpecies, οὐ διαίνεται, hoc eſt, minime madēt, aſſerente Theophraſto *cap. 13. lib. 7. de hiſt. plantar.* quod tamen aſſerendum non eſt de longiore maceratione, nam ſi diutius aquæ fuerit immerſum, perinde ac aliæ plantæ madeſcit.

Vires.

Adiantũ in caliditate & frigiditate ſymmetrum eſt, ex Galen. *lib. 6. de ſimplic. med.* verũ deſiccat, extenuat, digerit, alopecias capillis veſtit, ſtrumas & abſceſſus diſcutit, lapides frangit epotum, & mirum in modũ thoracis, hepatis, renum & lienis affectib. opitulatur. Vires illius profuſe à Meſueo *cap. 20. de ſimplic.* deſcribuntur.

CAP. XVII.

De adianto vulgari.

PRÆTER adiantum verum, quod abſolute dictum capillum veneris verum portendit, Theophraſtus *cap. 13. lib. 7.* duas adhuc eiuſdem nominis plantas humiles notat, Adiantum videlicet album & nigrum: vtrique tamen ramuli nigro colore nitent; folia ſimilia, criſpa nempe, denſa & punctulis rubigineis alterá parte conſperſa, atque prorſus eædem vires: ſed cum alterum cauliculos, neruuloſue proferat nigriores, & obſcuro virore magis ſaturatos, nigrum vocatur. Miſero ægrorum damno hallucinantur, qui pro vtroque dryopteridem vſurpant.

Adiantum cur dictum.

Miraculo quidam nimis creduli tribuũt, quod aqua perfuſum non madeat, vt dictũ eſt, aut aquam ita reſpuat, vt ſiccum ſemper videatur: ſicq; ab euentu nomen adiãti detortum. Verum longior eius in aqua demerſio, infuſione contrariũ docet: nonnulli putant, ſic iuſtius nominari, ꝙ à pluuia deſcendente non cito madeat, pennarum annatum ritu; vel aquarũ margines, ac puteorum parietes circumueſtiens, aquam tamen quaſi fugiens non attingat; perinde ac hyrundines, quæ in hominum ædib. delectantur & nidificant, ab hominibus tamen contrectari & cicurari nuſquam patiuntur.

Adiantum porro ex radice puſilla, filamentis pluribus compacta & nigra exiles ſurculos emittit, iunceos, rectos, ſeſquipalmum altos, & aliquando longiores, ex herbido nunc pallentes, nunc nigricantes, foliolis mollibus vtrinq; veſtitos, filicis maris diuiſura, ſitu, & ritu, ſed multo tenuioribus & minoribus, altera facie magis, altera minus virentibus, & punctis aliquot maculatis. Locorum opacitate gaudet, perpetuo viret, folia non amittit, ſed nec florem vllum, nec ſemen edit.

Vires.

Vires adianti ad multa commendantur. Capillorum enim defluuium prohibet, vel eoſdem fluxos reparat: Aſthmaticis & ſuſpirioſis prodeſt, menſes mouet, ſtrumas diſcutit, atque eoſdem plane effectus præſtat, quos capillus veneris verus.

CAP. XVIII.

De Polytricho.

VT adianti nomine tres plantæ comprehenduntur, ſic vnica ſub triplici deſignatur. *Trichomanes* enim *polytrichum* & *callitrichum* ex herbariæ rei peritis, idē: nam

nam Trichomanes Romanis dicitur capillaris, quod fluentem capillum expleat; Polytrichum, quod capillos multos ac dēſos efficiat; & callitrichum, quaſi pulchricomum, quod eoſdem pulchriores reddat. *Ruel.cap.133.li.3.*

Sunt, qui pinnulam adhuc, alii filiculam, & nonnulli adiantum vocant.

Deſcriptio. Naſcitur in parietibus & locis opacis, & vmbroſis, & iuxta ſpecus ac fontium aſpergines, vt adiantum. Radix ei puſilla, nigra, ex qua velut capillamenta, nitida, rigida, fuſca, breuiter rumpunt; vtrinque folia paruula, optimo diſpoſita ordine, & aduerſos inter ſe pediculos habentia lentis magnitudine & effigie, ſed tenuiora, & ſubter maculis ferrugineis ſignata.

Nec flores, nec ſemen gerit, vt adianta, quibus in facultatum cōditione conuenit.

CAP. XIX.

De Ceterach.

TOTA Pharmacopolarum turba in hoc diu ſtetit errore, Scolopendrium & hemionitidem, vulgo linguam ceruinam nihil inter ſe diſcriminis habere, & vnicam plantam eſſe: ſed Medicorum vel nudis verbis, vel libris peritiores facti, nunc agnoſcunt, aſplenum ſeu ſplenium, vulgari ac barbara voce Ceterach dictum, verum ſcolopendrium eſſe, cuius folia paruula ſunt, polypodii modo diuiſa, ſubter flaueſcentia, hirſuta, anguſta, corrugata, viridia, pediculo vix palmum longo & nigricante adhæreſcentia, aduerſa ſerie diſpoſita, ita tamen, vt alia non directe aliis, vt in polytricho, ſed aliorum interſtitiis, vt in polypodio quodam opponantur.

In petris inuenitur, & opacis parietibus, atq; quibuſdam aliis locis ſaxoſis & vmbroſis. Nullo caule, ſed pediculo tenui fulcitur, nullo flore coronatur, nullo ſemine grauidatur.

Vires. Vim habet eximiam ad lienem minuendum, calculos atterendos & pellendos, vrinam mouendam, ſingultum ſedandum, & icterum ſanandum.

CAP. XX.

De Saluia-vita.

VIRIBVS & effigie proxima eſt capillaribus alia planta, quæ à ſimilitudine foliorum rutæ, cui perbelle conuenit, & à loco natali, in quo ſponte & læte viret, ruta muraria, in officinis Saluia vita vocatur. Petras opacas, manantia ſaxa, ædificia vetuſta & ſpecus amat. Et velut ſaxa diuidens è mediis eorum inciſuris erumpit, tenuibus, breuibus, & iunceis ſurculis, & velut filamentis adianthi valde ſimilibus, quib. foliola adhæreſcunt parua, craſſa tamen, inciſa, ex albido colore virentia, & ad rutam accedentia.

Tota planta vix palmum æquat, flore & ſemine vidua, perpetuoq; viret, vnde frequens eſt eius vſus per hyemem, cum ſcilicet aliæ ſtirpes deſunt, vel aridæ non ſatis conueniunt.

Vim habet meatus reſerandi, obſtructiones liberandi, excrementa mouendi, humiditates ſeroſas exſiccandi: proptèrea iecoris, lienis & meſenterii infarctibus expediendis conducit, menſes & vrinam ciet, calculos pellit, hydropi medetur, & vitiis, quæ intra ſunt thoracem, opitulatur. Falluntur, qui paronichiam eſſe putant. *Vires.*

CAP. XXI.

De quibuſdam aliis capillaribus, minus proprie dictis, & primum de Hemionitide.

A Virium efficacia, quibus ad ſplenem minuēdum pollet *hemionitis*, à Pharmacopolis vocatur nunc *aſplenum*, nunc ſcolopendrium, vt ceterach, quod ea in re cæteris omnibus medicamentis antecellit: reuera tamen hemionitis ſcolopendrium non eſt, aut aſplenum, ſeu ceterach vulgare, ſed alia quædam herba caulis, floris & ſeminis expers, & foliis tantum extra terram prodiens, vnde Phyllitis ſæpius, quaſi folioſa herba dicitur. E radice enim multis capillamentis fibroſa & nigricante folia multa exeūt, craſſa, rigida, lōga, cer- *Phyllitis.*

uorum linguæ modo, hinc ceruina lingua multis dicta, ſuperne læuia, inferne multis lineis tranſuerſis ferrugineis aſperula, Gaza herbam mulam nominat.

Herba mula.

Vires. Multi eſt ad lienem vſus, cuius non modo obſtructionem tollit, duritiem & tumorem minuit, ſed etiam hepatis affectus multos feliciter ſanat.

CAP. XXII.

De cuſcuta, & epithymo.

Deſcriptio. CVSCVTA, ſeu caſſitha herboſis fruticibus adnaſcitur, epithymi modo, nullaque radice nixa, ſed velut ab alarum ſinu prodiens cirrhis, capillamentiſve longiſſimis repit, inquit Matthiolus. Eius autem vberior eſſe ſolet prouentus in ſegete linaria, crebriſque volutionibus lini faſtigia ſcandit, vnde podagram lini officinæ appellitant.

Fuchſius non ſine ratione credit, Caſſitham primum radiculis niti, quæ tum areſcunt, quando cirrhi, ſeu capillamenta plãtam inuoluunt, à qua ſugunt alimentum: proinde temperamentum mutat & qualitatem, pro varia plantarum, quibus innaſcitur, natura, putantq; multi, epithymum & cuſcutam non differre, niſi quod hæc lino, illud thymo innaſcatur.

Differentia inter cuſcutam & epithymum. Matthiolus tamen refragatur, & effigiem vtriuſque non parum diſſimilem tradit, nec non qualitates, etiam Galeni teſtimonio. *Epithymum* enim calefacit ordine tertio, & *cuſcuta* tantũ ſecundo, ita, vt veriſimile ſit epithymum ſuas vires à thymo, cuſcutam à lino mutuari. Perperam igitur faciunt, qui podagram aliarum plantarum aſſumunt pro vero epithymo, aut cuſcuta.

Vtrique nulla ſunt folia, ſed cirrhi tantum & velut tenues, ac ſubrubræ teſtudinum fides, quibus flores paruuli, quaſi ſtellulæ albicantes dehiſcunt, puſillo ſemine grauidati, quod ſyrupi de cicherio laxatiui rhabarbaro ingreditur compoſitionem.

Vires. Vim habet abſtergendi & roborandi. Iecoris & lienis obſtructiones tollit, vrinam mouet, ictero ſuccurrit, & affectibus ab humore bilioſo & melancholico ortis prodeſt.

CAP. XXIII.

De quinque radicibus aperientibus, & primum de apio.

RADICES aperientes multæ ſunt, quarũ quinque cæteris dignitate quadam præferuntur, ex quib. tres hortenſes ſunt, *petroſelini, aſparagi, fœniculi*; aliæ agreſtes, quæ ſcil. in locis incultis naſcuntur, *apii & ruſci*.

Apium autem Latinis, & ἄπιος Græcis multum inter ſe diſſentiunt, vt & Perſilium vulgo dictum, & petroſelinum verum. *Apium.*

Nam apios ex Dioſcor. *cap.177. lib.4.* folio conſtat rutaceo, breui, caulibus ternis, aut quaternis, humi proſtratis, radice exterius nigra, intus alba, pyri effigie, & corpus ſuſque, deque mouet, licet non ita vehementer. Atque aliquando apios pro forma pyri, aliquando pro ſapore fatuo aut vix perceptibili ſumitur. *Apios.*

Apium vero ſic vulgo dictum, ſeu Selinon, vel potius eleoſelinũ, vt Dioſcorides *cap.75. lib.3.* nominat, apio ſatiuo, perſilio, vulgo dicto, ſimile, ſed grandius; Ad eadẽque efficax, ſed propter ingratum ſaporem & odorem, inter olera minime locum habet.

Naſcitur in locis, vt plurimum incultis, vdis ac riguis, vnde Paludapium non improprie nominatur, & apium ruſticum.

Calidum eſt ſecundo gradu, ſiccum tertio, [*Galen. lib.* 8. *ſimpl.*] menſes & vrinas mouet: flatus quoque diſcutit, & magis ſemen, quam ipſa herba, valetq; ad aranearum morſus, ait Plinius. Radix vero ſæpiſſime vſurpatur ad diducendos meatus, & obſtructiones liberandas, folia comeſta pulmonibus conferre putantur. *Vires.*

CAP. XXIV.

De Petroſelino.

QVOD veteres apium hortenſe, ſeu ſatiuum

tiuum vocarunt; nos petroſelinum noſtras, ac vulgare perſilium, hortis omnibus frequentiſſimum, & iuſculis, ac cibis condiendis familiariſſimum vocamus, quod non niſi in hortis lætum ac copioſum viret; in quibus ad gratiam, quam cibariis admixtum cōcedit, ſedulo ſeritur; & in locis tam calidis, quam frigidis vberrime prouenit, modo pinguibus, adſitque iugis humor, cuius rigatu facile animetur; vnde nullum cœlum & ſolum reſpuit, modo cultum. Semen autem illius omnium tardiſſime germinat, nimirum quadrageſimo die à ſatu, & nonnunquam quinquageſimo.

Folia fert coriandro ſimilia, criſpata, radices longas & capillatas, eſui gratiſſimas, medicinæ vtiliſſimas.

Vires. Dantur vtiliter calculoſis, ictericis, & iis mulieribus, quibus ſtati menſes non procedunt, nec non his, qui vrinæ difficultatibus laborant.

CAP. XXV.

De aſparago.

Vnde aſparago nomen. ASPARAGI dicuntur ſic, *quod in virgultis aſperis naſcantur.* Eorum enim ſcapi aſperi ſunt, non læues, vel *quia ſua ſponte ſine ſatu proſiliant*; Ex arietis quippe tuſis & defoſſis cornibus prodire viri grauiſſimi ſcripſerunt: Olerum tamen & aliarum plantarum recentiſſimi turiones, ac tenella germina, priuſquam in folia explicentur, ex veterum placitis aſparagi nuncupantur.

Corruda. Eſt vero aſparagus vel ſylueſtris, *corruda* dictus; vel hortenſis, ſeu ſatiuus; Et vterque vulgaris notitiæ, inquit Dioſcorides *c.* 151. *lib.* 2. multis ramis & foliolis longis, tenuibus & numeroſis ſe arrigit, quæ inſtar fœniculi in capillamenta abeunt.

Hoc olus ſiccitate lætatur, & rigationem auerſatur frequentem, ingruente tamen Autumno, dum irrigantur, thyrſulos edunt teneriores & magis ſucculentos.

Vires. Subſunt radices rotundæ & numeroſæ, quæ vim habent aperiendi, meatus diducendi, iecur & renes obſtructionibus liberandi, felle ſuffuſos ſanandi, menſes & vrinam mouendi.

CAP. XXVI.

De fœniculo.

FOENICVLVM ad varios vſus totum celebratur: nam coma tenella acetariis mixta ſuauitatem addit; Semen cum *ſenna* decoctum ab ea flatus & tormina excitari ſolita diſcutit, aliaque innumera, vel per ſe, vel aliis commixtum, beneficia præſtat; Radices obſtructionibus expediendis vnice commendantur.

Planta eſt ferulacei generis, hominis interdum proceritatem ſuperans, caule geniculato: fungoſa intus medulla, cortice exterius læui, & herbaceo, folio peucedani, tenui, longo, molli, capillaceo, grato odore, muſcario rotūdo, patulo, lato, ſubluteo, in orbem circinato, ex quo ſemen nudum, oblongum, ex pallido flaueſcens dependet: radice longa, craſſa, alba, odorata.

Sunt vero duæ fœniculi ſpecies; prima Græcis dicitur *marathrum*, cuius adhuc duæ agnoſcuntur differentiæ: vnum dulce eſt, in Italia frequentiſſimum: Alterum vulgare, cuius ſemen eſt acrius & minutius. *Marathrū.*

Secunda ſpecies dicitur *erraticum*, ſeu *Hippomarathron*, à magnitudine ſic appellatum, ſatiuo enim grandius ac procerius eſt, & in Mauritania nonnunquam duodecim cubitis aſſurgit, craſſitudine quatuor palmorum, ſemine miliaceo, radice alba & odorata.

Fœniculum calefacit tantum gradu ſecundo, aut in principio tertii. *Vires.*

Contra ſerpentum ictus in vino pótum confert, menſes & vrinas mouet, lac generat, ſuffuſis medetur.

Hippomarathrum vero ad omnia fœniculo efficacius: Potenter enim menſes pellit & vrinas, calculos eiicit, regium morbum purgat, & contra ſerpentum morſus nihil æque conducit.

Elaphoboſcum. *Elaphoboſcum* nonnulli inter fœniculorum genera recenſent, quod ei fœniculaceus ſit caulis, vt & muſcarius, folia tamen valde diſſimilia, vt & color, odor, ſapor, virtus & facies. A quibuſdam ocellus ceruæ, ab aliis gratia Dei vocatur. *Ocellus.*

CAP. XXVII.

De Ruſco.

RVSCVS, & Officinis Bruſcus, videtur eſſe myrthacantha, ſeu ruſcus ſylueſtris: Exurgit enim facie & foliis myrtheis, ſed rigidioribus, durioribus, mucronatis & inodoris. Virgultis adhæreſcunt baccæ prærubræ, magnitudine ceraſorum, quibus nuclei bini, terniue includuntur oſſei, ac tritura vix pulnerabiles.

Hypogloſſū. Huic affinis eſt alia planta, *Hypogloſſum*, & *laurus Alexandrina* dicta, ſed folia gerit molliora & maiora, è quorum media ac ſuperna parte foliola, velut linguiæ ſupernaſcuntur.

Vires. In aſperis & incultis locis ruſcus naſcitur; eiuſq; radicis decoctio menſtrua ciet, calculos atterit & pellit, ſtranguriæ medetur & ictero.

CAP. XXVIII.

De quatuor ſeminibus frigidis maioribus.

QVATVOR ſemina frigida maiora ſunt ſemina *cucurbitæ, cucumeris, melonū & citrulli*: ſub quibus alii fructus multi oleracei comprehenduntur, ab antiquis nomine *σίκυς* deſignati. Eſt vero inter eos affinitas tanta, vt fere ſit indiſtincta & indeterminata cuiuſque nomenclatura: Nam multi ſub cucumeribus melones & pepones complectuntur; Sub cucurbitis citrullos & melopepones.

Cucurbitarum varietates. Singulorum autem multæ ſunt varietates, cultura præſertim & mangonio ſic effictæ. Nam cucurbitarum differentiæ quatuor notantur, maior, minor, ſeu lagenaria, anguina, ſeu oblonga & indica, præter *colocynthida*, quæ *cucurbita ſylueſtris* nuncupatur.

Cucumeres. Cucumer vero aut ſylueſtris eſt, & nuncupatur *aſininus*, ex cuius ſucco conficitur *elaterium*; aut ſatiuus, cuius multæ quoq; differentiæ comperiuntur: Alii enim longi ſunt, recti & flaueſcetes; Alii breuiores, virides & incurui; Nonnulli compreſſi, lati, rotundi; Alii clypeiformes, & vulgo pepones nominantur.

Melones. Melones Galli ſæpe vocant, quos Itali pepones, Dioſcorides Melopepones, & antiquorum nonnulli cucumeres domeſticos: ſed vitata nominum confuſione, præſtat eos fructus è Sicya ſatiua prouenientes, (ſic enim vocatam plantā, ex qua melones leguntur, obſeruauimus) & inſtar mali citonii, aut pomorum redolentium fragrantes, melones, quaſi fructus pomoſos nominare; quorum, vt prædictorum multę varietates notantur: Alii enim propter odoris & ſaporis ſuauitatem dicuntur *Moſchatellini*, alii *ſacharini*; Alii à ſolo & regione, vbi naſcuntur, aliam habent denominationem.

Citrulli. Citrulli magnitudine dictos omnes fructus ſuperant, locupletantque hortos ruſticorum: quorum etiam permultæ tradũtur varietates, tam in colore & figura, quam in magnitudine atque etiam ſapore. Nonnulli enim breuiores ſunt, alii longiores; Aliqui plani, alii rotundi, & velut ſulcati; Alii ex rubro & viridi flaueſcentes, qui dulcedine cæteris præſtant.

Vt autem quatuor hæ plantæ effigie ſunt valde affines, ſic & viribus, & ſemina ex illis collecta pro quatuor ſeminibus frigidis ſeruantur maioribus, quorum frequentiſſimus eſt in Medicina vſus.

CAP. XXIX.

De quatuor ſeminibus frigidis minoribus, & primum de Lactuca, & eius ſemine.

Lactuca vnde dicatur. LACTVCA à lactei ſucci, quem fundit, dum abrumpitur, vbertate, dicta primas inter olera tenet: vt enim gratiſſima eſt in acetariis & iuſculis, ſic in medicis vſibus ſa-

Vires. bus ſalutaris. Nam preter quod ſanguinem generat ſatis laudabilem, feruorem etiam ſanguinis & viſcerum extinguit, ſomnum conciliat, & hecticis prodeſt, ex Galeno, *cap. 40. libr. 2. de aliment. & cap. 13. lib. de Maraſ.* eſtque familiare medicamentum alimentoſum, iuuenibus & bilioſis naturis tutiſſimum.

Toto anno ſeri poteſt, & ſi terram pinguem, probe ſubactam & ſoli expoſitam nacta fuerit, læte viret, & in latum ſeſe diffundit. Dum adhuc tenella eſt, ſi euellatur & alio fundo probe ſtercorato plantetur, pluribus foliis in globum conuolutis extuberat, & capitata vulgo pomata euadit.

Lactuca pomata. *Differentia.* Lactuca autem vt nullum olus præſtantius, ſic notius nullū; nec frequētius, cuius tres precipue varietates in hortis viſuntur. *Rugoſa* & vulgaris non capitata; *Seſſilis*, ſeu *pomata ac capitata*; & Romano nigro ſemine, & *ſcariolæ folio.* Addunt nonnulli alias duas, *Cecilianam & Cypriam*, ſeu *Græcam*: Præter quas in locis incultis alia naſcitur, quæ à lacte & ſemine potius, quam effigie, lactuca dicitur, à Galeno *Thridacine*. Nonnulli à colorum varietate varias enumerant, albas, rubentes, nigras, purpureas.

Vires. Omnis autem lactuca, vt & ſemen eius refrigerat, & ſomnum conciliat. Eoque remedio feliciter vſus eſt Galenus ad vigilias immoderatas, quę illi acciderant ob ſtudia longiora & raro intermiſſa.

Semen vero, quod inter refrigerantia minora ſumitur, ad multa vſurpatur: valet enim ad gonorrhœam virulentam, ad vrinæ ardorem, ad humectandum, refrigerandum, leniendum, ſitim extinguendam, & ſomnum conciliandum.

CAP. XXX.

De portulaca, eiuſque ſemine.

PORTVLACÆ ſemen etiam numeratur inter ſemina refrigerantia minora. Eſt vero portulaca vna ex hortenſibus, quę omnium maxime in iuſculis & acetariis expetitur, ſæpeque pauperum & diuitum menſas inchoat, & apud multos aceto & ſale condita ad hyemem integram ſeruatur.

Duo autem portulacæ diſcrimina traduntur: Eſt enim vna ſylueſtris, quę paſſim in vinetis multis ſponte naſcitur, multiſq; ſurculis in terram reptātibus, ex viridi rubentibus luxuriat. Altera domeſtica ſeu hortenſis, quę ſtudioſiſſime excolitur. Folia emittit ampliora, magis carnoſa & ſucculenta: ſurculos magis erectos & minus duros. Vtriuſque effigies parum diſſimilis, ſed vires aliquantum variæ. Satiuam enim refrigerare omnes aſſerunt, ſylueſtrem calefacere nonnulli contendunt. *Species.*

Alterutrius folia tuſa & clauis pedum adhibita ſecure medentur; Ignibus ſacris etiam auxiliantur: capitis dolores inſolatu contractos, cum oleo roſaceo ſedat. Commanducata dentes mobiles firmat, oris & tonſillarum vlcera ſanat. *Vires.*

Eſt & portulaca quædam marina & aquatica, ſed iſtarum nulla medicamentorum compoſitiones in Officina noſtra deſcriptas ingreditur.

CAP. XXXI.

De aliis ſeminibus frigidis minoribus, ac obiter de cichoraceis.

DVo alia ſemina frigida minora deſumuntur ex cichoraceis, ad quę ſtirpes multæ referuntur; vt *Chondrilla, Hieracia, Sonchi, Scariola, lactucæ ſylueſtres & intybacea omnia*: ſed cum abſolute cichorium ponitur, ſemper erraticum & ſylueſtre intelligendum eſt, cuius ſcilicet frequentior eſt in medicina vſus: eſtque genus ad alias intybaceorum, tam ſatiuorum, quam ſylſtrium differentias. *Cichorium.*

Satiuum autem cichoriū, ſeu intybum, Græcis dici ſolet *ſeris*, quia ſeritur; cui[9] duę ſunt ſpecies, vnum latifolium, quod à nonnullis *endiuia hortenſis*; alterū anguſtifolium, quod *ſeris*, ſeu *Seriola & Scariola*, & Syluio *intybus* dicitur. Vtrumq; intubola- *Intybum.* *Seris.* *Scariola.* *Endiui*

 chanum,

hortenſis. *Intybolachanum.* chanum, quaſi cichorium olus vocat Galenus, quod inter olera tam ad alteraiuſcula, quam acetaria conficienda reponatur.

Taraxacũ. *Dens leonis.* *Hedipnois.* Ad ſylueſtre refertur *taraxacum*, ſeu *cichorium luteum*, *Dens leonis*, & *Hedipnois*, quaſi ſomnum concilians dictum. A Rondeletio *Chondrilla* Dioſcoridis nuncupatur. A quibuſdam *caput monachi*, ab aliis *vrinaria* quoque dicitur.

Cicerbita. Cicerbita, ſeu Sonchus, Gallice *laicteron*, quod eius ſit lacteus ſuccus; dicta, ex endiuiarum familia eſt, paſſimque in locis cultis & incultis prouenit; eiuſque tres differentiæ à Dioſcoride ſtatuuntur, aſpera, læuis, & arboreſcens. Prima *roſtrum porcinum* à multis nũcupatur. *Roſtrum porci.* Cluſius agnouit quinque inter ſe diſcrepantes, duas vulgares, læuem & læuiorem, duas Auſtriacas læuem & læuiorem. & Pannonicam.

Chondrilla. Ad ſylueſtre quoque cichorium referuntur omnes Chondrillæ ſpecies, quas alii duas tantum, alii quatuor agnoſcunt, præter zacintham, ſeu cichorium verrucarium, & perdicum, ſeu perdion, quod nonnulli chondrillam marinam, alii bulboſam nominant. Sicque in vniuerſum chondrillarum erunt ſex varietates, quæ magis viribus, quam facie cichoraceis reſpondent.

Hieracia. Quod ſi ex qualitatum affinitate conforme genus inferre liceat, hieracia inter cichoreacia, aut vt alii volunt, inter ſonchos, cum quibus magnam habent ſimilitudinem, reponere nihil vetat. Sunt vero hieraciorum varietates multæ, nempe maius, latifolium, anguſtifolium præmorſa radice, longius radicatum, villoſum, montanum, folio hedipnoidis, foliis & facie Chondrillæ, & Narbonenſe falcatum. De quibus conſule recentiores rei herbariæ ſcriptores.

Cichorij varia nomina. Cichorii autem varia nomina, vt ad inſtitutum redeam, cichoraceis obſcuritatẽ attulerunt. Genus enim pro ſpecie, ſpecies pro genere, & vna ſpecies pro altera ſæpe ponitur, & eodẽ nomine deſignatur. Nam cichorio ſæpe hæc nomina dantur, *Ambubeia*, *Picris*, *Intybum*, *Seris*, *Endiuia*, *Seriola*, *Scariola*, *Intubolachanum*; atque omnes hieracii, cicerbitæ, ſeu ſonchi, chondrillæ & lactucæ ſylueſtris ſpecies cichorii nomine ſæpius donantur.

Lactuca ſylueſtris partim affinis eſt cichoraceorum generi, folia enim ſcariolæ hortenſis gerit, & partim naturæ papauerum, cum opii odorem vtcunque eructet ſoporiferum & viroſum. *Lactuca ſylueſtris.*

Semina autem cichorii ſylueſtris & endiuię ſumuntur pro ſeminibus frigidis minoribus, quorum qualitates appellatio ſatis indicat. *Semina frigida minora.*

Cap. XXXII.

De ſeminibus quatuor calidis maioribus, & primum de aniſo.

SEMINA quatuor calida maiora deſumuntur ex *aniſo*, *fœniculo*, *cumino* & *caruo*. Quid ſit fœniculum, *ſupra* diximus, quid aniſum, ipſæ etiam mulierculæ dicere queunt, cum eius ſemine ſæpius vtantur ſacharo incruſtato. Et quæ inter eas opere piſtorio delectantur, panificii quoddam genus conficiunt (biſcoctum nominant) cui ſemen aniſi permiſcent, quod odorem, ſaporemque conciliat pergratum. Idipſum multis adhuc condimentis adiiciunt ad gratiam maiorem. Oris enim halitum commendat, vrinam ciet, hydropicis prodeſt, & nullum ex oleraceis ſeminibus ventriculo magis amicum, *Dioſcorid. cap. 65. lib. 3.* *Vires.* Calefacit & ſiccat ordine tertio ex Galeno; *lib. 5. ſimpl.* guſtus tamen nondum percepit tantum caloris exceſſum. Latinis & Græcis *aniſum* vocatur, eſtque nomen ſeminis & plantę, quam à nonnullis anicetum vocari comperio. *Anicetum.*

Planta nec apio ſimilis eſt; vt ſcribit Fuchſius, nec etiam fœniculo, vt aſſeruit Ruellius, ſed inter vtramque media: folia enim nec ita lata, vt apio, nec ita tenuia & capillacea, vt fœniculo. Sed cum vulgaris ſit no-

ſit notitiæ, in deſcribenda illius hiſtoria non diutius immorabor.

Carminatiua vnde dicta. Non eſt tamen prætereundum, illa ſemina calida & Pharmacopœis Carminatiua, hoc eſt, flatus diſcutiẽtia, vt interpretãtur, vocitari, etymo non ſatis noto, niſi forſan à verbo Græco κερματίζω, id eſt, diſcerpo & in minutas partes diuido, vel potius à carmino, id eſt, pecto, vnde apud Arabes *Carmos* ad capillos veneris refertur, & carminare eſt pilos ſeu lanam pectere, idque non affatim, ſed paulatim, perindè ac flatus ſenſim diſcutiuntur. *Carmos.* Non tamen mihi ſatis conſtat vera carminatiui vox & origo, licet vſu iamdiu admiſſo comprobetur.

CAP. XXXIII.

De cumino.

CYMINVM, ſeu Cuminum, & ſeminis, & plantæ cuiuſdam fœniculo ſimilis nomen eſt; cuius duo genera perhibentur, vnum ſatiuum, ac domeſticum, aliud ſylueſtre. Satiuum regium Hippocrati dictum, morbis mulierum multis ab eodem commendatiſſimum, à Dioſcoride Æthiopicum, à quibuſdam Ægyptium & Aſiaticum nuncupatur.

Id fere vnicaule, raro cubitale, ſæpe pedem tantummodo altum, interdumq; humilius, frequentibus ramulis brachiatum: folia in tenues particulas ſecantur ad fœniculum accedentia, ſed breuiora, minoraque: In virgularum faſtigiis exeruntur vmbellæ, primum floſculis ornatæ, poſtea ſeminibus onuſtæ, nudis, anguſtis & canaliculatis: Radix ſubeſt aliquantum tenuis & odora, quæ ſeminibus maturis tabeſcit. Seritur & vbere prouenit in Hiſpania, Italia, & quibuſdam Galliæ regionibus calidis, modo ſemen in pingue ſolum iniiciatur. Inter olera maxime fruticat, atque eo magis, ſi cum probris & maledictis ſeratur, vt idiotæ putant, quos irridendos magis, quam probandos puto.

Cuminum ſylueſtre. Sylueſtre cuminum gingidii folia profert, cauliculos exiles, ſcandicis ſeu pectinis venerei ritu: in cacumine capitula quina aut ſena, rotunda, villoſa, in quibus ſemen eſt acetoſum. *Dioſcor. cap. 60. lib. 3.*

Eſt alterum ſatiuo valde ſimile, quod à floribus ſingulis cornicula promit in ſublime exerta, in quibus ſemen eſt melanthio ſimile, ait Dioſcor. hocque videtur ea eſſe planta, quam Officinæ pedem alaudæ & conſolidam regiam dicunt. *Conſolida regia.*

Vires. Cuminum calefacit & ſiccat tertio receſſu attenuat, digerit, reſoluit: Sumptum & adhibitum flatus diſcutit, frigidos humores incidit, tumores pituitoſos diſſipat, venenis aduerſatur: contra colicum dolorem & Tympaniam proſpere vſurpatur.

CAP. XXXIV.

De caro.

TOTVS aromatariorum chorus Caron, ſiue Careum, vno conſenſu Carui vocitat, Athenæus Paſtinacam maiorem, cui viribus & vultu apprime reſpondet. Caule aſſurgit cubitali, & ſæpe altiore, quadrangulari, geniculis quibuſdã intercepto, intus cauo, foliis paſtinacę agreſtis, vel dauci nigri, quem vulgus carottam nominat. Radix ei carnoſa, gracilis tamen, oblonga, candida, interdum flaueſcens, ſapore paſtinacæ. Semen fœniculi modo in ſurculorũ ſummitatibus multum, ſubnigricans & anguloſum. Ab Arabibus vocatur Cardumeni, quod pro Cardamomo vſurpat Syluius, ſed eum deceptum credunt Arabicæ linguæ peritiores.

Vires. Caruum tertio quodam modo receſſu calefacit & ſiccat, vrinam mouet, menſtrua pellit, flatus diſcutit, ſtomachum roborat, coctionem iuuat, vtiliter miſcetur antidotis, & aniſi vicem gerit. Eius radix cocta, paſtinacæ modo manditur ex Dioſcoride *cap. 66. lib. 3.*

CAP. XXXV.

De aliis quatuor ſeminibus calidis minoribus, & primum de Ammi.

AMMI Cumino tam affine eſt, vt quod in

in Æthiopia naſcitur, pro Cumino habeatur. Semen notum eſt, inquit Dioſcorides, & minutulum, multoque minus cumino. Quod videtur indicare ipſius appellatio; ἄμμι ſiquidem perpuſillum & quaſi arenaceum ſemen portendit; qua voce & tota planta deſignatur.

Duplici autem diſcrimine Ammi notatur: Vnum dicitur *Æthiopicum*, quod maius eſt & vulgare, foliiſque conſtat latioribus.

Alterum minus, *tenuifolium*, nec adeo frequens. Prius caule ſeſe erigit herbaceo, rotundoque, ſurculis multis & exiguis; folio oblongo, anguſto, pluribus inciſuris in ambitu diuiſo; muſcario aneti proximo, paruulis florib. coronato, ſeminulis multis origanum ſpirantibus, cum acrimonia amaricantibus referto.

Ammi minori culmus breuis eſt, multis ramulis diremptus, folia oblõga, capillacea, ſurſum verſus magis attenuata; flores vt priori, paruuli, albidi, in vmbellas coacti: ſemen oblongum, paruulum, & acre. A quibuſdam pro Siſone vſurpatur: nã cum Siſon, ſeu Sinon, ſecundum Dioſcor. ſemen ſit exiguum, in Syria natum, apio ſimile, nigrum, feruens, oblongum, ac ammi paruo ſimile, pro eo ſi non ſumi, certe ſubſtitui poteſt.

Vires. Ammi guſtu acre ac ſubamarum eſt; incidit, tenuat, calefacit, ſiccat, & digerit: vrinam & menſes mouet; inflationes & tormina diſcutit.

Creduntur mulieres facilius concipere, ſi poſt coitum ammi halitum odorentur.

CAP. XXXVI.

De amomo.

NON modo inter exoticas ſtirpes, ſed prorſus incognitas, Amomũ numeratur: Nullus enim antiquorum illius effigiem, aut accuratam deſcriptionem dedit; & inter recentiores Cluſius rei herbariæ ſtudioſiſſimus, & amomi perquirendi dignoſcendique auidiſſimus triplicẽ quidem illius iconem exhibuit, ſed vix probabili coniectura ſciri poteſt, quænam illarũ amomo vero reſpondeat: forſan nulla. Prior ico, vt ipſe ſcribit, eſt ramuli cuiuſdam arboris odore & ſuauitate ei affinis, quæ caryophillos gerit, fructibus tamen & foliis rotundioribus & minoribus. Secunda ſurculos Tithymali paralii nõ male refert. Tertia ramum breuem, granis cardamomo vtcunque ſimilibus racematim onuſtum refert. Verum vt fatetur vir nobilis, difficile eſt ſtatuere, quid ſit verum amomum.

Amomum Dioſcorideũ. Ipſius quidem viribus, à Dioſcoride recenſitis, optime reſpondet minutulum quoddam ſemen & oblongum, aromaticum, guſtu ſuaue & calefactorium, quod in officinis ſeruatur, *Amomum Creticum* nũcupatum; verum ex quanam planta natũ, non dicitur. *Amomum Creticum.* Hoc vt & alia multa ſimplicia rara in Pharmacopolio Paſch. Bazoini, viri pietate & doctrina probatiſſimi ſæpe vidi & guſtaui, maxime vero amomum vulgare, quod verum ſi minime teneatur, illius tamen optimum eſt ſuccedaneum, non Amomum Plinii fulgoris impatientiſſimũ, *Amomum Plinii.* quod Lutetiæ in vaſis figulinis alitur, ſurculis rectis, copioſis, viridi cortice veſtitis, foliis myrtheis, ſed longioribus, floribus candidis, ſtellatis, quos ſequuntur fructus alkekengi, modo teretes, craſſi, ex rubro flaueſcentes, multo ſucco & ſemine turgidi. Galenus Amomo ſubſtituit acorum, licet illius nomenclatura Cardamomo magis cognatum portendat.

Vires. Vim habet amomum calefaciendi, aſtringendi, & exſiccandi. Eius decoctum iecori & renibus conuenit, atque eos iuuat, quos ſcorpius percuſſit.

CAP. XXXVII.

De dauco.

Species. DAVCVS tres ſub ſe nominis eiuſdem plantas differẽtes complectitur. 1. Prima generis nomen retinens, abſolute dicitur *daucus*, qui de Cretico intelligendus eſt; quique ſecundum Dioſcoridem foliis

fœni-

fœniculo ſimilis eſt caule dodentrali, vmbella coriandri, flore albo, ſemine oblongo cumini, languine quadam albeſcente hirſuto, ſuauis odoris in mandendo, cuius potiſſimum celebratur vſus in *ſyrupo de Arthemiſia*; aliis quoque medicamentis multis vtiliter permiſcetur.

Daucus hic non in ſola Creta fruticat, ſed in multis aliis regionibus, vt in Germania & Italia; & qui nunc emitur Venetiis, ſolum nomine tenus Cretenſis eſt; nã ex alpibus & Genuenſium tractu adfertur, nec tamen Cretico vlla in re cedit.

2. Secunda dauci differentia apio ſimilis eſt, ſed acrimoniam quandam habet, halitum maiorem, ſaporemque feruidiorem.

3. Tertia foliis eſt coriandri, florib. albis, coma & ſemine anethi, ſed oblongiore & acri. Aliæ quædam ſtirpes daucis affines, pro daucis nonnunquam habentur: Sic Carotta à Theophraſto daucus appellatur; ſic & paſtinaca ſylueſtris & Caucalis illius nomenclationem ſæpe mutuantur.

Vires. Dauci ſemen medicis vſibus frequentiſſimum calefacit, ſiccat, aperit, incidit, vrinam & menſtrua mouet, & flatus diſcutit.

De apio, cuius ſemen numeratur inter calida minora, *ſuperius* egimus.

CAP. XXXVIII.

De eximiis aliquot floribus, ex quibus aqua & olea trahuntur efficaciſſima, & primum de Roſis.

ROSA vix poteſt non eſſe omnibus nota, cum mire ſit ferax, & in dumetis ac ſepibus ſponte naſcatur. Eius duo conſtituuntur genera, ſylueſtris vna, quæ *Cynorrhodon*, ſeu *roſa canina* vocatur, & altera hortenſis, quæ abſolute roſa dicitur. Cuius multæ ſunt differentiæ, rubra, alba, pallida, ſeu ex albo rufeſcens, incarnata, lutea, cœrulea, quæ in multis Italiæ locis naſcitur, & moſchata, quæ omnium vltima, nempe autumno floret. *Roſarum varietates.*

Ex his mangonio & arte immutatis, multæ videntur aliæ varietates ſuboriri, ſed trium præſertim vſus in medicina expetitur, albarum, rubrarum, pallidarum. Ex albis aquæ diſtillantur: Ex rubris, mel roſarum, conſerua, oleum roſaceum, & ſyrupus de roſis ſiccis parantur: Ex pallidis ſyrupus roſarum laxatiuus.

In roſis multæ partes diſtinguuntur, flos, vnguis, capillamenta, granula, floſculi, calix, ſemen, lanugo. Floſculos capillamentis appenſos, *Antheram* male nonnulli vocãt, cum Anthera non ſit medicamentum ſimplex, ſed compoſitum, & ad oris affectus vſurpatum, vt conſtat ex Actuarii *cap. 7. lib. 6. meth. med.* Celſi *cap. 11. lib. 6.* Oribaſio & Marcello. *Roſarum partes.* *Anthera quid.*

Roſæ autem non omnes eandem habent facultatem: laxant enim pallidæ, aſtringunt rubræ, roborant ambæ, vt & albæ communes & moſchatæ: nam ſuauis omnium odor partes eas, quæ principatũ tenent, vt & ſpiritus omnes, maxime vitales & animales recreat & reficit. *Vires.*

CAP. XXXIX.

De nymphea.

NYMPHEA, quam à Nympha zelotypiæ ſtimulo erga Herculem, mortua natam Poetæ fabulantur, inter plantas aquarum alumnas maxime ad medicos vſus commendatur. Eius duæ in officinis agnoſcuntur differentiæ; vna maior, quæ flores gerit candidos; altera minor, quæ luteos. Vtraque naſcitur in ſtagnantibus aquis & plaudibus. *Species.*

Maior folia fert ampla, orbiculata, herbacea, caules graciles, longos, læues, & rotundos; flores candidos, lilio candore & magnitudine ſimiles, in medio quid croceum continentes; radicem nigram, nodoſam, longamque. A quibuſdam *lilium aquaticum* vocatur; ab aliis *nenuphar*; à nonnullis *heraclea*.

Minor è limoſo & aquoſo etiam fundo prodit, iunceis pediculis, triũ ſæpe cubito-

rum,

rum, quibus adnaſcitur flos luteus ac nitens, roſæ ſimilitudine. Radix ſubeſt alba, nodoſa, aſpera, ſubdulcis.

Vires. Nymphea inſigniter refrigerat, Veneris inſomnia compeſcit, ſemen immodice fluens retinet, idipſum extinguit potum & illitum, ſomnum conciliat, gonorrhœæ multum prodeſt, & Venerem in totum adimit, ſi diutius ſumatur eius decoctum vel conſerua, aut ſyrupus ex floribus paratus.

Cap. XL.

De lilio.

Lilium à Græcorum nonnullis *κρίνον*, ab aliis ; qui ex Iunonis lacte natum credunt, *Iunonia roſa* dictum, in coronamentis roſæ proximum eſt : Illius enim candor eximius, odor ſuauiſſimus, & elegantia formæ nobilitatem illuſtrant.

Planta eſt bulboſa, fœcundiſſima, quæ ex vna radice quinquagenos ſæpe profert, & alit bulbos. Simplici caule ſæpius aſſurgit bicubitali, & interdum tricubitali, comoſo, foliis Satyrii, ſed longioribus, foris ſtriatis, ex herbaceo nitentibus, vt coronæ Imperiali, dictæ, quæ lilium quoddam eſt: flore calathi effigie, reſupinis per ambitũ labris ex calicis fundo emicantib. aliquot apicibus, & velut ſtaminibus luteis in extremitate tuberoſis.

Flos ille patulus, latus & elegantiſſimus pedunculo tenui, languidoque adhæreſcens, hic vero ſurculo craſſo & rigido, foliis vndiquaque cincto, qui circa finem æſtatis marceſcit, & adueniente autumno radices eius denuo pullulaſcunt.

Species. Sunt autem liliorum genera multa ; nã præter candidum & commune, quod ſic abſolute dicitur, aliud eſt candidum Byzantinum, à loco, vbi naſcitur, nonnihil diſcriminis mutuatum ; aliud cruentum quoddam luteum ; aliud puniceum. Eſt & paruulum quoddam conuallium, ſeu liliũ vernum dictum, Eſt & magnum lilium Perſicum, vulgo *corona Imperialis*, *Tuſai* Barbaris nominatum : quibus adiunguntur *hemerocallis*, *chalcedonica*, *Byzantina* & *martaga* multa, de quibus omnibus agere noſtri non eſt nunc inſtitutum.

Radix lilii candidi malactica eſt & anodyna, & vſus plurimi ad enematum decocta, & cataplaſmata emollientia, & pus mouentia conficienda. Ex floribus infuſis paratur oleum ad eoſdem vſus commendatum. Ex iiſdem adhuc deſtillatis habetur aqua ad facies mulierum erugandas, & niueo candore illuſtrandas ſumme expetita. *Vires.*

Cap. XLI.

De croco.

In ordinem florum eximiorum referimus plantæ cuiuſdam bulboſæ florem, aureo cruore nitentem, quem Medici *Crocum*, Galli Mauritanorum idioma ſecuti *Safranum* nominant. Eſt autem bulboſa ſtirps, viuax & carnoſa, folio anguſto & gramineo, flore hermodactyli pratenſis, purpureo & cruore aureo nitentibus filamentis, odoris intenſi cum quadam acutie. Iuxta fontes & ſemitas læte fruticat, gaudetque calcari & atteri pedibus, pereundoque, inquiunt, melius prouenit.

In Coryco tamen *Cilicia* monte omniũ præſtantiſſimus naſcitur. Frangrantius enim ſpirat, & colore plus aureo eſt. Vere viret, tota æſtate ſeſe in latum diducit, autumno flores leguntur, qui non tantum in medicos & culinarios trahuntur vſus, ſed alios quoque multos, in quibus aureus color deſideratur. *Crocus præſtantiſſimus vbi naſcatur*

Eſt vero crocus vel domeſticus, cuius Dioſcorides multas enumerat ſpecies; vel ſylueſtris, cuius Dodonæus adhuc plures deſcribit, quas omnes breuitatis cauſa deſero. *Species.*

Calefacit ordine ſecundo, primo ſiccat: eiuſque moderatus vſus cerebro prodeſt, ſenſus vegetiores reddit, ſomnum & torporem excitat, cor recreando lætitiam gignit, humores ad coctionẽ perducit, multiſque commodis beat illum, qui eo ipſo pruden- *Vires.*

prudenter vti ſcit. Ex eo parat oleum Mel. quod emplaſtri confectionem de ranis ingreditur. Ad alias quoque compoſitiones accedit, vt ſyrupum regis Saboris, & emplaſtr. Oxycroceum, quibus non modo colorẽ, ſed etiã vires largitur eximias.

SECTIO II.

DE SIMPLICIBVS PVRGANTIBVS.

PRÆFATIO.

Abſoluta libri huius prima ſectione, in qua vulgaria quadam ſimplicia, quæ velut præparantia ſunt, & paſſim in medicina facienda, medicamentiſque componendis occurrunt, breuiter, perſpicue tamen explicauimus. Secundam nunc aggredimur, in qua multa cathartica, ſeu humores aluum ſubducendo purgantia deſcribuntur, quæ aliquando vel per ſe ſola exhibentur, vel aliis compoſitionibus in Officina noſtra deſcriptis permiſcentur. Ea autem magna ex parte peregrina ſunt, & à regionibus barbaris mutuata, quæ ob id non niſi arida, aut ſacharo condita, vt ſiliquæ Caſſiæ teneriores, ad nos deuehuntur. Eorum tamen ad nos aliquando ſemen delatum, & in ſolo pingui, aprico, & ſoli expoſito ſatum, germinat. Sed ob hyemis rigiditatem planta hinc nata raro adoleſcit, aut adulta ſoboleſcit, & vix vnquam primigeniam retinet naturam. Medicæ igitur ditionis augendæ, & fœlicius hominum ſanitatis conſeruandæ gratia, ab Indis & Arabibus multa mutuamur ſimplicia, quibus præſentiſſima morbis infinitis auxilia adferimus: Non tamen eſt adeo noſtra ingrata tellus, quin optima quoque purgantia liberali manu ſuggerat, vt ex hac ſectione demonſtramus.

CAP. I.

De Rhabarbaro.

ÆTATIS præteritæ multi Rhaponticum & Rhabarbarum idem eſſe putarunt, nec centaurium maius & Rhaponticum inter ſe diſſentire: ſicque de diuerſis tribus plantis vnicam effecerunt. Rhabarbarum autem noſtrum vulgare, nõ eſſe Rhaponticum, manifeſte conuincit eius deſcriptio, à Dioſcoride tradita; vt neque etiam Rhaponticum ipſum eſſe centaurium maius, author ipſe docet, qui diuerſis capitibus de vtroq; agit, diuerſamque faciem & virtutem agnoſcit. *Rhabarbarum noſtrũ vulgare non eſſe rhaponticum, nec hoc centauriũ maius.*

Eſt vero *Rhabarbarum* vulgare ſic dictum, quod ſit inſignis radix populi Barbari, ſeu Indici, vel prouinciæ cuiuſdam Barbaræ dictæ, vt Troglodyticæ: forſan & à *Rha* fluuio Ponti nomẽ habet, vt de Rhapontico probabili ratione ſcribitur. Sed cum *Rha* peregrino idiomate radicẽ deſignet, antonomaſia quadam *rhabarbarum*, ſeu *Rha*, quaſi optima radix, ab Arabibus *Raued*, à Chinenſibus *Rauam*, apud quos frequentiſſima eſt, optimaque ſæpius ſine additione denotatur. *Rhabarbarum vnde dictum.*

Maxime autem laudatur *Rheum*, quod ex Sinarum regione, vbi duntaxat vberrime, ac fere ſponte prouenit, adfertur in Indiam, in *Ormus*, in Perſiam, Arabiam, & Alexandriam: ex quibus regionibus, dum ad nos poſtea aduehitur, Indicum, Arabicum, Antiochenum, Turcicum quoque nuncupatur. *Rhabarb. optimum vbi naſcatur.*

Eſt vero rhabarbarum Hippolapathi rotundi ac noſtratis facie admodum ſimile. Radix eſt craſſiſſima, rotũda, colore exterius ſubnigro ac ruſeſcente, & interius ex rubro flaueſcente, & adnucis moſchatę colorem internum accedente: & præterea cum maceratur, vel maſticatur, croceo inficit colore. *Deſcriptio.*

Medicamentum eſt chologogum, benignum, ac iecoris & ventriculi roboratiuum: Affectui dyſenterico, cholerico, & *Vires.*

aliis ab hepatis imbecillitate natis conue-nit conſertque plurimum.

CAP. II.

De caſſia.

TRIPLEX caſſiæ nomine ſtirps deſigna-tur; *caſſia odorata*, quæ Theophraſto *cneoron*, & forſan Virgilio *lauendula* dici-tur; *caſſia lignea*, ſeu *canella*; & *caſſia nigra*, *ſeu fiſtula*, aut ſiliquoſa, quæ arbor procera eſt inſtar iuglandis, folia habens ei valde ſimilia, ex pluribus compoſita. Ligni ma-teries valde compacta, duraque eſt; cor-tex non valde craſſus, & aliquantum fla-ueſcens.

Fructus ſiliquæ ſunt, longæ, rotundæ, nigræ, exterius lignoſæ, intus medulla multa, nigra, & multis ſeminibus rotun-dis & planis, quæ à ſe inuicem membra-nis ligneis ac tranſuerſis diuiduntur, præ-gnantes.

Antiquiores hanc vel non norunt, vel ignaue neglexerunt. Arabes omnium pri-mi, cum illius ſalubrem vſum eſſent ex-perti, valde commendarunt.

Caſſia vires. Medulla caſſiæ plurimum humectat, calorem immoderatum temperat, aluum lubricat, lenit, ſubducit, & clementer ſine torminibus fæces educit. Vtiliter datur pueris, ſenibus, & grauidis.

CAP. III.

De Tamarindis.

TAMAR Arabum eſt idioma, quod da-ctylum ſeu palmulam notat, nõ quod arbor, in qua fructus hic naſcitur, palmulæ ſit congener, cum valde ſit illi diſſimilis; ſed quod vulgato nomini & improprie v-ſurpato aliud aptius dare Barbari non cu-rarunt, à quibus *Tamarindi*, hoc eſt, *dactyli Indiæ* vocantur.

Propter eorum aciditatem Græci ὀξυ-φοίνικα, id eſt, acidas palmulas nominant, aliquando & dactylos, ſed minus recte, quod nullũ ex digitis ſatis elegãter referãt.

Arbor, in qua naſcuntur Tamarindi, procera eſt, iuglandis, aut fraxini modo dura, compacta, multis cincta ramis, & fo-liis armata minutim inciſis, palmi magni-tudine. Fructus hi virent immaturi, & aci-di ſunt; maturi ſubcineritii, eorumq; tunc aciditas ſuauitate non caret.

Male vero putat Meſue, Garciæ iudicio, tamarindos eſſe fructus palmæ ſylueſtris Indicę, cum in tota India palmę non repe-riantur, ſed ex Arabia in Indiam aduehan-tur: Excerpunturq; ex arbore aſpectu pul-cherrima, ramis brachiata multis, foliis vmbrata pluribus, ſpecioſis, filicis cuiuſdã feminæ, Hiſpanis *helecho* dictæ ſimilibus, *Helecho.* floribus coronata pulchellis, odoratis, can-dicantibus: poſt quorum occaſum fructus emergunt initio vireſcentes, qui noctu ſe-ſe foliis inuoluunt, frigoris vitandi cauſa, interdiu vero explicantur: Illa tamen fo-liorum inflexio ſingulis noctibus etiam per inopiam fructuum adeſſe ſolet, tuncq; arboris rami foliis inuoluuntur.

In Malauar tamarindi vocantur *puli*, in *Nomina.* Guzarate *ambili*, in Canarin *chincha*, in a- *Vires.* liis regionibus aliam ſæpe ſumunt deno-minationẽ. Valent ad aluum blande ſub-ducendam, humores aduſtos leniendos, contemperandos, promouendos: tertio receſſu refrigerant, ſiccant ſecundo.

CAP. IV.

De Myrobalanis.

SI nomina rebus potius iuxta, quam vl-tra naturam ipſarum debeant imponi, hi fructus Syriaci, Arabicive nulla ratione *myrobalani*, *ſeu myrobalana*, dicendi ſunt, cum nec glandium ideam referant, nec vnguenti aut odoramenti fragrantiam redoleant, vt nominis etymon pollicetur.

Quod ſi Galenus & Dioſcorides fructui cuipiam iuxta naturam eius myrobalani nomen dederunt, tantum is à myrobala-nis vulgaribus differt, quantum res inodo-ra à fragrante, aut à glandibus pruna.

Recepta tamen potius longo vſu, quam ratione myrobalanorum nomenclatura *Myrobalani quid.* dicimus, eos omnes prunorum quædam genera eſſe, qui à tot diuerſis arboribus

excer-

excerpuntur, quod cognominibus diſtinguuntur. Singulorum enim diuerſa effigies & facultas illorum errorem demonſtrant, qui in eadem arbore naſci, ſed diuerſis temporibus colligi contendunt.

Species. Sunt vero quinq; numero, *flaui*, *Indici* ſeu *nigri*, *Bellirici*, *Chebuli*, *& Emblici*, quorum magna pars in regno Cambayæ inuenitur, & ab incolis ſingulorum nomina Garcias ab horto deprompſit, & paucis arbores & fructus ſingulos delineauit.

Citrini. *Indici.* *Bellirici.* *Arare*, inquit, ſeu myrobalanus *citrinus* rotūdus eſt, & folia ſorbi profert: *Rezanuale* ſeu niger, aut Indicus, octogonus eſt, & folia ſalicis habet: *Gotim* ſeu Belliricus, foliis eſt lauri, ſed pallidioribus & ſubcineritiis: *Aretca*, ſeu *Chebuli* myrobalani magni ſunt & rotundi, oblongiores tamen, cum perfectum incrementum nacti ſunt, folia perſicis ſimilia habent: *Anuale*, hoc eſt, *emblici* folia habent minutim inciſa, & palmum longa. *Chebuli.* *Emblici.*

Sunt arbores ſingulæ magnitudine pruni; omnes ſylueſtres, ſponte naſcentes, & nuſpiam domeſticæ. Auicenna myrobalanos vocat *Delegi*; peculiariter vero flauos *azfar*; Indicos *aſuat*; Belliricos *heleragi*; Chebulos *quebulgi*; Emblicos *Embelgi* vocant Arabes.

Vires. Singuli myrobalani peculiares habent dotes: Nam citrini ſeu flaui cholagogi ſunt: Indi ſeu nigri melancholiam ducunt & exhilarant: Chebuli & Emblici phlegmagogi. Omnes autem clementer purgant aſtringendo, & ventriculum, cor & iecur roborant.

CAP. V.

De Aloe.

ALOES nomine quædam herba percelebris, vt & ſuccus eius medicis vſibus multum commendatus appellatur. Per os enim ſeu ſumatur, ſeu adhibeatur exterius, ſalutares prçſtat effectus. *Aloes deſcriptio.* Eſt vero aloe planta vix, aut parum ſcyllæ ſimilis, vt quidam crediderūt; folia enim craſſiora ſunt, pinguiora, longiora, latiora, vtrinq; aſpera, crenata, retrouerſum repanda, ſpinulis aliquot retuſis aculeata, lento tenacique ſucco turgida, foliorum ſedi maioris modo: Caulem erigit pedalem: flores multos, candidos, & ſemen vt aſphodeli. Radix ſingularis ac craſſa, cuiuſdam pali in terram adacti effigie.

Vbi plurimū naſcatur. Copioſiſſima prouenit apud Indos, vnde ſuccus eius defertur, vt etiam ex Arabia & multis aliis regionibus calidis.

Hæc ſæpe biennium, & aliquando diutius penſillis in tabulatis, ſuo tenaci lentore viuit, incrementum capit, & noua folia promit; at ſolo demiſſa marceſſit. Ob viuacem eius naturam (perpetuo enim viret) *ſemperuiuum marinum* à quibuſdam vocatur: niſi tamen à frigore, cuius eſt impatientiſſima, ſtudioſe conſeruetur, cito tabeſcit. *Sempervivum marinum.*

Porro tota aloes planta grauis eſt odoris, & saporis amariſſimi, præſertimq; ſuccus eius, qui à quauis ipſius parte extractus bonus eſt, & in medicina facienda vſitatiſſimus.

Aloe caballina. Eius autem concreti liquoris duæ differentiæ ad nos aduehuntur; vna arenoſa & ſordibus conſpurcata, quę veterinariis, ſeu equis medicandis dicata eſt, & *caballina* vocatur; alia hepatis modo coacta, vnde *hepatica*, vel *Succotrina*, quaſi ſucco-citrina, quod eius puluis citrinus ſit, dicitur; aut, vt quidam volunt, *Socotorina*, quod ex Socotorina inſula deferatur præſtantiſſima. *Succotrina.* Laudatur ruffa, pinguis, nitida, friabilis, iecoris modo coacta, facile liqueſcens: improbatur nigra, dura, arenoſa, & impura.

Aloe vis. Aloe calida eſt ordine primo, ſicca tertio. Admota denſat, ſtringit, exſiccat, vulnera glutinat: ſumpta aperit, meatus reſerat, menſes & hæmorrhoidas ſtimulat ac mouet, ventriculum roborat, aluum ſubducit, humores bilioſos ac pituitoſos purgat, ventris tineas ac lumbricos enecat & expellit, infarctus tollit, putredinem arcet, & cadauera diu abſque corruptela conſeruat.

CAP. VI.

De ſenna.

VT omnia Medicinæ præcepta ſtatim in artem redacta non fuerunt; ſic nec omnia medicamenta cognita, aut in vſum adhibita: nam prioris ſeculi Medicis ignota fuit ſenna, Perſis *Abalzemer* dicta, qua nullum medicamentũ purgans frequentius, vſitatius, vtilius. Eſt vero plãta ſiliquoſa, è regionibus orientalibus ad nos primum aduecta, coluteæ admodum ſimilis, cuius tamen folia ad myrrhi maioris effigiem accedunt. Flores ex alarum ſinu erumpunt lutei, tenuibus pediculis appenſi, quibus ſuccedunt folliculi oblongi, plani, compreſſi, incurui, ſeminibus paruis, fuſcis, compreſſis, gygartis ſimilibus, grauidati.

Abalzemer. *Deſcriptio.*

Radices eius medicis vſibus inutiles ſunt, longæ ac tenues, idque plus minus pro ſtirpis ætate; quæ cum ſit frigoris impatiens, in plagis ſeptemtrionalibus vix quadrimeſtre viuit, atque etiam in Italia raro vltra autumnum perdurat.

Species. Huius duæ ſtatuuntur differentiæ; vna dicitur ſylueſtris, cuius folia minora ſunt, rotundiora, ac minus vtilia; altera domeſtica, cuius ea ipſa maiora ſunt, acutiora & meliora.

Vires. Non autem ſenna adeo calefacit, vt plerique autumant, cum vix gradum caloris primum excedat, & circa finem ſecundi ſiccet, aut initio tertii. Purgat vero blãde pituitoſos humores, vt craſſos & melancholicos, ſimulque terget, digerit, & à cerebro, pulmone, liene, hepate, ventriculo & meſenterio lentos humores, nec non bilem vſtam expurgat. Proinde morbis dictarum partium ab eiuſmodi ſuccis proficiſcentibus medetur.

Datur & in forma pulueris, cum ſcilicet electuariis admiſcetur, vt *electuario diabalzemer* & *catholiconi*, & infuſa, ac decocta, vt cum ex ea ſyrupus de pomis fit purgatorius, vel apozemata quædam ſolutiua parantur: quia vero flatus & tormina ſolet excitare, dum coquitur, ſimul *aniſum*, aut *coriandrum*, vel *fœniculum* ad diſcutiendos flatus permiſcetur.

CAP. VII.

De radice mechoacan.

EX prouincia Mechoacan radix quædam eiuſdem nominis, craſſa, per taleolas ſecta & exſiccata, ad nos abhinc paucis annis adferri cœpit. Radix, inquam, peregrina, purgatoria, ex pallido candicans, & valde craſſa, ex qua rami multi, longi, imbecilli, qui niſi quodam nitantur fulcro, in terram ſparguntur. Ad perticas vero accedentes ſcandunt, & multiplici eas nexu amplexantur, bryoniæ ritu, cui valde eſt vultu ſimilis, ſed viribus diſſidẽs; nam *bryonia* acris eſt & calida multum, *Mechoacan* fere inſipida, nec vllius acrimonię particeps. Bryoniæ folia lata ſunt quinquangularia, & ad vitium ſimilitudinem diuiſa, ſed aſperiora, hirſutiora, & albiora: flores parui, candidi, racemoſi, & vuarum ritu congregati. Mechoacanæ vero folia ampla quidem ſunt, ſed tenuia, atro virentia, & altera tantum parte mucronata, non vt bryoniæ anguloſa: fructus multi, racematim cohærentes, coriandri magnitudine, autumno matureſcentes. Deligenda radix albicans, ac recens.

Differentia inter bryoniam & Mechoacam.

A nonnullis *rhabarbarum album* vocatur, ab aliis *ſcammonium Americanum*, in officinis radix *mechoacana*, quæ valde candida, aut nigra, aut carioſa improbatur.

Quanam mechoacana improbetur.

Vires. Calefacit tantum primo gradu, ſiccat ſecundo. Pituitam ac ſeroſos humores ſine moleſtia purgat, nec partes vt reliqua purgantia debilitat, ſed roborat. Cum vino melius, quam cum alio liquore ſoluitur, daturque tuto ſenibus & pueris: tuſſi veteri, colico dolori & venereæ lui plurimum conuenit.

CAP. VIII.

De Agarico.

FVNGI vel terreni ſunt, *boleti*, & *Campiniones* vulgo dicti, proxime & affatim è terra

è terra exeuntes; vel arborei, truncis nempe arborum adnati: vix enim vlla ſeneſcens arbor datur, cui non adnaſcatur fungus, vel rugoſus & nigricans, vt in quercubus & iuglandibus; vel craſſus, durus & albicans, vt in betula; vel albus, plenus, mollis & friabilis, vt *agaricum*, quod præſtantiſſimum ex larice excerpitur. Hæc enim arbor triplici excremento nobilitatur, reſina Larigna, quæ omnibus aliis humidior eſt, omniſque expers acrimoniæ, & male pro terebinthina à quibuſdam venditur, *Manna* quadam laxatiua, quæ ex effractis illius ſurculis colligitur, & *agarico*, trunco illius arboris iam antiquæ adnato.

Agaricum. Reſina. Larigna. Manna. Laricea.

Larix.

Eſt vero larix arbor conifera, eximiæ proceritatis, caudice aſſurgens recto, cortice craſſo, in frequentes rimas dehiſcente, foliis circa ramulos multis, ab vno tuberculo numeroſis, ſimul cohærentibus, breuioribus, mollioribus & tenuioribus, quam pini, nec aculeatis, ſed retuſis. Coni admodum parui ſunt, cupreſſinis fere ſimiles.

Agaricum optimum quod.

Laudatur autem agaricum, quod ex larice decerpitur, cuius eſt velut apoſtema: præſtantiſſimum vero album, rarum, friabile, primo guſtatu dulce, mox amarum & ſtypticum. A Democrito *medicamentum familiæ* vocatur.

Vbi naſcatur

Naſcitur in Galacia & Cilicia, ſed præſtantiſſimum in Agaria Sarmatiæ regione, à qua nomen. Nūc habemus optimum ex Delphinatu Galliæ prouincia, & multis Italiæ regionibus, in quibus larices proceræ ac copioſę proueniunt, quarum truncis agaricum adnaſcitur; vnde radicem eſſe minime credendum eſt, vt apud Dioſcoridem & Galenum comperio.

Vires.

Calefacit primó gradu, ſiccat ſecundo: pituitam purgat, obſtructa liberat, attenuat, terget, flatus diſſipat, & omnibus morbis ab humoribus craſſis, lentis, & frigidis opitulatur.

CAP. IX.

De Polypodio.

POLYPODIVM ſic dicitur, quod eius radice prodeant nodi multi, & cirrhi polyporum piſcium ritu. Vocatur & *Dendropteris*, ſeu arborum filix, quod arboribus increſcat, & aliquando lapidibus vmbroſis, muſcoſis, & muris quibuſdam humidioribus.

Herba eſt ſine caule, flore, ſemine, radiceque tota conſtat, & foliis tantum filicis maris ſimilibus, ſed minoribus, parte auerſa fuluis maculis conſperſa. Radix illi longa & hirſuta eſt, minimi digiti craſſitudine, per obliquum repens, & multis quaſi verrucis exaſperata, intus porracea & vireſcens, vt piſtacium. Sapor admodum dulcis eſt, ſubamarus, auſterus, & aliquantum aromaticus, ſed linguam ignaue feriens.

Vires.

Neutiquam vero tertio receſſu calefacere, vt aſſeruit Meſue, ſenſus indicat, ſiccare ſecundo credibile eſt. Præterea humores craſſos, lentos, & viſcidos terget, digerit, & ſiccat: bilem atram & pituitam lentam educit; etiam ab articulis, ſi largiore copia ſumatur. Longiſſimam coctionē ſuſtinet; & raro ſolum datur, ſed aliis commiſtum purgantibus, quæ illius purgatoriam vim, alioquin multūm imbecillam augent. Si ius galli veteris, aut decoctum *betæ*, vel *maluæ* illius vim ſummopére iuuat. Admotum quoque quibuſdam affectibus prodeſt, vt Dioſcorides *cap.* 188. *lib.* 4. ſcribit.

CAP. X.

De carthamo.

VT *carthami* nomenclatura quid purgatorium, ſic *cnici* quid ſpinoſum dicit. Eſt enim carthamus planta, & ventris ſubductoria & carduorum cognata, caule bicubitali & ſæpe altiore aſſurgens, recto, duro, admodum lignoſo & ſuperne ramoſo. Ob-

Deſcriptio.

ſo. Oblonga ei folia ſunt, in medio & prope ſurculos lata, in faſtigio acuminata, in ambitu aculeata.

E ſurculorum extremitatibus erumpũt, capitula rotunda, oliuæ magnitudine, & ſæpe maiora, multis ſquamulis ſpinoſis obuallata, è quibus ſtaminei ac crocei flores exeunt, adeo crocum referentes, vt nonniſi à perſpicaciſſimis diſcernantur: hinc venia quadam plebecula digna, quæ crocum ſylueſtrem appellitat.

Succedunt ſemina oblonga, læuia, alba, anguloſa ſplendentia, ſeminum floris Solis Peruuiani effigie quorum cortex admodum durus, medulla candida, pinguis, ſubdulcis. Carthamus à Seplaſiariis ſæpe *crocus ſylueſtris*, à Medicis *cnicum* ſæpius nominatur: cuius duo agnoſcuntur genera; ſatiuum vnum, quod carthamus vulgaris eſt; alterum ſylueſtre, cuius adhuc duas Theophraſtus differentias tradit, *cap.* 4. *lib.* 6. vnam recto caule, quo priſcæ mulieres pro colu vtebantur, & Rullio *cap.* 155. *lib.* 3. attractilis eſt, & carthamus ſylueſtris, alteram humiliorem, toroſiorem, hirſutiorem, humi pene ſerpentem, quæ in officinis carduus benedictus eſt, de quo poſtea. *Species.* *Cnicum.*

Vires. Semen carthami inter medicamenta purgantia locum habet; eius enim medulla plegmagoga & per ſe ſumpta, vel aliis mixta medicamentis humores frigidos & lentos expurgat; non vero calefacere tertio receſſu ſenſus iudicat contra Galenũ.

Cap. XI.

De Ebulo.

EBVLVS adeo ſambuco, foliis, muſcario, flore & fructu ſimilis, vt magnitudine ſola differre videantur: vnde Dioſcorides vtrumque ſambuci nomine indigitat, vnũ ſambucum maiorem, ſeu arborem, alterũ ſambucum minorem, ſeu *chamæactem* nominans.

Sambucus. Sambucus in arborem aſſurgit ſæpe proceram, virgis arundinum ritu cauis, medulloſis, rotũdis, primum viridibus, deinde cinericiis, lignoſis & duris folio iuglandis, ſed graueolente, & pluribus inciſuris per ambitum ſerrato, floribus multis, paruulis, albis in vmbellam elegantem diſpoſitis, quos baccæ conſequuntur ſanguineo cruore turgentes: ſambucus ſylueſtrium prima germinat, & nouiſſima foliis nudatur.

Chamæacte vero ſeu Ebulus herboſior eſt, & humilior, vt cuius caudex lignoſus non eſt, nec perpetuus, ſed quotannis tabeſcit & foliis cõmoritur. Vberrime fruticat in locis vdis, & pinguibus, præſertim incultis: foliis per interualla binis, amplis ex pluribus compactis, per ambitum ſerratis: floſculis in vmbella numeroſis, candidis, odoratis, nec fœtidis: poſtea fructibus, vt ſambuci, paruis, rotundis, nigris, ſucco multo & granulis prægnantibus. Radices ei craſſæ, longæ, carnoſæ. Ex fructibus autumno maturis ſecernuntur acinuli ſeu parua ſemina, & in officinis ſeruantur.

Ebuli radices, vt & ſeminula, vim habẽt hydragogam, eamque validam & aperientem, ob id non tantum hydropi, ſed aliis quoque morbis ab humore ſeroſo natis vtilem. *Vires.*

Cap. XII.

De Eſula.

INTER herbas lactarias Tithymalorum genera ſeptem numerantur, quibus eſulæ multum ſunt congeneres, & veluti ſpecies. Omnes enim plantæ lactariæ ſunt, & moleſte ac torminoſe pituitam purgant, Eſula tamen multorum ruſticorum conſuetum eſt, & familiare rhabarbarum, cuius vſu nonnulli ſæpe conualeſcunt, & intereunt multi. *Species.*

Dicitur vero *Eſula*, vel *caula*, Arabibus *Alſebran*, Dioſcoridi *peplus*, in officinis *eſula rotunda*, quod orbiculata conſtet coma. Naſcitur in vinetis, ſepium marginibus, & pluribus locis incultis. *Alſebran.*

Peplo ſeu eſulæ cognata eſt alia planta, *peplis* & *peplium* à Dioſcoride, & à nonnullis *plantago aquatica* dicta, quæ vires habet

bet eaſdem; potius tamen venit in vſum peplus, ſeu eſula, præſertim rotunda & minor; nam maior, quæ foliis & floribus eſt Tithymali, raro vſurpatur.

Eſula calida eſt, acris, vlcerans, & cum violentia humorem pituitoſum educens. Subſtantia enim tenui conſtat ignea, acri, incidente, tenuante, fundente, aperiente & ſiccante. Præter pituitam & aquas trahit atram bilem etiam à iuncturis.

Vires. Caſtigatur illius feritas infuſione in aceto facta, vt in officina *cap.* 8. *lib.* 2. docuimus, vel cardiacorum & roborantium admiſtione.

Cap. XIII.

De Hermodactylis.

Differentia inter ephemerum colchicum & hermodactylum. HERMODACTYLVS & *ephemerum colchicum*, bulboſæ ſunt plantæ vultu affines, ſed viribus diſſimiles: nam *ephemerum* dicitur ſtrangulatorium, quod vna die ſuffocatu interficiat, nec multum purgando aluum ducat; *hermodactylus* nullum aſſumenti periculum adferat, & pituitam rite etiam à iuncturis expurget.

Ephemerum noſtras. Eſt aliud *ephemerum noſtras*, quod nonnulli *bulbum agreſtem* & *crocum pratenſem* nominant, cui folia terna aut quaterna ſunt, oblonga, vtcumque lata, læuia, pinguia: flores colore & forma croco ſimiles, eodemque tempore, nempe Autumno exeuntes: radix bulbo ſimilis. In pratis naſcitur, & locis humidioribus. Magno errore à quibuſdam ignaris pro hermodactylo vſurpatur: is enim exſiccatus flaccidus eſt, vietus, & minime purgatorius, nec pernicioſus, vt colchicus, qui vnà ſtrangulat. At vero hermodactylus officinarum peregrinus eſt, non flaccidus, vt noſtras, ſed durus, compactus, & qui leui contuſione in farinaceum puluerem abit, ſumptuſque humorem è partibus remotis, vt iuncturis educit.

Ephemerum triplex. Eſt ergo ephemerum quoddam lethale & ſtrangulatorium, vt colchicum; aliud non ſtrangulatorium, vt noſtras, & tertium purgatorium, idque tutum, vt Syriacum, quod in pharmacopoliis hermodactyli nomen habet. *Hermodactylus officinarum.*

Vires. Hermodactylus calefacit, ſiccatque initio ſecundi ordinis, cum humiditate tamẽ quadam excrementitia, flatulenta, nauſeabunda, qua ventriculo aduerſatur, maxime dum humores à medicamento commoti, in illum confluunt. Pituitam lentam, ac alios humores viſcidos etiam ab articulis efficaciter trahit: ob id chiragræ, podagræ, & omnibus iuncturarum doloribus ab eodem humore natis conducit.

Cap. XIV.

De Turpeto.

De Turbith varia opinio. NVLLA eſt tam anceps & controuerſa, atque ea, quæ de Turbith fertur, enarratio: Meſue lactariam, ferulaceamque herbam nominat; Serapio radicem Tripolii exiſtimat: Actuarius modo pityuſæ radicem eſſe putat, modo Alypum Dioſcoridis, præſertim cum albicat. Nonnulli credunt eſſe radicem Tapſiæ; alii Scammoniæ Antiochenæ; ſed Garcias ab horto plantam ab his diuerſam mordicus tenet:

Turpethi deſcriptio. Nam *planta eſt*, inquit, *radice neque magna, neque longa, caule hederæ modo per terram extenſo, digiti craſſitie, & aliquando craſſiore, duos palmos & aliquando plures longo. Folia gerit altheæ, vt etiam flores, eoſque candidos, & nonnunquam rubentes, nec colorem ter in die mutantes, ſicut tripolium, vt ridicule multi crediderunt.*

Non eſt vero totum Turbith gummoſum, ſed pars caulis tantum radici proxima, eaq; vtilior: reliqua pars gracilior eſt, ac comoſior, quam vt eſſe poſſit vtilis.

Herba terribilis. Pituitam duntaxat purgat, non atram bilem, vt Alypum, quod à quibuſdam herba terribilis vocatur: eius enim folia, flores, ſemina purgationes terribiles commouent. Ob ſimilem vim agendi, aut paulo mitiorem, fortaſſis *Turbith*, quaſi turbatorium dictum eſt, & Arabibus *Terbeth*, qua voce phlegmagoga valentiora nominant. *Terbeth.*

Turbith

Turbith igitur Garciæ, nec radix eſt Alypi, nec Tripoſii, nec Scammoniæ, nec Tapſiæ, vt neque planta lactaria, aut ferulacea; nec ſi gummoſa, optima, nec domeſtica, vt aſſerit Meſue. Vtut ſit, nulla eſt officina, in qua Turbith optimum, & his notis inſignitum, quas illi tribuit Meſue, non inueniatur; cuius viribus & illud reſpondet, quod aliis lineis à Garcia depingitur, Arab. *Caritamion* dictum.

Quodnam Turbith optimum. Quid autem ſit verum Turbith, adhuc ambigitur. Laudatur, quod ſubalbum eſt, aut cineritium, fractu facile, ac recens, nam vetus imbecillum eſt, & viſcera conturbans.

Vires. Calidum eſt ordine tertio: purgat trahendo mediocriter: correctum pituitam craſſam, lentam, & putrem à ventriculo, thorace & remotis partibus, etiam iuncturis educit.

CAP. XV.

De Scammonio.

SCAMMONII nomine ſuccus plantæ cuiuſdam concretus, & planta ipſa intelligitur; quibuſdam tamen magis proprie hæc *Scammonia*, ille *Scammonium* dici videtur. *Scammonia planta.* Eſt vero planta lactaria, voluuloſa, ſcanſoria, læuis, ſmilacis modo, cui foliis, flore, facie, valde ſimilis eſt, ſed radice non parum diſſimilis, quæ in ſmilace tenuis eſt, in Scammonio craſſa, prælonga, intus candida, odore grauis & multo ſucco prægnans; ex eaque tenues & viticuloſi ſurculi prodeunt, qui vicinos frutices conſcēdunt, amplexantur, & ſe implicant: folia ei lata & acuminata ſunt inſtar ariſari, ſed minora: flores albidi concaui, calathi figura. Naſcitur vberius in pingui ſolo, præſertim in Antiochia & Syria.

Scammonia ſuccus quomodo extrahendus. Ex ipſius radice, Scammonium vulgo dictum, ſeu liquor colligitur pluribus modis; primo reſecatur caput radicis, dein cultro excauatur, vt in ſpatium concameratum ſuccus confluat, qui poſtea vaſis idoneis excipitur. *Secundo*, terra foditur iuxta radicem, vt concamerato ſinu ſcrobs relinquatur, in quam, ſubiectis iuglandium foliis, profunditur ſuccus, qui concretus extrahitur. *Tertio*, radix omnino euulſa inciditur, lac inde profluens ſiccatur, & in offas quaſdam formatur, & ſeruatur. *Quarto*, ex foliis & caulibus tritis ſuccus extrahitur, ſiccatur, cogitur, & ſeruatur; ſed nigrum eſt, aut ex nigro vireſcens eductum hoc modo poſtremo Scammonium & omnium peſſimum. *Scammoniū Antiochenū optimum.* Præſtantiſſimum, quod ex inciſa radice ſuperna exudat, & maxime quod ex Antiochia defertur, dein Armenium; Europeum omnino prauum.

Quibus notis dignoſcatur Scammonium optimum. Vt vero ſit optimum, debet eſſe nitidum, ſplendidum, clarum gummi modo, ſubalbum, rarum, fungoſum, tenuiſſimis fiſtulis ſpongioſum, cito liqueſcens, tenerum, friabile, non valde ponderoſum, nec odoris tetri, licet non ſuauis, ſed proprii, & taurino glutini ſimillimum. Ab his notis, quod longe recedit, peſſimum.

Vires. *Scammonium omne valenter, cum labore atque moleſtia mouet aluum*: bilem flauam & ſeroſos humores; tenues & acres purgat, & ſi paulo largiore copia ſumatur, *Scammonii feritas.* inteſtina abradit, viſcera lædit, venarum ora aperit, erodit, ſanguinem ſæpe per inferiora ducit, dyſenteriam excitat, cor, hepar, & reliqua viſcera conturbat, & ventriculum ſubuertit. Calidum & ſiccum eſt tertio receſſu.

Scammonii correctio. Illius effera vis caſtigatur admixta *aloe*: Melius vero ſi in malo citonio excauato, vti veteres docuerunt, clibano, aut prunis decoquatur, paſta vndique circumlita, præſertim additis quibuſdam ſeminibus, vt *apii*, *fœniculi*, *dauci*; vſitatior tamen correctio fit ex ſolo *citonio*, vel *ſucco roſarum*.

Cur Dacrydium dictum. Caſtigatum, vt decet, Scammonium, *Dacrydium*, quaſi lacrymula dicitur, & in Officinis, corrupto vocabulo *diagridium*. Nimis recēs efferum eſt, antiquatum imbecillum & torminoſum; mouet enim, non promouet; Bimum bonum.

CAP.

CAP. XVI.

De Elleboro.

Species albi. ELLEBORVS, ſeu helleborus albus eſt, aut niger. Albi duæ ſunt differentiæ, maior & minor. Maior folia gerit plãtaginis, vel potius gentianæ ſimilia, ſed maiora, magiſque venoſa, ſtriata, & velut plicas habentia. Caulis ei rectus & longus, plures ſpecies proferens, è quibus floſculi candidi emergunt: Radix cepoſa, craſſa & candida, cui multæ fibræ adhæreſcunt. Calefacit & ſiccat tertio gradu: varios humores, ſed maxime pituitoſos ducit, idq; cum moleſtia: vomitum excitat ſumptus, & eius puluis naribus admotus ſternutamentum mouet. *Elleborine.* Eſt & *elleborine*, ſeu *elleborus humilis albus*, ei vultu multum ſimilis, quem Officinæ non ſeruant.

Species nigri. Niger vero quadruplex eſt, vnus dicitur *verus*; alius *pſeudoelleborus*, ſeu *elleborus niger falſus* hortenſis; Tertius eſt elleborus Dioſcoridis, ſeu *Conſiligo*; Quartus eſt *elleborus falſus ſylueſtris.* Adduntur à nonnullis elleborus niger *ferulaceus*, & *elleboraſter* maximus.

Elleborus niger verus. Prior folia edit lata, plana, ex pluribus combinata, læuia, duriuſcula, veluti lauri, per ambitum ſerrata: flores à ceſpite prodeunt lati, patuli, primum albidi, poſtea aliquantum purpuraſcentes, è quorum decidentium meditullio enaſcuntur ſiliquæ breues, exiguo ſemine prægnantes. Radix ſubeſt multiplex, in fibras, ſeu radiculas plures nigras diſterminata. Floret circa ſolſtitium hybernum, & in mediis niuibus.

Elleborus hic præ omnibus aliis in vſum medicum venit, ſemperque vſurpandus, cum abſolute & ſimpliciter *ellebori* vox deſignatur, Latinis *veratrum*, Arabibus *cherbachen* nominatur. *Cherbachẽ.*

Vires nigri veri. Purgat humorem melancholicum: Prodeſt inſanientibus, maniacis, hypochondriacis, lienoſis, epilepticis, elephanticis, quartanariis, & omnibus morbis, quos atra bilis, vel humor melancholicus procreat, periculoſus eſt autem ſanis, pueris, & imbecillioribus.

CAP. XVII.

De Colocynthide.

COLOCYNTHIS cucurbita quædam ſylueſtris eſt, ſic Græcis & Latinis dicta, Arabibus *Landhel*, ac *plantarum nex*, Perſis *fel terræ*, vt quæ ſuo amarore reliquas ſtirpes ſuperet & ſua vicinia veneni modo, inquit Meſue, inficiat. *Landhel.* Repit autem per terram cucurbitæ ſatiuæ ritu, & foliis multum ſimilibus, amplis, lanuginoſis, farmentis longis, humi ſerpentibus; floribus ex luteo palleſcentibus, cucumeri ſimilibus, ex quibus nonnulli cito marceſcunt, nec vllius fructus prodromi; alii poma ſuppeditant rotunda, mediocris pilæ forma, conglomerata, vehementer amara, fungoſa, medulla intus candida, & ſeminibus cucumerinis ſimilia, grauidata, primum colore herbacea, & vbi ad perfectam magnitudinem & Autumnum peruenerunt pallida; ſemper vero amariſſima & ſtirpibus infenſiſſima, quæ tantum ob eius viciniam intereunt, ſed & terra vicina afficitur, & quaſi aduſta videtur, Meſue referente, qui de Colocynthide multa ſcribit, quæ tanquam parum momentanea minime referenda putaui.

Vires. Calefacit & ſiccat ordine tertio: pituitam & alios humores craſſos ab omnibus partibus etiam remotis, vt cerebro, neruis, muſculis & articulis attrahit. Bilem quoque purgat, & ſummopere colico dolori, apoplexiæ, vertigini, epilepſiæ, aſthmati, & aliis affectibus multis, quibus clementiora medicamenta nihil profuerunt, ſæpe medetur feliciſſime, qui plura volet, legat Meſuem *cap. 4. lib. 2. de ſimplic. medic. purgant.*

Cucumer aſininus. Anguinus. Eſt alius cucumer ſylueſtris, ſeu erraticus in Officinis, modo *aſininus*, modo *anguinus* dictus, foliis, ſurculis, floribus à ſu-

periore

periore non multum diſcrepans, ſed fructu longe alienus. Non enim poma, vt ille, rotunda profert ſpongioſa & alba, ſed glandes oblongas è glauco viréſcentes, quæ magnitudinem adeptæ perfectam, digitorum leui contrectatu, leuiter, citoque ſubſiliunt.

Elaterium. Ex his ſuccus elicitus & coactus elaterium eſt, de quo alibi.

CAP. XVIII.

De Mezereo & Chamelæa.

OScitanter nimis multi Mezereon, Thymelean, Chamelæam, & chameleonem nigrũ confundunt. *Thymelæa* quidem & *Chamelæa* cognatæ ſunt natura & effigie ſtirpes, diſſident tamen inter ſe & ab vtraq; *Chameleon niger*: Illæ enim frutices ſunt, & ſurculos edunt tenues, rigidos, ligneos, folia admodum parua, vt mali granatæ: hic vero ex carduorum cenſu eſt, foliaque gerit ſcolymi, ſed minora, tenuiora & ſpinoſa, eiuſque radici venenatam qualitatem tribuit Galenus.

Mezereon. Eſt vero Mezereon planta quoq; venenata, ſic Arabibus, quaſi viduifica, ſeu viduas faciens, aut vitam rapiens, aut leo terræ dicta, cuius ſtipes eleuatur ſuper terram circiter cubitos duos, inquit Meſue, & folia eius ſunt ſimilia foliis oliuæ, ſed maiora, granaque profert myrrhi ſimilia.

Quænam autem ſit hæc planta, ab his, qui commentarios in Meſuem ediderunt, ignoratur: videtur tamen Chamelææ quędam eſſe ſpecies, atque ea potiſſimum, quę Tricoccos, quæ ſcilicet tria grana ſimul cohærentia gerit, appellatur.

Nam vt in multis plantarum generibus, quædam amicæ ſatis & familiares noſtræ ſunt naturæ, aliæ perniciosæ, ſic in Chamelæarum ſocietate, quarum vna effera eſt, & malignæ cuiuſdam qualitatis particeps, Mezereon, ſeu Almezerion nuncupata, alia melior & minus formidoloſa, quæ tuto ſæpe medicum venit in vſum.

Chamelæa. Oliuella. Dicitur vero Chamelæa, quaſi parua olea, quod ſit oleæ non multum diſſimilis: Eſtque frutex ſurculoſus, ramis tenuibus, & cubitalibus & ſæpe longioribus, foliis oliuæ, ſed minoribus, amaris, acribus, mordacibusque, linguam ferientibus & vlcerantibus. Fructus ei paruus, rotundus, initio viridis, poſt rubens. Tota planta acris eſt & vrentis facultatis. Folia ex Dioſcoride, pituitam, bilemque detrahunt, præſertim in catapotiis ſumpta: Sic enim vtilius vſurpantur. *Vires.*

CAP. XIX.

De Thymelæa.

Thymelæa. THYMELÆA, à nonnullis *Cneorum* & *Cneſtron* male dicta, frutex eſt, in quo naſcitur *coccum gnidium*, ramos emittens ſpecioſos, tenues, bicubitales, foliis chamelæę, ſed anguſtioribus, & admodum glutinoſis, ac pinguibus: floribus in virgarum ſummitatibus albidis, & interdum rubentibus, puſillis, frequentibus, quos conſequuntur grana quædam parua, quæ *gnidia* vocant, primum viridia, dein ex flauo rubentia, rotunda, baccarum ritu, nucleis exterius nigris, intus albidis.

Thymelææ facultas. Thymelæa tota, & maxime folia & fructus vim habent acrem, calefactoriam & vrentem: quare cum aceto optime præparantur. Folia circa canem colligenda, in vmbra ſiccanda, in vſum ſeruanda; ea, vt & fructus, pituitam purgant, aqueos & ſeroſos humores.

CAP. XX.

De laureola.

IN ſyluis multis naſcitur ſponte ſylueſtris alia planta, tribus his nuper deſcriptis minus facie, quam facultate cognata, quæ in multorum hortis alitur, & à foliorum pulchritudine *eupatalon*, ab eorundem cum lauro ſimilitudine laureola, & chamedaphne vocatur. *Eupetalon. Laureola.*

Naſcitur in locis nemoroſis, incultis, montoſis & aſperis, vt in multis Galliæ locis opacis & vmbroſis.

Abs radice multos ſurculos profert; craſſiuſculos, obſequioſos, craſſo cortice veſtitos;

veſtitos;folia oblonga,lata,carnoſa,læuia, ex viridi nigricantia, ſplendentia, laurinis ſimilia,ſed minora & molliora, & plurima circa ſurculorum faſtigia;floſculos oblongos,cauos,è virore candicantes, ſub foliis adnatos, fructus tandem ſeu baccas nigras nucleo duro prægnantes.

Vires. Laureago ſeu laureola pituitam ac ſeroſos humores per inferiora ducit: Ob id capitis dolori ab iiſdem ſuccis nato, hydropi & omnibus affectibus conducit, qui à ſeroſo humore proficiſcuntur, non temere tamen ſumenda, niſi, vt decet, præparata,& à docto Medico præſcripta;efferam enim qualitatem habet,qua viſcera & partes internas lædit.

CAP. XXI.

De Ricino.

Nomina. RICINVS ſic dicitur à ſimilitudine parui ac fœdi cuiuſdam animalis, bouino generi infeſtiſſimi,quod illius ſemen refert. *Cici* quoque *croton, lupa, myraſola, kerua,palma Chriſti*, & Arabice *Albemeſuch* vocatur.

Herba eſt arborem figura & facie repræſentans;nam eius folia platani vel ficus æmula ſunt,ampla,ac lata, diuiſa, anguloſa; caudicem ac ramos arundinum modo concauos:flores muſcoſos &pallentes:fructus capitulis triquetris & racematim cohærentes & maculoſos, exterius cortice aſpero & echinato veſtitos; medulla plenos candida & pingui;ex qua tuſa & torculari commiſſa oleum exprimitur,non tantum lucernis, ſed aliis vſibus expetitum. Nam aluum purgare, & alui lumbricos enecare aſſeruit Dioſcorides. Valet quoq; ſcabiei, capitis vlceribus & vteri ſuffocationibus curandis.

Vires: Ricinum calefacere & ſiccare ſecundo receſſu, & vim purgatoriam habere, certum eſt. Eius grana viginti,aut plus,minus ve,pro ſumentis ætate & vigore, mundata,trita & pota,bilem & aquas per aluum deiiciunt.

CAP. XXII.

De Braſſica marina, ſeu Soldanella.

BRASSICA marina,Officinis Soldanella dicta,duas ſub ſe plantas multum inter ſe differentes complectitur,quarum prior vulgari ſatis eſt ſimilis effigie,ſed perdifolia,& quotannis germinans, noua profert folia: vocatur Braſſica multiflora & monoſpermos. *Species.* 1.

Alia multum diſſimilis,quæ ex conuolvulorum familia creditur,ob vultum congenerem:eaq; ſemen profert mucagineũ, nigrum, duriuſculum, anguloſum, quod vim habet hydragogam, & ſumptum hydropicis multum adfert vtilitatis,licet ſtomacho inimicum,Dioſcor.Opportune tamen datum, & aliis mixtum, quæ interanea roborant, ſine violentia aquas ducit, vtiliterq; admiſcetur Hydragogo eximio à nobis deſcripto. 2. *Vires.*

Alia multa ſimplicia purgatoria facultate nobilitata tellus noſtra promit, vt frãgulam & rhamnum, ſpinam cerui dictam, quæ huc congerere nolui,quod vel raro vſurpentur, vel noſtras compoſitiones minime ingrediantur.

SECTIO III.

DE CALEFACIENTIBVS EXOTICIS.

India medicamentis, quam Medicis beatior,multas mirãdæ virtutis ſtirpes occultat, quas politioris vitæ & peritioris literaturæ Medici mendicãt, vt his felicius medeãtur morbis,qui herbarũ noſtratium vires aſpernantur. Ex diuerſis autem eius Orientalis, Occidentalisve partibus diverſæ eruuntur plantæ aromaticæ,cardiacæ & calefacientes. Ex quibus eas tantum explicandas ſuſcipio, quæ compoſitiones in Officina noſtra deſcri-

ptas ingrediuntur. Ab his autem, quæ cum exceſſu calefaciunt, initium duco, dein quæ minus, poſtea quæ inter calefacientia & refrigerantia ita ambigunt, vt potius temperata, & à quibuſdam calefacientia, ab aliis refrigerantia dicantur, paucis deſcribo.

CAP. I.

De Zinzibere.

ZINZIBER ſeu gingiber planta eſt à Barbaris mutuata, & ſic nominata, iridi aquaticæ ſimilis, ſed foliis magis nigricantibus. Radix illius repit geniculatis internodiis, folia arundinacea proferēs, quæ bis, terve in anno reuireſcunt. Naſcitur in multis Indiæ regionibus, ſemine, aut radice ſatum. Optimum cenſetur, quod ex Malauar defertur, vbi frequentiſſimum eſt, & cura multa colitur, alioquin minime bonum.

Zinziber optimū vnde ad nos deferatur.

Cum eruitur, internodium radicis in ſcrobe defoſſo relinqui ſolet ad plantæ perennitatem; Terra namque opertum anno ſequenti germinat, & radices alias, ac folia noua profert. Tenella radix in taleolas ſecta, cum aceto, oleo & ſale in acetariis ſuauiter editur; Ad nos tamen non niſi ſicca aduehitur, aut ſacharo condita; nulla enim arte poteſt in noſtro ſolo cicurari. Quid vero ſit diſcriminis inter *zinziber*, *zedoariam* & *zerumbet*, mox aperietur.

Calefacit zinziber ordine tertio. Coctionem iuuat, & ventriculum roborat imbecillum: eius tamen vſus ſolito nunc eſt infrequentior, nec ita condimentis admiſcetur, fereque tantum ad quorundam medicamentorum caſtigationem vſurpatur.

CAP. II.

De Zerumbet.

ZERVMBET, ſiue Zurumbet, zedoaria & zinziber, plantæ ſunt peregrinæ & cognatæ, ſed vix cognitæ omnibus omnes. Nam ex Arabibus Serapio *cap.* 172. *libr. de ſimpl.* ex authoritate Iſaac, zerumbet zedoariam eſſe ſcribit: deinde ex authoritaté ſua aſſerit, *zerumbet* radices eſſe rotūdas, ariſtolochiæ ſimiles, colore & ſaporé zinziberis. Et alibi *cap.* 171. *eiuſd. libr.* ſcribit; arborem eſſe magnam in montibus Indiarum Orientalium.

Auicenna *lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 247. ait, Zerumbet eſſe lignum cypero ſimile. Nonnulli putant, eſſe Arnabo, cuius meminit Paulus *Ægin. cap.* 3. *lib.* 6. falluntur tamen, nam Arnabo multorum opinione, arbor procera eſt, ſuauiſſime fragrans, vel, vt aliis placet, planta quædam nonc illo nomine incognita.

Arnabo quid.

Zerumbet vero graminacea ſtirps eſt, quæ partim ſeritur in prouincia Maluar, partim ſponte prouenit in locis quibuſdam ſyluoſis huiuſce regionis, ibique zinziber ſylueſtre vocatur. *Garcias.* Eius ſiquidem vultus, vt & radices, cum zinzibere magnā habent affinitatem: in zurumbet tamen omnia maiora; nam folia longiora ſunt, & latiora, & radices craſſiores; quæ erutæ conciduntur & ſiccantur, deinde in Perſiam & Arabiam deuehuntur, vnde poſt in Europam.

Quid zerūbet, quomodo à zinzibere differat.

Zerumbet inopia, zedoaria rotūda poni recte poteſt, nam vtraque planta vt nominis, ſic virtutis, & forſan generis eiuſdem non male putatur, non ſecus, quam cyperus longus & rotundus.

Commendatur plurimum zerumbet aduerſus venena, & ad cor exhilarandum, atque ad partes interiores roborandas, & conſeruandas.

Vires.

CAP. III.

De Zedoaria.

NOMINE Zador, zeduar, geiduar & zaduræ, vulgaris officinarum zedoaria intelligenda eſt, quam Meſue radicem rotundam eſſe ſcribit, quæque zinziberis faciem refert: odoratior tamen eſt, vtcumque amara, nec adeo, vt zinziber, acris & calida.

Differentia inter zedoariā & zinziber.

Deuehi-

Deuehitur è Sinarum regione, & ab extremis Indiæ finibus. Affinis eſt zerumbetho; ſed vulgatior & notior; verum vtraq; planta Europeis integra fere inuiſa.

Cypero zedoariam ſimilem eſſe ſcripſit Auicennas, alii coſto, de quo poſtea: omnia vero aromatica, & viribus, quam vultu ſimiliora.

Vires. Calefacit, ſiccatque zedoaria ordine ſecundo, flatus diſcutit, animalium venenatorum morſibus medetur, colicis doloribus opitulatur, alui tineas enecat, & antidotis optime miſcetur.

CAP. IV.

De Galanga.

Species. GAlangæ duæ agnoſcuntur differentiæ, maior & minor; vtraque in eodē ſolo proueniens: ſed minor, quæ odoratior eſt, lætius & vberius in Sinarum regione fruticat. Maior in *Iauar* & *Malabar*: Eſtque duorum cubitorum alta, & ſæpè amplior, præſertim in pingui ſolo ſata. *1. Maior.*

Folia ei longa ſunt duorum fere cubitorum, ſuperne multum, inferne minus virentia. Caulis ex eorundem inuolucris veſtitur, vt in Orchidum generibus videtur: flos candidus & inodorus: ſemen paruum: radix iuxta caput craſſa, bulboſa & arundinis modo nodoſa. In reliquis partibus zinziberi admodum ſimilis, ſimiliterque propagatur, radice nempe, non ſemine; ſataque mirum in modum luxuriat, ac ſoboleſcit: Iridi tamen videtur ſimilior, non modo radice, ſed foliis & facie.

2. Minor. Minor galanga palmos tantum duos alta eſt, foliis myrtheis, radice nodoſa & vltro ſæpius naſcens. Male nonnulli calamum aromaticum, & acorum cum galanga confundunt. Chynenſes & Malabarenſes frequentes vtuntur galanga in cibis & medicamentis.

Vires. Calefacit & ſiccat ordine tertio: ventriculum roborat, colicos dolores ſanat, flatus diſcutit, & frigidis omnibus morbis ſuccurrit. Seligenda vero minor, vt præſtantior.

CAP. V.

De Acoro.

ACORVS radix eſt odora, geniculata, Iridi multum ſimilis, ſed foliis longioribus & anguſtioribus, nec non caule tenuiore & longiore. Ipſius quoque radices tenuiores ſunt, oblique iuxta terræ ſuperficiem proſerpentes, foris & intus albicantes, & guſtu acres cum quadam amaritudine.

Turpiter errant, qui Galangam vtramque, zinziber & acorum non diſcrepare contendunt; nec excuſandi, qui calamum aromaticum & acorum indiſtinc̃te vſurpant, & ambas ſtirpes vnicam eſſe credūt: non parum enim inter ſe diſtant, vt ex ſingularum deſcriptione patet. Adde, quod Europa tantum acorum profert, nunquam aut raro, & quaſi inuita calamum aromaticum; India calamum aromaticum nunquam, aut ægre acorum.

Reponitur acorus, ex mente Galeni, inter ea quæ tertio receſſu calefaciunt & ſiccant. *Vires.*

CAP. VI.

De Calamo aromatico.

CALAMVS aromaticus planta eſt Indica, & arundinacea, cuius ſcilicet caulis inſtar calami aut tubi cauus eſt, aſſulatim fractu facilis, nam percuſſu cito in aſſulas diſſilit.

Ab acoro non parum diſtat, nec ſimiliter inter radices connumeratur, ſed potius inter ſurculos ligneos, concauos, geniculatos, arundinis modo intus albidos, exterius fuluos, odore fragrantiſſimo, ſapore cum acrimonia non exigua amaro, & in mandendo admodum glutinoſo. *Calamus aromaticus quomodo ab acoro diſtet.*

Ex India ſola deuehitur, & pro eo radix quædam, & rei alterius, quam calami veri & aromatici, quem Hippoc. myrepſicum, hoc eſt, vnguentarium ab odoris ſuauitate nominat, in Officinis multis venditur, quā

rei herbariæ peritiores *calamum Officinarum*, nonnulli *Cyperum Babylonicum* nominant, qui nunc alitur, vt & aliæ plantæ rariſſimæ in horto celeberrimæ ſcholæ Medicorũ Parieſienſ. Ioan. Robini Regii Botanici induſtria & labore; antiquorum tamen calamus aromaticus & verus non eſt, hic enim acrior & calidior perhibetur, & folia habet ſtrictiora, magis iuncea, & admodũ triangula, vulgaris latiora, & fere iriina. Sed cũ facie & facultate alter alteri non parum ſit affinis, pro exotico noſtras, ſeu pro raro vulgatis recte ſubſtituetur.

Vires. Calefacit & ſiccat ordine ſecundo, leniter aſtringit, parum acer eſt, & partium quarundam tenuitate meatus aperit, menſes mouet, ſpiritus recreat, & colorem iuuat natiuum.

CAP. VII.

De Coſto.

COSTVS planta peregrina eſt, à veteribus quidem celebrata, ſed ſuis lineamentis non ſatis accurate ſignata, ac deſcripta: vnde vera illius dignotio perfecte nondum recentioribus patuit. Omnes quidem vno ore radicem eſſe pronunciant, ſed ex quanam ſtirpe, & an ex vnica tantum, vel diuerſis, nullus adhuc indubitanter aſſeruit.

Quod ſi antiquis fides non denegetur (vt certe in his potiſſimum, quę probe norunt, celebrarunt, & longo comprobarunt vſu, non niſi denegabitur iniuſte) tria coſti

Species. genera agnoſcemus, *Arabicum, Indicum & Syriacum.*

Arabicus candidus eſt, leuis, & odoris ſuauitate cæteris præſtans, recens abunde plenus, denſus non carioſus.

Coſtus amarus & dulcis. *Indicus* leuis quidẽ, ſed niger & amaricans. *Syriacus* flaueſcens, tuberoſus, guſtu acer, odoratus, ac ſuauiter fragrans. Arabes vero tantum eius duo genera cõſtituũt, amarũ & dulce: credit tamen Cluſius, genus coſti duntaxat vnicũ eſſe, nec niſi collatione quadã cum amariore, vel acriore coſto dulcem nominari: quam ſaporis diuerſitatem in plantis omnib. agnoſcimus quotidie, quę recentes dulciores ſunt ac ſuauiores; vetuſtiores, teredinib. eroſæ & corruptæ, acriores, amariores, & inſuauiores.

☞ Coſtus autem vſibus medicis nunc re- *Coſtus vulgaris.*
ceptus & vulgaris, radix eſt fere zinziberis effigie, intus albida, læuis, parum grauis, exterius è pallido flaueſcens, ſubamara ſuauiſſime fragrans, ac ſæpe tam odorata, maxime cum adhuc recens eſt, vt importune caput feriat. Naſcitur in multis Indiæ tractibus, vt in Guzarate, & circa Amadabar, vrbem iſtius regionis percelebrem, Græci & Latini Arabum nomenclaturam retinuerunt, omneſque vno ore *Coſt*, aut *Coſtum* efferunt.

In Pharmacopoliis nonnulli pro coſto radicẽ quandam aromaticam plantæ nunc vulgaris vſurpant, quæ è Seſeleon genere deprompta videtur: ad Æthiopicum enim Matthiolo dictũ proxime accedit, radice, foliis, caule, magnitudine, facie, viribus. A quibuſdam *pſeudocoſtus*, ab aliis *Coſtus Belgarum*, ab aliis *Coſtus officinarum* ſolet appellari. Qui hunc pro vero ſubſtituere verebitur, angelicam illi ſumere licebit.

Coſtus cum ſubamarus ſit, modice a- *Vires.*
ſtringit; & quia acer, calefacit inſigniter, ſuaque odoris eximii gratia, cor & ſpiritus reficit & exhilarat.

CAP. VIII.

De Been vtroque.

BEN vel Been, *ex Rhaſ. par. 135. de nomin. Arab.* vox eſt Arabica, arborem quãdam in Æthiopia naſcentem, & tamariſci ſimilem deſignans, cuius granum dicitur *Abelban*, ex quo oleum manat, *Muſcillinum* dictum; Qua voce ipſa etiam planta inſignitur: nam Been ſecundum Rhaſim *capite 145. lib. 21.* & Arabes Muſcillinum dicitur. Quænam vero ſit illa planta, dilucidius non explicat, vt nec etiam Auicenna, qui dum *cap. 85 tract. 1. libr. 2.* quærit, quid ſit Ben, reſpondet ipſe, fruſta lignea, aut radices eſſe contractas, ex ſiccitate habentes rugas, ſeu lineationes, ac duplici ſub ſpecie

Abelban. Oleum Muſcillinum.

Opinio Auicennæ de Been.

ſpecie contentas, quarum vna alba eſt, altera rubra; vtraque calida & ſicca in gradu ſecundo. Alibi tamen *tract. 2. lib. de medic. cord.* vtrumque Ben ſiccum primo receſſu ſcripſit, & rubeum albo calidius eſſe: Contrarium tamen videmus in iſtis duabus radicibus, in officinis Ben nomine celebratis; nã quæ albicat, calidiſſima eſt, & acriter fauces & linguam ferit: rubra id ſolummodo præſtat languide & ignaue.

Opinio Serapionis. Serapio plantam vtramque non clarius depingit: *Ben, ait, ſpecies ſunt duæ, & ambæ magnitudine radicis paſtinacæ paruæ, & quadam tortuoſæ. Deferuntur ab Armenia: Odor earum bonus: & ambæ viſcidæ, calidæ, humidæ.*

Cum igitur Arabes antiqui de planta indigena ſolũ nomine tenus cõueniant, quid ſi noſtrates in ea deſcribenda, aut obmuteſcant, aut pauca quædã & probabilia tantum enuntient? Nullis ſane Pharmacopoliis nõ cognitæ ſunt duæ radices, quæ paſſim Been nomine albi & rubri celebrãtur: Illa tamen dignotio penes tantum ſuperficiem eſt, nec dum veram quis ipſius effigiem dedit.

Vires. Ex Arabum autem ſententia Ben corborat, corpus impinguat, ſemen auget, cõfert tremori, & alia multa commoda præſtat, quæ vix in noſtro vulgari albo agnoſcuntur. *Subſtitutũ.* Ob id Syluius radicem Eryngii ſubſtituit; ego angelicam noſtratem vel Hiſpanicam prætulerim, vt magis cardiacam, aut tormentillam.

Polemoniũ. Sunt, qui polemonium opinentur Ben album eſſe, & biſtortam, rubrum, ſed leuiori coniectura, quam vt pluribus ſit opus improbare.

CAP. IX.

De Scecachul.

Nomina. SCECACHUL varie nominari ab Arabibus, comperio, vt *ſochachium, ſichimũ*, habet, *alithimum*, apud quos illius ſemen, ſeu potius granum *Culcul* dicitur, & folium, inquiunt, eſt ſimile folio *Albena*, ſeu *Iulben*. Hæc ſiquidem vocabula apud Serapionem & authorem Pandectarum videntur confundi, & pro *Scecachul* vſurpari, ſecundum quos planta eſt, breuicaulis, venoſæ & nodoſæ radicis, è cuius ſingulis geniculis folia emergunt balſami, Serapio dicit *baſai*, ſimilia.

In illius ſummitate circa veris initium flores erumpunt violacei, violis tamẽ maiores, nec ſimiles, quorum occaſum ſequuntur grana nigra ciceris magnitudine, humiditate dulci ſatura, quæ grana *culcul* barbara gens nominat. *Culcul.* Rhaſis tamen ſuo idiomate Kilkil mauult appellare, *Kilkil.* cuius qualitates recenſet *lib. 23.* calidumq; & humidum ſecundo receſſu tenet: Serapio in vtraque qualitate tantum primo. *Vires.* Ambo autem plurimum valere ad rem veneream excitandam ſcribunt; auget enim ſemen, erectionem veretri facit, & ad congreſſum pigros alacres reddit. Naſcitur Scecachul, ſeu Secacul, in locis vmbroſis, atque iuxta radices arborum.

Neq; autem radices, neque grana Secacul ad nos deferuntur: Et cũ è planta prorſus exotica & herbariis recentiorib. incognita deſumantur, à formulis remediorũ debent expungi. Abſurdum enim eſt à Barbaris ea mẽdicare, quibus facile carere poſſumus, vel forſan ipſi carent, cum illorum nullus adhuc Secacul accurate deſcripſerit, aut ad nos mitti curarit, vel ſaltem venale in ſuis emporiis, perinde ac reliqua ſimplicia rariora oſtenderit.

Vires. Cum rebus Venereis inſeruiat, quoties dicta planta opus erit, vel *ſatyrium* preſcribendum, aut iam preſcriptum augendum, aut *piſtacia*, aut *nuclei pinei*, aut *ornithogloſſum*, aut alia illius, quæ ludibria mouent, ſubſtituenda.

CAP. X.

De Cinnamomo.

QVID ſit cinnamomum, vix ſcitur ex antiquis, qui de eo multa ſomniarũt: necdum ex recentioribus innotuiſſet, niſi illius natale ſolum peragraſſent, vt Garcias ab horto, qui idipſum vidit in multis

Indiæ

Indiæ orientalis regionibus, vt in Zeilan, vbi laudatiſſimum prouenit & in Malabar.

Cais Mãis. *Darchini.* *Caſſia* *Cynamomũ.*

Illius autem dignotioni magnam attulit obſcuritatem multiplex, qua deſignatur, apud nos & barbaram gentem, appellatio: Nam in Malayo *Cais Manis*, hoc eſt, dulce lignum vocatur: In Ormus *Darchini*; quo nomine etiam à Perſis & Arabibus enuntiatur. Apud nos vero modo *Caſſia* & *Caſia*, modo *canella*, modo *cynamomum*, quaſi Chynæ amomum, vel potius *amomũ* ex Chyna delatum vocatur; vnde tot diuerſæ plantæ, quot nomenclaturæ ſunt reputatæ.

Caſſiam & Cinnamomũ eſſe idem. *Cinnamomi ſpecies.*

Reuera tamen, ſi Garciæ fides adhibendá, vt certe tanquam teſti oculato & fidiſſimo narratori debetur, *Caſſia, cinamomũ & canella*, vnum & idem ſunt medicamẽtum: Nec cinnamomi genera plura ſunt duobus; vnum, quod in Zeilan; alterum, quod in *Malabar* & *Iaca* naſcitur. Pro bonitatis quidem gradu quinque eius diuerſitates ab authoribus recenſentur, ſed genere tantum duplici diſtinctæ.

Canella. *Salibacha.*

Canella autem craſſior, xylocaſſia eſt, ſeu caſſia lignea durior & craſſior; Arabibus, Perſis, & Indis *Salibacha* dicta. Quæ magis odorata eſt, fragrantior, & tenuior, cinnamomum eſt verum, quod lignum odoratum portendit, ex eodemque arbuto habetur atque canella; ſed hæc ex trunco, cuius cortex craſſiſſimus eſt, illud ex ramis excerpitur. Quod videtur innuere Theophraſtus, dum cinnamomũ in multas partes diſcerpit, quarum, quæ radici propinquæ ſunt, deteriores & minus odoratæ, quæ in ſupremo ſunt arbuto, odoratiſſimæ & præſtantiſſimæ; quæ in medio mediæ.

Matthiolus negat eſſe idẽ.

Diſplicet tamen Matthiolo hæc Theophraſti & aliorum opinio, qui caſſiam & cinnamonum idem eſſe ſcripſerunt, fatetur quidem caſſiam & canellam non differre, ſed ab vtraque cinnamomum non tantum diſtingui, ſed nec inueniri. Et ſi inueniatur, non illius corticem, ſed lignum ſolummodo odoratiſſimum, & in vſum venire medicum.

Quomodo differant.

Bona tamen illius venia, cinnamomum nunc habemus præſtantiſſimum; nec differt à canella, ſeu caſſia odorata, niſi quodam accidente, vt gradu bonitatis. Atque eo modo accipiendæ ſunt cinnamomi varietates, à Dioſcoride enumeratæ. Eſtque eorum optima ratio, qui aſſerunt, canellã ſeu xylocaſſiam eſſe craſſiſſimum & extimum corticem, cinnamomum interiorẽ, tenuiorem, odoratiorem, præſtantiorem, & ad vſus multo commodiorem.

Tempore Galeni cinnamomum adeo rarum erat, vt ſoli Imperatores haberent, & curioſe ſeruarent in ſcriniis, ſed huius aromatis præſtantia effecit, vt ad nos è regionibus peregrinis adueheretur copioſiſſimum & præſtantiſſimum.

Arbor canella.

Eſt autem canellæ ſeu cinnamomi arbor ſylueſtris, ac ſponte naſcens, magnitudine oleæ, ramis multis, ac rectis foliis citri colore, lauri effigie, floribus candidis, fructu nigro & rotundo, oliuarum paruarum magnitudine.

Vires.

Eius eximia virtus in cortice eſt; excalefacit, concoquit, menſes & partum accelerat, & mire cor recreat.

Eſt altera *canella Peruana*, illi vultu ſimilis, cuius odor, ſapor, & virtus non in cortice, vt in Indica orientali, ſed in fructu tantum deprehenduntur, vt ex Nicolao Monardo refert Cluſius *cap. 25. lib. ſimpl.*

CAP. XI.

De nuce moſchata, maci & macere.

Moſchocarion.

EX India defertur eximia quædam nux aromatica, quæ ab odoris ſuauitate Moſchocaryon, Moſchocarydion, caryon aromaticum, & nux myriſtica ſeu vnguentaria & moſchata vocitatur. Excerpitur ex arbore peregrina pyri magnitudine, foliis perſicæ ſed breuioribus, roſeo flore, odore peramœno.

Arbos

Arbor nucis moſchatæ. Arbos hæc veteribus, præſertim Græcis, fuit incognita. Naſcitur in inſula *Banda*, vbi *Palla*, & Macis *Bunapalla* nominantur.

Huius autem arboris fructus, propter odoris ſuauitatẽ, moſchatus dictus, etiamſi moſchum non oleat, duplici putamine veſtitur; altero externo & craſſiſſimo, quod per maturitatem dehiſcit, vt in iuglandibus; altero tenuiore, quod nucleum, ſeu nucem proxime ambit, quodque rubeſcens, ac eleganti facie ſe dat in conſpectum, vbi cortex exterior dehiſcit, & paruulus remanet.

Macis. Iſtud vero tenuius inuolucrum & rubeum macis eſt, quod etiam exſiccata nuce dehiſcit, & per calorem immutato tandem rubore, colorem quodammodo aureum acquirit. *Macis quid.* Eſt ergo macis *membrana tenuis ex rubro flaueſcens, quæ nucem aromatitem, ſeu moſchatam contegit & amplectitur.*

Porro macis & macer inter ſe diſcrepant, nam macis eſt inuolutum nucis aromatitis, vt dictum eſt; *Macer quid.* macer vero *ligni cuiuſdam cortex craſſus, flaueſcens, ſeu cum Plinio rubeus, ex Barbaria allatus, guſtu valde amarus & aſtringens.* Ex qua autem arbore, neque ex veterum neque ex recentiorum lectione certo ſcitur, vnde maceris quoque cognitionem incertam credimus.

Nucis moſchatæ optimæ notæ. Nux moſchata probatur recens, grauis, pinguis, & quæ acu puncta ſuccum mox reddit oleoſum.

Vires. Eius vires, vt etiam macis roborando ventriculo, & coctioni iuuandę plurimum commendantur.

CAP. XII.
De Piperibus.

Species. MVLTÆ plantę multum inter ſe diſſimiles piperis nomine donantur, vt piper album, nigrum, longum, Calecutianum, ſeu Capſicum, & piper aquaticum ſeu Perſicaria. Nec defuerunt, qui viticem ſeu agnum caſtum & Ribes nigrum piper agreſtæ vocarunt. Sed cum abſolute piper ponitur, Garcias rogat Pharmacopœos, vt album tanquam præſtantius ſeligant, noſtrates tamen forſan albi penuria nigrum ſumunt.

Planta autem, quæ piper fert album, ab ea, quæ nigrum, tam parum diſſidet, vt eadem eſſe dicatur. Vtraque ſcanſilis eſt, atque adeo imbecillis & caduca, vt niſi fulcro quodam nitatur, ad terram illius ſarmenta flexilia & lenta delabuntur, lupuli vel periclymeni modo. Propterea vel perticis fulcitur, vel ſeritur ad radices arboris, ad cuius faſtigium ſeſe conuoluendo ſcandit. Folia eius rara ſunt, Aſyriæ mali effigie, ſed minora: radix puſilla: fructus parui rotundi, & ſimul multi ac racematim cohærentes.

Piper omne potenter calefacit, atque potentius album nigro, & odoratius. *Vires.* Sed vt planta rariſſima eſt, ſic rariſſimus fructus. Eſt & piper quoddam caudatum, de quo ſuo loco.

Piper longũ. Planta vero, quæ longum piper edit, nõ minus effigie quam qualitate ei, quæ nigrum, conuenit, referente Cluſio, contra Garciam, qui ſtirpes valde diſſidentes aſſeruit; nam folia vtriuſque magnitudine æqualia, hederacea nempe, ſed neruoſiora & pediculo breuiore ſubnixa. *Piperis longi deſcriptio.* Huius plantæ fructus Iulos Coryli perbelle referunt; ex plantæ ſingulis internodiis prodeunt, atque ex oppoſita pediculi foliorum parte, vt in aliis piperibus: fructus illi ex multis granulis conſtanti, eleganti ſerie ſecundum pediculi longitudinem cõgeſtis. Virides autem ſunt, quia ante maturitatem collecti, & nunc longiores, nunc breuiores, aut craſſiores, vt in aliis fructibus contingit, perfectum incrementum non aſſecutis.

Macropiperis vires. Macropiper ſeu piper longum vehementer mordet, ait Dioſcorides *cap. 189. lib. 2.* & quia ante maturitatem decerptum eſt, ſubamarum relinquitur. Antidotis & Theriacis medicaminibus expetitur.

CAP. XIII.

De Caryophillis.

CARYOPHILLA, ſeu caryophilli grana quædam ſunt, ſeu fructus arboris exoticæ eiuſdem nominis, quæ naſcitur in inſulis Moluccis, lauri forma & magnitudine, foliis perſicæ, vel magis ſalicis, aliquantum anguſtis; ſurculis multis; flore copioſo, primum albo, dein vireſcente, tum rufeſcente; qui vbi ſolis æſtu induruit, nigricat, & rudimentum quoddam fructus, ſeu imperfectum fructum & exſiccatum refert, tanquam clauum, quatuor velut exertis apicibus in extremo exaſperatum.

Fructus hic adhuc virens ſuauitate omnes alios ſuperat: erumpit in extremis ſurculis, claui modo, vnde vulgus clauum gyrofleum vocitat. Rectius enim claui cuiuſdam refert effigiem, quam nucis aut nucifolii, vt recepta videtur notare nomenclatio. Nam caryophillum dicere, nucifolium dicere eſt.

Vires. Calefacit & ſiccat vltra ſecundum ordinem. Plurimus eſt eius ad eſculenta condienda, & ad medicamina vſus.

Cordi & cerebro benefacit: iecori & ſtomacho auxiliatur: oris fœtorem emendat, & halitum gratiorem reddit: coctionem iuuat: oculorum aufert caligines, & viſum acuit, Venerem ſtimulat, & obſtructiones tollit.

CAP. XIV.

De Cardamomis.

CARDAMVM, cordumeni, & cardamomum ſtirpes ſunt nomine quidem parum, ſed reipſa multum diffidentes.

Cardamū. Nam *cardamum* ſeu *cardamine* naſturtium quoddam eſt, folio & ſemine calidiſſimum, & pene adurens vt ſinapi.

Cordumeni. *Cordumeni* non cardamomum eſt, vt putauit Syluius, ſed carui Romanum.

Cardamomum. Cardamomum peregrina planta eſt, amomo, ſi non effigie, ſaltem facultate cognata, vt nominis affinitas prætendit, atque in India naſcens: cuius duo traduntur genera; maius vnum, quod Arabes *Cacolaa quebir*, & *Cacula quebir*: minus alterum, quod *hayl* ſeu *Kakolahil* appellant. *Species.* Vtrumque ex planta cubitali & ſiliquoſa naſcens, non ex arbore procera, vt quidam autumarunt.

Cacolaa. Hayl. Leguminoſa vero eſt illa, & vbi adoleuit, ſiliquas multas profert, & ſingulæ ſiliquæ multa grana, *Cacolaa* barbaris nominata, quibuſdam grana paradiſi, alia tamen huius nominis dignitate inſignita circumferuntur, malagetæ à prouincia Melegueta, vnde aduehuntur, dicta.

Cardamomum nunc notiſſimum eſt & vulgare, licet peregrinum, atque medicis vſibus vtrumq; optatiſſimum: Sed minus, vt odoratius eſt, ſic præſtantius, & magis expetitum; maius, minus.

Vires. Vtrumq; cardamomum calefacit, partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natiuum roborat, flatus diſcutit, & coctionem iuuat.

CAP. XV.

De Cubebis.

VISI ſunt antiquiores Arabibus tantum tribuere, vt quicquid ex eorum ore vel properanter effluxerit, pro certa lege debeat haberi. Sed non tam diſplicet in ſermone barbaries, quam in re eorum diſſidium, qui vix de ſtirpibus in propriis naſcentibus hortis conueniunt: vnde minus mirum, ſi de his, quæ nullo cultu ruri naſcuntur, diſſentiant, vt in Cubebarum deſcriptione manifeſtum eſt, quas Auicenna Carpeſium, Serapio myrtum ſylueſtrem nominat. Indi vero ex iſtis nullam, ſed aliam longe diuerſam plantam, quæ cubebas profert, agnoſcunt, quas eorum nonnulli *Cubab Sini*, alii *Cumuc*, alii *Quabeb* & *Cubebe* nuncupant.

Planta autem, ex qua colliguntur, ſylueſtris eſt, ac ſponte naſcens, imbecilla & fruticibus ſmilacis, aut piperis modo adhæreſcens foliis myrtheis, fructibus racema-

tim congeſtis, ſed ſingulis granis cohærentibus pediculis longioribus.

Fructus hic in *Iaoa*, & aliis regionibus, in quibus prouenit, tanti fit, vt ab incolis decoquatur, antequam venalis detur inſtitoribus: Verentur enim, ne alieno in ſolo ſatus radices agat & luxuriet.

Turpiter errant, qui cubebas, viticis ſemen, aut ruſci fructum eſſe contendunt, cũ inter ſtirpes has omnes nihil ſit cognationis & ſimilitudinis. Actuarius magis tolerandus, qui Auicennam ſecutus, combebas; ſic enim loquitur, *carpeſium affirmat eſſe; nã aromatica & calefactoria eſt in ambobus qualitas*: verum effigies diuerſa; nam carpeſia ex Galeno, feſtucæ ſunt tenues, ſurculis *cinnamomi*, facultate & odore ſimiles, vocati *Phu*, ſed validiore, & nonnihil aromatico, quem guſtus percipit: quia tamen ſunt tenuiora, viſcerum obſtructiones expeditius tollũt, & vrinam mouent, calculumque pellunt. Non tamen adeo tenuia ſunt, vt *cinnamomum*.

Carpeſium.

Vires.

Cubebæ admodum raræ ſunt; ventriculum calefaciunt & roborant; hepar infarctu liberant, flatus diſcutiunt, intemperiem vteri frigidam emendant, & Veneris ſopitam vim excitant.

CAP. XVI.

De Carpobalſamo, & cæteris balſami partibus.

Arbor balſami.

BALSAMVM arbuſcula eſt peregrina, olim in Iudæa, Ægypto, & in valle Syriæ, ac maxime in Hiericho naſcens, aſpectu non valde grata, colore cinericea, ramis tenuibus, foliis ſampſuchi, quæ quotannis Decembri labuntur, medio vere repullulant; floribus ad paruum Iaſminum luteum accedentibus, quos paruum conſequitur ſemen, aromaticum, flaueſcens, plenum, guſtu mordax, & acre, atque modice opobalſamum redolens, quod carpobalſamum nominatur.

Carpobalſamum.

Planta hæc ad radicem vſq; ſarmentoſa, cuius ſurculi tenues admodum ſunt fului, odorati, frequentibus nodis aſperati, balſamelæum nonnihil ſpirantes.

Vbi adoleuerunt, ſarmenta præſcinduntur, emunturque ab inſtitoribus, qui in aduenas regiones deferunt, quæſtus magni gratia; vbique enim expetuntur, & magno ſemper væneunt, ob inſignes, quibus pollent, facultates; xylobalſamum Medici nominant.

Xylobalſamum.

Nonnunquam fruticis huius abſcindũtur ſurculi, quibus appenduntur lagenulæ cera oblitæ, in quas guttatim oleoſus eximiæ fragrantiæ liquor ſtillat. Sæpius tamẽ incunte autũno cultellis vitreis, aut oſſeis, vt eburneis truncus, aut rami craſſiores vulnerantur; nam ægerrime ferrum ferũt, è quorum ſcarificatu ſuccus craſſior oleo perquam ſimilis, & ſuauiter ſpirans emanat, qui *Balſameleon* & *Opobalſamum* nominatur.

Opobalſamum.

Inter olea quæuis & balſama omnia laudatiſſimum hoc eſt, præſtantiſſimum & toto orbe maxime celebratum, vt quod vires habeat abigendis morbis nulli medicamento ſecundas, ſiue interius aſſumatur, vt aliquando, ſiue exterius adhibeatur, vt ſæpe fit, vel aliis commiſceatur medicamentis.

Laudatur Syriacum, tenue & perſpicuũ, quale *in vaſis aqua pleni fundum delabi ac ſubſidere ſolet, quod omnibus balſamis legitimis commune eſt*, atque ei maxime, quod ex horto celebri Turcarum Imperatoris habetur, in quo magna ſedulitate paruula dicta arbos colitur & cuſtoditur, ex qua nempe tres partes excerpuntur, ad multorum morborum expugnationem vtiles, lignum, liquor, ſemen; xylobalſamũ, opobalſamum, & carpobalſamũ propriis & vſitatis vocibus Medici deſignãt; quæ quod rariſſima ſint, & in paucis regionibus læte prouenietia, à regibus tantũ, vel ſolis magnatibus poſſidetur: Nam vulgare carpobalſamum legitimum non eſt, tanquã viribus ignauum; fere inodorum, vietũ, rancidum, exoletum, nec ſuauiter ſpirans. Idẽ dicendum de ligno, quod xylobalſamum

Balſamum optimum quod.

nominant; nam ſurculi ſunt lentiſci, plerumque carioſi, aut ita vetuſti, vt & inſipidi ſint, inodori & inefficaces.

Succedanea. His tribus Medici ſuccedanea analoga, prout materiæ medicæ concedit vbertas, adinuenerunt, vt carpobalſamo cubebas, xylobalſamo lentiſcum recentem, opobalſamo oleum caryophillorum & nucis moſchatæ, vt etiam lacrymam limpidiſſimam terebinthi inſtar olei tenuem. Nam *terebinthina ipſa balſamum eſt*, & *omnium balſamorum artificialium veluti mater*, cuius omnes partes optime reſpondent vero & naturali balſamo.

Terebinthina mater balſamorũ.

Balſamum Peruuianũ. Alia nunc duo Balſama incipiunt circumferri: vnum *Peruuianum*, quod ex nouo orbe aduehitur ex fructu quodam mediocris magnitudinis in Peru naſcente elicitum, cuius meminit Cluſius: alterum à regione quadam Indica *balſamum de Tolu* vocatur. Stillat hoc ex arbore ſauciata pumillis pinis ſimili: vtrumque vires habet eximias, & in Syriaci locum poterit optime ſubſtitui.

Balſamum de Tolu.

CAP. XVII.

De Kermes.

STIRPES multæ in regionibus tantum meridionalibus, aliæ ſeptemtrionalibus virent: Nonnullæ in his & illis viuaces ſunt, & læte fructicant, vt *granum Kermes* Mauritanis vocatum; cuius vocis vſurpatio, plantam magis exoticam eſſe, & in Aſia, Armenia, Cicilia, vt vult Dioſcorides, & in Arabia, copioſiorem, ſatis indicat. Ad duos enim vſus inſignes dum accedit, eius Arabica nomenclatio retinetur, ad ſolemnem videlicet confectionem Alkermes dictam, & ad pannos Kermeſio colore, omnium optatiſſimo inficiendos.

Kermes ſeu Karmas quid. Eſt autem *kermes*, ſeu *karmas*, vt aliquando loquitur Serapio, nomen ſuffruticis ex ilicum genere, & grani cuiuſdam ei adnaſcentis, quod *Coccus baphica*, ſeu *granum infectorium* vulgo nominatur.

Naſcitur tum in dictis regionibus peregrinis, tum in multis Gallo-prouinciæ Arelatenſis & Italiæ locis calidioribus, atque his maxime, quæ ad mediterraneum mare vergunt, reponiturque inter aculeatas ilices. Multiplex enim agnoſcitur ilicum varietas; aliæ ſiquidem glandiferæ ſunt, quæ in proceras arbores adoleſcunt; aliæ coccigeræ perpetuo humiles; quædam bacciferæ inter ambas mediæ, vt Aquifolia, in ſeptemtrionali ſolo frequens & viuax. Nonnulli tamen ab ilicum excludunt numero, licet duæ priores tantam non habeant inter ſe affinitatem, quanta poſteriori cum illis intercedit ſimilitudo.

Eſt ergo planta, cui adnaſcitur kermes, puſilla quædam ilex, plures ſæpe ſurculos, præduros à radice proferens, foliis obtenebratis perpetuo virentibus, oblongis, in ambitu crenatis, denſis, ſinuoſis, anguloſis, ſpinoſis, aculeatis, horridis; quæ ima ſui parte, vere primo granum quoddam, tanquam ouum paruulum concipiunt, & ſuperne reflexis ſpinis obuallant; quod poſtea augeſcens, ex albido cinereum, tandem matureſcens purpureum, ac perelegantem colorem acquirit. Totum enim granum id ſatur ac prægnans eſt ſanguineo cruore, qui poſt maturitatem perfectam diutius in membranula coactus in vermiculos abit, veſicula tenui vacua pene relicta; qui vbi adoleuerint, nonnunquam fiunt alati, & volatu aufugiunt. Ante tamen ipſorum procreationem ſtudioſe liquor dictus elici ſolet, ad ſyrupi de kermes apparatum, vel ſericum tingendum, antequam accedat ad nobilem huius nominis confectionem.

Impeditur dictorum animalculorum generatio, vel interitus cito citatur, ſola aceti aſpergine, qua exanimata cadauerula colliguntur, in maſſam miniatam coguntur, Scoletium dictam; Plinius Cuſculium dicit, ad tincturam purpurei coloris, quem vulgus Scarlatum nominat.

Non eſt Coccus, ſeu granum illud Kermes fructus ilicis, ſed potius excrementum, & tanquam ſaliua rubens & lucida in parua Kiſti concluſa, quæ circa foliorum exortum,

exortum naſcitur; hæc enim ilex pumila non tantũ coccigera, ſed glandigera quoque eſt, in cuius nempe, præſertim vetuſtæ, ſurculis, glandes quernis longiores & nigriores adnaſcuntur. Verum tunc deſinit coccum eructare; propterea eius præſcinduntur ſurculi, vt ex nouorum regeneratione noua fiat coccorum productio.

Vires. Kermes vim habet eximiam, cor & facultates omnes roborandi. Neruis quoque præciſis vtiliter adhibetur, vt & vulneribus, quibus coaleſcendis ſua vi aſtrictoria prodeſt.

CAP. XVIII.

De Schœnantho.

SCHŒNANTHVM quaſi flos iunci, vel potius ob eius fragrantiam iuncus odoratus, ex Arabia, vbi magnus eſt eius prouentus, per faſciculos defertur in alias regiones, in quibus nulla arte poteſt cicurari.

Planta iuncea eſt, ac graminea, ex radice exigua, arida, duriuſcula, nodoſa, multos calamulos, præduros, ſparſos, rotundos, plenos, non concauos, nitidos, pedem altos, & in ſummo graciles proferens: folia rigida, ſeſquipalmum longa, mucronata, pallida ſurculos gramineos amplexantur.

Eorum faſtigia ornat gemina ſeries floſculorum, ex pallido rubentium & papposorum. Nonnulli vocant paleam de *Mecha*; alii paſtum Camelorum, quod eorum ſummitatibus veſcantur & delectentur Aphricani cameli. Raro cum floribus aduehitur, licet ab eis denominationem habeat.

Vires. Schœnanthum moderate & calefacit, & aſtringit. Et quia tenuium quoque partium eſt, mediocriter digerit, & repellit: radix cæteris plantæ partibus aſtringentior; flos calidior, vrinas & menſtrua ſatis potenter promouens.

CAP. XIX.

De folio, ſeu Malabathro.

EX India folium quoddam eximium, Arabibus *Cadegi Indi*, hoc eſt, folium Indum ad nos defertur, quod illius incolæ *Tamalapatra*, officinæ vero natiui nominis alteratione *malabathrum* vocitant. Eſt vero folium Indicum mali Medicæ folio ſimile, colore ex pallido vireſcens, tribus per longitudinem excurrentibus coſtis, odoratum, ac caryophillos aliquantum ſpirans. *Tamalapatra.* *Malabathrũ*

Non aquis innatat, nec in paludibus Indicis prouenit; neque ſine radice eſt, vt Dioſcorides putauit, ſed ex arbore deſumitur procera, procul ab aquis, & in aridis locis fruticante.

Eſt autem malabathrum calidum gradu ſecundo, odoratum; vrinam mouet, halitum oris commendat, veſtes à tineis tuetur, & in aliis qualitatibus nardo conuenit, quæ illius penuria ſubſtitui poteſt. *Vires.*

CAP. XX.

De ſpica Indica, & nardis.

DVo ſcribit Dioſcorides *cap. 6. lib. 1.* eſſe Nardi genera; vnum *Indicum*; alterum *Syriacum*: vtrumque eodem in mõte proueniens, ſed altera parte, quæ ad Indos flectit, Indicum; altera, quæ ad Syrios, Syriacum. Adiungit tamen adhuc poſtea *Celticum*, quod in Liguriæ alpibus naſcitur, *Saliunca* patrio nomine appellatum; & montanum, quod in Cilicia & Syria viret, *Thylacitis* & *Niris* aliquando dictum. *Species.*

Celticæ nardi duas adhuc differentias agnoſcit Lobelius; vnam gentianæ cruciatæ foliis, & radice valerianæ maioris; alteram *hirculum* dictam, cuius meminit Cluſius, eam inter ſpicæ Celticæ faſciculos nactus. *Species nardi Celticæ.*

Præter exoticam nardum & eius relatas ſpecies, ſpicæ quædam noſtrates celebrantur, *nardi* nominibus inſignitæ, vt *Lauendula maior.*

Pſeudonardus Aſpica.

lauendula maior alba, Gallico & vulgari idiomate, *aſpic*, & à multis pſeudonardus nominata, ex qua oleum artificio chymico educitur, & cum additione literæ a, vulgo oleum de *Aſpica* nominatur: vt etiam alia lauendula maior, cærulea, ſeu Italica; atque adhuc alia minor eiuſdem coloris, odoris, & faciei. Ad eaſdem, ſi nominis etymon ſpectetur, ſtœchas, quæ vere ſpicata eſt, poteſt referri.

Cum autem ſine adiuncto ſpica, ſeu nardus effertur, de Indica ſemper intelligenda eſt, cuius radice exili ſpicatæ comæ naſcuntur, & confertæ glomerationes, quaſi per cirrhos ac torulos diſcriminatæ, è quarum ſpatiis mediis folia quædam iunceæ exurgunt.

Vires.

Spica nardi, hoc eſt, nardus Indica, docente Galeno *lib.* 8. *ſimpl.* excalfacit primo gradu, & deſiccat ſecundo: iecori & ventriculo prodeſt, vrinam mouet, ſtomachi morſus ſanat, & meſẽterii humiditates exſiccat. Omnium vero maximus Indica ſeu nigra nardus corporis affectibus ſanandis confert.

CAP. XXI.

De Agallocho ſeu ligno aloë.

Lignvm aloë, Græcis *Xyloaloë*, & *Agallochum* dicitur. Arbor eſt oleæ inſtar, interdum maior, non cute, vt ſcribit Dioſcorides, ſed cortice craſſo veſtita. Lignũ eiuſdem odoratum eſt, nigricans cinereis venis diſcurrentibus, & velut punctis maculatum, ponderoſum, craſſum, compactum, ſucculentum, igni adhibitum, & accenſum (ægre autem flagrat) liquoris plurimum exudans.

Eius autem odor non per vniuerſam ligni materiam diffuſus percipitur, ſed in meditullio fragrantior eſt & vegetior; atque in ſicciore, quam in vireſcente, aut recens ſecto.

Cur agallochum rariſſimum.

Rariſſima eſt arbor, in India ſola naſcens, & maxime in his regionibus & promontoriis, in quibus Tigres & ferociſſimæ belluæ victitant & commorantur: vnde non niſi ſummo cum periculo arbor grandiuſcula cædi poteſt, aut iunior euelli, & ſine vitæ diſcrimine tranſportari. Hinc antiquioris ætatis ſimpliciſſima gens inepte credidit, eam in ſolo terreſtri paradiſo naſci.

Eius plura genera recenſet Serapio, quæ nec vidit ipſe, neque nouit: forſan alia ligna odorata, quæ multa ſunt, ad Agallochum refert. Sic quod in promontorio Comorin naſcitur, odoratum, à quibuſdam lignum aloes vocatur, cum tamen non ſit, inquit Garcias.

Vires. *Agalugen.*

Agallochum, ſeu lignum aloës, Auicennæ *Agalugen* dictum, calefacit & ſiccat ordine ſecundo, & ad cordis affectus plurimum valet.

CAP. XXII.

De Santalis.

Arboris cuiuſdam peregrinæ & proceræ iuglandis ritu lignum ad nos defertur, quod in inſula *Tymor*, vbi frequẽs eſt, *Chandama*; in Arabia *Sandal*; in Europa *Santalum* vocatur. Cuius tria dignoſcuntur genera, album, pallidum, vtrumq; in inſula dicta vberrime luxurians; & rubrum, quod alibi, nempe in inſula *Tanaſarim* prouenit, vt ex Garcia ab horto narratur, qui tantam affinitatem eſſe ſcribit inter arbores ſantalorum, vt vix pallida à cãdida queat diſcerni, niſi forte ab ipſis incolis, qui eas arbores cædunt, cęſas mercatoribus vendunt. Facies enim vtriuſque ſimilis, folia eadem, admodum virentia, lentiſci æmula, flores ex cæruleo nigricãtes, fructus ceraſorum magnitudine, primum virides, tum nigri, fere inſipidi & facile decidentes.

Species.

Santalum optimum quod.

Pallida ſeu citrina ſantalorum arbor, in locis apricis lætior prouenit, odoratior & præſtantior, eiuſque lignum albo, album rubro longe præſtat. Rubrum vero inodorum eſt, braſilio valde ſimile, ſed non

dulce

dulce eſt, nec inficit, vt braſilium, nec ita durum ac ponderoſum.

Vires. Vires autem eximias veteres ſantalis dedere: Cor enim & partes vitales exhilarant & roborant, ait Auicenna; Calidis morbis, vt febribus aduerſantur, obſtructiones liberant, & hepar valde recreant.

CAP. XXIII.

De Saſſafras.

NASCITVR in Florida arbor quædam prægrandis, Indis *Paccame*, Hiſpanis *Saſſafras* dicta, caudice procero, cortice cinereo, ac tenui veſtito: ramis in cacumine expanſis: foliis ficulneis, in tres angulos diremptis: radicibus nunc craſſis, nunc tenuibus, pro arboris ætate, per ſummos terræ ceſpites expanſis, aliquantum aromaticis, & fœniculum ſpirantibus.

Arbor hæc læta fruticat in locis maritimis & temperatis. Radix eius omnibus aliis partibus præfertur, præſertimque eius cortex, qui calidus & ſiccus eſt initio tertii ordinis.

Cæteræ eius partes gradu tantum ſecũdo qualitatem vtramque ſortiuntur. Præter qualitates iſtas elementares aliæ quædam peculiares agnoſcuntur ad multa perutiles & expetitæ. Sed ob raritatem circulatores interdum buxi ſcobem & fœniculi ſemen ſimul terunt, & pro puluere ſaſſafras vendunt: Sat enim eſſe putant fallendæ plebeculæ, ſi pro vero ſaſſafras, quod fuluo colore & fœniculi odore commendatur, puluerem flaueſcentem & fœniculum exhalantem exhibeant.

Vires. *Decoctum ſaſſafras*, inquit Cluſius, *commendatur in omni morborum genere, præſertim in obſtructionibus tollendis; partibus internis roborandis, morbis mulierum multis, & venerea lui curanda.*

CAP. XXIV.

De Guaiaco.

Medicamenta peculiaria ad luem veneream. MEDICAMENTA ſex ſimplicia valde commendantur ad luis Indicæ curationem, *ſaſſafras, guaiacum, ſarſaparilla, Chyna, Mercurius, & Cynabaris.* De ſaſſafras *capite ſuperiore*, de aliis poſtea. Guaiacum ſic à *guaiacam* voce, Indis germana, dictum, Latinis ſæpe *lignum ſanctum*, ex inſulis occidentalibus *Boriquen, Cueuca, Nagrando, & Nicaragua* defertur.

Guaiaci deſcriptio. Arbor eſt procera ad ilicis, aut fraxini magnitudinem & faciem multum accedens, ramoſa, meditullio nigricante, ac præduro, cortice craſſo & pingui, foliis exiguis, & duris: flore luteo, ac purgatorio, quem Indi condiunt & ſumunt ad corpus purgandum.

Flores conſequuntur fructus magnitudine caſtaneæ, ac forma duorum lupinorum ſimul iunctorum.

Palus ſanctus. Palma ſancta. Eſt & alia ſpecies Guaiaci minoris, præſtantioris tamen, quod *Palus ſanctus*, & aliquando *Lignum ſanctum* nominatur. Arbuſcula eſt colore, viribus, magnitudine & vultu guaiaco non parum diſſimilis: Nam materia ligni illius alba eſt, & concolor, multumque fibroſa, ſapor acrior, odor fragrantior, qualitates efficaciores. Sed quia raro aduehitur, eius penuria, guaiacum vſurpatur, quod quidem vires habet eaſdem, ſed infirmiores.

Vires. Vtrumque autem plurimum valet ad luis Indicæ curationem: nam calefacit, incidit, attenuat, meatus aperit, ſudores mouet, putredinem arcet, & proprietate ſpeciali virus venereum extinguit.

CAP. XXV.

De Sarſaparilla.

EX inſulis occiduis, & maxime ex *Peru*, & prouincia Honduras, radix quædam prælonga & vniformis defertur, quæ nunc *Sarſaparilla*, nunc *Salſaparilla*, & *Sarzapariglia* vocatur, quam Mathiolus & Dodonæus putant eſſe eandem cum Smilace noſtrati. *Differentia inter Sarſaparillam & Smilacem.* Diſſident tamen inter ſe multum, nam ſmilacis aſperæ radix nodoſa eſt, & geniculata, graminis ritu, multoque breuior & mollior. Enodis vero eſt ſarſaparillæ radix, nullis geniculis aſperata, dura, fibro-

ſarmoſa, rugoſa, medulloſa; & aliquando viginti pedes longa, atque viminis inſtar facile finditur. Cæteræ eius partes ſimilaci ſimiles ſunt, & ſimili modo frutices vicinos ſcandunt & amplexantur.

Sarſaparillæ vires. Sarſaparilla primis qualitatibus calefacit, ſed moderate, calidis aperit, & ſudorẽ prolicit, tertiis venereum virus extinguit.

Eius cremore vtuntur Indi ad venereæ luis, quæ illis vernacula & endemialis eſt, curationem.

Cap. XXVI.

De Chyna radice.

Nec prætereunda eſt alia Indicæ luis antidotus, radix nempe quædam inſignis, quæ, vt & tota planta, à Chyna nomen retinens, *Lampatan* vocatur. Naſcitur in Chynarum vaſtiſſima regione, Indiæ Orientalis Scythiæ contermina, nec in montibus & fundo ſicciore, vt arbitrati ſunt quidam, ſed locis vdis, paluſtribus & aquoſis, arundinum more, vt iuxta maris litus, & cuiuſdam Lybiæ fluuii oras.

Radix ei craſſa eſt & nodoſa, vt arundinibus, dura & tuberoſa, vt rubo, rubea & tortuoſa, vt biſtortæ. E radice tenues cauliculi erumpunt & imbecilli, foliis admodum raris cincti, qui licet humiles, vt rectius ſtent, fulcro indigent, quo nitantur.

Vulgaris nunc eſt iſta radix, quam antiquior ætas aut non vidit, aut oſcitanter prætermiſit. Nunc vero lippis & tonſorib. notiſſima, neque datur tyrunculus vllus, qui de Chyna radice non garriat; qua tanquam medicamento polychreſto vtuntur Indi ad omnium morborum, atque eorũ maxime, qui alia remedia illis conſueta temnunt, curationem.

Vires. Valet autem plurimum Chyna ad luis venereæ curationem. Vertigini quoque prodeſt, ſtomachi dolorem ſanat, hydropi conuenit ex Cardano, colicis doloribus & affectionibus vteri prodeſt, obſtructiones tollit, meatus aperit, vrinam mouet, ſudores elicit, conuulſioni & paralyſi confert, & articulorum dolores leuat. Carolus enim Imperator huius nominis quintus, ab aliis medicamentis nullum, à Chyna maximum leuamen, aduerſus arthritidẽ, quæ ſæpe eum male exercebat, percepit. *Hiſtoria.* Sunt, qui tabidis prodeſſe contendunt, calidiorem tamen puto, quam vt atrophiam tollere, intemperiem ſicciorem emendare & habitum optimum reſarcire poſſit.

Garcias enim ob eius vſum in tantos ardores hepatis incidit, vt totum pene corpus inflammatione obſeſſum fuerit; & re vera nunc rarior ſolito eius incipit eſſe vſus.

SECTIO IV.

DE CALEFACIENTIBVS INDIGENIS.

Multas quoque calefacientes plantas habemus, quæ peregrinis in re nulla cedunt, de quibus ſeorſim in hac ſectione diſceptaturus, eas primum deſcribam, quæ ſeu vltro ruri, ſeu in hortis noſtris cultura proueniant, cum exceſſu magno calefaciunt, dein eas attingã, quæ remiſſe ſuas vires calefaciendo exerunt; tandem quæ ſegniter ſeſe dant in conſpectum, nec niſi à perſpicaciſſimis earum qualitates accurate dignoſcuntur. De his igitur quæ ignea quadam qualitate inſigniuntur, prior erit ſermo, vt:

Cap. I.

De Pyrethro.

Pyrethrvm ab igneæ qualitatis impreſſione, quam radix eius manſa, in guſtatorio organo relinquit, dictum, vulgus *pedem Alexandrinum*, Latini à ſaliuæ copia

copia, quam in ore detenta elicit, *herbam ſaliuarem* nominant.

Herba eſt cubitalis, & ſæpe altior, caulem & folia dauci ſylueſtris, aut carotæ vulgaris æmula gerens, multipliciter diuiſa, ſectaque in capillamenta tenuia, fœniculi modo, florem pulchellum in ſurculorum ſummitatibus eructat, latum ac patulum & chryſanthemo, aut helenio forma ſimilem, ſed maiorem, medio orbe ſubluteum, foliolis eius ambitum circumdantibus anguſtis, oblongis, parte ſuperna albicantibus, prona aliquantum purpuraſcentibus. In medio eius orbe, atque inter ſtamina ſemen gignitur tenue, oblongum & odoratum.

Radix ſubeſt craſſa, longa, è ſubruffo colore nigricans.

Naſcitur in Italiæ & Hiſpaniæ locis multis: & in hortis Belgii ſatum viret, adoleſcit, floret, & ſępe ſemen perficit: vberius tamen & lætius in regionibus calidis, vt Orientalibus prouenit, inter plantas tamen indigenas & Europeas retulimus, quod in Septemtrionalibus etiam copioſum alatur.

Ptarmica. Alia planta ſuo acri odore ſternutamẽtum mouens, *ptarmica*, ſeu *ſternutatoria*, ob id dicta, in Officinis ſæpe *Pyrethrum ſylueſtre* vocatur, quod ſuo ſapore vellicãte guſtum Pyrethri modo feriat, & ſaliuam promoueat. Naſcitur non modo in montoſis & incultis locis, ſed etiam in pratis, & circa margines agrorum.

Vires. Radix pyrethri feruidiſſima eſt, & ad quartum caloris exceſſum aſcendens. Pituitam in ore detenta prolicit copioſam: proinde dentium dolori, à cauſa frigida prodeſt, diuturno capitis dolori, apoplexiæ, morbo comitiali, neruorum reſolutioni, atque omnibus affectibus, qui à pituita in capite congeſta proficiſcuntur.

CAP. II.

De Sinapi.

SYNAPI vix alimentum eſt, nonnũquam medicamentum, ſæpe condimẽtum: Dapibus enim viſcidis & glutinoſis, præſertim hyeme, conuenientiſſime admiſcetur, vt earum lentor incidatur & corrigatur, ventriculuſque roboretur: nam quibus palatum torpeſcit, aut cibi ingruit faſtidium, mirum in modum prodeſt id condimentum; ſed quia acerrimum eſt, guſtumque ferit importune, non modo teritur cum aceto ad eius mitigandum feruorem, ſed ſæpe ad dulcedinem & ſuauitatem maiorem muſtum commiſcetur; ſicque gratiſſimum condimentum, vulgo *Muſtarda* nominatum, quaſi à muſto & ardore paratum habetur, cui nobilitatem non paruam inter condimenta multi tribuunt.

Species. Eſt autem Sinapi vel ſatiuum, vel agreſte. Satiuum duplici agnoſcitur diſcrimine; *Domeſticũ duplex.* Prius folia rapo effigie ſimilia gerit, ſed paulo minora, & multo aſperiora; 1. ſurculum teretem, hiſpidum, aſperum, bicubitalem, & ſæpe altiorem, ramulis multis brachiatum, circa quos floſculi lutei, optima ſerie diſpoſiti erumpunt, quibus ſiliquæ ſuccedunt oblongæ, tenues & aſperæ, in quibus ſemen paruum, rotundum, ex albo flaueſcens, guſtu mordax & acre includitur.

2. Sinapi domeſticum alterum ſuperiori adeo vultu eſt ſimile, vt ſolo ſeminis colore diſſentire videatur, quod in priore velut luteum eſt, in hoc è nigro ſubruffum, folia tamen ad Erucam magis accedunt. Cætera omnia fere eadem.

Vtrumque in agris, hortiſque ſeritur, terramque diligit aratam, & maxime congeſtitiam: quamuis vbicunque naſcatur, & nullo plerumque cultu germinet.

Sylueſtre. Sylueſtre vbique ſponte naſcitur in locis aridis, quandoque etiam humẽtibus, & iuxta margines & rudera. Reliquis minus eſt, foliaque gerit minora, laciniosa, burſæ paſtoriæ non parum ſimilia, ſed acutiora: floſculos emittit luteos, quadrifolios: ſemen in ſiliquis poſtea dat, quod aliquando euariat, & interdum album, interdum ruffum conſpicitur.

Sinapi nomẽ dedit nobili medicamento, *Sinapiſmum* vocant, cuius vſus ad multa valde celebratur, vt ad vetuſtos capitis dolores, comitiales affectus, vertigines, orthopnœam, tuſſes antiquas, deſtillationes, & arthriticos dolores.

Vires. Sinapi calidum & ſiccum eſt quarto receſſu: incidit, attenuat, extrahit, pituitam in ore detentum elicit: Tritum & naribus admotum ſternutamentum mouet, fœminas hiſterico pathemate ſuffocatas excitat: ſed qui caligonoſos habent oculos & imbecillos, eius vſum prorſus vitare debent.

Cap. III.

De Thlaſpi.

RECTE quidem & appoſite ſinapi & Thlaſpi eadem ſerie deſcribũtur, ambo enim ſi non effigie, ſaltem qualitatibus multum conueniunt, paſſimque thlaſpi, ſinapi ruſticum vocatur. *Species.* Sunt vero thlaſpeos, ſeu thlaſpidii, vt cum Dioſcoride loquitur Plinius, multa genera, inter quæ tria præcipua notantur; maius vnum, minus aliud, & quoddam medium, ad quæ alia hoc nomine donata referuntur.

Thlaſpi primum. Primum vberrime in agris cultis, incultiſq; prouenit, foliis latioribus, oblongis, parum crenatis, in acutum ſenſim deſinentibus, ramulos è caule ſeſquipedali prodeuntes, ambientibus, floribus primũ albidis, ſub æſtatem frequentibus, paſtoriæ burſæ parum diſſimilibus, in duas glumas, & tanquam valuulas ſubrotundas hiantibus, ex quibus ſemen nigricans, feruens, & acre, ſapore ſinapi, aut naſturtii emergit.

Thlaſpi ſecundum. Secundum caulem ſimiliter ramoſum edit, pedem altum, folia minora, anguſta, acuminata, in terram verſa, flores albidos, ſemen paruum, acre & feruens, naſturtio cognatum.

Thlaſpi tertium. Tertium & minus thlaſpi, herbula eſt anguſtis foliis, digitum longis, in terram ſe conuertentibus, in extremo parum inciſis, floſculis albicantibus, caule tenui, ac ramoſo, pedem alto, cui eleganti ſerie valvulæ multæ, paruæ, planæ, breui pediculo nixæ, ac ligularum, ſeu lenticulæ effigiem exprimentes, adnaſcuntur, in quibus ſemen coarctatur paruum, guſtus acerrimi & ſinapi, ac naſturtii modo, dum manditur, os linguam feriens.

Naſcitur in locis incultis, ſaxoſis, montoſis, ſoli expoſitis, calidis, ſiccis, vt in multis parietibus & tectis, vnde & Naſturtium tectorium ſæpe ab herbariis vocatur, & aliquando ſinapi ruſticum. Huius ſemen vſurpari ſolet in officinis ad Antidota, nec tamen errabit, qui eius defectu aliorum ſemina vſurpabit.

Multi multas adhuc alias ſtirpes ſemen feruens & acre ferentes ad thlaſpidia referunt ſed cum effigie multum diſſideant, alii malunt ad eas, quæ vultu magis ſunt affines, reducere. Thlaſpi enim Crateuæ, quod eſſe videtur, viola latifolia, vulgo *bolbonac*, vt etiam *Draba* quibuſdam thlaſpi dicta, nihil aut parum cum reliquis thlaſpidiis habet affinitatis. *Thlaſpi Crateuæ.*

Thlaſpi ſemen calidum & ſiccum eſt quarto receſſu: Internos abſceſſus rumpit, menſes cit, fœtus enecat, Iſchiadibus prodeſt: per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuat, & alia multa commoda pollicetur, dum rite & opportune vſurpatur. Admiſcetur vero antidotis quibuſdam, vt theriacæ, &c. *Thlaſpi vires.*

Cap. IV.

De eruca.

ERVCA, quam vulgus Roquetam, Græci Euzomon vocant, in hortis colitur condimentorum gratia; acetariis enim vt iuſculis commixta ſimul & ſuauiter, & vtiliter eſtur ab his, quibus languet calor internus, ignauuſque eſt libidinis ſtimulus; Venerem namque reuocat Eruca morantem, & tardos ad congreſſum maritos, celeres facit, vnde à poetis *herba ſalax* vocitatur. *Herba ſalax.*

Proceritate cubitali aſſurgit, folio admodum

modum longo & anguſto, vtrinque profundis inciſuris, ſed raris laciniato, floribus palleſcentibus, & aliquando luteis ac quadrifoliis: Semine in ſiliquis napi modo, radice candida & dura. Naſcitur aliquando ſponte inter rudera, & in locis aſperis & incultis.

Eruca ſylueſtris. Eſt alia erratica ac ſylueſtris, quæ ſqualido ſolo, & ſecus vias & pomœria gignitur, foliis ad taraxacum accedentibus, ſed tenuioribus, ac minoribus, floribus luteis & braſſicæ æmulis, media æſtate erumpentibus.

Eryſimum quibuſdam *Irio*, aliis *tortela* dictum, vultu & guſtu ſylueſtrem Erucam tam bene refert, vt ipſius nomine à multis donetur; Cum tamen Eryſimum inter cerealia à Galeno reponatur, vix inter Erucas repono.

Eſt vero etiam Eruca cuiuſdam inſecti putidi, braſſicis & oleribus aliis infeſtiſſimi nomen, quod Græcis *κάμπη* vocatur, cuius multę varietates in colore & magnitudine dignoſcuntur, de quibus agere nunc nec volumus, nec debemus, ſed de his tantum ſimplicibus, quæ compoſitiones pharmacopolio neceſſarias ingrediuntur.

Eruca vires. Eruca calefacit & ſiccat ordine tertio: lienem extenuat, graue virus alarum tollit, morſibus muris aranei medetur, venerem excitat, vrinas mouet, cicatrices nigras delet cum felle bubulo illita, & lentigines emaculat.

CAP. V.
De Vrtica.

Species. VRTICARVM duæ generales traduntur differentiæ; vna foliorum improba mordacitate, & ſurculorum lanugine quadam pungente lædit contrectantium manus, vel aliam partem corporis nudam, altera innoxie, ac ſine moleſtia contrectatur. Illa Græcis modo *Acalyphe*, quod iniucundo ſit tactu, modo *Cnide*, quod moleſte pungat, vulgo *vrtica* viua & *griaca* dicitur. Hæc vero *lamium*, & *anonium*, & *vrtica alba*, & *mortua*, ac *iners* nũcupatur.

Vrentium ſpecies. Vrentium porro vrticarũ tres notantur varietates, nempe maiores duæ, & minor vna: omnes vero ſylueſtres & vbique fere ſponte prouenientes. Sunt tamen, qui ſpecialius quaſdam ſylueſtres & fœminas vocant, alias vero mares, vt quę reliquas proceritate ſuperant.

Omnium prima Romanis dicitur *mas*, 1. *Vrtica mas.*
q̃ teretes ſurculos emittit ſeſquicubitales, & aliquãdo longiores, canos & vacuos: folia lata, mucronata, fimbriata, ambitu ſerrata, vndiquaq; aſpera & mordaci lanugine obſita, quæ puſtulas & vredinẽ etiã leui contactu excitãt, & cutim rubefaciũt. Semẽ in paruis velut pilulis includitur, rotũdis, hiſpidis, quæ è foliorum alis prodeunt.

Secunda vrtica *fœmina* eſt, eaque non 2. *Vrtica fœmina.*
globulorũ modo ſemen profert, ſed tanquam vuas racemoſas, longas, mercurialis fœminæ ritu, ſecundum ſurculos & alas exeuntes: caulem erigit altiorem, ramoſioremq; & folia latiora; omnia vero mordaci pube multum importuna.

Tertia omnium minima, ramoſiſſima, 3. *Cania.*
mordaciſſima, & odore grauiſſima eſt, racematimq; ſemen producit, ſed non prædictorum modo: nam è foliorum alis granula multa ſimul erumpunt, ſed ſingula ſingulis pediculis breuibus è ſurculo natis prodeuntia vrticæ maris ritu. Tertia hæc vrtica *cania* ſolet appellari, & omnibus mordacior percipitur.

Naſcuntur vrticæ locis incultis, & iuxta ſepes, dumos, & vetuſtos parietes: nonnunquam & in hortis, & in ſolo pingui.

Vrtica vires. Vrtica omnis ſiccat inſigniter, ſed non item calefacit, nã licet ab vrendo dicatur, vredo tamen ab eius contactu excitata, nõ tam calori, quã illius lanugini aculeorum inſtar pungenti tribuenda: nam *vt ſcribit Macer. cap. 2. lib. 2.* trita aut decocta vrtica ignaue calida eſt. Orthopnoicis, menſib. & vrinæ mouendis cõducit: ſemẽ vero venerem ſtimulat, & *cicuta veneno præſentiſſimum eſt alexiterium. Valet etiam ad malignam hyoſciami, fungorum, & argenti viui qualitatem, necnon ad ſerpentum & virulentarum beſtiarũ morſus.* Maris autẽ

vrticæ ſemen cęteris præſtantius creditur. Non eſt omittendum ad dolorem & puſtulas ab vrtica excitatas oleum plurimum conferre, vt & ſambuci folia trita & appoſita; Proprietate enim hanc affectionem tollunt.

Inter vrticas reponuntur totidem aliæ plantæ, quæ nunc lamia, nunc vrticę mortuæ & inertes vocantur; Ad quas etiam refertur multorum iudicio, alia ſtirps, Romanis vrtica *labeo* dicta, quam putāt multi Agripalmam, ſeu Cardiacam eſſe, alii Galeopſim & Galeobdolon.

Lamium. Vrticarum mortuarum prima cubitali proceritate aſſurgit, foliis vrticæ, in ambitu ſerratis mollibus, aliquantum hiſpidis, nec mordacibus; floribus aliquando albis, aliquando purpuraſcentibus caſſides referentibus.

Altera ſuperiori valde ſimilis, ſed minus ramoſa; flores edit multos hormini affines, ſed purpureos ex ſurculorum geniculis verticillatim prodeuntes.

Tertia minor eſt, imbecillior, fœtidior & foliis rotundioribus: vix eius in facienda medicina celebratur vſus. Ex aliarum autem floribus recentiores ſyrupum parant, quem vocant *de Lamio* ad vitia pulmonum & thoracis, quem tamen parum commendabilem effectus indicat. *Syrupis de Lamio.*

CAP. VI.
De Iride.

A Floris variegato colore illius æmulo, qui arcus inſtar in opaca nube ſoli oppoſita pingitur, lilium quoddam Iris vocatur. Cuius viginti duas varietates ſæpe diſtinxi, quas omnes nunc recenſere, noſtrum commentariolum non ſinit.

Duæ autem præ cæteris ſpecies in vſum veniunt medicum, noſtras nempe, quę flore eſt cæruleo & ſuauiſſimo odore, cuius radix potenter aquas educit; dein Tuſca; ſeu Florētiana, cuius radix candida eſt, ſed multo candidior flos, atque ſuauiſſime vtraque fragrans; Ideoque reliquis omnibus præferri ſolet & debet, niſi cum ex aluo ſeroſos humores ducere conſilium eſt.

Folia fert iris omnis longa, inſtar gladii, vnde *gladiolus* ſæpe dicta, radices nodoſas paucis exceptis, quæ eaſdem bulboſas habent, flores valde patulos, lilioformes, ſed foliolis magis reflexis, quorum tria minora ſunt, inter alias reliquorum trium ſita, ac velut anſulas conſtituentia, quibus marcidis ſiliquæ ſe produnt duæ tresve, craſſæ, triangulares, in quibus ſemina anguloſa coarctantur.

Iris cærulea, *lilium cœleſte* multis dicta in Pharmacopoliis multum expetitur. Nā eius radix hydragoga eſt, & hydropicis vtiliter datur. Ex floribus autem paratur oleum, ad multa quoque commendatum. Florentiana vero omnibus præſtat: vim enim habet cephalicam, aromaticam, cardiacam; incidentem & aperientem. In vniuerſum omnes irides calefaciendi, extenuandique vim habent, torminibus medentur, menſes pellunt, & magni, inquit Dioſcorides *cap.* 1. *lib.* 1. ad omnia vſus. *Vires.*

CAP. VII.
De Helenio.

HELENIVM, ſiue *Inula*, & Officinis E*nula campana* mox à radice folia promit, longa, lata, aſpera, mucronata, numeroſa, tenui lanugine hiſpida: caudicem durum, tricubitalem, & ſæpe longiorem: flores aureos ſtellatos, buphthalmi, aut Conizæ mediæ æmulos, qui in ſcappos abeunt, remanente ſemine carduino non multum diſſimili.

Radix ei magna eſt, craſſa, lōga, ex ruffo flaueſcens, odorata, ac ſuauiter ſpirans. Naſcitur in locis pinguibus, & humentibus. In inſula Helena laudatiſſimum, vbi lacrymis Helenæ natum poetæ fabulantur, vnde nomen. Alii tradunt, potius ab Helena ſatum fuiſſe, ad ſerpentū internecionem. Valet enim mirum in modum ad venena, non modo quæ corpus inficiunt humanum, ſed & reliquorū animantium, præſertim quadrupedum. Datum enim ouibus, cum vino aut aceto, eas ſer- *Vires.*

uat

uat & ſanat à peſte quadam; cuiſunt obnoxiæ, quam vulgus Clauelatum vocat.

Pro radicibus beheu vix cognitis, nonnulli credunt, radices helenii ſumi debere, quibus libẽter aſſentior: Helenium enim, ſi behenium non eſt, ei ſane optimum eſt ſubſtitutum.

Radix helenii manifeſte calefacit, vrinam & menſtrua mouet, commanducata dentes firmat, condita tuſſim emendat, *Dioſcor. ca. 27. libr. 1.* Potum radicis decoctum, conuulſis, orthopnoicis, peſti & ſerpentum morſibus medetur.

CAP. VIII.

De Cypero.

CYPERVS iuncus eſt triangulus, in riguis & paluſtribus locis emicans, cubitali, & ſæpe altiore proceritate, ab imo candicans, faſtigio niger. Folia promit longa, gracilia, arundinacea, dura, cultellata, paniculas in cacumine dependentes, inter quas ſemen occultatur. Subſunt radices rotundæ, nodoſæ, longæ, ſibi implicitæ graminis modo ſerpentes, foris nigricantes, intus ex ſubluteo albicantes, odoræ, ſuaues, amaræ: hæ ſolæ inter plantæ partes magno ſunt vſui, reliquæ fere inutiles.

Vires. Excalfacit Cyperi radix citra mordacitatem: Proinde vlcera validius exſiccando, citius ad cicatricem perducit, & propter vim quandam aſtrictoriam vlceribus oris valde conuenit; vrinam quoque mouet, menſes reſtitantes excitat, & ad calculum & aquam ſubter cutem vtiliſſime bibitur.

Cyperus rotundus. Eſt aliud cyperi genus, vultu illi ſimile, ſed radice magis nodoſa & rotunda, vnde cyperus rotundus nominatur.

Cyperus Indicus. Meminit & cyperi Indici Dioſcorides, zinziberis effigie, qui maſticatus croceum ſuccum reddit, guſtu amarus, ſentitur & acer: Illitu vim pſylothri habet.

CAP. IX.

De Angelica.

MIRVM eſt, antiquos eam ſtirpem nobilem, quam propter raras dotes, *Angelicam* recentiores nominant, non nouiſſe, vel ſubticuiſſe, qua vix tota Europa promit fragrantiorem & ſuauiorem. Eſt vero planta bicubitalis, & interdum altior, caule geniculato, ſtriato, palleſcente, cano & ferulaceo. Folia edit ampliſſima, hippoſelini æmula, mollia, vireſcentia, ex pluribus cohærentia, ſerrata: floſculos albicantes in vmbellis: ſemina ſubflaua, plana, lata, membranoſa. Radix ei valde craſſa & longa, plures in ramos aliquando dirempta, odoratiſſima, ac aroma ſuauiſſimum ſpirans, ex qua liquor ſæpe oleoſus exudat, pinguis, odoris eiuſdem, quem & folia ipſa & ſurculi exhalant.

Species. Tres autem Angelicarum agnoſcuntur differentiæ; duæ nempe hortenſes, & vna ſylueſtris. Ex hortenſibus vna maior eſt, ſupra nempe deſcripta, quæ videtur eſſe laſerpitii quædam ſpecies; alia minor, ei odore facie, viribus, ſimilis, ac ſola magnitudine diſcrepans. *Angelica minor. Angelica ſylueſtris.*

Ipſis cognata eſt alia ſylueſtris, radice, caule, foliis, vmbellis, odore, flore, guſtu, multum ſimilis, minus tamen ſuauiter ſpirat & ſapit. Frigidis locis delectatur, vdis & pratenſib. Ea videtur eſſe, quæ à Dodonæo & Cluſio *Archangelica* vocatur. Id tamen nominis, ſi cuipiam ſtirpi conueniat, Angelicæ veræ melius conuenit. *Archangelica.*

Vires. Angelica calefacit & ſiccat ordine ſecundo, aperit, attenuat, digerit; humores craſſos incidit & diſcutit: venenis aduerſatur; peſtilentibus morbis conuenit, menſes promouet, cor & facultates recreat.

CAP. X.

De Libiſtico, ſeu Liguſtico.

Libiſticum. SIMPLICIVM multorum affinis vultus in diſcernenda ſpecie magnã adfert ambiguitatem. Quid enim ſit Laſerpitiũ, qui

diſtinguatur à libiſtico, qui vtrumque ab angelica, Imperatoria & Smyrnio, vix ex doctorum lectione colligi poteſt. Quantum vero coniecturis & rationibus aſſequi valeo, *Liguſticum*, Officinis *Leuiſticum*, planta eſt altitudine frutices multos æquans, caule geniculato, intus concauo, foliis paludapio ſimilibus, ſed maioribus, laciniofis, ac velut in partes plures diſterminatis & inciſis, atque ex pallido viridãtibus & nitentibus. Vmbellis comatur, floſculis paruis ac ſubluteis, hincinde micantibus, quorum ſenio ſemen oblongum, rotundum, ſtriatum ſuccedit, fœniculo proximum, guſtanti acre & aroma olens. *Dioſcor. cap. 51. lib. 3.*

Liguſticum Leuiſticum.

Panacea. Radix ei candida eſt odorata, Panacis Heracleotici ſimilis, vnde & Panacea quibuſdam dicta.

Smyrnium. Silphium. Falluntur, qui Smyrnium aut Hipposelinum vocant; atque grauius errant, qui non modo Silphium, ſeu Laſerpitium eſſe contendunt, ſed ſuccum ex eo eductum, Belzoinum nominant: Ex arbore enim procera hoc aroma exilit; ex laſerpitio, quod ferulacea planta eſt, ſuccus Syrenaicus: ex Libiſtico vel nullus educitur ſuccus, vel eductus minime ſeruatur. An ſuccus Syrenaicus ſit Aſa dulcis, vel Belzoinum, ſuo dicetur loco.

Belzoinum.

Liguſticum in Liguria copioſum naſcitur, ac in Apennino monte; ibique Panacea vocatur, quod radice, caule & viribus Heracleoticum panaces referat. Quadruplici vero diſcrimine Panaces agnoſcitur, *Syrium*, *Heracleum*, *Chironium & Centaurium*, quibuſdam *Pharnaceum* dictum. Sed hæc relinquo exactius diſcutienda his, qui vniuerſam ſimplicium hiſtoriam deſcribendam ſuſcipiunt; Redeo ad propoſitum.

Panaces quadruplex.

Vires. Radicibus & ſeminibus liguſtici vis ineſt calefactoria, ob id coctionem iuuat, ventriculum roborat, flatus diſſipat, vrinam & menſtrua mouet, ſtrangulatus vteri tollit, & ſerpentum morſibus medetur.

CAP. XI.

De Seſeli.

PLANTÆ multæ effigie plurimum diſſidentes Seſeleos nomine donantur, vt *Maſſilienſe*, *Æthiopicum* herba, *Æthiopicum frutex*, *Creticum ſiue Thordylium*, *Peloponnenſe Pratenſe & Herbaceum*, ſeu quod facie Cicutæ eſt. Maſſilienſi, cuius frequentior eſt vſus, caulis eſt ferulaceus, bicubitalis, geniculatus, durus: folia veluti fœniculi, ſed ampliora, latiora, craſſiora: floſculi in vmbellis albicantes: ſemina oblonga, vt fœniculi, admodum acria, non tamen ingrata, quæ ſæpe medicis vſibus inſeruiunt.

Seſeli Maſſilienſe.

Æthiopicum frutex. Æthiopico ſurculi lignoſi ſunt rigidi, ſubrubei, & cubitales; folia oblonga, mediocriter lata, læuia, ex albo virentia: floſculi in vmbellis flaueſcentes: ſemina oblonga, vt Libiſtici.

Æthiopicum herba. Aliud Seſeli Æthiopicum herbaceum ſurculos ferulaceos habet, bicubitales; folia lata ex pluribus cohærentia, Paludapio ſimilia; vmbellas floſculis albicantibus refertas; ſemen membranoſum, latum, planum, palaceum, odoraſum & gratum.

Peloponnenſe. Seſelli Peleponnenſi geniculatus ac ferulaceus caulis eſt; folia lata varie diſſecta; vmbellæ patulæ; floſculi ſublutei; ſemen latum, oblongum, planum; radix craſſa, exterius ſubnigra, interius albida, acris & amara, & ſtomacho grauis.

Terdyllum. Cretico ſurculus humilis eſt, & obſequioſus; folia inciſa, & in margine crenata; flores parui in vmbellis albi, ſemen paruum, latum, planum, odoratum, & acre. In Pharmacopoliis raro vſurpatur.

Vires. Omnium Seſeleon ſemen calefacit & ſiccat ordine ſecundo, vrinam pellit, menſes & fœtum trahit, & vrinam à renibus & veſica trahit, & educit: Maſſilienſis autem ſemen aliis præfertur.

* *
*

CAP.

CAP. XII.

De Gentiana.

GENTIANA non immerito à Gentio Illyriorum rege nomen habet, & miris laudibus effertur: eſt n. ſolenne peſtifugum, putredinis exitium, & veneni alexiterium. Folia gerit plantagini, aut potius elleboro albo ſimilia, ex viridi aliquatum rubentia, venoſa, pedem longa, ſapore perquam amara. Caulis ei cubitalis eſt, ſæpe altior, è cuius ſingulis geniculis flores exeunt, verticillatim diſpoſiti foliolis ſex, anguſtis, ſtellæ radiantis inſtar explicati; quibus ſuccedunt ſemina lata, ac tenuia, calicibus oblongis, è quibus floſculi emerſerunt incluſa.

Vbique naſcitur, ſed delectatur magis in locis montoſis, opacis tamen, atq; præſtantiſſima in Illyrico; vnde ſibi regium inuentoris nomen arrogauit. Vſus eius in radice eſt præcipuus, & à Medicis magis laudatus.

Vires. Tanta vis ineſt Gentianæ præſertim radici, vt non ſolum homines, ſed etiam bruta aduerſus venena tueatur. Stomachum corroborat ex aqua pota, lumbricos necat, putredinem arcet, virus peſtilens domat, & venenatorum animalium ictibus ſecure medetur.

Cruciata. Gentianella. A ſimilitudine quædam aliæ plantæ Gentianæ vocantur, vt Cruciata minor, & Gentianella, ſed quod earum vires, aut nihil, aut parum ad veram Gentianam accedant, vix in antidotorum veniunt compoſitionem.

CAP. XIII.

De Tormentilla.

Vnde dicta. TORMENTILLA, quod tormentum, cruciatumve dentium leniat, dicta, à ſeptena foliorum partitione, *Septifolium*, Græcis *Heptaphylon* nominatur. Naſcitur in locis vmbroſis, nemoroſis, ac opacis: ſurculos edit complures, tenues, imbecillos, humi procumbentes; folia ſingulis internodiis ſeptena, inter ſe inæqualia: floſculos luteos; radicem craſſam, tuberoſam, breuem, foris nigricantem, intus rubentem, cuius magnus & eximius eſt ad morborum peſtilentium curationem vſus.

Vires. Radix tormentillæ moderate calefacit, inſigniter ſiccat, tertio nempe receſſu, mediocriter aſtringit, putredini mirum in modum reluctatur, ſudores mouet, peſti, & morbis venenatis efficaciter ſuccurrit.

CAP. XIV.

De Pæonia.

PÆONIA herba eſt inſignis nomine, flore, viribus, multos ſtolones edens, pedum ſæpe duorum altitudine, in ſummitatibus flores pulcherrimos eructans, vel rubros, vel ex albo rubentes, multiplices, amplos, & roſarum æmulos, vnde roſæ D. Mariæ quibuſdam vocantur.

Species. Eius tres ſunt differentiæ: Prima dicitur *mas*, quæ folia iuglandis nucis ſimilia, ſed ambitu minora & craſſiora obtinet.

Secunda Smyrnii modo folia diuiſa & ſuperiore minora gerit, ex obſcuro virentia, ſurculos breuiores atque omnia minora.

Tertia videtur quaſi neutra, vel potius promiſcua, quæ ſcilicet vtriuſque ideam gerit & effigiem, neque plane rubra, neq; candida, ſed veluti pallida eſt.

Quædam nunc in multorum hortis cernitur prorſus alba & pulcherrima; omniũ tamen elegantiſſima eſt multiflora, cuius ſcilicet flos nõ reliquarum more ſimplex, ſed polyanthos, ac multiplex datur.

Omnes tuberoſas radices habẽt & multifidas; quędam tamen magis glanduloſas; caules oblongos; folia diuiſa; flores valde patulos; in ſummo caule ſiliquas amygdalis ſimiles, in quib. dehiſcentibus, multa grana, parua, prærubra, cocci colore, ſplendentia, acinis granatorum cõformia inueniuntur, & in medio quædã nigra, lucida, medulloſa, ſapore medicato, acri, ſubaſtringente,

gente, cum nonnulla amaritudine. Hæc omnia breuiter deſcribo, ne in maiorem opus accreſcat molem. Multa autem ſuperſtitioſa de pœoniis narrantur, quæ tanquam literis indigna, lubens omitto.

Pæoniarum vires. Radices pæoniarum maxime laudantur ad neruorum & cerebri robur, ad epilepſiam arcendam, ſanandamque, & totum caput roborandum.

Cap. XV.

De Rubia.

Vnde dicta. RVBIA à rubedine Latinis, & *Erythrodanum* Græcis dicta, ramulis à terra prodit quadrangulis, aſperis, geniculatis: foliis anguſtis, oblongis, ſubaſperis, ac ordine circum genicula in ſtellæ modum digeſtis. Flores in ramulorum ſummitatib. parui, ac dilute lutei hiãt, poſt quos ſemen paruum ac rotundum emergit, primum viride, dein rubens, poſtea nigricans.

Radices prolixiſſimæ ſunt, numeroſæ, flexibus multis humi ſparſæ, foris, intuſq; rubentes, quibus lanæ & coria inficiuntur: officinis *rubia tinctorum*, vulgo *garenſa* nominatur Sponte naſcitur in locis vmbroſis & opacis, omneſque regiones fere ſcatent ipſa radice guſtu amara & anchuſæ modo rubicunda, pellibus tingendis & inficiendis velleribus commoda, ob id à noſtris infectoribus expetita.

Vires. Rubiæ radix vrinam & menſtrua mouet, icterum ſanat: Semen potum ex aceto lienem abſumit; radix impoſita menſes, ſecundas, & partum trahit, & lichenas ex aceto illita curat.

Cap. XVI.

De Oinone.

Reſta bouis. Remora aratri. ONONIS, vel potius *Oinone* ſic dicitur à vini colore, quem illius flos repræſentat: A Barbaris *arreſta & reſta bouis*; à Romanis *remora aratri*, quod inter arãdũ, radices illius longiſſimæ & fibroſæ, boues aratrumque remorentur: dicitur & *Acutella*, à duris & acutis ſpinis, quibus tranſeuntes, qui eam attingunt, pungere ſolet. *Acutella.* Planta notiſſima eſt, in mediis agris & ſæpius iuxta eorum margines naſcens, & maxime in ſolo pingui & glutinoſo, viuaxque ſupra modum; nam cum fundum lætum inuenit, ſeſe multum propagat, ſingulis annis nouos ſurculos eructans, qui in terram vicinam vagantur modo cultam & pinguem. Surculos emittit breues, rigidos, ſpinoſos, quos folia rutæ admodum ſimilia, ſed maiora & molliora in ſerti modum coronant. Capitula exerit circinata, folia parum hirſuta, gratum halitum ſpirantia, florem piſi, ſed minorem, & vnicolorem & purpuraſcentem.

Radix excalfactoria & extenuatoria eſt, vrinam mouet, calculos comminuit & pellit, obſtructiones tollit, menſtruum quoque ſanguinem pellit, & ictero prodeſt. *Vires.*

Cap. XVII.

De Eryngio.

ERYNGIVM & corrupte *Iringium* vel *marinum* eſt, ad loca nempe mari vicina læte germinans, foliis latis, anguloſis, ſpinis durioribus circumſeptis, vel *campeſtre* ſeu *vulgare*, cuius plures dantur varietates: quoddam enim dicitur planum, aliud pumilum, & à regione quoddam dicitur *Hiſpanicum*, *Pannonicum*, *Alpinum*; præter alia quædam ſpuria. *Species.*

Folia vulgaris in varias ſecantur particulas, acuminatas ac ſpinoſas. Caulis cubitalis eſt, ac ramoſus, in cuius ſummitatibus capitella in globum coacta, muricato ſpiculorum vallo, in ſtellæ modum radiantur. Ex mediis capitulorum ſpinis horridis exeunt floſculi cærulei, & interdum flaueſcentes, radix craſſa longaque eſt, exterius nigra, interius alba ſucculenta, dulcis, odorata.

Aca-

A capitulorum indefinito numero multi *centum capita* vocant, ruſtici *carduum lepuſculum, carduum volutatem*. Planta enim integra marceſcens, vi ventorũ euellitur, & per medios agros dum volutatur, currentem lepuſculum eminus diceres. Falluntur, qui eryngium ſecacul eſſe credunt, vt ex Serapione liquet, qui de vtroque, diuerſis capitibus agit, & diuerſam vtriuſque tradit deſcriptionem. Dicitur vero *eryngium* Arabice *Aſtaraticon*, non *Secacul* aut *Scekakul*, vires tamen habere pares, ex doctiorum lectione conſtat; quam ob cauſam ſecacul nobis incogniti defectu, eryngium vulgare ſubſtitui poteſt.

Vires. Radix eringii vim habet calefaciendi, meatus diducendi, vrinas & menſes mouendi, arenulas ex renibus & veſica pellendi, & Veneris languores proritandi.

CAP. XVIII.

De gramine vulgari.

Species graminis quot. CVm gramen ambitu ſuo plantam vniuerſam, quæ folia & ideam ſegetum profert, amplexetur, non ita mirum, ſi eius 46. differentiæ à rei herbariæ peritis quibuſdam enumerentur: Iſtud tamen ſolum, quod *Canarium* vocatur, medicatum eſt, & à Pharmacopœis ſeligitur; reliqua omnia terram operiunt, vt pecudes potius alant, quam hominibus medeantur.

Eſt autem *Canarium*, ſeu *caninum* gramen agricolis vt maxime cognitum, ſic infenſum, qui manibus & raſtris ſegetes eo repurgant, alioquin mire cum ſit ferax, pabulum tritico, viciniſque plantis ſurripit: Proſerpit enim radiculis pluribus, geniculatis, viuacibus, quæ ad ſe totam terræ pinguedinem attrahunt.

Folia ei dura ſunt, vt arundinis paruulæ lata, tenuia & acuminata, vnde *gramen acuminatum* & *dentem canis* mulierculæ vocant.

Vires. Laudatur gramen ad renum, aliorumque viſcerum farctus liberandos, tum & ad lumbricos inteſtinorum enecandos. Radix vero ea potius præſtat, quam reliquæ plantæ partes.

CAP. XIX.

De Glycyrrhiza.

A Dvlcedine radicis, tota planta *glycyrrhiza*, hoc eſt, *dulcis radix*, & à pharmacopolis *liquiritia* dicitur. Nonnulli ἄδιψος appellant, quod in ore retenta ſitim ſedet atque arceat.

Radix eſt fruticoſa, longa, numeroſa, humi ſparſa, ex qua caules aſſurgunt altitrium ſæpe cubitorum, foliis lentiſcinis, denſis, pinguibus, glutinoſis tactu, ac gummoſis, fraxinellæ ſimilibus, floribus, purpureis, & interdum albicantibus.

Menſe Iulio, & aliquando citius fert ſiliquas paruas cicerculę magnitudine. Glycyrrhiſa à Theophraſto *cap.* 13. *lib.* 9. *Scythica* dici videtur, qua ſcilicet Scythæ contenti ſola vndecim & duodecim dies ſitim tolerant. Eandem pueri habent in delitiis fruſtatim ſectam & aquæ demerſam vitreis ampullis pro ſiti ſedanda: mox enim vt aquam ex infuſa glycyrrhiza flaueſcentem ebiberunt, aliam in lagenulam affundunt, agitant, iterandæ potionis cauſa. Ex glycyrrhizę radicibus ſuccus expreſſus, & in paſtillos condenſatus ad nos ſingulis annis ex Cappadocia & Hiſpania, vbi frequens eſt, aduehitur. *Succus glycyrrhizæ.*

Vires. In omnibus qualitatibus temperata dicitur, ad calorem tamen magis accedit: Aſperitates lenit arteriæ & veſicæ ſcabræ, tuſſi conuenit, expectoratum mouet, & ad pulmonum & thoracis omnia vitia vtilis.

CAP. XX.

De Cyclamine.

CYclaminis varia multaque nomenclatio: Barbaris enim *Arthanita*, officinis *panis porcinus*, quibuſdam *Tuber terræ*, aliis *malum ſeu pomum terræ*, nonnullis *Ciſſophyllon* dicitur. *Arthanita. Panis porcinus. Tuber terræ. Ciſſophyllon. Pomũ terræ.*

Naſcitur in locis vmbroſis ſub arboribus, in veprib. & ſyluis multis. Circa initiũ autũni floret: folia habet hederę, anguloſa, ambitu

Species. ambitu leuiter ſerrata, ex viridi purpuraſcentia, in quibus & ſupra infraque maculæ plures albicant.

Eſt altera cyclaminis ſpecies, cui lata quidem folia ſunt, ſed fere nihil anguloſa, & quaſi rotunda, nec niſi obſcure maculata.

Tertia agnoſcitur, radice minore, flores magis purpureo & odore ſuauiore: eamque nonnulli putant eſſe, quam Plinius Chamæciſſon vocauit.

Cyclaminis qualitates. Vires multas, inſigneſque cyclamen obtinet: namque potenter incidit, aperit, menſes mouet, fœtus etiam mortuos expellit, ictero prodeſt, calculos expellit, contra ſteatomata efficax, maculas omnes emendat, venenis aduerſatur, menſtrua & fœtus potu & appoſitu trahit. Aiunt, ſi prægnans mulier radicem cyclaminis transgrediatur, abortum fieri. Sed leuis coniectura ſæpe credulos fallit.

Aliæ adhuc duę à recentioribus traduntur, à ſuperioribus foliorum forma & magnitudine, florum & colore, & inuerſione differentes. Præterea quædam vere tantum florent, aliæ autumno, nonnullæ medio inter vtrumque tempore.

CAP. XXI.

De Scilla.

SCILLA, quod cæpaceo generi cognata ſit, & locis calidis, arenoſis, mari propinquis delectetur, vel etiam ſponte proueniat, *cæpa marina* iamdiu cœpit appellari. Qui enim intus, & in cute ſcillæ & cæpæ anatomiam fecit, vtriuſque eadem interanea, eademque ſegmina nouit. Multum tamen diſſimilia, folia, flores, ſemina.

Scillæ foliis marceſcentibus caudex aſſurgit cubitalis, è cuius medio, flores albidi fragrariæ ſimiles, in ſpicam circa faſtigium deſinentes, pullulant: hos ſequuntur ſiliquæ breues, triangulares ac compreſſæ, ſemine nigricante, pleno, ac paleaceo grauidatæ.

Diutiſſime autem culmus floridus præſtat, pro triplici florum exortu: Primo enim tempore flores bulbo propiores, tempus multum viſuntur expanſi; deinde, qui medium ſertum occupant; tandem, qui extremum. Mirum vero eſt, caudicem & folia ſimul viuere & vireſcere non deprehendi: nam caule tantum inareſcente folia erumpunt; his tantum marcidis caudex aſſurgit, contra reliquarum ſtirpium naturam, quæ primum folia emittunt, deinde caulem proferunt; in ſcilla caulis prior erumpit, quam vllum folium. *Scilla vires.*

Scilla calefacit ordine ſecundo, & admodum incidentem facultatem obtinet. Præſtat vero aſſam aut elixam ſumere, ait Galenus: ſic enim qualitas eius vehementior caſtigatur. Commendatur ad cerebri & neruorum frigidos affectus, vt decet, parata; quo modo eam repurgatam, minutim ſectam & in meliterio reconditam, ac quadraginta dies inſolatam præparauit Galenus pro puero epileptico. *Meliterium eſt vas, in quo mel fuit repoſitum.*

CAP. XXII.

De Bulbis.

BVLBVS vel coronarius eſt, vel medicamentarius, vel eſculentus: inter coronarios recenſentur narciſſorum, lilionarciſſorum, ſeu Tulipparum & hyacinthorum pene innumeræ varietates: Inter medicamentarios *ſcilla*, *hermodactylus*, *Pancratium*, *bulbus vomitorius*: inter eſculentos, qui etiam ad medicos, eoſque eximios trahuntur vſus ſæpe, *porrum*, *aſcalonium*, & hi, qui antonomaſia quadam regii dicuntur, omnibus pręſtantiores, & ad Venerem ſtimulandam vtiles, quique veteribus in frequentiſſimo fuerunt ciborum vſu, pro quibus nunc cæpis & aſcaloniis tantum vtimur, quæ veri nobis bulbi ſunt, eoſque pollicentur & præſtant effectus, quos veterum bulbi, ſimiliterque deſcribuntur, adeo, vt in antidotis dum bulbi ſemen expetitur, *cæparum* vel *aſcaloniorum*, *eſcallotas* vulgus nominat, ſemen vſurpari poteſt. *Species.*

Bulbus autem dicitur *radix quædam ſæpius corticoſa, breuis, rotunda, membranis pluri-* *Bulbus quid.*

pluribus tunicata, quarum exterior omnium maxima, extra terram ſepius frondeſcit, omneſque ſimul coeuntes, capillamenta multa, ſeu radiculas tenues producunt, quæ ſucum è terra conuenientem alliciunt in totius bulbi nutricatum.

Frontes ei cæparum ritu teretes, anguſtæ, inanes in mucronem definentes: cauliculi dodrantales, in quorum faſtigio floſculi emicant purpuraſcentes, quibus deciduis ſemen ſuccedit exterius nigrum, album interius.

Vires. *Bulbi omnes acrimoniam habent*, inquit Dioſcorides *cap.* 200. *lib.* 2. excalfaciunt, Venerem ſtimulant, multum alimenti ſuppeditant, inflationem pariunt, ob id veretri tentiginem excitant. Sed copia eorum largior in cibo vitanda, quoniam neruos tentant. Præ omnibus autem bulbis, libenter crederem, *Satyrium* ſtimulandæ Veneri conferre, alios ignauius, nec niſi quia flatuoſi ſunt, ipſius ludibriis inſeruire.

CAP. XXIII.

De Satyrio.

A RADICVM effigie plantæ quædam *teſticuli* dicuntur, ab effectu *Satyria*, quod pronos ad Venerem reddant, Satyrarum ritu. Inter bulboſas radices numerantur, quarum, quæ vnico bulbo radicatur, proprie *ſatyrium*; quæ duobus, *Cynosorchis*, ſeu *teſticulus canis*, quæ tribus, *triorchis* nominatur: cuiuſque vero multæ differentiæ ſtatuuntur, à forma bulbi, foliorum numero, florum colore & ſerie diſpoſita ſumptæ: Omnes tamen viribus affines & Veneris amicæ. *Species.* Verum præ cæteris cõmendatur id, cuius radix vnica eſt, rotũda, mali magnitudine, exterius fulua, intus candida, ac multa carne turgida, guſtanti dulcis & ori non ingrata. Ex ea trita folia emergunt, vnde *trifolium* aliqui nominant, ad terram depreſſa, lilii figura & colore ſimilia, ſed minora. Caulem pedalem erigit, flores paruos & candidos, huius radices præ aliis ſunt eligendæ ad conditu-ram, & pro vero ſatyrio credendæ.

Satyria condita analeptica ſunt, & vtiliter dantur tabidis, atque his, qui res venereas frequenter exercent. *Vires.* Tanta enim vi radix ſatyrii ad congreſſus excitandos pollere creditur, vt ſola manu detenta Venerem ſtimulet. Vnde Græci plantas pene cunctas libidinem irritantes, *ſatyrÿ* nomenclatione deſignant.

CAP. XXIV.

De Porris.

PORRVM ſtudioſiſſime ſeritur in hortis culinæ dicatis: Planta enim veſca magis eſt, quam medica, vt olitores & coci ſatis agnoſcunt: eius tamen ſuccus interdum pharmacariis remediis vſurpatur, vt pulueribus *pilularum fætidarum* excipiẽdis, & interdum empyreumati extinguendo, vel potius educendo; licet enim calidus ſit, mira vi, impreſſum caloris veſtigium ad ſe alliciens, aufert.

Eſt vero porrum vel hortenſe, vel agreſte, atque vtrumque duum generum: hortenſe prius, dicitur *capitatum*, alterum *ſectiuum*; illud, quod radice conſtat cæparum modo rotunda, hoc quod longiore & frequenter ſecetur. *Species.*

Ex ſylueſtribus vnum dicitur *ſchœnopraſum*, quod folia gerit, tenuia iunci ritu; alterum *ampelopraſum*, quod in vineis & aliis multis locis ſponte naſcitur.

Vnius nempe capitati meminit Dioſcorides, cuius ſcilicet caput, vel verius radix in latum excreſcit, & ſeſe dilatat, quod vt facerent antiqui, tegulam, aut ſilicem ſuperponebant, atque ita craſſeſcere comperiebant. Alii multi traduntur modi, quibus incrementum porris conciliatur quaſi prodigioſum, ſed hæc omnia rei hortenſis cultoribus & ſcriptoribus relinquenda.

Porrum omne calefacit inſigniter, reſiccat, extenuat, aperit, incidit, reſoluit, ſerpentum morſibus & vſtionibus auxiliatur. *Vires.*

Eius ſemen tritum & ex paſſo, aut vino albo bibitum, vrinæ difficultates ſoluit, & meatus vrinæ dicatos diducit. Nonnulli ſcribunt, porrum comeſtum Venerem ſtimulare, & ebrietatem diſcutere, frequens tamen eius vſus tumultuoſos ſomnos facit, viſui officit, & bilem æruginoſam gignit.

Cap. XXV.

De Raphano & rapo, ſeu Buniade.

MAGNA eſt affinitas inter raphanum, rapum, & rapiſtrum: *Raphanus* notior eſt, quam vt longa verborum ſerie explicari debeat; nam infima plebecula eo admodum delectatur, & ſeſe cum pane & pauco ſale ſuſtinet, atque omnibus fere gentibus non parum in cibatu placere video.

Raphani ſpecies. Triplici vero diſcrimine notatur: alius enim raphanus dicitur maior, viribus valde inimicus; alius minor, ſeu *raphanus*, & aliquando *radicula ſatiua minor*; tertius *raphanus niger* dicitur, quem nonnulli *raphanidem ſylueſtrem*, hortulani *Reforum* vocitant.

Rapum vnde dicatur bunias. *Rapum* à tumente figura, *Bunias*, à rotunda *gonzylon*, vel potius *ſtrongylon*, vulgo *napus* dictũ, ex radice valde craſſa, carnoſa, tuberoſa, alba, vix capillata, folia edit oblonga, aſpera, viridia, profundis inciſuris vtrinque diſſecta: caules bicubitales & ramoſos: floſculos luteos, quibus ſiliquæ ſuccedunt, ſeminibus braſſicæ ſimilibus, ſed minoribus prægnãtes, quæ ad *Mithridati* confecturam accedunt, cuius vis ad venenatorum morborum expugnationem ſummopere commendatur.

Suſpicantur vero nonnulli, buniadem à napo vulgari diſtare, illiuſque, non huius ſemen ingredi *mithridatij* compoſitionem; alterutrius tamen defectu hoc vel illud ſubſtitui poſt.

Raporum ſpecies. Tria porro naporum ſeu raporum dantur diſcrimina, à figura radicum ſumpta: Primum *orbiculatum*, ſeu *turbinatum* & breue eſt: ſecundũ craſſum & oblongum; tertium minus & vulgare, quod vulgus abſolute napum nominat.

A ſoli & cœli conditione, vt magnitudinem, ſic bonitatem acquirunt napi: qui in agro Cadomenſi fruticant, tam ſuaues & grati ſunt, vt omnibus aliis præferantur.

Rapiſtrum ſylueſtre quoddam rapum eſſe videtur non bulboſum, quod paſſim in aruis germinat, foliis latis, virentibus, laciniatis, floribus luteis, cuius ſemen mulierculæ *nauetam* vocant. *Rapiſtrum.*

Alia eſt eius differentia foliis eryſimi, *lampſana* dicta; vt & tertia quædam erucæ folia gerens & flores candidos: omnia vero ſemina, parua, nigra, rotunda, ſiliquis incluſa proferunt.

Raphani crudi tantum menſis apponuntur & eſitantur, napi non niſi cocti; omnibus ineſt calefaciendi, aperiendi, & vrinas mouendi facultas. *Vires.*

Cap. XXVI.

De Anemone. *Altera pars.*

SVPRA de calefacientibus tantum egimus, quorum radices magis celebrantur, paucis aliquot exceptis, propter excedentem calorem in huius ſectionis initio deſcriptis; quorum inutilis radicum qualitas perhibetur; nunc de his, quorum aliæ potius partes veniunt in vſum, differemus, initiumque ducemus ab *anemone*, deinde cætera perſequemur. Dicitur autem *anemone* aliquando *herba venti*, quod eius flos non niſi vento flante ſeſe diducat & aperiat. Poetarum fabellæ ex Adonidis cruore natam aſſerunt, vnde & *flos Adonis* quibuſdam dicitur. Eius duæ generales differentiæ traduntur, hortenſis vna, & altera ſylueſtris; atque vtriuſque præſertim hortenſis adhuc multæ varietates agnoſcuntur, florum colore & multiplicitate tantum diſtinctæ: quædam enim florem habent candidum, aliæ rubrum, aliæ cæruleum, nonnullæ phœniceum, aliæ rubellum, aliæ violaceum, *Herba venti.* *Flos Adonis.* *Species.*

aliæ ex herbaceo cruentum: quæ omnes ob florum præſtantiam & pulchritudinem *croonis* tantum dicantur: Syluestres vero pauciores ſunt, & ad medicos vſus magis requiſitæ, vt ad confectionem *vnguenti Martiati* deſ. Myrepſi, in quo *ſyluestris anemone*, præſertim ea, quæ vulgo *herba venti*, & *pulſatilla* vocatur, debet vſurpari. Earum autem omnium varietates, cum eleganter pictæ & deſcriptæ dentur, à celebribus viris D. D. Dod. & Cluſ. in illis longius deſcribendis non immorabor.

Vires. Qualitatem omnes anemone acrem habent, aperientem, incidentem, detergentem, & exſiccantem.

CAP. XXVII.

De Keiri.

KEIRI Mauritana vox eſt, *leucoion luteum* deſignans, perpetuo virens & frigoris patientiſſimum, contra reliquorũ leucoiorum naturam, quæ adueniente hyemis rigiditate cito marceſcunt, nec niſi nouo ſemine ſato renaſcuntur; violas excipio pumilas, tam hortenſes, quam incultas, quæ quotannis repullulaſcũt; in hoc herbariorum diſtinctionem ſecutus, qui de vocum natura parum ſolliciti, leucoia à violis albis diſtinguunt, licet leucoion proferentes, albam violam enuncient.

Species. Vt autem violarum multæ ſunt differentiæ, vt *ſupra* oſtendimus, ſic & leucoiorum, inter quæ, quod luteum florem gerit, nempe Keiri, vſibus maxime medicis commendatur. Vbique fere naſcitur & in maceriis, muris ædificiorum, vetuſtis ruderibus, aliiſque ſaxoſis & aridis locis. Seritur quoque & læte viret in hortis iuxta muros ac parietes. Caules ei ramoſi ſunt, multi, rigidi, tenues: folia oblonga, anguſta, ex glauco virentia, aliis cuiuſuis leucoii foliis minora, rigidioraque, flores lutei, odorati, ſuaues, ſiliquæ oblongæ, tenues, in quibus ſemen paruum planumq; coarctatur.

Vires. Ex floribus per infuſionẽ paratur oleũ humoribus reſoluendis, frigidis doloribus ſedandis, & neruis roborandis idoneum. Semen ʒ ij. pondere ex vino datum, aut cum melle ſubditum, menſtrua, fœtus, lochia, & ſecundas educit. Idem efficit inſeſſus ex florum decocto inſtitutus.

CAP. XXVIII.

De Thymo.

THYMVM omnibus notum, inquit Dioſcor. planta parua eſt, ſurculoſa, exilibus & anguſtis foliis, quamplurimis veſtita capitulis, in faſtigio floſculis albeſcentibus refertis. Eius duo ſunt genera; primum dicitur *Cephaloton*, ſtœchadi multum ſimile; alterum ab eo diſtat, quod durius ſit, perpuſilla habeat folia & flores, non in capitulis aut ſpicis, ſed iuxta folia. Datur & aliud exoticum, *Peruuianum* dictum, quod minus ſurculoſum & folioſum eſt, ſapore minus acre, odore magis ſuaue, in reliquis aliis ſimile. *Species. Cephaloton. Peruuianũ.*

Vires. Thymum calefacit, ſiccatque tertio gradu, incidit, attenuat, menſes mouet, fœtum trudit, viſcera expurgat, & à pulmonibus educit: Oculorum claritati multum prodeſſe creditur.

Sæpius vero in genere condimentario reponitur; nam culinæ eo quotidie & viridi & ſicco vtuntur.

CAP. XXIX.

De Serpillo.

Species. SERPILLI duo genera traduntur; vnum hortenſe, quod maius eſt, magiſq; ſucculentum, cultu & ſolo pingui gaudens; alterum agreſte, quod locis petroſis, ſqualidis, ſiccis, ſterilibus, & aruorum marginib. & collib. delectatur. Vtriq; fere thymi facies, odor & ſapor, & a ſerpendo nomen: humi namque ſerpunt ramuli, & inibi radices figunt, vbi terram attingunt. Vulgari ac ſylueſtri exiles & tenues ſunt, viticuli, foliis exiguis; thymi ſimilibus induti,

duri, lignoſi, quorum nonnulli palmi altitudine aſſurgunt; alii procumbentes in terram fibras capillatas, ſeu radiculas demittunt.

In ſummitatibus capitula rotunda habent, è quibus floſculi prodeunt ex albo rubentes & purpurei, quorum vt & plantæ totius odor grauis & ſuauis.

Pulegium montanum. Inuenitur & in multis locis aliud ſerpillum maius & agreſte, cuius cauliculi non ſerpunt aliorum more, & in officinis *pulegium montanum* vocatur.

Hortenſe ſerpillum propter gratum & ſuauem halitum inter coronarias ſtirpes locum habet. Surculos emittit longiores & craſſiores: folia item latiora & habitiora, & capita floſculis maioribus coronata.

Vires. Serpillum acre & calidum eſt inſigniter, menſes & vrinam mouet, tormina ventris ſedat, lethargo conducit, contra venenatorum animalium morſus valet, atque ſerpentes, dum vritur, ſuo fumo repellit.

CAP. XXX.

De Sampſucho & Maiorana.

Sampſuchũ. SAMPSVCHVM Dioſcoridis maiorana nõ eſt, cum ſit herba ramoſa per terram repens, foliis calaminthæ tenuifoliæ, rotundis & hirſutis; *Maiorana.* *maiorana* namque minime repit, ſed ſurculis multis, rectis aſſurgit in altum, nec foliis conſtat rotundis, ſed mucronatis; attamen ſampſuchi penuria vſurpari recte poteſt. Eſt n. planta viribus & facie valde affinis illi, cuius gratioſus odor ſaporque efficit, vt ſedulo in hortis & vaſis figulinis alatur, & cura maiore conſeruetur: hinc forſan maioranæ nomen vel à *Marum. Hyſobrium.* Maro, vt ſentit Dodoneus; adeo *maiorana* & *marum*, ſeu *hyſobrium*, vt ex Dioſcoridea eius deſcriptione colligit, ſint vnica planta, *ſampſuchum* & *amaracum* altera, *Amaracus.* ex Dioſcoride & Theophraſto: *Amaracus* tamen Galeno *Parthenium* eſt, ex Dodoneo, ſic non ſuo, ſed alieno lapſu nominatum, cum re vera amaracus ſit ſampſuchum.

Eorum vero nuſquam admittenda ratio eſt, qui ad mari familiam Clynopodium referunt, quod vulgus Gallorum *maſtic* nominat, cum inter ſe non parum diſſideant: nam *marum* Dioſcoridi herba eſt ſurculoſa, flore origani, foliis multo candidioribus, eique vulgo cognita & Origanis dicta: Plinio vero exotica planta eſt, nec inter vernaculas numerata. *Clynopodium,* *Clynopodiũ.* quod nonnulli *Cleonicon*, alii *zopyron* nominant, vulgare eſt, & ſerpillo ſimile.

Proro *maiorana* vel frigoris impatiens eſt, vel patientiſſima: hæc hyemalis dicitur, & inter niues medias innoxie viret; illa æſtiua & algidioris brumæ cuiuſdam occurſu perit.

Maiorana vires. Calefaciendi vim habet manifeſtiſſimam, cephalicam & hyſtericam, atq; menſes ſubdita, vel pota accelerat.

CAP. XXXI.

De Pulegio.

Species. PVLEGII duæ ſunt differentiæ; vnum dicitur mas, ſeu ſatiuum, verum & latifolium; alterum ſylueſtre & anguſtifolium. Vero pulegio abunde caules exeunt multi, rotundi, ſæpe procumbentes, in altum tamen ſeſe attollentes, folia è ſingulis geniculis bina exeunt ſubrotunda: flores ſubcærulei, circulatim culmos iuxta foliorum exortum circumdant. Suauem pulegium odorem halat, maxime cum floribus ornatur. Eius odorem aqua vaſe vitreo, vt decet, ſtillata, ſeruat. Vt pulegium verum parum diſtare videtur à ſecunda Calaminthæ differentia, ſic ſylueſtre à ſerpillo. Naſcitur optimum in locis aridis, ſaxoſis, & montibus, vnde *pulegium montanum & regale*, quod officinæ multæ *Clynopodium* eſſe dicunt. Pulegium recens incenſum pulices necat, vnde fortaſſis nomen. *Pulegio vnde nomen.* Ad pulegia autem plantæ multæ odoratæ referuntur, in quibus deſignandis vix authores conueniunt.

Vires. Pulegiũ calefacit ordine tertio, valẽter exſiccat, attenuat, mẽſes & ſecũdas mouet, pecto-

pectoris pituitam digerit; coctiones iuuat, conuulſis auxilio eſt, contra ſerpentum ictus ex vino confert, lienoſis admotum medetur, & podagricis & comitiali morbo affectis prodeſt.

CAP. XXXII.

De Polio.

Polii nomen unde. POLIVM capitulo quodam paruo in corymbi ſpeciem coacto hirſuto, tomẽtaceo & albeſcente, capillitium hominis cani ſimilitudine quadam effingit, vnde nomen. Aſſurgunt ei ab vna radice ſurculi numeroſi tenues, duri, lignoſi, rotundi, ſeſquipalmum longi: folia oblonga ſunt, crenata, rigidiuſcula, chamædryos affinia, ſed anguſtiora, in ambitu ſerrata, in virgularum ſummitatibus floſculi albida lanugine pubeſcentes, ſimul plures in capitula coacti: ſemen paruum, nigrum, oblongum.

Tota planta incaua eſt, in locis ſqualidis & montoſis lætius virens, vnde *polium montanum* in pharmacopoliis nuncupatur, cui etiam *Teuthrio* nomen eſt, ſecundum Dioſcorid. *cap.* 124. *lib.* 3. *Teuthrio.* Grauem odorem ſpirat, ſed non non iniucundum, & ad Medicos vſus ſæpe adducitur.

Eſt alterum non vſque adeo valens odore & viribus infirmius, cuius etiam ſurculi rigidi ſunt, & rotundi, folia breuiora & anguſtiora. Floſculi multi, ſimul congeſti, lanugine tenui incaneſcentes.

Alia duo recenſet adhuc Remb. Dodoneus. Pena vero quatuor, quæ his inueſtiganda relinquo qui vniuerſalem ſtirpium hiſtoriam deſcribendam ſuſceperunt.

Vires. Polium calefacit ordine ſecundo, ſiccat initio tertii, hydropicis, ictericis, lienoſis medetur, vrinas & menſtrua mouet, ſubſtratum, ſuffitumue ſerpentes fugat; vulneribus ad cicatricem perducendos opitulatur.

CAP. XXXIII.

De Ozymo.

OZYMVM planta cum ſit odoratiſſima; hoc præ cæteris nomen iure ſibi vendicauit, ne poſthac minus apte *Ocymum* vocitetur, quod pabuli genus eſt, teſte, Varrone, ex varia ſegete adhuc virente, boum cauſa, fieri ſolitum. Ob eandem fragrantiam, vulgus etiam *baſilicum*, quaſi baſilica, ſeu regia domo dignum appellat; *Ozymum* tamen non male dici credunt multi cum Pompeio, à naſcendi celeritate, nam tertio à ſatu die, & interdum ocyus erumpere ſolet, traduntq; nonnulli nimis ſuperſtitioſe, aut potius ridicule lætius prouenire, ſi cum maledictis ſeratur. Verum ſignificantius per z. ſcribitur ab ὄζω, hoc eſt, oleo, quia tota planta ſuauem efflat odorẽ. Mirum eſt, quod de ozymo ſcribit Plutarchus, cuius nempe ſurculi ſicci, aut paleæ tenues à ſuccino expelluntur; cuiuſuis autem alterius ſegetis feſtucæ, aut paruulæ ſtipulæ attrahuntur. Holerius Medicus Pariſienſis *cap.* 1. *libr.* 1. *de morb. interd.* rem notatu digniſſimam narrat, de quodam Italo cui ex frequenti odoratu ozymi, quod *baſilicam herbam* nominat, ſcorpio natus in cerebro vehementes & longos dolores, poſtea mortem attulit: Libyes tamen aſſeuerant, ſi quiſpiam eo die, quo ederit, ozymum, feriatur à ſcorpione, non poſſe lædi. *Hiſtoria.*

Species. Quatuor autem ozymi perhibentur differentiæ, tria nempe ſatiua & ſylueſtre vnum, *Acinos* dictum. Ex ſatiuis duo latifolia ſunt, & vnicum tenuifolium, quod baſilicum minus dicitur.

Vulgare ac latifolium cubitali proſilit altitudine; ſurculoſum eſt ramulis teretibus, folio mercurialis, ſed minore: Floſculi ei interdum candidi, nonnunquam purpuraſcentes: ſemen nigrum & puſillum, quod in ſyrupo de arthemiſia D. Fern. vſurpatur.

Ozymi vires. Ozymum manifeſte calefacit, flatus diſſoluit, vrinas mouet, mœrores, quos atra bilis inuehit, mulcet, triſtes exhilarat, timidos animat. A Chryſippo tamen improbatur, vt ſtomacho & oculorum ſanitati officiat, & inſaniam inducat.

CAP.

CAP. XXXIV.

De Origano.

Species. QVATVOR ſunt origani genera; primũ & commune dicitur *Heracleoticum*, ſeu *Cunila*; ſecundum *Onitis*; tertium ſylueſtre; quartum *Tragoricum*: cuius adhuc duæ narrantur varietates, quas breuitati ſtudens fuſius deſcribere non libuit.

Verum autem origanum & foliis & virgultis eſt maioris maioranę ſimile, in ſummitate gerens vmbellam, non circinatam, ſed in paruis thyrſis, ſpicatis, hinc inde cõgeſtis, media æſtate adoleſcit; atque vt facie, ſic odore, ad maioranam accedit; verum hyemis ſæuitiam tolerantius ſubit: nã inter niues innoxie viret. Braſſicæ multum aduerſatur & ſerpentum generi; quare teſtudines cum illis dimicaturæ origano ſeſe muniunt, & contra frigida venena maxime valet.

Vires. Omnia origana calefaciendi, ſiccandi, incidendi, attenuandi, & vrinas mouendi vim habent: purgationes fœminarum cient: peripneumonicis & tuſſientibus ex melle in eclegmate & ſorbitione feliciter dantur.

CAP. XXXV.

De Mentha.

LICET Mentha cuique nota ſit, etiam Dioſcoridis teſtimonio; nam viuaciſſima cum ſit, vbique facile germinat, vix tamen ſpecies eius omnes exacte deſcribuntur, & ſæpius cõfuſe mentha, menthaſtrum, ſiſymbrium, & calamintha deſignantur. Sic vero diſtinguuntur. *Species.*

Hedioſmos ſeu *mentha*, vel hortenſis eſt, ſeu domeſtica & vera; vel ſylueſtris, ſeu notha *menthaſtrum* dicta. Menthę veræ quatuor ſunt ſpecies: Prima caules habet quadrangulos, obſcure rubentes, aliquantum piloſos, folia ſubrotunda, floſculos ſubrubros, circum cauliculos orbiculatim natos: Radix illius, vt reliquarum, ſerpit, nouos ſubinde turiones germinans. *Prima menthæ ſpecies.*

Secunda radice, foliis, odore, magnitudine priorem æmulatur, ſed color magis ex rubro nigricat, & flores in ramulorum faſtigiis ſpicantur. *2. Species.*

Tertia foliis conſtat longioribus floſculis ſpicatim inſidentibus. *3. Species.*

Quarta quoque foliis eſt oblongis & acutis, ſed floribus ſubpurpureis, geniculatim cauliculorum internodia inſtar primę conueſtientibus. *Quarta.*

Præter has à rei herbariæ peritiſſimis connumeratas, aliam adiungit Matthiolus, quæ à Goritienſibus *Mentha Græca*, à Val. Cordo *Sarracenica*, à quibuſdam *herba D. Mariæ*, à nonnullis *ſaluia Romana*, ab aliis *Laſſulata*, à pleriſque *herbe du coq.* Gallice nominatur. *Mentha Græca. Herba D. Mariæ. Laſſulata.*

Planta eſt in hortis paſſim naſcens, foliis maioris ſaluiæ, aut betonicæ, ex viridi albicantibus & ſerratis, caulibus cubitalibus & ſæpe longioribus, in quorum faſtigiis flores exeunt corymbacei, colore melino, tanaceti modo: huius ſapor amarus eſt, odor vt mentharum grauis, non tamen ingratus.

Menthaſtri, ſeu *mentha ſylueſtris* ſuæ ſunt etiam ſpecies: Prima, vbiuis ſecus mœnia & ſcrobes vrbium ſcatet, foliis maioribus, rugoſis, leuiter crenatis, floribus ſpicatis. Secunda pratenſis eſt, quæ viret aquoſis marginibus, folia gerens hiſpida, incana, ſubrotunda, flores, vt prior, ſpicatos; vtraque grauis, nec odore inſuauis. *Species menthaſtri.*

Mentha in re cibaria vtilis eſt, peculiaremque gratiam tenella habet in acetariis, adultior autem vt prædura, ſic ingrata eſt. Natura manifeſte calida eſt, & eximie ſtomachica: Proprietate enim ventriculi calorem auget, robur firmat, coctionem iuuat, flatus diſſipat & tormina ſanat. *Vires.*

Tanta vero eſt *Siſymbrii* cum *mentharum* familia cognatio, vt cultu, aut neglectu inuicem tranſmutentur: Officinæ *balſamintham* nominant, vulgus *mentham criſpam*. Longe autem diſtat à Sio, ſeu Berula, vt & à Cardamine, ſeu Creſcione, quem *Siſymbrium* *Sion.* *Cardamine.*

quem Siſymbrium aquaticum vocant: nam verum *Siſymbrium*, *ſerpillum ſylueſtre* multis dictum, menthæ hortenſis admodum ſimile eſt, ſed odoratius & latiore folio, vireſque medicas habet inſignes. *Dioſcorid. cap.* 155. *lib.* 2.

Cap. XXXVI.

De Calamintha.

Species. 1. CALAMINTHÆ tres ſunt ſpecies, prima montibus familiaris; ſecunda pulegio cognata; tertia menthaſtro. Prior, quod locis ſquallidis, tuberoſis, mōtoſis fœcundius luxuriet, *montana* dicitur; propter tamen eius elegantem faciem & gratioſum odorem, nunc in hortis cicurata ſeruatur, vt menthę omnes, quibus & viribus, & nomenclatura vtcunque reſpondet; nam *calamintha pulchram mentham* portendit, atque nominis iſte complexus illius nobilitatem ſignat; in Officinis *calamentum montanum* nominatur.

2. Secunda calaminthæ ſpecies, foliis regali pulegio ſimilis eſt: ſed aliquanto maioribus, albidis, variegatis maculis, floribus ex candido purpurantibus, virgas cubitales amicientibus. Gaudet locis apricis & expoſitis ſoli. Reperitur & in multis aruis poſt ſegetem demeſſam. Vocatur quoque interdum *nepeta*, Dioſcoride referente, à quo nec improbatur, nec probatur hæc nominis vſurpatio.

3. Tertia menthaſtro ſimilitudine reſpondet, foliis oblongioribus, caule & ramis maioribus, quā ſuperiores, ſed viribus eſt inefficacior. Dodonæus pro hac tertia calamintha *Cattariā herbā* exhibet; Fuchſius aliam in multis diſſimilem, & reuera Dioſcoridis lectio vix vllam Cattariæ lineam deſcribit: iuſte tamen ad calamintharum familiam referenda, vt quæ illis ſit cognata, & viribus herba præſtans, antiquis forſan ignota. *Herba Cattaria.* Cauliculos edit multos, quadratos, duriuſculos, folia marrubii incana, ſingulis nodis bina, flores in extremo ſpicatos, menthæ aut menthaſtri modo. Dicitur *cattaria*, quod valde à cattis expetatur, qui eius folia iucunde & quaſi laſciuiendo contrectant, & auide depaſcuntur. Vulgus Pharmacopœorum *nepetam* vocitat. *Nepeta.*

Inſigniter calefacit & attenuat; peculiari dote conceptum iuuat, atq; vterum reddit fœcundiorem.

Vires. Omnis vero calamintha eſſentia eſt tenui, calida & ſicca in tertio quodammodo receſſu; tormina ſedat, lumbricos & aſcaridas enecat, icterum ſanat, menſtrua ducit, ſugillata tollit, aſthmaticis medetur, ſtrenue humores digerit, ad omnia autem efficacior montana.

Cap. XXXVII.

De Abſynthio.

LICET Abſynthium herba ſit, Dioſcoride referente, vulgo nota, in eius recenſendis ſpeciebus ac deſcribendis, vix duo conſentiunt. Relictis autem breuitatis gratia, opinionum varietatibus, dicimus tres eſſe abſynthii differentias, *Abſynthium* vulgare, *abſynthium Santonicum*, *& abſynthium Seriphium*. *Species.* Falluntur vero, qui vulgare aliud à Romano & Pontico exiſtimant, quique Santonicum appellant abſynthium Romanum: vulgare enim *Romanum* eſt, ſic olim dictum, quod fuerit plebi Romanæ ſacrum, & quia in agro Romano, antiquis ruderibus paſſim inueniatur: *Ponticum* vero & à Ponto, & à ſtypticitate, ſeu aſtrictione. *Abſynthiū Romanum, eſſe vulgare.*

At quod *Santonicum*, vel potius *Xantonicum* appellatur, à Xantonum tractu, vbi plurimum naſcitur, id nominis ſortitur: hinc eius ſemen à nonnullis immutata voce *ſanctum*, cum *ſanctonicum* dicendum eſſet, appellatur. *Xantonicū.* Tota planta abſynthio vulgari ſimilis eſt, ſed minor, minuſque candicans, ſeminibus non adeo multis, floribus exiguis.

Tertium *abſynthiū Seriphium*, ſeu *marinum* dictum, copioſum naſcitur in monte Tauro, iuxta Cappadociā. Herba eſt tenuis, abrotoni parui ſimilitudine, referta *Abſynthiū Seriphium, ſiue marinū,*

 ſemini-

ſeminibus minutulis, ſubamara & grauiter olens cum quadam calfactione: Totaque adeo ſimilima abrotoni fœminæ vulgaris hortorum, vt non facile ſit, vtramuis ab altera diſcernere.

Vires. Abſynthium omne aromaticam, ſuauem admodum, acrem & amaram poſſidet qualitatem, ait Galenus: Attamen vulgare quoddam in hortis multis inuenitur, minime amarum, ſed dulce, ſoloque ſapore à Pontico diſtinguitur. Omnia vero ſtomacho conferunt roborando, coctionem iuuant, & alui lumbricos tam ſumpta, quam admota enecant. De abſynthiorum differentiis & qualitatibus videndus eſt Dioſcorides, vt & Caſparus Bauhinus, Medicus Baſilienſis, qui librum integrum edidit de abſynthiis.

CAP. XXXVIII.

De Artemiſia.

Species. ARTEMISIÆ ſpecies plures ſunt duabus, contra multorum opinionem; nam præter vulgares, latifoliam vnam & tenuifolias duas, marina quædam eſt, quæ ab vna radice lignoſa, pluribus fruticat ſarmentis, foliis imis & humi fere ſtratis, Et Ruellio & Fuchſio ſi credimus, vt certe de re hac credere nefas; matricaria & tanacetum artemiſiæ ſunt ſpecies.

Omnes autem artemiſiæ ſunt ſylueſtres, quarum prior latifolia eſt, lacinioſa, ac per margines diſſecta, caules habens rectos, rotundos, ſtriatos, bicubitales, & ſæpius longiores, floſculos exiguos, abſynthii æmulos. Naſcitur ſecus vias, & mediis interdum in hortis.

Secunda tenuior eſt, flore paruulo, candido & graueolente.

Tertia tenuifolia quoque in ſepibus, & iuxta ductus aquarum naſcitur, cuius flores & folia contra odorem maioranæ vtcunque referunt. Vſurpanda vulgaris ad confectionem ſyrupi, qui ab ea nomen habet.

Ab Artemiſia regis Mauſoli vxore ſic enunciatur, cum olim Parthenis diceretur, hancque ſuperſtitioſi multi herbani D. Ioannis vocitant, qua ſacris illi diebus lumbos cingunt.

Calefacit ordine ſecundo, aperit, attenuat, menſes, ſecundas & fœtus pellit, & affectibus vteri multis auxiliatur. *Vires.*

CAP. XXXIX.

De Meliſſa, ſeu Meliſſophyllo.

QVA dulcedine & voluptate feruntur catti ad cattariam herbam, de qua *ſupra*, eadem apes ad apiaſtrum, ſeu meliſſophyllon, quaſi folium melleum, vel citraginem, ab odore citri, quem refert, ſæpe dictum. Eius plures videntur eſſe differentiæ: nam præter ſylueſtrem, quæ improprie meliſſa dicitur à Fuchſio, cum Cymices redoleat, vulgaris maxime celebratur, deinde Hiſpanica, tum & aliæ magis peregrinæ, quæ è Moluccis inſulis aduectæ, Moluccæ dicuntur. *Species.*

Meliſſa noſtras cunctis notiſſima, ſurculis quadrangularibus aſſurgit, foliis latis, rugoſis, ſubaſperis, citrium malum olentibus, binis prominentibus iuxta internodia, è quibus prodeunt exigui calices, cum floſculis candicantibus, ſuccedente poſtea ſemine minuto nigricante.

Hiſpanica, effigie, odore, viribus, ei valde ſimilis eſt, folia tamen minora, nec ita rigida ſunt, ac virentia.

Meliſſæ Moluccæ duæ ſunt, prior *læuis* dicta, altera *ſpinoſa*: vtraque culmos, ac folia edit multa, meliſſæ noſtrati non parum affinia. *Meliſſa Molucca.*

Calefacit meliſſa ordine ſecundo, ſiccat primo: in inſeſſionibus valet ad ducendos menſes, & in potu, ac illitu contra ſcorpionum, phalangiorum, & canum morſus conducit. Caput roborat, memoriam auget, & facultates animales recreat. *Vires.*

CAP.

CAP. XL.

De Praſsio.

Species.

PRASSII, ſeu Marrubii duo ſunt genera, vnum album, aliudque nigrum, quod *Ballote* vocatur. Vtrumque abs radice ramoſum, altitudine ſeſquipedali, ac iuxta parietes & agrorum margines naſcens. Candidum, quod magis eſt in vſu, caules edit quadrangulares, tenui pube hirſutos: folia per interualla bina, ſubrotunda, rugoſa, ambitu inciſa & lanugineſa: floſculi ex calicibus emergunt exiguis, qui verticillatim ſurculorum genicula circumdant. Omne marrubium in ruderato ſolo, & prope collapſas ædes delectatur. Nonnulli marrubiaſtrum ſeu marrubium nigrum albo præferunt; ego album nigro cum peritioribus viris prætulerim.

Vires.

Calidum eſt ordine ſecundo, ſiccum tertio: Obſtructiones tollit, pulmones expurgat, menſes ducit, ruptis, conuulſis & neruorum contractionibus confert, daturque ad ſerpentum morſus & pocula venenata.

CAP. XLI.

De Betonica.

Betonica.

BETONICA plane ſylueſtris eſt planta, loca amans opaca, nec aquoſa; propter tamen eius dotes eximias, in hortis culta adoleſcit. Foliis emergit oblongis, latis, virentibus, ſubaſperis, in ambitu ſerræ modo inciſis. Cauliculi tenues ſunt, quadrangulares, aliquantum hirſuti, ac cubitales: flores fert ſpicatos, rubentes, & quibuſdam in locis albidos. Græcis dicitur *κέστρον* & *ψυχότροφον*, Latinis *Betonica*; quæ vox ad aliam plantam detorqueri ſolet, quæ *Vetonica altilis* & *tunix*, à quibuſdam *flos Armerius*, à Germanis *flos ſuperbus* nominatur.

Vetonica.

Præter betonicam vulgarem, alia quædam latifolia multis in locis reperitur, quæ cultu magis delectatur, atque in hortis lætius viret.

Betonica vires.

Betonica calida & ſicca eſt ſecundo receſſu: vim habet cephalicam & alexiteriam: quare morbo comitiali, comati, & morbis venenatis prodeſt, maxime vero demorſis à cane rabido & ſerpentibus, & ſi quis hanc præſumpſerit, lethale venenum hauſtum nihil nocebit.

CAP. XLII.

De Veronica.

Species.

VERONICA duplici agnoſcitur diſcrimine, vna dicitur mas, altera fœmina, *elatine* multis dicta. Illa Paulo Æginetæ Betonica dicta, ſurculis pedalibus, crebris, hirſutis per terram ſerpit, foliis oblongis betonicæ minoribus, ſerratis, & nonnihil ad Teucrium accedentibus, ſed exigua lanugine pubeſcentibus, floſculis ordine digeſtis, purpuraſcentibus; ſemine paruo, rotundo, nigricante, in calicibus loculi formam referentibus contento: radice tenui huc illuc diuaricata.

Elatine. *Veronica repens.*

Veronica fœmina, multis *Elatine*, nonnullis *Veronica repens* dicta, ſurculis pedalibus, tenellis, flexilibus, lanuginoſis, multis, folioſis, ab exili radice ſerpit; foliis ad nummulariam vulgo dictam accedentibus, incanis, piloſis, floribus puſillis, albidis, anthirrhini ſimilibus; ſemine exiguo, rotundo, nigro, anagallidis finitimo. Plurima naſcitur inter ſegetes, & in veruactis, atque locis ſabuloſis.

Agnoſcunt nonnulli veronicam quandam ſurrecticaulem, quæ rigidioribus ſurculis ſeſe erigit, tenuibus ramoſis & folioſis, atque ſuperiori valde ſimilis.

Exit & in pratis, inquit Dodoneus, ac humentibus locis alia quædam Veronica, effigie & magnitudine ad fœminam multum accedens, cuius tamen folia minora ſunt, nec pubeſcentia, ſed leuia & vireſcentia: viticuli per terram repentes; floſculi cærulei; ſemen in theculis concluſum, paruum & nigricans. Huius vt & ſuperioris, vel nullus, vel rarus in medicina vſus.

Vires. Veronicam calidam & ſiccam eſſe, ſenſus indicat, aſtrictoriam quoque & vulnerariam experientia docuit. Confert ſcabiei & omnibus cutis vitiis, atque vlcera & vulnera optime ſanat. Peculiari autem virtute cancerosis vlceribus conuenit, ſi non perfecte ſanandis, ſaltem mitigandis. Falſum eſt, quod ſcribit Fuchſius, Regem Galliæ Elephantiæ morbo correptum, huius herbæ adiumento ſanatum. Nullus enim Galliarum Rex hac fœda lue, vt nec peſte, correptus fuit vnquam.

Cap. XLIII.

De Dictamno.

DICTAMNO cauliculi cubitales aut paulo breuiores, in alas quaſdam diuiſi aſſurgunt, in quorum ſummitatibus velut ſpicæ ſquammatim compactæ dependent, floribus ex eorundem interſtitiis exeuntibus. Folia ei ſunt rotunda, ſed altera parte acuminata, multa lanugine pubeſcẽtia, ac pulegio admodum ſimilia; ſed alatiora. Laudatur maxime quod in Creta naſcitur, & maxime quod in Dicte, illius regionis monte, à quo nomen. *Vnde dictamno nomen.* Græcorum nonnulli *Beloacon*, hoc eſt, telorum remedium, & *Belotocon*, quod infixa ſpicula excludat, vocarunt. *Beloacon. Belotocon.* Ceruæ enim ſagittis confixæ ad dictamnum accurrunt, cuius contactu, quaſi partu quodam ſpicula excluduntur. Inde quidam *dorcidium*, quaſi ceruariam nuncuparunt, quod ceruæ illius vim omnium primæ demonſtraſſe creduntur. *Dorcidion.* Oſtenderunt & id capræ eo paſtæ & vulneratæ, cito telis decidentibus. Folia vero dictamno tomentoſa ſunt, & flores ex violaceo nigricantes.

Aliud quoddam in multis locis, præſertim maritimis quibuſdam, vt in littore Barofluctuenſi in Normania inuenitur, illi foliis valde ſimile, quod *pſeudodictamnum* appellatur, ſed flores habet verticillatim ſurculos ambientes, & vires, quam legitimum, inefficaciores. *Pſeudodictamnus.*

Vires. Dictamnum, & ſecundum quoſdam *dipthamnum*, in qualitatibus primis calidum & ſiccum eſt gradu tertio, in aliis ac peculiaribus, veterum teſtimonio tela extrahit, intro ſumptum venenum extinguit, peſti prodeſt, menſtrua, fœtum & ſecundas excludit, lienem minuit & ſtrangurias ſanat.

Cap. XLIV.

De Stœchade.

IN IQVE ſtœchas Arabica cognominatur, cum vbique terrarum æque bona vireat & vigeat, & in Creta, & in Belgia, & Normania, vbi innoxie inter niues viuit, & in Stœchadibus inſulis, à quibus nomen, vel à faſtigio ſpicato. *Vnde dicatur.*

Eius tres differentiæ notæ fuerunt Dodoneo, prima communis eſt & vera; ſecunda Belgica, facie parum priori diſſimilis; tertia folio eſt ſerrato; præter quas alia datur, cuius coma aurei coloris eſt, Eliochryſo ſimilis, & *chryſocome*, ſeu *ſtœchas citrina* noſtras vocatur. *Species.* Hæc cauliculos edit admodum breues & tenues, folia anguſta, incana & hiſpida: flores luteos, ſplendentes, bullis exiguis ſimiles. Naſcitur in locis aſperis & arenoſis, eiuſque tres differentias Pena diſtinguit, de quibus is videndus.

Vera ſtœchas caules emittit à radice multos, cubitales, tenues, lignoſos; comam in ſummitatibus ſpicæ modo anguloſam; folia oblonga, lata lauendulæ minoris ritu, & ſimiliter incana: floſculos in ſpica foliacea paruos, cœruleos, odoratos, ſuauem halitum ſpirantes.

Vires. Stœchas manifeſte calida eſt, amara, moderate aſtringens, plurimum cephalica. Caput enim & facultates omnes præſertim animales recreat, humores frigidos diſcutit, mentem exhilarat, & omnibus capitis affectibus ab intemperie frigida natis conducit, & omnia viſcera, totumque corpus roborat.

CAP. XLV.

De Saluia.

Species. SALVIA, aut domeſtica eſt, aut ſylueſtris: Domeſtica bina, maior nempe, & minor. Vtraque *Eleliſphacos* dicta, licet maior hoc nomine ſola à quibuſdam donetur; minor *ſphacelos* ab iiſdem vocata, ab aliis tantum ſylueſtris, quæ etiam *Boſci ſaluia* nuncupatur.

Eſt & alia Cretenſis baccata, figura, odore, ſapore; noſtrati valde ſimilis, cuius Pena meminit.

Saluia ramoſus eſt frutex, ait Dioſcorid. *c.* 41. *lib.* 3. virgas habens quadrangulas, incanas, & folia coroneæ mali effigie, ſed anguſtiora, aſperiora, craſſiora, & magis albicantia. Flores in ſummis ramulis eminent falcati, hormino ſimiles, cœrulei.

Vires. Saluia quaſi ſaluatrix, vim habet cephalicam, nerualem, calefacientem, ſiccantem, aperientem, menſes & vrinas cientē. Minor autem, vt præſtantior, ſeligenda ad ſyrupi de ſtœchade confectionem, ipſius tamen defectum maior facile ſupplebit.

CAP. XLVI.

De Hormino.

HORMINVM, vel ſatiuum eſt, quod ſcilicet cultu, ſatu & ſolo pingui delectatur; vel agreſte, quod ſponte in pratis & locis macilentis naſcitur. Vtrumque notiſſimum, ab vna radice caules emittens interdum multos, cubitales, præſertim ſatiuum, & ſæpe altiores, anguloſos, ſubhirſutos: folia, lata, mucronata, aſpera, marrubii ſimilia: flores iuxta folia ſurculos verticillatim ambientes, ex purpureo ad cæruleum vergentes, & interdum albicantes, & in quibuſdam prorſus albos, atque ex pyxidulis erumpentes, quæ hiantes per maturitatem deorſum ſpectant: ſemen his includitur paruum oblongum & nigrum; in ſylueſtri rotundum & fuſcum.

Horminum & Orualla tam affines ſunt plantæ, vt inter vtramque grauiſſimi viri, & rei herbariæ peririſſimi, nihil diſcriminis conſtituerint; diſtingui tamen debere, certiſſimum eſt, vt inter recentiores Mathiolus notauit. Dicitur horminū à verbo ὁρμᾶν, quod eo vtentes in venerem ruant; à nonnullis *Geminalis* nuncupatur. *Orualla* vero vulgo dicitur. *Tota-bona*, aliquando *Gallitrichum*, nonnullis *Galli centrum*, aliis *Sclarea*, quibuſdam *Scarlea*, cuius quatuor varietates tradit Dodon. quas hic ſpeciatim recenſere noſtri non eſt inſtituti. *Vnde dicatur.* *Orualla.* *Tota-bona.* *Gallitrichū.* *Sclarea.*

Vires. Hormino manifeſtiſſima caliditas ineſt: Eius ſemen cum vino potum venerem ſtimulat, oculorum albugines aufert, aquæ conuenienti merſum mucaginem quandam eructat, quæ mira vi multis oculorum affectibus prodeſt. Sylueſtre autem viribus maioribus pollet.

CAP. XLVII.

De Scordio.

Vnde dicatur. SCORDIVM ſic ab allii odore, quē refert dicitur. Planta ſurculoſa eſt, humi procumbens, foliis è ſingulis geniculis, binis, oblongis, chamædri ſimilibus, ſed maioribus, ambitu ſerratis, molliuſculis, hirſutis, inalbicantibus. E ſurculorum alis rubentes exeunt floſculi, floribus vrticæ inertis, ſed lamii valde ſimiles, ſed minores. Non ſolum quod in Creta prouenit, laudatur, ſed etiam quod in aliis regionibus offenditur.

Miraculo proximum eſt, quod de ſcordio viri grauiſſimi ſcribunt, & præ cæteris Galenus *cap.* 24. *lib. de anti.* corpora nempe, quæ cruento genere belli cæſa manſiſſent humi diutius inſepulta, quæcumque ſupra ſcordium fortuna ceciderant, multo tardius aliis computruiſſe, parteſque cadauerum, quæ herbam attigerant, fuiſſe prorſus à putredine vindicatas. Ob quam rem ſane perſuaſum eſt, inquit Galenus *ibidem*, omnibus tam reptilium venenis,

quam noxiis medicaminibus, quæ corpus putreſcere faciunt, ſcordium aduerſari. Vberrime prouenit in locis paluſtrib. multis, ſecus ſcrobes, ac loca concaua, & humentia: reperitur quoque in montibus multis vliginoſis & pinguioribus.

Vires. Calefacit, ſiccat, à putredine conſeruat, venenis reſiſtit, peſti curandæ conuenit, & morbis contagioſis pluribus.

Contra ſerpentum morſus & lethalia venena vtiliſſime bibitur; expurgatque viſcera & menſes, vrinamque mouet, & hydropi opitulatur.

Cap. XLVIII.
De Ruta.

Species. INTER graueolentes herbas ruta numeratur, ſeu domeſtica, cuius vna ſolum differentia agnoſcitur, omnib. perſpicua; ſeu ſylueſtris, cuius plures dantur. Eſt autem ruta ſuffrutex bicubitalis, ramoſus, ſurculoſus, folioſus, & ſemper virens, floſculos gerens luteos, à quorum occaſu capitulum emergit quadrangulare, tot ſeptis & loculis, quot angulis diuiſum, in quibus ſemen continetur, quod in ſyrupi de Stœchade venit compoſitionem.

Dicitur autē ruta Græce πήγανον, quod eius præſicco ſpiritu & calore genitale ſemen areſcat, aut extinguatur; vires tamen alias inſignes, eaſque multas habet, quæ eius vſum valde commendant, eamq; plurimi faciebat Mithridates, in ſua peculiari antidoto, qua ſe à quibuſcunque venenis tuebatur.

Antidotus Mithridatis quibus conſtiterit. Conſtabat ducentis foliis rutæ, ficubus duabus, iuglandibus ſiccis duabus ſimul tritis, cum grano ſalis.

Ruta ſylueſtres quot. Sylueſtris vero rutæ duæ præcipuæ differentiæ dantur, vna foliis, odore & effigie hortenſi ſimilis eſt, vocaturque *montana,* quod in montibus fruticare ſoleat. Eſt & alia, quæ cum rariſſima ſit, & varie nominata, multorum in ea deſignanda exercuit ingenium. Dioſcorides *cap. 53. lib. 3.* videtur eam *Moli* nominare; capite tamen ſequenti moly deſcribens, eius folia graminea facit, & radicem bulboſam, quod rutæ male congruit, ineptequeCappadoces id nominis illi dedere, Syri vocant *Beſaſan,* Arabes *Harmel* & *Harmalam,* quod nomen in Officinis pluribus pro ruta vulgari ſumitur, vt recte quidem defectu veræ harmalæ, quæ eſt ſecunda ſpecies rutæ ſylueſtris, vſurpari poteſt. *Beſaſan. Harmel & Harmala.*

Harmel deſcriptio. Iſta harmala abs radice multos edit cauliculos dodrantales, folia anguſta, tenuia & oblonga, florem album & quinquefolium, ſemen in calicibus rutæ hortenſis modo, ſed triangulis. Grauem ſpirat odorem. Naſcitur in Cappadocia, & multis Hiſpaniæ tractibus incultis.

Vires. Calida & ſicca eſt eſt tertio ordine: attenuat, incidit, humores craſſos digerit, & ſemen extinguit.

De ruta capraria nihil nunc, cum ſic improprie nuncupetur. De ea forſan dicetur conuenientiore loco.

Cap. XLIX.
De Lithoſpermo, ſeu Milio Solis.

Vnde dicatur. LITHOSPERMVM, ſic ab eius ſeminis duritie, quaſi petreum ſemen dictum, folia gerit oleæ ſimilia, ſed longiora, hiſpida, aſperiuſcula, è virore nigrantia, ſurculos rectos, tenues, ligneos, aſperos, & hirſutos: flores candidos ex foliorum alis prodeuntes, breuibus pediculis innixos.

Flores conſequitur ſemen paruum, rotundum, duriſſimum ac ſplendens, præſertim lucente ſole, vnde forſan *Milium ſolis* officinis nuncupatum.

Species. Eius duo ſunt genera, vultu & viribus paria; ſola magnitudine diſſidentia, præter quæ & alia duo agnoſcuntur illis affinia, quorum vſus tanquam inutilis, aut non ſatis expertus negligitnr.

Vires. Miliū ſolis calefacit & ſiccat ordine ſecundo, vrinas mouet, calculos atterit & expellit, obſtructiones tollit, meatus aperit, & ſtranguriæ auxiliatur.

CAP. L.

De Saxifraga.

MVLTÆ plantæ, multumque diuerſæ, à facultate, quam habent atterendi calculos, ſaxifragæ nuncupantur: Sic Betonica Saxifraga Galeno dicitur: ſic Dioſcoridi quædam herba ferulacea, & epithymo ſimilis; ſic & *pimpinella*, & aliæ multæ ſtirpes *lithontriptica*, *Saxifraga* vocantur, vt & aliæ quædam, quæ non tam ab atterendis & comminuendis, qui in renibus aut veſica continentur, lapillis, quam ab exortu in petris ſic dicuntur, vt *Empetrum*, ſeu *Criſta marina*, quæ ſaxa quaſi findens, ex eorum rimulis prodit, & viuax diu fruticat.

Vulgaris a. ſaxifraga pimpinellæ valde ſimilis eſt, præſertim maior, cuius folia variè ſunt diſciſſa, & ambitu ſerrata: caulis cubitalis & ſæpe latior, anguloſus, ſtriatus: vmbellæ candicantes, & ſemen, quale apii hortenſis, acre & feruentis guſtus.

Eſt & alia minor, à ſuperiore vix niſi magnitudine diſſidens. Pimpinellam ſola hirſutie à ſaxifraga differre multi ſcribũt, illa enim piloſa eſt, hæc glabra.

Saxifraga alba. Aurea. Ad ſaxifragarum familiam referuntur aliæ duæ, quarum vna ſaxifraga dicitur, quæ florem album gerit, altera aurea, quæ aureum. Maioris ſaxifragæ ſemen ſeligi ſolet & debet ad Benedictæ laxatiuæ confectionem.

Vires. Calida & ſicca eſt euidentiſſime; attenuat, incidit, digerit, expurgat, obſtructiones aufert, menſtrua cit, quæ in thorace glutinoſa ſunt, educit, vrinam cit, calculos atterit & pellit.

CAP. LI.

De Ariſtolochia.

Vnde dicatur Malum terræ. ARISTOLOCHIA dicitur, quod puerperis conueniat, & earum lochia ducat: A multis *malum terræ*, quod fructum ferat veluti pomum: peculiariter tamẽ hæc nomenclatio rotundæ datur: nam aliarum fructus eſt turbinatior.

Ariſtolochiæ varietates. Porro quinq; Ariſtolochiarum differẽtiæ numerantur, *longa*, *rotunda*, *Clematitis ſeu ſarmẽtitia*, *Saracenica & piſtolochia*, *ſeu Polyrhizon*: quæ omnes caule, frondibus & flore adeo ſimiles ſunt, vt vix niſi à perſpicaciſſimo diſtingui valeant.

Multis in Galliæ locis naſcuntur iuxta vineas, margineſque aruorum ac ſepium, læto ac reſtibili ſolo. Longa copioſa viret ad Sequanæ ripas.

Dioſcorides Ariſtolochias tres tantum agnouit, longam, rotundam, & clematitim; priorem maſculam vocat, ſecundam fœminam; illa quibuſdam *dactylitis* quoq; dicitur: vtrique vires eximias tribuit, non modo aduerſus animalia venenata, ſed etiam ad oſſium ſquamas & ſpicula extrahenda.

Vires. Rotunda, quæ ad hieræ Pacchii confectionem accedit, calefacit, ſiccatq; potenter: ad venena, aſthma, ſingultum & lienẽ prodeſt, & quæ à partu relinquuntur, attrahit, vnde Ariſtolochiæ nomen; remorantes enim puerperis ſecundas valenter ducit, & menſes ſuppreſſos mouet.

CAP. LII.

De Aſaro.

ASARVM à quibuſdam *vulgago*, ab aliis *Perpenſa* & *baccharis*, ſed male dictũ, in Officinis *aſarum* cum Græcis & Latinis nominatur. Folia gerit colore & magnitudine hederacea, ſed nõ acuminata, imo rotũda, vel magis oblonga, nec perfectũ circulum conſtituentia, & auriculæ ſignaturã, vt loquuntur Spagyrici, referentia; quã cum iactaret Riuierius Empiricus, ex eo quæſiit Medicus Pariſienſis doctiſſ. An aſari folia morbis auricularum ſanandis optima ſint & determinata? Sed neq; plantam, neque partis proprios affectus illum vnquam nouiſſe, ridicula ipſius reſponſio patefecit. Flores autem aſari exigui ſunt, ſub ipſius

ipſius foliis latitantes, purpuraſcentes, hyoſcyami citini ſimiles, ſed minores, in quibus ſemen paruum, anguloſum, & aliquantum aſperum continetur. Radices multæ ſunt, tenues & graciles, oblique diffuſæ, & ſibi inuicem implicatæ.

Vires. Radices aſari vim habent excalfactoriam & exſiccantem, vt etiam folia, ſed imbecilliorem. Vrinam & menſes promouent, vomitum excitant, & craſſos, pituitoſoſque ſuccos expurgant. Valde proſunt ad iecoris & lienis infarctus & ſcirrhoſos tumores, vnde vino maceratæ vtiliter dantur ictericis & aquis cutem ſubeuntibus.

CAP. LIII.

De Pimpinella.

Species. Pipinella, ſeu pimpinella à nonnullis inter ſaxifragas numerata, duplex eſt; vna hortenſis, quæ ſeritur, & cultu delectatur; altera ſylueſtris, quæ in pratis & aliis locis pluribus incultis viret. Vtraq; ſaxifragis in multis conuenit, non tantum facie, ſed facultatibus quoque. Nonnulli *peponellam*, alii *bipennulam*, alii *ſanguiſorbam* & *ſanguinariam* appellant. Sunt, qui nomine compoſitiſſimo *Dionyſionymphadem* nuncupant, quod in vinum coniecta ſuauitatem quandam ſatis gratam inter bibendum conciliet.

Celebrior eſt hortenſis, quam ſylueſtris vſus. Vtrique folia oblonga ſunt ex plurib. ad vnum pediculum congeſta, quorum ſingula ſubrotunda, per ambitum ſerrata, aliquantum hirſuta: caulis cubitalis eſt, & ſæpe longior, quadrangularis, & nonnihil ſtriatus, & ramoſus; atque in ſingulorum cauliculorum ſummitatibus capitula erumpunt rotunda, foliolis oleraceis velut ſquamulis, ſimul & floſculis compacta, quæ nonnunquam ante floſculorum ortum, & poſt occaſum, fructum mori effigiant. Includuntur ſemina multa, anguloſa, fuſca.

Radix ſubeſt longa, ſed non multum craſſa, & dura, & inutilis.

Vires. Pimpinella calefacit, ſiccatque initio ſecundi receſſus: peramica eſt partibus, quæ principatum tenent cordi, hepati, & aliis viſceribus: Sanguinem puriorem efficit, renes purgat, calculos & ſaburram eiicit; à cane rabido demorſis auxiliatur, & febribus malignis ac peſtilentibus conducit.

CAP. LIV.

De Chamædry.

Vnde dicatur. Chamædrys naſcitur in petroſis & aſperis locis: Suffruticula eſt dodrantalis, folia gerens parua quernis ſimillima; vnde Chamædryos, ſeu querculæ nomen.

Vocatur & *Triſſago*, & aliquando *Teucrium*, male tamen, propter effigiem Teucrio affinem. Huic nullas Dioſcorides ſubſtituit ſpecies, multas tamen neoterici agnouerunt, quæ magna cognatione illi congruunt: nam Fuchſio duæ dicuntur mares, & totidem fœminæ: Dodoneo duę repentes, & aſſurgentes totidem, quarum poſtrema tantum illi dicitur ſylueſtris, cum & omnes ſint ſylueſtres.

Vires. Chamædrys calefacit & ſiccat gradu tantum ſecundo, viſcera infarctu liberat, menſes educit, aliiſque vtentem multis beat commodis, de quibus videndus Dioſcorid. *c.* 12. *lib.* 3.

CAP. LV.

De Chamæpyti.

Species. Tres veræ chamæpyteos differentias ſtatuit Dioſcorides, quibus adiungit tres alias ſpurias Dodoneus. Prior dicitur *Aiuga*, vel *Abiga*, ab abiete, propter pinus odorem. *Aiuga, Abiga.*

Foliis eſt ſemper vini minoris, ſed multo tenuiorib. pinguioribus, hirſutis, & circum ramulos denſis: flore tenui, ex luteo albicante. Vocatur & *Iua arthritica*, quod arthriticis doloribus ſanandis conferat. *Iua arthritica.*

Secunda

Secunda cubitalibus eſt ramis, prætenuibus, incuruis, flore candido, ſemine nigro, paruulo. Tertia chamæpytis mas dicitur: paruula eſt, foliis exilibus, candicantibus, hiſpidis, cauliculo aſpero, floſculis luteis, & ſemine iuxta alas. Omnes pinum redolent; nulla moſchum, vt credunt nonnulli.

Vires. Chamæpytis vim habet aperiendi, calefaciendi gradu ſecundo, ſiccandi tertio: morbo regio & vrinæ difficultatibus prodeſt, menſtrua mouet, aduerſus ſcorpionum ictus confert, neruos roborat, iſchiadi & aliis doloribus arthriticis conducit.

CAP. LVI.

De Parthenio.

PARTHENIVM diximus *ſupra*, Artemiſiam non eſſe, nunc eſſe matricariã fatemur, nõ cotulam fœtidam, vt à perito viro quodam aſſertum audio. Eſt vero Parthenium, vt poſuit Dioſcorides, foliis coriandri tenuibus, varie inciſis, ambitu crenatis; flore per circulum albo, intus luteo, chamæmeli ritu, odore viroſo, amaro ſapore. Radix quamplurimis fibris ſcinditur, tenuibus, duriuſculis, totaq; planta diluto colore viret, & cuiuis notiſſima.

Matricaria Officinis dicitur, quod mulieribus matricis ſuffocationib. obnoxiis, & aliis ab ea ortis affectibus multis ſalubriter medeatur.

Species. Eius duæ dantur varietates, vnum ſimplici flore, quod vulgare eſt; alterum pleno ſeu multiplici, quod in hortis ob elegantiam alitur, & niſi in ſolo pingui ſeratur, & cultu foueatur, in ſimplex degenerat. Aliud ab Alpibus, vbi copioſum & ſponte prouenit, nomen habet, Alpinum dictum, quod odore & facie priori multum reſpondet, minus tamen eſt, flores ſimplices perpetuo gerens, & vmbellatim congeſtos.

Vires. Parthenium calefacit ordine tertio, ſecundo ſiccat, aperit, incidit, expurgat, menſes, ſecundas, fœtus mortuos potenter educit.

Pro parthenio igitur matricaria ſumenda eſt, non cotula fœtida, nec parietaria, nec mercurialis, quæ male ſecundum quoſdam hanc nomenclationem vſurpant.

CAP. LVII.

De Hyperico.

HYPERICVM vulgo *perforata* & *milleſora* dicitur. Planta eſt ſurculoſa, cubitalis altitudinis, folia gerens myrthinis æqualia, ſed tenuiora, molliora & magis flaueſcentia, ac innumeris poris, & tanquam foraminibus peruia: floſculos luteos in ſurculorum ſummitatibus, ex quinis foliolis aureo nitore colluceſcentes, gerens, ſtaminibus exilibus in medio concoloribus; quibus tabeſcentibus erumpunt ſiliquæ paruæ, & oblongæ minutis grauidatæ ſeminibus, quæ confricata reſinam olent.

Radix eius duriuſcula eſt, multis fibris & capillamentis ſulcata, flores & folia intrita ſuccum quendam cruentum exprimunt, & flores oleo macerati idipſum cruore ſanguineo tingunt.

Confert hypericum menſibus & vrinæ ciendis, & vulneribus optime ſanandis, iſchiadicis medetur; neruorum affectibus conuenit: calefacit, & ſiccat, neruoſum genus roborat, & vtiliter medicamentis vulneribus dicatis admiſcetur. *Vires.*

Multi aſcyrum & androſæmum cum hyperico confundunt, quod ſint plantæ congeneres, multum tamen inter ſe vultu diſſident, ſuntque diuerſæ ſtirpes.

CAP. LVIII.

De Androſæmo.

ANDROSÆMVM ſic dicitur, quod foliorum & granorum ſuccus ſanguinem humanum referat. Planta eſt fruticoſa, ac ramoſa, ſurculos multos, tenues, rubentes emittens, foliaque lata, mucronata, hederæ ſatis ſimilia, ſed tenuiora & lætius *Vnde dicatur.*

Ee virentia,

virentia, quæ trita vinoſo ſucco manant, ait Dioſcorid. complures alas habet in faſtigio vtrinque expanſas, pinnataſque: circa quas puſilli flores & lutei. Semen profert in calicibus paruis, velut papaueris nigri. Illius trita coma reſinoſum ſpirat odorem.

Sponte prouenit in multis Northmanię ſyluis, & aliis locis incultis, eiuſque folia mulierculæ colligunt, & puſtulis quibuslibet, furunculis, & omnibus ferè cutaneis affectibus adhibent, frequentiſſime optato & felici ſucceſſu: Experientia enim norunt, parti cuilibet admotum vel beneſacere, vel nunquam obeſſe.

Vires. Androſæmum calefacit, ſiccat, agglutinat, ſanguinem compeſcit, ambuſta ſanat iſchiadicis prodeſt, vulneribus cohibendis, vlceribus carne implendis, & ad perfectam curationem ducendis confert. Semen tritum & ℥ij. pondere ſumptum, bilioſa alui excrementa per ſeceſſum ducit.

CAP. LIX.

De Melanthio, ſeu nigella.

INTER Melanteriam & Melanthium non parum eſt diſcriminis: nam melanteria minerale quoddam eſt Myſio congener, Melanthium vero ſeu *Gith*, & in officinis *Nigella*, ſtirps eſt, quæ fruticis inſtar aſſurgit, ramulis tenuibus, foliis coriandri ritu minutim inciſis, floribus in virgarum faſtigio candidulis, interpoſitis pluribus cirrhis, & ſtaminibus, tanquam virentibus capillis, quibus capitula ſuccedunt quadrangularia, ſuperne corniculis prominentibus & reflexis armata, membraneis ſeptis diſtincta, ac nigro ſemine, anguloſo, acri, odorato grauidata.

Melanthiū citrinum. Eſt aliud Melanthium ſatiuum, à ſemine citrino, *citrinum* dictum, priori, ſi ſemen exceperis, prorſus ſimile.

Syluestria. Totidem ſunt & ſylueſtria melanthia, quæ inter ſegetes naſcuntur, ſatiuis valde ſimilia; præter quæ aliud pſeudomelanthium eſt, quod inter cærealia numeratur.

Prior melanthii ſpecies in officinis *Nigella Romana* vocatur, licet Romæ pauca ſit, in hortis vero Germaniæ multis multa.

Vires. Potenter calefacit, ſiccatque, lumbricos interimit, menſes mouet, orthopnoicos iuuat, flatus diſſipat, & morbis ab vtero multis opitulatur, ac benefacit.

CAP. LX.

De Hyſſopo.

HYSSOPVS nulli non cognita, inquit Dioſcorides *c.26. lib.3.* herba eſt fruticoſa, pedali longitudine, foliis ſatureiæ, aut thymi, ſed longioribus, latioribuſque: floribus cæruleis, thirſos ſpicæ modo veſtientibus; radice longa, dura, lignoſa.

Eſt vero duum generum; montana vna, quæ ſponte fruticat in locis aridis; altera hortenſis, quæ ſeritur & colitur, culinarum gratia, quibuſdam namque eſculentis gratiſſima eſt, & iuſcula, ſi modus adſit, delectabili ſaporis & odoris ſuauitate commendat.

Vires. Vtraque deſiccat & calefacit ordine tertio; minus tamen hortenſis agreſti, & ea præſertim, quæ flores albos gerit, quæ in multis Angliæ & Galliæ locis prouenit, adhuc minus calida, ſiccaque exiſtimatur. Eius facultates pluribus perſtringit Dioſcorides *lib.3.* vt etiam Galenus *lib.8 ſimpl.* vt etiam & Meſue. Omnes autem fatentur plurimum tuſſi diuturnæ, ſuſpirioſis, deſtillationibus, & orthopnoicis auxiliari.

CAP. LXI.

De Geranio.

Species. DIOSCORIDES duo tantum geranii genera facit, Matthiolus tria, tertium ex Plinio mutuatus, Fuſchſius ſex, Dodoneus octo, præter alia duo à Fuſchio deſcripta, quæ paucis attingit.

Primum ſurculos emittit à radice ſubrubentes, admodum lanuginoſos: folia anemones, diuiſuris pluribus, longioribuſque ſecta,

ſecta; flores rubellos, quibus decidentibus emergunt in virgularum ſummitatibus capitula, quæ gruum, aut ciconiarum roſtella, acus longitudine, vtcunque referunt, vnde recentiores modo *roſtrum gruis*, modo ciconiæ, modo acum paſtoris nominant.

2. Alterum ſurculis paruis, piloſiſque, ſeſquipedem longis, foliiſque maluaceis; ſed candidioribus prodit; floribus purpureis; in ſummitatibus, capitellis gruum inſtar, roſtella tenuia educentibus. In errore verſantur, qui amomum eſſe dicunt.

3. Tertium ſurculos erigit, pedales, geniculatos, incanos, hiſpidos, odore ingratos, folia Chærephilo finitima; flores rubellos, capitula ciconiarum modo roſtrata.

Herba Roberti. Tota planta euidentiſſime rubet, vnde *Ruberta* olim vocata: nunc *Rubertiana*, & aliquando *Robertiana* & *herba Roberti* nuncupatur.

4. Quartum folia quoque laciniata, rubentia, & flores purpureos gerit, capitulaque roſtrata, vt ſuperiora.

5. Quintum *batrachoides* dicitur, quod folia ranunculo ſimilia promat, flores magis patulos, ſubcæruleos, roſtella aliis affinia. Hoc duplici agnoſcitur diſcrimine; vnum maius, quod cæruleos flores; alterum minus, quod rubellos eructat.

6. Sextum ramulos pandit tenues, lanuginoſos, folia tenuia, in lacinias diuiſa; flores in ſummitatibus purpureos, quibus roſtella prædictis ſimilia ſuccedunt.

7. *Tuberoſum.* Eſt & geranium tuberoſum, ſic dictum, à radice craſſa, nodoſa, tuberoſa. Multis luxuriat ſurculis rotundis, foliis ad anemones effigiem accedentibus, in multas lacinias diuiſis, floribus in cauliculorum faſtigio rubris, patulis, pulchris, paruulis roſis ſimilibus.

Præter hæc adhuc alia numerantur, vt montanum quoddam, vt *ſcandix*, ſeu *pecten Veneris*, *pes columbinus*; atque aliud percelebre, quod ab odore moſchi, quem

Geranium moſchatum. apprime refert, *geranium moſchatum* nominatur; quod in multis Normaniæ locis, præſertim maritimis læte viret, & ſuauiter olet. A nonnullis *herba camphorata* dicitur; ſed male; quandoquidem camphorata ad chamepythim accedit, & chamœpeuce videtur eſſe. Attamen abrotonum camphoratam à nonnullis dici comperio; nam camphoræ halitum vtcunque ſpirat.

Defectu camphoratæ ſumendum eſt geranium moſchatum ad *vnguenti martiati* confectionem. Si vtrumque defierit, prima geranii ſpecies ſumenda; quæ vbique reperitur.

Omnia gerania virtutem non ſortiuntur eandem. Moſchatum calefactoriam vim habet, nerualem, diſcuſſoriam: Rubertianum deterſoriam quoque & vlceribus accommodatam. *Vires.*

Cap. LXII.

De Doronico, & Damaſonio.

Doronici Meſueo, Actuario *Carnabadium* eſt, nobis *Doronicum Romanum* vulgare, forſan Paulo *Mamiras*, Matthiolo inepte *Aconitũ Pardalianche*: qui vt ſuam de eo opinionem fulciret, in cane periculum fecit, quem illius eſu miſere periiſſe profitetur. Ego præter grauiſſimorum virorum authoritatē experientiam adhuc oppono: illius namque multum cani quantitatem dedi, quam innoxie & auide eſitauit. Singulis quoque diebus tantum abeſt, vt periculoſe, imo feliciſſime datur, & in decoctis, & electuariis cordialibus; vt de gemmis. Et clariſſimus vir Conr. Geſnerus refert, ſe doronici radices, melle conditas, ſæpe ingeſſiſſe, atque harum contritarum aliquando dragmas duas ex aqua hauſiſſe, & ægrotis ſæpe illam radicem, & per ſe, & aliquando miſtam medicamentis vtiliſſime conſuluiſſe.

Et licet Matthiolo detur, doronicum canes interficere, non propterea ſequitur, hominibus eſſe lethale. Differt enim natura à natura, alimentum ab alimento, inquit Hippocrates *lib. de flatib.* *Aloe* enecat vulpem, non hominem: *Nux vomica* feles

feles & aues multas, nobis eſt ſalutaris medicina.

Non eſt igitur improbandum doronicum tanquam venenum, quod aliqui laudant, ſi non tanquam aroma, certe vt alexiterium; qua forſan vſurpatione videtur à Meſueo inſtitutum in electuario de gemmis, ei ſiquidem ineſt theriacalitas, inquit Auicenna *tract.2.de med.cord.*

Eſt autem doronicum planta admodū puſilla, cui teneri ſunt caules, folia mollia, oblonga, vt plantaginis, ex viridi vtcunque flaueſcentia, hirſuta, piloſellæ ritu, & ambitu rotundo, nonnihil laciniofo & parum acuminato: Radices exiguæ, rotundæ, orbiculatæ, in extremo ſenſim in anguſtum adductæ, quæ ſcorpionis corpus & caudam non male referunt: color albidus: ſapor dulco-amarus, & parum aſtrictorius: flores in ſummo lutei & radiati buphthalmi ritu.

Species. Nonnulli tres tantum doronici agnoſcunt varietates, fere ſola magnitudine diſcrepantes. Cluſius ſeptem enumerat, *Aliſma.* inter quas *damaſonion*, Aliſma aliis dictum, comprehendi non male videtur: optimaque ratione credunt authores claſſici, radicem damaſonii pro radice doronici vulgaris ſumendam eſſe in confectione electuarii de gemmis, & aliis compoſitionibus cardiacis: nam ad venena vel inflicta, vel ingeſta commendatur radix damaſonii à Dioſcoride *cap 69.lib.3*, proin melius dictis concoctionibus permiſcetur, quam doronicum, de cuius viribus alii dubitant, alii non tanta pollicentur.

Damaſonium. Eſt autem damaſonium effigie doronico non parum ſimile, folia gerens plantaginis, ſed anguſtiora, lacinioſa, & in terram conuexa: caule tenui, ſimplici, cubito altiore: flore ex albido palleſcente: radicibus tenuibus, acribus, odoratis, & ad venenata conferentibus.

Vires. Doronicum accedit proxime ad tertium caloris & ſiccitatis gradum, veteri flatus diſcutit, cordis palpitationi prodeſt, venenoſis & peſtilentibus morbis confert: & ſerpentum morſibus.

CAP. LXIII.

De Carduo benedicto.

ATTRACTYLIDIS, quæ Cnici ſylueſtris ſpecies quædam eſt, duæ ſunt differentiæ; prior, quod recta aſſurgat, *Recticaulis* dicitur; ſecunda, quod ſurculis aliquantum humi ſtratis procumbat, *ſtraticaulis*, & vſitatiore & conuenienti nomine, *Carduus benedictus* dicitur. Planta eſt omnib. cognita, cuius caules teretes ſunt, obſequioſi, brachiati, humi accumbentes: folia vtrinque laciniata, ſubſpinoſa: in ſingulorum ſurculorum faſtigiis capitula, ſpinoſis foliis, aculeiſque pungentibus ſtipata, ac muricata, vnde *Acanacia* dicta mollilanugine & ſemine oblongo, fuſco, velut pilis barbato, turgida: flos ex luteo palleſcit; radix pro ramorum & foliorum numeroſa mole parua, albida, & in fibras diuiſa. *Species attractylidis. Recticaulis. Carduus benedictus.*

Vires. Carduus benedictus ob inſignē amarorem calefacit, cor & partes vitales roborat, ſudorem mouet, venenis reſiſtit, peſtilentibus morbis confert, renum ac laterum dolores mitigat, lumbricos ventris interimit, & contra ſerpentum morſus valet.

CAP. LXIV.

De Cardiobotano, ſeu Cardiaca.

MYREPSVS ad *Martiati vnguenti* confecturam ponit Cardiobotanū, Nic. Præpoſitus Cardumcellum: quid vero ſit vtrumque, facile non eſt diuinare: nonnulli pro Carducello chamæleonem album, non aculeatum; pro Cardiobotano, carduum benedictum ſumunt: alii *Cardiacam*, ſeu *Agripalmam*.

Dicitur vero *Cardiaca* ab effectu; Ad cordis enim affectus conuenire creditur: Mirum tamen, quomodo tanta halitus inſuauitate, cor lætificet, quod ſuaueolentibus vnice delectatur. Eſt autem cardiaca, *Agripalma.* ſeu agripalma (ſic enim ſæpe nominatur) planta cubitalis; raro enim breuior eſt, altior

altior ſæpe quadrangulos caules profe-rens, duros, craſſoſque ex nigro rubentes: folia lata, obſcure virentia, ad vrticam accedentia, laciniofa, profundiſque inciſuris diuiſa: flores paruos ex purpureo candicantes, verticillatim ſurculos ambientes, & ex cauliculis exeuntes. Naſcitur locis incultis, lapidoſis, aſperis. Nonnulli meliſſam eſſe dicunt: alii Syderitidem Herculanam.

Vires. Calida & ſicca eſt ordine ſecundo abſtergit, expurgat, ventris lumbricos interimit, obſtructiones tollit, conuulſis prodeſt, & cordis affectibus medetur; minime tamen cardiacam eſſe fœtor illius portendit.

CAP. LXV.

De Chamæleone nigro.

Chamæleon albus. CARDVORVM pene innumeræ ſunt varietates, ad quas refertur Chamæleon vterque, albus videlicet, nigerque. Albus fere ſine caule eſt, & è mediis foliis per terram ſtratis, latis, longis cynaræ finitimis, caput echinatum promit. A multis non ſine ratione pro Carducello ſumitur. Niger *Vernilago. Carduus niger.* vero *Vernilago* & *Carduus niger* Romanis dictus, caulibus aſſurgit craſſioribus, altioribus, foliis longis, latiſque, vtrimque profundis ſectionibus diuiſis. In ſummitatibus erumpunt velut glomeruli multi, in vmbellam coacti; floſculis pluribus micantes. Radix valde craſſa eſt, exterius nigra, interius flaueſcens, guſtu valde acris.

Radix chamæleonis nigri malignæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, nec vnquã ſumitur intra corpus; exterius vero ſæpe & tuto adhibetur, præſertim aliis mixta medicamentis, vt in emplaſtro tonſoris videre eſt. Aliorum enim ſimplicium concurſu, retunditur illius feritas, & quibuſdam poſtea affectibus effectus ſalutares pollicentur, vt iſchiadi & pluribus cutis infectionibus.

CAP. LXVI.

De Cynara, ſeu Scolymo.

TRIVIALIS eſt notitiæ *Cynara*, *Scolymos* Græcis dicta, cuius potiſſimum *Species.* duæ conſtituuntur differentiæ: altera enim ſic dicitur ſimpliciter, ſeu *Articaulis*; altera ſpinoſa & Hiſpanica, quæ è genere carduorum eſt, imo vtraque ex eorum tribu deprompta, ſed cultu & arte lætiorem faciem & ſaporem gratioſum adepta.

Cynaræ folia longa, lataque ſunt & inciſuris profundioribus vtrinque laciniata, colore cineritio albicantia, vnde forſan Cynaræ nomen: Surculi bicubitales ſunt, in ſummitatibus fructum foliis triangulis, craſſis, duris, medulloſis, ſquamarum inſtar compactum, pini como ſimilem proferentes. Fructus hic tamdiu coctus, vt molleſcat, eſui gratiſſimus eſt, vulgo *pomum articaulis* vocatur: non tamen adeo rebus venereis inſeruit, vt plerique autumant. Parum enim materiæ genitalis, & flatulenti ſpiritus dat corpori, ſucci melancholici plurimum, Galenus *lib. 2. de alim. facult.* Flores ex tenuibus & innumeris ſtaminibus conglomerati eleganter ex cæruleo purpuraſcunt, qui ſeneſcentes abeunt in pappos, remanentib. ſeminib. paruis, oblongis, vt carduorum. Cynaræ ſpi- *Scolymus ſylueſtris.* noſæ vultum gerit Scolymos ſylueſtris, ſeu carduus coagulatorius. Caules tenelli Cynaræ (quam multi *Articocum* & *Articocalum* vocant) ſacharo conditi eſui grati, & in obſoniis celebrati.

Cynara Galeno edulium eſt praui ſucci: *Vires.* calefacit ordine ſecundo, binoſum & melancholicum ſuccum generat, vrinam mouet: Radix eius ex vino cocta & pota, graueolentiam alarum, & totius corporis per veſicam vna cum lotio pellit.

CAP. LXVII.

De Phu, ſeu Valeriana.

PHV, quod nonnulli, referente Dioſcoride, *ſylueſtrem nardum* appellãt, Plinius

nardum Creticam, Valeriana eſt, quibuſdam *Marinella* dicta; cuius quinque naſcuntur & noſcuntur varietates; prima dicitur mas; ſecunda fœmina; tertia parua; quarta rubra; quinta Græca.

Marinella.

Species.

Prior ſola Dioſcoridi nota, caulem promit cubitalem, & ſæpe altiorem, geniculatum, concauum, interuallis rarioribus articulatum: folia ei oblonga, lata, læuia, virentia, ſinuata, Elaphoboſci foliis admodum ſimilia, bina è ſingulis ſurculorum geniculis exeuntia, flores pulchelli, parui, vmbellatim in ſummis ramulis collecti, purpurantes, odori: Radix digitalis ſpiſſitudinis: tranſuerſa fibris pluribus terræ ſummæ adhæret.

Vires.

Vim habet calefactoriam & alexiteriã, vnde quibuſdam *Theriacaria*, & *herba benedicta* dicitur, & antidotis miſcetur. Vrinam quoque & menſtrua pellit.

Reliquarum Valerianarum deſcriptio, quarum nullus aut rariſſimus eſt vſus, ex rei herbariæ ſcriptoribus petenda.

CAP. LXVIII.

De Fumaria.

Vnde dicatur.

CAPNOS, ſeu *fumaria*, vel *fumus terræ* Latinis dicitur, quod ſuccus eius oculis immiſſus, lachrymas quaſi vellicando excitet, vt fumus. Herbula eſt notiſſima in aruis, hortiſve naſcens, coriandro aliquantum ſimilis, fruticoſa & prætenera. Floſculos edit plurimos, rubellos, & interdum albidos, atque altera parte inſtar criſtæ auiculæ Coridalis, quam alaudam criſtatã, ſeu galeritam vocant, acuminatos. Eius duæ differentiæ traduntur; prima & vulgaris inter ſegetes, & in locis apricoſis fruticat; alia vix niſi in hortis inuenitur bulboſa, ſubcineritia, floribus interdum albis, interdum luteis, aut alio colore variegatis.

Species.

Vires.

Fumaria omnis acris eſt, & amaræ facultatis, biliosãm vrinam mouet, ſanatq; iecoris obſtructionem & imbecillitatem. Eius vero ſuccus in oculos inſtillatus mirifice oculorum caliginem ſummouet, & viſum acuit.

Vulgaris in frequenti eſt vſu, à qua duo ſyrupi nomen habẽt; vnus de fumaria minor; alter maior dicitur: hic perpetuo paratus ſeruatur in officina Paſch. Bazoini Pharmacopœi doctiſſimi.

CAP. LXIX.

De Euphraſia.

EVPHRASIA à nonnullis ophthalmica & ocularis herba dicta, pumila planta eſt, vix pedem alta, cauliculos è radice tenui & fibroſa graciles & nigricantes proferens, fola parua, ſerrata ad chamædryn accedentia, floſculos albos minutis punctis maculatos. Naſcitur ruri in locis macilentis, ſiccis, ſtrigoſis, incultis, ſecus vias & agrorum margines modo non vmbroſas. Circa autumni initium floret, tuncq; colligitur & ſeruatur, vel aqua ex ea recenti deſtillatur optima ad oculos, quibus præ aliis valde conuenit, vnde Germanis *ſolamen oculorum* dicitur, quibuſdam *Euphroſyne*, quod animum exhilaret; quem ob effectum eadem etiam nomenclatione deſignatur bugloſſum.

Calefacit leniter, deſiccat potenter, oculis confert inſigniter: Sumpta enim & adhibita caliginem aufert, morbiſque omnibus oculorum pituitoſis prodeſt. Vinum, cui multa euphraſia vindemiarum tempore maceratum fuerit, mira efficacitate iuuat oculos, & eorum affectus expugnat. *Vires.*

CAP. LXX.

De Centaurio minore.

CENTAVRII duo traduntur diſcrimina; vnum dicitur maius, quod rhaponticum non eſt, vt diximus *ſupra*; alterum minus, quæ vultu & viribus multum inter ſe diſſident: nã maius caulẽs erigit bicubitales, folia oblonga, ex multis cohæ-

cohærentia,in margine crenata, in virgarum faſtigiis capitula turbinata,laceę modo ſquamis herbidis inducta, ex quib. flores erumpunt ſtaminei,cærulei& elegantes.Iſtud non magni fit in re medicamentaria, licet dignitate quadam veteres modo Centaurium,modo ex his nonnulli Panaces dixerint.

Minus vero frequentius vſurpatur, & à virium,quibus pollet, dignitate ad febriū haloſim,ſeu expugnationem *Febrifugum* ſæpe vocitatur:aliquādo ab inſigni eius amarore *fel terræ*; aliquando & *Limniſion* nuncupatur.

Fel terræ. *Limniſion.*

Planta parua eſt,cauliculo aſſurgens pedem tantum alto,anguloſo, foliis induto exiguis hyperici ſimilib.per interualla binis:florib.in ſummitate coronato paruulis,purpureis, interdiu explicatis ante exortū,& poſt occaſum Solis recluſis: Succedunt ſiliquæ perbreues, in quibus grana minutula coarctantur.Naſcitur vltro locis incultis, herboſis, macilentis, aeri libero expoſitis. Inuenitur in multis locis cum flore luteo,interdum albo: Vidi, qui comam media ſui parte purpuream altera albam gereret.

Vires.

Centaurium minus potenter calefacit; vlcera antiqua expurgat, ad cicatricem ducit. Eius decoctum hepatis obſtructiones tollit,&lienem induratū iuuat:Succus in paſſo vſurpatus, menſes & fœtum educit; cum melle oculis illitus caliginem tollit.

CAP. LXXI.

De Rhapontico.

RHAPONTICVM Rhabarbarum non eſt, neque etiam Centaurium maius, vt multi multa inter has ſtirpes affinitate decepti crediderunt: Nam *Rhaponticum* peregrina radix eſt,in his,quæ ſupra Boſphorum Thracium,ac Pontum Euxinum ſunt, regionibus proueniens raphani maioris craſſitudine,ſubnigra, ac rufeſcens, centaurio magno ſimilis, fractu facilis, intus colore ex atro ſubrubeſcente & ferrugineo,ſapore ſubamaro,aſtrictorio,acrimoniæ omnis experte,odore fere nullo.

In multis Galliæ hortis, eorum maxime,qui ratis ſimplicibus perquirendis, emendis, ſtudioſe alendis operam ſedulam nauant, nunc Rhaponticum læte virens inuenitur, quod antiquorum Rhapontico tam bene conuenit, vt ipſiſſimum eſſe & autopſia efficit, & ratio ſuadet, vt credamus.

Optima Rhapontici radix ea dicitur, quæ cariem non ſenſit & commanducata, cum remiſſa aſtrictione in ore lenteſcit, coloremq; reddit ex pallido rufeſcentem, & ad croceum vergentem, qualem quotidie videmus in Pharmacopoliis Lutetianis. Nunc enim valde rara non eſt, & à cunctis pene ſeplaſiariis agnoſcitur.

Valet ad ſtomachi imbecillitatem, ad lienoſos, hepaticos, coxendicum dolores, ad conuulſa, rupta, febrium circuitus, venenatorum animalium morſus, & vtiliſſime antidotis admiſcetur. *Vires.*

CAP. LXXII.

De Meu.

MEV,ſiue, vt alii volunt, *Meum* duplex eſt; vnum laudatiſſimum, quod in Macedonia reperitur, ſed copioſum in Athamante, vnde *Athamanticum* dictum: alterum magis vulgare, quod in multis Galliæ & Italiæ regionib. viret, quod herbarii nunc *anethum ſylueſtre*, nunc *fœniculum tortuoſum* vocant. Vtrique folia tenuia ſunt anguſta, capillacea; ſurculi graciles cubitales, in quorum ſummitatibus prodeunt vmbellę cum floſculis candidis, quos ſemina conſequuntur anguloſa, oblonga, cumino maiora, odorata, cum acrimonia quadam amaricantia. Subſunt radices admodum tenues & odoratæ.

Species. *Athamanticum.* *Anethum ſylueſtre.* *Fœniculum tortuoſum.*

Meum calefacit ad ordinem tertium, ſiccat ad ſecundū: incidit, attenuat, expurgat, obſtructiones aufert, vrinam & menſtrua cit, inflationes ſtomachi diſcutit, iecoris infarctus tollit, & vitia renum emendat. *Vires.*

CAP.

CAP. LXXIII.
De Anetho.

ANETHVM & Medici & mulieres commendatiſſimum habent: Hæ enim ſedulo Iunio menſe, quo ſcilicet tempore ſuis floſculis comatur, & ſuauiſſime fragrat, excerpunt vel ſecant, ſiccant, ſeruāt, & ſimul cum veſtibus recondunt, ad iucūdum illis odorem conciliandum. Medici vero ſimul & ſemine vtuntur ad multa vtiliſſimo, vt dicetur.

Aſſurgit autem anethum bicubitali proceritate, ſurculis rotundis, geniculatis, foliis tenuiſſime diſſectis, & veluti capillaribus: floſculis in muſcario luteis: ſemine dein plano, admodum tenui, ac foliato, ex flauo palleſcente: radice dura, ac fibroſa. In hortis ſeritur, & ſemel ſatum ſæpe quotannis ex deciduo ſemine reuiuiſcit. Grauis vtcunque eſt anethi halitus, ſed tamen iucundus ac ſuauis.

Vires. Excalfacit & ſiccat ordine ſecundo, atque introſumptum vrinam cit, tormina ac inflationes ſedat, ſingultum lenit, lac euocat, & eius copiam auget, incidit, attenuat, & humores ad coctionem perducit.

CAP. LXXIV.
De Petroſelino Macedonico.

PETROSELINVM aut vulgare eſt, ac noſtris in hortis frequens, Medicis *apium hortenſe*, vulgo *Perſilium* dictum, quod vt gratiſſimum olus, in culinis celebratur, vt prima ſectione notauimus; vel *Macedonicum*, quod non prorſus ſimili modo à rei herbariæ ſcriptoribus depingitur. Lobelius enim fere domeſtico, ſimile contendit, caule, foliis, vmbellis, ſeminibus; ſed in locis præruptis & ſaxoſis gignitur, vnde *Petrapii* & *petroſelini* nomen, adeo, vt vnum ſit noſtras & hortenſe; aliud vero ſylueſtre & Macedonicum. Fuchſius vero folia dat ei pimpinellæ, & ſemina ammi, eaque odorata, acria, & aroma olentia perhibet. Hoc non tantum ex Dioſcoride reſciuit, ſed vidit, & expertus eſt. Cum enim ſemen petroſelini, quod pro Macedonico ſeruabat, terræ mandaſſet, plantam habuit & foliis pimpinellæ reſpondentem, & ſemen his conditionibus abſolutum, quas ei tribuit Dioſcorides.

In Macedonia copioſum & laudatiſſimum naſcitur; maxime vero in locis ſaxoſis & aſperis. Læte virens in horto Ioan. Gonerii Pharmacopœi Pariſ. alitur, vt & aliæ multæ ſtirpes raræ & pretioſæ.

Calefacit & ſiccat inſigniter, vrinā mouet, menſtrua ducit, colico dolori prodeſt, tormina ſedat: laterum quoque, renum & veſicæ doloribus ſumptum medetur, flatus diſcutit, attenuat, incidit, vtiliſſime Antidotis admiſcetur. *Vires.*

CAP. LXXV.
De Coriandro.

TAMETSI Coriandrum herba ſit viroſum & tetrum odorem ſpirans, hortēſe plane eſt, & ſtudioſe ſeritur & colitur. Eius enim grana dum reſiccantur, halitum grauem & ingratum deponunt, & ſuauiter olent. Surculus ei admodum tenuis, teres, cubitalis & ramoſus: folia primo exortu adianti ſimilia, laciniosa; in tenues ac varie inciſa: nam eorum pars cauliculo propior minus; remotior, magis ſecatur: floſculi candidi ſunt in vmbellis laxis: ſemen nudum, rotundum, firmum, nonnihil ſtriatum, ac inane, quod primum viret, dein areſcens ex luteo albicat: radix breuis, dura, ac fibroſa: foliorum teter ac putidus odor & cimices redolens.

Semen aceto ſolet præparari ad qualitatis cuiuſdam inimicæ caſtigationem, quam tamen ſola deſiccatione amittit, & innoxie ſine præparatione ſumitur.

Coriandrum, ſeu *Coriannon*, aut *Corion* ex Dioſcoride, vim habet refrigeratoriam, & cum pane aut polenta, eryſipelatis, herpetibus & inflammationibus medetur, à quo tamen optima ratione diſſentit Galenus, probatq; calidum eſſe, nec valere ad eryſipelas exactū, ſeu exquiſitum, ſed tantū œdema- *Vires.*

œdematodes: nam calefacit moderate, reſiccat manifeſte, atque aſtrictionis nonnihil obtinet.

CAP. LXXVI.

De Capparibus.

CAPPARIS in multis regionibus ſponte naſcitur, nullo aut exiguo cultu, atque vberiore prouentu in locis ſiccis & agris deſertis, citra ruſticorum opem. Frutex ſenticoſus eſt, humilis, ſpinis aduncis hamatus, cuius ramuli aculeis horrentes orbiculariter per terram ſternuntur. Folia circinata veluti mali cotoneæ, è quorum aliis pediculi erumpunt longi, vmbones, ſeu capitula rotunda proferentes, quibus dehiſcentibus, flores candidi panduntur, quibus ſuccedunt fructus oblongi, acinoſo ſemine pleni.

Iſta florũ rudimenta, ſeu capitula priuſquam ſeſe explicent, & adhuc nodoſa ſolent euelli, muria conditi, & in pharmacopoliis ſeruari pro capparibus, quę minores maioribus creduntur præſtantiores. Conditura redduntur ſuauiores & ſalubriores ad medicum vſum & eſum. Radix quoque præſcinditur, cortex ſeparatur, ſiccatur, ſeruatur. Parum autem alimoniæ Cappares veſcentibus promittunt, quod partium tenuitate polleant, & medicinæ potius cibo naſcantur: à Muria tamen quendam mutuantur ſaporem ſtomacho pergratum, qui faſtidientes ſæpius inuitant ad epulas, & languentem appetitum reuocãt.

Vires. Capparis (& fructum & radicem intelligo) excalfacit, extergit, purgat, incidit, digerit, lienem roborat, iuuat, minuit, obſtructa tollit, & morbis à ſplenis infarctu & imbecillitate originem ducentibus conducit.

CAP. LXXVII.

De Periclymeno.

Nomina. PERICLYMENON Romanis *volucrum maius* dicitur, aliquando *Caprifolium*, à Scribonio Largo *Mater ſylua* & *matriſylua*; à nonnullis *Lilium inter ſpinas*. Frutex eſt ſurculoſus, lignoſus, ſcanſorius, & ſeſe vicinis arboribus conuoluens ac circumligans, & ad ſumma earum faſtigia ſæpe ſurculis obſequioſis aſcendens. Folia profert ex longis interuallis & ſingulis geniculis bina, oblonga, læuia, mollia, ex albo virentia, prona parte albiora: flores candidos, & aliquando flaueſcentes, in longitudinem porrectos, fiſtuloſos, in extremo hiulcos, ſimul multos, ac velut in ſerto congeſtos, & ſuauiter olentes, apicibus aliquot è medio exeuntibus. Fructus partim rubens, rotundus, racematim cohæreſcens, in quo ſemen duriuſculum; radix craſſa & lignoſa; cuius nullus eſt in medicina vſus.

Naſcitur in ſyluis & dumetis, & arbuſta tam arcte ſepe amplexatur, vt ſuæ circumuolutionis impreſſum illis relinquat veſtigium.

Ex periclymenis quoddam frutices amplexando ſuos gyros ab oriente ad occidentem, aliud ab occidente ad orientem ducit, idque ſemper & locorum vbique.

Periclymenum euidentiſſime calefacit, ſiccatque, lienem minuit, orthopnoicis confert, vrinam mouet, ſingultum arcet, partus celeritatem facit, calculos pellit, faciei lentigines delet, & longo vſu ſterilitatem & viris & mulieribus adfert. *Vires.*

Xyloſtron periclymeno vultu quidem ſimile eſt, ſed nullis, vt hoc ipſum, eget adminiculis, vt fulciatur, ſed per ſe ſubſiſtit.

CAP. LXXVIII.

De Geniſta.

GENISTAM ipſę etiam ancillæ agnoſcunt, quam colligunt & colligant ad ſcopas. Naſcitur in locis incultis, macris, & aridis, præſertim noſtras, quæ ſylueſtris eſt, nam Hiſpanica, non niſi apud nos hortenſis, atque vix fruticans, ſylueſtri ſimilis, ſed virgultis, foliolis, & floribus maioribus.

Hiſpanicæ flores grauius ſpirant, vir-

gulta ſuauius, ſylueſtris contra flores ſuauiores, virgulta admodum tetra.

Geniſtella. Eſt quædam humilis geniſta, ſeu *geniſtella* dicta, cuius cauliculi hac illac, in mẽbraneas alas, pro foliis extenduntur, à Medicis autem negligitur, nec vllius eius celebratur vſus. Geniſta floret initio veris, tuncq; flores nondum perfecte explicati, & aceto & ſale conditi, ſeruantur ad hyemem pro acetariis capparum more.

Vires. Calefacit & ſiccat ad receſſum vſque ſecundum: flores potiſſimum commendantur ad lienis, & iecoris infarctus expediendos: ſemen tritum & potum ad ℥.j. aut ʒ.j. ß. cum aquæ mulſæ ℥.iij. aluum turbat & ſubducit, veſicamque aperit, & ſtranguriæ medetur.

Cap. LXXIX.

De Sabina.

Species. Sabinæ duæ traduntur differentiæ, vna baccifera, altera fructus omnis expers: Vtraque vix procera, iunipero valde ſimilis, & perpetuo virens.

Non baccifera. Quæ baccis nõ grauidatur, graueolentior eſt, rigidior, & breuibus ſpinulis aſperior, coma perpetuo virente, odore moleſto, ſapore feruido & acri: Hæc pumila ſemper fere eſt, in latitudinem ſeſe diffundens, nonnunquam tamen in altum aſſurgit, dum eius rami caulem dantes præſcinduntur.

Baccifera. Altera minus horrida eſt, nullis pungentibus ſpinis aculeata, & tamariſci admodũ ſimilis, odorem minus tetrum ſpirans, quã ſuperior, baccas edens ſubpuniceas ac reſinoſas. Hæc raro in regionibus frigidis delectatur, in multis vero calidis, vt in Gallo prouincia ſponte, & copioſa naſcitur.

Arboreſcẽs. Præter dictas, alia arboreſcens amygdali ritu ac magnitudine à Belonio viſa eſt, in Creta & Myſia, cui credere malo, quam inibi peregrinari.

Vires. Sabina tertio gradu calefacit ſiccatque, ſanguinem per vrinas ducit, menſtrua ſuppreſſa mouet: Cum vino ſumpta, vel adhibita fœtum excutit, vel viuentem, vel mortuum.

Cap. LXXX.

De Roremarino.

Species. Dvabvs plantis multum diuerſis nomen Libanotidis, quam *Roremarinũ* dicunt, à Dioſcoride *c.* 87. *lib.* 3. datum eſt: Prior ab eodem vocatur *libanotis fœcunda*, frugiferaque, cuius folia fœniculi ſimilia ſunt, humi ſparſa, iucunde olentia: caulis cubitalis, aut altior, concauus, vmbellis capitatus, ex quibus ſemen habetur oblongum, & acre, Canchrys dictum.

Roſmarinũ ferulaceum. Tres huius differentiæ perhibentur, Prior enumerata; Secunda illi valde ſimilis, excepto ſemine, quod latum eſt, vt Spondyli, nec mordax, nec acre; Tertia nec florem, nec ſemen profert.

Eſt aliud *roſmarinum coronarium* dictũ, ferulaceo *ſuperius* deſcripto multum diſſimile: eſt enim frutex lignoſus, caules habens multos, tenues, longos, foliis anguſtis, crebris, duriuſculis, ſubtus albicantibus, ſuperna parte viridibus conueſtitos, ac floribus hinc inde multis, ex cæruleo candeſcentibus coronatos. Odor vtcunq; grauis, non tamẽ ingratus, vt qui caput ac cerebrum & neruos roboret. Paſſim in hortis plantatur, & in calidioribus Galliæ regionibus ſponte prouenit. Bis floret quotannis. Vere & Autumno.

Vires. Excalefactoria qualitate præditum eſt. Ictero feliciter medetur, ſi eius decoctio ante exercitationem bibatur; deinde exercitatus balneum ingrediatur, & merum potet, neruorum reſolutioni prodeſt, ſtupori & morbis omnibus cerebri à frigidis humoribus natis.

Cap. LXXXI.

De Agno caſto, ſeu vitice.

In multis calidis regionibus, ac fluminũ ripis, & aſperis locis, vt torrentium alueis, arbuſcula quædam naſcitur odora, Agnus *caſtus*, ſeu *Lygos*, & *vitex* dicta, foliis cannabinis, ſed in ambitu non ſerratis, oblongis, acuminatis, & vnico pediculo cohæren-

cohærentibus. Ramos promit longos, lentos, fractu pertinaces: flores ſubpurpureos, verticillatim, ac ſpicato ordine ſurculorum faſtigia circumdantes: Semen rotundum Cardomomo minori ſimile. *Dioſcorid. cap. 36. lib. 1.* Dicitur *Agnus caſtus*, quod ad caſtitatem conferat, foliis & floribus ſumptis & ſubſtratis.

Calefacit & ſiccat inſigniter, & flatus omnium maxime diſcutit, venenatis ictibus & lienoſis auxiliatur, menſes ciet, ſeminis motum cohibet, nocturnas veneris imaginationes, vt ſemen rutæ compeſcit, ob id matronæ in Theſmophoriis Athenienſium, caſtitatem cuſtodientes huius foliis toros ſibi ſternebant.

Cap. LXXXII.

De Fraxino, & Ornithogloſſo.

FRAXINVS arbos eſt procera, *Melia* & *Milia* Grecis dicta, non modo ad ſupellectilium ligneorũ fabricam, ſed rem medicam vtiliſſima & aptiſſima, ex cuius cortice, ligno, fructu multa percipiũtur commoda. Aſſurgit autem caudice multum craſſo, & alto, cortice inuoluto, tenui & leui, foliis oblongis, velut ex multis conſtantibus, & vno pediculo adhærentibus, glyzyrrhizæ, aut iuglandis modo.

Abſque prægreſſis floribus conſpicuis, ſiliquæ ſimul multæ & colligatæ ex vno pediculo, à ramis teneris prodeunt, quæ quod auium linguam referant, aut medullа intus concluſa veluti ligulam exprimat, *lingua auium*, *Ornithogloſſa* Græcis dicta, nominantur.

Tanta vero antipathia à veteribus traditur inter ſerpentes, & hanc arborem eſſe, vt malint ipſi in ignem proſilire, quam frondes aut ramos perreptare, ſi iiſdem & igne circumdentur: potius enim lignum, quam ignem aufugiunt.

Vires. Fraxini folia, vt etiam cortex, moderate calefaciunt, efficaciter ſiccãt, ſemen vero, quod *Ornithogloſſum*, & aliquando *Orneogloſſum* nominant, calidum & ſiccum eſt receſſu ſecundo. Quod ſi tanta ſit huius arboris contra ſerpentes facultas, vt etiam ſola ipſius vmbra abigantur, multo potentiores aduerſus venena præſtabunt effectus folia, aut ſuccus, aut aliæ partes arboris, dum aſſumuntur, vel adhibentur. Ob id feliciter vſurpantur ad eorum affectuum curationem, qui malignæ cuiuſdam qualitatis ſunt participes, vtiliterque antidotis admiſcentur. Semen autem valde commendatur ad ſtimulos veneris excitandos: medetur & iecoris, lieniſque doloribus ex cauſa frigida cum vino.

Cap. LXXXIII.

De Viſco querno.

VISCI tria ſunt genera, vnum Plinio, Scribonio, & Heſichio venenum eſt, quod ex chameleone nigro, appetente canis ortu, interdum *collachrymare* traditur, ab ipſis *Ixia* nominatum; alterum malacticum eſt, auibus inuiſcandis & captandis dicatum, quod ex corticibus aquifoliæ elixatis, in fimo ſepultis, putrefactis, tritis, & aqua lotis, ad corticum ſeparationem paratur, remanente tantum viſcilagine. *Species.* 1. 2.

Tertiũ eſt veluti planta plantæ adnata, quã ſc. *non ſua ſeminat arbos*, inquit Virgil. 6. *Æneid.* Et quæ, cum in terra non ſeratur, aut ſata nuſquam vireſcat, in aliena planta læte naſcitur & fruticat, perpetua fronde ac ſemper virente. Naſcitur autem non in arbore ſingula, ſed in quamplurimis, iiſq; diſſimilibus, vt in quercubus, pomis, pyris & domeſticis, & ſylueſtribus, ſalicibus, oxyacanta, populo & aliis multis. 3.

Excedit vero rariſſime cubiti altitudinem, ſed in latitudinem ſeſe diffundit, ramis multis, breuibus, geniculatis, lignoſis, dilute virentibus; foliis oblongis, latiuſculis, ſtriatis, ex viridi nonnihil flaueſcentibus: baccæ eius geniculis adnaſcuntur, rotundæ, albæ, ſplendidæ, quibus hyeme turdi, merulæ, palumbi, & aliæ aues veſcuntur: radices nullæ, niſi arboris viſcigeræ fibræ ac rami pro radicibus habeantur. Anile & fabuloſum eſt, quod aſſerunt nonnulli, viſcum nempe non naſci, niſi à ſemine per auis alicuius, vt turdi aut ſimilis ventrem, prius reddito.

Viſcum vnde naſcatur. Quodnam ſit optimum.

Æque ridiculum, quod Athenæus ſcribit, Si οἰνὰς, id eſt, vinago, ſeu columba ſylueſtris viſci ſemen comederit, ſuper quacunque arbore aluum exonerarit, viſcum naſci: Naſcitur enim non ex ſemine, non ex animalis ſtercore, ſed *veluti ex ſudore arboris illius, cuius trunco adhæreſcit*. Præſtantiſſimum autem & laudatiſſimum, quod ex quercu habetur.

Vires.

Calefacit cum acrimonia & amaritudine; Ex eorum tamen eſt genere, quæ non protinus admota calefaciunt, ſed quę tempus requirunt. Diſcutit, emollit, attrahit: Tubercula, parotidas, cæteroſque abſceſſus cum reſina & pari cera mixtũ maturat, & morbo comitiali efficaciſſime prodeſt.

CAP. LXXXIV.

De Populo.

Species.

POPVLVS arbos triplici diſcrimine notatur, vna dicitur alba, quibuſdam *farfarus*; alia nigra; tertia Lybica, vulgo *tremula*: Hæc locis vdis & ſiccis æque viret, aliæ riguis tantum delectantur.

1. *Populus alba.* Prior caudicem habet craſſum, procerum, læui & albicante cortice indutum: folia lata, inciſa, anguloſa, ſuperne læuia & virentia, inferne albicantia, lanuginoſa, tuſſilagini ſimilia, prolixo pediculo adhærentia, tremula.

2. *Populus nigra.* Nigra citius in altitudinem ſeſe gerit caudice craſſo, læui, albicãte: folio rotundo, oblongo, ſuperne acuto, hederaceo, pediculo longo & tenui appenſo. Iulos profert lõgos, ac veluti racemum, cui acinuli hærent piperis rotundi modo, qui, vbi maturuere, decidunt, antequam ſæpe in pappos dehiſcant.

Prima huius germina foliorum futurorum rudimenta, oblonga & acuta, pingue quiddam oleoſum, ac reſinoſum habent, digitis adhæreſcens & ſubflauum: A Pharmacopœis *oculi populi* vocitantur, quos Veris initio excerpunt, tundunt, & cum axungia ſuilla ad menſem Iunium in figulino vaſe recondunt, ad *vnguenti populei* confectionem. Ex foliis eius apes lachrymam quandam colligunt, ex qua propolidem conficiunt.

Populus Lybica, tremula, ſeu montana.

Lybica, ſeu *tremula*, aut montana populus à nigra vultu vix variat, ſed folia gerit duriora, minora, in ambitu profundius ſerrata, pediculis longioribus cohærentia: ob id ad motum ventorum flatu citatiora, & mutuo inter ſe colliſu crepitantia. A quibuſdam Cercis putatur; hæc tamen ſecundum Theophraſtum videtur ea eſſe, quæ apud nos *arbor Iudæ* vocitatur.

Vires.

Gemmæ autem populi nigræ (ſic enim rectius, quam oculi nominantur) tantum in re pharmacaria vſurpantur, facultatemque calefacientem & ſiccantem habẽt, & partium tenuitate incidentem, ac mollientem: Folia vim eandem ſortiuntur, ſed imbecilliorem: Cum aceto trita & illita podagricis doloribus vtiliter medentur.

An ex populo defluat lachryma in Padum amnem, & coeat in ſuccinum, vt plerique Dioſcoridem ſecuti putant, poſtea aptius ſuo dicetur loco.

SECTIO V.

DE SIMPLICIBVS REFRIGERANTIBVS.

Medicamenta non omnibus in regionibus naſcuntur optima, ſed alia in calidis, alia in frigidis vberius & latius; nam hic ſegetes, illic veniunt felicius vuæ. Quæ ad meridiem & æſtuoſum cœli aſpectum vergit regio, calida ſimplicia, quæ ad Septentrionem, frigida & præſtantiora fœcundius alit. Quod ſi materiei medicamentariæ ſtudioſius incumberent hi Medici, qui Aſiam, Aphricam, & peregrinas regiones incolunt; ad ſuam & ſuorũ incolumitatem fidelius tuendam, multas è noſtro ſolo ſtirpes, quas non habent, viribus eximiis præditas efflagitarent; quarum nonnullis & ſuauius ad alendũ, & aliis felicius ad medicandum vterentur. Multas ſiquidẽ habemus, quæ nec in Ægypto, nec in Chyna, aut alibi ſub Polo Antarctico virent, aut

arte

arte vlla queunt cicurari. Quauis enim cœli facies, in quouis ſolo, plantam quamlibet animare, latam, viuacem & fœcundam reddere minime poteſt. Europa autem præter calefacientia multa, infinita pene refrigerantia producit; Inter quæ ea tantum hic enarro, quæ ad compoſitiones in noſtra officina traditas accedunt. In quorum deſcriptione, de his primum, quæ ſumme refrigerant, loquor; tum de his, quæ mitius, poſtremo de his, quæ inter refrigerantia & calefacientia ambigunt.

CAP. I.

De Mandragora.

HVCVSQVE vetularum eſſe credidi inſomnia, quæ de Mandragora narrantur, de quibus plebeculam audiui ſæpe garrientem. Ex quorundam tamen veterum tabernis illa met figmenta deprompta eſſe comperio, qui nimium creduli forſan, quæ ab imperitis audiere, literis mandarunt: nam Græcorum nonnulli, quod illius radicem, tanquam philthrum quoddam ad amatoria conducere arbitrarentur, *Circeam* nominarunt: Pythagoras, quod hominis truncum, & artus vtcunque repræſentaret, eiuſque radices ſæpius geminæ, quaſi crura duo & clunes oſtentarent, *Anthropomorphon* nominauit; Ad cuius nominis alluſionem accedit *Mandragora*, iuxta Septentrionalium idioma, apud quos *Man* hominem notat, & *Dragen*, quaſi gerẽs hominis figuram. Anilia tamẽ fictitiaq; ſunt hæc omnia, quibus vafri circulatores incautos ſæpe decipiunt, dum radiculas quaſdam bifidas circumferunt, in quibus faciem humanam ſculptam, & artus diſcriminatos agnoſcere facile eſt: De hiſque mira & incredibilia narrant, vt ab idiotis nummos extorqueant.

A quibuſdam vocatur *malus canina*, ab aliis *pomus terreſtris*, eo quod poma ferat rotunda, lutea, vitellis ouorum induratorum ſimilia, odorata quidem, ſed viroſa.

Species. Eius autem duæ traduntur differentiæ; vna dicitur mas, ſeu candida, μώριον Græci vocant, nonnulli *Arſen*, alii *Hypoplomon*, quæ ingentibus foliis, betæ ſimilibus, latis & læuibus viret. *Morion. Hypoplomon.*

Fœmina vero nigra dicta, folia pandit anguſtiora, lactucæ minora, aliquantum hirſuta, humi procumbentia.

Poma producit mari ſimilia, ſed minora; ſorbi effigie, ex luteo palleſcentia. Radices habet ſæpius binas, aliquando ternas, inter ſe conuolutas & intortas, exterius nigras, intus albas, carnoſas, longas & craſſas.

Mandragora nulla patienter fert Solis æſtus, & lætius fruticat in locis vmbroſis & apricis; vnde Mandragora forſan dicta, vt viri quidam docti putant, quod in mandris & ſpecubus ſata delectetur. *Vnde dicatur.*

Dioſcoridis tempore colligebatur radicis ſuccus, qui inſolatu concretus multo erat in vſu: nunc radicibus & foliis vtimur quidem, ſed rariſſime, atque in his ſolum affectibus, qui alia blandiora ſtupefacientia temnunt. *Vires.*

Ex pomis paratur oleum per infuſionẽ, vt in Officina demonſtrauimus, quod prudenter adhibitum dolores quoſuis tollit, & blande ſomnum conciliat.

Rariſſime autem Mandragora per os ſumitur; atq; his, qui vrendi vel ſecãdi sũt, ne dolores ſentiant, aliud quoddã potius medicamentum opiatum, idoneis ſimplicib. caſtigatum datur, quo fine noxa ſenſus conſopiuntur. Vis enim mandragoræ non tantum impenſe frigida eſt, ſed etiam narcotica: Proinde non tuto, niſi prudenter vſurpata: nam inter venena ab Aetio *cap.* 45. *tet.* 4. *ſerm.* 1. numeratur.

Mandragoræ quædam planta cognata eſt, quæ mala fert ex cæruleo purpurea, oui magnitudine, quæ *mala inſana* nonnulli vocant; Alii *Melongena*; quidam *poma amoris*. Adnaſcuntur ſurculo pedem alto, vtrinque foliis ſolani ſimilibus amicto, è cuius media parte ſurſum verſus, prodeunt flores albicantes, quibus mala ſuccedunt, multa carne turgida, ſucculenta, granis *Mala inſana. Melongena.*

Paruis prægnantia. His vtuntur in acetariis nonnulli non ſine magno ſanitatis diſpendio.

CAP. II.
De Solano.

Species.

MVLTA Solani perhibentur diſcrimina, primũ Dioſcoridi dicitur ſatiuũ ac hortenſe. Theophraſto inter olera repoſitum. Nunc tamen nec eſtur, nec ſeritur, ſed ſponte etiam inuitis hortulanis ſecus vias germinat, adoleſcit, floret, & baccas gerit nigras, vnde Galli *Morellam* nominant: Officinæ *Solatrum*, Græci *Strychnon*.

Morella.

Planta eſt pedem alta, racemoſa, foliis ozymi, ſed maioribus nigricantibus baccis, racematim coeuntibus, rotundis primum viridibus: à maturitate nigris. Præcedunt flores purpurei, elegantes, ex quorum vmbilico prodit apex luteus, ſpecioſuſque.

Vires.

Refrigerandi facultatem obtinet inſignem: ob id ignibus ſacris cõuenit, capitis dolori à cauſa calida prodeſt; æſtuanti ſtomacho auxiliatur. Eius baccæ ad vnguentum *Diapompholigos* efficaciter accedunt. Stillatitius liquor ad oculorum inflammationem, & aliarum partium ardores vtiliter vſurpatur. Vim quoque ſtupefacientem cum obtineat, ſomno conciliando ſæpe prodeſt.

Solanum Somniferũ.

Aliud quoddam *Somniferum*, ſeu *Dormitorium* nuncupatur, quod videlicet inſigniter ſomnum conciliet. Ramoſa planta eſt, fructu contumax, foliis multis, ac maiuſculis, aliquantum hirſutis, & ad effigiem cotoneæ mali accedentibus, ſubobſcuris: radice exterius rubra, & vbi aruerit, albicante; flore ampliuſculo, ſubrubro nec aſpectu valde grato; è cuius cauo fructus emergit rotũdus, ceraſæ magnitudine, qui præſentem vtentibus adfert interitum. Soporiferum quidem opio validius. Multis in locis agreſtibus, & incultis læte fruticat, & præſertim in rupibus à mari non longe diſſitis, vnde botanici ſolanum marinum, Officinæ ſolatrum vocitant.

Tertium ſolani genus *maniacum*, ſeu *Solanum furioſum* & *lethale*, quibuſdam, *Thryoron*, *furioſum*. aliis *Periſſon* dictum, folia gerit erucæ ſimilia, ſed maiora ad acanthum accedentia promit; caules multos, proceros, ſpecioſos; florem nigricantem, quem fructus cõſequitur ramecoſus, niger, rotundus, decẽ aut duodecim acinis prægnans. Id eſſe creditur, quod multi *Doryon*, vel *dorycnion* nominant. Sunt, qui nihil diſcriminis eſſe inter Solanum ſomniferum & furioſum, ſeu Manicum putarunt, quod tamen magnum rei herbariæ periti agnoſcunt.

Solanum lignoſum.

Quartum quoddam genus eſt *Strychnodendron*, ſeu *ſolanum lignoſum*, quibuſdam *amara dulcis*, vel *dulcamara*, dictum, quod vitium ritu pergulas & ſepes ſcandit, foliis & ſurculis ſmilaceis, ſed durioribus & nigrioribus, floribus purpuraſcentibus & violaceis, ac inuerſis. Ex quorum vmbilico luteolus emicat apex. Succedunt baccæ, paruæ, ſucculentæ & viroſæ.

Vua lupina. Aconitum pardal. Solanum tetraphyllũ.

Ad ſolana multorum conſenſu iuſte refertur alia planta, quibuſdam *Vua lupina*, aliis *Aconitum pardalianches*, nonnullis *herba Paris* dicta, quam Geſnerus *Monococcon*, Pena *Solanum tetraphyllon* nominat. Verum his omnibus ſolanis, hortenſe ſi exceperis, aut nunquam, aut raro Medici vtuntur; nam eorum vſus minime tutus eſt. At *mala ea medicina eſt, quæ maioris mali periculum adfert.*

Stramoniũ.

Alia adhuc ſtirps ob effigiei & virtutis cognationem inter ſolana refertur, quæ *Stramonium*, vel rectius *Strychmonium*, à quibuſdam *Lycoperſium*, ab aliis *Metel*, à nonnullis *hyoſcyamus Perunianus* & *Baryococcalon* dicitur: cuius duo traduntur diſcrimina, vnum maius eſt, quod hominis proceritatem æquat, & ſæpe ſuperat: alterum minus bicubitale, aut paulo altius vel breuius. Vtriuſque facies eadem & flores vtrumque gerit albos, maiuſculos, ſmilacis æmulos & poma craſſa, ſpinoſa, echinata, in minore rotunda, in maiore acuminata, cui & folia & omnia maiora.

Refer-

Solanum pomiferum. Poma mirabilia.

Refertur etiamnum ad ſolana alia planta illis cognata, quam officinæ *Solanum pomiferum*, nonnulli *Lycoperſicum* vocant. Mala enim gerit ex aureo crocea, quæ herbarii poma mirabilia, aureave nuncupant. Sunt, qui & Ammonum Plinii ad ſolana deducere tentant. Diſpar tamen vultus, & natura refragatur.

CAP. III.

De Alkekengi.

SECVNDVM Solani genus Dioſcorid. *Halicacabus* eſt, quem officinæ Mauritanorum vocem ſecutæ, *Alkekengi* vocant; ob cuius ad multa celeberrimos vſus, ſeorſim de eo diſſerere placuit. A veſicæ figura, quam eius grana inuolucro quodam membraneo veſtita referunt, *Solanum veſicarium* nuncupari ſolet.

Solanum veſicarium.

In ſqualidis locis, vt inter vineta læte naſcitur, & vberrime fruticat, cauliculos cubitales proferens, tenues, rotundos, ſubrubros, quaſi geniculatos; folia ſolani, ſed paulo maiora; flores ſubalbidos, quibus folliculi veſicarum inſtar ſuccedunt, primum herbacei, deinde phœnicei, in quorum ventre, grana rotunda, ceraſorum magnitudine, effigie, & colore includuntur, carnoſa, & ſeminibus, planis, teretibus, & ſubcandicantibus turgidula.

Fructus hi quibuſuis, vel etiam pueris notiſſimi ſunt, qui *hyemalia ceraſa* eoſdem vocitant, & ſæpe magna quantitate & innoxie mandunt.

Vires.

Vrinæ mouendo & ſaburræ, à renibus & veſica deturbandæ, & foras protrudendæ mirum in modum conueniunt.

CAP. IV.

De Hyoſcyamo.

Altercum. Herba Apollinaris. Vires.

HYOSCYAMVS, à quibuſdam *herba ſuilla* dicitur, quod ſues eius eſu quaſi cō uellantur; ab aliis *Altercum* & *Apollinaris herba*, quia hyoſcyamo dementati, rixando & altercando ſe torqueant, & velut Apollinis œſtro percellantur. Vidit Matthiolus pueros, qui ſemen hyoſcyami cōederant, adeo deſipere, vt à cacodæmonibus eluſos autumarent permulti.

Species. Niger.

Sunt vero tres hyoſcyami, niger, albus, luteus. Nigro folia ſunt hirſuta, longa, lataque, vt verbaſco; laciniosa, vt Acantho: caules cubitales, & ſæpe altiores, craſſi, brachiati, ac ramoſi, qui medio ſui flores è fuſco pallentes promunt; quibus calices ſuccedunt ventricoſi, oblongi, teretes, ſuperne aculeati, pyxidulis aut calathis paruulis ſimiles, & præſepiolis diſſepti, in quibus continetur ſemen exiguum; colore fuſcum & obſcurum. Radix albicat, craſſa, erutu facilis, in alterum annum viuax, perquam vtilis ad anodyna, & minus, quam folia, fœtens.

Alii duo hyoſcyami rari ſunt, nec niſi in hortis culti viſuntur. Raro quoque ad medicos accedunt vſus: quotidie vero niger vſurpatur.

Vires.

Omnes refrigerant ad tertium ordinem, & vim habent narcoticam: Albus autem reliquis minus & refrigerat, & ſtuporem inducit.

CAP. V.

De Papauere.

Species.

PAPAVERVM duo ſunt in vniuerſū genera, hortenſe vnum, & ſylueſtre alterum. Hortenſis multæ varietates agnoſcuntur, à florum colore, denſitate & figura ſumptæ. Quoddam dicitur ſimplex, aliud polyanthon, ſeu multiflorum; atque vtrumque, vel album, vel purpureum, vel rubellum. Sylueſtris quoque multa ſunt diſcrimina, vt nigrum, rubrum, *rhœas* vulgo dictum, *ſpumoſum* & *corniculatum*, Cuius adhuc quatuor differentiæ videntur; vnum commune eſt, & luteum, alterum violaceum, & duo phœnicea.

Papauer Satiuum.

Satiuum ſurculis vt plurimum bicubitalibus ſeſe erigit, foliis oblongis, pallidis, per ambitum ſerratis, nullo pediculo adhærentibus, floribus vel candidis, vel rubellis, vel alterius coloris pro ſtirpis varietate, capitibus rotundis, oblongis, in quo-

quorum cellulis ſemen includitur, vel nigrum, dum ex papauere nigro, vel album, dum ex albo ſoboleſcit.

Papauer Erraticum. *Erraticum* ſeu *rubrum* dicitur μηκὼν ῥοιάς, quaſi fluidum, à flore celeriter decidēte. Folia gerit erucæ ſimilia, inciſa, aſpera, flores rubros & ſemen rufum. Naſcitur in aruis potiſſimum inter ſegetes.

Spumeum. *Spumeum* Mathiolo ignotum, à quibuſdam recentioribus pro Gratiola, ab aliis pro ſaponaria ſumitur.

Corniculatū. *Ceratices* ſeu *corniculatum* folia habet ſubalbida, in ambitu erratici modo ſerrata, flores luteos, fructum paruum, ſeu ſiliquam, vt cornu inflexam, corniculo fœnigræci ſimilem.

Paſſim in hortis ſtudioſe cultis & pinguibus ob florum elegantiam ſeri ſolent *Papauera polyanthea.* papauera polyanthea, fimbriata, patula, roſea, variorum colorum.

Vires. Omnibus autem ineſt refrigeratoria facultas, ſed erratico cæteris maior; ita, vt eo ſolo quis vti non poſſit innoxie, ſicut ſatiuo ac hortenſi. Omnibus quoque vis hypnotica, ſed validior nigro, quod malignæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, adeo, vt ſi quis immodice vtatur, veterno quodam, tanquam lethargicus detineatur.

E papauere vulnerato aliquando ſponte gummeus quidam liquor dimanat, *Opium.* quem καθ᾽ ἐξοχὴν, ὀπὸν, & ὄπιον antiqui nominarunt, ad ſenſus ſtupefaciendos, ſomnum conciliandum, & immanitatem alicuius doloris placandam, vel certe fallendam vtiliſſimum, quo ſolent Turcæ caſtra ſequentes vti, vt ad pugnam ſint alacriores, & tanquam ebrii ad pericula quæuis minus formidoloſe ſeſe præcipitent.

Opii qualitates. De eius qualitatibus primis adhuc certatur, cum primæ notæ Medici, qui de re medicamentaria ſcripſerunt, aſſeuerent, frigidum eſſe, vltra tertium gradum; cui tamen qualitati refragantur illius amaror & acrimonia, quibus organa guſtus feriuntur, ac vellicantur; quod occaſionem dedit multis calidum eſſe confiteri.

CAP. VI.

De Semperuiuis.

SEDVM plebeculæ *lombarda* eſt, quaſi *Iouis barba*, *Aizoon* Grecis, *Semperuiuum* Romanis dictum, quod ſemper vireat, & quaſi ſit frondibus æternum, patientiſſimum frigoris: nec vlla hyemis rigiditate marceſcens.

Naſcitur in locis aridis, Soli expoſitis, *Aizoon maius.* vt ſuper muris & pauperum tectis, ac domorum ſuggrundiis, in quibus læte fruticat, frondib. craſſis, carnoſis, mucronatis, cynaræ ritu ſucculentis & virentibus, circa radicem denſioribus, caule interdum pedali, aliquando humiliore, ſæpius altiore, frondibus ſquamatim diſpoſitis veſtito ad cacumen, vbi in alias diuiditur paucas floſculis herbaceis & ſubrubeis coronatas.

Species. Sunt autem aizoi multa diſcrimina, ex quibus tria in vniuerſum agnoſco genera, maius, minus & medium. Ad maius, ſi nominis & effigiei habeamus rationem, aloe *Aloen ad Aizoa ſpectare.* ipſa non præter rationem poteſt referri: hanc enim ex illius ſobole quaſi natam, vtriuſque conditio contendit. Ad medium, *Aizoon medium.* *Craſſula*, ſeu *Telephion* Græcorum; quod Officinæ *fabam inuerſam*, vulgus *Orpinū* nominat, vt etiam militaris aizoides, *ſedum aquaticum* dictum, videtur attinere. Nam vtrumque peruiuax eſt, perpetuoque virens, & aizoo valde cognatum, eſtque medium inter ſemperuiuum maius, & alia omnia, mox deſcribenda: atque rectius aizoon medium dicitur, quam aliud quoddam hortenſe, teretifolium & eſculentum, quod acetariis admiſcetur, nonnullis paruum, aliis medium ſedum, vulgo *Triquemadame* nuncupatum; quod à radice paruula ramulos multos & graciles edit, foliolis onuſtos paruis, oblongis, rotundis, carnoſis, mucronatis, & floſculis luteis & ſtellatis.

Aizoon Parua autem ſemperuiua plurima ſunt: quorum

tertium. Illecebra. quorum minimum *Illecebra* eſt, Græcis *ἀνδραχνὴ ἀγρία*, vulgo *panis auium* nuncupata, quam multi tertiam ſedi minoris differentiã conſtituunt. Puſilla ac pulchella planta eſt, ramulis multis repens: floribus aureis, ſtellatis. Muros & loca ſaxoſa amplexatur: guſtu calidiſſima eſt, & exulcerans, vnde Germani *piper murinum* nominant.

Vermicularis. Cauda muris. Craſſula minor. Granelloſa. Secunda aizoi parui differentia quibuſdam *Craſſula minor*, Italis *Granelloſa*, Officinis *vermicularis*, & aliquando *Cauda muris* dicitur. Paruula quoque planta eſt, foliolis rotundis, oblongis, carnoſis, inſtar vermium mucronatis, è totis ramis exilibus, breuibusque pendulis: floſculis pallidis, & interdum albidis, *vnguenti martiati* compoſitionem ingreditur. Hæc duo aizoa minora inſigniter calefaciunt & exulcerant.

Aizoon tertium æſtiuum. Tertium eſt ſedum quoddam maiuſculum, æſtiuum dictum, quod ſurculis aliquanto maioribus aſſurgit, foliis rotundis, carnoſis, vt vermiculatæ: ſed maioribus. Nuſpiam ſemper viret, ſed adueniente hyeme marceſcit.

Aizoi varietates. Plures adhuc aliæ ſtirpes, folio ſempiternæ, ac perpetuo virentes, & Semper viuis vultu, viribuſque cognatæ, ad eorum familiam iuſte referuntur, vt *Aizoon hematoides, Aizoon ſcorpioides; Sedum quoddam Petreum, montanum*, ac *puſillum*, aliud & puſillis, rigidiſque ſurculis fruticis more aſſurgens.

Vires. Aizoum maius refrigerat ordine tertio: ob id ad eryſipelata, herpetas, & inflãmationes quaſuis valde conuenit. Ex minoribus quędam refrigerat quidem, ſed exceſſu minore, alia efficaciter calefaciũt ſimul & exulcerant, vt vermicularis & illecebra.

CAP. VII.

De Cynogloſſo.

CYNOGLOSSO folia ſunt mollicea, lenia, oblonga, pauca lanũgine pubeſcentia, ad tactum minime aſpera, ex glauco virentia, effigie & mollicie linguæ canis æmula.

Surculi ei teretes ſunt, incani, cubitales, & ſæpe longiores, in alas diuiſi, floribus puniceis ac purpuraſcentibus coronati. Singulos flores conſequuntur quaterna ſemina, parua, ſimul cohærentia, hirſuta & lapparum modo veſtibus inhærentia. Subeſt radix craſſa ſymphyti magnitudine & colore, atque odore pene ſoporifero, cuius laudatur vſus ad acres & tenues fluxiones. Multum enim incraſſat, & manifeſtè refrigerat, vnde ambuſtis vtiliter à mulierculis adhibetur. Frigida & ſicca creditur gradu ſecundo, facultatemque habet cohibendi & incraſſandi: ob id baſim præſtat quibuſdam catapotiis ab eo denominatis, quæ dantur efficaciter omnibus morbis, qui ab humoribus fluentibus proficiſcuntur.

CAP. VIII.

De Plantagine.

PLANTAGO, vel aquatica eſt, cuius tres agnoſcuntur differentiæ, raro ad medicos vſus ductæ; vel terreſtris & communis, à planta abſolute *plantago* dicta, cuius frequens ſanitati tuendæ, & morbis profligandis vſurpatio. Eius duo à Dioſcoride traduntur diſcrimina, maior & minor. Maioris tres ſunt varietates, *vulgaris, incana & roſea.* *Species.*

Vulgari folia betacea ſunt, craſſa, lata, læteque virentia: caulis angulosus, ſubruber, interdum cubitalis, ſæpe breuior, in ſummo ſpicatus, tenui ſemine, ac copioſo prægnans. Naſcitur in vdis & lacunoſis locis, & ſecus vias.

Roſea dicitur, quod vmbellam herbidam, patulam, foliolis permultis, roſę modo, ſimul cohęrentibus compactam gerat. In cæteris ſupradictæ prorſus ſimilis eſt. *Plantago roſea.*

Minor plantago foliis viret anguſtioribus, minoribus, mollioribus & tenuioribus: cauliculo anguloſo in terram inclinato: floſculis pallentibus, ſeminibus paruulis, ſurculorum ſummitatibus connatis.

Lanceolata. Vocatur in Officinis *Lanceolata*, & aliquãdo *Lanceola*, quod eius folia lanceæ cuiuſdam ritu ſint acuminata. A quinque fibris & velut neruis, quibus habet diſtincta, & velut ſulcata folia interdum *quinquenerуia* nominatur: vt etiam *ſeptineruia*, cum præter quinque fibras inſignes aliquando paruulæ adhuc duæ quibuſdam in foliis emicant. Nonnulli deprauate ex quinqueneruia *Centineruiam* effecerunt. Vocatur & *Arnogloſſum*, quod folia agninæ linguæ ſimilitudinem referant. Speciatim tamen quibuſdam ſic tantum dicitur, quæ folia promit rotundiora & lanuginoſa. *Quinqueneruia.* *Arnogloſſum.*

Vires. Plantago refrigerat & ſiccat ordine ſecundo, aſtringit, denſat, cohibet, abſtergit: ob id ad herpetas, eryſipelata, inflammationes; & omnes ſanguinis eruptiones conducit, fluxiones ſiſtit, dyſenteriæ & omni alui fluori conuenit, putredinem arcet, & partes quaſcunque roborat.

CAP. IX.

De Centinodia, ſeu Polygono.

CENTINODIA, à nodorum frequentia, vt aliquando *Seminalis* & *Polygonum* à ſeminis multitudine dicta, nunc *Corrigiola*, nunc à cohibendo ſanguine, *Sanguinalis* & *ſanguinaria*, interdumque *Proſerpinaca*, vel potius *Serpinaca* à ſerpendo nuncupatur. Herba eſt humilis, humi reptans, graminis ritu, ramis exilibus, copioſis, nodoſis, & genicularis, foliis *rutæ*, ſed longioribus, mollioribuſque, ſub quibus minutulum, & multum ſemen turget, præuiis floſculis ex rubeo pallentibus. Naſcitur ſponte in locis incultis & ſemitis, pedibuſque ſolet conculcari, nec imbecillius viret. *Corrigiola.* *Sanguinaria.* *Proſerpinaca.*

Vires. *Polygonum* mas (ſic enim ad alterius fœminini differentiam dicitur) vim habet refrigerandi, aſtringendi, & ſpiſſandi eximiam, proinde contra herpetas, ignem ſacrum, & omnem inflammationem valet.

Succus eius per os ſumptus, cuiuslibet partis profluuium & excreationem cruentam compeſcit: aluum impenſius fluentem ſiſtit.

Datur & feliciter contra ſtomachi ardorem, & venenatorum animalium morſus.

Aliud Polygonum, ſeu *Centinodia fœmina* dicitur, vno caule, arundini tenellæ, vel magis equiſeto ſimili, in locis aquoſis aſſurgens, denſis geniculis, quæ folia tenuia, piceæ frondibus ſimilia in orbem conueſtiunt. *Polygonum fœmina.*

Datur & marinum quoddam Officinis ignotum, & inuſitatum. *Polygonum marinum.*

Sunt, qui vocum affinitate decepti pro Polygono Polygonatum, & viciſſim pro hoc, illud aſſumunt, ſed diſſimilis eſt multum vtriuſque effigies. Nam *Polygonatum*, ſeu *Sigillum Salomonis*, planta cubitalis eſt, & ſæpe altior, caule rigido, incuruo, radice craſſa, & nodoſa. *Polygonatũ.* *Sigillum Salomonis.*

CAP. X.

De Symphyto.

SYMPHYTA tria magna ſunt; *Alum*, ſeu vulgare & *conſolida maior* dictum, tuberoſum, & maculoſum. Totidem media, *petræum*, *bugula*, & *prunella*. Parua vero multa, vt Bellides omnes, Margaritæ, à plebecula nominatæ, quarum multæ traduntur varietates, coronamentis potius, quam officinis dicatæ. *Species.*

Symphytum maius ſeu *conſolida maior*, & à foliorum ſimilitudine, *auricula aſini*, dictum, caulem edit bicubitalem, folia ampla, longa, lata, craſſa, aſpera, hiſpida, ad bugloſſi effigiem accedentia, ſed latiora, obſcuriora, & mucronata. Ex ſurculorum alis prodeunt velut foliorum productiones, in quibus flores eleganti ſerie diſpoſiti, intus cani, pallidi, aut ſubrubei adnaſcuntur, quos nigra ſequuntur ſemina, verbaſci ſimilia: ſubiacent radices glutinoſæ, exterius nigræ, intus candidæ quarum eſt in medicina frequens vſus. *Symphytum maius.*

Vires. Symphytum refrigerat, contrahit, aſtringit, denſat: Enterocelas cohibet, oſſibus fractis medetur, ſanguinis ſcreatum & fluorem

fluorem ſiſtit, dyſenteriæ prodeſt, & vulneribus conſolidandis adeo eſt efficax, vt ſimul cum carnibus, ſi concoquatur, eaſdem conglutinet.

Symphytum maculatum. *Symphytum maculatum*, quod paſſim *pulmonaria* nominatur, thyrſo, fronde, flore præcedenti ſimile; verum folia ei breuiora, in quibus albicantes maculæ conſpicuæ ſunt plures. Naſcitur in ſyluis & locis opacis ac vmbroſis. Creditur ad vitia pulmonum opem adferre.

Symphytum petræum. *Symphytum petræum*, quod in petris & ſaxoſis locis naſcatur, dictum, ex paruis & tenuibus ramis ſeſe erigit, origani ſimilibus, foliis paruis, capitulis thymi, radice ſubruffa, longa, craſſaque. Sunt, qui putant, hoc ſymphytum bugulam eſſe, ſed cum lignoſum ſit & odoratum, & capitula habeat thymi ſimilia, non parum à bugula differt, vt mox patebit.

Bugula. *Bugula* medium quoddam ſymphytum eſt, de quo ſenior ætas multa & mira prædicauit, adhucq; plebecula ſibi perſuadet, eũ nec Medico, nec Chirurgo egere, qui bugulam habuerit. Addunt & quiſanicu-lam. Folia gerit craſſa, oblonga, parum & mucronata, & in ambitu inciſa, & ſubrubra, caules quadrangulos, modice hirſutos, flores cęruleos à mediis ſurculis ad faſtigium multos. A nonnullis Morandola, ab aliis Laurentina, ab aliis conſolida media nuncupatur. Herba vulneraria eſt, commendaturque plurimum ad diſrupta, fracta, cæſa, conuulſaque membra.

Morandola. Laurẽtina. Conſolida media.

Prunella. *Prunella* ſeu *brunella*, vt volunt nonnulli, ex ſymphytorum tribu eſt, humilis quidem planta, ſurculis tenuibus quadrangulis, hirſutis, humi procumbentibus, foliis latis, mucronatis, ſed breuibus, parum hiſpidis, obſcure virentibus, viſcidis, & pinguibus. Flores vt betonicę ſpicatim in ſurculorũ ſummitatibus erumpunt, è cæruleo obſcure purpurei. Ad eadem commendatur, ad quæ bugula; maxime vero ad linguæ nigredinem, quæ per febres oritur delendam, ſi eius decocto os colluatur.

CAP. XI.

De Oxalide, ſeu acetoſa.

INTER rumicis ſeu lapathi genera à Dioſcoride numeratur *oxalis*, non quod ſit vtriuſque ſapor ſimilis, qui in lapatho ſubdulcis eſt, & fere inſipidus, in oxalide, ſeu acetoſa acidus, vnde nomen, quod ὀξὺ Græce dictum, modo ad folia lapathi mucronata, modo ad oxalidis acidum ſaporem accommodatur.

Acetoſa autem omnibus nota eſt, eaque duplici genere agnoſcitur: Vna ſylueſtris, omnium minima & acidiſſima, quæ multo luxu ſabuloſis locis, macilentis, & ſæpe inter ſegetes naſcitur. A Belgis *acetoſa veruecina*, ab aliis *vineta* cognominatur. *Species.*

Altera maior eſt, quæ in locis humidioribus delectatur, vt in pratis & hortis multis; cuius duæ ſtatuuntur differentiæ; vna, quæ ſemper hortenſis eſt, & repens, ab aliis effigie valde diſſimilis; folia namque habet rotunda, & colorem ex ſubcineritio vireſcentem; ſaporem vero acidum, vt reliquæ oxalidis ſpecies, ſed palato magis arridentem: altera maioris acetoſæ differentia omnibus nota eſt, de eaque vox acetoſæ abſolute intelligenda eſt, ob ſacros ſeu magnos effectus *herba ſacra* quibuſdam dicta.

Oxytriphyllum. Oxalis in memoriam reuocat oxytriphillum, ſeu trifolium acetoſam, mulierculis *panis cuculi*, officinis plurib. *alleluya*. Fracaſtorio *Luyula* dictum. Planta humilis eſt, in locis ſyluoſis vere nouo naſcens, cauliculis tenuibus breuibuſque, in quorum ſummitatibus foliola tria inſident, tenuia, pallide virentia, ſapore acida, grataque. Flores è breuibus pediculis prodeunt candidi, quinque foliolis cohærentes. Puſilla hæc herba cor recreat, putredinem arcet, refrigerat, & aqua ex ea deſtillata febribus continuis & peſtilentibus confert.

Cap. XII.
De Oxylapatho.

Ne huic ſimplicium examini confuſio obſcuritatem pariat, diſcrimen conſtituetur inter Lapathum, Hippolapathũ, Hydrolapathum, Oxylapathum, & Lapathum ſanguineum. *Lapathum* ſimpliciter dictum, ſeu rumex, olus eſt culinis expetitum, coquis *Patientia*, herbariis *parella* vulgo dictum. *Lapathum.*

Hippolapathum vel latifolium eſt, vel rotundi folium: vtrumque cultum & *Rhabarbarum monachorum*, & aliquando *Pſeudorha* recentiorum nuncupatum. *Hippolapathum.*

Hydrolapathum duum eſt generum, magnum & paruum: vtrumque præcedentibus ſimile, nec niſi paluſtribus & aquoſis locis læte viret & adoleſcit. *Hydrolapathum.*

Oxylapathum in locis incultis vberrime prouenit, radice longa, craſſaq;, intus flaua, ſeu crocea, ſurculo bicubitali, bracchiato, foliis longis, latis, ſtriatis, acuminatis, ſemine herbaceo, lato ex pediculis minutiſſimis dependente, & tenuibus membranis inuoluto, colore rufo. *Oxylapathum.*

Lapathum ſanguineum ſeu *maculatum*, multi non ſatis conſiderate ſanguinem draconis vocitant, vt docebimus poſtea fuſius & commodius ſuo loco. *Lapathum ſanguineum.*

Ex lapathis quoque eſt *oxalis*, de qua *ſupra*, vt etiam herba quædam, neſcio, qua ratione *Piger Henricus* dicta, quam ſpinaceum olus ſylueſtre puto. *Piger Henricus.*

Cap. XIII.
De Hepatica, hepatorio, & Eupatorio, ſeu agrimonia.

Herbariæ doctrinæ periti *hepaticam, hepatorium, & eupatorium* ita diſtinguunt, vt *hepatica* ſit *lichen*; hepatorium *vulgare eupatorium*; verum eupatorium, *agrimonia*: hæc tria, quod hepati roborando & ſanando conueniant, eupatoria ſæpe & recte dicuntur.

Hepatica autem ſæpe nominatur lichẽ, quod contra lichenas omnibus remediis anteponatur, vel quod lapides lingat. Folio conſtat ſucculento & craſſo, petris vdis & vmbroſis adhærente, ſub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula ſtellata habentes exeunt. Abſtergentem modice, refrigerantem, ac roborantem habet facultatem. *Hepatica.*

Hepatorium à radice fibroſa moderatæ magnitudinis, ſurculos promit bicubitales, ac ramoſos, foliis cõueſtitos oblongis, cannabinis, per ambitum ſerratis: flores paruulos, muſcoſos, dilute rubentes, qui vbi vmbellam pulchellam coronarunt & contabuerunt, deſinunt in pappos. *Hepatoriũ.*

Eupatorium verum ſeu agrimonia, herba fruticoſa eſt, potentillæ valde ſimilis, ſed foliis magis virentibus, vtrinq; in partes plures diuiſis, per ambitum ſerratis & hirſutis: Caule tenui, recto, cubitali, vel altiore, piloſo, ex cuius partibus diuerſis exeunt floſculi, parui, lutei, quos ſequuntur ſemina admodum parua, & altera parte aſperula, qua veſtibus laneis facile adhæreſcunt. *Agrimonia* ab Eupatore inuentore, *eupatorium* nominatur. *Eupatoriũ. Agrimonia.*

Vim habet attenuandi & expurgandi, & peculiari virtute iecori & aliis viſceribus prodeſt. *Vires.*

Non omittendum eſt, Meſuem pro eupatorio aliam plantam cubitalem, valde amaram, foliis centaurii minoris, ſed in ambitu ſerratis & aſperis vſurpare, quæ à nonnullis *herba Iulia*, à Græcis *Ageratum* nominatur. *Ageratum.*

Cap. XIV.
De Primula veris, ſeu herba Paralyſis.

Vulgaris huius herbæ varia denominatio veram dignotionem obſcurauit; nam *primiueriam*, ſeu *primulam veris, herbam ſancti Petri, herbam paralyticam & arthriticam, phlomidem, brachulam cuculi, Tuſculanam violam, betonicam albam, & verbaſculam* vocitari comperio. *Nomina.*

perio. Sed inanis eſto nomenclaturæ perueſtigatio, modo res intelligatur ipſa. Primula veris dicitur, quod primo ſtatim vere vireat & floreat; cuius tres præcipuæ traduntur varietates, *hortẽſis, pratenſis, nemoralis*. Hortenſis vel ſimplex eſt, vel multiflora; atque vtraque vel flore herbaceo, vel ex luteo palleſcente. Quæ virent in pratis & ſyluis, foliis quidem valde ſimiles, ſed non parum diſpares floribus, qui in illis crocei, parui & fere inodori; in his pallentes, magis patuli & odori. *Species.*

Primula veris folia multa promit, rugoſa, betonicæ ſimilia, ſed longiora, latiora, pallidiora, è quorum medio centro multi velut ſtyli exeunt tenues & longi, in quorum ſummitatibus dehiſcunt modo tres, quatuor, aut quinque flores ſublutei, penſiles, ſummis labris denticulati. Aliquando & vnicus tantum flos pedunculo exili adnaſcitur.

A florum diuerſitate octo differentias obſeruaui: aliæ enim florem herbaceum, ac viridem & elegantiſſimum gerunt; aliæ album, atque etiam venuſtum; nonnullæ rubeum; aliæ aureum; aliæ ſubflauum. Præterea quædam tantum ſimplici flore coronantur; aliæ multiplici; aliæ ita prolifico, vt alter alteri adnatus videatur. Quæ ſimplicem ac luteolum florem gerit, copioſa ac ſponte prouenit in multis infimæ Neuſtriæ locis, ac maxime in agro Vallonienſi, in quo aliæ ſtirpes multæ inſignes læte proueniunt.

Vires. Neruorum reſolutioni, ſeu paralyſi confert, & articulorum dolori.

Radicis decoctum commendatur ad infarctus renum expediendos, ſaburram protrudendam, & calculos veſicæ expellendos.

CAP. XV.

De Braſſica hortenſi.

BRASSICA ſeu caulis, Græce dicta *Crambe*, adeo vulgaris eſt, vt ſuperuacaneum videretur, longo verborum amplexu eam deſignare, cum propter eſum vbique gentium & locorum ſeratur, plantetur, colatur, eius tamen omnes varietates non omnibus in regionibus læte virent, ſed quædam hanc, aliæ aliam tellurẽ poſtulant; vnde quædam *Sabauda* dicitur, quod Sabaudiæ tractu magis delectetur, quæ multum patula eſt, parum occluſa, foris virens, intus alba; alia *marina*, quæ maritimis in locis ſponte naſcitur; alia *cauliflora*, ac *Italica*, quæ non niſi in Italia, vel ex ſemine ex eiuſdem ſolo aduecta, prouenit; alia *vulgaris*, quæ apud omnes vberrime fruticat; alia *caulorapa*, quæ medio caule turbinata eſt, ſeu rapata, & quaſi bulboſa. *Species.*

Præterea à foliorum conglomeratione, explanatione, inciſura, planitie, læuitate, aſperitate, albedine, viriditate, rubedine, obſcuritate & capite criſpo; racemoſo, laſcinioſo, vel ſeſſili, caulium, ſeu braſſicarũ varietates multæ deſumuntur, quæ olitorib. & coquis, quam Pharmacopœis potius relinquendæ, marinam ſi exceperimus, vt magis medicamentoſam.

Craſſum ſuccum braſſica gignit, ac melancholicum, & caput ebrioſo modo tentare creditur, vnde forſan à Germanis tam auide in cibos recipitur. Rubra ſpeciali dote pectori conuenit, & in aliis in eclegmate de caulibus ſolet præferri. *Vires. Cur braſſica germanis ſit grata.*

CAP. XVI.

De Pſyllio.

PSYLLIVM *herba pulicaris*, ab eius ſeminis effigie dictum, planta eſt parua inter veruacta & ſabuloſas ſcrobes naſcens, foliis Coronopo non multum diſſimilib. oblongis, anguſtis, hirſutis: Coma è medio caule incipit, capitulis hinc inde ex alis foliorum eminentibus, ſpicatis, & ſquamatim pimpinellæ globulorum ritu cohærentibus, à quibus floſculi puſilli, pallidi, lanuginoſi prodeunt; quibus ſuccedit ſemen

men paruum, nigricans ac ſplendens, quod aluum mollit& clementer ſubducit.

Vires. In ſecundo gradu refrigeratorium eſt, in humectando & ſiccando quodammodo ſymmetrum ex Galeno. Hanc vim refrigerandi in *pſyllio* etiam agnorunt, & aſſeruerunt Dioſcorides & Plinius: vnde mirari ſubit Meſuei falſum de illius qualitatibus iudicium, qui ſemen eius ſcripſerit, quarto receſſu calidum, acre, vlcerans, & venenoſum. *Meſuei error.* Hoc credo, ex aliorum relatu præcipitanter ſcripſit, vel ex codice mendoſo excerpſit, vel forſan, quod veriſſimum ſcripſerat, abs quodam immutatum fuit. Minor igitur & tutior illius qualitas & vſus, quam ex Meſuei lectione patet.

Cap. XVII.

De Tuſſilagine.

Tvssilago Romanis dicitur, Græcis *Bechion*, à præſentiſſima vtilitate, quam tuſſicoloſis & anheloſis pręſtat. Pharmacopœorum *vngula caballina* eſt, ſic nuncupata, quod eius folia vnguibus equorum ſint vtcunque ſimilia inferiore & auerſa parte tomentoſa & albicantia, ſuperiore & aduerſa, viridia.

Caulis eius ita breuis eſt, vt vix palmum æquet, vnde ſine caule naſci nonnulli crediderunt, ait Dioſcorides. Flos luteus, radiatus, aureus, taraxaci æmulus, qui nondum egreſſis foliis, Februario & Martio erumpit, & cum paucos dies perſtiterit, dehiſcit in pappos. Radix tenera eſt, candida, geniculata, quæ vda loca, & fluminũ crepidines amat. *Dioſcor. cap. 109. libr. 3. & Galen. lib. 6. ſimplic.*

Vires illius potiſſimum commendantur ad tuſſim & orthopnœam, ait Plinius, atque etiam ad thoracis abſceſſus, quos illius fumus per arundinem hauſtus rumpere creditur.

Tota planta nonnunquam Romanis dicitur *Farfarella*. A quibuſdam adhuc *Filius ante patrem* nuncupatur.

Cap. XVIII.

De Lupulo.

Lvpvs ſalictarius, nunc in officinis Lupulus dictus, planta ſcanſoria eſt, quæ ſenſim proſerpens arborum veſtigia petit.

Naſcitur ſponte in ſepibus & pratorum marginibus, folia habens aſpera, cucumeris, aut bryoniæ modo triangula, frutices intexentia; flores ſubalbidos, herbaceos, multis foliculis ſquamatim compactos, & racematim pendulos, in quibus paruum ſemen continetur. Apud Belgas in magna eſt authoritate; nam hoc frugibus admiſto ſuas vindemias parant, potum nempe illis, vt & Anglis familiarem, quem *cereuiſiam zythumque* nominant. *Cereuiſia.* Vere inchoante turiones adhuc tenelli coquuntur, eduntur que aſparagorum modo ex butyro, vel oleo & aceto.

Vires. Lupulus moderate refrigerat, ſanguinis ardores compeſcit, bilem vtcunque ducit, meatus diducit, obſtructiones liberat, vrinam mouet, ictero medetur, pituitam & aquam in intercute per aluum exigit, & ſtomachi inflammationes ſedat.

Cap. XIX.

De Biſtorta.

Vnde dicta. Bistorta ſic ab intortis & conuolutis radicibus dicta, à quibuſdam pro dracunculo, ab aliis pro Limonio, à nonnullis, male tamen, pro Behen Arabum ſumitur: Tolerabilius à multis Britannica nominatur, cum eius quædam ſpecies aſſeueretur, & ſolo radicum colore ab ea diſtinguitur: nam vtriuſque facies ſimilis & vis vix diſſimilis. Peculiari dote commendatur *Britannica* ad Stomacacen ſeu Sceletyrben, graue malum Germanis multis, & quibuſdam ſeptemtrionalibus familiare; in quo ſimilis interdum contingit, quæ

Cæſaris

Cæſaris olim militibus accidit, qui cum trans Rhenum iter feciſſent, fontem inuenere, cuius aquam cum bibiſſent, dentes eis intra biduum deciderent, compageſque in genibus ſoluerentur. Eſt autem reperta auxilio herba, quæ vocatur *Britannica*. Plin. *cap*.3.*lib*.25.

Porro biſtorta ex radice nodoſa, intorta & rubeſcente; folia longa promit, lata & acuminata; rumicis inſtar, venoſa, ſuperne virentia, inferne ex cæſio colore albicantia: caules teretes, cubitales, aut paulo breuiores, à medio ad ſummum per interualla minoribus foliis circumueſtitos, ſpicatos, & floſculis purpuraſcentibus micantes: ſemen paruum, triangulum, acetoſæ ritu.

Vires. Radix potiſſimum biſtortæ in vſus medicos venit. Inodora eſt, refrigeratoria & aſtrictoria: partes interiores roborat, putredinem arcet, venenis reſiſtit, & morbis peſtilentibus medetur.

CAP. XX.
De Fragaria.

FRAGARIA perpetua fronde anno toto viret, nullis caulibus nixa, ſed pediculos tenues, lanuginoſoſque abs radicibus emittens, quorum nonnulli folia tantum, alii flores albos, & quinque folios, gerunt: quaſdam adhuc fibras promit humi repentes, quibus ſoboleſcit; vbi enim terram attingunt, agunt radices, & nouellam plantam miniſtrant: folia in vno pediculo terna, lata, oblonga, in ambitu ſerrata, pentaphyllo finitima. A floſculorum occaſu globulus herbaceus erumpit, qui ſenſim augeſcens albicat, matureſcens rubet, & morum paruum exhibet, aliquando candidum, molle, medulloſum, vinoſum, humidum, guſtu ſuaue, minutulis granis refertum, quod *Fragum* à fragaria, vulgo *Fraizaa* nominatur.

Radix ſubeſt fibroſa, capillata & nigricans, cuius, vt & foliorum in medicina vix commendatur vſus, licet ad vnguenti maturati confectionem accedat: vis enim tota plantæ commendabilis in fructu eſt, vt *roſarum* in floribus, *malobathri* in foliis, *zinziberis* in radicibus. Sponte naſcitur in ſyluis & locis vmbroſis, lætius tamen viret in hortis, & fraga fert craſſiora, & ſuauiora.

Fraga refrigerant, ſitim ſedant, æſtus ventriculi compeſcunt, parum nutriunt, fugacemq; alimoniam corpori exhibent. Aqua ex his ſtillatitia maculas delet, faciem expurgat, eamque nitidiorem reddit. *Vires.*

CAP. XXI.
De Pentaphyllo.

PENTAPHYLLON, ſeu quinquefolium ſic à numero foliorum dictum, plures à radice vnica ſurculos mittit, ſæpius pedales, feſtucaceos: flores in ſummitatibus luteos, fugaces, potentillæ ſimiles: folia à ſingulis pediculis quina, raro plura, oblonga, in ambitu crenata ſerræ modo. Tota planta ſubhirſuta eſt, inalbicans, radiceque nititur oblonga, exterius nigricante, ſubrubra interius. Sponte prouenit ruri iuxta margines aruorum.

Alterum quinquefolium datur foliis magis crenatis, ſuperna parte virentibus, inferna candicantibus & lanuginoſis. Tertium quoddam inuenitur repens, cuius viticuli tenues ſunt, imbecilli; folia læuia, virentia; floſculi lutei; radices fibroſæ & exiles. In locis ſtagnantibus naſcitur aliud foliis & magnitudine primo valde ſimile, floribus vt plurimum geminis, obſcure rubentibus, quibus capitulum ſuboritur ſeminibus multis refertum.

Pentaphyllon (cuius præcipue radix vſurpatur) ad tonſillarum & aſperæ arteriæ inflammationes confert: contra alui fluorem & dyſenteriam vtiliter datur: coxendicum & iuncturarum dolores in potu ſanat, eryſipelata & ſcabiem curat, ſtrumas diſcutit, herpetas cohibet, œdemata reprimit. Radicis adhuc tenellæ ſuccus aduerſus venena prodeſt, & contra iecoris & pulmonum affectus valet. *Vires.*

CAP.

CAP. XXII.

De Spargula ſeu aparine.

Species. APARINE ſurculos habet & folia, vel mollia, & *Mellugo*; vel aſpera, & *Aſperugo*, vel *Spargula*, & *Aſperula* dicitur. Tota enim planta ſcabritie quadam tenaci prætereuntium veſtibus adhæret, vnde etiam Græci *Philanthropon* & *Philadelphon* nominant, Plinius *Lappaginem*, vulgus *Grateronem*.

Eſt autem Aparine planta iuxta ſepes, ſcrobes & inter ſentes naſcens, vicinis fruticibus adhæreſcere ſolita, ſurculis imbecillis, obſequioſis, quadrangularibus, plures cubitos interdum longis: foliis anguſtis, ſtellæ ritu decuſſatis, ac orbiculatim ramulorum geniculis cohærentibus, vt in rubia, cui non parum ſimilis eſt: flos ei paruus, albus: ſemen durum, album, rotundũ, concauum, vmbilici forma, vnde *Omphalocarpon* quibuſdam dicitur.

Vires. Aparine modice extergit & deſiccat: Succus totius plantæ hauſtus ex vino, phalangiorum & viperarum morſibus auxiliatur: Is infuſus aurium doloribus medetur: folia trita, in fæce vini collecta ſtrumas diſcutiunt.

Gallion. Spargulæ vel potius mollugini valde ſimile eſt *Gallion*, alia planta, quæ à lacte, cui aliquando additur, pro coagulo nominatur, id ipſum enim citiſſime coagulat.

CAP. XXIII.

De Scabioſa.

EX veteribus vix ſcimus, quid ſit Scabioſa, cum Scobe Dioſcoridis non ſit, nec pſora Aetii. Eſt vero planta ob frequẽtiam & præſtantes effectus notiſſima, folia gerens oblonga, lata, hirſuta, laciniata & inciſa erucæ ritu. Radix illi admodum ſimplex & longa, caulem ſæpius vnicum, ſeſquipedalem, interdumque longiorem promens, in cuius faſtigio flos conſpicitur, compluribus floſculis farctus, quorum circumambientes maiores ſunt, medii minores: Omnes cum ſtaminibus connatis è cæſio colore inalbicant.

Eſt & altera paruula ſcabioſa, minor dicta, vix palmum alta, quæ illi flore, foliis & colore optime reſpondet. Tertia quædam eſt mediæ magnitudinis, *ouilla* dicta, cuius folia latiora ſunt, oblonga, hirſuta, ambitu crenata. Quarta datur, primæ non multum diſſimilis: caules gerit cubitales, folioſos, & flores diſcorum inſtar in ſurculorum ſummitatibus è cæruleo albicantes. *Scabioſa minor.* *Scabioſa ouilla.*

Vires. Scabioſa ſcabiei mederi creditur, pulmonem purgat, tuſſi confert & aliis thoracis affectibus, nec non peſtilentibus morbis, nonnulli frigidam putant, alii calidam, alii temperatam, nec vlla qualitate exuperantem.

CAP. XXIV.

De Goſſipio.

GOSSIPIVM, ſiue *Xylon*, vulgo *bombax* dictum, planta cubitalis eſt, ramoſa, brachiata, foliis vitis, ſed minoribus; floribus luteis, in medio purpuraſcentibus, qui poſt ſe nuculas relinquunt, aut potius mala paruula, ariſtolochiæ rotundæ magnitudine, quæ matureſcentia ſponte dehiſcunt, exitumque parant liberum molliſſimæ, albiſſimæque lanugini, intus conceptæ & editæ vna cum ſemine, forma cubebæ, copioſo, medulla alba, turgido, & exterius nigricante. Illa lanugo in multos vſus humanos trahitur, ſemen tantum in medicos, eoſque multos. Naſcitur Goſſipium, Barbaris ac Arabibus *Cotum* nominatum, in Sicilia & multis Italiæ & Germaniæ locis vdis & Soli expoſitis.

Semen cotonis ſeu Goſſipii tuſſientib. difficile ſpirantibus, anheloſis & tabidis prodeſt, nec non aliis vitiis pluribus pulmonum hepatis & renum. Oleum ex eodem per expreſſionem tractum, puſtulas & lentigines faciei delet. *Confert etiam hernioſis*

CAP.

Cap. XXV.

De Hiſpidula, ſeu Æluropo, quem vulgus Pedem cati nominat.

A Similitudine pedum quorundam animalium, quam multæ ſtirpes referunt, denominationem mutuantur, vt *Lagopus, Coronopus, Leontopodium, pes vituli,* ſeu *Aron, vngula caballina, æluropus*, vulgo *pes cati*, qui à tomentoſa lanugine, nunc *Piloſella*, nunc *Gnaphalium*, & ſæpe *Hiſpidula* vocatur.

Planta eſt admodũ paruula, in collibus ac locis ſiccis & Soli expoſitis naſcens, ac viticulos tenues ſpargens, quibus fœcunde propagatur. Cauliculos emittit aliquãdo pedem longos, ſæpius breuiores, folia admodũ parua, floſculos ſuaue rubentes, & interdũ albidos, omnia lanuginoſa, imo tota fere planta extra terram lanugo tangenti & videnti eſt, maxime vero flores, qui à tomento multo, quo veſtiuntur, pedem cati piloſum repræſentant, vnde nomẽ. Copioſam vidi in ſylua Byerenſi, prope regium ac ſtructura, omnique ornatu mirandum caſtellum Fontis-belaquæ, vnde Melodunum & Lutetiam defertur.

Vires. Inter moderate refrigerantia & efficaciter aſtringentia atque agglutinantia reponitur; atque idcirco herba vulneraria perhibetur, cuius vſus maxime commendatur ad rupta, anaſtomoſes vaſorum, & pulmonum affectus, qui ob imbecillitatem, laxitatem nimiam, & continendi ſanguinis impotentiam oriuntur.

Ex ea recentiores ſyrupum pararunt *de pede cati* illis dictum, cuius vſum ad vitia thoracis ſalubrem compererunt. Illius deſcriptionem in noſtro Antidotario dedimus.

Cap. XXVI.

De Meliloto.

Trifoliorvm multa ſunt genera, ad quæ refertur tota melilotorum familia; Omnes enim ternis diuiſuris folia habent ſeiuncta, iiſdem in locis virent, & faciem pene eandem ſortiuntur. Sunt vero tres præcipuæ meliloti varietates: Prima vulgaris eſt, inter ſegetes paſſim in Gallia naſcens. Secunda multo rarior floſculos albos gerit, ſurculos & folia priori ſimilia. Tertia omnium rariſſima, quia peregrina, flores eructat purpuraſcentes, interdũ cæruleos & elegantes; In Syria prouenit copioſa. *Species.*

Vulgaris, forſan *Sertula* Romanis dicta cauliculos hinc inde ſpargit multos, pedales, teneros: folia tribus diuiſuris diſterminata, trifolio, aut potius fœnugræco ſimilia, in ambitu aliquantulum fimbriata; flores luteolos, vel melinos, piſorum effigie, aceruatim velut in ſpicam coactos, à quorum occaſu perbreues erumpunt ſiliquæ latiuſculæ & nigricantes, ſemine paruo pallidoque turgentes. A quibuſdam *trifolium odoratum*, ab aliis *corona regia*, à nonnullis *Serta* & *Sertula campana* vocatur.

Melilotus in qualitate refrigerãte & calefaciẽte ambigere videtur, ſed aſtringẽdi quandã facultatẽ obtinet. Omnes inflammationes emollit, præcipue vteri, ſedis, in paſſo decocta & illita. Peculiariter & cõtra meliceridas efficax: Succus eius cum paſſo inſtillatus auriũ dolores ſedat: Cephalalgiã lenit, ſi cum aceto roſaceo adhibeatur. *Vires.*

Cap. XXVII.

De Lino.

Linvm æque de planta & ſemine intelligitur: Planta ſuo cortice ad ſyndonũ texturã, ſemen ſua medulla ad medicinam cõmendatur. Eſt vero planta exilibus cauliculis, cubitalibus; foliis oblongis, acutis; floribus cæruleis & ſpecioſis, poſt quorum celerem occaſum (breui enim decidunt) capitula parua ſeſe produnt, ſemine rufo, oblongo, læui, glabro, ſplendente grauidata. In Gallia eſculentum non eſt, vt neq; his in regionibus, vbi laute viuitur; olim tuſum, melli adiectũ & frixum ruſticis Aſianis in frequenti cibo fuit; quoquo tamen modo apparatum vix ſuaue eſt & ſalutare;

lutare; ſtomacho enim aduerſatur: ob id ad veſtimenta & medicamenta, non alimenta ſeritur.

Vires. Eaſdem vires linum habet, quas & fœnumgræcum. Dioſcorides *cap.* 125. *lib.* 2. Diſcutit, emollitque intus & foris inflammationem. Eius decoctio eroſionibus vuluæ, & aluo ciendæ vtilis. Oleum ex ſemine trito & torculari expreſſo, lenit, emollit, lentigines aufert, varos & cutis vitia emendat.

Cap. XXVIII.

De Fœnugræco.

Fœnvmgræcvm ſiliquoſa planta eſt, ex vnico caule primum emergēs, dein multos in ramos, alaſque, brachiata, folia gerit trifolio pratenſi non multum diſſimilia, ſed rotundiora, minora, & ſuperne magis virentia, inferne ſubcinericia: flores exiguos & albicantes ſequuntur ſiliquæ longæ, incuruæ corniculorum ritu, in quibus ſemina anguloſa, flaueſcentia, piſi parui magnitudine continentur. *Fœnumgræcum* in officinis dictum, Hippocrati *Epiceras*, Theophraſto *Buceras*, Dioſcoridi *cap.* 24. *lib.* 2 *Tellis* nominatur.

Vires. Farina fœnugręci vim habet emolliendi & diſcutiendi: cum aceto & nitro ſubacta lienem minuit: ſuo lentore lenit, & calorem mitigat: cum oxymelite in pultem redacta podagricos dolores aufert. Fœnūgræcum, inquit Galen. feruentes inflammationes irritat, quæ vero minus ſunt calidæ & magis duræ, eas digerendo curat. Illius ſapor & odor calefactoriam qualitatem denunciant, licet in refrigerantium vel magis temperatorum ſeriem retulerimus.

Cap. XXIX.

De ciceribus rubris.

Species. Legvmina multa ſunt, inter quæ primas tenent piſa & fabæ, quæ ad alimēta potius referuntur, & cicera, quæ ad medicamenta. Sunt vero cicerum, vt piſorum multæ differentiæ. Aliud enim dicitur cicer ſatiuum, aliud ſylueſtre. Satiuum videtur idem eſſe cum *Arietino*, à Dioſcoride ſolū nomine tenus deſcripto, cuius eſt magnus in Italia prouentus, vbi non tantum ad Medicinam, ſed etiā menſam trahitur. *Satiuum.* Folia fert piſis affinia, ſed minora, flores ex purpureo punicantes, ſiliquas rotundas, multis granis prægnātes. *Dioſcor. c.* 126. *lib.* 2. In quibuſdā locis cicera plane alba ſunt, quæ non raro eſitantur, in aliis nigricant; ſæpe ex fuſco purpuraſcūt, cæteris præſtātiora, & ad medicos vſus magis expetita.

Sylueſtre. Eſt aliud cicer ſylueſtre, foliis parum, ſed ſemine multum ſatiuo diſſimile. *Vires.* Vtrumque renum vias aperit, menſes ac partus expellit, lac auget, extergendi facultatem obtinet. Flatus gignit, & veretri tentiginem excitat.

Cap. XXX.

De Orobo, ſiue Eruo.

Ervvm Græcis dicitur, quod in officinis *Orobus*, quoddam nempe genus leguminis ciceri multum ſimile, in locis macilentis naſcens, in quibus magis delectatur: *Species.* nam in ſolo pingui ſatū, ſæpe nimis luxurians corrumpitur. Eius duo traduntur diſcrimina, vnum candidum eſt, quod dulcedine præſtat, eſtq; minus vulgare; alterum rufum, quod in omnibus pharmacopoliis ſolet haberi. Vtrumque notum omnibus, Dioſcoridis *cap.* 131. *lib* 2. iudicio; multi tamen cicerculam agreſtem, ſeu eruiliam, frugibus infenſiſſimam pro orobo negligentius aſſumunt: Illa enim verius ſylueſtris viciæ quædam ſpecies eſſe videtur, quæ ſponte, ac ſine ſatu, inter ſegetes, etiam inuitis agricolis naſcitur.

Orobus vero *domeſticus* magis ſeritur & colitur. Aſſurgit autem cubitali culmo, & interdum longiore, geniculato, incuruo, concauo, leniter ſtriato: foliis & floribus ad cicera accedentibus. Surculis adnaſcuntur ſiliquæ teretes, granis protuberantes ternis, aut quaternis, nulla diſiunctis membrana.

Vires. Deſiccat eruum manifeſtiſſime; tam

lente

lente vero calefacit, vt temperatum à multis credatur: incidit, attenuat, extergit, obſtructiones tollit, reſoluit. Vix vnquam per os ſumitur: ſæpiſſime adhibetur exterius; ſeminis enim illius farina in cataplaſmatis celebratur.

Cap. XXXI.
De Lupinis.

Lupinus è fabarum genere videtur eſſe: Caulem enim edit, vt faba, rectum & ſuapte natura ſtantem, ſed rotundum, cauum & aliquantulum tomentoſum. E radice fere ſingulari & fibroſa caulis emergit cum ramis alterno ſitu diſpoſitis, foliis Staphyſagriæ æmulis quinquefariam diſſectis, floribus albicantibus, æſtate ad autumnum ter erumpentibus; quibus deffluxis adoleſcunt, ſiliquæ fabaceis minores & magis planæ, quibus ſingulis, quinta, ſenave grana intus continentur, rotunda, compreſſa, foris albida, intus ſublutea, & perquam amara.

Vires. Lupinus editur coctus, diebus ante multis maceratione in aqua ſuam dimittens amaritudinem. Lumbricos enecat illitus, aut cum melle linctus, aut cum poſca potus. Eius decoctũ alphos, achoras, ſcabies, pſoras, & vlcera maligna curat, partim digerendo, partim extergẽdo, & citra mordacitatem ſiccando: Strumas & parotidas in aceto cocti diſcutiunt, & cicatricibus colorem candidum reddunt. Propter amarorem vtcunque calefaciunt non inepte tamen in hac ſectione deſcribuntur.

Cap. XXXII.
De Hordeo.

Species. Hordeum, vt præ cæteris cerealibus vtiliſſimum, ſic notiſſimum, cuius, ſi ſationis tempus ſpectetur, duæ ſunt differentiæ; vnum dicitur *Autumnale*, cuius ſtipula, ſpica, granaq; maiora ſunt; aliud *vernum*, quod omnibus ſui partibus minus eſt. Spica vtriuſque vtrinq; vallatur ariſtis, folliculis multis, incluſo grano, oblongo, rhomboide, medulloſo.

Ad hordei familiã refertur vtraq; Zea, quam Itali *Speltam*, nonnulli *Speautram* nominant, vt & *Soucrion*, vulgo *Scourgeon*, quaſi ſuccurrens genti dictum. Necnon aliud ſegetis genus, quod multi *Zeopyrum*, alii *hordeum nudum* vocitãt; quod in Cappadocia prouenit, vt aſſerit Galenus *c.5. lib. de atten. dieta. c.1. lib. de ptiſan.* Ad ſegetem adhuc alia multa multi cerealia reducunt, vt *Olyram*, *typham*, *briſam*, *eteocrithon* & *oryzam*, quam *hordeum, diſtichum*, & *galaticum* nominant. Olim in India naſcebatur hordeum in panis eſu gratum & ſalutare, equis vero deleterium; Hoc enim oblatum equis Alexandri vt manderẽt, necabat eos primo, dein cum palea exhibitum deſiit eſſe noxiũ. Aliud naſcitur in Thracia ad Gedropolim, quod à iumentis etiam famelicis non attingitur. Cuius rei cauſam Theophraſtus tribuit malo illius odori, licet ab homine non percipiatur. Quod à cortice nudatur *exaſticum* & *cantherinum* à quibuſdam nominatur. *Zea. Spelta. Zeopyrum.*

Hordeum autem vulgare refrigerat & exſiccat, habetq; deterſiui quippiam, vnde panes hordeacei per aluum citiſſime ſubducuntur, & exiguum corpori præbent alimentum. Quod vero habet flatulenti, ait Galenus, elixatione deponit; proinde in ptiſana conficienda iubet Hippocrates, vt diutiſſime concoquatur. *Vires.*

Cap. XXXIII.
De Sumach, ſeu Rhoe.

Rhvs fruticis & fructus nomen eſt, idẽ Græcis & Latinis, ſed cũ adiuncto culinaria, vel obſoniorum, quod olim in culinis eſſet in vſu frequenti, & in obſoniis potiſſimum pro ſale vſurpata. Nunc vero medicamentaria tantum eſt, & à Mauritanis *Sumach* nominatur.

Arbuſcula eſt in locis petroſis vberius naſcens & fruticans, ad tres, quatuorve, & interdum quinq; cubitos adoleſcens, ramulis multis diſcriminata. Folia profert ex pluribus fraxini modo cohærentia, quorũ medius neruus, ſiue coſta aliquantulum

rubet, ſingula vero foliola inalbicant oblonga, lataque, & ambitu ſerrata. Flores emittit Iulio menſe candicãtes, racematim Lillacis ritu congeſtos. Fructus Autumno paruus matureſcit, cum ſemine parum lato, lentis inſtar, exiguo, ac rubente. Vocatur etiam *Rhus coriaria*, quod eius folia denſandis coriis apprime conueniant, vt & alia ſtirps, *Cotinus coriaria* ob id dicta, quæ inter Rhois differentias numeratur, ſed eius in medicina vſus.

Vires. *Rhus culinaria*, ſeu *Sumach*, cum ſit auſteræ qualitatis, multum aſtringit & deſiccat, conuenitq; dyſentericis & fluxionibus cohibendis, muliebres fluxus ſiſtit, hæmorrhoides compeſcit. Huius ſiquidem folia & fructus inſigniter aſtringunt, gradu tertio reſiccant, refrigerant ſecundo.

Cap. XXXIV.

De Myrto.

Species. Myrtvs vel ſylueſtris eſt, quę in multis regionibus calidis, ac locis incultis ſponte fruteſcit; vel domeſtica, quę cultura eget, cuius duæ agnoſcuntur ſpecies. vna dicitur minor effigie buxi, ſed foliis acutioribus vt ruſci; baccas nigras gerit, hederæ ęmulas, ac vineo ſucco grauidatas, vnde *nigra* ſæpius myrtus dicta. Propter eius gratioſum odorem, faciemque perpetuo virentem valde commendatur, ſeduloque nutritur in hortis, & fictilibus in vaſis tranſplantata in multarum ædium feneſtris ad delicias, & ornamentum cuſtoditur, nec raro proſtat Pharmacopoliorum veſtibulo.

Eſt altera minor, *alba* dicta, quæ foliis latiorib. eſt, longioribuſq;, vt mali punicę, & colore minus obſcuro, ac ex albo vireſcente, vnde cognomen. Cultura nõnunquam in arboris mediocris altitudinẽ aſſurgit, vt nos in quibuſdam hortis maritimis vidimus. Vtraq; myrtus flores promit albos, ſuaueolentes, ex quibus arte debita aqua ſtillatitia elicitur ſuauiſſime fragrãs.

Circa myrti caudices adnatum quid verrucoſum, inæquabile, ac concolor prominet, quod velut manus myrti ramos amplectitur, *Myrtidanum* à Dioſcoride *cap. 156. lib. primi* appellatum: ſed nullus nunc eius vſus, cum ab inſtitoribus nec ematur, nec adferatur, nec væneat. *Myrtidanũ.*

Eſt & alia ſylueſtris ac paruula myrtus, quæ locis ſyluoſis, ſiccis, macilentis, aeri expoſitis delectatur, quæque baccas fert nigras eſculentas & ſuaues; quas multi *vaccinia*, quaſi *baccinia* nominant; Alii aliis nominibus ad arbitriũ fictis deſignant: In Normania vulgus à colore nigro, qualis eſt Æthiopum, qui Mauri vocantur, *moreta* dictos fructus appellat. *Myrtus ſyluatica.* *Vaccinia nigra.*

Myrtus ex contrariis ſubſtantiis conſtat, vincente frigido terreno: habet & tenue quiddam calidum, ob id ex Galeno efficaciter deſiccat.

Fructus autem vt & folia vtiliter & aſſumuntur, & adhibentur, & propter qualitatem aſtringentem, ſanguinis excretiones ſiſtunt, atque alios quoſuis humores profluentes compeſcunt. Eorum decoctum ad laxatos artus, & ad oſſa fracta atque ferruminationi repugnantia valde prodeſt. Alia quoque multa commoda myrtus pollicetur, de quibus videndus Dioſcorides *c. 156. libri primi.* *Vires.*

Cap. XXXV.

De Millefolio.

Mvltæ ſtirpes à foliorum pluralitate & inciſura multiplici millefoliorum nomen aſſumunt aliquando, vt *Achillea*, *Oſyris*, & *Strathiotes aquaticus*, ſemperuiuo ſimilis, qui ſecundum Plinium in Ægypto tantum naſcitur, vt etiam *Strathiotes Chyliophyllum*, & *Myriophyllum*, de quibus diuerſis capitibus loquitur Dioſcorides.

Strathioti chyliophyllo cauliculus breuis eſt; folia pennas iuuenum auicularum imitantia, breuitate & ſcabritie ad ſylueſtre cuminum accedentia; flores vmbella denſa anethi modo fulciti, parui, candidi. Naſcitur ſecus vias in locis aratro non proſciſſis. *Chyliophillum.*

Vires. Eximii eſt vſus, inquit Dioſcorides *capit.* 103. *lib.* 4. ad vlcera vetera, recentiaq; profluentem ſanguinem & fiſtulas, vnde ruſtici *Carpentariam*, ſeu *herbam fabri lignarii*, qui vulgari idiomate, dicitur illis carpentarius, appellant. A nonnullis *militaris herba* nuncupatur.

Myriophyllum. Myriophyllo caulis vnicus eſt, tenellus, vnica è radice prodiens, innumeris foliis, tenuibus, capillaceis, fœniculo ſimilibus ſurculus flaueſcit varius, ac veluti ex induſtria ſic delineatus. In pratis & locis vdis naſcitur atque paluſtribus.

Vires. Qualitatem habet aſtringentem, exſiccatoriam & vulnerariam: vulneribus enim adhibita optime confert, ea ab inflammatione vindicando, deſiccando, & glutinando; vlceribus quoque prodeſt, & ſanguinem vndecunque fluentem ſiſtit.

CAP. XXXVI.

De Tamariſco.

TAMARIX, ſeu Tamariſcus indigne fruticis nomine donatur à multis, cũ ſæpe in proceritatem aſſurgat notabilem, atque in craſſitudinem tantam increſcat, vt ex eius trunco & ramis calices fiant, & alia vaſa lienoſis inſeruientia; Et ſi Columellę creditur, è tamariſci trũco aluei excauantur, & aqua replentur, vt ſubinde ſues bibant, ſicque lienis incremento, quo ſæpe & peſſime laborant, ſanentur.

Ramulos autem complures tamariſcus emittit, & folia circa hos frequentia, exilia, tenuia, rotunda, veluti quibuſdam lineolis transuerſis ac obliquis, ſine inciſuris in ſuperficie exaſperata: flores muſcoſos, tomentoſos, albidos, aut ex albido purpuraſcentes, quamplurimos, faſtigia ſurculorum occupantes, ac in pappos demum euolantes. Subeſt radix lignoſa, valde craſſa pro arbuſti ætate.

Species. Sunt autem Myricæ ſeu tamariſci duæ varietates; vna ſylueſtris & infrugifera, ſeu ſterilis, quæ in multis ſyluis naſcitur; altera domeſtica, ei facie & viribus finitima, quæ ſemina quædam profert.

Vires. Abſtergentis ac incidentis eſt facultatis, abſque manifeſta deſiccatione: habet quoque aſtrictionem quandam. Mirifice autem & ſpeciali proprietate confert indurato, obſtructo & imbecillo lieni, atque omnibus affectibus, qui ab humore craſſo & melancholico proficiſcuntur.

SECTIO VI.

DE FRVCTIBVS.

Stirpes eas, è quibus radices, culmi, ramuli, ligna, cortices, folia & flores Officinæ *Pharmaceuticæ compoſitiones ingrediuntur, ſuperioribus ſectionibus accurate deſcripſimus: Sequitur nunc, vt de fructibus tam eſculentis, quam medicamentoſis agamus, quibus Pharmacopolium recte non carere poteſt. In eorũm autem enarratione & examine fideli eos primum, qui dignitate, ſuauitate, vtilitate, magnitudine & vſu communi cæteris præſtant, explicabimus, cuiuſmodi ſunt Poma, ſic dicta ſecundum Varronem, quod potu, aqua nempe, dum inſeruntur, indigeant, vel potius, quod ex his potus paretur ſuauiſſimus & ſaluberrimus: Vnde non ſine ratione pomerum inuentio, quæ Græci* Mela *vocant, Libero patri tribuitur, quod ſic ex Theocrito liquet.*

Atque ſinu medio Bacchus ſua mala recondit.

CAP. I.

De Pomis.

POMORVM tam multæ ſunt varietates, vt vix queant enumerari, imo nec dicãnam cum tellus quæuis ipſa proferat, inſitione miſcellanea & mangonio varie *Species.*

immutantur: arte enim agreſtia cicurantur, acerba miteſcunt, acida dulceſcunt, pumila craſſeſcunt, rubra flaueſcunt, aut alium colorem nanciſcuntur.

Et licet vbiuis arbos pomigera, ſeu malus ferax ſit, in Normania vero non modo fœcundior eſt, ſed poma gerit præſtantiora, eſui gratiora, amicioraue, & ſaluberrimæ potioni cōficiendæ, quā Pomaceū vocant, aptiora: Cuius, vt vini variæ differentiæ comperiuntur; ſed quod ex pomis quibuſdam Coccyneis dictis, paratur, ſapore, ſuauitate & præſtantia vix generoſo vino cedit. *Pomaceum.*

Sunt vero notiſſima cuilibet gēti poma, quib. nec vlla menſa carere ſolet, nec officina, quæ eorum ſuccis vtitur ad confectionis Kermeticæ, & Syrupi regis Saboris condituram, vt etiam ipſorummet carne ad vnguenti pomati confecturam.

Generali a. pomorum nomenclatione fructus oēs opori comprehendūtur, herbaceo colore virentes, lignoſi nihil exterius habentes, vt poma *curtipendula*, *rambura*, & ſimilia. Contra vero *Acrodrya* dicuntur, quæ putamen habent exterius lignoſum, durumque, vt *piſtacia*, *nuces*, *amygdalæ*. Veniunt & pomorum nominatione *mala cotonea*, *Armeniaca*, *Perſica*, & quamplures alii ſimiles fructus.

Omnium vero præſtantiſſima ſuauiſſima & iucunde fragrātia, quæ vulgus Normanorum vocat *gulorogeria*, *paradiſiana*, *paſſipoma caluillea*, *rubeliana*, *renetea*, *curtipendula*, & alia pene innumera, quæ ob ſalubritatem & ſuauitatem odoris, saporiſq; habent hi in deliciis, etiam qui lautius viuunt.

Vires. Aliorum adhuc incredibilis apud Septētrionales datur varietas & vbertas; quæ ꝙ ſint, vel amara, vel acidiora, vel auſtera, vel dulcoacida, vel dulcoamara, in horreis poſt perfectum incrementum congeruntur, vt matureſcant, deinde molis truſatilibus contunduntur, prelo cōmittuntur, copioſus vt ſuccus exprimatur, qui in doliis reconditus, diutiſſime & incorrupte ſeruatur pro potu Normanis familiari & ſalutari, quem à colore citri, *citrum*, & corrupte *ſydrum* nominat. *Sydrum.*

Glycymela, hoc eſt, poma dulcia temperata ſunt; acida frigidiora, vt & auſtera; amara calidiora. Omnia fere aluum molliunt, ſed maxime dulcia, humorem bilioſum contemperant, atque etiam melancholicum. *Vires.*

CAP. II.

De Pyris.

PYRVS arbor à turbinata pyramidis inſtar effigie, ſic dicta, omnib. notiſſima eſt; Ea enim horti & vireta terrarum vbiq; luxuriant, fructus tamen ex eadem expetuntur auidiſſime: Pyra enim quædam adeo eſui grata ſunt, vt illis alia quæuis edulia à multis poſtponantur.

Eorum autem in colore, ſapore, magnitudine & forma tot ſunt varietates, vt enumerare nemo queat. Veteres quædam *ſuperba* cognominarunt *parua* & *ocyſſima*, quæ forte noſtri hodie *Moſchatula*, à gratioſo ſapore moſchum referente, nominant, quæ minima omnium ſunt, quina, ſenave, ſæpe plura, ab vno ortu prolixis pediculis dependentia, quæ fere omnium prima matureſcunt. *Species.*

Cōmendantur Lutetiæ & *Roſea*, à ſucco ſic nuncupata, *bicipitia*, magnitudine ſatis conſpicua, *Calloria*, *Sertelia*, *Dagobertiana*, *Fuſea*, *Bergamotia*, *Bonchriſtiana* omnium gratiſſima, in agro Turonenſi & Metenſi laudatiſſima, ac pene in tota Gallia nunc frequentiſſima.

Laudantur & quædam à magnitudine, vt quæ *liberalia* dicuntur, atque alia nonnulla craſſiora, quæ primū Rhodo aduecta ſunt, vnde *Rhodenſia* nominata, qualia forſan antiquis *cucerbitana*, aut *Pompeiana* cognomine *mammoſa*. Alia multa dantur his minora, carne firmiuſcula, quæ frequentius cocta, quam cruda manduntur, & hybernas menſas terminant.

Ex Pyris autem nunc in multis Galliæ locis

locis potio paratur, vini albi in colore, & calore ſæpius æmula. In ſapore non mul- *Pyraceum.* multum varia, quam Pyraceum nominant, quo non minus, quam mero ac vino generoſo poti ſe inebriant.

Exſiccantur ruri pyra in clybano, & ſeruantur ad Quadrageſimale tempus, ſeu Ichthyophagian: Aliquando coquuntur in defruto, ſæpe *caryophyllis* configuntur, *ſaccharo* condiuntur, & ſeruantur pro bellariis, aut obſoniis.

Vires. Pyrorum genera, aut magis aut minus aſtringentia pro ſaporis aſperitate aut dulcedine. Decocta vt grata, ſic ſalubria; Cruda ſtomacho grauia.

CAP. III.

De malo Citrio.

CITRIVM non tam dicitur *Pomum medicum* à Medo ſolo, quam à medicis dotibus, quibus pollet multis: eius enim odor, cortex, caro, pulpa, ſuccus, grana, vires habent medicas, eaſque eximias. Ipſius autem tria potiſſimum traduntur diſcri- *Species.* mina; Primum *limo*, ſeu *malum limonium* *Limonium.* dicitur, quod oblonga effigie turbinatur, &ex herbaceo colore viret; ſuccoq; turget acidiore, acerbiore, frigidiore, & cortice *Citrum.* admodum tenui, nec vt arantiorum amaro. Secundum vulgatius eſt *Citrum*, huic multum ſimile, ſed colore magis luteo nitet, cortice craſſiore, rugoſiore, & magis caperatũ, eſtque craſſius, odoratius, medicatius, antidotis conuenientius. Quod ex eodem genere prægrande eſt, melonum modo, orbiculatum, cortice calloſo, carnoſo, pollicem interdum craſſo, &ſuperfi- *Poncerium.* cie concolore, *Poncerium*, *Citroniatum*, *pomum Aſſyrium*, & *pomum Adami* vocitatur. Quæ omnia ſpecierum vulgata nomina, à citro deflexa videntur, & affinem vt habent ideam, ſic quoque qualitates.

Lima. Vt *ponceria* magnitudine, ſic *Lima* paruitate omnia mala citra ſuperant; vix n. mediocre ouum æquant, &multæ magnitudinẽ perfectam adeptæ, armeniaco malo minime ſunt craſſiores. Harum nonnullæ oblongæ ſunt, aliæ breues, ac rotundæ: omnes ſuaueolentes, cortice tenui veſtitæ, ſucco multo ſaturæ, ſapore dulco acidæ, ac palato gratiſſimæ. Vberes eximie in Italia, ac potiſſimum agro Lucenſi proueniunt.

Arbores, ex quibus colliguntur, perpe- *Citrus.* tuo virides ſunt, lauri folio, non Cedri, licet ſic viſæ aut putatæ Theophraſto, omnibuſque horis pomiferæ, aliis namque naſcentibus, aliis adultioribus, aliis matureſcentibus, aliis deciduis.

Omnia citria refrigerant, putredinẽ ar- *Vires.* cent, cor recreant, & venenis obſiſtunt: Quod mirabili hiſtoria probat Athenæus *Hiſtoria.* de duobus reis, qui cum iuſſu regis Ægyptii aſpidibus in prædam eſſent exponendi iuxta leges Ægyptias, in itinere ſinguli citrum à caupona quadam obuia, illorum vicem dolente oblatum comederunt, moxque ab iſtis ſerpentibus ferociſſimis demorſi, nihil moleſtiæ ſenſerunt: Quod admiratus iudex, cauſamque quæritans, audiuit ſingulos ſingula citria in via eſitaſſe. Poſtridie iuſſit vni dari, alteri denegari, ac denuo ad ſupplicium vtrumque deduci: Quo facto, qui comederat, nihil mali paſſus eſt, alter illato aſpidis morſu vndiq; liuidus factus confeſtim interiit.

CAP. IV.

De Aurantiis.

AVRANTIA, vulgo *aurengia*, & *aurea mala*, ab aureo colore dicta, in arbore naſcuntur, quæ parum à citria malo effigie diſtat; Idem enim color, odor, flos, vt & folia; quorum tamen pars pedunculo proxima, non æqualis eſt, vt citriæ mali, ſed veluti pinnata, & quaſi gemina, dilute virentia, odorata, & citriæ malo concoloria. Arbos ipſa parum procera eſt, ramoſa multum, perpetua fronde virens, ſingulis menſibus atque etiam diebus pomifera, aliis naſcentibus, aliis ruentibus, aliis matureſcentib. Flores gerit toto anno albos, elegãter, ſuaueolẽtes,

æſtate

æſtate fragrantiores, quorum nonnulli nodoſo pediculo adhæreſcunt, & fœcundi ſunt, alii ſteriles & enodes labuntur. Ex his *aqua Napha* vulgo dicta ſtillatur mira ſuauitate & fragrantia commendabilis, qua matronæ & delicatuli aulici vultum, & comam aſpergunt & manus abluunt. *Aqua Napha.*

Ex Hiſpania, Italia, Gallo-prouincia magna aurantiorum vbertas in alias regiones defertur, quorum nonnulla dulcia ſunt, & ingrata, vel certe guſtui non ſatis amica, alia acida, iucunda, cardiaca, & palato gratiſſima; Omnia vero rotunda, aureo colore nitentia, ſeu multum flaueſcentia, vnde mala aurea ſæpius dicta.

Vires. Quæ dulcia, temperata; quæ acida, refrigerantia; putredinem arcentia, venenis reſiſtentia, corroborantia: cortex vero acer & amarus, & calidus eſt, & propter odorem gratioſum intinctibus gratioſus & expetitus: *ſacharo* conditus oris commendat halitum.

CAP. V.

De granatis.

ARBOR punica, *granata* vulgo dicta, vt & fructus, *malum granatum*, à granorum, quib. farctum eſt, innumera multitudine, vel forſan à regione Granata, vbi fruticat vberrime: aere calido delectatur, & ſolo minime aquoſo: folia gerit myrthea, & ſingulis annis caduca; florem puniceum, oblongum, aſpectu iucundum, & effigiem calathi referentem; *Balauſtium* vulgus nominat, licet id nominis ad ſylueſtrem, Dioſcoride iudice, potius queat deduci.

Species. Duæ porro ſunt mali punicæ differentiæ; vna ſylueſtris, quæ florem quidem gerit, ſed infructuoſum, quem ſcilicet pomum conſequitur nullum; Altera domeſtica, cuius tres ſtatuuntur ſpecies; vna quę poma fert acida: altera, quæ dulcia, tertia, quæ vinoſa ac dulco acida. Omnia ex rotundo ſunt anguloſa, craſſa granis innumeris, anguloſis, ſucco multo immerſis prægnantia.

Cortex vocatur *mali corium*, cuius color ex viridi flaueſcit, inſtar vitrioli, cuius particeps perhibetur à Spagyricis, à nonnullis *Sidion* nominatur. Flos oblongus, purpureus, pulcherrimus, veluti Cytinum referens, quem vna cum floſculis ex eo erumpentibus *Balauſtium* Plinius appellat.

Qualitatem habet totum granatum aſtrictoriam & refrigeratoriam: ſed præſtantiores ſuccus facultates habet, vt qui præter cætera, cor recreat, feruoribus ſtomachi auxiliatur, & choleræ morbo prodeſt. Dulcia tamen, quæ *Apyrena* vocantur aliquando, ſtomacho inutilia credun-tur. *Vires.*

CAP. VI.

De malo Cotoneo.

CITONIA mala ex arbore prodeunt, quam à M. Catone *Cotoneam*, quaſi *Catoneam*, nonnulli dixerunt, & ſcripſerunt; Antè tamen longe à Græcis *Cydonia*, à Cydone, Cretæ oppido, vnde primum fuit aduecta, nomen habuit. Libentius crederem, nomen hoc aſciuiſſe à cortice tomentoſo, & fere bombacem, quem vulgus cotonem vocat, referente; Tenui enim lanugine tanquam Cotone poma dicta videntur induta. *Vnde dicatur.*

Eſt autem humilis arbos, ex qua excerpuntur, ſæpiuſque tantum inſtar fruticis aſſurgens: Cortice induitur aſperulo, hinc inde hiulco, & quaſdam veluti ſquamas producente: ramos emittit multos, breues, tortuoſos, cineritios, folia ſubrotunda, mucronata, ſuperne viridia, inferne albicantia, mollia, lanuginoſa; flores albos, nonnihil purpuraſcentes, quinquefolios: fructus craſſos, aureo colore flaueſcentes, tomentoſos, odoratos, halitu quibuſdam iucundo, aliis ingrato fragrantes: ſapor omnibus idem, interior caro lutea; *Deſcriptio.*

ſuccus

fructus auſterus; Semen vt reliquis pomis membranis incluſum: & tanquam in capſulis reconditum.

Vbiuis ferax eſt cotonea malus, ſed maxime in regionibus calidis, atque locis cultis, & hortorum ſepimentis, in quibus pomis pluribus, aureis, melinis, fœta cernitur. Eorum quædam rotũdiora ſunt, breuiora, minora, & pomorum vulgarium figuram magis referentia, abſolute *Cotonea* dicta; alia maiora, craſſiora, longiora, turbinata, & pyris ſimilia, vulgus *Coignacea* vocat, quæ cæteris bonitate poſtponuntur. *Species.*

Quædam inſuper candidiora, alia ſtruthea, omnia tamen magis lutea, & fere aurea, vnde & *Chryſomela* dicuntur. Quotquot autem, tenui lanugine pubeſcunt, & odore fragranti quibuſdam feriunt caput.

Ex his parantur medicamenta multa Euſtomachica, vt *Myua, Citoniatum, Syrupi*, quorum in menſis tam ſanorum, quam ægrotorum frequens eſt vſus.

Crudorum porro citoniorum vix vllus eſt eſus; Cocta palato gratiora, & naturæ amiciora: ventriculum enim roborant, vomitum ſedant, alui fluores reprimunt, Dyſentericis & Cœliacis conferunt, & his, qui vel ſanguinem ſpuunt, vel fluorem menſium aut hæmorrhoidum immoderatiorem perpetiuntur. *Vires.*

CAP. VII.
De Meſpilis.

MESPILVM pomum quoddam rotundum, primum viride, durum, & nonnihil hiſpidum, dein rufum, ac molle, dum maturuit, *Tigranum* quibuſdam dictum, Galeno *Tricoccum*, quaſi *trioſſum*, quod tria intus grana quaſi lapidea, aut oſſicula ſeminis loco contineat, aliquando tamen quatuor, & ſæpe quinque reperiuntur pro numero vnguicularum ex margine vmbilici multum patuli exeuntium. Ante maturitatem tam acerbus eſt fructus hic, vt à quopiã deglutiri non queat, Maturũ, & gratũ; & vltima menſa ſalutare.

Arbor, ex qua decerpitur, *Neſſierus* vulgo dicta, duplici differentia notatur, vna ſylueſtris eſt, ſpinoſa, in ſyluis, dumetis & viuis ſepibus ſponte naſcens, quæ poma gerit parua, oblonga, per initia acerbiſſima, poſt maturitatem parum grata, *Aronia* Dioſcorid. vocat. Altera domeſtica cultu & inſitione talis. Poma, quæ profert, craſſiora, magis plena, vtcunque compreſſa, rotunda, altera parte ſæpe hiulca. Vtraque tortuoſa, rigida: hæc tamen ſpinis minus horret, *Setania* Dioſcoridi, *Satanea* Theophraſto dicta. *Species.*

Mali vulgaris aſſurgit magnitudine, ramis in gyrum comoſis, & nonnihil aculeatis: foliis promiſſis, latiuſculis; floribus albis; quinq; foliis, quibus poma ſuccedunt meſpila dicta, magnitudine mediocria: vmbilico lato, quinis vnguiculis folioſis diſcreto: carne albida, auſteraq;, quæ dum matureſcit, rufeſcit, dulceſcit.

Meſpila immatura acerba multum ſunt, & aſtrictoria; eorum tamen puluis ex Ant Muſa, lapillos in renibus comminuit & excludit. Maxime vero id præſtare creduntur eorum oſſicula trita & aſſumpta. Ad fluorem alui cohibendum, & partes roborandas commendantur. *Vires.*

CAP. VIII.
De Sorbis.

SORBA parua poma ſunt, qualitate meſpilis affinia, forma & magnitudine multum non diſſimilia: vtraque enim initio viridia, dura acerba, eſui inepta; Per maturitatem rufa, mollia, palato ingrata, & ſucco vinoſo turgidula.

Sunt vero ſecundum Plinium quatuor ſorborum diſcrimina, quædam vulgatiora, & pyrorum inſtar turbinata, quæ *Cormas* ruſtici nominant; alia rotundiora malorum modo; quædam oliuarum ritu oblonga: alia *torminoſa* dicta. Dioſcorides Pyroformium ſeu vulgarium tantum meminit, quæ ſcilicet ex ſorbo ſeu Cormiero vulgari Autumno decerpuntur. *Species.*

Eſt autem Sorbus arbor prægrãdis, cau-

dice recto, cortice læui, colore cineritio, foliis ex pluribus compactis, lateribus pediculi prolixioris cohærētibus, fraxini, vel potius Orni æmulis, floribus candidis, minutis racematim congeſtis; quibus caducis fructus ſuccedunt turbinati, primum virides, dein flaueſcentes, atque perfecti maturi, rufi, & molles. Quæ fructus oliuarum effigie profert, Torminalis, atque etiam Ornus ſorbi ſylueſtres creduntur.

Vires. Vniuerſum Sorborum genus acerbum eſt, & aſtrictorium: ob id Dyſenteriæ, & fluxionibus omnibus ſiſtendis conuenit. Vulgaria autem ex vſu ſunt frequentiore; vomitiones reprimunt, ſanguinis eruptiones compeſcunt, & partes roborant. Ex his maturis, torculari commiſſis & expreſſis, vinum quoddam pallidulum paratur, pyraceo vicinum, quo plebecula in regionibus multis vtitur.

CAP. IX.

De Cornis.

Quid. CORNA fructus ſunt oblongi, phaſeolorum magnitudine, non tamen plani, ſed rotundi, rubelli, nucleo intus, oſſeo, albido, duro prægnantes, ſapore auſtero cum quadam aciditate. Colliguntur ex arbore non multum procera, ſcabro veſtita cortice, foliis læuibus, latis, mucronatis, Venoſis, Euonymo ſimilibus. Prima ferme omnium floret, fructus æſtate virides gerit, autumno cornos rubentes dat, montes & valles diligit, & ſæpe citra culturam naſcitur. Habetur tamen in hortis multis, vt ſint promptius ad manum fructus pro facienda medicina.

Fœminicornus. Cornus thelycronia. Eſt alia cornus *thelycronia* Theophraſto, quaſi *fœminicornus* dicta, quæ caudice fungoſo ſeſe effert, & baccas fert Autumno matureſcentes, perquam acerbas, multum inſuaues, & cunctis animantibus inguſtabiles.

Nodos autem cornus omnis omnes habet per interualla geminos, & inuicem reſpondentes, vt in vite & vitice, corticem ex pallido flaueſcentem: maris autem lignum adeo ſolidum eſt, vt duritie cornibus ferme reſpondeat, eiuſque baccæ ſucco cruento, auſtero, & aliquantum acido prægnantes turgent.

Vires. Corna refrigerant, deſiccant, aſtringunt; Ob id vtiliter contra alui profluuia, menſium & hæmorrhoidum immoderatiorem fluxum dantur.

CAP. X.

De Prunis.

PRVNORVM varietates nec lubet, nec licet perſequi, cum liceat aptius ex rei ruſticæ & hortenſis ſcriptoribus, quam noſtris commentariolis illorum differentias omnes perquirere, quæ fere ſunt inexplicabiles, ac innumeræ, inſitione, mangonio, & arte ſic redditæ. Eorum enim (ſi colorem ſpectemus) alia colore perfunduntur herbaceo, alia albo, alia eburneo; quædam luteo, aut ex albo flaueſcente, aut purpureo: alia nigro aut violaceo, alia variegato, alia rubeo. *Species.*

Diſtinctio quoq; eorum ſumitur à magnitudine, figura, ſapore & loco: quædam enim vel parua, aut magna, aut mediocria: alia rotunda, ouata, oblonga: nonnulla acida, dulcia, auſtera, vel dulcoacida, vel alterius miſtæ qualitatis. A loco commendantur *Damaſcena*, deinde *Brignolenſia*, tum *Rhemenſia* & *Turonenſia*. In prædiis tamen noſtris nunc habemus præſtantiſſima & ſuauiſſima, quæ vulgus *Pardigonia* vocat, vt & *Imperialia* dicta, necnon *Damaſcena rubella*, nigra & violacea, & quæ *Datta*, nominant: quæ omnia menſas etiam lautiores nobilitant, & officinas locuplětant. *Prunidactyla.*

Colliguntur ex pruno arbore omnibus notiſſima, quod paſſim vbique & ſponte naſcatur, præſertim ſylueſtris, quæ licet admodum pumila ſit, & fructus parum ſuaues ferat, cultu tamen & inſertione plurimum immutatur: nam in proceram arborem abit, & pruna quotannis dat ſuauiſſima colono. Sed longius in rei notiſſimæ dilucidatione immorari nefas.

Pruna

Κοκκυμηλα. Pruna Græcis *Coccymela*, Siculis *Brabyla* dicta, humectant, refrigerant, emolliũt, & ventrem lubricant; Ex Damaſcenis præſertim nigris elicitur pulpa ad *Diapruni* confectionem. Siccantur in furno pruna ad Ichthyophagiam, & medicinam, & ſaccharo condiuntur ad merendam.

Vires.

Cap. XI.

De malis Armeniacis.

ARMENIACA mala ob odoris gratiam & ſaporis dulcedinem plurimum arrident, & magnatum lautiores menſas tam cruda, quam *ſaccharo* condita nobilitant: eorum enim in halitu gratioſo, & guſtu iucundo ſuauitas etiam ſaturos ad ſe inuitat & allicit. Quidam ad Perſicorũ, alii ad prunorum genera referunt, verum inter vtraque media videntur eſſe, efficitq; Iuniorum ſedulitas, vt pruna quædam habeamus, quæ nunc pruna *bricioccia*; quæ ſcilicet in ſapore, forma, magnitudine, partim *pruna*, partim *abricoccia* referunt, nominentur. Ab antiquis autem *mala Armeniaca* tantum vocabantur, poſtea Galenus *pracoccia* nominauit; nunc vero recentiores paucis literis mutatis *abricoccia* dicunt.

Leguntur ex arbore magnitudinis moderatæ, pyro videlicet minore, & Perſica maiore: duriore, durabiliore. Caudicem emittit craſſiſſimum, ramos multos, non vt Perſica prolixos, ſed breuiores & craſſiores; folia lata & mucronata pyri modo; flores albos, primo Vere erumpentes, ante foliorum exortum; fructus rotundos Perſicis ſimiles, colore foris & intus luteo, carne multa, ſucculenta; palato grata.

Vires. Abricoccia humida cenſentur ordine ſecundo, frigida primo, vel potius temperata, vt dulcia omnia. Aluum lubricam efficiunt, & cito corrumpuntur in corpore infirmo, maxime ſi immoderata quantitate ingerantur. Eorum autem nullus in Medicina celebratur vſus.

***

Cap. XII.

De Perſicis.

PERSICA, ſeu Perſea arbor eſt plurimis Galliæ regionibus notiſſima & frequẽtiſſima, qua ſcilicet omnia pene vineta cõſita ſunt. In mediocrem proceritatem aſſurgit, ramos emittens longos, fragiles, foliis raris, ſalignis fere ſimilibus, ambitu ſerratis, guſtu amaris & aroma vtcunq; redolentibus, indutos: flores, amygdalinis finitimos, ſed dilute purpuraſcentes.

Arborem hanc, inquit Dioſcorides *cap.* 146. *lib.* 1. prodiderũt aliqui, in Perſide exitioſam eſſe: tranſlatamque in Ægyptum, mutata natura innocuam, & in cibos receptam. Quod confirmatur etiam à Galeno *lib. de cauſ. ſymptom.* Eorum tamen opinioni refragatur Mathiolus *c.* 1. *lib.* 3. ſed coniecturis adeo leuibus, vt tantorum virorum authoritatem infirmare non queat, nedum improbare.

Poma autẽ profert abunde, albida pube obducta, ſublutea, ſucculenta carne turgidula, & velut cruore quodam foris & intus variegata, aliquando prorſus lutea. Corticis externus color internam carnis tincturam oſtendit, rubellus rubellam, luteus luteam, variegatus variegatam.

Poma hæc rotunda quidem ſunt, ſed quę altera parte parum depreſſa cuiuſdam rimæ figuram oſtentant. Succus eorum Galeni iudicio *cap.* 19. *lib.* 2. *de aliment facult.* prauus eſt, vt etiam caro, quia facile corrumpitur: propterea ſyrupus, ex ſucco paratus, quibuſdam vſitatiſſimus, nullo encomio commendandus, ſed negligendus.

Mala Perſica frigida & humida perhibentur receſſu ſecundo, ſuccumque exhibent cito corruptibilem, & peſſime menſa vltima ſumuntur: ante alios cibos ſumpta, minus mala. Vires.

Eorum nuclei calidi & ſicci ſunt, aperiunt, incidunt, extergunt, aduerſus iecoris & lienis infarctus conferunt.

Folia amara ſunt, calefacientia, inci-

dentia, & viſcerum obſtructiones tollentia, aluum ſubducentia, & bilem mouentia.

Ex floribus paratur ſyrupus hydragogus, & vermibus enecandis conuenientiſſimus.

Cap. XIII.

De Ceraſis.

Species. CERASORVM multæ ſunt varietates: alia enim ſunt ſylueſtria, eaque parua, longipendula, primum viridia, dein rubra, & vbi maturuerint, nigra, Gallis *Meriſia* dicta, quaſi *amara*: Alia domeſtica, multo craſſiora, quorum alia rubra, alia nigra, alia alba, quædam alborubea. Omnium minima, præcociſſima, ingratiſſima ſunt *meriſia*, quibuſdam ſylueſtria ceraſa dicta, quorum nonnulla plane rubra, alia nigerrima. Hæc ſequuntur alia maiora, fugacia, dulciſſima, tenerrima, & adeo poſt maturitatem mollia, vt geſtatum non tolerent, *Guignea* vulgo dicta, inter quæ alia nigerrima, & craſſa, turbinatione pomi figura, *Actia* veteribus & *Iuliana* nuncupata; alia obſcure, alia dilute rubra.

In dulcedine principatũ obtinent *Duracina*, quibuſdam *Pliniana*, Francis *Bigarrella* dicta, omnium duriſſima etiam matura, dulciſſima, palato iucundiſſima, vt quæ adhuc formam cordis, vel parui cuiuſdam ſcroti veruecini referunt. In ſalubritate reliqua ſuperant *Aproniana*, quæ valde rubra ſunt, acidula & eſui valde grata.

Quædam adhuc ſuauiter & ſalubriter eduntur perfecte matura, craſſiſſima, rotũda, obſcure rubentia, *Agriota* nominata. Sunt quædam acidula, alia auſtera; illa *amarena*, hæc *Merona* cognominantur. Omnia ceraſa, bigarellis exceptis, ſucco multo prægnantia videmus, inter quæ, nigra aut obſcure rubra, tenera ſunt, & ſuo cruore contrectantium manus inficiunt.

Vires. *Ceraſa corpori ſuccum laudabilem ſuppeditant*: ſtomacho ęſtuanti conducunt, ven-*Hoc multi* trem ſubducunt; *febricitantibus vtilia negant. ſunt*, humorem bilioſum contemperant, & *iecoris infarctus tollunt*; quædam tamen hos effectus inſignius, alia ſegnius pollicentur.

Cap. XIV.

De Moris.

DVÆ ſunt Mori ſpecies; vna dicitur *nigra*, quæ fructus nigros; altera *alba*, quę albos profert: vtraque procera eſt, radicibus flauis, caudicibus craſſis, corticibus ſcabris, ac frondibus alni, longis, latis, iuxta margines ſerratis, quibus bombices veſcuntur. *Præſtantiſſimum vero ſericum nent, cum albæ Mori foliis aluntur, vt quæ illis ſint gratiora, & materiam ſuppeditent ſericeis filis ducendis largiorem & aptiorem.* *Species.*

Fructus mori nigræ, quos *Mora Celſi* vulgus Pharmacopœorum vocat, ſuaues ſunt, & ſæpe menſis apponuntur, ex eorumque ſucco & Syrupus & Rob conficitur, huius tamen vſus fere nunc exoleuit.

Qui vero in alba moro naſcitur fructus, quaſi fatue dulcis eſt, admodum ingratus, & ad alendum ineptus, ita vt arboris præſtantia, non tam ex fructu, quam frondibus perquirenda, quibus dicti vermes educati ſericeum vellus præſtantiſſimum ſuggerunt.

Porro domeſticarum arborum nouiſſima morus germinat, vt menſe Maio, cum ſcilicet hyemis plane deſiit rigiditas: fructus fert Iulio & Auguſto, oblongos, è granis compactos, moris in rubo naſcentibus, finitimos, ſed longiores, craſſiores, maiores, initio virides per maturitatem purpuraſcentes, poſtremo nigricantes, rubente ſucco prægnantes.

Mora immatura refrigerant, & ſiccant ordine propemodum tertio, & valenter aſtringunt, atq; ad oris & faucium inflammationes conducunt, ait Dioſcorides *cap.* 18. *lib.* 1. Matura vero humectant, ac parum refrigerant; aduerſus ſitim valent, appetentiam proſtratam reuocant, ventriculo *Vires.*

non

non aduerſantur : parciſſime autem corpus nutriunt.

CAP. XV.

De Moris ſylueſtrib. & Idæis.

Species. RVBVS vel ſylueſtris eſt, ſpinis horridus, βάτος Græce dictus, & corrupte, *batinus*; vel domeſticus, & veluti cicuratus, qui quod in Ida monte fœcundius luxuriet, *Idæus* nominatur: cuius, vt illius duæ agnoſcuntur differentiæ; vnus fructu rubro, alter albeſcente, ſed vtriuſque ſylueſtris fructus primum viret, dein rubet, tandem nigricat.

In dumetis, agrorum marginibus, & locis incultis feraciſſimo prouentu, & agricolis importuno naſcitur rubus, ſurculis prolixioribus, lentis, obſequioſis, vireſcentibus, nonnunquam quadrangulis, maxime antiquioribus, intus medulloſis, foris aculeis minacibus, ſpinoſis: foliis ex pluribus cohærentibus, per ambitum inciſis, ſuperne virentibus, inferne candicantibus, aſperis & ſecundum coſtarum longitudinem ſpinoſis: floribus albis in ſurculorum ſummitatibus digeſtis, quos fructus ſequuntur, officinis *Mora bati*, & *batina* dicti.

Rubus Idæus. Rubus Idæus per ſe conſiſtit, rectaque aſſurgit ad hominis interdum proceritatem, ſurculis medulloſis exterius paruulis ſpinis, non multum horrentibus, exaſperatis, foliis, & floribus ſylueſtri ſimilibus, nec non fructibus, ſed vel rubeis, vel pallidis, acinoſis, eſui atque olfactui pergratis. Noſtrates *Frambœſias* nominant, ab odoris, vt arbitror, fragrantia, quam mandendo ori repræſentant, & illud præ cæteris vinum laudatur, quod *frambœſiam* olere dicitur.

Vires. Mora ſylueſtria vim habent aſtringentem & domeſticis vicinam: manducata enim oris & tonſillarum inflammationes reprimunt, & fluores alui cohibent. *Idæa* ſimiles quoque facultates poſſident, ſed infirmiores, & ad eſum, quam vſum medicum, aptiores.

CAP. XVI.

De Sebeſten, ſeu Myxis.

SEBESTEN, ſeu Myxa, vel myxaria ſunt fructus, in Syria & Ægypto naſcentes, ex arbore eiuſdem nominis, ſatis procera, pruno valde ſimili; cortex caudici albicat, ramis viret, qui foliis induuntur ſubrotundis, ac firmis & amplis; flores albidi racematim, aut potius in vmbellis laxioribus cohærent: quibus caducis ſuboriuntur fructus parui s prunis ſimiles, qui maturitatem adepti ex atro vireſcunt, intuſq; nucleum durum, & quaſi oſſeum, ac triangularem continent.

Myxa ſeu *ſebeſten*, vt officinæ loquuntur, matura leguntur, inſolantur, & in rugas paſſularum, aut prunorum modo contracta ſeruantur. In Italia olim rariſſima erant, & peregrina, nunc vberrimo prouentu in illius hortis naſcuntur.

Ventrem molliunt, vt pruna, danturq; vtiliter febrientibus, tuſſientibus, & linguæ aſperitati: vrinæ item difficultati & ardoribus: Sitim quoque contemperant in linctu, aut alio quouis modo ſumpta, & ventris tineas enecant & pellunt. *Vires.*

CAP. XVII.

De iuiubis.

IVIVBÆ *zizipha* & *zinzipha* Græcis dictæ, naſcuntur in Syria, & nunc in multis Italiæ & Narbonenſis agri locis ex arbore puſilla rhamni non multum diſſimili, ſurculis præduris, ſpinoſis, folioſis, floribus muſcoſis. Caudex ei contortus eſt, ſcaber ac rimoſus: rami tenues, longi, obſequioſi, duri tamen & virgultarum geniſtæ ritu protenſi: folia duriuſcula, oblonga, Clematidis æmula, ex interuallis longioribus alterno ordine diſpoſita: iuxta quæ muſcoſi ac palliduli flores parui emicant;

cant; poſt quorum occaſum accedunt baccæ oblongæ, ceraſorum magnitudine, carnoſæ, tenellæ, cortice tamen membranoſo, ac duro veſtitæ, quas Galenus Serica vocat.

Fructus hi luteoli ſunt, vel ex luteo purpuraſcentes, oliuarum mediocrium figura & magnitudine, dulces, carne multa, vinoſa, & nucleo parua, foris rufo turgiduli, qui maturitatem adepti, leguntur, ſiccantur, in rugas contrahuntur, & ſeruātur.

De eorum qualitatibus & ſalubritate non inter Græcos & Arabes omnes conſtat: Galenus enim ſtomacho inutiles eſſe, imbecillime nutrire, & difficile concoqui ſcripſit: Arabes vero ad vſus varios accommodant & commēdant; in quos licet paulo acerbius inſultet Fuchſius, contendatq; iuiubarum vſum inutilem eſſe, ab Actuario tamen, Græco Nic. Alexandrino, & à Dogmaticis omnibus, atque his, qui certa experientia ſalutares norunt earum effectus, celebrantur.

Vires. Valent plurimum ad tuſſim, difficultatem ſpirandi, arteriæ aſperitatem, humores concoquendos & expuendos, & ad vitia pulmonis & thoracis multa. Renibus quoque proſunt, ardori vrinæ, & veſicæ dolori.

Cap. XVIII.

De Ficubus.

Ficvs vbique locorum viret, ſed in frigidis vel ſterileſcit, vel groſſus inutiles gerit, ac paruos & inſuaues fructus, qui nunquam matureſcunt: In calidis vberrime, biſq; fruticat, verna fœtura & autumnali. Arbor eſt moderatæ magnitudinis, non omnino recto caudice aſſurgens, nec cortice læui, ſed aſperiuſculo, præſertim cum adoleuit. Lignum ei album eſt, molle medulloſum, album: folia ampla in quinque partes diſterminata, & totidem angulis conſpicua, aſpera, dura, obſcure viridantia: fructus ſine præuio flore, aut progreſſis Iulis, iuxta foliorum exortum erumpunt, initio paruuli, tēpore maiores, forma turbinata, colore primum virides, dein vel albeſcentes, vel ſubrubentes pro peculiari natura: nam vt ficus aliæ aliis præcociores ſunt & ſuauiores, ſic vel albidiores, vel magis rubeſcentes, aut nigricantes. Omnes vero molles ſunt, medulloſæ, granulis innumeris grauidatæ. Ex his immaturis, foliorum pediculis & cortice tenello vulneratis, lacteus quidam ſuccus effluit acer & amarus.

Præter dictam altera eſt pumila ficus, illi ſi proceritatē exceperis, ſimillima, quæ in locis apricis, & ſoli expoſitis, atque interdū in regionib. ſeptemtrionalib. fouetur. *Ficus pumila.*

His adhuc effigie reſpondet quædam ſylueſtris infœcunda, & vix ad vſus quoſdā medicos commendabiles expetita. *Ficus ſylueſtris.*

Eſt & *ficus Indica*, quam nonnulli *Opuntiam* Plinii putant, quæ ſine caudice, & ramis adoleſcit, totaq; planta nil niſi folia; verum quos habeat in medicina vſus, nondum licuit experiri. *Ficus Indica planta folia eſt.*

Vires. Ficus omnium laudatiſſimæ Maſſilienſes, quæ dactylorum inopia ſubſtitui poſſunt: mediocriter calefaciunt & nutriunt, & aluum molliunt, ſed ſanguinem valde laudabilem non gignunt: attenuant, leniunt, concoquunt, maturant, aſperæ arteriæ, pulmonibus, renibus, veſicæ conueniunt. Ficus reſiccata *Carica* dicitur, Græcis ἰσχάς, qua voce etiam *apios* Matthiolo deſignatur. Frondes noſtratis ficus hæmorrhoidibus ciendis proſunt, ſi podex his cōfricetur. Ex *ficubus, ruta & nucibus* fit Mithridatis antidotus tantopere decantata, cuius compoſitionem dedimus in rutæ hiſtoria. Aliæ quamplures ficuum vtilitates narrantur, quas breuitatis gratia ſubticeo; in his enim recenſendis multus eſt Dioſcorides, *cap.* 183. *&* 184. *lib.* 1.

Cap. XIX.

De Dactylis.

Dactyli ſunt fructus Palmæ in Ægypto, Creta, & Iudæa naſcentis, qui vbi matu-

Dactyli optimi qui. maturuerint, à Dioſcoride & Galeno Phœnicobalani vocantur. Valde probantur è Iudæa allati, magni, flaueſcentes, parum rugoſi, molliuſculi, pleni tamē carne mulmulta, intus ſubdura, ad nucleum candicante, ad corticem rubeſcente, ſapore vinoſo, & qui concuſſi nihil aut parum ſonāt: Deteriores ſunt flaccidi, duri, excarnes.

Species. Eſt autem non parua, Galeno *lib. 1. de alim. facult.* iudice, in palmulis differentia; aliæ namque, ait, ſiccæ ſunt, & adſtringentes, vt Ægyptiæ; aliæ molles, humidæ, dulces, vt quæ *Caryota* nuncupantur. Hæ autem præſtantiſſimæ naſcuntur in Syria, Paleſtina, & Hierechunte, & multis orientis populis, quib. cibos potuſq; ſuppeditant.

Palma truncus craſſus, teres & altiſſimus, exterius denſis, gradatiſq; pollicibus ſcaber & ſalebroſus, quorum inæqualitate regionum orientalium ruſtici facile ſine alio adiuto, ad cacumen arboris ſcandunt: folia arundinacea, longa, latiuſcula, acuminata, ſimul ab vno exortu ſecundum rami longitudinem multa. Fructus in ſummitate gerit multos, quaſi racematim, ſed pediculis longioribus cohærentes; quorū genera quamplurima traduntur, ſed maxime commendantur. Muſtei ac ſucco multo pingui vinoſo prægnantes, cuiuſmodi ſunt, qui in Iudæa naſcuntur, necnon in Hierechunte, Syriæ Paleſtinæ oppido. Iudicio Galeni omnium dulciſſimi, colore rufi, aut lutei, neque amplitudine, neque exilitate inſignes: Mali virides, exucci, & inſuaues.

Vires. De Palmæ & eius fructus qualitate ſic cenſet Galenus *libr. 8. ſimpl. Phœnix*, inquit, *arbor, palma dicta, aſtrictoria facultatis omnibus ſui partibus eſt particeps: nam ramorum ſuccus auſterus, ex aquea ſubſtantia, tepida, terrea, & frigida conſtans.*

At fructus, præſertim dulcis, non paucam obtinet caliditatem, ſtomacho & thoraci proſunt, nutrimentum laudabile ſuggerunt, & ſunt gentibus multis pro cibo.

CAP. XX.

De oliuis.

OLIVAS & pinguem earum ſuccū, quē oleum nominant, ad rem eſcariā pertinere nemo neſcit: magnatum n. menſas oliuæ ad appetitum excitandum opulentant; oleum vero non tantum ad acetaria conficienda, piſces frigendos, aliaque edulia multa paranda, ſed etiam ad vnguētorum & emplaſtrorum confectiones vſurpatur.

Sunt autem oliuæ fructus arboris, magnitudinis moderatæ, quam Oliuerum Galli, Oleam Latini nominant, quæ caudice internum prægrandi aſſurgit, maxime ſatiua; nam ſylueſtris ſemper humilior eſt, ramis multis in latum diffuſis, foliis oblongis, parum latis, duris, ex pallido viridantibus, ſalicis æmulis: floribus albis, racemoſis, quos baccæ, ſeu fructus conſequuntur, oliuæ nempe oblongæ, multa carne & pingui ſucco turgidæ, nucleo intus duro, initio virentes, poſtea nigricantes. Ab arbore fructus, à fructu ſucci denominatio efficit, vt oliua ex olea, & ex oliuis oleum dicatur.

Gaudet arbos ipſa in locis ſiccis & argilloſis, atque regionibus calidis, vt Hiſpania, Italia, & Gallo prouincia; feruidum enim ſqualidumq; tractum & ſtatum cœli libenter amplectitur; In ſeptemtrionalibus agris vix vireſcit, aut ſterileſcit, aut cito tabeſcit.

Oliuas nigreſcere incipientes, & maturas Græci δρυπετας, Galli *druppas* appellāt: Sale ac muria conditæ ἁλμαδες & κολυμβάδες illis dicuntur. Ex maturis oleum ſimpliciter dictum, quod & ſapore & odore multū ſuaue eſt, ex immaturis, *omphacinū* elicitur. Hæc autem vberius tractanda rei ruſticæ ſcriptoribus committuntur.

Oliuæ immaturæ vim habent aſtrictoriam; maturæ qualitatem temperatam: *Vires.* Conditæ delectabili ſuauitate palatum recreant, & appetitum excitant, humentem

nimis,

nimis ventriculum reſiccant & roborant, ſed parum nutriunt, nec ſanguinem laudabilem gignunt. De oleo & eius qualitatibus alibi fuſius egimus.

CAP. XXI.

De vuis acerbis & paſſulis.

VITIS nomen multis ſtirpibus inditum, viniferis tantum proprie congruit, viburnum enim, ſigillum beatæ Mariæ, & aliæ ſimiles plantæ, quæ in altum ſurrectæ, alias, vt ſtent, amplexantur, falſo id nominis ſibi vendicant. Proprie ſiquidem *vitis* dicitur; quæ vinifera eſt, eaque domeſtica, cuius multæ ſunt varietates, tum à ſapore, magnitudine, colore, tum à ſoli & cœli conditione ſumptæ.

Species. Generali acceptione, vitis quidem omnis vel alba, vel nigra dicitur; cum tamē aliæ quædam inueniantur variegatæ, ſeu coloris mixti, quæ nec albæ, nec nigræ, ſed potius ſubrubræ, aut flaueſcentes comperiantur. Racemos, aut vinum ex his expreſſum intelligo, quod nec abſolute album, aut rubrum, aut nigrum eſt, ſed colore mixtum; cuiuſmodi ſunt vina multa, quæ licet alba vocitentur, magis tamen flaua ſunt, aut rufa, aut gylua, aut obſcura, pro vuarum expreſſarum varietate, aut vario colore.

Porro vt omnes racemi maturi dulces ſunt, ſic immaturi agreſtes, acerbi & inſuaues, vnde ex vua qualibet immatura, *Omphacium* expreſſaque *omphacium* haberi poteſt; ſed ex ea potiſſimum petitur, qua etiam matura, vinum expreſſum acidum eſt, & minus ſuaue, cuius videlicet palmites craſſiores longioreſve ſunt, & ad topiariorum pergulas & fornices deduci ſolent, vuaſq; acerbas & racemos craſſiores proferunt, ex quibus tuſis ſuccus exprimitur, tum ad *omphacium*, tum ad *ſyrupum de agreſta* cōficiendum, qui propterea Syrupus de Agreſta nominatur.

Paſſula *Paſſulæ* autem ſunt fructus maturi vitis viniferæ, ſic dictæ, quod aridæ & rugoſæ ſint, & vim caloris exſiccandis expertæ, vnde & paſſæ ſæpius nominantur. A dulcedine quoque, quam calore adipiſcuntur, id nominis ſortiri queunt, vt *vinū paſſum*, ſeu *γλυκύ*, id eſt, *dulce. Sunt* enim *vuæ paſſæ omnes ardore ſolis ſiccatæ, dulces.* Noſtrates, quæ in clibano ſiccantur, dulcoacidæ ſunt. *quid & vnde dicantur.*

Sunt vero paſſarum, quæ tum ad popinam, tum ad pharmaciam trahuntur, tres differentiæ; maiores ſeu Damaſcenæ; minores, ſeu Corinthiacæ, & mediæ ſeu noſtrates. *Species paſſularum.*

Omnes vero calidæ ſunt primo gradu, ſeu temperatæ, admodum tamen aſtrictoriæ, ſi cum acinis edantur: Sic enim dyſentericis proſunt. Vuæ autem acerbæ ſeu agreſtæ refrigerant, & adſtringunt. *Vires.*

CAP. XXII.

De Ribes, & vua criſpa.

RIBES ſeu *Ribeſium* fronticoſa ſtirps eſt, nullis plane ſpinis horrida, multos ramos parum ſurrectos, ſed tortuoſos & inflexos emittens, ac frondes vitis æmulas, ſed minores, & fructus vuæ modo congeſtos, paruulos, rotundos, rubentes, ſapore acidos.

Groſſula, ſiue *groſſella rubra* vulgus nominat, Maurirani *Riben*, à quibus officinæ ſuum Ribes fecerunt.

Huius fruticis duæ tantum à rei botanicæ ſcriptoribus traduntur differentiæ; alter fructu rubro, propter virium præſtantiam commendatus; alter nigro, qui vix in vſum medicum recipitur, ſed topiarium; induit enim eleganter hortorum areas. Tertius reperitur, fructum qui profert *album* & gratum, quem in horto Ioan. Gonerii ſæpe vidi. Recentiorum nonnulli *Ribeſium* nominant *Creſpinum*, & vuæ Criſpæ alteram eſſe ſpeciem contendunt. Sicque illius fructus groſſula rubra, huius alba nuncupant: Effigie tamen, colore, ſapore, *Species.* *Sunt in Germania frequentes.*

pore, magnitudine non parum inter ſe diſtinguuntur.

Vua criſpa. Nā vua criſpa ſpinoſus eſt frutex, multis ramulis, tenuibus, albicantibus & aculeatis luxurians; foliis latis, crenatis ambitu inciſis; & floſculis ex herbaceo albidis, fructibus non racematim congeſtis, ſed baccarum modo pediculis oblongis cohærentibus, initio viridibus, dein albicantibus, & cum exacte maturuerint, flaueſcentib. ſuccini ritu. Vicem vuæ acerbæ gerunt ante maturitatem in iuſculis & condimentis.

Vires. Ribes refrigerat, ſiccat, moderate ſtringit, & roborat: febrium æſtus extinguit, bilem reprimit, feruidum ſanguinem contemperat, ſitim temperat, putredinē arcet, febribus malignis confert, ventriculi ſubuerſioni & dyſentericis affectibus à cauſa calida natis. Eius ſucco ſyrupus paratus ad hæc omnia efficaciſſimus & vſitatiſſimus.

CAP. XXIII.

De Berberis.

BERBERIS horridus eſt ſpinis frutex, ſepimentis idoneus, ſurrectus, virgis preduris, quinque aut ſex cubitorum, quæ aliquando arboreſcunt. Earumq; cortex læuis eſt, ac ſubalbicans, vt radicū flaueſcens, ligni materies lutea: folia numeroſa ſunt, rigida, acuta, oblonga, dura, dilute virētia, ambitu crenata, & nonnihil aſpera: floſculi ex pediculis oblongis cohærent lutei, muſcoſi & emicantes: fructus parui, oblongi, rubri, racematim cohærentes. Vocatur hæc planta, vt etiam fructus, ſpina acida, ſiue oxyacantha. In officinis *Berberis*, nomine deducto ab Amyrberis Auicennæ, vt ſentit Dodoneus, qui hunc fructum *oxyacantham* vocat, non *oxyacanthum*, qui ſpinæ acutæ, ſeu Burgeſpinæ, aut albæ ſpinæ fructus eſt, rubeus, dulcis & rotundus. Vulgus *ſenellam* vocat, vt *Berberum*, Spini-vinetam.

Senella.

Vires. Berberis refrigerat, & ſiccat moderate, validius aſtringit, fluores ſanguinis, & aliorum humorum cohibet, calorem viſcerū mitigat, vomitum ſedat, & viſcera recreat.

CAP. XXIV.

De Auellanis.

NVCVLIS nihil notius ipſis, quas Græci λεπτοκάρυα, quaſi *nuces exiguas* nominant, Pharmacopœi *Auellanas*, olim *Abellinas*, forſan ab Abellino Campaniæ oppido, vbi earum prouentus eſt vberrimus. Nonnulli *Ponticas* nuncupant, quoniam è Ponto in regiones alias venerint: alii *Præneſtinas* dicunt, quod Præneſtini his abundent, & aliorum ciborum defectu famem diu tolerarint.

Abellina. *Nuces Pontica.* *Nuces Praneſtina.*

Species. Sunt autem vel vrbanæ ac cultæ, vel ſylueſtres: Ex domeſticis, quibus hortorum pergulæ ornantur, aliæ ſunt oblongæ, & abditæ latent in calicibus longis, calloſis, herbaceis, in extremo fimbriatis; aliæ rotunditate inſignes, & calicem exteriorem breuiorem, & magis patulum habentes. Inter longiores, quæ membrana rubente obuelantur, ſunt præſtantiores. Sylueſtres paruæ admodum ſunt, minus gratæ, & in ſepibus, dumetis & ſyluis paſſim naſcuntur.

Omnes vero colliguntur ex arbore pumila, quam *Corylum* nominant, cuius rami præſertim iuniores recti ſunt, fere enodes & obſequioſi: folia lata, acuminata, ambitu ſerræ modo inciſa: cortex tenuis: radix craſſiſſima. Vt fructus ſic frutex notiſſimus.

Vires. Auellanæ ad eclegmatis de pineis confectionem accedunt: Sacharo interdum incruſtantur, vt bellariorū vices impleant, & ſuauius edantur, difficile tamen concoquuntur, propter terreſtrem & ſolidam, qua conſtant, ſubſtantiam Bechicam quandam vim obtinent, ob dulciſſimum earum ſaporem, & recte medicamentis thoraci dicatis admiſcentur.

CAP. XXV.

De Piſtaciis.

PISTACIA nuculę ſunt ex arbore terebintho ſimili, quarum exterius ac primum tegumentum tenue admodum eſt ac vi-

ac vireſcens; ſecundum nucamenti ritu lignoſum, fragile tamen & albicans: Nucleus incluſus, vtcunque viret: Sapor amarodulcis, ac iucundus. Illa in Italiam ex Syria Vitellium primum intuliſſe, & in Hiſpaniam Flaccum Pompeium equitem Romanum, Plinius author eſt, *cap. 5. lib. 13.*

Arbor, ex qua promanant, hucuſque exotica fuit, ſed recentiorum ſedulitate nunc cicurata, in plagis ſeptemtrionalibus multis fruticat, ſed fructus perfectionem & maturitatem raro aut nunquam aſſequuntur. In officinis *fiſtici* ſolent appellari. Poſidonius *Biſtacia*, nonnulli *phiſtacia* nominant. *Fiſtici.*

Vires. Calidi & humidi ſunt, ſeu temperati, & optimi ſucci. Phthiſicis ac tabidis valde conueniunt: materiam in pulmonibus contentam coquunt & expurgant, viſcera infarctu liberant, ſemen & Veneris ſtimulos augent, nephriticis auxiliantur.

CAP. XXVI.

De Amygdalis.

AMYGDALVS non adeo videtur ſimilis Perſicæ, vt ſcribitur, nam frondoſior eſt, procerior, vita diuturnior, & cortice conſtat craſſiore, duriore atque foliis anguſtioribus, longioribuſque, ambitu crenatis. Raro in Aquilonio tractu floret, rarius fructum parturit; flores tamen algoris patientiſſimi ſunt; nam ante finem hyemis explicati, innoxie brumam & gelu tolerant, & amygdalas autumno copioſas largiuntur, quas nonnulli *Græcas nuces* & *Thaſias* cognominarunt. *Nuces græcæ. Nuces Thaſiæ.*

Species. Ex his quædam amaræ ſunt, quæ calidiores & minus eſculentæ; aliæ dulces & culinæ, & officinæ delectabiles. Ambæ in arbore ſimili naſcuntur. Ex omnibus oleũ exprimitur; ex amaris amarum, quod aurium affectibus conferre putatur; ex dulcibus dulce, quod temperatum eſt & naturæ amiciſſimum. Datur ſiquidem fœliciter omni ætati & ſexui: atq; ipſis infantulis tuſſientibus familiare & ſecuriſſimum eſt medicamentum: humores in thoracem delapſos optime coquit, & ad expectorationem ducit.

De amygdalis amaris duo memoranda tradũtur, earũ nempe eſu vulpes interfici, & ebrietatẽ arceri: cuius rei narrat hiſtoriam Plutarchus; *Fuit*, inquit, *apud Druſum Tyberij Cæſaris filium, Medicus quidam amaras amygdalas comeſſari ſolitus, qui ſic omnes potando ſuperabat, nec temulentia tentabatur.* *Hiſtoria.*

Dulces vero, quia ſuaues, bellariorum vices multis modis implent; nam decorticatæ menſis apponuntur, aut adhuc tenellæ, aut adultiores & reſiccatæ, aut ſacharo incruſtatæ & conditæ; & integræ, vel ex his tritis, *ſacharo & aqua roſarum* panes dulciarii fiunt, quos vulgus Macharones nominat. Amygdalarum quoque paratur forma potus lactei, puerperis familiariſſimum.

Amygdalæ amaræ calidæ ſunt & deterſoriæ: dulces calidæ, vel potius temperatæ, ori gratæ, & alimoniam corpori conferentes. *Vires.*

CAP. XXVII.

De Nucibus.

NVx iuglans, quaſi *Iouis glans*, aut *iuuans* dicitur: Illius enim truncum fabri lignarii quæritant, corticẽ infectores, fructum pueri, ad luſum & eſum, Pharmacopœi ad medicum vſum; quem etiam nouit Mithridates, qui ex nucibus antidotũ, paucis additis, conficiebat ſuum; vt etiam Galenus, qui ex earundem ſucco ſuum parabat *Diacaryon*, ſeu *Dianucum*; addito *mellis* tanto, quanto ad ſuauitatem opus eſſe videbatur; quo medicamento ipſe ſanauit hortulanum ab vua, tonſillis ac glandibus fere ſuffocatum, vt teſtatum reliquit *lib. 6. compoſ. medic. local cap. 2.*

Eſt vero nux arbor prægrandis, foliis neruoſis, fraxini modo cohærentibus, & facie ſimilibus, ſed maioribus. In agris, ſecus vias pingui ac feſtibili ſolo læte proficit, atque etiam in hortis, ſed quia ſua vicinia &

Nux plantis inimica. nia & halitu ſegetes & ſtirpes proximas male afficit & quaſi inficit, ſecus agrorum ſemitas plantatur, iuxta illud poetæ:

Me, ſata ne lædam, nam ſata lædere dicor.
Imus in extremo margine fundus habet.

Circa ſolſtitium æſtiuum nuces virides & adhuc tenellæ à cortice externo purgantur, & tamdiu in aqua ſubinde mutata infunduntur, vt amaritudinem deponant. Dein coquuntur, vt molleſcant, poſtea *cinnamomo* aut *caryophillis* configuntur, & *ſacharo* coquuntur, & ſeruantur ad ventriculum imbecillum roborandum, & coctionem iuuandam.

Vires. Siccæ nuces calefaciunt & ſiccant, ex hiſque tuſis & expreſſis oleum elicitur, quod vim habet calefaciendi, digerendi, reſoluendi, neruos roborandi, & flatus diſſoluendi: Ob id vtiliter clyſmis ad colicum dolorem, à flatu & frigidis humoribus natum præſcriptis, admiſcetur.

CAP. XXVIII.

De nucibus Pineis.

PINVS, Picea, Abices, Cedrus & Larix arbores ſunt præcelſæ, coniferæ, reſinifluæ, & inter ſe vultu nō multum diſſimiles: Earum tamen aliæ exoticæ ſunt, nec facile in noſtro ſolo & cœlo cicurantur, vt *Cedrus* Paleſtina ac Libania: Aliȩ noſtrates quidem ſunt, ſed ſylueſtres perpetuo, nec niſi ad ſpectaculū in hortis habentur, nec cultu delectantur, vt abies, Picea, agreſtes pini. Vera autem pinus magis vrbana eſt, ac manſueta, quȩ vbi craſſo caudice aſcenderit, circumquaque ramos edit multos, foliis tenuibus & longis, in extremo aculeatis veſtitos & comoſos.

Fructus *coni* dicuntur, vulgo *pomapini*, ex multis velut ſquamis, cynaræ ritu, craſſis, duris, lignoſis, capitatis compacti; in quorum finibus, ac veluti toris includuntur nuclei, oblongi, rotundi, tenui membrana nigricante inuoluti, dulces, qui modo *pini nuces*, modo *Strobili*, modo *Coccali* & ſæpius *pinei* nominantur. *Galenus.*

Nucleus hic temperatus, ad calorem tamen magis accedens, vnde rebus venereis inſeruire creditur: ſemē enim & lac auget, multum alit, exaſperata lenit, tuſſi veteri prodeſt, nec nō phthiſicis ac tabeſcētibus. *Vires.*

Pini ſylueſtres. Præter pinum veram, aliæ ſunt multæ ſylueſtres, vt *Picea*, tres maritimæ & aliæ quædam, quæ inter rupes & loca prærupta ac montoſa ſponte naſcuntur. Omnes autem, quemadmodum & abies & larix, quæ illis affines ſunt, lacrymoſæ cernuntur, & ſponte, vel illato vulnere ſuccos effundunt, aut liquidiores, aut ſpiſſiores, albiores, vel nigriores: de quibus ſectione ſequente diſſeremus.

CAP. XXIX.

De nucibus cupreſſi.

CVPRESSVS ſempiterna fronde viret caudice procero, tereti, craſſo, ſurrecto; ſummitate faſtigiata, atque in orbem coacta; folio pini, ſed carnoſiore, breuiore, obtuſiore, amaro; ramis compluribus, folioſis, in anguſtum cohibitis, odore grauibus, tactu aſperis, neutiquā pungentibus.

Pro fructu conos, ſeu nuces effigiem coni referentes exhibet, quibus fatiſcentibus, & vetuſtate, vel calore debiſcentibus, ſemen paruum intus concluſum, vel ſponte, vel leui attactu delabitur. Materia ligni ſolida flaueſcens, ſantali æmula, odorata, ad ſupellectilium ligneorum fabricam maxime idonea.

Species. *Mas.* Huius autem arboris duæ tradūtur differentiæ; vna mas dicitur; altera fœmina: vtraq; comæ perpetuæ ac ſemper virentis. Illa fæcunda eſt terq; in anno galbulos, ſeu nuces promit, Ianuario, Maio, Septembri, vultuq; veluti moroſa eſt, fructibus torua, odore grauis, nec vmbra delectabilis. *Fœmina.* Altera, quæ fœmina dicitur, ſterilis eſt, nec galbulos, nec ſemē proferens, & ramos in latum magis diffundit: cætera mari vix diſſimilia; nam idem vtriuſque color, odor, ſapor, virtus, & vultus. Solet cupreſſus hyemem ſalua perferre; Luteriæ tamen euaſit nulla per rigiditatem hyemis anni 1608.

In Creta inſula, referente Theophraſto *cap.* 2. *lib.* 2. *& lib.* 3. læte & ſponte etiam ſine ſemine prouenit, vt etiam in Idęis montibus, Leuciſque vocatis, in quorum ſummis iugis, quibus nix nunquam deeſt, cupreſſum comperiri affirmant, quamuis alibi non naſcatur, niſi teporem inuenerit. *Theophraſt. cap.* 1. *lib.* 4. E cupreſſo reſina quædam larignæ conſiſtentia ſimilis exudat, acerrima ſapore, cuius rariſſimus eſt vſus.

Vires. Tota cupreſſus vim habet calefacientem, exſiccantem & aſtringentem, ſed eius maxime folia, germina, nuces, & ſemina vſurpantur. Conferunt laxis partibus roborandis, dyſentericis, & cœliacis affectibus cohibendis, & humoribus ſiſtendis.

CAP. XXX.

De fructibus ſeu baccis Lauri.

LAVRVS δάφνη Græcis dicta, Apollini conſecrata, cuius ſcilicet ramo vulſo in diuinationis ſignum ſeſe coronauit, frutex eſt perpetua fronde, ſemperque virente, in iuſtam arboris proceritatem caput erigens, ramis multis, craſſis, cortice vireſcente indutis foliis oblongis, latis, mucronatis, duris, viridibus, ſuauem odorem ſpirantibus; floribus albidis ſecundum ramulorum ductum erumpentibus; quibus marceſcẽtibus ſuccedunt fructus, ſeu baccæ, ouali figura, ſeu oblongæ, nigricantes, ſolidiore nucleo grauidatæ, aroma olentes, cum quadam acrimonia amaricantes.

Vberrime germinat & proficit in tota Gallia, in Normania enim iuxta mare quaſdam vidi, quæ mediocris quercus magnitudinem æquarent. Lætius tamen & vberius naſcitur in Italia, & locis calidioribus; hyemem enim rigidiorem, qualem Septemtrionales perpeti ſolent, non innoxie tolerat, nam rami & folia gelu percuſſa ſæpius commoriuntur: his tamen abſciſſis poſtea ex radice viuaciſſima noui ſurculi, ſeu ſtolones denuo erumpunt. Hanc autem arborem non ſolum ſolam à fulmine tutam eſſe, ſed etiam ædes, in quibus rami illius adſunt, nunquam à cœli fulminibus tangi, multi ſcripſere: Idcirco Tyberius Cæſar cœlo coruſcante & tonitru fragore perterritus lauro coronabatur.

Baccæ lauri inſigniter calefaciunt, ſiccant, attenuant, flatus diſcutiunt. [*Dioſcorid. cap.* 108. *lib.* 1.] Ad medicamenta autem adhibentur, quæ neruorum laſſitudines reficiunt, *Acopa* vocant, & ad vnguenta, quæ calefaciunt & reſoluunt. Oleum ex his expreſſum, aut decoctione elicitum, ſcabiem, pſoram, & multas cutis fœditates delet ac ſanat, ſuggilata & ecchymoſes aufert, & humores effuſos diſcutit. *Vires.*

CAP. XXXI.

De granis Iuniperi.

IVNIPERI lignoſus eſt frutex, ſpinoſus, ramoſus, mediocris arboris magnitudinem ſæpius æquans, cortice membranoſo, ſæpius diſrumpente indutus, odorus, baccas ferens primo virides, & per maturitatem nigras, piſorum magnitudine. Materia ligni flaueſcit, ſantali citrini modo: foliola anguſta, acuminataque ſpinas potius, quam frondes referentia. Naſcitur ſponte in locis aridis & incultis, ibique lætus fruticat, pręſertim mõtoſis & ſqualidis: *nam in planis naſci recuſat.* Sola inter arbores fructus ſuos in biennium prorogat, qui etiam antiquati, & in arbore relicti citius marceſcunt, quam ſponte decidant. *Hoc in germania falſum.* Cedro valde ſimilis eſt Iuniperus, & à quibuſdam male *oxycedrus* nominatur: licet enim Iunipero & oxycedro, præſertim phœniceæ caudex fit tortuoſus, foliola acuta, viridia ſemper, baccæ paruæ & rotundæ, multum tamen inter vtrumque eſt diſcriminis; nam Oxycedrus vtraque exotica planta eſt, cuius baccæ fuluæ ſunt, odoratæ & ſuaues, & ligni materia rubeſcens. Sponte naſcitur in Aſia, vt Iuniperus in Gallia. *Oxycedrus.*

Belo-

Beloniu s agnouit iuniperum quandam maiorem, quæ in mediocris arboris altitudinem ſæpe aſſurgit; baccaſque gerit auellanarum magnitudinem, vt plurimum ſuperantes, & gallas ſæpius æquantes: noſtras tamen cum minime ſit inefficacior, & forſan præſtantior, in medicis vſibus tantum celebratur.

Sandarax. *Vernix.* Ex Iunipero manat gummi quoddam reſinoſum *Sandarax* Serapioni, Latinis *vernix* dictum, cuius loco nonulli vocum affinitate decepti, Sandaracham Græcorũ, quæ auripigmenti ſpecies eſt, periculoſe ſubſtituunt; ea enim Sandaracha exitiale venenum eſt: nam cum *Arſenicum* triplice diſcrimine notetur, croceum ſeu *auripigmentum*, *Riſagalum* quibuſdam dictum (*Riſagalum.*) rubrum, ſeu *Sandaracha*, & album, ſeu vulgare; atque vnumquodque deleterium, (*Sandaracha.*) *Sandaracha auripigmentum rubeum* eſt, & exitioſũ, nec tuto pro *vernice*, ſeu *gummi Iunipero* vſurpatur, ne poſtea minus cautos decipiat vocum affinitas, apud quos interdum *Sandarax*, *&* *Sandaracha* apud Plinium *cap.* 7. *lib.* 11. pro re multum diſſimili; pro cibo videlicet apum, quo, dum fauos conficiunt, operantur. Ab eodem vocatur adhuc *Erithace*, & *Cerinthus*.

Vires. Baccæ Iuniperi calefaciunt, ſtomacho proſunt, vrinam mouent, craſſos & viſcidos humores expurgant; contra inflationes, tormina, ſerpentum ictus, tuſſim & pectoris vitia vtiliter dantur, & antidotis conuenientiſſime admiſcentur.

CAP. XXXII.

De Gallis.

GALLÆ velut pilulæ quædam ſalebroſæ, ac ſpurii fructus, qui præter legitimos in glandiferis arboribus, noctu fere erumpunt, Sole de Geminis exeunte; quo feruidiore exiſtente, tabeſcunt, nec iuſtam magnitudinem adipiſcuntur. In Bohemia & Hiſpania naſcuntur vberes, in quercubus multis, quarum truncis & ramis etiam tenuibus, abſque pediculis, vt plurimum adnatæ cohæreſcunt.

Gallarum genera multa traduntur, inter quas duæ potiſſimum, & ad medicamenta quædam paranda, & ad coria denſanda accommodantur; vna *Omphacitis* dicta, quæ parua eſt, rugoſa, nodoſa, ſolida, nullo foramine peruia; altera plana, leuis, flaueſcens, interna parte laxior & maior; & perforata, ex cuius videlicet foramine quoddam exiit inſectum, ſeu muſca, vermiculus, vt contingere ſolet, aut aliud ſimile animalculum. *Species.* *Omphacitis.*

Ex quercubus Hemeris & Robur præſtantiores ſemper gallas eructant. *Hemeris* autem ea eſſe quercus creditur, quam nõnulli *Mydion* nominant, cui caudex in orbem comatur, contorquetur, & multis ramorum alis conſurgens glandes, præter gallas, gerit non inſuaues. *Hemeris.* *Mydion.*

Robur Latinis *Quercus*, Theophraſto *δρῦς* dicta, gallarum feraciſſima eſt, quarũ vbertatem æſtate præter glandes ſuppeditat, nec non alias pilulas exiguas foliis mediis ſine pediculo adhæreſcentes, vt in noſtratibus quercubus videmus. In ſumma, quercus non tantum glandes & ramos germanos promit, ſed adulterina multa, viſcum, gallas, poma, fungos, & multos alios pſeudofructus. *Robur.* *Δρῦς.* *Quercus adulterini fructus.*

Gallæ refrigerant ad receſſum vſq; ſecundum, reſiccant ad tertium, & potenter aſtringunt: partes laxiores contrahunt, imbecillas roborant, fluxiones cohibent, atque efficaciter ad aſtringenda aut ſiccanda, quæ opus ſunt, vſurpantur, inquit Dioſcor. *cap.* 147. *lib.* 1. *Vires.*

SECTIO VII.

DE GVMMIS.

Nihil tam vulgare, tamque controuer-

ſum & anceps, atque gummorum, reſinarũ & lacrymarum, quæ ex plantis colliguntur, vera dignotio, & inter ſe diſtinctio: vix n. aliquis datur claſſicus author, qui ſingula in artem redegerit, & de omnibus appoſite diſſeruerit. Vnus Syluius ordinem meditatus meliorem, gummi multa tanquam in faſciculum congerens, ſimul de Electro & ambaro odorato, (ambram griſeam Officinæ nuncupant) egit, & Galbanum, Hammoniacũ, Sagapenum & Scammonium inter liquores numerauit. VVekerus promiſcue de gummis, reſinis, ſuccis concretis & liquoribus diſſeruit. Rei herbariæ authores modo de his, modo de illis pro varia reſinifera, aut gummifera ſtirpis deſcribendæ natura, velut per tranſennam tantum verba fecere: Nos vero in Pharmacopœorum gratiam, hanc ſingula noſcendi methodum inſtituimus, & qui gummi à reſinis, & hæ ab illis & liquoribus vulgo dictis, diſſideant, oſtendimus.

CAP. I.

De Succis, ſeu plantarum humoribus.

VT cornua ceruis, & comæ atque pili multis animalibus quotannis decidunt, ſic folia, Iuli, flores & fructus plantis, quibus non modo ſua caro eſt, neruus, os, vena, & ſuus velut ſanguis, & humor in plantæ ſingulas partes alendas deſtinatus, ſed & ſua ſunt velut menſtrua, perinde ac mulieribus, quæ certis temporum circuitibus ſuperueniunt, vt lacrymæ vitibus, gummi ceraſo, amygdalo, & aliis arboribus permultis, reſinæ Lentiſco, piceæ Larici, aliis alius liquor illis quantitate moleſtus. *Vt enim ſanguis animalibus turget & vrget, ſic plantis humor, ſeu ſuccus*, cui ſeu ſponte, ſeu arte detur exitus, ad ipſarum ſemper leuamen profluit & incolumitatem.

Sanguis plantarum varius. Sanguis autem ſtirpium ſuccus proprius eſt, qui in ficubus eſt, vt lac, ait Ariſtot. *lib. 1. de plant.* In vite velut humor; in quibuſdam ſimilis eſt picis liquidæ, in aliis velut oleum; in nonnullis vt gummi. Et quædam, inquit idem philoſophus, ſuccum habent, vt reſinam, myrrham, & thus, & thymiama. Præterea nonnullæ venas habent, & ventrem, & partes, vt in animali ſimiles, licet animalia non ſint contra Anaxagoram.

Anonymos plantarum humor. Humor autem ille plantarum, quo deficiente, deficere incipiunt ipſæ, & exſiccato tabeſcunt, communi nomine caret, ſed vocabulo magis vſitato, ait Theophraſtus *cap. 3. lib. 1. de hiſt. plant.* *ſuccus* appellatur, quem alii *lacrymam*, alii *liquorem*, alii *humorem* dicunt, qui in ſingulis variam coctionem ſubiens, variam ſpiſſitudinem & colorem acquirit.

Hinc inter ſtirpium humores, ſi conſiſtentiam ſpectemus, alii tenues & aquoſi, alii craſſi & lenti, alii calloſiores: alii denſari facile poſſunt, alii nequeunt. Theophraſtus *cap. 17. lib. 6. de cauſ. plant.* Si vero ſaporem & qualitatem, alii vinoſi ſunt, ceu vitis pomi, mori, myrthi: alii pingues, vt Oleæ, lauri, nucis amygdali; alii lenti & reſinoſi, velut abietis, pini laricis: alii dulces, vt ficus, palmæ, iuiubarum: alii acres, vt origani, piperis, ſinapi: alii amari, vt abſynthii, fellis terræ, colocyntidis.

CAP. II.

Quid Gummi, & qui differat à Reſinis, & aliis liquoribus concretis.

QVAMVIS ſucci plantarum, cum plurimi ſint, facile comprehendi non poſſint, ex Oribaſio *cap. 5. lib. 14. coll.* ſingulos tamen ad ſua genera qui reduxerit, de his certam doctrinam conſtituere valebit.

Succus quid. Χυλὸς autẽ ſeu ſuccus proprie *is humor eſt, quo plantæ nutriuntur, quiq; non ſponte, ſed præcedente tritura & expreſſione, aut alia præparatione eliſitur*, eſtque ſemper tenuior, niſi calore exſiccatus induretur, vt in Rob & ſuccis inſpiſſatis contingit.

Liquor

Liquor. Liquor vero craſſior eſt, & interdum ſponte, ſed vulnere ſæpius illato delabitur, & lacrymatim profluit, vnde *lacryma* fere ſemper nominatur. *Lacryma.* Is ſi oleaginoſus fuerit, & liquidus, ſpecialiore nomenclatura *Reſina.* ῥητίνη dicitur: Si terreſtrior, admodum aqueus & concretus in truncis arborum, *Gummi.* *gummi*: quæ mediam inter gummi & reſinas poſſident naturam, *Commi reſina.* ſuntque partim terreſtria, & aquea, partim oleagina & pinguia, *Gummireſina* nobis dicuntur.

Gummi quid. Eſt autem *Gummi*, vt exotico nomine κόμμι, vt Græco vtar, *lacryma coagulata, concretaque in truncis arborum ipſam producentium*, *Gal. cap. 40. lib. de ſimplic.* cuius aquea magis eſt ſubſtantia, vt reſinæ oleaginoſa: proinde gummi aqueis promptius miſcentur, oleaginoſis ægerrime: Reſina contra, quæ & flammam facile concipit; gummi vero in igni crepitat; licet enim calidum ſtillando procedat, vbi tamen aerem contigerit, coagulatur, & aquæſimile eſt, inquit Ariſtot. *libro 2. de plãtis circa finem.* vnde ad prunas ardentes iniectum fragorem edit.

Cum autem multa ſint eius genera, ex diuerſis arboribus prodeuntia, quædam enim coagulantur, quomodo lapides & cõchæ, ait Ariſtoteles *ibid.* alia ſunt molliuſcula: quædam pellucida, aureo colore flaueſcentia, alia obſcuriora, pallidiora: nonnulla ex arboribus peregrinis, alia ex noſtratibus profluentia, de eo primum agam, quod è ſpina Acacia prouenit, & ſimpliciter *Gummi* dicitur.

CAP. III.

De Gummi Arabico.

Nomina. GVMMI nomen ab Arabibus depromptum eſt, & abſolute dum ponitur, idipſum eſt intelligendum, quod Officinæ priuilegio quodam *Arabicum*, Galenus *Thebaicum*, nonnulli *Babylonicum*, alii *Acanthinum* nominant. *Acacia gummiflua.* Ex arbuſcula quadam manat, quam Dioſcorides *Acaciam* nominat, cuius duas ſpecies conſtituit. *Acacia ſpecies.* 1. Prior recta aſſurgens virgulta profert lignoſa, ſpinis exertis, & duris hinc inde ſtipata: folia longa, quaſi ex multis foliolis cohærentib. compoſita; flores albidos; ſiliquas breues, planas, lupinorum ritu; ſemẽ glabrum, & ſplendens. Male depictam eius iconem tradit Matthiolus.

2. Altera Acacia in Cappadocia & Ponto prouenit, ait Dioſcorid. priore minor, tenerior, humilior, folia habens rutæ, & virgulta quibuſdam aculeis ſpinoſa. Ex hac ſuccus quidam educitur, qui arbuſculæ nomen retinens, *Acacia* dicitur; *Acacia ſuccoſa.* ſed ob eius raritatem ſubſtitui ſolet *ſuccus ſylueſtris pruni*, Dodoneus Germanicam nominat. *Acacia Germanica.* Ex illa Gummi profluit Arabicum, quod laudatur vitri modo pellucidum, ſyncerum, in vermiculorum ſpeciem contractum, dein candidum: ſordidum ac reſinoſum inutile.

Vires. Vis eius ad ſpiſſandum & refrigerandũ efficax, ocularibus medicamentis & arteriacis commodiſſime miſcetur: cutis meatus obſtruit, & procidentes oculos reprimit. Vt optime puluеretur, debet in mortario & piſtillo calidis verberari.

CAP. IV.

De Gummi Tragacantho.

Tragacanthum quid. TRAGACANTHVM eſt *gummi pellucidum, album, ſubdulce, leue, ac ſyncerũ*, quod à radice cuiuſdam plantæ ſpinoſæ vulnerata, nominis eiuſdem manat. Ea radix ſummo ceſpite nititur, & humiles, rigidoſque ſurculos emittit, in quibus minuta folia, multa & tenuia, quæ ſub ſe ſpinas occulunt, albas, rectas & firmas. *Spina hirci.* Arbuſcula hæc *Tragacantha* Græce, *Spina hirci* latine dicitur. Naſcitur in Creta, & multis Aſiæ locis, lacrymamque non inciſura, ſed ſponte profluere contra Dioſcoridem, aſſeruit Theophraſtus *cap. 8. lib. 9. de hiſt. plant.* hanc enim cædere, inquit, opus nequaquam eſt. Licet autem omnino peregrina ſit, & à noſtratibus herbariis raro viſa, cicuratam tamen & ſatis

ſatis læte virentem in horto Ioannis Gonerii, rei medicamentariæ peritiſſimi, vidimus. Illius vero coagulatus ſuccus, ſeu gummi gentilitio nomine *Tragacanthū*, & Officinis *Dragaganthum*, dictum, ipſis etiam tyronibus notiſſimum eſt, quod nō facile, vt obiter dicam, læuigatur, niſi pilis & piſtillo calidis.

Vires. Vſus eius commendatur ad oculorum medicamenta, ſcabrities arteriæ, raucedines, tuſſes, retuſas voces, cæteraſque defluxiones cum melle, aut ſacharo in delinctu.

CAP. V.

De Ammoniaco.

Vnde habeat nomen. GVMMI Ammoniacum dicitur, quod ſtillet in arenis iuxta Iouis Ammonis oraculum. Ex qua autem ſtirpe, non liquido conſtat; nam Plinius ex arbore, quā *Metopion*, Dioſcorides & ex frutice, quem *Agaſyllim* nominat, & ex ferulacea planta manare dicit: vix autem ferulaceum genus fruticum generi conſentit.

Ferulæ porro lacrymam eſſe, Galenus aſſeruit 6. *ſimpl.* ex qua vel ſyncerum gummi, denſum, nullis ſordibus conſpurcatū, & minutis glebis coactum, vel impurum & inquinamentis quibuſdam infectum colligitur. Illud *Thrauſma*, hoc *Phyrama* Dioſcoridi *cap.* 98. *lib.* 3. dicitur. *Thrauſma. Phyrama.*

Probatur, quod nullis arenis, terra, aut aliis rebus extraneis ſordeſcit, in thuris maſculi ſimilitudinem effigiatur, odore caſtoreum vtcumque refert, & ſapore amaricat. *Ammoniacum*, Officinis corrupte *Armoniacum* dictum facile aqua, aceto, vino albo, & aqueis diſſoluitur.

Vires. Vim habet emolliendi adeo efficacem, vt iuncturarum tophos diſſoluat, & alia tubercula diſcutiat, lienes induratos ſanet, & potu datum obſtructiones etiam contumaces tollat; menſes & vrinam mouet calculos trudit, & admotum chæradas diſſoluit.

CAP. VI.

De Lacca & Cancamo.

QVID ſit *Lacca*, quid *Cancamum*, an vtrumque ſit idem, vel alterum ab altero diſſideat, & ſi diſſideant, quid ſingula ſint, ex authorum libris non plane conſtat. Serapio, Paulus & inter recentiores Mathiolus, *Laccam*, *Cancamum* Dioſcoridis eſſe firmiter credunt. Braſauolus, Garcias ab horto, & Cluſius rem diuerſam tenent. Qui veritatis perdiſcendæ cupidi varios orbis tractus luſtrarunt, *Cancamum* Dioſcoridis non modo à *Lacca* varium, ſed incognitum putant: nam cum ad ſuffimenta præſertim vſurpetur, aliaque multo frāgrantiora & ſuauiora thymiamata habeamus, negligitur. Adde, quod ex arbore peregrina, Arabica nempe profluere perhibeatur, nec à regionibus tam longinquis mercatores hanc ad nos deuehere lacrymam dignantur. Vt ut ſit, *gummi quoddam eſt, ſapore viroſum, odore probatum, & valde rarum.* *Cancamum quid.* Lacca autem vtraque qualitate deſtituitur, frequens inuenitur, nec *Chermes* Arabum exiſtit, neque ex ſorbi, aut meſpili, aut myrti ramis colligitur, vt nonnulli putant, neque myrrhæ ſimilis eſt, vt ſcripſit Auicennas, cui forſan ignota fuit. Sed ſi vera loquitur Garcias ab horto, quædam veluti fauago eſt, & liquor in arboris vaſtæ ramis concretus, & formicarum alatarum ſuctu & ope coactus. *Lacca quid.*

Hæc autem arbor in Arabia non naſcitur, ſed in India, & maxime in prouincia *Pegu*, vbi Lacca, *Trec* vocatur; vt etiam in *Bengala* & *Malauar*, vbi *loc*, & *lac*, vnde Lacca dicitur. *Trec.* Hanc opinionem, & ratione, & enarratione multa tueri conatur Garcias, & ex Amato Luſitano efficere cōtendit, Cancamum id aroma eſſe, quod alio nomine *Anyme* vocat, cuius duo facit diſcrimina, vnum album, quod Dioſcoridis Cancamum eſt, ſuadente Briſſoto Medico Pariſienſi; alterum ſubnigrum, quod eſt *myrrha*, ſeu potius *Mynea*, aut *Amynea*. Sic

Sic rei cuiuſdam obſcuritas cogit ad vocum affinitatem confugere, perquirendæ veritatis gratia. Vt tamen libere dicam, credo *Anyme*, ſeu *Amyneam*, vt quidam loquuntur, *myrrham* & *Cancamum* res plane diuerſas eſſe: Laccam autem Officinarum quadam vſurpatione, Cancamum veterum incuria vocitari, qui vocularum aliquot è gente Barbara depromptarum ignari, quæ minus fideliter audiere, crediderunt. Sicque longo vſu Laccam Cancamum nominantes, hanc veluti præſcriptionem & loquendi libertatem ætati poſteriori reliquerunt.

Sunt qui illorum ſententiam tuentur, dicuntque, tres Laccæ varietates aſſignari: Prima eſt *Cancamum* Dioſcoridis nulli fere viſum: Secunda *Lacca vulgaris*: Tertia *factitia* eſt, qua infectores vtuntur: cuius adhuc plures differentiæ notãtur, quas breuitatis gratia omitto.

Lacca vulgaris. Vulgaris dura, pellucida & rufa eſt, myrrhæ admodum ſimilis, ſurculos arboris exoticæ circulatim inuoluens, quam ſuctu à formicis Indis ex arbore elicitam, elaboratam, & ramis cohibitam eſſe, vt aſſeruit Garcias, vix credibile eſt, ſed potius lacrymarum & reliquorum gummi modo, ſponte exudaſſe & concreuiſſe. Nam cum animalia ex Philoſopho, laborent & pugnent pro victu & coitu, quæ in hyemem futuram tota æſtate panem illis familiarem quæritant, aut panificium quoddam elaborandum ſuſcipiunt, non ramis arborum, aut loco aeris & cœli iniuriis obuio exponunt, ſed in latibulis recondunt. Formicas autem Indicas Laccam fruſtra, nec pro cibo congerere & cogere, ſed deſerere, perpauci credunt. Quæ ad nos defertur, bacillos arboris circumueſtit, eſtque dura, & pellucida, & facile aqueis diſſoluitur, hæcque trochiſcos de *Carabe* & *Dialaccam* ingreditur, non factitia, vt perperam ignari quidã putant.

Vires. Non tantum ad Medicos, ſed alios plures mechanicos vſus celebratur, vt ad ceram, quæ literis obſignandis inſeruit, inficiendam, & ad tincturas, quæ ligneis ſupellectilibus inficiendis dicantur, parandas, atque ad eos colores excipiendos, qui Laccæ commixti elegantius micant.

CAP. VII.

De ſanguine Draconis.

SANGVINIS draconis perueſtigatio iam diu multorum exercuit ingenium. Quidam enim Plinii [*cap.7. lib.3.*] erroneam opinionem ſecuti, draconis animalis ab Elephante colliſi ſanguinem eſſe crediderunt. Quem errorem non modo ſequitur Solinus, ſed *Cinnabarin*, ſanguinem draconis officinarum tenet. Serapio ſcribit *capit.* 341. eſſe ſuccum plantæ cuiuſdam, illi *Sidrichis*, & *Egilos* dictæ, quam herbarii noſtrates quartam ſyderitis ſpeciem exiſtimant. Ignari quidam Pharmacopœi pro ſanguine draconis, rem quandam è terra ſynopica rubia, tinctorum, & quibuſdam aliis factitiam, in rotulas conuolutam, ab impoſtoribus emunt.

Braſauolus inepta tria ſanguinis draconis facit diſcrimina, primum ex pſeudobolo factitium, ſecundum lachrymã cuiuſdam arboris dicit, tertium gummi. Sed vt ſanguis draconis adulteratus verus non eſt, ſic improprie duplex eius conſtituitur ſpecies, vna, quæ lacryma, altera, quæ gummi fit eiuſdem arboris: *omne* ſiquidem *gummi, quod lacrymatim ex arbore ſtillat, generali ſignificato lacryma dici poteſt.*

Aloyſius Cadamuſtus, patritius Venetus *cap.4. lib.1. ſua nauigat.* ſic melius originem illius expreſſit: *Eſt*, inquit, *in inſula, cui nomen portus ſanctus*, (è Canariis vna eſt) *Sanguis draconis, qui lacryma eſt arboris: nam ſtato anni tempore, arbores ferro ſauciant, quæ vbi inciſæ ſunt, anno ſe-* *Sanguis draconis quid.*

Ll quente,

quente, gummi per inciſiones emittunt. Id ahenis coctum, defæcatumq; ſanguis efficitur, quem Draconis nominant. Eius arbor fructum inſtar ceraſi profert, menſe Martio, guſtu eximium, coloris veneti.

Nic. Monardus huic opinioni videtur aſſentiri, & ſanguinem draconis, nõ alicuius animantis ſaniem, ſed arboris lacrymam eſſe, ſic aſſerit: *Attulit*, inquit, *ante paucos dies ex noui orbis continenti Epiſcopus Carthaginenſis fructum arboris, ex qua manat lacryma illa, quam ſanguinem draconis vocant.*

Fructus arboris.

Eſt autem hic fructus admirandus, nam ſublata, qua integitur, pelle, ilico dracunculus apparet tanto artificio à natura fabrefactus, vt à peritiſſimo aliquo artifice è marmore ſculptus videatur, collo oblongo, ore hiante, ſpina aculeis horrida, cauda oblonga, & pedibus conſpicuus.

Ab eo fructu nomen arbor ſumpſit, & eius lacryma, quæ vulnere illato effluit. Et laudatiſſima ex Carthagine Peruana defertur.

Arboris deſcriptio.

Arbor illa procera eſt, cortice ſatis tenui, & facilis vulneratu, cuius nomen cum veteres ignorarent, de ſanguinis draconis natura & origine nihil certi tradiderunt. Cluſius illam vidit, & accurate deſcripſit.

Sanguis draconis quid.

Sanguinis igitur draconis & arboris cuiuſdam exoticæ, & gummi in ipſius ramis concreti, duri, purpurei nomẽ eſt.

Vires.

Vim habet collecticam & agglutinatoriam: ob id vulneribus coaleſcendis conuenit, & partibus laxioribus & ſtringendis, & roborandis. Ante vſum facile aqueis diſſoluitur.

CAP. VIII.

De Aſa fœtida.

MVLTI ex veterum quorundam opinione Aſam duplicem conſtituunt, *dulcem* ſeu *odoratam*, & *fœtidam*: hanc *Altit* Arabum eſſe, illam *Belzoinum* officinarum: atq; vtrumque è Laſere, ſeu Laſerpitio prouenire contendunt. Verum quid ſit Aſa dulcis, nondum compertum eſt: & forſan tam eſt ignota recentioribus, quam vix perſpecta veteribus fœtida: cuius haud ſcio, ſi meminerint. Nunc vero tam frequens eſt in Pharmacopoliis, vt importune tyronum nares feriat. Innaſcitur ferulaceæ ſtirpi, vt Beniuinum arbori proceræ, cui Aſæ nomen nuſpiam inditum inuenimus. Vt igitur ſingulorum diuerſus odor, ſapor, & origo, ſic diuerſa nomenclatio.

Aſa fœtida quid.

Eſt autem Aſa fœtida *excrementum, ſeu gummi Laſeris, ſeu Laſerpitii*, quod Silphion, Dioſcorides *c. 94. lib. 3.* Auicennas *Altit*, ſiue *Antit*. Indi *Aniuden*, Officinæ *Aſſam*, ſed magis proprie *Aſam*, quaſi laſer, ex quo depromitur, nominant: nam *Laſer lacryma* eſt, *Laſerpitium planta*, ex qua elicitur *laſer*, ſeu Aſa, non Aſſa, quæ ſecundum Rhaſim herba eſt, quibuſdam yſopus, aliis thymum dicta.

Qui differat Aſa ab Aſſa.
Laſer.
Laſerpitiũ.
Maſpetum.

Laſerpitium vero ferulacea eſt ſtirps caule annuo, quem *Maſpetum* vocitant; foliis apio ſimilibus, ſed flaueſcentibus, ſemine lato, foliaceo, radice nigra, craſſa, longa, ac interdum cubitali. Audacter quidem Garcias Aſam lacrymam eſſe Laſerpitii contendit, ſed timide ac ieiune nimis eius deſcriptionem exhibet; tantum enim de foliis breuiter loquitur, quæ coryli ſimilia credit.

Laſerpitium culturæ impatientiſſimum.

Peculiare huius culta fugere loca: quamob rem ſi colatur, miteſcatque ſolum, deuiat, atque omnino degenerat, vtpote natura culturæ aſpernans, inquit Theophraſtus *c. 2. lib. 9. de hiſt. plant.* ferocitatiſque conſtans vernaculum.

Singulas autem huius plantæ partes ſpeciali nomenclatura deſignari comperio: nam radicem nonnulli *Magudarim* vocant; Caulem *Silphion*; folia, *Maſpetum*; ſemen, *folium*: nam *folium* id ſemen eſt, ait Theophraſtus *cap. 3. lib. 6. de hiſt.* *Magydarim* tamen à *laſerpitio* differre annuit.

annuit. Seu autem pars ſit eiuſdem, vel planta affinis, *Aſa Laſerpitii lacryma eſt*, ſeu gummi quoddam, quod vel è radice, vel è caule carpitur: illud *Radicarium*; hoc *Scaparium* ex Theophraſto vocatur. *Radicariũ.* *Scaparium.*

In Armenia, Media, Lybia, Syria naſcitur; vnde aliquando ſuccus vocatur *Lybicus*, interdum *Medicus*, & *Syriacus*, olim *Cyrenaicus*, quod ex Cyrenenſium agro copioſus & laudatiſſimus haberetur: ſed is nunc plane defecit Barbarorum nequitia, qui odio quodam in Cyrenenſes ducti, radices Laſerpitii pene omnes eruerunt, vt ex Strabone docetur. Poſt Cyrenaicum, Syriaco magna authoritas datur, deinde Medico, qui nempe è Media deuenitur. *Succus Lybicus.* *Medicus.* *Cyrenaicus.*

Aſa Species. Traduntur autem Aſæ duæ varietates, vna pura, ac ſyncera, & translucens, altera turbida, & impura, cui nempe farina, aut furfur, & ſecundum quoſdam *Sagapenum* permiſcetur, cuius halitum apprime refert, ſimulq; virorem quendam ac odorem teterrimum.

Teuffelsdreck. Hinc Germani *diaboli ſtercus* nominant *Braſauol.* Vtraque odoratiſſima eſt, grauis tamen; nec in eorum facile deſcendo ſententiam, qui priorem Aſam dulcem ad fœtidæ diſcrimen vocant; eius namque halitus nonniſi cum faſtidio toleratur. Vnde mirari ſubit, quod ſcribit Garcias ab horto, nullum medicamentum ſimplex per totam Indiam, maiore eſſe in vſu, quam *Aſam fœtidam*, cum in medicamentis, tum *in condiendis cibis*. Eam autem ſolent Indi ſuis iuſculis & oleribus commiſcere, confricato primum ex ea lebete, nec alio condimento vtuntur omnibus in cibis, ipſamque ſumunt, vt appetitus deiecti faſtidia tollant. Verum ſi hoc fabula non ſit, ex duobus alterum coniecto, aut Aſam fœtidam in India non fœtere, aut Indos æneum guttur, vt vulgo fertur, habere. Adeo autem nobis eſt ingratus illius odor, ſaporque, vt venia quadam dignum cenſeamus Matthæum Syluaticum, qui inter venena repoſuerit. A Dioſcoride tamen commendatur cibis, aut ſali permiſta.

Vires. Aſæ vires tot, tantaſque agnouit Dioſcorides, vt eas recenſuerit ad faſtidium; recentiores efficaciſſimas quidem credunt, ad paucos tamen affectus, nec frequentiſſime vſurpent, niſi in vteri aſcenſu, aut aberratione, & paucis quibuſdam morbis muliebribus.

CAP. IX.

De Sagapeno, ſeu Serapino.

Sagapenum quid. SAGAPENVM, & Officinis *Serapinum, liquor eſt concretus; qui in Media ex ferulacea ſtirpis radice ſauciata manauit.* Eius autem plantæ deſcriptionem ſubticuit Dioſcorid. quod eam fortaſſis minus nouerit, quam ſuccum. Illam vero nondum videre, nec illius hiſtoriam à probatis authoribus enarratam legere mihi contigit. Exotica enim planta cum ſit, vix cicuratur, aut cicurata ſterilis eſt, exucca, & marcida. Ideoque tantum ad nos eius ſuccus concretus aduehitur, & copioſiſſimus, & optimus. Laudatur translucidus, foris colore fuluo, intus albido, guſto acri, odore graui, ſubſtantia craſſa.

Vires. Sagapenum calefacit ordine tertiò, ſiccat ſecundo: purgat pituitam craſſam, & alios humores lentos, Meſuei teſtimonio. Ignaua tamen eſt multum illius purgatoria facultas, ſed alias multo potentiores vires habet. Potum enim aut ſuppoſitum menſes euocat, fœtum enecat, dolori & præfocationi vteri prodeſt; reſoluit, attennat, diſſipat, mouet, ſoluit.

CAP. X.

De Galbano.

Metopium. GALBANVM quoque ferulæ Syriacæ in Amano monte luxuriantis ſuccus concretus, quem aliqui *Metopium* nominant. De ipſius autem

plantæ dignotione nihil Dioſcorides ſcripto reliquit, vt qui gummeum illius ſuccum magis, quam plantam agnoſceret. Vt vero cognatæ ſunt ferulæ, ſic earum liquores & ſucci, non modo conſiſtentia, ſed colore, odore, ſapore, viribus; nam *Galbanum* aſpectu *Aſam* non male refert, odore *Opopanacem*. Laudatur cartilaginoſum, ſyncerum, ad ſimilitudinem *Ammoniaci*, minimeque lignoſum, & in quo nonnihil ſeminis ferulæ ſit admiſtum, odore graui, neque valde humidum, neque ſqualidum. Aqua, aceto, vino, facile dilui poteſt, vt omnia gummi.

Vires. Vim habet excalefactoriam, extractoriam & diſcuſſoriam. Menſtrua & partus accelerat, & appoſitu, & ſuffitu. Aceto dilutum, & pauco nitro mixtum, lentigines delet: furunculis quoque diſcutiendis prodeſt, ſtrumis & iuncturarum nodis: aduerſatur venenis, & ſerpentes fugat.

CAP. XI.

De Opoponace.

Quid. OPOPONACEM ſuccum eſſe Panacis, & nomen ipſum indicat, & Dioſcorides prodidit: ſed cum multa ſint Panacis genera, ex quonam illorum profluat, non ſatis aperte liquet, ob variam eorum, qui ea de re ſtatuerunt opinionem. Meſue ex ferulaceo Panace manare ſcribit: Dioſcorides ex Heracleo; nonnulli ex Chironio.

Panaces Syriacum. Dodoneus ex peregrino quodam vtpote Syriaco, quod foliis eſt amplis, ex aliis pluribus commiſſis, aliquantum aſperis & hirſutis, longis, latiſque. Caulis ei geniculatus, ferulaceus, tres aut quatuor cubitos altus; ſuperna parte plures in ramulos diremptus: floſculi ex amplis vmbellis exeunt lutei, quos ſequitur ſemen latum, planum, & ſubflauum: radix albicans & longa, ſucculenta, & odorata. Ex vulnerato caule, maxime circa radicem æſtate, gummeus ſuccus ſponte concreſcens, effluit, qui Plinii, multorumque aliorum iudicio *opoponax* eſt, ad vſus plurimos commendatiſſimus, quod indicare videtur plantæ, ex qua eruitur, nomenclatio; nam *Panax* ſeu *Panaces* dicitur, quod omnem morbum & dolorem abigat, vel omnibus remedia promittat: hinc multi Agyrtæ & pſeudomedici, medicamenta quædam, ſæpe morbis ipſis periculoſiora, Panaceas nominant. Sic ſæpe, dum viueret, Aulicos & nimis credulos fefellit Medicus quidam, hominum mendaciſſimus, bibaciſſimus, vaniſſimus, falaciſſimus.

Vires. *Opoponax* inter gummi locum habet, & aqueis facile diſſoluitur. Excalefacit ordine tertio, ſiccat ſecundo: emollit, digerit, attenuat, flatus diſſipat, lenit, expurgat. Probatur valde amarus, interne albus, aut ſubfuluus, pinguis, tener, friabilis, ſtatim liqueſcens, odore graui. Niger ac mollis improbatur.

CAP. XII.

De Sarcocolla.

SARCOCOLLA cuiuſdam arboris peregrinæ, & gummi ab ipſa manantis nomen eſt. Naſcitur in Perſide fruticoſa & ſpinoſa, ramis nodoſis, & arbori appreſſis, ex quibus ſauciatis & interdum ſponte profluit *lacryma thuris*, pollini ſimilis, colore ſubrufa, amara ſapore. *Plin. c. 9. lib. 12.*

Vires. Calefacit ordine ſecundo, ſiccat minus: coquit, terget, carne implet, & glutinat, vnde Sarcocollæ nomen; nam cruentis vulneribus, ac diuturnis vlceribus mirifice medetur. Ea quippe propria dote à ſordibus mundat, carne noua replet, & cicatrice obducit.

Arabes non tantum Sarcocollam ventrem ſubducere, ſed humores craſſos & glutinoſos è partibus diſſitis, vt articulorum cauitatibus educere, ſcripſitarunt. Ratio tamen id videtur denegare, nec effectus comprobare. Efficaci-

ter autem vulnera conglutinat, oculorum fluxiones inhibet, & ex Galeno *lib.4.compoſ.med.part.* digerit, ſed minus, quam galbanum: lacte aſinino quinque dies macerata in vaſe vitreo, quotidie lacte mutato mirifice prodeſt oculorum albugini, nubeculis, & cicatricibus.

CAP. XIII.

De Gummi hederæ.

E Maioris hederæ trunco vulnerato, & interdum ſponte lacryma quædam ſeu gummeus ſuccus exit ex flauo rubeſcens, odore grauis, ſapore multum acer, quem gummi hederæ nominant. *Hedera quid.* Eſt vero hedera arbor ſcanſoria, quæ muros interdum veſtit, interdum arbores vicinas, quas ſuo multiplici complexu & virore interimit.

Hederæ ſpecies. Sunt autem eius prima genera duo; vna maior; quæ in altitudinem ſeſe erigit; altera minor, quæ viticulis tenuioribus & obſequioſis, humi defixa repit, nec florem, aut fructum vllum profert.

Species maioris. Maior triplici notatur varietate; quędam enim dicitur *alba*, quæ fructum gerit album; alia *nigra*, quæ nigrum; tertia Helix, quæ nullum, & à nonnullis pro minore hedera ſumitur.

Hedera alba. Alba nonnunquam Corymbos, ſeu fructus aliquando folia alba exhibet, & inter media folia emittit velut brachia, ſeu capreolos, quibus tam arcte complectitur arbores, vt totum humorem ſugendo enecet: inopia enim ſucci marceſcentes facile emoriuntur, vel tam pertinaciter parietibus hæret, vt vix poſſit ſeiungi. Nam tot initia & radicum rudimenta effert, quod brachia, quibus muris obrepit, & ita viuax permanet, vt pluribus locis interciſa, non tabeſcat.

Nigra. Nigra & magis vulgaris, quam *Dionyſiam* vocant, ait Dioſcorides, vbique per parietes & macerias reptat, & arbores etiam proceras radicoſis velut digitis amplectitur: folia promit anguloſa, in principio fere triangula, dein magis rotunda, dura, & perpetuo virore nitentia: flores exiles; baccas primum herbaceas, mox nigras, oblongis pediculis quaſi racematim adhærentes. Cætera ad genus hederaceum ſpectantia notiora ſunt, quam vt longiore diſcurſu & explicatione indigeant.

Hedera omnis calida eſt; raroque medicis inſeruit vſibus, folia ſi exceperis, quæ fonticulis, ex pyrotico relictis, Sparadrapi loco nonnunquam adhibentur, vt ichores & feroſos humores ad partem alliciant. Eius gummi lentes interimit, inſigniter calefaciendo ſenſum aduſtionis imprimit, & pilos deſtruendo caput nudat. Illitu enim eſt pſylothron efficax. *Vires.*

SECTIO VIII.
DE RESINIS.

Sectionem de Reſinis ſpecialem conſtituimus, vt certius cognoſcantur, & fidelius diſtinguantur à gummis, & poſthac ſimul ambo antiquata iampridem inſcitia minime confundantur. Turpe enim eſt, in re vulgari adeo oſcitanter errare, & liquores plantarum concretos & aqueos, quales ſunt gummi, cum pinguibus & oleaginoſis, quales reſinæ ſunt, congerere, & indiſcriminatim vſurpare. Vt enim diuerſa eſt illorum inter ſe natura & origo; (nam ex plantis ferulaceis nonnunquam educuntur gummi, non reſinæ, ſed ex arboribus ex parte magna proceris) ſic quoq; qualitas & agendi virtus. De reſinis ergo inſtanter vt agamus.

CAP. I.

Quid reſina, & eius varietas.

RESINA ἀρητίνη Græcis dicta, *lacryma, ſeu liquor eſt, pinguis ac oleagino-* *Reſinæ quid.*

 ſus

ſus ſponte ſæpius ex arbore, & interdum ea vulnerata defluens. Qui nullo vulnere proſiliit, αὐτόῤῥυτος, & à quibuſdam πρω-τόῤῥυτος dicitur.

Omnis reſina cum partium tenuitate ſubſtantiam habet oleoſam; ob id in oleoſis, vtpote cognatis, prompte ſolubilem atque in eo à gummi diſſidentem, quod cum aquea magis ſubſtantia conſtet, aqueis expeditius & accuratius permiſcetur, vt dictum eſt *ſupra.*

Reſina quid. Sunt autem reſinarum, ſi conſiſtentiam ſpectemus, duæ generales differentiæ; vna dicitur liquida, Græcis ὑγρὰ hoc eſt, humida, ſeu fluxilis, vt *Terebinthina*; alia durior & ſiccior, quam φρυκτὴν, id eſt, frictam, ſeu toſtam ſubinde vocitant; cuiuſmodi eſt *Colophonia*, ſic dicta, quod ex Colophone olim aduehebatur, quæ omnium ſicciſſima, flauiſſimaque; in puluerem tamen redacta alba eſt.

Fricta. *Colophonia.*

Reſina ſicca. Hæc præ cæteris nuncupatur φρυκτὴ & aliquando συγκομιστὴ, quaſi confuſa, quod ex multis ſimul congeſtis in maſſam indurruerit. Contingit enim ſæpe, vt primiflua reſina negligẽtius collecta arenas, ſilices, lignoſas, quiſquilias, aut alias ſordes contrahat & retineat; à quibus vt repurgetur, igni liquatur, extranea reiiciuntur, & purior redditur, ſicque durior & ſiccior.

Ξηρά. *Φύσημα πιτύινον.* Eſt alia ex ſe cito concreſcens abſque ignis ope, ξηρὰ Græcis, *ſicca* Latinis dicta, quæ minus, quod ſit pinguedinis particeps, areſcit, φύσημα πιτύινον, quaſi *germinatio piceæ*, à Galeno nuncupatur, *lib. 3. & 7. de comp. med. gener.*

Vires. Quæ venalis proſtat in officinis, dura, flaueſcens & friabilis, confuſa quædam eſt reſina, ex abiete nempe, Strobilina & Pityina conſtans, fumum quæ reddit, dum accenditur, *thuris* æmulum.

Strobilina. *Strobilinæ* paſſim meminit Galenus *cap. 1. lib. 2. comp. med. gener.* quam alii ex pinu, alii ex picea, alii ex pineis nucibus, quas Strobilos vocant, manare dicunt. Hæc reſinarum calidiſſima eſt; *Terebinthina* ambabus qualitatibus omnium moderatiſſima; *omnes ſiquidem reſinæ calefaciunt & exſiccant*, ſed hæ magis, illæ minus.

Omnium ſicciſſima eſt, quam nonnulli frictam, alii *Colophoniam* vocant, vt & omnis, quæ igne purgatur, & in frictam mutatur, ex Galeno *c. 1. lib. 7. comp. med. gener.*

Abietina vtraque qualitate media eſt inter calidiſſimam & ſicciſſimam, quæ male à quibuſdam dicitur Colophonia, nam liquida diu durat, parum ſiccat, & naſcitur admodum modica; ob id pretioſior.

Omnibus reſinis præfertur *Therebinthina*, deinde *Lentiſcina*, quæ etiam gummireſina eſt; tum quæ de abiete colligitur; poſtea quæ de pinu & picea.

Vſus reſinarum, multus eſt, non tantum in arte pharmacaria, ſed in rebus aliis pluribus. Emolliunt, calefaciunt, digerunt, & commodiſſime emplaſtris & vnguentis ad vlcerum & vulnerum curationem dicatis, admiſcentur. *Vires.*

De pinu autem & arboribus coniferis *ſupra* diſſeruimus *Sectione de fructibus.*

CAP. II.

De Pice.

HÆc frequenter occurrunt in reſinarum enarratione & dilucidatione vocabula, *Pix, Teda, Piſſa, Palimpiſſa, Zopiſſa, Piſſaphaltos*, & *pix naualis*; nec quid per ea deſignetur, omnibus in promptu eſt. Pix dicitur *reſinæ combuſtæ fluxus*: ſic tamen melius, *pinguis eſt & reſinoſus liquor ex accenſa teda colliquatus & eductus.* *Pix quid.*

Eſt vero *Teda* non arboris genus, vt falſo putauit Plinius, ſed *morbus arboris, pini videlicet, per ſenectutem nimia pinguitudine veluti ſtrangulatæ.* Vbertas *Teda quid.*

enim

enim reſinoſæ materiæ, qua totum pini lignum refertur, illi interitus eſt, & fere tota in *Tedam* abit, quæ artificioſa ſedulitate accenſa, picem fundit, quam *Piſſam* Græci nominant.

Piſſa.
Palimpiſſa.

Palimpiſſa quaſi *iterata pix, aut ſecundo cocta* dicitur, quando ſcilicet è liquida coctione & elaboratione craſſeſcit, purgatur, atque durior & ſiccior euadit, ξηρὰ πίσσα quoque, id eſt ſicca pix dicitur.

Zopiſſa.

Zopiſſa eſt *pix à nauibus maritimis derafa*, quæ propter ſalſuginem quandam ab aqua maris contractam, omni pice ad exſiccandum & diſcutiendum eſt efficacior. A nonnullis *Apochyma* nominatur.

Apochyma.

Pix naualis.

Pix naualis proprie in pharmacopoliis dicitur à nauibus picandis, non iamdiu picatis, vt *zopiſſa*. Et cum abſolute *pix naualis* ponitur, illa ſumenda, vt hæc, dum *zopiſſa* deſignatio notatur.

Piſſaphaltũ.

Piſſaphaltum eſt *bitumen pici commixtum*, quod ad mortuorum condituram olim vſurpabatur. Dioſcoridi tamen non videtur mixtura artificioſe parata, ſed naturaliter talis: *Naſcitur*, inquit, *in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quod piſſaphaltum nuncupatur.* Sed de eo poſtea, nempe *ſect. vlt. cap. de Mumia*, fuſius agemus.

Qui differant pix & reſina.

Differt autem pix à reſina, quod illa per ignem tranſierit, hæc ſponte effluxerit: vtraque arborum earundem ſoboles; verum *pix eſt veluti reſina cocta & ignis adiutu educta.*

Picis faciẽdæ modus.

In pice autem educenda ſic fere proceditur, vt in carbonis faciendi modo. In loco lapidibus aut lateribus artificioſe ſtrato, tedæ in haſtulas conciſæ aggeruntur: Superponuntur rami abietum & picearum; Omnia ita conteguntur terra, aut luto, aut alia materia non viſibili, vt ne rimula quidem circumquaque pateat, ſed in vertice tantum, aut alia parte magis idonea foramen relinquatur, per quod ignis immitti & flamma primum emitti queat: accenſis tedis, omnia arctiſſime occludenda, ne flamma erumpat, & picis exſpectatio pereat. Quod ſi rimula quædam hiarit, & flammam aut fumum admiſerit, terra aut luto obſtruenda. Tum aſſulæ tedæ vi ignis æſtuantes copioſum liquòrem exprimunt in canales affabre conſtructos, per quos & ipſe deducitur in ſcrobes ac vaſa idonea, fluenti pici excipiendæ dicata. Nigredinem autem acquirit à fumo & calore, vnde pix nigra ſolet eſſe; nam quæ flaua eſt, reſina potius dicenda.

Pix cur nigra.

Quæ primum extillat, fluxior eſt, humidiorque, & *pix liquida* officinis, *Cedria* Plinio, *Piſſelæon* Dioſcorid. dicitur, quod maxime tale euadit, ſeparato, qui ſupernatat pici, ſicuti lacti ſerum, aquoſo humore. Separatur vero, dum pix coquitur, velleribus mundis ſupra halitum eius expanſis, & cum eo præmaduerint, expreſſis. Verius tamen *piſſelæon* medicamentum ex *oleo & pice* cõpoſitum, quam ſimplex dicitur.

Pix liquida.
Pix cedria.
Piſſelæon.

Quæ ſecunda fluit, craſſior, ſicciorque. Quæ vltima, craſſiſſima & duriſſima, & ad exſiccandum efficaciſſima.

Ad liquidam refertur alia quædam grauis odoris, quam Seplaſiarii nunc *oleum Cadinum*, nunc *Takinum* vocitant, cuius vſus ad pecudum genus transfertur.

Oleum cadinum ſeu takinum.

Cum pix vniuerſa vel liquida, vel ſiccior, vtraque ſincera, leuis & ſplendens laudatur. Illa emollit, digerit, dolorem lenit, coquit, pus mouet, ſcabros vngues extricat, impetigines emendat, & duritias vuluæ & ſedis diſcutit. Siccior hæc omnia præſtat, ſed imbecillius; potentius vero ſiccat, & coaleſcendis vulneribus magis conuenit.

Vires.

CAP. IIII.

Cap. III.
De Therebinthina.

Terebinthina quid. Vera *Terebinthina* ex Terebintho, ſeu Termintho, vt Græci dicunt, habetur. Eſt enim *liquor pinguis ex eius trunco & ramis defluens.* *Optima quæ.* Optima eſt *clara, perlucida, alba, acris, & odorata*: quæ prædictis dotibus ſuo flaueſcit, non improbanda. Laudatur, quæ ex Chio inſula defertur, Chio ob id nuncupata, quæ odore & guſtu cæteris antecellit, & plus Terebinthi refert. Poſt hanc Lybica probatur, etiam Andromachi teſtimonio; dein Pontica. *Quæ minus bona.* Minus celebratur Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica.

Deſcriptio arboris. Eſt autem Terebinthus arbos contorta, fruticoſa, ac mediocri magnitudine, cautice craſſo, ramis multis, oblongis, foliis fraxini modo longis, ex multis ad vnam coſtam cohærentibus, ſed craſſioribus & pinguioribus, quorũ ſingula laurinis ſimilia cernuntur: flores admodum parui ſunt, muſcoſi & purpuraſcentes: fructus exigui baccarum ritu racematim cohærentes, rotundi, oblongi, duri, pingues ac reſinoſi & manus contrectantium inficientes.

Fert præterea veluti quandam ſiliquã oblongam, inſtar corniculi incuruam, in qua vermiculi ſimiles culicibus repeniuntur. Aliquando etiam humor quidam, vt in vlmorum veſiculis continetur. Materia ligni lenta nec valde dura eſt, radices validæ in profundo.

Terebinthus mas. Fœmina. Terebinthorum quædam maſcula dicitur, quæ ſterilis eſt; alia fœmina, quę fructus gerit. Hæc adhuc pro fructus vatio colore duplici differentia ſignatur; vna, cui fructus lentis magnitudine rubet; altera, cui & grandior & pallidus eſt, & ſuauius fragrat.

Naſcitur copioſa in regionibus calidis, atque his potiſſimum læta viret; à quibus eius liquor nomen & laudem aſſumit, vt in inſula Chio, in Cypro, Syria, & circa Idam & Macedoniam. Sunt, qui perhibent ad nos deuehi terebinthinam duram ſiccamque, ſic ignis ope concretam, quæ pro reſina venditur: vix tamen ſuſpicor, nonnullos adeo eſſe mentis inopes, vt terebinthinam coquendo deteriorem & viliorem reddant, & è longinquis regionibus adferant. Terebinthina enim qualiſcunque fuerit, ſemper pluris emitur, quam ea ipſa reſina, induſtria qualibet concreta.

E larice quædam reſina humidiſſima habetur, quę terebinthinæ, quod ſit valde ſimilis, pro ea ſæpe ab inſtitoribus exhibetur & venditur ignorantibus eas diſcernere, inquit Galenus *lib. 2. med. gener. c. 4.* Sed Larigna odore, guſtu, & facultate, quam Terebinthina acrior, atque tenuioribus partibus, & maiori diſcutiendi virtute prædita eſt. *Terebinth. Larigna.*

Ex reſinis omnibus, principatus debetur terebinthinæ, poſt eam lentiſcinæ ſecundum Dioſcoridem; tum ei, quæ de picea educitur & abiete: poſt quas pinea ſtrobilinaque numeratur. Galenus tamen lentiſcinam terebinthinæ præfert, *c. 5. lib. 3. compon. med. gener.*

Terebinthina reſinarum mitiſſima eſt, vulnerum familiare balſamum: moderate calefacit, mollit, expurgat, diſcutit, renes purgat, vrinam mouet, atque optimum eſt in multiplices vſus accommodatum præſidium. Quibus polleat viribus eximiis, norunt ſatis, qui virulenta gonorrhœa laborarunt. *Vires.*

Cap. IV.
De Thure.

Thvs *arbuſculæ cuiuſdam in Arabia naſcentis lacryma eſt reſinoſa*, quæ ab incolis vernacula lingua modo *Conder*, modo *Louan* appellatur. *Thus quid ſit.* Eius duo traduntur genera; vnum dicitur *Olibanum*, ſeu *thus maſculum*, quod ex albo flaueſcit, limpidumque, pellucidum, pingue, ac ſiccum eſt, & reſinæ *Species eius quot. Olibanum.*

Cedriæ

Cedriæ puritatem, atque ſuccini nitorem æmulatur. Forſan *Olibanum* dicitur præpoſito & adnexo articulo Græco, ὁ, cum ſatis eſſet *thus libanum* enunciare, quod è monte Libano deferatur.

Fœmininū. Alterum dicitur fœmininum, quod reſinoſum magis eſt, ac molle & cito ardens, quodque bonitate maſculo cedit. Vtrumque ex planta manat, vix dum cognita, niſi de paucis notis, quia arbor eſt peregrina, Arabiæ indigena, puſilla, folis lentiſcinis: cuius duæ traduntur differentiæ; vna dicitur montana, quæ tantum in montibus confragoſis & aſperis fruticat, optimumque thus profert; altera in locis tantū planis viret lætius, ex qua copioſum quidem thus promanat, ſed multo minus bonum. Vtrumque facile oleaginoſis diluitur.

Thuris cortex. Thuris cortex craſſus eſt, pinguis, odoratus, leuis, minime ſcaber & ſine membranis. Vis ei eadem, quæ thuri, ſed calidior aſtringentiorque, & craſſiorum eſt partium, quam thus.

Manna thuris. *Mannam thuris* vocant micas ipſius concuſſu eliſas, quod dum conuehitur, euenit, vt alibi demonſtrauimus. Intus & foris thus vſurpatur, & aduerſus morbos multos magnæ eſt vtilitatis. Vires ſiquidem habet pene innumeras, quas recenſere longum nimis foret. In primis qualitatibus calefacit ordine ſecundo, ſiccat tertio, & puris mouendi facultatem habet, ſed non valde efficacem.

Vires. Manna thuris vim habet magis aſtringentem à portione *thuris*, quam habet admixtam, in eoque differt à *thure*, quod & minus aſtringit & coquit.

Cap. V.

De Beniuino.

BENIVINVM officinis *Belzoinum* dictum, nec *Laſerpitij*, ſeu *Cyrenaici ſucci*, nec *myrrhæ* ſpecies eſt, vt nonnulli contendunt, nec *Angelicæ* vulgo dictæ, aut *Imperatoriæ ſuccus reſinoſus*, vt innuere videtur Ruellius; *Laſer* enim ſeu *Aſa* ex Syria, Cyrene, & India in alias regiones; Beniuinum in Indiam ex aliis regionibus, vt *Samatra* & *Sian* aduehitur, naſciturque non in ferulacea ſtirpe, ſed in arbore præcelſa, cuius caudex craſſus & durus eſt, multis ramis brachiatus, ordine pulcherrimo diſpoſitis, & in latum extenſis: folia oblonga, citri æmula, mucronata, at non vſque adeo virentia, ſed auerſa parte candicantia. Ligni materia dura eſt, odorataque.

Sponte ſæpe naſcitur in multis ſyluis, tum Malacæ, tum aliarum regionum, quas ob Tygridum frequentiam ſæpe periculoſum eſt adire.

In quibus hæc animalia ferociſſima rarius viſuntur, vulnerantur arbores, quæ huius odoratiſſimæ reſinæ copiam effundunt, quam Chinenſes *Cominhan*, Arabes *Louaniaoy*, Guzaratæ & Decan incolæ *Vdo* vocant. *Garcias cap. 5. lib. 1.*

Beniuini ſpecies. Tria autem notantur Beniuini diſcrimina; vnum dicitur *amygdaloides*, quod maculas candidas amygdalarum delibratarum inſtar refert, quod maxime ab inſtitoribus expetitur. Alia duo admodum nigra ſunt, quorum alterum parum fragrat, & vilioris eſt pretii; alterū ſuauiſſime ſpirat, & è nouellis arboribus exudat; à Samatræ incolis *Benini de Boninas* nuncupatur. *Optimum quod.* Omnium cenſetur optimum, pellucidum, globulis candidis refertum, thuris æmulum, & ſuauiſſime ſpirans.

Vires. Beniuinum cor, ſpiritus, & facultates omnes roborat & thymiamatis, antidotis & medicamentis ornatui dicatis vtiliter permiſcetur. Oleaginoſis autem perinde ac reſinæ aliæ facile diſſoluitur.

Cap. VI.

De Euphorbio.

Vnde ſuum habeat nomen. AB Euphorbo Iubæ regis Mauritaniæ Medico, *Euphorbium* primum nomē accepit, & huc uſque ſeruauit. Eſt autem *Euphorbium* Dioſcoridi, arbor ferulæ ſpeciem gerens, acerrimo ſucco prægnans, cuius eximium feruorem expaueſcentes incolæ,

colæ, ouillas pelles arbori circumligant, & eminus conto ramos eius vulnerant: E plaga tum copioſus ſuccus in pelles defluit, qui poſtea concretus colligitur.

Dodoneo vero non arbor, ſed herba potius eſt, foliis oblongis, craſſis & virentibus, in rotunda figura angulofis, multis albicantibus ſpinis, ordine duplici armatis, ex quibus ſauciatis liquor acerrimus, mordaciſſimus, facileque concreſcens effluit. Eſt enim, vt ſcripſit Galenus *lib. 7. ſimpl.* cauſticæ & exulcerantis facultatis, & vſque adeo calefacit, extenuatque, vt in hoc cætera liquorum concretorum genera ſuperet.

Ob tam vehementem acrimoniam & ſummam tenuitatem non niſi magna cum moleſtia puluerатur; cuius rei gnari Pharmacopolæ ruſticis quibuſdam, ac conditionis infimę viris terendum committunt, monentq; vt à pila, in qua teritur, vultum auertant: nunquam tamen ab eius feritate intacti redeunt; nam eius polline & vapore ſurſum elato tam importune feriuntur nares & cerebrum, vt ſternutatiò, acrimonia, calor, dolor confeſtim ac ſimul ingruant. Euphorbii planta primum videtur herba, ſed quæ ætate arboreſcit.

Vires. Præter calorem eximium & acrimoniam inſignem, purgandi quandam facultatem habet, qua non tantum pituitam, ſed aquam ducit: per ſe tamen nunquam datur per os, nec cum aliis, niſi raro & parua quantitate.

Cap. VII.

De lacryma oleæ Æthiopicæ, improprie gummi Elemi dicta.

Pingvis illa lacryma concreta, officinis *gummi Elemi* dicta, gummi non eſt, ſed reſina, vt quę in igne facile flammam concipiat, & oleaginoſis diluatur. Scammonio vtcunque ſimilis eſt, ait Dioſcorides *cap.* 142. *lib.* 1. ſed magis flaueſcens, aut potius ſubrufa, minutis ſtillacidiis mammoſa, nec linguam vellicans, aut guſtum mordicans, vt ſcribit idem author; vnde forſan de alia lacryma loquitur, quam de hac vulgari, quam *gummi Elemi* Pharmacopœorum vulgus nominat, guſtu quæ iners eſt, nec acrimonia notabili os & palatum ferit. Ex olea Æthiopica ſtillat, & vbi in glebas concreuerit, ad nos deuehitur.

Calefacit, emollit, digerit, reſoluit, coquit, ad ſuppuratum ducit, dolorem ſedat, & vnguentis atque emplaſtris vtiliſſime multis permiſcetur. *Vires.*

Similem fere lacrymam oleæ noſtrates & oleaſtri eructant, ſed parciorem & minus commendatam: Ad oculorum tamen hebetudines & albugines valet illitu; & ſi ſumatur, menſes cit, & partus extrahit; ſed ſumendam non cenſeo, ſi inter venena ſcribatur, vt ſcribit Dioſcorides.

Gummi Elemi vulgari, ſeu lacrymæ Æthiopicæ admodum ſimile eſt quoddam reſinæ genus, ex noua Hiſpania delatum, quod Indi vernacula lingua *Tacamahaca* nominant, apud quos vſus eſt plurimi ad tumores frigidos coquendos, digerendos, reſoluendos, & dolores ſedandos. Huius vires pluribus recenſet Nic. Monard. *lib. de ſimplic.* ex orbe nouo delatis. *Tacamahaca & eius vires.*

Ad Tacamahacam accedit alia reſina, pinguis, oleaginoſa, & tenax, Indis *Caranna* dicta, qui ea vtuntur in tumoribus, & omnis generis doloribus. Verum cum reſinas omnes perſequi non ſtatuerimus, ſed eas tantum, quæ in Antidotario noſtro vſurpantur, huic ſectioni finem imponemus. *Caranna.*

SECTIO IX.

DE GVMMI-RESINIS.

Concreti liquores, ſeu ex ſtirpibus ferulaceis, ſeu ex fruticibus, vel arboribus excelſis manarint.

manarint, modo aqueis prompte diluantur, nominantur à Galeno ſpeciali nomine gummi; vt qui eandem originem ſortiti, oleis & pinguibus facilem admittunt diſſolutionem, in reſinarum ordinem reponuntur. Qui autem inter vtraq; ambigunt, & æque aqueis & oleaginoſis dilui patiuntur, Gummi reſinæ à nobis dicuntur, cuiuſmodi ſunt Maſtiche, Caphura, & Styrax, vt quædam alia, quæ nonnulli gummi, alij reſinas appellitāt. Ab his pauca quædam deflectunt, quæ quod accurate cum oleis aut aqueis dilui non queant, Anomala gummi-reſinæ à nobis vocantur, de quibus in calce huius ſectionis breuiter diſſeremus.

CAP. I.

De Maſtiche.

Quæ optima. MASTICHE gummi-reſina eſt omnium optima, è Lentiſco exudans. Præſtantior cenſetur, *quæ in inſula Chio prouenit, odorata, candida, ſplendens, friabilis, adulta, & retorrida.* Deterior vireſcens & nigra, Ægyptia dicta, aut Pontica, & bitumini ſimilis. *Deterior.* Maſtichem adhuc ſpinam Ixinam reddere, Theophraſtus *cap. 1. lib. 9. de hiſt. plant.* author eſt; ſed Lentiſcinam quauis alia (ſi quæ detur) præſtantiorem, artis medicæ proceres ſtatuunt.

Lentiſcus. Eſt autem Lentiſcus maſtichem eructans, arbor admodum procera, σχῖνος Græcis dicta, ex cuius radice multi ſtolones coryli modo concreſcunt, ramis lentis & flexilibus brachiati. Folia ab vno pediculo fere octona cohærent, foliis glycyrrhizæ non multum diſſimilia, ſed duriora: flores muſcoſi plurimi pediculis longis adhærent; quibus baccæ ſuccedunt Erui magnitudine, initio virides, & vbi maturuerint, nigræ, ſubſtantia quadam pingui & nucleo intus nigro & duro turgidæ.

Præter folia, flores, & fructus lentiſco adnaſcuntur, velut vtriculi intorti, corniculorum ritu, in quibus initio liquor continetur, ex quo inſecta quædam culicibus ſimilia, velut in vlmi veſicis naſcuntur.

Dentiſcalpia ex ligno lentiſtino. Ex eius ligno dentiſcalpia fiunt optima, quibus non modo repurgantur dentes, ſed roborantur, gingiuæ conſtringuntur, & ori ſuauitas conciliatur. Ob vires eius eximias non male ſubſtituitur pro *xylobalſamo.*

Ægre lentiſci fruticant Lutetiæ, duas tamen vidi in horto Ioan. Gonerii rei herbariæ ſtudioſiſſimi, ſed quæ ſæuitiam hyemis ægre perferunt.

Vires. Maſtiche ad multa commendatur, ſed maxime ad ſtomachi & vētriculi affectus: nam ſumpta, vel admota, dolores illius ſedat, nauſeam & cibi faſtidium tollit, retinendi potentiam robotat, & coctionem iuuat. Prodeſt & hæmoptoicis in linctu cū ſyrupo conueniente, vt etiam veteri tuſſi: commanducata oris halitum emendat, & pituitam è cerebro blande attrahit. Vt optime pulueretur, debet & ſolet parum aquæ commiſceri. Diſſoluitur autem facile & aqueis & oleaginoſis.

CAP. II.

De Caphura.

Quid ſit. CAPHVRA nec bituminis genus eſt, nec medulla, nec medicamentum compoſitum, vt nimis oſcitanter nonnulli crediderant, ſed *Gummi-reſina quædam pellucida*, Dioſcoridi & Græcis veteribus incognita, ex arbore peregrina manans, quam Garcias ab horto iuglandi nuci ſimilem dicit, ſed foliis magis candicantibus: Ligni materia cinerei eſt coloris, & interdum nigrioris, nec leuis, aut fungoſa multum, ſed mediocriter denſa & ſolida.

Procera eſt hæc arbos, ramos quaquauerſum fundens, & aſpectu perpulchra; quæ non lacrymas vberius exudat cœlo coruſcante, aut crebro tonitru crepitante, quàm placido ac ſereno, vt inſcienter putarunt multi.

Effluit autem iſta lacryma per arboris rimas reliquorum gummi ritu, ſyncera, ac candida, nec coctione ad conciliandum candorem egens. Si namque puluerem, ſordes, aut lapidum vel ligni fragmenta ſimul habuerit admiſta, id fit eorum,

qui colligunt, oſcitantia & errore. Seligenda autem cryſtalli modo ſplendens, ſyncera, odora.

Caphura de Burneo. Chynaa. Præcipuæ vero duæ eius agnoſcuntur differētiæ; prima dicitur Caphura de *Burneo*, quæ præſtantiſſima eſt, & ad nos nunquam aut raro defertur: altera cognomen habet à Chyna, vnde ſolet aduehi, nuncque in pharmacopoliis ſeruatur. Magnus eſt eius vſus in his regionibus, in quibus prouenit, adeo, *vt inter cibos interdum admittatur.*

Vires. Calidam multi aſſeruerant, non modo manifeſte, ſed ad tertium vſque receſſum: alii frigidā mordicus tenent: neq; deſunt his, nec illis rationes, quas breuitatis ergo ſubticemus, dicimuſque, morbis calidis & frigidis multis prodeſſe. Eſt enim miſtæ qualitatis, & odore, ac ſpirituum tenuitate videtur afficere caloris modo: Reliquis qualitatibus tanquam frigida laceſſit.

Crediderunt multi *Caphuram*, *Capur* & *Caphur* Arabibus dictam, officinis *Camphoram*, Veneris ſtimulos arcere, & conceptum impedire: fecit huius rei periculum non nimis credulus Scaliger, primæ notæ philoſophus: omnia falſa deprehendit. *Caphura* facile pauca addita aqua pulueratur, & aqueis & oleaginoſis ac pinguibus optime diſſoluitur, accuratius tamen his, quam illis diſſolui, contingit.

CAP. III.

De Styrace.

Styrax quid. STYRAX Syriacæ *cuiuſdam arboris gummeus reſinoſuſque eſt ſuccus, concretus, aridus*; nullus huius nominis liquidus, humidus, fluxilis, vt imperite multorum inhæſit animis, qui & liquidum & ſiccum ſtoracem non modo conſtituerunt, ſed ex eadem arbore vtrumq; manare profitentur. Sed reuera arbor Styraciflua lacrymā tantum extillat coagulabilem, quæ ſcilicet mox tota cōcreſcit in molem denſam, pinguem & reſinoſam: nullaque eius portio in liquorem fluxilem abit, vt iampridem falſa vetuſque Arabum increbuit opinio: quam qui ſectantur, vocum affinitate decepti *Styracem* pro *Stacte* nimis oſcitanter vſurpant. Vtriuſque enim vt diuerſa conſiſtentia, odor, ſapor, qualitas, ſic origo & natura: nam Stacte eſt *pinguitudo myrrhæ recentis, cum pauca aqua tuſæ & expreſſæ, atque in vnguenti liquidioris formam redactæ:* aut ſi mauis, *pinguiſſimus eſt myrrhæ flos:* vel, *eiuſdem recentis tuſæ & expreſſæ prepingue ſerum:* vel, *tortiuum ius machinis quibuſdam eductum.* *Stacte quid.*

Melior iudicatur *Stacte*, quæ olei miſtionem admiſerit: qualitatem myrrhæ non modo calefactoriam habet, ſed virium quoque eſt compos plurimarum. *Stacte melior quæ.*

Storax vero, vt cum ſeplaſiariis loquar, vel potius *Styrax*, quia ſtiriatim ex arbore extillat, vbi ex arbore proſilit, mox concreſcit in glebam denſam, ſolidam, reſinoſam, aliquot grumis albicantem, ſuauiſſime fragrantem. Laudatiſſimus *Calamita*, quod in calamis è Pamphilia ferebatur, nuncupatus, *pinguis, lentus, fragmentis albicantibus, odore perſeueranti.* Improbatur furfuroſus cano ſitu obductus, inodorus. Optimus quoque ex Cypro, Sidone, & Piſidia ad nos aduehitur. *Styrax. Calamita.*

Ex arbore malo cotoneæ ſimili manat, cuius tamen folia minora ſunt, minuſque rigida, & auerſa parte cana: flos albidus Arantiæ magnitudine; non odore: baccæ admodum paruæ ternis vngulis exceptæ, ac pediculis longis hærentes ſurculis adnaſcuntur. Eius autem arboris concretus liquor plurimum laudatur, qui præter dotes *ſuperius* dictas, diutiſſime in ſua odoris ſuauitate permanet. *Arboris deſcriptio.*

Vires. Styrax omnis calefacit, emollit, concoquit, tuſſi medetur, grauedini, raucedini, vuluæ præcluſæ, & menſibus ciendis extra & intra datus conuenit, vtiliter adhibetur antidotis cardiacis & lætificantibus: aduerſatur venenis, quæ vi refrigeratoria nocent & interimunt, & illitu ſtrumas & neruorum nodos diſcutit.

APPEN-

APPENDIX De Anomalis Gummi-reſinis.

Diſcedunt à legibus ſtatutis quidam liquores concreti, qui licet mediam inter gummi & reſinas naturam ſortiti, nec tamen facile & expedite aqueis, vt illa, nec perfecte oleaginoſis, vt hæ diſſoluuntur, ſed vel ſubſidunt, vel grumeſcunt, vel nexum & commixtionem auerſantur, cuiuſmodi ſunt bdellium & myrrha.

CAP. IV.

De Myrrha.

MYRRHA Græcis *Smyrna* dicta, *concretus eſt gummeus ſuccus cuiuſdam arboris*, quæ in multis Arabiæ regionibus & montoſis & planis, vt circa *Sabe*, *Adramyta*, *Citibana* & *Mamali* naſcitur. Eſt autem arbos hæc myrrhiflua, mediocri magnitudine, caudice duro, contortoque iuxta terram, cortice læui ad portulacam accedente folio aculeato, vlmeo ſimili. Dioſcorides Ægyptiæ ſpinæ non diſſimilem facit, alii terebintho, Diodorus lentiſco æquat; Sic tamen, vt ſpinoſior ſit & humilior: nam quinis cubitis raro eſt altior. *Myrrha quid.*

Naſcitur ſæpe & læte in locis ſabuloſis & areſcentibus, atque vtplurimum incultis, vberius tamen, & lætius viret ac fruticat in culto ſolo. Incidi ſolet à radice ad ramos adhuc ſatis conſpicuos, & ex illato vulnere extillat *myrrha*: Sed ante corticẽ ferro ſolutum, ſponte & ſine plaga, ſed veluti cutis hiantibus poris, quaſi ſaliuam quandam exudat, & ſtillatitium rorem, quem *Stacten* nominant, quam imperite multi *ſtyracem liquidum* dicunt, vtrumq; ex eadem arbore manare mentientes. Verum ex arboribus diuerſis effluere, & *ſtyracem liquidum* dari nullum, aut ſi detur, *Stactem* non eſſe, nuper fuſiſſime demonſtrauimus. *Stacte.*

Redeo igitur ad myrrham & arbuſculam, è qua manat, quæ prorſus exotica eſt ac peregrina, ſcabra, ſpinoſa, foliis aſperis & aculeatis, ſapore Iuniperi: in eodemque ſolo & cœlo, vbi thus naſcitur, delectatur, & abunde fruticat. Ex eius vulnere lacryma coagulata, ipſiuſmet nomine donatur; laudaturque *fragilis, læuis, vndique concolor, minutis glebis, amara, acris, odorata*; & *quæ confracta venas vnguium modo candidas & læues oſtendit*. *Arbor myrrha.* *Myrrha optima quæ.*

Quæ ex ſatiua arbore colligitur, ſemper præfertur ei, quæ ex ſylueſtri: ſed omnib. antefertur, quæ à loco, vnde conuehitur, nomen trahens, *Troglodytica* nuncupatur: quæ colore ſubuiridis eſt, ſplendens ac mordax. *Myrrha Troglodytica*

Quædam adhuc dicitur *Pediaſimos*, alia *Gabi*: vtraque quoque bona & copioſam ſtactem emittens. Duæ ſunt aliæ malæ, *Caucalis*, quæ nigra & retorrida eſt; & *Ergaſima*, omnium deterrima, macra & cano ſitu obducta. Eſt & quædam *Mynæa* dicta, peſſima. *Pediaſimos.* *Gabi.* *Caucalis.* *Ergaſima.* *Mynæa.*

Tanta eſt *myrrhæ* cum *bdellio* affinitas, vt multi non differre contenderint: male tamen, vt mox videbimus. Operoſa eſt, nec accurata vtriuſque cum in oleis, tum in aqueis diſſolutio.

Myrrha calefacit & ſiccat gradu ſecundo, vuluam præcluſam aperit, menſes cit, & partus celeriter extrahit; commanducata graues oris halitus emendat. *Vires.*

Stacte mira ſuauitate & efficacia commendabilis, ſubſtituique poteſt pro *opobalſamo*, verum hoc illa rarior eſt. Stomachum & partes præcipuas roborat, putredinem arcet, ſpiritus recreat, morbis ab vtero & crebro multis conducit. *Vires Stactes.*

CAP. V.

De Bdellio.

IN Bactris arbor quædam eſt nigra, magnitu- *Nomina.*

gnitudine oleæ, Folio roboris, fructu Caprifici, nec inſuaui, ex qua manat lacryma, quam nonnulli *Brochon*, alii *Malathram*, alii *Maldacon*, & officinæ *Bdellium* nominant. *Plin. cap. 9. lib. 12.*

Bdellion optimum. Id probatur guſtu amarum, translucidũ cum frangitur, pingue cum fricatur & inceditur, odoratum, facile liqueſcens, ſimile ceræ, vel taurino glutini, molleſcens ſordibus exutum. Galenus laudat Scythicum, Plinius Bactryanum, Dioſcorides Sarracenicum, quod ſcilicet è Saraca felicis Arabiæ ciuitate deuehitur.

Peſſimum. Eſt & quoddam Indicum, ſordidum, nigrum, in offas conuolutum, omnium peſſimum, quod *Atrobolon* nuncupatur. *Atrobolon.* Laudatur, quod in Media naſcitur; *Parthicum* medicamentariæ materiei ſcriptores nominant.

Porro ex quanam ſtirpe bdellium habeatur, non ſatis inter viros graues & probatos conſtat; alii enim exudare dicunt ex arbore ei valde ſimili, quæ *myrrham* profert; alii ex multum diſſimili. De hac autẽ doctorum tam ancipiti opinione non habeo, quod ſatis audacter poſſim aſſerere: forſan habetur vtrumque ex plantis parum diſſimilibus, ſed alterum ex agreſti, alterum ex ſatiua deprømptum; perinde ac varia pomorum, pyrorum, & prunorum, in facie, colore, odore, ſapore diſcrimina, ex arboribus parum diſſentaneis excerpuntur. Vtut ſit, *Bdellium* Officinarum minime rarum eſt, & his conditionibus inſignitum, quas illi veteres dederunt.

Vires. Calefacit, emollit, reſoluit: duritias & tumores gutturis & hernias humidas diſcutit: vuluæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu: Menſes, fœtus & humiditates omnes extrahit, calculos potu comminuit, & pellit vrinam; atq; vtiliter malagmatis inſeritur, quæ contra duritates & neruorum nodos proſunt.

SECTIO X.

DE ALIIS STIRPIVM HVMORIBVS SEV SVCCIS.

Plantarum ſanguis. *Plantarum ſanguis humor eſt, qui vſitatiore nomenclatura, ait Theophraſtus, ſuccus dicitur, quo deficiente, deficiunt ipſæ, luxuriante & latius virent, & vegetius adoleſcunt. Is autem pro plantarum varietate, ex quibus habetur, varius eſt: in quibuſdam enim craſſus, lentus, viſcidus, fuluus, rufus, friabilis, gummeus; in aliis pinguis, oleoſus, odoratus, reſinoſus, in quibuſdã melleus, lacteus, vinoſus, ſalſuginoſus, vt ſupra iã monuimus. De ſuccis gũmeus & reſinoſis, ac pinguibus ſupra ſatis: inſtat nunc, vt de aliis quibuſdam magis terreſtribus & macris diſſeramus.*

CAP. I.

De Opio.

PAPAVER, aut ſatiuum eſt, aut ſylueſtre; atque ſpecies vtriuſque plures, vt *ſupra* docuimus. Ex ſingulis ſatiuis contuſis expreſſus ſuccus & concretus, *Meconium* dicitur. *Meconium.* Ex nigri tantum capitulis aut vulneratis, aut ſponte effluens lacryma, ſeu ſuccus, dignitate quadam ὀπὸς Græcis, *Opium* Latinis dicitur. *Opium.*

Opii varietates. Eius variæ differentiæ agnoſcuntur, pro regionum, in quibus colligitur, varietate. Quod *Thebaicum* eſt, & ex Cairo aduehi ſolitum, albicat, & præſtantiſſimum eſt. *Optimum.* Ex Syria, Alexandria, & aliis regionibus allatum, nigrum & minus bonum. Ex albo quoque papauere vulnerato, optimum haberi opium recentiores aſſeuerant. Quod ex *Cambaia* adfertur, ex prægrandi papauere, *Carcax* inibi dicto, manat. *Carcax.* Cuius ſcilicet capita ſingula oui ſtruthiocameli magnitudinem æquant: vnde minime mirum

rum, ſi ex his cultello læſis ſucci dimanet vbertas.

Opium cuius qualitatis. De opii qualitatibus non vnus eſt omnium conſenſus, Dioſcorides & alii plerique non modo frigidum, ſed quarto receſſu eſſe tale ſcripſerunt. Matthiolus illis opponit odorem & acrimoniam. Ego miſtæ qualitatis exiſtimo, ſed caliditatem leuiorem ac fugacem, frigiditatem validiorem ac contumacem.

Præter qualitates elementares alias habet, quæ ipſum cõmendãt, ſi opportune & iuſta doſi exhibeatur; Et improbant, ſi indebite detur. *Eius immodice ſumpti incommoda.* Tremorem enim & paralyſim non tantum inducit, ſed ad ſomnum perpetuum, hoc eſt, interitum ducit.

Modici ſumpti commoda Bene paratum & datum, bene prodeſt: vigiliis namque perpetuis medetur, ſomnum conciliando, dolorum immanitatem ſedat & fallit, ſenſum magis hebetem reddendo.

Magnus eſt eius vſus per vniuerſã Mauritaniam & Aſiam, vbi *Amfium*, & *Ofium*, quaſi opium dicitur, ad animi, quod valde mirum, & corporis erigendas vires, & facultates exhilarandas: ſiquidem ipſius eſui adeo aſſueuerunt, vt ſi prorſus abſtineant, vitæ diſcrimen incurrunt, ac ſæpe moriuntur.

Eo ſolent vti Turcæ caſtra ſequentes, vt ad pugnam ſint alacriores, & tanquam ebrii, vel amentes, ad pericula quæuis minus formidoloſe ſeſe præcipitent.

Putarunt nonnulli, Venerem quoque excitare: ratio tamen id negat, & experientia docuit, libidinis œſtrum potius arcere, atque ignauos carnis reddere motus.

CAP. II.

De Elaterio.

Mochlica. ELATERIVM inter medicamenta mochlica & turbatorio motu corpus agitantia numeratur, quo licet violento eſt olim vſus Hippocrates *ſect. 2. lib. de loc. in homin. Sect. 2. lib. de internis affectibus.* Nunc vero eius fere deſiit vſus, niſi in paucis regionibus Italiæ, in quibus aliquando vſurpatur, ad earum forſan ægritudinum curationem, quibus benigniora parum profuerunt remedia.

Elaterium quid. Eſt autem Elaterium *fructus cucumeris agreſtis inſpiſſatus*, qui ſecundum Theophraſtum mirabili virtute ducentis annis ſeruari poteſt. *Omnium medicamentorum*, inquit *cap. 14. lib. 9. de hiſt. plant. diuturniſſimum eſt Elaterium, optimumq́; quod vetuſtiſſimum.* Itaque Medicus quidam vir haud inſolens, neq; mendax. Elateriũ ducentorum annorum, mirabili proprietate ſeruare apud ſe retulit, eo à quodã munere donatus. Cauſa, propter quam tam longo tempore ſeruari poſſit, humoris copia eſt; vnde ad quinquageſimum annum vſq; lucernis admotum, lumen extinguit. Modus extrahendi & inſpiſſandi facilis eſt, quem qui non nouit, ex Dioſcoride noſcat.

Cucumer agreſtis. Eſt a. cucumer agreſtis, quem anguinũ & aſininum appellant, ſatiuo valde ſimilis, niſi quod folia minus anguloſa ſunt, & magis incana, fructus vero multo minores, ex pallido vireſcentes, vt & tota planta, ſeminibus & ſucco pleni, qui tacti protinus exiliunt, inſtar Perſicariæ ſiliquoſæ, quam ob id *noli me tangere* vocitant.

Vires. Cucumeris agreſtis & fructus ipſius ſuccus, quem Elaterium vocãt, inquit Galen. *lib. 8. ſimpl.* ad medicationes accommodus eſt. Summe amarus, ordine ſecundo calidus, menſes mouet, fœtum interimit, & aluum turbando aquas ducit.

CAP. III.

De Ladano.

Ladanum quid. LADANVM *liquor eſt ex foliis Ciſti, in Cypro naſcentis, cui Ledon nomen eſt, exudans.* Is caprarum ope, ſi vera narrat Dioſcorides, ſic colligitur. Cum hirci & capræ Ciſti frondes paſcuntur, his pinguetudinẽ quandam verno tempore innatam, barba tergunt, excipiuntque, atque eam ipſam villoſis cruribus adhæreſcentem reportãt, quam poſtea depectentes incolæ, & colo traiicientes cogunt in offas, & ita ſeruant, vocantque *Ladanum*, Officinæ *Labdanũ*.

Hunc

Hunc Ladanum excipiendi modum, tanquam fabuloſum nonnulli aſpernantur, nec tamen alium faciliorem ſubſtituũt. Verum cum ſit natura tenax & lentũ, facileq; ſequatur ad contactum, vt viſcum funiculis attractis, & aliis pluribus modis excerpi poteſt.

Optimum. Laudatur maxime Cyprium, odoratum, ſubuiride, facile molleſcens, quod arenas & ſordes non collegit, nec ſqualidum eſt. Arabicum vilius eſt, & minus bonum.

Vires. Vim habet calefaciendi, & molliendi: venarum orificia aperit, capillum fluentẽ continet, addito *vino nigro, myrrha* & *oleo myrtino.*

Ladanigeræ Ciſti deſcriptio. Habetur non ex Ciſſo, hoc eſt, hedera, vt putauit Plinius, ſed ex Ciſto, quæ paruus eſt frutex, ſurculoſus, lignoſus, folia emittens longiora, nigricantia, tactu glutinoſa, quæ pingue quoddam, odoratum, & reſinoſum vere exudant, quod arte qualibet collectum, *Ladanum* dicitur. Flores exiguos, albicantes, & paruis roſis ſimiles gerit.

Cap. IV.

De Hypociſtide.

Ciſtus mas. PRÆTER Ciſtum *Ledon*, ſeu Ladanigeram, duæ traduntur aliæ varietates, vna mas dicitur, è cuius radicibus *Hypociſtis* profilit, quarum veluti ſpurium eſt germen, punici mali cytinis ſimile. Quibuſdã *Lunodorum*, aliis *Robethron*, Fuchſio *fungus* nominatum Eius ſuccus extrahitur, vt acaciæ, & concretus aſſeruatur.

Ciſtus fœmina. Altera Ciſtus fœmina dicitur: folia oblonga gerit, parum anguſta: flores candidos & paruos, & ſemen in triquetro pericarpio puſillum: Ladanigeræ Ciſto admodum ſimilis eſt.

Ciſtus mas. Ciſtus mas paruus eſt frutex, maior thymo, foliis ozymi, ſed rotundioribus, floribus roſaceis, qui fœminæ albæ ſunt, & minores; radice lignoſa, ac duriſſima, à cuius fere medio Hypociſtis velut infixa pullulat, vt viſcum è quercus vel alterius arboris ramo.

Vires. Rara admodum eſt *Hypociſtis*, cuius loco vtimur acacia, quæ vires habet illi analogas, ſed imbecilliores. Vim habet aſtringendi potentiſſimam: prodeſt dyſentericis, cœliacis, & ſanguinem vndecunq; excernentibus. Siccat quoque, & roborat, & ad fluxionum affectus omnes efficax eſt remedium.

Cap. V.

De Tartaro.

VT lactis, ſic vini ſubſtantia prorſus homogenea non eſt, ſed varia: illius enim portio quædam butyroſa & leuior, alia caſeoſa, & craſſior, ac grauior, quædam ſeroſa, quæ medio modo ſe habet. *Partes vini.* Huius vero tenuis quoque portio flos vini dicitur, alia minus leuis, quæ medium dolium occupat, alia craſſiſſima, quæ ſubſidet, & dolio facile adhæreſcit, fæx vini dicta, quam recentiores *Tartarum* nominant, forſan, quod multorum Empiricorum ſit Idolum, vt *Tartac* olim fuit Heuæorum, 4 *Reg. cap.* 17. Magis tamen ſic dictum puto, quod infimum vaſis locum teneat.

Tartarum quid. Licet autem tartarum ſit fæx vini, multis tamen dotibus commendatur; nam vt in corpore humano, humores aliqui, excrementa dicuntur benigna, & vtilia, vt ſemen, lac, & humores multi certis partibus ad certos vſus incluſi, ſic etiam vini fæx vtilis eſt. *Vinum* enim, vt prouerbio fertur, *non conſiſtit ſine fæce*, diutiuſque cum eiuſmodi excremento ſine corruptela conſeruatur, vt ignis cum cineribus.

Oleum tartari. Ex eo manica incluſo, in cella vinaria, aut alio vdo loco ſuſpenſa, oleoſus educitur humor, quem oleum tartari vocant, quod è ſacculo cannabino, & raro veluti per ephydroſim, & deliquium exudans, in ſubiectum vas guttatim delabitur, vt in noſtra Officina demonſtrauimus. Educitur

cur quoque per aſcenſum, ſed opere magis laborioſo & minus vtili.

Ex vſto tartaro fit cinis ille Lutetiæ frequentiſſimus, linteis dealbandis expetitus, quem *Grauellatam* vulgus nominat, qui etiam ad Pyroticorum confectionem, alioſque quoſdam vſus laudatur. *Tartarum* enim *in detergendo compar non habet*, ait Cardanus; ob id ſordida ac duris nata locis, & carnis excreſcentias purgat, ac viuam carnem oſtendit. *Grauellata.*

CAP. VI.

De ſucco glycyrrhizæ.

SVCCVS glycyrrhizæ ad multos vſus expetitur. Eſt enim Bechicum eximium, quod & per ſe vtiliter ad pulmonum & thoracis affectus ſumitur, & aliis medicamentis commiſcetur. Galenus eum præfert, qui è Creta delatus eſt, *lib. 7. compoſ. med. ſecund. loc.*

Dicitur autem Græcis *Glycyrrhiza*, Officinis *Liquiritia*, Celſo iuxta Græcum idioma *dulcis radix*, vulgo *rigolitia*, Batauis, *dulce lignum*. Saporem enim dulciſſimum & gratiſſimum ſuccus eius exhibet, qui ſic educitur.

Modus educendi ſuccũ glycyrrhizæ. Radices glycyrrhizæ recentes & perhumidæ, Iulio menſe colliguntur, purgantur & teruntur: dein ex aqua coquuntur, colantur, & exprimuntur. Expreſſus ſuccus igni, vel ſole ſiccatur, & ſeruatur. Optimus, qui dulciſſimus, mollis, recens, purus, tenax, & qui confractus ſplendeſcit, quique nigerrimus eſt, & linguæ ſubditus, tandem totus liqueſcit.

Laudari ſolet, qui ex Hiſpania defertur, vbi copioſiſſimus & optimus dicitur præparari; nullibi tamen melior & gratior reperitur, quam in Officina Domini Larderi Pharmacopœi Pariſienſis, qui non modo ſolennia quæuis medicamenta magna dexteritate, & ſolerti ingenio parat; ſed etiam vulgaria & ſimpliciora non aſpernatur, vt ſuccum glycyrrhizæ, quem ſolo parandi artificio guſtu ſuauem, & conſiſtentia commendabilem reddit.

Eſt vero glycyrrhiza colore foris buxeo, intus croceo, ligno lento, & fractu contumaci, ſapore dulci, quæ manſa ſitim extinguit, vnde & *adipſus* dicta. Improbatur intus alba, vel nigra, exucca, vetus, fragilis raphani modo, & inter frangendum puluerem edens. Cætera de hac dicta ſunt *ſectione quarta lib. 1.* de medica materia.

CAP. VII.

De Cera.

APIBVS mira eſt ſagacitas, induſtria, & ſedulitas in colligenda & conficienda cera, quæ nullibi terrarum citra horum animalculorum opem & laborem habetur. Solæ enim apiculæ faciunt, quæ nullus hominum poteſt. Solæ inter inſecta homini & alimenta, & medicamenta ſuo opificio ſuppeditant.

Tot vero tantæque ſunt ceræ commoditates, vt vix poſſint recenſeri, inquit Plin. *cap. 24. lib. 22.* Laudatur flaua, odorata, modice pinguis, pura, coacta, & alienæ omnis materiæ expers, mellis habitum quadantenus referens. Secundum locum obtinet candida, quæ vel ſuapte natura aliquando talis eſt, vt *Pontica*, ſed ſæpius artificio, nempe lotione, vt *Tyrrhenica*, *Galen. cap. 14. lib. 1. compoſ. med. gen.* Cæteri colores ſunt acquiſititii, vt viridis ab ærugine, rubeus ab anchuſa vel minio, niger ab atramento, vel charta vſta, à quibus miſtis vires mutat. Semper vero melior eſt recens & ſubflaua, quæ *cera virginea* nominatur. *Cera optima qua.* *Cera virginea.*

Medium autem quodammodo tenet calefacientium, refrigerantium, humectantium, & exſiccantium. Habet vero

quiddam etiam eſſentiæ craſſæ, atque emplaſticæ. Quamobrem aliorum medicamentorum, tum calefacientium, tum refrigerantium materia eſt, *cap.* 23. *libr.* 7. *ſimplic.* *Cera omnis mollit*, inquit Dioſcorides, *calefacit, modice explet corpora*: datur in ſorbitione dyſentericis. Vt alba redditur, liquatur primum ad ignem, deinde in aqua fontis pura demergitur, vbi permouetur, expurgaturque. Galenus *cap.* 14, *libr.* I. *compoſ. med. gen.* Alium modum, quo candidiſſima fit, docet Dioſcorides, apud quem videndus, *cap.* 105. *lib.* 2.

Vires.

Ceræ lotio & dealbatio.

CAP. VIII.

De ſuccis quibuſdam aliis, alio loco aptius deſcriptis.

SVCCI ſeruantur conſiſtentia, vel liquida, vt *acetum*, *vinum*, *omphacium*; vel ſolida, vt *Aloe*, *Scammonium*; vel media, vt *Rob & ſapa*, de quibus ſingulis ſuo ordine partim *in Officina noſtra*, partim *in libro primo materiæ medicæ* diſſeruimus.

Mihi autem cum decies, imo bis tantum repetita minime placeant, ad ſingulorum examen vix videbor denuo rediturus: libenter enim exoptaſſem hoc opuſculum in molem minorem contractum fuiſſe.

De *Aloe* porro & *Scammonio*, cum purgantia ſint, *ſectione ſecunda huius libri de materia Medica* ſatis ſuperque diſputauimus, in qua purgantium omnium ſimplicium naturam, & facultates accurate deſcripſimus.

Succi fructuum in Rob, ſeu mellis conſiſtentiam inſpiſſati *in ſectione quinta* explicatè enarrantur. De liquidis *prior primi libri ſectio* copioſe diſſerit.

Opoponax à ſucco Panacis nomen habet, cum verius ſit eiuſdem gummeus liquor, qui vbi concreuit & aruit, colore foris eſt ſubflauo, intus candido, & odore graui, læuis, pinguis, friabilis, & in aqua facile liqueſcens.

Aliorum ſuccorum, vt Glaucii & Licii meminit Galenus, ſed quia nunc eorum exoleuit vſus, in Pharmacopoliis aut raro, aut nunquam inueniuntur.

***

FINIS LIBRI PRIMI.

DE

DE MATERIA MEDICA

LIBER SECVNDVS.

SECTIO I.

De Mineralibus.

PRÆFATIO.

MEDICAMENTORVM materia cum multiplex ſit, & à plantis, mineralibus, & animalibus deſumatur, de ea primum diſſeruimus, quam ſtirpium vniuerſa propago ſuggerit: Sequitur nunc, vt mineralia perſcrutemur, quæ fœcundiſſimam quotidie nobis medicam materiam ſuppeditant, ex qua, *melioris defectu*, eximia nonnunquam medicamenta paramus, quibus morbos contumaciſſimos, & qui aliorum præſidiorum vim eluſerũt, oppugnamus & expurgamus. Externos maxime dico, qui ferrum & ignem ſæpius expoſtulant. Ad interiorum quoq; ſanationem non tantum conducunt, ſed etiam ad partium, quæ principatum tenent, robur, & facultatum recreationem mineralia quædam dantur, *vt terra lemnia, bolus orientalis*, & lapilli pretioſi; de quibus ordine, dilucide, breuiterque hoc in ſecundo libro ſermo nobis erit. Licet autẽ mineralia ſeu foſſilia dicantur, quæ è terræ fodinis & viſceribus eruuntur, vt terrarum, lapidum, & metallorum genera multa, attamen eorum ampliore ſignificato, ea quoque comprehenduntur, quę ſenſus expertia è maris ſinu, alueo & litore, & aquarum voragine leguntur, vt ſalis & bituminis genera multa, quorum cenſu *Ambarum* coarctatur. Omnia igitur mineralia non tantum ſunt terræ, vel metalli quoddam genus, vt quidam ex Ariſt. colligunt, ſed ſalis, bituminis & lapidum genera ſub ſe complectuntur. De quibus ac ſingulis libenter diſſererem; Verum inſtituti mei ratio tantum expoſtulat, vt de his breuiter agam, quæ medicaminum confectiones in Officina, ſeu antidotario noſtro deſcriptas ingrediuntur. Proinde mineralia tantum præſtantiora & vſitatiora ad examen adducam,

quæ quod triplici potiſſimum diſcrimine dignoſcantur, librum hunc in tres ſectiones diſponam. In priore de terrarum, in ſecundo de lapidum, in tertio de metallorum natura & qualitatibus diſputabo.

Cap. I.

De terra Lemnia.

Terrarum medicarum præſtantiſſima ea eſt, quam Officinæ nunc ab inſula Lemno, ex qua defertur, *Lemniam*, nunc à ſigillo illi impreſſo, *terram ſigillatam* vocant. Eius plures notantur differentiæ; ſed præſtantior olim erat ea, quam in placentulas efformatam, ſigillo Dianæ, quod capram referebat, illius ſacerdos obſignabat.

Vera. Vera autem Sphragis, ſeu ſigillata Lemnia, ex Dioſcoride & Galeno, fuluo, ſeu ruffo eſt colore, ſicut & collis in Lemno, ex quo eruitur, & in quo nec arbor, nec herba, aut alia ſtirps, niſi ægre fruticat, nec ſaxum natum inuenitur, ſed terra illiuſmodi tantum viſitur.

Conſtantinopoli tamen eiuſdem placentulæ cineritii coloris adferuntur, Turcarum Imperatoris ſigillo, quod nullius animalis effigiem, ſed varios tantum characteres refert, notatæ, quæ pro vera Lemnia habentur, emuntur & ſeruantur.

Nuſquam vero caprinus ſanguis ab incolis, qui eam in paſtillos cogunt, aut ab inſtitoribus, qui ab iiſdem emunt, eidem permiſcetur, vt grauiſſimi quidam viri exiſtimarunt.

Iſthæc terra adeo pinguis eſt, vt è ſeuo conſtare videatur, dum in ore contenta dentibus confringitur.

Vires. Vim habet Antidoti contra peſtem & morbos contagioſos, & malignæ qualitatis participes. Magis tamen credo ceremonias & ſuperſtitiones vanas Barbaræ, ſeu Turcicæ gentis, quam virium præſtantiam terram nobilitare; quam ſi quibuslibet fas eſſet, ac ſine faſtu è fodinis eruere, magnam ſuæ celebritatis iacturam pati veriſimile eſt.

Varietas characterum, quibus notatur, à magnatum varietate, qui ei ſexta Auguſti iuxta morem eruendæ & ſigillandę præfuerunt. Omnes autem characteres illi duas tantum Arabicas dictiones continent, *Tinimachton*, quæ terram ſigillatam ſignificant. *Tinimachton.*

Cap. II.

De bolo Armena.

Alia quædam terra viribus eximia, ex Armenia Cappadociæ finitima aduehitur, quam Medici *bolum Armenam*, & *bolum Orientalem* vocant. Temporibus Galeni multum venit in vſum aduerſus eam peſtem, cuius meminit *lib. 9. ſimplic. c. 7. Liberum eſt autem*, inquit, *appellare, vel lapidem, vt is, qui mihi primus donauit; vel terram, vt ego, quandoquidem humidis rigari patitur.*

Non ſolum vero ex Armenia, ſed multis aliis regionibus defertur. Laudatur, quæ calcis modo promptiſſime in ſummum læuorem ſoluitur, piſtillo adhibito, aut liquore quodam affuſo, nec quidpiam arenoſum habet admixtum, atque commanducata butyri modo liqueſcere videtur, & in guſtu manifeſtam relinquit adſtrictionem.

Valde ſiccat, aſtringit, & roborat: ſanguinem fluentem ſiſtit, catarrhum cohibet, dyſentericis prodeſt, & vlceribus oris. *Vires.*

Plurimum quoque valet ad peſtem. *Quotquot enim hoc medicamentum ſumpſerunt*, inquit Galenus, *celeriter curati ſunt.* At quibus non profuit, interierunt omnes, cum nec aliquo alio iuuarentur remedio. Vnde colligitur, his duntaxat auxilio non fuiſſe, qui erant incurabiles. Et, vt libere dicam, *bolus Armena Lemnia non eſt inefficacior*, facileque vt Turcarum periſtromatis ſeu tapetis, ſic ipſorum ſphragide Lemnia carere poſſumus.

Cap.

CAP. III.

De aliis quibuſdam terris minus vſualibus.

ALIÆ multæ ſunt terræ ad refrigerandum, & meatus occludendos ab antiquis commendatæ, & olim in vſu medendi frequentiſſimæ, quas tamen poſterior ætas nunc adeo deſpicit, vt à Pharmacopoliis prorſus excludantur, paucis exceptis, quæ ob candorem aut ruborem, aut alium colorem, ſeu flauum, ſeu alium inſignem commendantur, & ab infectoribus expetuntur, & emuntur, vt *Ocra*, *rubrica*, *terra Synopica*, *Creta*, & aliæ multæ.

Melitea. Nonnullæ tamen vires habent medicas, eaſque eximias, vt *terra Melitea*, ſic à Melita inſula, ex qua deportatur, dicta, quæ contra peſtem vtiliter datur. Contra venena quoque valere, experientia comprobauit, vnde multi pro terra Lemnia feliciter vſurpant.

Samia. *Samia terra* ſpecies eſt in inſula Samo effoſſa, cuius ex Dioſcoride duæ ſpecies notantur; Prior dicitur ei *Collyrium*, quod vt arbitror, in collyriis oculorum miſceatur.

Samius aſter. Altera *Samius aſter* appellatur, quod in ipſa quædam micæ ſtellarum modo eniteant, eſtque cruſtacea, & cotis modo prædenſa, quidpiam viſcoſum obtinens. Hæc vritur & abluitur, vt terra Eretria, & vim habet conſimilem; ob id ſanguinis reiectionem cohibet. Illa *Collyrium* dicta, mollis eſt, candida, friabilis, & ore contẽta linguæ adhæreſcit. Vtraque refrigerat, & fluxiones arcet.

Chia. *Chia terra* è Chio inſula delata, Samiæ vultu & viribus valde affinis eſt, candida nempe, mollis, refrigeratoria, & aſtrictoria. Contrà ambuſta optimum eſt remedium, ex Galen. *lib. 9. ſimpl.* faciem erugat, ſplendidam facit, & cicatrices delet.

Selinuſia. Eſt alia *Selinuſia* dicta, quam Galenus *lib. 9. ſimplic. cap. 4.* laudat ad Phlegmones mammarum, teſtium & inguinum incipientes. Eſt vero & colore, & conſiſtentia, & viribus Chiæ finitima. Ambæ autem pulcherrima ſunt ad ambuſta remedia.

Cimolia. *Cimolia* adhuc meminit Dioſcor. cuius duo conſtituit genera, vnam candidam dicit, alteram purpuraſcentem.

Optima cenſetur pinguis & frigida, cũ tangitur. Vtraque aceto diluta parotidas & tubercula diſcutit, inflammationes reprimit, & ambuſtis perbelle medetur.

Eretria. *Terra Eretria gleba eſt rubicunda*, inquit Galenus *cap. 126. lib. ſimplic. cuius eſt optima, quæ ſine ſabulo eſt, ac ſine lapillis.* Dioſcorides duplicem Eretriam facit, vnam albam, & cinericiam alteram; nullam rubicundam. Quæ ad cinereum colorem vergit, ſi mollis fuerit, optima eſt. Eretria porro vrbs eſt in Euboia prope Calcidem, in cuius agro dicta hæc terra effoditur, vnde nomen. Vim habet aſtringentem, refrigerantem, leuiter mollientem, caua explet, atque ſanguinolenta conglutinat.

Rubrica. *Rubrica* ſic, quia rubet, dicta, vel *Synopica* eſt, ex Synope videlicet Cappadociæ vrbe delata, à qua nomen, vel fabrilis dicitur, quod ea ſæpius vtantur fabri ad lineas ducendas infectis in ea funiculis. Quædam rubrica dicitur maculata, alia vnicolor; quædam mollis, alia dura, & ſpiſſa, alia pinguis, alia media. Omnes autem picturis ſunt accommodatæ. Quia tamen ſiccant & aſtringunt, medicis vſibus inſeruire, & emplaſtris vulnerariis, & ſiccantibus commiſceri poſſunt.

Ochra. *Ochra* ſpecies eſt terræ flauæ, quæ laudatur natione Attica, non lapidoſa, friabilis, omnino lutea & læuiſſima. Vim habet aſtringendi, erodendi, collectiones diſcutiendi, & excreſcentias reprimendi. *Ex ea paratur medicamentum*, inquit Aetius, *quod multum valet ad colliſa & vibices.*

Creta. A Creta inſula terra quædam nomen habet, quæ & *Creta* & *Cretica* nuncupatur, in multis tamen aliis regionibus paſſim, & copioſa inuenitur. Eius multæ ſunt differentiæ. Prima dicitur candida, quæ reli-

quas terras omnes albedine vincit, qua vtuntur artifices in lineis protrahendis. Eſt alia vireſcens ad eoſdem vſus celebrata, *Theodoſia* ſolet appellari. Eſt alia nigra, qua & fabri, & pictores, & ſartores vtuntur. Omnes habent vim abſtergendi, vnde ad vaſa ſtannea, aut argentea ſordida valent multum. Viridis plus habet acrimoniæ, quam alba; & nigra, quam vtraque, ob id magis abſterſoria. Galenus.

Theodoſia.

Inueniuntur adhuc apud Dioſcoridem aliæ terræ, vt *Pnigitis, Melia, & Ampelitis*, quarum etiam meminit Galenus, ſed tam ignaua eſt illarum virtus, aut certe tam parum commendatos pollicentur effectus, vt vix à iunioribus commendentur, qui glandibus relictis non imprudenter malunt tritico veſci. Quę igitur inutilia ſunt, non vtiliter deſcribenda puto.

Pnigitis. Melia. Ampelitis.

Lutetiæ ſubrubra quædam terra *Alana*, vulgo *Tripolis* dicta, circumfertur, ſed quæ tantum vaſis ęneis tergendis inſeruit, quibus apte conuenit.

Alana. Tripolis.

DE QVIBVSDAM FOSSILIBVS E MARI, TERraque erutis, quæ inter metalla, lapides & terras ambigunt. Et primum,

CAP. IV.

De Chryſocolla, ſeu Borace.

CHRYSOCOLLA, Officinis, quæ Mauritanorum idioma barbarum ſæpe ſequuntur, *Borax* dicta, in Armeniæ, Macedoniæ, & Cypri fodinis aurariis, argenteiſve & interdum ærariis inuenitur. Laudatiſſima cenſetur Armeniaca, porraceum quæ colorem refert, & ſaporem nitroſum, cum pauculo amarore. Laudatiorem putat Plinius, quæ in fodinis ærariis habetur, ex limo quodam hybernis rigoribus concreto in pumicis duritiem: Huic proxima, quę in argentariis colligitur: minus bona, quæ in aurariis. In plumbariis inuenitur omni alia deterior. Ab Auicenna *capiſtrum auri*, à Dioſcoride & Galeno *Chryſocolla*, hoc eſt, *auricolla* ſeu *glutẽ auri* nuncupatur. A Plinio *viride terra*, quod ſegetis læte virentis habeat colorem; Minime tamen ad tantam viriditatem accedit ea Chryſocolla, quæ in Pharmacopoliis habetur.

Optima.

Capiſtrum auri. Auricolla. Gluten auri. Viride terra.

Eius autem duæ differentiæ traduntur; vna natiua eſt, ex vena putri in fodinis metallicis in duritiẽ pumicis coaleſcens, quæ varium colorem nanciſcitur pro metallorum natura, è quorum fodinis eruitur. Verum quæ viridis eſt, in arte medicamentaria cæteris præſtat, vt flaueſcens auro ferruminando.

Species. Natiua.

Eſt quædam factitia ex vrina pueri in ardentiſſimis caloribus ſolis in ęrea pila ac piſtillo æreo tamdiu agitata, donec in mellis aut vnguenti conſiſtentiam abierit, quod vlceribus ſordidis, cadaueroſis, & curatu difficillimis, tum per ſe, tum aliis commiſtum medicamentis conducit, ex Galeno *libr. 9. ſimplic.* Natiuam ac foſſitiam tundit & abluit Dioſcorides, donec pura, ſynceraque ſpectetur, dein ſiccat, & recondit ad vſus. Eam ipſam qui vrere voluerit, multo tenuiorem habebit, *Dioſcor. cap. 104. lib. 5.*

Factitia.

Chryſocolla calefacit, excreſcentem carnem cohibet, & modice mordendo exeſt; Multis propterea vlceribus ad ſanitatem perducendis confert, ſed per os ſi ſumatur, periculoſa eſt.

Vires.

CAP. V.

De Vitriolo, ſeu Calchanto.

CALCHANTVM Græci vocant, quod Latini modo ab atro colore, quo ſutorum pelles inficiuntur, *atramentum ſutorium*, modo à nitore vitri modo ſplendente *Vitriolum* nominant.

Eius tria Dioſcorides perhibet eſſe genera; Natiua duo, & Factitium vnum. Prius ex na-

Species.

1. ex natiuis in terræ cuniculis, ac viſceribus,
2. per ſe concretum reperitur. Alterum ſub forma aquæ primum in quodam fodinarum lacu colligitur, quæ poſtea vaſe excepta cito concreſcit in vitriolum.

3. Factitium vero fit ex gleba quadam, maculis pluribus ferri rubiginem & æruginem referentibus conſperſa, aqua madefacta, transfuſa, fermentata, ſolis ardoribus cocta, ex qua vitrioleus humor elicitur, qui poſtea calore, interdum ſolo Solis, interdũ ignis in Calchantum abit. Plures alios idipſum faciendi modos docuit Plinius *cap.* 13. *lib.* 34. vt etiam artis metallicæ periti, quos breuitatis gratia omitto.

Copparoſa. Atramentum ſutorium. Inter factitia Romanũ cæteris præſtat, olim *Cyprium*, Germanicum deterius, diciturq; vulgo *Copparoſa*, ſeu *infectorium*, vel *atramentum ſutorium*, quod ad pelles inficiendas corrugatores vſurpant.

Natiuum, quod ex montibus Cypri eruitur, *Stalacticum*, hoc eſt, *ſtilatitium*, & *pectum*, id eſt, *concretum* nominatur. Tam naturale igitur, quam factitium *Cyprium* nuncupatur, quod ex eius monte vel iam concretum eruatur, vel exudet aqua in idipſum cito concreſcens, vel arte ex eiuſdem terra eliciatur.

Eſt vero natiuum, ſeu foſſile calciteos, miſyos & ſoryos particeps, præſertim Cyprium, quod concrementum capeſcit ex aqua vireſcente, quæ ex ipſius monte continuo ſtillicidio delabitur in ſpeluncam, abluitque calcitim, miſym & ſoryn, ſponteq; coagulata fit Calchantum: vnde facilis huius in illa tranſitus: hæc enim tempore omnia inter ſe commeant, & Galenus Calchantum tractu temporis conſeneſcens in calcitin tranſire ſæpe conſpexit, *lib.* 9. *ſimpl.*

Præfertur autem ad medicos vſus album & natiuum, quod metallicolæ chymici ex ſuo ſulphure & mercurio, tanquã ſpermate prognatum perhibent, & ſæpe ad omnes affectus ſine diſcrimine præbẽt. Ex eo liquorem quendam acidiſſimum eliciunt, acidulum vitrioli ſæpe vocitant, cuius aliquot guttæ ſyrupo violato permixtæ eundem rubellum, & elegantem colore, & ſapore efficiunt. Idem præſtat oleum ſulphuris; & vtrumque roſarum infuſioni paucula quantitate commixtum, vel alterutrius tantum aliquot guttulæ ei ipſi dilutæ, liquorem totum efficiunt rubeum, quam *tincturam roſarum* nominant. *Oleum ſulphuris.* *Tinctura roſarum.*

A calciti emplaſtrum quoddam *Diacalciteos* nomine in Pharmacopoliis paratur, quod *Diapalma* & *emplaſtrum palmeum* frequentius, nec melius appellatur, nec palmam enim, nec calcitim admittit, ob raritatem. *Calcitis* enim, *miſy*, *ſory*, *melanteria*, *diphryges*, & alia pleraque ab antiquis celebrata, nunc fere inuiſa, incognitaque iacent, vnde pro calciti calchantum ei finitimum, & in quam vetuſtate commeat, ex Galeno ſubſtituitur. Recte quoque ſubſtitui poterit in *miſyos*, *ſoryos*, & *melanteriæ* locum, hæc enim omnia magnam inter ſe cognationem habent, & vires ferme ſimiles, ſed colorem ac conſiſtentiam diſſimilem.

Vires. *Calchantum* natura dotibus eximiis locupletauit, quas artis medicæ proceres agnorunt, & deſcripſerunt. Dioſcorides nempe, Galenus, Aetius, Paulus Ægineta, & Oribaſius. Calefacit, aſtringit, ſiccat, latas ventris tineas necat, aduerſus hauſta fungorum venena prodeſt, carnes humidas ſeruat, & ſerum abſumendo contrahit, putredinem arcet, robur partibus intimis conciliat. Foris adhibitum adſtringit, expurgat vlcera, corrugat aluminis ei cognati modo, & aquæ Spadenſes Pucenſeſque vitriolina qualitate refertæ, quaſi miraculo quodam affectus deploratos perfecte ſanant. Mutuantur autem aquæ dictæ vim illam inſignem à calchanto, cuius energia omnes omnium partium helices & ſinus peruadunt, quod obeſt, euertunt, quod prodeſt, non lædunt, nec tangunt, quod laxius eſt, ſtringunt, quod ſtrictius, laxant, craſſius incidunt, liquant, tenuant. *Aquæ Spadenſes.*

Calchanti incommoda. nuant, expellunt. Præter tamen commoditates tot inſignes ſua quoque habet incomoda: Cacoſtomachum enim eſt, acre, érodens & vomitorium, ob id multi monachi & mulierculæ ad febrium circuitus quotidianos, & quartanos donant incerto pondere quandoque vino, quandoque roſacea ſolutum, & ſæpe vomitu vehementius citato febris ſoluitur: ſæpe quoque ſic datum ab imperitis medicamentum morbo ipſo magis formidoloſum.

CAP. VI.

De Alumine.

Alumen quid. ALVMEN eſt *veluti muria terræ*, ait Plinius *cap. 15. lib. 35.* cuius tria Dioſcorides genera facit. *Eius ſpecies.* *Strongile* ſeu *rotundum*, *liquidum & ſciſſile.* Priora duo nunc vel raro, vel nunquam viſuntur. Poſterius nẽpe ſciſſile à multis alumen plumeum vocatur: vtriuſque enim adeo eſt facies ſimilis, vt vix alterum ab altero diſtinguatur. Differunt tamen natura & qualitatibus: *Sciſſile.* nam *Sciſſile* vim habet aſtringendi maniſeſtiſſimã, vriturque; *Plumeum.* *Plumeum* acre eſt, & à flamma tutum inuictumque manet; videturque eſſe *lapis Amiantus*, qui ligni modo plurimis conſtat lineis intercurſantibus, nec igni comburitur, quem multi pro illo Amento ſumunt, quod vnguentũ citrinum ingreditur.

Eſt aliud maxime vulgare & vſuale, glaciei, aut cryſtalli modo lucidum & ſpiſſũ, *Alumen rupeum.* ac durum, vnde *alumen rupeum* Medicis dicitur, hocque ſemper ſolet vſurpari, cum alumen abſolute dicitur. Huius elaborandi & faciendi modus & longus, & laborioſus eſt, quem accurate Matthiolus deſcribit. Eſt quoddam nigrum in Cypro, cuius meminit Plinius.

Rotundum. Sunt, qui rotundum alumen eſſe dicũt, *Sacharinũ.* quod nõnulli alio nomine *Zucharinum* vocant ex crudo alumine rupeo, ouorum albo & roſacea aqua confectum. *Liquidum.* Liquidũ Matthiolus vidit, contrectauit, & guſtauit, nec quicquam vnquam magis aſtrictorium percepit.

Præter dicta quædam adhuc inueniuntur factitia, vt *Catinum*, ex cineribus plantæ *Kali*, ſeu *Soda* vulgaris; *Catinum. Squamoſum.* vt *alumen ſquamoſum*; quod fit è lapide ſpeculari, inſtar vitri pellucido, quem male nonnulli Talcum vocitant; *Alumen fæcum.* vt alumen fæcum, quod è vini fæcibus vſtis & albefactis paratur. Parandi modum deſcribere duxi ſuperfluum, quod eiuſmodi aluminum nullus nunc ſit vſus.

Vires. *Omne alumen craſſarum eſt partium, & multum aſtringit*, vnde *Stypterion*, quaſi ſtypticum dicitur: mediocriter calefacit, expurgat, vlcera putrida emendat, humida ſiccat, carnem ſupercreſcentem abſumit, pruritum tollit, ſcabiem ſanat, ad multa medicamenta vlceribus deſtinata vtiliter accedit.

CAP. VII.

De Sale.

Differentia. VT *nihil communius, nihil frequentius & vtilius, ſic nihil notius ſale, ſine quo belluæ quidem viuunt, nos vero nequiuimus.* Eius autem multæ differentiæ dantur, vt *marinus*, *foſſilis*, *lacuſtris*, *fluuiatilis*.

Marinus. Marinus communior eſt, præſtantiorq́; *Foſſilis.* quo tota Gallia vtitur. *Foſſilis*, quem officinæ *ſalem gemmæ* vocant, in fodinis lapidum modo exciditur, ac frangitur, & inſtar cryſtalli ſplendens eruitur, *Gemmeus.* vnde *gemmeus* dictus. Hic in ignem coniectus, non cæterorum modo crepitat, ſed vt ferrum igneſcit.

Sal Indus. Eſt & *ſal Indus*, quem Meſue ad pilularum de *lapide lazuli* confectionem accedere facit. Sed cum deſit, *gemmeum* ſubſtituimus. Falluntur, qui putant, Meſuem ſalis Indi nomine *ſacharum tabarzet* intelligere ſuum, aut noſtrum candum, cum & Indi ſuum ſalem habeant, quem ex Oromeno monte glebis ingentibus effodiũt, cuius

cuius loco gemmeus valde conuenit, vt ad acuendam *agarici* aut *polypodii* vim pigriorem.

Ammoniacus. *Sal ammoniacus*, ſeu *armeniacus*, vt nonnulli dicunt, non magno incommodo rarus eſt, vt qui ſapore & colore ſit ingratus, nec eximiis dotibus commendatus. Sub arena in Cyrenaica regione concreſcit in laminas, exterius venis nigricantibus; colore ad alumen Schiſton accedit, vt *ſal alkali* ad catinum. *Sal alkali.*

Lacuſtris. *Phrygius.* A Dioſcoride *cap.* 126. *lib.* 5. laudatur *ſal lacuſtris*, tum & *Phrygius*, nomine *tapeus*, aut *triteus*, aut *ganteus*. Nos noſtrum præferimus.

Flos ſalis. *Spuma ſalis.* Flos ſalis flumine Nilo defluens apud nos non viſitur, nec expetitur, eſtque velut ſpuma fluminis huius, vt *ſpuma ſalis*, *flos ſpumoſi maris*, de quibus videndus Dioſcorides.

Nitrum. Aliud ſalis genus dicitur *nitrum* duplici ſignatũ diſcrimine, prius eſt *nitrum* Dioſcoridis & antiquorum, leue, roſeo colore, aut candido, in foramina dehiſcẽs, perinde quaſi ſpongioſum, quod ad nos deuehi deſiit: alterum eſt vulgare, *ſalnitrum*, vulgare, ſeu *litrum*, aut *ſalpetra* dictũ, quod Pyrii huius pulueris confectionem ingreditur, qui ad tormenta bellica in multis Galliæ vrbibus ex aquis nitroſis paratur. *Salnitrum.* *Litrum.* *Salpetra.*

Aphronitrum. Dum multa coctione elaboratur, *aphronitrum* eructat, ſeu ſpumam nitri, ab ea diuerſam, cuius veteres meminerunt, quæ non arte educta, ſed natiua creditur, vt & lanugo quædam friabilis, alba & ſalſuginoſa, quæ parietibus multis adnaſcitur, quæ flos nitri iudicatur. Nitri conficiendi modus, cum ad Pharmacopœum minime ſpectet, de eo nunc ſilebo. *Flos nitri.*

Vires. Salis dotes magnæ quidem & multæ ſunt, & vſibus humanis plurimum expetitæ. In arte tamen Pharmacaria non adeo neceſſariæ, vt multi putant, qui ſalem multorum mixtorum arte Spargyrica educentes, de eo mira & ſæpe vana prædicãt. Purgatoriam enim medicamentorum facultatem in ſale conſiſtere mordicus tenent, atque vbi eorum extractum quoddam habuerunt, ſalem ſe habere aſſeuerant. Inſignem autẽ conſeruandi vim habet: aſtringit, abſtergit, expurgat, diſcutit, reprimit, extenuat, & à putredine vindicat. Alius autem alio præſtantior eſt.

Muria cum ſit illius velut liquamen, eoſdem effectus exhibet; clyſteribus vtiliter admiſcetur ad pigriorem facultatem expultricem excitandam, qualis eſſe ſolet in catoche, lethargo, & apoplexia detentis. *Muria.*

CAP. VIII.
De Bitumine.

BITVMEN *Aſphaltos* Græcis dictum, eſt *veluti terra pinguitudo aquis ſupernatans, quæ ad littus diſiecta concreſcit, denſatur, ac dura, tenaciſſimaque redditur, & facile flammam concipit.* Quamdiu bitumen innatat aquis, molle eſt; vbi exemptum eſt, ſpiſſatur, fitque pice etiam ſicca durius; ſed facile adhibitum igni liquatur. *Bitumen quid.*

Bituminoſi vero ſunt lacus multi; ſed maxime inſignis & bituminoſus eſt, qui in Iudæa cernitur; ob id *Aſphalites* dictus. Vocatur & *mare mortuum*, tum ob vaſtitatem, tum quia ipſius aqua fere manet immota, non procelloſa, grauis, ſalſa, craſſa, fœtida, in qua nec plantæ, nec animalia naſcuntur, nec iniecta nutrit, nec in ipſius ſinum admittit. *Sodomeus lacus.*

Inter bitumina ſolida numeratur à quibuſdam aliud foſſile & terrenum, nonnullis male *terra ampelitis*, aliis melius, *carbo petra* dictum: cuius generis eſſe videtur *gagates*, ſeu *obſidianus lapis*, ex quo globuli precarii & imagunculæ ſæpe fiunt, quæ peregrinorum pileis geſtantur. *Carbo petra.* *Lapis obſidianus.*

Non eſt vero bitumen omne denſum ac durum, ſed quoddam datur liquidum perpetuo ac fluidum, *Naphta* nominatum, quod bituminis Babylonii eſt colamen, colore candidum, ignis rapaciſſimum. Tanta enim eſt huic cum igne cognatio, vt protinus tranſiliat in ipſum, vndeun- *Naphta.*

decunque viſum. Inuenitur etiam quoddam nigrum.

Vt *bitumen Iudaicum ac Sodomeum* ad nos minime defertur verum & natiuum, ſed eius loco *piſſaphaltum*, aut quid factitium ex petroleo, pice, & aliis quibuſdam; ſic neque etiam *naphta*: cuius loco cognatum quoddam liquamen aſſumi poteſt, ex agro Mutinenſi deciduũ, quod *Saxoleum*, ſeu *Petroleum*, quaſi oleum è petra eductũ nominant. Vtriuſque enim eadem conſiſtentia, color, virtus. Eſt vero *Piſſaphaltos*, de quo *ſupra*, *picis & bituminis commixtio*, vt nomẽ ipſum indicat, quam nonnulli pro Mumia vſurpant, de qua poſtea.

Petroleum. *Piſſaphaltos.* *Mumia.*

Vires.

Bitumen omne diſcutit, emollit, glutinat, ab inflammatione tuetur, proptoſim vteri, & ſtrangulationes, olfactu, & impoſitu emendat: ſed raro, niſi adulterinum inuenitur.

Naphta.

Naphta extenuat, incidit, digerit, penetrat, frigidos & craſſos humores ex quauis parte corporis abſumit: Neruorum reſolutioni, tremori, & articulorum morbis à cauſa frigida medetur.

Sperma ceti quid: *Ambra ſubalbida.* *Flos maris.*

Inter bitumina recenſetur adhuc quædam *velut pinguitudo furfuroſa*, quæ à nõnullis *ſperma ceti*, ab aliis *ambra ſubalbida*, à multis *flos maris* dicitur: colligitur enim in mari, cuius eſt *aliqua pinguis ſpuma & tanquam flos innatans*, & à quibuſdam putatur eſſe ἄλος ἄνθος, Dioſcoridis.

CAP. IX.

De Sulphure.

Species. *Natiuum unde.*

SVLPHVR vel natiuum eſt, ac foſſile, *apyron*, ſeu *viuum dictum*; vel factitium. Illud ex quadam pingui terræ ſubſtantia ſponte naturæ generatur; plurimum vero in Lipara & Melo, atque iiſdem in locis, vbi factitii vena foditur. Laudatur nitedulæ modo ſplendens, pellucidum, nec lapidoſum, exterius colore ſubcineritio, intus cum frangitur, ſubluteo.

Quodnam optimum.

Multi montes magna ſui parte ſulphure conſtant, inter quos nonnulli, vt Ætna, perpetuis flammis coruſcant.

Factitium unde.

Factitium ex pingui quadam gleba paratur, quæ in fodinis ſulphureis eruitur. Modus conficiendi quibuſdam ruſticis eo in opere exercitatis & peritis relinquendus. Probatur vireſcens & præpingue.

Cum igne ſulphur magnam habet cognationem; ſtatim enim prunis adhibitum accenditur, nec vnquam extinguitur, donec prorſus oleoſa ac pinguis eius ſubſtantia igni abſumpta fuerit.

Color non idem omni ſulphuri: aliud enim viridius, aliud magis luteum, aut cinereum, aut pallidum, aut lucidum; vnde plura duobus eius perhibentur eſſe genera. Nam Plinius quatuor enumerat, quorum nonnulla duriora ſunt: alia pinguiora, alia citius flammam concipiunt.

Id autem ſulphur vulgare non eſt, de quo Chymici multa futilia ridiculaque ſomniant, quod licet mixtum ſit, mixtorum tamen eſſe principium aſſeuerant. Verum ea de re nunc non eſt differendi locus.

Oleum ſulphuris.

Ex ſulphure pinguem quendam liquorem educunt ad multa efficaciſſimum, ſed qui tantum debeat à peritis tractari, ne plus obſit, quam proſit. Paratur adhuc ex eo quidam puluis ad vitia pulmonum commendatus, cuius interdum vim eximiam euentus indicat.

Diaſulphur.

Ab eo quoque nomen aſſumit medicamentum apud Meſuem *Diaſulphur* nominatum.

Vires.

Sulphur calefacit, coquit, reſoluit: Tuſſientibus & aſthmaticis prodeſt, atq; ouo ſumptum, aut ſuffitum ſputũ mouet. Pruritum toto corpore erumpentem cum butyro vel axungia ſuilla mitigat & tollit, & terebinthinæ commixtum lichenas, ſcabros vngues, & pſoram curat.

CAP. X.

De Ambaro griſeo.

AMBARVM vulgo *griſeum* dictum; veteribus vix cognitum, nec balenæ ſemen eſt, aut alterius ceti excrementum, nec

nec quarundam auium herbis odoriferis in inſula de Maldina educatorum ſtercus, quod maris alliſionibus alluuionibusque è ſcopulis abraditur, vt quidam putauit; etiã fungi marini ſpecies, è fundo, vbi naſcitur, agitatione maris eruta, vt multi ſcripſerunt, *Ferd. de Lopez.* Nec quicquam factitium ex *ladano, xyloaloë, ſtyrace. & zibetho*, vt Fuchſius credidit, ſed veriſſime *bituminis quoddam genus eſt, ex maris fontibus & alueis procellarum vi in littus eructatum, quod aëri expoſitum illico denſatur*, vt ſolent pleraque alia in mari orta, quæ ſub aquis adhuc tenella molliaque ſunt: Aqua vero eruta exſiccantur & indurantur, vt *Electrum*.

Ambra griſea quid.

Forſan, vt narratur, in ventre cuiuſdam balenæ quantitas ambræ multa reperta eſt, ſed quam viua mediis in fluctibus attigerat & ingeſſerat: Nam abſurdum eſt arbitrari illius excrementa, ac prauam illuuiem ambram eſſe, cum ea etiam optima à quouis cete ac Phyſetere deuorata, ſtatim bonitatem ac ſuauitatem amittat.

Quod ſubolfecit Simeon Sethi, qui ambram bituminis modo è fontibus quibuſdam manare aſſeruit, peſſimamque eam eſſe, quæ à piſcibus deuoratur.

Garcias ab horto quandam odoratæ terræ ſpeciem eſſe annuere videtur, cum non ſolum fragmentũ trium fere millium pondo repertum ſit, ſed & inſulæ ex puro ambaro viſę ſint: hocque probabile aſtruit, cum terræ ſint infinitæ varietates in colore & qualitatibus: atque ea generali acceptione, cum bitumen poſſit etiam dici terræ ſpecies, non illius veriſimilitudinem impugno. Et re vera nonnulli terram pretioſam vocant.

Sic breuiter ambræ hiſtoriam refero: variam enim eorum, qui de ea ſcripſerunt, ſententiam diſcutere nec ſuſcepi, nec breues noſtræ perferre poſſunt annotationes.

Ambra optima quæ.

Probatur ambarum, quod odoratiſſimũ eſt, à ſordibus repurgatum, quodque acu perfoſſum multum ſucci pinguis reſudat, ac cinerei, non nigri eſt coloris. Improbatur enim nigrum & valde candidum.

Vires.

Excalfacit, reſoluit, cor, cerebrum, & partes principes recreat, ſpiritus reficit, lipothymiæ medetur, vires erigit, mentem exhilarat, & palmo conducit.

CAP. XI.

De Ambaro fuluo, ſeu Electro.

Nomina.

AMBRA citrina vulgo dicta, varie à variis appellatur, vt à Græcis *Electrum*, à Perſis & Mauritanis *Charabe*, hoc eſt, rapiens paleas. *Dioſcor. Pl. in Braſauol.* à Germanis *Gleſum*, id eſt, vitrum, quod vitri modo ſplendeſcat. A Romanis *ſuccinum*, quod ex ſucco, ac velut bitumine marino concreto proueniat: Non autem ex ſucco pineæ arboris, aut populi nigræ, vt multi dixerunt. Nam inter vada & in ipſo maris littore reperitur ex ſucco pingui terræ, mariſque concreto.

Illa autem materia cum lenta ſit, viſcida & pinguis, ante deſiccationem & duritiem multa animalia, vt muſcas, pulices, formicas, & ſimilia inſecta inuiſcat & includit, quæ illic commoriuntur, exſiccantur, & ſimul cum ſuccino indurantur.

Species.

Eſt vero ſuccinum vel candidum, vel fuluum. Candidum, quod leuius ſit & odoratius, optimum cenſetur. Optimum quoque & fuluum, quod pellucidum & attritu calefactum roriſmarini refert odorem, paleaſque trahit.

Vires.

Succinum pulueratum & liquore idoneo datum, valet ad album vteri fluorem, viſcera roboranda, ſanguinem fluentem cohibendum. Profluuio ſeminis dragmæ vnius pondere ex ouo ſorbili datum conuenit, vt & tabidis, inteſtinorum difficultatibus, hæmoptoicis, & à longo tempore tuſſientibus.

CAP. XII.

De Corallio.

Nomina.

CORALLIUM ab effigie, duritie, & natali loco, ſæpe, nec improprie *Lithodendron*, quaſi *lapid. arbor*, & aliquando

quando *frutex marinus* dicitur: Nam, vt ait Macer, hoc velut arbuſti ramuſculus eſſe videtur. In Tyrrheno ſiquidem & Siculo mari prouenit, & fruticis inſtar aſſurgit, ac ramos emittit. Hinc à nonnullis inter frutices, ab aliis inter lapides, à quibuſdam inter bitumina reponitur. Vere tamen nihil iſtorum eſt; ſed inter omnia ambigit, aut omnia aliquo modo idipſum eſt.

Species. Triplici autem agnoſcitur diſcrimine, vnum ſiquidem rubrum, aliud album, & tertium nigrum. Prius, vt aſpectu iucundius, ſic melius, medicatius, & ad armillas aliaque ornamenta aptius. Album, vt ſpongioſius, ſic leuius, magisque refrigerans. Nigrum rarius viſitur, minuſque medicatum & expetitum. Laudatiſſimum rubeum, quod ſemper vſurpatur, cum abſolute Corallium ponitur. Aliud inſuper datur, mixtum, intermixtis nempe coloribus intercurſantibus, eſtque minus bonum Rubeum, vt cæteris præſtet, debet eſſe colore floridum, vt *alga* odoratum, vt frutex ramoſum, fractu facillimum, non ſcabroſum, nec concauum, aut lacunoſum.

Vires. Omne autem corallium refrigerat, ſiccat, & aſtringit: menſtrua immodice fluentia, & omnem ſanguinis fluorem cohibet; vnde dyſentericis valde prodeſt: & in viris ſeminis profluuium, & in mulieribus albos vteri fluores reprimit. Hæmoptoicis plurimum confert, epilepticis, lienoſis, & cardialgicis; nam cerebrum roborat, lienem minuit, cordi adfert hilaritatem. Ex eo Chymici parant oleum rubellum, ad ſanguinis ex quauis parte reiectationes, & ad robur membris conciliandum vtiliſſimum, de quo alibi dictum eſt.

CAP. XIII.

De Auripigmento.

AVRIPIGMENTVM, *Arrhenicum*, ſeu *Arſenicum*, *Sandaracha*, & *Riſagalum* vix niſi nomine diſcrepant; omnia iiſdem in fodinis eruta: omnia ſeptica & ſumma caloris acrimonia principia vitæ diſſoluentia, deſtruentia, depaſcentia. Et recentiorum nonnulli *Arſenici* nomine tria ſubintelligunt; *Auripigmentum* enim vocant *Arſenicum croceum*; *Sandaracham Arſenicum rubrum*, *Riſagalum Arſenicum album.*

Auripigmentum & Sandaracha in iiſdem metallis gignuntur, tantumque maiori & minori coctione diſtare videntur: ob id eadem gleba ambo ſæpe miſta videntur. Illius autem duo noſcuntur diſcrimina; vnum aureo colore micat, *χρυσίζων*, *libr.* 1. *&* 9. *comp. med. part. med.* Galeno dictum, cruſtoſum, In ſquamas fiſſile, nulli materiei permixtum; alterum palleſcens, glandis effigiem referens, & ad ſandaracham proxime accedens. *Species.*

Affinitas ſandarachæ & arſenici. Sandaracha non ſolum natali ſolo, ſed etiam natura tota Arſenico finitima eſt, & coctione tantum hæc videtur *Arrhenicum* ſuperare. Id enim vſtione tranſit in Sandaracham, vt *Ceruſa* in *Sandicem*, quam *Sandaracham pictoriam* nominant. Meminit alterius Sandarachæ Plinius *cap.* 7. *lib.* 11. quam ad ceraginoſi mellis genus refert.

Sandarax Arabum quid. Turpiter errant, qui vocum affinitate decepti *Sandaracem* Arabum; hoc eſt, *gummi Iuniperi*, ſeu vernicem, ſandaracham mineralem eſſe putant & vſurpant, vt alibi, *nempe ſect.* 6. *libr.* 1. pro rei exigentia notauimus. Multum enim inter ſe diſſentiunt Sandarax & Sandaracha, origine, natura, viribus: alterum enim ex pallido flauet, leue eſt, & viribus naturæ amicis commendatur: alterum rubet, ponderoſum eſt & deleterium.

Diuerſorũ de riſagalo opinio. De *Riſagalo* pauci ac pauca loquuntur, vixq; ex eorum monumentis, quid id ſit, beneſcitur. Bern. Deſſennius arſenicum factitium album & cryſtallinum dicit eſſe. Sed forſan in eius diſquiſitione & dignotione ſeſe prudentiores geſſerunt antiqui, quod adeo lethale venenum detegere noluerint. *Riſagalum* ſcribit Syluius in iiſdem fodinis, in quibus *arrhenicum*, inueniri, quod nonnulli *auripigmentum* putant.

Omne

Vires. Omne autem arſenicum vim habet erodentem, malignam, partibus internis omnibus, humido radicali & calori primigenio inimiciſſimam: ob id malo conſilio Athanaſiæ magnæ confectionem à Nic. Alexand. deſcriptam ingreditur. Aliorum enim permixtione ſuam feritatem omnē minime deponit. Medicamentis quidem externis aliquando commiſcetur, ſed exigua tantum quantitate, atque dum carnem erodere ſuperfluam conſilium eſt.

Aura enim arſenicalis, quæ in quodam ſale conſiſtit, vt loquuntur Chymiatri, peſſima, nec ſua fixatione, & ſalis extractione ita deletur, vt ſecure poſſit intra corpus abire.

CAP. XIV.

De Minio.

Cinnabaris Dioſcoridis quid. *Cinnabaris mineralis ſpecies.* CINNABARIS Dioſcoridis, quæ *arboris cuiuſdam in Aphrica naſcentis ſuccus eſt*, qui pro ſanguine Draconis vſurpatur, multum diſtat à *cinnabari* recentiorum, quæ mineralis eſt; cuius duæ generales differentiæ, natiua vna, & altera artificialis. Illa rurſus duplici notatur diſcrimine; alia enim ex multis argenti fodinis, vt quæ in Hydria eſt, eruitur; videturque eſſe gleba purpuraſcens hydrargyro multo referta, ex qua ſæpe ſponte proſilit; alia in venis fodinarum argenti reperitur, eſtque *minium ſecundum*, de quo poſtea.

Cinnabaris artificialis. Eſt & *cinnabaris artificialis* ex *ſulphure & argento viuo* ſimul igni coactis facta, quam *Cynaprium* Braſauolus vocat ad diſtinctionem cinnabaris natiuæ, quam ex Dioſcoride lacrymam arboris Aphricæ ſolummodo tenet.

Re vera tamen *Cinnabaris, Cynaprium*, & *minium* præſertim apud recentiores, qui hæc omnia ſedulo ad rationis examen adducunt, non diſcrepant: Et qui diſcrepare pertinacius contendunt, ſingulorum deſcriptionem accuratam exhibentes, omnia vnum eſſe concludunt. Nomenclationis enim varietas ita ſæpe rem ipſam obſcurat, vt aliquo modo veniat excuſandus ille, qui *Cinnabarim, Cynaprium, milton*, & *Vermillionem*, ſic enim Galli loquuntur, diuerſa putarit.

Quatuor cinnabaris varietates. Sunt ergo Cinnabaris quatuor diſcrimina; Prior eſt *cinnabaris Dioſcoridea*, quæ ſuccus eſt arboris Aphricæ; cuius ſuccus, vt etiam illa ipſa Draco vocatur. 1. Secunda, *mineralis* eſt illa inſigni rubore nitens, nec 2. multum ponderoſa, quæ in fodinis argenti viui reperitur; Ibique, cum flammeo & rutilo colore ſplendeſcat, *Anthrax* à foſſoribus ſæpe nominatur: vtraque rara admodum eſt. *Anthrax.* Tertia ex *ſulphure & argento viuo factitia*; ponderoſa, lineis velut argēteis & rubris intermixta. 3. Quarta in venis fodinarum argenti reperitur; ſeruaturque 4. in officinis in forma pulueris eximio rubore nitentis, quem alii *cinnabarim*, alii *milton*, alii *minium*, vulgus officinarum *Vermillionem*; nonnulli *Sandicem* nominant.

Sandix quid. Eſt vero Sandix *ceruſa vſta*, quam ob eximiam rubedinem Serapio minium nuncupauit; cuius opinioni recentiores omnino refragantur.

Recte autem puluis ille purpureus, quē officinæ pro vermillione ſeruant, à Plinio *cap. 7. lib. 33. Minium ſecundum* vocatur, quod in fodinis argenti reperitur, & artificioſa plurieſq; repetita lotione pulchriorem rubedinem nanciſcitur, adeo, vt tota minii ad minium differentia, inquit Plinius, ex ſola lotione & arte petenda eſt. Primum autem minium, ſeu *cinnabaris mineralis* iſta lotione non eget, & igne copioſū reddit *hydrargyrum*: Secundum ſeu vulgare, *vermillio* dictum, in igne rubet quidem, ſed ne tantillum argenti viui eructat, nec niſi raro medicis vſibus inſeruit.

Vires. *Cinnabaris*, multo quod fit referta *mercurio*, vires eius habet: quod cum ſit etiam lippis & tonſoribus notum, à multis circulatoribus ad luis Indicæ curationem ſæpe vſurpatur, qui ex illa tam imprudenter ſuffitus parant, vt multos ſtatim in tremo-

rem & paralyſim incidiſſe, alios interiiſſe viderim.

Cap. XV.

De Hydrargyro.

INTER magnifica Chymiſtarum Idola primas tenet *Mercurius*, ſeu *Hydrargyrus*, quaſi *argentum aqua*, vulgo *argentum viuum*, ob mobilitatem dictum, quod & rerum principium, & ſperma metallorum illi vocitant: ſed vtrumq; eque verum, hoc eſt, falſiſſimum & ridiculum. Si quod enim habeant ſemen metalla, in ſeipſis habent, nec aliunde mutatum: nec mixta vnquam reſoluuntur naturaliter in Mercurium, ſalem & ſulphur, ſed tantum Vulcano Spagyricos, vt in eos docte diſputauit Dom. Riolanus.

Mercurium non eſſe metallorum principium aut ſemen.

Eſt autem Mercurius, ſeu argentum viuum velut naturæ monſtrum, quod nullis videlicet naturæ legibus tenetur: Argento quouis eſt candidius, aqua fluxilius, aceto meabilius; nunquam tamen madefacit, ſæpe refrigerat, ſæpe calefacit, aliquando frigidos tantum affectus, aliquando tantum calidos ſanat, & cum frigidius percipiatur, calidos interdum affectus inducit; cum calidum, frigidos: nonnunquam parua quantitate nocet, nonnunquã magna prodeſt, facileque formam propriam amittit, facile eam denuo quaſi reſurgẽdo reſumit. Et quod mirum eſt, ſæpe per os ſumptum inſigniter prodeſt; foris adhibitum, tremorẽ, paralyſim, & alios affectus prauos adducit. *Falop. c. 27. & 76. lib. de lue vener.*

Hydrargyrũ eſſe monſtrũ naturæ.

Quoſdam vidit Traianus, ante obitum litu hydrargyrato inunctos, in quorum ſecto cadauere hydrargyrus copioſus repertus eſt, in cranio nempe, ſcapularum & brachiorum iuncturis.

Hiſtoria de hydrargyro inunctis.

2. Alium vidit, qui ter tantum hydrargyroſim paſſus multos humores per vomitũ excluſit, quibus multa hydrargyri quantitas erat confuſa.

Hydrargyroſis.

3. Alia hiſtoria narratur de quodam Antonio Gallo, qui pluries hydrargyrato medicamine inunctos, nec ſaliuationem (fluorem oris vocant) expertus, cum vrina hydrargyrum minxit, quo nummus aureus adeo belle dealbatus eſt, vt pro argenteo ſumeretur.

Per os vero ſumendum exhibet Braſauolus ad tineas ventris enecandos. Quaſdã mulieres aſſerit Fracaſtorius hydrargyri ſingulas ſumpſiſſe ℔ j. ad perdendum fœtum, quæ ne tantillum moleſtiæ perceperunt, nec votorum compotes extiterunt, fœtibus nempe minime excluſis. 4.

Alia hiſtoria.

Idem tamen author poſtquam eius vſum modo probarit, modo improbarit, ingenue fatetur, ſe illius qualitates ignorare. Verum audacter aſſerit, luem veneream optime curare.

Omnium autem primus, qui ad huius morbi ſanationem hydrargyrum præſcripſit, fuit quidam Iacobus Carpenſis, quo tam feliciter vſus eſt, vt breui ditiſſimus euaſerit. Eum recentiores ſunt ſecuti, & remediis tam externis, quam internis permiſcent: vtroque enim modo prodeſſe deprehenditur, propter vim quandam alexiteriam, qua virus venereum in Italico morbo deliteſcens extinguit: Eſt enim ipſius Alexipharmacum, licet non ſatis tutum, niſi optime tractetur, debite caſtigetur, & opportune detur. Multos enim vidimus, qui ab imperitis per hydrargyroſim tractati, vel interierunt, vel in deteriorem ſanitatis conditionem inciderunt: tam fera enim eſt iſta bellua, vix vt vlla arte queat cicurari. Propterea excuſandus Galenus, qui *cap. 59. lib. 9. ſimpl.* in illius vſu meticuloſus fuit, nec ſit auſus facere periculum, quandoquidem edidicerat à Dioſcoride, vim illi eſſe pernicialem: vnde plumbarii & aliorum metallorum, in quibus hydrargyri portio quantulacunque continetur, fuſores facile in tremorem, paralyſim, & neruorum corrugationem incidunt: Et foſſores, qui argentum viuum ex fodinis eruunt, quantumuis ruſtici ac robuſti, vix quadriennium in eo opere viuunt, ſed miſelli moriuntur. *Eſt* enim *quaſi indomitum medicamentum, cuius eſt anceps agendi virtus*

Quis primus vſus ſit mercurio ad luẽ veneream.

Mercurium luis venereæ eſſe alexiterium.

Pernicioſa vis hydrargyro.

tus & effectus, quod licet liquidum ſit, metalla tamen valide ponderoſa ei ſupernatant, vt aquæ lignum, auro excepto, quod fundum petit.

Species. Eſt autem argentum viuum vel naturale, vel artificiale: Naturale ex multarum fodinarum, vt quæ ſunt in Hydria monte, glebis guttatim, ac ſponte ſtillat; & aliquando ligone, aut aliis ferreis inſtrumentis mucronatis percuſſa quædam fodinarum vena, fonticuli inſtar proſilit in ſubiectam humum. *Naturale.*

Artificiale. Artificiale fit, aut potius extrahitur ex *cinnabari*, de qua *capite ſuperiori*. Nec facile aſſentior Braſauolo, qui etiam ex marmore mercurium fieri, ex Vitruuio ſcribit, niſi quoque dixerimus cum Chymiſtis, ex rebus omnibus mixtis elici poſſe, perinde ac ſulphur & ſalem.

Hydrargyri qualitates. De qualitatibus autem hydragyri adhuc certatur: alii enim calidum, alii frigidum ab effectis contẽdunt, vt dictum eſt; Auicenna, quem Palmarius Medicus Pariſ. atq; alii multi ſequuntur, frigidum & humidum aſſeuerant. Fracaſtorius, Tomitanus, atque plerique alii, qui qualitatem erodentem illi tribuunt, calidũ perhibent. Ego cum Traiano qualitatis mixtæ contendo, in eoque qualitates quaſdam eſſe ſubtiles & calefacientes, alias craſſiores & refrigerantes: ſed præterea multas adhuc alias dotes poſſidere. Incidit enim, attenuat, penetrat, liquat, reſoluit, ventrem ſubducit, & quod mirum eſt, vi partim attractiua humores à ſuperficie ad centrum, hoc eſt, ad ventriculũ adducit, & per ſeceſſũ educit; partim impulſiua à centro ad habitũ impellit, & per ſaliuationẽ propellit.

Hydrargyro vis ineſt attractiua & impulſiua.

Ad effectum vtrumque datur in morbo Italico; ſæpeque datur ad ſaliuationem, eius loco ſuperuenit alui fluor, vt aliquando ad ventris fluorem, cuius loco ſuperuenit ſaliuatio.

In puluerem aliquando reducitur albũ & valde ponderoſũ, de quo alibi egimus, qui ſine moleſtia aluũ deturbat, viſcerib. tamen non parcit, quibus ſuæ & aquæ fortis, dictæ, in quam immergitur, malignitatis impreſſum ſæpe relinquit veſtigium, vt in multis obſeruaui, qui in agyrtæ cuiuſdam manus ſe commiſerant.

SECTIO II.

DE LAPIDIBVS PRETIOSIS ET MEDICATIS.

Angulus terræ nullus eſt, qui homini non ſuggerat pabulum aut medicamentum, nullusq; eiuſdem ſinus, in quo quicquam nõ lateat humanis vſibus idoneum; atq; non tantum Arabia felix, ſed Barbara quæuis regio ad nos plurima mittit, quibus & ſuauiter veſcimur, & ſalubriter vtimur. Ex India enim vtraque, & regionibus exoticis multa quotidie, & gemmarum ditiſſima vbertas, & eximiarum ſtirpium ingens copia ad nos deuehitur. Vocantur autem gemmæ lapilli pretioſi propter raritatem, elegantiam, ac pulchritudinem & vires inſignes: nulli enim dubiũ eſt, quin ſua ſit gemmis diuinitus inſita virtus, ait poeta, vnde regum & principum coronas ornant, digitos illuſtrant, ſupellectilia ditant, à faſcino tuentur, morbis medentur, ſanitatem conſeruant, oculos recreant, mentem exhilarant, triſtitiam pellunt. Non eſt autem, vt obiter dicam, omnino irridendus ſtultiloquus vir Fr. Rabeleſius, qui ſuo ineptiarum libro, quem vel ignari, vel pſeudocatholici doctrina multa refertũ prædicant, molendinariam molam ex Pictorio Villigenſi lapidum pretioſiſſimam enunciauit; vt cuius vſus omnibus aliis præferendus ſit: Sed praſtat mimum relinquere, vt ſeria tractemus.

CAP. I.

De Smaragdo.

POST Adamantem fere ſola duritie commendatum, *ipſius enim nullus eſt; in me-*

in medicina vſus, Smaragdus, Arabibus *Zamarrut* dictus, elegantiſſima viriditate, eximia dignitate, efficaciſſima virtute cæteris præfertur lapidibus pretioſis. Smaragdo enim nihil iucundius, nihilque gratius oculis obiicitur: coloris ſiquidem lenitate fatigatos oculos reficit, quos aliorum fulgor ſæpe laceſſit.

Smaragdi præſtantiſſimi vbi inueniantur. Inueniuntur Smaragdi pluribus in locis, ſed præſtantiſſimi *apud Cyclopes*, ſeu *Arimaſpos*, ſic dictos, quod vnicum, eumque rotundum in media fronte habeant oculum. *Arima* enim apud eos vnum ſignat, *Spu* vero oculum. *Herodot.*

Hi populi dicuntur aſſidue præliari cũ Gryphis, vt liberius aurum & lapides pretioſos effodiant, quibus montes apud eos multi multum abundant, quos tamen frequentes habitant Gryphi alites ferociſſimi, & mira rabie ſæuientes. Viſos n. homines diſcerpunt, & veluti cuſtodes perugiles nati ad plectendum ſummam auaritiæ temeritatem, in obuios quoſque crudeliſſime roſtro ruunt & vnguibus.

Species. Duodecim autem à Plinio Smaragdorum differentiæ traduntur, quorum *Scythici ex lucido viridiores*, elegantiores & *Optimi qui.* præſtantiores iudicantur: deinde *Bactriani*, qui nonnunquam in ſaxorum commiſſuris inueniuntur: tertium locum tenent *Niliaci ſeu Ægyptii*, qui in collibus & cautibus circa Copton oppidum Thebaidis eruuntur. Reliqua genera in ærariis metallis inueniuntur, de quibus videndus eſt Plinius *cap. 6. lib. 37.*

Fere tamen tres ſolummodo varietates, maioris & minoris ratione diſtinctas inſtitores venditant. Parui enim ducunt *Calchoſmaragdos*, obſcuros, variegatos, nõ translucidos, atque eos omnes, qui vel Iaſpidem, vel Beryllum, vel alios lapides habent admixtos.

Optimi qui. Optimus eſt Smaragdus, vnicolor, ſplẽdens, ac perlucidus, & qui iucundam ex liquido viriditatem oculis obiicit.

Vires. Tam mira virtute pollet Smaragdus, vt annulo incluſus à comitiali præſeruare dicatur. Memoriam quoq; roborat, caſtitatẽ amat, & Veneris ludibria tam auerſatur, vt cum rex Hungariæ vxorem iniret, Smaragdus annulo concluſus, qui tum digitũ *Hiſtoria.* ornaret, in tres partes diſruptus eſt. Eximię cũ ſint eius dotes, recte Meſuei interpres, præter authoris mentem, in electuario de gemmis, *Smaragdum* pro *feruzegi*, vel potius *peruzegi*, id eſt, *Erano*, ſeu *Turcheſa* ſubſtituit. Nam *Turcheſa, ſeu Eranus, nullius fere eſt virtutis & vſus in medicina*; *Turcheſa, ſeu Eranum nullius eſſe vſus in medicina.* Smaragdus vero plurimi, & ſuo eleganti colore, & viribus multum commendatur, iuxta illud Marbodæi:

Omne virens ſuperat forma viridante Smaragdus.
Collo ſuſpenſus dirum fugat hemitritaum.
Et ſanare poteſt ipſa ratione Caducos.
Fertur laſciuos etiam cõpeſcere motus.

CAP. II.

De Saphyro.

SAPHYRVS gemma eſt non pretioſiſſimi valoris, præſertim qui ab aqueo colore, quem æmulatur, aqueus Saphyrus vulgo nominatur; ſed qui magis ſplendet, colore cyaneo, maximi ſolet æſtimari, de quo ſic Poeta:

Saphyri ſpecies digitis aptiſſima regum.

Aqueus, ſeu vt lapicidæ loquuntur, albus *Saphyrus aqueus ſeu albus.* Saphyrus tam belle adamantem æmulatur, vt nonnullos interdum fefellerit. Vterque inuenitur in *Calecut*, ſed præſtantiores ex *Zeilan* & *Pegu* aduehuntur.

Vires. Saphyrorum virtutes nec tot, nec tales, quot qualeſque recenſentur à multis ſuperſtitioſis, atq; deſcribuntur in vulgatis lapidum libellis. Vana ſiquidem ſunt, & mere falſa, quæ de Saphyro carmine Macer *cap. 5. lib. 5.* dicit hoc modo:

Quem, (inquit) natura potens tanto ditauit honore,
Vt ſacer & merito gemmarum gemma vocetur.
Nam corpus vegetum conſeruat, & integra membra.

Et

Et qui portat eum, nequit vlla fraude noceri,
Inuidiam ſuperat, nullo terrore mouetur,
Hic lapis, vt perhibent, educit carcere vinctos.
Obſtructaſq; fores & vincula tecta reſoluit.

Alia non perſequor, ad faſtidium vſque de Saphyro verſibus conſcripta, Poetis enim cum liceat mentiri, vt ait quidam *Comm. in Dant. Poet. Ital. Cant.* 20. *ſui purgat.* ab his rei cuiuſdam veritas & fida hiſtoria non expectanda. Fides autem his eſt adhibenda, qui ſcribunt, Saphyrum correcreare, venereos appetitus compeſcere, hilares pacificoſque reddere geſtatum. Venenis in potu reſiſtit, & inteſtinorum vlcerationibus; oculis quoque adhibitus eorum ſordes expurgat.

CAP. III.

De Rubinis.

RVBINVS à flammeo colore ἄνθραξ, hoc eſt, *carbunculus* dictus, non noctu ſplendet, nec in tenebris accenſæ candelæ vicem gerit, vt idiotæ putant, ſed eius nitor quaſi flammeus præ cæteris lapidibus rubeis fulget, vnde Poeta:

Ardentes gemmas ſuperat carbunculus omnes.
Nam velut ignitus radios iacit vndiq; carbo.
Nominis vnde ſui cauſam traxiſſe videtur.

Ab igne igitur *Carbunculi* nomen habent, vnde Græcis non modo *Anthraces* dicuntur, ſed etiam *Pyropi*, vel, vt aliis placet *Apyroti*, quod vix ignem ſentiant, aut igni incaleſcant.

Species. Eorum autem tot ſunt varietates, vt vix poſſint peculiari nomine ſignari, & inter ſe diſtingui, ait Plinius *c. 7. lib. 37.* præſtantiores, elegantiores, flammeis radiis fulgentiores ſunt *Carchedonii*, omniumque pretioſiſſimi; dein *Æthiopici*; tum *Alabandici*; Quarto *Sytites Carbunculi* laudantur, vt etiam Indi; *Lithizontes* omnium minime boni & pulchri: ſunt enim impuri, & fere marmorei; ob id obſcuri; quemadmodum & multi alii, vel fuſci, vel candicantes. Sunt, qui Carchedonios à Carthagine, non à pulchritudine & valore dignitatem mutuari contendunt.

Quinque autem Carbunculorum, ſeu Rubinorum genera tantum ſolent inſtitores venditare, vnum eximie rutilum & ſplendentem, quem abſolute *Carbunculum* vocant, alterum minus fulgidum, quem *verum Rubinum* dicunt: hic ſatis frequens eſt, ille vere rariſſimus, & fere inuiſus, niſi ſolis regibus.

Tertius dignitatis gradus ei tribuitur, quem *Balaſium* corrupte nominãt, eum *Balauſtium*, à mali punicæ flore, quem refert, dicere deberent. Poſt hunc laudatur *Rubith*, quem ſubinde *Spinellum* appellitant. Quinto loco *Granati* recenſentur, de quibus *cap. ſeq.* *Balaſius.* *Spinellus.*

Plerique tenent Carbunculos vtriuſque ſexus eſſe; mares nempe, qui excitatius fulgent; alios vero craſſius nitentes & pinguiores, fœminas. *Sexus.*

Omnes rubini vim habent cardiacam & putredini, veneniſque reſiſtentem. *Vires.*

CAP. IV.

De Granatis.

GRANATVS ſic dicitur, quod ſic acino mali granati ſimilis, eſtque ſpecies quædam Rubini à natura minus elaborati, & quaſi imperfecti. Rubeus quidem eſt, ſed admodum obſcurus, veluti ſi vmbra, aut nubecula quædam rubino offundatur, vnde *Rubinum nigricantem* nonnulli vocitant. *Vnde habent nomen.* *Rubinus nigricans.*

Species. Eius duæ differentiæ agnoſcuntur: alius enim eſt coloris viuacioris, flammam coruſcantem cum quadam inter-

mixta obſcuritate æmulantis; alter obſcurioris, qui minoris æſtimatur. Vterque prouenit in Calecut, & quibuſdam Hiſpaniæ locis.

Granatus ſuſpenſus, vel ebibitus triſtitiæ multum reſiſtit, & cor recreat. Cum tamen igneæ ſit naturæ, cerebro nocet, ſanguinem exagitat, & ad iracundiam excitat.

Cap. V.

De Sardio lapide.

ONix, *Sardonix* & *Sarda*, magnam inter ſe habent affinitatem, à Plinio tamen & aliis recte diſtinguuntur. Nam Onix *gemma* eſt, *vnguem humanum referens, eaque polita & nitens*. Onicem pulchrum habebat Polycrates, de quo vide Plin. *c.* 1. *lib.* 37.

Onix quid.

Sarda. *Sarda* non perlucida eſt, ſed rubedine quadam diluta, ac carnis colorem repræſentans, vnde & *Carnalina*, non *Cornalina*, cum quibuſdam dicenda, nam cornu minime ſimilis eſt.

Carnalina.

Sardonix. *Sardonix* tanquam vtriuſq; particeps, huius & illius habet colorem, hoc eſt, veluti vnguem hominis carnibus impoſitum, & vtcunque tranſlucidum refert.

Dicitur vero *Sarda*, quod Sardibus primum fuerit inuenta. Laudatiſſima plurimum ruber, & perſpicua cernitur. Minus probatur, cui obſcurus, ſeu dilutus eſt rubor.

Optimus.

Vires. Geſtata ſarda, recreat animum, ſomnia triſtia cohibet, timorem pellit, à maleficiis geſtantem ſeruat, hæmorrhagiam ſiſtit, vtiliterque accedit ad confectionem electuarii de gemmis.

Cap. VI.

De Hyacintho.

HYacinthus gemma eſt non maximi valoris; eius enim copia non modo è multis Indiæ locis, ſed etiam ex Luſitania ad nos deuehitur. Electri ferè colorem refert, magis tamen ex flauo ſplendet, & quaſi fulgur aureum emittit.

Hyacinthos quoſdam rubeos eſſe, alios cæruleos aut venetos nonnulli ſcribunt, multi tamen Granatos, aut Topazios, vel ſimiles his lapillos potius, quã veros hyacinthos putant. Inueniuntur hyacinthi variegati; vnicolores tamen meliores ſunt, ac pretioſiores, præſertim Bactriani Arabici omnium peſſimi.

Optimi.

Peſſimi.

Plinius ſæpe inculcat, hyacinthos citrinos eſſe, & quoſdam venis quibuſdã albis variegatos. Qui talis inuenitur, *Leucochryſos* Græcis dicitur. Datur quoddam ſuccinum flauiſſimum, ſyncerum, fulgidum Græcorum idiomate *Chryſelectrum* nominatum, quod ignari pro *hyacintho* vero ſumunt.

Vires. Suæ autem non deſunt hyacinthis vires; frigidæ enim cum ſint naturæ, corpora denſant, ſomnum conciliant, cor roborant, à peſtis contagio tuentur, animi alacritatem excitant, & à fulgoribus defendunt.

Cap. VII.

De Topazio.

GIgnit *& hunc Arabum gemmis ditiſſima tellus*,

ait Marbodeus, de Topazio loquens, qui in nebuloſa quadã nominis huius in rubro mari inſula primum repertus eſt à prædonibus, qui in illam tempeſtate & procellis iniecti, ibique diutius ſine victu commorantes ad herbas & radices confugerunt; quas effodiẽtes ſimul Topaziũ eruerũt, ſic à natali ſolo nũcupatũ.

In alia quoque inſula, cui nomen eſt *Chitis*, frequentes effodiuntur Topazii, pulchro ſplendore nitentes, & valde expetiti.

Species. Duo autem illorum tradunt eſſe diſcrimina; *Prazoidem* vocant vnum, ſiue *Chryſopraſium*, quem cum *Chryſolito* eundem eſſe, multi contendunt; alterum *Chryſopteron*, ſic ab alarum aurearũ, quibus micat, fulgore nuncupatum.

Chryſo-

Chryſolitus.

Chryſolitus, ſeu *Chryſopraſius* veterum, ſucci porrorum viriditatẽ ex aureo fulgentem eleganter refert, vnde nomen.

Porro *Topazius* inter lapides facile limã admittit; cæteræ gemmæ cote aliiſque ſaxis poliuntur.

Vires.

Eſt vero mirum, quod Topazius in aquam feruentem iniectus, non modo amplius bullire impedit, ſed ipſius feruorem adeo temperat & æſtum obſcurat, vt abſque læſione nuda manus ſtatim in illam ipſam immitti queat.

Hæmorrhagiam à quacunque parte ſiſtit, iram ſedat, triſtitiam vel tollit, vel minuit, phrenitidem impedit, & animũ oblectat.

Cap. VIII.

De lapide Lazuli.

Nomina.

QVEM Meſue & Arabes reliqui *lapidem Lazuli* vocant Græci κύανον, Latini *Cyanon*, & aliquando *Cyaneum*, *lapidem ſtellantem, radiantem, & ceruleum* nominant. A Gallis prerogatiua quadam abſolute, & ſine adiuncto *lapis* vocatur. Interdum ab Auicenna & Serapione *Armenus* & *Armeniacus* dicitur.

Diſcrimen inter lapidẽ Armenium & Lazulũ.

Diſſident tamen inter ſe *Armenus* & *Lazulus*, hic ſiquidem aureis ſtellulis, & velut radiis micat cum cæruleo flaueſcentibus, ille maculis multis, & viridibus, & cæruleis, & quibuſdam ſubnigris diſtinguitur: vnde Itali *Verdazuro*, quaſi *viride cæruleum* appellant. Vtriuſque tamen vires adeo affines ſunt, vt alter alteri facile ſubſtitui poſſit: in iiſdemque fodinis vterque fere reperitur, & maxime in ærariis venis & argentariis: potius tamen Lazalus in aurariis, à quibus maculas & puncta aurea mutuatur quamplurima.

Is vero vt pulcherrimus, ſic & optimus, & multum expetitus, non modo ad mulierum armillas, & alia ornamenta, ſed etiam medicamenta.

Vires.

Geſtatus Lazulus confert viſui, & animum exhilarat. Præparatus & ſumptus multa commoda pollicetur; nam tritus & lotus, vt decet, potenter & innoxiè humorem melancholicum purgat. Vſtus & ablutus interiora recreat. Superſtitioſum eſt nimis, quod de eo multi ſcripſerunt, hominẽ quippe blandum, diuitem, & bene fortunatum aſſerentes, qui illum geſtarint.

Cap. IX.

De Magnete, ſeu lapide Heraclio.

NIHIL in orbe toto natura mirandum magis creauit Magnete, quem D. Auguſtinus mirabilem ferri raptorem vocat; *quem cum primum vidi*, inquit, *vehementer exhorrui: quippe cernebam à lapide ferreum annulum raptum atque ſuſpenſum: denique tanquam ferro, quod rapuerat, vim ſuam dediſſet, communemque feciſſet, idem annulus alteri admotus eſt, eumque ſuſpendit; ſic acceſſit & tertius, & quartus; iamque ſibi per mutua circulis nexis, non implicatorum intrinſecus, ſed adhærentium extrinſecus, quaſi catena pependerat annulorum.* Eadem ſcribuntur à Plin. *lib.* 34. *ſua hiſtoria c.* 14.

Auguſtinus de Magnete.

Eius autem trahendi ferri virtus primum innotuit cuidam armentario, cuius calceis cum ferrei claui eſſent confixi, is armenta ſequens in monte Indá, ad quendam locum venit, vbi Magnes copioſus latitabat, ex quo vix diſceſſit, niſi clauis extractis, aut crepidis relictis, & baculo altera parte ferrea cuſpide armato.

Cuinā virtus Magnetis primo innotuerit.

Ille autem paſtor vocabatur *Magnes*, à quo & lapis hic hucuſq; nomen retinuit. *Nicander*, *Plin.* Dicitur & *Heraclius*, nõ ab Heraclio inuẽtore, vt credidit Taiſnierius, ſed ab Heraclia Lydiæ ciuitate, vbi laudatiſſimus gignitur. *Syderiten* adhuc alio nomine vocitant, quod ferrum alliciat, trahatq;. Et aliquando lapidẽ nauticum, quod nautis plurimũ inſeruiat.

Magnes vnde habeat nomen. Vnde dicatur Heraclius. Syderites. Lapis nauticus.

Agnoſcuntur vero quinque eius differen-

Magnetis ſpecies.

ferentiæ; prior dicitur Æthiopicus, ſecũdus Magneſiacus; ille ab Æthiopia regione, hic à Magneſia ciuitate defertur. Tertius inuenitur in Alexandria: quartus in Echio Bœotiæ, quintus omnium peſſimus in Capo Verlychi Natoliæ. Eſt enim læuis & ſpongioſus inſtar pumicis.

Meliores qui. Æthiopici omnibus præſtantiores iudicantur: atque omnes cuiuſcunque generis ſint eo meliores, quo magis cærulei. Laus quoque ſumma datur ponderoſis, & potenter ferrum trahentibus.

Quidnam Magnetis vim attrahendi ferrũ impediat. Adamas autem impedit, ne ferrum trahatur à Magnete, vt etiam allium eidem affrictum. Tam valida enim illius in trahendo ferro virtus non eſt, quin facile poſſit eludi, obſcurari, ſuperari. Vnde ridiculum credo, quod ſcripſit Taiſnierius, quaſdam naues clauis ferreis compactas, mare Æthiopicum oberrantes, & tempeſtate ad promontoria agitatas, in fundum à Magnete attractas fuiſſe, aut ſaltem clauis Magnetis virtute extractis, in mille partes diſſolutas. Hæc enim vetularum ſunt inſomnia, viri docti calamo nimis indigna.

Quomodo Magnes ferrum trahat. Attrahit autem Magnes ferrum *tanquam ſibi ſimile*, ad ſui conſeruationem & alimoniam: ob id eius ſcobs ſolet in pyxidibus aſſeruari: reſpicitque partem Aquiloniam, tanquam matricem, vnde ad Antarcticum dirigi nautis dicitur.

Theamedes. Gignitur & in monte quodam Æthiopiæ lapis alius oppoſitæ virtutis, quem *Theamedem* nominant, qui nempe ferrum omne reſpuit, abigitque.

Sunt, qui Magnetem vſtum pro Hæmatite vendunt, magnum tamen eſt inter vtrumque diſcrimen, vt ex ſingulorum deſcriptione patet. *Dioſcor.*

Vires. Magnes, præter dotes enumeratas, quaſdam adhuc medicas habet, vnde ad *emplaſtrum diuinum*, & alia medicamenta accedit. Sunt, qui putant, Magnetem per os parua quantitate ſumptum adoleſcentiam conſeruare: Ob id Rex Zeilan fertur patinas ex Magnete iuſſiſſe confici, in quibus cibus eius coquatur. *Garcias ab horto.*

CAP. X.

De aliis quibuſdam gemmis, in medicina rarius vſurpatis.

INFINITÆ, pene dixerim, aliæ traduntur gemmæ, & aſpectu perpulchræ, ac elegantes, & viribus non temnendis inſignitæ, quarum quod rariſſimus ſit vſus, de ſingulis ſingula capita conſtituere non decreuimus: Sat enim eſt, ſi noſtro ſatisfaciens inſtituto, eas tantum accurate deſcripſerim, quæ Officinæ à nobis inſtructæ confectiones ingrediuntur. Ne tamen Pharmacopœus gemmas adeo paucas eſſe exiſtimet, hoc vnico capite, velut in faſciculum & breuem epitomem, alias plures ſimul contraham.

Inter eas autem frequenter occurrit *Eranus*, *Turcheſa* Gallis, *Peruzaa* Arabibus, *Callais*, & *Augites* Plinio dicitur; cuius color ex cyaneo, & viridi eleganter videtur confuſe mixtus. Naſcitur in India, præcipue circa montem *Cokas*. *Thurcheſa. Augites.*

Iaſpis viridis eſt lapis, aut magna ſui parte viridi commixtus & elegans, cuius ſpecies omnes recenſere nimis eſſet faſtidioſum; nam *Iaſpis.*

Iaſpidis eſſe decem ſpecies, ſeptemq; feruntur,

ait Macer. Vim habet inſignem ad ſanguinis fluorem ſiſtendum.

Sumpſit Hæmatites græcum de ſanguine nomen;

Geſtatu enim & ſumptu ſanguinem vndecunque fluentem cohibet. E Iaſpidũ genere creditur: eſt enim lapis vireſcens, variegatus, & guttis cruentis conſperſus. *Hæmatites.*

Achates ſic dicitur à fluuio Achate, in quo reperitur. Eius multa dantur diſcrimina, ſed vulgatior ex obſcuro candicat, venis quibuſdam modo rubellis, modo nigellis intercurſantibus. Pyrrhus *Achates.*

rex elegantiſſimum fertur habuiſſe, in quo nouem muſæ ſola naturæ manu erant ſculptæ. Viſus eſt aliquando Achates, inſtar coralli rubeus, *Corallochates* ob id dictus.

Corallochates.

Amethyſtus.

Amethyſtus lapis eſt ex India delatus, colore purpureus, violaceo permixtus, leniter quaſdam flammulas emittens. Eius quinque ſpecies perhibentur: communior violacei eſt coloris, refertque eius ſpecies quædam vini colorem aqua multa diluti. Ebrietatem quidem impedire, ſed inſomnia excitare dicitur.

Opalus.

Vt adamas laudatur ex candido coruſcans, Smaragdus viridis, Carbunculus flammeus ac rubeus, Saphyrus cæruleus, Chryſolitus aureus; ſic *Opalus* varius, cui ignis Carbunculi micat, eſt, Amethyſti purpurea fulgens, Smaragdi mare virens; atque cuncta pariter mixtura incredibili lucentia, nihilque inter gemmas pulchrius eſſe poteſt. A Plinio *Paderos* vocatur. Naſcitur in inſula Zeilan inque multis aliis Indiæ regionibus, in quibus *Argenon* nominatur. In Ægypto etiam inueniuntur quidam *Senites* nuncupati.

Paderos. *Argenon.* *Senites.*

Pſeudopalus *Oculus catti.*

Eſt Opalus alius minus elegans & nitens, quem *Pſeudopalum* & *Oculum catti* nominant. Vt verò vero Opalo minus pulcher ſic minus expetitus. Forſan is eſt lapis, qui ab Iſidoro *Ophtalmius* nominatur.

Ex Opalorum genere eſt alius lapis, qui à Pardalis, ſeu Pantheræ animalis variegato colore *Panthera* nominatur. Nam

Panthera.

Pantheram patet eſſe feram diuerſicolorem,

ait Macer. Tot autem virtutes, quot colores habere creditur.

Selenites.

Selenites, quod imaginem Lunæ referat, ſic dicitur. Lapis eſt ex candido, melleoque fulgore nitens, qui ad incrementum aut decrementum Lunæ, & creſcere, & decreſcere videtur. Eius quædam ſpecies pallidior, alia viridior deprehenditur.

Giraſola.

Giraſola quibuſdam *lapis ſolaris*, aliis *Leucopetalos* dicta, inter gemmas reponitur, quæ ex candido nitent, & aureum fulgur emittunt.

Dionyſia.

Eſt quædam gemma non ignobilis *Dionyſia* dicta, quæ trita & ſumpta vini ſaporem vtcunque refert, ebrietati reſiſtit: ſic à Poeta deſcribitur:

Nigra micat rubeis Dionyſia conſita guttis.

Beryllus.

Beryllus gemma eſt alias multas eiuſdem nominis ſub ſe complectens, quarum aliæ maris viriditatem referunt, aliæ pallidiores, aliæ flaueſcentes, & ex aureo colore fulgentes, quæ *Chryſopraſi* ſæpe vocantur: aliæ olei colore, aliæ aliũ ita, vt noue eius varietates enumerentur. *Beryllus* obſcure micat, ni forma ſexangula poliatur.

Nephriticus lapis.

A paucis annis ex Hiſpania noua delatus eſt lapis variegatus, ex viridi & lacteo permiſtus, quem *Nephriticum* nominant. Is enim brachio alligatus, mira proprietate calculos atterit, & cum vrina propellit.

Ætites.

Ætites eſt lapis veluti prægnans, alioquin cum quatitur, quaſi ſonante. Ab Aquilis nomen habet, à quibus vt multi ferunt, defertur, ad ouorum calorem contemperandum, ne nimis calefiant, dum incubantur. Alii aliter ſentiunt, & ſæpe falſa enuntiant. Vtvt ſit, iſte lapis creditur partum accelerare, ſi femoribus alligetur; retardare, ſi ſuper ſtomacho, aut inter gemmas geſtetur. Eius quatuor differentiæ notantur, quas ex Plinio quis ediſcere quit.

Iudaicus lapis.

Lapis Iudaicus à natali ſolo nomen habet. Candidus eſt, forma elegantiſſima, glandis magnitudine, & lineis inter ſe æqualibus, veluti torno factis diſtinguitur. Tritus, ac læuigatus, & ſumptus calculos in renibus & veſica comminuere dicitur.

Chryſolapis. Chryſolapis interdiu ſubpallida eſt, ac fuſca, noctu vero vt ignis ſplendeſcit. In Æthiopia naſcitur. Rariſſime tamen ad nos deuehitur.

Alias pene innumeras recenſent, & Plinius, *cap.* 10. *lib.*37. & qui de lapidibus libros in lucem ediderunt. Sed multa ſæpe ſcripſere, quæ nec norunt, nec viderunt vnquam: atque multos interdum lapides quadam affinitate coniunctos, pro eodem vſurpant, & ſæpe eundem multis nominibus deſignatum, multiplicem conſtituunt. Infinitæ enim ſunt lapidum nomenclaturæ, ait Plinius *c.*11.*eiuſd.libri.*

Vniones. Superſunt & alii lapides eximiæ virtutis, & multum pretioſi, ſed quia ex animalibus deſumuntur, cuiuſmodi ſunt vniones, ſeu margaritæ, lapis Bezaar, & alii multi, de his in libro de medicamentis ex animalibus, aut eorum partibus ſumptis agemus.

Cap. XI.

De lapidibus quibuſdam medicatis, nec pretioſis, & primum de Marmore.

Marmoris ſpecies. MARMOR notiſſimum & duriſſimum lapidis genus eſt, cuius tot videntur diſcrimina, quot loca, è quibus eruuntur. Omnium nobiliſſima hæc dicuntur, *Nobiliſſima,* *Pheugiticum, Parium, Zeblicum, Porphyrites,* & *Ophites.* Probantur vel improbantur omnia colore, nitore, perſpicuitate, duritie. Quod vel viride eſt, vel pluribus coloribus variegatum, ſic quoque duriſſimum, & pulcherrimum, & præſtantiſſimum habetur. Laudatur quoque plurimum eximie candidum & ſolidum, hoc ſeligendũ ad *vnguenti Citrini* confectionem.

Pheugiticũ marmor. *Pheugiticum marmor* maxime nitet, imagineſque reddit. Eo conſtructum eſt à Nerone Fortunæ templum, quod intus adeo nitebat, vt etiam clauſis foribus & feneſtris perpetua claritas perciperetur.

Parium. Parium non vniuſmodi eſt. Aliud enim *candidiſſimum*, quod in Italia frequentiſſimum eſt; aliud *cinereum*; quoddam *viride*; aliud ferreum. Hoc poſtremum tam durum eſt, vt ex eo nonnulli incudes faciant.

Zeblicum. Zeblicum in Miſſena inuenitur: Omnium molliſſimum eſt, & aduerſus venena prodeſſe creditum. Si ita eſt, hac conditione cæteris marmorum generibus antecellit.

Porphyrites. Porphyrites marmor rubeis vt plurimum maculis variegatur; ex Ægypto deferri ſolet, quod maculis candidis diſtinguitur, *Leucoſtiction* nominatur. Ex eo pilæ & molulæ fiunt optimæ & elegantes.

Ophites. Ophites, ſeu *ſerpentinum marmor*, partim viride eſt, partim aliis coloribus multis corii ſerpentum inſtar variegatum, vnde nomen Maculæ frequentiores in vulgatiori pallidæ ſunt, cum aliis valde diſſimilibus.

Sunt & marmorum genera à viris & regionibus nobilitata, vt marmor nigrũ Luculli, vt marmor Auguſti, Tyberii; vt Ægyptium, Thebaicum, Epheſium, Lacedæmonium.

Alabaſtrites. E marmorum generibus eſt Alabaſtrites, ſic ab Alabaſtro vrbe Ægyptiæ dictum, plerumque album & perſpicuum, quo & imagines ſculpuntur, & vaſa excipiendis, & conſeruandis vnguentis idonea fieri ſolent.

Cap. XII.

De Cryſtallo.

Cryſtallus quid. CRyſtallus non eſt aqua congelata, vt plerique exiſtimant, ſed *lapis mineralis, albus, pellucidus, aquæ clariſſimæ modo nitens.* Ex humore aqueo & puriſſimo, non frigore, ſed vt multi volunt, diuini cuiuſdam caloris virtute concreto, *Vnde oriatur.* ortum ducit. Neque etiam ex glacie fit, licet ea id illi nomen dederit, & inter niues ſoleat inueniri, ſed *ex humore ſui generis.* Nam glacies igni excalefacta facile liqueſcit;

liqueſcit; Cryſtallus vero non niſi ignibus circumdata aſſidueque vento & flammis agitata liquatur.

Inter lapides autem, & ſub terra cryſtallus cõcreta reperitur, etiam in regionibus æſtuoſiſſimis, in quibus humor cryſtallinus, tum à cauſa vniuerſali dicta, cum potentia quadam terreſtri lapideſcit; non ſecus ac *ſuccinum* & *corallium*, quæ primum fuerunt humor, dein in lapideam ſoliditatem, non frigore, ſed materiæ aptitudine concreuerunt.

Vſus. Cryſtallus eligenda puriſſima, perlucidiſſima, ac eximie nitens. Ex ea non tantum calices, vaſa, armillæ, & alia pleraque elegantiſſima fiunt opificia, ſed etiam medicamenta quædam parantur. Eius puluis *vnguenti Citrini* compoſitionem ingreditur; ad dentifricia commendatur, & alia medicamenta ornatui inſeruientia.

CAP. XIII.

De Gypſo.

GYPSVM cuique notiſſimum, præſertim Lutetiæ, cuius mœnia, ædes, palatia, magna ex parte gypſo cæmentantur: fodinæ ſiquidem illius ſuburbianæ totæ gypſatæ ſunt, nec ſilicem, aut alterius generis lapidem in earum cuniculis inuenire facile eſt.

Gypſum quid. Eſt vero Gypſum *lapis candidus, vtcunque nitens, in laminas facile ſciſſilis, ædificiis & muris ſtruendis idoneus.* Crudum gypſum vix ad ædium fabricas vſurpatur; ſed in furno coquitur, donec tabeſcat, plane albeſcat, & in puluerem citius reducatur; qui aqua dilutus, mox lapideſcit. Antequam tamen induruerit, fidelia agitatur, ſubigitur, ducit urque, vt citius reddatur molle, & ſequax ad alios lapides ſimul agglutinandos, & alia opera induſtrioſe fingenda. Præſtantiſſimum eſt recens coctum, nam diutius aſſeruatum humidius eſt, & aquæ immixtum non ita ſolide lapideſcit.

Eius duo notantur diſcrimina; vulgatius, quod obſcure nitet; alterum rarius, quod in laminas finditur, fere *ſpecularis lapidis*, aut *talchi* modo ſplendens, vnde multi *Talkum*, improprie tamen nominant. Eſt enim *Talkum* magis & tenue, & ſquamoſum, & album, & lucidum. Sunt, qui Selenitem vocitent. Agyrtæ nonnulli ex talcho arte deceptoria oleum parant ad vetulas fucandas, erugandaſque, & ad faciei nigredinem dealbandam, ſicque imprudentes mulierculas, quæ deformitatem ægre ferunt, vanis pollicitationibus quotidie fallunt, caute, nec illicite (*conſentiendi* enim & *volenti non fit iniuria, neque dolus*) in illarum crumenas manus iniicientes. *Species.* *Talkum.*

Vires. Gypſum vim habet aſtringendi & obſtruendi, inquit Dioſcor. Sanguiniſque eruptiones & ſudores cohibet. Ob id vtiliter ad emplaſtrum contra rupturam accedit, & ad alia medicamenta externa, quæ ad meatuum laxitatem imperantur. Per os autem non ſumẽdum, quia ſtrangulationis modo interficit.

CAP. XIV.

De Calce.

CALX & gypſum, duo ſunt lapidum ſimul agglutinandorum in ædificiis diuitum cõſtruendis vincula, nam pauperum ædiculæ ſola fere terra ſubacta, aut luto cæmentantur. Sed gypſum poſtquam ſemel aquam ebiberit, & coierit, eius eſt impatientiſſimum. Calx vero, & aqua nutritur, & diutius ac melius conſeruatur. *Calcem* cum dico, coctam intelligo, quæ alba multum eſt, facile puluerabilis & friabilis, & aquæ effuſione ignibilis.

Calx cruda. Cruda vero lapis eſt durus, ponderoſus, aqua quæ nec diluitur, nec incandeſcit, ob id non calx abſolute, ſed lapis calcarius appellatur.

In quibus autem terris calx reperitur, in hie

Calx optima qua.

his gypſum nullum; vt in quibus gypſum, in his nullus lapis calcarius effoditur. Calx ea optima eſt, *qua ſuperfuſa maximos ſtrepitus edit, & ignẽ concipit*, eaque recens, & admodum cinerea, nam vetus albior eſt, & infirmior, quam ſcilicet aer ingreſſus eſt, & imminutus eſt ignis.

Fit quoque calx ſecundum Dioſcor. ex buccinorum marinorum, cochlearũ & oſtreorum teſtis, tam diu igni combuſtis, vſquedum vehementer inalbuerint.

Ex *calce viua & auripigmẽto* eximium paratur pſylothrum, quo partes hiſpidæ facile depilantur. Pyrotica quoq; ex illa fiunt, paucis adhibitis, quæ partem, cui admouentur, inurũnt, & eſchatam relinquunt.

Aqua calcis

Pluries aqua pluuiali, aut fontana calx elota, vtiliter vnguentis permiſcetur, quibus vlcera cadaueroſa curãtur. Aqua extincta, & bis terve lota, ſi denuo in aquam proiecta abluatur, ea poſterior aqua valde conuenit vlceribus pudendorum, & aliis aliarum partium phagedenicis, cadauerofis, & curatu difficillimis. Pluries enim lota mordacitatem omnẽ exuit, & acris eſſe deſinit, calefacit tamẽ & ſiccat manifeſtiſſime; proinde vlceribus confert exſiccandis, & ad cicatricẽ perducendis.

CAP. XV.

De lapidibus Spongiarum.

SPONGIÆ proximam plantis, non animantibus, habent naturam; creſcunt enim, augenturque, ſed non ſentiunt, contra multorum opinionem. Earum quaſdam Dioſcorides mares facit, tenui fiſtula ſpiſſas, quarũ duriores *tragos* nominant; alias fœminas, quæ contrarias dotes habent. Ariſtoteles quatuor varietates earum agnoſcit; *alia*, inquit, *rara, quæ ampliſſima ſunt, alia ſpiſſa, quæ molliſſima, alia tenuiſſima, quæ duriores, alia ſpiſſiſſima, & validiſſima, quas Achilleas nuncupant.* Quæ ſummis ſaxis naſcuntur, duriores ſunt; quæ in tranquillis tractibus maris, molliores.

Sexus.

Spongiarum differentia.

Nobis autem tres Spongiarum differentiæ notiſſimæ; prima, & vulgatiſſima, & molliſſima raras, & patentiſſimas fiſtulas habet, magnitudine & forma hepar humanum referens. Secunda denſior & minor, duriorque, ac fiſtulis minoribus peruia. Tertia denſiſſima, valida, cinerea, & Alcyonio ſimilis. Omnis ſpongia fungus marinus ſolet vocari.

Fungus marinus.

In ſpongiis autem lapides vel concreſcunt, vel aliunde appulſi ſtabulantur, inquit Plinius. Vtrique ſatis noti ſunt, in omnibus enim fere ſpongiis inueniuntur. Seligendi vero, qui his innaſcuntur, quibus vis ad frangendum calculum datur. Eam tamen non adeo validam Galenus putat, vt eum, qui in veſica ſtabulatur, lapidem comminuere valeat.

Lapis ſpongia.

Vires.

CAP. XVI.

De Lateribus.

NON ex gemmis ſolum & lapidibus, ſed etiam lateribus, & fractis, & antiquatis, atque etiam ex ſolea detrita, ſæpeque ex luto Medicus opem largitur ægrotis. *Nibil enim eſt qualitatis expers, quæ qualiſcunq; fuerit, à perito & probato Medico opportune vſurpata prodeſſe poteſt.*

Multa autem ſunt, quæ recentia efficaciſſimas vires habent; inueterata vero exoleſcunt, & qualitatem amittunt, vt medicamenta vulgaria; alia vix niſi antiquata, medicata, vt *lateres*, qui de nouo cocti muris tantum ac ædibus conſtruendis inſeruiunt; veteres medicis vſibus optatiſſimi, & efficaciſſimi. Hoc ex *oleo de lateribus* conſtat: quod ad morborum multorum curationem eximiis viribus pollet, vt in Officina noſtra docuimus.

SECTIO III.

SECTIO III.
DE METALLIS.

Metalla vnde dicta.

Metallum proprie dicitur corpus foſſile, durum, malleo ductile, & igni liquabile, ſed quod liquatum in priſtinam formam redit. A μεταλλάω, id eſt, perſcrutor, nomen habet, quod illud ſoleant foſſores intra terræ venas ſcrutari; vel ἀπὸ τοῦ μετὰ τὰ ἄλλα εὑρίσκεσθαι, quod aliud, poſt aliud metallum fodiendo inueniatur, Nam vbicunque vna cuiuſdam metalli vena detegitur, non procul inuenitur alia, vt in ſterili ſolo, & montibus multis.

De Metallorum materia opinio Ariſtot.

De eorum autem materia varii varie ſentiunt; Ariſtoteles lib.3. Meteor.cap.vlt. omnium mixtorum, quæ intra terram fiunt duplicem materiam conſtituit, halitum & vaporem, quorum mixtione in terræ viſceribus foſſilia fiunt, quæ ſcilicet effoſa terræ ſimilia ſunt, nec liqueſcunt, vt metallica, quorum nonnulla plus continent humidi, & facile liquantur, vt plumbum & ſtannum; alia ducuntur & liquantur quidem, ſed difficilius, vt ferrum.

Mathioli.

Mathiolus ſcribit, eſſe ſubſtantiam elementarem, quæ tanto perfectius metallum efficit, quanto magis in æquali proportione, tum quantitatis, tum qualitatis impenſe depurata eſt.

Scaligeri.

Paucis Scaliger exercit. 20. dixit, eſſe aquam terream:

Spagyricorũ.

Spagyrici Mercurium, vt etiam ſulphur, quod ex Albert. efficiunt, dum ſic ait: Prima materia metallorum eſt humidum vnctuoſum ſubtile, quod eſt incorporatum terreſtri ſubtili fortiter commixto, ita, quod plurimum vtriuſque, non tantum cum plurimo vtriuſque, ſed etiam in plurimo vtriuſque. Sic, vt aliquid ſcire videantur, ſua inſomnia enunciant.

Metallorum quot & quæ eorum nomina, ſecundum Spagyricos.

Tot autem Metalla, quot Planetas eſſe perhibent, ſeptem nempe quorum nomen & characteres ad deſignanda metalla mutuantur: illis aurum dicitur Sol, argentum Luna, plumbum Saturnus, ſtannum Iupiter, ferrum Mars, cuprum Venus, argentum viuum Mercurius, quod tamen proprie metallum non eſt, neque enim ducitur, neque liquatur, ſed aliquo modo, vt potentia tantum, metallum dici poteſt.

At vero reprehendit Scaliger Exerc.106. hanc metallorum cum Planetis affinitatem & nomenclationem, quam ridiculam oſtendit; nec ex planetarum numero numerum metallorum eſſe deſignandum. Non ſolum autem metallum planetis, ſed multa foſſilia ſignis Zodiaci voce & characteribus reſpondere contendunt, vt aſpalatum Tauro, auripigmentum Geminis, ſalem ammoniacum Cancro, arſenicum rubrum Virgini, vitriolum Romanum Libræ, ſulphur Scorpioni, alumen rupeum Sagittario, alumen ſciſſile Capricorno, ſalem nitrum Aquario; ſicque ſua arcana, vt loquuntur, inuolucris quibuſdam ænigmaticis obtegentes, tanquã deliri mille ineptias effutiunt, quas ſatius eſt irridere, quam refellere: nunc enim ad noſtrum inſtitutum tantum ſpectat, vt vt ea tantũ metalla, aut metallis adnata deſcribam, quæ ad noſtram officinam neceſſaria dicuntur, initio à metallorum Sole ducto, quam Aurum nominant.

CAP. I.
De Auro.

AVRVM metallorum rex, omnium perfectiſſimum & temperatiſſimum, & veluti Solis tincturam in vultu gerens, ſummum in mortale genus habet imperium. Nam *aurum omnes colunt, Aurum lex ſequitur & auro venalia rura. Diphilus. Auro* enim *puro nihil potentius; illi parent, illo fiunt omnia; quo qui deſtituitur, vel tanquam Elephanticus ab hominum conſortio ſeiungitur, vel tanquam mortuus inter viuos vagatur.*

Aurum eſſe bonum & malum.

Adiaphoron tamen cum ſit, & pro ratione vtẽtis vel bonũ, vel malum, ſi quis eo male vtatur, malorum maxime malũ eſt. Eſt enim dux ſcelerum, vitæ peſtis, rerumque ruina, & propter aurum fiunt

raptus, lites, homicidia, pugnæ. Si vero quis eo bene vtatur, non ſolum ad vitæ ſubſidia, ſed etiam ſanitatis tutelam, intro ſumptum valde prodeſſe creditur. Non de Chymiſtarum auro potabili, vel potius eſculento loquor, plebeculam, quod mendaciis & vanis exſpectationibus reficit, vel potius decipit. Demus enim licet liquorem quendam flaueſcentem, auri liquati æmulum arte chymica paratum, is tamen nullius eſt inſignis in medicina vſus, tãtum abeſt, vt elephantiaſim, hydropem antiquatum, & alios morbos deploratos ſanare, & ſenectutem tardare, & iuuentutem conſeruare vegetam ac floridam valeat, vt ipſi iactitant: *Natura ſiquidem auri cum longiſſime diſtet à noſtra natura, neutiquam noſtra per illam licebit inſtaurari*, ait Scaliger. *exercit.* 272. Multa enim cũ ſint noſtræ naturæ ſimiliora, eidem reficiendæ conuenientiora; eſtque abſurdum dicere, aurum alere, & ſubſtantiam noſtri corporis reparare, atque in illam ipſam mutari: ſic enim qui auro veſceretur, tandem fieret aurum.

Aurum non alere nec ſubſtantiam noſtri corporis reparare.

Medici igitur aurum non deſtruunt, vt diſſoluãt, & bonitatem natiuam amittendo, alienam & inutilem, & ſæpe noxiam inducant. Sed melius vel in tenues bracteolas, vel ſcobem, ac indiuidua corpuſcula comminuunt, vt ad partes facilius ſeſe valeat inſinuare.

His apparatum modis vtiliter accedit ad confectionem *electuarij de gemmis* & *pulueris lætificantis Galeni*, optimeque permiſcetur medicamentis corroborantibus. Soleo ego feliciter ditioribus puellis fœdis coloribus detentis, pro chalybe præparato limaturam auri, cum aliis quibuſdam idoneis medicamentis in forma catapotiorum, & aliquando tabellarum præſcribere.

Vires.

Auri medicatæ vires multæ quidem ſunt, non tamen tot ac tantæ, quantas Chymiatri prædicant. Laudantur potiſſimum ad melancholicos, & præter naturam triſtes exhilarandos.

CAP. II.

De Argento.

Argentum eſſe animam & ſanguinẽ mortalibus.

EST quoque *argentum & anima & ſanguis mortalibus*. Ab auro enim omnium metallorum eſt præſtantiſſimum, quod nulla vetuſtate rubiginem contrahit, nec deterius euadit, ſed ſemper nitidum, ſplendidum ac ſyncerum, quod facile ducitur & liquatur. Fit in terræ viſceribus ex hydrargyro mundo & candido, & ex ſulphure puro, claro, firmo, & albo æqualiter ſimul contemperatis. Sicque candidum & fulgens redditur, propterea quod calor ſulphuris bene mundati, vt loquuntur Chymiſtæ, dealbat & ſubtilius reddit, adeoque exſiccat, vt ſonorum, durum & tinnulum euadat.

Argentum vnde fiat.

Solum autem inter metalla ſplendorem videtur emittere tranſlucidum: Sua enim in fodina, quaſi lux eſt in tenebris, veluti rudimenta ſtellarum referẽs; magis tamen multo ſplendet purum, & igne examinatum, & ſepties repurgatum, cui connexa ſunt, quæ Pſalmiſta *Pſalm.* 11. ſic cecinit; *eloquia Domini, eloquia munda, argentum igne purgatum.* A Chymiatris Lunæ comparatur, cuius nomen mutuatur, ſed non qualitates æmulatur.

Vires.

Auro cenſetur frigidius, cuius tamen vires & dignitatem quadantenus refert, ſecundum perfectionis & puritatis gradum obtinens: Sua naturali complexione frigidum & humidum eſt temperate, vnde membris ſpiritualibus auxiliari creditur. Multum quoque valet ad cordis palpitationem; ipſum namque roborat, & hæmatoſim adiuuat; efficitq; laudabiliorem. Ex eo arte Spagyrica oleum educitur morbis cerebri pluribus commendatum; Dogmatici tamen, ſeu veri Medici tantum ſolent in medicamentis eo vti vel in ſcobem, vel in tenuiſſimas laminas redacto, perinde vt auro. *Qui ſecus faciunt, in labore dolus.*

Dogmatici veri Medici.

CAP.

Cap. III.

De Stanno.

Stannum aliud metalli genus eſt in fodinis cum argento inuentum, quod Plinius *plumbum candidum* vocat ad differentiam plumbi nigri, quod velut argenti ſtannique quoddam purgamentũ in fornace remanet. Qui Ioui ſacrum faciunt ſtannum, id ex hydrargyro puro, claro, & ex ſulphure craſſo & immundo generari dicunt.

Stannum unde fiat.

Sunt porro multa plumbi & ſtanni inter ſe communia; neutrum enim rubiginem contrahit, ſed potius ſqualorem & ſordiciem quandam, plus tamen plũbum, quam ſtannum: neutrum quoque valde ſonorum eſt, nec valde durum. Plumbo tamen durius ſtannum & magis tinnulum.

Stanni & plumbi communia quæ.

Eſt vero ſtannum vel ſimplex & purum, ac prope defæcatum; vel impurum & ex aliis metallis compoſitum; quod naturã, vel artificio tale redditur, cuius multæ ſunt differentiæ pro rerum mixtarum ratione & diuerſa earundem proportione. Eius autem vires rerum, ex quibus componitur, mixtioni reſpondent.

Stannum duplex.

Multis vero vſibus humanis inſeruit ſtannum: verum ex eo rariſſime medicamenta parantur, ſed vaſa ſæpiſſime, in quibus illa ipſa reponuntur & ſeruantur. Audio, Chymicos oleum ex Stanno parare, ad vulnerum & vlcerum curationẽ commendatum, ſed alia proſtant medicamina, & paratu faciliora & viliora, & ad id præſtandum efficaciora.

Cap. IV.

De Plumbo.

Μόλυβδος ſeu *plumbum* ſecundum Chymiſtas & Saturno dicatur, & Saturnus dicitur, atque ex ipſorum iudicio ex hydrargyro impuro & craſſo & ſulphure modico & impuro generatur. Non ſolum autem in terræ latibulis incluſum, ſed *ſub dio poſitum creſcere perhibetur*, atque ideo tecta ſua grauitate labefactare exiſtimatur, inquit Cardanus, qui eius quatuor facit diſcrimina, vulgare, album, quod multi *ſtannum* appellant, *Biſemutum* hucuſque incognitum, & quod è Stibio paratur.

Plumbi ſpecies.

Plinius agnouit tantum vulgare ſeu nigrum, & album. Nigro duplicem originem tribuit: aut ex ſua, inquit, naſcitur vena, nec quicquam aliud ex ſe parit; aut naſcitur cum argento, miſtiſque venis conflatur. Primus liquor, qui in fornacibus fluit, album *plumbum* & *ſtannum* vocatur; ſecundus *argentum*, quod remanſit, Galeno dicitur, & Latine *plumbago*; ex qua plumbum elicitur.

Plumbago.

Extrahitur quoque è gleba quadam plumbaria, è fodinis eruta, quam lapidem *Molibdoidem* nominant. Secretum autem & liquatum plumbum, adhucque calens aqua frigida perfunditur, quouſque ſcoriam quandam exuat, quã *recrementum plumbi* nuncupant.

Lapis Molibdoides.

Ad vſum autem medendi ex plumbo fiunt mortaria & piſtilli, nec non turundæ fiſtuloſæ, canulatas dicunt, internis & profundis vlceribus dicatæ, quæ aliis quibuſuis etiam aureis æque ſunt efficaces.

Paratur quoque puluis è *plumbo* ad vlcerum exſiccationem commendatiſſimus. de quo mentionem alibi fecimus.

Eſt autem plumbum refrigeratoriæ facultatis, ait Galenus; ipſumque Chironiis, quæ vocant, vlceribus & cancroſis & putredinoſis, tum ipſum per ſe, tum quibuſdam aliis permiſtum conuenit. Elotum vero, vt etiam vſtum vires habet commendatitias. Abluendi & vrendi modum, & qualitates & effectus docet Dioſcorides. Ex plumbi adhuc laminis *ceruſa* fit, de qua mox agetur.

Vires.

CAP. V.
De Aere.

Cuprum vnde dicatur. Aurichalcum vnde. Vnde æs.

ÆS Veneri dicatum, ab inſula Cypro, in qua laudabile & copioſum eruitur, *Cuprum* vulgo dictum, vel aurei coloris eſt, ob id à multis *Aurichalcum* dictũ, vel ad rubedinem accedit, & abſolute æs dicitur: quod apud veteres magis fuit in vſu, quam aurum, vel argentum, vel ferrum: Nam prima hominibus moneta fuit ex ære, vnde *ærarium publicum*, vnde *æs alienum*, & *quæſtor ærarius*. Itemque bellatorum arma olim non ex ferro, ſed ex ære fuerunt, vt etiam ſtatuæ & templorum valuæ.

In Pharmacopoliis autem hæc paſſim occurrunt, *Æs vſtum*, *flos æris*, *ſquama æris*, *& ærugo*, ſed quæ ſingula ſint, omnes lectionis Pharmaceuticæ ſtudioſi non certo dignoſcunt. *Æs vſtum*, inquit Dioſcorides, fit è clauis ſolutarum nauium, fictili crudo compoſitis, ſubſperſo ſulphure, cum ſale pari: Omnibus viciſſim inſperſis, fictile circumlito creta ſingulari ſpiramento, fornacibus inditur, donec percoquatur.

Æs vſtum.

Aſtringit, exſiccat, reprimit, extenuat, attrahit, vlcera purgat, & ad cicatricem perducit, vitia oculorum emendat. *Dioſ.*

Flos æris.

Flos æris fit, cum fornacibus æs fuſum in receptacula delabitur per colla fiſtularum ad ea pertinentium. Et antequam coeat in maſſam duram ſuper ipſam adhuc ignitum, aqua frigida infunditur: Tum ſiquidem repentino concretu ac denſatione velut expuitur, & erumpit *flos* ante dictus. Vapor quoq; concreſcẽs delabitur granulis milio proximis ac rubidis, quæ pro *flore æris* habentur.

Squama ſeu Batitura æris.

Squama vero ſeu Batitura æris fit, dũ id malleis percutitur: Præſtantior eſt ea, quæ ex ære, quo claui fiunt, excutitur, *Helitis* proprie dicta. Omnium deterrima, quæ ex vili promiſcuoque ære, aut candido habetur. Aſtringit, extenuat, reprimit, erodit, nomas coercet, & vlcera ad cicatricem perducit.

Vires.

CAP. VI.
De Aerugine.

ÆRVGO non tantum pictoribus inſeruit, ſed etiam Medicis, qui eam multis medicamentis permiſcent, curandis vlceribus dicatis, cuiuſmodi eſt, medicamentum Galeno, *Lite* dictum, atque alia multa, quæ ipſe deſcribit *lib. 2. comp. med. gener.*

Ærugo quid.

Eſt autem ærugo, non quidem æris flos, vt putarunt nonnulli, ſed *quædam velut raſura viridis, quæ illius laminis aceti vapore madidis effloruit.*

Species.

Eius duæ traduntur à Dioſcorid. varietates; vna vulgaris, ſimpliciter *ærugo* dicta; altera *Scolecia*, ſeu in vermiculorum ſpeciem effigiata. Eaque duplex, foſſilis vna, & altera factitia. Vtraque autem rariſſima; altera enim non quæritur aut quæſita non reperitur; altera non præparatur.

Vulgaris autem copioſa eſt, & venalis vbique reperitur, & multis paratur modis, quorum vſitatior eſt, qui ſic fit.

Æris præparandi modus.

In dolium aut aliud vas ſatis amplum acetum acerrimum infunditur: vas æneũ & inuerſum ſuperponitur, præſertim concameratum: Si id planum fuerit, ita obſtruatur, vt nullum habeat ſpiraculum: poſt decem dies exempto operculo, inſidens ei ærugo deradetur.

Hoc adhuc modo viſitatiſſimo habetur. Æris lamina vna aut altera in dolio acetum continente ita ſuſpenditur, vt acetum non attingat, & elapſis poſtea diebus adnata ærugo deraditur. Quin etiam ex laminis iiſdem aceto maceratis haberi poteſt ærugo.

Vires.

Qualitatem habet acrem, digerentem, attrahentem, & liquantem carnem non modo teneram, ſed etiam duram. *Galen. 9. ſimpl.* Non tantum vero guſtum mordicat ærugo, ſed ipſa etiam vlcera.

Quod

Quod ſi eius pauculum cerato non pauco admiſcueris, id, quod ex ambobus erit mixtum, citra morſum exterget. *Falluntur* autem *multi in multis compoſitionibus, quibus non recte ſarcoticam, aut epuloticam facultatem aſcribunt, vtpote, cum ipſa id præſtare nequeant, verum ea, quæ ex ipſis compoſita ſunt.* Galen.

CAP. VII.

De Ferro.

Ferri neceſſitas. FERRO vix quicquam communius, vixque aliquid & vtilius & nocentius. Neque enim ædicula aut ſtabulum, nec nauicula, neque quæ ad hominis veſtitum & alimentum ſpectant, ſine ferro fieri, aut haberi, aut parari queunt. Nullus ſiquidem labor ſuſcipitur, nullũ opus abſoluitur ſine ferri adiutu. Omnes enim artifices ferreo quodam inſtrumento, vt agant, opus habent. Omnia ſpecialius nolo perſequi, cum ſatis etiam ruſticis innoteſcant.

Nocumenta. Ex eo autem non ſolum vomer, ſerra, ſecuris, falx, forfex & acus, ſed & enſes, haſtæ, iacula, ſagittæ, & bombardarum globi, quibus non tantum ciuium ædes, ſed ciuitates & propugnacula ruunt, homines enecantur, & mille cædes perpetrantur. Quod ægre ferens Plinius; *Ferro*, inquit, *vtimur non cominus ſolum, ſed etiam miſſili volucriq; nunc tormentis excuſſo, nunc baliſtis, nunc vero pennato: vt ocyus enim mors ad hominem perueniat, alitem illam facit, & pennas ferro tribuit.*

Quid ſi vidiſſet Plinius Bombardas, ſeu tormenta bellica, quibus nunc non modo vrbium mœnia, ſed montes & ſaxa ruunt, & dimouentur?

Ferrum ex ſe minime malum. Ferrum autem tot malorum cauſa non eſt, ſed humani fraus ingenii ſceleratiſſima, quæ peſſime ferro vtitur, quod ex ſe malum haudquaquam iudicandũ. Ex eo enim abſceſſus ſeu vomica aperitur, ſanguis putridus in venis educitur, empyematis purulenta ſanies extra thoracem eiicitur, oſſium fragmenta, aut aliæ res cerebro moleſtę extra caluariam ducuntur, confecti carie dentes euelluntur, vlcerum cadauroſa caro tollitur, membrum putre, ne in conſortium totum trahat, abſcinditur. Quid plura? ferro vix vita, imo nullo modo carere poteſt, alioquin pro domibus ſpeluncæ vnguibus effodiendæ, & belluarum more victandum.

Ferri ſpecies. Sunt autem ferri duo genera; vnum generis nomen retinens, abſolute *ferrum* dicitur; alterum quod magis defæcatum, *chalybem*, & ab acie, quam gladiis ex eo factis præbet, *acierum* vulgus Gallorum nominat. *Species chalybis.* Illud rurſus duplici diſcrimine agnoſcitur; vnum enim eſt, quod & liqueſcit & ducitur, ex quo nempe multa fiunt inſtrumenta ruſtica; aliud, quod liqueſcit quidem, ſed non ducitur, & facile frangitur, ex quo fiunt lebetes fuſiles, & alia multa ad vſum culinarum. Poſt id operis, non inutile eſt, vt credit Scaliger *exercit.* 88. denuo enim funditur, vt etiam alterum, quod ipſe ſcripſit tantum molleſcere: vtrumque enim ignis vi ardentiſſimi liquari vidimus. Suntque nonnulli Lutetiæ, qui ferrearum ollarum fragmenra quæritant & emunt, quæ ad fornaces denuo liquanda conuehunt.

Chalybs quid. Chalybs autem à multis dicitur *ferrum accurate defæcatum*, multique ex eo illum efficere iactitant. *Vnde dicatur.* A Chalybone oppido Aſſyriæ nomen habet. *Optimus quis.* Laudatur omnium maxime *Damaſcus*: Gladii enim Damaſceni etiam ferrum ſcindunt.

Crocus Martis. Ex chalybis ſcobe paratur puluis, quē Chymiatri *Crocum Martis* vocitant. Verum ſcobs ferri vt decet apparata, æque valere comperitur. De vtroque in officina diſſeruimus.

Ferrugo. Vt autem ex ære fit ærugo, ſic ex ferro ferrugo, quæ ipſius rubigo eſt, à qua velut in vindictam, quod ſanguinem effundat humanum, eroditur & abſumitur,

tur, & ferrum omne hominis cruore tinctum, quam mox rubiginem contrahit.

Scoria ferri. Eructat adhuc quoddam excrementum, quod modo *ſcoriam*, modo *ſquamam*, modo recrementum, modo ſtercus ferri nuncupant. *Squama* tamen ſeu *batitura* magis proprie dicitur, quæ è ferro, dum malleis percutitur, excutitur; recrementum ſiue ſtercus, quando tantum ignitur, expuitur.

Rubiginem ferri curandis vlceribus conferre aſſeuerant, eaque Telephum Myſinorum regem ab Achille ſauciatũ, ſanatum ſcribunt: Ea enim, vt & ſcoria, ſtringit & ſiccat; vnde emplaſtris quibuſdam exſiccatoriæ facultatis permiſcetur.

Vires. Ferrum autem omne vim habet roborantem, atque ex eo aquæ quædam Normanæ, *Forgenſes* vocant medicatas, & eximias vires mutuantur.

Cap. VIII.

De ſeptimo metallo.

SEPTIMVM metallum nonnulli dicunt eſſe *Mercurium*, alii *Electrum*, neutrum tamen vere metallum eſt, niſi potentia tantum tale *argentum viuum* dixeris. Verius metallum dici videtur *Stibium alterum inſigne Chymiſtarum Idolum, vnicum Empiricorum Catharticum*, quo omne morbi genus expugnare iactitant, ſed aliis aluum ſuſque deque mouendo anxie perturbant, alios hypercatharſi ſemper moleſta miſere laceſſunt, nonnullos interimunt, paucos ſanitati reſtituunt.

Stibium alterum chymiſtarum idolum.

Hiſtoria memoranda de vſurpato antimonio. Medicus Anglus ex Paracelſiſtico genere, alioqui in arte Chymica valde inſignis, inquit Louanienſis Medicus Corn. Gemma *libr. de diuin. natur. charact.* febre quadam detentus, vna cum vxore, tum huic, tum ſibi ipſi porrexit antimonium præparatum, vt vocant. Illa quidem celeriter in maniam fortiſſimã verſa vitam cum morte commutauit: hic autem primo conqueſtus inſomnia, vigiliaſque continuas à deiectione non pauca ante ſeptimum diem in delirium venit; à delirio ſtatim factus eſt epilepticus: ex epilepſia in coma lethargicum incidit, cui quid apoplecticum miſcere tur. Eo ſopore detentus triduum rurſus ad inſaniam rediit, horrendoque furore agitatus, non multo poſt exſpirauit, & à communi lecto communem vxori tumulum eſt ingreſſus.

A multis tamen tanto artificio præparatur antimonium, vt opportune datum miros effectus producat. Ex eo enim fit eximium quoddam ſudorificum, quod nulli cedit. Nec improbandus eſt omnino puluis ille, *quem Stibij* florem appellitant, qui à peritis artificibus paratus, & à doctis exhibitus, ſæpe mirum in modum prodeſt. Huius parandi modum & exhibendi conſuetudinem veri Medici ſolent aſpernari, quod alia multo præſtantiora habeant medicamenta, quibus morbis quibuslibet medentur ſecurius. *Flos Stibij.*

Cap. IX.

De Ceruſa.

VT ferrum ferruginem, æs æruginem, ſic plumbum *plumbaginem* quandam eructat, quam alij *ceruſam*, alii *plumbi florem*, alii ex Galeno 9. *ſimpl. pſymmithion* nominant. *Ceruſa quid.*

Licet autem ceruſa aceti beneficio erumpat, ſicut & ærugo, non tamen vt ea viridis eſt, ſed albiſſima, vnde pictores, quibus inſeruit frequentiſſime, *album plumbi* vocitant. Fit autem ad hunc vel ſimilem modum.

Modi conficiendi ceruſam. 1. Infunditur acetum acerrimum æſtate in vrceum oris lati, aut aliud fictile vas idoneum: ſuperponitur lamina plumbea; ita operitur vas, vt nihil exſpiret: vbi lamina fuerit reſoluta, vt decimo die, & aliquando citius, aliquando tardius cõtingere ſolet, & deciderit craſſamentum in fundum vaſis, colligendum & ſiccandum

dum ;mox truſatuli mola terendum, cribrandum, deinde in maſſam aut paſtillos cum pauco aceto cogendum & ſeruandum.

2. Fit adhuc ex ſcobe plumbi in acetum perquam acerrimum decem dies immerſa & reſoluta.

3. Aliquando etiam ex laminis eiuſdem infuſis & deraſis, iterumque maceratis & adhuc deraſis. Atque hoc denuo repetito, donec laminæ ſint reſolutæ: tum colligitur raſura, teritur, cribratur, cum aceto cogitur.

Albiſſimam autem ceruſam non modo pictores exoptant, ſed & mulieres ad faciem fucandam, eius tamen indebito vſu dentes nigreſcunt, carie eroduntur, & oris fœtura naſcitur. Laudatiſſima eſt *Rhodiaca*, vel illi ſimilis, quæ nunc Puteolis dicitur. *Quæ optima.*

Torretur porro ceruſa fictili nouo, prunis flagrantibus, & vſtione colorem rubrum acquirit, fitque non quidem *ſandaracha*, vt quidam male putarunt, ſed *ſandix*, quæ *minium* quoddam artificiale eſt, de quo *ſupra* mentionem fecimus.

Antequam autem ceruſa in emplaſtrorum, vnguentorum & collyriorum veniat compoſitionem, debet præparari, hoc eſt, ablui, vt mediocriter deſiccet & aſtringat, ſine aliqua mordicatione, in liquore conueniente, vt aqua interdum ſimplici, ſæpe roſacea hoc modo:

Ceruſæ præparatio. Ceruſæ quantitas idonea ſumitur, in mortario lapideo cum piſtillo ligneo teritur; dein aqua affunditur, agitatur; tũ quieſcere permittitur: vbi in pilæ fundo ceruſa quieuerit, aqua abiicitur. Rurſus alia affunditur, agitatur, reſidere craſſamentum ſinitur; aqua, vt ante, eiicitur, atque denuo noua immittitur: idque toties iteratur, donec aqua vltimo affuſa & agitata pura & clara, & ſordis omnis expers appareat.

His rite peractis, ceruſa ſuper porphyrio læuiganda, ſiccanda, atque rurſus terenda, cum aqua roſarum in paſtillos fingenda, & ad futuros vſus reponenda. Sunt, qui aceto terunt, & ſubigunt in maſſam; alii alio liquore intentioni accommodato.

Ceruſa refrigerat, ſiccat, aſtringit, extenuat, explet, excreſcentia leniter reprimit, & ad cicatricem perducit. Per os autem non ſumitur, niſi periculoſe. *Vires.*

CAP. X.

De Cadmia vtraque, factitia & foßili.

CADMIA, *Climia* Arabibus dicta, vel foſſilis eſt, ac natiua, quæ *lapis Calaminaris*, vel *Cadmia lapidoſa*, & *æraria* nũcupatur. Ea enim artifices vtuntur, ad efficiendum æs luteum, quod officinæ *Aurichalcum* & *Orichalcum*, vulgus *Lethonem* nominat.

Natiua autem reperitur ſæpius in metallorum fodinis, licet eorum ſit expers. *Subflauus eſt lapis, admodum durus, luteum, dum accenditur, colorem eructans.* Non accenſus autem bicolor apparet, videturq; is eſſe lapis, quem Albertus *Didachon*, ſeu *Dæmonis lapidem* vocat. Aliquando in rimulis Cypri & torrentibus inuenitur *lapis Calaminaris*, qui quod vnicolor nõ ſit, à quibuſdam *Iris gemma* vocatur, de qua *ſuperius*. Reuera tamen nec Iris, nec Didachos eſt. *Cadmia foſſilis quid. Lapis Calaminaris. Iris gemma.*

Cadmia vero factitia corpus eſt denſe concretum ex fuligini æris liquati in fornacibus, egeſta flatu, & lateribus, cameriſque fornacum inhærente. At ſi nõ terram, ſed lapidem, inquit Galen. *c.*38. *lib.* 9. *ſimpl.* nuncupare volueris, ex quo in fornacibus ſecernendo, partim fit *æs*, partim *Cadmia*, partim *Diphryges*, nihil ſane retulerit. Quin & ex Pyrite lapide in fornacibus vſto fit *Cadmia*. *Cadmia factitia.*

Sunt autem Cadmiæ factitiæ quinque varietates: Prima dicitur *Capnitis*, quæ in ipſo fornacum ore reperitur; eſtque tenuiſſima, exuſta & nimia tenuitate ſimilis fauillæ. Secunda eſt *Oſtracitis*, *Capnitis. Oſtracitis.*

citis, quæ magna ex parte nigra eſt, teſtaceamque faciem habet, & grauitatem maiorem; ob id in terram & infimam partem fornacis, ſeu in pauimentum delabitur, omniumque ſordidiſſima eſt, & *ſpodos* ſeu *ſpodium* Galeno dicitur, de quo mox plura dicemus. Tertia & quarta in media fornacis parte reperiuntur, *Placitis* nempe & *Botrytis*. *Placitis*, ſeu *Placodes*, quaſi cruſtoſa eſt, & ſegmentis quaſi zonis quibuſdam cincta, quæ minus ponderoſa eſt, & lateribus fornacis adhæreſcit. Sub hac *onichitis* comprehenditur. *Botrytis*, hoc eſt racemoſa, modice grauis eſt, facie & colore ſpodij, quæ fracta cinerulenta eſt, & æruginoſa. In editiore fornacis parte, quam placodes coacta reperitur & colligitur. Quinta eſt velut æris liquati tenuior *fuligo*, quæ ſuperiori parti fornacis adhæreſcit, de qua poſt fuſius.

Spodos. *Placitis.* *Onichitis.* *Botrytis.*

Quæ optima

Omnis autem Cadmia in Cypri fornacibus optima & maxime, quæ ex eo lapide fit, quem dignitate quadam *Cadmiam* nominant. Fit quidem etiam in fornacibus argenti candidior, ac minus ponderoſa, ſed comparanda nunquam ærariæ.

Vires.

Cadmia leniter deſiccat, abſtergit, & vlcera humida & putreſcentia adiuuat, & ad cicatricem ducit.

CAP. XI.

De Spodio.

NIHIL tam frequenter inculcatur in pharmacopoliis, vel potius auditur, nihilque minus intelligitur, quam *Spodium*, quod omnes, quotquot nouerim, pharmacopœi duplex conſtituunt, vnum Græcorum, & Arabum aliud; atque vtrumque, vt idem nomine, ſic re & natura longe diuerſum. Sed vt libere dicam, Spodium nullum Arabicum, niſi fictitium, vt alibi docuimus, moxque docebitur.

Spodium Græcorum vbi & quãdo fiat.

Spodium Græcorum, quod vnicum eſt, in æris fornacibus inuenitur, vbi *pompholix*, cui congener eſt, ac conſociale, fitq; tum, cum fauillæ è metallo, dum coquitur, emicantes, ſurſum aſcendunt, & propter grauitatem in terram, ſeu pauimentum delabuntur: Simul enim vt refrigerantur, ſordibus commiſcentur. Hinc concretus ex iiſdem fauillis gloműſculus, ſpurcitia quadam inquinatus, Spodium Græcorum dicitur, cuius tantum eſt vſus ad externos affectus.

Spodium Arabum vnde fiat.

Spodium Auicennæ & reliquorum Arabum, ſi quod ſit, ex materia fit multum diſſimili, ex cannæ videlicet radicibus tantum vſtis: quibus tot ac tam eximias dotes tribuit Auicenna *c.* 617. *tract.* 1. *lib.* 2. vt mirari ſubit nimiam hominis credulitatem, aut in ſcribendo ſimplicitatem. A ratione ſiquidem alienum eſt, eiuſmodi radicem vſtam, ipſi ſpodium dictam, cor recreare, animi deliquio prodeſſe, ſiti, inflammationi ſtomachi, tremori, melancholiæ, & aliis affectibus multis ab eo enumeratis conferre.

Ebur vſtum non eſſe ſpodium, ſed antiſpodiũ.

Demus autem Arabicum hoc ſpodiũ hæc omnia recenſita præſtare, attamen non debet præſcribi, quia nondum ad nos eſt delatum. Eius vero loco nimis oſcitanter pharmacopœi ebur vſtum ſubmittunt, ſpodiumque imperite nominant; cum potius ſit *antiſpodium*, velut id ipſum, quod fit, frondibus ficulneis myrrheis, & rebus aliis concrematis, de quibus plura dicit Dioſc.

Vt vero crudum ebur viribus & natura multum diſſidet à cannis crudis, ſic & illud vſtũ ab ipſis vſtis. *Crudum enim ebur præſtantius eſt ſeipſo concremato ac vſto.*

Spodium Arabicum non haberi.

Cum igitur ſpodium Arabicum non habeatur, nec ſi haberetur, viribus ab Auicenna enumeratis eſt inſignitum, neque analogum datur illi antiballomenon, ſeu ſubſtitutum, ex remediorum formulis expungendum, cum vere vnicum tantum ſit ſpodium, Græcorum nempe, quod per os nec ſolet, nec debet aſſumi.

Eſt

Tabaxir. Eſt autem in Barbaræ linguæ interpretes reiiciendus error, qui pro *Tabaxir* Atabum, ſeu *Traeſir* Indorum *ſpodium* verterunt. Eſt vero *Tabaxir* Perſica vox ſecundum Garciam, quæ lacteum humorem, ſeu liquorem aut ſuccum dulcem ſignat, à Barbaris *Sacar mambu* dictum. *Sacar mambu.* Gignitur in arundinibus, vel potius arboribus adeo magnis, vt ex earum trunco cymbas multas faciant, quæ ſingulæ inter duo internodia tantum excauatæ duos viros admittere queant, in quibus Indi vectr celeriter nauigant, & à crocodilis tuti ſunt.

Succus porro earum arborum admodũ niger ac cinereus *Tabaxir* eſt, quem non ſolum inepte Spodium dixerunt, ſed & cineres earundem vſtarum eodem nomine donarunt. *Antiſpodium.* Cum antiſpodium fiat ex cineribus, ſecundum Dioſcorid. poſſunt quidẽ cineres cannarum antiſpodium dici, & ſpodii Græcorum defectu ſubſtitui, nunquam autem per os ſumi. Ergo cum *Tabaxir* non detur, ex quo inique ſpodiũ quoddam fictitium detorſerunt, & ridicule ebur pro illo vſſerunt, vnicum tantũ ſpodium, Græcorum videlicet, admittendum; quod *cadmiæ factitiæ* ſpecies eſt, vt etiam *pompholix*, cuius nunc ſuſcipitur inquiſitio.

CAP. XII.

De Pompholige.

Pompholix quid. POMPHOLIX *tenuiſſima & volatilis*, eſt *fauilla, quæ, dum æs in fornacibus perficitur, in altum euolat, & ſuperna earum parti adhæreſcit.* In principio cum fit, velut in bullas prodit, aut glomuſculos vellerum ſimiles coit, & farinæ modo contacta diſpergitur. Eſt autem veluti candidus cinis, & vſque adeo leuis, vt in ſublime facile feratur, & farinæ volatilis ritu ſuperiori fornacum tecto hæreat. Ea, dum propter leuitatem ſurſum effertur, alia propter grauitatem in pauimentum recidit, quæ *ſpodos* eſt, de quo *ſupra*, fiuntque ſimul ambo in eadem fornace, atque tantam habent inter ſe cognationem, vt vnius defectus, alterius vice poterit facile ſuppleri. *Spodium Græcorum.*

Pompholix à Seplaſiariis quibuſdam vocatur *Nil*, & aliquando *Nihili*, ab aliis *bulla Cadmica*, à Mauritanis *Tuthia*: cuius duas nonnulli tradunt varietates; vna ſubpinguis eſt, quæ ad æris colorem vergit; altera magnopere candida & leuitatem ſummam nacta, minus laudata: nam optima creditur *Cypria*, inquit Dioſcorides *lib. 5. cap. 85.* quæ accepto aceto halitum æris præſtat, colore aliquantum piceo, ſapore cœni horrido. *Nil & Nihili. Tuthia.*

Tuthia præparatio. Antequam autem in vſum veniat, ſolet præparari, hoc eſt, ablui, hoc modo: Pompholix linteolo modice raro excepta, & ligata in vaſe aqua limpida pluuiali aut fontana pleno, hucilluc ducitur & tribulatur, vt eius vtilior & tenuior pars in aquam effluat, impurior, & magis excrementoſa atque inutilior in linteo remaneat: Reſidere permittitur, & aqua effunditur, atque alia denuo affuſa, idem opus repetitur, donec in linteolo nihil vtile maneat. Alii multi ſunt eius abluendæ modi, quos Dioſcorides fuſiſſime deſcribit.

Vires. Pompholix medicamentorum prope omnium, quæ citra morſum deficcant, præſtantiſſima: ob id ad vlcera crancroſa & alia maligna, & oculorum fluxiones efficaciſſima. *Galen. 9 ſimpl.*

CAP XIII.

De Lithargyro.

Lithargyrus quid. LITHARGYRVS, ſeu *Lithargyrium*, eſt *metallorum igni purgatorum velut ſpuma*: vel eſt *fæx tenuior argenti à plumbagine repurgati, vi follium excuſſa & expulſa.* *Vnde fiat.* Licet autem eius materia multiplex ſit, quam alii plumbum, alii argentum, alii aurum, alii Galenam dicunt, à plumbo tamen fere ſolo ſuam ducit originem, quod argenti recrementis commixtum, & igni liquatum ac excoctum, tandẽ ſecernitur. Omnia enim argenti recrementa facile per ignem ſecernuntur, quæ ſi fuerint plumbea, vt eſſe ſolent, vel ærea, coctione in lithargyrum vertuntur: qui vbi refrixit, nonnunquam aureus, nonnunquam argen-

argenteus apparet, pro coctionis breuitate aut diuturnitate.

Chryſitis. *Celauritis.* *Argyritis.* Qui aureum colorem ementitur, modo *Chryſitis*, modo *Celauritis* nominatur; qui argenteum, *Argyritis*: non tamen quod hic argentum contineat, aut ille aurum, ſed quia alteruter vel magis, vel minus fuerit excoctus, vel plus æris, vel argentei vaporis ab argẽto detracti, intra ſe receperit.

Lithargyrus vbi fiat. Fit enim potiſſimum lithargyrus in fornacibus, in quibus repurgatur argentum è plumbo argenti recrementis admiſto: vnde potius ab argento, quam auro, aut aliis metallis nomen habet; lithargyrus enim quaſi lapidem argenteum portendit.

Omnis ergo lithargyrus argenti quædã eſt ſoboles, nec qui auri modo flauet, ab auro proficiſcitur, vt putarunt nonnulli; licet ab eo cognomen ſortitum, lithargyrus auri dicatur. Gradus enim & intentio caloris non modo colorem mutat, ſed calorem ſæpe intendit, aut minuit, & nomen variat. *Diphryges quid.* Sic *Diphryges*, quaſi bis coctum, aut toſtum dicitur, quod *æris perfecti veluti fæx eſt ſubſidens, & imæ fornacum parti cohærens*, tanquam vſtorum in foco lignorum cinis: ablato ære viſitur, poſt aquæ frigidæ affuſionem. *Eius vires.* Acre eſt, vt æs vſtum, vehementer ſiccat, vlcera rebellia ſanat. Duobus aliis adhuc modis fit ſecundum Dioſcoridem & Plinium.

Molybditis vbi & vnde fiat. Præter autem duas lithargyri differentias, quas Dioſcorides pro vnica tantum vſurpat, alias adhuc duas recenſet, nempe *molybditin*, quæ fit in fornacibus ex arena, donec perfecte igni incandeſcat: & præterea alteram, quę fit ex plumbeis laminis, quæ omnium eſt vſitatiſſima, quia frequentiſſima.

Omnibus autem pręfertur *Chryſitis*, ſolet tamen à plumbo & ſcoria repurgari, priuſquam medicamenti cuiuſdam ingrediatur compoſitionem. Ex Dioſcoride vritur & lauatur, vt *Cadmia*. Nunc vero tantum tenuiſſime læuigatur in mortario, aqua deſuper limpidiſſima affunditur & agitatur; dein in aliud vas conii̇citur: tum alia affunditur & agitatur, & vbi turbida fuerit, ad præcedentem adiungitur: idq; toties iteratur, donec plumbum & fæces in mortario ſubſideant, & omnis ſubſtantia tenuior cum aqua fuerit educta, quæ quieſcere permittitur, vt in fundo remaneat lithargyrus ſolus ac ſyncerus, qui aqua prius effuſa, colligendus & ſuper marmore ita læuigandus, vt nulla eius in lingua aſperitas percipiatur.

Vires. Lithargyrus refrigerat, aſtringit, reprimit, occludit, caua explet, exterget, ad cicatricem ducit, & ad femorum intertrigines valet.

***

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE

DE MATERIA MEDICA

LIBER TERTIVS.

De medicamentis ex animalibus integris, aut eorum partibus ſumptis.

PRÆFATIO.

NATVRA rerum mater optima nihil imperfectum aut fuſtraneum vnquam agens, plantas animalium gratia, & cætera cum plantis animalia produxit: Manſueta quidem propter alimoniam & aliam vtilitatem; fera, etſi non omnia, illorum tamen plurima propter cibum & alia adiumenta, vt medicamenta & indumenta. Propter victum alia aliis inſidiantur, vt minoribus maiora, quæ quod à ſe grandioribus tuta nõ ſint, ſolerter cauent. Muſcas enim venatur, & vorat, aranea, araneam lacerta, lacertam pauogallus, homo pauogallum, lupus hominem, lupum canis, canem interdum lupus. Omnia vero homini inſeruiunt, & vſum aliquem præſtant. Nullum ſiquidem eſt adeo putidum inſectum, ex quo quandam ſibi non vendicet vtilitatem. Sæpe autẽ ex imperfectis & intemperatis quæritat medicinam, ex perfectioribus & temperatis alimentum & medicamentum, ex quibus nũc vngues aſſumit, & cornua, nunc pilos & excrementa, nũc ſanguinem, carnem, & medullas, nunc coagulum, teſtes, & oſſa. Animalium porro quędam aliis medentur, vt vrſis formicæ, has ſiquidem illi ad famem explendam non ingerunt; Alia malis ab eis inflictis, vt ſcorpiones vulneribus ab iiſdem illatis; Alia aliis etiam ſui generis, atq; etiam ſibiipſis, nam canis ſauciatus plagã lambendo deterget, ſiccat, & ad cicatricem ducendo ſanat, & mumia, ſanguis, & axungia hominis homini ſanando ſæpe conducunt. Nam vt calor manus ad ventriculum

Animalia animalibus medentur.

admotæ familiaritate quadam eius robur firmat, & coctionem iuuat, ſic axungia hominis, parti cuipiam imbecillæ adhibita eam roborat, & vi diſcuſſoria excrementitios humores reſoluit. Vix tamen, vt libere dicam, ex humano cadauere medicam materiam ſoleo mutuari, cum tota tellus infinitis aliis medicamentis ſcateat, quæ viribus eximiis nobilitantur, quaſque præſtat ad vſum medendi vſurpare, quam ad hominis carnificinam confugiendo inefficaciores perquirere. Ne tamen quid huic poſteriori libro deſit, in quo medicamenta ex animalibus integris, vel eorum partibus ſumpta deſcribuntur. De ſanguine humano, & Mumia, breuiter aliquid proferemus.

CAP. I.

De ſanguine humano.

CHYMISTÆ ex ſanguine hominis oleum educũt, & aquam ſtillatitiam, Dogmatici fere tantum vſurpant ad emplaſtrum enterocelæ dicatum. Cuius loco ſuillus recte conſilio Galeni *lib.3 de alimẽtis.* ſubſtitui poteſt; *Sanguis ſuillus,* inquit, *ad ſanguinem humanum maxime accedit, ita vt quiſquis humanum ſanguinem alicui morbo vtilem eſſe ait, id in ſuillo comprobet.*

Eſt autem ſanguis naturæ theſaurus, iecoris αἱματοποιοῦ primi organi, calore, ex puriore chyli portione, in maioribus venis genitus, per quas tanquam per tubos ad ſingulas partes corpori alendas defertur, in illiſque quandiu continetur, liquidus eſt & ruber, extra effuſus citiſſime concreſcit; Damarum tamen & ceruorum ſanguis, quod fibris careat, coitu firmo non concreſcit, ſed fluido, *cap.6. lib.3. de hiſt. anim. Ariſt. lib. de carn.* inſtar lactis, nam *ſanguis omnis non concreſcit fibris ademptis,* inquit Hippocrates.

Materia corporis. Sanguis autem, cum totius corporis ſit materia, ex Philoſopho *cap.5. lib.3. de part.* in *homine, qui regula eſt omnium viuentium,* tenuis & ſyncerus eſt, calidus & humidus, & ſuccorum optimus. Non tamen ſimplex humor, ſed pituitæ & vtriuſque bilis eſt particeps: Ob id Hippocrates quatuor humores materiam eſſe generando homini tradidit, ait Galenus *lib.2. de temp. lib.2. de element.*

Sanguis quid. Sanguis igitur *humor eſt ex temperata chyli parte, in hepate genitus, ſubſtantia, & omnibus qualitatibus mediocris, rubeus colore, dulcis ſapore, in venis & arteriis naturaliter contentus, vt in partes omnes dirigatur lib.3. de partib. animal.* Quemadmodum enim de vno fonte, & vna origine aquæ riuis multis deducitur, aliique ab aliis ductus excipiunt, quouſque humor in omnes partes deueniat; ſic natura ſanguinem per totum corpus cenſuit deriuandum, cum is omnium materia ſit.

Non eſt vero ſanguis ægrotorum, aut cuiuslibet intemperati viri colligendus & ſeruandus in officinis ad emplaſtri dicti confecturam, ſed è bene temperato & minime morboſo homine, ſi fieri poſſit, habendus, velut ex his, quibus iudicis ſtatuto caput truncatur. Sic enim venis ſimul & arteriis ſectis, promiſcue ſanguis arterioſus & venoſus colligitur, qui ſtatim grumeſcit.

Neque tamen ſanguis hic, neque alius animalis magni ducendus eſt ad emplaſtrorum aſtringentium confectionem, quod is ſiccatus & aſſeruatus, vix quicquam natiuæ bonitatis retineat, nec vllam qualitatem aſtrictoriam, aut aliam acquiſititiam inſignem aſſumat.

CAP.

Cap. II.

De Mumia.

MVMIA Rhaſi & Auicennæ vox Arabica eſt, *Piſſaphaltum* indicans. Iſaac Perſicam eſſe dicit, quæ liquamen quoddam in in ſepulturis inuentum notat, in quibus hominum cadauera aromatis condita multos annos ſeruata fuere. Abs quodam dicta eſt *Cerops*, ratione mihi prorſus ignota, niſi forſan, ceræ quod habeat conſiſtentiam: *Num* enim Perſis cera eſt, olim tamen erat liquidior.

Cerops.

Reperiebatur tantum in regum & heroum Ægyptiorum ſepulchris, qui quandam futuræ reſurrectionis cognitionem habentes, vt humanum corpus diutiſſime ſine corruptela ſeruarent, *myrrha*, *cinnamomo*, *aloe*, aliiſq; pluribus aromatis condiebant.

Cur Ægyptii corpora condiebant.

Multos autem poſt annos, cum per bella milites omnia deuaſtarent, ſepulchra funditus euertentes, in quorundam feretris, liquorem quendam mellaginis inſtar ſpiſſum, odoratum, nec inſuauem inuenerunt, quem cum Ægyptii Medici ac Philoſophi, probabiliſſima ratione fulti, eximiis pollere viribus arbitrarentur, ad quorundam affectuum curationem valere crediderunt, & dederunt, nec eos fefellit euentus. Multos ſiquidem ſanitati illius vſu reſtituerunt.

Quapropter hac experientia facti audaciores, hanc condituram in aliorum, præſertim magnatum, ſepulchris quæſierunt, quibus inuerſis & exhauſtis, ſic enim ſæuiebant in mortuos, tandem ad virorum infimæ ſortis tumulos manus iniecerunt. In quibus licet multo deterius liquamen, cadauerosam nempe ſaniem inuenirent, eam ipſam tamen aſſumebant, Mumiam appellabant, & ægrotis dabant.

Sic ita huius inualuit vſus, vt multorum corpora ſeu peſte, aut lue Indica, vel elephantiaſi, aut pſora mortuorum, ſale & alumine conſperſa fuerunt, è quibus poſt aliquot menſes, ſanies putris decidens pro Mumia habita & empta ſit. Et quod mirũ eſt, multi multorum in Arabiæ deſertæ mediis arenis ſuffocatorum, & exſiccatorum cadauera Mumiam vocitant, & horrendum dictu, per os aſſumenda tradunt.

In eoque multi ſunt adhuc errore, vt Mumia tantum ſit cadauerosa, ac putris caro corporis cuiuſdam corrupti. Memini que vidiſſe doctum quendam virum, ſed in re medicamentaria non ſatis verſatum, qui cum in cœtu quodam clariſſimorum virorum de Mumia ſermo haberetur, qui nullam nunc veram haberi contenderent, dicerentque, hanc ipſam, quæ nunc circumfertur, tabum quoddam eſſe, ſeu illuuiem fœtidam potius, quum antiquorum Ægyptiorum regum, à multis annis conditorum in ſepulchris liquamen, quod nõ modo ſuauiter fragrabat, ſed eximiis pollebat viribus: *Imo*, reſpondit ille, *mumia corporum eſt exſiccatorum caro, nuperque vidi eam exſiccatam adhuc coſtæ inhærẽſcentem*.

Inepta de Mumia quorundam opinio.

Sic impia credulorum animis inhæſit opinio, qui ex hominis carnificina virus quoddam tertium, olidumque colligentes, nefaria conſuetudine à perditis viris introducta ægrotis exhibent. Tantum enim abeſt, vt Ægyptiorum antiquorum habeamus mumiam, quæ pauciſſima fuit, breuique defiit, cum ne quidem Auicennæ mumia, quæ ex ſanie humana *piſſaphalto* mixta, conſtabat, nobis ſuppetat, ſed tantum expreſſus putridi cadaueris ſuccus inſpiſſatus, qui nunc magno mortalium damno, in Pharmacopoliis ſeruatur, quem periti ac prudentes viri nunquam ad medicum adducent vſum. Abſurdum enim eſt dicere, Mumiam eiuſmodi his prodeſſe, qui ex alto ceciderunt; Quin potius his obeſſe, atque aliis omnibus, qui ea ſint vſuri, ſit credibilius: Quibus enim veremur, ne ob caſum, aut ictũ ſanguis grumeſcat, conducibilius eſt po-

Mumiam antiquorum non amplius haberi.

Mumiam nõ prodeſſe ad caſum, ſed potius obeſſe, atq; aliis omnibus.

 ſcam,

ſcam, aut oxymel, aut aliud incidens medicamentum exhibere.

Cum autem nulla Officinæ noſtræ cõpoſita medicamenta axungiam humanam excipiant, de ea fuſius nihil.

Cap. III.

De ſanguine hirci.

Hircvs vel peregrinus eſt, ac cornutus, vt Æthiopicus, & Creticus, vel noſtras ſeu noſtra in regione natus, qui aliquando cornibus exultat, aliquando iiſdem mutilus eſt. Vtriuſque ſanguis, vt docuimus in Officina, apparatus plurimum ad calculos atterendos valere creditur, eſtque baſis eius eximiæ confectionis, quam *Lithon tripticon* vocauimus, ad cuius commentarium illius præparandi modum adiunximus.

Hircorum peregrinorũ varietas.

Hircorum autem peregrinorum, vt obiter dicam, multæ ſunt varietates, inter quos commendatur Perſicus, *Pazan* lingua vernacula dictus, ex cuius ventre lapis *Bezar*, ſeu *Bezoar*, vt loquitur vulgus, cuius vſus commendatur plurimum, eruitur, aduerſus virulentorum animalium morſus, venena & morbos omnes malignos, vt poſtea fuſius dicetur.

Hircus Creticus.

Creticus ſic à Cretâ inſula, quæ vt Anglia, lupis caret, Gallis *boucestain* dictus, pilis breuibus & flaueſcentibus induitur, bina cornua, longaq; gerens ad dorſum incurua; Tantæ agilitatis eſt animal, vt ex ſcopulo in ſcopulum deſilire ſoleat, ſex etiam paſſuum ſpatio diſtantem. *Bellonius.*

In rebus venereis ſocium facile admittentes, vnde dicãtur cornuti.

Strepſiceros.

Inter hircos ſeu capras ſylueſtres numerantur *Ibices*, *Rupicapra*, *Oryges*, *Dama*, & *Pygargi*: hæc tamen animalia multum à ſe inuicem diſtant, & omnia ab hirco noſtrate, qui ſolus inter animantia in rebus venereis ſocium patienter admittit, vnde qui non ægre idem patitur; *Cornutus*, hircorum inſtar, per Sarcaſmum dicitur.

Strepſiceros quibuſdam hircus dicitur, verius tamen aries dicendus, cui duo ſunt cornua, in gyrum canaliculata, vt vnicornu erecta, ad vſum medicum nuſquam expetita.

Monocerotem non eſſe figmentum.

Strepſiceros in memoriam reuocat *Monocerotem*, quem in rerũ naturâ dari multi dubitant, tam rarum enim eſt animal, vt vix viuat aliquis, qui id viderit. Dubium hinc naſcitur, quod rarum ſit, quod ignoretur illius natura, quod inter ſe diſſentiant authores, qui de illo ſcripſerunt.

Datur tamen, etiam ſacræ paginæ teſtimonio, eiuſque cornu quotidie viſitur, & à Medicis aduerſus venena, venenatoſque & malignos affectus præſcribitur. Non minoris tamen, vt libere loquar, facio cornua cerui, aut rhinocerotis, quam monocerotis, de quo multi magis mira, quam vera prædicant. Quodnam autem ſit animal, cuius naturæ, vbi degat, & quibus dotibus polleat illius cornu, poſtea pluribus explicabitur.

Cap. IV.

De ſanguine Leporis.

Leporis aſſatum ſanguinem calculo comminuendo plurimum valere, grauiſſimi viri ſcripſerunt, & experientia cõprobauit. Eſt autem lepus animal notiſſimum, timidiſſimum, & velociſſimum, cui ſoli pilos in ore, & ſub pedibus Ariſtoteles annotauit.

Non dari lepores albos.

Sunt, qui candidos vidiſſe ſcribunt; Tales tamen non eſſe, ſed apparere, certum eſt, nempe hyeme, dum niuibus, tanquam alba veſte teguntur.

Lepus cornutus.

Venatu cepit vnum cornutum illuſtris heros D de Vitri, cuius cornu Iacobo Anglorum regi dono obtulit. Fabuloſum eſt, quod iam diu plebeculæ mentib. inhæſit, leporib. ſcilicet, vtrumq; ſexum, tanquam hermaphroditis eſſe, & vim vtramque gignendi, concipiendi ac pariendi habere.

Non ſolum autem ſanguis leporis, ſed & lepus integer, olla fictili operculata impoſitus, & in clibano vſtus calculos atterit, & expellit cum pauco vino albo aut aqua, vel decocto idoneo ſumptus: ob id recte ad Lithontripticon accedit.

Lepus marinus. Eſt & lepus marinus, ſic dictus, quod in mari naſcatur, & terreſtris referat effigiem, pulmonibus & grauidis inimiciſſimus, de quo videndus Rondeletius.

Cap. V.

De pinguedinibus, & primo de Medulla Cerui.

Medullarum in genere vires. MEDVLLA in quouis animali oſſium eſt alimẽtum, calefacit, dolorem ſedat, reſoluit, emollitque ſcirrhos partium quarumuis, maxime ceruina, deinde vitulina. In aliis animalibus vel acrior & intẽperantior. Ob id venatores ſtudioſe ceruorum medullas eximunt & ſeruant.

Eſt autem ceruus animal notiſſimum, quod reliqua cornigera ſiue formæ pulchritudo, ſiue cornuũ amplitudo, ſiue ramorum varietas ſpectetur, facile ſuperat. *Subulones quid, & vnde dicti.* Ceruæ tamen cornua natura denegauit, quæ mari primum oriuntur recta ſubularum inſtar, vnde *ſubulones* tum vocantur. Dein bifida, poſtea trifida, primiſque menſibus cute quaſi veſtita, & lanugine tenui ac molli hiſpida, ſed vbi creuerint, & aeri ac ſoli fuerint expoſita, aſpera, dura, glabraque redduntur.

Omnia animalia cornigera caua cornua habent, ſolus ceruus ſolida, quæ quotannis decidunt, tuncque cerui tanquam inermes ſeſe occultant interdiu, antequã noua renata ſint. Illa priora cornicula æque laudantur ad corroborandum, & venenatos affectus oppugnandos, atque cornu Monocerotis. *Ceruorum genitalia.* Genitale cerui ad pleuritidem, colicum dolorem, necnon ad dyſenteriam plurimum valere, experientia comprobauit. In maiore oculorum cantho ceruorum antiquiorum concreſcit liquor quidam gummi modo; *Lacryma cerui.* *lacrymam cerui* vocitant, qui mira proprietate ſudorem mouet copioſum, & venenatam peſtis aliorumque malignorum affectuum qualitatem oppugnat.

Euryceros & *Platyceros* ex ceruino ſunt genere, ſed eorum omnium naturam his deſcribendam relinquo, qui abſolutam animalium hiſtoriam ſuſceperunt.

Cap. VI.

De ſeuo caprino.

MEDVLLA, ſeuum, adeps, & axungia, valde cognata ſunt, quæ in ſanguine præditis animalibus tantum reperiuntur, ſed non in omnibus omnia, [*cap.5. lib.2. de part. anim.*] Aliis enim alia tantum ſunt, vt cornigeris ſeuum, adeps biſulcis quibuſdam, adeps cunctis auibus & quadrupedibus multis. Sic enim axungiam ab adipe diſtinguunt multi. Alii volunt, axũgiam eſſe veterem, vt ſalitam, quam Gallorum vulgus, *vieiloing*, vocitare ſolet, vt recentem, *ſaing doulx*, quæ ſcilicet ſalis eſt expers, nec à fibris purgata.

Adipis & ſeui diſcrimen. Differt autem ſeuum ab adipe, quod ſeuum vſquequaque fragile ſit, & cum refrixit, concreſcat: adeps liquidus ſit minimeq; aptus indurari, ait Ariſtotel. *cap. 17. lib. 3. de hiſtor. animal.* Locis etiam diſcrepant, quod adeps inter cutem, carnemque ſoleat conſiſtere, ſeuum in omento, circa renes, ac in fine carnis ſemper eſt.

Quorum autem ſanguis corpulentior eſt, hęc ſeuum potius habent. *Seuum* enim *terrenum eſt*, ait Philoſ. *cap. 5. lib. 2. de part. anim.* vnde fit, vt fibroſi ſanguinis modo cogatur. *Quanam animalia habeant ſeuũ.* Quamobrem, quæ non vtrinque dentata, ſed cornigera ſunt, quia natura ſunt arida & terrena, hæc ſeuum habent. *Et quæ adipẽ.* Sed quæ cornuum expertia ſunt, & vtrinque dentata & multifida hæc vice ſeui adipem habent, qui quod terrenam non habeat naturam, minus cogitur.

Seuum ergo cum adipe ſit magis terreſtre, potius ſumitur ad *vnguenti Citrini* confectionem. Seligitur vero caprinum, ſeu hœdinum, ſed arietinum minus idoneum non duco. Caper autem ſeu hœdus, cum animal ſit notiſſimum, de eo plura verba facere fruſtraneum.

Cap.

CAP. VII.

De axungia Suis.

Axungia vnde dicta. AXVNGIA ſic *ab axibus vngendis ad rotarum faciliorem circumactum* dicta, multi eſt in medicina vſus; maxime vero ſuilla ad quorundam vnguentorum, vt *roſati*, & emplaſtrorum, vt *Vigonii* compoſitionem. Omnium eſt liquidiſſima, inſtarque olei ſæpius effluit, magiſque emollit, concoquit, & reſoluit, quam oleũ, habetque qualitatem lenientem, & anodynam. Propterea humorum acrimoniæ mitigandæ, dolori ſedando, inflammationi contemperandæ, & humoribus reſoluendis vtiliter adhibetur, & cataplaſmatis ad eoſdem effectus inſtitutis perapte permiſcetur. Quæ ex animalibus calidioribus, vt leone, detrahitur, reſoluentem vim habet maiorem. *Suilli generis temperies.* Suillum enim genus non eſt multum in qualitatibus primis intemperatum: ob id facile & cito pingueſcit: *Cur ſues facile pingueſcant.* eſtque animal multiparum, quod ante exactum priorem ætatis annum venere ſtimulatur, & congreſſum appetit, exercetque. Roſtrum habet repandum, collum breue & craſſum, ſetis rigidis hiſpidum. Teſtes mari hærent retro, nec longi penduli prominent, omnium fere quadrupedum ritu. Dentes exerti & longi conſpiciuntur, quibus fœmina caret, aut certe ei multo breuiores, & vix extra os apparent. Vtrique cauda intorta, vt etiam apro, quem porcum ſylueſtrem nominant.

CAP. VIII.

De axungia Vrſi.

VRSI axungia calidior & ſiccior eſt ſuilla, & vtraq; qualitate inferior leonina, velutiq; inter ambas media. Non tantum ad alopecias & perniones commendatur per ſe, ſed vnguentis reſoluentibus miſta qualitatem eorũ reddit efficaciorẽ.

Vrſus quodnam animal. Eſt autem vrſus animal aſpectu horridum & mugiat, nam vox illius iracunda & minax eſt,

Plenaq; terroris rauco de gutture fertur.

Os illi valde patulum, dentes ſerrati, nares hiulcæ, aures decurtatæ, totum corpus prolixioribus pilis hiſpidum, & cauda tam breuis, vt vix queat agnoſci.

Vrſa veneris eſt appetentiſſima, maremque ſæpius ad congreſſum ſolicitat, ſupinaque nititur mulierum more, & ſimilibus, ac mutuis complexibus. Informem autem molem non parit, quam poſtea lambendo effigiat, vt plebecula hucuſque credidit: quem errorem improbat Scaliger *exercit. 15. contra Cardan.*

CAP. IX.

De axungia Anſeris.

INgrati quid omnes habent axungia, quæ ventriculum ſubuertunt: Anſerina tamẽ ſuauitatem quandam præ ſe fert, quæ eam commẽdat in ruſticorum culinis, à quibus auide expetitur. *Vires.* In Pharmacopoliis quoque celebratur ad medicinam; Nam & per ſe adhibetur meatui auditorio ad tinnitum, qui grauem auditum præcedere ſolet, atque pluribus aliis medicamentis externis, reſoluentibus commiſcetur.

Eſt autem anſer & carniuora, & frugiuora auis, quæ tum in aquis & paluſtribus locis, tum in ſolo ſicciore verſatur, amphibitumque volucre perhibetur, tam domeſticum, quam agreſte ac ferum, quod ſedem ac ſolum certis temporibus mutat, gregatimque volat, vt grues.

Anſeres autem non minus ſolertẽ præbere cuſtodiam, quam canes, ſuperſtitioſi credunt, quod ſemel atque ex euentu Romanis profuerint, quos à ſomno profundiore clangore ſuo excitantes, Capitoliũ ſeruauerunt. Illi enim excitati quoſdam ac paucos milites Gallos conſpexere, qui ſcalis ad ipſius muros erectis conſcendebant, in quos vi & violentia quamplurimi irruentes

De anſeribus ſuperſtitio Romanorum. entes ſuum Capitolium ſeruarunt. Cuius beneficentiæ memores Romani per tempora multa ſacros habuerunt anſeres. Poſtea tamen depoſita ac ſpreta illa ſuperſtitione, inter ſuauiores epulas anſeres transtulerunt. Satis enim laudabilem corpori præſtant alimoniam, & odorem, dum aſſantur. Et ſaporem dum eduntur, ſatis gratum & ſuauem exhibent. Ad anſerinũ genus referunt multi *onocrotalum*, & *olorem*, ſeu *cygnum*. Sed de his coqui, quam Pharmocopœi, verias & vberius loquuntur.

CAP. X.

De axungia Anatis.

Vires. ANATIS axungia nec omittitur in arte medicamentaria, qua & per ſe vtimur in artuum dolore, neruorũ frigida intemperie, & vnguentis quibuſdam, vt reſumptiuo, & emplaſtris multis permixta. Qualitatem enim habet emollientem, calefacientem, reſoluentem, anodynam.

E palmipedum autem genere eſt anas, quæ ſeu domeſtica, ſeu ſylueſtris, locis aridis & aquaticis, vt lacubus æque viuit. Ex domeſticis aliæ ſunt omnino albæ, aliæ prorſus nigræ; quædam picarum ritu, partim albæ, partim nigræ, aliæ ſubcineritiæ, cuiuſmodi omnes ſunt ſylueſtres.

Anas tam agreſtis, quã domeſtica ſemper fœmina maior eſt, & colore magis vario, præſertim circa alas & collum, in quo plumulæ ex cæruleo viridi mixto nitent.

Caro anatum ferarum, ſeu ſylueſtriũ & pinguiũ vtcunq; ſuauis eſt, licet dura, nec inutilem ſanguinem gignit; Sed quæ in vrbibus verſantur; carnem habent excrementoſam, & minus ſuauẽ. Aluntur enim ſpurciſſimis ac fœtidiſſimis eduliis, vt animalium interaneis, & ſæpe bufonibus, quos nonnunquam integros vorant.

Anates autem Ponticas venenis educari multi credunt: vnde Mithridates earum ſanguinem antidotis aduerſus venena inſtitutis permiſcebat. In fluuiis, lacubus, & locis paluſtribus viuunt, aliæ aues multæ inter anates numeratæ, vt *Querquedula*, *Boſcas & Colymbis*, quæ non in parua cibariorum gloria habentur.

CAP. XI.

De axungia Gallinarum.

Vires. AXVNGIA gallinarum mediæ eſt inter ſuillam & anſerinam naturæ. Recens & ſalis expers affectibus vteri prodeſt. Cõfert adhuc labiorũ ſciſſuris, aurium doloribus, & puſtulis erumpentibus in papillis.

Ea inueterata magis calefacit & reſoluit.

Eſt autem gallina auis homini vtiliſſima, ob id fœcũdiſſima, quæ nõ modo ſuas carnes edendas præbet, ſed omni tẽpore fœturam exhibet commodiſſimã. Sunt enim quę quotidie vel oua pariunt, vel incubãt, vel pullos excludunt, qui vbi pipiones adhuc ſunt, à quibuſuis etiam delicatulis expetuntur: Adultiores facti omnium palato arrident. Caſtrati autẽ & ſaginati, vt Cœnomani capones etiam aulicorum menſas explent & ornant. *Capones Cœnomani.*

Eſt enim gallinaceum omne genus optimi ſucci, & coctionis facilis, omnibus naturis & temperamentis idoneum. Non multum vero illorum ſententiam probo, qui ius galli veteris potius, qui ſemper macilentus eſt, quam iunioris & pinguis exhibendum ægrotis ſtatuunt. Ego capi aut pinguis gallinæ iuſculum prætulerim, & vbi nitroſa quædam qualitas deſideratur, aliunde quærerem. Gallinacei enim omnes excarnes fere & exucci ſunt, præſertim veteres, quia quicquid habuere ſucci laudabilis, veneri impenderunt. *G[illegible]arum differentia.*

Tres autem gallinarum differentiæ apud nos viſuntur; quædam magnitudine alias ſuperãt, quæ roſtro & pedibus, vt plurimum ſunt luteis, & oua maiora pariunt, ſed minus fœcundæ ſunt; vt Londunenſes, quæ è Varrone *Medica* vocantur, quia à Media fuerint allatæ. *Gallina Medica.*

Aliæ paruæ, quibus criſpæ ſunt plumæ, quæ ſæpius, quam annis ſingulis decidunt, ita, vt nonnunquam implumes cernantur, hyemis rigiditatem ægre ferentes. Sunt & vulgares perpetuo plumis indutæ, quarum

Sſ [illegible] aliæ

aliæ proſus nigræ ſunt, quæ putantur meliores, aliæ albæ, quæ deteriores, aliæ variegatæ, quæ mediæ.

Sunt, qui ſtomachicis imperant tunicam interiorem ſecundi ventriculi gallinarum, ad augendam coquendi facultatem, quod lapillos conficiat, nullo tamen ſucceſſu ſumitur. Illius enim temperies vitiatur interitu & deſiccatione, deſtruiturq; vis coquendi. Multa ſiquidem viuis ineſſe comperimus, quæ mortuis non ſupereſſe certiſſimum eſt.

Præter Gallinas noſtrates aliæ multæ ſunt ruſticæ, vt *Attagen, gelinottam* vocāt, *Fulica* ſeu *gallina aquatica* & *Aſcolacus*, ſeu *Ruſticula*, & *gallina ſyluatica*, Septentrionalibus *vidcoq*, vel potius *vvodcok*, ſecundū Anglos dicta, apud quos *vvod* eſt ſylua, & apud Germanos *vvald* idem; Et *cok*, gallinaceus. *Vidcoq vnde dicta.*

Sunt quædā gallinæ peregrinæ, vt *Indica*, & *Numidica*, quas *Phaſianos* multi arbitrantur, & *Meleagrides*, à quarum variegato colore, herba quædam florem multis veluti punctis maculatum gerens, apud nos Meleagris dicitur.

De ouis. Multarū autem auium color, vt variegatus eſt, ſic & oua, è quibus illarum generatio pendet, variegata, vt meleagridū, perdicum, gallinarū Indicarum; Noſtratium vero ac vulgarium gallinarum oua alba ſunt, ſicut & anſerū, anatum, columbarū.

Porro ſæpiſſime in re medicamentaria ouis vtimur, nam vitellos in clyſmis ſoluimus, vixque ſine eorum adiutu *terebinthinam* diluimus. Ex iiſdem induratis oleum extrahimus: atque ab ouo eximium quoddam electuarium habemus denominatum, cuius vires aduerſus peſtem mirum in modum commendantur.

Vires. Sæpius vero in cibatu ouis vtimur: *Habent enim quod robuſtum, & alunt, & inflant*, inquit Hippoc. *lib. 2. de dieta*. Robuſtum quid habent, quia generatio eſt animalis: alunt, quia hoc eſt pulli lac; inflant, quia ex parua mole in m[illegible] [illegible]ā diffunduntur.

Quæ autem tremula dicūtur, ad nutriendum ſunt omnium præſtantiſſima. Frixa, & in cineribus vſta, mala. Cæterum gallinarum, phaſianorum, & perdicum omnibus ſunt præſtantiora, *Galen. lib. 2. de aliment. & lib. de Euchy.*

Quum vnam ſolum prauitatem admittit, inquit Galenus *lib. 11. de ſimplic.* quam adfert vetuſtas, quam facile effugies, ſi recentibus vtaris.

CAP. XII.

De Butyro.

E Lactis parte magis terrena caſeus concreſcit, è pinguiore, quam *cremorem* vocant, crebro agitatu in oblongo vaſe, *Lactuburiam* dicunt, butyrum cogitur, quod multæ nationes habent in deliciis, præſertim, quod ſuauitate palato plurimū arridet, vt *Vanueum*, quod in agro Parienſi fit, & *Normanicū*, quod eius prouinciæ, præſertim Conſtantienſis incolæ ſale condiunt, in vaſa fictilitia, prelonga demittunt, & ad cæteros Gallos mittunt, quibus olei vicem explet: facit enim, vt omnia fercula ſapiant, & auidius commendantur. *Butyrum Vanueum.*

Vtiliter admiſcetur *Eclegmati de Pineis* & medicamentis pluribus externis, dum lenire, humectare, emollire, & dolorem ſedare conſilium eſt. Temperie enim cum ſit calidum & oleoſum, bubones & parotidas iuuat. Humores in pectore latitantes litu & linctu coquit, & ventrem ſoluit. Maxime vero, quod ex lacte fit vaccino, tum quod copioſius habeatur; tum quia præſtantius, ſuauius ac ſalubrius. Ex ouillo enim & caprino quibuſdam in regionibus aliquando fit, ſed quod in Gallia nec guſtatur, nec viſitur, nec probatur.

Eſt autem vaccinum, ſeu bubulū genus quatuor ætatis gradibus diſtinctum. Prior ætas eſt vitulorum: ſecunda iuuencorum; tertia boum nouellorum; quarta vetulorum, quæ ad extremū extenditur ſenium.

Quæ iam adulta, ſterilis eſt, *taura* à bubulcis ſolet nominari. Quæ prægnans, *horda, fordave* dicitur. *Horda quid. Forda.*

Pro regionibus autem, & ſoli cœlique condi-

conditione, boues corporis habitum, pilorum colorem, mores, & naturam habent. Aſiatici enim aliam formam, Epyrotici aliam, Gallici aliam habent.

Boues ſine cornibus. In boum genere cornua gerũt tam mares, quam fœminæ. Apud Myſios tamen, & circa paludem Mæotim, boues ſine cornibus viuunt. Et aliquando apud Indos nonnulli viſuntur vnicornes, alii vero tricornes. Aonius bos vnicum tantum cornu gerit, in medio capite inſtar monocerotis.

Sunt aliæ boum, ac vaccarum varietates multæ, quas exactius diſquirere noſtri non eſt inſtituti. Sat eſt nũc, ſi dixero, ex bubulo genere lac & butyrum haberi, quibus nonnunquam in Pharmacopoliis opus habemus. *Lac, & eius vires.* Lac enim non tantum nutrit, eſt enim dealbatus ſanguis, ſed pluribus affectionibus medetur, vt dyſenteriæ, phthiſi ac pulmonum vitiis, quibus aſininum, poſt muliebre maxime conuenit.

Homini autem tot, tantaque commoda bos ſuppeditat, vt vix poſſint numerari. Illius enim in labore & agricultura non tantum ſocius eſt, dum viuit, ſed mactatus menſas opulentat, & alimoniam exhibet firmam & laudabilem.

Ad bubuli generis familiam ſpectant *vri, biſontes, bubali, & tauri Æthiopici*, quorum naturam illis deſcribendam relinquo, qui perfectam animalium hiſtoriam explicandam ſuſceperunt.

CAP. XIII.

De pulmone Vulpis.

PVLMO vulpis à Meſue commendatur ad vitia pulmonum, & ab eo quoddam Eclegma denominauit, quod phthiſicis conducere aſſeruit. Vt libere tamen dicam, ſapor eius acer & ingratus, & teter odor efficiunt, vt minus, quam creditur, valere à doctioribus iudicetur.

Vulpes. Eſt autem vulpes animal aſtutum, caudam habens multum villoſam, & genitale pene oſſeum, calculo atterendo, & expellendo idoneũ. Inſidiatur gallinis, & aliis auibus iuuenculis, nec non leporibus. Speluncam fodit altam, multos habentem anfractus & exitus, procul inter ſe diſſitos, vt facilius venatorum eludat conatus.

Vires. Illius caro temperie ſicca eſt, & digerentis facultatis particeps. *Oleum vulpinum.* Vnde oleum, in quo fuerit elixata, *oleum vulpinum* dictũ, humores ad extimam corporis ſuperficiem euocat, & diſcutit: eaque ratione morbo articulari vtiliter datur.

Illius adeps liquatus, & auri infuſus, dolorem ipſius ſedat.

CAP. XIV.

De teſticulis Caſtoris.

CASTOREVM Medici vocãt fibri ſeu Caſtoris teſtes ad multos medicos vſus expetitos & aptos. *Caſtor.* Eſt autẽ fiber, ſeu Caſtor animal amphibium, ex albo cinereũ, in dorſo nigricans, quod partim in aqua, partim in terra victitat, & ex vtroque loco pabulum venatur, lutrarum modo, quibus valde ſimile eſt, cauda excepta, quę Caſtori glabra eſt, & lata, & piſciũ modo ſquamoſa; lutris longa, rotunda, hiſpida, rufa, & ad caſtaneam accedens, vt & totum corpus.

Morſus Caſtoris. Circa fluuios Ponti Caſtores plurimi ſunt, necnon in Hiſpaniæ paludibus: verum ex eis Caſtoreum, vt vocant, non eandem habet cum Pontico Galatiæ vim.

Eſt autem horrendi morſus Caſtor. Nam hominem dum mordet, partem comprehenſam non deſerit, antequam fracta concrepare oſſa ſenſerit & audierit. Eius teſticuli potiſſimum appetuntur in vſum medicum, quos non propriis dentibus amputat, à venatoribus coactus, vt fabula de ipſo narratur.

Teſtes caſtoris quinam eligendi. Porro ad medicamenta ſeligi debent teſtes conuexi, ex vno ortu dependentes, liquore intus ceroſo, odore graui, & viroſo, guſtu acri & amaro. Eſt vero Caſtoreum medicamentum, & celebre, & multi vſus, inquit Galenus, adeo, vt Archigenes de Caſtorei vſu totum conſcripſerit librum.

Vires. Excalfacit autem manifeſto, ſerpentum venenis medetur, menſes & partus ciet, le-

thargicis & veternoſis prodeſt, & neruorum affectibus.

Cap. XV.

De excrementis animalium, & primum de Moſcho.

ANimalium quædam venatu coguntur, capiunturque propter eſum, vt cerui, lepores, apri: Alia propter medicinam, vt viperæ; Alia propter odoramenta & voluptatem, vt Moſchus, & catus zibethicus. Fiber etiam & Sebellina, vt ex his medicamenta & veſtimenta fiant, expetuntur.

Eſt autẽ moſchus, & excrementi, & animalis, à quo idipſum habetur, nomen. Animal vero exoticum eſt, idque Indicum, in regno *Pegu*, ac potiſſimum in agro Tumbaſcorum admodum frequens, capræ non multum diſſimile, ac corpore prægrandi, *Dorcadem moſchi, gazellam Indicam & capreolum moſchi* nominant, ex cuius inferiore maxilla æque dentes vtrinque ſinguli porcorum inſtar exeruntur.

Huic cũ Veneris œſtro percellitur, furoris vehementia vmbilici regio intumeſcit, ibique congeſto ſanguine multo & craſſo fit apoſtema: atq; tum ferum illud animal potum cibumq; auerſatur omnem, & humi ſeſe prouoluens atque lapidibus & arborum truncis turgentem partem quadã voluptate confricans, difrumpit, ac vomicam aperit, ex qua *ſanies quædam* excernitur, quæ *verus eſt moſchus, omnium rerum odoratiſſimus & ſuauiſſimus*, quique alias omnes moſchi varietates, quæ nunc multę circumferuntur, bonitate ſuperat. *Moſchus quid. Moſchus quis optimus.*

Illa autem ſanies ſuper arborum truncis aut ſaxis relicta, calore ſolis ac cœli bonitate coquitur, elaboratur, & viroſus ipſius odor, ſi quis ſit, diſſipatur, fitque præſtantiſſimus ille moſchus, quo reges & magnates donantur & vtuntur. Qui vero paſſim venditur, bonitate longe inferior eſt, & ab animalibus venatu captis carpitur. Capta enim fera venatores partem cum corio ſimul abſcindunt, cruorem effluentem exprimunt, colligunt, exſiccant, & ſeruant cum vtriculis aut pellibus eorundem animalium, quorum ſæpe ſanguis exſiccatus, paucula recrementi dicti portioni commixtus, pro puro moſcho ab inſtitoribus ſeu adulteratoribus venditur.

Eſt quoddam genus muſtellæ maioris, quæ quod martia ſit & pugnax (gallinas enim etiam grandiores enecat) quibuſdam *Martes*, aliis *Marturella*, vulgo *Fouina* dicitur, cuius excrementa *moſchum* redolent, vt ſæpe obſeruaui. *Martes.*

Sunt & quædam plantæ & fructus, qui huius aromatis ſuauitatem naribus & palato referunt, vt *geranium moſchatum, herba moſchata*, dictum, *roſa moſchata* & *pyra moſchatellina*.

Sunt autem moſchi vires eximiæ: nam cor frigidum & tremulum roborat, exhilaratque, & omnibus ipſius affectibus confert, nec non cerebrum recreat, & ſpiritus omnes reficit. Calefacit ordine ſecundo, ſiccat tertio. *Moſchi vires.*

Cap. XVI.

De Zibetho.

ANimalia tria gratum odorem ſpirare perhibentur, *Panthera*, quam tamẽ brutis tantum, non hominibus ſuaueolentem multi credunt; *Gazella*, ſeu *Capreolus moſchi*; & *felis*, ſeu *Catus Zibethi*, qui Græcis recentioribus *Zapetion*, vulgo *Ciuetta* nominatur, de cuius natura veteres nõ ſatis inter ſe conueniunt. Animal ferum eſt, dentibus ferox, feli nõ tam ſimile, vt multi ſcribunt. Maius enim eſt, ſæpe vulpem excedens, caput, collum, pedes, atq; alias partes habẽs illi valde diſſimiles. Os ei oblongum eſt, vt meli, ſeu taxo animali, corpus longum, maxillæ inferius albæ, vt etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorſum ex obſcuro cinereum, maculis nigris conſperſum, cuius recrementum *Zibethum* dicitur, ob fragrantiam à ditioribus expetitum, ob vires inſignes à Medicis celebratum. *Animalia gratum odorem ſpirantia. Catus zibethi. Zapetion. Ciuetta.*

Zibethum quid, & quo modo colligatur.

Catus zibethicus.

Zibethum ergo odoramentum eſt aliud à *moſcho* diuerſum, ſuauiſſimum, pingue, craſſum ac nigricans, ex animali eiuſdem nominis, cui eſt cati figura, vnde *Catus zibethicus* ſæpius vocatur, deſumptum. Illius enim ſtrigmentum eſt, ſeu *ſudor circum teſtes, ac pudenda concreſcens, qui cochleari corneo, aut argenteo, aut alio quouis eradi ſolet.*

Indicum quidem animal eſt, ſed nunc apud Europeos valde frequens & cicuratum. Quotidie ſiquidem Lutetiæ in multorum ædibus viſitur & contrectatur.

Quomodo zibethum in Catis augeatur.

Vt vero maiorem dicti recrementi copiam ſuggerat, irritari ſolet, fatigari, & ad iracūdiam cieri; tunc in genitalia multo ſudore glutinoſo madēt, qui poſtea eraditur. Deraſus primis diebus grauis eſt, molleſq; nares ferit; ſed poſtea concretus & aeri expoſitus, virus omne deponit, ac ſuauitatem acquirit gratiſſimam.

Vires.

Vt odor illius moſcho affinis eſt, ſic & qualitas. Maxime autem confert vteri ſtrangulationibus, ſi eius aliquot grana in vmbilici cauitatem indantur.

Animalium ſtercora propter fœtorem & ingratum ſaporem auerſantur, & ægri, & Medici. Malunt enim ingenui viri alia perſcrutari, contrectare, & exhibere medicamenta, quam putidorum animantiū excrementa;

Muſcerda.

Stercus caninum.

Muſcerda tamen multū prodeſt cum vino albo ad calculum atterendum & excludendum, & *ſtercus caninum* probatur à Galeno ad anginam: humanum vero laudatur à multis ad ſuppurandum. Epilepſiæ autem, quæ fit per partium infernarum conſenſum, & materiæ tenuis ad caput aſcenſum, nihil æque prodeſt, atque *pauonis ſtercus*. Verum de eiuſmodi excrementis, cum medicamentorum noſtrorum compoſitiones non ingrediantur, agere non inſtituimus.

CAP. XVII.

De Ichthyocolla.

MVLTA glutinis in officinis Pharmacopœorum varietas inuenitur; vnū minerale eſt, quod auro coniungendo rite cōuenit, & *Chryſocolla* dicitur; aliud, quod vulnera ac carnem glutinat, & oculorum fluxiones inhibet, atq; arboris cuiuſdam in Perſide naſcentis gummi eſt, quod *Sarcocolla* vocatur, de his duobus *ſupra*; tertiū quoddam eſt, ex coriis bubulis factitium, quod *Taurocollam* nominant, & à frequētiore, quem præſtat, vſu, lignis videlicet arctiſſime ſimul firmandis, *Xylocolla* nonnullis dictum. Eſt & *Ichthyocolla*, ſeu gluten ex ventre cuiuſdam piſcis confectum; cui, quod vis inſit opplere, ſiccare, atq; etiā quadamtenus mollire, recte miſcetur emplaſtris glutinantibus, & aliis, quæ lepras tollunt, & faciem erugant. Ab Arabibus *Alcanna* vocari ſolet.

Chryſocolla. *Sarcocolla.* *Taurocolla.* *Xylocolla.* *Ichthyocolla.* *Alkanna.*

Vt a. *Taurocolla* non tantum ex corio bubulo, ſed ex omnium quadrupedum auribus, pedibuſq; fit, ſic & *ichthyocolla* non tantum ex vētre vnius piſcis, ſed ex omnibus viſcidis ac glutinoſis fieri poteſt. Sæpius vero fit è quodam piſce, quem Rondeletius *exoſſem*, alii *molūam*, alii *moronam*, quidam *Morūam* appellant.

Morũa & molua.

Exoſſis piſcis.

Eſt a. Exoſſis piſcis cetaceus, cartilagineus, abſque ſquamis, ſpinis, & oſſibus, niſi pauciſſimis. Caput ei craſſiſſimum eſt, latumque, os magnum, è cuius maxilla ſuperiore molliuſculæ & oblongæ apophyſes deorſum pendulæ emergunt. Carne eſt prædulci & glutinoſa, proinde male grata, niſi longe ante eſum ſale condiatur.

Ichthyocollæ conficiendæ modus.

Non ſolum vero ex corio, ſed etiam inteſtinis, ventriculo, pinnis, & cauda piſcis. Exoſſis *Ichthyocolla* conficitur ad hunc modū. Partes dictæ in fruſtula tenuiſſima ſecantur, in nouo fictili ponuntur, aquæ calidæ quantitas idonea affunditur, ſic diem vnum aut alterum macerantur: tum lento igne coquuntur, donec in cremorem aut pultis conſiſtentiam abeant. Poſtea ab igne ſemouentur, antequam hæc confectura refrixerit, à fictili eximenda, & in partes diſiungenda, ne in maſſam tenaciſſimam concreſcat.

CAP. XVIII.

De OEſypo.

OEſypus ſeu Iſopus humida quid. OEsypus officinis Iſopus humida, eſt *ſuccidarum lanarum arte detracta & concreta pinguitudo*, à qua emplaſtrũ quoddam à Philagrio deſcriptum, *OEſypatum* vocatur; quod ad lienis dolorem, ſtomachi & hepatis duritiem, & aliarum partium nodoſitates commendatur. Emollit enim *Vires.* OEſypus & explet, præſertim vlcera ſedis ac vuluæ cum *meliloto* & *butyro*; ſine exceſſu calefacit, & dolorem lenit.

OEſypi conficiendi modus. Conficiendæ autem OEſypi ratio hæc eſt; lanæ ſuccidæ è collo feminibus & femoribus ouium ſumuntur, aqua feruenti horas octo macerantur, commiſcentur, & rudicula aut baculo agitantur: deinde feruefiunt, quouſque in aquam depoſuerint totam pinguitudinem.

Tum expreſſis & ſemotis lanis, aqua illa pinguis, ac ſordida ex alto in aliud vas ita infunditur, vt multum ſpumeſcat. Spuma denuo accipitur, atque adhuc tamdiu agitatur in aqua, donec amplius nullam ſpumam emittat.

His ita peractis pinguedo collecta in aqua pura lauatur, & manibus agitatur, donec œſypus admota linguæ leuiter tantũ aſtringat, nec mordeat, & candida ſpectetur: tum in fictili vaſe reponitur. Verum omnia ſub feruido Sole fieri debent. Nõnulli addunt ad lotionem aquam marinam, ſed dictus modus vſitatior & melior iudicatur.

Ouillum autem genus nulli nationi nõ notiſſimum, homini infinita commoda ſuppeditat: illius enim lana tegitur, carne alitur, fimo paſcua pingueſcunt & fœcundantur.

Aries vnde dictus. Ouium iuniores pulli agni dicuntur; grandiores & integri, arietes, ab ara, in qua olim immolabantur; Caſtrati, verueces, Italis *Caſtrones*. Sic enim veruex ab ariete *Cantherius.* differt, vt cantherius ab equo, capus à gallo, caper ab hirco. Sectarius veruex vocitari ſolet, quem agni ſequuntur.

Habitus arietis, quem Galli *Bellerium*, à bellando, vt credibile eſt, nominant, commendatur, dum altus ac procerus eſt, vẽtre promiſſo, cauda longiſſima, velleris denſi & candidi, fronte lata, cornibus intortis & patulis, rauis oculis, auribus amplis, pectore, ſcapulis, & clunibus amplis.

Arabia duo miranda arietum genera profert; vnum caudam adeo longam gerit, vt non ſit tribus cubitis breuior; alterũ cubitali latitudine eandem gerit. Cætera de pecuino genere cuiq; vulgaria.

CAP. XIX.

De oſſibus medicatis, & primum de oſſe cordis cerui.

Si animalium excrementa etiam fœtidiſſima vim habent commendatitiam ad multos affectus curandos, vt ad anginã ſtercus caninum, quod faceti viri *Album Græcum* vocitant, multo magis partes illorum integrantes; vt alces vngula ad epilepſiam, capræ ad eos, qui noctu ſtragulas permingunt, & oſſa multorum & piſcium, & volatilium, & quadrupedum.

Os etiam hominis homini medicina eſt; nam cranium inſepultum, vt decet apparatum & exhibitum, morbum comitialem ſanat. Os de corde cerui, cornu rhinocerotis, dentes elephantis, apri, & lucii multis morbis conducere, experientia comprobauit. *Cranii humani facultas.*

Rem autem medicamentariam ceruus multum adauget: Ei enim cornua ſuggerit, ſeuum, adipem, medullam, lacrymam, priapum, & oſſiculum illud, quod ad baſim cordis inuenitur. *Præſtantia cerui ad medicinam.*

Eſt vero ceruus animal nobiliſſimum, quod pulchritudine, celeritate, dignitate & vtilitate reliqua fere animalia ſuperat: vnde regibus ſolis, ac illius miniſtris eos inſectari ac venari fas eſt: eorum caro lautiora

tiora etiam conuiuia ornat, & quæ menſis non congruunt, pharmacopœorum tabernas locupletant.

Maxime autem celebratur illud officulum, quod ad baſim cordis ceruorum annoſorum habet adhæſum, quod à figura crucis, quam non male refert, venatores *Crucem cerui* nuncupant, plurimumque ad cordis affectus valere, non ſolum ipſi experientia ducti docuerunt, ſed & Medici præter experimentum ratione docti confirmarunt.

Crux cerui.

In ceruis iunioribus non os, ſed cartilago tantum eſt.

In valde ſenibus concreſcit aliquando in vtroq; oculorum canto maiore lacryma quędam mira vi ſudorem proliciens, & morbis venenatis conducens, vt oſtendimus *ſupra.* Os autẽ de corde cerui ad *diamoſchi* confectionem accedit, vt vim eius cardiacam iuuet & reddat efficaciorem.

Lacryma oculorum in ceruis ſenioribus.

CAP. XX.

De Ebore.

IN quadrupedũ genere maximum & homini obſequioſiſſimum eſt Elephas: Dominum enim non modo ſuum, ſed & vocem agnoſcit, iuſſa capit, obſequitur, peragit. Viſus eſt, qui domino iubenti reſponderit *boo, boo*, hoc eſt, volo, volo, vt Barbarorum idioma notat.

Alterum ſcripſiſſe viri fide digni aſſeruerunt: Ego, inquit Ælianus, *recte & ordine in tabula quadam latinas literas vidi Elephantum ſcribere: verum tamen manus docentis ſubiiciebatur ad literarum figurã & lineamentum inſtituens animal: cumq; Elephantus ſcriberet, eius oculos immotos & deiectos eſſe perſpexi, vt quendam Grammaticum dixiſſes.*

Elephas locutus.

Elephantum ingenium admirandũ.

Tritum eſſe illud, ait Oppianus, *Elephãtos inter ſe loqui: verum non omnibus, ſed ſolis domitoribus illorum collocutionem notam eſſe.*

Tam prope accedunt Elephanti ad hominis ingenium, vt nonnulli prudentiores iudicentur, quam in locis quibuſdam homines. Vartoman.

Obſequioſi ſunt, gloriæ cupidi, beneficiorum, & iniuriarum memores, atque retributionis & vindictæ cupidiſſimi.

Notum eſt illud Æliani: *Qui elephanto*, inquit, *hordeum admetiendi procurationem habebat, partem hordei ſubtraxiſſet: & in eius locum lapidibus admixtis ac ſuppoſitis, ipſi tamen menſuram debitam ac ſolitã cumulate ſeruaſſet, vt dominum vtriuſque, ſi quando vidiſſet, falleret: Elephantus videns eum, qui ſibi debitum fraudabat, polentam coquere, promuſcide ſabulum collegit, & in ollam infudit; ſicq; ſolerter iniuriis iniurias ſibi illatas vltus eſt.*

Ei autem parui ſunt oculi pro corporis magnitudine; proboſcidem pro nare gerit, qua vtitur vt manu, ad quælibet contrectanda, & maxime ad eſculenta, potulentaque aſſumenda, & in os ingerenda; linguam habet valde paruam: dentes vtrinque quatuor craſſos & breues, alimentum atterit & molit: duos præterea longiſſimos & craſſiſſimos, quos verius cornua dixeris, qui certo tempore decidunt, & poſtea renaſcuntur.

Deſcriptio.

Eorum autem materia ebur eſt, vſibus humanis pene infinitis, ſed potiſſimum medicis accomodum.

Ebur quid.

Atque idipſum eſt, quod magno errore pharmacopœorum vulgus vrit, vt pro ſpodio Arabum fictitio ſumant.

Neq; enim vſtum, neque crudum recte pro ſpodio ponitur. Vis ſiquidem vſti perit; crudum vero nequaquam eſt ſpodio analogum: nam proprie loquendo, *vnicum tantum eſt ſpodium, Græcorum nempe, quod pompholix* nominatur.

Ebur vſtum non recte pro ſpodio vſurpari.

Spodium quid.

Arabum vero quorundam falſo creditũ ſpodium eſt *Tabaxir*, quod cum ebore vſto conuenit, vt *rhabarbarum* cum *ſaccharo*; ſed ea de re latius alibi diſſeruimus.

Ebur autem crudũ facultates habet eximias; nã viſcera omnia roborat, moderate refrigerat & aſtringit, ſtomachi dolores abigit,

abigit, vomitum cohibet, vermes enecat; diuturnis obſtructionibus prodeſt, & huius potu mulieres ad concipiendum fœtum aptiſſimæ redduntur.

CAP. XXI.

De cornu Monocerotis.

Homo cornutus. SI quæ animalia cornibus natura mutila voluit, aliquando cornuta viſa ſint, hæc inter raro cōtingentia reponuntur. Sic pro monſtro habitus eſt ruſticus quidam Cænomanus, cuius fronti cornu adnatū craſſiſſimum, duos palmos longum ad occiput incuruum Lutetiæ anno Domini 1600. vidimus. Sic & perrarum, imo nuſquam, niſi forſan ſemel viſum, alteri homini cornu in dorſo prominulum, cuius meminit Philippus Ingraſſias.

Animalia tricornia. Et quadricornia. Multa vero cornuta ſunt, præſertim maſcula, quorum maxima pars bicornis eſt, vt bos, vrus, capra; alia tricornia ſunt, vt boum genera quædam in India, ex Solino; quædam quadricornia, vt in arietibus multis obſeruaui.

Vnicornia. Nonnulla tantum vnicū cornu gerunt, idque in fronte media, vt Onager Indicus, vaccæ quædam in Zeila vrbe Æthiopiæ, *Aues & piſces cornuti.* Camphur animal amphibiū in inſulis Molucis frequens; vt aues quædam Æthiopicæ, ex Æliano, & piſces nonnulli, cuiuſmodi eſt, Vletif in Indico mari frequentiſſimus. *Ludouic. Roman.*

Omnibus his dignitate antecellit, literis non modo humanioribus, ſed diuinis tantopere celebratum illud animal, quod Hebræi *Rem*, & *Reem*, Auicennas *Acherchedon*, ex Arabibus nonnulli *Barkaran*, Græci *Monocerotem*, Latini *vnicornem*, Indi *Cartazonos*, Galli *Licorniam* nominant.

Varia de monocerote opinio. De hoc animali varia varii authores ſcribunt: alii enim dicunt, eſſe procerum, nōnulli pumilum. Sunt, qui aſſerunt, eſſe perpetuo ferum & ſylueſtre, alii non tantum arte cicurari, ſed etiam viſis puellis manſueſcere, & aliquando iuxta eas in ſomnū delabi, earumque amore & odore allici. Sunt & qui illarum cornu nigrum, alii rufum, alii album pronuntiant.

Ex eorum autem opinione communi, qui nouum orbem luſtrarunt, monoceros elephanto humilior tenuiorque eſt, & magnitudinem equi tantum mediocris æquans, colore muſtellino, ſeu ſubrufo, & ſecundum quoſdam cinereo, capite cerui, collo non oblongo, nec oblonga iuba, ſed admodum rara, & altera colli parte pendula, hircina barba, ſed breuiore: vngulas bifidas habet, tibias non valde craſſas, caudam apri modo. *Solin. Plin. Ælian.*

In capitis ſumma & anteriore parte cornu gerit vnicum, rectum, craſſum, vel ut in ſpiras intortum, quatuor aut quinque pedes, aut plus minuſue pro ætatis ratione longum, ſolidum, ac durum, nullis ſquamulis aſperum; nullis rimis hiulcum, exterius ſubrufum, interius velut eburneum, ſed nullis lineolis vndulatum, in ambitu tanquam craſſo cortice linea circulari à reliqua parte dirempto obuallatum, quem inſtitores inepta, licet vſitata voce, *Laridum vnicornis* vocitant. *Laridum cornu vni cornis.*

Cum igitur monoceros animal ſit & rarum & ferum nunquam cicurabile, niſi forſan, cum adhuc pullus capitur, nec ei, vt ceruis cornua quotannis decidant, non mirum, ſi illius cornu rarum ſit & pretioſum: vnum tamen longiſſimum & hominis proceritatem æquans tanquam theſaurus ditiſſimus ſeruatur in templo D. Dionyſii iuxta Pariſios, & multa ſegmina ſinguli pharmacopolæ Pariſienſes in officinis ſeruant, vt quoties vſus poſtulat, hoc inſigni præſidio iuuentur.

Laudatur autem plurimum aduerſus venena, & ad partes nobiles exhilarādas & roborandas. Proinde ſolet dari peſti, morbis contagioſis, & omnibus venenatis. Verum cum omnes ægroti æque non valeant opibus, debet tantum diuitibus exhiberi; aliis fortunæ tenuioris cornu rhinocerotis, vt etiam cerui præſcribo ſucceſſu non minus feлici. *Vires.*

CAP.

Cap. XXII.

De lapide Bezaar.

Vnde habeat nomen.

Lapis Bezaar ſic dicitur vel ab animali quodã orientali, ex quo habetur, quod Perſica lingua *paſan*, aliquando *bazar*, & Indica *bezar* nominatur, vel à facultate bezardicà, hoc eſt, alexiteria & eximia, qua pollet aduerſus venena; & ea ratione lapis quidem metallicus & alexiterius, apud quoſdam Arabes Bezaardicus dicitur, vt omnia virus expugnandi qualitate prædita ipſis bezaardica dicuntur. *Auicen.*

Bezoar.

Lapis autem Bezaardicus nunc vulgaris & in vſu medico frequens, vulgò *Bezoar* dictus, è fodinis metallicis non eruitur, ſed è ventre, ac partibus internis cuiuſdam animalis eximitur, in Perſia, Coraſone, promontorio Comorim & multis aliis Indiæ locis & montibus Chynę finitimis, frequẽtiſſimi; quod qui viderunt, hircum credunt & nominant; incolæ *capram montanam*: forma enim & magnitudine hircos Europæos refert, ſed pilis breuioribus hiſpidos: magis quoq; proceros N. Monardus aſſerit, atque ceruorum æquare proceritatem, & rectè *Ceruicapram* nominari opinatur, quod partim ceruorum, partim caprarum ideam gerat & naturam.

Ceruicapra quid.

Ocyſſimum & agile eſt animal è ſcopulo in ſcopulũ facile deſiliens, ferociſſimũ, quod in venatores Indos irruens ſæpe eos occidit, biſulcum; vngulas enim vt capra bifidas habet, tibias parum craſſas, caudam prominulam ac breuem, corpus hiſpidum quidem, vt genus caprinum, ſed breuipilum ex cinereo rufum & fere ceruinum, caput hircinum, binis armatum cornibus in obtuſum mucronem deſinentibus, ad dorſum multum incuruis, admodum nigris, craſſiore & inferna parte cauis, tuberculis pluribus obſitis: duo vidi Couberti in caſtello Dom. de Virty.

Lapis bezaar vbi generatur.

In huius autem animalis ventre dictus lapis generatur, cuius non modo varia eſt magnitudo, ſed etiam forma atque color: magnitudo quidem pro animalis natura & ætate; nã in ſeniore & maiore maiores lapides inueniuntur, in iuniore & minore minores. Omnes fere ouali figura cernuntur, ſed alii aliis rotundiores ſunt, alii magis quadrati.

Color vel obſcurus ac nigricans, vel rufus aut magis pallidus pro animalium temperatura, quorum quæ lapides craſſiores generant ac gerunt, minus agilia ſunt, & ad curſum ſaltumque minus apta, & magis triſtia viuunt, quod & venatores quaſi primo intuitu agnoſcunt. Forſan eiuſmodi lapides illis animalibus infenſi ſunt & contra naturam, vt hominibus calculi.

Corticatim autem generantur ex paruulo rudimento, quod ſæpe palea quędam eſt, aut puluis coagmentatus, cui nouus humor apponitur, adhæreſcit, agglutinatur, aſſimilatur: & in laminas multas craſſas, aut tenues ceparum modo, pro lapidis magnitudine & appellentis humoris appoſitione.

Puluis bezaardicus naturalis. *Signum verum lapidẽ ab adulterato diſtinguens*

Puluis hic in centro contentus eiuſdem eſt, imo maioris efficaciæ, quã aliæ lapidis partes, ac laminæ, quæ ſingulæ tam internæ, quam exteriores læues ſunt, expolitæ & ſplendentes; quod in adulteratis lapidibus non ita eſt, in quibus nunquam puluis interius inuenitur, vt in veris & natiuis.

Lapides bezaardici præſtantiſſimi qui.

Ex bezaardicis lapidibus Perſici omniũ præſtantiſſimi, dein orientales maxime vero qui animalibus eruuntur, quæ in montibus Perſiæ degunt; nam quæ in campeſtribus & planis locis victitant, cum plantas bezaardicas & æque ſalutares minime depaſcantur, perinde ac ea, quæ excelſa loca incolunt, minus efficaces lapides gignunt.

Vires.

Omnes multum commendantur aduerſus virulentorum animalium morſus: nam eorum puluis ſumptus, vel admotus vulnera à ſcorpionibus, viperis, aut aliis ſerpentibus inflicta ſanat, atque iiſdem animalibus viuis inſperſus, eadem torpida & minime nocua reddit. Aiunt, Cordubæ regem à ſumpto veneno quodam pernicio-

Hiſtoria.

Nominis interpretatio. ſiſſimo huius lapidis vſu liberatum. Ob id nonnulli rectè *Bezaar* ab Hebræis deducere videntur, apud quos *Bel* dominum notat, & *Zaar* venenum; vnde Bezaar, quaſi dominus veneni.

Eadem ratione morbis omnibus venenatis, & contagioſis multum prodeſt, vt peſti, morbillis, exanthematis, variolis, & ſimilibus. Animi quoque deliquiis, palmo, longis mœroribus, hyſtericis affectibus, & aliis pluribus malignis feliciter medetur, de quibus vide N. Monard. Chriſtoph. à Coſta, & Cluſium.

CAP. XXIII.

De Margaritis ac vnionibus.

Margaritæ & Vniones quomodo differant. MARGARITÆ ex conchis quibuſdã, ſeu piſcibus teſtaceis, oſtreorum valde ſimilibus, in Indico mari victitantibus ſumuntur; quæ ſi paruæ fuerint, *Margaritarum* nomen ſeruant; ſi craſſæ & ponderoſæ, *Vniones* appellantur, quia ſcilicet ſinguli in ſingulis conchis inueniantur, iuxta illud poetæ Marbod.

Vniones cur dicti. *Vnio dictus ob hoc, quod ab vna naſcitur vnus;*
Nec duo vel plures vnquam ſimul inueniantur.

Huic tamen opinioni refragatur Ælianus, & experientia docet in eadem & ſola concha multos ſæpius vniones generari & reperiri pro piſciculi redũdante excremẽtitio humore, puro & lucido, à quo generantur. Vniones igitur Latini vocant, non quod in vnica concha vnicus tantum reperiatur, ſed *quod duo nunquam indiſcreti in eadem inueniantur*, inquit Rondeletius. Probantur candore, rotunditate, magnitudine, pondere & læuore, quales reginæ in torquibus gerere ſolent.

Generatio autem margaritarum eſt è conchis multis, ſed præſtantiores è quibuſdam exoticis, quæ reperiuntur tum in mari Perſico, quod in oriente eſt, vnde & *oriẽtales* dicuntur, tum in Chynarum tractu & multis Indię regionibus, in quibus concha margaritifera ab incolis *Berberi* vocatur, & à quibuſdam Barbaris *Cheripo*, ab aliis *Chanquo*, quod mater, ſeu vt vulgus loquitur, *Nacra perlarum* perhibetur. *Nacra perlarum.*

Magna vero eſt illa concha, ſpiſſa, modice caua, pectinum æmula, non vtrinq; aurita, ſed tantũ altera parte, exterius minime ſtriata, ſed plana, & aliquantulum flaueſcens, intus læuis, ſplendida & argentei coloris. In illius carne generatur margarita, vt in ſuilla grando, vel in veſica calculus, aut in aliis partibus lapilli. Vidi ſiquidem virum quendam, qui lapidum quantitatem per ſeceſſum excreuit, quorum ſinguli caſtaneam aut glandem æquabant.

Lapides in multis partibus generari. In illuſtris viri cadauere ſecto tres lapides in hepate reperti ſunt. Vidit quendam Fernelius, qui è thorace multos lapillos margaritis ſimiles cum ſputo eduxit.

Sed ad propoſitum redeam, conchæ, quas matres vnionem vocãt, aeri expoſitæ hiant, vel ferro aperiuntur, atque intus vna cum carne margaritæ reperiuntur, quæ re vera *nec oſſa ſunt; nec partes eorum piſciculorum, ſed quid illis adnatũ, & veluti incrementum, ad teſtarum inſtar, quibus teguntur, concretum & ſplendens.* Verum exterius ſcabrum eſt & impolitum, interius læuiſſimum & aſpectu pulcherrimum, videturq; eſſe vulgaris *Nacra perlarum*, ſeu *mater margaritarum*, quę naturaliter nunquam, ſed arte tantum proferantur. *Vniones quid.*

Maiores ſunt, quæ ex maioribus conchis, atque ex alio mari ſumptis eruuntur.

A mulieribus tam ſtudioſe quæruntur; vt nulla etiam mediocris fortunæ ſe ſatis ornatam credat; præſertim Lutetiæ, ſi è collo ſuſpenſas margaritas, *Perlas* vocant, non geſtarit.

Earum vero vſus plurimum ad rem medicamentariam commendatur; vno enim conſenſu recentiores cum veteribus margaritas valde cordiales aſſeuerant, & ad cor exhilarandum imperant. Ex his arte Chymica ſolutis, liquor perlarum, vt vocant, habetur, de quo Spagyrici multi multa, & ſæpius ridicula prædicant & promittunt.

Noui-

Hiſtoria cuiuſdam mendaciſſimi Empirici.

Noui Lutetiæ chirurgulum empiricorum aſtutiſſimum, qui ſex aureos poſtulabat, quod hyrudines duas ægroto admouiſſet; quod cum mirarentur multi, *maiorem*, inquit, *mercedem deberem efflagitare, quia menſem integrum illa duo animalcula liquore perlarum cibaui.*

De margaritis & conchis, in quibus generantur, deque illarum natura, præſtantia, duratione & viribus, doctam apud Rondeletium lectionem habes, *lib.* 1. *de Teſtaceis, cap.* 51.

Cap. XXIV.

De Vmbilicis marinis.

VMBILICVS marinus vel integer piſciculus eſt, cuius meminit Rondeletius *libr.* 2. *teſtaceorum, cap.* 38. & 39. vel pars, & velut os, aut tegumentum alterius maioris. Prior turbinata ac parua quædam concha eſt, ita vmbilico ſimilis, vt nullus, qui viderit eam, vmbilicum non nominare poſſit.

Bellericus marinus.

Eſt alius vmbilicus, totus oſſeus, *Bellericus* & *Belliculus* marinus in officinis dictus, qui vel teſta, vel os alterius putatur. Multis enim piſcibus oſſa quædam inſunt, quę vel ad ſpinarum, quibus vitam ſuam tuentur, inſertionem natura tribuit, vel ad corporis firmamentum & motum. Sic Sepia ſuo ſtabilitur oſſe, ſic Raiæ dorſum officulis pluribus ſpinoſis armatur, quæ leui coctura facile à toto corpore ſeiungitur, nec male forma & magnitudine, ſpinam ſi exemeris, vmbilicum marinum repræſentant.

Vmbilicus marinus vnde.

Vmbilicos ergo marinos in pharmacopoliis frequentiſſimos cum Bern. Deſſennio ſuſpicamur, à marinis animalibus deſumi, & in littoribus cum reliquis lapidibus ſæpius inueniri, non tamen lapides ſimilis cum iiſdem generis eſſe.

Gemma marina.

A quibuſdam *gemma marina* dicuntur, non tamen vires habent adeo eximias, vt inter gemmas debeant reponi. Forma illorum notiſſima eſt, color in quibuſdam albus, in aliis rubellus. Frequentes væneunt in celebribus totius Galliæ ciuitatibus.

Cap. XXV.

De Dentalio.

DENTALIVM concha parua quędam eſt, oblonga, candida, exterius aſperula, intus læuiſſima, tubuli modo concaua, & altera parte canini dentis inſtar acuminata, vnde Dentalii nomen. Teſta enim dentis æmula, in quo vermis procreatur & viuit oblongus & tenuis pro conchæ concauo, qui foras interdum ſeſe exerit hauriendæ aquæ & quæritandi victus cauſa. *Dentalij nomen vnde.* Naſcitur cum ſuo tubulo, & veluti fiſtula teſtacea in ſaxis marinis, & ſuper concharum vetuſtarum tectis. Eandem habet virtutem ac vmbilicus marinus, & reliquorum piſciculorum conchæ, quæ *vnguenti citrini* æque poſſunt ingredi compoſitionem.

Cap. XXVI.

De Antalio.

ALIVD quoddam teſtaceum marinum Antalium in pharmacopoliis dictum ſequitur, cuius parum frequens eſt in arte medicamentaria vſus, *vnguentum citreum* ſi exceperimus.

Tubulus eſt *teſtaceus, in mari prognatus, digitum minorem longus, foris ſtriatus, intus læuis ac concauus*, è cuius alueo eductus eſt piſciculus paris magnitudinis. *Antalium quid.*

Videtur is eſſe paruulus piſcis, quem Athenæus *Solenem* nominauit; nam *Solen* ex concharum longarum genere eſt, duplici conſtans teſta, læui, tenui, arundinis modo caua, & extremis duobus ſemper apertis. *Solen.* A Plinio *dactylus*, ſeu *digitus* vocatur, quod is digiti humani longitudinē, vel vnguis ſimilitudinem, vt malunt nonnulli, referat. *Dactylus.* Vtut ſit, *Antalium*, quo officinę vtūtur, ſatis eſt vulgare; & ſi defierit, non valde pretioſum & eximiū medicamentū deeſt; cuius loco conchylia quæuis, vt *pectines marini*, *buccina* & *conchæ* omnes, præſertim albæ & ſtriatæ, quas peregrini è mari illius montis percelebris, qui D. Michaëli ſacer eſt, aduehunt, poſſunt ſubſtitui. Omnium

enim vis æque conuenit ad vnguenti dicti confecturam: ad aquam accedit & aliud, ne quidem verbo tenuis ſatis notum, quod alii *Amentum*, alii *Amiantum* vocant. Adhuc enim certatur, poſt grauiſſimorum virorum diſquiſitionem, an Amentum ſit Amiantus lapis ille, qui ex albo vireſcit, & à multis *alumen ſciſſile* vocatur; à quo tamen non parum diſtat.

Amentum. Amiantus.

Alumen enim ſciſſum vim habet aſtringendi manifeſtiſſimam, & prunis iniectum vritur. Plumeum vero acre eſt, & à flamma tutum, nec male vocatur *Amiantus*, vel forſan *Amentū*, aut *Amiantum*, quod *vnguentum citreum* admittit. Hoc tamen certo aſſerere non auſim, cum *Amenti* vox barbara ſit, à paucis, imo nullis, vt credo, intellecta, vt ex varia authorum, qui de Amento locuti ſunt, opinione conſtat. Theophraſtus enim nomen arboris putat; Matthæus Syluaticus vitrũ coctum; Manlius gypſum vſtum; nonnulli ſebum, ſeu axungiam vitri; alii talkum, ſeu lapidem ſpecularem, qui re vera huic vnguento valde conuenit, vt etiam alumen plumbeum, quod non ſine ratione Pharmacopœi pro Amento, ſeu Amiantho vſurpant.

Alumen ſciſſum & plumeum qui differãt.

In officinis quoque fit ſæpe mentio de Blatta bizantia, quæ conchylii operculum eſt, ei ſimile, inquit Dioſcorides, quo purpura piſcis integitur. Illa tamen ſimilitudo tantum eſt, penes ſubſtantiam & facultatem, non formam: nam tegumentum purpuræ rotundum eſt, ex Rondeletio, conchylii longum & ſtrictum, quod in lacubus nardiferis inuenitur, ſuauem ideo ſpirans odorem, quod inibi conchylia nardo veſcantur, diciturque *Vnguis odoratus*: halitum enim *caſtorei* quadam tenus ſpirat. Eius autem hiſtoriam non fuſius deſcribo, quod nulla medicamentorum ingrediatur, quæ in noſtra officina congeruntur.

Blatta bizantia.

Vnguis odoratus.

CAP. XXVII.

De Teſtudinibus.

TESTVDINES vel aquaticæ ſunt, quæ ſcilicet in mari aut aqua dulci viuunt; vel amphibiæ, quæ partim in terra, partim in aquis, aut locis paluſtribus ac lutoſis. Vnde Plinius in genere eas omnes quaternario numero complectens, *cap.* 4. *lib.* 32. *nat. hiſt.* vocat *marinas*, *Emydas*, *terreſtres* & *lutarias*. Emydas interpretantur, quæ in aqua dulci viuunt.

Teſtudinũ genera. Emyda.

Eſt autem teſtudo *animal caudatum, quadrupes, ſquamatum, ingratum viſu, cuius teſta forma ouali, longa, lata, intus concaua, exterius inſtar ſcuti extuberans, ſub qua collum, caput, pedes & caudam modo recondit, modo foras, prout vult, exerit.*

Teſtudo quid.

Sola inter ſquamata animalia renes & veſicam habet, ex Ariſtotele *c.* 8. *&* 9. *lib.* 3. *de part. animal.* Oua durioris teſtæ & bicolora edit, eaq; in ſcrobe effoſſa, forma dolii reponit atq; cooperta, & complanata terra, poſtea incubat, ſicque fœtus excludit.

Teſtudines tantæ magnitudinis eſſe in Indico mari Solinus refert, vt teſtis duabus ſuperna parte iunctis inferna diductis, Indorum vulgus ſuas ædes conſtituat, in quibus numeroſa familia non arcte recipiatur, & à quibuſdam vſurpantur cymbarum loco, qui illis deuecti nauigant inter inſulas rubri maris.

Mira teſtudinum magnitudo.

Apud Troglodytas cornigeræ, ſed minores inueniuntur.

Sunt autem teſtudines & in re cibaria & medicamentaria vſus magni: decoctum phthiſicis & attenuatis reficiendis valde conducit: ob id vtiliter ad ſyrupi reſumptiui confectionem accedit. Caro à multis ſuauiſſime editur: animal tamen eſt adeo deforme capite, cauda, pedibus ſerpentes, forma, colore, maculis referens, vt natura ipſa ipſum nobis infenſum eſſe, & inſalubre notare videtur. Quod etiam fatentur hi, apud quos in deliciis eſt; verum apparatus & condimenta reddunt minus noxiũ, ſine quibus innoxie vix ingeri poſſit.

Vires.

CAP.

CAP. XXVIII.

De Ranis.

RANIS vtuntur integris Myropolæ ad *emplaſtri Vigonij* compoſitionem, quod author deſcripſit,ad gentis ſuæ morbi curationem. Probat earum decoctum Syluius ad dentium doloris ſedationem,ſi eo os colluatur. Valet earum cinis cum *pice*, ſecundum Dioſcoridem, vel potius cum *melle*, ſecundum Plinium ad explendas inanitates Alopeciarum. Vnguenta & emplaſtra, quibus permiſcentur, ſiccandi,diſcutiendique vim habent, præſertim in iuncturarum doloribus. Contra ſerpentum omnium venena pro antidoto ſunt,inquit Dioſcorides,ſi ex ſale & oleo decoctæ edantur, iuſque earum itidem ſorbeatur.

Omnes autem Ranæ eſculentæ minime ſunt; earum enim multæ ſunt varietates, nam quædam in aqua tantum delectantur, maioremque partem vitæ in illa tranſigunt;aliæ in ſolo arido;quædam amphibiæ, quæ æque in aqua & terra ſicca degunt.

Ranarum varietates.

Ex aquaticis, nonnullæ in aqua paluſtri ac cœnoſa viuunt, & pernicioſæ ſunt, ad bufonum enim naturam accedunt; aliæ in aqua limpida, vt fontium, & fluuiorium, quæ non inſalubres ſunt, & inter cibos referuntur.

Ex his, quæ in aridis locis victum quæritant,aliæ,inter arundines, aliæ in rubis, ac vepribus,& frutetis viuunt: illæ *calamitæ*,quæ omnium minimæ ſunt,hæ *Rubetæ* Latinis,*Phrynoi* Græcis dicuntur, quæ paluſtrib.non ſunt minus pernicioſæ, vt etiã *Dryophites*, quæ quercus ſcandunt, & in his, & ſub his degunt, quæ ſunt viridiſſimæ,& *Diopetes*, quæ per tempeſtates & imbres tepidos ex aere decidunt.

Διοπετής rana.

Omnes autem hyeme mutæ ſunt, atq; inter eas vocales tantũ ſunt aquaticæ,quæ circa hyemis finem, & veris initium ſolummodo coaxare incipiunt, quando ſcilicet in aquis putrentibus ſecus vias *gyrini* procreantur, quos male ranarum ſperma, aut ranarum pullos nonnulli vocitant. *Ariſtot.*

Quænam ranæ ſint vocales.

Gyrini quadam inſecta.

Hinc Chymiatri cuiuſdam à multis irridetur medicina, qui aquam ſpermatis ranarum ad omnes oculorum,faciei,totiuſque corporis phlegmonas imperat. Poſſet n.totius Galliæ ranas venari, exenterare, vaſa ſeminalia perquirere, ſecare, exhaurire, nec vnquam ſuæ campanæ fundum illarum ſpermate oblinire.

Gyrinos autem ſponte ex limo terræ naſci, nec in ranas abire experientia docet, & doctiſſimus Rondeletius notum fecit, *libro de paluſtribus*. Sunt vero ranæ omnes malignæ & eſu pernicioſæ, præter aquaticas, vt etiam, quæ inter eas punctis pluribus nigris ſunt maculatæ, bufonum ritu, quorum naturæ ſunt participes. Et qui eſculentis ſæpe vtuntur, ait fide dignus author, colore plumbeo inficiuntur, propterea non cibi, ſed medicamenti ratione ſumi debent. Reddunt enim corpus putrefactioni opportunum.

Ranæ quadã maligna.

Ad emplaſtri autẽ Ioannis de Vigo cõfecturam, alii ranas paluſtres, alii rubetas adiiciunt. Ego amphibias prætulerim.

Rubetæ enim, & quæ in vepribus, dumetis,locisq; ſiccis degunt, venenatæ cum ſint, & acriores, qualitatem quandam medicamento impertiunt, qua idipſum cutim vellicat, & puſtulas interdum excitat: aquaticæ vero inefficaciores. Quæ in aqua partim, & partim in ſolo victitant, vt mediæ, ſic eligendæ.

CAP. XXIX.

De Cancris.

CRVSTACEORVM piſcium innumera pene eſt varietas, quorum alii longum habent corpus, vt Locuſtæ, Aſtaci, Squillæ; alii rotundum obtinent, vt Cancrorum omne genus, tam marinorum, qui quamplurimi agnoſcuntur, quam fluuiatilium, qui multo pauciores & minores reperiuntur.

Vt Cancrorũ marinorum alii ſunt ma-

iores, vt *Maa* dicti, & *Paguri*; alii minores, vt *Pinnophylaces*: ſic fluuiatilium nonnulli magni ſunt, cancris latipedibus marinis ſimiles, ſed maiores; alii parui, *Aſtaci* dicti, quos vulgus cancros fluuiatiles vocat, & in cibis, & in medicamentis vſurpat, vt ad hecticos Auicennæ conſilio reficiendos, ad cane rabioſo demorſos, & ad vnguenta quædam mundificatiua apparanda.

Aſtaci.

Cancrorum autem multiplex genus abunde deſcribitur à Rondeletio *lib.* 18. *de piſcibus, & libro particulari de fluuiatilibus*, vt etiam à Matthiolo *ſuper Dioſcoridẽ*.

Sat enim eſt nobis de his in genere mẽtionem feciſſe, & de quibuſdam paulo vberius, qui nonnunquam ad medicos adhibentur vſus.

CAP. XXX.

De Viperis.

VIPERARVM caro plurimum ſiccat & digerit, & moderate calefacit. Vis eius ad cutem properat, & corporis excrementa ad eam propellit, atq; virus, ſi quod ſit, oppugnat. Vnde ex illa, eo modo, quẽ in Officina docuimus, apparata, fiunt trochiſci Theriaci, & ex his percelebris illa confectio *Theriaca* ad venenatos affectus tantopere commendata. Vnde & *medicamenta theriaca* dicuntur, quæ venenis ab animalium morſu intro ſubeuntibus medentur; vel quibus noxa ab animalium venenatorum ſiue morſu, ſiue inſtratu, ſiue illitu aut ſuffitu illata curantur.

Vocantur etiam *alexipharmaca*, quod ex veneno periculum arceant: alii tamen hæc tantum ſic dici medicamenta, quæ veneno intro per os ſumpto medentur, perhibent.

Alexipharmaca.

Dicitur autem *Theriaca* ἀπὸ τῶ θηρίων, id eſt, à feris & venenatis animalibus potius, quam à ſerpentum quadam ſpecie certa, quanquam vipera, in cuius genere mas nomine proprio ἔχις, fœmina ἔχιδνα vocatur, à Græcis aliquando θηρίον dicitur. Videtur omnium ſerpentum ac ferarũ maxime inſignis, & κατ' ἐξοχὴν nomen hoc interdum ſibi vendicat: ob id *Theriaca* non tam ſic dicitur, quod viperarum carnem recipiat, quam quod ferarum morſui conueniat.

Theriaca unde dicta.

Eſt autem *vipera* longitudine cubitali, & ſæpe prolixiore, colore ſubflauo, plurib. conſperſa maculis rotundis. Mas Græcis dictus *Echis*, caput habet anguſtum, & acutum, collum craſſius, & reliquum corpus tenuius, quam fœmina. Paulatim illi cauda gracileſcit, aliarum ſerpentum ritu, non aceruatim, vt Echidnæ, ſeu fœminæ. Squamas habet ad extremum caudæ aſperiores, quas ita percitus ſubrigit, non aliter, quam gallinaceis iratis plumæ inter pugnandum rigent.

Vipera mas.

Dentes canini duo illi, fœminæ plures, iuxta illud Nicandri à Gorrhæo traductũ:

> *Huic gemmi apparent dentes in carne, venenum*
> *Fundentes, verubus ſed fœmina pluribus atrox.*

Huic adhuc meatus eſt in cauda, ventri propinquior, contra quam in fœmina, cui ille ad extrema caudæ propius accedit: inceſſus quoque mari alacrior.

Viperæ fœminæ ſubrufæ ſunt, elata ceruice, oculis ſubrubentibus, & lucentib. in uerecundi atq; ferì intuitus. Caput habent latiuſculum, caudam breuem, & excarnẽ, & ſquamis durioribus aſperam, nec paulatim gracileſcentem, ſed ſimul & vniuerſim: meatumque ſuum habent ad caudam propius accedentem, & ventrem prominulum, & inceſſum tardiorem.

Vipera fœmina.

Dicitur Latinis *Vipera*, quod viuiparìat, vel vt alii malunt, viuũ pariat, contra ſerpentum aliorũ morẽ, qui prius oua in lucem edunt. Vipera quidẽ ouum procreat piſcium ouis ſimile, ſed intra ſe tantum, tantumq; viuos catulos parit membranis inuolutos.

Vipera cur dicta.

Euenit autem aliquando, vt poſteriores quærentes exitum, & impatientes moræ diuturnioris, erodant matris vterum, & latera, ſicque matricidæ prodeunt. Raro tamen id contingit; vt nunquam accidiſſe certum eſt, marem in coitu caput in os fœminæ

Quomodo pariant.

fœminæ inſerere; illudq; eam voluptatis dulcedine vehementius cõmotã truncare.

Cum cæteri ſerpentes terræ latibula hyeme ſubeant, viperæ tamen ſeſe tantũ ſub ſaxis occultant, & ſenectutem exuunt aliorum reptilium more.

Ad confectionem autem *Theriaces* viperæ omnibus ſerpentibus præferuntur, quod minus aliis tabificam vim obtineant, *Galen.cap.*10 *lib.de Theriaca.*

Cur in præparatione viperarum cauda & caput abſcindantur. Abſcindũtur vero capita & caudæ, quod peſſimum humorem, nempe virus in ſe contineant, *cap.*11.*lib.de Theriac.Vipera* n. *inter feras omnes caput habet pernicioſiſſimum.* Certam vero menſuram, & capitum, & caudarum præſcindere, ridiculum eſſe dicit Dioſcorides.

Abiiciuntur quoque interranea; ſpina dorſi, & venter.

Porro non ſolum in Italia reperiuntur viperæ ad dictæ ſolennis Opiatæ condituram aptiſſimæ, ſed etiam in Gallia, vt in agro Pictauienſi, ex quo numeroſæ Lutetiã aduehuntur: ex quarum carne paſtilli fiunt & adeps ad emplaſtrum Vigoniũ ſeruatur: eius extrahendi & parandi modus facilis eſt. *Axungiæ viperæ parandæ modus.* Adeps primum cum tunicis ſumitur, & aqua limpida ac frigida pluries lauatur, donec ipſa ſyncera remaneat. Dein membranæ ſeparantur. Tum adeps in duplici vaſe liquatur ſpatula lignea ſubinde agitando. Liquatus colo tranſmittitur in aquam frigidam, quæ poſtea abiicitur, & ſolus adeps ſeruatur, reponiturq; in vaſe idoneo. Nonnulli denuo abluunt, vt totum virus eximatur.

Vix autem eorum opinioni aſſentior, qui credunt, eos longam ſenectutem agere, qui viperis veſcuntur. *Earum enim caro peſſimi eſt ſucci,* valenterque digerit & ſiccat, ita vt quidam, qui eam comederunt, vehementiſſima ſint ſiti cruciati, ac proinde illas *Dipſadas* cognominant. *Sunt autem, qui dicant,* ait Galenus, *demorſos à viperis, ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi citius, quam ſiti liberari.*

Hiſtoria notanda. Elephantiaſi porro viperas multũ conducere, pluribus hiſtoriis probat Galenus *cap.*1.*lib.*11.*ſimplic. Homo quidam,* ait, *in Aſia Elephanticus, cui fœdus erat aſpectus & odoratus grauis, primo quidem cum ſodalibus verſabatur & conuiuebat: vbi vero ex conſortio nonnulli inquinari cœpere, ipſeque iam fœtore & horrenda forma deteſtandus eſſet, in tugurium quoddam iuxta fontem, relegatus eſt, & illi quotidianum alimentũ miniſtratum. Proxima æſtate circa canis ortum, cum vinum fragrans, meſſoribus allatũ eſſet à famulo, qui vrnam vinariam circa marginem agri dimiſerat, ecce, vbi bibendi tempus aduenisſet, adoleſcens vinum in craterem fundens, vna cum vino excidit vipera exanimata. Coloni autem perterriti aqua ſitim ſedarunt, & vinum Elephantico dedere, miſericordia quadam ducti, ac rati expedire ille potius mori, quam viuere in ea miſeria. At ille nouo quodam, prorſuſq; admirando euentu, ab ipſo potu conualuit. Excidit enim tota cutis, non ſecus ac ſi locuſtis teſtam, qua conteguntur, abſcideris.*

Nec diſſimile in Myſia Aſiæ, non procul ab vrbe noſtra accidit. Vir erat ditiſſimus & elephanticus; hic ancillam ſuam formoſam deperibat; contra fœdum hominem illa odio habebat, aliiſque amatoribus clandeſtine miſcebatur. Cum autem æger ſpe ſalutis reſarciendæ ad quoſdam calidarum aquarum fontes, quibus locus vicinus ſqualidus erat, & viperarum plenus eſſet profectus, ex illis vna in vrceum vini irrepſit, quam cum ſuffocatam deprehendiſſet ancilla; gratum habens, quod ſors in manum dederat; domino vinum illud propinat, atque ille ebibit. Cui eadem euenere, atque præcedenti, & perfecte ſanatus eſt. *Alia hiſtoria.*

Alias adhuc hiſtorias recenſet Galenus, quibus probat, viperas Elephantiaſi curãdæ multum conferre. Quomodo autem earum caro ſit apparanda, antequam accedat ad *Theriacæ* confectionem, in Officina docuimus.

CAP. XXXI.
De Scincis.

CARO renum Scincorum optima eſt contra *Vires carn-*

nis renum Scincorum. contra venena antidotus, & ad ſtimulandam viris libidinem, iuſto pigriorem efficaciſſima medicina; Tentiginem enim veretri facit, vnde non immerito Diaſatyrii ingreditur confectionem.

Scincus qualé animal. Eſt autem Scincus animal paruum, quadrupes, ſquamis exiguis, frequentibus, & ſubluteis tectum, capite longo vix colli craſſitudinem ſuperante: ventre quadam tenus alato, cauda rotunda, lacertæ ritu, ſed breuiore, & ad terram incurua, à capite ad eam cæſia diſcurrente.

Alumnus eſt aut Ægypti, aut India, aut rubri maris, inquit Dioſcorides, quamuis etiã inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Pro eo perperam nonnulli *Salamandram aquaticam* vſurparunt. A Plinio *Crocodilus terreſtris* vocatur: effigiem enim Crocodili Nili perbelle refert.

Inter vtrumq; tamen nulla dimenſionum proportio; Scincus enim ſemper eſt paruus, & raro cubitalis, Crocodilus non modo ad quindecim, aut duo deuiginti cubita excreſcit, ſed non vllus ei ſignificatur creſcendi terminus, licet ab ouo non maiore, quam anſeris prodierit, vitamque habet terræ, amnique communem. Oculos habet ſuis, & viſum in aqua hebetem, extra acerrimum. *Crocodilus perpetuo creſcit.*

Solũ hoc animal, Pſitacum ſi exceperis, maxillam ſupernam mouet. Linguam habet paruam maxillæ inferiori adhærentẽ; crura à latere adiuncta, pedes paruos pro corporis magnitudine, vngues robuſtos, cutem ſquamoſam, cruſtaceam, & contra ictus omnes fere inuictam, in ventre ſatis mollem. Annos viuit 60. Totidem oua, totidem diebus pariunt, totidemque dies hæc fouent, vt excludant, & totidem in ſpina vertebras habent. Totq; adhuc dentes habere comprehenduntur, quot dies ſine cibo in latibulis hyeme degunt. Pleniorem Crocodili deſcriptionem ex Ariſtot. Plin. & recentioribus multis; qui Ægyptum & Orientales tractus luſtrarunt, curioſus rerum ſcrutator habebit. *Crocodili ætas.*

CAP. XXXII.

De Scorpionibus.

EX Scorpionib. oleo infuſis & extinctis fit oleum, quod ab iiſdem cognominatum multos vſus in medicina præbet. Illitum enim, calculos in renib. & veſica atterit, pellit, & vrinam mouet: Demorſus à viperis, aut aliis ſerpentibus, & feris venenatis ſanat: Axillis & inguinibus ſi adhibeatur tempore peſtis, ab ea vel præſeruat, vel curat. Vulnus ab iiſdem inflictum, non modo dictum oleum ſanat, ſed & ipſi triti & appoſiti idipſum ad perfectam ſanitatem ducunt.

Eſt autem Scorpio *animalculum terreſtre, longam & nodoſam caudam gerens, in cuius extremo, longo & obliquo armatur aculeo tenui foramine peruio, quo venenum pungendo effundit. Brachia habet & chelas biſulcis dentatas forcipibus*: ſemper cauda præſto eſt ad ictum, nulloque tempore deeſt feriendi occaſioni, feritque obliquo ictu. *Scorpio qualé ſit animal.*

Scorpio mas in ventre & chelis maculas gerit, eique virus pernicioſius; fœminæ mitius: alii contrarium ſcribunt.

Scorpionum autem octo recenſentur genera; *primum* albicat, nec lethiferum putatur: *ſecundum* ore ruſeſcente, ex cuius ictu vehemens ardor ſequitur, & inexhauſta ſitis: *tertium* nigricat, cuius ictus membrorum deprauat motum, & facit amentes, & riſus edit ineptos: *quartum* ad viridem inclinat colorem, & plura habet in cauda internodia, nempe ſeptem. Ab eo icti perpetuum & ingens frigus ſentiunt, etiam feruentiſſima æſtate. *Quintum* pallido ac liuido colore eſt, à quo qui percutitur, ei tumor inguinis ſuperuenit. *Sextũ* paruulo cancro marino ſimile eſt. *Septimum* chelas habet grandiores, & cancro paguro formam valde ſimilem. *Octauum Melichloron*, à melleo colore dictum, alas habet locuſtæ ſimiles, & extremum nodum caudæ nigrum. *Scorpionum multa genera.*

Rari autem apud nos Scorpiones viſuntur

tur alati, in India & Aphrica frequentes, & magni, & cũ ſeptem in cauda internodiis.

Varietas ſcorpionum à colore.

Si à colorum varietate Scorpionum varietatem ſumamus, alii dicuntur flaui, alii rufi, alii cinerei, alii virides; alii ferrugenei, alii vinoſi, alii albi, alii fuliginis colore.

Scorpionum ictus quibus deterior. Et qui etiam inter ipſos ſæuiores.

Scorpionum autem ictum fœminis periculoſiorem eſſe, quam viris, compertum eſt, præſertim virginibus, quibus fere ſemper lethalis eſt, niſi mature ſuccurratur. Et qui ſeptem in cauda habent internodia, longe ſæuiores iudicantur.

Vermiculos ouorum ſpecie procreant & incubant, exiiſque prolem ſuſcipiunt, quam vbi perfecerunt, ab ea pelluntur, dicunturque Scorpiones à ſuis liberis interimi. Sed hæc de viroſis iſtis animalculis, pluſquam res pharmaceuticæ poſtulant, dicta videntur.

Cap. XXXIII.

De Lumbricis.

Animalia multa parua ex vermibus, & vermes ex multis animalibus magnis generantur. *Ariſt. c. 19. lib. 5. de hiſt. animal.* Imo ex rebus omnibus alteratis & putrentibus fit horum animalculorũ procreatio, intra lapides, oſſa, ligna, fructus, caſeũ, carnes; videnturq; omnia in vermes primum abire, nam *hominis propria caro à vermibus abſumitur, veluti veſtimentum, quod comeditur à tinea*, vt loquitur Iob. Et licet quæ frigida ſunt, putredini maxime reſiſtant, *ex niue* tamen *frigidiſſima vermes generantur*, & viſi ſunt in ſalis horreo nonnulli aliquando procreati. In animalibus quoque viuentibus quotidie generantur, quorum ſcilicet corpus putridis humoribus ſcatet: ibi enim *vermium* generatio, vbi *putredo*, quæ illorum eſt *mater*. Vidi è vena brachii ſecta, vna cum ſanguine vermem palmam longũ proſilire, in inteſtinis adhuc, & aliis multis humani corporis partibus generantur, necnon in ceruorum capitibus, *cap. 15. lib. 2. de hiſtor. animal.*

Ex niue etiam generari vermes.

Et item in ſale.

Hiſtoria.

Omnia autem inſecta vermem generant, excepto quodam papilionum genere; vt qui ab inſectis prodit, in aliud ſæpe inſectum diſſimile accreſcit, iuxta illud poetæ,

Et fio volucris, qui modo vermis eram.

Porro cum latiſſimũ ſit vermiũ genus, de terreſtribus nunc tantum loquor, qui in medicos admittuntur vſus. Ex his enim albo vino lotis, apparatis, in oleo maceratis, ac vaſe duplici, vt decet, elixatis, habetur oleũ, ad neruorũ affectus cõmodatiſſimũ.

Per os quoq; ſumuntur aliquando, rite præparati, loti nempe, ſiccati, tenuiſſime læuigati, & aliis quibuſdam pulueribus admixti, ad fœdos virginũ colores ſanandos.

A multis *inteſtina terræ* vocantur; ab aliis *vermes* terreni, à quibuſdam *lumbrici terreſtres*. Corpus habent oblongũ, rotundum, minime oſſeum, & oculos nullos, vt neq; aures. Ita ingrediuntur, vt præcedẽte parte priore, reliquum corpus ad eam cõtrahant, ſicque è loco vno in aliũ feruntur.

Inteſtina terræ.

Procreantur è limo terræ, & ab eadem cauſa, atq; cætera animalcula & inſecta animãtur. Oculis, auribus, pedibus, artubus, deſtituuntur, ſuntq; velut oblongæ & craſſiores fibræ, nullam partium diſcriminationem obtinentes, præter internodia quædam, & velut aponeuroſes, quæ paulo vltra medium corpus conſpiciuntur.

Hos pluuiæ vernales, aut hybernæ, nec glaciales, ſed temperatiores eliciunt. In terra pedibus conculcata, nec libere, nec vbere gignuntur: in pingui, nec trita frequentes inueniuntur. Hi triti & appoſiti præciſos neruos, vt etiam vulnera recentia conglutinant.

Vires.

Cap. XXXIV.

De Cantharidibus.

Cantharus & cantharis differunt.

Cantharides tantum nomine tenus, cantharis, ſeu ſcarabeis conueniunt: magnitudine enim, colore, & natura multum interſe diſſentiunt. In vſus enim medicos ſæpe trahuntur *cantharides*, canthari nunquam. Illas ſiquidem probat Galenus ad pſoras & lepras, & ad vretica ſæpe Medici practici ſalubriter adiiciunt.

Sunt vero putida animalcula, quoniam

des quanam ad vſum medicum maxime probentur. ex tali materia cõſtituta, inquit Ariſt. & in multis fruticibus, vt *liguſtro*, & in arboribus proceris, vt *fraxino* numeroſæ procreantur, aluntur, reperiuntur. Probantur & in frumento inuentæ, verſicolores, & quæ tranſuerſas in alis lineas habent, oblongo corpore.

Quomodo ad eundem preparẽtur. Aptiores vero ſunt, ſi in vas fictile, aut aliud idoneum iniiciantur, cuius os raro linteo ſubligatum deorſum vertitur, vt excepto halitu aceti quam acerrimi feruentis æſtu exanimentur, poſtea ſiccantur, & in pyxidibus ligneis, aut vaſis vitreis, fictilibuſve reponuntur, & per biennium ſeruantur.

Parua quantitate nonnunquam medicamentis permiſcentur, quæ vrinas mouent, etiam Galeni conſilio, qui integras *Hiſtoria.* præſcribit *lib.* 11. *ſimplic. cap.* 41. Recentiores tamen alas & pedes abiiciunt. Cum nobilis matrona Lutetiæ febre continua rerum æſtu, aliiſque grauibus comitata ſymptomatis laboraret, & ſuæ ſanitatis curam Dom. Martino, doctiſſimo & clariſſimo Medico Pariſienſi, commiſiſſet, quorundam ſuaſu Riuierium aulicum Medicũ accerſiuit; hic mox vbi pulſum ægre contrectauit: *ſi me*, inquit, *citius vocaſſet, dragmã vnam cantharidũ regioni renis magis affecti adhibuiſſem, & ſtatim conualuiſſet.* Sicque diſcedens anxiam reliquit matronam, & Medicum ordinariũ, hominis male ſani humoribus, moribus, dictis & factis attonitum; qui tantum abeſt, vt tantam cantharidum cateruam, vt ne quidem vnam adhibuerit, & ſanitati ſuam ęgram reſtituit. Nã cum cantharis ſicciſſimũ leuiſſimumq; ſit inſectum, vix quidem granum vnum pendere credibile eſt. At vero ſexaginta cantharidas, tot enim dragma pẽdet, reni admouere æſtuanti, quid niſi carnificium? hæc tamen obiter dicta ſunto, non vt homini ſuccenſeam, ſed oſtendam, canthari des veſicę inimiciſſimas, & renibus, & partibus iiſdẽ inflãmationẽ inducẽdo multũ aduerſari; paula tamẽ quãtitatẽ medicamentis aliis mixtas nonnunquã prodeſſe.

CAP. XXXV.

De Formicis.

NEc formicis adhuc Pharmacopœorũ tabernæ deſtituuntur, è quib. oleum paratur ad receptos vtileſq; vſus cõmendatum. Partibus n. generationi dicatis iuſto frigidioribus competit calefaciendis, & ad ſtatũ meliorem ac vegetiorẽ reducendis.

Inſectorum autem laborioſiſſimum, officioſiſſimumque genus formicarum, quæ non interdiu ſolũ, ſed etiam noctibus plena luna laborem exerceant, & eadem ſemper ſemita ambulantes, cibaria ad cellas promptuarias deferunt, & in annum recõdunt. Animalia non venantur puſilla, vt araneæ, ſed reperta & mortua deguſtant, grana congerunt, & onera morſu gerunt.

Sunt vero formicę vel alatę, è quibus infuſis oleum formicarum dictum paratur; vel impennes, quæ frequentiores in locis ſiccis & minus cultis reperiuntur, quibus viſi ægrotantes ſanitatem quærunt. *Oleum formicarum.*

Eſt in Indiæ quibuſdam regionibus, in quibus aurum effoditur, quoddam formicarum genus, quod magnitudine vulpem æquat. Inuenio & quaſdam paruulas *Hippomyrmeces*, ſeu *Equites* dictas, & alias quaſdam *Herculaneas*; alias *Solifugas* & *Solipugas*, ſed cum Phamacopœus nuſquam his opus habeat, pluribus illarum hiſtoriam deſcribere nolo. *Formicæ magnitudine vulpibus pares.*

CAP. XXXVI.

De Serico.

EA nunc gloria datur veſtibus bombycinis, quæ olim byſſinis, quibus primi ſeculi reges tantum induebantur, & in Euangelio *Luca* 16. legimus, diuitem quendã byſſo & purpura veſtitum. Erat autẽ byſſus *tenuiſſimi lini genus, proximum ab Asbeto dignitatem, ex quo ſubtiliſſima fiunt veſtes, quæ mulierib præcipue olim in deliciis erant*, inquit Plinius *c.* 1. *li.* 19. *hiſt. natural.* qui circa Elim Achaiæ naſci ſcripſit, Pollux vero in India & Ægypto, Pauſanias in Gręcia ex arbore, populo haud diſſimili, foliis vero *Byſſus quid.*

ſalicis.

ſalicis.Seu autem herba,ſeu arbor ſit *byſſus*, nobis eſt prorſus incognita planta,quæ nō ſolum frondes, ſed lanam quoque tenuiſſimam profert,quam *Seres* Scythiæ Aſiaticæ populi artis nendi peritiſſimi depectũt, & in fila exilia ducunt,ex quibus veſtimẽta ditioribus dicata conficiuntur,quæ à *Seribus Serica* dicuntur.

Aſbetus.

Aſbetum vocant,vel lapidem quendam ferrei coloris, in Arcadiæ montibus naſcentem,qui ſemel accẽſus,extingui non poteſt;vel linum,aut ſtamen, ex quo mappæ texuntur, quæ flammam concipiunt quidem, ſed non vruntur, cuiuſmodi eſſe dicitur *alumen plumeum,lapis Amiantus* multis dictum.

Apud nos autem nec eiuſmodi ſtirpes byſſigeræ, nec veſtimenta ex earundẽ lanugine contexta viſuntur,ſed tantum bōbycina, quæ nunc, vt olim *byſſina*, *Serica* nuncupantur,& ad eoſdem dignitatis non modo gradus, ſed præterea medicos vſus multos commendantur. Nam apud Pharmacopœos Arabũ dogmata ſecutos, adeo inualuit de bombycino ſtamine opinio,vt

Serici vires ſecundum Barbaros.

credant, omnes bombycinum filum,ſericum vocant, ſanguinem purgare: virtutẽ vitalem roborare, cor recreare,ſpiritus illuſtrare,facultates omnes reficere,& ſpiritibus omnibus opem ferre. Hæc ſunt encomia belliſſima, quibus Barbari excrementum inſecti viroſi nobilitarunt. Quia vero liberum eſt cuiq; philoſophari, & de re qualibet propoſita ſententiam ferre,ingenue dico,me parui facere ad medicos vſus ſericum bombycinum; Eſt enim ſiccũ animalculi imperfecti recrementum,inodorum,exuccum, aranearum retibus, aut erucarum telis cognatum, homini ſanando ineptiſſimum & inefficaciſſimum.

Forſan *byſſinum*,quod ad bombycinum recentiores tranſtulerunt, vires quaſdam habet non temnendas,ſed cum nullibi reperiatur,aut ad nos minime deferatur, de illo ne quidem per inſomnium Pharmacopolæ loquuntur. Miror autem multum, qua ratione ducti crudũ ſericum nonnunquam ægrotis exhibeant: *Cocco* quidem tinctum vires quaſdã promit eximias, ſed mutuatas tantum,& ab infectione *Kermes* acceptas. Proinde mallam ego per ſe *grana Baphica* præſcribere,quam eorum ſuccum inficiendo ſerico fruſtra impendere. De hac autem re iudicent Apollineæ artis peritiores, qui non niſi, quod ratione eſt ſtabilitum,pro lege habent.

Sericum quid.

Bombyces qualia animalcula.

Sunt vero bombyces *animalcula, ex paruis ſeminibus rotundis & nigricantibus, quæ oua nominant,leui calore fota, animata, & in minutos vermes primum conformata,qui frondibus vtriuſque mori,ſed potiſſimum albæ contecti & educati, paulo poſt cum adoleuerint, tenuiſſima neut ſtamina, ſeu fila ſericea ex ſe mittunt, quibus ad luxum panni pretioſi contexuntur.*

Adhuc autem adultiores facti gignunt ex ſe cucullos,& folicula,in quibus ſeſe recondunt,ibique poſt aliquot dies in papiliones candidulos abeunt, qui inuicem pariunt ſemina,ſeu oua paruula,è quibus denuo vermes alii generis eiuſdem naſcuntur. Hæc autem cum ſint etiam pueris,& mulieribus notiſſima, longiorem deſcriptionem minime poſtulant.

Felle multorum animalium, iecore & inteſtinis luporum, cerebellis paſſerum, teſticulis gallorum, & aſellis, qui ſub vaſis aquariis deliteſcunt, interdum Medici vtuntur,ſed hæc cum deſcriptas in Officina noſtra compoſitiones non ingrediantur, fuſius deſcribere noſtri non eſt inſtituti. Sicque tribus libris Medicam materiam breuiter, & perſpicue diuini numinis ſubſidio fulti perſtrinximus, laus,hpnor, & gloria in omne æuum.

**

FINIS LIBRI TERTII.

OFFICINA PHARMACEVTICA, DVABVS PARTIBVS DISTINCTA;

PRIOR DE MEDICAMENTIS INternis, altera de externis agit.

Quibus breuis præmittitur Iſagoge.

AVTHORE
IOAN. RENODÆO,
Med. Pariſ.

PRÆFATIO.

EORVM, quæ natura rerum genitrix gibbo terræ vel expoſuit, vel viſceribus incluſit, cũ maior portio homini inſeruiat alendo, aut medicando, nec ſemper liceat, nec quauis hora, dum rei neceſſitas exigit, illius penetralia ſubire, aut cis maria confeſtim exotica ſimplicia perquirere, iuſtis rationibus artis Medicæ proceres ſtatuerunt, vt in Pharmacopoliis ad futuros vſus ſelecta medicamenta, tanquam in penu quodam aſſeruarentur, perinde ac olim in Æſculapii templo eorundem formulæ à peritioribus magis probatæ & expertæ deſcribebantur. [*Plinius capite 1, libr. 28. Hippoc. epiſt. ad Abderit. Herophil.*]

Cum enim Medicina ſit donum DEI, & medicamenta Deorum manus,

mus, Officina Pharmaceutica, ſi non diuitiis, ſaltem dignitate gynæceo quouis eſt præſtantior, in qua, quicquid totus complectitur orbis, quod ſanitati tuendæ, aut reſarciendæ conferre poteſt, tanquam in ſacra pyxide coarctatur. Nihil enim Medicum è pelagi ſinu, aut abyſsi profundo eruitur, nec ab aere quicquam ad ima nutat, delabiturque, quo non luxuriet Pharmacopolium. Ex eo ſiquidem tot medicamenta depromuntur, quibus humani corporis hoſtes, morbi, cauſæ, & ſymptomata dimicantur, expugnanturque, ſeu à Dietæ vitio exoriantur, ſeu extrinſecus aduenient; Idque vel à cauſa manifeſta, vt intemperie & ſolutione continui, quibus febres naſcuntur, phlegmone, pterygium, polypus, hepatitis, lienteria, enterocele, œdema, ſcyrrhus, & alii pene innumeri; vel à cauſa latente, vt peſtis, Indica lues, Hydrophobia.

Porro nō vt vbiq; terrarum, ſic locorum Officina Pharmacopœorum, in qua nempe medicamenta præparantur, reponuntur, & venduntur, extrui recte poteſt, ſed certis in locis, vt melius aſſeruentur ipſa; aliis, vt citius ac pluris væneant, vtilius erigitur: Minime tamen ferendi ſunt auari Seplaſiarii, qui lucro nimis inhiantes, domum in vico ſordibus conſpurcato, inſalubri, ac pene congeſtitio ſitam, modo emptoribus & ſingulis tranſeuntibus obuiam, ſeligunt, in qua medicamenta non conficiunt, ſed inficiunt. Velut Botanopolæ multi, qui varia ſimplicia, & adhuc viridia Lutetiæ vendunt ad ſtatumen, aut ſtipitem, vel ſi mauis, paxillum ligneum, in triuio maioris fori olitorii defoſſum, *le pillier des hales*, vulgo dictum. Illic ſiquidem permulta ſimplicia venalia reperiuntur, ſed quæ ſæpe diu aſſeruata, inquinantur luto, vel putrent ac contabeſcunt.

Quænam in officina Pharmacopœorum ſpectanda.

Hæc a. potiſſimum in Officina Pharmacopœorum ſpectanda ſunt, ſitus; inſtrumenta neceſſaria, quibus ſcilic. medicamenta parantur; vaſa, in quib. reponuntur; ſimplicia, quibus conſtant; eorum facultates, & particularis ea medicamenta componendi modus, quæ ad futurarum ægritudinum præcautionem aut curationem aſſeruantur. In noſtris vero inſtitutionibus ea ſeligendi, parandi, vt & componendi præcepta generalia dedimus, remediorumq; formulas omnes, quæ in rem præſentem imperantur, accurate deſcripſimus, nec ad perfectum Pharmacopœum quicquam præterea deſideratur, quam vt his præceptionibus recte inſtitutus, & in cognitione ſimplicium, atq; eorum maxime, quæ tribus libris de materia medica perueſtigauimus, optime verſatus, medicamenta in officinis aſſeruanda, vt & alia quæuis ſolerter componat. Quod in hoc opere ſecundo, iuuante Numine, exequi pollicemur, præmiſſis quibuſdam in hac Iſagoge, quæ ad Pharmacopolarum officinam ſpectare videntur.

Cap. I.

De domo & officina Pharmacopœi.

Cibi prima omnium ætatis.

PRIMA omnium ętate fructus erant homini pro pane, aqua pro vino, & forſan idem alimentum atq; boui & equo [*Hipp. lib. de veter. med.*] Sed cum illius nutritioni & ſanitati fruges, & quæ ex terra ſponte naſcuntur, minus ſufficerent, ex tritico macerato, à cortice purgato & trito primi patres panem confecerunt, vel potius pultem, qua etiam populum Romanum longo tempore vixiſſe certũ eſt [*Auſonius.*] Nauſeante tamen ſtomacho ſuper eiuſmodi cibo, nec ſolo pane contenti, aues quoque cœperunt guſtare, dein feras piſcesq; venari. Sicque luxuriante paulatim cupedia, vitis cultum & mille alia gulæ irritammenta adinuenerunt, cum *olim communis pecori cibus, atque homini glans*, inquit Auſonius, *communis & vtriq; domus, arboris vmbra.*

Ædes antiquorum.

Iſto ſiquidem æuo priore, latebræ erant pro ædibus, tecta ſyluarum pro tuguriis, rupes, & loca verrucoſa pro vrbibus: atque longo poſtea tempore, Dardani ſub fimo ſordidas ædes habuerunt, & Baleares in ſaxis concauis, vt adhuc hodie Indi multi ſuas ædes ex oſtreorum vel teſtudinum teſtis conſtruunt; alii ex arundinibus, aut aliis paluſtribus herbis intertextunt. *Alexand. ab Alex. cap. 24. lib. 5.*

Nunc vero, vt hominũ mores politiores ſunt, & victus lautior, ſic ſingulorum domus diſſimili multum materia artificioque extruuntur. Sunt, qui in medio flumine ædificant; alii in montium cacumine; nonnulli in ſylua; alii ad maris litus pro cuiuſq; arbitrio & voluptate.

Vbi domus Pharmacopœo ſit inſtruenda.

Domus vero Pharmacopœi in nullo iſtorum loco extruenda, ſed in vrbe potius, quam in oppido, in loco aeri expoſito ac lucido, quam opaco & vmbroſo, & in vico emaculato, vel ex ſe nitido, quam ſordib. inquinato.

Quanta.

Si vero ſatis ampla, excelſaque, vt in horreo, ſeu parte illius ſuperna, ſimplicia reponantur, quæ non niſi arido in loco feliciter aſſeruantur; in inferiore, vt in cella vinaria, quæ locum vdum poſtulant, vt *caſſia & vinum.*

Qualis.

Inter vtramque multa cubicula ſunto, vel ſaltem vnum, in quod Pharmacopœus ſeſe recipiat. Subtus vero officina ampliſſima, quadrata, & lucida, ita tamen, vt neque Sol medicamenta nimis calefaciendo, liquando, vel ſiccando noceat, neque ventus vehementius irruens moleſtus.

In ea duæ ianuæ debent extrui, antica vna, quæ foras pateat, ad veſtibulum ſcilicet officinæ; altera, quæ det ingreſſum ad popinam & aulam proximam; in qua Pharmacopœus non modo epulabitur, ſed prudens obſeruabit per feneſtellam, in intermedio ſepto ſtructam, quid in officina agatur, quid detur, quid accipiatur. Sic enim velut in excubiis poſitus aduertet in tyrones, ne vel in otio degant, aut minus accurate fideliter exequantur, quibus dominus opus habet.

In alterutro culinæ angulo prope caminum, conſtituatur velut æſtuarium, ſeu hypocauſtum, in quo ſacharum, tragemata, & ſolidæ confectiones, ad tutiorem cõſeruationem reponantur. Etſi loco permiſerit amplitudo, proxime taberna quædã poſterior extruatur, in qua recondantur multa ſemina fructus, atque illa ſimplicia, quæ non niſi magna quantitate à Pharmacopœo ſolent emi, vt *oriza, pruna, amygdala, mel*, ſemina quædam radices, & ligna plurima.

In officina medicamenta potiſſimum reponantur compoſita, vt & ſimplicia quædam, quæ vel rara ſunt, & pretioſa, vel quæ non ita rara, ſed ad frequentiorem vſum expetita, vt *Tamar-Indi. paſſulæ, glycyrrhiza, polypodium. ſenna*, &c.

Vt autem Pharmacopolio medicamẽta optime diſponantur, ab ima eius parte ſupernam aſſeres multi per claſſes eo ordine collocandi ſunt, defixis ad parietes & ſeptum medium, quo à popina dirimitur,

lis, aut clauis ligneis, ferreiſve, vt quædam eorum claſſis arculas ſuffulciat minores; alia maiores; quædam vaſa fictilia; alia vitrea; alia ſtannea; alia pyxides. Ea tamen prudentia ac ſedulitate, vt quæ ſunt in vſu frequenti & in raro, non in claſſe eadem collocentur, ſed illa in propinquiore, quæ ſcilicet ad manum ſæpe debent eſſe, hæc in remotiore, quæ videlicet rarius veniunt ad medicos vſus.

Singulis vero vaſis, vt & ſacculis, ad trabes & tigilla ſuſpenſis, medicamentorum incluſorum nomina inſcribantur, vt citius medicamentum exhibendum ſeligatur, neue alterum pro altero ſumatur.

CAP. II.

De inſtrumentis officinæ neceſſariis.

Inſtrumenta vtilia.

INNVMERA ſuppellex ex officinæ vel vtilis tantum, vel prorſus neceſſaria. Vtilis eſt, quæ raro inſeruit, vel quæ ad apparatum maiorem ornatumve expetitur: cuiuſmodi ſunt multa vaſa argentea, quibus ignari quidam apud vulgus gloriam captant. Quod enim doctrina nequeunt, iſto luxu externo comparare ſtudent, reprehenduntur q; ab Hippocrate *lib. de med.* qui talem ornatum, ac curioſam ſupellectilem odioſam & illiberalem vocant.

Neceſſaria.

Neceſſaria eſt illa ſuppellex, quæ inſeruit medicamentis, vel reponendis, vt vaſa multa terrea, vitrea, argentea, ſtannea, plumbea, cuprea, ænea, ſyrupis, ſapis, eclegmatis, electuariis, puluſcribus, oleis, ceratis, vnguentis deſtinata, de quibus poſtea: vel parandis, vt pilæ, mortaria, piſtilla, lignea, lapidea, aut metallica, ſpatulæ, cacabi, lebetes, pelues, patinæ, patellæ, frixoria, ſartagines, limæ, ſcalpra, cribra, colatoria, torcularia, manicæ, trutinæ, forfices, cultri, marmoreæ tabellæ, alembici multiplices, canales refrigeratorii ſerpentini dicti, infundibula, & alia pleraque, quibus aut raro, aut ſemel tantum in anno Pharmacopœum vti contingit.

Supellectilia Chymica fallacia inſtrumenta.

Præter hæc Chymicis aliquot peculiaria ſuppellectilia ſunt, quæ facetus quidam nõ illepide fallaciæ quam Pharmaciæ potius inſtrumenta vocauit, hoc tamen de abuſu, quam de vſu dictum malo.

Multorum porro Pharmaceuticæ officinæ inſtrumentorum appellatio ac forma citius, quam vſus ſpecialis agnoſcitur; Scalprum enim, limam, malleum, cultrũ quilibet facile dignoſcit. His vero ſolum vtitur Pharmacopœus, vel ad dentes apri radendos, aut ebur vel guaiacum, in ſcobem attenuanda, atque ad ea omnia læuiganda, quæ attritu puluerari non poſſunt: reliqui vero artifices ad opera ſuæ artis induſtrioſe peragãda, vt faber ferrarius ad claues effingẽdas, aurarius ad annulos, monilia aut argentea vaſa elegantius formanda: vtuntur & omnes malleis, incudibus, forficibus, ad ſingulorum opus peculiare deſtinatis.

Cultorum varietas.

Cultri autem officinæ neceſſarii non vniuſmodi ſunt, ſed alii aliis maiores ſunt, alii oblongi, alii breuiores, alii aliter formati. In frequentiore ſunt vſu oblongi & mucronati, quibus radices raduntur, ac purgantur, lignorum rami minutiores finduntur & herbarum cauliculi ſcinduntur. Breuiores quidam ſunt non acuminati, ſed obtuſi, & dorſo ſeu parte aciei oppoſita valde craſſi, quibus ſacharum in fruſta ſecatur. Alii breues quidem ſunt, ſed latiſſimi, figura lunari, ac his ſimiles, quib. coria ſutores diuidunt, quibus ſemina quædam oleagina, & cortices conditæ, quæ piſtillo in puluerem attenuari non queunt, minutiſſime ſecantur.

Inſeruiunt etiã glycyrrhizæ in paruula fruſta diuidendæ, vt confuſe accedat ad tragetæ communis confectionem.

Eſt & alius culter omnibus longior, cuius mucro ita reflectitur, vt hamulum efficiat, qui alio hamo in tabula defixo inuncatus, mira vi ligna aut radices diuidit, dum altera manu illius manubrium premitur.

Non omnes autem hæ cultrorum differentiæ in omnibus officinis habentur. In multis

multis n. idem; qui ceram diuidit, in culina panem ſecat, & ſæpe napos radit. Vafrum enim ancillarum genus, id ſæpe mali molitur officinæ miniſtris, vt multa furentur ipſæ, vel malitioſe occultent.

Cap. III.
De Mortariis & piſtillis.

INTER inſtrumenta officinæ neceſſaria, nullum æque deſideratur, nec in vſu adeo frequenti eſt, atque mortarium. Vix n. quicquam apparatur, aut apparatum in vſum venit abſque illius ope. Nam cum materia omnis medica ex magna parte ſit velut rudis quædam ac indigeſta moles, quæ raro, imo nunquam talis exhibetur, qualis è ſinu naturæ profiliit, multa in mortario tritura diuidenda eſt, ducenda, læuiganda, & cum aliis admiſcendis ſubigenda.

Mortariorũ materia. Cum autem illa materia vniuſmodi nõ ſit, ſed varia ac multiplex, varia quoq; præparatione eget, nõ modo, quæ fit ſola manuum induſtria, ſed etiam inſtrumentorũ adiutu, in quib. non tantum forma cõueniens requiritur, & debita magnitudo, ſed præter ea idonea materies, à qua medicamentum paratum nonnihil mutuatur. Idcirco pilæ ſeu mortaria ex varia materia fieri conſueuerunt, vt ex marmore, achate, alabaſtro, aut alio lapide, ex ſtanno, plũbo, ferro, ære, in primis Cyprio, quod Cupreum vocatur, ex vitro, ebore, vt etiam ad oſtentationem potius, quam neceſſitatem, ex argento vel auro.

Sufficit vero vnum plumbeum, aut vitreum, vt etiam lapideum, ſed ænea debent eſſe multa, vnum valde amplum, his terendis, quæ vel duriora ſunt, vel magna quantitate tundenda, accommodatum; vnum minimum, *moſcho*, *ambre*, *Zibetho*, *bezahardico lapidi*, & aromatis ſimilibus læuigandis idoneum.

Inter vtrumque multa ſunt ac multiplicis magnitudinis, vt alia potioni tantum, alia clyſteribus, diſſoluendis, aut electuariis magna quantitate parandis, inſeruiat.

Totidem vero piſtilla, quot mortaria, & ex conſimili materia ſolent haberi. Plumbeo n. mortario plumbeum piſtillũ magis aptatur, vitreo vitreum, æneo æneum; ferreum tamen omnibus metallicis etiam conuenit, vt ligneum ſemper lapideis, vt & aliis, in quibus herbæ recentes tundendæ recipiuntur. Dum arida teruntur, mortarium papyro, vel corio ſimplici, vel interdum duplici tegendum, ne vel puluis tenuior foras euolet, ac pereat, vel moleſte nares tundentis feriat.

Ad multa terenda minutiſſime tabula marmorea, ſeu lapis porphyrius vulgo dictus, mortarii vicem gerit, vt molula piſtilli, quibus margaritæ & lapilli pretioſi tenuiſſime læuigantur, ſuperaffuſa pauca *roſarum aqua*, aut alia, pro Medici ſcopo.

Cap. IV.
De ſpatulis & cochlearibus.

SPATVLÆ & cochlearia ſunt veluti ſecundæ Pharmacopœorum manus, quibus dum medicamenta in mortario terunt, vel patinis incoquunt, ſubinde verſant; vt æquabilis fiat omnium partium pulueratio & coctio, atque ex ipſis medicamenta apparata in vaſis recondunt, & iiſdem vſus tempore eximunt. Dicuntur ſpatulæ, *quod altera parte latiſſimæ ſint, inſtar oſſium ſcapularum, quæ à Barbaris ſpatulæ nominantur.* *Spatulæ vnde dicantur.*

Eſt autem omnium ſpatularum figura ferme eadem, triquetra nempe ac oblonga; ſed materia diuerſa. Quædam enim fiunt ex argento, vt paruulæ, quibus vti ſolent chirurgi multi; aliæ ex ligno, vt palmæ ramo, cuiuſmodi ea eſt rudicula, qua emplaſtrum palmeum verſatur, inter coquendum; aliæ ex ferro, vt reliquæ fere omnes, vel magnæ, vel minores, quibus Pharmacopœi medicamenta molliuſcula, vt *mel*, *oleum* hybernum, electuaria liquida, & ſimiles confectiones attingunt. *Spatularum materia varia.*

Cochlea-

Cochleariũ materia. Cochlearia ex ferro & orichalco vtplurimum cuduntur ad officinam; ex argento ad menſas. E ligno quoque cauantur ad vſus ruſticorum, & tenuioris cenſus hominum, maxime in oppido degentium. Paruula adhuc fiunt ex ebore & cornu, vt quæ minutis ſpeciebus, & quibuſuis pulueribus inſeruiunt aſſumendis, & ad trutinam cõmittendis. Quædam præterea in multorum culinis ſunt magna & foraminulenta, quibus ſpumæ detrahuntur. Lignea vero & argentea in officinis ſæpius expetuntur. Non item vitrea, quod facile frangantur, nec ferrea, quod cito rubiginem, vt ærea æruginem contrahant; quibus tamen vti nihil vetat, modo officinæ miniſtri ſedulo caueant, ne ſordida diutius aſſeruentur, ſed ſtatim, vbi inquinata fuere, diligenter abſtergantur.

CAP. V.

De Ahenis, & aliis quibuſdam vaſis metallicis.

Ahenum quid. AHENVM & cacabum multi pro eodem vſurpant, ſed proprie ahenum *vas eſt, ex ære ductum profundum, operculatum, atq; altera parte tantum anſam habens, quæ manibus teneri ſolet, & pro arbitrio claudi vel aperiri.* Inſeruit, vt plurimũ aquæ elixandæ, quæ vel ſola bibitur, vel vino permiſcetur.

Ad eoſdem vſus, diuites, quibus tuendæ ſanitatis, & ſæpe vanitatis magna cura eſt, habent eiuſmodi formæ vaſa argentea, vt aqua cocta minus nidorulenta ſit, nec vllo modo cuprum redoleat.

Patina. Patina *vas eſt aliud æneum, multo latius & amplius, in quo medicamenta ſimplicia coquuntur, compoſita parantur, fructus cõdiuntur.* Huic confixæ ſunt velut aures duæ, ſeu anſæ, vtrinque vna, vt igni adhiberi, & ab eo remoueri poſſit facilius. Super ferreo inſtrumento tripode ad ignem apponitur, ſuppoſitis prunis ardentibus, vt incaleſcat, & contentus liquor ferueat.

Patinæ vas aliud eſt affine, æneum & paruum, attamen patulum, quod per diminutionem *patella* dicitur, cui velut caudex longus, ſeu manubrium ferreum configitur, vt commodius imponatur igni, & alterutra manu abſq; noxa ſeu vſtione teneatur. *Patella.*

In ea coqui ſolent medicamenta, quæ parua quantitate deſiderantur, vt doſis vna vel duæ, medicamentorum, vt paruum quoddã electuarium tabulatum, vt zulapium roſaceum, & ſimilia.

Sartago aliud patellæ genus eſt, valde patulum, ferreũ, ac in longum appendice protenſa caudatum, quo in culina, carnes friguntur, in Pharmacopolio multa ſemina, *vt coriandrum cum aceto*, ad illius cuiuſdam qualitatis caſtigationem, *vt milium cum vino*, aut alio liquore parti cuipiã admouendum. *Sartago.*

Cacabum Latini cum Græcis *lebetem* nominãt, Barbari Caldarium, aliud quoddam vas æneum, *quod crematia vnco prehenſum ſupra focum pendet, vt quicquid in eius concauo retinetur, ebulliat, & coquatur.* Popinaria autem cum ſint hæc dicta vaſa, vt & ollæ multæ figulinæ, in his deſcribendis nolo diutius immorari, cum ea facile dignoſcat Pharmacopœus, qui his ſæpiſſime vtitur ad decocta ſimplicium paranda, & gelatinæ, ſyruporum, vnguentorum, aliarumque multarum confectionum præparationem. *Cacabus. Lebes.*

CAP. VI.

De Torcularibus & prælis.

SVA ſunt & Pharmacopœis parua quædam torcularia, quibus in officinis ſuccos & olea quaſi torquendo, exprimunt: Præla tamen magis proprie dici videntur, vel quod humore profluente prælueantur, ſeu madefiant, vel materiam, ex qua ſunt educendi ſucci, validiſſime premant. Fit vero prælum eiuſmodi ex duabus breuibus trabiculis, magnitudine & forma ſimilibus, quarum ſingulæ foramina duo habent ita affabre excauata, vt intro ſint velut inſculpti circuli in ſeipſos nõ recurrentes inſtar ſpirarum, quibus introdu- *Præla vnde dicta.*

cuntur duæ cochleæ, quæ dum extrorſum vertuntur, trabeculas abducunt, aperiuntque, cum introrſum, adducunt & claudunt, atque materiam interpoſitam premunt, & ſuccum exprimunt, vel aqueum, vel oleoſum.

Quot prela in officinis requirantur.

Proinde præla duo debent in officinis haberi; vnum, quod ſuccis aqueis inſeruiat exprimendis ex fructibus & virentibus herbis; alterum, quod oleis ex oliuis, & aliis pinguibus.

Ius carniũ.

Quæ autem exprimenda ſunt, antequã prælio ſubiiciantur, vel coctione, vel tritura apparanda ſunt. *Coctione*, vt carnes, à quibus ſuccus exprimendus eſt, qui ſolet ægrotis longo morbo attenuatis exhiberi. *Tritura*, vt ligna quædam oleagina, fructus & ſemina multa. Ne vero diffluant aut diſſiliant exprimenda, quodam ſacco debent includi, aut forti panno inuolui, vt cannabino, aut ſetaceo, vt validior fiat compreſſus, & ſubſtãtia tenuior à craſſiore & ſicciore facilius, ac tota ſeparetur. Sic oleum amygdalinum dulce, vel amarum educitur; Sic lentiſcinum, balaninum, & quod è nucibus, vel nucleis perficis, vel ſemine lini, aut vicini exprimitur, vt pluribus poſtea demonſtrabimus.

CAP. VII.

De cribris & incerniculis.

IAM vetus hæc increbuit apud Pharmacopœos conſuetudo, cribra vocitare ea inſtrumenta, quibus purior ac tenuior tritorum medicamentorum portio à craſſiore ſeparatur. Licentioſa tamen nimis eſt, ac abuſiua vocabuli enuntiatio, cum cribra vix Pharmacopœorum, ſed ruſticorum inſtrumenta ſint ex pellibus, vt plurimum, arietinis, crebris foraminibus peruia, quibus frumenta purgantur, vnde & frumentaria ſolita nuncupari.

Sunt & alia cribra, è crinibus equorũ in telæ modum contexta, farinæ à furfuribus ſecernendæ gratia, excogitata, farinaria ob id à piſtoribus dicta, quibus nunquam vtuntur aromatarii, ad puluëres cernendos, & medullam prunorum vel caſſiæ fiſtularis ab acinis repurgandam, atque ab ipſis *Subcernicula ſetacea* vocantur, & aliquando excuſſoria incernicula, quod inter manus agitata pollinem, ſeu puluerem tenuem excutiant. Fiunt interdum ex ligno, vt cortice tiliaceo, in fibras tenues & longas diſcerptos, & cancellatim connexo, ad puluerem craſſiuſcule tritorum cribrationem.

Subcernicula ſetacea.

Sunt autem cõmunia multis dicta cribra incernicula, ſed aliud quoddam peculiare relinquitur aromatariis, induſtrioſo magis contextum artificio, quod *Tamiſium* vulgus Pharmacopolarum nominat. Fit vero interdum ex tela equina, ſæpe ex ſyndone, ſeu linteo tenui, vel panno ſericeo, & inferne ac ſuperne operculo exemptili, ex pelle arietina clauſo, vt puluis ſuperiore capſula exceptus arceatur, nec inter excutiendum euolet, ſed per intermediam telam traiiciatur, & ſine vlla iactura deſcendat in inferiorem.

Tamiſium.

Ex his alia aliis minora ſunt, pretioſis pulueribus cernendis magis idonea, quæ manibus tantum molliſſime verſantur, vt ſine violentia ſolus puluis tenuior deſcendat. Alia non niſi numeroſo percuſſu in menſam aut abacum Pharmacarium ſuccuſſantur.

Aliud quoque frequenti eſt in vſu, forma pyxidis ligneæ grandiuſculæ, in cuius medio tela quædam intenditur, per quam excepti pulueres ſuperne tranſmittuntur inferius, ſuperpoſito cum pulueribus põdere quodam ſtanneo, aut argenteo, vt id ſuo motu & grauitate, dum excuſſorium incerniculum vna tantum manu in corpus aliquod ſolidum, vt abacum, impellitur, puluerum traiectionem breuiorem reddat, ac faciliorem.

Omnia porro cribra & incernicula, dũ ſiccis rebus cernendis inſeruiunt, mouentur, verſantur, impelluntur, agitãtur; dum humidis, quieſcunt, ac immota manent, ſed iuuatur rerum cernendarum traiectio,

cochleari, aut ſpatula: quomodo pulpa *Tamar Indorum*, *caſſia*, aut *prunorum* tranſmittitur, vt & radices & herbæ ad pultilaginem coctæ ad cataplaſmatum confecturam.

CAP. VIII.

De Colatoriis.

NEc carere quoque debet officina colatoriis multis, ſetaceis, lineis, cannabinis, laneis & ſtamineis vocatis, quorum alia rara ſunt, alia denſa, alia inter ambo media. Et quædã noua, alia pene detrita. Illa tamen frequentiore ſunt in vſu, quod cõpreſſu validiore, totus ſuccus rei colandæ, abſque telæ crepatura traiiciatur.

At vero pro diuerſa ſuccorum cõſiſtentia modo hæc, modo illa ſumuntur. Quæ ex ſe tenuia ſunt, dẽſo colo egent, vt quicquid ineſt ſordium non tranſmeet, ſed tãtum ſucci pars tenuior. Quæ craſſa ſunt ac lenta, vix niſi colo raro traiici poſſunt. Quæ media ſunt, mediocris texturæ colatorium poſtulant.

Tria vero poſtulant craſſa & viſcida; vt probe colentur, vt humore ampliore diluantur, vt colo rariore, ac nouo traiiciantur, & ante colaturam calefiant diutius: Sic enim illorum denſitate magis rarefacta, multo facilius tranſmeant. Et multa vix niſi calidiſſima percolantur; alia facile etiam frigida: quædam tepida tantum; & nonnulla colatura tantum egent vnica; quædam duabus, alia pluribus, vt perfecte clareſcant. Prima quidem in colo raro: ſecunda, in denſo: tertia, in magis compacto, vt ſordes omnis tranſitu prohibeatur. Quæ conſiſtentiam habent valide liquidam, etiam ſi bis, aut ter colanda ſint, eodem panno traduci queunt.

Manica ſeu caliga Hippocratis. Inter colatoria numerantur lanea quedam cola oblonga, ac figura pyramidis, vel potius cuculliformata, quæ *caligas* vel *Manicas Hippocratis* appellant, quibus vinum hippocraticum vulgo dictum, ter quaterq; colatur, donec clarum euaſerit. Inſeruiunt adhuc melicrato, gelatinis & decoctis pluribus percolandis, vt res quædam extranea, ſi quæ forſan admixta ſit, per iſtam traiectionem ſeparetur, ac liquor tantum ſyncerus remaneat, vt in noſtris Inſtitutionibus demonſtrauimus.

CAP. IX.

De Fornacibus.

Fornacum vſus multiplex. FORNACVM aliæ decoctionibus tantum inſeruiunt, excipiuntque cacabos, patinas, ahena, & alia vaſa, in quibus ſimplicia coquuntur, parantur, & componuntur; Aliæ deſtillationibus & cucurbitas, retortas, veſicas, ollas, & alia vaſa excipiunt, his accommodata deſtillationibus, quæ vel per aſcenſum vel per deſcenſum ſuſcipiuntur.

Fornax tripes ac metallica vulgaris officinarum. Quæ decoquendis medicamentis inſeruiunt, non ſunt vniuſmodi: Aliæ enim portatiles ſunt rotundæ, ex ferro vel fuſo vel cuſſo factæ. Quæq; vt inferne tribus validis pedibus innituntur, ſic ſuperne tribus velut auriculis oblõgatis, ac extra fornacis labra prominentib. exaſperãtur, quibus vaſa calefacienda ſuperponuntur.

Pars illarum ſuprema patula eſt, ac inſtar mortarii cuiuſdam hians, in qua carbones immittuntur, ſuppoſita crate, aut trabeculis ferreis, quæ cineres delabi ſinũt in inferiorem cameram, ex qua per ianuã altera eius parte ſtructam, poſtea eximuntur. Aliæ ex argilla & lateribus extruuntur, fere quadratæ, fixæ, ac immobiles, nec pedibus vllis fulcitæ, intus vero prioribus non multum diſſimiles.

Quæ deſtillationib. inſeruiunt, ſeu materiam, ex qua fiunt, ſeu formam ſpectemus, multifariam quoque extruuntur. Aliæ enim ex ferro, aliæ ex cupro, aliæ ex terra figulina, aliæ ex argilla vulgari, lateribus, & aliis rebus multis, quæ ſtructuram connectunt, & firmant. Prærerea, aliæ rotundæ ſunt, vt metallicæ anſas vtrinque habentes, vt circumferri poſſint; alię quadrilaterę, pentagonę, multiformes fixę ac immobiles, in quibus tria locumenta extruuntur infernum, ſupernum, medium.

Cineritium ſeu coniſterium quid. Infernum, quod cineres excipiat, *cineritium*, & vſitato Chymicis nomine, *coniſterium* appellant, in quo ianua adaperitur, per quam accenſi carbones aeris ingreſſu ventilantur, pabulum igni ſuppeditatur & cineres eximuntur. Media fornacis regio, in qua ignis fouetur, craticula quædam à coniſterio diuiſa, *Focus.* focus à recentioribus vocatur. In ea ſiquidem caloris fomes cōtinetur, arceturque, vt ſupra poſitum vas calefiat in ſuperna nempe fornacis camera, quæ pro varia excipiendi vaſis magnitudine & figura varie formatur, iuxtaque eam partem tubi fumarii, ſeu ventilia quædam conſtruuntur, per quæ fumus exit. Fornacis vſitatiſſimæ deſcriptio tradita eſt in noſtris Inſtitutionibus, nempe *cap.* 31. *lib.* 2.

Fornaces turritæ. Vt autem varia, ſic elegans fornacum multarum, quæ deſtillationibus dicatæ ſunt, conſtructio. Quædam enim ſunt turritæ, teſtudineatæ & ſimplices, quæ vas tātum vnicum ſuffulciunt, aliæ induſtrioſo multum artificio ſtructæ & multiplices, vt quæ quinq; vel pluribus turriculis aſſurgunt, quarum ſingulæ ſuum, ac peculiare vas admittunt, vt vna vas aliquod aqua calida plenum ad diſtillationem per balneum Mariæ, alia cinerem, alia arenam, alia aliam materiam pro diuerſo operantis ſcopo. Tot vero fornacibus Pharmacopolium obruere, non æquum putamus, cum medicamentis potius, quam ſimilibus inſtrumentis præſtet impleri.

Cap. X.

De Alembicis & Cucurbitis.

Alembici multiplex acceptio. Alembici latior acceptio multa cōplectitur: cucurbitas nempe, retortas, ollas vitreas, & inſtrumentum quoddam cupreum ac tripes triplici inſtructum camera, in quarum infima cineres excipiuntur, in media prunæ ardentes, in ſuperiore Boccia admittitur, capitello operta roſtrato, coniforme, & aliquando rotundo cum refrigeratorio, inſtar paruæ cupæ efformato, vt copioſiorem aquæ quantitatem continere valeat, quæ dum paulo vehementius incaluit, per epiſtomium in eius parte decliui ſitum effunditur, & alia denuo frigida ſcilicet affunditur.

Alembici ſpecialior vſurpatio. Anguſtior vero illius ſignificatio deſtillatorium tantum quoddam vas roſtratum, ac alteri iunctum vaſi, quod ſuperna parte fornacis admittitur, enunciat. Cuiuſmodi ſunt alembici vulgares plumbei, vel cuprei, ſtanno intus obducti, vel vitrei, aut figulini, coniformes ſeu in parte ſuperna acuminati, in inferiore lati, campanarum inſtar, vnde & Campanæ ſubinde nominantur; *Campanæ.* nonnulli tamen capitati ſunt & rotundi, & ſæpe vaſe quodam refrigeratorio dicto obuallati, & modo capitella, modo pilei vocantur: *Capitella.* quia vt caput pileo tegitur, ſic alembico conceptaculum, ſeu vas illud materiam deſtillandam continens, quod pro varia figura variam appellationem ſortitur. Quoddam enim dicitur *Boccia*, aliud *cucurbita*, aliud *veſica*, *matratium*, *olla*, *matula*, alia aliter nominantur.

Campana igitur vel ſola, vel conceptaculo inſerta *alembicus* vocatur, cuius duæ præcipuæ differentiæ dantur: vnus enim roſtratus eſt, quiſcilicet ex ſe longum canalem inſtar promuſcidis propendentem *Alembicus roſtratus.* emittit, per quem vapores condenſati delabuntur in ſubiectum vas ſeu excipulum; alter hoc tubo caret, & cœcus nuncupatur, *Alembicus cœcus.* eſtque Spagyricorum proprius, à quibus vſurpatur ad ſublimandum, vt roſtratus ad deſtillandum, cuius prominens tubus ſæpe adeo longus eſt, vt per medium dolium frigida plenum traiiciatur, ad aquæ prolectatæ, ac delabentis maiorem concretionem & contemperationem.

Serpentina. In multis roſtrum flexuoſum eſt, inſtar ſerpentis, à quo nomen habet; conuenitq; maxime aquæ vini deſtillandæ, quæ vulgo *aqua vitæ*, & à Chymiſtis nonnullis *Elixir vitæ* nominatur.

Conceptaculorum varietas. Varia quoque eſt conceptaculorum magnitudo, vt & figura: quædam enim ampliſſima ſunt & ventricoſa, vt loquuntur,

tur, alia tam parua, vt nucem iuglandem mediocrem non excedant, quæ ſcilicet Chymicis operibus deſtinantur; alia mediocria, & quædam recta ſunt, *vt ampulla, veſica, olla, matula, ſeu cucurbita maiores*, ſeu *cucurbita minores*, ſeu ſeparatoriæ, ac rectæ; alia inflexa, vt *Retorta*; *Boccia quadã inflexa*, & quæ *Cornumuſa* vocantur.

Cornu-Muſa.

Rectis ea deſtillantur, quæ facile in altum ſubleuantur, vt radices, ſemina, folia, flores, aromata: Obliquis, quæ difficilius attolluntur, vt reſinæ, lacrymæ, pinguedines, & gummi.

CAP. XI.

De Menſis & abaco officinæ neceſſariis.

NVLLA eſt adeo tenuis ſupellex, vel tam inops tugurium, in quo menſa quædam ad epulandum, aut aliud quippiam agendum non inueniatur. Non enim ſemper omnis menſa dapibus, ſed aliis operibus multis inſeruit, vt in officina ſimplicibus excipiendis, ſeligendis, cernendis, parandis, menſurandis, ordine diſponendis, antequam veniant in compoſitionem.

Proinde cum ſolennis ac magna quædam compoſitio paranda eſt, *vt Theriaca, Mithridatium, aurea Alexandrina*, menſa quædam longior, non in loco communi, vt officina, ſed in cubiculo quodam idoneo præparanda, vt liberius ſingula ſimplicia Parmacopæus ſeligat, accuratius ponderet, tutius cuſtodiat, & exactius miſceat ac componat.

Abacus ſupputatorius.

Abacus vero nummularius vnus, aut alter in Pharmacopolio perpetuo maneat, ad multa valde neceſſarius. Superponuntur enim fere cuncta, quæ emuntur aut venduntur, menſurantur aut trutinantur, paruo mortatio teruntur, aut forficibus diuiduntur, vel integra exhibentur.

Forma eius quadrilatera eſt, in antica parte multas exemptiles capſulas habens, & velut loculamenta, in quibus pleraq; ſemina includuntur, & ad rei exigentias aſſeruantur: In altera parte ſubſellium verſus, cui ſolet Pharmacopœus inſidere, aliquot arculas maiuſculas, ſeris ferreis obfirmatas, in quibus medicamenta quædam pretioſa continentur.

In parte vero ſuperna hiat rima quædam ſeu ſciſſura, qua datur aditus in ciſtulam ſubiectam, in quam nummi ex labore quotidiano lucrati & accepti demittuntur.

Raſtrum ſuſpenſum in officinis quid conferat.

Supra abacum pendet inſtrumentum quoddam trabeculis confixum literæ L inuerſæ, non multum diſſimile, in cuius ima parte claui lignei vel ferrei configuntur, in quibus lances diuerſæ magnitudinis, forfices, ſpatulæ, & alia quædam inſtrumenta ſuſpenduntur, quæ vt ad manum ſæpe eſſe debent, ſic cito oculis obiiciuntur.

Tabula marmorea.

Præter menſas ligneas tabulæ quædam marmoreæ, vel Porphyreticæ in officinis habentur, cum ſimilis materiæ modulis, quibus margaritæ & lapilli pretioſi læuigantur, vt *lib. 2. cap. de tritura* notauimus.

Ad ſuffulciendum maiores pilas, ſeu mortaria in officina rectum ſtat quoddam paruum velut ſtatumen, aut truncus breuis, cui ad ornatum variæ imagines inſculptæ ſæpe viſuntur.

CAP. XII.

De arculis, pyxidibus, & aliis officinæ vaſis.

OMNIA Pharmacopoliorum vaſa medicamentis inſeruiunt vel parandis, de quibus abunde *ſupra*; vel reponendis, de quibus nunc agendum. Ea autem ſunt lagenæ, lecythi, ollæ, caprunculа, vrceoli, arculæ, & pyxides.

Lagenæ.

Lagenæ omnibus notæ, aut vitreæ ſunt, aut fictiles, in quibus aquę deſtillatæ reponuntur, quæ imum in Pharmacopolio locum ſolent occupare, quod aquæ ipſis cõtentæ ceteris medicamentis grauiores

ſint, & maxima quantitate ſeruentur. Adueniente vero hyemis rigiditate; cum aquæ facile concreſcant, vt à gelu tutę ſint, lagenæ in cella vinaria reconduntur, donec frigoris ſæuitia deſierit.

Lecythi. Lecythi reponendis oleis dicantur, ſuntq; nonnunquam figulini, ſed frequentius & vtilius ſtannei, & operculo obducti, vt ad nutum claudi valeant & aperiri. In ipſis olea per infuſionem parata conuenientiſſime reponuntur & ſeruantur.

Ollæ. Ollarum magnus eſt in officinis numerus, quarum maior portio ex ſtanno eſt, nonnullæ ex terra figulina, & paucæ quædam ex plumbo. Inſeruiunt vnguentis recondendis, & ſecure conſeruandis.

Capruncula. Capruncula fictilia ſunt omnia, intus candore, læuoreque nitentia, altera tantum parte anſam, qua manu teneri queāt; altera tubum habentia, quo liquorem admiſſum effundant. Os vero admodum ſuperne patulum habent, vt cōmodius ipſe liquor affundatur. Multis coloribus variegatis diuerſiſque figuris exornantur, & ſyrupis reponendis, ac tutò conſeruandis deſtinantur.

Vrceoli. Præter iſta vaſa, alia quędam admodum parua, vrceolorum inſtar, habentur, vitrea ac fictilia, in quibus pulueres cordiales vulgo dicti cuſtodiuntur, peculiaremque in officina locum, ac artificio quodam magis exornatum tenent.

Vrceoli. Sunt & alia parua quædam ſtannea, operculata, in quibus variæ pilularum maſſæ corio ſingulæ ſingulo inuolutæ reponuntur.

Sporta. Lignea quoque vaſa ſunt quædam ad medicamentorum repoſitiones; vt ſportæ, arculæ, pyxides. Sportæ ex ramulis vimineis, vel iuncis contextæ, fructibus multis reponendis dicantur; fereque in taberna reconduntur poſteriore, aut altero officinę angulo. Cum tamen paruę ſunt ad huius contignationem ſępius ſuſpenduntur.

Arculæ. Arculę quadrilateræ ſunt ex quinque tenuibus & breuibus aſſerculis pręter operculum affabre iunctis conſtructæ, quibus reponuntur cortices, ligna, fungi, flores, tabellæ, oſſa, cornua, vngues, & ſiccatę partes animalium.

Pyxides. Pyxides rotundæ ſunt, & profundę, atque vel torno, vt olim, vel lato ac tenui aſſerculo in circulum adducto, vt nunc formam teretem aſſecutæ, in quibus ſucci ſicci, lacrymæ, gummi, mineralia, & radices quędam exſiccatæ includuntur.

Arcularum & pyxidum pars illa anterior, quæ Officinæ veſtibulum ſpectat, variis imaginibus, vt cercopithecis, ſagittariis, anſeribus loricatis, & ſimilibus picturis exornatur, relicta tantum parte, in qua medicamenta intus contenta, literis vel aurei, vt ſæpe fit, vel quibuslibet deſignantur.

Stirpes aridæ modo in arculis, modo in ſacculis incluſis aſſeruantur, vt & radices multæ, præſertim tenues; nam craſſiores filo traiiciuntur, ac ſic ſuſpenſæ optime areſcunt & cuſtodiuntur.

Sic videor omnium Officinæ ſupellectilium deſcriptionem & vſum paucis dediſſe, quæ ſi quis omnia ob fortunæ tenuitatem habere non queat, ſaltem magis neceſſaria habere debet.

CAP. XIII.

De ſimplicibus, vel integris, vel eorum partibus, in Pharmacopolio ſeruandis.

Definiri vix poteſt certus ſimplicium numerus, quibus Pharmacopola nonnunquam opus habet. Cum enim omnia ſata, genitaque, vel verius, quæcunque homo calcare, contrectareque poteſt, in illius ſubſidium dirigi poſſint, qui breui quodam catalogo totam complecti materiam medicam tentant, ſimile quid his aggrediuntur, qui vniuerſi vaſtitatem parua quadam tabella depingunt. Nicolaus quidem Præpoſitus, *initio ſui antidotarij,* pluribus capitibus ſimplicia multa recenſuit, quibus munitus, vt cum eo loquar, Pharmacopœus eſſe debet, ſed

qui

qui ne proculdubio, centeſimam eorum, quæ medicis vſibus inſeruiunt, partem attigerit. Nam tellus quæuis medicamentum quoduis non profert, ſed forſan illa quædam Nicolao nota; hæc alia, quæ nec ipſe vidit, nec eorum vnquam fecit periculum. Et quotidie ex India, & regionibus aduenis aliquot ſimplicia aduehuntur noſtratibus inuiſa, & prorſus incognita.

Vtvt ſit, oneroſum nimis videtur, ac ſuperfluum omnia ſimplicia, quorum vſus celebratur, recenſere, & ſingulorum nomen & faciem deſcribere, cum primæ notæ Medici, qui ea in re deſudarunt, animum etiam tyronum non ita expleuere, quin eorum multi multa vel oblita eſſe, vel ſuperflue dicta confiteantur. Sed valeant iſti ſycophantæ, quibus ne quidem Iupiter placet, noſtrumque inſtitutum perſequamur, ac præcipua quędam ſimplicia, quæ in Officinis debent aſſeruari, recenſeamus.

Ea autem in vſum veniunt, vel adhuc viridia, vel iam ſicca. Viridia partim vicinum rus, partim hortus aliquis ſuppeditat, & cum vſus exigit, ex alterutro loco depromenda, vt hortenſia ex hortis, ſylueſtria ex ſyluis, & aliis locis agreſtibus & incultis. Quocirca, & inutile foret, omnes herbas virides, quas quotidianus poſtulat vſus, ad Pharmacopolium deducere; ſic ſuperfluum, his omnibus Pharmacopœum muniri; Cum ſat illi ſit, opportuno tempore pauca quædam habere, quæ rei exigenti ſatisfaciant.

Aceruus enim ſtirpium viridium diutius aſſeruatarum putreſcit, & copia & qualitate non parum obeſt. Vnde prudenter Pharmacopœi virides herbas pro hebdomada tantum dimidia, vel integra colligunt, aut emunt. Imprudentis enim eſſe hominis officinam onerare *maluis, violis, mercuriali vtraque, brancha vrſina, parietaria, fumaria, endiuia, taraxaco, portulaca, borragine, hyoſciamo*, & aliis innumeris, quæ tantum vireſcentes vſurpantur, & parua quantitate colliguntur. Proinde eas ſacculis includi, vel arculis; aut pyxidibus reponi ridiculum foret, cùm facile ex hortis aut rure, cum tempus poſtulat, aut res, depromi valeant, aut alia quædam pro Medici prudentia & conſilio ſubſtitui.

Radices ſicca aſſeruanda.

Sicca igitur tantum ſeruantur, vt inter radices, quinque aperientes, & aliæ multæ alterantes, & purgatoriæ, *vt radices cyperi, angelicæ, enulæ campanæ, graminis, glycyrrhizæ, rubiæ maioris, tormentillæ, biſtortæ, oinonis, gentianæ, pœoniæ, iridis, acori, galangæ, zinziberis, calami aromatici, ariſtolochiæ vtriuſque, azari, cyclaminis, dictamni, pyrethri, caryophillatæ, peucedani, oſmundæ regalis, filicis, Scrophulariæ, eryngii, Satyrionum, bugloſſi, oxylapathi, chynæ, ſarſaparillæ, altheæ, ſcillæ, alliorum, conſolidæ maioris, bryoniæ, mechoacanæ, turpethi, polypodii, rhapontici, hermodactylorum, rhabarbari, ebuli, tapſiæ, ellebori vtriuſque* & aliæ multæ minus vſitatæ, præter eas, quæ adhuc vireſcẽtes vſurpantur.

Stirpes ſicca aſſeruanda.

Inter caules & folia potiſſimum ſeruantur *abſynthium vtrumque, menta, balſamita, abrotonum, chamædris, chamepythis, hyſſopus, calamentum, nepeta, marrubium, pulegium, ſatureia, thymus, origanũ, anethum, ruta, lauendula, maiorana, ozymum, ſerpillum, horminum, ſcordium, chamæmelum, melilotus, centauriũ minus, dictamnus, ceterach, cuſcuta, cimbalaria, hypericum, centinodia, betonica, meliſſa, roſmarinus, clematitis, veronica vtraque, verbena, althea, petum, tapſus barbarus, ſaluia, ſtœchas, tamariſcus, matricaria, polium, folia ſennæ, laureolæ & lauri.*

Flores adſeruandi.

Pauci admodum flores ſeruãtur, quod eorum facultas vix perduret. Maxime autem tres cordiales vulgo dicti, cuſtodiuntur, vt etiam flores *roſarum, granatorum, ſaluiæ, anthos, chamæmeli, meliloti, geneſtæ, arantiorum, cedri, ſtœchados, keiri, iaſmini, tunicis, betonicæ, hypericonis, nenupharis, & croci.*

Semi-

Semina, quo debeant ſeruari.

Semina neceſſaria ſunt, quatuor frigida maiora; & totidem minora, *ſemen althea, atriplicis, raphani, berberis, plantaginis, citoniorum, pſyllii, lini, fenugraci, cumini, anethi, aniſi, fœniculi, coriandri, agni caſti, ameos, bardana, carthami, ebuli, ricini, petroſelini, apii, ruſci, aſparginis, milii ſolis, nigella, papaueris, ozymi, portulaca, paſtinaca, dauci, angelica, ſinapi, naſturtii, thlaſpi, ſeſeleos, leuiſtici, eruca, grana alkekengi, lauri, hedera, iuniperi, cubeba, cardamomũ, & piperis omnes ſpecies.*

Fructus in officina neceſſarij.

Fructus quoque multi in Officinis habendi ſunt, *vt amygdala dulces, & amara, auellana, nuces, arantia, mala citria, poma fragrantia, curripendula, colocynthis, ſorba, corna, pruna, dactyli, mora omnia, ficus, mala, granata, iuiuba, galla, oliua, cappares, nuces cupreſſi, glandes, tamarindi, myrobalani, perſica, ceraſa, paſſula, piſtacia, ſebeſten, anacardi, poma mandragora, & pini, & ſiliqua caſſia.*

Cortices qua adſeruanda.

Cortices, vel ex radicibus plantarum exuuntur, vt cortex *capparis*; vel ex trunco *vt cinnamomum*; vel ex fructibus, *vt arãtiis, granatis, citriis*, & ſimilibus. Paucæ autem ſeruantur, quia facile dum vſus poſtulat, ex fructibus aut radicibus ipſis poſſunt haberi.

Gummi qua ſeruanda.

Gummi multa neceſſaria ſunt, *vt ammoniacum, galbanum, ſerapinum, bdelliũ, opoponax, aſa vtraque, reſina, colophonia, tragacanthum, ſtorax, gummi cedri, hedera, ceraſi, pruni, iuniperi, gummi elemi vulgo dictum, Arabicum, maſtiche, lacca, myrrha, thus*; vt & aliæ quædam lacrymæ, tam reſinoſæ, *vt terebinthina, laricea, abietina,* quam gummoſæ, *vt bdellium, cancamum.*

Succi quidam ſeruandi.

Cæteri ſucci quidam ſeruantur, vel adhuc liquidi & lagenis excepti, ſuperfuſo oleo, *vt ſuccus limonum, Ribes, berberis*, vel ſiccati, *vt glycyrrhiza, ſuccus, vt Opium, Acatia, Elaterium, Aloe, Scammonium.*

Aqua deſtillata.

Adſeruantur quoque plures aquæ, deſtillatæ, quam quæ à Nicolao recenſentur; Dici enim vix poteſt, quot, & quam variæ, tam ſimplices, quam compoſitæ, nunc in Officinis deſtillentur, non modo ex ſtirpibus, ſed etiam ex animalibus, vel integris, vel eorum partibus.

Maximè vero celebratur vſus aquarum cordialium, *vt ſcabioſa, morſus, cardui, vlmaria, bugloſſi, borraginis, oxytriphilli, roſarum, calendula, acetoſa, ſcordij*, & *refrigerantium, vt endiuia, cichorij, nenupharis, portulaca, plantaginis, ſolana, lactuca*, vt & aliæ quædam, quæ caput, vel pulmonem, vel renes, aut aliam partem reſpiciunt, cuiuſmodi ſunt aquæ *betonica, meliſſa, euphraſia, veronica, tuſſilaginis, hepatica, agrimonii, ſcolopendrij, tamariſci, pimpinella, rhaphani, ſaxifraga, parietaria, hyſopi, arthemiſia*, &c.

CAP. XIV.

De Mineralibus & Metallis in Officina ſeruandis.

ÆQVÈ errant, qui à medicamentorum cenſu mineralia prorſus ablegant, & qui ſola ad morborum omnium expugnationem vſurpant: Morbis enim vt omnibus vix conferre, ſic multis aliquãdo prodeſſe certum eſt; Nam ex mineralibus omne medicamentorum genus habemus, alterantium, roborantium, & catharticorum. Alterat *calx, lithargyrus, vitriolum*; roborat *hyacinthus, terra Lemnia, ſmaragdus*; purgat *lapis cyaneus, Stibium & Mercurius.* Ipſis quoque metallis vim ineſſe eximiam, præter virorum probatiſſimorum teſtimonia, effectus comprobat. *Aurum* enim in bracteolas redactum, & cum aliis idoneis medicamentis ſumptũ, multis affectibus medetur, [*Auicenna*] præſertim melancholicis, atque his omnibus, in quibus facultates roborandæ ſunt, ac ſpiritus exhilarandi, vnde ſcobs illius ditioribus nonnunquam exhibetur, vel cardiacæ confectiones, quæ eius bracteolas excipiunt, vt *aurea Alexandrina, Confectio alkermes, & Electuarium de gemmis.*

Primum autem locum inter metalla tenet

tenet *aurum*, dein *argentum*, tum *æs*, *ſtannum*, *plumbum & ferrum*. Septimum addiderunt nonnulli, nempe, *mercurium*, qui tamen potentia, quam actu potius metallum eſt. Mineralia vero pene innumera ſunt, vt terræ multæ ſpecies, inter quas *Lemnia* primas tenet, dein *bolus orientalis*, poſtea *terra Erethria*, *Selinuſia*, *Samia*, *Synopica*, *Ochra*, & quæ ex pluribus fodinis ac terræ viſceribus eruuntur, vt *ſales foſſiles*, *gypſum*, *talchum miſi*, *ſory*, *minium*, *calx*, *vitriolũ*, *chryſocolla*, *auripigmentum*, *alumen*, *ſulphur*, *cryſtallus*, *ſtibium*, & quæ vel metallis adnaſcuntur, vel ex fornacibus, in quibus liquantur, colliguntur, vt *flos æris*, *cadmia*, *ceruſa*, *ſquama æris*, *plumbago*, *pompholix*, *ſpodium*, *lithargyrus*, *diphriges*.

> *Mercurium eſſe potentia potius, quã actu metallum.*

Inter Mineralia quoque plurimum celebrantur lapides multi, tum ob vires eximias, tum ob pulchritudinem, pretioſi dicti, vt *Saphyrus*, *Rubinus*, *Carbunculus*, *Smaragdus*, *Hyacinthus*, *Granatus*, *Topaſſus*, *Berillus*, *Achates*, *Sarda*, *Carchedonius*, *Hæmatites*, *Iaſpis*, *Selenites*, *Magnes*, *Pumex*, *Alumen*. Quibus adduntur ea, quæ ex mari & aquis deſumuntur, vt *ambra odorata*, *ſal marinus*, *alcyonium*, *bitumen*, *corallium*, *ſuccinum*, *gagates*, *antalium*, *dentalium*, *coralina*, *ſpongia*, aliaque nonnulla, quæ, quod medicam vim habeant imbecilliorem, omittuntur.

CAP. XV.

De Animalibus, aut eorum partibus in Pharmacopolio ſeruandis.

ANIMALIA nos vel incolumes alunt, vel morbidos ſanant, vel vtroq; in ſtatu induunt, aut alio modo ſeu viuentia, ſeu interẽpta, in noſtrum veniunt emolumentũ, vt cum his integris, vel eorum partibus aut excrementis, ad multorum morborum vtimur curationem, aut corporis nutricatum, & virium inſtaurationem: *Moſchus* enim & *zibethum*, licet excrementa ſint, cordi tamen & ſpiritibus roborandis mirum in modum conferunt.

Integra ſolent vſurpari inſecta, vt *cantharides*, *aſelli*, *vermes*, *lacertæ*, *formicæ*, *viperæ*, *ſcorpiones*, *ranæ*, *cancri*, *hirundines*, & quædam auiculæ.

Partes animalium multæ ſunt medicis viribus inſignitæ, vt *os cranii humani inſepulti*, *& de corde cerui*, *cerebella paſſerum*, *& leporum*, *dentes apri*, *& Elephantis*, *cor ranarum*, *pulmo vulpis*, *iecur hirci*, *inteſtina lupi*, *teſticuli caſtoris*, *& gallorum*, *veſica ſuis*, *genitale cerui*, *cutis ſeu ſenecta ſerpentis*; *Axungia humana*, *ſuilla*, *anſeris*, *ouis*, *anatis*, *taxi*, *cuniculi*, *capræ*, *anguillæ*, *colubri*; *Medulla ceruina*, *vitulina*, *& hircina*; *Sanguis humanus*, *columbinus*, *hircinus*; *Lac omne*, & quæ ex lacte prodeunt, *ſerum*, *caſeus*, *butyrum*; *Oua gallinarum perdicum*, *formicarum*; *mel*, *cera*, *propolis*; *Cornua ceruorum*, *damarum*; *monocerotis*; *vngulæ alces*, *capræ*, *bubali*; *teſtæ oſtrearum*, *margaritæ ex ipſis deſumptæ*, *& conchæ multorum piſcium*.

Excrementis adhuc ſua virtus cum non deſit, ea ipſa quoque in Pharmacopolio haberi non dedecet, vt *ſtercus caprinum*, *caninum*, *ciconiæ*, *pauonum*, *columbarum*, *œſypũm*, *ſericum*, *moſchum*, *zibethũ*, & pilos quorundam animalium.

Atque vt omnia in pauca contraham, omnia ſimplicia medicamenta Pharmacopolæ maxime neceſſaria ſunt, quæ in tribus libris de materia medica à nobis deſcribuntur.

CAP. XVI.

De Medicamentis compoſitis in Officinis Pharmacopœorum ſeruandis.

CVM ars Pharmaceutica hucuſque in artem minime redacta fuerit, nec medicamenta, niſi pauciſſima certa me-

methodo deſcripta, nec ordine optimo digeſta, vix dum ſtatui potuit, quænam compoſitiones in Pharmacopoliis parandæ, retinendæ, & ſeruandæ.

Nicol. Præpoſitus medicamenta quidem multa deſcribit, ſed eorum partem quandam ipſemet improbat, aliam non fideliter tranſcripſit, aliam, quidpiam immutando, deprauatam reliquit, adeo, vt ex eius ſcriptis, quænam medicamenta recipi, vel reiici debeant, non ſatis facile ſit coniectare.

Nicol. Alexandrinus tantam medicaminum farraginem ſimul congeſſit, vt Pharmacopœorum ingenia potius obruerit, quam iuuerit.

Actuarius quoque, Aetius, & Oribaſius, multa deſcripſerunt, quæ quod ſimplicibus, vel incognitis, vel nimium raris conſtent, vel inepte deſcripta comperiantur, vel nullis viribus eximiis commendata, negliguntur.

Inter recentiores Fernelius, Syluius, & Rondeletius medicamenta à veteribus inuenta, ſedulo examinarunt, eorumque multa vt indebite concinnata deſpexerunt, alia meliori iudicio inuẽta, & viribus inſigniora probarunt, commentariis illuſtrarunt, & commendarũt.

Ex omnibus, quæ præſtantiora à doctis viris, & probatiora à ſenioribus, & expertis creduntur, ſelegi; Ex quibus eleganti ordine libris ſex coactis, Officinã Pharmaceuticam extruxi hoc eſt, Antidotarium edidi, in quo medicamentorũ omne genus optimorũ & probatiſſimorum deſcribitur, alterantium, purgãtiũ, & roborantium. Quæ cum vel intrinſecus aſſumantur, vel adhibeantur extrinſecus; Illa ſub forma ſyrupi, vel ſapæ, vel cõſeruæ, vel Eclegmatis, ſi alterãtia ſint; vel Electuarii liquidi, vel ſolidi, vel trochiſcorum, vel pilularum, ſi purgatoria; vel pulueris aut confectionis opiatæ, aut paſtillorum, ſi roboratiua ſint, exhibentur: hæc vero olei tantum forma, aut vnguenti, aut emplaſtri imperantur.

Quas omnes medicamentorum formulas diſtinctis libris, & ſectionibus optima methodo deſcriptas exhibemus, in quib. omnia medicamenta continẽtur, quibus Pharmacopolia inſtructa eſſe debent, ac munita. Pluribus non opus eſt, nec multo paucioribus rite carebit, qui ſingulis humani corporis affectib. bene mederi cupit.

OFFICINÆ.

PHARMACOPOEORVM, SEV ANTIDOTARII

LIBER PRIMVS;

De medicamentis alterantibus ac præparantibus, in octo ſectiones diſtinctus & per

PETRVM VFFENBACHIVM

Reip. Mœnofrancofurtenſis Archiatrum multorum & vtiliſſimorum medicamentorum deſcriptionibus locupletatus, quarum ſectio prior ſelectos tantum ſyrupos, & vſu longo probatos deſcribit.

PRÆFATIO.

QVAM ſit in tradendis diſciplinis neceſſaria methodus, cuique vel mediocriter erudito notum eſt; Certa namque ratio docendi, diſcendiq; ſine methodo nulla: hac duce quæuis artes firmius ſtabiliuntur, optabilius earum theoremata leguntur, facilius diſcuntur. Ex multis vero, qui Antidotaria ſcripſerunt, vix duos reperies, qui eandem methodum ſequantur in diſponenda ſerie medicamentorum compoſitorum. Nicolaus quidã Præpoſitus aliis male præponitur, qui ad alius Nicolai Alexandrini, à quo, quæ ſua vocat [*Ioan. Agricol. Ammonius, & M. Tatius Alpin.*] excerpſiſſe dicitur, imitationem, alphabeticum ordinem ſecutus eſt, primumque de medicamentis egit, quæ in principio dictionis habent literam A. Secundo de his, quæ incipiunt à litera B. Et ſic de reliquis. Hocque pacto promiſcue de Antidotis, aceto ſcylliticoo & Amylo locutus. Inter recentiores Sylujus, Fernelius, & Ioubertus, rectum ordinẽ ſeruandum, certis legibus firmare, & optima ſerie diſpone-

Nic. Prapoſitus à Nic. Alexand. medicamenta tranſcripſit.

 re ten-

re tentarunt; In multis tamen multum à ſe inuicem diſſentiunt, nec quem vnus ſequitur ordinem, alii probare videntur. Is autem maxime probandus, quem medendi ratio præſcribit. Series enim verborum & præceptionum docet, & quaſi loquendo demonſtrat.

Hanc doctrinæ methodum hac in Officina tradimus, in qua cum ad omnium morborum expugnationem, omnia medicamenta, tanquam in locupletiſſimo penu contineantur, ea non confuſe deſcripſimus, ſed quæ intus ſumuntur, Officinæ parte prima, quæ extrinſecus adhibentur, altera congeſſimus. Prior autem pars in tres libros diſtribuitur, quorum primus de medicamentis alterantibus & præparantibus agit: Secundus, de purgantibus: Tertius, de Cardiacis, ſeu roborantibus. Singuli denuo in multas ſectiones diſtinguuntur; vt & ſectiones adhuc in capita plurima. In priore autem agitur de Syrupis, atque primum de his, quæ ex primis & vernis floribus parantur; Cuiuſmodi eſt Syrupus Violatus, Syrupus de Tuſſilagine, & de floribus Perſicorum.

Cap. I.

Syrupus Violatus.

℞. *Florum violar. recent. ac mundatorũ ℔. ij. Macerentur horis octo in ℔. v. aquæ tepidæ in vaſe vitreo ſtricti oris, & operculato: Poſtea colentur: Eidem aquæ calfactæ tantundem violarum horis adhuc octo maceretur, & percoletur, idque quinquies iteretur. Tum ſumantur colaturæ clarificatæ, & ſachari partes æquales, & fiat Syrupus perfecte coctus.*

Commentarius.

Syrupum natura ſola nullum vnquam confecit, ſed ex arte mixtionem, coctionem, & conſiſtentiam ſuam habet; Qui tamen ex ſolis violis, aqua, & ſaccharo conficitur, ſimplex dicitur ad diſcrimen magis compoſiti, qui præter hæc, ſemina *citoniorum, maluarum, iuiubas. ſebeſten,* & *aquam cucurbitæ* recipit, cuius author primus Meſue perhibetur, ſed nullibi, quod ſciam, ſic confectus reperitur. Simplex vero in omnibus Pharmacopoliis inuenitur, ſed non vbique, æque *Compoſitus.* ſimplex paratus. Aliquando enim è violarum ſucco & ſaccharo tantum, aliquando ex illis bis, ter, vel etiam pluries infuſis & expreſſis conficitur. Multi ſiquidē nouas violas ſepties infundunt & macerant alii octies, & nonnulli nouies; Sed Fernelius inutilem putat toties iteratam infuſionem. *Fruſtra,* inquit, *ſyrupo violaceo conficiendo violarum macerationem nouies renouant, cum tertia aut quarta infuſione nihilo inefficaciter ſit futurus ſyrupus.* Meliorem tamen exiſtimo, qui ex pluribus infuſionibus conficitur.

Nonnulli ſuccum ex violis expreſſũ, alii conſeruam ſyrupo coctione iam incraſſato adiiciũt, vt magis violaceus reddatur, Alii malunt ex puro violarũ ſucco & ſaccharo albiſſimo parare; quidam ſacharum coquunt ad electuarii conſiſtentiam, quod poſtea decoquunt in ſyrupi craſſitudinem ſupradicto violarum infuſo, aut ſucco expreſſo.

Diſcrimen vero conſtituunt multi inter violatũ & violaceũ; vt violatus dicatur ſyrupus ille, qui ex floribus mũdatis conficitur; violaceus qui ex integris, & non mundatis, hicq; minus quidem vio- *Syrupi violati & violacei differentia.*

latus

latus eſt, ſed magis ſolutiuus; Pars enim herbacea qualitatem habet emollientem perinde ac folia. Sunt, qui tantum ſachari libras quatuor ad infuſionis, aut ſucci libras quinque adiiciunt, & coquunt in ſyrupum, ſicque Lutetiæ parari ſolet.

Qualitates. Syrupus violatus bilis acrimoniam frangit, calorem viſcerum temperat, ventrem leniendo ac molliendo ſubducit, & vitiis thoracis confert. Præcipuo autem auxilio eſt pectoris, & lateris inflammationibus, & aſperæ arteriæ ſcabritiei; & in febrium æſtu, bilioſis & acutis morbis, præcordiorum ardoribus, & ſiti ſedandæ commendatur.

CAP. II.

Syrupus de Tuſſilagine.

℞. *Tuſſilaginis recentis m. vj.*
Capilli veneris veri m. ij.
Hyſſopi m. j.
Glycyrrhizæ raſæ ℥. ij.
Coquantur in ℔. iiij. aquæ pluuiæ vel fontis, ad quartæ partis conſumptionẽ. Decoctio coletur & clarificetur; Cui adde ſacchari albiſſimi ℔. iij. fiat Syrupus perfecte coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Tuſſilagine tanquam à baſi nomen habet, cuius quantitas cæteris maior eſt. Illius author cum incertus ſit, varie præparari ſolet. Verum optimã nunc deſcriptionem exhibemus, per quã ſimplicia quatuor præſcripta in aquæ tãtũ libris quatuor incoquẽda ſtatuimus, quia longiorẽ coctionem non ſuſtinent.

Qui primo vere ſyrupum hunc conficiunt, flores ſolummodo *Tuſſilaginis* aſſumunt: qui æſtate, partes æquales foliorum viridium & florum ſiccorum ad iiciunt. Sunt, qui æſtate media ex ſolo foliorum ſucco depurato & ſacharo parare ſolent. Optime quoque fit ex ſolo florum decocto & ſacharo, diciturque *Syrupus de Tuſſilagine ſimplex*, & aliquando *Syrupus florum Tuſſilaginis*, ſeu *vngulæ caballinæ*, ad differentiam ſuperioris magis compoſiti, qui præter cætera *capillum veneris verum* admittit, cuius penuria ſubſtituendum *polytrichum* ſtatuo.

Syrupus de Tuſſilagine ſimplex.

Facultates. Syrupus de Tuſſilagine tuſſi confert, Orthopnœæ, aſthmati, tracheæ arteriæ, aſpredini, ſputo coquendo, mouendo, & expectorando. Debet vero ſenſim aſſumi lambendo inſtar eclegmatis, vt diutius hæreat œſophago, & aliquid decerret inter lingendum, per aſperæ arteriæ amplitudinem.

CAP. III.

Syrupus florum Perſicorum.

℞. *Florum Perſicorum recentium ℔. j.*
Macerentur in ℔. iij. aquæ tepidæ horas xij. Deinde bulliant parum, & exprimantur. Tum par florũ quantitas infundatur, & exprimatur; idque quater, aut quinquies iteretur, vel etiam ſexies; ſi florum ſuppetat vbertas. Poſtremæ colaturæ ad ℔. iij. adde ſachari ℔. ij. ß. fiat Syrupus, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Syrupus vel ex fructibus, vel ex floribus Perſicorum conficitur. Qui ex fructibus, raro eſt in vſu, etiam teſte *Chriſtophoro Georgio*, commentatore in Meſuem, & primo tantũ vere paratur, vt ille incipiente Autumno, antequam ſcilicet Perſica abſolute maturuerint. Tria vero ſyrupum hunc ex paucioribus infuſionibus confici, vt quatuor, aut quinque tantum ſuadent, florum nẽpe iactura, penuria, & amaritudo Iactura quidẽ, quæ arte quapiam reparari nequit; Euulſis enim floribus, noui eodem anno minime renaſcuntur, & arbor infrugifera manet. Penuria, quia non niſi ſata viret, nec inculta dat poma colono, vt violæ & reliquæ plantæ agreſtes. Amaritudo, quę eo moleſtius toleratur, quo pluribus iteratis infuſionibus conficitur.

Cur hic Syrupus non conficiatur ex pluribus infuſionibus.

Facultates. Syrupus è florib. Perſicorum paratus vim habet aquas, & bilem ducendi, vermes enecandi & infarctu meſenterium liberandi. Non ſolum enim meatus diducit, ſed humores incidit, & educit.

CAP. IV.

Syrupus de Lupulo.

℞. *Succi depurati Lupuli* ℔. *iiij.*
Succi fumariæ depurati ℔. *ij.*
Sachari albiſſimi ℔. *vj.*
Coquantur ſimul ex arte, & fiat Syrupus.

COMMENTARIVS.

Non eſt omnibus vna ſyrupi huius deſcriptio: alii enim ex ſolo ſucco lupuli & ſacharo conficiunt, Meſuei conſilio fulti, qui *capite de volubili*, ſic præſcripſiſſe videtur: Alii fumariæ ſuccum adiiciunt, quorum iudicio lubentius aſſentior. Sic enim vires nanciſcitur præſtantiores, ſed non ſtatim primo Vere aut hyemis fine, cum ſcilicet lupuli germina erumpere incipiunt, parandus eſt, ſed expectanda paulo calidior cœli conſtitutio, quæ tenellam fumariam exhibeat, cuius ſuccus deſideratur, alioquin parãdus ſimplicior ex ſolo lupuli ſucco depurato, & ſacharo ad legitimam coctis ſpiſſitudinem.

Quo tempore hic ſyrupus parãdus.

Qualitates. Syrupus de lupulo præcordiorum æſtus contemperat, humores frigidos & craſſos attenuat, calidos ducit per aluum, & ictero, hydropi atque morbis omnib. ab obſtructione natis conducit.

CAP. V.

Syrupus roſarum pallidarum.

℞. *Roſarum pallidarum recentium* ℔. *vj.*
Infunde horis octo, in vaſe vitreo ſtricti oris, cum aqua tepidæ ℔. *xv. Deinde colentur. Tum par quantitas aliarum roſarum recentium in aqua calefacta pari quantitate maceretur, & rurſus coletur: idque iteretur nouies. Nonæ ac poſtremæ infuſioni colatæ addatur æquum ſachari pondus, & fiat Syrupus ſecundum artem.*

COMMENTARIVS.

Nonnulli minorem ſachari quantitatem adiiciunt, & diutius coquũt, vt craſſeſcat; tuncque magis purgatorius eſt, ſed minus palato gratus. Multi Meſuei conſilium ſecuti, infuſionem primam, vel etiam bis iteratam ſeruant, vaſe ſtrictioris, ac rite operculato exceptam, ſuperfuſo oleo, & quadraginta dies inſolatam. *Mucharum roſarum* vocant, vt *mucharum violarum*, earundem infuſarum nec expreſſarum macerationem. *Mucharum roſarum.*

Ne quis autem noſtri nos immemores putet, qui hoc *libro*, de medicamentis tantum alterantibus & præparantibus agere polliciti ſumus, nunc vero ipſis adiungimus ſyrupum roſarum pallidarum vere purgatorium; Dicimus, nos omnes ſyrupos vſitatiores eadem ſerie & ordine, quem temporis conditio præbet, deſcribere, non omiſſis, aut ad alium locum remiſſis purgantibus, qui re vera pauci ſunt; Et qui inter eos purgãt, id adeo præſtantignaue, vt verius præparatorii dicantur. Proinde non æquum viſum eſt, eoſdem, vt & bechicos, ab alterantibus ſeparare.

Syrupus roſarum pallidarum inter hydragoga medicamenta & alterantia numeratur; Humores enim calidiores contemperat, & ſeroſos educit, non modo à regione prima corporis, ſed partibus remotioribus, ſi maiori quantitate ſumatur. Recens paratus vim habet purgandi maiorem, vetus imbecilliorem, daturque tuto pueris & ſenibus. *Qualitates,*

CAP. VI.

Syrupus de Hiſpidula, ſeu æluropo, vulgo de pede Cati.

℞. *Summitatum floridarum & recent. æluropi* ℔. *j.*

Infunde

Infunde per noctem, aut diem integram in aquæ calentis ℔.v. aut ſufficienti quantitate: deinde bul. lente igne. In colatura ad ℔. iiij. adde ſachari ℔. iij. coquantur ex arte in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

A paucis annis ſyrupum hunc in vſum veniſſe certum eſt; Recentiores enim inuenerunt, & experientia multa audaciores facti comprobarunt, primuſque omnium Lutetiæ parauit Ioannes Gonerius Pharmacopœus inſignis, & materiæ medicamentariæ peritiſſimus, qui, vbi plantam ex qua conficitur, ex agro Turonēſi & Andegauenſi aduectam conſpexit, eā in Pariſienſi, ac vicino quæritans, inuenit copioſam, qua ſingulis annis ſuum conficit ſyrupum, alia aliunde non mutuata. Varie autem ſolet appellari, videlicet, *hiſpidula, gnaphaliū, piloſella, cotonaria, aluropus* ſeu *pes cati*, & à quibuſdam, ſed improprie, *lagopus*, ſeu *pes leporis*, qui trifolii quædam ſpecies perhibetur.

Accidit autem ſyrupum hunc multifariam præparari, quod nullus adhuc typis excudendum commiſerit: Alii enim tantum plantæ ſummitates, aut ſolam lanuginem in aqua macerant, alii floſculos & folia, quibus libenter aſſentior: Sic enim vim magis aſtringentem poſſidet, & ſiſtendis fluxionibus conuenientiorē: Alii decocto parando adiiciunt *glycyrrhizam, iuiubas, paſſulas, hordeum*, & alia bechica; Sed vſitatior eſt deſcriptio, quā exhibemus, cui ſi *libra dimidia ſachari roſacei* permiſceatur, aut eius par & penidiorum pondus, qualitatem aſſequetur magis bechicam & cardiacam, & ſaporem gratiorem.

Præparandi modus ita facilis eſt, vt minime egeat alia dilucidatione, quam quæ ex illius deſcriptione eſt conſpicua ſatis. Si planta non niſi ſicca habeatur, eius quātitas minor, aquę maior ponatur.

Vis huius ſyrupi agnoſcitur eximia ad multos pulmonis affectus, nam cum *aluropus*, ſeu *hiſpidula* planta ſit vulneraria, & aſtrictoriæ facultatis, non modo vulnera curat, & vlcera impedit, ſed alia multa illorum vitia ſanat. Maxime vero his conuenit, quibus à capite, ac aliis partibus fit fluxio in thoracem, & quibus pulmones pituitoſo humore multo infarciuntur Humoris enim irruentis impetum cohibet, fluxum coquit, partem affectam roborat, & expectorationem mouet. *Qualitates.*

CAP. VII.

Syrupus de papauere, ſimplex. Deſ. Meſ.

♃. *Capitum papauer. albi & nigri magnitudine mediocrium, ac recentium an. ʒ. lx. hoc eſt, ℥. vij, & ß. Macerentur per diem naturalem in aquæ pluuiæ ℔. iij, donec tabeſcant. In colatura ad ℔. j. ß. adde ſachari & penidiorum an. ℥. vj. ſeu ℔. ß. Coquantur in conſiſtentiam ſyrupi,*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic à Meſue dicitur ſimplex, ad alterius magis compoſiti diſcrimen, cuius confectionem ingrediuntur multa lenientia, vt ſemina *lactucæ, maluæ, citoniorum, iuiubæ, capillus Veneris & glycyrrhiza*; quibus ſi fuerit opus, in rem præſentem conſulit Fernelius, vt ſyrupo ſimplici addatur violaceus, aut iuiubinus. Monet etiam, vt minus adiiciatur *papaueris nigri*, quod eius non ſit tutus vſus, albi vero quantitas augeatur: cui aſſentitur Ioubertus contra Rondeletium; vultque vt nigri papaueris quadraginta tantum dragmæ, albi octoginta ponantur, vt amborum requiſita quātitas habeatur, ſed proportione diuerſa.

Vulgus autem Pharmacopœorum hunc ſyrupum *Diacodium* nuncupat, ſed imperite, cum Diacodium inter opiatas reponatur, vt videbimus ſuo loco: alterius tamē defectum ac vicem alterum facile

cile ſupplet cum ſomnus tantum eſt conciliandus.

Tamdiu autem conſilio Galeni *cap. 2. lib. 7. comp. med. ſec. loc.* capita papauerum poſt macerationem coquenda, vt non tertia, aut quarta, aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua, verum vbi primum in totum flaccida facta fuerint & marcida, ait Galenus: Nam cum ſuccum ipſorum exprimere volumus, hoc vix aſſequimur, niſi ipſis flaccidis ac marcidis factis. Superuacaneum igitur coquere diutius. Aqua vero pluuia ſeligitur, qua deficiente, fontana quoque optima eſt; modo limpida, inſipida, & omnis qualitatis expers. Ob eam rem, quæ per tubos plumbeos deriuatur, relinquenda, quod limus in ea contineatur; vnde qui aquæ eiuſmodi fæcem combibunt, dyſenterici euadunt, ex Galeno. Lutetiæ tamen ſimilium aquarum vſus frequens eſt, nec inſalubris.

Diacodium veterum. Diacodium autem veterum vt Critonis, Heræ, Damocratis, Sorani, & Galeni, cum forma opiatæ paretur, multumque diſpliceat; ſacharum enim non recipit, ſed alia multa inſuauia, & forſan inutilia, nunc minime paratur: cuius loco nunc proſtat in officinis Syrupus ex decocto capitum papauerum & ſacharo confectus, qui impropriè à multis practicis *Diacodium* vocitatur.

Diacodium exoleuit.

Vires, Syrupus de papauere laudatur ad conciliandum ſomnum, biliosi humoris contemperationem & tuſſim mitigandam. Penidiorum acceſſu, vim habet magis bechicam, ac lenientem.

Penidia. Alphenicū. Penidia vocant Arabes *Alphenicum* ob albedinem. Eſt enim confectio albiſſima ex ſacharo in decoctione hordei tam diu cocto, donec conſiſtentiam ductilem acquirat, vt poſſit manibus trahi, duci, & varie in paſtillos, vel bacillos intortos more chordarum effingi.

CAP. VIII.

Syrupus papaueris Erratici.

℞. *Infuſionis florum papaueris erratici bis aut ter iterata* ℔. *ij. ſachari albiſſimi* ℔. *j.* ß. *ſachari roſati* ℥. *iiij. fiat ſyrupus perfecte coctus, vt artis eſt.*

COMMENTARIVS.

Non deſunt, qui pluribus infuſionibus ſyrupum hunc parari debere contendunt, ſed bina aut trina ad ſummum ſufficit: In ſoporiferis enim medicamẽtis virium intenſa qualitas non expetitur. Adde, quod pluries iterata infuſio ſyrupum colore & ſapore reddit magis ingratum. Eadem vero proportio florũ ad aquam in hoc ſyrupo ſolet aſſeruari, atque in roſaceo. *Cur in hoc ſyrupo non requiratur multiplex infuſio.*

Qualitates. De ſyrupo autem papaueris rhœadis antiquorum nemo locutus eſt, ſed recentiores hunc adinuenerunt aduerſus pleuritidem, cuius principio valde conuenit. Qualitatem enim habet aſtringẽtem, roborantem, bechicam & hypnoticam, impeditque, ne humor è capite ad thoracem defluat. Quod vt facilius præſtet, portio *ſachari roſati* communis adiicitur. Tuto datur ab ℥. ß. ad ℥. *j.* ß. & validioribus ad ℥. *ij.* Maxime vero incipienti, aut non multum progreſſæ pleuritidi, ne noua fluxio ſuboriatur, vel ſaltem vt prior ſiſtatur.

CAP. IX.

Syrupus de Nymphea.

℞. *Florum Nymphea albiſſ.* ℔. *ij. Infunde horis ſex aut ſeptem in aqua calida* ℔. *iij. Deinde bulliant parum. Colaturæ denuo adde parem florum recentium quantitatem, & par fiat maceratio & expreſſio. Idque ter repetatur. Colaturæ clarificatæ addatur æquum ſachari pondus, & fiat ſyrupus ſecundum artem.*

Com-

COMMENTARIVS.

Quenam florum partes ad hunc ſyrupum eligenda.

Multi ex infuſione vnica tantum ſyrupum hunc conficiunt, ſed efficacior eſt, qui ex ea ter repetita paratur. Debet autem florum pars vireſcens ac herbacea, nec non flaua reiici, & albiſſima tantum retineri. Dicitur hic ſyrupus *ſimplex* ad differentiam alterius magis compoſiti, deſcriptione Franciſci Pedemontani, qui raro habetur in vſu, quoniam ſimplex paratu facilior ſit nec vires habet imbecilliores. Adde, quod compoſitionis deſcriptio à multis improbatur, à quibuſdam immutatur, ab aliis ſimpliciũ, quibus conſtat, quantitas augetur, ab aliis imminuitur. Parandi ratio ex formula deſcriptionis ſatis nota.

Facultates.

Syrupus de Nymphea inſigniter refrigerat, Veneris inſomnia cohibet, ſemen immodice fluens retinet, ſomnum conciliat, viſcerum æſtus mitigat, ſitim temperat, & febrium ardores compeſcit.

CAP. X.

Syrupus capillorum Veneris, communis.

♃. Capilli Veneris veri,
Adianti communis,
polytrichi,
ceterah,
ſaluia vita an. m. j.
glycyrrhiza raſa & contuſa ℥ ij.
Infũde duodecim horis in aqua calida quantitate ſufficienti: dein bulliãt ſemel atq; iterum. Colatura clarificata ad ℔. v. adde ſachari albiſſ. ℔. iiij fiat Syrupus.

COMMENTARIVS.

Huius ſyrupi tradita deſcriptio vſitatiſſima eſt, cui *iuiubas* nonnulli adiiciunt, alii *paſſulas* & *glycyrrhizam.* Sed nihil ex iſtis arridet Fernelio, exiſtimanti, horum permiſtione ſyrupum magis ignauum reddi ac imbecilliorem. Vtiliter tamen addi poteſt *glycyrrhiza*, quæ præter dulcedinem qualitates habet capillaribus affines. Nonnulli tamen eam relinquunt, quod ſyrupum magis flauum reddat; verum pluris æſtimanda qualitas ac virtus, quam color. Vnde Pariſienſes Pharmacopœi ſyrupum hunc accurate iuxta ſimplicium definitorum quantitatem & legitimum apparatum conficiunt, viribus medicatis eximium. Qui ſecus faciunt, paruam capillarium quantitatem permiſcentes; & leuiter tantum macerantes, ſyrupum quidem perlucidum, ſed vt colore, ſic virtute aqueum parant, quem ægrotis exhibentes, & eos ſuo voto, & Medicos ſcopo defraudant. Parabitur ergo iuxta formulam deſcriptam, omnium optimam & apparatu facillimam.

Qualitates.

Præparantium ſyruporum hic omnium maxime eſt à vario & multiplici vſu commendatus. Ad partium enim quarumcunque, & præcipue thoracis, iecoris, lienis, renum, vteri quoſuis affectus oppugnandos, & ad humores tenuandos & præparandos vtiliſſimus. Bilem namque temperat & concoquit, pituitam incidit, ſuccum melancholicum ad expurgationem faciliorem reddit, & longo vſu ſæpe ipſe eoſdem humores per aluum blande ſubducit, expectorationem quoque mouet, & humores bronchiis pulmonum cõtentos incidit & coquit, & per anacatharſim educit.

CAP. XI.

Syrupus capilli Veneris Monſpelienſis.

♃. capilli Veneris veri recent. & parum inciſi m. ij.
Infunde duodecim horas, vel diem integrum, in aqua calida ſufficienti quantitate: deinde bulliant parum. Colatura clarificata ad ℔. v. adde ſachari ℔. iiij fiat Syrupus, vt decet, coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupus hic in ciuitate Monſpelienſi, à qua

à qua cognomen, vſitatiſſimus eſt, frequentiſſimus, & compoſitione ſimpliciſſimus, vt qui tantum fiat ex leui decocto folius *adianti veri* clarificato, & *ſacharo* in conſiſtentiam ſyrupi cocto.

Sic enim & colore, & ſapore gratiſſimus eſt. Gratiam vero maiorem adhuc palato conciliat, qui ſimul *aquam roſaceam* admittit, quæ ab aulicis Pharmacopœis interdum adiicitur, vt aſtutia, quam ſcientia magis principum & magnatum gratiam aucupentur, & in illorum crumenas digitos ſubtilius iniiciant.

Vires. Vires habet ei, qui capillares omnes & glycyrrhizam excipit, affines, ſed imbecilliores: Segnius enim humores incidit, attenuat, & meatus aperit. Omnium imbecillime, cui *aqua roſata* miſcetur, cuius ſcilicet facultas ſubaſtrictoria incidenti & attenuanti reluctatur.

CAP. XII.

Syrupus de quinque radicibus.

℞ *Radicum aſparagi,*
apii,
fœniculi,
petroſelini,
ruſci, an. ℥. iiij.
Coquatur in aqua ſufficienti quãtitate. In colatura ad ℔. iiij. adde ſachari tantundem, fiat Syrupus, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Radices primum à ſordibus mundantur; dein abluuntur, in fruſta ſecantur, à meditullio nerueo purgantur, contunduntur & coquuntur. Debet autem multorum iudicio, coctio fieri in libris octo aquæ tamdiu coctæ, vt quinque tantum ſuperſint, quibus colatis & clarificatis, ſachari libræ quatuor adiiciuntur. Quem parandi modum, & aquæ ad ſacharum proportionem magis probo.

Nec deſunt, qui acetum addant, vt eius vim incidentem augeant, ſed vſus tempore dilui poteſt in decocto idoneo, vel attenuante, vel magis, aut minus aperiẽte pro vario Medici ſcopo.

Paratur à quibuſdam ſyrupus ex duabus tantum radicibus, *petroſelini* nempe *& fœniculi*: Sed cum inefficacior ſit, & reliquæ tres radices facile poſſint haberi, præſtiterit cum quinque radicibus parare, nec opus erit alterum, qui duas tantum radices excipit, habere. Si quis tamen curioſitatis, quam neceſſitatis magis ſtudioſus, hunc quoque habere voluerit, conficiat ex radicum *petroſelini & fœniculi an. ℥. iiij. coctis in aqua ſufficienti quãtitate. Ex colatura ad ℔. ij. addatur ſachari par pondus, aut paulo minus, & fiat ſyrupus ſecundum artem.* *Syrupus de duabus radicibus.*

Qualitates. Syrupus de quinque radicibus humores craſſos & glutinoſos attenuat, incidit, meatus diducit, obſtructiones tollit, vrinas pellit, menſes mouet, arenulas eiicit, fœdis virginum coloribus & ictero prodeſt.

CAP. XIII.

Syrupus de Althea, Deſ. Fernelij.

℞. *Radicis altheæ ℥. ij.*
cicerum rubrorum ℥. ſ.
radicum graminis,
aſparagi,
glycyrrhizæ raſæ,
paſſularum mundatar. an. ℥ ß.
comarum altheæ,
maluæ,
helxines,
pimpinellæ,
plantaginis,
adianti vtriuſque an. m. j.
Sem. quatuor frigidor. maior. & minor. an. ℥ iij.
Coquantur in ℔ vj. aquæ, dum quatuor ſuperſint, & cum ℔. iij. ß. ſachari, fiat ſyrup.

COMMENTARIVS.

Plurimum Lutetiæ ſyrupi de althea celebratur vſus, cum propter vires eius eximias, tum authoris dignitatem, cui poſterior ætas ideo gratias referre debet, quod medicam artem mirum in modum

dum illuſtrarit. Præter autem medicamenta multa, quibus Pharmacopœorum tabernas locupletauit, ſyrupum habemus de althea, Therapeuticis omnibus Medicis vſitatiſſimum: Ad cuius præparationem, radices primum purgatæ & lotæ diu concoquendæ, præter *glycyrrhizam*, quæ longiore coctione amareſcit: dein herbæ; poſtea ſemina. Coctio vero facienda in aqua ad eius partis tantum tertiæ diſſipationem; longior enim viſcidiorem decoctionem efficit. Simplicia autem, quibus conſtat, omnia in *libro primo materiæ medicæ* dilucidè explicantur.

Glycyrrhiza cur non diu coquenda.

Laudatur ſyrupus de althea ad craſſam, lentamque pituitam clementer expurgandam, obſtructiones tollendas, ſaburram renum impellendam, & ardorem vrinæ demulcendum.

CAP. XIV.

Syrupus de cichorio compoſitus Rheo. *D. Nic. Florent.*

℞. *Radicum,*
aſparagorum,
apii,
fœniculi,
hordei integri — an. ℥. ij.
cichorii erratici,
intybi latifolii. ſeu endiuiæ ſatiuæ,
intybi anguſtifolii, ſeu ſcariolæ,
taraxaconis — an. m. ij.
cicerbitæ,
lactucæ vtriuſque,
hepaticæ,
fumariæ,
lupuli — an. m. j.
capilli Veneris veri,
adianti communis,
polytrichi,
ceterachi,
glycyrrhizæ raſæ,
alkekengi,
ſeminis cuſcutæ. — an. ℨ. vj.

Coquantur in aqua ℔ *xij. aut quantitate ſufficienti ad tertiæ partis cōſumptionem. In colatura clarificata dilue ſachari optimi* ℔. *vj. coquantur in ſyrupum. Cui perfecte, aut paulo plus cocto, adde ad ſingulas* ℔. *Rhabarbari* ℥ ß. *& nardi Indicæ* ℈. *iiij. fiat ſyrupus.*

COMMENTARIVS.

Nicolaus Præpoſitus, quem tanquam ducem Pharmacopœorum turba ſequitur, quantitatem *rhabarbari* præſcriptam octuplicat, & pro quaque libra ſyrupi ponit vncias quatuor *Rhei*, adeo, vt in quaque vncia ſyrupi ſint dragmę duę *rhabarbari*; hocque modo tenetur paratus Lutetiæ in omnibus officinis, vt in rem præſentem, abſque mora poſſit exhiberi. Nonnulli ſolum quadruplicant, alii triplicant. Diſplicet tamen multis, vt Fernelio & Iouberto tanta *Rhei* quantitas, vt quæ nullius ſit vtilitatis, ſed diſpendii plurimi, putantque vtilius eſſe *rhabarbarum* vtendi tempore, in decocto conuenienter infundere, & ſyrupo permiſcere, quod vis eius purgatoria coctione & aſſeruatione vaneſcat, vel plurimum imminuatur. Prudenter tamen faciunt, qui ex octuplicato *rheo* parant, qui ſane vires alias habet, licet imbecilliores, atque ſimplex, cui re exigente, noua adiicitur *rhei* expreſſio.

Syrupus è *cichorio* compoſitus *rhabarbaro* allioticus eſt, roboratiuus & purgatiuus: Præcordiorum namque æſtum contemperat, bilis acrimoniam demulcet, venas aperit, obſtructiones aufert, hepar roborat, ſtomachum & primam corporis regionem blande purgat, humores calidos educit, nec non pituitoſos, ſi largius ſumatur, cōuenitque morbis omnibus bilioſis, atque omni ætati, ſexui & tempori: tutoq; dari poteſt infanti bimo, atque etiam iuniori. *Facultates.*

Qui paratur ſine *rheo*, vocatur ſimplex, licet prædicta ſimplicia recipiat omnia, præter *rhabarbarum & ſpicam Indicam.* *Syrupus de cichorio ſimplex.*

Paratur tamen alius multo ſimplicior

ex ſolo *cichorii ſucco depurato*, & *ſacharo*, ad legitimam coctis ſpiſſitudinem.

Vires. Vterque valet æſtuantibus ſtomacho & iecore, febricitantibus & viſcerum incendio, & obſtructione laborantibus.

CAP. XV.

Syrupus de Endiuia, ſimplex.

♃. *Succi Endiuiæ depurati & clarificati* ℔. *viij.*
Sachari albiſſimi ℔. *v. miſce, & ex arte coque in conſiſtentiam Syrupi.*

COMMENTARIVS.

Quidam ex ſylueſtris cichorii ſucco & ſacharo ſyrupum hunc conficiunt, vt *ſupra* notatum eſt: Alii ex *intybo*, ſeu ex *endiuia* malunt parare, quod magis refrigeret, & minorem amarorem præ ſe ferat, alioquin ambo viribus pares.

Cum autem intybus, ſeu intybum genus ſit ad omnes ſatiui cichorii differentias, *endiuiam* nempe & *ſcariolam*, ſyrupus ex alterutrius ſucco paratus, ſine diſcrimine, *ſyrupus de endiuia, vel intybo ſimplex* dici poteſt. Sunt & qui latiore ſignificato ſyrupum de *cichorio ſimplicem* nominant. Tanta ſiquidem eſt inter cichoracea & intubacea non ſolum idea, ſed virium affinitas, vt alia pro aliis ſæpius vſurpentur, manifeſto vix errore.

Vires. Eſt vero ſyrupus è ſucco endiuiæ paratus, ad iecoris æſtus mitigandos accommodatiſſimus, vt etiam ad febrium ardores extinguendos, & bilem obtundendam efficaciſſimus.

CAP. XVI.

Syrupus de fumaria, ſimplex.

♃. *Succi fumariæ depurati & clarificati* ℔. *ij. ß.*
Sachari tabarzet ℔. *ij.*
Coquantur ſimul in Syrupum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Syrupi Capnitis, ſeu fumariæ duæ traduntur deſcriptiones; vna dicitur maior, ſeu magis compoſita, quæ ex pluribus componitur; altera minor, quæ ſucco tantum fumariæ conſtat & ſacharo. Illa ſolet Lutetiæ dari tyronibus paranda ad ingenii ſpecimen, quod paratu ſit difficilis: Paratuſque ſyrupus ex his ſimplicibus, quæ eius deſcriptio præſcribit, non parum diſpliceat odore, colore, ſapore. Halitum enim & inſuauem ſpirat, & nigricat, & male ſapit. Propterea nec tanquam medicamen alteratiuum præparandus eſt, quia ingratus & ignauus, nec tanquam purgatorium, quia inefficaciſſimus. Præſtat igitur ſimplicem in Pharmacopoliis habere, qui vt rite paretur, in ſole depurabitur fumariæ ſuccus, cui poſtea, vt decet, clarificato par ſachari pondus adiiciendum, ſi ſyrupi maior ſuauitas expetitur, aut paulo minus, ſi minor. Sed cum fumariæ amaritudo valde ſit ingrata, maiore copia ſachari dulcoranda.

Qualitates. Eſt autem *fumaria* planta vulgaris ac notiſſima, cuius duæ varietates agnoſcuntur; vna hortenſis eſt & bulboſa, quæ vix ad medicos vſus trahitur; altera æque in aruis cultis, & in hortis viret, ex cuius ſucco ſyrupus hic parandus.

Valet plurimum obſtructionibus vtriuſque hypochondrii, bili mitificandæ, ſucco melancholico præparando, & febribus, quæ ab hepatis intemperie calida naſcuntur curandis.

CAP. XVII.

Syrupus de fumaria maior. D. Meſ.

♃. *Myrobalan. citreorum & chebulor. an.* ℥. *xx.*
florum buglosſi,
borraginis,
violarum,
fol. abſynthii,
cuſcutæ, an ℥. *j.*
glycyrrhizæ,
roſarum, an. ℥. *ß.*
epithymi,

poly-

polypodii querni, an.ʒ.vij.
pruna num. centum,
uuarum paſſarum mundat. ℔.ß.
tamar.Indorum,
pulpæ caſſiæ oriental.an.℥.*ij.*
Coquantur primum coquenda in ℔.
x aqua ad ſeptem librarum diſſipationem. Colaturæ adde ſucci fumariæ depurati, ſachari albi an.℔.*iij. fiat ſyrupus ex arte.*

COMMENTARIVS.

Ni paratum vidiſſem in multis officinis hunc ſyrupum, libenter omiſiſſem, quod ſapore, colore, viribus ab aliis multum diſſideat, & inepte deſcriptus agnoſcatur: In eius enim deſcriptione nullus ordo componendi ſeruatur, vt qui incipiat à *myrobalanis*, dein à floribus, mox à foliis plantarum, poſtea à radicibus; tum à fructibus.

Præparatio. Vt vero compoſitio hæc rite peragatur, incipi debet ab elixatione *polypodii* contuſi; cui mediocriter cocto, addenda ſunt *prunæ, paſſulæ, abſynthium, epithymum, cuſcuta, roſæ & glycyrrhiza*: deinde bulliant omnia ſimul ad librarum ſeptem aquæ deperditionem, additis paulo ante floribus. Colaturæ addatur *ſacharum*, & coquantur omnia ad conſiſtentiam ſyrupi. Inter tamen coquendum admiſcendæ erunt expreſſiones *caſſiæ tamar. Indorum & myrobalanorum*, ſeorſim factæ, in tribus partibus diſtinctis ſucci *fumariæ*, & ſic fiet ſyrupus præter cæteras dotes purgatiuus.

Qualitates. Blande aluum ſubducit, meatus aperit, obſtructiones aufert, cutaneis affectibus tollendis confert, atque omnibus vitiis, qui ab humore ſalſo vel vſto proficiſcuntur.

CAP. XVIII.

Syrupus de ſucco bugloſſi.

℞. *Succi bugloſſi depurati* ℔. *vj.*
florum eiuſdem ℔.j.
Bulliant parum: deinde colentur, & clarificentur, & cum ſachari ℔. *iiij. coquantur in conſiſtentiam Syrupi.*

COMMENTARIVS.

Cum ſyrupus hic viribus ſit eximius, & paratu facillimus, minime debet omitti. Vt rite paretur, tritum bugloſſum noctem, vel etiam diem integram in vdo ac frigido loco dimittendum, deinde calefaciendum, tum exprimendum. Succus enim ipſius cum viſcidus ſit, vix niſi hac arte educitur; eductus relinquitur, vt ſubſideat: nonnulli flores bugloſſi contuſos in eodem ſucco depurato parum incoquunt, alii in aqua, & colaturam affundunt in ſuccum & ſacharum, & perfecte coquunt ad conſiſtentiam ſyrupi. Sunt, qui bugloſſi tantum folia ſumunt, alii radices, ego totum bugloſſum conuenire exiſtimo.

Eodem modo paratur ſyrupus de *ſucco borraginis*, eoſdemque effectus pollicetur; Et qui alterum habebit, altero carere poterit. *Syrupus de ſucco borraginis.*

Valde conuenit his, qui longo mœrore confecti marceſcunt, melancholia hypochondriaca laborantibus, lienoſis, & palmo affectis. *Vires.*

CAP. XIX.

Syrupus de ſucco acetoſæ. D.M.

℞. *Succi acetoſ. in ſole depurati* ℔.*iij.*
Sachari albiſſimi ℔.*ij.*
Coquantur ſimul, & fiat ſyrupus, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Simpliciſſimus eſt hic ſyrupus, qui eodem modo, quo ſuperior, à multis conficitur: Ab aliis ſacharum coquitur ad conſiſtentiam electuarii ſolidi, cui poſtea ſuccus depuratus & colatus adiicitur: dein parum ferueſit mixtura, vt ſyrupi conſiſtentiam naſciſcatur idoneam. Sæpius tamen ſacharo clarificato ſuccus

parum coctus, & reſidendo purgatus ac colatus permiſcetur, & ſine aqua coquuntur in ſyrupum.

Hoc tamen poſteriore modo paratus vires habere dicitur imbecilliores.

Vires. Syrupus ex *ſucco oxalidis*, ſeu *acetoſæ* ex Meſ. illius authore, febribus bilioſis & peſtilentibus ſaluber eſt, cordis & ventriculi calorem flammeum extinguit, & æſtuantia viſcera contemperat.

CAP. XX.

Syrupus acetatus ſimplex, ſeu Oxyſacharum. D. Meſ.

℞. *Sachari puriſſimi* ℔. *v.*
aquæ fontanæ ℔. *iiij.*
Coquantur in vaſe fictili ad aquæ dimidiæ conſumptionem: Tunc adde aceti vini albi ℔. *ij. aut* ℔. *iij. vel iiij. prout magis aut minus acidus deſideratur ſyrupus, & percoque in conſiſtentiam idoneam.*

COMMENTARIVS.

Licet quouis tempore ſyrupus hic parari queat, cum tamen viribus præcedenti ſit affinis, hunc illi proxime ſubiunximus. Ab *aceto* & *ſacharo*, quibus conſtat, *oxyſacharum* dicitur. Vt rite paretur, coqui debet in vaſe figulino, vel ſtanneo, aut lapideo, vt vult Meſue, non æneo, vel cupreo, vt imperite quidam faciunt. Perperam quoque nonnulli acetum diſtillatum ſumunt, quod qualitatem perquam acerrimam ventriculo & neruis noxiam habet. Vulgare præſtantius eſt, multoque accommodatius, cuius varias proportiones author imperauit, vt pro vario Medici ſcopo ſyrupus parum acer, aut acrior, aut acerrimus & valentiſſimus habeatur.

Qualitates. Conuenit humori feruenti refrigerando, craſſo & viſcido incidendo, attenuando, & ad expulſionem apparando, putredini arcendæ, ſiti ſedandæ, & inflammationi viſcerum mitigandæ.

Aliud oxyſacharum, ſeu ſyrupum acetatum ſimplicem N. Myrepſus exhibet, cuius vſum valde probo. Sic vero deſcribitur:

℞. *aceti* ℥ *iiij.* *Syrupus alius acetatus ſimplex.*
ſucci granatorum acidorum ℥. *viij.*
Sachari ℔. *j. coquantur in conſiſtentiam ſyrupi.*

Paratur vt ſuperior, & vterque vocatur ſimplex ad differentiam alterius magis compoſiti, cuius deſcriptio datur à Nic. Præpoſito: Sed cum raro vel potius nullo ſit in vſu, eius enarrationem ſubticemus.

Multos habet vſus; Incidit enim humores craſſos, mouet & impellit firmiter inhærentes, calidos temperat, æſtum ventriculi & hepatis refrigerat, & humorum corruptelam emendat. His quoque conuenit, vt & alii ſyrupi acetati, in quibus vermes generantur, ſeu in inteſtinis, vt multis accidit, ſeu in renis, vt in quodam ciue Pariſienſi, cuius baſilica ſecta vermis palmum longus me præſente & vidente exiliit, vt *lib.* 3. *de mat. med. cap.* 33. notaui. *Vires.*

CAP. XXI.

Syrupus Dynari, ſeu de Byzantiis ſimplex & compoſitus. D. Meſ.

℞. *Succorum endiuiæ,*
apii, an ℔. *ij.*
lupuli,
bugloſſi,
borraginis, an. ℔. j.
Bulliant parum, deſpumentur & depurentur. Colaturæ ad ℔. *iiij. adde ſachari* ℔. *ij.* ß. *fiat ſyrupus.*

Sin autem compoſitum magis volueris, ſic facito:

℞. *Succorum dictorum rite depuratorũ* ℔. *iiij.*
incoque roſarum ℥. *ij.*
glycyrrhizæ raſæ ℥. ß.
ſeminum aniſi,

fœni-

fœniculi,
apii, an. ℥. iij.
Spica nardi ℥. ij.
Colatura clarificata adde aceti ℔. ij.
Sachari albiſſimi ℔. ij. ß. *aut* ℔. iij.
Coquantur ſecundum artem, vt fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Vterque ſyrupus parari ſolet, ſed ſimplicem prætermittere poteſt, qui compoſitum habebit, vt etiam ſyrupum acetatum compoſitum, cuius vicem facile ſupplebit. Dicitur autem *Dynari* ab Arabibus, hoc eſt, *diureticus*, ſeu *vreteres purgans*; non autem à denario ſeu pecunia, vt multi putarunt. Nec fides eſt adhibenda Bern. Deſſennio, qui hoc nomen ſcripſerit; inuentum ab inepto & auaro quodam Italo, qui voce *Dynari* ſtipem quandam, ſeu nummum portendit.

Vnde vocatur Dynari.

Dicitur & *Byzantinus*, à Byzantio, ſiue Conſtantinopoli, vbi valde fuit vſualis, vel vbi primum fuit inuentus, vel forſan quod Meſue à Medico quodam Byzantino ſeu Conſtantinopolitano illius deſcriptionẽ habuerit.

Cur Byzantinus.

Syrupus Dynari qualitatem habet aperientem, incidentem, & attenuantem. Confert obſtructionibus hepatis, lienis, & meſenterii, vtiliterque datur ictero curando, menſibus ciendis, & febribus ſanandis, quæ è viſcidorum humorum prouentu oriuntur.

Vires.

CAP. XXII.

Syrupus de moris compoſitus.

℞. *Succi mororum domeſticorum non omnino maturorum* ℔. ß.
Succi mororum rubi ſylueſtris,
mellis albi, deſpumati an. ℔. j.
Sapa ℥. iiij.
Coquantur, vt artis eſt, in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Vt diacodii loco, quod olim opiatæ forma parabatur, nunc ſyrupum de pauere ſimplicem habemus, ſic pro diamoro, ſyrupum de moris: Ad cuius confectionem multi adiiciunt *ſuccum fructus rubi Idæi & fragarum*: ſicque ex tribus mororum generibus conficiunt. Alii vtrumque relinquunt, atque Sapam. Fit autem ſuccorum ſimul cum melle coctio ad conſiſtentiam tantum ſyrupi, qui dilutior eſt *diamoro*, ſeu *Rob de moris*, quod nunc vix paratum reperitur, ſed eius loco ſyrupus mororum compoſitus capite ſuperiore deſcriptus.

Multum quoque probarem ſyrupum de moris ſimplicem, ex eorum nempe ſucco & *ſacharo* paratum; cui ſi portio *aqua roſacea* adiiceretur, & gratiorem, & ad multa efficaciorem, præſertim ad roborandum, & fluxiones ſiſtendas iudicarem.

Syrupus de moris ſimplex.

Syrupus de moris compoſitus valet cõtra depaſcentia oris vlcera: Ad dentium quoque & gingiuarum affectus, ad columellam, ſeu vuulæ relaxationem, & ad omnia oris vitia, & per ſe ſumptus ex cochleari, & dilutus in decocto conuenienti in formam gargariſmatis.

Vires.

CAP. XXIII.

Syrupus Ribes & Berberis.

℞. *Succi vel Ribes, vel Berberis* ℔. iiij.
ſachari ℔. ij. ß.
Coquantur, vt artis eſt, in conſiſtentiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Gallorum vulgus hos fructus *Groſſula rubra* nominat, quos Mauritani *Riben*, & officinæ *Ribes* vocitant. Fructus ſunt parui, rotundi, rubri, ſucco multo & acinis quibuſdam paruulis prægnantes, & racematim cohærentes: Ex quibus tuſis, & prælo commiſſis exprimitur ſuccus, cui optime depurato & colato *ſaccharum* adiicitur. Verum minori quantitate, quam cæteris frigidioribus & humidioribus ſuccis, *tum quia Ribeſius*

Cur huic ſyrupo minor adiiſuccus

ciatur ſachari quãtitas. *ſuccus melius & diutius ſine corruptela cõſeruatur.tum quod maiore copia ſachari aciditas illius palato gratiſſima obtunditur, & magis hebeſcit vis ſyrupi.*

Idem eſt iudicium de *Berberis* fructibus, quorum ſuccus ſimiliter extrahitur, & ſimili modo cum *ſacharo* coquitur in ſyrupum. Fructum hunc vulgus *Spini-vinetam* nominat, officinæ *Berberis*, nomine forſan deducto ab *Amyrberis* Auicennæ, cui Dodoneus *oxyacantha* nomen dedit.

Vires. Syrupi Ribes & Berberis valde proſunt vomitibus biliofis, febribus æſtuoſis, cardialgiæ, ſiti vrgentiori, & ventris fluxionibus immodicis.

CAP. XXIV.

Syrupus de Agreſta, ſeu de Omphacio.

℞. *Succi vuæ acerbæ per reſidentiam depurati* ℔.v.
Sachari albiſſimi ℔. iij.
Coquantur ſimul ex arte in conſiſtẽtiam ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Parat Meſue vt ſyrupum de *ſucco citriorum*: Proinde conficit ex *omphacio* & Iulepo hoc eſt, aqua & ſacharo: idque in vaſe figulino vel ſtanneo, minime æneo vel cupreo. Ad præparationem coquitur primum *omphacium* ad tertias, cui *ſacharum* poſtea additur, aqua tripla coctum & clarificatum; dein mixtura ferueſcit in conſiſtentiam ſyrupi. Quidam addunt, inquit Meſue, *caryophyllos*, ſed præſtat relinquere, & iuxta deſcriptionem datam parare. Non improbatur eorum conſuetudo, qui prius *ſacharum* coquunt in electuarii, aut *penidiorum* conſiſtentiam, cui ſuccum poſtea addunt, & leuiſſima coctura efficiunt ſyrupum, qui, vt fiat acidiſſimus, ex ſucco vuarum omnino immaturarum parandus.

Vires. Syrupus de agreſta cordi benefacit, vomitiones ſiſtit, & ventris fluxiones bilioſas, ſitim ſedat, æſtus viſcerum temperat, ſtomachum calidis humoribus laceſſitum recreat, febribus bilioſis conuenit: & valet contra venena, ait Meſue.

CAP. XXV.

Syrupus limonum & granatorum.

℞. *Succi limonum, vel granatorum acidorum ſole depurati, & ſenſim colo laneo ſine expreſſione traiecti* ℔.v.
Sachari albiſſimi ℔. iij.
Lente coquantur in vaſe fictili ad conſiſtentiam Syrupi.

COMMENTARIVS.

Hi duo ſyrupi coniunctim deſcribuntur, quod vtriuſque ſit idem parandi modus, & par ſachari ad ſuccum proportio, atque magna virium affinitas. Nonnulli ſacharum coquunt ad electuarii ſolidi craſſitiem, cui ſuccum lympidum affundunt, rudicula agitant, & leui coctura in ſyrupum reducunt; hæcque præparandi ratio, multum probatur, per quam ſcilicet ſuccorum vis, igne non hebeſcit, ſed integra retinetur. Alii ſuccos elixant ad tertiæ partis conſumptionem, deinde iulapium ſimplex affundunt, & denuo coquunt in ſyrupum.

Sunt & qui ſuccum ſumunt, & in duplo ſacharo diluunt, parumque ſimul calefaciunt, vt aptius vniantur in ſyrupum. Qui ſic paratur, conſiſtentiam habet idoneam, optimeque ſeruatur, modo ex acidis ſuccis conficiatur. Poteſt etiam ſine igne, ſed tantum inſolatu confici, addita maiore ſachari quantitate: Facilis tamen, breuis, optimaque eſt conficiendi præſcripta methodus, quam permulti ſequuntur.

Eodem modo paratur ſyrupus Arantiorum, & aliorum multorum fructuum.

Syrupus limonum febribus continuis, & peſtilentibus, ac contagioſis conuenit, vt & morbis omnibus, quos ingens ardor *Vires.*

ardor comitatur, & humorum corruptela: nec non Cardialgiæ, & aliis cordis affectibus. Syrupus vero granatorum cor quoque recreat, putredinem arcet, choleræ morbo ac vomiturientibus conuenit, & fluoribus ventris.

Cap. XXVI.

Syrupus citoniorum.

℞. Succi citoniorum ℔. x.
Coque ad dimidias, & ſine. vt duos dies reſideant:
Atque vbi claruerint, colato; Dein miſce
Sachari ℔. *iij.*
Percoque, vt artis eſt, in conſiſtentiã ſyrupi.

Commentarivs.

Varius eſt multum huius ſyrupi conficiendi modus: Nam alii vinum adiiciunt; alii acetum; alii ſimul & vinum, & aromata multa, ſicque compoſitiſſimum efficiunt.

Sunt, qui ſimpliciorem malunt, & ſæpius citra coctu ram ſuccos reſidendo & inſolando purgant; deinde cum ſaccharo clarificant, colant, & percoquunt. Quidam in aqua *ſaccharum* diluunt, & probe concoquunt. Deinde ſuccos commiſcent, & rurſus parum elixant in ſyrupum. Alii alio modo. Sed qui traditur à nobis, vſitatior eſt, paratu facilior & melior.

Vires. Syrupus citoniorum ventriculum roborat, vomitum ſedat, alui fluores reprimit, dyſentericis & cœliacis confert, vt etiam his, qui vel ſanguinem ſpuunt, vel fluorem menſium, aut hæmorrhoidum perpetiuntur immoderatiorem, atque deſtillationes à capite in thoracem, & partes inferas irruentes compeſcit.

Cap. XXVII.

Syrupus de pomis ſimplex.

℞. Succi pomorum dulcium,
Succi pomorum acidorum an. ℔. *v.*
Coquantur ad medietatem, & reſidere permittantur. vt clareſcant. Dein percolentur, & cũ ſachari ℔. *iij. fiat ſyrupus ſecundum artem.*

Commentarivs.

Ad huius ſyrupi confectionem nonnulli ſeligunt ſuccum pomorũ redolentium, alii curtipendulorum, quibus facile aſſentior, Rondeletio refragante, qui infirma ratione improbat ſuccum curtipendulorum, quod videlicet ſint carne dura. Laudatur quoque eorum ſuccus, quæ vulgus *paſſipoma*, & *paradiſiana* vocitat, vt etiam *Reginetea*.

Sunt, qui in ſucco ante, vel etiam poſt depurationem, immergunt *ſericum cocco baphica recenti tinctum*, donec rubeat, & eius tincturæ vim accipiat, hocque modo fit excellentior. Alii *ſuccum citri* commiſcent; Verum qui in Pharmacopoliis eſt aſſeruandus, modo præſcripto parandus, iuxta Meſuei conſilium.

Poma autem ſeliguntur, non modo fragrantia, ſeu redolentia, quæ propter ſuauitatem cor recreant, ſed etiã ſubacida, quæ propter acidulum & iucundum ſaporem, non modo iucunde ſumuntur, ſed partes ad cordis œconomiam attinentes exhilarant, putredinem arcent, & melancholicos humores contemperant.

Non mirum igitur, ſi ſyrupus è pomorum ſucco paratus, plurimum commendetur ad atterendum, imminuendumve ſucci melancholici prouentum, ad ſudores mouendos, ad palpitationem cordis, ad illius tremorem & debilitatem, & ſi Meſueo creditur, ad ſyncopem, ſeu potius lipopſychiam. Quam ſaluber igitur perpetuus pomacii vſus? *Vires.*

Cap. XXVIII.

Syrupus regis Saboris. D. Meſ.

℞. Succi pomorum redolentium ℔. *iij.*
Succorum depuratorum bugloſſi & borraginis an. ℔ *ij.*
foliculorum ſennæ mundatorũ ℥. *iiij.*
ſeminis aniſi ℥. ß.

croci ʒ.ij.
ſachari ℔.*iij.*
Percoque omnia ex arte, vt abeant in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Nullum Pharmacopolium hoc ſyrupo eximio carere debet, ad cuius confectionem *ſenna* primum parum trita maceretur per diem naturalem cum *aniſo* in ſuccis deſcriptis: poſtea ſemel, aut bis ferueſiat, & coletur. Expreſſio colata & clarificata coquatur in ſyrupum. *Crocus* autem panno lineo ligatus inter coquendum infricetur. Cognomen autem deſumpſit hic ſyrupus à Sabore rege Medorum, ad cuius ſanitatis conſeruationem inuentus fuit, & inſtitutus.

Vires. Vitales ſpiritus recreat, mentem exhilarat, melancholicum humorem contemperat, & purgat, craſſos & lentos humores attenuat, flatus diſcutit, ventrem blande ſubducit, & ſanguinem puriorem reddit.

CAP. XXIX.

Syrupus Myrtinus compoſitus.

♃. *Baccarum myrti ℥.ij.ß.*
Santali albi,
rhois culinariæ,
balauſtiorum,
berberis,
roſarum rubearum an. ℥.j.ß.
meſpilorum ℔.*ß.*
Contuſa omnia coquantur in aqua ℔.*viij. ad tertias.*
Expreſſioni adde ſucci cydoniorum & granatorum. an. ℔.*ij.*
Sachari ℔.*v. Ex arte coquantur in ſyrupum.*

COMMENTARIVS.

Syrupus hic veterem retinet compoſitionem, in qua ſimul aſtringentia multa miſcentur, vt *baccarum myrti*, quæ admodum raræ ſunt, defectum ſuppleant, quarum ſi fœcundiſſima daretur vbertas, præſtaret ex earundem ſucco & ſacharo tantum ſyrupum conficere. Valerius Cordus *ſuccum pomorum agreſtium* commiſcet, Fernelius *granatorum acidorum*, cui malo aſſentiri.

Syrupus Myrtinus ventriculum, & viſcera roborat, antiquatum alui fluorem compeſcit, ſanguinis eruptionem retinet, & omnem humoris à capite ad partes inferas defluxum cohibet. Vires.

CAP. XXX.

Syrupus de Mentha ſimplex, & compoſitus. Deſ. Meſ.

♃. *Succorum depuratorum menthæ,*
granatorum dulcium &
granat. acidorum an. ℔.*j.*
Sachari, aut mellis tantundem, fiat Syrupus.

Compoſitus ſic parabitur.

♃. *Succor. cydoniorum dulcium,*
cydonior. muzorum, hoc eſt, acido-dulcium,
granatorum dulcium,
granatorum acidorum,
granatorum muzorum an. ℔.*j.ß.*
In his macera horis xxiiij. menthæ ſiccæ ℔.*j.ß.*
roſarum rubearum ℥.ij.
Coquantur ad medias. Colaturæ adde ſachari ℔.*ij. fiat ſyrupus, Galliæ moſchatæ ʒ.ij. linteo raro incluſis, aromatizatus.*

COMMENTARIVS.

Paratur vterque ſyrupus cum melle aut ſacharo, authoris conſenſu, ſed magis placet & prodeſt, qui cum ſacharo conficitur, cuius duplum Fernelius commiſcet. Viſitatior tamen parandi modus in compoſito ſachari tantum libras duas admittit, iuxta Meſuei placitum, qui fructus acido-dulces, & ſemi maturos ſuo idiomate, muzos vocat, hoc eſt, ſuaues; Tunc enim eorum ſapor magis arridet. Qui compoſitum habebit, ſimplici carere poterit.

Ad hoc autem cum *mentha* ſicca accedat, eius quantitas maior videtur: Satis enim eſt, ſi libra vna aut vnciæ decem ſuccis incoquantur, & his colatis tantundem *ſachari*, aut paulo minus adiiciatur. Multum namque diſplicebit, ſi iuxta formulam à Meſue datam conficiatur.

Vires. Syrupus de mentha ventriculum roborat, cardialgiam impedit, vomitum, ſingultum, & alui fluorem compeſcit, maxime vero id præſtat, qui maiori compoſitione paratur.

SECTIO II.

DE SYRVPIS, QVI QVOVIS tempore queunt parari.

Prima ſectione ſyrupos, qui Vere, Æſtate & Autumno parari ſolent, continua ſerie deſcripſimus. Nam cum finis alicuius tempeſtatis anni, ſit principio ſequentis congener, qui Syrupi in fine Veris conficiuntur, iidem & in principio quoque æſtatis, ita, vt ſectionibus exacte diſtinctis, triginta priores ſyrupos dirimere non libuerit: Eo tamen ordine ſingulorum deſcriptionem dedimus, quo ſimplicia, quibus conſtant, optima colliguntur, vt priore loco, ſyrupos vernales, qui ſcilicet ex primis floribus Veris, poſteriore Autumnales, qui ex fructibus; medio, nempe æſtate, qui ex floribus, radicibus, ſuccis decoctis parantur. In hac vero ſectione eos, qui non ſolum hyeme, ſed alio tempore confici poſſunt, & ſolent, exhibemus.

CAP. I.

Syrupus roſarum ſiccarum. D. Fernel.

℞. *Roſarum ſiccarum* ℔. j.
infunde horis xxiiij. in aqua tepida ℔. *iiij.*
In expreſſo dilue
ſachari albiſſimi ℔. *ij.*
Coquantur ex arte in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Quiſq; ad libitum hunc ſyrupum conficit, nunc roſarum quantitatem augens, nunc minuens, & aliquando roſarum macerationem bis atque iterum renouans. Verum nulla eſt formula præſtantior hac Ferneliana, in qua debita proportio roſarum ad aquam, & vtriuſque ad ſacharum ſeruatur, atque hac ſola maceratione confectus ſyrupus nihilo eſt inefficacior. Roſę autem ſeligendæ ſunt prærubræ, non albæ; aut pallidæ.

Syrupus roſarum ſiccarum ad omnem alui fluorem commendatur: ad roborandaſque partes internas, vlcera blande detergenda, & agglutinanda, vomitum ſedandum, & Rheumatiſmum cohibendũ. *Vires.*

CAP. II.

Syrupus Regius, ſiue Alexandrinus, olim Iulepus Roſatus.

℞. *Aquæ roſarum odoratiſſimæ* ℔. *iij.*
ſachari tabarzet ℔. *ij.*
miſce & coque igne lento, vt fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Qui huius ſyrupi perſpicuitatem conſiderant, *iulepum* cum Meſueo nuncupant; qui conſiſtentiam, *ſyrupum*; qui ſuauitatem, *ſyrupum Regium*, aut *Alexandrinum*, quaſi Alexandro dignum. Eius enim vſum & reges, & delicatuli omnes minime reſpuunt. Paratu facilis eſt, & quouis tempore parabilis, eoque nullum Pharmacopolium iuſte carere poteſt, etiam ſi prioris ſeculi patres illum non nouerint, qui *rhodoſtagma*, ſeu *aquam roſarum* non eliciebant.

Alterius Iulepi roſati deſcriptionẽ tradit Meſue, ex infuſione roſarum parati: ſed hoc modo ſyrupi duo parantur, vnus roſa-

rum pallidarum purgatorius dictus; Alter de roſis ſiccis: Neuter vero Iulepi nomen ſibi vendicat.

Vires. Syrupus Alexandrinus cardiacus eſt, bechicus, roboratiuus, alteratiuus, & thoraci, ventriculo, hepati, ſiti, & omni calori prodeſt.

Cap. III.

Syrupus de abſynthio. D. Meſ.

℞. Abſynthii Pontici ſeu Romani ſicci ℔. ß.
roſarum ℥. ij.
nardi Indicæ ʒ. iij.
vini albi & antiqui,
ſucci citoniorum an. ℔. ij. ß.
Macerentur ſimul per diem naturalem ſuper cineres calidos. Deinde coquantur ad dimidias.
Colaturæ clarificatæ adde mellis deſpumati ℔. ij. *fiat ſyrupus.*

Commentarivs.

Abſynthium Ponticum ſeu Romanum debet aſſumi ſiccatum, & cum roſis & nardo minutim inciſa infundi in vino generoſo, vt moſchatelino, in vaſe terreo, vitrato, ſuper cineres calidos, per horas xxiiij. Tum ſemel, aut bis tantum feruefient. Poſtea addetur *mel*, vel potius, vt multi ſuadent, *ſacharum*. Sunt qui duplicem habent, vnum ex melle & abſynthio vulgari Pontico: alterum ex ſaccharo & abſynthio minore paratum.

Nonnulli parant ſyrupum abſynthiacum ex abſynthii viridis libra dimidia cocta, in aquę libris tribus ad tertias. Colaturæ addunt vini albi, clari, antiqui & generoſi, mellis albi & optimi an. lib. 1. Et coquunt in ſyrupi conſiſtentiam. Quocunque modo ex prædictis paretur, ingratus eſt plurimum; Ob id recte multi quantitatem *abſynthii* minuunt, & *ſacharum* addunt: nam quæ roborando ventriculo dantur, ſi valde ingrata ſint, eum ſubuertunt, nec iuuant.

Syrupus de abſynthio dicitur roborare ſtomachum, iuuare concoctionem, excitare appetitum, flatus diſcutere, venas aperire, & vrinam mouere. *Vires.*

Cap. IV.

Syrupus de ſtœchade. D. Fernel.

℞. Florum ſtœchados ℥. iiij.
thymi,
calaminthes,
origani an. ℥. j. ß.
ſaluiæ,
betonicæ,
florum roriſmarini an. ℥. ß.
ſeminum rutæ,
pœoniæ,
fœniculi an. ʒ. iij.
Coquantur in aquæ ℔. x. *ad dimidias.*
In colatura adde ſachari & mellis an. ℔. ij. *fiat ſyrupus aromatizatus cinnamomi, zinziberis, & calami odorati an.* ʒ. ij. *raro linteo illigatis, & in ſyrupum appenſis.*

Commentarivs.

Gemina ſyrupi huius deſcriptio, à Meſue tradita, ponit vtrumque *piper*, & *pyrethrum*: quæ quod calidiora ſint, Fernelius deleuit: adiecit vero quædam cephalica, *ſaluiam* nempe, *betonicam, pœoniam*, & *rorem marinum*, vt effectus ab authore propoſitos conſequatur. Cognomen vero ſumit hic ſyrupus à ſua baſi, videlicet, à *ſtœchade*, cui cætera adiunguntur, vt vires nanciſcantur magis cephalicas, & inſigniores. Permittit Syluius, vt ſine *melle*, & cum *ſacharo* tantum delicatioribus conficiatur.

Syrupus de ſtœchade cerebri multis affectibus confert. Meſuei teſtimonio; quibus minime conferret, ſi iuxta ipſius deſcriptionem conficeretur: nam *ſtœchas*, quæ pro baſi ponitur, magis hepatica, aut ſpleni- *Vires.*

ſplenica, quam cephalica eſt: ob id Fernelius multa cephalica adiecit, quorum ratione, ſyrupus iuxta illius deſcriptionem paratus, epilepſiæ, ſpaſmo, tremori, & omnibus frigidis affectibus cerebri conuenit.

CAP. V.

Syrupus de glycyrrhiza. Deſ. Meſ.

℞. Glycyrrhizæ raſæ, & parum contuſæ ℥ ij. adianti albi, vel eius penuria, polytrichi ℥ j.
hyſſopi ſiccæ ℥ ß.
Macerentur ſimul per diem integrũ in aqua pluuiæ ℔. iiij. Tunc fiat decoctio ad conſumptionem medietatis.
Colatura expreſſæ & clarificatæ adde mellis optimi.
penidiorum,
ſachari an. ℥ viij.
aquæ roſarum ℥ vj.
Sic omnia coquantur, vt abeant in ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Multi recte *glycyrrhizam ſiccam* non diu elixant, quod amareſcat, ſed tantum in fine decoctionis ponunt. Colaturam cũ *penidiis, ſacharo & melle* clarificant, dein coquunt in ſyrupum, addita ante perfectam illius coctionem *aqua roſarum*; quam ideo nonnulli improbant, quod ſyrupus ad anacatharſim inſtituatur, quam *roſacea* propter aſtrictoriam vim impedit. Quorum opinioni ſubſcribens Ioubertus, aquam infuſionis *roſarum* ſubſtituit, vt minus aſtringentem. Verum aqua ideo commiſcetur, vt ſyrupus hinc paratus, qualitatis magis aſtrictoriæ ſit particeps, & morborum principiis ſumptus fluentes humores compeſcat, & fluxos concoquat.

Aquæ defectu infuſum ſumi poteſt, non minus aſtrictorium.

Conſtat autem hic ſyrupus non modò medicamentis ſimplicibus, ſed etiam cõpoſitis, nempe *Penidiis*, quæ fiunt ex *aqua hordei*, & *ſacharo*, ea proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat admodum ſolida, & ita tractabilis, vt digitis non adhæreat, & in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora, & ſæpius intorta; Semper verò alba, vnde *Alphenici* nomine deſignata. *Confectura Penidiorum vnde fiat.* *Alphenicum*

Syrupus de glycyrrhiza humores è cerebro fluentes ſiſtit, fluxos coquit, tuſſi conuenit, & coctos humores ad expectorationem perducit. *Vires.*

CAP. VI.

Syrupus Iuiubarum. D. M.

℞. Iuiubas n. lx.
violarum,
ſeminis maluæ an. ʒ. v.
glycyrrhizæ raſæ & tuſæ,
capilli veneris,
hordei mundati an. ℥ j.
ſem. citoniorum,
papaueris albi,
melonum,
lactucæ,
gummi tragacanthi an. ʒ. iij.
Coquantur in aqua fontana ℔. iiij.
Colatura adde ſachari ℔. ij.
fiat ſyrupus.

COMMENTARIVS.

In hoc parando ſyrupo, primum coquitur hordeum mundatum: cocto adduntur *iuiubæ*, dein *glycyrrhiza*; Poſtea *capillus veneris*, & *ſemina melonis, lactucæ*, & *papaueris*. Tandem *flores violarum*, *Tragacanthum* quoque in fine ponitur, ne longiore coctura totum abeat in mucaginem.

Solet vero recte cum *ſeminib. maluæ*, &

citoniorum linteo includi, & cum cæteris demum coqui in aquæ libr. iiij. aut v. vt volunt multi, ad tertiæ tantum partis abſumptionem, & cum *ſachari* dicta quantitate, ſecundum artem elixari in legitimã ſyrupi conſiſtentiam. Male fit coctio ad medias, niſi ſachari minuatur pondus.

Facultates. Syrupus iuiubinus confert ad vocis raucedinem, tuſſim, pleuritidem, ſputum coquendum, mouendum, & educendum, eſtq; medius inter violaceum & paupauerinum, & fluxiones omnes cohibet, & fluxos humores lenit & coquit.

Cap. VII.

Syrupus de Hyſſopo. D. M.

℞. Hyſſopi ſicci,
radicum apii,
fœniculi,
glycyrrhizæ an. ʒ x.
hordei mundati ℥ ß.
ſeminum citoniorum,
maluæ.
tragacanthi an. ʒ iij.
capilli veneris ʒ vj.
iuiubas,
ſebeſten an. n. xxx.
paſſularum mundatarum ℥ j. ß.
ficuum ſiccarum,
dactylorum pinguium an. n. x.
Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura clarificata adde penidiorum ℔. ij. fiat ſyrupus.

Commentarivs.

Syrupus hic ab *hyſſopo* baſim & cognomen habet, in quo conficiendo Meſue illius author, non modo aquæ quantitatem non definit, ſed nec quidem æque meminit. Debent vero eius aſſumi lib. viij. in quibus primum horam circiter dimidiam hordeum coquetur: dein radices iniicientur inciſæ, per quartam horæ partem elixandæ: poſtea fructus omnes: mox ſemina & *tragacanthum* linteo raro incluſa. Poſtremo *hyſſopus* mediocriter ſiccus, & *capillus veneris verus*, vel eius loco *adiantũ* commune. Colaturæ coquendo ad libras tres redactæ, & clarificatæ addantur *penidia* ſine *amylo* parata. Sunt, qui malunt *ſacharum* ſyncerum permiſcere: nonnulli æquam *ſapæ & ſachari* portionem. Præſtat tamen iuxta Meſuei deſcriptionem, & voluntatem conficere.

Sunt adhuc aliæ ſyrupi huius vel parum diſſimilis deſcriptiones, ab eodem authore exhibitæ, verum hæc ſola, quam tranſcripſimus, retinetur vt optima, & vſitatiſſima.

Facultates. Syrupus de hyſſopo confert plurimum aſthmati, tuſſi, pectoris doloribus à cauſa frigida natis; valet quoque ad obſtructiones tollendas, menſes ciendos, & ſaburram à renibus & veſica detergendam.

Cap. VIII.

Syrupus de Artemiſia. D. Fernel.

℞. fol. Artemiſiæ m. ij.	*ſabinæ,*
rad. iridis,	*ſampſuchi,*
helenii,	*hyſſopi,*
rubiæ,	*praſſij,*
pœoniæ,	*chamædryos,*
libiſtici,	*chamæpithyos,*
fœniculi an. ℥ ß.	*hyperici,*
Fol. pulegii,	*parthenii,*
origani,	*betonicæ an. m. j*
calaminthes,	*ſem. nigel. aniſi,*
nepetæ,	*petroſelini,*
meliſſophyli,	*fœniculi,*
ozymi,	*rutæ.*
dauci,	*an ʒ. iij.*

Contuſa macerentur horis xxiiij. in hydromelitis ℔. viij. Coquantur ad ℔. v. Et cum ſachari ℔. v. percoquãtur in ſyrupum, conditum cinamomi ℥ j. & ſpicæ ʒ iij.

Commentarivs.

Syrupus de Artemiſia à Matthæo de Gradib. primum deſcriptus, quod ſimplicium farraginem perperam congeſtorum cõtineret, recte fuit à Fernelio caſtigatus, qui ſuperuacanea, & male conuenientia, aut parum

parum cognita ſubtrahens, vtilia tantum reliquit, vt recte notauit Plantius. Nam cũ *fruſtra fiat per plura, quod bene fieri poteſt per pauciora*; quid opus eſt, ſimul tot ſimplicia congerere, in quibus perquirendis & habendis, multum temporis & nummorum abit? Nulli tamen pecuniæ, aut diuitiis parcendum, cum de hominum ſanitate res eſt, ſed ita, vt labor non ſit in damno, ne creſcat mortalis egeſtas. *Magna ſane ac ſolennis quædam compoſitio, multis ſeculis recepta, longo vſu & ratione comprobata, nec mutanda, nec mutilanda; Sed quæ vix ratione probabili deſcribitur, vel negligenda, vel caſtiganda.* Sumitur autem huius ſyrupi denominatio ab *Artemiſia*, quæ ipſius baſis eſt. Parandi modus ex formula deſcripta ſatis patet.

Simplicior, & paratu facilior, nec inefficacior ſic parari poteſt.

Syrupus de artemiſia ſimplicior.

℞. radicum œnones, rubiæ tinctorum, graminis, ruſci, an. ℨ vj. ſeminum dauci & nigellæ Romanæ an. ℨ j. artemiſiæ m. ij. Sabinæ, maioranæ, nepetæ, hyſſopi an. m. ß. Coquantur in ℔. v. aquæ ad medias. In colatura clarificata adde ſachari ℔. j. ß. mellis Narbonenſis optime deſpumati. ℔. ß. coquantur in ſyrupum.

Vires.

Syrupus de Artemiſia ſuppreſſos, aut parcius fluentes menſes potenter mouet, vteri ſtrangulatus & ſubuerſiones ſedat.

CAP. IX.

Syrupus reſumptiuus.

℞. Carnis teſtudinum ℥ iiij.
hordei mundati ℥ ij.
Carnis dactylorum ℥ j.
paſſul. damaſcenar.
glycyrrhizæ raſæ an. ℨ vj.
ſebeſten,
iuiubar. an. n. xij.
ſeminum bombacis,
melonum,
cucumeris,
citruli an. ℥. ß.
ſemin. lactucæ,
papaueris albi an. ℨ ij.
ungulæ cabalinæ.
pulmonariæ an. m. j.
florum violarum,
nenupharis an. ℥ ß.
Fiat decoctio, vt decet. In colatura clarificata ad ℔. iiij. adde ſachari albiſſimi ℔ ij. ſachari roſat. & diatragacanthi frigidi an. ℔. ß. fiat ſyrupus perfecte coctus.

COMMENTARIVS.

Syrupi reſumptiui generalis acceptio ad ſyrupos omnes analepticos, ſeu reſtauratiuos extenditur, quibus ſolent Medici practici carnem teſtudinum adhibere, ad illius, vt opinor, exemplum, cuius Ioannes Tornamyra perhibetur author; apud quẽ tamen, vt nec alium antidotariographũ, mihi nondum videre contigit; Et, qui nũc à Medicis imperatur, modis tot diuerſis paratur, quot officinæ ſunt, in quibus habetur. Omnes ſiquidem eius, quotquot vidi deſcriptiones, (vidi autem multas) inter ſe diſcrepant, quarum nonnullæ nimis attenuantia, aliæ nimis viſcida, aliæ inutilia admittunt; Aliæ iuxta formulam indebite præſcriptam vix parari queunt.

Teſtudines nemorales ad hunc ſyrupũ, vt & alias neceſſitates minus eſſe cõuenientes.

Omnes vero teſtudines nemorales expetunt; quę ſi dentur, deteriores ſunt iudicandæ, vt inter ranas rubetæ, quod ſuccũ habeant acriorem, feruidiorem, minus alibilem, & habitui reſarciendo ineptiorẽ. Proinde vulgares ſalubriores credo, vt quæ partim in terra, partim in aqua victitent, amphibiorum more.

Et ſi vera ſcripſit Rondeletius *cap. 2. lib. de amphib.* non poſſunt teſtudines perpetuo aqua carere. Vnde per nemorales, terreſtres, hoc eſt, quę in loco minime cœnoſo, & omnino paluſtri degunt, ſed quæ partim in aqua limpida, partim in terra ſicca victitant, intelligendæ ſunt.

Debent vero rite præparari, antequam accedant ad confectionem ſyrupi. Ac primum quidem abſciſſis collo cauda & artubus, ferro idoneo teſta diuidẽda, aut ſeparanda, vt caro tota habeatur, quæ ab omni ſorde repurgata, & fruſtratim inciſa, in aqua coquẽda ſimul cũ ſimplicib. enumeratis:

tis: idque eo ordine, vt citius, quæ coctu-ram longiorem poſtulant, ſerius quæ leuiorem, admiſceantur.

Sicque melius eſt omnia ſimul concoquere, quam ſeorſim ſimplicia, dein carnē teſtudinum, vel hanc primum, dein illa, vt quibuſdam placere video. Colaturæ addatur *ſacharum vtrumque cum Penidis.*

Facultates. Syrupus reſumptiuus his confert, qui à morbo chronico reſurgunt, macie confectis, tabidis, phthiſicis, & his, qui praua quadam pulmonum diatheſi laborant.

Cap. X.

Syrupus exhilarans D. Dom. Laurent.

℞. *Succorum bugloſſ. & borrag.* ℔. j. ß.
ſucci pomorum redolentium ℔. j.
ſucci meliſſæ ℥ ß.
granorum kermes. ʒ iij.
croci ʒ ß.
pulueris diambræ ℈ iiij.
diamargariti frigid. ʒ ß.
ſachari tabarzet ℔. ij. *fiat ex arte ſyrupus.*

Commentarius.

Huius ſyrupi deſcriptionem dat clariſſimus vir Dn. Doct. Laurentius, Gallorum & Nauarrorum Regis Medicus primarius, in quodam opere doctiſſimo, quod de viſu conſeruando, de morbis melancholicis, catharrho, & ſenio in lucem edidit. Illius autem authorem agnoſcit affinem ſuum Dom. Caſtellanum, Galliæ quoque Regis Archiatrum, à quo ſe habuiſſe confitetur. Sic vero debet confici.

In ſuccis depuratis grana kermes noctem integram, ſuper cineres calidos infundentur: in forti expreſſione ſaccharum diluetur: deinde coquentur omnia in ſyrupum: in cuius medio ſuſpendetur nodulus qui ſuo ſinu pulueres, & crocum continebit. Doſis erit ab ℥ j. *ad* ℥ ij. *idque mane ieiuno ſtomacho, & veſperi hora ſomni.*

Cognominatur exhilarans, quia vim habet eximiam ad cor, & ſpiritus vitales exhilarandos, facultates erigendas, mœrorem abigendum, & qualitatem humoris melancholici malignam contemperandam. *Ratio cognominis* *Facultates.*

Syrupus hic ſubſtitui poterit eius penuria, qui ex *ſucco granorum kermes* parari ſolet his in terris, in quibus illex coccigera viret: cuius quidem non ſumus obliti, ſed tantum parandi modum; quod perfacilis ſit, ſubticuimus, hisque reliquimus, quos eius percelebris ſucci fœcunditate natura donauit. *Syrupus kermes.*

Extant pene dixerim innumeræ aliorū ſyruporum apud authores varios deſcriptiones, ſed cum eorum vſus vel improbetur, vel non ſatis probetur, antidotarium hoc noſtrum his onerari, & velut inquinari nolumus. Syrupus enim *mannæ acidus, granatorum dulcium, pomorum perſicorū, prunorum acidorum, cucurbitæ, pyrorum, vuarum purgatarum, de thymo*, & alii adhuc multi à Meſue deſcripti prorſus exoleuerunt.

Audio quoſdam ſyrupos de *centaurio minore, de hyperico, de hedera, de peto, de ſenellis*, & alios quoſdam nondum vſu receptos edidiſſe, quos ſi probarit inclyta ſchola Pariſienſis, & ego probabo. Negligitur ſyrupus *poricatus.* Myrepſi, ſyrupus *Diaſereos* Andernaci, *ſyrupus de lilio, de acoro, de rubea, de pulegio, de turbith, de vua, Columbinus, Macedonicus, de myrobalanis*, atque plures alii, quos Iacobus de Manliis, Andernacus, VVeckerus, & quidam ex recentioribus deſcribunt.

ADDITIO.

Syrupus caryophyllorum D. Eyreri.

℞. *iulepi roſ.* ℥ iiij.
quintæ Eſſentiæ caryoph. id eſt, aquæ quinquies deſtillat. ℥ j.

tinctu-

tinctura auri ʒvj.
ambr. gran. iiij.
ſachar. canarii. ℔. ß. m. f. Syrupus.

Syrupus de cinnamomo.

℞. *cinnam. ℥ij. contunde craſſiuſcule, infunde in aqua borraginis,*
Endiv.
roſac. ℔. iiij. ß.
in cucubita bene cooperta horis 24. in loco calido vel in ſole: deinde recipe rurſus tantundem cinnamomi & infunde vt ſupra quinquies vel quater: tum recipe omnes faces, fundeque ſuper eas vini cretici ℔. iiij. ſtent in infuſione per noctem, deinde exprimantur fortiter; poſtea recipe omnes infuſiones, adde ſachari ℔. ij. aq. cinnam. quantum vis & f. Syrupus.

Alius ſyrupus cinnamomi.

℞. *cinnam. optimi craſſiuſcule pulueriſati ʒij. ß.*
ponantur in cucubitam viteram, adde aqua cinnamomi opt. ℔. ij. ſtent in loco calido optime obturata, ne quid evaporet, horis 24. Deinde colētur cum expreſſione valida ſub prælo, & colatura rurſum imponatur tantundem cinnamomi, eodemque modo agatur, vt prius, idq; repetatur quatuor vicibus: tum cinnamomo omni collecto ſic infuſo & poſt quatuor expreſſiones relicto affundatur ℔. j. vini maluatici optimi, ſtent pariter in infuſione, tandem valide exprimantur & addatur ſacchar. albiſſ. ℔. j.
aq. roſ fragr. ℥ij.
decoquantur in vaſe fictili probe tecto ad conſiſtentiam ſyrupi. Reficit hic ſyrupus ſpiritus vitales, & cor ac ventriculum roborat.

Alius de cinnamomo.

℞. *aq. roſar. ℔. ij.*
pomor. citri ℔. j.
cinnam. opt. ℥ij. ß. infundantur in vitro per triduum exprimantur torculari, hoc quater iteretur, tum adde ſacch. ℔. j coquantur in ſyrupum.

Syrupus de nuce moſchata.

℞. *nucis t. ʒij.*
ſpic. roman. ʒij. conquaſſentur & infundantur in vin. maluatici.
alb. generos. an. ℔ j.
in vaſe vitriato bene obturato,
deinde bullicnt parum;
colatura adde ſacchar. albiſſ. ℔. j. ß.
M. f. ſec. art. ſyrupus.

Syrupus de piperibus.

℞. *trium piper.*
cardamom.
pyrethr.
ſumach,
anis.
galang.
maſtic.
roſar.
mac.
menth.
acori an. ʒij.
zinzib. ℥. ß.
caryophyllor. ℥j.
ſampſuch.
balſamit. an. M. ß.
acet. ʒvj.
coriandr. ʒij.
mell. q. ſuffic. M. f. ſyrupus.

Syrupus cardiacus ad leipothimias.

℞. *vini rhenan. generos. ℔. ij.*
aq. roſar. ℥ij. ß.
cinnamomi ʒß.
zinziber.
caryophyllor. an. ℈. ij. ligentur omnia in linteolo,
ſacchar opt. ℥iiij. ß.
coq. ad conſiſtentiam iulepi,
poſtea adde ambr. griſ. gr. iij.
moſch. gr. j. in ſyndone
infuſi m. f. ſyrupus.

Syrupus de pœonia contra Epilepſiam in multis probatus.

♃. rad. pœon. bene macerata. Et in rotulas inciſar. ℥ij. ß.
viſci quercin. ℥. j. ß.
fol. hyſſop. p. iij.
lauri nr. xvij.
puleg.
fl. thymi,
Epithymi,
ſalviæ an p ij.
baccar. lauri ℥j.
Sem. anis.
fœnic. an. ʒij.
fl. pœon. per tres dies in ſole inter duas chartas macerator. p vj.
infunde omnia in aqua beton. calida & ter renouentur, tertiaque vice f. Ebullitio, Coletur. Adde colaturæ ſacch.
mell an. quant. ſufficit
ad faciendum ſyrupum mediocriter coctum.

Syrupus magiſtralis laxativus D. Hauſtain, pro iis qui vſum purgantium ferre nequeunt.

♃. ſem. cnici
aniſi an. ℥ij.
fol. ſen. ℥. ij. ß.
folliculor ſenæ ℥j. ß.
agaric. albiſſ. Et leuiſſ. ℥. ij. ß.
thymi.
Epithymi an. ℥. j. ß.
caryoph.
zinzib. an. ℥. ß.
prun Damaſcen.
iuiubar.
ſebeſt. an nr. Lx. decoquantur ſec. art. in decocto polypod.
in fine addantur ſyr. roſ. ſol. ℔. ij.
oxymel. ſimplic ℥vij.
ſacchar ℔. ij. Mi.
f. Syrupus ſecundum artem.

Syrupus è polypodio.

♃. rad. polypod. querc. ℔. iiij. terantur groſſo modo, bulliant in aqua comm. ℔. xx. vſque ad conſumptionem medietatis, & in fine adde calam. Arom. ℥. iiij.
Sem. fœnic. contriti ℥. j. ß. parum bulliant & maneant in infuſione per 24. horas, poſtea caleſiāt & fiat fortis expreſſio, deinde
♃. myrobalanor. chebulor.
indor.
citrinor. m. ℥x.
ſuccor. roſar.
borrag. an. ℔. v.
paſſular. ℥ij. Contundantur myrobalani groſſo modo & cum paſſulis infundantur in ſupradictis ſuccis per 24. horas: in fine addi fol. ſem. oriental. ℔. j. maneant per horas duas in vaſe bene obturato, deinde exprimantur. Et expreſſis adde ſacch. opt. ℔. xij. Mi. f. ſyrupus pro vſu.

Syrupus holagogus Domini D. Io. Hartmanni Beyeri.

♃. rad. polyp. querc. rec.
cappar. an. ℥j.
fol. ſcolopendr. vulgar.
ceterach,
meliſſ.
beton.
rutæ murar. an. Mj.
fl. trium cordial.
cuſcut. an. Mß.
ſem. limon.
fœnic.
anis. an. ʒij.
carthami contuſ. ℥j. Mi.
f. decoct. in ſuffic. quant. aquæ ad remanentiam tantæ quantitatis, vt ſpecies infra ſcriptæ infundi queant. Decoctio hæc ita ſtet per horas 12. vaſe clauſo, tum fiat colatura, & in hac infun-

infundantur folior. ſen. mundat. ℥iiij.
agar. albiſſ. ʒ. ij.
hermodact. albor. veror, ʒvj.
helleb. nigri veri Styriaci in acet.
prap ℥j.
Epithymi,
zinzib. alb. an. ʒij.
caryophyllor. ℈. ij.
macis ℈. j.
bulliant parum & ſtent in infuſione per horas 24. tumque exprimantur.

℞. expreſſionem integram (cuius pondus notetur; verbi gratia ℔. ij ℥. iij.) ſucci roſar. incarnatar. tertiam expreſſionis partem, videlicet ℥viiij. adde ſacchari albiſſ. par pondus expreſſioni ſimul è ſucco, nimirum ℔. iij. & coque ad ſyrupi perfecti conſiſtentiam, nimirum ℔. iiij. ℥. ij.

Syrupus Alarbazi, id eſt, de Stibio. D. Palmarii.

Iulianus Palmarius cruciatus colicos ad παρεσιν tendentes ſuſtulit hoc ſyrupo.

℞. vini alb. ℥. vj.
aq. roſac. ℥. ij.
pulv. alarbazi ʒj.
cinnam. El. ʒj. ß. infunde per noctem, colentur per inclinationem, addi ſacchar. albiſſ. ℥viij. Mi. f. ſyrupus mediocriter coctus.

Doſis eſt ab ℥ß. ad ℥j. poſt hauſtum iuris pulli vel carnis vitulinæ.

Syrupus diareos D. Bechtholdi Rivii.

℞. rad. ireos noſtr. virid. ℔. ß.
ebul. virid.
cortic. medianor. ſambuc. an. ℥iij.
rad. valerian. ℥ij.
pœon. ℥j.
mechoac.
hermodactyl. veror.
turbeth an. ʒvj.
fol. card. ben.
praſſij ſicc.
chamædr.
abſynth. pontic.
roriſmar. an. M. j.
braſsic. marin. M. ij.
fl. ſambuc.
tiliæ an. M. ß.
Sem. Ebuli ℥ij.
cartham. decortic. ℥j.
fœnic.
anis. an. ℥. ß.
zinzib. ʒij. fiat decoctio in ſuff. quant. aquæ ad ℔. iiij.
in colatura infunde per horas 24.
fol. ſen. ℥iiij.
agar. troc. ℥ij.
rhab. ſel.
ſchœnanth.
cinnam. an. ʒij. fiat colatura accurata cũ levi expreſſione, in qua diſſolve
ſucc. rad ireos noſtr. ℔. ij.
roſar. pallidar. ℔. j.
ſacchar. quant. ſuffic.
Coq. denuo ſec. art. in ſyrupi formam.

Syrupus capillorum veneris D. Flock.

℞. fol. hyſſop.
capillor. ven.
rad. ireos,
ariſtol. rotund.
ſem. vrtic.
ſangv. dracon.
myrrh.
thuris an. ℥. ß
macer.
croci,
opii an ʒ. ß.
ſacchar. roſ. vet. ℔. j.
bulliant in ℔. ij. aquæ ad medietatem: coletur & fiat ſyrupus.

Syrupus de valeriana.

℞. rad. bruſc.
aſparagi,

cyperi,
aſari.
liquiritiæ raſæ,
valerian. an. ℥j.
ariſtol. rotund.
longæ,
filicis. an. ℥. ß.
fol. dentis leonis,
bugloſſ.
capillor. vener.
calamenth.
puleg.
meliſſ.
ſabin.
cichor.
abſynth. an. M i.
ſen. alex ℥. ij. ß.
vuar. paſſar. ℥. vj.
fol.
zinzib. alb. ʒ iij.
anthophyllor. ʒ. ij. Coq. in aq. ſuffic. ad cõſumpt. medietatis. Colaturæ adde ſacchar. albiſſ. ℔. ij. f. ſec. art. ſyrupus.

Syrupus de granis iuniperi Pariſienſium.

♃ *granor. iuniper. ℔. I.*
bulliant in aqua pintis iiij. per duas horas, ſeu ad conſumpt. medietat. Colaturæ adde ſacchar. ℔. j.
zinzib. ℥. j.
calam. arom. ℥. ß.
mac. ʒ. ij.
cubebar. ʒ. j. Exponantur Soli per menſem integrum, vel alio loco calido reponantur: & foueantur, donec ſpiſſeſcat materia in formam vappæ. Doſis dimidium cochleare, vel de ſpiſſa materia dimidiæ nucis quantitas.

Syrupus diachamædryos. D. Io. Stockii.

♃ *fol. chamædr.*
chamæpyth. veræ.
ceterach,
tamariſc.
cappar.
lingv. ceruin.
pentaphyll.
fl. geniſt. an. m. ij. coq. in ſuff. quant. aq. fontan. Et cum ſaccharo ſufficienti f. ſyrupus.

Syrupus de fœno græco.

♃ *fœnumgr. integri ℥. j.*
bulliant in aq. ℔. j. ß. ad conſumptionem tertiæ partis, tum effunde aquã illam, & decoque iterum in aqua noua, qua rurſus effuſa, affundatur alia & coquatur ad conſumptionem medietatis, quo facto colato adde ſacchari clarificati ℔. j. fiat debito modo ſyrupus.

Syrupus ex iva arthetica.

♃ *fol. ivæ arthet.*
ſaluiæ,
calaminth.
polij,
origani,
centauri.
beton an. m. j.
rad. ariſtol. long. ℥. j.
gentian.
bryon. an. ℥. ß.
ſem leuiſtic.
aniſi
ameos
carui an. ʒ. ij. ß.
pyrethr. ℥. ß.
paſſular. ℥. j. cum melle quant. ſuffic. fiat ſyrupus, qui aromatiſetur cum cinnam. opt.
nuc. muſcati
cubebar. an. ʒ. ij.
ſucci ivæ arthet. ℥. ix. M.
f. ſyrupus.

Syrupus pectoralis.

♃ *rad. Glyzyrrh.*

ameos.

ameos,
pyrethr.
peucedan.an.℥ ß;
Enulæ,
ſerpentariæ an.ʒ vj;
ariſtol.longæ ʒ ij;
fol.hyſſop.
marrub.
adianth.
ſcabioſ.
agrimon.
beton.
vrtic.
fl.melilot.
meliſſ.an.M.j;
ſem.fœnic.
anis.
papauer.alb.
fœnugr.
lini,
ameos,
vrticæ an.℥ j;
4.frigid.maior.
hord.ex cortic.
paſſular.
penid.an.℥ j.
tragaganth ʒ j.
mellis deſpumati lib.vj.Mi.f.Syrupus.

Syrupus de pede Cati Pariſienſi Pharmacopœæ ſecretus.

℞.dactylor.mundat.
iuiubar.
Sebeſt.
ficuum recent.
paſſular.enucl an.℥ iiij;
vngul.cabal.cum toto
fol.Et fl.pulmonariæ an.M.ij.
pedis cati,
ceterach an.M.j;
rad.glyzyrrh.raſ.℥ j.fiat decoctio in ſuffic.quant.aqua veronicæ, Et cum ſacchari ℔.ij.f.Syrupus perfectè coctus.

Syrupus de xylocaracta D.Io.Baptiſtæ Montani.

℞.capit.papau.alb.nr.xx;
ſiliquar.dulc.℥ iij;
rad.Glyzyrrh.raſ.℥ ij.Coquantur in aq.fontanæ ℔.xij, Donec remaneant ℔.iij.Colentur & fortiter exprimantur:
adde penidior.
ſacch.cand.
roſat.an.℔.ß.Coquantur ad mellis conſiſtentiam
f.ſyrupus.

Syrupus de Maſtiche Lubeccenſium.

℞.ſachar.albi clari ℔.iij.
aq.roſac.℔.iiij.
maſtic.Elect.Et in pecia ligatæ ℥ iij.
Mi.Coq.in Syrupum.

Syrupus ex hellenio Expectorans.D.Horatii Augenii.

℞.rad.hellenii,
polypod.querc.in vino albo dulci 24.horis maceratæ.℥ ij;
paſſul.corynthiac.℥ ß.
ſebeſt.nr.xij.
fol.farfar.
pulmonar.
ſatureiæ,
calamenth.an.m j;
folium vnum magnum tabaci,
rad.liquirit.raſ.ʒ ij,
ſem.bombac.
vrticæ an.ʒ j.ß.Coquatur in mulſa dilutiſſima ad ℥ j.ß, Et cum totidem ſacchari fini neciis f.ſyrupus perfectè coctus. vſurpatur ex cochleari in modum Ecclegmatis cum ol.De ſulphure hac potiſſimum proportione.
℞.Syr.de Elleni.℥ iiij;

ol. de ſulphur. arte chymica extracti ℨ j. Mi. pro Ecclegm.
valet plurimum in aſthmate.

Syrupus digerens Melancholiam D. Caſpari Hoffmanni.

℞. fol. ſen. ℥ j,
calamenth.
origan.
ſtœchad.
ſcolopendr.
eupator. an. M. ß;
fl. borrag.
bugloſſ.
violar.
capill. ven.
chamadr. an. p. j;
rad. apii,
aſparag.
fœnic.
cortic. rad. capper. an. ℨ ij;
glyzyr. raſ.
paſſular. an. ℥ ß.
rhab. El.
agar. albiſſ. an. ℨ j. Mi.
Cum aqua fontana decoque ad medietatem.
Colatura adde ſacch. alb. quant. ſuffic. aromatiſetur cū ℨ j. cinnamomi.
Ex hoc bibendum ad ſufficientiam.

Syrupus è Senna Rulandi.

℞. fol. ſen. alex. mundat. à ſtipitib. Et ſordib. ℥ j.
aq. fontan. ℥ viij. facta ebullitione vnica infundantur per noctem in loco calido, mane percolentur ſine expreſſione, poſtea affunde iterum iiſdē foliis ſenæ aq. ℥ xvj. bulliant ſimul ad lentum ignem ad tertias; deinde colentur. Colaturam admiſce priori infuſioni: poſtea tertio affunde ſuper eandem ſennam aq. ℥ xvj. Et iterum lento igne bulliant ad medium, deinceps colentur & exprimantur, colatura priori admiſceatur, addanturq; ſacchar. ℥ xiij.
aq. cinnam. ℥ ij; iterum lento igne coquatur ſimul ad conſiſtētiam ſyrupi.

Syrupus qui reddit corpus mundum à ſuperfluitatibus; Et per conſequens, cor, cerebrum, hepar & omnia alia membra confortat.

℞. cortic. citri,
rad. cappar.
berber.
ſantal. vtriuſq;
ſpodii an. ℨ ij;
garyophyll.
bugloſſ.
borrag.
melliſſ.
cichor. an. ℥ j,
acetos.
Epatic.
marrub. an. ℥ ß,
lactuc. ſylueſtr. ℨ ij.
ſem. violar. ℥ j.
thymi
Epithym.
fol. ſen.
rad. polypod. an. ℨ j,
ſuccor. fumar.
abſynth.
myrobalan. chebulor. an. ℥ j,
diagrid. ℨ ij,
ſachar. albiſſ. ℔. ij. Mi.
f. ſec. art. ſyrupus, qui fiat acidus cum aceto ſucci cydonior. quant. ſuffic. doſis ℥ j. ß.

Syrupus nephrocatarticus D. Ioannis Ringleri, Medici Argentinenſis.

℞. rad. quinq; aperientium,
ononid.
liquirit. raſa an. ℥ j. ß,
raphani,
Eryngii,
rubia maior.
cyperi an. ℨ vj;
macerentur 24. horis in aceto albo, bis exemptis adde cortic. cappar.
citri

citri ſicc. an. ℥ ß,
fol. ſaxifrag.
parietar.
pimpinell. an. M. ij.
ſummitat. aſparag.
lupuli
quinq; fol.
chrithmi marini
fragar.
capillor. vener.
griſſon. an. m. j;
ſem. milii ſolis,
linariæ,
vrticæ an. ℥ ß,
4. frig. mai. an. ʒ iij,
fl. 3. cordial.
geniſtæ,
hyperic: an. M. j. ß,
paſſular: ʒ x,
ſebeſt.
iuiubar. an. nr. x.
Coquantur omnia in ſ. q. aquæ pluuialis.
Colaturæ adde ſucc. limon. depurat. ℔. j.
ſacchar. quant. ſuffic. Mi.
f. ſyrupus, qui aromatiſetur cinnamomi ℥ j. Et ſeruetur pro vſu.

Syrupus diureticus Dn. D. Bechtholdi Riuii.

℞. ſucc. ononid. totius, cum floret aq. deſtillat. eiuſdem.
ſucc. expreſſ. raphan. acerri pimpinel. noſtr. totius an. ℔ j.
aquar. malvæ totius,
alth. totius,
vrtic. an. ℔. ß.
Equiſet.
parietar. an ℥ iiij.
baccar. alkekeng. ℥ iiij,
iuniper. contuſar. ℥ ij,
ſem. petroſel. ℥ j,
4. frig. mai. contuſ. an. ʒ ij,
fl. chamom roman. M j,
geniſtæ M ß,
croci ʒ j; bulliant leuiter & infundantur ſecundum artem: in colatura diſſolue ſacch. quant ſuffic. Coquantur in formam ſyrupi.

Syrupus de chamomelo, compoſitus ad affectus nephriticos. D. Prunſteri.

℞ fl. chamom. italici ℥ j ß,
malv.
alth.
rad ſaxifrag.
petroſel. an. ℥ ß,
glyzyr. raſ.
malv.
alth. an. ʒ v.
ſem. 4 frig. maior. an. ʒ j. ß.
malv.
alth. an. ʒ ij,
aſparag.
granor. iuniper. an. ʒ j ß.
Coq. omnia in ſuffic. quant. aquæ, colaturæ adde ſacch. opt. ℔. iij. Mi.
f. ſyrupus.

Syrupus Horatii Augenii ad fiſtulas ani.

℞. rad. Enul. camp.
polypod. querc.
alth.
ſem. cartham. contuſor. an. ℥ j.
fl. borrag.
bugloſſ.
violar.
melliſſ.
fol. mercurial. an. M. j.
ſem. bombac.
malv.
altheæ an. ʒ iiij,
fol. capillor. vener.
polytrich. an. M. ß. fiat decoctio ad ʒ xv. in qua infunde fol. ſen. mundator.
agar. troc. an. ℥ iij;
zinzib. alb. ʒ j,
rad. polypod. querc. ℥ ß. fiat leuis omnium ebullitio, & facta expreſſione additoq; ſacch. fri. ℥ xv. f. ſec. art. ſyrupus. De quo ſumentur ℥ ij. ß. vel ℥ iij. cum iure pulli, decoctione paſſular. & liquiritiæ.

Syrupus

Syrupus purgans. D. Io. Hartmanni Beyeri.

℞. Sem. 4. frigid. mai. decortic. an. ℈ ij.
Endiv.
acetos.
lactuc.
anis. an. ʒ ß.
cartham. contuſi,
fol. ſen.
rad. polypod. querc. an. ℥ ß.
agar. troc.
turbeth. El. an. ʒ ij;
aq. malu. vitreis organis diligenter deſtillat. ℔. j.
Coque in diplomate ab conſumptionem medietatis. poſtea
℞. fl. caſſiæ cum præſcripto decocto extract. ℥ j.
mucilag. Sebeſt. Et ſem. cydonior. craſſa & bene viſcida extracta cũ eodem decocto an. ℥ ß.
penidior. ʒ vj.
ſacchar. taberzeth. ℥ j. Mi.
cum decocti ſupraſcripti quant. ſuffic. inſtar. Syrupi.

SECTIO III.

DE SYRVPIS MELLITIS.

Superſunt adhuc aliquot ſyrupi, hac in ſectione deſcribendi, qui non ſacharo, ſed melle dulcorantur. Nec reliquorum more ex radicum foliorum florum, ſeminum, & fructuũ decocto, ſed ſolis ſuccis limpidis & aqueis parantur: Ad quos non incongrue refertur hydromel illud magis melleum, & coctum, vinoſum nuncupatur. Sapore enim, viribus & conſiſtentia eſt ſyrupis valde finitimum.

CAP. I.

Oxymel, ſeu acetum mulſum, Secaniabin Arabibus dictum.

℞. Mellis optimi ℔ ij.
aquæ fontanæ ℔ iiij.
aceti vini albi ℔ j.
Coquantur ſimul in vaſe fictili ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris.

COMMENTARIVS.

Mel primũ in aqua coquitur & deſpumatur, dein acetum paulatim admiſcetur, tum omnia ſimul coquuntur, donec ſyrupi liquidioris conſiſtentiam acquirant. Nõ videtur autẽ certo definita à veterib. aceti quantitas; nam cum *mel* calidum ſit ex Galeno *cap.* 101. *lib.* 8 *de ſimpl. med.* & in calidis naturis cito bileſcat, tantum aceti addendum eſt, Oribaſii conſilio *cap.* 24. *lib.* 5. *coll.* quantum ſatis ſit, vt facultas in bilem conuertendi corrigatur: ſicque fiet oxymeli, omni ætati & naturæ ad tuendam valetudinem vtiliſſimum. Eſt enim vt acidum, vt dulce, vt medium, debetq; fieri varie pro [*Gal. cap.* 12. *lib.* 4. *de ſanit. tuend.*] guſtu ſumentis: Ita tamen, vt non noceat: nã quod valde acre eſt, inteſtina abradit, expectorationemq; impedit, [*com. ad part.* 31. 32. *lib.* 3. *acut.*] ſed quod mediocriter eſt acre, pulmonis, thoracisq; affectionib. multo eſt vſui: Nam ſputum educit, & facilem edit ſpirationem ex Hippocrate *lib.* 3. *de acut.* humores namq; craſſos incidit & attenuat, viſceraq; ſine moleſtia expurgat, teſte Oribaſio *cap.* 24. *lib.* 3. *collect.* & ad victus attenuationem eſt accommodatiſſimum. *Compoſitionis illuſtratio.*

Varia igitur illius præparatio, variaq; apud authores mellis ad acetum, & aceti ad aquam proportio. Licet enim aquoſum, vt melius [*cap.* 1. *lib.* 5. *coll. Orib.*] laudetur, nõ tamen omnibus æque conuenit, neque arridet.

Oribaſius vult, *cap. vlt. lib. vltimi de loc. affect. curat.* 1. vt *aceti* vni parti duplũ *mellis*

lis addatur, & *aqua* quadruplum, hæcque ad tertiam vel quartam partem decoquantur. Quæ deſcriptio eadem eſt, cum ea, quam tradit Meſue, *part.* 3. *diſp.* 6. cui aſſentitur Serapio *tract.* 7. *de Antid.* qui alicubi oxymel parat ex æquis partibus *mellis & aceti*: verum hoc nimis eſt acetatum.

Inter vtrumq; mediũ eſt, quod ex parte vna & dimidia aceti ad duas mellis optimi fit, quod ſcilicet præter reliquas bonitatis notas, non multum aggerit ſpumę: nam mel omne, quod multum ſpumeſcit, debet diutius concoqui & deſpumari; Sicque maior illius portio coquendo diſſipatur. Tamdiu autem coqui debet, donec ſpumam amplius non efferat.

Compoſitio... (margin, partly cut off)

Augetur ergo vel minuitur aceti quãtitas ſecundum voluntatem vtentis, cui magis conuenit, inquit Serapio, ſi ab eo magis expetatur, & ita debet fieri ſecundum omnem diſpoſitionem, ait Auicenna *tract.* 6. *ſect.* 1. *lib.* 5. Quod tamen in officinis ſeruatur, ſecundum Meſuei deſcriptionem parari ſolet, ſed vſus tempore, magis aut acetatum, aut mulſum redditur, prout rei exigentia demonſtrat.

Vires.

Oxymel craſſos & viſcidos humores incidit, attenuat, & ad expurgationem apparat, & promiſcue calidis affectibus & frigidis confert, atque ad ea omnia valet, quę *ſupra* diximus

C A P. II.

Oxymel ſcilliticum.

℞. *Mellis deſpumati* ℔. iij
aceti ſcillitici ℔. *ij.*
Coquantur ſimul in vaſe figulino ad conſiſtentiam ſyrupi liquidioris.

COMMENTARIVS.

Oxymel ſcilliticum Marcelli.

Marcellus Medicus alio modo parat, aquam ſuperaddendo: *Accipit enim ſcillæ* ℔. *j. aquæ fontanæ* ℔. *iiij.* ß. *coquit ad libram vnam & mediam: Sic diem integrum relinquit in olla rite obturata; dein exprimit: Expreſſioni admiſcet aceti tantundem, mellis expumati* ℔. iij. *Rurſus leuiter concoquit ad conſiſtentiam ſyrupi.*

Manardus quoque & Bern. Deſſennius putant, non poſſe fieri ſine aqua, quorum opinioni quidam aſſentiuntur, aquæ duplum ad acetum miſcentes, vt in ſimplici; verum ea non opus eſt, inquit Syluius, cum mel non niſi aqua deſpumatum & coctum ſumatur, & acetum legitime cum ſcilla præparatum. Sic vero fit acetum illud ſcillites.

Acetum ſcilliticum vt fiat.

Segmentorum ſcillæ filo traiectorum, & in vmbra ſiccatorum libra vna ſumitur; In aceti vini albi libris octo maceratur, mixtura caloribus æſtiuis per quadraginta dies in vaſe vel vitreo, vel fictili & vitrato oris anguſti inſolatur; dein colatur: Tum abiectis ſcillæ ſegmentis, transfuſum acetum ſeruatur; cuius olim, quam nunc frequentior vſus, ob ſaporis inſuauitatem.

Alii ſunt multi ac varii eiuſdem parandi modi, ſed qui nunc à nobis traditur, vſitatior eſt, & deſcriptioni congruit, quam de illo tradidit Paulus Æginet. *lib.* 7. *de re medica, cap.* 11.

Variæ adhuc oxymelitis ſcillitici dantur à variis authoribus deſcriptiones magis compoſitæ, cuiuſmodi eſt *oxymel ſcilliticum* Democratis, Iuliani, & quod *de radicibus* cognominatur.

Hæ autem omnes oxymelitis ſcillitici magis compoſiti varietates negliguntur, nec vllibi paratæ reperiuntur: propterea neque à nobis deſcribentur.

Vires.

Oxymel ſcilliticum craſſos humores incidit, obſtructionem pulmonis ab humoribus valenter impactis tollit, epilepſiam, vertiginem, cephalalgiam & hemicraniam ſanat.

C A P. III.

Oxymel compoſitum.

℞. *Radicum apij,*
fœniculi,
petroſelini,
ruſci,
aſparagi an. ℥. *ij.*

ſeminum apij, &
fœniculi an.℥ j.
Coquantur omnia in ℔.xij. aquæ ad eius medietatem.
In colatura clarificata adde
mellis optimi ℔.iiij. vel quod ſufficit:
aceti vini albi libr. j.
Ex arte fiat liquidior ſyrupus.

COMMENTARIVS.

Paratur vt oxymel ſcilliticum compoſitum, ſubſtituto aceto ſimplici ac vulgari pro ſcillitico. Nic. Præpoſitus quoddam oxymel compoſitum aromaticum parat, & aliud potenter diureticum: Illi aromata multa, huic *radices graminis, ireos & raphani* permiſcet: Sed ea vtendi tempore, ſi ſit opus, rectius potuerunt admiſceri, nec aliud compoſitius oxymel in officinis erit neceſſe ſeruare.

Quantitas autem mellis ab authoribus non definitur, quod modo dulcius, modo acrius deſideretur: ſi tamen iuxta illius quantitatem à nobis definitam paretur, medij erit inter dulcedinem & acredinem ſaporis.

Vires. Oxymel compoſitum humores viſcidos, lentos, & pituitoſos incidit, attenuat, & abſtergit: Obſtructionibus hepar, lienem, & viſcera liberat, renum & veſicæ ſaburram pellit, & vrinam mouet.

CAP. IV.

Hydromel vinoſum ſimplex.

♃ *Mellis optimi* libr. *xij*
aquæ pluuiæ vel fluuiatilis libr. *lx.*
Coque ſimul, donec ouum crudũ iniectum innatet.
Tunc amoue, inſola, & ſerua.

COMMENTARIVS.

Sicui hæc deſcribendi & parandi forma diſplicuerit, liberum ſit illi aquam decoquere ad tertię partis conſumptionem, aut paulo plus, ſpumam accurate inter coquendum abiiciendo. Sic enim aquæ portione magis diſſipabili vaneſcente, quod remanebit, conſiſtentiam habebit ſyrupo liquidiori affinem, ſaporem guſtui ſuauem, coctionem conſeruationi idoneam.

Hydromel vinoſum D. Bechtholdi Rivij.

♃. *mell. opt. partem* j.
aq. pluuial. in diebus canicular. collecta partes iiij.
bulliant ſimul ad tertiæ partis conſumptionem, deſpumentur, colentur bis calide, colatura ponatur in dolio vinario ad ſolem.

Apomeli. Ex melle autem medicamenta multa baſim & appellationem mutuantur, *vt mulſa, hydromel tam aquoſum, quam vinoſum, oxymel,* aliaque multa mella medicata ex plantarum ſuccis, *vt Rhodomeli*, ſeu *mel roſatum, violatum, mercuriale, paſſulatum, anthoſatum, anacardinum.*

Mulſa. Mulſa conſtat tantum aqua & melle, diuerſa proportione inter ſe miſtis. Dilutiſſima vero quædam mulſa dicitur, quæ ex plurima aqua, & pauco melle paratur. *Fit enim mulſa,* inquit Oribaſius *cap. 14. lib. 5. collect. cum multum aquæ melli admiſcemus, deinde coquimus tantiſper quoad ſpumare deſinat. Tunc enim ſpumam tollere oportet,* pituitoſis tamen mellis quantitas, tum ad humoris peccantis alterationem, tum ad ſaporis gratiam, conueniens eſt.

Mulſa quid Oribaſio. Mulſa & Melicratũ idem. Fallitur Oribaſius, qui *mulſam* putat fieri debere ex *vino & melle: Melicratum* vero ex *melle & aqua.* Nihil enim eſt inter vtrumq; diſcriminis, ex Galeno *part. 12. & 13. lib. 3. de vict. acut.* Meſueo tamen Melicratum eſt *Oinomel*, cuius duas exhibet deſcriptiones: priorem, quæ fit ex vino & melle: alteram, cui præter hæc duo adiiciuntur aromata quædam, vt caryophylli, cinnamomum, ſpica aromatica, macis, & ſimilia: & à nonnullis, eodem referente & conſentiente, Conditum nominatur.

Oinomel. Illud autem potionis genus, quod ex melle & vino paratur, vocatur *Oinomeli*, quod

quod aliquando fit ex duabus partibus vini veteris & vna mellis; aliquando ex partibus quinque, aut ſex muſti, & vna mellis: & vbi deferbuit, in dolia diffunditur, teſte Oribaſio *cap.* 25. *lib.* 5. *collect.*

Hydromel ſimplex ac vulgare eodem modo paratur, vt Melicratum, adeo, vt nomine tantum, nō re inter ſe diſſideant. Placet tamen Galeno *cap.* 12. *lib.* 4. *de ſanit. tuend.* vt mulſa ex aqua pluuia potius paretur, cum hydromel ſæpius ex fluuiatili, & aliquando fontana.

Apomeli.

Apomeli vero non multum diſſimili modo paratur. *Fit enim ex aqua non pluuia tantum, ſed qualibet,* inquit Galenus, *modo pura, & melle à fauis expreſſo, tamdiu ſimul coctis, quoad ſpuma amplius non exurgat:* Quæ cum primum emergit, eximenda: Sic enim acrimonia deponitur. Ab antiquioribus vocatur *ſyrupus de fauis mellis.*

Syrupus de fauis mellis.

Apomelitis optimus deſcriptio.

Alia apomelitis præſtantioris datur deſcriptio à Philagrio hoc modo: *Faui optimo melle pleni manibus fortiter exprimũtur, portioq; vna mellis expreſſi in quatuor partes aquæ puriſſimæ iniicitur, ſimulq; faui in aquam immerſi lauantur, vt quicquid mellis ineſt, in eam deponant. Tum aqua colatur: dein igne luculento coquitur, & probe deſpumatur. Poſtea ab igne remouetur, & cum refrixerit, quicquid fluitat, abiicitur. Tum denuo coquitur & deſpumatur, idq; ter repetitur. Tandem frigefactum, & ab excrementis repurgatum hoc Apomeli, in va: fictile aut ligneum iniicitur.*

Hydromelitis vinoſi vires.

Aquoſum autem hydromel vix vnquam in officinis ſeruatur, ſed re exigente citiſſime paratur. Vinoſum vero ſæpe Medicorum conſilio conficitur, & in multorum ciuium ædibus, tãquam nectar quoddam maluatico vino generoſius aſſeruatur. Potenter enim frigidos humores coquit, expectoratum mouet, ſtomachum roborat, cruditatem impedit, coctionem iuuat, appetentiam excitat, flatus diſcutit, colicos dolores mitigat, vrinam mouet, & frigidis naturis mirum in modum conuenit.

Solent Angli vinoſum quoddam hydromel magis compoſitum parare, *Meteglin*, & *Metegla*, illis dictum, quod minorem mellis quantitatem recipit, ſed aromata multa & fermentum admittit. Sic vero ſolet parari. *Meteglin.*

♃. *mellis optimi* libr. *x. aquæ limpidiſſimæ* libr. *lx. bulliãt ſimul ad tertiæ partis cõſumptionem, ſpumam innatantem abiiciendo. Colatura refrigerata in doliũ, aut aliud vas idoneum immittatur: cui ſuſpendantur vnciæ tres fermenti nodulo incluſi: Addantur cinnamomi, granorum paradiſi, piperis, zinziberis, caryophyllorum craſſius contuſorum an* ℥. j. *Reponitur vas dies quadraginta in loco ſoli expoſito, vigentibus cœli ſqualoribus; deinde recondatur in cella vinaria ad vſus.*

Genus hoc potionis ſuauiſſimum eſt, quod biennium ſæpe ſeruatur, & ſaporem ac virtutem vini maluatici æmulatur. *Vires.*

Oxymel helleboracum maius Iuliani.

♃. *rutæ,*
thymi capitati,
diptamn. cretici,
comar. hyſſop.
puleg.
marrub.
card. bened.
nard. celticæ radicular. ſine foliis
cortic. ſambuc. interior. an. M. j.
calamenth p ij;
ſem. fœnic.
aniſi,
ocymi,
vrtic. roman.
anethi an. ℥ij;
rad. angel.
altheæ,
ari,
ſcyllæ præpar.
rad. ariſtol. triplicis; nempe rotundæ, longæ veræ & noſtræ, quam clematidem putant,

 turbith

turbith
irid.noſtr.
coſti,qui violas olet,aut
zedoariæ,
polypod.
Cort.limon.an. ℥j;
Ellebor.nigri è montib collecti(niger præſtantior, cuius flores lactei aut purpurei ſunt,accerſi poteſt ex Italia,ſin minus, de modo vulgari fibræ nigræ ponantur)
Eſulæ an. ʒij;
ellebor. albi corticum de fibris radicum è montibus vel locis ſiccis & perflatis collectis ℥ ß.
aliquando ʒij tantum vel iij. ponit
agarici ℥ij; *quas ſub finem coctionis iniicies. Omnia ſicca trita infunde in aceti acerrimi* ℔. *vi Et quarta parte, vel quantum ſufficit ſapæ,* ℥ii. *triduo in ſole vel ad fornacem in vitreo vel figulino vaſe obturato: tum decoque in terreo aut lapideo tornato vaſe ad dimidium fere, cocta colato modice exprimendo, additoq; mellis deſpumati communis, aut roſacei potius, vel cui cortices citri fuerunt infuſi,* ℔ j.(aliâs ℔. ij ponit, aliâs mellis vnam & ſacchari vnam) *ad conſumptionem aceti decoque,vt fiat ſyrupus: qui ſub finem aromatiſetur cum caryophyllor.*
croci,
zinzib.
galang.
macis an. ʒj. *hæc non in ſacculo includatur ſed permiſceatur. Seruetur in vaſe vitreo aut fictili vitreato.*

Oxymel *Elleboratum minus Geſneri.*

♃. *calaminth.*
puleg.
thymi,
card.bened.
roſ.rubr.
menth.criſpæ an.p. ij.
ſem.fœnic.
anis.
urticæ roman.vel noſtræ,
ocymi,
aneth.an. ʒj.
rad. angel.
fœnic.
alth.
irid. noſtræ.
ſcyllæ,
turbith an. ℥ß; (aliquando addit polypodii tantundem)
Elleb.albi è montibus vel locis ſiccis & perflatis collecti verſus ſeptentrionem potius, quam auſtrum, Eſulæ præp. an. ʒij, (Elleborum alias duplicat & ponit Euſulæ ʒj ß).
rad.aſari ʒj ß.
galang;
cinnam.
calam. aromat.an. ʒj.
infunde trita in aceti fortiſſimi ℔. *ij.ß.triduo in ſole vel alio loco calido in vaſe vitreo aut figulino obturato, deinde bulliant in terreo aut lapideo vaſe ad dimidium fere,demum adde ſacch.*
mell.communis deſpum.an. ℥v. *fiat ſyrupus,qui aromatiſetur cum croc.*
cinnam.
mac.
zinzib. (addatur zinziber decocto potius)*an.* ℈ij, quæ ſuſpendantur intus in ſacculo.

Vires oxymelitis vtriuſq;.

Maiore raro vtitur Geſnerus & in maioribus cauſis tantum. vtrumque ſane mirifice abſtergit,incidit, aperit humores omnes;omnia excrementa è corpore protrudit,omnes meatus intus foriſque reſerat:à centro ad ſuperficiem pellit manifeſte,ita, vt cutim rubificet, ſicut longiore in balneo mora fieri ſolet. Exanthemata aut puſtulas aliquibus, alioſque tumores excitat, qui alioquin circa interiora forte colligerentur.

Præcipua eius vis eſt in Epilepſia, aſthmate & omnibus fere morbis à materia frigida, craſſa, tenace, ex phlegmate aut melancholia dependentibus; in capite, ventriculo, thorace, iecore, renibus, liene, articulis, & vtero. Sanguinem pellit, quo abundat, per quoſuis meatus, vt nares, hæmorrhoidis, vterum. Et hac ratione natura, quod redundat, euacuante, à venæ ſectione abſtinere poſſumus, in debilioribus præſertim & puerperis, cum pleuritide aut alio malo venæ ſectionem requirente, laborant.

Minore vtitur ad omnia tutius & diutius continuando, ſi æger bene ferat, ad ſex vel ſeptem dies: tunc enim intermitti aliquod tempus poteſt, &, ſi opus ſit, repeti.

Oxymel Elleboratum cõuenit etiã iis, quorum ſtomachus eſt exquiſiti ſenſus, qui podagra affliguntur, nõ ſępe nec multum vſurpandum, ſed bis aut ter, niſi morbus ſit contumax. Duo cochlearia tantum ſumpta egregie per ſuperiora purgant; eo ſumpto ægri momento fiunt alacriores: Iſchiadicis prodeſt citato vomitu.

Oxymel Elleboratum Geſneri ad fragendum calculum.

E præmiſſa minoris deſcriptione ſequentia ſubtrahenda erunt, nempe *carduus benedictus, roſa rubra, mentha criſpa, turbith, eſula præparata, & cinnamomum*: horumque loco ſubſtituenda *baccæ lauri & iuniperi, ſaxifragia alba & hircina, enula, cyperus, flores ſambuci, vitrum vſtum, &c.* Et ex his poteſt componi oxymel hoc modo:

℞. calamenth. montan.
thymi cretici, vel maioris capitati,
dictamn. cretici vel puleg.
adianth. an p j.
baccar. iunip.
lauri an. ℥ij;
fl. artemiſ.
fœnic.
beton.
tunici vrbani,
anth.
chamæpyth. interioris partis luteæ
melilot.
ſambuc. an p. j;
ſem. aniſ.
fœnic.
aneth.
urtic. rom. ſeu maſcula
ocymi an. ʒj;
cortic citr.
myrrh. an. ℈ij;
rad. zinzib.
angel.
petroſel.
nard. celtic. radicular.
ſine foliis
ſcyll. interioris
altheæ
irid.
polyod querc.
ſaxifrag. albæ vel alterius
cuiuſpiam & hircinæ, quæ
ſimilis eſt pimpinellæ;
inulæ.
cypari an. ʒiij;
ellebor. albi in altis montibus & locis perflatis ad ſeptentrionem collecti
eſulæ aceto præpar. an. ʒij.
aſari ʒj ß.
granor. halicacab. ℥ß.
calam. arom.
galang. an. ʒj; infunde in aceti fortiſſimi ℔. ij.
Vini maluat. ℔. j. *in vitreo vaſe aut figulino obturato, ponantur ad ſolem vel alio loco calido quinq; dies: decoquantur in terreo aut lapideo vaſe ad conſumptionem medietatis, colentur modice exprimendo & adde mell. deſpumat.*
ſacchar. an. ℥v. f. ſyrupus, qui aromatiſetur, cum croco & macere.

 Huius

Huius ſumantur ℥ij. pro doſi, quibus addatur nonnihil *ſyrupi de florib. perſicor.* præſertim ſi alius durior ſit: vel *de violis*, vel *de liquiritia* vel *de radicibus*, aliquando & ſæpe parum: mane lingatur tepidum bis vel ter in ſeptimana.

In curando calculo talis remediorum ordo ſeruari forte poterit. Hora ante cœnam deglutiatur pilula vna aut altera è *bdellio & terebinthina*, *liquiritiæ* puluere aſperſo, ſumatur etiam cum cibo, vel proxime ante cibum, ſal medicatus è iure pingui: mane vero hora quarta *oxymel* tribus horis, inde balneum ex maluis ingrediatur, à balneo in lecto ſudet modice, dormiat, inungatur circa lumbos oleo iuniperino: vel vtatur clyſtere emolliente, interdum cum *terebinthina*: exerceatur fortius, quieſcat, prandeat & diæta conueniens præſcribatur. Hoc ordine procedat aliquot dieb. Geſnerus.

Oxymel Elleboratum Cratonis.

℞. *calamenthi,*
thymi cretici,
puleg.
card. bened.
roſar.
aneth.
menthæ criſp. an. M.ß.
ſem. aniſ.
fœnic.
ocymi,
vrticæ,
aneth. an. ʒj.
rad. angelic.
fœnic.
alth.
ſchœnanth.
turbith. an. ℥ß.
elleb. nigr ʒiij ß.
eſul. præpar. ʒ. ij ß.
irid.
aſari ʒj. ß.
agar. albiſſ.
galang.
cinnam.
calam. aromat. an. ʒj. *infunde trita omnia in aceti fortiſſimi* libr. ij *triduo in ſole vel loco calido vitreo vaſe obturato, deinde coquatur in figulino ad tertias, fiat fortis expreſſio, cui adde*
mellis opt. deſpumati ℥x. *aromatiſet.*
croci
mac.
zinzib.
cinnam an. ℈ij. *nodulo ligato. Et fiat ſec. artem oxymel.*

Oxymel pectorale D. Bechtholdi Rivij.

℞. *rad enul.*
ireos,
eryng.
angel.
calam. arom. an. ℥ß.
fol. botryd Mj ß.
calamenth. montan.
veron.
ſcabios.
hyſſop.
marrub. an. Mj
card bened.
puleg.
origon.
thymi an. Mß.
agaris albiſſ. & leuiſſ. ʒvj.
infunde in aceti acerrimi libr. ij.
aq. veron.
card. ben. an. ℥viij.
ſtent in vitro obturato per triduum in loco calido; deinde in duplici vaſe coquantur ſec. artem & exprimantur: expreſſionis libr. ij. *adde mell. opt.* ℥viij. *coquantur lento igne in fictili vitro incruſtato & deſpumentur in forma ſyrupo, aromatiſetur zinzib.* ʒij.
croci
cinnam.
macis an. ℈j. *in nodulo laxo & ſyndone albo infus. f. oxymel.*

SECTIO

SECTIO IV.

DE SVCCIS MELLITIS.

Ex plantis vel infuſis, vel earum ſuccis & melle compoſita quædam mellita ſeruant officinæ, quæ à conſiſtentia & melle, nonnulli ſyrupos melleos, nos à ſuccis potius, qui confecturam ingrediuntur, & à melle, ſuccos melleos, aut mellitos vocamus: Siue enim ſuccus plantarum extractus melli adiungatur, ſiue ipſæ plantæ cum melle tabeſcant, earum ſemper ſuccus melli admixtus manet; vnde tota mixtura rite ſuccus mellitus nuncupatur.

CAP. I.

Mel roſatum, Latine: Rhodomeli, Græce: Galeniabin, Arabice.

℞. *Roſarum rubear. in vmbra parum ſiccatarum* libr. ij. *mellis boni, nimis nec recentis, nec veteris* libr. vj.
Miſce, & coque clementer, ac lento igne: In vaſe vitreo, vel fictili vitrato recondе: Inſola & ſerua. Et ſi volueris, percola, & ſic ſerua.

COMMENTARIVS.

Non eſt vnus apud omnes mellis roſati parandi modus: & multi cõficiendi modum à Meſue, & Nic. Præpoſito datum aſpernati, nunc igne ſolo, nunc inſolatu, nunc vtroque modo, nunc iſtorum nullo, ſed ſola maceratione contenti parant. Quidam roſas integras & ſolum exungatas in mel coniiciunt, alii non niſi tritas. Sunt, qui ſuccum tantum: alii & ſuccum eductum, & ſimul alias roſas. Vſitatior præparatio fit iuxta modum à nobis traditum, quo roſæ aliquantum ſiccatæ in melle macerantur, dein parum elixantur; poſtea ſoli exponuntur, & tertio quoque die mouentur, vt vndiquaque incaleſcant. Dum hoc modo paratum, non colatur, mel roſatum foliatum vocatur. Sic calfactum linteo percoletur, vt fere fit, ſaltem ante vſum, mel roſatum colatum nominant, & maxime, quod ex tritis roſis & melle fit. Quod ex duabus partibus ſucci roſarum exungatarum, & vna mellis ſimul coctis ad quartæ partis abſumptionem paratur, amota ſedulo inter coquendum ſpuma, id mel medicatum *Rhodoſtactum*, ſeu *mel roſatum colatum* dicitur, omni aliquo liquidius. *Mel roſatũ foliatum.* *Rhodoſtactum quid.*

Mel roſatum fluxiones calidos cohibet, ſtomacho benefacit, deterget, & roborat tam ſumptum, quam adhibitum. *Vires.*

CAP. II.

Mel violatum.

℞. *Flor. violarum recentium* libr. j. *mellis optimi, mediæ ætatis* libr. iij.
Miſce, & recondе in vaſe vitreo, aut fictili & vitrato, oris anguſti. Inſola, ſerua, & vſus tempore percola.

COMMENTARIVS.

Ad huius mellis præparationem, nonnulli violas terunt, alii integras, quod paruulæ ſint admodum, melli calidiuſculo, olla figulina, vitrata excepto, permiſcent: Tum quindecim dies ollam ſoli, & optime quidem, exponunt, alternis diebus rudicula mixturam agitando: deinde reponunt, & vtendi tempore parum aquæ permiſcent, parum elixant, probe percolant; ſicque violatum mel tunc habent optimum, alii alio modo. Verum Meſuei teſtimonio recte parari poteſt, vt roſatum. Debent autem violæ aſſumi parum perſiccatæ, vel ſaltem omni acquiſititia humiditate exhauſtæ: Mel vero nec recens nimis, nec nimis antiquatum.

Mel violatum commendatur ad affectus thoracis, ad leniendum, abſtergendum, refrigerandum, roborandum: ob id vtiliter & clyſteribus multis, & garga- *Vires.*

gargariſmatis permiſcetur, & vlceribus detergendis adhibetur.

CAP. III.

Mel anthoſatum.

℞. *Florum roriſmarini* ℔ j.
mellis boni bene deſpumati ℔. iij.
Miſce in olla vitrea, aut vitrata, oris non valde patuli: Inſola & ſerua ad futuros vſus.

COMMENTARIVS.

Eodem modo paratur mel anthoſatum, vt violatum, roſatumve. Nonnulli mel præferunt vetuſtiſſimum, ego ætate medium, quod nec dubium nimis eſt, nec nimis craſſum. Dicitur hoc mel anthoſatum à libanotidis, ſeu roriſmarini flore, qui dignitate quadam præ cæteris anthos dicitur.

Cum roſmarinus bis in anno floreat, vere ſcilicet & autumno, bis quoque mel anthoſatum optime confici poterit, dictis nempe temporibus, quando flos illius recens eſt, & ſuauiſſime fragrat: Siccus enim fere inodorus eſt, & vix vllius vſus.

Vires. Mel anthoſatum cephalicam vim habet & neruualem, vtiliterque miſcetur clyſmis ad lethargum, apoplexiam, & comatoſos affectus perſcriptis. Frigidas intemperies partium calore ſuo corrigit, & flatus diſſipat.

CAP. IV.

Mel Mercuriale.

℞. *Succi mercuralis* ℔. iij.
mellis optimi ℔ iij
Miſce, elixa, deſpuma, & fac veluti ſyrupum.

COMMENTARIVS.

Mel non omnes eadem quãtiate menſurant, alii plus ſucci, minus mellis adiicientes, alii contra plus mellis, minus ſucci, & multi par vtriuſque pondus commiſcentes.

Nos mel præpollere iudicamus, cum non ex foliis, aut floribus maceratis condiatur, ſed ſucco commixto, à quo ſatis efficax redditur, etiamſi eius quantitas ſuccum exuperet. Nonnunquam ex foliorum decocto tantum paratur, non tamen mihi ſatis probatur hic cõficiendi modus.

Æque vero parari poteſt ex ſucco mercurialis maris & fœminæ; vtraque enim vires habet affines, & huic melli conficiendo conuenientiſſimas.

Ad mercurialem marem refertur *cynocrambe*, ſeu *braſſica canina*, cuius tamen ſucco non ſolet hoc mel confici. Debet vero à medio vere ad finem æſtatis parari: tunc enim & plantæ ſunt ſucculentiores, & earum qualitas vegetior & efficacior. *Quando debeat præparari.*

Vix autem aliis vſibus inſeruit mel mercuriale, quam clyſteribus parandis, vt eorum vis ſit magis abſterſoria, & purgatoria. *Vires.*

CAP. V.

Mel paſſulatum.

℞. *Paſſularũ ex acinis purgatarũ* libr. ij.
Infunde xxiiij. horas in libr. vj. *aquæ calentis:*
Deinde coquantur ad medietatem.
Colatura fortiter expreſſa denuo coquatur ad conſiſtentiam mellis.

Vel:

℞. *Colaturæ prædictæ* libr. iij.
mellis deſpumati libr. ij.
Miſce, & coque ad craſſitudinẽ ſyrupi.

COMMENTARIVS.

Duos parandi modos dedimus: vnum, *cum*; alterum, *ſine* melle. Sic enim interdum paratur, licet Matthæus de gradibus illius author primum deſcripſerit abſque mellis interuentu. Quocunque ex iſtis modo conficiatur, admodum palato gratum eſt, vimq; bechicam habet: proinde eclegmatum quorundam apte compoſitionem ingreditur, vt eclegmatis de Pino apud Meſuem.

Alia quædam ſunt mella medicata, vt *myrtinum, ſcilliticum, anacardinũ*, & quod ex *my-*

ex *myrobalanis emblicis* paratur: quæ cum in medicina nullius aut rariſſimi ſint vſus, raro parata reperiuntur.

Mellis Anacardini varia præparatio. Anacardinum vero multas ob cauſas prætermiſimus: Primo, quod *Anacardia* fructus ſint exotici, qui rariſſime ad nos aduehuntur. Secundo, quia deleteria quadam qualitate prædita notantur, vel ſaltem exceſſu multo intemperata. Tertio, propter multam in eo parando authorum ambiguitatem. Sunt enim, qui *anacardiorum* tantum decoctum cum melle feruefaciunt, donec mellis ſpiſſitudinem acquirat: alii eadem trita, in aceto dies ſeptem macerant, deinde coquunt ad medias; poſtea cum melle coquunt adhuc in ſyrupum: alii tantum anacardia terunt & coquunt, donec aqua ex obſcuro rubeat: ſpumam innatantem colligunt, tanquam mellaginem, eamque ſeruant pro melle anacardino. Denique mel anacardinum parari nolo ob eius vires, ſi non noxias, certe parum vtiles, aut vix ſanitati tuendæ vel reſarciendæ conuenientes.

SECTIO V.

DE ROB, SEV SAPA, ET ALIIS ROBVB.

Plantarum ſucci ad futuros vſus conſeruantur, vel admixtione rei alicuius, vt mellis aut ſachari, quo modo confecti ſyrupi ſeruantur, vel artificio quodam immutati, cuiuſmodi eſt Rob, id eſt ſapa, ſeu vinum coctum, vel Robub, hoc eſt, ſuccus plantæ cuiuſuis alius, ſolis vel ignis calore incraſſatus. Rob vero ſimpliciter dictum antonomoſia quadam de ſapa, ſeu defruto coctione inſpiſſato intelligendum, de aliis cum additione plantæ, ex cuius ſit ſucco, vt Rob berberis, Rob cornorum, *& ſimilium.*

CAP. I.

Rob, ſeu Sapa.

℞. *Vini recenter ex vuis albis, generoſis & maturis expreſſi* ℔. *xij.*
Coque igne luculento, donec libræ tantum quatuor ſuperſint; vel vt conſiſtentiam mellis acquirant. Repone in vaſe idoneo & ſerua.

COMMENTARIVS.

Trifariam Sapa fieri conſueuit. Nam mulierculæ ſuo modo conficiunt ex vuis quibuslibet, nigris & albis modo maturis, in lebete ſine aqua coctis & expreſſis, & ad mellis conſiſtentiam inſpiſſatis; Solentque vocare *Reſinatum*, quaſi *racematum*, ex racemis ſcilicet conditum. *Reſinatum plebecula.*

Pharmacopœi ſuo quoque modo, ſed præſtantiore conficiunt: Vinum namque recens ex vuis albis, maturis, ſelectis expreſſum aſſumunt: ad duarum eius partium abſumptionem percoquunt: Tertia, quæ remanet, ſpiſſitudinem habet mellis, quæ Rob, ſeu ſapa eſt officinarum, in quibus tamen nunc raro ſeruatur, cum fere illius deſierit vſus.

Coci quoque ſuam ſapam habent, ex muſto recenti ad craſſitudinem mellis cocto paratam, qua vtuntur ad embamata, ſeu intinctus. Vtuntur adhuc ſæpe defruto, quod ex vino dulci fit, ad tertias tantum elixato & deſpumato, vt liquidum adhuc maneat. *Defrutum qui fiat.*

Sapa potiſſimum commendatur ad morbos oris. Non modo enim ſtypticitate quadam roborat, & materiæ fluentis motum inhibet, ſed etiam iam fluxum humorem abſtergit, & digerit. De ſapis fuſius egimus in Inſtitutionibus noſtris *c. 6. lib. 3.* *Sapæ vires.*

CAP. II.

Rob Ribes.

℞. *Succi Ribes* ℔. *ix.*
Coque igne lento ad partis tertiæ conſumptionem: Deinde colo traiice. Colaturã ſubſidere permitte, donec clareſcat,

reſcat; quæ poſtea lento igni denuo coquatur, aut inſoletur ad eam conſiſtentiam, vt ſeruari poſſit.

COMMENTARIVS.

Vocatur hæc ſapa, Ribes ſimplex, ad differentiam alterius magis compoſitæ, cui medium ſachari pondus additur: Sed frequentius & melius iuxta præſcriptum modum conficitur.

Tempus præparandi. Debet autem parari menſe Iunio, quando ſcilicet ribeſia omnino rubea ſunt, matura, & ſucco multo prægnantia. Ex his enim tunc temporis tritis & expreſſis vbertas ſucci educitur.

Vires. Rob Ribes multiplicis eſt qualitatis: Refrigerat enim, aſtringit, roborat, & cor recreat: Proinde datur vtiliter calidæ intemperiei alterandæ, partium imbecillitati roborandæ, cordis morſibus propugnandis & vomiturientibus iuuandis. Sua enim clementi ſtypticitate & aciditate delectabili, quamcunque partem attingit, ſolatur.

Eodem modo fit Rob de Berberis. Vel ſic.

CAP. III.

Rob Berberis.

℞. Succi berberis optime colati ℔. viij.
Coquantur igne lento ad conſiſtentiam mellis: Repone in vaſe vitreo aut fictili, & vitrato.

COMMENTARIVS.

Eo recte modo Rob berberis poteſt parari, quo Ribes: nam vt affines ſunt fructus, colore, magnitudine, viribus, ſic affinis, aut ſimilis ex vtriuſque ſucco, Rob conficiendi modus.

Vires. Datur ad refrigerandum & aſtringendum. Sitim reſtinguit, tum à ventriculo calefacto, tum ab aliorum viſcerum calida & ſicca intemperie ortam. Conuenit & cholera morbo, & hepatico fluxu laborantibus, dyſentericis, & alui frequenti proritatione diuexatis.

CAP. IV.

Rob de cornis.

℞. Succi cornorum colati, & in Sole aut igne depurati ℔. ix.
Coque igne clementi ad librarum ſex diſſipationem.
Quod remanebit, repone in vaſe idoneo, & ſerua.

COMMENTARIVS.

Nonnulli portionem ſachari permiſcet, efficiuntque Myuam, vulgo gelatinam, ſed tanto inefficaciorem, quanto ſuauiorem, præſtatque ſimplicem parare ſapam, nec ſacharo conditam, vt vires illius non refractæ, ſed integræ maneant. Verum cum multos ſyrupos aſtringentes & refrigerantes habeamus, vt *ſyrupum roſarum ſiccatum, citoniorum, myrtinum, Alexandrinum*, vix vnquam ad Rob cornorum confugimus, quod virtute adſtrictoria potiſſimum commendatur: ob id præſcribi ſolet ad fluorem quemlibet ſiſtendum, dyſenteriam, cœliacum affectum, choleram morbum, & vomitum. *Vires.*

CAP. V.

Rob citoniorum.

℞. Succi citoniorum ex arte depurati ℔. ix. Coque ad duarũ partium abſumptionem, vel quouſque mellis conſiſtentiam acquirat, & repone in vaſe figulino vitrato, aut vitreo.

COMMENTARIVS.

Vt probe ſuccus depuretur, debet prius calefieri, dein reſidere, vt clareſcat: tum lento igne coquendus: Sic enim ſpiſſitudinem idoneam comparabit.

Rob citoniorum aſtrictoriam qualitatẽ habet & roborantem; vnde ventrem ſiſtit liquidiorem compeſcit, ſtomachum roborat, choleræ morbo confert, hæmorrhagiam retinet, omnemque alui fluorem. *Vires.*

Ex aliis fructibus multis olim veteres Robub ſua parabant, quib. frequenter vte-

bantur,

bantur, ſed recentiores malunt ex iiſdem ſyrupos, vel conſeruas parare.

SECTIO VI.

DE CONSERVIS.

Condiuntur plantarum partes ad conſeruationem & vſum feliciorem, ſuauioremque, vnde Conſerua vulgo officinis dicuntur, de quibus agere hac ſectione, methodo breui ac facili inſtituimus. Qui enim plantæ alicuius flores aut fructus optime ſacharo, aut melle, aut vtroque ſimul condire nouit, is eadem arte aliarum ſtirpium fructus & flores conficere valebit, paucis exceptis, quæ cocturam valentiorem aut imbecilliorem poſtulant. Sed hoc tyrunculi etiam agnoſcunt, & pro rerum condiendarum natura vim ignis aut intendunt, aut remittunt, vel breuem dant, vel longiorem.

CAP. I.

Conſerua violarum.

♃. *Florum violarum recent. à parte herboſa purgatorum, & in mortario lapideo cum piſtillo ligneo tritorũ* ℔. *j.*
ſachari albiſſimi ℔. *ij.*
Terantur, ac ſubigantur ſimul, & fiat maſſa mollis, quæ vaſe fictili repoſita, quindecim dies inſoletur, & ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Violas præcipit ſiccari Meſue, ſed humiditatem earum natiuam retinere optimũ eſt: In ea enim potiſſimum virtus poſita; quæ cum euanida ſit, vix violæ à calicibus & herboſa purgari queunt, quin plurimum illa imminuatur. Ad conſeruæ tamen confectionem flos tantum mundatus aſſumi ſolet, non tam vt vires habeat præſtantiores, quam vt colorem ſæpe nanciſcatur magis violaceum.

Debent autem violæ diutiſſime teri, vt nulla aſperitas in eis percipiatur: dein ſacharum duplum miſcetur: tum denuo ſimul contunduntur, vt maſſa quædam fiat mollis in vaſe idoneo ſeruanda. Meſue triplum ſacharum commiſcet, tuncque conſerua palato quidem ſuauior redditur, sed inefficacior.

Conſerua violarum bilis incendium mitigat, reliquorum humorum ardorem extinguit, ſitim temperat, aluum ſubducit, fauces & aſperam arteriam lenit & dilatat, & omnibus thoracis affectibus conuenit. *Vires.*

CAP. II.

Conſerua Roſarum.

♃. *Roſarum rubrar. recent. nondum perfecte explicatarum & exungatarum* ℔. *j.*
Tere cum piſtillo ligneo in pila marmorea, donec læuigentur: Adde ſachari optimi ℔. *iij.*
Tere denuo, vt exacte miſceantur: Repone in vaſe idoneo, & inſola.

COMMENTARIVS.

Sacharum roſarum vocat Meſue, quod nos aptius Conſeruam roſarum appellamus: Et roſas ſine diſcrimine tam rubras, quam albas in vmbra ſiccatas, cum triplo ſacharo ſumit, ex quibus ſuum *sacharum roſatum*, vt vocat, facit, quod poſtea tres menſes ſoli exponit: nos roſas tantum prærubras, non ſiccatas, ac tritas cum triplo ſachari pondere miſcemus. Sunt, qui duplum tantum ſacharum permiſcent, ſicque confecturam inſuauiorem quidem efficiunt, ſed efficaciorem.

Sacharum autem roſatum vocamus nos *ſacharum aqua roſacea*, pari menſura ſolutum & coctum ad conſiſtentiam electuarii ſolidi, de quo poſtea ſuo loco. *Sacharum roſatum quid.*

Eſt vero conſerua noſtra roſarum nõ vniuſmodi, ſed altera liquidior & mollior, quæ fit modo præſcripto, ex floribus recẽtibus, & ſacharo tritis & miſtis: altera ſolidior, quæ fit ex puluere roſarum ſiccarum cũ octuplo, aut decuplo ſacharo, in aqua roſacea diluto, & ad electuarii ſolidi cõſiſtentiã cocto, cui parum ſucci *agreſtæ*, aut *limo-* *Conſerua roſarum ſicca.*

limonum commiſcetur. Sic enim paſta prę-rubra efficitur, ex qua formantur velut Cylindri, vulgo *morſelli* dicti, oblongi, vtroque in extremo tenuiores, in medio craſſi. Commendatur, quæ fit Agendici, quæ in Brya vrbs eſt inſignis *Prouinſia* vulgo nominata.

Vires. Conſerua roſarum cephalica & cardiaca eſt. Caput enim vt & reliqua viſcera roborat, ipſorumque æſtum mitigat, & fluxiones ſiſtit.

Cap. III.

Conſerua Bugloſſi.

♃. Florum bugloſſi mundatorum ℔ *j.*
Tere in mortario marmoreo cum piſtillo ligneo.
Adde ſachari ℔ *.ij.*
Miſce terendo, vt fiat maſſa molliuſcula, quæ vaſe excepta idoneo inſoletur.

Commentarivs.

Vix probatur eorum ſententia, qui flores bugloſſi, quorum virtus ſuperficialis eſt, & cito diſſipabilis, parum exſiccari volunt ante trituram, & mixtionem: Recentes enim & ſuæ omnis natiuæ humiditatis participes meliores ſunt: humiditatem enim amittendo ſimul vires amittũt; Nam ex ſe humidiores non ſunt, quam vſus poſtulat; Adde, quod per inſolatum magis aquea, & excrementitia conſeruæ recenter factæ portio facile diſſipatur. Si tamen rore cœli, aut imbribus aëris maduerint, tunc ante conſeruæ confecturam debebunt parum in vmbra potius, quam in ſole exſiccari.

Vires. Conſerua Bugloſſi partes vitales exhilarat, præſertimque cor recreat, melancholicis apprime conuenit, palmo laborantibus & tuſſiculoſis.

Cap. IV.

Conſerua Borraginis.

♃. Florum borraginis recent. & mundator. ℔ *.ß.*
Sachari albiſſimi ℔ *.j.ß.*
Terantur in mortario lapideo, cum piſtillo buxeo, aut ex alio ligno, & fiat conſerua.

Commentarivs.

Terendi ſunt primum flores ſeorſim, donec læuigentur, dein ſacharum; Tum rurſus terendo miſcentur, & fit maſſa molliuſcula, quæ vaſe idoneo excepta inſolatur; poſtea ſeruatur. Arabibus dicitur zuccarum *alchilil*, hoc eſt, *ſacharum borraginatum*, Medicis recentioribus *Conſerua florum borraginis.*

Vires. Ad eoſdem affectus datur, ad quos conſerua bugloſſi. Vtraque enim cor & ſpiritus vitales recreat, melancholicis paſſionibus ſuccurrit, atque peculiari dote menſes mulieribus creditur mouere, ex Holerio.

Cap. V.

Conſerua Nenupharis.

♃. Florum nymphea recentium, à parte herboſa purgatorum, & in vmbra diem vnum ſiccatorum ℔ *.ß.*
ſachari ℔ *.j.*
Tere, & fac conſeruam quæ vaſe idoneo excepta inſoletur & conſeruetur.

Commentarivs.

Flores nenupharis, quod craſſiores ſint & humidiores, parum debent areſieri, deinde ita contundi, vt læuigentur: poſtea *ſacharum* admiſcetur, & cum floribus iam tuſis teritur, ſubigitur, & concorporatur; tum maſſa probe ſubacta in vaſe fictili reponitur. Seligendi verò ſunt flores *nymphea alba*, quæ multis lilium aquaticum dicitur, cuius non modo pars herbida ac vireſcens abiici debet, ſed etiam flaua, quæ in me-

in medio flore continetur. Nymphea lutea negligitur, in hac conſerua, & in ſyrupo *ſuperius* deſcripto, quod alba ſit præſtantior, & vbique fere reperiatur: præferenda vero, quæ in aqua minime cœnoſa, ſed limpida viret.

Vires. Conſerua nenupharis præcordiorum æſtum contemperat, ſitim extinguit, cerebrum refrigerat, ſomnum conciliat, febricitantibus confert.

CAP. VI.

Conſerua Anthos.

℞. *Florum roriſmarini recent. in mortario lapideo minutiſſime tritorum* ℔. ß.
Sachari albiſſimi ℔. j. ß.
Probe terantur, ſubigantur, ac miſceantur, & fiat conſerua, vaſe idoneo reponenda, inſolanda & ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Anthos, ſeu flos roriſmarini, quod ex ſe ſit admodum ſiccus, non eſt ante trituram ſoli exponendus, nec exſiccandus, maioremq; ſachari quantitatem poſtulat, vt omnes flores calidiores & ſicciores, non tã ad conſeruationem, quam ad ſuauitatem: minus quoque inſolari poſtulant.

Vires. Eſt vero conſerua anthos vſus in medicina plurimi; nam ob vim, qua pollet, cephalicam & neruoſam, cerebro roborando, & illius ſimul affectibus propugnandis conducit. Feliciter vero datur epilepticis, apoplecticis, lethargicis, paralyticis, tremori & palmo obnoxiis.

CAP. VII.

Conſerua betonicæ.

℞. *Florum betonicæ recentium ac mundator.* ℔. j.
ſachari albiſſimi ℔. iij.
Contunde flores ſeorſim minutiſſime: adde poſtea ſacharum, & fiat Conſerua in vaſe idoneo reponenda, inſolanda, ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Vniuſmodi non eſt huius conſeruæ præparandæ ratio: Alii enim iuxta modũ præſcriptum conficiunt: alii ſacharum coquunt in aqua betonicæ ad conſiſtentiam electuarii ſolidi; deinde flores tritos miſcent; ſicque conſeruam efficiunt optimã, & ſapore & viribus laudabilem, vtroq; autem modo confici poteſt.

Conſerua betonicæ tam ſumpta, quam admota capiti robur conciliat, ventriculo benefacit, venena obtundit, & ad omnes affectus cerebri propugnandos commendatur.

CAP. VIII.

Conſerua ſaluiæ, meliſſæ, ſtœchados.

℞. *Florum ſaluiæ, vel meliſſæ, vel ſtœchados* ℔. ß.
ſachari albiſſimi ℔. j. ß.
Tere primum flores tenuiſſime; dein ſacharum; Tum omnia denuo ſimul tere, ac permiſce, vt fiat paſta mollis, quæ vaſe idoneo repoſita inſoletur.

COMMENTARIVS.

Florum medicatorum vbertas efficit, vt ex eis Conſeruæ frequentius parentur: *Stœchas*, quod rariſſima ſit: *Meliſſa*, quod paruulos valde flores promat, ex eis vel raro, vel pauca conſerua paratur. *Saluia* vero cum frequens ſit, & eximiis prædita viribus, etiam Salernitano elogio, ex ea conſerua fit ad vſus multos commendabilis. Vires. Speciali enim dote cerebrum, & neruos roborando, tremori, ſtupori, paralyſi, & affectibus cerebri confert. Quæ ex *meliſſa* conficitur, memoriam iuuat; quæ ex ſtœchados floſculis, iecur obſtructione liberat, & cerebrum recreat.

Quædam Officinæ plures forſan cōſeruas habent ex floribus conditas, ſed multę quoque pauciores. Si quis his non contentus, alias ex aliis floribus deſiderarit, eſt illi liberum parare, vt conſeruam *pœoniæ*, *tamariſci primulæ veris*, & *cichorii*.

Conſerua florū maluæ. Nonnulli conſeruam *florum maluæ* parant, quam calculoſis & vitiis renum mirū in modum prodeſſe teſtantur: vim namq; habet leniendi, ardorem mitigandi, meatus diducendi, & ſaburram à partibus excernendo lotio dicatis expellendi.

ADDITIO.

Conſerua Eſulæ vel lathyridis D. Io. Hartmanni Beyeri.

℞ *fol. & fl. Eſulæ helioſcopiæ, vel minoris, quæ cypariſſias dicitur, ℥ iij,*
vel fol. lathyridis ℥ iij,
fl. roſ purpurear.
viol. martiarum an. ℥ j. ß,
ſachari canarini ℔. *j. Mi.*
f. ſec. art. conſerua.

Vſus huius conſeruæ.

℞. *conſeru. eſulæ ℈ ij. vel ʒ j,*
maſtic. gr. viij.
ſpec. diamoſch dulc gr. iiij,
infundantur in vino albo tenui vel aquæ conueniente per horas 12. colato adde ſucci cydonior. ℥ ß,
aq. cinnam. ʒ j. Mi. f. hauſtus.
Quercetanus.

SECTIO VII.
DE FRVCTIBVS, ET ALIIS PLANTARVM partibus conditis.

Fructus condiendi non teruntur, vt flores, ſed vel integri cum paruuli ſunt vt Ribes, & Berberis, vel etiam maiuſculi, vt ceraſa; vel in fruſta ſecti, vt citonia condiuntur. Radices quoq; tantum conciſa & purgata conficiūtur præſertim tenellæ & quæ coctura molleſcunt De his autem omnibus condituris in hac ſectione breuiter diſſeremus.

CAP. I.
Ceraſa condita.

℞ *Ceraſorum maturorum, ac ſelectorū, & à pediculis purgatorum* ℔. *ij.*
Sachari albiſſimi ℔ *j.*
Coque igne primum luculento, dein clementiore, ſpumam innatantem abiiciendo, quouſq; fiat ex illorum ſucco & ſacharo ſyrupus optime coctus.

COMMENTARIVS.

Quænam ceraſa ad condituram eligenda. Ceraſorum multæ ſunt varietates, quorum ea tantum ſeliguntur ad cōdituram, quæ rubra ſunt, acido-dulcia, ſucco multo turgidula, breuiori pediculo inhærentia, vt & ea, quæ ex obſcuro rubent, *agryota* vulgo dicta. Vt autē ritę condiantur, aqua pauca debet commiſceri; ſic enim ſacharū liquatur facilius, & ceraſa citius ac melius concoquuntur. Perfecte autem cocta iudicantur, cum ſyrupi gutta in marmor effuſa non diffluit: Tunc ſiquidem ab igne remouenda, & vbi parum refrixerint, in vaſis idoneis reponenda.

Ceraſa condita propter ſuauitatem & ſalubritatem ſingulis ægrotis, morbo quouis laborantibus, & quouis tempore ſolent exhiberi.

CAP II.
Ribes & Berberis condita.

℞. *Ribes, vel Berberis* ℔. *j. ß.*
ſachari ℔. *j.*
aquæ parum.
Coquantur ex arte, vt ſimul cum his coctis fiat ſyrupus cōſiſtētiæ legitimæ.

COM-

Commentarivs.

Ex horum fructuum ſucco calore Solis, vel ignis inſpiſſato fit ſapa; ex eodem ſacharo ſimul; vt decet, coctis, ſyrupus. Vtriuſq; autem vires eximiæ ſunt, & medicatæ, & ægrotis ſanitati reſtituendis perutiles, vt *ſupra* monuimus. Sed & pro bellariis iidem fructus non parum expetuntur: ob id integri condiuntur, vt etiam ad hyemẽ poſſint aſſeruari, & ægrotis quoque exhiberi; quibus non modo ſæpe arrident, ſed & conducunt. Ad illoram condituram ſolet parum aquæ permiſceri, ſed melius eius loco, ſuccus alterutrius cõmiſcebitur. Sic n. conditura acidior erit; vt & dulcior, ſi par ſachari & fructuum pondus, vt multi faciunt, adiungatur.

Cap. III.

Pyra condita.

Quænam ceraſa ad condituram eligenda.

℞. *Pyrorum moſchatellinorum, decorticatorum, ſachari albiſſimi an.* ℔. *ij. aquæ* ℔ *j.*
Coque perfecte igne luculento, donec pyra fundant ſyrupum, conſiſtentia legitimum.

Commentarivs.

Eodem modo alia pyra condiuntur, vt rufula quædam ſuauiſſima, *Rouſſeletti* nomine notiora; vt & alia multa carne ſolidiore prædita. Nonnulli, vt palato reddant amiciora, *caryophyllis* configunt; ſic namque cum dulcedine aromaticum quendam odorem, ſaporemque naneiſcuntur delectabilem. *Poma*, quod carnem habeant molliorem, quæ coctura facile velut in pultem abit; integra non condiuntur, ſed ex his in fruſta ſectis, & cum *ſacharo* ex arte coctis fit paſta quædam, quæ in cylindros partita ſtudioſe exſiccatur & ſeruatur.

Paſta pomorum.

Cap. IV.

Nuces conditæ.

℞. *Nuces virides, & adhuc teneras. n. l. A cortice externo purga, Acu vel ſtylo vtrinq; perfora: infunde nouem aūt decẽ dies in aqua tepida, ea quotidie mutata; dein coque, dum molleſcant. Tum ſingulas terge linteo, & ſicca: Caryophyllis, aut cinnamomo per bacillos ſecto confige: poſtea cum pari ſachari pondere & aqua ſufficienti quantitate coque perfecte: Repone in vaſe idoneo & ſeruato.*

Commentarivs.

Ægre ferunt multi, quod nuces conditæ nigreſcant, quem ingratum colorem vt impediant, nuces primum coctas, dein aromatis confixas in vaſe recondunt, ſuperfundunt ſyrupum exacte coctum, adhucque calentem. Diebus ſequentibus, ſi ſyrupus recrudeſcat, denuo coquunt, & adhuc ſuperfundunt; qui ſi rurſus fluidior appareat, recoquunt, vt tandem in legitima remaneat conſiſtentia. Sic enim conditæ nuces albidiores manent. Commendantur ad ventriculi imbecillitatem, flatuum diſſipationem, colicum dolorem & coctionem iuuandam.

Cap. V.

Pruna condita.

℞. *Prunorum nondum perfecte maturorum & depellatorum, Sachari optimi an.* ℔ *j.*
aquæ limpidiſſimæ ℔ ß.
Coquantur vt ceraſa, eodemque modo ſeruentur.

Commentarivs.

Mira eſt vbique prunorũ vbertas & varietas inter quę multum expetũtur *damaſcena, alba, rubra, nigra, violacea:* magis ve-

ro *Brignolenſia & Pardigonia*; ſed omnium maxime imperialia dicta, quæ omnia matura eſui gratiſſima ſunt.

Vt autem ſeruentur fructuum reliquorum more condiuntur; atque primum exterior eorum cortex detrahitur: & vbi ſingula decorticata fuerunt, è veſtigio in aquam proiiciuntur, ne flaueſcant, nigreſcantve. Sic enim omnia bene mundata coquuntur, quouſque ſyrupus ex eorum ſucco & *ſacharo* commixto legitimæ conficiatur conſiſtentiæ.

Eodem modo mala perſica & præcocia condiuntur.

Cortices arantiorum, limonum & citriorum. Cortices *arantiorum, limonum, citriorum*, partim ob duritiē, partim ob inſuauitatem ante conditurам ſemel atq; iterum macerantur in aqua tepida, in quam nonnulli prima vice nodulum cinerum iniiciunt; ſecunda, in aqua ſimplici, in qua tandem cum æquali ad cortices pondere *ſachari* coquuntur, vt artis eſt, ſicque probe conſeruantur cum ſyrupo perfecte cocto.

Confectura ſicca qui fiant. Quibus vero nonniſi confecturæ ſiccæ, vt vocant, arrident, ſic illis parabuntur. Cortices dicti dicto modo conditi ſumendi ſunt; ſyrupus, quo exterius madent, vel linteo detergendus, vel aqua leuiter abluendus. Sic terſi & exſiccati cortices in aliud ſacharum ad conſiſtentiam electuarij ſolidi coctum immergendi, & adhuc parum coquendi; dein amouendi, & Soli, vel loco calido, vt hypocauſto exſiccandi; tum aſſeruandi. Verum hæc nimis curioſa condiendorum fructuum ars ad aromatarios, quam pharmacopœos ſpectat magis.

Cerasum. Cidoniatum

CAP. VI.

Citonia condita.

℞. *Citonia decorticata, in quatuor aut ſex partes diuiſa, & à membranulis & ſeminibus purgata n. x. aut xij. Sachari pondus æquum:*

Coquantur cum aqua ſufficienti, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Citonia propter ſoliditatem multam cocturam patiuntur; maiore propterea aquæ quantitate eſt opus. Tamdiu vero coqui debent, non modo vt molleſcant, ſed vt ſyrupus craſſior euadat, in quo ſunt aſſeruanda integra, non diſcerpta, aut in pultem redacta.

Alio modo citonia condiuntur, cocta nempe cum *ſacharo*, & inter coquendum ſubinde agitata, vt formulam craſſiuſculę pultis acquirant; Tunc enim ab igne remouenda, & in pyxidibus ligneis, ac abietinis reponenda. Si par citoniorum & ſachari pondus commiſceatur. Cidoniatum hinc factum ſuauius eſt, ſed minus aſtrictorium. Vocatur autem *craſſum cidoniatum.*

Aliud adhuc & magis rubellum, & lucidum paratur, ex ſolo nempe decocto corticum, & ſeminis citoniorum, cui additur *ſachari* æqualis portio, vel paulo minor, & coquitur ſupra conſiſtentiam ſyrupi. Atq; in piceas pyxides infunditur, & ſeruatur. Si inter coquendum peluis coperiatur, Cidoniatum magis rubrum efficitur, quem colorem omni cidoniato expetitum, vt habeant multi, ſuccum citoniorum adiiciunt, vulgus *Cidoniatum clarum* nominat: alii *Aurelianenſe*, quod Aureliæ fit frequentiſſimum.

Myua citoniorum. Paratur & *Myua* ex citoniis, ſed modo parum diſſimili: nam ſuccus ex his raſpatis elicitur; magma coquitur, & colatur: Colaturæ miſcetur *ſacharum* duplum: coquitur ad conſiſtentiam electuarii: Commiſcetur ſucci pondus æquum ad *ſacharum*, ſicque fit *Gelatina citoniorum*, colore rubella, ſapore grata, viribus commendata.

Gelatina citoniorum.

FOLIO-

FOLIORVM CONDITVRA.

CAP. VII.

Folia adianti condita.

℞. *Adianti albi, ſelecti, & à ſtipulis exilibus mundati* ℔. j. *Sachari boni* ℔. ij.

Tere ſeorſim foliola; tum ſacharum: poſtea miſce: denuo contunde, & habebis conſeruam.

COMMENTARIVS.

Folia rariſſime condiuntur, cum vel ex his ſiccatis decocta, & ſyrupi conficiantur illorum viribus dotata, vel etiam ſicca ſeruentur, vix anno elapſo priore exoleta: quædam tamen vires adeo habent euanidas, vt ſiccæ vix quicquam genuinæ qualitatis retineant: cuiuſmodi eſt capillus veneris verus, ſeu Mompeſſulanus, qui propter eximias vires, ab his, quæ eo carent, regionibus expetitur, ad quas defertur forma conſeruæ, modo præſcripto paratæ, quo & alia quoque folia ſicciora poſſunt condiri; humidiora vero ſic:

CAP. VIII.

Folia tuſſilaginis condita.

℞. *Succi foliorum tuſſilaginis* ℔. j. *Sachari* ℔. ij.

Coque in conſiſtentiam electuarii, cui adhuc calidiſſimo, adde tuſſilaginem intritam, & fiat conſerua.

COMMENTARIVS.

In huius conſeruæ confectura tritorum foliorum quantitas non definitur, quam alii maiorem, alii minorem adiiciunt. Sat vero eſt tertiam, aut ad ſummum mediam illorum ad ſacharum pondus permiſcere. Debent autem conſeruæ ſic paratæ diutius inſolari, & ſubinde rudicula moueri, vt quoquouerſum caleſiant, & aquea humiditas, quę magis in iſtis exuperat, diſſipetur. Simili modo aliæ foliorum conditurae parantur.

Folia tuſſilaginis condita multum conferunt tuſſiculoſis, pulmonicis, & quibus fit frequens delapſus humoris è cerebro ad thoracem & partes vitales. *Vires.*

CAVLIVM CONDITVRA.

CAP. IX.

Caules lactucæ conditi.

℞. *Caulium lactucæ criſpæ à pellicula exteriore purgatorum* ℔. j.

Coquantur in aqua, donec molleſcant; deinde linteo exſiccentur. Poſtea ſume par ſachari pondus, & cum aqua ſufficienti quoque, donec ſyrupus aliquanto craſſior euadat, & repone in vaſe idoneo.

Si forma ſicciore magis arrideant, exterius tergeantur & ſiccentur: deinde cum ſacharo ad electuarii ſpiſſitudinem cocto parum ferueſiant: tandem amoueantur, & loco calido exiccentur.

COMMENTARIVS.

Pauci admodum plantarum caules condiuntur, vel ob duritiem, vel inſuauitatem, aut qualitates inutiles & negligendas. Qui craſſitudine, dulcedine, teneritate, & virium præſtantia commendantur, poſſunt recte condiri, vt caules *lactucæ* potiſſimum *criſpæ*, vt caules *cinaræ*, ſeu *articaulis*, quem vulgus *artichocum* nominat. Ex vtriuſque enim caulibus aromatarii ſolent confecturas ſiccas modo *ſupra* deſcripto facere.

Caules lactucæ conditi demulcendæ ſiti ſunt idonei, ſtomacho æſtuanti proſunt, & hepatis feruori.

CAP. X.

Caules Cynaræ conditi.

℞. *Caulium Cynaræ à pellicula externa; & fibris durioribus purgatorum* ℔. j. *Coquantur in aqua, donec tenereſcant: deinde linteo exiccentur. Tum cum ſachari pari pondere, & aqua ſufficienti denuo coquantur, donec ſyrupus fiat craſſior. Repone confecturam in vaſe idoneo: quæ ſi forma ſicciore magis expetatur, eodem modo paretur, quo lactucarum cauliculi.*

COMMENTARIVS.

Cynaræ caules ſumi debent albidi, qui ſcilicet nondum extra terram eruperunt; plebecula *cardas* appellat, quæ tota hyeme frequenti ſunt in vſu Lutetiæ, vbi Cynaræ vberrime luxuriant, quibus nulla ratione multi vtuntur ad ſtimulos veneris proritandos. Parum enim materiæ genitalis & flatulenti ſpiritus corpori præſtant, ſucci vero melancholici plurimum, ex Galeno *lib. 2. de alim. facult.*

Seligendi autem ſunt caules Cynaræ vulgaris, non Hiſpanicæ & ſpinoſæ, quæ è genere carduorum eſt; Imo vtraque ex eorum ſobole deprompta, ſed illa cultu & arte lætiorem faciem, & ſaporem magis gratioſum ſibi comparauit.

Vires. Caules Cynaræ conditi pro ſanorum bellariis & comeſſationibus magis, quam pro ægrorum dieta celebrantur.

RADICES CONDITÆ.

CAP. XI.

Radix pœoniæ condita.

℞. *Radicum pœoniæ lotarum & purgatarum* ℔ ij.
Bulliant in aqua, donec molleſcant. Percoctæ ſuper linteum extendantur in vmbra diem integrum, aut biduum, vt humorem aqueum refundant: dein coque par. ſachari pondus cum pauca portione huius decoctionis ad conſiſtentiam electuarij; Adde radices prædictas: & denuo parumper coque. Tum aufer ab igne, & repone in vaſe idoneo.

COMMENTARIVS.

Radices quando condiendæ. Radicum aliæ non niſi Vere condiri debent, antequam ſcilicet illarum ſuccus in thyrſos, ramos & frondes fuerit abſumptus; aliæ, cum primum plantæ ſuis foliis exuuntur, nempe Autumno, quo tempore vis multarum ſtirpium confugit ad radices; tunc enim magis eſt percoctus humor, quam alio tempore: Nonnullæ & Vere, & Æſtate, & Autumno recte condiuntur, quæ ſcilicet perpetuo ſucculentæ ſunt, licet caules nondum eruperint vel adoleuerint, vel aruerint. Colligendæ ſunt igitur eo tempore, quo vis earum eſt melior, vt radix *Satyrij & Ireos* vere radix *pœoniæ* Auguſto mẽſe, Syluii iudicio, vel potius Martio; *Enulæ, Bryoniæ & peucedani* Autumno; vt *cap.* 13. *lib.* 1. *Inſtitut.* fuſius docuimus.

Earum autem nonnullæ amaræ ſunt, vel acres, & inſuaues, quæ ante condituram pluries in aqua macerandæ: aliæ ſatis gratæ, quæ vbi diem vnum in aqua tepida fuerint infuſæ, in eadem, aut ſemel mutata concoquendæ, vt radices *pœoniæ*, quæ iuxta formulã præſcriptã optime condiuntur; vel aliam parum diſſimilem, cum ſcilicet ſuper eas coctas affunditur *ſacharum*, inſtar electuarii mollis coctum: quod vbi recruduerit; denuo coquendum: idq; toties repetendũ, quoties crudeſcere videbitur.

Vires. Radices pœoniæ conditæ vires magnas habent ad arcendam & curandam epilepſiam, ſi mane ieiuno ſtomacho, & hora ſomni modicum ſumatur.

CAP. XII.

Radices eryngiorum conditæ.

℞. *Radicum eryngiorum fruſtatim inciſarum,*

ſarum, & intus à parte lignoſa purgatarum ℔.j.

Coquantur in aqua ad mollitudinem: exiccentur in vmbra ſuppoſitis linteis: tum miſceantur ſacharo earundem decoctione ſoluto, & ad electuarii ſpiſſitudinem cocto: atq; rurſus parum concoquantur, vt aquea quædam humiditas diſſipetur. Tandem in olla conueniente reponantur, & ſeruentur. Sic radices bugloſſi condiuntur.

COMMENTARIVS.

Radices Eryngiorum quod dulces ſint, ante condituram ſemel tantum ſunt macerandæ & in eadem aqua coquendæ, donec molleſcant: deinde cum *ſacharo* condiendæ, vt dictum eſt. Addit Meſue aromata quædam, vt *cinnamomum*, & *zinziber*, quibus configi ſuadet, & coquit cum portione *mellis* & *ſachari*, vel *melle* ſolo, ſed triplo. Verum conſuetior & melior parandi modus is eſt, quem exhibemus.

Secacul. Paſſim autem occurrit in Arabum paginis *ſecacul*, quod hucuſque pro *eryngio* deſumptum eſt: illius tamen deſcriptio ab Auicenna, & Serapione tradita aliam plantam, ſi non viribus, ſaltem vultu diſſimilem oſtendit, quæ in India colitur & conditur; Ad res venereas cuſtoditur & datur, vt & noſtrum E*ryngium*, quod à nonnullis, ſed male, *ſecacul* nominatur, licet vires habeant affines: vtrunque enim calidum & humidum eſt in fine primi, vel initio ſecundi receſſus, & veneris ludibria mouet.

Recte igitur faciunt, qui Syluii conſilium ſecuti, *Secacul Indici* penuria, *eryngium* noſtras ſubſtituunt, vt poſthac amplius ſtomachari deſinant, qui ęgrius hanc ferunt ſubſtitutionem, donec ex Syria verum *Secacul* aduexerint.

Eryngium. Eſt autem *eryngium* ex aculeatarum ſtirpium genere; cuius tamen folia adhuc tenella, nec ſpinoſa, nec rigida ſunt, & in cibos recipiuntur. Lata vero ſunt, ait Dioſcorides *cap.* 17. *lib.* 4. & extremo ambitu aſpera, guſtui aromatica: & vbi adoleuerint, pluribus ſpinis horridis aculeantur; vt & capitula in faſtigio rotunda, acutiſſimarum ſpinarum ambitu circumuallata: radix longa, exterius nigricans, intus alba, tenera, guſtui dulcis ac grata. Eius autem hiſtoria fuſius deſcribitur *libr.* 1. *de materia Medica.*

Radix eryngii condita alit, ſemen auget, venerem ſtimulat, vrinam mouet, & ſaburram renum ac veſicæ pellit. *Vires.*

CAP. XIII.

Radices Symphiti conditæ.

℞. *Radicum ſymphiti maioris per taleolas conciſarum* ℔.j.

Macera & coque ſufficienter in aqua, donec molleſcant: ſic percoctæ, & diem vnum in vmbra ſiccatæ iniiciantur in ſacharum earundem decocto ſolutum, & ad craſſitiem electuarii coctum; atque rurſus parum coquantur, vſque dum aquea ſuperfluitas abſumatur tota. Sic apparatu ſacharato conditæ in vaſe ſeruentur idoneo.

COMMENTARIVS.

Recte quidem radices ſymphyti iuxta modum deſcriptum condiuntur, vt & aliæ multæ, quæ coctura facile molleſcunt. Malunt tamen multi eaſdem ſic præparare ac condire. Radices primum lotas & mundatas coquunt; deinde tundunt; poſtea cribro tranſmittunt; tum excipiunt duplo *ſacharo* ad electuarii conſiſtentiam cocto: tandem calefaciunt adhuc, & recondunt pyxidibus. Idem ſolet fieri de radicibus omnibus craſſioribus: ſic enim melius à ſuis fibris purgantur, & perfectius omni ex ſui parte conficiuntur.

Valent plurimum ad ſanguinem vndecunque fluentem, ad delapſum humorum cohibendum, & ad vulnera partium internarum agglutinanda.

Cap. XIV.

Radices Enulæ conditæ.

℞. *Radicum enulæ campanæ lotarum, purgatarum, & in fruſta ſectarum* ℔.ij.
Infunde in aqua tepida per quatriduum, aqua quotidie mutata, dein coquantur, quouſque tenereſcant. Sic coctæ linteo duplicato excipiantur: in vmbra exiccentur: poſtea ſumatur æquale ſachari pondus; cui ad conſiſtentiam electuarii cocto addantur radices prædictæ, & ſimul denuo parum concoquantur: tum in vaſe reponantur.

Commentarivs.

Radices Enulæ plus vel minus macerandæ, & aqua mutanda pro illarum inſuauitate, quę ſi bina, trinave maceratione poſſit emendari, & amicior reddi, non diutius immergendæ, ne earum vis exoluatur, ac in aquam deponatur tota.

Helenii ſeu enulæ radices conditæ ſtomachum roborant, cor recreant, flatus diſcutiunt, coctionem iuuant, aduerſus venena proſunt, & morbos peſtilentes ac virulentos.

Cap. XV.

Radices Satyrii conditæ.

℞. *Radicum Satyriorum lotorum & mundatorum* ℔.j.
Coquantur in aqua quouſque tenereſcant; dein in vmbra ſiccentur, ſuppoſitis linteis. Exſiccatæ miſceantur cum pari portione ſachari in earum decoctione clarificata ad electuarii conſiſtentiam cocti, & poſtea adhuc parum coquantur, vt humiditas aquea tota diſſipetur.

Commentarivs.

Debent integræ Satyrionis radices condiri: earum enim moles non impedit, quominus totam ſachari ſubſtantiam peruadat. Nulla aromata adiecimus, vt hecticis & febrientibus ſecurius dentur. Vires habent Diaſatyrio affines, ſed imbecilliores, vt videbimus poſtea ſuo loco. Vires.

Aliæ radices multæ eo modo, quo ſuperiores condiuntur, quas breuitatis gratia omitto. *Zinziber* recens non habemus, ſed ex *Bengala* Indiæ regione, vbi copioſiſſimum & laudatiſſimum prouenit, ad nos conditum aduehitur.

ADDITIO
Vffenbachij.

Acorus conditus.

℞. *radic. acor. recent.* ℔.ij.
decoquantur & incidantur: poſtea addatur zinzib. incis. ℔.j. *Coquātur ſimul vna aut altera ebullitione & incidantur: deinde*
℞. *mell. deſpumati* ℔.viij.
Iterum cum acoro & zinzibere coquantur ad iuſtam perfectionem, in fine adde ſequentem pulverem.
℞. *piper. nigr.*
zinzib.
caryophyll.
galang. an. ℥ß.
cardamomi
nucis t. an. ʒij. *pulveriſentur omnia ſubtiliſſime & Mi. pro vſu.*

SECTIO VIII.

DE ECLEGMATIS IN OFFICINA SERVANDIS.

Inter medicamenta præparantia Eclegmata merito locum habent, quod humores thorace contentos ad expulſionem per Anacatharſim præparent, vt eoſdem alio impactos

pactos per ſeceſſum. Nam cum acidula ſint, aut dulcia, illa incidunt lentos & viſcidos ſuccos tenacius inhærẽtes, vt facilius à partibus ſeparentur, & externantur; hæc eoſdẽ, atque alios concoquunt, & ad excludendum ſputando reddunt aptiores. Si mixti ſaporis fuerint, vt dulcoacidi, ſimul & attenuant, & concoquunt. Eorum autem, quæ veteres in Officinis aſſeruari iuſſerunt, vſus fere exoleuit; atque nunc cum thoracis, aut aſperæ arteriæ praua quædam affectio lohoch ſeu eclegma poſtulat, in rem præſentem ex rebus idoneis facile paratur, viribus præſtans & ſapore gratum, ita vt diſplicere nunc videantur veterum eclegmata, vt magis ingrata, nec magis vtilia. Ne quid tamen noſtræ deſit Officinæ, pauca quædam ac ſelectiora & paratu faciliora damus, quorum vſus ad effectus particulares magis commendantur, vt:

CAP. I.

Eclegma ſcilliticum. D. Meſ.

℞. Succi ſcillæ:
Mellis deſpumati an. ℔. ij.
Coquantur ſimul ſecundum artem ad conſiſtentiam mellis.

COMMENTARIVS.

Paratu facillimũ eſt iſtud eclegma, quia ſimpliciſſimum, hiſq; ſolum conſtat, quibus & *mel ſcilliticum*, ſed diuerſo modo ac præparatione, & proportione mellis ad ſcillam confectum. Nam in melle ſcillitico folia cum melle confuſa in idoneo vaſe inſolantur, & vſus tempore percolantur: in eclegmate ſuccus tantum cum melle coquitur ſupra conſiſtentiam ſyrupi.

Vires. Lohoch de ſcilla craſſos & viſcidos humores partibus reſpiratoriis impactos potenter incidit, & ad expulſionem apparat; Aſthmaticis valde congruit, difficile ſpirantibus, & quibus pituitæ viſcidæ copia in pulmonibus, vel thoracis ſpatio continetur.

CAP. II.

Eclegma de caulibus. D. Gord.

℞. ſucci caulium ℔. j.
bulliat parum, & deſpumetur. Dein adde croci ℥. iij.
ſachari,
mellis optimi an. ℔. ß.
Coquantur ex arte ad conſiſtentiam linctus.

COMMENTARIVS.

Succus caulium hortenſium primum educitur: eductus igne vel Sole depuratur: ei poſtea *mel & ſacharum* adduntur; & perfecte coquuntur, tum *crocus* tenuiſſime pulueratus commiſcetur, vel etiam ante perfectam eclegmatis cocturã, quam Gordonius illius author ad electuarii ſpiſſitudinem ducit. Credibile tamen eſt, per electuarium, linctum intelligere, qui Aſthmati curando, cui præſcribitur, magis conuenit. Solent vero folia *caulium rubrorum* aliis præferri, cum de morbis thoracis ſanandis, & de aluo mouenda res eſt.

Lohoch de caulibus valde confert aſthmati, antiquæ tuſſi, ſputo coquendo, mouendo, & excludendo. *Vires.*

CAP. III.

Eclegma de pulmone vulpis. D. Meſ.

℞. Pulmonis vulpis, vt decet, præparati & ſiccati,
ſucci glycyrrhizæ,
adianti albi,
ſeminis fœniculi,
aniſi an. partes æquales.
Confice cum ſyrupo roſato, vel myrtino.

COMMENTARIVS.

Conficiunt nonnulli cum *hydroſacharo* ſimplici, alii cum *ſacharo* in aqua *pimpinella ſo-*

℞ ſoluto & cocto, & qui magis roboratiuũ poſtulat, cum *Rob ſeu ſucco inſpiſſato myrti*, vt ſuadet Meſue. Nos cum *ſyrupo roſato*, ſeu *Alexandrino* nunc dicto, conficimus: ſic enim gratius eſt, quod cum *Rob myrtino* vel *hydroſacharo* paratur, & in qualitate roborante inter vtrumq; medium.

Recte quoq; parabitur cum *ſyrupo myrti*, cuius rob raro ſeruatur, imo nullo in pharmacopolio paratum reperitur.

Pulmonis vulpi praeparatio. *Pulmo* autem *vulpis* tantum ſanę, iuuenis, ac venatu captæ, ſi fieri poſſit, ſumendus, aqua abluendus, ſecundum vaſa, quibus adhæret, ac ſuſpenditur, incidendus: ab iiſdem vaſis ſeparandus; ſanguis exprimendus; deinde vino albo modice calido lauandus: tum ollæ imponendus, & in clibano parum calido exſiccandus, & ſeruandus.

Vſus tempore eius portio tenuiſſime læuigatur, & miſcetur cum liquore idoneo, vt in hoc eclegmate, cum ſyrupo dicto, vna cum reliquis ſimplicib. puluerâtis.

Vires. Lohoch de pulmone vulpis pro phthiſicis à Meſue deſcribitur. Sunt tamen, qui malunt pulmonem tritum & *iulepo roſato* commixtum exhibere: alii aliorum animalium ſalubriorum, vt ſuis, arietis, vituli pulmones eſitandos non ſine ratione præferunt, quibus in paſtu phthiſicus ſuauius & ſalubrius vti poteſt, ad vncias duas pluresve. Sic enim pulmonibus magis feliciuſq; conſulet, quam vnciam integram eclegmatis præſcripti ſumendo, in qua vix ſcriptulus pulmonis vulpini continetur. Hoc tamen in pharmacopolio haberi non nefas duco, cum multa bechica contineat, quibus feliciter tabidus vti poteſt.

Cap. IV.

Eclegma ſanum & expertum.

D Meſ.

℞. *Paſſular. mundatar.*
caricarum,
dactylor. pinguium an. ℥. *ij.*
iuiubarum,
ſebeſten, an. num. xxx.
ſeminis fœnigraci ʒ *v.*
ſeminum fœniculi, lini,
aniſi,
hyſſopi ſicci,
calaminthæ,
radicis ireos,
glycyrrhizæ,
cinnamomi an. ℥ ß.
capilli Veneris m. j.
Coquantur omnia in ℔. *iiij. aquæ ad medias: adde colaturæ penidorũ* ℔. *ij. Coquantur denuo ad mellis craſſitudinem. Tunc adde ſequentia puluerata, nempe.*
pineorum mundat. ʒ. *v.*
amygdalar. depellatar.
amyli an. ʒ. *iij.*
glycyrrhizæ mund.
gummi Arabici.
tragacanthæ, an. ʒ. *ij.* ß.
ireos ʒ. *ij.*
Exacte omnia miſce, & fac eclegma.

Commentarius.

Vt hic probe conficiatur linctus, radix *ireos* in taleolas ſecta, primũ in aqua limpida bulliat per octauam horæ partẽ; deinde ſemina miſceantur; tum fructus & folia; poſtremo *glycyrrhiza* & *cinnamomum*. In colatura, vt decet, cum penidiis cocta, pulueres ſeorſim primũ læuigati, dein cõfuſe mixti cõiiciantur, vt ex his ſimul vnitis omnibus, & piſtillo ligneo agitatis fiat eclegma, quod ab effectu *ſanum & expertum* cognominatur. Continet n. fructus multos, ſemina, folia, & quædam gummi, quæ illius facultates eximias cõmonſtrãt; quibus additur *amylum* ad lentorem maiorem medicamento conciliandum.

Amylum qui fiat. Amylum autem ex multis cerealib. fieri poteſt, ſed optimum, quod ex tritico quinquies aqua madefacto fit, quod vbi emolliri cœperit, inquit Dioſcor. ſenſim aqua effundenda ſine agitatione, ne quod vtile eſt, vna effluat. Vbi molliſſimum fuerit, effuſa aqua pedib. calcari ac cõfringi debet; dein

dein alia aqua ſuperfuſa denuo calcari: tū enatantes ibi furfures cribro excipiendi; reliquumque quallo ſportiſque ſiccatum è veſtigio nouis tegulis torreatur in ſole, & ſeruetur. Sic namque ſine mola conteritur, vnde nomen *Amyli.* Partes exaſperatas lenit, oculorum fluxiones & ſanguinis reiectiones cohibet.

Vnde nomen habeat.

Amyli vires.

Eclegma ſanum & expertum valet ad tuſſim, raucedinem ab intemperie frigida contractam: multum incidit, tenuat, tergetque, & humores præſertim frigidos concoquit.

CAP. V.

Eclegma de pineis. D. Meſ.

℞. Nucleorum pineorum mundatorum ʒ xxx.
amygdalarum dulcium,
auellanarum aſſatarum,
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
glycyrrhizæ raſæ,
ſucci glycyrrhizæ,
amyli,
adianti albi,
radicis ireos an. ʒ. iiij.
carnis dactylorum cheiron, id eſt, fuluorum ʒ. xxxv.
amydalarum amararum ʒ. iij.
mellis paſſulati,
butyri recentis,
ſachari albi an. ℥. iiij.
mellis optimi quod ſufficit, ex arte fiat eclegma.

COMMENTARIVS.

Vt optime paretur id eclegma, radices ſiccæ primum ſunt ſeorſim terendæ, poſtea *adiantum,* deinde fructus, tum *gummi* & *amylum.* Quæ autem aptius incidi poſtulant, vt *amygdalæ* & *auellanæ*, minutim cultello incidantur. Omnibus probe læuigatis additur *rob paſſularum,* ſeu *mel paſſulatum,* dein *butyrum;* tandem *mellis albiſſimi & optimi* quantitas idonea, vt legitimæ fiat eclegma conſiſtentiæ.

Eclegma de pineis tuſſi conuenit antiquæ, aſthmati, ſputo viſcido, reſpirationis difficultati, vocis aſperitati, humorum coctioni & expectorationi; atque pulmonis & thoracis affectus, qui ab humorum copia vel noxia qualitate proficiſcuntur, curat.

Vires.

ADDITIO.

Looch D. Io. Hartmanni Beyeri. De mucilaginibus.

℞. mucilag. ſem. lini,
rad. malv.
bismalv. an. ℥ ij.
cytonior.
pſyll. an. ℥ j.
tragac.
gumm. arabic. an. ℥ ß.
ſacch. cand. ℥ xij. Mi.
f. looch ſec. art.

Ecclegma Enulatum Baronis à Polheim.

℞. rad. hellenii ℥ ß,
ſem. anis.
fœnic.
gumm. arabic.
tragac. an. ʒ ij,
ſem. malv.
cydon. an. gr. xv.
papau. alb. ℈ j,
pinear,
paſſular.
dactylor. an. ʒ j,
zincib. alb. ℈ ij,
ſem. 4. frig. maior. an. ℈ ß,
pulu. Glyzyrrh. ʒ j,
ſacch. penid. ℥ j,
ol. fœnic.
anis. an. gutt. v. Mi. & cum ſyr. ſcabioſ. f. Ecclegma.

Ex ἀπογράφου D. Coboldi.

Eccle-

Ecclegma è paſsulis Pontani. contra tuſsim puerorum.

℞. paſſul. corinthiacar. ℥ *iij,*
aq. fœnic. ℔. *j. Coquantur ad tertias, deinde contundantur & terantur per cribrum, tum adde penidii* ℥ *iij. Coquantur ad perfectionē & f. looch.*

Eclegma Piſtorii.

℞. looch. de pulmon. vulp.
de pino. an. ℥ *iij,*
fl. ſulph. leuiſſimor. & rite præp. ʒ *j. ß,*
croci,
benzoin an. ʒ *j,*
moſch. gr. v,
butyr. popul. ʒ *j. Mi. & cum Syr. ex liquirit. f. ecclegm,*

Aliud eiuſdem.

℞. looch ſani & experti ʒ *vj,*
de pino ʒ *iij,*
ſach. cand. albi ʒ *ij. ß*
pulu. rad. irid. ʒ *j,*
ſem. vrtic. ʒ *ß,*
ol. anis. gutt. iiij,
benzoin ℈. *ß,*
margar. præpar. ℈ *j. Mi. & cum Syr. viol. ſimpl. f. Eclegma.*

Ecclegma ad aſthma Horatii Augenii.

℞. ſpec. calidar. diaireos Nicolai ʒ *iij.*
pulmon. vulp. præpar. ʒ *j,*
ſyr. de tabac. aut de hyſſop. ℥ *iij. Mi.*

Aliud eiuſdem ad idem.

℞. vini dulcis tenuis.
melicrati cocti an. ℔. *ß,*
puluer. fol. tabac. in vmbra exiccator. ℥ *j ß,*
rad. polypod. querc. & minutiſſime conciſæ ℥ *iij,*
hellenii, remoto meditullio inciſæ ℥ *iiij.*
Macerentur horis 48. poſtea colentur per manicam Hippocratis, conſeruentur in loco frigido. Huius dabat Ludouicus Augenius, Horatii parens ℥ *vj.* ſingulis diebus horis quinque ante prandium.
Horatius autem ℞ *illius vini* ℥ *iiij, admiſcet ſpec. diair. Nicol.* ℥ *ij. & efficit Ecclegma agitando leuiter apud ignem, ac vbi refrigeratum fuerit, addit olei de ſulphure* ʒ *j.* Et dicit, ſe ſemper obſeruaſſe, quod pro viſcidis & maxime crudis humoribus expectorandis ſummopere contulerit.

FINIS LIBRI PRIMI.

OFFI-

OFFICINÆ PHARMACOPOEORVM, SEV ANTIDOTARII LIBER SECVNDVS;

A PETRO VFFENBACHIO MVLTARVM compoſitionum pulcherrimarum & vtiliſſimarum deſcriptionibus locupletatus.

De medicamentis purgantibus ſelectiſsimis, & vſu longo probatis.

PRÆFATIO.

Compositorvm catharticorum innumera pene eſt multitudo, multiplex forma, multuſque parandi modus. Ex his ſelectiora damus, præſtantiora & probatiora; atque ea vel forma electuarii liquidi aut ſolidi, cuiuſmodi ſunt opiatæ ac hieræ, vel forma pilularum & trochiſcorum. Raro enim ſub forma pulueris aut potionis medicamenta purgantia in officinis ſeruantur. Addimus conficiendi modum & rationem, nec non confectionis qualitatem. Relinquimus autem multa à veteribus tradita, quorum nempe vſus nec ſalutaris eſt, nec debita ratio compoſitionis obſeruatur, vt quæ multa inutilia contineant, aliquando noxia & ſæpe incognita. Deſpicimus adhuc alia multa à recentioribus inuenta & iactata, qui vt quandam nominis gloriam captarent, ea ipſa varie cognominarunt, non ſolum authorum titulo, ſed effectu ſæpe fictitio. Ea, inquam, deſpicimus, vel ſaltem relinquimus & ſelectiora, probatiora ac vtiliora damus, atque in ſectiones quatuor partimur: in quarum priore de electuariis liquidis; in tertia de ſolidis, in quarta de pilulis agimus; ſecunda de his confectionibus amaris agit, quas Medici hieras nominant.

Cap. I.

Diacaſſia D.N. Præpoſ.

℞. *Foliorum & florum violarum,*
maluæ,
betæ,
parietariæ,
abſynthij Romani an. m. ß.
Coque in aqua ℔. *iiij ad medias. In colatura adde mellis* ℔. *j.*
Coque denuo ad conſiſtentiam electuarij liquidi. Tum miſce caſſiæ mundatæ ℔. *j.*
fiat electuarium in vaſe idoneo reponendum & ſeruandum.

Commentarivs.

Compoſitionis illuſtratio. Diacaſſia non ab omnibus pari parari modo ſolet: alii enim ſuccos plantarum cum *melle* coquunt ad craſſitudinem idoneam, deinde, *caſſiam* permiſcent: alii plantas ipſas elixant, & colaturæ diluunt *caſſiam* & *mel*: tum rurſus totam mixturam feruefaciunt ad conſiſtentiam electuarii mollis. Verum improba eſt ea conficiendi ratio, in qua tamdiu *caſſia* percoquitur. Optima eſt hæc, per quam factæ cannæ, ex quibus educta eſt medulla, lauantur in decocto colato; dein *mellis* integra libra (non quidem dimidia, parcior enim eſt, vt dupla, nimia) additur. Poſtea coquuntur ad ſpiſſitudinem legitimam, vt tandem adiecta *caſſiæ* libra fiat electuarium.

Nonnulli loco mellis *ſacharum* permiſcent; alii vtrumque: quidam *mannam*, alii *ſennam*, alii alia: ſicque varia ex *medulla caſſiæ* electuaria conficiunt, quibus minime aſſentior. Sat enim eſt, *diacaſſiam* iuxta præſcriptum modum paratam pro enematis habere, & ſi quando per os *caſſiæ* medulla ſumenda ſit, recens extrahenda, & ſimplex ſumenda, aut ei commiſcenda, quæ conuenient, & Medici ſcopo reſpondebunt.

Caſſia optima quæ. Debet autem ſeligi *caſſia* Ægyptia ſeu orientalis, quæ extrinſecus ex ſubrufo nigricat, intus pinguis eſt ac medulloſa & nigra, cuius vis commendatur ad calorem contemperandum, aluum eluendam, & corpus blande purgandum: ob id ſecure datur pueris, ſenibus, & grauidis: Sine enim moleſtia ventrem ſubducit: creditur tamen flatus concitare: ob id multi illius medullam educunt ad vaporem decocti *aniſi* vel *fœniculi*: alii parum *cinnamomi* permiſcent; & quibus inteſtina ſunt debilia, aliquid *granorum berberis* addit Gorræus.

Audio nouum genus *caſſiæ* ex Braſilia nunc aduehi; cuius mella vncia dimidia magis aluum turbat, ac validius copioſiuſque humores educit, quam vncia integra vulgaris ac orientalis. *Caſſia Braſiliana.*

Diacaſſia medicamentum eſt benignum, ac clementer purgans, meſenterii æſtum mitigat, aluum blande mouet, illius ſiccitatem humectat, & lubricando ac detergendo per ſeceſſum excrementa deponit. *Diacaſſiæ vires.*

Cap. II.

Electuarium lenitiuum.

℞. *Polypodij querni,*
ſennæ mundatæ,
paſſularum mundatarum an. ℥. *ij.*
mercurialis m. j. ß.
hordei,
adianti,
violarum an. m. ß.
iuiubarum,
ſebeſten an. num. xx.
prunorum enucleatorum,
tamarindorum pinguium an. ʒ. *vj.*
glycyrrhizæ raſæ ʒ. ß.
Coquantur in aqua ſufficienti quantitate ad tertiæ partis diſſipationem.
Colaturæ adde,
pulpæ caſſiæ fiſtularis,
tamarindorum, &
prunorum,
ſachari albiſſimi, &
violati an. ℥. *vj.*
ſennæ pulueratæ ℥. *iij.* ß. *fiat electuarium.*

Com-

COMMENTARIVS.

Ad huius electuarii confectionem *paſſulæ* debent ab acinis repurgari: Si *adiantum album*, ſeu *capillus Veneris* verus non ſuppetat, eius loco *polytrichum* ſubſtituatur: *Conſerua violarum*, vel *ſacharum violatum* commiſceatur pro arbitrio; conſerua tamen electuariis minus idonea. *Aniſum* vel *fœniculum* dulce, vel *cinnamomi* parum poterit adiicere, qui voluerit; huc uſque tamen ſine iſtorum vllo paratum eſt hoc electuarium: quo qui ſunt vſi, nullam à flatibus moleſtiam perpeſſi ſunt.

In parte decoctionis paratæ fructus, ex quibus eſt educenda pulpa, erunt humectandi: in alia cum *ſacharo* ſyrupus conficiendus, cui adhuc calenti pulpæ commiſcebuntur & *ſacharum violatum*: tandem *ſenna* tenuiſſime læuigata, cuius vncia vna cum dimidia, vel tantum cum dragmis tribus, vt vult Nicol. Præpoſitus, ponitur pro quaque libra compoſitionis, cuius Rhaſis eſſe perhibetur author.

Facultates. Electuarium lenitiuum ſic ab effectu dictum, vim habet leniendi, molliendi, & aluum ſubducendi. Humores obuios ſine moleſtia ducit, præſertim pituitoſos & melancholicos. Conuenit pleuritidi & aliis thoracis affectibus.

Aliud quoddam à Medicis Florentinis deſcribitur ſub nomine *electuarii magiſtralis*, quod *turpethum*, *zinziber*, & *ſcammonium* recipit: quo recte pharmacopolium noſtrum carebit.

CAP. III.

Electuarium Catholicum.

℞. *Polypodij querni contuſi* ℔.j.
aquæ puriſſimæ ℔.ix.
Bulliant ſimul ad tertiæ partis aquæ diſſipationem
In duabus partibus colaturæ coquantur ſachari ℔. *viij. in ſyrupum: cui adde pulpæ caſſiæ, &*
tamarindorum altera decocti parte madefactorum,
foliorum ſennæ bene mundatæ an. ℥.*viij.*
rhabarbari optimi,
polypodij quercini,
fœniculi dulcis,
violarum an. ℥.*iiij.*
ſeminum quatuor frigid. maior. an. ℥.*j.*
glycyrrhizæ raſæ,
penidiorum,
ſachari candi an. ℥. ß. *fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Vt antidotus hęc vniuerſalis optime cōficiatur, multa ſunt ſeorſim terenda & apparanda, ac primum quidem *polypodium*, quod cum bis ponatur, bifariam præparatur. Prima vice tantum contunditur craſſiuſcule; ſecunda, tenuiſſime læuigatur. Quod contuſum eſt, diutiſſime coquitur in aquæ quantitate dicta, vel ſufficienti, & ex duabus partibus colaturæ & *ſacharo* fit ſyrupus. *Compoſitionis illuſtratio.*

Ex altera humectantur *tamarindi*, vt eorum pulpa facilius cernatur, nec non *caſſiæ orientalis medulla*.

Rhabarbarum per ſe teritur: *ſenna, glycyrrhiza, fœniculum, violæ*, & per ſe, & ſimul teruntur commode. Loco *violarum* duplum conſeruæ illarum optime miſceri poteſt. Quatuor ſemina frigida maiora, excorticata, ſcalpello minutim conciduntur: dein puluerantur *penidia & ſacharum*: tum miſcentur omnia ligneo piſtillo, aut rudicula probe agitando, vt fiat electuarium conſiſtentiæ legitimæ.

Non modo autē varia eſt huius medicamenti ſolennis cōpoſitio, ſed varia de huius authore opinio: Sylius enim videtur illius inuentionē adſcribere Galeno; Ioubertus Nicolao Myrepſico; Bauderonius Nicolao Salernitano; Adolphus Occon Nicol. Præpoſito; Valer Cordus Nic. Alexandrino, apud quem extat illius deſcriptio, vſitatæ tamen valde diſſimilis. *Catholici author incertus.*

 Qui

Qui autem certo non ſciunt, cuinam iſtorum iuſte debeatur illius inuentio, Catholicum Nicolai, ſine expreſſa cognominis deſignatione vocitant. Manet ergo nomen authoribus incertum & anceps.

Catholicum cur dictum. Appellatur autem medicamentum hoc, *Catholicum*, & *diacatholicon*, hoc eſt, *vniuerſale*, vel quia humores vniuerſos expurget, vel quia eoſdem ex corporis vniuerſitate trahat & educat.

Iuxta vero formulam à nobis datam paratum, vocatur *Catholicum ſimplex*, ad differentiam alterius magis compoſiti, quod duplum pondus *rhabarbari* & *ſennæ* recipit: neutrum tamen in hoc ponitur in ſubſtantia, ſeu puluêratum, vt in præcedenti, *Catholicum ſimplex.* quod Catholicum ſimplex vocatur, ſed *folia orientalia* incoquuntur, & *rheum* infunditur, eiuſque expreſſio miſcetur: mixtura autem ſic in formam electuarii dicta vocatur *Catholicum duplicatum*.

Multi *polypodio* decoquendo *aniſum* aut *fœniculum*, alii *coriandrum* ad diſcutiēdos flatus adiiciunt. Ad huius tamen effectus conſecutionem *fœniculi* ſatis additur, nec eſt opus, tot medicamenta ſimilia ſimul in maſſam congerere. Loco *aniſi*, quod multi auerſantur, *fœniculū* dulce ſubſtitui. Si quis malit *coriandrum*, vel vtriuſque pondus æquum permiſcere, non refragabor. Libenter adhuc ad gratiam maiorem, *cinnamomum* adiicerem; nec eos pigebit, qui commiſcebūt. Cætera ſecundum veterem deſcriptionem relinquenda, quā cum primæ notę Medici non modo probarint, ſed aliis purgantibus multis prętulerint, illam peruertere, vt fecit Rōdeletius, credidi nefas.

Catholicum pro clyſteribus. Nonnulli Catholicum quoddam in officinis ſeruant pro clyſteribus, à communi tantum diuerſum, quod *rhabarbarum* minus electum, & antiquatum recipiat, & cum *melle ſachari* loco paretur.

Catholicum valde purgatorium. Improbandum eſt illud valde purgatorium, cui pharmacopœorum nonnulli *turpethum*, *colocynthida*, & *hermodactylos* adiiciunt.

Audio, quoſdam liquidiuſculum catholicon ex ſyrupo & pulparum pulueꝛumque infuſo tantum paratum in officinis ſeruare; ſed cum illius vis ſit multum imbecilla, nec authoris, quiſquis ille fuerit, ſcopo reſpondeat, rariſſime paratur, nec parandum arbitror.

Catholicones Fernelij. Aliæ *Catholici* deſcriptiones traduntur à Fernelio, quarum prior inter cætera recipit calida quędam, vt *helenium*, *hyſſopum*, *zinziber*, *cinnamomum*, *nucem moſchatam*, & *mel*: altera inter purgantia *turpethum* admittit, *agaricum* & *diacridium*. Quæ ſane compoſitiones, cum non niſi à perito veniant artifice, non improbantur, ſed tanquam minus probatæ, nunquam aut raro in officinis paratæ reperiuntur.

Pro vero igitur electuario Catholico ſtet in pharmacopoliis perpetuo, quod iuxta veterum Doctorum placita deſcripſimus.

Catholici vires. Catholicum blande ac clementer omnes humores purgat: conuenit febribus & aliis morbis acutis, maxime his, qui à lienis & iecoris praua quadam diatheſi oriuntur.

CAP. IV.

Diaprunum, ſeu diadamaſcenum ſimplex, D. Nicol. Myr.

℞. *Pruna damaſcena recentia & matura n.* 100.
Coquantur in aqua ſufficienti, donec tabeſcant: Pulpa per cribrum traijciatur, relictis corticibus & nucleis.
In percolato iure incoque parum.
florum violarum ℥. j.
In colatura diſſolue ſachari ℔. ij.
Coque in ſyrupum: cui adde
pulpæ prunorum prædictæ, & per ſe inſpiſſatæ ℔. j.
medullæ caſſiæ & tamarindorum an. ℥. j.
Tum permiſce pulueres ſequentes, nempe
ſantalorum alborum,

ſanta-

ſantalorum rubeorum,
rhabarbari an. ℥ *iij.*
roſarum,
violarum,
ſeminum portulacæ,
ſcariolæ,
berberis,
ſucci glycyrrhizæ,
tragacanti an. ʒ *ij.*
quatuor ſeminum frigid. maiorum an. ʒ *j.*
Ex arte fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Huius electuarii deſcripta formula præ ſe fert ſuum conficiendi modũ, eumque optimum, licet paulò aliter conficiant nõnulli, pulpam non modo *prunorum* & *tamarindorum*, ſed etiam *caſſiæ* diluentes & elixantes cum ſyrupo ad conſiſtentiam mellis, vel electuarii liquidiuſculi, cui poſtea pulueres addunt, vt ſimul cum expetita qualitate craſſiorem & legitimam conſiſtentiam ſortiatur.

De *violarum* autem quantitate non inter omnes conuenit, alii enim vnciam tãtum dimidiam ponunt, ex Nicol. Myrepſi decreto; alii ſeſquiunciam, ſeu vnciam vnà cum dimidia: nos medium inter vtrumq; pondus, nempe vnciam ponimus, in decocto *prunorum* colato parum coquendam. Nonnulli præter intentionem authoris *cinnamomum* adiiciunt, ſed auferendum putamus lenienti & refrigeranti medicamento deſcripto minus idoneum.

De *ſemine berberis* poſſum idem iudicium ferre, non quod me lateat, vires habere roborantes, ſed quibus facile *diaprunũ* carere poſſit, cum *rheum* & *roſas* admittat multò magis roborantes: adde, quod virtus illius lenitiua potius, quam roboratiua deſideratur.

Maxime autem *ſpodium*, vt vocant, expungendum duxi, tum quia Græcum noxium eſt, & Arabicum non datur, aut datũ non conuenit, nec eius *antiſpodium*, *ebur* ſcilicet *vſtum*, quod nullam cum radicib. *cannæ* vitis, quæ ſunt ſpodium Auicennæ, affinitatem habet, vt abunde docuimus *lib.2. de materia Medica, cap.11. ſect.3.* vbi eius hiſtoriam accurate deſcripſimus.

Diaprunum ſimplex commendatur nõ modo ad febres continuas & alias intermittentes vehementiores, ſed etiam ad morbos omnes calidos, & ad vitia pulmonum, thoracis, renum, veſicæ, & quouis tempore febrium acutarum tuto poteſt exhiberi: feruorem enim contemperando aluum blande ſubducit. *Vires.*

CAP. V.

Diaprunum compoſitum ſeu laxatiuum, D. Nicol. Myr.

℞. *Diapruni ſimplicis præſcripti* ℔. *j.*
ſcammonii præparati ℥ ß.
Miſce, & fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Vtrumque diaprunum compoſitum eſt atque laxatiuum, ſed quod *diacridium* nõ recipit, aluum pigre ſubducendo, vix primam corporis regionẽ expurgat, diciturque *ſimplex* ad differentiam alterius *diagrediati*, quod potenter ventrem turbat, & ex vniuerſo corpore humores deducit.

Singulis autem libris ſimplicis additur vncia dimidia tantum *diacridii*, vt eiuſdẽ ſcrupulus in electuarii vncia contineatur. Male vero Nic. Salernitanus *diacridii* põdus auget, cuius dragmas ſeptem ſingulis electuarii libris permiſcet: ſic enim magis effera vis illius purgatoria redditur, nec tã tutus eſt illius vſus. Debet autem tenuiſſime *diacridium* læuigari, & electuario adhuc calenti commiſceri.

Diaprunũ laxatiuum præter eas vires, quas cum ſimplici communes habet, potenter ac ſine moleſtia purgat, vtiliterque datur morbis renum & veſicæ, febribus, & aliis affectibus calidis. *Facultates.*

CAP. VI.

Diaphœnicum ſeu confectio de dactylis.

D. Meſ.

℞. *Dactylorum nondum perfecte maturorum tribus diebus in aceto maceratorum* ʒ. C.
penidiorum ʒ L.
turbith optimi ʒ xxxv.
amygdalarum dulc. mundatarum ʒ. xxx.
diacridii ʒ. xij.
zinziberis,
piperis longi,
foliorum rutæ ſiccorum,
cinnamomi,
macis,
ligni aloes,
ſeminum aniſi,
fœniculi,
dauci,
galangæ an. ʒ. ij. ß.
mellis deſpumati ℔. ß. *ſeu quantitatem ſufficientem, fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Compoſitionis illuſtratio. Cum *dactyli* perfectam magnitudinẽ adepti, necdum maturi, fiunt aliquantum flaui, non eſt opus in formula præſcripta *kirron* addere, vt pharmacopœorum vulgus ſolet; quæ vox, ſi à Græcis detorqueatur, colorem flauum, ſi à Barbaris, qui *kheyron* ſcribunt, immaturum ſignat, vel potius, vt credibile eſt, Chayrum oppidum, ſeu agrum, vnde *dactyli* optimi aduehuntur. Quod innuere videtur Saladinus, neſcio quis triobolaris ſcriptor, qui *Keiron* eſſe credit, prouinciam Sarracenorum. Non ſiquidẽ eſt opus *dactylos* immaturos propter adſtrictionem quærere ad huius electuarii præparationem, cum etiã maturi valde conueniant, & ſatis habeant adſtrictionis ad *ſcammonii* caſtigationem, ob quam immaturi deſiderantur. Ego autem nec immaturos, nec maturos prorſus, ſed velut medios expoſtulo.

Præparatio. Debent vero, antequam veniant in cõpoſitionem, externa cute & nucleis oſſeis repurgari, in fruſtra concidi, & in aceti parua quantitate, diem tantum, ſi molles ſint, aut biduum, vel triduum; ſi duriores, in fictili vaſe macerari; deinde in pila marmorea teri; tum cerniculo traiici, & poſtea cum *melle* deſpumato parum elixari ad aceti diſſipationem.

Sunt, qui *dactylos* in *hydromelite*, alii in *vino albo* macerant, ſed ad aromatũ temperationem & pituitæ viſcidæ attenuationem melius in aceto macerantur.

Penidia expetũtur *hordeata* dicta, quod fiat ex *ſacharo*, & *aqua hordei* ad craſſitudinem idoneam coctis.

Tenuiſſime autem pulueranda *turpethum, lignum aloes, galanga, zinziber*, & alia ſimplicia, ſed *amygdalæ* minutim cultello idoneo incidendæ, dein cum *penidiis* læuigandæ. Tum ſimul miſti pulueres præter *ſcammonium*, quod ſeorſim terendum, & poſtremo miſcendum, non *melli* triplo, vt voluit Cordus, ſed eius tantum libræ dimidiæ probe commiſceantur.

De mellis quantitate opiniones variæ. Hæc enim *mellis* quantitas ſufficit; cuius vicem quoque ſubeunt *dactyli, penidia* & *amygdalæ*, quorum omnium pondus eſt ℔ *j.* ℥. *ix.* & ʒ. *iij.* Reliquorum puluerum pondus eſt ℥ *viij* & ʒ. *vj.* Quæ omnia ſimul iuncta efficiunt ℔. *ij.* ß. Quibus, ſi libra dimidia *mellis deſpumati* addatur, tota compoſitio erit ℔ *iij.* ſeu ℥. *xxxvj.* ita vt ſingulæ compoſitionis vnciæ excipiant *diagridii* ſcriptulum vnum.

Hæc *mellis* quantitas forſan multis non videbitur iuſta, nec pulueribus excipiendis ſatis copioſa, nec electuario ad iuſtam conſiſtentiam perducendo legitima cum Bauderonius artis pharmacariæ peritiſſimus, *mellis* ℥ *xiij.* ß. apponat; Bern. Deſſennius ℔ *ij.* Io. Coſtæ ℔. *ij* & ℥ *viij.* Rondeletius ℔. *vj.* Verum cum *dactyli, penidia*, & *amygdalæ mellis* ſuppleant vicem, vt dictum eſt, quantitas eius à nobis definita, aut paulo vberior ſat eſſe poteſt; Quæ quo magis augebitur, eo compoſiti virtus erit imbecillior.

Sunt,

Sunt, qui *dactylos* tantum *aceto* maceratos ponderant, alii melius eoſdem ante macerationem pondere à Meſue definito aſſumunt; deinde infundunt, poſtea terunt, & apparant eo, quo diximus, modo. Ab illis tanquam à baſi totum medicamẽtum nomen habet, quod nonnulli quoq; *Diaturbith* nominant, quod inter purgãtia, quæ ipſius compoſitionem ingrediũtur, *turbith* maxime præpolleat, eiuſq; ratione medicamentum hoc phlegmagogum eſt.

Diaturbith.

Vires.

Diaphœnicum, ſiue *Confectio de Dactylis*, vt à multis vocatur, clementer & tuto pituitam & bilem ducit, dolori ventriculi, colico affectui, & omnib. malis, ab humore crudo & pituitoſo natis ſuccurrit. Item & febrib. cõplexis, diuturnis & pituitoſis.

Qui hoc electuarium habebit, facile vtroque Indo carere poterit.

CAP. VII.

Electuarium de pſyllio, D. M.

℞. *Succorum depuratorum buglossi,*
borraginis,
endiuiæ &
apii an. ℔. *ij.*
ſucci fumariæ defæcati ℥ *iij.*
Miſce, & per diem in his macera
foliorum ſennæ ℥. *j.*
aniſi,
cuſcutæ,
aſari an. ℥. ß.
dianti m. j.
ſpicæ nardi ʒ *ij.*
Semel & ſimul ferueſiant omnia; quibus adde
violarum ℥. *iij.*
epithymi ℥. *ij.*
Parum denuo bulliant; poſtea colentur.
Colaturæ infunde xxiiij horis.
Seminis pſyllii integri ℥. *iij.*
Agitetur ſubinde mixtura; deinde coletur.
Huic adhuc colaturæ ad ℔ *iiij. adde ſacchari* ℔. *ij.* ß.

De melliſ quantitate opiniones variæ.

Coque paulo ſupra conſiſtentiam ſyrupi, in cuius adhuc calentis ℔. *v. &* ℥. *v permiſce*
diacridii triti ℥ *iij.*
trochiſcorum diarrhod.
de antiſpodio &
de rhabarbaro an. ℥. *j.*
trochiſcorum de berberis,
conſerua violarum an. ℥ ß. *fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

A multis quidem commendatur huius medicamenti materia ſimul congeſta, ſed à paucis laudatur ſimplicium, quibus conſtat, deſcripta proportio, & vix à duobus idem probatur conficiendi modus. Alii enim quidpiam augent, alii detrahunt, alii tantum pondus immutant. Nos a. in huius medicamenti examine & apparatu, nullius magiſtri verba pro certiſſima lege & oraculo habentes, fatemur quidem, mentẽ authoris, quantum fieri potuit, ſecutos eſſe; quædam tamen ſuadente rationis dictamine immutauiſſe. Nam pro ſucco *buglosſi ſylueſtris*, ſuccum *buglosſi hortenſis*, vel potius *borraginis*, vt præſtantioris, ſubſtituimus. Pro vncia dimidia *ſennæ*, quę vix quicquam notabile pollicetur, integram poſuimus. Pro tribus vnciis cum dimidia *ſcammonii præparati*, vncias ſolum tres admiſimus, vt tantum admittantur eius ſinguli ſcripturi in ſingulis vnciis compoſitionis. Sic n. ſatis validum & purgatorium iudicamus, nec *diacridium* in *malo citonio* iam coctum recoquendum putamus, ne vis eius aliquantum hebeſcat.

Adiecimus *conſeruam violarum*, vt vim quandam magis lenientem adipiſcatur. *Aſari* tantum vnciã dimidiam, ſeu dragmas quatuor, ſic ℥. ß. depictas poſuimus; Meſue vncias quatuor. Sed credibile eſt, illius pondus bibliopolarum errore immutatum, qui pro ʒ *iiij.* ſic ℥. *iiij* depinxerunt. *Adianti veri* penuria *polytrichum* ſubſtituendum eſt. Parandi modus ex formula deſcripta ſatis patet.

Si

Si quis autem miretur, cur Meſue venenatam qualitatem *pſyllio* dederit, quod tamen multa quantitate medicamentum hoc ingreditur, eique nomen tribuit? Reſpondeo, id illi forſan accidiſſe, atque aliis authoribus multis, iiſque grauiſſimis, quibus nonnunquam aliquid præcipitanter effluit, quod poſtea ſapientiores ac doctiores facti caſtigant immutantque. Vt ut ſit: in *pſyllio* nulla deleteria qualitas agnoſcitur, proinde recte ad hoc electuarium accedit, quod ad multos vſus cõmendatur.

Nihil deleterii eſſe in pſyllio.

Facultates.

Electuarium de pſyllio bilem non modo temperat, ſed purgat, febribus acutis, vt & morbis omnibus calidis, & curatu difficilibus conuenit: vertigini & his capitis doloribus, qui à calidorum humorum vel aſcenſu, vel congeſtione naſcuntur, confert, vt etiam iecori æſtuanti, vel obſtructo, & aliis affectibus ex eadem origine natis.

CAP. VIII.

Benedicta laxatiua D.N.Salern.

℞. *Turpethi,*
rad. eſulæ præparatæ an. ʒ.x.
diacridii,
hermodactylorum,
roſarum an. ʒ.v.
zinziberis,
galangæ,
caryophyllorum,
cardamomi,
amomi, vel eius defectu, acori,
piperis longi,
macis,
ſpicæ nardi,
croci,
ſeminum apii,
carui,
fœniculi,
ſaxifragæ,
milii ſolis,
aſparagorum,
ruſci,
ſalis gemmei an. ʒ.j.
mellis deſpumati ℔.j. & ℥.vij.ß. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Eſulæ præparatio.

Antequam *Eſulæ* radix teratur, & in vſum veniat, eſt, vt decet, præparanda: Maceranda nempe viginti quatuor horas in aceto; dein exſiccanda & puluerandа cum *turpetho, nardo* minutim ſecta, *zinzibere, galanga minore & hermodactylis.* His ex dimidio tritis aromata miſcenda, & ſimul læuiganda. Seorſim vero *ſal, crocus, ſacharum, & ſcammonium* præparatum.

Puluerum autem pondus eſt ʒ.*lij.* Nam inter pulueres nec *ſal*, nec *ſacharum* numerandum, atque iſti ponderi triplum mellis deſpumati, ſeu quantitas definita, aut quod ſufficit, commiſcetur, vt conſiſtentiæ legitimæ fiat confectio, quæ quod benigne aluum ſubducat, *Benedicta* nominatur.

Vnde habeat nomen.

Eorum autem recte neglecta fuit opinio, qui *Diagridium* minuendum vel ſubtrahendum iudicarunt, ne nimis chologogum eſſet medicamentum. Nam cum tria in mixtione concurrant pituitam purgãtia, *ſcammonii* definita quantitas appoſite commixta eſt, tum vt lentam *turpethi* vim excitet, tum vt ſimul medicamentum cũ pituita, nonnihil quoq; bilioſi ſucci ducat.

Facultates.

Non modo autẽ dictos humores à prima regione corporis, ſed à renibus & partibus remotioribus expurgat, obſtructiones ſoluit, & quoſuis humores viſcidos expellit, & pituitam ab articulis deturbat.

CAP. IX.

Electuarium, ſeu confectio Hamech. Deſ. Fernel.

℞. *Cortic. myrob. Indorum, citr. ℥.ij.*
Chebulorum,
violarum,
colocynthidis,
polipodii querni an. ℥.j.ß.
abſynthii,

thymi

thymi an.ʒ.ß.
ſem.aniſi,
fœniculi,
roſarum rubr.an.ʒ.iij.

Tuſa omnia macerentur per diem in ℔.ij. ſeri lactis; Deinde coquantur ad ℔. j. Fricentur manibus & exprimantur. Colaturæ adde

Succi fumariæ,
pulpæ prunorum &
vuarum paſſar.an.℔.ß.
ſachari albi,
mellis deſpum.an.℔.j.

Coquantur ad conſiſtentiam mellis, inſpergendo ſub finem,

Agarici &
ſennæ pulueratorum an.℥.ij.
Rhabarbari triti ℥.j.ß.
Epithymi ℥.j.
Diagridii ʒ.vj.
cinnamomi ℥.ß.
zinziberis ʒ.ij.
ſem.fumariæ,
aniſi,
ſpicæ nardi an. ʒ.j. fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Recte Fernelius electuarium hoc immutauit, caſtigauit, & ſeruata ipſius virtute, vel etiam in melius mutata, formam parandi faciliorem dedit. Nam, vt ait Plantius, fruſtra *myrobalani* geminantur in decocto primum: deinde rurſum triti, & impoſiti: & præterea *Rhabarbari* cocti vis perit: *Caſſia* & *manna* cum *tamar-Indis* coctæ corrumpuntur: *Diagridij* quoque cocti vis exoleſcit, nec aliis facile commiſcetur. Sic autem in veteri deſcriptione à Meſue tradita, iubentur dicta medicamẽta ſimplicia parari, & contra artis præcepta indebite & confuſe miſceri. Quapropter huius electuarii deſcriptionem ex Fernelio exhibemus multo meliorem, paratu faciliorem, & vſu feliciorem, quam prudentes Pharmacopolæ parari curabunt, & ſeruabunt in Officinis. Et licet hoc verſificatoris cuiuſdam rythmico monitu,

Non eris illuſus, teneas ſi quod tenet vſus:

Cum tamen vſus prauus eſt, immutandus: *Optima namque eſt, quæ ad melius fit mutatio.*

Porro ad huius electuarii confectionem Meſue requirit *ſerum lactis caprilli*, nec illius quantitatem definit. Verum eius loco ſerum *lactis aſinini* poterit aſſumi: quod etiam ſi defuerit, *vaccinum* commode ſubſtituetur, in cuius libris duabus ſimplicia macerabuntur, & coquentur, in eiſque vim ſuam deponent. In colatura diſſoluẽtur *pulpæ paſſularum*, & *prunorum*, *mel* & *ſacharum*, quibus addetur *fumariæ ſuccus*, omniaque lento igne coquentur ſupra conſiſtentiam ſyrupi, addenturque reliqua iuxta formulam deſcriptam, paratu ſatis facilem.

Confectio hamech purgat bilem vtramque & pituitam ſalſam: propterea morbis ab iiſdem natis confert, cancro, elephantiaſi, maniæ, melancholiæ, impetigini, pſoræ, ſcabiei, & ſimilibus affectibus cutis. *Facultates.*

Barbitonſores ſolent omnes hoc electuarium expoſtulare, ad purgandos quoſuis venerea lue infectos, perinde ac ſi vna omnium eſſet temperies, & in omnibus vnus noxius humor. Inter illos vero, qui glorioſe magis exultant, Medicorum eloquio prudentiores & doctiores facti, materiam in hoc morbo peccantem pro varia ſingulorum natura variam agnoſcunt. *Barbitonſorũ ſtultitia.*

CAP. X.

Tryphera ſolutiua.

℞. *Diagridii Antiocheni ʒ.x.*
turpethi optimi ℥.j.ß.
cardamomi minoris,
caryophyllorum,
cinnamomi,
macis an.ʒ.iij.
ſantali citrini,
glycyrrhizæ raſæ,
ſem.fœniculi dulcis an.℥.ß.
acori,
ſchœnanthi an.ʒ.j.

corticis citri conditi,
roſarum an. ʒ.*iij.*
violarum ʒ.*ij.*
penidiorum ℥.*iiij.*
ſachari tabarzet ℔.ß.
mellis albiſſimi in ſucco pomorũ bene deſpumati ℔.j.*fiat electuarium.*

COMMENTARIVS.

Tryphere acceptio dicta videtur cõtrario, quam ſe habeat compoſitio apud Meſuem, ſenſu, cuius omnes Tryphere minime ſunt delicatæ, vt nominis intellectio portendit, ſed & guſtu, & colore ingratæ, nec viribus commendabiles. Nos exhibemus vnicam his omnibus dotibus inſignẽ: Gratus enim admodũ eſt illius ſapor, nec color diſplicet: Vires autem eximiæ, & toleratu, quibus conueniunt, faciles.

Porro *zinziber Turpetho* addi ſolitum relinquimus, quia ſimul aromata multa ſuauiora, & magis cardiaca ad illius ſtimulum & caſtigationem congeſſimus, quę & *diagridii* feritatẽ ſimul mitigant, præſertim *roſa, viola,* necnon *ſantala,* quę & aromatum calorem contemperant. *Penidia* potius ad leniendum, *ſacharum* ad ſuauitatem, & *mel* ad conſeruationẽ adduntur.

Iuxta formulam deſcriptã fideliter, vt ſolet, parauit Anton. Landæus Pharmac. Pariſienſis digniſſimus, multiſq; meo conſilio, ægrotis exhibuit, qui ſine oris inſuauitate, ſtomachi ſubuerſione, ventris torſione feliciter fuerunt purgati, & ſecure à morbis, quibus detinebantur, liberati.

Vires. Tryphera ſolutiua his potiſſimum, accommoda, qui multis excremẽtis bilioſis, pituitoſiſq; ſcatent & qui vix medicamẽta purgãtia, niſi grata, ſumunt. Hęc enim cõfectio parũ inſuauis eſt, & potenter aluum ſubducit, obſtructiones tollit, craſſos humores, lentos, & viſcidos incidendo & attenuando purgat, febribus compoſitis cõgruit, & his omnibus morbis, qui à pituita & bile proficiſcuntur, vigentibus tamen æſtatis ardoribus minus cõuenit, niſi cum decocto quodam, aut alio liquore multum refrigerante propinetur.

CAP. XI.

Diabalzemer, ſeu electuarium Sennatum.

♃. *Rad. Cichorii,*
bugloſſi,
polypodii querni,
cortic. radicis capparis,
graminis,
glycyrrhizæ an. ℥.ß.
paſſular. Corynthicar. ʒ.*vj.*
adianti,
hemionitidis,
Ceterach,
cuſcutæ,
artemiſiæ,
fumariæ,
agrimonii,
betonicæ,
meliſſæ,
florum geneſtæ,
violarum an. m. ß.

Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura ad ℔.iij. Infunde & coque
Folior. ſennæ ℥.*iiij.*
ſem. dauci,
coriandri an. ʒ.*j.*ß.
ellebori nigri,
turpethi an. ℥.j.ß.
caryophyllorum ʒ.*ij.*

Bulliant ad conſumptionem tertiæ partis: colatur adde ſachari ℔.j.ß, Coquantur ſupra conſiſtentiam ſyrupi: cui permiſce expreſſionem *rhei electi in aqua chalybeata infuſi* ℥.ß.
Sennæ pulueratæ ℥.*ij.*
lapidis lazuli præparati,
cinnamomi an. ℥.ß.
ſaſſafras ℥.j.
Radic. pœoniæ,
tamariſci,
epithymi,
cortic. mediæ fraxini an. ʒ.*ij.*

ſemin.

ſemin. nigellæ Romanæ,
agni caſti,
ſpicæ Indicæ an. ʒ. ij.
anthos, ſtœchados an. ʒ. j. fiat electuarium.

Commentarivs.

Singulis morbis ſingula debentur præſidia, quæ quod ex diſpenſatoriis vulgaribus non ſuppetant, nunc ſuppeditamus, & multis affectibus, quibus ſanandis deerant auxilia, felicius auxiliamur, vt Hypochondriacę affectioni hoc medicamento, ex hypochondriacis, hiſtericis, melanagogis, & quibuſdam Indicæ lui curandæ idoneis, concinnato, quod *Diabalzemer*, ſeu *electuarium ſennatum* nominare libuit, vt cuius *Senna* Arabibus *Albazemer* dicta, non modo copia, ſed viribus ſit baſis. *Nullum* enim *familiarius melancholico humori ducendo medicamentũ ipſa ſenna aptius, nullum toleratu facilius.* Hanc vero partim pulueratam & mixtam, partim infuſam & coctam permiſcemus, cum his, quæ flatus diſcutiunt, humores attenuant, infarctus tollunt, lienem, iecur & viſcera roborant, facultates recreant, vterum reſpiciunt, qualitatem quandam malignam obtundunt, & humores iamdiu congeſtos ſecure propellunt, non modo melancholicos & contumaces, ſed & quoſdam lentos, pituitoſos, qui melancholicorum naturam interdum induunt, & quoſdam aſſatos bilioſos. Proinde *turpethũ* & *Rheum* addidimus, vt ſimul cum humore melancholico, pituitoſus, qui ſepius adeſt, & nõnihil ex bilioſo, qui raro abeſt, educatur.

Et quia medicamentũ hoc melancholico humori ducendo deſtinatur, *eleborum nigrum* ſelegimus, neglecto albo, pituitoſo humori ducendo conuenientiore.

Modus parandi facilis eſt, cùm & formula deſcriptionis illum ſatis demonſtret. Antequam tamen omnia ſimul coeant in electuarii molem, *lapis lazuli* ſic præparari debebit.

Lapidis lazuli præparatio.

Quantitas eius ſumatur idonea, teratur in mortario metallico, abluatur aqua cõmuni, ſiccetur in Sole; vel cineribus calidiuſculis: denuo abluatur, & ſiccetur: rurſuſque lauetur, vt ante, donec aqua limpida remaneat, & poſtea exſiccetur: idque non modo decies, ſed vigeſies iteretur, ſi fuerit opus: tandem abluatur in aquis cardiacis quater, quinquies aut pluries: tum exſiccatus ſeruetur ad vſum. Sic namque inimica quędam huius lapidis qualitas perit, & retinetur purgatoria. In *confectione Alkermes* vritur, vt pereat purgatoria, remanente cardiaca, qua tunc eſt opus.

Facultates.

Diabalzemer mirum in modum conuenit lienoſis, melancholicis, hypochondriacis, maniacis, epilepticis, ſiue febre delirantibus, paſſionibus hyſtericis, fœdis viduarum coloribus, elephanticis, & Indica lue inueterata laborantibus.

Cap. XII.

Hydragogum eximium.

℞. *radicum ireos noſtratis,*
obuli,
graminis,
cortic radic. capparis,
aſari,
carui an. ʒ. vj.
pimpinellæ,
polytrichi,
agrimonii,
ceterach,
artemiſiæ an. m. j.
florum Perſicæ m. ß.

Coquantur in aqua ſufficienti. In colatura infunde & coque parum
foliorum ſennæ ℥ ij.
ſeminis dauci ʒ. ij.

In colatura ad ℔. j. adde
ſucci roſarum pallidarum ℔. ß.
ſachari ℔. ß.
mellis in decocto ℥. ij. radicis ireos cœleſtis deſpum. ℥. x.

Coquantur in ſyrupum. Cui permiſce
mannæ Calabrienſis ℥. ij.
turbith,

radicis eſulæ præparatæ.an.℥.j.ß.
zinziberis
acori,
calami aromatici an.ʒ.j.
mechoacanæ ℥.ij.
ſem.ebuli ℥.ß.
ſeminis braſſicæ marinæ ʒ.iij.
cinnamomi ʒ.ij.fiat electuarium.

COMMENTARIVS.

Vt multæ medicamentorum compoſitiones ſine arte à multis authoribus deſcriptæ traduntur, ſic & quamplurimę effectibus plane conſimiles. Proinde multa electuaria liquida, vt indebite compoſita, vel parum ad affectus curandos accommodata deſpeximus. Alia vero arte & ratione melius deſcripta, & morbis quibuſdam frequentiſſimis recte curandis idonea adiunximus; vt præter duo ſuperiora, Hydragogum hoc electuarium, quod ab agendi præſtantia eximium nuncupauimus, in pharmacopoliis ſeruandum cupimus, vt pręſto ſit ſemper his auxilium, quibus venter aquis plenus eſt, aut alia corporis pars immerſa ſero. Sæpe enim accidit, vt hydropicus ſine præſidio deſeratur, optimi medicamēti aquas ducentis penuria. Quia vero hepatis, & interdum lienis errore hydropes fiunt, multa, quæ viſcus vtrumque roborant, intemperiem emendant, & obſtructiones tollunt, adiunximus; Nonnulla, quæ flatus diſcutiunt, & calorem natiuum excitant ſopitum. Præterque multa hydragoga, vt decet, caſtigata & apparata. Ordo deſcriptionis formulæ modum parandi docet.

Vires. Hydragogum eximium hydropicis tuto datur: aquas enim ac ſeroſos humores ſine violentia ducit, & ad morbos omnes ab eiſdem ortos accommodatiſſimum eſt medicamentum purgatorium.

Medicamenti ſimilis inopia plebecula Pariſienſis confugere ſolet ad quendam pſeudopharmacopolam, virgini-mulierum interpolatorem, qui pulùerem quendam laxatiuum ad hydropem curandum exhibet, quo vix vnus è multis millibus conualeſcit.

SECTIO II.

DE HIERIS.

Compoſitiones quædam purgatoriæ ab antiquis Græcis Hieræ, hoc eſt, ſacræ & propter inſignes effectus, magnæ dicuntur: Magnis enim viribus pollent, & magnis in morbis ſæpe feliciter dantur. Sunt autem, ſic denominatæ confectiones vulgatiſſimæ, & ad medicos vſus commendatiſſimæ, præſertim quæ à commendatiſſimo authore inuentæ ſunt, ac celebratæ, vt:

CAP. I.

Hiera Picra, ſeu Dialoe Galeni.

℞.*Cinnamomi,*
macis,
aſari,
ſpicæ nardi,
croci,
maſtiches,
iunci odorati an.ʒ.vj,
aloës non lotæ ʒ.C.ſiue ℔.j.& ℥.ß.
mellis optimi deſpumati triplum, ſeu ℔.iiij.
Miſceantur ſimul in Electuarium.

COMMENTARIVS.

Hæc Hiera à Galeno eius authore, *Picra*, hoc eſt, *amara* dicitur, propter *Aloen*, à qua baſim & purgatricem vim habet. Vetus autem compoſitio retinetur præter *xylobalſamum*, quod vix reperitur, cuius loco *Macim*, conſilio Fernelii ſubſtituimus, & pro *floribus iunci odorati*, qui nobis non ſuppetunt, *iuncum ipſum*: Sicque quantitas à Galeno *cap. 2. lib. 8. comp. med. loc.* expetita habetur eorum, quæ cum *aloe* miſceri iuſſit ipſe, vel potius Andromachus, qui *aloëm* etiam *lotam* expetiuit: illota tamen nunc & recte ponitur.

Hæc

Hæc fuit Hiera picra vſitatiſſima Romæ, præter alias duas, quibus interdum Galenus vtebatur *cap.14.libr.6.de ſan.tuend.* ſed quarum exoleuit vſus, & quibus pro re exigente aliquid detrahebat, vel adiiciebat, vel immutabat.

Remanſit autem hęc hucuſque integra, præter *lignum balſami*, quod multi auferunt, nihil ſubſtituentes; Alii ſurculos lẽtiſci, alii *carpobalſamum*, quod æque rarũ eſt, ſubſtituũt. *Macis* optime ſuccedit illi, vel *calamus aromaticus*, atq; alterutro parata *Hiera xylobalſami* loco, nihilo erit inefficacior. Eius autem Galenus perhibetur author, quod eam potius celebrarit, quam inuenerit. Parandi modus facilis eſt. Seorſim primum terenda *maſtiche, aloe, crocus*: deinde reliqua. Tunc mixta, miſceantur denuo exſpumato *melli*; vt omnia coeant in electuarii ſpiſſitudinem.

Qualitates. Hiera picra à Galeno celebrata facultatibus multis inſignibus efficax eſt: Calefacit enim, incidit, attenuat, ſiccat, terget, obſtructiones tollit, humores bilioſos, pituitoſoſque, craſſos, & lentos expurgat: Affectibus ventriculi, meſenterii, hepatis, capitis & iuncturarum mire cõfert. In qualibet vncia compoſitionis ponuntur aloes ℈.*ij.* & *gran.j.*ß. Et pulueris reliquorum ſimplicium grana quindecim.

Cap. II.

Hiera Picra cum Agarico.

℞. *Puluer. hieræ ſimplicis ſine aloe,*
agarici trochiſcati an. ℥.ß.
aloes non lotæ ℥ j.
mellis deſpumati triplum, ſeu ℥.*vj.*
Ex arte fiat Electuarium.

Commentarivs.

Duobus conſtat hæc hiera medicamentis purgantibus benignis, altero cholagogo, nempe *aloe*, altero phlegmagogo, videlicet *agarico*. Sat n. nõ eſt, vnicũ humorẽ noxium foras propellere, cũ duo obſunt & morbum quendam committunt, vel fouent. Tunc enim ad intemperiem mixtam medicamento mixto, ſeu qualitatibus multis compoſito eſt opus. Quia vero ſæpius *Hiera picra* Galeni datur affectib. ventriculi & cerebri, in quibus partibus raro ſolitaria bilis aggeritur, ſed ſimul pituitæ plurimum vel craſſæ, vel tenuioris; Proinde cum ex illis humorem vtrumque trahere conſilium erit, optime *hiera cum agarico* imperabitur, à quo cognomẽ habet. Paratur vero vt præcedens, cuius ſæpe puluis ſeruatur in Pharmacopoliis, eique opportuno tempore, vel *aloe* tantum cum *melle* additur, vel ſimul *agaricus*, prout hanc, vel illam parare conſilium erit.

Vires. Quæ autem cum *agarico* paratur, ad multa vtilis eſt: pituitam enim quamlibet educit, ſed præſertim craſſam ac viſcidam, & bilem putrem: humores adhuc incidit, infarctus tollit, meſenterium exonerat, ventriculum purgat, appetitum reſarcit, coctionem iuuat, è cerebro noxios humores educit, & confert epilepſiæ, vertigini, & ſopori vigilanti.

Cap. III.

Hiera Pacchii. D. Scribon.

℞. *Stœchados,*
marrubii,
chamædrios,
agarici,
colocynthidis an. ʒ.*x.*
opoponacis,
ſagapeni,
ſem. petroſelini,
ariſtolochiæ rotundæ,
piperis alb. an. ʒ.*v.*
cinnamomi,
ſpicæ nardi,
myrrhæ,
folij,
croci an. ʒ.*iiij.*
mellis deſpumati triplum, ſeu ℔.*iij.*
Miſce vt artis eſt, & fac electuarium.

COMMENTARIVS.

Hieram hanc Oribaſius *lib.3.Synopſ.* tribuit Ruffo, Paulus *cap.7.lib.7.de re medic.* Archigeni, Scribonius Largus Pacchio. Is tamen non fuit primus author, ſed prudẽs celebrator, qui cum ex ea plurimum lucri faceret, tanquam ſecretum quoddam nõ reuelandum, eam apud ſe vſque ad interitum ſeruauit. Eo mortuo delata eſt iuxta formulam deſcriptam ad Tiberium Cæſarem, è quo Scribonius habuit, quam ante nulla arte extorquere potuerat. Aetius *cap.*114.*tet.*1.*ſer.*3. modo *hieram Archigenis*, modo *Antiochi* nominat. Nos vero à præcipuo illius comprobatore *Hieram Pacchii* nominamus. Sic autem paratur.

Præparatio. *Sagapenum, opoponax, & myrrha* integra nocte macerantur *in hydromelite*, aut *vino* potius, quam *aceto*: Die colo forti traiiciuntur, vt ſordes omnis, & pars impurior ſecernatur: Poſtea *melli* deſpumato cõmiſcentur, vna cum reliquis ſimplicibus pulueratis. Seorſim vero teritur *crocus*, vt & *agaricus*, & *colocynthis*, cui inter puluerandum gutta quædam olei permiſcenda, ne vis eius exhalet, & facilius teratur. Eius autem pulpa tantum ſumenda, & *praſſium* ſeu *marrubium album* potius, quam *nigrum.* Sunt, qui polium, non folium ſumunt; folium tamen apud Scribonium legitur, non polium, quod ſane illius defectu recte ſubſtitueretur.

Qualitates. Hiera Pacchii ad plura vitia efficaciter datur, inquit Scribonius *c.23.ar.92. li. de comp.med.* Sanat n. epilepticos, furioſos, vertiginoſos, cephalalgicos, ſuſpirioſos, anheloſos, comatoſos, incubo, & aliis diuerſis oculorum, aurium & capitis affectibus obnoxios. Stomachum quoq; optime purgat, affectiones hepatis emendat, lienis ſaburram tollit, illiuſq; duritiem minuit, inteſtinorum morbis auxiliatur, futuras aut iam factas in illis partibus vomicas aut diſcutit, aut celerius aperit, & mẽſtrua his mulieribus mouet, quæ difficillime purgantur.

CAP. IV.

Hiera Diacolocynthidos magiſtralis.

℞. Pulpæ colocynt. ℥.j.
agarici,
ellebori nigri an. ℥.ß.
aloes ʒ.x.
diagridii,
polypodii,
maſtiches,
opoponacis,
bdellii,
ſagapeni an. ʒ.ii.
radic. enulæ campanæ,
cyperi,
angelicæ,
caryophillorum.
cinnamomi,
macis,
baccarum lauri,
granorum iuniperi,
cardamomi,
maiorana,
ſtœchados,
croci,
ſpicæ Indicæ an. ʒ.j.
roſarum ʒ.iij.
mellis deſpum. ℔.j.ß.
miſce, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Nihil æque confuſum eſt in Pharmacopœorum Diſpenſatoriis atque Hierarum deſcriptio, quas quiſque ad libitum varie & nominat, & immutat. Eandem n. ſæpe triplici nomenclatura deſignatum videmus, vt illã, quæ modo *Hiera Pacchii*, modo *Archigenis*, modo *Ruffi*, modo etiam *Diacolocynthidos* nominatur: Et aliquando tres multum inter ſe differentes, eadẽ voce deſignatas comperimus, vt *Hieram Diacolocynthidos*, quæ alio modo à Meſue; alio à Nicol. Myrepſio, alio à Fernelio deſcribitur. His vero omnibus *Hieram Pacchii* præferimus, vt meliorem, quã magiſtralem nuncupamus. Sic enim ab illius baſi, & virium præſtantia optima ratione nomi-

nominatur. Et qui hanc habebit aliis omnibus, quæ *colocynthida* capiunt, à veteribus deſcriptis carere facile poterit. Quæ tamen à Pacchio deſcribitur, cum benignior ſit, poterit quoque haberi. Parandi modus ſic eſto.

Opoponax, *bdellium* & *ſagapenum* per noctem, aut diem integrum macerentur in aceto potius, quam vino, propter ſimplicium, quæ ad compoſitionem accedũt, calorem; Dein optime colentur, & ſuper cineres calidos acetum reſoluatur. Purgãtia ſeorſim puluerentur, & olei amygdalini parum *colocynthidi* adhibendum, ne lateſcat inter terendum. Tum reliqua ſimplicia, primum duriora; poſtea aromata; Tandem omnia melli deſpumato permiſceantur in legitimam, ac hieris debitam ſpiſſitudinem.

Hiera magiſtralis facultates. Hiera Diacolocynthidos magiſtralis eximiam habet vim, ad capitis, ventriculi, & abdominis morborum curationem, quos humor crudus, pituitoſus, craſſus, aut melancholicus committit. Maxime autem apoplexiæ, comati, lethargo, paralyſi, epilepſiæ, incubo, aſthmati, colico dolori, & melancholiæ hypochondriacæ conuenit, atque omnibus ventris affectibus, qui à pituita vitrea, aut gypſea proficiſcuntur, vel qui modo quocunq; hebetem habent ſimul motum & ſenſum; vel alterutrum tantum.

SECTIO III.
DE ELECTVARIIS SOLIDIS ET TROCHISCIS PVRGANTIBUS.

Qui Antidotaria, ſeu Diſpenſatoria vulgo dicta componunt, vel verius tranſſcribũt, multum ſibi laudis deberi putant, ſi medicamentorum etiam nulla arte & ratione deſcriptorum farraginem, à quibuſuis authorib. depromptam congerant. Nos vero non modo ſelectiora, ſed ex ſelectiſſimis, quæ optima ſunt, & vſu longo comprobata damus. Quibus nonnihil, prout ſuaſit ratio, vel addidimus, vel etiã detraximus, vt nimis rara, aut inutilia, aut incognita, non modo recentioribus, ſed etiam authoribus primis. Raro enim non contigit, vt viri grauiſſimi ex aliorum tantum relatu multa dicant & ſcribant. Et quæ male audierunt, vel nõ norunt, pro veris vt habeantur, in lucem edũt & defendunt. Pauciora autem medicamẽta ideo hac in Officina deſcribo, quod legitimã illorum compoſitionem, compoſitionis modum, illuſtrationem & facultates oſtendam.

CAP. I.
Electuarium Diacarthami, ſeu Diacnicu. *Deſ. Arnaldi Villanouani.*

℞. *Medul. ſem. carthami,*
hermodactylorum,
pulu. diatragacanthi frig. an. ℥. ß.
turbith. ʒ. *vj.*
zinziberis,
mannæ granatæ an. ʒ *ij.*
Diagridii ʒ. *iij.*
ſachari candi,
carnis citoniorum conditorum,
mellis roſati an. ℥. *j.*
ſachari albiſſ. ℥. *viij.* ß. *fiat ex arte electuarium ſolidum tabulatum.*

COMMENTARIVS.

Æque vt vſualis, ſic controuerſia Diacarthami deſcriptio, quam vix eandem apud duos authores inuenias, cum & trifariam à Iouberto deſcriptã habeas. Vnica tamẽ aliis melior, & certior, & tutior, quã ſcilicet ratione & vſu longo plures comprobarunt, cuiuſmodi eſt, quam à N. Præpoſito mutuati ſumus, licet paulo aliter ab Arnaldo Villanouano, primo illius authore deſcripta, comperiatur.

Nomen autem aſſumit à *Carthamo*, quod baſis locum tenet, licet *turpethum* exuperet

exuperet copia & viribus, imbecillior nãque vis *carthami* purgatoria, quam *turpethi*. Vtriuſque qualitas intenditur *zinziberis* adiectione. *Diagridium* & *hermodactyli* ſimul in compoſitione non tantum pituitam, ſed & bilem ab articulis detrahũt. Caſtigatur illorum effera qualitas *carne citoniorum* condita. *Manna, diatragacanthum & ſacharum* ponuntur ad leniendũ, contemperandum, pituitam detergendam & mouendam: *mel* ad conſeruandũ.

Sic vero paratur *Diacarthamum*. A cortice primum purgatur *ſemen carthami*, deinde teritur; poſtea puluerantur *zinziber, turbith*, & *hermodactyli*: tum *diagridium* & *ſacharum candum*: deinde *citoniatum*. Tandem *ſacharo* ad electuarii ſolidi conſiſtentiam cocto, & adhuc calenti, *mel, mãna*, & *cydoniatum* permiſcebuntur, & poſtea pulueres; vt fiat electuarium ſolidum, in tabellas, lozẽgias vulgo dictas, diſciſſum.

Facultates. Electuariũ diacarthami frequenti eſt in vſu, & fere in omnib. pharmacopoliis præparatum ſeruatur. Humores pituitoſos valenter purgat, non ſolum à ventriculo & meſenterio, ſed etiam è partibus remotioribus, ſi copia paulo maiore ſumatur. Nonnihil quoq; ex humoribus bilioſis detrahit. Proinde non tantum febribus quotidianis, & mere pituitoſis prodeſt, ſed etiam complicatis, & quæ ab humorum diuerſorum mixtura exoriuntur.

Cap. II.

Electuarium de ſucco roſarum.

♃. *Succi depurati roſar. rubr.* ℔. j.
ſachari ℔. j. ß.
Percoque in electuarium ſolidum, cui adde
trium ſantalorum an. ℥. ß.
maſtiches ʒ. ij. *&* ℈. ij.
corticis citri ſicci ʒ j.
caphuræ ℈. j.
Diagridii triti ʒ. xj.
Ex arte fiat electuarium, in tabellas concinnatum, quarum ſingulæ pendeant ʒ. j. ß, *aut* ʒ. ij. *tantum.*

Commentarivs.

Non ſum is, qui ad oſtentationem immutare vetera, aut noua promulgare deſiderem, ſed ſi quæ præter rationem acta recenſentur, aut ſcripta leguntur. Is ſum ego, qui meam de his libere ſententiam feram: cuiq; enim philoſophari conceſſũ eſt, & de rebus cognitis ſententiam ferre.

Cum autem electuarium de ſucco roſarum, à Nic. Myrepſio deſcriptum, à Nic. Salernitano diſcerptum, à recentioribus varie conſutum, & male concinnatum cõpererim, quæ pondere maiore ponuntur, minuere, quæ minori, augere, & quæ inepte, immutare non verebor. Omnium a. pondus conſulto immmutaui: Succi enim roſarum quantitas cum nulla ratione debeat eſſe par *ſacharo*, recte quidem eſt imminuta, auctum vero *ſacharum*; libra nãque ſachari citius & facilius coquetur in ſyrupum, vel electuarium, cum *ſucci roſarum* libra dimidia, quam cum integra, nec tamen vires habebit multo inefficaciores, aut minus roborantes.

De *ſantalorum* quoq; pondere aliquid detractum eſt, & exigua *corticis citri ſicci* portio ſubſtituta, partim ad odoris & ſaporis maiorem ſuauitatem, partim ad putredinẽ arcendã, & membra vitalia recreãda. Caphuram nonnulli relinquunt propter grauem odorem: ego multũ probo, quod ſuo halitu & electuario gratiam conciliet, & qualitate permeante efficaciã maiorẽ.

Loco vero *Spodii*, quod non habetur, vel *Antiſpodii* vulgaris, ſeu *eboris vſti*, quod male ſubſtituitur, *maſtichem* ſubſtitui ad ventriculi robur, & *Scammonii* caſtigationem. *Spodium Arabum fictitium eſt.*

Male vero *Ebur vſtum Spodiũ* vocatur, & inepte profictitio Arabum ſpodio ſuccẽturiatur: quicquid n. pharmacopœorum familia credat, vnicum tantum eſt ſpodiũ, nempe *pompholix*, ſeu *Spodium Græcorum*, quod neutiquam intra corpus ſumitur: imperite ſiquidem Arabum interpretes pro *Tabaxir ſpodium*, pro *ſpodio ebur* *Ebur vſtum non eſſe ſpodium. Spodium eſſe ſaltem vnũ, & quodnam ſit.*

vſtum

Tabaxir quid.

vſtum dederunt. Nam Tabaxir eſt *ſuccus, liquorve concretus arborum quarundã, ſiue arundinum craſſiſſimarum & pregrandium, quæ aliquando flantibus ventis ex mutuo colliſu conflagrant:* Ex iſtoq; incendio ſuum mendicauit ſpodium Auicenna, vel potius ex Tabaxir, infidus illius interpres Cluſius ſpodium fecit ſuum. Verum nec *Tabaxir* ad nos ex India defertur, nec cannarum vſtarum cineres ex Arabia: nec ſi aduehererentur, magni eſſent in medicina vſus. Nec præterea ebur prudenter ſubſtituitur crematum. Proinde vel relinquendum, vel medicamentum aliud ſubſtituendum, quod parãdo medicamento ſit congruum.

In vulgari autem deſcriptione maior *diagridij* quantitas ponitur, vt ℈. xxxvi. aut paulo plus, pro ſingulis vnciis compoſitionis. In noſtra vero emendatiore dragma tantum dimidia ad vncias quaſque accedit; adhucque medicamentum ſatis validum ac potens remanet, vt ſolito more calcar purgantium queat nominari, quod ſcilicet parua mole vires habet efficaciſſimas.

Parandi modus idem eſt cum *diacarthamo*; atque is ex deſcriptionis formula ſatis innoteſcit. Sunt, qui *ſuccum roſarũ* tantummodo *diſtillatum* aſſumunt, in quo *gummi tragacanthum* macerant mucaginemque extrahunt ad puluerum cõprehenſionem, & electuarii ſolidi concinnationem. Ego mallẽ in balneo Mar. ſuccum inſpiſſare in Rob ſpiſſitudinem, quo pulueres non male queunt concorporari. Si qui velint pro *diagridio ſcammonium* non præparatum ponere, quantitatem ſucci roſarum ſolitam poterunt ratione quadam relinquere.

Vires.

Electuarium de ſucco roſarum mere cholagogon eſt, atque potenter flauam bilem educendo, his affectibus cõgruit, & vtiliter datur, qui ab eadem materia proficiſcuntur.

CAP. III.

Electuarium de citro ſolutiuum.

℞. *Corticis citri conditi.*
conſeruæ florum violarum,
conſeruæ bugloſſi,
pul. diatragacanthi frigidi,
diagridij an. ʒ. ß.
turbith ʒ. v.
zinziberis ʒ. ß.
foliorum ſennæ ʒ. vj.
Sem. fœniculi dulcis. ʒ. j.
ſachari albiſſimi in aqua roſarum ſoluti, & ex arte cocti. ℥. x. fiat electuarium ſolidum.

Si cui minus arriſerit hæc à nobis ſic reſtituta deſcriptio, & antiquior à magiſtro Stephano Arnaldo primum inuenta, & à Guidone Cauliaco celebrata magis probetur, ſic iuxta eorum mentem parabitur.

Antiquæ deſcriptio.

℞. *Conſerua violarum,*
florum borraginis, an. ʒ. ij.
radicis bugloſſi,
corticis citri conditi an. ʒ. j.
zinziberis ʒ. ß.
pul. diatragacanthi frigid. ʒ. ij.
diagridij. ʒ. iij.
turbith. ʒ. iiij.
ſennæ ʒ. v.
panis ſachari ℥. x. fiat electuarium in tabulis, ponderis ℥. ß. quæ eſt iuſta doſis.

COMMENTARIVS.

Electuarium de citro laxatiuum, catholicum, ſeu vniuerſale catharticum eſt: Bilem enim vtrumque & pituitam ſatis potenter, ac ſine moleſtia trahit, præſertim quod ſecundum priorem deſcriptionem à nobis emendatam paratur, in qua ſingula purgantia ſuum habent caſtigatorium: *ſenna fœniculum; turpethum zinziber; diagridium corticem citri conditum*, conſeruas, & aquam roſaceam, in qua

in qua coquitur *ſacharum*. Quæ omnia cor & facultates roborant, & ſimul dicta purgantia mitigant. Puluis *diatraganthi* ponitur ad leniendum, *ſacharum* ad detergendum, leniendum & conſeruandum.

Porro quantitatem *corticis citri* quadruplo pondere poſuimus, tum quia compoſitionis baſis eſt, tum quia partes corporis principatum tenentes recreat. *Diagridii* quoque copiam augere fuit æquum ad reliquorum proportionẽ alioquin vis purgatoria, quæ iam erat imbecilla, aut non ſatis potens, conſeruarum incremento, & impotentior multo, & imbecillior remanſiſſet. Recte ergo medicamenti baſis, roborantia, purgantia & caſtigatoria, ea, qua ſunt à nobis deſcripta, proportione, permiſcẽtur huic electuario, cuius, vt vſus facilis, ſic tutiſſimus & probatiſſimus.

Debet autem coqui *ſacharum* paulo infra cõſiſtentiam electuarii ſolidi, propter nimiam pulurerum quantitatem.

Vires. Electuarium de citro ſolutiuum ob multiplicem illius vim purgatoriam, multi eſt vſus. Febribus enim tertianis & hemitritæis valde confert, ſtomachũ optime purgat, prauam colluuiem in vtroque hypochondrio ſtabulantem expellit, cibi faſtidium tollit, & malũ corporis habitum emendat, cor & ventriculum roborat, & viſcerum excrementitiam humiditatem abſumit.

ADDITIO.

Electuarium ſuauiter purgans pro ſalubribus.

℞. *paſſul. enucleatar.* ℔. ß.
Glyzyrrh. mund. & craſſiore modo contuſæ ʒ ij;
macera in aqua fontana, colentur & exprimantur.
adde cortic. myrobalanor. luteor. & nigror. contuſor. an. ℥ ß;
Emblicor.
belliricor. an. ʒ ß
fl. borrag.
bugloſſ.
violar.
anth. an. ℈ j,
fol. ſen. alex. mund. ℥ ß.
Coquantur & exprimantur
Expreſſis adde ſacchar. candidiſſ. ℥ iij. ß;
Iterum coquantur ad Syrupi conſiſtentiam: auferantur ab igne,
ſemirefrigerato adde
cinnam. ʒ j ß;
ſemin. fœnic.
anis. an. ʒ ij *Mi.*
fiat Electuarium: cuius doſis ℥ j. ventriculo ieiuno.

Electuarium ſolutiuum D. Prechtelii.

℞. *mann. calabrin.*
ſacch. violar.
caſſ. fiſtulæ an. ℥ j ß;
tamarindor.
ſacch. roſ. an. ʒ iij. *diſſoluantur in ſequenti decoctione.*
℞. *capillor. vener.*
ſcolopendr.
hepatic. aureæ,
endiuiæ veræ,
fl. bugloſſ.
borrag.
violar. an. M ß,
ſem. comm. frig. mai. an. ʒ ij ß;
minor. an. ʒ ß;
prunor. nr. vij. decoquantur ad ſpiſſitudinem cum ℔. j ß *ſacchari, in fine adde rhab. opt.* ℥ ß; *in ſubſtantia;*
fol. ſen.
ſem. anis. an. ʒ iij ß;

puluis.

pulv.diagrid.ʒß.Mi.
f. Elect. ſec. artem.

Electuarium Alexandrinum Alexandri Petronii, Medici Romani.

℞.*rad.polyp.querc.rec.*
fol.ſen.mundat.an.℥.iij,
ſem.aniſ.ʒ ij,
coriandr.præpar.℈ ij,
fiat decoctio ſec.art. in aqua communi ad ℔.j.plus minus;
Colentur cum leui expreſſione,colato adde pulpæ cubebar.in vino maluatico prius coctar.& per ſetaceum tranſmiſſar,℔.ß,
ſacchar.alb.℥ ij,poſtea coquantur ad conſiſtentiam conuenientem.
Pueris & grauidis eſt tutum. Educit humores bilioſos & aduſtos in febribus.

Diacydoniatum purgans pituitam.

℞.*Agar.troc.rec.℥ iij,*
medull:ſem.cartham.℥ iiij.
contunde craſſo modo: ferueant in ℔. iiij.aquæ,donec ℔.duæ ſuperſint, colentur,iterum ferueat colatum; dum feruet, adiiciantur pulpæ cydonior. ℔.iiij,
mel.deſpum.℔.ij.
baculo agitentur bene omnia,fiat diacydonites purgans pituitam: Si aliis eges pharmacis,alia adiice.
Doſis ad ℥.*ij.*

Electuarium cum paſſulis.

℞.*fol.ſen.mundat. ℥ j. ß, Coquantur in vino maluatico, & cum hac decoctione miſceantur carnis paſſular.per ſetaceum tranſmiſſarum ℥ ij ß.*
conſeru.roſ.rec.℥ j,
rhab.elect.ʒ v,
cinnam.interior.ʒ iij.
zinziber.condit.ʒ.ß.Mi.f.elect.

Electuarium de iuiubis.

Chriſtophori Heinrici Eyreri, Medici Culmbacenſis.

℞.*rad.polyp.querc.rec.mund.℥ ij.*
alth.
fol.ſen.mund.an.℥ij,
ſem.aniſ.ʒ j.
fiat decoctio in aqua fontana ad ℔. ß.deinde colentur cum leui expreſſione:in colato macerentur pulp. iuiubar. in vino albo veteri lotar. ℥ iij. tranſmiſſis per ſetaceum adde ſacch. albiſſ.ʒ j,bulliant ad iuſtam conſiſtentiam.
Doſis ʒ *ij.*ante cibum.

Electuarium diaprunis magiſtrale D. Otthonis Flöſſeri.

℞. *prunor. mundat.℔.ß. Coq. in ſuffic.quart. aq. fontanæ ad caſum medietatis; deinde colentur, & prunæ decoctæ per cribrum diligenter exprimantur, vt in cribro remaneant tantum oſſa & cutis.expreſſa prunorum pulpa ſeorſim ſeruetur:*
℞.*colaturæ prædictæ prunor.℥ xij.*
fol.ſen.alex.mund.℥ j ß,
turb.alb.& gumm.ʒ ij,
caricar.pingu.nr.vj,
cinnam.ʒ ij ß,
inciſa bulliant ad caſum medietatis, deinde iterum colentur & fortiter exprimantur:
℞.*iſtius colati ℥ vj,*
pulp.prunor.expreſſæ ℥ iij,
mann. opt. in prædicto colat. diſſol. ℥ ii,
bulliant ſimul lento igne ad inſpiſſationem Ecclegmatis. Ante inſpiſſationem vero adde penid.

ſacchar.cand.an.℥j.
gumm.arabic.ʒij.
diagrid.℥j.permiſcendo diligentiſſime f.ſec. art.Ecclegma ſeu Electuarium.

Electuarium Caryo coſtinum Horatii Augenii contra podagram & omnes dolores articulares praſtantiſſimum.

℞. *hermodactyl.albor.à ſuperiore cortice mundator.* ℥j.
diagrid.an.ʒij.
Caryoph.
coſti,
cymini,
Zinzib.an.ʒj.

Trita & cribellata conficiantur cum Syrupo facto ex vino albo & melle ſimul coctis, donec Syrupi optimam conſiſtentiam acquirant, f. Elect. Cuius doſis à ʒij. vſque ad ℥ß. Viris robuſtis, pręcedente humorum præparatione vſque ad ʒv. dari poteſt. *datur gratia praſeruationis bis ac ter in anno adeo felici ſucceſſu, vt ego (* inquit Augenius *) quam plures ſanaſſe confitear ſolo huius vſu.*

Electuarium purgans Piſtorii, in thermis vſurpandum.

℞. *mann.Calabrin.℥iij.*
fl.caſſ.rec.extr.℥ij.
ſucc.roſar.℥ijß.
decoct.folior.ſen. & ſebeſt.℥iij.
Sacch. penidij ℥iiij. Coquantur ad mellis conſiſtentiam & cum diagrid. prap. ʒj.
medull. ſem.cartham.℥ß; f. Elect. quod cum ol.ſem anis.℈ß
nuc.moſc.gutt.iiij.aromatiſetur.

Electuarium Donum Dei vocatum Horatii Augenii.

℞. *rad.polypod.querc.℔.j.*
fol.ſen.
fl. violar.
ſebeſt.
tamarind.
paſſular.an ℥iij;
aq.fontana ℔.x; macerentur per diem naturalem; mox decoquantur ad conſumptionem medietatis, deinde colentur exprimanturque ſolenniter, decoctioni calida addatur ſem. pſyll.lib.j. ibidem premantur vſque quo mucilago conuenienter extrahi poſſit, tunc colentur & exprimantur fortiter, colatoque iuri addantur ſacchari ſecunda decoctionis ℔.iiij;
pulp.tamarindor. & caſſia cum pradicta decoctione extractar.an.℔.ß.iterum lento igne coquantur vſque ad inſpiſſationē conuenientē, & cũ infrigidari cœperint addãtur infraſcriptaſpecies;

℞. *ſpodij*
rhab.ſel.
ſantal.rubr.albor.
roſar.
violar.
ſem.papav.alb.
portu c.
endiv.
lactuc.
Scariol.
fœnicul.
anis.
Tragac.
amyli
raſur.Ebor.
gumm.arabic.
berber.
fol.fumar.
rad.liquirit.an.ʒiij.
diagrid.ʒv.
myrobal.indor.
Emblicor.an.ʒvj;
Omnia per ſe ſubtiliter pulueriſata addantur, & in mortario diutiſſime conterantur ac in bonam Electuarij formam redigantur.

Exhibetur ſingulis dieb. decem aut duodecim ad ʒvj, cum aqua decocti artemiſiæ ad affectus hyſtericos.

Diacydonium laxatiuum in noſtris officinis vſuale.

℞.decoct.

♃. *decoct.cydon.℥xxxvj;*
Sacchar.canar.℥xij;
diagrid.℥iiß.

Infunde diagridium cum ℥vj; ſpiritus vini optime rectificati, pone per triduũ in locum calidum, ſæpius mouendo, tranſmitte per chartam emporeticam, reitera cum ℥ij noui ſpiritus vini, procede vt antea, donec reliquiatum diagridii nihil extet, fiatque ſecundum artem electuarium lucidum. Doſis. Adultis ſupra ʒij non exhibeatur; mediæ ætatis ʒjß: iunioribus pro ratione circumſtantiarum ʒj vel ℈ij.

Extractum ſeu Electuarium paſſularum.

♃. *hord.crudi Mj;*
rad.liquirit.raſ.℥ß;
prunor.damaſcen.
ſebeſt.an.nr.x.
fol.adianth.
cuſcut.an.Mj.

Coque igne lento in lib.ij vini rhetici ad tertiæ partis conſumptionem.

Hinc. ♃.*fol.ſen.mundat.℥jß.*
rad.polypod. non corroſar.
myrobal.chebulor
Emblicor an.℥ß
rad.mechoac.℥jß;
fl.Epithymi,
thymi an.Mß.

Tuſa infunde per noctem in priori decocto; poſt ſacchari ℥iij diſſolue & ad ſyrupi conſiſtentiam coque addẽdo paſſul.minor.mundatar.per cribrum & ſetaceũ traiectar. ℔.j; Omnibus miſtis aſperge pollinis *cinnam.*
caryophyllor.
macis an.ʒß Mj.
f.Electuarium
cuius doſis ℥ij.

Vel

♃. *fol.ſen.alex. mund.℥iiß.*
zinzib.℥jß,
galang.
cinnam an.ʒß,
Vini falerni ℔.j ciuilem.
infunde 24.horis, factaque leni ebullitione, colentur.
Cum colatura extrahantur per ſetaceum paſſular.minor.℥vj,
Adde mann.℥jß,
pulp.prunor.damaſc.aut vngaricor ℥j,
ſacchar.cand.ʒvj Mj.
f.Electuarium

Electuarium aureum regale Medici Principis Alberti Saxonicæ.

♃. *roſar.rubr.*
ſantal.albi.
rubri,
citrini an.gr.viij.
cortic.citri.
Sem.citri,
been albi,
rubri,
aloes;
menth.an.℈j;
cinnam.el.ʒj;
maſtic.
mac.
galang.
piper.nigri,
longi,
doronic,
nuciſtæ
caryophyllor.an.gr.xij;
cardamomi,
aſari,
zinzib.
ſpica nard;an.gr.xv;
zedoar,
croci,
cubeb.an.gr.xij;
corall.rubr.
Sapphyri,
hyacynth,
ſmaragd.
granat.
oſſis de cord.cerui,
raſur.Ebor.
limatur.argenti,

auri.an.ʒß;
myrobalan.citrin.
chebulor.
indor.
Epithym.
lapid.lazuli.
rhab.an.gr.viij,
ſacchar.in ſucc borrag.
bugloſſ.
meliſſ.
vel aq. roſar. diſſol. ℔. *j. M. f.Electuarium.*

Electuarium de cinerib.ad calculum. Horatij Augenij.

℞ *ciner.vitri*
ſcorpion
rad.caulium
leporis
lapid.ſpongiar.
ſangu.hir.præp.
ciner. cortic. ouor.ex quibus pulli iam egreſſi ſunt
gumm.nuc.
acori an.part.æqual.
petroſel.
dauci
pulegij
gumm.arab.
ſem.alth.
piper.an.part.jß.Mi. & cum melle f. Elect.
Cuius doſis ʒ ij.ß.cum decoctione cicerum nig rorum.

Electuarium ex fructibus ebuli ad morbum Gallicum.Herculis Saxoniæ.

℞.*fructuum ebuli maturor.* ℔. *ij. agaric.*℥*jß.*
vini maluatici cyathos ij manibus conterantur grana ebuli, miſceantur vino & agarico,ponantur in olla vitrea ta per horas 24.coquantur ad conſumptionem vini, reſiduum tranſmittatur per ſetaceum & pro quauis vncia addatur ſyr.acetos.citri, & ſacch.fini an.℥*j.deinde pro ſingula libra addantur lapid.armenij*

ellebor.nigr.an. ʒ *ij,Mi.f.elect.* cuius doſis ʒ*j.*vel ʒ*jß,*

Electuarium ex ligno guaiaco D. Prechtelii.ad morbum gallicum.

℞.*vuar.paſſul.*℥*iij. abluantur primo in aqua ſimplici , deinde in aqua fumariæ & contundantur.*
pulpæ ſebeſt. cum aq. borrag. extract.℥*jß,*
ſucci helenij depurati ℥ *iij,*
conſeru.fumar.
borrag.
beton.an.℥*jß,*
lign.indic.ſelect.ſubtiliſſime pulueriſati & cribrati ʒ*vj,*
*Theriac.vet.opt.*ʒ*ijß,*
rob.granor.ebul.℥*ij,*
ſambuc.℥*j,Mi.cum ſyr.de ſtœchad. f.elect.*

Electuarium antepilepticum Herculis Saxoniæ.

℞.*cranij human.*ʒ*ij,*
*ſem.pœon.*ʒ*jß,*
viſci quercini,
*cerebr.muſtel.an.*ʒ*j,*
coagul.lepor.aut hœdini ʒß,
cardamomi,
*piperis an.*ʒ*j,*
mellis quant.ſuffic.Mi.f.Electuar.

Electuarium contra vertiginem præſtans eiuſdem.

℞. *Epithym.*℥*viij,*
myrobalanor.citrinor.℥*ij.*
pulp.tamarind.℥*j,*
fol.endiu.
cichor.
portulac.an.Mj.
fumar.Mij,
paſſular.pingu.℥*vj.*
bulliant in ſuffic.quant.aquæ , & facta expreſſione diligenti
℞.*ſucc.cydon.*
granator.agreſt.an.℥*iij.*
pulp.prunor.damaſc.ante in prædicto deco-

decocto coctor. extracta & per ſetac. tranſmiſſ. ℔. j:
bulliant ſimul vſque ad mediocrem conſiſtentiã, tum adde fl. caſſ. rec. ℥vj,
pulp. tamarind. ℥ij,
ſpec. diatr. ſantal. ℥ß,
ſacch. fini quant.
ſuffic. Mi. f. Electuarium.

Electuarium ad ophthalmiam Eiuſdem.

℞. *Euphrag.*
fœnic.
beton.
chelidon.
ſiler. montani,
rutæ. an. ʒj,
cardamom.
zinzib.
petroſel.
piperis an. ℥j.
ſacch. in aq. euphrag. diſſol. quant. ſuffic. Mi. f. Elect. de quo poſt cœnam quotidie ſumatur.

Electuarium Eiuſdem ad melancholiam hypochondriacam cum palpitatione cordis.

℞. *fol. meliſſ.*
ocym.
agrimon.
betonicæ,
pulegij,
fl. bugloſſ.
borrag. an. M. j.
cortic. citr. p. ß.
ſem. citr. ℥j,
caryophyllor.
cinnam,
lign. aloes,
maceris. an. ʒj,
fol. ſem. mund. ℥vj,
Epithym.
rad. polypod. an. ℥iiij.
myrobalanor. chebul.
citrinor. an. ℥j.
paſſul. pingv. enucleatar. ℔. j.
Aromata illa ligentur in ſyndone & omnia bulliant in ſuff. quant. aquæ ad conſumptionem medietatis: facta expreſſione adde pulpæ prunorum dulcium, quæ bullierint in prædicto decocto, ℔. j. iterum bulliat hæc pulpa ad mediocrem conſiſtentiam. Addendo cinnamomi ſelecti ℥ß; & in fine ſacchari albi quantum ſufficit Mi. f. Electuarium, Cuius ego præbeo ʒvj vel ℥j. ſingulis vel alternis diebus, ſi aluus ſit lubrica.

Electuarium Eiuſdem ad fluxum Epaticum.

℞. *ſuccor. menth.*
abſynth. an. ℥ß.
paſſular. ℥j,
myrrh.
croci an. ℥ß;
caryophyllor.
cyperi,
calami aromat.
olibani an. ʒj,
hepat. lupi ʒij,
mellis aut ſacchari, quantum ſufficit, Mi. f. Electuarium: Cuius doſis ℥ß. cum vino aromatico.

Aliud Eiuſdem ad imbecillitatem epatis.

℞. *cinnam.*
piperis,
pyrethri,
caryophyllor.
macis. an. ℥ß.
myrrhæ,
olibani,
maſtic. an. ʒj.
ſpic.
ſchœnanth. an. ʒjß.
ſuccor. abſynth.
menth. an. ℥j.
ſacchari quant. ſufficit Mi. f. Electuarium: Cuius doſis ʒij. quibus ſumptis ſtatim hauriatur vinum generoſum.

Electuarium de chalybe Herculis Saxoniæ ad Scirrhos lienis.

♃. rad.irid.℥ß;
ſam.erucæ,
vrticæ,
tamariſc.
ceterach.
cortic.capparum,
gentian.
rubiæ tinctor.an.ʒij;
ammoniac.
bdellij
opoponac. an.℥j;
piperis,
coſti,
caßiæ ligneæ
Cinnam.an.ʒß;

Diſſoluantur gummi in aceto forti, Cætera vero terantur in puluerem tenuiſsimũ: deinde adde chalybis in acet.præpar.℥ij; mellis quantum ſufficit Mj.f.Electuarium, cuius detur ℥ß.vel ʒvj ad ſummum.

Aliud Eiuſdem de chalybe, quo frequentiſsime fuit vſus.

♃. fol.ſen.℥iij;
Epithymi,
rad.polypod.
pulp.caſſ.an.℥ij;
tamarind.℥jß;
myrobalanor.omn.℥j;
bulliant in aquar.borrag.
agrimon.
Endiv.an.℔.jß;

Vel ℔.ij vſque ab conſumptionem medietatis: Colentur & colaturæ adde ſacch.fini ℔.ij: bulliant in prædicto decocto vſque quo incipiant craſſeſcere: poſtea adde ſequentia, nempe maſtic.
rubiæ tinctor.
raſur.Ebor.
liquirit.
ſem.fœnugræc.
Siler.montan.
nigell.
apij,
erucæ,
vrtic.
lactuc.
petroſel.
endiv.an.ʒij.
portulac.
lini
ſchoenanth.
eupator.
tamariſc.
nuciſtæ,
macis.
cinnam.
caryophyllor.
ſpicæ nardi an.ʒj;
fol.agrimon.
beton.an.℥ß.
croci ʒß;
limatur.chalyb.℥ijß; Mj.

f. Electuarium. Cuius doſis ſit â ʒvj ad ℥j. Hoc ego, inquit Saxonia, ſæpe vſus ſum, cum maxima fœlicitate in ſcirrhis lienis, febrib. quartanis & aliis affectib. melancholicis.

Aliud Electuarium de chalybe.

♃. limatur.chalyb. ℥ij.ßteratur bene ſuper marmore duriſsimo cum aceto in ſubtiliſsimum puluerem, exiccetur loco calido, idque ſepties repetatur;
♃. huius limaturæ ℥ij;
cinnam.opt.
nuciſtæ an.ʒj;
rhab.opt.℈ij;
ſpec.arom.roſat.ʒjß;
mell.opt.deſpumat.
ſacchar.clarificati an. ℥iij, lento igne fiat Electuarium, de quo detur virginibus cachecticis, quibus menſes non rite fluunt, & in hepatis obſtructionibus.

Aliud Electuarium de chalybe. Horatii Augenii in intemperie frigida mulierum maxime vtile.

♃. piper

℞. *piper.*
zinzib.an. ℥ß.
cardamomi,
caryophyllor.
doronici,aut angelic.
croci an. ʒij.
tamariſc.℥ß.
ſem.baſilici
*aniſi an.*ʒß.
*limatur.chalyb.prap.*libr. ß.
mellis deſpumati libr.iij. Mj.
f.Electuarium.

Electuarium de ſoldanella.

℞. *cinnamom.*
ſem.fœnic.
aniſ.
ſquinanth.an.℥ß.
coquantur in aqua pura ad conſumptionem medietatis,colentur in colatura diſſolue ſacchar ℥.iiij.
coq.iterum ad ſpiſſitudinem; poſtea adde pulueris ſoldanella rec.℥jß.
miſceantur,donec omnia coeant: & fiat electuarium.

Electuarium de macere.

℞. *maceris horis* 24. *in aceto vini infuſa,exiccata & pulueriſata* ℥vj.
Theriac.Andr ſen.vet.opt.℥jß.
conſeru.fl borrag.
bugloſſ.
roſar.an ℥vj.
xyloaloes boni ℥ß.
bol.armen.prap.℥iiij.Mi.
cum ſyr.conſeruationis citri fiat electuarium.

Electuarium Diaſatyrium correctum.

℞. *rad.ſatyrionis in vino maluatic. infuſar.*℥jß.
carn.dactylor.
amygd.dulc.
pinear.mundat.
piſtacior.
nuc.indic.
zinzib.conditor,an.℥ß.
cinnamomi
*croci an.*ʒij,
*zinzib.alb.*ʒijß,
caryophyllor.
galgan.
piper.longi
*nigri an.*ʒjß
nuciſt.
maceris,
granor.paradyſi,
zedoaria an. ʒj.
lingua auis,
caudar.ſtincor.
borac.alb.
*aſſa dulcis an.*ʒjß.
lign. aloes,
*cardamom. an.*ʒj,
cubebar.
been albi,
*rubri an.*ʒß,
menth ſicca ʒij,
ſem.aniſi,
raphani,
naſturtii,
eruc.
vrtic.
aſparagi,
*cœparum an.*ʒj,
ambra ℈ß,
moſch.℈j,
penid.quart. ß.Mi.*f.electuarium cum ſyrupo appropriato.*

Diacydonium optimum Simonij.

℞. *ſucc.cotoneor.depurati* ℥xxiiij.
mell.opt.deſpumati,
ſacch alb.in aq.meliſſa depurati an. ℥xij.
Coctis ad ignem lentum pro iuſta ſpiſſitudine, igniq; ablatis atq; adhuc tepentibus inſperge cinnam. ſel. nuciſta an. ʒjß.
coriand.in acet.prep. ʒii,
lign.aloes ℈j,
caryophyllor.gr.xvi.

ocymi odoratiſſ.
meliſſ.
menthæ an. ʒß.
ſpec. diarrh. abbat. ℈ ij.
ſacch. roſ. tabellat. ʒiiij.
moſch gr. xij.
omnib. tenuiſſime tritis cretisque f. diacydonium ſecundum artem.

Electuarium confortatiuum nobile. Phyſici regis Ferdinandi.

℞. *pulp. capon. vel perdicis cocti* ℔.ß,
cardamom.
cinnam.
caryophyllor.
cubebar.
zinzib.
tragag.
gumm. arab.
galang.
nuciſtæ,
maceris,
croci, an. ℈ß,
amyli,
glyzyrrh.
amygd. dulc.
piſtaceor.
auellanar. omnium mundator.
paſſular.
ſem. cucumer.
melon.
cucurb.
papau. alb.
lactuc.
portulac. an. ℈ij,
penidior. ℥ij *miſceantur omnia cum carnibus inciſis & cum ſacchari in iuſculo caponis diſſoluti* ℥xij.
fiat electuarium.

Electuarium mirabile, quo inſignis quidam Medicus vſus ad finem vitæ.

℞. *ſem. ſiler montan.*
chamædr. an. ʒij,
rad. chelidon.
cumin.
petroſel.
apii an. ʒj,
cinnamom.
piper.
zinzib an. ʒij,
fol. puleg.
hyſſop.
aneth.
ſaxifrag.
fl. aneth.
granor. iuniper. an. ʒiſ,
pulueriſentur omnia, miſceantur ſimul & cum mell. albi deſpumati ℔. jß. *f. Electuarium.* Cuius doſis mane & veſperi ad quantitatem nucis. Lumen debile reſtaurat, ſtomachum confortat, humores ſuperfluos purgat, renes mundificat, omnes ventoſitates expellit & ad multa alia probatiſſimum eſt.

De Trochiſcis libro ſequenti diſſerere propoſuimus, vt qui roborantes fere ſint, vel alliotici, ſeu alterantes, paucis quibusdam exceptis, iiſque purgantibus, de quibus hac in ſectione & ſerie breuiter nunc agere noſtræ methodi ratio ſuadet.

CAP. IV.

Trochiſci de Rhabarbaro.

℞. *Rhabarbari boni* ʒ.x.
ſucci eupatorii,
amygdalar. amararum an. ʒ.ß.
roſarum ʒ.iij,
ſpicæ Indicæ,
aniſi,
rubiæ tinctorum,
abſynthii,
aſari,
ſem. apii an. ʒ.j.
formentur ex arte trochiſci ʒ.j. *pondere.*

COMMENTARIVS.

Raro parati reperiuntur in officinis eiuſmodi

iuſmodi paſtilli, quibus dum opus eſt, ſolent Medici *rheum* aſſumere, & aliis ſimplicibus propoſito ſcopo idoneis permiſcere. Prudentes tamē pharmacopœi, nec auaritiæ nimium deditiillis nō carebunt, quorum ſcilicet optima eſt deſcriptio, & ſalutaris vſus.

Parandi modus. Vt autem rectiſſime parentur, *rheum* & *aſarum* tenuiſſime læuiganda ſunt, vt facilius hepatis ſinus, meſenterii anfractus, & vteri renumque vias peruadere queant, reliqua quoque tenuiter pulueranda: deinde cum *eupatorii ſucci* quantitate ſufficienti fiat maſſa molliuſcula, de qua formentur trochiſci cuiuſuis figuræ. Si ſuccus *Eupaterii* definita quantitate pulueribus excipiendis non ſufficiat, augendus, vt omnia ſimul facilius ſubigantur. Concinnati trochiſci exſiccandi, & ſeruandi ad futuros vſus.

Vires. Trochiſci rhei valent ad frigidos, bilioſoſque iecoris affectus, ad eius obſtructionem, dolorem, tumorem, & deprauatam actionem. Hydropi quoque vel præſenti, vel imminenti proſunt, & morbo regio, ſeu ictero.

Cap. V.

Trochiſci de agarico D. Galeni.

♃. *Agarici albiſſ. ſcalpro tenuiter comminuti ℥. ij. aut quantum voles; macera in vini albi, in quo fuerit zinziber infuſum, quantitate ſufficienti & fac maſſam mollem; & ex ea trochiſcos: qui exſiccati denuo puluerentur: eodem vino ſubigantur in paſtam; ex qua rurſus trochiſci formentur, ſiccentur, ſeruentur.*

Commentarivs.

Vario modo apud Meſuem præparatur *agaricus*, *libro de ſimplicibus*, cum *mulſa*, cum *oxymelite ſcillitico*, cum *ſale gemmeo*, cum *ſero lactis*, cūm *dauco*, & aliis ſimplicibus.

Galenus minori, faciliori, & commodiori apparatu in trochiſcos effingit, in arte pharmacaria vſitatiſſimos, quos hic deſcribimus, & tanquam præſtantiores magis probamus. Nonnulli *ſalem* gemmeum permiſcent, vt ſuo, inquiunt, pondere, *agaricum* ad fundum ventriculi delabi cogat, vt ſua abſterſoria facultate purgationem iuuet, & vim illius tardam excitet; *zinziber* tamen ſufficit cum *vino*, non modo ad vomitoriam qualitatem arcendam, ſed ad pigram vim purgatricem excitandam, lentos & craſſos humores attenuandos & incidendos, atque è partibus remotioribus attrahendos. *Zinziber* autem & ſua partium tenuitate per ſtructa viſcera *agaricum* defert, & ſuo calore vim purgatoriam iuuat, & aromaticitate ventriculum, cor, & partes nobiles recreat, quemadmodum & vinum, quod ſua adhuc ponderoſa ſubſtantia *agarici* cohibet leuitatem; cuius ratione ad fundum ventriculi pigre delabitur, atque ſupernatans per vomitum aliquando ſolus, interdum cum humoribus excluditur.

Trochiſci de agarico pituitoſum humorem non tantum è prima regione corporis purgant, ſed etiam è partibus longius diſſitis, ſi maiore copia ſumantur. *Vires.*

Cap. VI.

Trochiſci Alhandal. D. Meſ.

♃. *Pulpæ colocynthidos à ſeminibus mūdatæ ℥. x.*
incidantur & fricentur manibus cum olei roſati ℥. j.
gummi Arabici,
tragacanthi,
bdellii an. ʒ vj.
macerentur tres aut quatuor dies in aqua roſarum, vt perfecte liqueſcāt: deinde cum pulpa dicta, & parte iſtius mucaginis fiant trochiſci; qui in vmbra ſiccati, denuo terantur, & cū reliqua mucagine rurſus fiant trochiſci, iterum ſiccandi & ſeruandi.

COMMENTARIVS.

Trochiſci colocynthidos, ſeu Alhandal, vt loquuntur Arabes, vtiliter inijci poſſunt in omnes compoſitiones, quæ *colocynthidem* recipiunt: Eam enim ſimplicem, aut non caſtigatam ſumere moleſtum eſt, præparatam & trochiſcorum forma, vel alia concinnatam, vt conſuetum, ſic tutum. Sic enim præparata medicamentorum aliorum compoſitiones ingreditur, quorum virtutem acuit, vnde validius pituitam, aut alios humores craſſos, lentos, & viſcidos educunt.

Vt autem recte prædicti trochiſci fiant, eligenda primum pulpa *colocynthidos* albiſſima & leuis, quæ non modo forficibus incidenda, ſed etiam tenuiſſime puluerandа: nam craſſius trita & intro ſumpta dyſenteriam ſæpe mouet, abraſis inteſtinis ab illius portiuncula ilei gyris & anfractibus ſtabulante. In veteri Meſues codice *pulpæ colocynthidis* ʒ.x. tantum ponuntur. Verum locus erroris ſuſpectus eſt, & pro ʒ.x. ℥.x. ponendæ, alioquin *olei roſati* quãtitas minuenda, necnon *bdellii*, & aliorum gummi, quorum ſingulorum ʒ.ij. tantum ſufficiunt ad mucaginem, decem vnciis *colocynthidos* ſemel atque iterum excipiendis deſtinatam.

Facultates. Trochiſci Alhandal potenter viſcidam pituitam, & ſuccos omnes glutinoſos purgant: Proinde multum conferunt colico dolori à pituita vitrea & lenta nato, apoplexiæ, vertigini, epilepſiæ, aſthmati, morbis frigidis, & arthriticis, qui vix medicamentis communibus cedunt.

ADDITIO.

Trochiſci de agarico Viennenſium.

℞. *agaric. albiſſ.* ℥ *ii.*
zinzib. pulueris at. ʒij.
ſal. gemm.
maſtic an. ʒij. *miſceantur omnia ſimul, fiant trochiſci cum infuſione zinziberis in vino albo.*

De aliis trochiſcis alterantibus & roborantibus *libro ſequenti*, ſupereſt, vt alia purgantia ſolida, nempe catapotia deſcribamus.

SECTIO IV. DE PILVLIS.

Superioribus ſectionibus electuaria tam liquida, quam ſolida omni & morbo & cauſæ morbificæ accommodata dedimus. Nunc vt idem præſtemus in deſcribendis catapotiis, ſeu pilulis, quas plerique medicamentis quibuslibet præponunt, methodi noſtræ ſuadet ratio. Ab his autem auſpicabor, quæ interpurgantia ſolam aloem recipiunt, dein quæ aloem & agaricum, tum quæ cum vtroque rheum, poſtea quæ ſennam; tandem quæ turpethum, aut diagridium, aut colocynthidem, aut violentius aliquod catharticum admittunt, deſcribam. Ab aloe vero ducitur initium, quod ſit non ſolum baſis fere omnium catapotiorum, ſed quod viſcera parteſque nobiles recreet, & vix alio modo ſumi poſſit: quæ enim valde amara ſunt, vt aloe, & ingrata, cum difficillime forma liquida & potulenta hauriri queant, pilularum forma dari ſolent, vt facilius deuorentur, vt cap. 14. lib. 3. Inſtitut. demonſtrauimus.

CAP. I.

Pilulæ ſtomachicæ, vulgo ante cibum.

D. Meſ.

℞. *Aloes optimæ* ʒ.vj.
maſtiches,
roſarum, an. ʒ. *ij.*
Cum ſyrupo roſato, vel abſynthii, fiat maſſa molliuſcula.

COMMENTARIVS.

Omnes pilulæ, quæ *aloem*, vel *rheum* tantum, aut vtrumque ſimul inter purgantia admittunt, & clementer purgant, quæque humores tantum è prima regione tra-

ne trahentes, ſtomacho proſunt, *Stomachicæ* vocantur, vel *pilulæ ante cibū*, quod quauis diei parte, paulo ante paſtus, tuto ſumi poſſint: cuiuſmodi ſunt pilulæ *de aloe roſata*, quæ fiunt ex eadem in ſucco roſarum nutrita, & cum vino in maſſam coacta. Vt etiam *pilulæ Scaligeri, Ruffi & de hiera.* Vſitatiſſimæ tamen cum ſint, quas dedimus, & quouis tempore paratu facillimæ, hæ tanquam regula omnium ſtomachicarum debent in omnibus pharmacopoliis aſſeruari. Verum parua quantitate tantum parandæ ſunt, vt recentes ſemper habeantur. Diutius enim aſſeruatæ nimium exſiccantur, earumque virtus hebeſcit. Debet vero Maſſa aluta quadam, oleo pauco delibuta, inuolui; deinde in vaſe ſtanneo optime clauſo reponi.

Pilulæ omnes, & reliqua purgantia, dari minime debent, niſi ventre exinanito; præſertim vero, quæ ex partibus remotioribus humores noxios trahere debent. Quæ longe ante, & poſt paſtum, vt poſt primum ſomnum commodius & vtilius ſumuntur. Stomachicæ non item; ſat enim eſt, ſi ſumantur hora vna ante ientaculum, vel alium paſtum, vt blande ſubducatur aluus, & pituita quædam, aut alia paruæ colluuies in ventriculo & vicinis partibus contenta expurgetur; quam quidem omnes ſtomachicæ blande educunt, ſtomachum roborant, & appetitum reſarciunt, vel ſopitum excitant. *Vires.*

Cap. II.

Pilulæ Ruffi, vulgo peſtilentiales, ſeu communes.

℞. *Aloes optimæ* ℥.ij.
myrrhæ ℥.j.
croci ℥.ß.
cum oinomelite optimo, fiat maſſa mollis.

Commentarivs.

Vix quoddam datur medicamentum à quodam præter authoris primi mentem non mutatum. Hæ pilulæ ex paucis componuntur, à multis varie mutantur. Sunt, qui *myrrhæ* tertiam partem adiiciunt, alii tantum quartam; quidam octauam, nonnulli *crocum* & *myrrham* æquali pondere commiſcent; alii mediam tantum partem *croci* ad *myrrham* adiiciunt, vt *myrrhæ* ad *aloem*, vt nos in hac deſcriptione, Medicorum celebriorum ſententiam ſecuti, fecimus.

Horum autem catapotiorum inuentionem Rondeletius Ruffo denegat, quod potionem, inquit, quam pilulas potius tradiderit, vt ex Paulo Ægin. *cap.* 36. *lib.* 2. *de morb. pop.* liquet. Hic ſane medicamentum quoddam ex *aloe, myrrha, & ammoniaco thymiamate in vino odorato tritis*, deſcribit, potumque nominat, fabæ tamen magnitudine exhibet, quæ rerum potulentarum menſuræ repugnat, ſolidarum conuenit: ideoque Ruffum poſterior ætas illarum eſſe primum authorem non ſine ratione credit. Pro *vino aromatico oinomel* generoſum ſubſtituimus, pulueribus excipiendis maxime idoneum. Si enim ſolo vino recipiantur, maſſa hinc ſubacta, breui duritiem pene lapideam nanciſcetur. Syrupus quoque de *abſynthio* illis admittendis multum aptus erit.

Pilulæ Ruffi peſtilentiales dicuntur, quod peſti conueniant, ſed potius arcendæ & præcauendæ, quam curandæ. Ratione enim *aloes* corpus ab excrementis liberatur, per *myrrham* à putredine vindicatur, à *croco* cor & facultates vitales recreatur. Peſti tamen factę parum proſunt, vt quæ medicamenta magis cardiaca, valentiora, & alexipharmaca ad ſui curationem poſtulet. *Qualitates.*

Cap. III.

Pilulæ maſtichinæ.

℞. *Maſtiches* ℥.ß.
aloes ʒ x.
agarici ʒ iij.

Conſice cum hydromelite vinoſo, & fiat maſſa mollis.

COMMENTARIVS.

Pilulas omnes, quæ maſtichem excipiunt, Meſue ſtomachicas appellat, quarum non ipſe ſolum varias deſcriptiones exhibet, ſed etiam qui poſt illum ea de re ſcripſerunt, & Antidotaria promulgarunt, modo *aloes*, modo *agarici*, modo *maſtiches* pondus augentes, vel minuentes, aut alia adiicientes.

Pilulæ de aloe lota. Vſitatior & tutior eſt deſcriptio, quam hic damus, cui *diamoſchi* parum addatur, erunt pilulæ de *aloe lota* iuxta vulgarem editionem. Parandi modus facilis eſt. Debet vero *agaricus trochiſcatus* ſumi, poſtea teri, vt & reliqua, nempe *aloe* & *maſtiche*, atque cum *hydromelite* aptius, quam cum vino ſubigi, tum ad efficaciam, tum ad conſeruationem.

Petrus de Abano perhibetur earum author, quibus ab exuperante medicamento, nempe *aloe* nomen non dedit, ne ſimul eiuſdem nominis catapotia multa ac diuerſa deſcriberentur.

Vires. Pilulæ maſtichinæ ſtomachum blande purgant, optime roborant, totius abdominis excrementitios humores ſine moleſtia detrahunt & expellunt, doloribus capitis proſunt, & vteri affectibus multis.

CAP. IV.

Pilulæ de tribus ſolutiuis.

℞. *Rhabarbari,*
aloes,
agarici an. ʒ.iij.
Trita excipiantur ſyrupo roſarũ pallidarum, & cogantur in maſſam.

COMMENTARIVS.

Vocantur hæc catapotia *de tribus ſolutiuis*, quod tria tantum ſimplicia purgantia admittant: Syrupus roſarum pallidarum, quo illa excipiuntur, purgatorius quidem eſt, ſed ſimplex medicamentum non dicitur. Stomachicæ quoque ſunt hæ pilulæ, licet paulo validiores ſuperioribus, propter *agaricum*; qui ſi trochiſcatus ponatur, vt certe debet, vim incidendi & attenuandi maiorem habebunt, & minus vomitoriam. Parandi modus facilior eſt, quam vt nos moretur.

Humores bilioſos & pituitoſos, craſſos & lentos à ventriculo, cauis hepatis & lienis, & à meſenterio perbelle purgant, ſtomachum roborant, & appetitum reuocant. Sic paucis, quæ de his dicenda, complector. *Vires.*

CAP. V.

Pilulæ Imperiales D. Fernelij, ſeu Catholicæ.

℞. *Aloes optimæ* ℥.ij.
rhabarb. electi ℥.j.ß.
agarici trochiſcati,
fol. ſennæ mundator. an. ℥j.
cinnamomi ʒiij.
zinziberis ʒ.ij.
nucis moſchatæ,
caryophyllorum,
ſpicæ nardi,
maſtiches an. ʒ.j.
Cum ſyrupo violato ſubacta cogantur in maſſam.

COMMENTARIVS.

Egregiam his catapotiis non iniuſte denominationem dedit author, vt quæ agendi benignitate & multiplici dote, præ cæteris egregium titulum mereantur. Poſſunt quoque dici pilulæ *Catholicæ*, vt quæ & vniuerſos humores, & ab vniuerſis partibus expurgent, ab hepate, liene, ventriculo, cerebro, & cum doſi paulo vberiore, à partibus quoque longius diſſitis.

Quædam eiuſdem nominis deſcribuntur à Nic. Præpoſito, quæ quod pluribus conſtent, & efficaciæ ſint minoris, raro parantur.

Vires. Pilulæ Imperiales Fernelii omnia viſcera infarctu liberant, purgant, roborant, & humores quoſuis noxios & obuios educunt, omniumque partium nutritiarum œconomiam iuuant.

CAP. VI.

Pilulæ de eupatorio maiores D. Meſ.

℞. *Myrobalanorum citrinorum,*
ſuccor. eupatorii,
abſynthii an. ʒ.*iij.*
rhabarbari ʒ.iij.ß.
maſtiches ʒ.j.
croci ʒ ß.
aloes ʒ.*v.*
Succi, vel potius ſyrupi endiuiæ quantum ſufficit, ex arte fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Catapotiorum ex *eupatorio* duas Meſue formulas deſcribit; priora, *maiora* nominat, quæ hic inſeruimus; alia *minora*, quæ raro, imo rariſſime ambo parari ſolent. Illa tamen cum valde commendentur ad icterum, & omnem iecoris obſtructionem, ægrorum felicius res ibunt, ſi in pharmacopoliis habeantur. Deberent autem à *rhabarbaro* potius denominari, quod in compoſitione cæteris præpolleat. Verum ſolent authores medicamentis à ſe compoſitis nonnunquã imponere nomina ad placitum magis, quam rationem validiſſimam.

Porro ad harum pilularum præparationem ſucci *eupatorii veri*, vel eius loco *agrimonii*, & *abſynthii* per euaporationem inſpiſſandi, exſiccandi, & poſtea puluerandi, deinde aliis ſimplicibus ſeorſim tritis commiſcendi, tum omnia *ſyrupo de endiuia*, vel *cichorio* comprehendenda in maſſam idoneam. Perperam faciunt, qui Meſuei conſilium ſecuti pulueres excipiunt *aqua endiuiæ*, & cogunt maſſam.

Vires. Pilulæ de eupatorio minores non ſolum ictero conducunt curando, ſed etiam febribus periodicis ac circuitu repentib.

CAP. VII.

Pilulæ ſine quibus eſſe nolo D. N. Præpoſ.

℞. *Aloes optimæ* ʒ.*xiiij.*
quinque generum myrobalanorum,
rhabarbari,
ſennæ,
agarici trochiſcati,
maſtiches,
abſynthii,
cuſcutæ,
roſarum,
violarum an. ʒ.j.
diagridii ʒ.vj.ß.
mellis ſucco fœniculi exſpumati q. ſ. fiat maſſa, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Vniuerſales ſunt hæ pilulæ, vt Imperiales, ſed magis cholagogæ, & valentiores propter *diagridium*. Earum nomenclatio quadam circumlocutione deſignata efficaciam & vſus neceſſitatem notat, vt quibus vel paterfamilias, vel alius, qui optime ſuæ ſanitati proſpectum voluerit, minime carere debeat, quandoquidem ad earum compoſitionem accedunt, quæ à cunctis partibus præcipuis humores deducunt, & eaſdem roborant. *Rheubarbarum* baſis erit, ſi à parte earum præſtantiore ſumi debeat, vt *ſcammonium*, ſi à valentiore & magis exuperante, vel *myrobalani*, ſi à fructuum pondere.

Vt recte parentur, *ſcammonium*, *aloë*, *agaricus*, *&* *maſtiche* ſeorſim pulueranda. Reliqua partim ſeorſim, partim ſimul. Non ſunt vero ſubigenda cum aqua, aut ſucco *fœniculi*, vt placuit authori, ſed cum *melle* eodem ſucco depurato, ad ſyrupi conſiſtentiam, aut paulo infra cocto, ne citius ſicceſcant, aut marceſcant.

Vires. Pilulæ, ſine quibus pituitam & bilem v-

tramque vndique trahunt, ſed præcipue ex capite, oculis, & ſenſibus. Proinde oculorum ſuffuſiones minuunt, viſum conſeruant, aurium dolores tinnituſque ſoluunt.

CAP. VIII.

Pilulæ aureæ.D.N. Myr.

℞. *Aloes optimæ.*
diagridii an. ℥.v.
roſarum rubr.
ſem. apii an.℥.ij.ß.
ſem. aniſi,
fœniculi an.℥.j ß.
pulpæ colocynthid.
croci,
maſtiches an.℥.j.
Cum gummi tragacãtha in aqua roſarum ſoluta, vel potius cum melle roſato concinnetur paſta, conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Non abs re inſultat Nicol. Præpoſitus in Nic. Myrepſum harum pilularum authorem, quod *diagridium* quantitate maiore poſuerit, nec locum mendo carere ſuſpicatur, dum ait, *& credo, quod debuit dicere, diagridii* ℈.*v. non* ℥.*v. quod ſane colligi poteſt ex eiuſdem Myrepſi verbis qui in fine c.107. doſim harum pilularum definiens ſic habet; Informentur ad modum ciceris cum aqua infuſionis tragacanthæ, & dentur de eis veſperi nouem aut vndecim cum mulſa aut vino.* Hæc enim quantitas ſaltem ℥.j.ß.eſt, aut ℥.ij. quæ fere diagridii ℥.ß.admittit. Vtut ſit, nunc is inualuit vſus, vt iuxta modum deſcriptum parentur; ea tamen lege, vt iuſto ac idoneo pondere exhibeantur, pro Medici prudentia & ægrotantis viribus; cui purgando, ſi *diagridii* gr.iiij.aut v. ſufficiant, ea tantum mole catapotia dentur, quæ iſtam ſolum diagridii doſim receperit.

Optime vero *maſtichem* adiecit Nicol. Præpoſitus ad ventriculi robur, ne tam violentorum purgantium attactu lędatur. Recte quoque *tragacanthum* permiſcebitur ad *ſcammonii* feritatem mitigandam. Tutius vero *Trochiſci Alhandal* ponentur, quam *colocynthis* ipſa non caſtigata: omnia tenuiſſime puluerata cum melle roſato cogentur in paſtam conſiſtentiæ legitimæ; ſic enim diutius molliuſcula remanebit, quam *gummi tragacanthæ* diſſoluto ſubacta & comprehenſa.

Dicuntur autem pilulæ aureæ magis ab aureo colore, ratione *croci*, quam ab effectu aureo, hoc eſt, præſtanti, ac inſigni: *Non enim omnia medicamenta, quæ aluum potentiſſime ducunt, & affatim humores purgant, aurea ſeu præſtantiſſima ſunt, ſed quæ ſine moleſtia tantum noxios, & cum facilitate extrahunt.* *Vnde dicantur aureæ.*

Pilulæ aureæ plurimum cholagogæ ſunt: Bilem enim valenter attrahunt, pariterque pituitam, non modo ex ventre inferiore, ſed etiam ſuperiore, videlicet capite: propterea ſenſus oculoſque expurgant, iiſque aciem reſtituunt. *Vires.*

CAP. IX.

Pilulæ de agarico D. Auic.

℞. *Agarici* ℥.iij.
radic. ireos,
praſſii an. ℥j.
turbith ℥.v.
hieræ picræ ℥.iiij.
colocynthidos,
ſarcocollæ an.℥.ij.
myrrhæ ℥.j.
Miſce cum ſapa, & fiat maſſa, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

His catapotiis Nicol Præpoſitus *maſtichem* addidit, damnant reuerendi patres cenſores Meſuei; probat Fernelius, quod ſimiliter ex Præpoſito tranſſcripſerit; improbat Ioubertus, ſuæ tamen opinionis rationem ſubticens. Ego nec nocituram, nec valde profuturam puto; ſi enim defuerit, non deerunt ventriculo, quæ ipſum robo-

roborare queunt, nempe *hiera*, *myrrha*, *ſapa*, *iris*; ſi adfuerit, neque aliorum vim obtundet, neq; multo meliorem reddet.

Harum author primus eſt Auicenna, qui eas deſcripſit cum *myrrha*, quam Meſue non addidit, vt putat Bauderonius, vt ex illius *lib.3.c.40.tract.1.fen.10.* liquet, vbi *agaricum* & *colocynthida* ſine vlla præparatione expreſſa deſcribit. Melius eſt tamen vtrumq; trochiſcatum ſumere, terere, & permiſcere. Præterea puluis *hieræ picræ* Galeni tantum *melle* non ſolutus ſumendus eſt; *praſſium album* ſeligendum, & *radix ireos* noſtratis flore cæruleo, quã Auicenna *lilium cœleſte* vocat. Purgantia ſeorſim pulueranda; reliqua partim ſic, partim ſimul; tum omnia miſcenda cum ſapa.

Vires. Pilulæ de agarico cum pituitam vndiq; potenter educant, conferunt plurimum capiti & thoraci: proinde comati, catarrho, vertigini, & ſimilibus affectibus ab humore frigido ortis, maximeq; aſthmati, ad cuius ſanationem ab Auicenna fuerunt inuentæ & deſcriptæ, *c.40.lib.3.*

CAP. X.

Pilulæ cochiæ, D. Rhaſis.

℞. *Pul. hieræ ſimplicis ʒ.x.*
colocynthidos ʒ.iij. & ℈.j.
diagridii ʒ.ij.ß.
turpethi,
ſtœchados an. ʒ.v.
Cum ſyrupo de ſtœchade fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Vnde habeãt nomen. Pilulæ cochiæ non ſimpliciter à grano, quod κόκκος dicitur Græcis, nuncupantur, ſed quod rotundę ſint & paruę, veluti granum quoddam ciceris aut erui, cuiuſmodi fieri ſolebant olim omnes pilulæ. Et licet nunc fere maiores concinnẽtur, vt propriã tamen ab authore datam deſcriptionem, ſic appellationẽ retinemus, qui *c.1. libr.9. ad Almanſor.* iuxta formulam præſcriptã tradidit. Nonnulli ſupra modum purgantes iudicarunt; ratione *diagridij* maiore pondere commixti: Optimum tamen ſit, in pharmacopoliis haberi blanda medicamenta pro delicatulis, validiora pro robuſtis & agreſtibus viris, iuxta Rhaſis placitũ parandas cenſeo. Adde, quod tam exigua quantitate dari poſſunt, quib. conueniũt, vt citra hypercatharſim aluum ſubducere, & humores noxios educere valeant.

De admiſcendis autem in cõpoſitione nonnulli dubitant, an *hiera picra* Galeni ſumenda ſit, an alia parãda, vt voluit Cordus: Nos ob multas rationes, quas breuitatis cauſa relinquo; nullam validiorem, conuenientiorem, aut meliorem hierâ dictâ puto. *Trochiſcos* vero *Alhandal* melius erit permiſcere, quã *colocynthida* non pręparatam. Quod ſi *ſyrupus de ſtœchade* defuerit, vt re vera paucis in officinis habetur, nec haberi multum eſt neceſſe, pulueres ſubigi recte poterunt *melle* cum decocto *ſtœchados* deſpumato, & ad conſumptionem aqueæ humiditatis cocto. Parandi modus idem atque præcedentium.

Pilulæ cochiæ humores partim birioſos, partim pituitoſos expurgant, non ſolum à capite propter *ſtœchadem*, quæ minus cephalica, quam hepatica eſt, ſed etiam ab aliis partibus, in quibus dicti ſucci continentur: Eos enim à quacunque parte potenter deducunt. *Vires. Stœchas magis hepatica quàm cephalica.*

CAP. XI.

Pilulæ de hermodactylis maiores, D. Meſ.

℞. *Hermodactylorum,*
aloes,
myrobalanorum citrinor.
turbith,
colocynthidos,
bdellii,
ſagapeni an. ʒ vj.
caſtorei,
ſarcocollæ,
euphorbii,
opoponacis,
Sem. rutæ agreſtis, vel hortenſis,
ſeminis apii an. ʒ.iij.

croci ℥.j.ß.
Cum ſucco caulium fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Multum ſunt vſuales iſtæ pilulæ, quę ab *hermodactylis* nomen habent, ſolæque ſufficiunt inueteratis articulorum doloribus, ad idque ſunt efficaciores his, quæ artheticæ vocantur, & ſecurius, quam quæ de *ſagapeno*, aut *opoponace*, aut *ſarcocolla* nuncupantur, vt ideo harum deſcriptionibus non ſit opus.

Ad preparationem in caulium ſucco *ſagapenum* & *opoponax* liquanda, idoneo linteo tranſmittenda, deinde parum coquenda. Tum puluᵉres reliquorum ſimplicium ſucco cum *melle* cocto permiſcendi: atque omnia ſimul in mortario terenda, ſubigēda & manibus oleo delibutis contrectanda, vt conſiſtentiam nanciſcantur idoneam. Poſſent & eclegmate de caulibus recte ſubigi.

Vires. Pilulæ de Hermodactylis craſſos humores, ſimulque ſeroſos potenter ab extremis partibus, præſertim ab articulis euellunt, conducuntque morbis frigidis capitis, neruorum & iuncturarum.

CAP. XII.

Pilulæ Agregatiuæ, ſeu polychreſtæ, D. Meſ.

℞. *Aloes,*
turbith an. ℥vj.
diagridij ℥v.
Rhabarbari,
myrobalanor. flauarum an. ℥iiij.
agarici albiſſimi,
trochiſcor. alhandal,
polypodij,
myrobalanor. Chebularum,
myrobal. Indarum an. ℥ij.
maſtiches,
roſarum,
epithymi,
ſem. aniſi,
zinziberis,
ſalis gemmei an. ℥j.
ſuccorum eupatorii,
abſynthii an. ℥ij.
Cum ſyrupo roſarum pallidarum fiat maſſa, ad vſus ſeruanda.

COMMENTARIVS.

Veterem Meſuei deſcriptionem retinemus, ordinemque ſimplicium tantum mutauimus, & pro electuario roſato ſyrupum roſarum ſubſtituimus ad puluerum comprehenſionem.

Sunt autem tres apud Meſuem pilularum huiuſce nominis deſcriptiones, quarum prior ſolum eſt vſualis, & in pharmacopoliis fere cunctis parata reperitur, relictis aliis duabus, *agregatiuis maioribus & minoribus* nuncupatis. Dicuntur vero *Agregatiuæ*, propter aggregationem dotum multarum, vt etiam *Polychreſtæ*, & à multis *Catholicæ*, quod ſint vſus multi, & vniuerſos expurgent humores. *Cur dicantur aggregatiua, cur polychreſtæ.*

Compoſitionis ratio manifeſta eſt, vt & mixtionis modus. Radices primum terendæ, dein fructus, ac ſemina: ſeorſim vero *rheum* & *agaricus*, qui trochiſcatus ſimplici præferendus. His addendi ſucci *eupatorij* & *abſynthii* prius exſiccati, & poſtea triti. Tum omnia, vt decet, puluerata, ſyrupo roſarum pallidarū excipienda, vt fiat maſſa, quæ inuoluenda corio *oleo amygdalino* delibuto. Non vero ſine ratione pulueres ſyrupo *roſarum pallidarum* excipiendos arbitror, partim vt magis accedant ad mentem authoris, nam roſis nihil ſimilius, quam ipſæ roſæ, partim quod *electuarium roſatum* Meſuei, quo ipſe vult pulueres comprehendi, paratum non reperitur, nec parandum cenſeo, cum eius vt inepta eſt compoſitio, ſic fere nullus vſus.

Cataporia agregatiua ad multos affectus non modo capitis vtiles ſunt, ſed etiā ventriculi & hepatis. Ex his enim partibus & ſenſoriis pituitam, bilem, & melancholicum ſuccum detrahunt, purgantque: propterea febribus complexis, inueteratis, & morbis complicatis conducunt. *Facultates.*

Pilulis

Pilulis de octo rebus, & de quinq; myrobalanorum generibus carere poterit, qui agregatiuas habet.

Cap. XIII.

Pilulæ de Fumaria D. Auic.

℞. *Myrobalanor. citrearum,*
chebularum,
Indarum,
diagridii an. ʒv.
aloes Socotorinæ ʒvij.
Cum ſucco fumariæ fiat maſſa, quæ exſiccata teratur, & rurſus eodem ſucco ſubigatur: tertio cum ſyrupo de fumaria fiat maſſa, vſui reponenda.

Commentarivs.

Cardiacæ ... lychnides.

Hæc catapotia denominationem à *fumaria* ſumſit, cuius ſucco pulueres ter, aut ſaltem bis imbuuntur, & toties ſiccantur, vt iuſſit illorum author Auicen. *cap. 7. tr. 3. fen. 7. lib. 4.* Tandem excipiuntur, non eodem ſucco, vt multi ignorãter faciunt, ſed *melle*, cui ſuccus hic longiore coctione diſſipatus fuerit, vel potius *ſyrupo de fumaria*, vt præſtantiore & authoris menti conuenientiore. Niſi enim alterutro ſubigantur, aut ſimili liquore pulueres, maſſa hinc ſubacta & aſſeruata ranceſcet, & in ſoliditatem fere lapideam indureſcet. Parandi modus facilis eſt, atq; ex deſcribendi formula ſatis notus.

Vires. Pilulæ de fumaria bilioſos humores, acres pituitam ſalſam, & alios ſuccos aduſtos & melancholicos, à quibus vitia cutis plurima ſuboriuntur, vt ſcabies, pruritus, lichen, impetigo, purgant.

Cap. XIV.

Pilulæ de lapide lazuli D. Meſ.

℞. *Lapid. lazuli præparati ʒvj.*
polypodii,
epithymi,
agarici an. ʒviij.
hellebori nigri,
ſcammonii,
caryophyll. ſem. aniſi an. ʒiiij.
hieræ picræ ℥xv.
Cum ſyrupo regis Saboris fiat maſſa.

Commentarivs.

Vt cuique humori noxio ſuum tribuatur peculiare catharticum, has pilulas ex Meſue deſcriptas ad melancholicum humorem ducendum exhibemus. Nomen autem à lapide lazuli, qui pro baſi ponitur, aſſumunt, ſed quia inimicæ ac vomitoriæ cuiuſdam qualitatis eſt particeps, præparatione quadam eget, vt *cap. 11. ſect. 1. huius libri* monuimus. (*Lapidi lazuli præparatio.*) Non vero vritur, vt in confectione Alkermes, ne pereat illius purgatoria qualitas, ſed tenuiſſime tantum pulueratur, & decies, aut duodecies, vel etiam pluries lauatur, in aqua primum communi, dein alia medicamenta, vt *buglosſi*, aut ſimili: ſemel lotus, exſiccatur; dein abluitur, vt ante, & rurſus ſiccatur, idque adhuc iteratur, vt dictum eſt. Sic enim qualitas vomitoria deperditur, remanente deiectoria ac roborante, qua opus eſt.

Parandi modus idem cum ſuperioribus. *Salem gemmeum* pro *Indo*, quo caremus, ſubſtituimus, & *ſyrupum regis Saboris* pro *aqua intybi.* Sic namque pulueres commodius & excipientur, & ſubigentur; atq; maſſa hinc concinnata tutius ſeruabitur, conſiſtentiamque meliorem habebit, & vires præſtantiores, ac humori melancholico, cui ducendo deſtinantur, aptiores.

Vires. Catapotia de lapide lazuli Elephantiaſi, Cancro, quartanæ febri, & omnibus morbis ex melancholico humore, & bile vſta conferunt, eaſdemque vires habent, ſed præſtantiores, atque *pilulæ Indæ*, quibus carere poterit, qui illas habebit.

Cap. XV.

Pilulæ Aſaieret. D. Auic.

℞. *Maſtiches,*
myrobalanor. citrearum an. ℥ß.
hieræ picræ ℥j.
aloes optimæ ℥ij.
Cum ſyrupo ex ſtœchade fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Deſumptæ ſunt & hæ pilulę ex Auicenna *cap. 29. tr. 1. fen. 1. lib. 3.* qui aliquando *Aſahaiaret*, aliquando *Seiar* vocat, eaſque deſcribit partim ad caput, partim ad vētriculū: parum tamen ex partibus longe diſſitis detrahunt, cum nihil excipiant ex his, quę potenter humores frigidos deducunt.

Ad earum confectionem *puluis hieræ picræ* Galeni ſumendus, non Hiera forma electuarii compoſita. *Myrobalani à* nucleis purgandæ, & ſeorſim terendæ. Tum *maſtiche Chia*, vt præſtantior, dein *aloe*. Omnia autem *ſyrupo de ſtœchade* excipienda, & in maſſam vnienda.

Vires. Pilulæ Seiar, ſeu Aſaieret cholagogæ quidem ſunt, plurimumque ventriculo proſunt impuro & languido, & conſecutione quadam capiti quoque benefaciunt, atq; eius ſanandis affectibus, qui per ſympatheiam à ſtomacho & imo ventre proficiſcuntur, congruunt.

Pilulæ de Hiera. Pilulæ de *Hiera* cū ſimiles fere habeant facultates, & facile ex *Hiera* puluere, qui omnib. in pharmacopoliis aſſeruat̄, queāt parari, addito *mellis roſati*, aut alius ſufficienti pondere particularem deſcriptionem non exigunt: Vt neq; quæ à Benedicta nomen & materiam habent.

Pilulæ Benedictæ. *Benedictæ* propterea pilulæ dictæ, quarum nullus aut rarus eſt vſus: Sunt enim nomine tenus tantū inſignes; cuiuſmodi ſunt apud Chymicos multæ cōfectiones, vt *Aqua benedicta* Rulādi, *Spiritus aureus*, & *Elixir vitæ*, &c.

CAP. XVI.

Pilulæ de aromatibus, ſeu Alephanginæ.

℞. *Cinnamomi,*
Caryophyllorum,
cardamomi,
nucis moſchatæ,
macis,
calami aromatici,
galangæ,
ſantali citrini,
ſchœnanti,
roſarum, an. ʒ. ß.

Hæc craſſiuſcule trita macerētur per duodecim horas in aquæ libr. iiij. Deinde igne lento bulliant ad tertiæ partis abſumptionem: In colatura nutriatur *aloes* ℔. j. Tum abſumpta aquea humiditate, ſuper cineres calidos, aut in ſole vel hypocauſto, adde

myrrhæ,
maſtiches an ℥ ß.
croci ʒ. *ij.*
Syrupi de abſynthio quod ſufficit, fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Magnam materialium partem pilularū Alephanginarū Meſuei in his à nobis deſcriptis retinuimus, ſed *galangam* adiunximus, vt conuenientiſſimam; Rariſſima, & cariſſima detraximus, vt *carpo-balſamum*, *xyloaloen*, *cubebas*, & inutilia, vt *aſarum*. *Aloes* in aqua pluuia lotionem, quod vim illius reddat imbecilliorē, damnamus; & aromatum, & aquæ, in qua ipſa decoquenda ſunt, quantitatem à Meſue definitā non probamus. Nam cum aromata ſine viriū iactura coctionem longam ſuſtinere non valeant, quid opus eſt ea cum aquę lib. xij. incoquere ad duarum partium, hoc eſt, ad lib. viij. conſumptionem? Hic enim labor non modo non vtilis, ſed detrimētoſus & noxius. Quod ſi parū coquenda, quorſum aquæ tantum pondus? Si præterea triplum aquæ tantum ſufficit, aromatum quoque triplum, vel etiam minus ſat eſſe poteſt.

Hac autē noſtra deſcriptione, & parandi modo, vires aromatū habemus præſtantiores ex tertia tantū eorum parte, quam ex tota à Meſue definita, & cōficiendi ritu ab eodem inſtituto, qui vna cum aquæ reſolutione vires aromatum reſoluit. *Abſynthium* omiſimus, cuius loco ſyrupum ex eo paratum ſubiunximus, ad coalitū maſſę ſubactæ; ne ſiccitate nimis ſolideſcat, vel interhiet, aut marcorem contrahat, ſed intus probe concluſa fermentetur.

Sic Meſuei pilulas Alephāginas caſtigauimus, vel potius noſtras exhibemus minore ſumptu, & paratu faciliores, præſtantioreſque;

tioreſque; Quibus ſi parum *Opobalſami*, ſeu *liquoris Balſami* quis voluerit permiſcere, nunquam pilulas roborando ſtomacho inueniet pares.

Facultates. Catapotia de aromatibus omnium maxime euſtomachica ſunt, & partium neruoſarum roboratiua. Nam ſimul & humores craſſos, putres, pituitoſos, biloſoſque è ventriculo & partibus vicinis purgant, & eaſdem recreant, calorem natiuum tuentur, coctionem iuuant, flatus diſcutiunt, cruditates tollunt, appetitum reſarciunt, acido ructui & colico dolori conferunt. Senibus autem & frigidis omni tempore conueniunt, iuuenibus & bilioſis raro, atque tantum hyeme.

CAP. XVII.

Pilula de Nitro D. Alex. Tral.

℞. *Aloes,*
colocynthidos,
diagridii,
hellebori nigri,
bdellii,
gummi Arabici an. ʒ *ij.*
euphorbii,
nitri an. ʒ *j.*
Cum ſucco braſſicæ, vel potius cum Rhodomeli, hoc eſt, melle roſato, ex arte fiat maſſa.

COMMENTARIVS.

Recentiores veterem Alexand. Traliani deſcriptionem retinuerunt, ſed nō nomen. Hic n. *pilulas de Colocynthide*, illi de *Nitro* vocarunt; verum hic plus *nitri*, minus *colocynthidis*, illi plus *colocynthidis*, minus *nitri* poſuerunt. Quia tamen ſimplicium pondus iuxta nouam deſcriptionē ratione & vſu magis inualuit, veteris authoris in materialibus, recentiorū, in materialium proportione mentē ſequimur.

Ad illarum autem confectionem *colocynthis* præparata, hoc eſt, *trochiſci Alhandal* ſumendi. *Bdellium* ſucco *braſſicæ*, calefacto diſſoluendum, colandum, & ad ſucci conſumptionem coquendum; Dein cætera miſceantur, addita *mellis roſati* ſufficienti quantitate. *Euphorbium* autem multorum iudicio non debet apponi, niſi prius hoc apparatum modo.

Euphorbii præparatio. *Euphorbii* quantitas quælibet primum ſumitur, tenuiter puluerarur, cum pauco *oleo amygdalino* ſuper lapide fricatur, collyriorum multorum ritu poſtea colligitur & includitur *pomo cotoneo*, excauato, & paſta obuoluto. Tum in furno coquitur, *ſcāmonii* modo. Sic decoctum, & apparatum ſeruari ſolet in Pharmacopoliis multis.

Vires. Catapotia de Nitro frigidos humores, craſſos, lentos & viſcidos ex partibus etiā longe diſſitis deturbant: vnde neruorum affectibus ſuccurrunt, & capitis contumacibus morbis, epilepſiæ, paralyſi, vertigini, & articulorum affectibus. Vtramq; bilem quod educant, lui Indicæ conferre creduntur, vnde quidam pilulas Indicas, ſed nimis licentioſe nominant.

CAP. XVIII.

Pilulæ Mechoacanæ.

℞. *Mechoacanæ* ℥ ß.
turbith. ʒ *iij.*
foliorum thymeleæ aceto maceratorum & ſiccatorum,
ſeminis ebuli,
agarici trochiſcati an. ʒ *ij.*
radic. eſulæ præparatæ,
maſtiches an. ʒ *j.* ß.
macis,
cinnamomi,
ſalis gemmei an. ℈ *ij.*

Fiat omnium puluis, qui cū vino albo ſubigatur in maſſam, ea ſiccata teratur, & cū *ſucco ireos cœleſtis* denuo coagmentetur. Arida rurſus teratur, & cum *ſyrupo roſarum pallidarum* fiat paſta, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Ex ſingulis Antidotariis (vulgus Diſpē-

ſatoria vocat) tanquam ex horto fœcundiſſimo remediorum omne genus, ad morbos quoſuis delendos practici Medici quæritant: maxima tamen illorũ pars medicamenta ſunt nulla arte, & ratione deſcripta, quæ paucis morbis conueniunt; Et ſæpe decem medicamenta iiſdem viribus prædita, & diuerſis nominibus deſignata traduntur. Nos vero pro morborum & humorum diuerſitate diuerſa medicamẽta damus, non modo ex Diſpẽſatoriis vulgaribus, ſed ex probatiſſimorum virorum lectione deſumpta: præter quæ & alia exhibemus nonnulla, quæ & optima cõpoſitionis ratio, experientia, & felix euentus ſalutaria eſſe confirmarunt. Cuiuſmodi ſunt pilulæ deſcriptæ ad hydropem, quæ à *Mechoacana* illarum baſi cognominãtur. Hæc n. ſingulis aliis ſimplicib. præpollet, & efficaciter aquas per ſeceſſum educit. Huic adita ſunt alia quinque hydragoga, quæ ſimul vnita cum aliquot cardiacis & ſtomachicis, ſine ventriculi læſione potẽter ſeroſos, & aqueos humores non modo ex aluo, ſed toto corpore ducunt. *Semen Kerua*, ſeu *ricini*, nec *Soldanella* nõ libuit permiſcere, cum illa ſufficiant, nec parãdi modum ſubiungere, cũ hic ſit perfacilis.

Vires. Pilulæ de Mechoacana quod aqueos & ſeroſos humores efficaciter educant, hydropi, & omnibus his affectibus ſanandis conueniunt, qui à pituita tenui originem ſortiuntur.

Cap. XIX.

Pilulæ Fœtidæ D. Meſ.

℞. Sagapeni
ammoniaci,
opoponacis,
bdellii,
colocynthidis,
ſem. rutæ agreſtis
aloes,
epithymi an. ℥ v.
turpethi ℥ iiij.
ſcammonii ℥ iij.
eſulæ præparatæ,
hermodactylorum an. ℥ ij.
zinziberis ℥ j. ß.
cinnamomi,
ſpicæ Indicæ,
croci,
caſtorei an. ℥ i.
euphorbii ℈ ij.
Dilue gummi ſucco porri, & finge maſſam.

Commentarivs.

Fœtidæ pilulæ dicuntur, non quod fœtidos humores educant, vt quidam opinãtur, ſed quod medicamentis ſimplicibus fœtidis conſtent, vt *caſtoreo*, *ruta ſylueſtri*, *ſagapeno*, *opoponace*, & aliis multis. Earum plures deſcriptiones traduntur à Rhaſi, & aliis Arabibus, hanc tamen ſolam, vt præſtantiorem retinemus, quam Meſue maiorem nominat, ad differentiam alterius minoris deſcriptionis, quam vt inefficaciorem prætermiſimus.

Nullos autẽ dubitaſſe credo, vt innuere videtur Rondeletius, an potius *ſemen rutæ ſylueſtris*, quam *cicutæ*, aut contra, pilularũ fœtidarum confectionem ingrediatur: Abſurdum enim eſt *ſemen cicutæ* venenatum admittere, & improbatur Conſtantinus quidam, qui pro *harmeli*, aut, *harmela ſemen cicutæ* vertit, cũ his vocibus omnes Arabici ſermonis interpretes, *pyganum*, ſeu *rutam ſylueſtrem* ſemper intellexerũt: quæ ſi defuerit, in eius locum optime *rutæ vulgaris* ſubſtitui poteſt.

Debet vero ſumi *hermodactylus* Officinarum & exoticus, cuius radices tuberoſæ ſunt, craſſæ, nec rugoſæ, & quæ leui contuſione in farinaceum puluerem reducuntur.

Perperam faciunt, qui *Ephemerium*, ſeu *Colchicum*, ſeu noſtras ſumunt: Hoc enim gerit radices vietas & flaccidas, nec qualitates vllas habet commendabiles, imo noxias: Illud, quod breui ſuffocatu interimat, vnde ſtrangulatorium nominatur, vt

libr.

Libr. 1. *de mat. Med.* notauimus. Optimus autem *hermodactylus* è Syria aduehitur, vnde *Syriacus* nominatur.

Alſebram, ſeu Eſula præparari debet, antequam admittatur in vſum, eo quo dictum eſt ante modo. Gummi in ſucco porri liquanda, colanda, coquenda. His pulueres adiiciendi, commiſcendi, ſubigendi. Omnia tandem in maſſam cogenda, quæ manibus oleo delibutis amygdalino contrectetur, corio inuoluatur, in vaſe ſtanneo reponatur, & vſui ſeruetur.

Vires. Pilulæ fœtidæ ad multa ſunt vtiles; vacuant enim humorem frigidum, ac pituitoſum & crudum, nec non bilioſum: Ob id affectib. conueniunt ſanandis, qui ab illis originem ſortiuntur, vt iuncturarum morbis, podagræ, gonagræ, vertebrarum dolori, elephantiaſi, alphis, pſoræ, cutis infectionibus, & affectionibus cholicis.

CAP. XX.

Pilulæ de Hydrargyro.

℞. Hydrarg. in ſucco limonum primum extincti, & poſtea
in ſucco ſaluiæ nutriti ʒ *vj,*
aloes optimæ ʒ *v.*
rhabarbari ʒ *iij.*
diagridii ʒ *ij.*
agarici ʒ *j.*
ſtoracis calamitæ,
cinnamomi,
macis,
ſantali citrini,
ſarſaparillæ,
ſaſſafras,
moſchi an. ʒ ß.
mellis in decocto guaiaci deſpumati, & ad aqueæ humiditatis exolutionem cocti, quan. ſuff. fiat maſſa digitis pauco oleo terebinthinæ delibutis contrectanda, ac ducenda; Tum vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Antidotario noſtro quicquam deeſſe nolumus, & medicamenta non ſolum ex veterum monumentis omnia depromimus, ſed etiam ex neotericorum tabernis nonnulla ratione inuenta, & euentu feliciprobata probamus & admittimus: Cuiuſmodi ſunt *pilulæ de hydrargyro*, quas recētiores ad recentis morbi expugnationem vſurpant. Æquum enim eſt, nouo morbo noua dare remedia, ex ratione inuenta, & debita arte parata; cum inutilia ea eſſe multa euentus indicet, quæ ab antiquis in lucem edita ſunt.

Lues Indica ab Italis aduecta. Nouum autem morbum luem venereā eſſe, itinficias nullus: Ante ſiquidem annū 1493. in Europa nunquam viſa eſt; ſed primum à Chriſtophoro Columbo, eiuſque ſociis, vel ſeruis Italis ex India redeuntib. aduecta, & Italis cōmunicata mulieribus; Quæ cum in obſidione Neapolitana militibus Gallis copiam ſui feciſſent, ſua ſimul & pudenda, & pudendum morbum communicarunt; Quem poſtea ipſi Galli ex exercitu vrbe ſcilicet capta, redeuntes, aliis mulieribus Italis, quas ſubierant innumeras, dedere: Ad quas poſtea mariti accedentes, ac debitum matrimonii perſoluentes, à propriis vxoribus acceperunt, quæ ipſæ à Gallis, vt Galli ab aliis mulieribus Italis, & hæ à commilitonibus Chriſtophori Columbi.

Cur Itali luem Indicam Gallicā vocant. Hinc Itali in Gallos turgidi, & irati, ſuū morbum, in vindictam, Gallicum vocant; Atque ridiculam eorum libri præ ſe ferunt vltionem, cum maritos ignorantiæ, & vxores meretricii notent: Illos, quod venereæ luis originē neſcierint; has, quod à Gallis iniri cupierint.

Ridiculus Braſauoli liber. Forſan huius iniuriæ in parentes illatæ memor Braſauolus, libellum quendam de ſuo morbo, quem Gallicum vocat, conſcripſit, in quo eiuſdē 234. differentias aſſignauit. Certe ſi eo loci ineptire non viſus eſt bonus vir, credo tot eius affines aut vicinas, primo Italici morbi aduentu à militib. Gallis compreſſas: Atq; vt harum nuptiarum ſignum aliquod in æternam memoriam relinqueret, eiuſmodi hieroglyphica.

phica poſteritati reliquit. Sed hæc obiter dicta ſunto, & citra nationis, quę viros percelebres alit, iniuriam. Nunc ad propoſitum redeo, & dico, varias eſſe pilularum de hydrargyro præparationes. Singuli n. fere Aromatarii, & Chirurgi peculiares habent deſcriptiones, quas velut arcana non reuelanda apud ſe ſeruant: Quarum nonnullæ bis tantum iteratæ ſaliuationē mouent. Aliæ tantum aluum ſubducunt, quæ frequentius vſurpatur: Cuiuſmodi ſunt vulgares de *Barbaroſſa* vocatæ. Omnes tamen ſæpius iteratæ ſputationem creduntur mouere, neruos lædere, & ſtrāgulationem interdum adferre. Propterea non tutus eſt illarum frequens vſus, niſi hydrargyrus optime præparetur, & aliorū medicamentorum admixtione caſtigetur, vt oleo terebinthinæ vel his, quæ in hac noſtra deſcriptione continentur. Cuius parandi modus ex formula ſatis patet. Aliæ vero ſunt hydrargyri præparationes, de quibus poſtea.

Vires. Pilulæ de hydrargyro, ſeu Mercurio Pāchymagogæ ſunt, ſeu Catholicæ, & ſimul alexiteriæ: Vniuerſos ſiquidem humores vnà purgant, & qualitatem luis Indicæ malignam euincunt, illiuſque veſtigium partibus impreſſum radicitus euellunt.

ADDITIO.

Pilulæ Benedictæ Io. Hartmanni Beyeri.

♃. *aloes roſatæ* ℔. ß,
ammoniac. in guttis ſeu puriſſimi ℥ ij,
ſucc. card. ben. ad duritiem inſpiſſati ℥ j; *Mi. & cum vino albo vel aq. card. ben. bis deſtillata fiat maſſa.*

Aloe ſuccotrina puriſſima ſubtiliſſime teritur; ſuccus roſarum incarnatarum ad pultis conſiſtentiam permiſcetur, ſiccatur, tertiatur. Ad partes ſex duæ ammoniaci in guttis vnaque ſucci carduibenedicti inſpiſſati, adiiciuntur. Vſus ante & poſt paſtum imo eius initio, medio, fine. Doſis drachmæ quadrans, triens, horumque duplum, quarto, quinto ſeptimoue die.

Pilulæ purgantes per ſuperna & inferna.

♃. *cortic. rad. eſulæ* ℥ ß,
aloes ſuccotrin. ℥ j,
maſtic. ℈ j.
quodlibet ſeorſim pulueriſetur, poſtea inuicem miſceantur & cum aqua fœniculi fiat maſſa, quæ poſtquam per duas noctes ita ſteterit, iterum contundantur, miſceantur & fiat maſſa; Cuius doſis pro imbecillioribus ʒ ß. pro robuſtiorib. ʒ j.

Pilulæ laudani Paracelſi.

♃. *gummi laudani* ℥ j,
ſpec. diaturb.
rad. bryon. an ʒ j,
ol. caryophyllor.
Theriac. opt. an. ʒ ß,
diaphœnicon. ʒ j. ß,
diagrid. ℈ j. *Mi. & cum aq. bugloſſ. f. pilul. inſtar piſorum.*
In alia deſcriptione habetur. *diaturb & diaphœnic. an.* ʒ. *ij. Theriac.* ʒ j; *rad. bryon.* ʒ *ij; croci* ℈ *ij.*

Pilulæ Prechtelii, quas in frequenti vſu habuit.

♃. *Ellebor. nigri* ℥ ß,
turbeth. alb. & gummoſi ʒ *iiij. ß,*
Theriac. Elect. ℥ j.
rad. gentian.
tormentill.
dictamn. alb.
biſtort. an. ℈ j.
Pulueriſanda pulueriſentur & cum prædicta theriaca incorperentur: deinde adde diagrid. ʒ ß,
maſſæ pilul. aſſaiareth.
cochiar.
de agaric. an. ʒ ß,
Ex his omnibus cum melle roſato quant. ſuffic. fiant pilulæ ad quantitatem nucis auellanæ.

Pilulæ

Pilulæ ſolutivæ de elleboro.

℞. Spec. hier. picr. ſimpl. ʒvj.
ellebor. nigr.
rad. polypod. an. ʒijß.
epithym.
ſtœchad. arab. an. ʒiijß.
agaric.
lapid. lazuli abluti,
ſalis indi
colocynthid. an. ʒjß.
diagrid. ʒiijß. Mi. & cum ſyr. de epithymo f. maſſa.

Pilulæ de bryonia.

℞. rad. bryon. in vmbra ſiccatæ,
pulpæ cydonior.
aſari,
roſ. rubr.
troc. de agaric.
rhabarb. opt.
maſtic. an. ʒj.
diagrid. ʒß.
aloes epatic. ʒiij incorporentur cum ſucco abſynth. & fiat maſſa vnde formentur pilulæ cum melle roſato vel aqua endiviæ. Doſis à ʒj ad ʒj ß. veſperi.

Pilulæ peſtilentiales D. Pontani.

℞. aloes opt. ʒvj.
myrrhæ ʒiij.
rhab. ſelectiſſ. ʒij.
agar. troc.
croc. oriental.
cortic. citri an. ʒj.
rad tormentill. ʒß.
ſantal. odoriferi ʒjß.
bol. armeni ſynceri ʒiij.
caryophyllor.
ſpicæ an ʒß.
camphor. gr. ij. Mi. & cum ſyr. acetoſ. citri fiat maſſa.

Pilulæ Imperatoris Maximiliani.

℞. aloes lotæ ʒj.
agar. troc. ℈ijß.
rhab. ſel. pulveriſat. & aqua cinnam. aſperſi ℈iiij.
pulver maſtic ℈ß.
Agaricus diſſoluatur cum oxymelite & omnia cum melle roſato & ſyrupo conſeruationis zinziberis quant. ſuffic. commiſceantur & f. maſſa.

Pilulæ de ſagapeno validiores.

℞. ſagapeni in aceto diſſoluti, deinde colati & lento igne iterum inſpiſſati ℥ß.
trociſc. alhand. ʒjß.
diagrid. ʒß.
ſal. gemm. ℈j. Mi. f. maſſa, quæ vngatur cum oleo cinnamomi.

Validæ ſint & cum iudicio adhibendæ: Cæteris tamen fruſtra vſurpatis in cachexia & hydrope non contemnendæ.

Pilulæ de pſeudo elleboro Helidæi.

℞. folior. elleb. nigr. vel helleborinæ menſe Septembri collector. Exiccata pulveriſentur.
℞. huius pulveris ℥j.
aloes pulveriſatæ ℥ß.
ſyr. roſ. ſolut. ℥ iij. quo irrorentur & nutriantur pulueres Mi.
f. pilulæ pondere ℈j. ſumatur vna ſummo mane aut ſub lecti introitu.

Quidam folia præparant in pane cocto in furno.

Pilulæ Paracelſi ad conſeruandam ſanitatem.

℞. aloes ſuccotr. opt. ʒij.
myrrh.
Ther. Andr. ſen. vet. opt.
croci an. ʒj. Mi. & cum vino fiant pilulæ inſtar piſorum: ſi addantur

ol. caryophyllor. & iuniperi an. gutt. j. valent contra luem veneream. Sumantur duæ pilulæ diebus tribus vel quatuor continuatis.

Pilulæ Ducis Brunſvicenſis contra dolores capitis veteres & recentes, purgantes cerebrum, clarificantes oculos, augentes memoriam, &c.

℞. aloes purgatæ ſiue lotæ ℥j,
rad. cucum. ſylveſtr. id eſt, colocyntid. (præſtat è ſucco aut pulpa colocynth. accipere.)
myrobalanor. omn.
diagrid.
maſtic.
baccæ r. lauri,
roſ. rubr. quæ prius ad ignem ſunt ſiccatæ. an. ℥j,
croci ad ignem ſiccati ℈j,
myrrh. ℈ß. contunde omnia optime ſimul vel ſeorſim & confice pilulas cum iure carnis & earum tres vel quatuor ſumantur in decubitu lecti, idque per tres vel quatuor dies.

Pilula ſecreta ad memoriam.

℞. cubebar.
calamenth.
nuciſtæ an. ℥j,
ambr. oriental. ʒß,
moſch. gr. vj. Mi.
f. pilulæ cum ſucco maioranæ ex qualibet drachma nr. vij.

Pilulæ ad deſtillationes capitis.

℞. aloes roſat. ʒijß.
maſtic. el.
ſuccin. alb. an. ʒj.
agaric. troc. ℈ij,
rad. ariſtol. rotund. ver. ℈j.
Omnia ſubtiliſſime pulveriſentur & cum ſyr. de beton. f. pilulæ, addendo, dum miſcentur
ambræ griſeæ,
moſch. an. gr. iij. formentur pilulæ ex qualibet drachma xxx.

Pilulæ D. Bernardi Rorbachii ad dyſcraſiam frigidam & humidam cerebri ac ventriculi.

℞. myrrhæ elect.
croc.
oſſ. de corde cervi,
ſem. baſilici,
ſpodij,
camphor. an. ʒß.
lign. aloes gr. xxv,
bol. armen. cum aq. roſ. præpar. gr. iij.
been alb ℈ß,
flor. bugloſſ. ʒj,
caryophyllor.
cortic. citri,
ſem. citri,
zinzib. el. an. ℈j,
ambræ griſeæ gr. v,
hyacynth.
granator an. ℈ß.
agar. leviſſ. & albiſſ.
rhab. ſelect. an. ʒj,
ſpic. nard. ℈ß,
aloes optimæ in aq. roſar. lotæ ad pondus omnium Mi. f. maſſa, quæ in vmbra exiccetur & in pyxide reſeruetur. Hæc eſt deſcriptio pilularum ſecretarum.
quarum ℞. ʒj,
diagrid gr. v. Mi.
Et cum aq. menthæ f. pil. xij. ſumantur vna vice: & ſunt ſine cura & diſcrimine.

Pilulæ

Pilulæ Ruffi cum rhabarbaro D. Vlrici Chelii Medici Argentinenſis.

℞. *aloes roſatæ ℥ij,*
agaric. troc.
myrrh. elect.
rhabarb. elect. ℥ß. ℈iiij,
zedoar.
croc. an. ʒij. ℈ij,
maceris ℈iiij. Mi. & cum ſyr. card. ben. f. maſſa.

Pilulæ de argento viuo Horatii Augenii.

℞. *argent. vivi ℥ß, cum medulla panis adhuc calentis manibus diu ſubige, vt in eam plumbaginem deponat, purgatum deinde hydrargyrum in ſucci limonum momento & olei è myrrha deſtillati ℥ß exactè miſceto, adiecta terebinthina Veneta aq. roſat. lota ʒj, tum adde auri puriſſimi arte chymica in tenuiſſimũ pollinem redacti, vel, ſi deſit, folior. auri ℥j,*
ambaris ℈j,
ſpec. diamarg. frig.
diatron. ſantal. an. ʒij, fingito maſſam, cui ſequentis magmatis ℥jß admiſceto

℞. *fol. ſem. el. ℔. j,*
rhab. in fruſtula diſſecti ℥iiij,
rad. elleb. nigr. arefactar. ℥j,
Diem vnum in œnoſtagmate macera, deinde exime ac ſepone, & aliud affunde, idque rurſum tranſactis 12. horis expreſſum cum priore miſceto & vitreo vaſe exceptum in diplomate exhalare ſinito atque relictum magma ad vſum ſeruato.

Huius compoſitionis ʒß dabitur quindecim alternis diluculis tribus horis ante cibum, idque alternis menſibus interiecto balneorum & aliorum præſidiorum vſu. Inſeruiunt contra Elephantiaſin.

Pilulæ Mercuriales Herculis Saxoniæ.

℞. *pulv. rhab. ſelect. ℥ijß,*
ſcammon. ℈ijß; pulveriſentur & cum ſucco limon. Miſceantur, deinde adde argent. vivi per pannum tranſmiſſi & per eundem ſuccum mortificati ℥ß,
moſchi gr. x,
farina parum Miſce, fiat maſſa pilularum, quarum datur ʒj per ſpacium triginta dierum.

CAP. XXI.

Quibus Pilulis Officina Pharmaceutica carere poßit.

VT in Iuriſprudentia multæ veterum leges quaſi deletæ ſilent, & nullius apud magiſtratum ſunt vſus & vigoris: ſic in Medicina multa antiquorum medicamenta, vel parum probantur, vel plane improbantur, tanquam nocitura, aut non ſatis profutura. Quædam ideo relinquuntur, quod eiuſdem efficaciæ, & virtutis plura ſimul deſcripta ſint, ex quibus vnicum, idque præſtantiſſimum ſeligi ſat eſt. Imprudentis enim hominis eſſet parare, & in pharmacopolio ſeruare cuncta, quæ deſcribit Nic. Myrepſus medicamina, qui cum opus ſuum mille & centum capitulis abſoluerit, in ſingulis non tantum ſingula medicamenta, ſed aliquando duo aut tria ſimul deſcripta coniunxit.

Aëtii quoque, Actuarii, Nic. Præpoſiti, aliorumque multorum ſingula medicamenta parare, & parata ſeruare Medici non imperant, nec morbi poſtulant, nec pharmacopolæ valent, ſed tantum ſelectiora, ſecuriora, probatiora.

Sic in hoc Antidotario tantum eximia damus; Quæ ſi ex authoribus non ſuppetant, vt certe multa multis morbis deſunt, noſtro labore & induſtria compenſamus, & probatiſſima ſuggerimus.

Pilularum multarum ſuppreſſio.

Ex pilularum autem numero eas expũximus, quas pilulas *lucis maiores & minores* vocant, quod nimium multa, & parum apta ſimpliciũ farragine conſtent. Quodque ad oculorum affectus ſatis efficaces ſunt *pilulæ ſine quibus*. *Imperiales* iuxta veterem deſcriptionem, *De quinque generibus Myrobalanorum, De octo rebus*, & *Arabicas* prætermiſimus, quod *Aggregatiuæ* præſtantiores ſint, & ad omnia vtiles, quibus prædictæ imperantur.

Pilulas Indas & de *lapide Armeno* reliquimus, quod illis affines ſint, & efficaciores, quæ de *lapide lazuli* cognominantur.

Pilulas de *Rhabarbaro* parui fecimus, vt ignauas: De *Eupatorio* damus, vt efficaciores & affines.

Pilulæ de *Hermodactylis* Arthericas excludunt; *Fœtidæ* eas, quæ à *Sagapeno*, *Euphorbio*, & *Sarcocolla* nomen habent.

Pilulæ de *Mechoacana* eas reddunt inutiles, quæ *de Mezereo* & *Eſula* vocantur.

Benedictæ & *de Hiera* pauculo tempore poſſunt confici, cum pulueres ſemper præſto ſint, aut eſſe debeant in officinis, ex quibus vel Electuaria, vel Catapotia ad arbitrium queant diſpenſari.

Pilulæ de *Bdellio* omnes negliguntur, quod parum ſint purgatoriæ, pro quibus alia medicamenta præſtantiora ac magis roborantia, & in rem præſentem paratu faciliora dari poſſunt.

Alias adhuc multas prætermitto, tanquam indignas nomine & vſu. Multa ſane medicamenta multi authores deſcribunt, non tam vt hominum ſanitati conſulant, quam vt ſua Antidotaria in molem maiorem accreſcant.

Pulueres cathartici, quod ingrati ſere ſint, ſolent in Electuarii mollis, aut ſolidi, vel pilularum formulam coagmentari: Empirici tamen *Stibii* puluerem ſæpe exhibent cum pauco vino, aut alio liquore, vt etiam puluerem *Mercurii*, quo ſolo Lutetiæ circulator quidam veneficus omnium morborum ſanationem pollicitus eſt, ſe palam prophetam naturæ prædicans. Miſerrimus tamen aufugit, & vrbes circumit multas, quærens, quem deuoret. Indignus eſt, quem nominem.

Pulueris autem *Mercurii* præparatio non apud omnes vniuſmodi eſt; Alii enim *hydrargyrum* in matratio cum aqua forti includunt, & ſublimatione aquam exhalant; quod remanet in fundo vaſis, puluis Mercurii dicitur; Vulgus non inepte *præcipitatum* vocitat, cuius color ex rufo rubet, habetque vim potius cauſticam, quam catharticam. *Puluis Mercurii.* *Præcipitatũ.*

Alii alio meliore modo ſic parant; Hydrargyrum in aquam fortem immergũt, in quem dilutum iniiciunt muriam, ſeu ſalem aquæ liquatum: tum reſidere ſinitur *hydrargyrus*, & per inclinationem aqua eiicitur; quod craſſamentorum remanet, ſubalbum eſt, & *puluis Mercurii* nominatur. Qua autem proportione inter ſe miſceantur, quomodo puluis perfecte dealbetur, & qua virtute dotetur, minime opus eſt recenſere, ne Empirici & Pſeudopharmacopœi abutantur. Si ea vero arte paretur, quam nouit P. Piiardus Medic. Pariſ. doctiſſimus, vires habet eximias, & curandis quibuſdam morbis, qui vulgaribus remediis non cedunt, efficaciſſimas.

APPENDIX.

De Pilulis aliquot non ſolutiuis.

Mira ingenii ſolertia & dexteritate in ægrotantium fauorem, quoduis medicamentum, quauis forma ſolet effingi

effingi & formari. Datur enim medicamentum purgans ſolidum, liquidum, medium. Dantur & ſingula, quæ vel tantum purgant, vel tantum roborant, vel alterãt, & aliquando, quæ ſimul omnia præſtant. Pilulæ autem purgatoriæ fere ſunt; omnes ſiquidem paucis exceptis aluum ducunt, ſæpiuſque exhibentur, dum à parte remotiore ſuperuacaneos ſuccos educere conſilium eſt. Tali enim forma, conſiſtentiaque diutius ſtabulantur in ventriculo, faciliuſque earum vis defertur ad partes morbidas, & excrementitiis humoribus oppreſſas. Proinde cum medicamentum diutius in ventriculo cupimus immorari, forma ſolidiore paramus, vt pilulas non ſolum deſcriptas ac purgantes, ſed & quaſdam hypnoticas & Arteriacas, cuiuſmodi ſunt, quæ ſequuntur.

CAP. XXII.

Pilulæ de Cynogloſſo.

℞. Myrrhæ optimæ, ʒ vj.
thuris maſculi ʒ v.
radic. Cynogloſſi,
ſem. hyoſcyami.
opij an. ʒ iiij.
croci,
caſtorij, an. ʒ j. ß.
cum ſyrupo de ſtœchade fiat maſſa, vſui reponenda.

COMMENTARIVS.

Recentiores harum pilularum deſcriptionem, ſed non nomen retinuerunt; Nam Meſue illarum author ab effectu pilulas ad omnes morbos catarrhi vocat. Illi vero *de Cynogloſſo*, quod tamen nec qualitate, nec quantitate in ipſarum confectione præpollet, nominant. Forſan pro *Cynogloſſo Arnogloſſum* melius poneretur, ab eoque nomen ſumerent magis proprium. Nam cum ad ſiſtendas fluxiones Meſue deſcripſerit, *Arnogloſſum* ob qualitatem aſtringentem huic ſcopo magis conuenit. Verum cum Fernelio nouum nomen admittimus, & *caſtorium* addimus ad *opij* caſtigationem; ſed *rhodoſtagma*, ſeu *aquam roſaceam* pulueribus excipiendis minime conuenire putamus, ſi maſſam conſiſtentiæ legitimæ, & diu ſeruare cupimus. *Syrupũ de Stœchade* ſubſtituimus, cuius & qualitate caput aduerſus *opij* nocumenta roborabitur, & lentore pulueres ſimul vniti in paſtam cogentur idoneam; Ad cuius confectionem *radix Cynogloſſi* ſicca primum terenda, vna cum *ſemine hyoſcyami*, tum reliqua ſimplicia ſeorſim. *Opium* tritum primo ſubigatur cum ſyrupo; Poſtea pulueres alii commiſceantur, & cogantur in maſſam.

Pilulæ de Cynogloſſo valent ad ſomnum conciliandum, ad catarrhum ſiſtendum, coryzam, tuſſim, aliosq; his ſuccedentes affectus: Cohibent enim omnes deſtillationes, ſiue in thoracem & pulmones, ſiue in dentes, aut aliò procumbant. *Vires.*

CAP. XXIII.

De Laudano.

A Paucis annis quædam pſeudomedicorum cohors coorta eſt, qui pro *pilulis de Cynogloſſo* vſitatiſſimis, confectionem quandam Opiatam, *Laudanum* illis dictam exhibent, qua non tantum ſomnum conciliare, ſed morbos quoſuis abigere pollicentur. Agyrtam vidi, qui fere exanimes & ſemimortuos ſuo laudano reuocare iactabat. Huius pharmaci nunc apud circulatores adeo inualuit encomium, vt nullus ſit Empiricus, nullus tam hebes medicaſter, nullus vel plebeius tonſor, qui ſe *Laudaniſtam* non profiteatur.

A multis autem pretio, à quibuſdam precibus, quid eſſet hoc medicamentum (arcanum nominant) reſciui. Verum inter viginti eius deſcriptiones, ne quidem duas ſimiles comperi; omniumque meliorem is ſe habere ſæpe fatetur, omnium qui maxime ignarus eſt.

Nonnullos vero circumforaneos audiui

Catapotia de *Cynogloſſo* pro *Laudano* exhibere, & pro ſingulis pilulis dimidii ſcrupuli pondere aureum extorquere. Sic n. credula nimis plebecula nouorum medicamentorum auida, verborum inuſitatorum ſubdola ſubtilitate pellecta à vafris circulatoribus facile decipitur.

Quæ porro Laudani deſcriptiones à peritioribus dantur Spagyricis, raro, difficileque parantur, quod magiſteriis conſtent *gemmarum, hyacinthorum*, & *corallorum, eſſentia croci & opii, oleo cinnamomi* vel *caryophyllorum*, *margaritarum liquore, puluere monocerotis, lapidis Bezar, ambra griſea*, & aliis medicamentis pretioſis. Non eſt autem dubium, confectionem quandam hiſce materialibus compoſitam vires eximias habere: nec inficior, doctos diuites ſpagyricos interdum parare, ſeruare, & ægrotis exhibere. Sed, proh dolor, improbi tam frequenter imponunt, vt probis nunc bene & agentibus, & dicentibus vix fides adhibeatur. Feliciſſimos effectus præſtitiſſe, vidi quoddam à viro docto Medico regio exhibitum.

Quod ſequitur, viribus eſt eximium, & paratu facile ſatis.

Laudanum.

℞. *Extracti Catapotiorum de Cynogloſſo* ℥ ij. *extracti Philonii Romani & theriacæ an.* ℥ j. *ambræ, moſchi an.* ℈ ß. *lapidis bezoardici, cornu monocerotis an. gr. vj. croci* ℈ ß. *cum oleo caryophillorum fiat Laudanum.*

Poſſant eius innumeræ deſcriptiones dari: quiſq; enim vel mediocriter eruditus aut addit, aut detrahit pro arbitrio, ſeu ad famam, ſeu ad imitationem aliorum medicaminum opiatorum, vt *Philonii*, cuius nomenclatione Crato Laudanum deſignabat, quod nil aliud eſſe tenebat, quam Philonium quoddam, quod multi, chymiatri pro baſi *laudani* ſumunt, & magiſteria, eſſentias & tincturas adiicientes, vt loquuntur, hypnoticum medicamentum efficiunt; Philonio vulgari magis commendatum. Sed mirum eſt, vnumquemq; formulam huius medicamenti immutare, nec dum inter illos conſtare, quænam ſit genuina, vera, ac retinenda laudani deſcriptio, quam alii ex Paracelſo, alii ex Keckio, nonnulli ex Andernaco, quidam ex Brunerio, alii ex aliis mutuantur, ſed aliquid perpetuo immutant, vt authores primi credantur. Multas deſcriptiones potuiſſem huc adducere, ſed pigeret laboris, vt inutilis. Non omittendum chymicos laudanum ſic vocare, quaſi medicamentum laudatiſſimum, quod & illis ſæpe *Nepenthe* nuncupatur.

Laudanum vnde habeat nomen.

De Pilulis Bechicis.

Cap. XXIV.

Pilulæ bechicæ nigræ, D. Meſ.

℞. *Succi glycyrrhizæ,*
ſachari an. ℥ *vj.*
amyli,
tragacanthi,
amygdalar. dulcium mundat. an. ℥ *iiij.*
cum mucagine ſeminis citoniorum in aqua roſarum extracta fac maſſam.

Commentarivs.

Non ſeruatur hæc maſſa integra reliquarum pilularum more, ſed in minimas diuiditur particulas ſcrupuli dimidii, aut integri pondere, quæ poſtea finguntur ad arbitrium, nunc in trochiſcos triangulos aut polyformes, nunc in formam rotundam, ſeu in pilulas: Vnde à quibuſdam in *paſtillorum*, ab aliis in *catapotiorum* ordinem referuntur. Cum tamen ſub lingua debeant contineri, forma ſphærica conuenientior eſt, vt facilius voluẽdo lingua, huc illuc deferantur, & in diuerſis partib. oris liqueſcant; vnde ὑπογλωττίδες pilulæ, vulgo *ſublinguæ* vocantur. Poſſunt quoq; ad eundem vſum alii trochiſci parari, vt in noſtris

Hypoglottides pilulæ.

noſtris Inſtitutionibus *cap.* 20.*ſect.* 1.*lib.* 5. docuimus. Parandi modus facilis eſt. *Amygdalæ* primum à cortice purgatæ cultello minutim incidendæ, deinde ſuper marmore læuigandæ; Tum *amylum* & *ſaccharum*: Poſtea in alio mortario metallico parum calido *ſuccus glycyrrhizæ* terẽdus, dein tragacanthum: Tandem cum mucagine commiſcebuntur in paſtam idoneam, ex qua pilulæ planæ formabuntur, exſiccandæ & ſeruandæ.

Vires. Pilulæ bechicæ nigræ plurimum valent ad tuſſim ſiccam ex materia acri, & calida, & ad vocis aſperitatem, & raucedinem, difficileſque pectoris excreationes, vt docet Meſue *cap. de tuſſi. in ſua praxi.*

CAP XXV.

Pilulæ bechicæ albæ.

℞. Pul. iridis Florentinæ,
amyli an. ℥ j ß.
ſacchari candi,
penidiorum an. ℥ iiij.
ſacchari albiſſ. ℔. j.
Cum mucagine gummi tragacanthi in aqua roſarum extracta, fiat maſſa, ex qua formentur pilulæ Hypoglottides.

COMMENTARIVS.

Cum incertus ſit harum pilularum author, quiſque pro animi voto earum deſcriptionem immutat, nunc quidpiam addendo, nunc detrahendo. Vſitatior tamen formula ea eſt, quam exhibemus, per quam pilulæ paratæ & albæ ſunt, iuxta cognomen, & gratæ & bechicæ iuxta mixtionem & compoſitionis rationem. Cuique autem notus eſt, etiam tyrunculo, parandi modus.

Hypoglottides pilulæ. Bechicarum albarum vſus plurimum commendatur ad faucium aſperitatem leniendam, ac tuſſim & raucedinem, atque ſputum mouendum.

Sic igitur videor non tantum formulas omnes medicamentorum purgantium, ſed & cuncta purgantia Officinæ neceſſaria deſcripſiſſe. Supereſt nunc, vt roborantia, alterantiaque ſequenti libro deſcribamus.

Vires.

ADDITIO.

Pilulæ Epilepticæ Horatii Augenii.

℞. ſem. pœon. maris rite collect. ʒ ij.
cranii human. pro ſexu patientis
viſci quercin. an. ʒ j.
ſpin. piſcis,
rad. tormentill.
dictamn. an. ʒ ß. *Mi.*
& cum oxymel. ſcyllitic. f. pilulæ ponderis ℈ j. dentur duæ aut tres.

Pilulæ contra tuſſim Herculis Saxoniæ.

℞. ſtyrac. calam.
myrrh.
oliban. an. ʒ j.
ſem. cymini,
ſeſeleos,
aniſi an. ʒ ß. *Contundantur omnia & cum ſyrupo de abſynth. vel de praſſio f. pilulæ,* quarum dentur ℈ ij. aut ʒ j. poſt cœnam, & ſummo mane 4. horis ante cibum.

Pilulæ ad immodicum fluorem menſtruorum.

Eiuſdem.

℞. maſtic.
thuris an. ʒ j.
trociſc. de rhabarb. ʒ ij.
ſucci polygon. quant. ſuffic. Mi. f. pil. xij. quarum exhibeantur duæ ſingulo mane cum ℥ iij. *aqua myrth. aut portulacæ.*

Pilulæ

Pilulæ contra obſtructionem menſtruorum.

Eiuſdem.

℞. *troc. de myrrha ʒ ij,*
ſagapeni,
opoponac. an. ʒ j. Mi. Et cum ſyr. de capillis vener. aut de artemiſ. f. pil. xij. deaurentur.

Pilulæ ad peſtem. Leonardi Fioravanti.

℞. *bol. armen.*
terr. ſigillat.
rad. zedoar.
diptamn. alb.
aloes epatic.
camphor. an. ʒ ß,
diagrid.
croci an. ℈ j. Mi. ſubtiliſſime pulueriſentur & cum melle cocto & deſpumato f. maſſa.

Alia Eiuſdem ad idem.

℞. *thuris,*
myrrhæ,
ſal. commun. uſti,
zinzib. an. ʒ j.
ol. ſulphur.
vitriol.
balſam. noſtri artificiat.
an. gr. x, Mi.
Et cum ſacchari modico f. pilulæ
quarum doſis ʒ j.

FINIS LIBRI SECVNDI.

OFFI-

OFFICINÆ

PHARMACEVTICAE, SIVE ANTIDOTARII

LIBER TERTIVS;

De medicamentis roborantibus, in tres ſectiones diſtinctus, & à PETRO UFFENBACHIO REIP. MOENO FRANCOFVRTENSIS MEDICO ordinario vbique auctus: quarum prior de pulueribus cardiacis ſelectioribus agit.

PRÆFATIO.

VIx vllum medicamentum datur ſolitariæ facultatis, ſed quod vel purgat, vel roborat, ſimul alterat: A præpollente tamen facultate denominatio ſumitur. Et quod roborat magis, & minus alterat, *Roboratiuum*, quod magis alterat, & minns roborat, *Alteratiuum* dicitur. De vtroque vero non tantum ſimul in eadem confectione, quæ ambabus qualitatibus conſtat, ſed ſeorſim, ac diuerſis capitibus, hoc tertio libro diſſerimus, quia inter vtrumque magna cognatio aut per qualitates, aut conſiſtentiam, aut parandi modum, *Philonium Romanum* & *Confectio de hyacintho* vix diſſimilem apparatum & conſiſtentiam habent, ſimulque cum roborantibus deſcribuntur, illud tamen Alterans, hæc tantum Roborans perhibetur. Vt autem ordine iuſtiſſimo ſingula, præſertim roborãtia deſcribamus, à pulueribus cardiacis ſelectioribus ordiemur, partim à Medicis celebrioribus deſcriptis, partim noſtra inuentione firmis & experientia longa probatis. Quanti vero ſint vſus in medicina pulueres,

 non

non tantum Aromatici, de quibus nunc diſſerimus, ſed & alii, vel exterius admouendi, vel aſſumendi, vel in aliorum compoſitionem adducendi, in noſtris Inſtitutionibus *cap.9.ſect.1.lib.3.* abunde demonſtrauimus.

Cap. I.

Diamargaritum frigidum D. Platearii.

℞. *Margaritarum ſplendidarum ℥ij.*
quatuor ſem. frigid. maiorum mundatorum.
ſeminum portulacæ &
papaueris albi,
ſantali albi,
ſantali citrini,
ligni aloes,
zinziberis,
roſarum rub.
florum borraginis,
nymphea,
myrtillorum an. ʒj.
Coralli albi,
coralli rubri an. ʒß. Mi.
fiat omnium puluis, in vaſe anguſtiore reponendus, & ſeruandus.

Commentarivs.

Pulueres aromatici, ſeu cordiales, vel per ſe ſeruantur in vaſe idoneo rite operculato, ne eorum vis expiret, vel cum *melle* ſoluuntur in Electuarium liquidum, aut cum *ſacharo* perfecte cocto in Electuarium ſolidum, ſeu tabulatum coguntur. Per ſe vero ſolent in Officinis ſeruari, vt eorum portio vel epithematis diſſoluatur adhibendis, vel aliis medicamentis permiſceatur intro ſumendis.

Huius autem pulueris, qui à *margaritis* nomen ſumit, tam varia eſt deſcriptio, vt vix de ipſius authore conſtet. Quiſque enim ad animi votum eam varie immutat: hanc tamen, quam exhibemus ex Plateario, genuinam eſſe, doctorum ſcripta teſtantur.

Dicitur vero *Diamargaritum frigidum* ad differentiam alterius calidi, quod à paucis, imo nullis paratur Dicitur & compoſitum ad Manus Chriſti perlatæ diſcrimen, quę *Diamargaritum* quoque eſt, ex *ſacharo* tantum *roſato* & *margaritis* conſtãs. Verum aliud adhuc vulgari compoſitius eſt, quod pretioſos lapides multos, *ambram & moſchum* recipit: Sed cum parum diſtet ab Electuario de gemmis, niſi quod magis refrigeret, vix paratum reperitur. *Manus Chriſti perlata.*

Præparatio Diamargariti penes ſolam triturationem eſt, de qua, & eius differentiis egimus *ſupra in noſtris Inſtitut.* Margaritæ ſeligendæ ſunt Orientales & pellucidæ, quæ probantur candore, rotunditate, læuore, pondere & magnitudine; Verum quæ ponderoſæ ac craſſæ ſunt, *Vniones* dictæ, raro propter raritatem & valorem medicas compoſitiones ingrediuntur. Debent autem, vt & *corallia*, ſuper lapidem porphirium duci & læuigari. Semina quatuor frigida minutim incidenda, & tenuiſſime pulueranda. Deinde reliqua ſolito more. Tandem omnia confuſe miſcenda. *Margaritarum ſelectarum nota.*

Diamargaritum efficaciſſimum eſt ad virium robur reſarciendum, ſyncopem tollendam, aſthmaticos iuuandos, tuſſim coquendam, tabidos reficiendos, imbecillitate languentes recreandos, & ſtatum priorem recuperandum. *Vires.*

Cap. II.

Electuarium de gemmis D. Meſue.

℞. *Margaritar. pellucidarum ʒij.*
fragmentorum ſmaragdi
ſapphiri,
hyacinthi,
Sardini,
granatorum, an. ʒj.ß.
zedoariæ,
doronici,
corticis citri,
macis,

ſem. O-

ſem. Ozymi an. ʒij.
coralli rubri,
Electri,
limaturæ eboris an. ℈ij.
Been albi,
Been rubri,
caryophyllorum,
zinziberis,
piperis longi,
ſpicæ nardi,
folii,
croci,
cardamomi an. ℈j.
trochiſcorum diarrhodon,
ligni aloes an. ʒv.
cinnamomi,
galangæ,
zurumbet an. ʒjß.
foliorum auri &
argenti an. ℈ij.
moſchi ʒß.
fiat omniũ puluis cõfuſe miſcendus.

COMMENTARIVS.

Hæc compoſitio vel forma pulueris ſeruatur, vel Electuarii, ſeu mollis, exceptis nempe pulueribus æquis partibus *mellis roſati & emblicati*, vel iiſdem commiſtis *ſacharo roſato*, ſi Electuarium ſolidum magis expetatur. Commodius tamen puluis eius vaſe idoneo concluſus ad vſus futuros in Officinis cuſtoditur.

A gemmis autem ſeu lapillis pretioſis, quos admittit multos, nomẽ aſſumit, quibus accedunt & alia multa cardiaca vulgaria & quędam adeo rara & incognita, vt ex veterũ & recentiorũ lectione vix conſtet, quænam ea ipſa ſint, & quibus facultatibus polleãt, vt ex *Been* examine patet, in cuius locum aptiſſime *Elenium*, quaſi *bennium* ſubſtitui poteſt, cum vtriuſque radix *paſtinacæ* ſit æmula, cardiaca, & calidior, quam *bugloſſum & borrago*, quæ à nonnullis pro vtroque *been* ſubrogantur, *c. 8. ſect. 3. lib. 1. de mat. Med.* Recte quoque radix *tormentillæ* in vtriuſque *been* locum ſuccenturiari valebit; nec eos recte facturos puto, qui ad ſolemnis huius Electuarii compoſitionem radices illas exoticas *been* nomine notatas vſurpant, meliuſque aut *tormentillæ* ſola, aut *Elenium* ſolum, aut potius vtriuſque par pondus pro vtroque *been* aſſumi poteſt. Et ſi quis malit *Angelicæ* radicem pro *Eleni* radice ſumere, non refragabor.

Præparatio pulueris huius in tritura idonea conſiſtit. *Gemmæ*, & *corallia* ſuper porphirium lapidem mola verſatili læuigantur; radices, ligna, fructus in mortario metallico teruntur. Poſtremo ſimul omnia commiſcentur. *Præparatio.*

Electuarium de Gemmis ad frigidos affectus cerebri, cordis, ventriculi, hepatis & vteri efficaciſſimum, inquit Meſue, nam melancholicos, triſtes, ſolitarios, & timidos iuuat, cordis palmo medetur, lipothymiæ ſuccurrit, ventriculum languidum roborat, & interanea omnia recreat. Sed rariſſime parant illud pharmacopœi, tum propter caritatem, tum raritatem ſimplicium, quæ compoſitionem ingrediuntur. *Vires.*

CAP. III.

Diambra D. Meſ.

℞. *Cinnamomi,*
doronici,
caryophyllorum,
macis,
nucis moſchatæ,
folii,
galangæ an. ʒij.
piperis longi,
ſantali citrini,
ligni aloes an. ʒij.
zinziberis ʒjß.
cardamomi vtriuſque
ſpicæ nardi,
ambræ an ʒj.
moſchi ʒß.
fiat omnium puluis, vſui reponendus.

COMMENTARIVS.

Hęc compoſitio multum aromatica eſt & ſuauis, tũ ratione *ambræ*, à qua denominatur, tum *moſchi* & cæterorũ aromatum. Seruatur ſub triplici forma vel pulueris, vel electua-

electuarii ſolidi, vel mellis. Si eius conſiſtentia requiritur dura, qualis eſt tabellarum, pulueres excipiuntur *ſaccharo roſato* perfecte cocto, ſi molliuſcula, qualis opiatarum iidem admittuntur *iulepo roſato*, ſeu *ſyrupo Alexandrino*.

Præparatio pulueratio tantum eſt, quæ ea arte ſuſcipienda, efficiendaque, quam *c.* 9. & 10. *lib.* 2. *Inſtitut.* demonſtrauimus.

Vires. Diambra viſceribus omnibus roborandis efficaciſſima eſt, præſertim ſi à cauſa frigida ſint imbecilla, nam calefaciendo ſpiritus reficit, natiuum calorem fouet, affectibus vteri prodeſt, & valde ſenibus & mulieribus conuenit.

CAP. IV.

Puluis diamoſchi.

℞. *Moſchi* ʒß.
Oſſis de corde cerui,
margarit. pellucidar.
Scobis eboris,
coralli albi,
coralli rubei,
ſantali citrini,
ſantali albi,
ligni aloes,
cinnamomi,
macis,
caryophyllorum an. ʒj.
roſarum,
nenupharis an. ʒjß.
corticis citri,
florum bugloſſi,
ſpicæ Indicæ an. ʒß.
caphuræ gr. ij.
fiat omnium puluis ex arte.

COMMENTARIVS.

Vulgata pharmacopœorum Diſpenſaria quam plurimis pulueribus cardiacis ſcatent, iiſque impenſe calefacientibus, paucis vero refrigerantibus, vt qui ex omnibus aromatum calidorum generibus promiſcue cõfuſis, ac fere nullo congeſtis delectu conſtent; Cuiuſmodi ſunt, tum duæ poſtremæ confectiones iuxta deſcriptionẽ à veteribus traditam, tum & aliæ multæ, quæ paſſim occurrunt in Antidotariis ſingulis Nam *Diacyminum, Dianiſum, Diazinziber, Diatrium pipereon, Diamargariti calidum*, *Diamoſchum dulce & amarum* non niſi eoſdem effectus proferunt, cum eaſdem facultates habeant, omnia nempe cum ſint ex calidis compoſita. Quocirca veterem *Diamoſchi* deſcriptionem non tantũ caſtigaui, ſed neglexi, & aliam ſubſtitui, quæ & nominis rationem apprime refert, & compoſitionis rationem profert, & virium imbecillitati à cauſa calida confert. Superfluum enim videtur antiquam *Diamoſchi* præſcriptionem retinere, cum *Diambra*, & *Electuarium de gemmis* pares ſortiantur vires. Proinde aliud Diamoſchũ exhibemus & fragrantiſſimum, & viribus effœtis à cauſa calida ſecuriſſimum & paratu facillimum.

Diamoſchũ dulce, multis quod conſtet cardiacis, partes nobiles exhilarat; maxime vero cor & vitales facultates à cauſa qualibet, ſed præſertim calida languentes & imbecillas. Confert quoque multis vteri affectionibus. *Vires.*

CAP. V.

Puluis Electuarii triaſantali.

℞. *Trium ſantalorum,*
roſarum,
ſem. pſyllij an. ʒij.
rhabarbari,
Scobis eboris,
ſucci glycyrrhizæ,
ſem. portulacæ an. ʒj.ß.
amyli,
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſem. quatuor frigidor. maiorum.
ſem. ſcariolæ, an. ʒj.
caphuræ ℈ß.
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Inter viginti cõpoſitionis huius deſcriptiones, vix duas ſimiles cõperi: Alii enim pro zuccaria *ſemen cicutæ* ponunt, vt Ioubertus; alii *ſemen pſyllii*, vt Fœſius; alij vtrumque

trumque omittunt, vt Val. Cordus; alii *ſaccharum candum* volunt, vt Rondeletius; alii violas, vt Fuchſius.

Eadem eſt varietas in *Rheo, amylo* & *caphura*, quorum ſingula à ſingulis modo auferuntur, modo adduntur. Ego formulam *ſupra* deſcriptam, doctorum conſenſu meliorem inchoaui, & pſyllium apponendum duxi, ſcopo conuenientiſſimum: *Amylum* vero expunxi, vt minus aptum; ſuo n. lentore obſtruit. *Caphuram* quidem reliqui ad craſſa medicamenta ſua tenuitate intro deducenda, ſed de eius quantitate detraxi, ne ſuo odore graui aliorum aromatum, quæ pauca ſunt, ſuauitatem, aut obtunderet, aut prorſus deleret.

Tragacanthum & *ammeniacum* relicta ſunt; quæ ſi ante commixtionem paululũ aſſentur, vel lentorem deponãt, authoris intentioni magis conuenient, qui qualiſcunque fuerit, ſiue N. Alexand. ſiue alius, (de eo enim non ſatis conſtat,) medicamentum hoc partim ad roborandum, partim ad obſtructa ſoluenda imperauit.

Præparatio eius vt præcedentium fit, & à tritura debita pendet.

Vires. Diatrion ſantalon mirifice confert iecoris obſtructionib. liberandis, Ictericis, tabidis & immoderato viſcerum calori: ventriculi quoque æſtum contemperat, primam corporis regionem infarctu expedit, & humores à putredine vindicat.

CAP. VI.

Aromaticum roſatum D. Gabrielis.

℞. Roſarum ℥ xv.
glycyrrhizæ raſæ ℥ vij.
cinnamomi electi ℥ v.
ligni aloes,
ſantali maſhazari, id eſt, citrini an. ℥ iij.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ℥ ij & ℈ ij.
caryophyllorum,
macis an. ℥ ij. ß.
ſpicæ Indicæ ℥ ij.
nucis moſchatæ,
cardamomi maioris,
galangæ minoris an. ℥ j.
ambræ ℈ ij.
moſchi ℈ j.
fiat ex arte omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Electuaria multa tradũtur à Meſue cardiaca & ſuaueolentia, ſed ſpeciatim deſcribuntur ſex; quæ ipſe aromatica appellat, ex quibus vnicum ſelegi, quod, qui habebit, reliquis facile poterit carere.

Aromaticum autem dicitur ab aromatum, quibus conſtat, fragrantia, *Roſatum* à roſis quantitate & qualitate præpollentibus. Cognominatur vero à Gabriele, neſcio quo; forſan illius authore, aut Meſues amico: vtut ſit, optima eſt eius deſcriptio, & eius ſalutaris vſus. *Vnde dicatur Aromaticum vnde Roſatum.*

Seruatur vel forma pulueris, qui facile parari poteſt; vel conſiſtentia Electuarii mollis, vt vult Meſue, ſi partibus æquis *ſyrupi roſati* & *corticis citri* excipiatur. Frequentior tamen eſt eius vſus ab electuarii tabulati forma, pulueribus nempe *ſaccharo* ſolutis & ex arte coctis.

Aromaticum roſatum ad multa efficaciſſimum eſt, nam cerebrum, cor, ventriculum, atque adeo totum ventrem inferiorem roborat, & earum partium excrementitiam humiditatem diſſipat, putredinem omnem corrigit, appetitum excitat, coctionem iuuat, nauſeam & vomitũ ſedat; proinde imbecillis & ex morbo conualeſcentibus ſubuenit. *Vires.*

CAP. VII.

Diarrhodon Abbatis D. N. Saler.

℞. Roſarum,
ſachari candi an. ℥ iij.
ſantali albi,
ſantali rubri an. ℥ ij. ß.
gummi tragacanthi,
gummi Arabici,
Scobis eboris an. ℈ ij.
macis,

Spicæ,
maſtiches,
cardamomi,
croci,
ligni aloes.
caryophyllorum,
gallia moſchatæ,
cinnamomi,
rhabarbari,
ſucci glycyrrhizæ,
ſem. aniſi,
fœniculi
Ozymi,
berberis,
ſcariolæ,
portulacæ,
papaueris albi,
Seminum iiij frigidor, maior. mund. an. ℈ j.
Oſſis de corde cerui,
margaritarum pellucidarũ an. ℈ ß.
moſchi gr. iiij.
caphuræ gr. ij.
fiat omnium ex arte puluis.

COMMENTARIVS.

Nec ſuis caruit iſta ſolemnis compoſitio caſtigatoribus: A prima ſiquidem deſcriptione à Nicol. Myrepſo tradita Nicol. Salernitanus corallium, *ſemen lactucæ* & *mandragoræ* detraxit. Nicol. Præpoſitus caſtigationẽ Salernitani ſecutus, nec correctoris, nec authoris mentionem fecit. Candidus eius inuentionem collegii alicuius præſidi, quem Abbatem vocat, Nicol. Myrepſius tribuit. Et quia vix vllũ datur medicamentum, diuerſis in locis celebratum, in quo nonnihil non mutetur; Ob id non mirum, ſi apud omnes *Diarrhodũ Abbatis* prorſus idem non ſit, ad cuius cõpoſitionem, nec Syluius *moſchum* probat, nec Rondeletius *rhabarbarum*, nec ego *aſarum*, quia vomitorium & ſtomacho inimicum, cuius loco *macim* poſui. Item nonnulli granula tantum *ſeminis Berberis* admittunt, alii ſemen integrum, & melius. Semina quatuor frigida, quod breui tẽpore ranceſcant, aptius vtendi tempore commiſcebuntur. Si forma Electuarii ſolidi ſeruare conſilium eſt, excipiendi pulueres erunt *ſacharo roſato* perfecte cocto.

Diarthodon ventriculũ & hepar roborat, coctionem iuuat appetitũ excitat, flatus diſcutit, ructus compeſcit, halitum oris ſuauem reddit, calorem viſcerum contemperat, & omnem corporis noxam à calore proficiſcentem emendat. *Vires.*

CAP. VIII.

Puluis lætificans authoris incerti.

℞. *Sem. ozymi,*
croci.
zedoariæ,
ſantali citrini,
caryophyllorum,
corticis citri,
galangæ,
macis,
nucis moſchatæ,
Styracis calamitæ an. ʒ ij. ß.
raſuræ eboris,
ſem. aniſi,
Epithymi,
thymi an. ʒ j.
ambræ,
moſchi,
margaritarum,
oſſis de corde cerui an. ʒ ß.
foliorum auri,
foliorum argenti an. ℈ ß.
fiat omnium puluis, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Duæ ſunt huius nominis Confectiones, vna Rhaſis, quæ raro paratur, altera incerti authoris, quam ex Nicol. Propoſito damus, vt præſtantiorem. Falluntur, qui Galeno eius inuentionem tribuunt, cum in eius operibus nec contineatur, nec multa norit ipſe, vt *moſchum*, *caphuram*, *ambarum*, & *margaritas*, quæ in illius deſcriptione continentur.

Ab inſigni effectu dicitur *Lætificans*, ſeu

puluis lætitiæ, quia ſpiritus & cor lætificat. *Lignum* autem *balſami*, quod rariſſimum ſit, & pretioſiſſimum, expunximus, in cuius locum optime *ſantalum citrinum* ſubſtituimus. Nec male quoque ſubſtituetur *lentiſcus* & *xyloaloe*, vt etiam pro oſſe *cordis cerui*, *cornu eius*. Cætera, vt quotidie ſunt ad manus, ſic antiballomenis non egent. Præparatio vt præcedentium.

Vires. Electuarium Lætificans ſuas ex nomine vires deſignat. Cor enim, partes vitales & facultates omnes lætificat, viſcera recreat, humores excrementitios abſumit, flatus diſſipat, & ventriculum roborat.

Cap. IX.

Puluis dianthos D.N Myr.

℞. *Florum roriſmarini* ℥ j.
roſarum,
violarum,
glycyrrhiz. an. ʒ vj.
caryophyllorum,
ſpicæ,
nucis moſchatæ,
galangæ,
cinnamomi,
zinziberis,
zedoariæ,
macis,
xyloaloes,
cardamomi,
aniſi,
anethi, an. ℈ iiij.
fiat puluis ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Deſumpta eſt pulueris huius deſcriptio ex Nicolai Myrepſi *cap.* 64. *ſect.* 1. *Antidot.* apud quem tamen ſingula ſimplicia præter *rorem marinum* minore quãtitate ponuntur, quæ non modo ab Actuario aucta eſt, ſed inſuper *zedoariæ* addita. Nomẽ vero ſumit à ſua baſi, nempe à *roriſmarini coronarii* flore, qui per antonomaſiã *anthos* dicitur: vnde *Electuarium Dianthos*; in quo parando nihil eſt difficultatis, ſoletq; forma pulueris in pharmacopoliis ſeruari. Si quis voluerit forma Electuarii mollis habere, pulueres melle comprehendat; ſi ſolidi, eodem *ſaccharo roſato* perfecte cocto excipiat, & in tabellas reducat.

Vires. Electuarium Dianthos cardiacis ſuccurrit, epilepticis, animi defectionibus; atque in vniuerſum omni imbecillitati corporis auxiliatur: Maxime vero capitis affectibus prodeſt.

Cap. X.

Puluis Dianiſi D. Meſ.

℞. *Sem. aniſi* ʒ x.
glycyrrhizæ raſæ,
maſtiches an. ℥ ß.
ſem. carui,
fœniculi,
macis,
galangæ,
zinziberis,
cinnamomi an. ʒ ij. ß.
trium piperum,
caſſiæ ligneæ,
ſem. libiſtici,
calaminthes montanæ an. ʒ j.
cardamomi maioris,
caryophyllorum,
cubebarum,
ſpicæ Indicæ,
croci an. ℈ ij *&* gr. v.
ſachari candi ʒ ij.
fiat ex omnibus puluis, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Hic puluis maxime vſualis eſt & ad multa vtilis, cuius deſcriptionem à Meſue traditam retinemus, *pyrethro* tantum detecto, in cuius locũ *ſemen libiſtici* ſubſtituimus, & pro *ſaccharo* communi *candum* admiſimus: *Pyrethrum* ſiquidẽ, quod acrius ſit, nec aromaticum, omittere viſũ eſt, & *ſaccharum candum* aſſeruando pulueri magis idoneum vulgari præferre. Eſt a. *Cubebæ quid.* *cubebæ fructus paruus, rotundus, longis pediculis adhæreſcens & racematim cõgeſtus,* quem

quem nonnulli *carpeſium* Galeni, alii *myrtum ſylueſtrem* Dioſcoridis, quidam *viticis granum* putarunt: Nihil tamen iſtorum eſt, eique minime conuenit ſingulorum prædictorum deſcriptio.

Cumur. In *Iaoa* fructus hic *Cumur* dicitur, ibiq; tanta eſt in exiſtimatione, vt decoquatur ab incolis, antequam deuehatur, ne forſan alibi ſatus germinet, & ſtirpis perfectã magnitudinem aſſequatur, vt *cap.* 14. *ſect.* 3. *lib.* 1. *de Mat. Med.* oſtendimus.

Vires. Dianiſon intemperiem ventriculi frigidam à pituita cruda, vel etiam à flatibus ſanat, tuſſi diuturnæ ab humoribus frigidis natæ auxiliatur, & obſtructione viſceribus expediendis.

Cap. XI.

Diacinnamomum D. Meſ.

℞. *Cinnamomi tenuis ʒ xv.*
caſſiæ ligneæ, ſeu canellæ craſſioris,
rad. enulæ campanæ an. ʒ iiij.
galangæ ʒ vij.
caryophyllorum,
piperis longi,
cardamomi vtriuſque,
zinziberis,
macis,
nucis moſchatæ,
ligni aloes an. ʒ iij.
croci ʒ j.
ſacchari ʒ v.
moſchi ℈ ij.
Ex omnibus fiat puluis ſecundum artem.

Commentarius.

Inter aromata, quæ multa recipit hic puluis, *cinnamomum*, à quo denominatur, valde prępollet, quod duplici agnoſcitur diſcrimine, vnum tenuius eſt & plurimum fragrans, quod Arabes *Darcheni* nominant: alterum craſſius, quaſi ligneum & minus odoratum, quod *Caſſiam ligneam*, ſeu vulgarem officinæ vocitant. Vtriuſque hiſtoriã *cap.* 9. *ſect.* 3. *libr.* 1. *de Mat. Med.* depinximus. Recentiores ad ſuauitatem maiorem & virium efficaciam, raro *Diacinnamomum* parant abſque *moſcho*, quod & tempore Meſuei fieri ſolitum ipſe teſtatur. Præparatio ſola pulueratio eſt, & puluerum confuſa vnio.

Darcheni.

Caſſia lignea.

Vires. Diacinnamomum quod calidis, aromaticiſque omnibus conſtet, viribus reficiendis, ſpiritibus exhilarandis, & affectibus omnibus, qui à cauſa frigida proficiſcuntur, optime confert.

Cap. XII.

Lithontripticon.

℞. *Sanguinis hirci præparati ℥ j.*
Sanguinis leporis vſti ℥ ß.
radic. ireos Florentinæ,
œnones,
cyclaminis,
eryngii,
rubiæ tinctorum,
cyperi,
ſem. milii ſolis,
ſaxifragæ,
alkekengi an. ʒ ij.
lapidis ſpongiæ,
putaminis oui vſti,
tunicæ interioris ventriculi gallinæ,
baccarum iuniperi,
cardamomi,
cinnamomi,
macis an. ʒ j. ß.
ſem. apii,
petroſelini,
ammeos,
aſparagi,
carui,
dauci,
ſeſeleos,
coriandri,
citrii,
maluæ ſylueſtris,
melonum,
peponum,
pimpinellæ an. ʒ j.

gum-

gummi ceraſi ℥ij.
Omnia terantur ex arte, & fiat puluis.

COMMENTARIVS.

Veterem pulueris huius, quem pharmacopœorum vulgus lithontribon nominat, deſcriptionem neglex imus, quod multa tum aſtringentia recipiat, atque nonnulla, quæ atterendo calculo & arenulis extrahendis obſunt, tum & alia quædam, quæ vel nimis rara ſunt, & pretioſiora, vel nuſquam ſyncera poſſunt haberi. Illius loco aliud vere lithontripticon damus, aptiſſime compoſitum ad confringendos calculos, ſaburram pellendam, atque ad cæteros renum & veſicæ affectus accommodatum, qui titulo deſignantur.

Sanguinum hirci præparatio. Antequam vero ſanguis hirci compoſitionem illius ingrediatur, debet ſic præparari. Hircus primum quadrimus, aut paulo ſenior, vel iunior ſeligendus & iugulandus; ſanguis medius effluens olla fictili excipiendus, nam qui primus fluit, tenuior, qui vltimus, craſſior eſſe ſolet: Tū linteo raro tectus Soli exponēdus, vt coaguletur, & quod ichoroſum eſt, abiiciatur. Sic craſſior ſanguis concretus ſiccatur, teritur, in vaſe vitreo ſeruatur. Nimis eſt ſuperſtitioſa illorum conſuetudo, qui non niſi Sole Cancrum ingrediente, hircum longo ante tempore *ſaxifragis, pimpinella, apio*, & ſimilibus alitum mactant, & ſolum ſanguinem arterioſum colligunt. Hæc enim præparatio licet non inutilis, non tamen neceſſaria eſt, vixque dari poteſt dictarum ſtirpium vbertas, hirco, quæ longum tempus alendo ſatisfaciat; & præterea ſanguis eius, qui conſueto pabulo nutritur, vires habet ad atterendum & expellendum calculum nihilo inefficaciores.

Sanguinis leporis apparatus. Sanguis vero leporis recens iugulati & concreti ita aſſandus, vt non in cinerem prorſus, ſed puluerem abeat. Quæ ad reliquam pulueris huius præparationem ſpectant, nihil habent difficilis, nec multum operoſi.

Puluis hic cum pauco vino albo, aut *aqua parietariæ*, vel *raphani*, aut alia conueniente ſumptus calculos & arenulas à renibus, vreteribus & veſica expellit, & vrinam potenter mouet. *Vires.*

CAP. XIII.

Puluis diacalaminthes D.N. Myr.

℞. *Calaminthes montanæ,*
pulegij,
piperis nigri,
ſem. ſeſeleos maſſilienſis,
petroſelini an. ℥iij. & ℈ ij.
libiſtici ℥ij. & ℈j.
ameos,
anethi,
ſummitatum thymi,
cinnamomi,
zinziberis an. ℈ij.
ſeminis apij ℈ j.
Ex omnibus fiat puluis ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Diacalamenti variæ ſunt à variis authoribus traditæ deſcriptiones, ſed quā ex Myrepſo damus, vt meliorem & gratiorem omnes practici magis probant. Similem fere deſcriptionem tradit Galenus, ſed calidiorem & acriorem, ob *zinziberis & piperis* maius pondus. *Anethum* pro *aniſo* poſuimus, ea tamen conditione, vt cuique fas ſit alterum pro altero ſine diſcrimine & compoſitionis iactura ſubſtituere: huius vt præcedentium idem eſt parandi modus.

Diacalaminthe craſſos humores & lentos extenuat, flatus diſcutit, vrinam & menſes mouet, tuſſi à frigidis humoribus natæ confert, alimenti ad hepar diſtributionem iuuat, ventriculum roborat, & appetitum auget. Datur ſub forma *Vires.*

Electuarii mollis, ſi cum melle; vel ſolidi, ſi cum ſaccharo coaleſcat.

Cap. XIV.

Puluis contra peſtem, ſeu Bezoardicus.

℞. *Radicum tormentillæ,*
angelicæ,
enulæ campanæ,
gentianæ,
pæoniæ an. ℥ij.
ligni aloes,
ſantali citrini,
cornu cerui,
eboris,
oſſis de corde cerui,
granorum iuniperi,
cardamomi,
ſeminum acetoſæ,
cardui benedicti,
caryophyllorum,
macis,
cinnamomi an. ℥j ß.
corticis citri,
arantiorum,
dictamni,
ſcordij,
ſchœnanthi,
calami aromatici,
roſarum,
croci an. ℥j.
boli Armenæ in aqua roſarum lotæ,
terræ Lemniæ an. ℥ ij.
caphuræ griſeæ.
foliorum auri an. ℈ j.
fiat omnium puluis in vaſe idoneo reponendus.

Commentarivs.

Medicamenta, quæ peſtem oppugnant, venena expugnant, ab iiſdem noxam tollunt, & vitam tuentur, *Antidota* Græcis, *Bezaardica* Arabibus nominantur, cuiuſmodi ſunt quædam ſimplicia, vt *lapis Bezaar*, *Zerumbet*, *Zedoaria*, *lapilli pretioſi*, & compoſitiones quædam cardiacæ & Theriacales, quæ ſcilicet multis conſtant, cor, ſpiritus & partes vitales roborantibus, & virus, ſeu qualitatem venenatam extinguentibus: Mediam propterea dicuntur ſortiri conditionem inter venena & noſtram naturam, vt *Theriaca*, & *Mithridatium*; quorum tamen non tutus eſt vſus frequens, vbi nulla venenatæ qualitatis ſuſpicio eſt. Si namque obiectum non inueniant, in quod agant, inimicæ qualitatis impreſſum in partibus relinquunt veſtigium, humores accendunt, & calori natiuo ac ſpiritibus vim inferunt. *Theriacam & Mithridatium ſanis non eſſe tuta.*

Quæ vero compoſita medicamenta ſolis cardiacis, roborantibus, & ſpeciali dote venenis aduerſantibus conſtant, omnibus temperaturis, & morbis, ac omni tempore conueniunt, vt puluis à nobis deſcriptus, cuius vires ſunt inſignes ad peſtis & malignorum affectuum expugnationem & partium nobilium tutelam.

Datur vero vel cum aqua, vel cum decocto cordiali, aut conſerua idonea: vel eſt excipiendus *ſyrupo Kermes*, vel *limonum*, vt in formam Opiatæ concinnentur. Poterit & cum *melle* in aquis cardiacis deſpumato, in Electuarii liquidi formam coagmentari, & in Officinis reliquarum confectionum more ſeruari. Vires habebit excellentiores, ſi lapides pretioſi, *cornu monocerotis*, & *lapis Bezar* addantur. Facile puluis hic parari poteſt, & ſimplicia, quibus conſtat, haberi.

Mirum in modum confert morbis venenatis contagioſis, & peſtilentibus expugnandis, & principibus partibus recreandis, & tuendis. *Vires.*

Cap. XV.

Puluis antilyſſos, ſeu contra rabiem Deſ. Iul. Palmarij.

℞. *Fol. rutæ,*
verbenæ,

verbenæ,
ſaluiæ minoris,
plantaginis,
polypodii,
abſynthii vulgaris,
menta,
artemiſia,
meliſſophylli,
betonica,
hyperici,
centaurii minoris, an. m. j.

Omnia ex arte ſiccentur, & in tenuiſſimum puluerem reducantur.

COMMENTARIVS.

Alexiterium hunc puluerem deſumpſi ex clariſſimi viri Iul. Palmarii Med. Pariſ. *c.3. lib. de morſ. canis rab.* qui ſeptem libros de morbis contagioſis edidit, cuius eximias dotes, & mirandos effectus non modo ipſe feliciter, ac multoties in multis expertus eſt, ſed etiam Dominus de Pyron, à quo priorem illius fatetur habuiſſe deſcriptionem. Quotquot enim à rabidis canibus demorſi hoc puluere vſi ſunt, ab hydrophobia imminenti, vel iam incepta fuerunt immunes & omnino liberati, modo nulla capitis pars dentibus ſuperior, vt nec alia frigida abluta; Tunc enim in remediis exigua ſalutis expectatio.

Præparatio. *Antilyſſum* autem puluerem hunc nominauimus, quod inſigni virtute & nulli ſecunda rabiem arceat, vulnera à cane rabioſo inflicta ſanet, & terrificum illud ſymptoma, quo miſelli reformidant aquas, impediat.

Præparatio tam celebris antidoti perfacilis eſt, in qua hæc tria maxime obſeruanda, vt ſimplicia colligantur, quo tempore viribus pollent maximis, *medio* ſcilicet *aut fine veris*, vt nec in ſole æſtuante, nec in vdo loco ſiccanda reponantur, vt ſiccata ſeruentur, ſed ea lege, vt quotannis renouentur. *Quando hæc ſimplicia colligenda.*

Porro minime datur opus magnam huius eximii pulueris quantitatem in pharmacopoliis ſeruare: Sat enim eſt in rem præſentem, ſi libra dimidia in vaſis idoneis recondatur: Materialia vero ſeu ſimplicia, quibus conſtat, copioſa eſſe debent: Et artificioſe ſiccata, chartaceis ſacculis excipienda, ac loco idoneo reponenda, ne à muſcis & ſordibus conſpurcentur, vel à muribus erodantur. Vtendi autem tempore atque exigente neceſſitate, ſingulorum æquum pondus in tenuiſſimum puluerem læuigabitur, cuius ʒß. aut ʒj. quotidie mane tribus horis ante cibum dabitur ex cochleari cum duplo ſaccharo, vel ex iuſculo, aut alio liquore idoneo, vt vino, pomaceo, vel etiam ex *melle* in formam Opiatæ. *Doſis.*

Et licet ʒ integra aut ij. ſatis ſint pro doſi etiam homini robuſto, poterunt tamen aliquando tres, vel etiam maior quantitas exhiberi, ei maxime, qui iam diu fuit à cane demorſus, vel iam hydrophobia corruptus.

Eximius quidem eſt hic puluis, ſed efficaciorem multo ducerem, ſi *pimpinellæ* & *cancrorum fluuiatilium vſtorum* puluis commiſceatur. *Cancrorum puluis.* Alyſſum quoque cæteris omnibus præferri illius nomenclatio portendit: Sic enim à Dioſcoride & Gal. vocatur, quod rabiei medeatur, ipſiuſque venenum deleat & extinguat. *Alyſſum.*

Verum hæc planta non multum vulgaris eſt, & à paucis cognita, præſertim quæ hoc nomine à Galeno donatur, aſpectu *Marrubio* valde ſimilis, ſed in ſingulis geniculis, è quibus folia emergunt, bina admodum criſpa, incana & fere inodora, calices ſpinoſi caulicos verticillatim ambiunt. Hanc ſæpe vidi in horto ſcholæ Pariſienſis.

Aliud quoddam Germanicum *Echioides* dicitur facie Molluginis, *Apparine* Plinio putatum, cui Galenicum prætulerim. Qui altero caret, alterum ſolet ſubſtituere.

ADDITIO.

Species cordiales albæ ſiue cum margaritis. contra Epilepſiam.

℞. corall.rubr.præpar.
corn.cerv. vſti.
ſem.acetos.
terr.ſigill.albæ. an.℥ß;
raſur.Ebor. ʒvj;
quinq; lapid.precios.præpar.an. ʒjß.
margar.præpar.ʒij;
oſſis de cord.cerui ʒj.
raſur.vngul.alcis,
viſci querc.
rad.pæon.an.℈ij;
fol.auri,
argenti an.nr.x.
ſacch.albiß.ad pondus omnium Mi.f. puluis.

Species diachamædryos.

℞. Chamædr.
chamæpyth.an.ʒiiijß.
centaur.minor.℥ß;
hyperic.ʒijß;
rad.ariſtol.rotund.ʒiijß;
rhapontic.
gentian.an.ʒiij;
petroſelini,
mei an.ʒjß
phu pontic.
agar.troc.an.ʒiij.Mi. f.puluis.

Species diacytonii.

℞. roſ.rubr.
ſantal.omn.an.ʒij;
ſem.acetos.
portulac.
berber
ſumach
cortic.granator.
gumm.arabic.
tragac.an.ʒß;
ſangv.dracon.
carab.alb.
maſtic.
ſpodij an.gr.xv.
ſem.coriandr.præpar.ʒj;
camph.gr.v.Mi.f.puluis.

Pulvis purgans cerebrum Trithemii notabilis, ad varios morbos, imprimis vero cerebri.

℞. calam. aromat.
rad.gentian.
ſem.cymin.
ſiler.montan.
anis.
carui,
urucos,
petroſel.
ſpic.nard.an.℥ß.
corall.rubr.
margarit.non perforatar.
zinzib.alb.
chamæpith.
fol.ſen.ſelect.
tartar.albiſſi an.ʒvj;
cubebar.
macis.an.ʒij;
caryophyllor.ʒvij Mi.f. omnium pulvis ſec.art.

Doſis eſt ʒj, quæ ſumatur mane & veſperi in brodio vel vino per menſem integrum: ſecundo menſe mane tantũ; tertio menſe ter in hebdomade: quarto bis in hebdomade, & ſic deinceps continuetur ad vitam.

Hic pulvis eſt valde efficax, confortat ſtomachum, purgatque cerebrum, oculos & viſum conſeruat, memoriam acuit, humores malos totius corporis conſumit, lenit & aperit obſtructiones in pectore, nimiam pinguedinem prohibet, ab apoplexia & epilepſia præſeruat, materiam calculi ſine dolore diſſoluit & in lapidem dureſcere non permittit, cheiragram & podagram ſciaticamque præualere non ſinit. Multi hoc puluere ad centum annos ſolidam ætatem perduxerũt. Eſtque pro ſecreto maximo habendus.

Tragea

Tragea ad dolores capitis.

℞. Sem. coriand. præpar.
nucistæ an. ʒß;
xylobalſami ʒvij;
caryophyllor.
cubebar.
zinzib.
piper. long.
ſaluiæ.
beton. an. ʒiß;
galang.
tormentill.
thuris alb.
calami aromat.
zedoar. an. ʒi;
corall. rubr.
ros. rubr.
ſeric. cruditoſti an. ℈ij
galliæ moſchat. nobilioris ℈ij;
fl. anth. ʒß; Tritis commiſtisque omnibus addito ſacchar. ad pondus omnium fiatque tragea. Cuius vſus inter prandium vel à prandio.

Puluis contra venena, dolores colicos & ad promouendum ſudorem.

℞. rad. gentian.
nuc. vomic. an. ʒß,
rad. pimpinel.
chamædr. an. ʒi,
rad. biſtort. ʒß,
tormentill.
diptamn. alb. an. ʒii;
rhab ſel. ʒß,
f. puluis, cui addi poteſt cāphora. ʒß

Puluis cuiuſdam ruſtici contra venena celeberrimus.

℞. rad. valerian. ʒß,
hirundinariæ ʒi
polypod. querc. ʒiß
alth.
cort. rad. Elleb. nigr. an. ʒiiß,
rad. angel. rec. ʒiiij,
cortic. rad. coccognidii ʒiß,
urtic. maior. ʒj,
Hæc omnia iniiciantur in ollam nouam vitreatam, affuſaque aceti acerrimi menſura tanta, ut dictæ ſpecies ſufficienter contegantur, olla optime obturetur, ne quid expiret, poſtea per horæ dimidiæ ſpacium ebullire tandemque ab igne ſemota & ita occluſa refrigerari permittantur. quibus peractis, acetum omneque effundatur, quæ in illo cocta ſunt, in hypocauſto vel loco alio extra ſolem exiccentur, pulueriſentur & cribrentur. Doſis eſt. *ʒi.*

Puluis bezoarticus ſine prætioſis D. Io. Hartmanni Beyeri.

℞. bol. armen. veri prap. cum aq. ſcabioſ.
terr. ſigill. Sileſiac.
rad. diptamn. alb.
tormentill. an. ʒvi,
gentian.
angelic. an. ʒi,
petaſites,
zedoar.
corn ceru. prap.
ſuccin. alb. prap.
hyacynth. prap. an. ʒii,
raſur. ebor.
oſſ. de cord. cerv.
corall. rubr.
cortic. citri. an. ʒß, Mi. f. puluis ſubtiliſſimus.

Puluis bezoarticus cum præcioſis. Eiuſdem.

℞. pulv. modo præſcripti ʒi,
marg. prap. gr. xvi,
ſmaragd.
hyacynth.
ſaphyr
rubin,
granat.
bezoar. oriental. veri omnium ſelectiſſimor. & præparator. an. gr. viij.

vnicorn. veri gr. iiij.
fol. argenti,
auri an. dimidium Mi. f. puluis ſubtiliſſimus.

Quia vero nimis carò venditur *vnicornu*. Et *ſmaragdus* ac *ſapphyrus* in pharmacopoliis adulterini plerumque inueniuntur, hanc mixturam ita mutaui, (inquit Beyerus) vt illa tria plane omittantur, & pro his pondus hyacynthi ad ℨ ß. augeatur.

Puluis ferri præparati Conſtantini Imperatoris, quo etiam eſt vſus Fridericus, Elector Saxonicus.

Rubigo ferri noui in mortario ita calida teratur, lauetur vino quam optime, ſiccetur, pulueriſetur, cribretur, ſacculo denſo, vt fiat inſtar alcohol.

℞. *ferri ita præparati* ℥ j ß,
ſacchar. fini ℔. ß,
limaturam aurei vngarici vnius.
rad. liquir. raſ. ℥ j,
pœon. ℥ ß,
fol: hyſſop. ʒ ij,
ſpic. nard.
viſci querc. an. ℥ ß,
ſem. aniſ. ℥ ij,
fœnic. ℥ j,
carui ʒ vj,
pœon. decortic. ʒ ß,
petroſel.
heder. arbor.
baſilicon. an. ʒ ij,
cinnam.
nuciſt.
cardamomi,
zinzib. an. ℥ j,
cubebar.
croci an. ʒ ß,
caryophyllor.
lign. aloes an. ʒ ij,
zedoar.
marg. præpar. an. ʒ ß,
corall. rubr. præp. ʒ j,
myrrha,
caſtor. an. ʒ ij,
raſur. ebor.
oculor. lucii. an. ℥ j,
lapid. carpion.
ſpodii lepor: an. ℥ ß *Mi. f. puluis ſubtiliſſimus.* Doſis quantitas caſtaneæ, quæ per ſe lambendo aſſumatur quotidie initio prandii, quam diu puluis durat.

Calefacit ventriculum, inteſtina, matricem, roborat calorem natiuum, flatus diſcutit, ſanguinem purificat, corpus reddit coloratum, prouocat vrinam, viſcerũ obſtructiones ſoluit, hydropemq; & melancholiam ſanat.

Puluis è Serpentibus.

Serpens ſupine vel in tergum in tabula ſecundum longitudinem extendatur, per caput & quinque digitis ſupra caudam clauis affigatur, humiditas omnis externa à capite vſque ad caudam manu vel baculo abſtergatur. cutis circa collum & prope clauum ſuper cauda circum circa diſſecetur, & à cute per totum corpus abſtrahatur, quo facto venter aperiatur, cor, pulmo & hepar eximantur, caput & cauda abſcindantur, caro tota reliqua in fruſta ad longitudinem vnius digiti diuidatur; cor, pulmo & epar vt & fruſta carnis filis ex orichalco infigantur, in ollam ad hinc inde perforatum operculum ita appendantur, vt vbiq; ſint libera, ne ollam aut ſeipſa vllo modo attingant: his ita præparatis olla cum operculo optime perlutetur, furno calido, ex quo panes exempti ſunt imponatur, vt quæ incluſa ſunt, exiccari & pulueriſari poſſint: olla poſtea extracta, quæ ſufficienter exiccata fuerint, ſubtiliſſime pulueriſentur, reliqua filo iterum infixa ollæque immiſſa vlterius & ad perfectionem vſque exiccentur, poſtea vt & priora ſubtiliſſime pulueriſentur.

℞. *huius*

℞. *huius pulueris ʒ iij,*
bezoar. oriental. ℈ j,
pellicul. interior. ſtomach. Cicon.
corn. ceru. iunior. an. ℈ ij, Mi.
f. puluis ſubtiliſſ.

Huius doſis eſt ℈ j. ſumiturque ante nouilunium ſole in Leone perſiſtente cum cochlearib. iiij. aq. Scorzoneræ contra omnia venena, morſuſque ſerpentum.

Puluis contra dolorem dentium.

℞. *ſandarac.*
maſtic.
ſarcocoll.
hypocyſt.
bol. armen.
acaciæ,
thuris an. ʒ j,
thutiæ præpar. ʒ j ß,
vitriol. alb. ℈ iij ß,
cinnam.
ſpec. diambr. an. ʒ j,
ambr. gr. ij. Mi.
f. pulu. ſubtilis.

Puluis pro fumo. Piſtorij.

℞. *maſtic. ʒ ij,*
thuris maſculi ʒ j,
ſtyrac. calamit. ʒ j ß,
ſuccin. alb. ʒ iij,
caryophyllor. ʒ ß,
xyloaloes ℈ ij,
galliæ moſch. ʒ j ß Mi. f.
puluis groſſus.

Puluis contra calculum.

℞. *ſem. violar.*
fruct. lapp. maior. an. ʒ j,
ſaxifrag. ʒ ß,
baccar. lauri,
fol. querc. an. ℈ j,
ciner. lepor. ʒ ij. Mi. f. puluis.

Alius ad idem.

℞. *ſpodii leporini ʒ ij,*
lapid. iudaici calcinati,
ſpongiæ an. ʒ j,
ſacch. albiſſ. ℥ iij. Mi. f. puluis.

Puluis D. Io. Hartmanni Beyeri ad Epilepſiam.

℞. *cranii human. præpar. ʒ ij,*
ſem. pœon. decortic.
rad. pœon.
vngul. alcis an. ʒ j. Mi.
f. puluis ſubtiliſſ.
detur cum aq. cephalic.

Puluis pro botio. D. VVolffgangi Gabelchoueri.

℞. *ſpongiar. vſtar.*
lapid. calaminar. an. ℥ ij,
pumicis,
ſpongiæ an. ℥ iiij,
ſacchar. fini ℥ iij Mi. f. puluis.

Puluis D. Vlrici Chelii pro ſuffitu, tempore peſtis.

℞. *rad. veter. iuniper. exiccat. & in tenuiſſimas partes inciſar. ℔ ß,*
baccar. iuniper. ʒ iij,
thymiamat.
thuris alb. an. ℥ j ß,
coriandr. in acet. macerati & denuo exiccati
ſem. nigell.
rad. irid. florent.
laudani
cer. alb. in tenues partes conciſæ,
ſandarac. an. ℥ j,
cortic. citri,
pomor. aurant. an. ʒ vj,
maſtic. ℥ ß,
caryophyllor. conciſor. ʒ ij,
fl. lauendul.
ſummit. abſynth. cum ſem. M j ß,
fol. ſpic. nard.

ſaluiæ

ſaluiæ
meliſſ.an.Mi.
roriſmar.
maioran.
origan.an.p ij.
Herbæ omnes concidantur: coriandri vero & ſemen ingeſta integra ſumantur & miſceantur.

Puluis Leonardi Fiorarcanti ad idem.

℞. *colophon.pellucid.*
picis græc.ſicc.
thuris maſcul.an.℥vj;
granor.ſtyrac.
myrrh.
benzoin.an.℥ij,
lign.aloes ʒij;Mi. optime & f.puluis.

Puluis bezoarticus ſine precioſis Medicor. Francofurt.de aun. 1597.

℞. *bol. arm. ver.cum aq.ſcabios.prep.*
terr.ſigillat.Sileſiac.
rad.diptamn.alb.
tormentill.an.ʒvj;
angelic.
gentian.
petaſit.
zedoar.
corn.cerv.prep.
ſuccin.alb.prep.an.ʒij;
oſſ.de cord.cerv.
raſur.Ebor.
cortic.citr.
coral prep.an.ʒß Mi.f. pulv. ſubtiliſſimus.

Puluis bezoarticus cum pratioſis. Eorundem.

℞. *pulu.modo præſcripti ℥j;*
marg. prep.gr.xvj;
hyacynth.ʒß.
rubin.
granat.
bezoar.orient.veri omnium ſelectiſſimor. & prep. an.gr.viij fol.argent. auri an. fol.dimidium Mi. f. puluis ſubtiliſſimus.

Puluis pro veſtimentis.

℞. *rad.ireos ℥ß;*
cyperi longi ʒij.
fl. lavendul.
roſ.an.p ij.
caryophyllor.
ſantal.citrini,
calam.aromat.
ſem.coriandr.an.ʒij,
Styrac.calam.
aſſæ dulc.an.℥ß;
maioran.
ocymi an.Mi.
cortic. aurantior. ʒij Mi. f. puluis groſſus.

Puluis Epilepticus Horatii Augenii.

℞. *oſſ.capit. human.maſcul. anterioris partis combuſti,*
ſem.pæon.maſcul.excortic. an.℥ß;
rad.tormentill.
viſci quercin.an.ʒij;
raſur.vngul.alc.℈j;
pulueriſentur omnia per ſe. deinde miſceantur. doſis ʒjß horis duab. ante cœnam atque addito ſaccharo fiat tragea, de qua ſumat cochlear 1.magnum cubitum iturus.

Alius eiuſdem ad idem præſtantiſſimus.

℞. *teſticulor.apri aut ſaltem verris*, id eſt,*ſuis domeſticæ venere vtentis* ℥ij; *teſticul.galli ſimul in furno exiccator* ℥j;*Mi.f.puluis ſubtiliſſimus, cui adde ſacchari fini duplam.* De hoc puluere ſumat puer epilepticus continuo in omnibus ferculis. Experieris pharmacum abſolutiſſimũ.

Puluis dentifricius Piſtorii.

℞. *ciner.roriſmar.*
hyſſop.
menth.an.ʒj,
tartar.ʒj,
corall.rubr.prep.
corn.cerv.vſt.
maſtic.an.ʒj,

teſtar.

teſtar. oui combuſtar.
criſtall prapar.
nuciſta
cinnam. an ʒß,
caryophyllor. ℈j, *Mi.*
f. pulu ſubtiliſſimus. cui addatur ol vitrioli guttula xij.

Puluis ad gingiuas. Eiuſdem.

℞. *nuciſta* ʒj,
ſandarac.
hypocyſt.
maſtic.
acacia an. ℈j,
thutia prapar. ʒj.
vitriol. alb. ℈ iij *Mi.*
f. puluis ſubtiliſſimus.

Puluis pro ſuffumigio ad deſtillationes capitis.

℞. *maſtic.* ʒv.
gumm iunip.
ſuccin flau.
xyloaloes,
thuris an. ʒß,
ſtyrac. calamit. ʒj, ß *Mi.*
f. puluis groſſus.

Puluis Tribuli ad calculum. Horatij Augenij.

℞. *fol tribuli,*
piper.
ſem. petroſel. macedon. an. ℥ij,
folii ſertulam vel coronam ſiue ſphæram vnam : Hæc omnia ſeparatim tuſa & in tenuiſſimum puluerem redacta cum ſanguine hircino miſceantur & detur infirmo cochl. j. in meri aut cuiuſcumque liquoris dulci potione.

Puluis mirabilis ad calculum, Eiuſdem.

℞. *fol. tribul.*
piper nigr.
thymi an ℥ij,
ſpic. nard. Italic. ℥ß,
ſangu. hirci optime prapar. ℥iij.
ſingula pulueriſentur per ſe, mox miſceantur, atq; vitreo vaſe in loco ſicco aſſeruentur: ſit autem tribulus terreſtris. Doſis huius pulueris ℈iiij

Experimentum Eiuſdem contra calculum veſicæ.

℞. *pulu. milliped. prapar.* ʒj. *ad ſummũ* ℈iij.
aq. vita ℥ß,
iuris cicerum rubeor. ℥jx. *vel* ℥x.
ſumatur calidum horis quinque ante prandium.

Aſellorum ſeu millipedum præparatio ex Augenio.

℞. *aſellorum quantum vis, abluito diligenter vino albo generoſo, mox in ollam nouam vitro obductam inijcito, luto aliquopiam incruſtato, ac poſtea in furno exicca ita, vt poſſint ſubtiliſſime pulueriſari, tum vero affunde vini generoſi quantum poterunt imbibere, rurſus exicca, tertio imbibito & exiccato vt ſuprà; quarto vero pulueram aqua fragarum & al. ex chalcanth. an.* ℥j, *irrorato, viciſſim Miſce inuicem, rurſus exicca, in tenuiſſimum puluerem redige & in vaſe vitreo, aureo vel argenteo reſerua.*

Puluis nephriticus Herculis Saxoniæ.

℞. *pulu. cortic. auellanar.* ℥j,
lapid ſpong.
iudaici,
milii ſolis an. ʒj,
baccar. heder. ʒß.
mandibular. lucii ʒj ß *Mi.*
f. puluis ſubtiliſſimus.

Alius Eiuſdem ad idem.

℞. *cinnam.*
mandibul. lucii,
cardamomi,

cortic. auellar. an. ℥j ß.
cortic. ouorum, ex quibus pulli nuper ſunt egreſſi. ℥j. *Mi. f. puluis* huius detur ʒj. ſtatim poſt hauſtam aquam meam nephriticam.

Puluis contra vermes. Eiuſdem.

♃. *aloes in aq. gramin. lot. & exiccat.*
ſem. ſanti
corallin.
rad. rhab.
biſtort.
zedoar.
medull. oſſis perſicor.
fol. ſcord. cretici,
agar. troc. an.
ſacch. fini. ad pondus omnium Mi. f. puluis. pro augmento ætatis dantur ʒiij.

Puluis ad quaſcunque fluxiones.

♃. *ſalis vſti,*
granor. iuniper.
baccar. lauri,
ſem. cumin.
aquileiæ,
anis.
cinnam. an. ʒij,
tartari aqua diſſoluti & coagulati ℥ ß,
zedoar.
zinzib.
ſuccini,
macis. an. ʒj,
croci ℈j,
rad. tormentill. ℥j,
ſacchari ad pondus omnium Mi. f. puluis, vſurpandus in cibo ad quantitatem auellanæ quotidie. Cohibet fluxiones totius corporis, abſumit, valetudinem cõſeruat, morboſq; omnes arcet.

Puluis ad ardorem ſtomachi à me multoties probatus.

♃. *criſtall. calcinat. & præpar.* ʒj ß,
margar. præpar. ℈j,
corallor. albor. præpar.
cretæ an. ʒj,
ſacch. cand. alb. ℥ ij *Mi. f.*
puluis ſubtiliſſimus, cum vino aut quomodo liber ſumendus.

Puluis contra vermes.

♃. *ſem. ſanct. ſeu ſementinæ præpar.* ℥ ß,
margar. præpar. ʒj,
rhab. opt. ʒij,
corn. ceru. vſti ʒj. *Mi.*
f. puluis ſubtiliſſimus: datur ad ʒj. cum aqua ſcordii.

Alius ad idem.

♃. *fol. ſcord.*
ſementinæ an. ℥ ij,
corallin. præpar. ʒ vj,
rad. rhapontic.
rhabarb. an. ʒj,
corn. ceru. vſti,
marg. præpar. an. ʒj, *Mi.*
f. pulv. ſubtiliſſ.

CAP. XVI.

Crocus Martis.

CROCVS Martis ſic dicitur partim à materia, ſeu ſcobe chalybis, vel ferri, quod Marti tribuitur, partim à colore, qui croceum ementitur. Eius præparationem multiplicem agnoui; ſinguli enim ſuo modo parant, ac fere omnes in ea re diſſentiunt; vnde multi eiuſmodi apparatum tanquam inutilem vel neglexerunt, vel improbarunt; Et re vera pro *Croco Martis* ſolam *ferri limaturam*, nulla vſtione & ablutione alteratam Riuierius exhibebat, hancque illo efficaciorem, tutiorem & fœdis virginum coloribus ſanandis conuenientiorem aſſerebat. Eius tamen tanquam temerarii periclitatoris, qui de corio humano ſæpe luſit, methodum medendi, qui ſequeretur, morbis ipſis eſſet formidoloſior. *Vnde habeat nomen.*

Duas autem præ ceteris vſitatas Croci *Martis* præparationes comperi: Prior ſatis *Vulgaris chalybis.*

præparatio. ſatis vulgaris eſt, & pharmacopolis familiaris, qui limaturam *chalybis* ſemel atque iterum, vel etiam pluries in crucibulo vrunt, & toties abluūt, partim in *aceto*, partim in *aqua roſacea*, aut alio liquore idoneo: Poſtea exſiccant, efficiuntque puluerem ſubruffum & ponderoſum, quem *præparatum chalybem* nuncupant.

Spagyrica chalybis præparatio.

Secunda eſt Spagyricorum, qui puluerem ipſum ex ſe grauiſſimum arte ſua volatilem efficiunt. Ad eius autem apparatū hoc procedunt modo; Ac primum quidem limaturam *chalybis*, & aliquando *ferri*; (vtriuſq; enim qualitas vix diſſimilis,) aſſumunt; in igne reuerberii diem vnum, aut alterum adurunt; Deinde vbi amouerint, in aquam coniiciunt; quod ſupernatat, aſſumunt & ſeruant: Tum abiecta aqua; quod in fundo remanſit denuo ad ignem reuerberatorium iniiciunt, aduruntque vt prius, & poſtea in aquam demittunt, vt ante, cui quod ſupernatat, ſeruant. Etſi quid eius fundum petierit, rurſus cremant, donec aquæ demiſſum non ſubſidat, ſed in ipſius ſuperficie maneat, quod tandem colligendum, ſiccandum & ſeruandum pro Croco Martis optimo, & Chymiatris vſitatiſſimo.

Alius parandi modus.

Hoc quoque modo nonnulli parant. Limaturam ferri catino exceptam igne validiſſimo excandeſcere permittunt: vbi refrixerit, in mortario ferreo laborioſe terunt; Deinde abluunt, vt cum aqua pars ſubtilior ſeparetur. Craſſior iterum igne reuerberii vrgetur & calcinatur; Atque poſtea teritur prius. Idque iteratur ſepties, vel etiam amplius, donec tota limatura abierit in croceum læuorem.

Varii modi præparandi Crocum Martis.

Nonnulli ſcobem ferri ante calcinationem *muria* pluries lauant, poſtea *acetum* affundunt; Alii *vrina* abluunt & macerant, quidam *ſalem* adiiciunt; Alii *tartarum*; Multi cum *ſulphure* adurunt; Sunt & qui ſcobem in rubiginem conuertunt: ſed vt curioſæ nimis ſunt illæ præparationes, ſic & fere inutiles; Præſtatque in optima quadam conſiſtere, quam inter tot ancipites vagari.

Notandum vero eſt, *ſcobem ferri non niſi tenuiſſime elimatam ſumendam eſſe*, quæ vbi igne reuerberii optime calcinata fuerit, deinde trita, poſt in aquam demerſa & fortiter agitata, eius portio, quæ ſupernatabit, colligetur, calore moderato ſiccabitur, nec rurſus calcinabitur, ſed talis ſeruabitur; Portio vero craſſior ad ignem reuerberii denuo immittetur, quod tota volatilis fiat. Sic enim rite *Crocus Martis* paratur. *Recta & optima præparatio.*

Ex aliis adhuc metallis Chymiatri *Crocum* parant, vt *crocum ſtanni*, & *crocum veneris*, ſed magis vt artifices periti videantur, quam vt felicius medeantur.

Vires.

Crocus Martis creditur iecur & lienem roborare, & viſcerum obſtructiones tollere, proinde fœdis virginum coloribus conducere.

Ex eo & aliis quibuſdam pulueribus cardiacis pro Medici prudentia præſcriptis paratur Confectio quædam forma Electuarii mollis, aut tabulati, *Diaſtomoma* dicta obſtructionibus expediendis efficaciſſima, cui puluerem *lumbricorum* permiſcent. Ego mallem abſque puluere iſto conficere, vt hoc modo. *Diaſtomoma.*

Tabellæ ad fœdos colores.

℞. *Chalybis optime præparati* ʒ ij. *cinnamomi* ʒ ß. *ſpecierum Electuarii tria ſunt, & de gemmis an* ℈ j. *pulu. dictamni* ℈ ß. *cum ſacchari in aqua meliſſæ ſoluti* ℥ iiij, *aut v. fiunt tabellæ pondere* ʒ ij. *aut* ℥ ß. *quæ dentur mane ieiuno ſtomacho.* Solet tabellis cardiacis maior ſacchari quantitas adhiberi, ſed tunc illarum virtus eſt inefficacior.

PARS ALTERA PVLVERVM OFFICINæ neceſſariorum.

PRIORE *Sectionis huius parte ſeleċtiſſimos pulueres cardiacos dedimus, eosque ſolum omiſimus, qui vel iisdem val-*

deſunt affines aut prorſus ſimiles, vel quorum deſcriptio nulla ratione fulcitur, & vſus non probatur aut damnatur. Hæc vero ſecunda parte de his agere conſilium eſt, qui, quod frigidiores ſint & dulciores, non quidem vt ſuperiores, aromatici, ſed bechici, aut thoracici ſolent vocari: Conueniunt enim *tuſſi, pulmonum & totius thoracis affectibus.*

CAP. XVII.

Puluis Diaireos ſimplex.

℞. *Ireos florentinæ* ℥ ß.
ſacchari candi,
puluer. diatragacăthi frigid. an. ℥ ij.
Fiat omnium puluis confuſe miſcendus & ſeruandus.

COMMENTARIVS.

Author huius pulueris incertiſſimus eſt, vſitatiſſimus tamen vſus. Solet autem conuenientiſſime excipi *ſacchara, albumine oui in aqua tuſſilaginis,* aut *roſarũ*, vel *ſcabioſæ*, aut alius ſimilis clarificato, vt decet, cocto, & ad tabellarum ſeu lozengiarum, vt vocant, formam concinnato. Libra vero *ſacchari* pro quaque vncia pulueris ponenda eſt: Aliquando tamen vnciæ duæ ſacchari ſingulis pulueris dragmis ponuntur: Sicque paratum Electuarium gratius quidem eſt, ſed inefficacius, vt contra dum pro ſingulis pulueris dragmis ſacchari tãtum vnciam recipit.

Modus parandi ita facilis eſt, vt etiam ipſis tyronibus ſatis innoteſcat, nec opus eſt pluribus deſcribere.

Vires. Diairis plurimum valet ad faucium deſtillationem, ad humorum craſſorum attenuationẽ, coctionem, & expectorationem.

Eſt alia compoſitio *Diaireos Solomonis* nomine inſignita, quæ quod paratu ſit difficilior, inſuauior, nec efficacior, rariſſime paratur.

CAP. XVIII.

Puluis Diatragacanthi frigidi D. N. Myrepſi.

℞. *Penidiorum* ℥ iij.
gummi tragacanthi ℥ ij.
gummi Arabici ʒ x.
amyli ℥ ß.
ſem. papauer albi ʒ iij.
quatuor ſem. frig. maior. mund.
glycyrrhizæ raſ. an ʒ ij.
caphuræ ℈ ß.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Puluis hic à *tragacantho* nomen & baſim habet, quod cæteris præpollet in compoſitione. Multa autem recipit bechica, lenta, refrigerantia & lenientia, quibus N. Myrepſus primus illius author, *ſemen vrticæ* attenuandis & expurgandis humoribus craſſis valde accommodatum adiecit, quia tamen compoſitionem, & colore, & ſapore multum efficit ingratam, à recentioribus recte omittitur, hanc ipſam alia multa reddunt ſatis commendabilem.

Seruatur ſub forma vel pulueris reliquorum more, vel Electuarii tabulati, addita ad ſingulas pulueris vncias ſacchari libra.

Omnibus pulmonum & thoracis affectibus calidis confert; maxime tabe confectis ac macilentis, pleuritidi, linguæ & faucium aſperitati, tuſſi, & ſputo coquendo & expectorando. *Vires.*

CAP. XIX.

Puluis Diapenidii ſine ſpeciebus, D. N. Myrep.

℞. *Penidiorum* ℥ ij.
nucleorum pineorum,
amygdal. dulc. mund.
ſem. papauer. alb. an. ʒ iij.
ſucci glycyrrhizæ,
gummi tragacanthi,
gum. Arabici,
ſem. iiij frigid. maior. mund.
amyli an. ʒ j. ß.
caphuræ gr. viij.
Fiat omnium puluis.

COMMENTARIVS.

Diapenidion vel paratur ſine ſpeciebus. *Diapeni-*

dion ſine ſpeciebus.

bus, vt formula deſcripta, vel cum ſpecieb. additis *cinnamomo, caryophyllis & zinzibere*, quo modo deſcribitur à Myrepſo primo eius authore. Sicque paratum *Diapenidion cum ſpeciebus* nominatur. Æquali vero pondere dictę ſpecies, *amygdalæ, ſemen papaueris, & glycyrrhizæ ſuccus* ponuntur.

Electuariū de ſpeciebus diapenidii.

Seruatur vel forma pulueris, vel Electuarii ſolidi, quod authoris decreto ſic conficietur. *In aqua libra, violarum* vnciæ tres macerandæ & coquendæ; donec violaceum aqua colorem nanciſcatur; In colatura coquenda *ſacchari* libra vna ad cõſiſtentiam Electuarii ſolidi, cui adhuc calenti, *penidia* & reliqua ſimplicia læuigata, ita permiſcenda & ſubigenda, vt formam ſolidam ac idoneam acquirant, ex qua teſſeræ, ſeu tabellæ quadratæ, vel rhomboides concinnentur, & vſui reponantur. Sic omnes vno fere conſenſu *Diapenidion* cõficiunt, pauci tamen in ſimplicium proportione conueniunt: Singuli enim ſingulorum pondus immutant, vſitatiſſima tamen hæc eſt formula quam exhibemus.

Diapenidii cum & ſine ſpeciebus vires.

Valet tuſſiculoſis, pleuriticis, peripneumonicis, aſperitati faucium, & aſperæ arteriæ, raucedini, & vitiis pulmonum multis. Si cum ſpeciebus paretur; præter enumeratos effectus, incidit, attenuat, & humores lentos, craſſos, frigidos coquit, & ad expectorationem apparat.

CAP. XX.

Confectio de Rebecha.

℞. *Puluer. Diaireos,*
diatragacanth. frigid. an. ʒij.
pul. liquiritiæ ʒ ß.
ſacchari candi ʒiij.
ſacchari albiſſ. ℔ j. ß.
Cum gummi tragacãtho in aqua roſarum ſoluto fiat paſta, ex qua formentur bacilli vſui reponendi.

COMMENTARIVS.

Hæc licet confectio ſit authoris incerti, vſitatiſſima tamen eſt, ſapore gratiſſima, & effectu commendatiſſima. Pulueres, quibus conſtat, ſeorſim quidem ſeruantur, ſed vbi miſcentur ſimul, vel *tragacantho aqua roſarum*, vel alia conueniente ſoluto, vel *ſaccharo* humore quodam idoneo liquato & cocto coguntur in maſſam, ex qua vel teſſeræ, vel paſtilli, vel bacilli formantur. Inter autem pulueres bechicos annumerauimus, quod ex iiſdem conſtet, & ad eadem vſurpetur. Quidam putant, hanc Confectionem dici *Rebechã*, quaſi *bechicam*; Eſt enim Bechicum inſigne, quod cum olim imperarent Medici, ſicque præſcriberent: ℞. *bechi*: Ignari cõiunctim dixerunt *Rebechi*, dein *Rebecha*, vnde Confectionis huius nomen.

Vnde habeat nomen.

Vires.

Optime medetur tuſſientibus, aſthmaticis, Empyicis, pleuriticis, linguæ & faucium aſperitati, raucedini, & difficulter ſpirantibus.

CAP. XXI.

De Penidiis.

INTER Bechica & Atteriaca multum commendantur *Penidia*, quæ medicamentum ſunt ex paucioribus compoſitum. Conſtat enim tantum *ſaccharo*, & *aqua hordei* ex proportione & arte coctis, vt maſſa quædam exurgat admodum ſolida, & ita tractabilis, vt digitis nõ adhæreat, & facile in fila ducatur tenuiora, craſſiora, breuiora, aut longiora: Quod vt probe fiat, adhuc calens maſſa vnco ferreo trabeculę affixo adducitur, reducitur, trahiturque denuo, quouſque dealbetur, & ex filis dictis variæ figuræ ducantur.

Bulcaſis eius compoſitionis author ex *aqua pura, ſaccharo & melle* parabat, cum tantillo *olei amygdalarum amararum* cõmiſto. Nunc vero *aqua hordei* ſumitur, *mel* relinquitur, & marmor tantum, ſuper quod medicamentum adhuc calens proiicitur, & manus, quæ id ipſum contrectant ac ſubigunt, oleo liniuntur, vt minus adhæreſcat.

Alphenicū.

Ab albedine, quam medicamẽtum hoc inter ſubigendum, & ducendum, acquirit, *Alphenicum* in Officinis nominatur.

Virtus. Plurimum cõfert tuſſi, raucedini, arteriæ aſperitati, ſputo mouendo, coquendo, excludendo, & omnibus affectibus pulmonum & thoracis.

SECTIO II.

DE ANTIDOTIS HVMIDIS.

Ex pulueribus deſcriptis, vel aliis cardiacis & venenis reſiſtentibus, aliquo liquore idoneo dilutis Confectiones quædam fiunt molles, quæ nunc Antidota humida, nunc Opiata, nunc Confectiones cardiales vocantur. Earum vero aliæ cardiacæ ſunt tantum, quæ ſpiritus & partes vitales recreant, aliæ alliotica & hypnotica, quæ ſimul alterant, & ſomnum conciliant. Aliæ vere thericales, quæ dictos quidem effectus præſtant, & virus, ſi quod ſit, oppugnant & expugnant. A veris autem cordialibus auſpicari docuimus, cuiuſmodi eſt.

Confectio Alkermes. D.M.

CAP. I.

℞. *Succi pomorum fragrantium,*
aquæ roſar. odoratiſ. an. ℔.j.ß.
Infunde per diem integrum
ſerici crudi ℔.j.
In expreſſione forti adde
ſucci granorum kermes ℔. j.
ſacchari ℔ ij.
Coque ad conſiſtẽtiam mellis, aut paulo minus: Mixturæ ab igne ſepoſitæ, & adhuc calenti addito
ambræ crudæ minutim inciſæ ℥ ij.
quibus optime liquatis iniicito.
puluerum cinnamomi,
ligni aloes an. ʒ. vj.
lapidis lazuli, vſti & loti,
margaritarum pellucidarum an. ʒ. ij.
foliorum auri ʒ j.
moſchi ℈ j.
Fiat Electuarium molle, vaſe vitreo obturato ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Pharmacopolarum maior numerus *ſericum*, *ſucco granorum infectoriorum*, ſeu Kermes recens tinctum in *aqua roſacea* pomorum infundunt: Mauult tamen Ioubertus, in cuius ſententiam deſcendo, crudum ſericum in dictis liquoribus ante infundere: Dein expreſſioni factæ ſuccum Kermes adiicere. Sic enim minor fit iactura, & facilius ſetæ virtus, ſi quæ ſit, ſeorſim, ac ante tincturam, per infuſionem elicitur. Et licet Meſue primus eius author aliter ſtatuerit, ab eo tamen, vt alio quouis authore diſcedere fas eſt, dum nihil peccatur, aut ſuſceptæ rei executio melius, vtiliuſque perficitur. Magis igitur his aſſentior, qui *ſericum crudum*, nec infectum in *aqua roſarum*, & *ſucco pomorum* macerant, & expreſſioni poſtea *Kermes* ſuccum adiiciunt.

Lapidis lazuli præparatio.

Prudenter vero in Antidotario Romano vnciæ tantum quatuor *ſetæ* macerantur, cum & ipſa nullo compoſitionis diſpendio poſſit omitti. Vt enim refractarii, ſic nimium creduli nomen odi; nec quicquid dicitur aut ſcribitur, menti præcipitanter adhuc inhæſit: Nam vt libere fatear; *ſericum* cum ſit excrementum ſordidi cuiuſdam inſecti, vix eo adduci poſſum, vt credam, tot ipſum pollere dotibus, quot illi antiquior ætas tribuit. Scio quidem nec lutum viribus deſtitutum; nec cymices & animalium pilos, vngues, ſtercora à pharmacopoliis ableganda, ſed quibus cardiaca virtus iners eſt, acris & moleſta qualitas efficaciſſima ſæpe. Sed de *Serico* poſtea fuſius & aptius ſuo loco. Redeo nunc ad noſtram Confectionem, in qua *lapis Lazuli* ponitur, ſed non eo modo, quo in pilulis, quæ ab ipſo nomen habent. Illic enim crudus ponitur, vt remaneat purgatoria

Sericum nõ tot pollere virtutibus, quot illi adſcribuntur.

gatoria facultas; Hic vſtus, vt ipſa pereat: In vtroque pulueratus, pluriesque lotus, vt vomitoria vaneſcat, remaneat cardiaca ac roborans.

Lapidis lazuli praeparatio. Vritur autem in Cruſibulo, ſeu olla parua fictili, dein teritur, & multoties in aqua primum communi, dein cardiaca, vt *roſacea*, vel alia conuenienti abluitur, totiesque ſiccatur, atque rurſus ablutio iteratur, donec aqua limpida poſt lotionem remaneat.

Pretioſa quidem eſt hæc compoſitio, ſed non ita operoſa, vt pharmacopœa Auguſtana teſtatur, illiuſque vt reliquarum, idem eſt, aut parum diſſimilis parandi modus. Solumque diſſentiunt nonnulli in *ſerici* tinctura, vt dictum eſt, & in *moſchi* pondere, quod quidam augent, alii minuunt. Si deſit *lignum aloes*, *ſantalum citrinum* ſubſtituendum.

Confectionis alkermes virtus. Ad multa autem efficaciſſima eſt. Medetur enim cordis palpitationi, animi deliquio, delirio & mœrori ſine cauſa manifeſta, multumque prodeſt languidis, morbo longo defeſſis, & ab eo reualeſcentibus.

CAP. II.

Confectio de Hyacintho.

℞. *Hyacinthorum,*
corallii rubri,
terræ lemniæ,
boli Armen. an. ℥ß.
granorum kermes,
rad. tormentillæ,
dictamni,
ſem. citri mund.
croci,
myrrhæ,
roſar. rub.
ſantal. omnium,
oſſis de corde cerui,
cornu cerui vſti,
raſuræ eboris,
ſem. acetoſæ,
portulacæ an. ʒj.
ſapphirorum,
ſmaragdorum,
lapid. Topaſii,
margaritarum,
ſerici crudi,
bacteolarum auri &
argenti an. ℈ ij.
caphuræ,
moſchi,
ambræ griſeæ an. gr. v.
cum ſyrupo limonum fiat confectio.

Sericum nõ tot pollere virtutibus, quot illi adſcribuntur.

COMMENTARIVS.

Poſterior ætas Confectionem hanc adinuenit, quam clariſſimi Scholæ Mompelienſis Medici, à quibus primum videtur vſurpata & celebrata, frequentiſſimo habent in vſu. Ei autem ſolum nominetenus conuenit, quæ *ſect.* I. *luminaris maioris*, de *hyacintho* vocatur, ſub authoritate principis Auicennæ, cum ambæ nulla alia in re inter ſe conueniant. Quiſquis vero fuerit huius author primus, optima medicamenta ſelegit, & optima methodo ac compoſitionis ratione ſimul congeſſit in vnum: Proinde nihil immutandum cenſui, niſi forſan *ebur*, quod ego malim crudum, quam vſtum, & *ſericum*, quod libenter detraherem, aut tinctum *ſucco Kermes* ponerem.

Sunt, qui pondus quorundam maius requirunt, quibus per me liceat, parum vel augere, vel minuere, cum mixturæ virtus nihilo ſit inefficacior: Quod enim parum differt, non differre videtur.

Plurimum valet ad affectus cordis & partium nobilium: Syncopem ſanet, cor exhilarat, palmum emendat, oris halitum commendat, melancholiam, & ei connatam triſtitiam ſine cauſa manifeſta tollit, morbis contagioſis & venenatis medetur, atque eoſdem effectus, quos *cocci baphicæ Confectio*, præſtat. *Vires.*

CAP. III.

Roſata nouella D. N. Myr.

℞. *Roſarum,*
ſacchari,

glycyrrhiza an. ʒ *ix.*
cinnamomi ʒ *ij.*
caryophillorum,
ſpica indica,
zinziberis,
galanga,
nucis moſchata,
zedoaria,
ſtyracis calamit.
cardamomi,
apii an. ℈ j.

Fiat omnium puluis,cui addatur *mellis deſpumati* quantum ſufficit, ad Opiatæ,ſeu Electuarii conſiſtentiam.

COMMENTARIVS.

Paraphraſis. Hæc confectio roſas admittit pro baſi & nomenclatura, & aromata multa,tum ad craſſos & frigidos humores tenuandos &concoquendos,cum ad ſpiritus recreandos, & calorem roborandum. Bechica quoque nonnulla ad ſputum monendum, &promouendum. Seruatur aliquando ſub forma pulueris,ſed frequentius Electuarii mollis ſeu Opiatæ. Omiſimus aliquot & ſcrupulos,& grana ponderibus maioribus vix probabili ratione addita, quæ ſi quis voluerit ſuperaddere,nihil vt compoſitioni adferret detrimenti, ſic nec vtilitatis.

Roſata nouella vires. Roſata nouella imbecillum ventriculum roborat,nauſeam ſedat, flatus diſcutit,appetentiam excitat,coctionem iuuat, humores lentos incidit,colico dolori medetur, vomitum compeſcit, ſtomachi & cordis imbecillitati ſuccurrit, inquit Myrepſus *cap* 214. *ſect.*1.

CAP. IV.

Confectio de Baccis Lauri.

℞. *Fol. ruta ſiccorum* ʒ. *x.*
ſagapeni ʒ *iiij.*
opoponacis ʒ *iij.*
baccarum lauri,
ſem. ammeos,
cumini,
liguſtici,
nigella Romana,
dauci,
carui,
piperis longi,
piper. nigri,
acori,
amygdalar. amar.
origani.
mentaſtri,
caſtorii ʒ ij.
mellis deſpumati q.ſ. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

In hac confectione ponuntur *bacca lauri*, à quibus denominatur, *folia ruta, origani* & *mentaſtri* ad baſim conſtituendam. Semina calida multa & incidentia ad lentos humores attenuandos, frigidiores calefaciendos,& ad flatus diſſipandos: *gũmi* ad deterſionem & diſcuſſionem: *mel* ad puluerum exceptionem, cõſeruationem, actionem compoſitionis efficaciorem & ſuauiorem.

Gummi nullo liquore ſoluenda, quod pauca ſint, ac exigua quantitate præſcripta,ſed minutim incidenda, & cum reliquis puluerand: dein omnia *melle deſpumato*,& adhuc calente excipienda, atque in opiatæ ſpiſſitudinem cogenda.

Conuenit colico dolori ab humoribus crudis, & à flatibus orto, tympaniti,borborygmo,acidum ructantibus, & frigidis naturis. *Vires.*

CAP. V.

Antidotus Diaſatyriωn.

℞. *Radicum Satyrii recentium & ſucculentorum* ℥ ij.
radic. paſtinaca ſatiua,
eryngii,
nucis Indica an. ℥ j.
pinearum,
piſtachiorum an. ℥ j. ß.
caryophyllorum,
zinziberis,
aniſi,
ſeminis eruca,
lingua auis. i ſeminis fraxini an. ʒ. *v.*
cinna-

cinnamomi,
lumborum Scincorum,
ſeminis bulbi, aut vrticæ an. ℥ ij. ß.
moſchi gr. vij.
mellis in decocto radicum præſcriptar. deſpum. ℔ iij.
Fiat ex arte conditura, Opiata conſiſtentia.

COMMENTARIVS.

Multæ *Diaſatyrii* traduntur deſcriptiones, quarum hæc vt præſtantiſſima, ſic vſitatiſſima eſt, & ad effectus, quos pollicetur, vtiliſſima. Cum autem *Satyrii* multa ſint genera, *Monorchis*, ſeu quod vnicum habet teſticulum, debet ſeligi, atque primo Vere, dum multo ſucco turget.

Siſeris, quam Eryngii potius radicem nonnulli ponunt, ſed parum refert, an hæc, vel illa ponatur, cum affines habeant vires, quas ſane non tanti facio, quanti practicantium vulgus: Ruſtici enim diebus fere ſingulis vtramque eſitant, etiam ad ſaturitatem, nec propterea ſalaciores fiunt. *Eruca* pluris ducitur, quæ etiam valde pigros ad Venerem excitat maritos. *Scinci* tamen omnium potentiſſime œſtrum Veneris accendunt, ſed lumborum carnem caudæ prætulerim. De bulbi vero ſemine dubitatio eſt, cum nondum quiſpiam Medicus explicite docuerit, cuiuſnam bulbi ſemen inter tot ipſius varietates ſumendum ſit. Proinde *ſemen vrticæ*, quod propoſito apprime congruit, in illius locum ſubſtituo. *Vires Scincorum.*

Paratur vero ſic: Coquantur primum radices in aqua ſufficienti, donec tabeſcant; deinde piſtentur, & per ſetaceum tranſmittantur: Tum melli deſpumato ac cocto permiſceantur, atque denuo parum ferueſiant igne lentiſſimo, ad aqueæ humiditatis abſumptionem: Poſtea addantur *ſtrobili* & *piſtachia* primum minutim inciſa, dein vt cætera læuigata, ita tamen, vt *moſchus* ſeorſim teratur, & vltimo vel confuſe cum *cinnamomo* miſceatur. Vetus deſcriptio inique pondus æquum radicis *paſtinacæ* & *Satyrionis* habet: Illa enim cum ſit inſuauior, & ſcopo minus apta, minore quoque copia ſumenda.

Diaſatyrion ſemen auget, Venerem ſtimulat, veretri tentiginem excitat, ac libidinis motus ſopitos & languidiores mouet: Contra veſicæ & renum imbecillitatem valet, & vires reficit. *Diaſatyrii vires.*

CAP. VI.

Antidotus Analeptica D. Fernel.

℞ *Roſarum,*
glycyrrhizæ, an. ℥ ij. *gr.* v.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ℥ ij. & ℈ ij.
ſantali albi,
ſantali rub. an. ℈ iiij.
ſucci glycyrrhizæ,
amyli,
ſem. paueris albi,
portulacæ,
lactucæ,
ſcariolæ an. ʒ iij.
quatuor ſeminum frigid. maior.
ſem. citoniorum,
maluæ
bombacis
violarum,
piſtaciorum,
ſtrobilorum,
Amygdalarum dulcium,
pulpæ ſebeſten,
ſtoracis calamitæ,
caryophillorum,
cinnamomi,
ſcobis eboris an. ʒ ij.
croci gr. v.
penidiorum ℥ ß.
Trita, vt decet, omnia excipiantur triplo Syrupi violati.

COMMENTARIVS.

Antidotus hæc analeptica, ſeu Electuarium reſtauratiuum, vt vocat Nic. Præpoſitus, à Fernelio celebratur, in eiuſ-

que deſcriptione nihil immutandum cenſuit, præter ſimplicium ordinem, & *berberis grana*, quorum loco piſtacea repoſuit, Omiſit tamen *ſtyracem calamitam*, viribus commendatiſſimum & huic confectioni vtiliſſimum; Cuius parandi modus facilior eſt, quam vt pluribus in eo declarando ſit opus.

Vires. Antidotus analeptica vires exolutas reſtaurat, inquit Fernelius, animi deliquium & ſyncopem impedit, optimum corporis habitum longo ſanguinis fluxu, aut alia quauis immoderata vacuatione extenuatum reſarcit, macilentis & conſumptis ſuccurrit; humectando nempe, nutriendo & corroborando.

CAP. VII.

Antidotum Aſyncritum D. Actuar.

℞. *Myrrhæ* ʒ ij. & ℈ ij.
opii ʒ vj.
piperis nigri,
ſem. petroſelini an. ʒ v.
apii,
ſinapeos an. ℥ ß.
iunci odorati ʒ iij.
amomi,
ſtyracis calamit. an. ʒ ij.
hedychroi magmatis ʒ j. & ℈ ij.
caſſiæ ligneæ, ſeu canellæ,
piperis albi,
ſeſeleos an. ʒ j & ℈ j.
mellis deſpumati q. ſ. fiat opiata.

COMMENTARIVS.

Vocatur hoc Antidotum ab Actuario *cap. 6. lib. 5. method. med. Aſyncritum*, hoc eſt, incomparabile, quod virium præſtantia nulli cedat; aut poſtponendum veniat. Vt ex mente authoris rite paretur, *Opium* in *ſapa dulci* macerandum, donec mellis conſiſtentiam habuerit: *Styrax* melle diducendus: dein reliqua arida puluerata commiſcenda. Pro *caſſia Ægyptia*, quam ponit author, *caſſiam ligneam* ſeu *canellam* vulgarem optima ratione, & Doctorum conſenſu poſuimus, non fiſtulam ac purgatoriam, quam paſſim Actuarius nigram appellat, nulla in re Antidoto præſcripto conuenientem & accommodatam.

Hoc Antidotum veteres capitis dolores ſedat, inquit Actuarius, vertiginoſos & comitiales affectus mitigat, peruigilias ſopit, & furorem ac deſipientiam cõſtringit, magnum oculorum dolorem mulcet, defluxioni, dentium dolori, difficultati reſpirationis, & omni cauſæ ſuſpirii auxiliatur; Veterem tuſſim ſedat, pulmonis lateriſque inflammationi, & ſiccæ & humidæ medetur, omnem pulmonis humiditatem exhaurit, ſputa tenuia denſat, excretuque faciliora reddit. *Antidot. Aſyncriti mira vires.*

Stomacho præſenti eſt auxilio, huius ſiquidem humidam laxitatem aſtringit; cibi faſtidia leuat, ſingultum tollit, non retentos cibos ob vomitionum impetus ſiſtit, omnem ſtomachi & ventris inflationem & ructus ſoluit, ictero prodeſt, melancholiæ morbo conuenit, & eius triſtia ærumnoſaque ſymptomata leuat; lienis grauitatem ſubmouet, faciei colorem reddit, obſtructiones tollit, vrinam mouet, arenulas deturbat, vteri calamitatibus & colico dolori medetur atque aliis pluribus affectionibus, ſi modo verum ſit, quod clariſſimus vir Actuarius, literis de hac Opiata, mandauit.

CAP. VIII.

Philonium magnum, ſeu Romanum.

℞. *Piperis albi,*
caſſiæ ligneæ,
cinnamomi an. ʒ ij.
croci,
euphorbii,
pyrethri an. ℥ ß.
zedoariæ,
ſpicæ nardi an. ℈ ij.
ſem. hyoſcyami ℥ ß.
opii ʒ ij. ß.
caſtorii,
myrrhæ an. ʒ j. ß.
ſem. apii,

fœni-

fœniculi,
dauci,
petroſelini an. ℨj.
mellis optimi deſpumati quantum ſuffic. fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Nil tam anceps ac varium in medicamentorum familia atque Philonii Philoſophi Antidotum, cui ſimile accidit atque vino, quod è vaſe in vas transfuſum, non paruam prioris conditionis iacturam facit. Quotquot enim extiterunt pharmacariæ artis authores, nomen quidem *Philonii* retinuerunt, ſed nihil fere præterea. Vnus Gal. *cap.* 4. *lib.* 9. *compoſ. Medic. loc.* probauit quidem, ſed alia multo celebriora & præſtantiora, vt ipſe loquitur, ſubſcripſit. Myrepſius quatuor eiuſdem nominis antidota dedit, quorum alia *opium* admittunt, alia dimittunt; De cæteris vix inter ſe ſimilia, & parum Philonii Tarſenſis medicamento conuenientia. Nicolaus Præpoſitus pauca quædam ex priore deſcriptione detraxit, alia multa adiecit, & ſimplicium ordinem, & pondus immutauit. Nonnulli *coſtum*, alii *caſtorium*, quidam *ſemen papaueris* addiderunt. Nos vero Præpoſiti deſcriptionem magis probamus, ſed pro *Coſto*, *Caſtorium*, *opii* verum caſtigatorium ponimus, ſimplicium ordinem aliter diſponimus, & *piperis*, *euphorbii* & *pyrethri* quantitatem minuimus. Sic enim tutius & felicius dari poterit, abſque inflammationis metu. Nonnullos enim aliquando vidimus, conqueri de ingenti ardore ad imum ventrem, & inteſtinum rectum, ex iniecto clyſtere, in cuius ſeſquidrachma tantum Philonii vulgaris fuerat diſſoluta. Quod minime mirum videtur, cum xvij. conſtet ſimplicibus, calidis omnibus, præter Opium, quod à multis calidum perhibetur, & *hyoſcyamum*: proinde vix poteſt deglutiri, quin fauces ardore & acrimonia plurimum afficiantur & lædantur. Sic vero à nobis emendatum tuto per os ſumi poteſt, abſque ventriculi, œſophagi & faucium oblæſione. Vocatur *Romanum*, quod multum fuerit Romæ celebratum.

Philonii Romani vires. Datur pleuriticis, Colicis, vnde & *Antidotus Colica* à nonnullis dicta, & in omni dolore interno: Somnum conciliat, ſanguinem ab internis fluentem ſiſtit, nauſeabundis mirifice prodeſt; dolores ventris, lienis, hepatis & renum, ab intemperie frigida, flatibus & crudis humoribus obortos ſedat, & ſingultum tollit.

Per os autem datus quantitate exigua, vt ciceris magnitudine, aut paulo maiore, pro ſumentis ætatē & viribus atque pro ſcopis variis varie diſſoluitur, aliquando in *Oxymelite*, aliquando in plantarum decocto, nonnunquam in *vino*. Actuarius dabat ſtomachicis cum *hypociſtidis ſucco* & *vino pauco*.

Sæpius vero per anum iniicitur in aluum, dilutum in decoctione enematum, quæ ad ſæuiſſimos colici doloris cruciatus ſopiendos ac pacandos præſcribuntur, quibus peculiari virtute mirum in modū confert.

CAP. IX.

Opiata Salomonis D. Iouberti.

♃. *Cortic. citri conditi* ℔. ß.
conſeruæ roſarum veteris,
acetoſæ an ℥j. ß.
helenii.
bugloſſ.
mithridatii an ʒ vj.
conſeruæ anthos ℥ ß.
ſem contra vermes,
ſem. citri mund. an. ʒ iij.
cinnamomi ʒ ij.
caryophyllorum ʒ j.
radic dictamni albi,
cardui benedicti,
cortic. citri ſicci an. ʒ j. *& gr. xv.*
ligni aloes, optimi ʒ j.
cardamomi,

macis an. ℈ ij. *& gr. xv.*
radic. gentianæ ʒ ß.
oſſa è corde ceruorum n. iiij.
grana iuniperi in aceto ſcillitico per noctem infuſa n. xxv.
ſacchari ſolidi ℔. ß.
Syrupi acetoſitatis citri quantum eſt ſatis, fiat Opiata.

COMMENTARIVS.

Hanc Opiatam ſub nomine cuiuſdam Salomonis, nullius in Medicina notæ deſcribit & ad multa commendat Ioubertus. Illius tamen authorem ἀδέσποτον, ſeu incertum dicit. Cum illa velut per manus à mulierculis tradita ad eum peruenerit, ſed non parum deprauata, vt ſolet in his fieri, quæ calamo non typis exarantur. Potius ergo Ioubertum, quam mulierculas aut Salomonem, neſcio quem, authorem voco, qui eam caſtigarit & ad meliorem formam reduxerit. Si quis tamen voluerit ad oſtentatiorem, & maius opiatæ encomium, magni illius regis, qui Dei populo imperauit, nomine deſignare, non refragabor, cum & alia nomina ſæpe fictitia, & vix ratione probabili inuenta medicamentis pluribus imponatur. Parãdi modus facilis eſt. *Xyloaloes* penuria *ſantalum citrinum* ſumi poterit, & pro radicibus *cardui & dictamni*, huius folia & illius ſemina. Reliqua, nec rara, nec inuenta difficilia.

Opiatæ Salomon. vires.

Morbis medetur peſtilentibus & contagioſis, partes, quæ principatum tenent, roborat, putredinem arcet, vermes enecat, vomiturientibus confert, & quauis ex cauſa languidis, & imbecillis auxiliatur.

CAP. X.

Electuarium de Ovo.

℞. *Croci* ʒ j. ß. *aut* ʒ ij.
Includantur cum vitello in oui putamine altera tantum parte, per quam eductum eſt albumen, aperto, & poſtea alio putamine aut paſta occluſo: Deinde aſſentur in clibano.

Ablata è teſta materia tenuiſſime pulueretur; cui adde
Dictamni,
Tormentillæ an. ʒ ij.
cornu ceru.
nucis vomicæ an. ʒ j.
angelicæ,
zedoariæ,
granorum iuniperi,
helenii an. ʒ ij. ß.
cinnamomi,
macis an. ʒ j. ß.
caphuræ ʒ. j.
theriacæ ℥ iij.
Miſce omnia; contunde fortiter, & adde ſyrupi limonum, quod ſatis erit, fiat Electuarium.

COMMENTARIVS.

Non minus eſt incerta huius Electuarii deſcriptio, quam authoris primi nomen: Nullibi enim ſatis conſtat de vtroque. Nec adeo rudis eſt Seplaſiarius, qui non glorietur, optimam illius deſcriptionem tenere. Multas quidem vidi, nuſquam tamen duas conſimiles. Omnium maxime probanda, quæ à Medicis Auguſtanis euulgatur: Nonnulla tamen vix toleranda. Nam cum ingredientia, vt loquitur vulgus, pauca ſint, & pauca quantitate præſcripta, illis tamen *caphuræ* vncia dimidia commiſcetur, & *ſinapi* ad podus *croci* & *vitelli oui*, ſimul vſtorum ponitur. Neutrum autem ea proportione tolerandum, cum hoc calidiſſimum ſit, & neutiquam cardiacum: illa cardiaca quidem, ſed odoris grauis, nec niſi parua quantitate ſuauis. Præterea, iubent illi clariſſimi viri pulueres, & *theriacam* ſimul permiſceri ſine intermedio *melle*, aut ſyrupo: ſicque non opiatam, ſed paſtam quauis catapotiorum maſſa ſolidiorem. Ex ea autem *ſinapi* vt noxium, & *pimpinellam* vt inutilem detraximus, *helenium*, *macim* & *cinnamomum*, vt cardiaca & bezoardica adiecimus, caphuræ doſim legitimam poſuimus,

mus, *theriacæ* quantitatem idonam, & ſyrupum omnibus excipiendis, & ſubigendis aptiſſimum docuimus. Debet vero ſumi gallinæ ouum recens, magnitudinis mediocris, per cuius apicem alterum perforatum educatur albumen, intus remanente vitello. Quod vacuum erit, *croco* orientali non pulueriſato impleatur, dein ſuperpoſito alio putamine, aut paſta, vt fere fit, occludatur, ne quid tranſpiret: tum vel in furno vel in fornace igne lento aſſetur ad teſtæ nigredinem, vt quæ intus concluſa ſunt, abiectis putaminibus, facile queant puluerari.

Nonnulli *nucem vomicam* reformidant & improbant, quod felibus & canibus deleteria ſit, ac præſens venenum, hominibus ventriculum ſubuertat. Sed huic dubitationi multoties ſatisfecimus, nam brutorum natura longe diſtat ab hominis conditione, cui ſæpe venenum eſt, quod illis pabulum familiare, & contra: Coturnices veſcuntur *Elleboro*, & Sturni *cicuta*, à quibus homo enecatur: *aloë* & *amygdalæ amaræ* enecant vulpes, homo illis vtitur ad ſalutem. Præterea *nux vomica*, cum vim habeat alexiteriam, & vomitum proritantem, magis confert, nam morbis contagioſis vomitus mirifice prodeſt, maxime vero his, quibus prima regio corporis prauis humoribus ſcatet; Sic enim partibus præcipuis maligna colluuie liberatis, facultates ſunt vegetiores, & ad virus oppugnandum alacriores.

Rarus autem hucuſque fuit in Gallia huius Electuarii vſus, ſed poſthac frequentiorem ſpero, ſi noſtræ emendationis ratio agnoſcatur, & iuxta deſcriptionem à nobis traditam conficiatur, quæ ſic efficaciſſimas vires habet, & ad peſtis curationem commendatiſſimas. Eſt enim quædam velut parua *Theriaca*, quam recentiorum inuenit ſedulitas.

Vires. Electuarium de ouo plurimum laudatur ad præcautionem & curationem peſtis, & morborum peſtilentium. Datur vel per ſe, vel cum aliqua conſerua, aut aqua vel decocto cordiali.

CAP. XII.

Mithridatium Damocratis ex Galeno.

℞. *Myrrhæ optimæ,*
croci,
agarici,
zinziberis,
cinnamomi,
ſpicæ nardi Ind.
thuris maſculi,
ſem thlaſpeos an. ʒ x.
ſeſeleos Maſſilienſ.
opobalſami, vel olei nuc. moſchat.
ſchœnanthi,
ſtœchad. Arabicæ,
coſti candidi,
galbani,
terebinthinæ,
piperis longi,
caſtorii,
ſucci hypociſtidis,
ſtyracis calamitæ,
opoponacis,
folii an. ℥ j.
caſſiæ ligneæ,
polii montani,
piperis albi,
ſcordii,
ſem. dauci Cret.
carpobalsami, aut
eius loco cubebarum,
trochiſcorum Cypheos,
bdellii an. ʒ vij.
nardi Celticæ,
ſem. petroſelini Maced.
gummi Arabici,
Opii,
cardamomi minoris,
ſem. fœniculi,
radicis gentianæ,
roſarum,
dictamni Cret. an. ʒ v.
aniſi,
ariſtolochiæ rotundæ,
acori,
ireos Florentinæ,
phu,

ſagapeni an. ℥ *ij.*
meu Athamantici,
acacia,
ſem. Hyperici,
ventris ſcinci an. ℥ *ij* ß.
Vini maluatici, vel alterius generoſi ℔. j. ß. *vel q. ſ. gummis, liquoribus & ſuccis diluendis. mellis optimi deſpumati triplum ſeu* ℔. *ix. &* ℥. *viij. fiat Opiata in vaſe idoneo reponenda.*

COMMENTARIVS.

Solemnis hæc Antidotus à Mithridate rege Ponti & Bithyniæ, eius inuentore cognominatur: hic enim ſimul & generoſiſſimus erat monarcha & doctiſſimus, qui duarum & viginti nationum idiomata varia intelligeret & exprimeret, & medicamentariæ materiæ cognitionem haberet, ex qua nobiliſſimam confecit Antidotum aduerſus venena, à quibus maxime ſibi metuebat. Eius autem longo vſu, ab omni virulenta & deleteria qualitate vixit immunis: Nam ſuperatus à Pompeio, & veritus, ne ab eo viuus Romam duceretur in triumphum, venenum ſumpſit, à quo, cum ne quidem minimum moleſtiæ ſenſum ſenſiſſet, ac vitæ pertæſus diuturnioris, quendam vocauit militem nomine Bituitum, rogauitque, vt ipſum interficeret. Atque cum id ægre & ſegniter peragere tentaret, eius trepidantem manum in ſuam cædem adiuuit ſicque ſeipſum traieciſſe dicitur, *teſte Appiano:* Porro inter illius theſauros & ſpolia, ſcrinium erat commentationum medicarum, quas ipſe rex, arcanorum curioſiſſimus, accurate ſeruabat. Eas autem Pompeius Romam detulit, deditq; Medicis Romanis, vt Damocrati & Andromacho, qui ſingula remedia probarunt, maxime vero Mithridatium, quod verſib. Latinis reddidit Damocrates, ne immutaretur, ab eoque nunc cognomen habet, vocaturque Mithridatium Damocratis, licet eius non fuerit author, ſed transſcriptor aut celebrator. Aliud non multum diſſimile ſub nomine Andromachi à Gal. *cap. 1. lib. 2. de Antidot.* traditur, ſed minus eleganti ordine diſpoſitum, & nonnihil deprauatum. Incertam namque doſim habet *folii gentianæ, meu & cardamomi:* atque bis repetit *nardum* ſub duabus appellationibus, quæ idem ſignificant. Præterea omittuntur alia quædam ſimplicia huic Antidoto conuenientiſſima, vt *carpobalſamum*, aut ſuccedaneum eius idoneum, *dictamnus, piper album & longum*, & *bdellium.* Veriſimile eſt, Andromachum ad nominis gloriam, priorum deſcriptionem immutaſſe, vel ſibi vendicaſſe, vel ſimilem inter Mithridatis ſecreta inueniſſe, aut à Pompeio habuiſſe. Vtut ſit, potius celebratur, & paratur ea, quam exhibuit Damocrates.

Mithridatium Andromachi quale.

Nec minus gloriæ cupidus fuit Nic. Præpoſitus, qui pſeudomithridatium ex ſimplicium farragine congeſtum, à Nic. tamen Myrepſo mutuatum, deſcripſit *cap. 412.* quæ magna ex parte, & idiomate barbaro enuntiauit, confuſe miſcuit, & indebita proportione & ratione diſpoſuit. In ſumma, multum difficultatis in præparatione, parum vtilitatis in vſu Antidotus illa pollicetur. Proinde illis relinquenda, qui in Nicol. Præpoſiti verba iurarunt, illumque non raro cæcutientem, tanquam cæci perpetuo ſequuntur.

Mithridatium Nic. Præpoſiti quale.

Præcipua parandi difficultas ex perueſtigatione, & electione ſimplicium pendet, quibus ſæpe caremus; præſertim exoticis, raris & pretioſis, quorum loco plerumque ſuccedanea cogimur ſubrogare, vt pro *opobalſamo, oleum caryophyllorum*, aut *nucis moſchatæ*, pro *carpobalſamo cubebas aut ſemen lentiſci*, pro vino ſalerno, aliud generoſum, pro melle Attico, noſtras. Ex Antidoto Romano *radicem ireos Florentinæ* addidimus, & pro *Aro*, quod nonnulli ponunt, alii omittunt, *ariſtolochiam rotundam* poſui-

poſuimus. Succi, lacrymæ, gummi præter Arabicum, & *thus*, quæ teri debent, in vino maceranda ſunt. Interea radices terendæ, dein reliqua eo ordine, quem centies docuimus. Gummi macerata parum ferueſient, vt vinum abſumatur. Tum & hæc, & pulueres læuigati, & per incerniculum tranſmiſſi deſpumato melli commiſcebuntur. Sicque fiet Opiata, in vaſe idoneo reponenda quotidie ſemel primo menſe rudicula mouenda: ſecundo menſe, bis in hebdomada: tertio ſemel: quarto ter tantum in menſe: Sicque relinquenda, niſi ſexto menſe, quo denuo ſemel agitanda.

Vires. Mithridatium aduerſus venena & morbos contagioſos tutiſſimum ac ſecuriſſimum eſt præſidium. Alię ſunt eiuſdem pene innumeræ vires, quæ cum ſint lippis & tonſoribus notæ, in his recenſendis non diutius immorabor.

CAP. XII.

Theriaca Androm. Iunioris, ex Gal. à quo γαλήνη dicitur.

℞. Trochiſo. ſcillit. ʒ. xlviij.
trochiſcor. de viperis,
magmatis hedychroi,
piperis longi,
opii an. ʒ xxiiij.
roſarum ſiccarum,
iridis Illyricæ,
ſucci glycyrrhizæ,
ſem. buniados dulcis,
ſcordii,
opobalſami,
cinnamomi,
agarici an. ʒ. xij.
myrrhæ,
coſti odorati,
croci Corycii,
caſſiæ ligneæ,
nardi Indicæ,
ſchœnanthi,
thuris maſculi,
agliæ i. piperis albi,
piperis nigri,
foliorum dictamni,
marrubii virentis,
Rhabarbari, vel Rhei pontici,
ſtœchados,
ſemen petroſel. Maced.
calaminthes montanæ,
terebinthinæ Chiæ,
radic. pentaphyli,
zinziberis an. ʒ. vj.
polii Cretenſ.
chamepithyos,
ſtyracis calaminthæ,
meu Athamantici,
nardi Celticæ,
amomi,
phu pontici
ſem. chamedryos Creticæ,
foliorum malabathri,
chalcitidis vſtæ,
terræ Lemniæ,
radicis gentianæ,
ſem. aniſi,
ſucci hypociſtidis,
carpobalſami,
gummi Arabici,
ſeminum fœniculi,
cardamomi Idæi,
ſeſeleos, thlaſpi,
ammeos,
comarum hyperici,
acaciæ,
Sagapeni an. ʒ. iiij.
caſtorei,
radicis Ariſtoloc. tenuis,
ſem. dauci Cretici,
bituminis Iudaici,
comæ centaurii minoris,
opoponacis,
galbani optimi, an. ʒ ij.
vini generoſi, q. ſ. ſuccis liquorib. & gum. diluen. mellis Narbon. aut alius optimi triplum, ſeu ℔. xiiij. ß. vel q. ſ. fiat Opiata ex arte in vaſe idoneo reponenda & ſeruatur ad futuros vſus.

COMMENTARIVS.

Non inepte quidam *Mithridatium medica-*

dicamentorum patrem, & *Theriacam matrem* appellant, quæ ſcilicet dignitate & efficacia reliquis medicamentis antecellāt, & vires omnium complectantur: Vix enim affectio præter naturam datur aliqua, cui alterutrum, vt decet paratum, exhibitum non conferat.

Mithridatē & theriacæ & mithridatii eſſe authorem.

Vtriuſque nō immerito perhibetur author Mithridates, quod materiā inuenerit & congeſſerit, ex qua conficiuntur ambo. Andromachus & Damocrates eandem ſolum in meliorem ordinem diſpoſuerunt, & pauca quædam adiecerunt; ſicque vt ex Adamo Eua, ex Mithridatio Theriaca habuit originem. Sic vero primum à Critone nominata eſt, à vipera, quam Græci θηρίον vocāt, cuius carnem ex arte præparatam, quā poſtea docebimus, Andromachus imperatoris Neronis archiatros Mithridatio addidit, vt eius virtutem, quæ ante hanc commixtionem ad ferarum & ſerpentum morſus venenatos erat iners & imbecilla, redderet efficaciſſimam; ſicque ex Mithridatio Theriaca facta eſt, præſentiſſima venenis medicina, à qua medicamina, quæ virus quoddam extinguunt, ſeu venenis obſiſtunt, *theriaca*, ſeu theriacalia nominantur. Laudanda autem plurimum Andromachi ſedulitas, qui hæc duo Antidota quaſi informia exornarit, in optimā formam digeſſerit & celebrarit: Ad cuius imitationem poſterior ætas multas eiuſdem nominis compoſitiones ſeu *theriacas* deſcripſit, quibus officinæ pharmacopœorum quorundam non ornantur, ſed onerantur ipſi.

Andromachus quis fuerit & illius laus.

Omnes autem Theriacæ à Rhaſi, Auicenna, Meſue, Serapione, Paulo, Oribaſio, Aetio, Myrepſo & à poſterioribus deſcriptæ, non modo inter ſe, ſed antiquæ & veræ ab Andromacho traditæ ſunt diſſimiles, proinde raro parantur, & tanquam inutiles negliguntur.

Licet autem Theriaca Andromachi ſenioris minus peruerti potuerit, quod verſibus conſcripta ſit, minus tamen celebratur ea, quæ ab Andromacho eius filio oratione ſoluta deſcribitur, quam hic damus: parum tamen eſt inter vtramque diſcriminis, & fere nullius momenti.

Porro ad eius confectionem accedunt nonnulla, quæ ſemper & omnibus non ſuppetunt, quorum loco ſuccedanea, ſi nō genere, ſaltem qualitatibus primis, aut ſecundis conſimilia ponuntur, vt cum herba pro herba, ſemen pro ſemine, metallū pro metallo ſubrogatur. Optimorum tamen ſubſtitutorū inopia fere vſurpamus, quæ deſiderata qualitate prædita ſunt: Sic Galenus pro *amygdalis amaris*, *abſynthium*: pro *Euphorbio Stercus columbæ*, pro *pipere xinziber* ſubſtituit. Nunc autem Pariſienſes Pharmacopœi nullis ſumptibus parcunt, ad ſimplicia quæuis pretioſiſſima conquirenda; Atque ex eorum ordine multi, etiam qui vix ſecundas tenent, omnia aromatum, lapillorum pretioſorum, & ſimplicium rariſſimorum genera in ſuis pharmacopoliis habent, nullumque ſimplex ipſis ignotum eſt, quod medicamentorum compoſitionem ingreditur.

Si quis tamen nulla arte, labore aut pretio, nonnulla Theriacæ cōficiendæ neceſſaria, præſertim rariora aſſequi potuerit, vt accidit plerunque, pro *opobalſamo*, *oleum è caryophyllis*, vel *nuce moſchata* expreſſum ſubrogabit: pro *Coſto*, *zedoariam*, *pro ſchœnanto*, *calamum aromaticum*, pro *dictamno Cretico*, *noſtras*, *pro Amomo*, *acorum*, *pro carpobalſamo*, *cubebas*, aut *ſemen lentiſci*, pro *vino Falerno*, *muſcatellinum*, aut aliud generoſum. Nihil vero ſubſtituendum pro paſtillis, qui iuxta modum ſectione ſequenti deſcriptū parabuntur. Defectu autem *ariſtolochiæ tenuis*, *longa* ſumenda, *iridis Illyricæ*, *Florentina*, *calcithidis*, *calcanthum ſeu vitriolum*: Illam tamen multi ſentiunt omittendam, cum nihil faciat, inquiūt, ad Theriacæ virtutem, ſed ſolum ad colorem nigrū illi impertiendum, qua tinctura ſuam qui non infecerit *Theriacam*, à multis irridetur. Alii contra, non præter rationem *calcithidem* admitti debere tenent, quod

ſua

ſua ſtypticitate interanea roboret, & ſiccitate putredinem arceat, adde, quod parua quantitate permiſcetur, atq; ſemiuſta, vel eius loco, *calcanthum* perfecte vſtum, vt acrimoniæ minoris ſit particeps. Antiquitus vero aliter, quam nunc, parabatur, ſed verus conficiendi modus is eſt, quem de Mithridatio parando dedimus.

Θηρίον animalia omnia venenata ſignat. ἔχις, ἔχιδνα γαλήνη. Theriacæ vires.

Vt autem θηρίον de feris & venenatis animalibus dicitur, & peculiari ſignificato de vipera, in cuius genere, mas ἔχις, fœmina ἔχιδνα vocatur, ſic *Theriaca* Antidotos omnes complectitur; Quæ quod ſumpta, vel admota morbis tranquillitatem adferat, à Galeno γαλήνη dicitur. Nam aduerſus maxima mala ſecuriſſimum & expertiſſimum eſt alexiterium. Non ſolum autem morbis venenatis feliciter medetur, ſed aliis quoque communibus nam capitis dolores diuturnos, vertigines, graues auditus, hebetudines oculorum, comitiales & orthopnoicos cum mulſa data ſanat. Stomachi vitia, difficilē coctionem, & ventriculi imbecillitatem emendat. Ventriculi & inteſtinorum inflationibus & doloribus medetur, nec non colicis & ileoſis: Lumbricorum genus omne mirifice interficit: animi deliquio & virium imbecillitati ſuccurrit. Cum *aqua raphani*, aut *parietariæ* exhibita deterit calculos renum, & veſicæ, & difficilem mixtionem ſanat. Vtiliter præbetur in febrium, maxime quartanarum rigoribus & incipientibus, & inclinantibus. Flatus diſſipat, humores in ventriculo, & aliis viſceribus putres abſumit, obſtructionem tollit, colorem commendat, cordis palpitationi multum opitulatur. Mulieribus menſtrua mouet, fœtus mortuos eiicit, hydrophobiam & canis rabidi morſum opportune data ſanat.

CAP. XIII.

Opiata Neapolitana.

℞. *Foliorum ſennæ Orient.* ℥ j. ß.
hermodactylorum,
turpethi an. ʒ vj.
ſcobis ligni ſancti,
ſarſaparillæ,
ſaſſafras, an. ℥. ß.
mellis optimi in decocto radicis Chynæ deſpumati & ad aqueæ humiditatis abſumptionem cocti ℔. j.
fiat opiata.

COMMENTARIVS.

Nullus eſt tam nouellus pharmacopœolus etiam in ſuburbiorum quodam angulo degens, qui vel ad gonorrhœam virulentam, vel venereum aliquod vlcus non glorietur quoddam habere ſecretum remedium. De hoc autem affectu, eiuſque medicatione Empirici omnium maxime mira promittunt, ad quos ſæpe Pariſiorum vulgus ſuo damno confugit. Hæc enim gens nouitatis ſemper auida, credulaque nimis, errores quoſuis etiam capite damnatos, modo Medicos ſimulent, colit & amplectitur, & ab his intrepide deleteria quæque pharmaca ſumit. Miſerum hoc quidem eſt, quod nolentibus perire, imo ſic volentibus tam liberum pateat ad necem iter. In tam nefarios homines, vos hortor, pharmacopœi digniſſimi, bellum vt commoueatis, indicatis, vtiliter inferatis, atque optima tantum, & à probatis authoribus tradita remedia accipiatis.

In gratiam autem iuuenum, quos Venus momordit, hanc Opiatam damus, optima & ratione inuentam, & arte deſcriptam, & effectu probatiſſimam; data enim quando, & quibus conuenit, feliciter Indicæ lui, quam Neapolitanum morbum appellant, medetur; vnde *Opiatam Neapolitanam* cognominare minime nefas putauimus. Aliam eiuſdem nominis ſæpe inter multorum Chirurgorum manus Lutetiæ vidimus, ſed quæ male primum deſcripta, à ſingulis tyronibus quotidie immutatur & deprauatur. Alii enim tantum ponunt *guaiacum, ſennam, mel & aquam vitæ*: alii *baccas lauri* adiiciunt: ſunt, qui auferunt *guaiacum,*

Opiata cur Neapolitana dicta.

 cum,

cum, & *ſarſapatillam* ſubſtituunt. Quidam *hermodactylos* probant; alii *turphetum*; alii vtrumque; nonnulli neutrum. Nos iuxta formam deſcriptam lege & ratione ſtabilitam & probatam exhibemus. Adiiciunt nonnulli *aquam vitæ* paucam, ſed *aquam cinnamomi* libentius & vtilius prætulerim. In calidioribus naturis neutram; in frigidioribus alterutram addere nihil vetat.

Vires. Valet plurimum ad luis venereæ curationem. Datur alternis diebus, & ſæpe quotidie mane ieiuno ſtomacho à ʒ ij. ad ℥ ß. His potiſſimum cõuenit, qui pluribus negotiis impliciti decumbere non valẽt, & diutius cubiculo manere.

Plures alias antidotos à Meſue, Actuario, Myrepſo, & Præpoſito datas omiſimus, quarum vel compoſitio non probatur, vel vſus non laudatur, aut his præſtantiores præferuntur. Nam *Zazenea*; *Atanaſia*, *vtraque Requies Nicolai*, *diaſulphur*, *Acariſtum*, *Adrianum*, & *confectio de ſtyrace* nuſquam aut rariſſime parantur, quod vnum *Aſyncritum* virtute & parandi facilitate illis omnibus ſit anteponendum. Nam cum illorum præcipua virtus in ſomno conciliando poſita ſit, ſat erit vnicum aut alterũ habere medicamentum, vt *pilulas de Cynogloſſo*, aut *Philonium Romanum*, quod id feliciter præſtare valeat.

Idem eſt iudicium de *Alfeſſira*, de *Eſdra*, de Antidoto hæmagoga, & aliis confectionibus pene innumeris ab authoribus, vel potius tranſcriptoribus ſine iudicio collectis, quas recenſere nauſeam mouere eſt.

ADDITIO.

Theriaca Germanica, quæ à D. Leonardo Fuchſio Duci Saxoniæ Friderico præſcripta, viribuſque par eſſe dicitur Theriacæ magnæ Andromachi.

♃. *rad. enulæ campan. recenter ſiccatæ* ℥ i. ʒ vij.
baccar. iuniper. rec.
zedoar. Elect. an. ʒ v.
rad. ariſtol.
hyperic.
ſcabioſ.
morſus diaboli, an. ʒ iij.
beton.
ſaluiæ,
marrub.
ſpic. roman. ſeu ſt. diuæ Magdalenæ rec.
baccar. lauri,
rad. gentian.
diptamn. alb.
tormentill.
acori an. ʒ ij.
radic. cauæ ʒ ij. ß.
ſantal. rubr.
cardopatii,
ſuccin. albi vel flaui.
macis an. ʒ i.
meliſſ.
bdellii an. ʒ ij.
caſtor. ʒ i ß.
abſynth.
calaminth. agreſt.
zinzib. alb.
pip. nigr. vulg. an. ʒ ß.
corall. rubr. tritor. ʒ i.
oxymell. ſcillit. ℥ j.
ol. terebinth. puriſſ. ℥ ß.
pulueriſatis pulueriſandis admiſceantur omnia: deinde ♃. *mell. deſpumati opt.* ℔. ij ß. *coque ad iuſtam ſpiſſitudinem, & prædicta iniice, beneque agita*, habebis Electuarium nobiliſſimum, cui tuto fidere queas.

Doſis eſt à ʒ j. ad ʒ i ß, hyeme in aquâ betonicæ, æſtate in aqua oxalidis. probata hæc eſt à Barone quodam in eo, qui mercurium deuorauerat.

Nota de Theriaca.

Phlegmatici & melancholici theriacam ſumere poſſunt ad omnes ægrotationem

nes: ſanguineis autem & cholericis conueniens non eſt, niſi cito ab illis poſſit expelli. Melior etiam eſt in tempore frigido, hyemali nempe, quam calido.

Electuarium de ouo D. Vlrici Chelii. Argentinenſis:

℞. ouum Gallinæ recens & educto albumine per apicem, id, quod vacuum eſt, ℥j. croci orientalis non pulueriſati imple, vitellum non auferendo, poſtea cum alio putamine iterum occlude, ne quid tranſpiret, & lento igne vel poſt fornacem tam diu aſſa in ollula, donec tota oui teſta ad nigredinem deueniat: Exempta teſta materia exiccetur, vt in mortario exquiſitiſſime contundi & in puluerem redigi queat. poſtea

℞. pulv. rad. Angelic.
pimpinell.
zedoar.
ſem. tormentill.
dictamn.
apii an. ℥ ß.
nuc. vomicæ
corn cerv an. ʒ ij,
bol. armen. ℥ ß.
terr. ſigill. ℥ ß ℈ j.
rad. hyrundinariæ
gentian.
morſus diabol.
imperatoriæ.
valerian.
biſtort.
fol. ſcordii.
rutæ.
hyacynth præpar. an. ʒ j.

Mi. omnia, tandemque opponatur theriacæ vet. opt. ad pondus omnium, & iterum cum piſtillo fortiter contundantur & commiſceantur per tres quaſi integras horas agitando, fiat Electuarium vt artis eſt. Theriacæ autem erunt ℥ vi. ß. ℈ iiij.

Electuarium præſeruans Illuſtris & generoſi Comitis Philippi Ludouici ab Hanavv &c. p. m.

℞. Theriac. Andr. ſen. vet opt.
conſerv. roſ. rubr. vet. an. ℥ j. ß,
mithrid. Damocr. opt. ℥ j.
ſulph. ʒ j. ß,
camphor. ℈ iiii,
rad. zedoar.
diptamn. albi.
gentian.
ariſtol. rotund.
angelic.
tormentill.
morſus diabol.
valerian.
pimpinell.
leuiſtic.
fol. veronic.
baccar. lauri an. ℈ ij.
myrrhæ elect. ʒ i.
fol. rutæ M ß,
bol. armen. ver. præpar.
terr. ſigillat. an. ʒ ij,
croc. oriental. ʒ ß,
cinnam. Elect. ʒ ij,
ſpec. el. de gemm. vtriusq;
diamoſch dulc.
diamarg. frigid.
diatrion. ſantal. an. ℈ i,
elect. de ouo ℥ ß,
ſyr. acet. citri. ℥ ij. ß,
aq vitæ contra peſtem ℥ i,
fol auri nr. x. Miſc. f.
Electuarium, deauretur ad ollam.

Electuarium præſeruans contra peſtem.

℞. cortic. citr. condit.
conſeru. borrag.
bugloſſ.
roſar. an. ℥ ij. ß,
flor. lauendul.
ſcordii an ʒ vi,
rad. pimpinell.

cortic. citri ſiccit. an. ʒ ij.
corall. rubr.
bol. armen. prepar.
terr. ſigill. vera an. ℈ iiij.
Theriac. opt. ℥ j. ß.
ſyrup. de limon. ℥ iij. *Mi.*
f. elect.

Electuarium rubrum contra peſtem.

℞. *conſerv. roſar.* ℥ xvj.
acetos.
cichor.
cortic. citr. condit. an. ℥ iiij.
Terr. ſigill. ver. ʒ ij. ℈ ij.
rad. tormentill.
ſem. citri.
card. ben.
ſantal. rubri,
zedoar. an. ℈ iiij.
croci ℈ j. *Mi. & cum ſyr. acetos. citr.*
f. Elect.

Electuarium contra peſtem Franciſci de Luca.

℞. *been albi,*
rubri,
violar. an. ℥ ß.
diptam. alb.
tormentill.
ſcabios.
pimpinell.
chelidon.
beton. an ℥ ß.
fol. abiet. ℥ j.
margarit. oriental.
granator.
hyacinth. an. ʒ ij.
ſmaragd. ℈ j.
flor. omn. menſium ʒ iij.
fol. cicerbit. ℥ ß.
corall. rubr.
albor. an. ʒ j. ß.
gentian. ʒ ij.
bol. arm.
terr. ſigill. an. ʒ iij.
ambr. ℈ ij.
moſchi ℈ j.
zedoar. ʒ iij.
roſar. rubr. ʒ ij.
lign. aloes, ʒ iij.
ſantal. alb.
rubr. an. ℥ ß.
ſem. baſilic. ʒ j.
xylobalſam.
carpobalſam. an. ʒ ij.
caryophyllor.
cinnam.
macis.
nuciſta an. ʒ ij.
ſem. acetos.
citri an. ʒ iij.
limatur. ebor. ℥ iiij.
fol. auri ʒ j.
croci ʒ ij.
myrrha ʒ iij.
fl. borrag.
bugloſſ.
meliſſ. an. ʒ j.
rhab. opt. ℥ j. *Mi.*
& cum ſyr. de acet. citri
f. Elect.

Electuarium Leonardi Fiorauanti contra peſtem.

℞. *rad. alth.* ℔ ij.
Enula, ℥ iiij.
imperatoria,
tormentill. an. ℥ j *Mi. in vino albo optimo dulcique ad conſumptionem vini coquantur, piſtentur & per ſetaceum traiiciantur.*
℞. *mucilaginis tranſmiſſa*
mellis cocti & deſpumati an. ℔. ij.
ſucci cyton. ℔. j.
pulp. dactylor. ℥ vi. *Miſceantur omnia & f. Electuar. ſec. art. cui ſequentia optime pulueriſata adiiciantur.*
℞. *cinnamom.*
nuciſta.
zinzib.
caryophyllor.
lign. aloes.

ben-

benzoin an. ʒ ij,
croci ʒ j,
moſch. ʒ ß,
noſtræ quintæ eſſentiæ ʒ iiij. *Mi.*
f. Electuarium.

Electuarium de Zedoaria contra peſtem.

℞. *myrrh. Elect.*
croci an. ʒ ij,
oſſis de cord cervi ʒ j,
rad. dictamn. alb. ʒ ij. ß,
zedoar. elect ℥ j.
ſulphuris vivi.
ſcrophular.
bol. armen. an. ℥ j. ß.
nuc. vomicæ ʒ j. ß,
zinzib. alb.
camphur. an. ℥ ß,
rad. tormentill.
ſerpentariæ
pimpinell. an. ʒ j,
Theriac. Androm. ſen. opt.
mithrid. Damocr. El. an. ℥ vj. *Mi.*
Et cum aq. vitæ contra peſtem
f. Elect.

Electuarium bezoarticum D. Sebaſtiani Kienlini.

℞. *rad. galang.*
diptamn.
zedoar. an. ʒ ß,
angelic.
gentian. an. ʒ ij,
pimpinell.
tormentill.
phu. an. ℥ ß. *gr. xv.*
ariſtol. long.
rotund. an. ʒ j,
calam. aromat.
zinzib. an. ℈ ij.
corn. ceru. ſubtilior. vſti,
croci oriental. an. ʒ ij,
bol. armen. veri.
terr. ſigillat.
cinnam.
nuciſt. an. ʒ ß.
ſantal. rubri ʒ ij.
citrini ℈ j.
cortic. citri
ſem. citri an. ʒ j
caryophyllor. ℈ ij.
ſem. acetos.
rutæ.
xyloaloes.
ſpodii præpar.
macis an. ℈ j.
lapid. hyacynth. præpar.
ſapphyr. præpar. an. gr. xij.
margar. præpar. ʒ ß.
fol. auri
argent. an. nr. xx.
ſacch. cand. ℥ ß.
paſſul. minor. ʒ ij,
camphor. ℥ ij.
Theriac. Andr. opt. ℥ iiij. *Mi.*
f. Elect. ſec. art.

SECTIO III.

DE TROCHISCIS ALTERANTIBVS & roborantibus.

H*Vcusque medicamenta roborantia forma pulueris, & Electuarii mollis, ſeu Opiata, optima methodo deſcripta exhibuimus: ſupereſt nunc, antequam huic libro finem imponamus, vt omnes Trochiſcos, viribus conſimiles, & officinæ neceſſarios explicemus & pharmacopœis diſpenſandos porrigamus, qui vel aliorum medicamentorum, quorum compoſitionem ingrediuntur, cauſa parantur, vel qui etiam ex ſeipſis dantur, nec aliis, vt bene ſint, famulantur. Ne autem confuſe de purgantibus & roborantibus ſimul ageremus, vt multi perperam faciunt, ad finem ſect. 3. libr. ſecundi, in quo genus omne Catharticorum deſcribitur, Trochiſcos de Rhabarbaro, de Agarico,*

& Albandal adiunximus. Nunc vero ad roborantium & alterantium explicationem accedentes, incipiemus ab his, qui partem Theriaces & Mithridatii conſtituunt.

CAP. I.

Trochiſci de vipera.

℞. *Carnis viperarum cum anetho, ſale & aqua cocta ℥ viii.*
medullæ panis triticei, albiſſimi exſiccati, & tenuiſſime puluerati ℥ ij.
Tere omnia ſimul & manibus opobalſamo, aut eius ſuccedaneo inūctis, fac paſtillos ʒ j. pondere, in vmbra ſiccandos.

COMMENTARIVS.

Quando vipera captanda. Vocantur hi paſtilli *viperini*, *theriaci*, de thyro ſeu de vipera, ad quorum Confectionem captandæ ſunt viperæ circa finem Veris aut principium æſtatis, quo tempore conſueto cibo & aere aliquandiu fuerunt recreatæ: atque deligendæ potius feminæ, quam mares, non prægnantes, admodum agiles, collum gracile multum porrigentes, aſpectu ferino, oculis aliquantum rubentibus, ac rutilis, *Viperarum delectus.* capite latiore ac compreſſo, & roſtro nonnihil ad ſuperiora reflexo, ventre amplo, cauda non inuoluta, affatim gracileſcente, carnis experte, greſſu circa eam firmato, eoque tardo. Maris vero ſenſim in tenuitatem abit, nec carne deſtituitur, corporis truncus tenuior eſt, collum craſſius, anguſtius caput, duos tantum dentes caninos habet, femina quatuor. Quæ *Viperarum præparatio.* loca maritima & ſalſa incolunt, relinquendæ. Recens captæ meliores, quam aſſeruatæ. Vt autem rite præparentur, primum virgis cæduntur, ſic namque ita percitæ virus euomunt, vapulatis cauda & caput abſcinduntur, vtrobique ad quatuor digitorum menſuram; quod etiam in viperis maioribus ſatis erit. Quæ poſt harum partium amputationem, irrequieto motu non agitantur, aut ſanguinem non effundunt, ſed ſtatim immotæ iacent, atque exangues, reiiciendæ vt inutiles. Vtiles ac modo dicto mutilatæ excoriantur, euiſcerantur, pinguedine mundantur, probe in aqua limpida ter, quaterque mutata abluuntur, dein in olla idonea ac nitida coquuntur cum aqua ſufficienti, pauco ſale, & anethi viridis quantitate paulo maiore aut minore pro numero viperarum, vt prudens pharmacopœus facile poterit diiudicare, puta ad m.j. ß. aut m. ij anethi, pro quatuor aut quinque viperis: qui numerus ſatisfacere poterit parandis tribus vnciis trochiſcorum, ad Theriacæ confectionem requiſitis. Sic vero igne luculento, non tamen violento, & fumi experte coquuntur, vt à carnibus facillime ſpina detrahatur. Tum caro ſeparata in pila lapidea, cum piſtillo ligneo exacte terenda, cui inter terendum, panis albi, ſicci & puluerati tertia aut quarta pars adiicienda, vt pro carnis viperæ vnciis quatuor, panis dragmæ ſex, aut vncia integra. Qui maiorem panis quantitatem commiſcebunt, paſtillorum vires efficiēt imbecilliores, qui minorem, efficaciores.

Sic per trituram carne pani commixta & ſubacta fiet paſta, ex qua paſtilli ſeu orbiculi formabuntur. Perperam faciunt, qui dum caro viperina & panis ſimul teruntur, parum iuſculi, in quo viperæ fuerint incoctæ, adiiciunt: ſic enim humidior eſt, & trochiſci ex ea confecti ranceſcunt, ſitum contrahunt, & difficilius exſiccantur. Paruuli autem conficiendi atque manibus *opobalſamo* aut *oleo è caryophyllis*, vel *nuce moſchata* eductо inunctis, & quotidie in loco ſicco, ſed non Soli expoſito verſandi, exſiccandi, & poſtea ſeruandi.

Paſtillis viperinis ſumma virtus ineſt ad morſus animaliū venenatorum, ab eiſque Theriaca talem vim mutuatur; proſuntque mirifice, ſi quid aliud, Elephanticis, & à cane rabioſo demorſis.

Cap. II.

Trochiſci Hedychroi D. Andromachi ex Galeno.

℞. *Aſpalthi,*
aſari,
mari,
amaraci an. ℥ ij.
calami aromatici,
ſchœnanthi,
coſti,
phu Pontici,
opobalſami,
xylobalſami, an. ℥ iij.
folii Indici,
ſpicæ nardi,
caſſiæ ligneæ,
myrrhæ,
croci an. ℥ vj.
amomi ℥ xij.
maſtiches ℥ j.
Cum vino quodã generoſo fiat paſta, ex qua formentur paſtilli.

Commentarivs.

Prudenter egit Andromachus, qui horum paſtillorum deſcriptionem verſibus deſcripſit; niſi enim id feciſſet, nihil aut parum illa priſtinæ integritatis retinuiſſet; cum etiam Galenus in illis deſcribendis, præſertim in ſingulorum ſimplicium definienda doſi, comperiatur. Rhaſes & Auicenna non ſunt excuſandi, qui potius nouitatis aut vanitatis ſtudio, quam ſimplicium optimorum inopia hos trochiſcos immutarunt. Europæi Medici non tam peruertunt, quam ſubſtituunt, in his potiſſimum compoſitionibus, quæ certa lege, optima ratione & debita methodo deſcribuntur. Facilius eſt autem remediorum formas ſeu à Græcis, ſeu Arabibus deſcriptas, quam medicamenta ſimplicia, ex quibus conſtant, habere. Valde tamen rarum eſt, quod noſtri pharmacopœi Pariſienſes non conſequuntur. Qui opportune omnia non habuerit, pro *Aſpalatho* reponet *ſantalum citrinum,* pro *maro maioranam, veram* aut *dictamnum,* pro *Amaraco matricariam,* pro *coſto Angelicam,* pro *Xylobalſamo lignum Aloes,* aut *lentiſci,* pro *caſſia cinnamomum,* pro *amomo Acorum.*

A Rhaſi & Auic. additur cortex radicis *Darſiſahan*; ſed quænam ſit illa planta, nec nomine, nec vultu, nec viribus dignoſcitur. Ab iiſdem vocantur hi Trochiſci *Andaracari*, ab Andromacho & Galeno *Hedychroi*, à quibuſdam, vt *Gilib. de Angl. cap. de cura arthrit.* & *Iacob Maulins*, *Idiocry*, ab authore, qui primus compoſuit *Idiocrius* & *Idiocrytus* dictus. Ad confectionem teruntur primum radices & ligna, dein aromata, poſtea reliqua. Sed ſeorſim *crocus, maſtiche, myrrha*, quæ poſtrema, primo loco miſcenda ſunt cum vino, tum alii pulueres, tandem *oleum balſami*, aut eius inopia, *caryophyllorum*. Ex hiſque omnibus tritis, & ſimul ſubactis fiet maſſa, de qua formabuntur trochiſci, in vmbra ſiccandi. *Parandi modus.*

Non ſolent vero parari, niſi *Theriaces* conficiendæ cauſa, propterea parua tantum quantitate ſolent diſpenſari, multis tamen, quod ſimplicibus conſtent medicamentis efficaciſſimis, per ſe dari potuerunt ad malorum multorum curationem; & in diuite quodam, qui odoratum pharmacum expetebat, ad Ozænæ curationem, his paſtillis vſus eſt Aetius *cap. 92. tetr. 2. ſer. 2.* quos ſubegit cum vino veteri odorato, & mirum eſt, inquit, quam breui affectio curata fuerit. *Vires.* *Hiſtoria.*

Cap. III.

Trochiſci Scillitici, D. Andromachi.

℞. *Scillæ aſſatæ* ℔. j.
farinæ orobi albi & non ruffi ℥. viij.
Terræ in mortario, & fiat paſta, ex qua formentur Trochiſci, in vmbra ſiccandi.

Commentarivs.

Theriaces adhuc gratia paſtilli fiunt *Scillini*, ſic dicti à *Scilla*, quæ ipſorum baſis eſt. Ad hunc vero conſilio Galeni debent

bent parari modum. Scilla mediæ magnitudinis Iulio menſe colligenda, cortice exteriore ſpolianda, pars inferior & durior, cui fibroſæ radiculæ adhærent, ſecanda, ſeparanda, abiiciendaque; paſta triticea probe ſubacta, non luto, vt perperam nonnulli faciunt, inuoluenda; dein ſub cineribus calidis, vel potius in furno coquenda, donec paſta indurauerit, & ſcilla mollis ac tenera euaſerit, tum exteriore cruſta & interiore meditullio ablatis in mortario terenda: tum demum tertia pars erui albi farinæ tenuiſſimæ & cribratæ commiſcenda, vt octo vnciæ erui ſingulis ſcillæ libris. Atque ex omnibus probe ſubactis fiat maſſa, ex qua formentur trochiſci in vmbra ſiccandi.

Scylla optima qua. Eſt autem deligenda Scilla vera & optima, vt *Hiſpanica*, non pancratium, atque euellenda Iulio aut meſſis tempore, vel paulo ſerius, aut celerius, modo iam folia penitus & ſcapus aruerint.

Eruum quoque candidum, non ruffum, ſeligendum, quod minus amarum eſt, & magis alexiterium. Sunt, qui loco erui cãdidi *radicem dictamni albi* ſumunt; quia tamen eruum non valde rarum eſt, præſtat cum Andromacho & Galeno genuinam deſcriptionem admittere, quam ſine neceſſitate aliquid ſubſtituere, & mentem authoris defraudare.

Vires. Trochiſci ſcillitici craſſos & lentos humores incidunt, infarctus tollunt, putredinem impediunt, epilepſiæ conferunt, & morbis venenatis.

Cap. IV.

Trochiſci Cypheos D. Andromachi.

♃. *Carnis vuæ paſſæ pinguiſſimæ, probe ab acinis & cortice mundatæ,*
terebinthinæ puræ an. ʒ xxiiij.
myrrhæ,
ſchœnanthi an. ʒ xij.
cinnamomi ʒ iiij.
bdellii lacrymæ,
ſpicæ nardi,
caſſiæ ligneæ,
cyperi,
baccarum iuniperi grandium & pinguium an. ʒ iij.
calami aromatici ʒ jx.
aſpalathi ʒ ij. ß.
croci ʒj.
vini parum,
mellis optimi quantum ſufficit, formentur paſtilli.

Commentarius.

Cyphi antiquum eſt vocabuli genus, quo ſuffimenta, odoramentaque olim ſignificabantur, *teſte Galen. cap. 75. de ſimp. med.* Ab eo Mithridates hos trochiſcos cognominauit, quos poſtea Democrates carmine deſcripſit. Conſtant vero multis odoratis, quæ mixturam nomini conuenientem, & ad multa commendabilem efficiunt. Quod optime nouit Ponti rex, dum eoſdem antidoto permiſcuit; quam ſuo nomine voluit donari.

Præparatio. Præparatio multum nec difficilis, nec laborioſa. *Myrrha* & *bdelliū* in vino generoſo primum diducenda, quibus addenda *terebinthina*, dein *pulpa paſſularum* mundatarum, tum pulueres. Omnia tandem *melle* deſpumato, & probe cocto excipienda, & in maſſam cogenda, ex qua formentur trochiſci, in vmbra ſiccandi, in olla vitrea, aut fictili reponendi & ſeruandi.

Hunc vſum non modo præſtant, quod *Mithridatio* inſeruiant perficiendo, ſed & dantur per ſe ad vlcera, & internos affectus multos iecoris & pulmonum. *Vires.*

Cap. V.

Trochiſci Galliæ moſchatæ D. Meſ.

♃. *Ligni aloes crudi & electi ʒ ij. ß.*
ambræ ʒj.
moſchi boni ʒ ß.
gummi tragacanthi in qua roſarum ſoluti quantum ſufficit ad ea comprehendenda & cogenda, fiant paſtilli.

Nonnulli *ambrā* in vaſe vitreo diſ-ſoluunt

ſoluunt *oleo Balanino* pauco, eoque cætera comprehendunt.

COMMENTARIVS.

Vox *Gallia* non parum Iac. Manlii exercuit ingenium, vt qui rationē eius nominis ad paſtillos deſcriptos accommodati quærens, nunc ex Placentino ad Galliam herbam odoriferam, nunc ex aliorū opinione ad quandam Galliæ prouinciam refert, herbam tamen illam fictitiam, & Galliam ne quidem per ſomniū vidit Meſue, nec Galliç nomine compoſitionem iſtam, niſi fallor, deſignauit. Confectiones enim aromaticæ, Arabibus *Alephangina*, vt quæ calidioribus aromatis conſtant, dicuntur; aliquando *vt apud Rhaſin Ramich*, & ſpecialius *Such*, quando *moſcho, ambra, zibetho*, & ſimilibus ſuauem odorem ſpirantibus componūtur. Rectius autem trochiſci de *xyloaloe moſchata*, quam de *Gallia moſchata* vocari poſſent, minime tamen mutandum nomen cenſeo, quod integrum fere ſeculum recepit & probauit, in cuius perueſtigatione non laborandum, modo res ipſa ſatis innoteſcat.

Ratio nominis nulla.

Præparatio.

Porro ad præparationem teruntur ſingula ſeorſim, ac primum quidem *lignum aloes*, dein *ambra*, poſtremo *moſchus*, tum omnia excipiuntur glutine *tragacanthi aqua roſacea* diluto & fiunt trochiſci, ad delitias maxime ſuo halitu accommodati, potius tamen ad ſanitatē, quam voluptatem in pharmacopoliis ſeruati. Horum mentio frequenter occurrit in compoſitionibus multis, quas hinc inde ingrediuntur.

Vires.

Cerebrum, cor & ſpiritus recreant, corporis totius odorem commendant, ventriculum puerorum imbecillum & vomiturientem roborant, & vires longo morbo fractas reſarciunt.

CAP. VI.

Trochiſci Aliptæ moſchatæ D. N. Sal.

℞. *Ladani* ℥.iij.
ſtyracis calamitæ ℥.j.ß.
ſtyracis rubræ ℥.j.
ligni aloes ʒ.ij.
ambræ ʒ.j.
caphuræ ℈.ß.
moſchi ℈.j.
Cum aqua roſarum formentur paſtilli.

COMMENTARIVS.

Minus frequenter parantur hi paſtilli, quam precedentes, licet affines ſint halitu, ſuauitate, odore. Laborioſe conficiuntur iuxta modum à Nic. Salernitano deſcriptum, facile vero ſic: *Ladanum* in mortario cupreo & piſtillo ferreo, vtroq; calente, cum pauca *aqua roſarum* diu terendū, ducendum & agitandum, donec vnguenti vndique læuis, nec aſperi aut grummoſi conſiſtentiam nanciſcatur. Addatur poſtea vtraque *ſtyrax* piſtillo rurſus multum ducenda, dein *xyloaloe*, tum *caphura*, *moſchus & ambra*, cum pauca *roſacea* ſeorſim in alio vaſe diluta. Ex omnibus confuſe mixtis tritis, ſubactis trochiſci fient parvuli, in vmbra ſiccandi, in olla reponendi, in officina ſeruandi.

Vires.

Celebrantur vt efficaciſſimi ad cerebrum cor, hepar, ventriculum, & cæteras partes nutritorias corroborandas, & reficiendos ſpiritus.

CAP. VII.

Paſtilli Neræ. D. N.

℞. *Ambræ optimæ* ℥.j.
ligni aloes ʒ iij.
moſchi boni ℈.ß.
caphuræ gr.ij.
Subigātur omnia ſimul, & fiat maſſa, ex qua formentur Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Trochiſci Neræ ſic ab inuentore multorū iudicio nuncupati precioſiſſimi ſunt, rariſſimeq; conficiuntur, niſi pro regibus & principibus. Nec magna quantitate parandos cenſeo, & in Officinis diu aſſeruan-

dos, cum vſus tempore ſtatim quantitate requiſita poſſint confici. A *Gallia moſchata* tantum diſſident ſimpliciũ doſibus & ſuperaddita *caphura*. Vt rite parentur, emolliendа *ambra* in mortario calente cum piſtillo quoque calido, cui deinde *lignum aloes* tenuiſſime pulueratum commiſceatur: tum *moſchus* ſeorſim tritus, poſtremo *camphora*. Omnia vero probe ducantur, ſubigantur, malaxentur, ſuperaddito pauco oleo *liquidambar*, aut *opobalſamo*, vt in maſſam cogantur conuenientiorem, ex qua rotulæ aut paſtilli formabuntur.

Præparatio.

Iiſdem viribus pollent, quibus *Gallia moſchata*, ſed efficacioribus, & à magnatibus frequenter vſurpantur ad ſuffitus.

Vires.

CAP. VIII.

Trochiſci de Caphura D. Myrep.

℞. *Caphuræ* ʒß.
croci ʒij.
amyli ʒij.
roſarum rub.
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſcobis eboris an. ℥ß.
ſem. cucumeris mundati,
ſem. portulacæ,
glycyrrhizæ raſæ an. ℥j.
cum mucagine ſemin. pſyllii, in aqua roſacea extracta, fiant paſtilli.

COMMENTARIVS.

Ex variis Trochiſcorum de *Camphora* deſcriptionibus à veteribus traditis, ſola fere paratur, quã Meſue *Sect. ſui Antidot.* deſcribit ad febres ardẽtes, ad bilis & ſanguinis eſtum, hepatis & ventriculi calidam intemperiem & ſitim inexpletam. Multis tamen quod conſtet calidis, vt *nardo, xyloaloe, croco, cardamomo*; quomodo id præſtare valeat, nõ facile coniecto. Alios eiuſdem nominis multo præſtantiores, & ad id munus obeundum efficaciores, ac paratu faciliores, ex Myrepſo exhibeo, in cuius deſcriptione nihil eſt immutatum, præter ſimplicium ordinem. Pro *ſpodio* autem, (ſi quod aliud ſit, præter *pompholiga*, ſeu *ſpodium* Grecorum) malo aſſumere *ebur crudum*, quam *vſtum*, ob rationes multas *ſuperius* adductas. Præparatio nec moleſta, nec laborioſa multũ eſt. *Scobs eboris* ſeorſim tenuiſſime læuiganda, vt & reliqua ſimplicia, *crocus, caphura, amylum, roſa* & *glycyrrhiza*. *Gummi* in mortario calido terenda: *ſemen cucumeris* decorticandum, dein minutim ſecandum, & læuigandum, tum demum omnia *cremore pſyllii* comprehendenda, & in paſtam ad trochiſcos formandos cogenda.

Præparatio.

Valent ad iecoris & aliorum viſcerum ardores mitigandos, ad acrimoniam bilis temperandam, & ad humorum, qui ad thoracem delabuntur fluorem compeſcendum.

Vires.

CAP. IX.

Trochiſci Diarrhodon D. Meſ.

℞. *Roſarum rub.* ℥j.
glycyrrhizæ ℥ß.
ligni aloes,
ſpicæ aromaticæ an. ʒ.ij & ℈.ij.
maſtiches ʒij.
antiſpodii ℈iiij.
croci ℈ij.
Tritis omnibus fiant trochiſci ex vino albo.

COMMENTARIVS.

Variæ ſunt paſtillorum huius nominis apud authores varios deſcriptiones: quiſq; enim ad animi votum addit, detrahit, peruertit, immutat; & plerumq; vnum & idem medicamentum diuerſis nominibus deſignat, ſæpe & duo, triave eadem vocum acceptione nuncupat. Patet hoc ex trochiſcis *Diarrhodon*, & de *Roſis* à Meſue traditis, quorum alii aliorum ſignificato includuntur. Futiles ſunt rationes, quę huius nomẽclaturæ in voce & ſignificatione diuerſitatem quærunt. Si tamen cum viro probato ſic loqui liceat, paſtillos deſcriptos vocabimus *Diarrhodon*, non *de roſis*, quorum præparationem pluribus demonſtrare ſuperfluum.

Præparatio.

perfluum videtur, cum ipſa per ſe facilis ſit, nec quicquam difficultatis ſecum ferat. Pro *Spodio*, *Antiſpodium* Officinarum & vulgare diximus, quod *ebur vſtum* eſt, non *ſpodium*.

Vires. Valent ad febres pituitoſas, inueteratas, & aliis implexas. Ad ventriculi quoq; dolorem leniendum, & humores ipſi adhærentes detergendos, commiſcentur in multis compoſitionibus magnis à Meſue deſcriptis.

Troch. Diarrhodon Myrepſi. Alii ſunt Trochiſci Diarrhodon N. Myrepſi, quos ipſe ſuis confectionibus miſcet. Parantur *ex roſar. rubr. recen.* ℨij. *ſpodii* ℨij. *ſantal. rubr.* ʒ.j. ß. *gr. vij. ſantal. alb.* ʒ.j. *gr. xij. croci* ℈.ij. ß. *caphuræ* ℈.ß. Ex omnibus *aqua roſacea* coactis fiunt paſtilli.

Cap. X.

Trochiſci de Carabe D. Meſ.

♃. *Karabes* ℥.j.
cornu cerui vſti,
gummi Arabici vſti,
tragacanthi,
coralli vſti,
acaciæ,
hypociſtidis,
balauſtiorum,
maſtiches,
laccæ,
ſem. papaueris nigri, aſſi an. ʒ. ij. & ℈.ij,
thuris,
croci,
opii an. ʒ.ij.
Cum mucagine ſeminis pſyllii forma Trochiſcos, & repon. vſui.

Commentarivs.

Hos Meſuei paſtillos, vt inſigniter efficaces, inter quindecim eiuſdem nominis, à tot authoribus deſcriptos ſelegi, quorum magna pars illis ſolũ nomine tenus, ſimilis, vel certe multum diſſimilis eſt. A *ſuccino, ſeu Karabe* Arabibus, & *Electro* Græcis dicto, nuncupantur, quod mirifice commendantur ad viſcera roborãda, ſanguinis fluorem cohibendum, & rheumatiſmum vteri ſiſtendũ: augetur illius vis incraſſans, *gummi* & *opii* interiectu, aſtrictoria, ſuperaddita *hypociſtide* & *acacia*. *Opium croco* caſtigatur, vẽtriculus *maſtiche* roboratur, *pſyllio* omnia comprehenduntur, & partiũ aſperitas lenitur. Ad præparationem iubet Meſue multa aduri, quæ tamẽ ſi cruda ponantur, medicamen nihilo deterius, imo forſan præſtãtius erit: ſi quid enim eximię virtutis habet *cornu cerui* aut *corallium*, hæc ipſa potius habere cruda, quam vſta credibile eſt. Quid vſtio medicamentis conferat, quid ab his auferat, quid adferat, minime ſum neſcius, ſed multa vix hunc patiuntur apparatum ſine magno virium diſpendio. Vrat tamen, qui voluerit, modo expetitas cum cineribus retineat vires. *Acacia* & *hypociſtis* debebunt minutim primum incidi, dein cum *balauſtiis* puluerari, tum & reliqua. Ex omnibus arte & ordine tritis, & pauca *pſyllii mucagine* formabuntur trochiſci. *Præparatio.*

Vires. Vim habent roborantem & aſtrictoriã. Omnem hæmorrhagiam, præſertim à thorace, pulmone, hepate, renibus, vtero, hæmorrhoidibus ʒ.j. pondere cum *aqua plantaginis*, aut *roſacea* vel ſimili ſiſtunt. In dyſenteria proſunt, & per os ſumpti, & per enemata iniecti.

Cap. XI.

Trochiſci de Antiſpodio D. Meſ.

♃. *Roſarum* ʒ.vij.
antiſpodii ʒ.iiij.
ſem. portulacæ.
ſucci glycyrrhizæ an. ʒ.ij.
cum mucagine ſeminis pſyllii.
fiant Trochiſci.

Commentarivs.

Si aliquãdo fas ſit balbutire cum balbutientibus, hos paſtillos ad electuarii de *pſyllio* condituram accommodatos, de *ſpodio* vocabimus; ſed inuiti quidem, quod illorum baſis *ſpodium* non ſit, ſed potius *antiſpodium*, vel verius, *ebur vſtum*, quod hucuſque pharmacopœorum familia pro

cannæ ſeu pœo *Tabaxir* radicibus vſtis vſurpauit. Valeat tamen iſtud pſeudoſpodium, vel imaginarium. Arabicæ gentis ſpodium, quod valere poterit, ex eo *antiſpodio* à nobis vocato, parandi & nominandi ſunt trochiſci deſcripti, additis *roſis, ſemine portulacæ, & ſucco glycyrrhizæ, pſylli* glutine comprehenſis.

Vires. Sic autem parati non modo in electuarii dicti veniunt compoſitionem, ſed & per ſe dantur ad febres acutas, ventriculi & hepatis inflammationem, & ſitim vehementiorem.

Trochiſci de ſpodio cum ſem. acetoſæ. Alii dantur adhuc à Meſue magis compoſiti, cum ſemine videlicet *acetoſæ, pulpa ſumach, amylo, coriandro, balauſtiis, berberis, & gummi Arabico, omphacii ſucco* exceptis. Minus tamen vſuales ſunt, nec probe congruunt electuario nominato.

CAP. XII.

Trochiſci de Berberis.

℞. Baccarum berberis, aut ſucci earum,
ſucci glycyrrhizæ,
ſemin. portulacæ,
antiſpodii an ʒ.iij.
roſarum rubrarum ʒvj.
ſpicæ,
croci,
amyli,
tragacanthi an. ʒj.
ſeminis citrulli ʒ. iij. ß.
caphuræ ʒß.
Cum manna ſucco berberis diluta,
fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Extat huius nominis apud Meſuem alia deſcriptio, ſed exoleta. Extant & aliæ multæ apud Serapionem, Auicennam, & alios, qui antidotaria conſcripſerunt: ſed hæc vna vice omnium fit, & ſola tanquam cæteris præſtantior vſurpanda & celebranda.

Modus præparandi. Hac autem arte optime parabitur: Incidantur primum *nardus, ſuccus glycyrrhizæ & ſemen citrulli, dein terentur ſimul cum roſis. Seorſim vero ſpodium, amylum, caphura, crocus & tragacanthum. Trita omnia excipientur manna in ſucco berberorum liquata, & fiet maſſa,* ex qua formabuntur Trochiſci.

Vires. Commendantur ad febres præcalidas, ad intemperiem iecoris & ventriculi feruidam, ad ſitim inexhauſtam, & alui fluorem. Expetuntur quoque ad electuarii de *pſyllio* compoſitionem, deſcriptione Meſuei, apud quem vocantur iuxta interpretum traductionem, *paſtilli de oxyacantha*: non autem ingrediuntur electuarium roſarum ab eodem principe traditum, vt putat Foeſius. Parua quantitate erunt parandi, quod fere ſolum vſurpentur ad aliorum medicamentorum compoſitionem.

CAP. XIII.

Trochiſci Gordonii.

℞. Seminum quatuor frigid. maiorum mundator.
ſeminis papaueris albi,
maluarum,
bombacis,
portulacæ,
cotoneorum,
myrtillorum,
gummi Arabici,
tragacanthi,
ſtrobilorum,
piſtachiorum,
ſachari candi,
penidiorum,
glycyrrhizæ raſæ,
hordei mundati,
mucaginis ſem. pſyllii,
amygdalar. dulcium mundatar. an. ʒij.
boli armenæ,
ſanguinis draconis,
antiſpodii,
roſarum,
myrrhæ an. ℥.ß.

Excipiantur hydromelitæ, & fiant paſtilli pondere ℈.ij. aut ʒ.j.

COM-

Commentarivs.

A Bauderonio artis pharmacariæ ſtudioſiſſimo fideliter, à Iouberto deprauate hi paſtilli deſcribuntur: hic enim non tantũ ſimplicium pondus immutauit, ſed alia adiunxit, & nimis pretioſa & parũ neceſſaria. Eſt a. multiplex illorum compoſitio: Conſtant n. refrigerantibus, detergentibus, aſtringentib. & roborantibus, leniẽtib. & quibuſdam aperientib. Ad præparationem quædam tritura vulgari, piſtilli ne mpe ſolo percuſſũ puluerantur, vt radices, ligna, ſemina duriora gummi, *bolus armena* & *myrrha*. Hæc tamen duo non cõfuſe, ſed ſeorſim debent læuigari. Nonnulla minutim prius ſecantur, dein teruntur, & aliis admixta tenuiſſime comminuũtur. Ex omnib. optime tritis, & cõfuſe mucagini *pſyllii* mixtis, atque *hydromelite* cõprehenſis & coactis finguntur trochiſci. *Præparatio.*

Porro pro *ſanguine draconis* nec *cinnabaris* cum Dioſcoride ſumenda, nec *ſerpẽtis*, aut alius animalis *ſanguis* cum Plinio quæritandus, nec aliud quicquam factitiũ ex *terra ſynopica, bolo armena, ſorbis & lateribus tritis* ſimul ſubactis admittendum, ſed lacryma cuiuſdam arboris peregrinæ ab indigenis, *Draco* nominatæ, vt fuſius docuimus *libro de ſimplicibus*.

Vires. Imperantur à Gordonio ad vlcera renum. Vtiliter quoque vſurpantur ad alia partium internarum vlcera: leniunt enim, detergent, acrimoniam contemperant & roborant.

Ad internas vlcerationes ℨ.j. cum lacte exhibita plurimũ prodeſt: & ſi fuerit vlceratio in veſica, diſtemperetur cum lacte, inquit Gordonius, & proiiciatur per ſyringam.

Cap. XIV.

Trochiſci de capparibus. D. Meſ.

℞. *Corticum radicis capparis,*
ſeminis viticis an. ℥ vj.
gummi ammoniaci ℨ ß.
nigellæ,
calaminthæ,
acori,
amygdalarum amararum,
ſeminis naſturtii,
foliorum rutæ,
ariſtolochiæ rotundæ,
ſucci eupatorii inſpiſſati an. ℥ ij.
cyperi,
ſcolopendrii an. ℥ j.
Omnia trita *ammoniaco* diſſoluto comprehendantur, & fiant Trochiſci.

Commentarivs.

Veterem Meſues deſcriptionem integram, nec aliqua in re immutatam admiſimus vt quæ optime ea præſtet, quæ pollicetur. Trochiſcorum enim omnium incidentium & obſtructiones reſerantium hi ſunt efficaciſſimi: quandoquidem multis conſtant, quæ craſſos, melancholicos ac terreſtres ſuccos tenuant & incidunt, infarctus tollunt, & duritiem emolliunt. Quibus ſi præterea addere quis voluerit *gummi laccæ* & *rubiæ tinctorum an.* ℥ j. efficaciores reddentur, nec *trochiſcis de lacca* erit opus, quod hi è *capparibus* ſatis ſint, inquit Plantius, ad lienis obſtructionem & veteres affectus. Eorum ac ſuperiorum eadem eſt parandi ratio, ac methodus facilis. *Ammoniacum* diſſoluetur *aceto*, coquetur ad conſiſtentiam mellis, eoque pulueres ſubigentur, & formabuntur Trochiſci.

Commendantur plurimum ad omnem lienis & hepatis obſtructionem, duritiem, inflationem, & tumorem præter naturam. Morbo regio & hydropi incipienti ſuccurrũt, infarctus tollunt, & flatus diſcutiunt. Doſis eſt ℥.j. cum vino tenui, vel aqua decoctionis *radicis capparis, corticum fraxini* aut *tamariſci*. Sunt, qui valentiores efficiunt, inquit Meſue, duplicato *Ammoniaco*. *Vires.*

Cap. XV.

Trochiſci de myrrha D. Rhaſ.

℞. *Myrrhæ* ℥ iij.
lupinorum ʒ.v.
foliorum rutæ,
mentaſtri,
pulegii,
cumini,
rubiæ tinctorum,
aſſæ fœtidæ,
ſagapeni,
opoponacis an. ʒ.ij.
Cum ſucco artemiſiæ, fiant paſtilli pondere ʒ.ij.

Commentarivs.

Nuſquam omittendi ſunt hi trochiſci à Rhaſi deſcripti; à *Myrrha* quæ illorũ baſis eſt, nuncupati, ab omnibus Medicis vſurpati: ad quorum compoſitionem accedũt multa, quæ meſenterium obſtructione liberant, meatus diducunt, infarctus tollũt, & potenter humores, qui vel copia grauant, vel qualitate lædunt, deturbant. Vt rite componantur, gummi ſunt liquanda in decocto, vel ſucco *artemiſiæ* calido, dein linteo forti traiicienda ad aquæ humiditatis diſſipationem & conſiſtentiã mellis.

His poſtea addenda reliqua ſimplicia tenuiſſime, vt artis eſt, puluerata. *Nam quæ ad infarctus expediendos, occluſionem viarum reſerandam, & materiam quandam foras protrudendam imperantur, debent tenuiſſime lauigari.* Sic enim *aſarum* & alia multa ſimplicia in pollinem ſubtiliſſimũ trita vrinas mouent copioſas, craſſiuſcule puluerata diutius immorantur, & ſegniter ſuas vires exerunt.

Vires. Frequens eſt horum paſtillorum vſus in nimia cunctatione menſtruorum, in partu remorante, ſecundis retẽtis & lochiis ſuppreſſis. Dantur à ʒ.j. ad ʒ.ij.ß. & aliquando ad ʒ.iij. cum aqua, aut decocto idoneo.

Cap. XVI.

Trochiſci Alexiterii, ſeu contra peſtem.

℞. *Radicum zedoariæ*
gentianæ,
tormentillæ,
ireos Florentiæ, an. ʒ.ij.
cinnamomi,
caryophyllorum,
macis an. ʒ.ß.
zinziberis ʒ.j.
radicis angelicæ ʒ.iij.
coriandri præparati,
roſarum an. ʒ.j.
corticis citri ſicci ʒ.ij.
Fiat omnium puluis ſubtiliſſimus, & cum *ſucci glycyrrhizæ* ℥ *vj.* fiat paſta mollis, de qua formentur trochiſci, vel potius bacilli oblongi.

Commentarivs.

Peſti præcauendæ multum conueniunt hi trochiſci; Eorum enim tantillum in ore detentum ſaporem quendam non ingratum relinquit, & odorem, qui aeris inquinati qualitatem malignam arcet & emendat atque impedit, ne is intro ſubiẽs ſpiritus inficiat. Quæ enim inſipida ſunt & inodora, vt *cornu monocerotis, lapis Bezaar, margaritæ, lapilli pretioſi*, & alia multa venenis obſiſtentia, ſuas tãtum vires exerunt in corpus ingeſta, vel ſaltem eorum infuſa: in ore enim contenta fere inefficacia ſunt, vt quæ vix ſaporem vllum emittant, aut halitum efflent, à quibus aeris feritas queat domari.

Hi autem trochiſci ſeu in ore tantum detenti, ſeu inferius ad ventriculum delapſi vires habent eximias, & ad virus peſtilens euincendum efficaciſſimas. Vt rite parentur, *ſuccus glycyrrhizæ*, quo pulueres excipiendi ſunt, in balneo Mar. ſeu diplomate emolliendus erit, donec facile duci poſſit,

poſſit, & cum eo quantitas pulueris tota concorporari; quod artifici perito difficile non erit. In experto ſi videatur nimis operoſum, liceat illi parum hypocratici vini, aut alius liquoris conuenientis ſuperaddere, vt ad libitum paſtam habeat mollem, ex qua formabit bacillos in vmbra ſiccandos, & vſui reponendos. *Vinum hypocraticum.* Quid a. ſit *vinum hypocraticum*, ſatis notum eſt. Parari ſolet ex *vini nigricantis* ℔. ij. *ſachari* ℔. ß. *cinnamomi* ℥. ß. quidam addunt ad ſtimulum maiorem *zinziberis* ʒ. ß. *& caryophyllorum* ℈. j.

CAP. XVII.

Trochiſci hyſterici.

℞. *Aſſæ fœtidæ,*
galbani an. ʒ. ij. ß.
myrrhæ ʒ. ij.
caſtorii ʒ. j. ß.
aſari,
ſabinæ,
ariſtolochiæ,
nepetæ,
matricariæ an. ʒ. j.
dictamni ʒ. ß.

Cum ſucco aut decocto rutæ fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Hos noſtros paſtillos, *hyſtericos* nuncupamus, quod aberrationi vteri & aliis affectib. hyſtericis mirifice proſint. Aſſumpti enim vterum vel ex eo vapores ad partes ſupernas aſcendentes cogunt, ſiſtunt, & grauiſſima ſymptomata, hinc naſci ſolita impediunt. Nam cum vterus reb. odoratis delectetur, licet nõ ſub ſpecie odoris, trochiſci a. deſcripti, admodum fœtidi ſint, illius aſcenſum ad præcordia, dum per os ſumuntur, ſiſtunt. Et præterea colluuiem quandam prauam, ſi quæ in locis muliebribus contineatur, meatus aperiendo, obſtructiones ſoluendo, foras protrudunt.

Præparatio. Facillime autem parabuntur, ſi pulueranda tenuiſſime terantur, & gummis decocto, aut *ſucco rutæ* maceratis, colatis, & ad mellis craſſitiẽ elixatis cõprehendãtur.

Vires. Medentur fœdis virginum & viduarum coloribus, & his omnibus ſymptomatis, quæ à tetris vaporibus è ſemine, vel menſtruo ſanguine corrupto, & ab vtero ſurſum ad præcordia perreptante prodeunt, auxiliantur.

CAP. XVIII.

Trochiſci ad Gonorrhœam.

℞. *Seminis viticis, ſeu agni caſti,*
lactucæ,
roſarum,
balauſtiorum an. ʒ. j.
ſcobis eboris,
electri an. ʒ. j. ß.
boli armenæ in aqua centinodiæ lotæ ʒ. ij.
ſeminis plantaginis ℈. iiij.
ſaſſafras ℈. ij.

Cum mucagine ſeminis citoniorum in aqua nenupharis extracta, fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Gonorrhœæ differentia. Gonorrhœa vel eſt voluntaria, vt cum ſemen per coitum & cum voluptate excernitur; vel inuita, vt cum citra Venerem effluit; atque ea vel ſimplex eſt, & nullius qualitatis malignæ particeps, quę aut à ſeminis plenitudine, aut qualitate, aut labore, curſu, equitatione, & piperatorum vſu nimio oritur: vel fœda & virulenta, quæ ex impuro concubitu, cum lue Indica affectis contrahitur, in qua virus albicans, aut ex virore flaueſcens è vaſis ſeminalibus ſiue ſenſu excidit vigilanti pariter atque dormienti. Frequens quidem malum eſt, mulieribus perinde atque viris commune, quod tempore nonnunquam tantas vires acquirit, vt per totum corpus ſerpat, & partes ſingulas afficiat.

Vires. Ad vtramq; vero vtiliter noſtri paſtilli vſurpantur. Ad ſimplicem quidẽ ſola ſanguinis

guinis eductione præmiſſa; ad virulentam, incipientem, vel nondum inueteratam, corpore ſemel atq; iterum repurgato & ſanguine imminuto, dantur cum decoctione *ſeminum papaueris & melonum*, vel cum *aqua roſarum*. Doſis eſt à ʒ.j. ad ʒ.ij ß. aut ʒ.iij. ad ſummum. Horum vt præcedentium eadem eſt, ac facilis præparatio.

DE DVOBVS TROCHISCIS exterius adhibendis.

CAP. XIX.

Trochiſci narcotici D. Fernel.

℞. *Gummi Arabici,*
tragacanthi,
amyli an. ℥.ß.
ceruſæ lotæ aqua roſarum ʒ.vj.
ſtyracis calamitæ,
myrrhæ,
caſtorij,
opii ſapa ſoluti an. ℈.iiij.
croci ʒ.ß.

Trita omnia excipiantur mucagine *ſeminis pſyllii in aqua roſarum* deprompta, & fiant Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Superſunt duo paſtilli vſuales tantum exterius adhibendi, quos eadem ſerie deſcribere, nec ad poſteriorem officinæ partem, quæ de medicamētis tantum externis agit differre non libuit, quorum priores vocantur à Fernelio *narcotici*, quod parti cuipiam admoti ſenſum ſtupefaciēdo dolorem illius conſopiunt. Horum aptaeſt compoſitio, & vſus perneceſſarius, neque vlli ante extant ad ſimiles affectus accommodati. Ad præparationem ſingula primum ſeorſim terenda, dein cōfuſe mixta, mucagine ſeminis pſyllii excipienda & in maſſam cogenda.

Vires. Trochiſci narcotici debite admoti capitis dentiumque dolorem conſopiunt, in febrium ardoribus ſomnum accerſunt, eryſipelata, inflammationes extinguunt, partium omnium externarum dolores aliis medicamentis ſoluti compeſcunt.

CAP. XX.

Trochiſci Albi D. Rhaſis.

℞. *Ceruſæ aqua roſar. lotæ* ʒ.x.
ſarcocollæ craſſioris ʒ iij.
amyli ʒ.ij.
gummi Arabici,
tragacanthi an. ʒ.j.
caphuræ ʒ.ß.

Lacte muliebri excipiantur ſingula per ſe trita, & fiant parui Trochiſci.

COMMENTARIVS.

Inter *Sief*, ſeu *collyria* numerantur ab Arabib. hi trochiſci, à Rhaſi deſcripti *lib.* 9. *ad Almanſorem cap.* 15. Verum eius deſcriptionem recentiores valde immutarunt: Alii n. *gummi Arabicum* addiderunt, alii *amylum*, alii *opium* reiiciunt, & *caphuram* ſubſtituunt; ſic enim paſtilli fiunt candidiores, nec minus oculorum affectibus efficaces, imo in multis vtiliores. In dolore tamen illorum acerbiſſimo poterit *opium* addi, vel, vt cenſet Ioubertus, duobus modis parandi ſunt, *cum* & *ſine opio*, vt pro rei exigentia, vel hi, vel illi felicius vſurpentur, niſi quis maluerit, vt fere fit, vtendi tempore, opii pauxillum permiſcere. Præparatio facilior eſt, quam vt longiore indigeat explicatione.

Valde conducunt oculorum affectibus multis. Eorum enim dolores mitigant, inflammationes temperant, fluxiones ſiſtūt, materiam detergunt, exſiccant, digerunt, & partem roborant. *Vires.*

Sic videor præcipuos & vſitatiores paſtillos in pharmacopoliis omnibus præparandos & aſſeruandos recenſuiſſe. Alii enim,

nim, qui paſſim in vulgatis Antidotariis occurrunt, vel nullius, vel improbati ſunt vſus, vel facile ſub illis comprehenduntur.

ADDITIO.

Trociſci liberantes Lubeccenſium.

℞. *ſucc.glyzyrrh.ʒij.*
pulver.liberant.ʒß.
ſpec.diamoſc.dulc.
diambr.an.℈ij.
cum mucilag.tragac.ex aq. roſ.facta f.trociſci, qui ſignentur & cum moſcho aromatiſentur.

Trociſci pro lotione capitis odoriferi.

℞. *ſmegmat.veneti quart.j.*
ireos alb. ſubtiliſſime pulueris. ʒj.
moſch. ℈ß. cum infuſione tragac. & aq.roſ.f.gleba rotunda.

Trociſci pro fumo.

℞. *ſantal.citrini.*
roſ.rubr.
caryophyllor.
cinnam.an.ʒvj.
benzoin.ʒjß.
ſtyrac.calamit.ʒj.
ſachar.pulueris.ʒxij Mi.
f.ſec.art.trociſc.

Trociſci pro fumo cum moſcho.

℞. *benzoin* ℔.j.
ſtyrac.calamit.ʒvij.
roſ.rubr.ʒj.
lign.aloes ʒß.
caryophyllor.
ſantal.citrin.an.ʒij.
ſach.albi ʒviij.
moſch.
zibeth.an. ʒß. Mi. & cum infuſione tragac. in aq. roſar. formentur trociſci.

Trociſci pectorales pro illuſtriſſimo principe Ionnne Friderico II. Duce Saxoniæ.

℞. *ſach.cand.alb.ʒij.*
ſtyracis.calamit.
bol.oriental.an.ʒj.
ſpec. diair.ſalam.
looch.ſani & expert.an.ʒß.
liquirit.raſa ʒß.
ſacch penid.
ſacch.alb. an. ʒij.
mucilag.tragac.cum aq. hyſſop.q.ſ.f.trociſci.

Trociſci D. Ioannis Langii Mirabiles in Epilepſia omnibus medicamentis præferendi.

℞. *ſem.pœon.ex cortic.ʒß.*
margar.prep.ʒx.
mac.℈j.
fol.auri.nr.vj.
In puluerem redacta miſceantur & cum ʒjx. ſachari albiſſ. in ʒv. aq. ſequentis ſoluti & decocti ad perfectionem f.trociſci.

Aqua autem ſic fit.

℞. *fl. lil. conval. Manip.viij.ſuperfundatur menſura vini cretici, aut muſcatellini, aut alterius generoſi, in eoque per dies quinque ſtent infuſi, mox in Baln. Mar. deſtillentur in vaſe vitreo.deinde*
℞. *cinnam.electiſſ.ʒvj.*
nuciſt.ʒß.
piper.long.ʒij.
flor.lavendul.ʒj.
caryophyllor.
ſem.fœnic.an.ʒij.
fl.roriſmar.
ſtœchad.an.ʒß.
cubebar.ʒij.
viſci quercin.
rad.pœon.
dictam.noſtrat.an.ʒß.
Omnia craſſiuſcule contrita rurſus in ſuperiore vino per dies octo macerentur in loco aprico & poſtea deſtillentur, vt antea.

Vſus eſt: diſſoluitur trociſcus vnus in

 cochleari

cochleari huius aquæ & datur ad præcavendum mane: in paroxyſmo vero ipſo ad curandum vi diducto ore infunditur.

NOTANDVM.

His tamen trociſcis præmittatur purgatio bis vel ter ex pilulis de hiera compoſita, quarum hic magna vis eſt: deinde victus ratio conueniens.

Trociſci de ſtella D. Flockii.

℞. myrrh.
caſtor.
ſpic. celtic.
caſſiæ lign.
terr. ſigill.
cortic. mandrag. an. ʒij.
opij.
croci,
coſti an. ʒijß.
ſem. papav. alb. ʒiij.
ſtyrac. liquid. ℥ß.
ſem. dauc.
papav. alb. ʒiij.
ſeſeleos.
hyoſcyam alb.
apij an. ℥ß.

Infundantur gumm. cum vino odorifero, & omnibus commiſtis. f. trociſci pondere ʒß, exiccentur in umbra.

Valeſcus de Taranta ponit ex Auicenna trociſcos Andromachi dictos ſtellæ, quia fiunt ex terra ſtellæ, cuius loco ſumit terram ſigillatam. Valent ad ſiſtendum ſanguinem. Vide caput de hœmoptoiſi.

Trociſci prophylactici cum mithridatio. D. Bechtholdi Rivii. Med. Francof.

℞. bol. armen. puriſſ. in ſucc. citri infuſi & exiccat. ℥j.
corall. rubr. prap. ʒij.
raſur. corn. cerv. ʒj.
ſuccin. alb. ℈ij.
rad. tormentill.
pimpinell.
imperator.
angelic. an. ʒj.
zedoar. opt. ʒij.
Cinnam. ℥ß.
caryophyllor. ʒij.
croc. ℈j. Mi. f. puluis ſubtiliſſimus.

℞. huius pulver. ʒij.
mithrid. opt. ʒj.
ol. cinnam.
angelic. an. gutt. j.
ſach. albiſſ. ℥iij.
cum infuſione gumm. tragac. in aq. angelic. facta f. trociſci.

Sunt valde experti & Mœno Francofurti in frequenti vſu.

Trociſci tempore peſtis ſub lingua tenendi. D. Ioan. Ringlerii Argentinenſis.

℞. cortic. citr. ſicc. ℥ß.
zedoar.
angelic. an. ℥ß.
lign. aloes ℈ij.
rad. irid florentin. ℥ß.
caryophyllor.
cinnam. elect.
nuciſt. an. ʒj.
ſach. cand. alb. ℥iij. cum mucilagine tragac. f. trociſci inſtar bechiarum parvi.

Trociſci pro fumo Piſtorii.

℞. ſtyrac. calamit.
thymiamat.
benzoin.
laudani an. ℥ß.
thuris ʒij.
caryophyllor.
cinnam.
nuciſtæ an. ʒj.
ſachar. candi ℥j. Mi.
& cum aq. roſ. mucilag. tragac. f. trociſci.

Trociſci

Trociſci pro fumo tempore peſtis Leonardi Fioravanti.

℞. *arſenic. cryſtallin.*
cinnabar.
carabe,
myrrhæ,
thuris an. ℥ij.
ſarcocoll.
picis græcæ,
benzoin. an. ℥j. in mortario omnia Miſceantur & cum aceto deſtillato trociſci formentur, carbonibus tempore peſtis iniiciendi.

OFFICINÆ

PHARMACEVTICAE, SIVE ANTIDOTARII PARS

ALTERA, DE MEDICAMENTIS EXTERNIS, TRIBVS adhuc libris diſtincta;

ET PER PETRVM VFFENBACHIVM REIP. MOENOFRANcofurt. Medicum ordinarium vbique aucta. In quorum priore de omni oleorum genere diſſeritur: quibus Appendix additur de Balſamis.

PRÆFATIO.

MEDICAMENTA topica, ſeu quæ exterius adhibentur, multa ſunt, vt *fotus, epithema, litus, collyrium, lotio, frontale, cataplaſma, ſynapiſmus, dropax, veſicatorium, ſcutum, ſacculi, cucufa*, & pleraque alia, quæ in rem præſentẽ parantur, nec diu ſine alteratione & corruptela ſeruantur, de quibus abunde *lib. 5. noſtrarum Inſtitutionum* egimus. Alia multos menſes, & aliquando annum integrum bienniumve ad futuros vſus ſine virium iactura in officinis poſſunt aſſeruari, vt *olea, cerata, vnguenta, & emplaſtra*, de quibus hac ſecunda parte officinæ à nobis inſtructæ differere ſtatuimus; quorũ vſus & gratior & toleratu facilior eſt, quam eorum, quæ per os ingeruntur. Hæc enim ſæpius morbum oppugnando ventriculum ſubuertunt, appetitum tollunt, tormina excitant, & totam naturæ œconomiam turbant: vnde medicamenta & potiones rariſſime dari iuſſit Cornel. Celſ. *cap. 3. lib. 3. de re medic.* Nam cum vix iuſtiſſima doſi exhibeantur: exhibita ad arbitrium ſua munia non exequantur, cum ſæpe moueant, nec promoueant, aut humorem laudabilem foras propellant, noxium deſerant,

Cornelium Celſum medicamenta interna raro exhibuiſſe.

aut malam internis partibus intemperiem relinquant, interdum periculoſa ſunt. Nouit enim quendam Medicum non ſatis prudentem Aetius *cap.* 84. *ſer.*1.*tet.*2. qui à male exhibito medicamento hominem peremit: *Topica* vero *tutiora ſunt*, quæ non tantum ad vitia externa, ſed etiam interna vſurpantur. Nam quemadmodum ob ea, quæ foris apparent, interdum purgatoriis ac reliquis medicamentis, quo exuperantem humorem coerceamus, vtimur: ita & ob ea, quæ intus infeſtant, foris emplaſtra, olea, vnguenta & illitiones plerumq; damus. *Actuar.cap.*7.*lib.*6.*meth.med.* Siue enim ſtomachus laboret, aut iecur, renes, aut aliud quodpiam viſcus ex interioribus afficiatur, non parum opis ex iſtis medicaminibus foris adhibitis accedit. *Prima* ſiquidem *omnium medicamenta externa fuerunt*, quibus ſola duce natura, ac citra experientiam olim veteres vſi ſunt; atque nunc adhuc viri agreſtes ictu, aut caſu, aut alia re ſcindente vel contundente læſi, ſine delectu, obuiam quamlibet plantam aſſumunt, & affectæ parti admouent: ſed felicem exitum, qui robore naturæ nonnunquam accidit, medicamenta interdum noxio tribuunt. Quæ autem externa medicamenta optima ſint, quæ in pharmacopoliis aſſeruanda, & quo modo paranda, in his tribus libris oſtendimus. Atque vt in tribus ſuperioribus, à liquidioribus, nempe *ſyrupis* orſi, mox craſſiora, vt *eclegmata*, dein craſſiſſima, vt *electuaria*, poſtea ſolidiſſima vt *pilulas & trochiſcos* optima methodo deſcripſimus, ſic in his poſterioribus ab *oleis* auſpicati, ſtatim *vnguenta* ſpiſſiora, dein *emplaſtra* craſſiſſima ſubiūgemus. Ab oleis igitur initium ſumentes, à quibus *cerata*, *vnguenta*, & *emplaſtra* magnam ſuæ compoſitionis partem mutuantur; primum loquemur de his, quæ per impreſſionem ſeu infuſionem parantur; dein ea examinabimus, quæ per expreſſionem trahuntur; poſtremo ea attingam, quæ per aſcenſum & deſcenſum eliciuntur.

Prima medicamenta fuiſſe externa.

OFFI-

OFFICINÆ

PHARMACEVTICAE, SIVE ANTIDOTARII

LIBER QVARTVS;

De Topicis ſeu externis Medicamentis:

ET PRIMVM

De oleis ex infuſione medicatis.

Olea quotuplicia.

OLEA, quorum eſt in Medicina frequens vſus, vel ſimplicia ſunt, vel cōpoſita. *Simplicia* dicuntur, quę nihil habent ab arte præter eductionem, quæ ſine rerũ aliarum mixtura peragitur, vt olea, quæ expreſſione trahuntur, cuiuſmodi eſt *oleum* ſimpliciter dictum, quod ſcilicet ex oliuis maturis, *omphacinum*, quod ex iiſdē immaturis exprimitur: vt etiam *amygdalinum, caryinum*, & alia pleraque ex fructibus aut ſeminibus expreſſa, quæ pro varietate ſeminum, à quibus educuntur, variam habent qualitatem, vt à calidis calidam, à frigidis frigidam, ab aliis qualitatibus aliam. Cum tamē oleum abſolute dicitur, idipſum tantum, quod ex oleæ maturis fructibus extrahitur, intelligendum eſt; cuius extrahendi ratio non magis ad Pharmacopœos attinet, quam vini exprimendi, aut panis cōficiendi modus. Quod negotium & laborioſum opus ruſticis, & in his operibus exercitatis merito committitur, cum illa omnia alimenta ſint, atque in menſam potius, quam officinam trahantur. Propterea de oleo communi exprimēdo ſolicitus eſſe non debet Pharmacopœus, ſed de aliis omnib. quauis arte probata elicitis. De quibus omnibus hoc libro agimus, in cuius ſectione priore, ea, quæ per impreſſionem & infuſionem rerum medicarum parantur, examinabimus, initio ducto à violato, quod ſcilicet primos veris flores admittit.

CAP. I.

Oleum violatum.

℞. *Olei loti* ℔. *v.*
florum violar. martiarum, recent. ac tritarum,
ſucci vel aquæ infuſionis violarum an. ℔ *ij.*
Confuſe omnia miſce, & integram hebdomadam inſola: Exemptas violas fortiter exprime, & nouas impone: atq; fac ita ter: Poſtea coque in vaſe duplici, dum aquea humiditas abſumpta ſit.

COMMENTARIVS.

Omnes artis Pharmaceuticæ ſtudioſi vnum Meſuem, tanquam optimum ducem vno conſenſu agnoſcunt, miris laudib. efferunt ac venerantur: illius tamen leges & pręcepta ad medicamentórum cōpoſitio-

nem ſpectantia, perpetuo non ſeruant, ſed modo probãt, modo improbant. Nec imprudenter ab eo & aliis antiquis, quib. tamen prima laus ſemper debetur, aliquando recedunt, dũ longo vſu doctiores facti, ac magis experti, quæ melius aut deterius hoc vel illo modo poſſe fieri norũt, immutant. Sic de medicamentorum compoſitione aliquid ſæpe detrahunt aut addunt, aut methodum ab inuentore traditam nõ ſequuntur. Sic in his oleis medicatis ex infuſis ac maceratis rebus parandis diſſentiunt, vt in *oleo violato*; ad cuius confectionẽ iubet Meſue oleum ex oliuis immaturis expreſſum, aut *amygdalinum*, aut *ſeſaminum* aſſumi & ablui, deinde flores diebus ſeptem in oleo macerari, inſolari & exprimi; poſtea tribus horis in vaſe duplici coqui: idque ter iterari, abiectis ſemper floribus expreſſis, & recentibus immiſſis: tũ demum lento igne coqui ad humiditatis aquoſæ deperditionem, & in vaſe idoneo ſeruari.

Preparatio ex Meſue.

Hanc parandi rationem multi Pharmacopœi ſequũtur, vt Tholoſani, qui Meſuei præceptiones ac methodum vix vnquam negligunt: alii non ita in ipſius verba iurarunt, quin pro rationis dictamine nonnulla interdum immutent. *Facile enim eſt inuentis addere, aut ad perfectionem maiorẽ, quæ ſuperflua ſunt, detrahere, aut minus bene diſpoſita, caſtigare.*

Conſuetus parandi modus.

Sic autem fere vbique locorum oleum violatum paratur. *Primo olei communis ſynceri quantitas quadam ad libitum aſſumitur; aqua fontana verberatur, abluiturque: In vaſe vitreo, aut fictili vitrato imponitur: Flores violarum martialium recentium ſimul infunduntur: hebdomadam integram macerantur, & ſi tempus permiſerit, inſolantur: dein parum ac lento igne ferueſiunt, vt exprimantur: poſtea noui flores, vt ante immerguntur, & exprimuntur: idque ter iteratur. Tandem abiectis poſt vltimam infuſionem floribus, oleum blando igni ferueſit, ad aqueæ humiditatis diſſipationẽ;* tuncque in vaſe idoneo reponitur & ſeruatur.

Oleum violatum inflammationem extinguit, pleuriticos iuuat aſperitatem arteriæ & pulmonis lenit, apoſtemata calida contemperat, phlegmonas omnes remittit, & dolores mitigat. *Vires.*

Cap. II.

Oleum keirinum D. Meſ.

℞. *Florum keiri ſeu leucoii lutei ℥ vij.*
olei optimi ℔. j. ß.
aquæ decoctionis florum keiri ℥ iij. ß.
Simul permiſce, inſola, exprime; idq; ter; parum coque & ſerua.

Commentarivs.

Occurrunt ſecundo loco flores copioſiſſimi *leucoli lutei*, ſeu *keiri*, ab Arabib. dicti, ex quibus ſuadet Meſue eo modo per impreſſionem oleum parari, quo *chamemelinum*, & hoc, quo *roſaceum*; hoc eſt, ex tribus infuſionib. inſolatis & expreſſis, addita certa quantitate *ſucci*, vel *decocti* eorundem florum; qua poſt vltimã macerationem lento igne abſumpta, oleũ tandẽ expreſſum, colatum, ac limpidum in vaſe reponitur idoneo, & ſeruatur. Vt plurimũ tamen paratur nũc ex vna, aut altera infuſione, abſque decocti alicuius aut ſucci cõmixtione, atq; confuſe flores oleo immerſi multos menſes relinquuntur ante colaturam. Improba tamen eſt iſthæc parandi ratio, per quam & olei corpus magis turbidum eſt, & vires imbecilliores. *Præparatio.*

Rite paratum moderate calefacit, tenuat, lenit, digerit, dolores vel à flatibus, vel materia frigida ac pituitoſa mitigat, arthriticis & reſolutis prodeſt, & neruorum & iuncturarum doloribus auxiliatur. *Vires.*

Cap. III.

Oleum Irinum.

℞. *Radicis ireos* ℔. j.
florum eiuſdem ℔. ij.
Macerentur in decoctionis aliarum radicum ireos ſufficienti quantitate: adde olei dulcis aut ſeſamini ℔. v.
Coque in vaſe duplici, & percola; atque

que tertio fac ſimiliter, nouos flores & radices addendo, macerando, & & exprimēdo, oleumque poſtremo expreſſum ſerua.

COMMENTARIVS.

Iridis multæ ſunt varietates, quas *lib. de ſimplicibus* enumerauimus. Omniū prima floret cœleſtis dicta, dein alba, ſeu Florentiana. Ex vtraque, ſed potiſſimum ex illla oleum per infuſionem paratur, radicib. & floribus explicato modo maceratis & expreſſis. Sunt qui tantum in diplomate ſeu vaſe duplici radices tritas, ſimulque flores parum tuſos cum ſucco aliarum radicum coquunt, dein oleum ſuperfundunt, atque denuo elixant ad feri deperditionem. Sic paratum oleum & odoratum, & efficaciſſimum eſt; efficacius tamen, ſi bis, aut ter, vt fieri ſolet, idem repetatur. *Preparatio.*

De florum autem ad radices proportione inter authores nulla diſſenſio, cū illorū ad has, duplum pondus definiant: ſed de aliis radicibus in aqua elixandis, & de aqua ipſa non conueniunt, vt neq; etiam de oleo illis commiſcendo. At vero relictis, breuitatis gratia, opinionū varietatibus, dicimus libram vnam radicum aſſumendam, & in aquæ ℔ iiij. aut v. ad ſummum, ad medias incoquendam. Nonnulli definito radicum, florum & aquæ ponderi, ℔. ij. tantū olei permiſcēt, alii ℔. vij. ß aut ℔. viij. Ego mediū pondus, nēpe, ℔. v. permiſceo, & blando igne ſimul omnia percoquo ad humiditatis feroſæ reſolutionem.

Vires. Oleum Irinum calefacit, emollit, tenuat, potenter digerit ac reſoluit, cōcoquit, penetrat, aperit, maturat, aurium ſonitus tollit, ſtrumas diſcutit, aliosq; tumores duros, ſpaſmum, & nariū fœtorem emendat, & dolores à frigida materia natos ſedat.

CAP. IV.

Oleum roſatum completum D. Meſ.

℞. *Olei communis loti* ℔. iiij.
roſarum recentium, completarum ℔. j. ß.
aquæ infuſionis roſarum ℔. j.

In vaſe idoneo ac rite operculato impoſita, diebus ſeptem inſolentur, dein blando igne horam dimidiam coquātur in vaſe duplici. Expreſſis & abiectis foliis noua imponantur, atq; tertio immutentur, tot dies inſolentur, coquantur, exprimantur. Expreſſum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Oleum roſatū completum ſic à Meſue nūcupatur, quod fit ex oleo, maturis ex oliuis expreſſo & pluries loto, & foliis roſarum rubearum explicatis ſeu expanſis, integrā hebdomadam inſolatis, atq; ter mutatis, vt dictū eſt in formula præſcripta, in qua iuſtum pondus ſingulorū definimus, à Meſueo cuiuſq; voluntati, & arbitrio relictum præter aquam infuſionis roſarum, quam oleo æqualem ſtatuit. Nos tertiam aut quartam tantum illius partē ad oleum ſufficere credimus. Dum n. maiore quantitate ponitur, vix poteſt inſolatu reſolui: coctione vero longiore oleum alienum calorem contrahit, & natiuā odoris ſuauitatem amittit. Tres aliæ deſcriptiones à Meſue traditæ negliguntur. *Ratio nominis.*

Oleum autem multifariam ablui ſolet, vel enim olla quadā, aut alio vaſe idoneo ſimul cum aqua excipitur, & diu verberatur; Ita tamen, vt poſtquam quieuerit, facile poſſit ſeparari: vel in ampulla vitrea in fundo perforata diutius agitatur, occluſo foramine, nec nō orificio ſuperiore. Tum intermiſſa per horam agitatione, ac foramine inferiore aperto, quæ ſubſidebat, aqua fluere permittitur; eodē recluſo, quod innatabat oleum in ampulla relinquitur, cui nonnunquā alia aqua ſuperfunditur. Sed de præparatione medicamētorū ſatis abūde in noſtris Inſtitutionib. diſſeruim⁹. *Oleum quomodo lauetur.*

Oleum roſatū completum inflammationes extinguit, roborat, cogit, denſat, ventriculum æſtuātem temperat, & recreat, renum ardores temperat, dolorem capitis à cauſa calida ſedat, fluxiones ſiſtit, & humorum impetum cohibet. *Olei roſati vires.*

CAP.

CAP. V.

Ol. roſatum Omphacinum, vulgo incompletum.

℞. Olei omphacini loti ℔. iij.
roſarum nondum penitus expanſarũ & exungulatar. ℔. j.
Miſce in vaſe idoneo, & ſeptem dies in ſola: Terque repete. Et fac, vt dictũ eſt de oleo roſato completo, & ſerua.

COMMENTARIVS.

Ratio nominis. Oleum hoc incompletum dicitur, quod fiat ex roſis incomplete explicatis, & ex oleo ex oliuis incomplete maturis expreſſo, quod *Omotribes*, ſeu *crudum, viride & Omphacinum* nuncupatur, quodque ſolũ extrahitur ob medicos vſus, cuius inopia oleum commune ac maturum abluitur in *Omphacio*, vt aciditatẽ acquirat, & vim magis refrigeratoriam. *Omotribes.* *Preparatio.* Deligendæ a. ſunt roſæ rubræ, recentes, nondũ plane explicatæ: poſtea ab vngulis, ſeu partib. albidis purgandæ, & in mortario lapideo cum piſtillo ligneo tundendæ, in oleo macerandæ, & hebdomadam integram ſoli exponendæ; tum exprimendæ. Expreſſis & abiectis roſis prioribus, aliæ nouellæ immittendæ, inſolandæ, & exprimendæ: atq; tertio iterandæ, & quadraginta dies ſoli exponendæ: Poſtremo oleum expreſſum vſui reponendum.

Vires. OleumOmphacinũ multum refrigerat & roborat; ob id dolorib. à cauſa calida cõfert, Eryſipelata extinguit, ardores plurimum mitigat, humorum fluxus cohibet, & ventriculi ac viſcerum æſtus temperat.

CAP. VI.

Ol. roſatum ſimplex, ac vulgare.

℞. Olei communis loti ℔. ij. ß.
roſarum exungatarum tuſarum ℔. j
Miſceantur, inſolentur dies quadraginta, dein in vaſe duplici coquantur ad humiditatis excrementitiæ deperditionem: poſtea fortiter exprimantur. Expreſſum oleum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Iſthæc olei roſati deſcriptio, quod ſimpliciſſima ſit, & paratu facillima, omnium vſitatiſſima eſt. Quin magis rebus ſuis, quam ægrotorum ſanitati conſulunt, vix vnquam medicamẽtum quantumuis euporiſtum, ſeu paratu facile, ex arte & ratione conficiunt. *Preparatio.* Nam hodie multi pharmacopœi roſas recentes quaſuis modo rubras, non exungulatas aſſumunt; In oleo communi illoto macerant: in ſole duos menſes, aut plures exponunt vaſe vitreo aut figulino. Poſtea vel hyeme, vel alio vtendi tempore, pauco decocto, aut ſucco roſarum adiecto, in diplomate coquunt & exprimunt: Sicque reponunt.

Vires. Oleum roſatum ſimplex ſimiles habet vires atq; omphacium, ſed imbecilliores. Eo tamen maior pharmacopœorum pars vtitur, & per ſe, & aliis medicamentis cõmixto. *Oxyrrhodinum.* Et cum à Medicis ad inflammationem quandam *Oxyrrhodinum* præſcribitur, huius olei tres partes aſſumunt, quib. quartam aceti portionem adiiciunt, & efficiunt oxyrrhodinum.

CAP. VII.

Oleum liliorum ſimplex D. Meſ.

℞. Olei maturi ℔. ij. ß.
florum liliorum detractis filamentis croceis ℔. j.
aquæ decoctionis liliorum ℔. ß. aut ℥ vij. ß.
Macerentur ſimul, inſolenturq́; atq́; per macerationes, inſolationes & expreſſiones iteratas paretur hoc oleũ, quo modo roſatum completum.

COMMENTARIVS.

Duplex à Meſue datur huius olei deſcriptio; vna ſimplex, quam hic exhibemus, vt præſtantiorem & vſitatiorem; altera magis compoſita, quam ſubticemus, vt inutilem & nullibi parari ſolitam.

Preparatio. Illius autem parandi methodus non omnib. vna. Alii enim ſimpliciſſima præparatione contenti flores tantũ ſemel infundunt, inſolant & exprimunt. Alii ter hæc omnia

omnia repetunt, adduntq; quartam aquæ decoctionis liliorum ad oleum partem, quam lenta ebullitione exhalant: hocque modo paratum oleum efficaciſſimum habetur, & magis vſui reponendum: Trina enim maceratione, inſolatione & expreſſione vires maiores acquirit.

Vires. Oleum liliorum moderate calefacit, reſoluit, dolores à quacunque cauſa ſubortos ſedat, omnem acrimoniam mitigat: thoracis, ventriculi, renum, vteri, veſicæ ardores & dolores contemperat.

CAP. VIII.

Oleum Nenupharinum.

℞. *Olei loti* ℔. *v.*
florum nymphea, à quibus exterior pars herbacea, & interior crocea detracta eſt, ℔. *ij.*
aquæ decoctionis florum prædictorum ℔. j. *&* ℥. *iij.*
Omnia in vaſe idoneo reponantur, inſolentur, exprimantur, atque ter iterentur, vt in oleo roſato completo.

COMMENTARIVS.

Compoſitionis illuſtratio. Idem eſt huius olei parandi modus, atq; violacei. Abluitur primum oleum, vel maturum, vel omphacinum. De neutro enim Meſue loquitur definite, crudum tamen ſeu omphacinum maturo conuenientius eſt, & accommodatius, in quod flores nenupharis albi, nō lutei à partibus dictis repurgati macerentur, & dies ſeptem infundantur, parum ferueſiant & exprimantur; antè ſuperfuſis ℔. j. & ℥iij. aquæ decoctionis florum nympheæ alborum. Atque vbi cuncta hæc iterata fuere, & aquea humiditas, lenta ad blandum ignem ebullitione, deperdita, expreſſum tandem oleum, vt rite paratum, vſui reponendum eſt. Vt autem rite paretur, decoctio admiſcenda; *florum nenupharis* ℥*iiij.* aſſumendæ ſunt; in *aqua fontana* ℔. *j.* ß. *ad* ℥*iij. aut iiij.* deperditionem incoquendæ. Hinc cōlatura macerationi commiſcenda.

Præparatio.

Vires. Oleum nenupharinū refrigerat magis, quam violatum, ſomnum conciliat, ardores hepatis, renum & iecoris contemperat, veneris motus arcet, tentiginem impedit, & dolores capitis à cauſa calida ſedat.

CAP. IX.

Oleum de Mentha.

℞. *Olei* ℔. *ij.* ß.
menthæ ſatiuæ ℔. *j.*
ſucci eiuſdem ℥ *vij.* ß.
confuſe permiſceantur: dies ſeptem Soli exhibeantur: Dein per horam in duplici vaſe coquantur: poſtea exprimantur: atque bis, terque omnia iterentur. Poſtremo oleum expreſſum ſeruetur.

COMMENTARIVS.

Sunt, qui ad huius olei confectionem *Omphacinum* aſſumunt, quod ſua ſtypticitate ventriculum roboret: alii maturum & completum, quod eundem magis calefaciat, & coctionem iuuet; vnde oleum *euſtomachicum* à nonnullis dicitur. Debet autem ſeligi *mentha ſatiua, criſpa, ac viridis,* cuius folia tuſa oleo macerabuntur, atque ter mutabuntur, præſcripto modo.

Oleum de mentha ventriculum frigidiorem calefacit, imbecillum roborat, coctionem iuuat, vomitum ſiſtit, appetentiam reuocat, nauſeabundo ſtomacho ſuccurrit, & flatus diſcutit. *Vires.*

CAP. X.

Oleum de Abſynthio.

℞. *Olei communis* ℔. *v.*
comarum abſynthii ℔. *ij.*
ſucci eiuſdem ℔. *j. &* ℥ *iij.*
miſce & confice eodem modo, quo ſuperius deſcriptum.

COMMENTARIVS.

Hoc oleum authoris eſt incerti, licet à multis deſcribatur, ſed diuerſa ſemper *abſynthii* ad oleum proportione. Alii ſiquidē illius quantitatē valde exiguam ponunt, alii maximam. Nos Pariſienſium pharmacopœorum optimam methodum ſecuti,

ex olei partibus quinq; , *abſynthii* duabus, & ſucci eiuſdem tantum quarta ad oleum proportione. Nonnulli ad maiorem aſtrictionem & robur *roſas* permiſceri debere ſuadent, ſatius tamen eſt, deſcripto modo parare, nam *abſynthium* ſtypticitate non caret, præſertim Ponticum & vulgare. Si quis maiorem aſtrictionem expetierit, illi licebit vtendi tempore nonnihil ex *oleo myrtino*, aut *roſaceo* commiſcere.

Vires. Oleum de abſynthio calefacit & roborat, præſertim ventriculum, appetitum excitat, humores crudos coquit, flatus diſſipat, vermes enecat, & obſtructiones à cauſa frigida tollit.

CAP. XI.

Oleum anethinum, & chamæmelinum.

Olei communis ℔. ij.
florum chamæmeli, vel ſummitatum anethi ℔. j.
aquæ decoctionis alterutrius ℔. ß.
Permiſceto, ſeptem dies inſolato, ad ſeroſæ humiditatis exhauſtionem coquito. Hoc bis, ter ve iterato, & vſui reponito.

COMMENTARIVS.

Hęc duo olea ſimiles vt habent vires, ſic ſimili modo parantur. Nõnulli [*Auic. Villanouanus*] *flores chamæmeli* diem integrũ ſiccant in loco Soli nõ expoſito, nec doſim illorum, vt neque olei definiunt. Multi par pondus & florum, & decocti eorundem ſumunt; olei vero quantitatem ſufficientẽ, in qua nempe flores queant rite macerari. *Compoſitionis illuſtratio.* Sunt, qui ℔. j. tantum florũ immergunt in olei ℔. v. & ſeſquimenſem circa caniculã Soli exhibent, tum exprimunt & ſeruant.

Si autem à medicamenti virtute aut imbecillitate, ſumitur mixtionis & præparationis bonæ vel malæ indicatio, deſcripto parandi modo hæc olea confecta erunt efficaciora.

Vires olei chamæmelini. Oleum chamæmelinum calefacit & reſoluit moderate, dolores à cauſa frigida ſedat, & neruis roborandis prodeſt.

Vires anethini. Anethinum quoque reſoluit, calefacit, flatus diſcutit, neruos cõfortat, laſſitudines tollit, dolores articulorũ mitigat, venarum ſpiracula laxat, & conuulſionibus confert.

Oleum rutaceum eodem modo parari ſolet & debet. *Oleũ rutæ.* Aliud magis compoſitũ deſcribitur à Nic. Alexandrino, quod præter *folia rutæ tuſa* recipit *ſampſuchum & cuminum*; raro tamen præparatum inuenitur. Nam quod à Meſue datur, ſatis potẽter ea præſtat, quæ pollicetur. *Vires.* Calefacit, tenuat, digerit, vteri dolores à cauſa frigida ſedat, & flatus diſcutit, atque doloribus omnium corporis partium, quæ calefieri poſtulant, accommodatur, inquit Actuarius.

Oleum ſampſuchinum vel ſimplex eſt, *Oleũ ſampſuchinum.* ex huius foliis & ſucco, vel decocto & oleo à Meſue confectum, vel magis compoſitũ ex Dioſcoride *c.10. lib. 6. de re medic.* quod præter ea folia *myrthi, ſerpillum, abrotonũ, ſiſymbrium*, & *caſſiam ligneam* admittit. Hoc vix vnquã paratur, illud rariſſime, niſi ob *emplaſtri è meliloto* confectionem. Paratur autem Meſuei decreto, vt Oleum myrtinum; hoc verò vt melinum, ſiue cydoniorum, hoc eſt, ex *ſampſuchi foliis*, & eorum ſucco confuſe oleo maceratis, inſolatis & expreſſis, atque ter mutatis. Quid vero ſit *ſampſuchus*, & an à maiorana diſſideat, *lib. de ſimplic.* demonſtrauimus.

Vires. Oleum ſampſuchinum calefacit, & roborat caput, & neruorum genus omne.

Oleum de Iaſmino, quod Arabes *Sambacinum* vocant, *Oleũ Sambacinum.* Medicorum decreto in pharmacopoliis multis paratum ſeruatur. Viribus enim pollet efficaciſſimis, tum ad dolores à cauſa frigida ſedãdos, tum ad reſoluendum & digerendum. *Vires.* Maxime autẽ commendatur ad ventris dolores & tormina, quæ ſæpe pueros laceſſunt, mitigãda ac ſedanda. Conficitur eodem modo, quo roſatum completum, aut keirinum.

CAP. XII.

Oleum Hypericonis ſimplex.

℞. *Summitatum Hyperici nondum matureſcentis* ℔. j.
Olei communis ℔. ij.

aquæ

aquæ decoctionis florum & foliorum hyperici ℔.ß.
Miſce, & inſola per hebdomadam: dein coque ad ſeri diſſipationem: tum exprime: idq; ter repete. Et poſtremo expreſſum oleum vſui reconde.

Oleum Hyperici compoſitum D. Iacob. de Manl.

℞. *Comarum hypericonis* ℥iij.
Infunde biduum aut triduum in vini odoriferi ℥x.
Dein coque in vaſe duplici ad ℥iij. *exhalationem. Poſtea exprime, & parem hyperici quantitatem impone, macera, coque, & percola, vt ante. Adde olei* ℥vj.
terebinthinæ claræ ℥iij.
croci ℈j.
Coquantur ſimul ad vini conſumptionem. Tum exprime, & in vaſe idoneo repone.

COMMENTARIVS.

Tres olei hypericonis differentiæ notantur. *Prima* ſimplicior & vſitatior, ex *hyperici foliis, & floribus*, & oleo parata: *Alia* magis compoſita, quæ præter dicta, *terebinthinam, vinum* & *crocum* admittit.

Tertia maxime compoſita Ioan. Vigonii, quæ alia adhuc olea, lacrymas, ſuccos, radices, folia & vermes terreſtres excipit. Prior in pharmacopœorum Officinis, poſterior in Chirurgorum tabernis haberi ſolet: alia modo in his, modo in illis pro Medicorum imperio.

Simplicius autẽ oleum hypericonis prę-ſtãtius habetur, ſi ex ſolis floribus ter in oleo maceratis, inſolatis, & expreſſis cõficiatur. Illius tamen ſummitates cũ foliculis & granulis ſæpius ſumuntur: atque vtroque modo confectum oleum prærubrum eſt, quaſi cruentum, & velut Myrelæum, ſeu quid medium, inter vnguentum & oleum.

Vires. Mirum in modum neruos roborat, ecchymoſin delet, humores digerit ac reſoluit, dolores mitigat, & iuncturas recreat.

Ol. hyperici magis compoſitum. Quod à Iacobo Manlio deſcribitur, videtur potius eſſe balſamum quoddam, aut vnguentum vulneribus agglutinandis accommodatum, quam oleum. Quia tamen eximium eſt, non negligendum. Si dum paratur, vinum per priorem ebullitionem citius exhalarit, aliud denuo affundendum, quod per vltimam diſſipabitur.

Vires. Calefacit & ſiccat, neruorum puncturis & vulneribus plurimum confert, ambuſtis medetur: Iſchiadicis vtiliter adhibetur, & ad omnes dolores à frigido contractus feliciter vſurpatur.

Ol. Cyprinũ Sambucinum. De Enula. De Meliloto. De carthamo. De Santalo citrino. Oleum Cyprinum ſeu Liguſtrinum, quod Arabes de Alcanna nuncupant, & Oleum Sambucinum, parantur vt Rutaceum, rariſſime tamen parantur, vt & oleum de Enula, de Meliloto, de carthamo, de Santalo citrino, & alia pleraq; ab authoribus ad oſtentationem potius, quam neceſſitatem deſcripta.

CAP. XIII.

Oleum de pomis mandragoræ D. Meſ.

℞. *Succi pomorum mandragoræ maturorum,*
olei ſeſamini, vel communis an. partes æquales,
Coque in diplomate ad ſucci euaporationem. Dein ſucci tantundem adhuc ſuperfunde & coque, vt prius: idem ter fac, & vſui repone.

COMMENTARIVS.

Duæ ſunt huius olei deſcriptiones, vna Meſues, quam nunc exhibemus, vt paratu faciliorem & tutiorẽ: Alia Nic. Præpoſiti, quam improbamus, vt nimis ſtupefactiuã & narcoticam. Non ſolum enim *ſuccum mandragoræ* admittit, ſed etiam *hyoſcyami, papaueris & cicutæ*, ſimulque *opium*. Nam cum narcotica etiã benigna, niſi rite præparata & prudẽter exhibita, ſenſus cõſopiunt, & calorem inſitũ extinguunt, nõ opus eſt, tot eiuſdẽ inimicæ qualitatis medicamenta in vnum aggerere: Adde, quod ex medicamentorũ ſtupefactiuorum vſu

non ſumma ſenſuum requiritur ſtupefactio & necroſis, ſed tantum inflammationis vel doloris ſedatio. Si tamen ad Olei de pomis mandragoræ confectionem, parua tantum pomorum quantitas ſuppetat, poterit radicum ſuccus extrahi & permiſceri. Nullum enim eſt mandragoræ parti magis affine ſubſtitutum, quam pars alia mandragoræ. Præparatio ex formula deſcriptionis ſatis patet.

Vires. Inflammationem omnem extinguit, dolores ſedat, ſenſus ſtupefacit, cephalalgiæ & phrenitidi confert, & renum ardores illitum temperat.

Cap. XIV.

Oleum myrtinum D. Meſ.

♃. *Foliorum myrti viridium ℥ v.*
olei omphacini ℔. j.
Miſce & inſola dies octo: in balneo Mariæ parum coquito: expreſſa folia eiicito: recentia iniicito: idque ter iterato: poſtremo oleũ expreſſum ſeruato.

Oleum myrtillorum.

♃. *Baccarum myrti ℔. j.*
olei Omphacini ℔. ij. ß.
aquæ decoctionis foliorum, & baccarum myrti ℥ vij.
Macerentur & coquantur ad aquæ deperditionem. Expreſſis & abiectis baccis, aliæ recentes, vt priores macerentur, & coquãtur, donec tabeſcant. Idque iteretur tertiò, ſi efficacius oleum requiratur. Expreſſum tandem oleum ſeruetur.

Commentarius.

Differentia inter oleum myrtinum & myrtillorum. Oleum myrtinum dicitur, quod fit ex myrti foliis maceratis & expreſſis: oleum myrtillorum, quod ex eiuſdem baccis ſeu myrtillis conficitur. Vtrumq; vſuale & viribus eſt eximium: ſed baccarum inopia, alterum ſolummodo, quod ex foliis maceratis paratur, in officinis aſſeruatur. Qui myrtillos tantum aridos habent, ex hiſque oleum parare concupiſcunt, vino odorato humidiores & tumidiores efficiunt, dein oleo miſcent, coquunt, & exprimunt, & vſui reponunt.

Aliquando oleum myrtinum paratur ex *ſucco foliorum myrti & oleo,* quibus additur *ladanum.* Eſt tamen vſitatius & melius, quod modo à nobis deſcripto conficitur.

Vtrumque refrigerat, denſat, aſtringit, *Vires.* cerebrum, neruos & ventriculum roborat, capillos retinet, eorumque defluuium ſiſtit, gingiuis medetur, dentium dolori, laxatos artus firmat, puſtulas erumpentes illitu emendat.

Cap. XV.

Oleum cydoniorum D. Meſ.

♃. *Carnis cydoniorum integrorum tritorum,*
ſucci eorum an. ℔. ß.
olei omphacini ℔. j. & ℥ iij.
Vaſe vitreo, aut ſaltem vitrato excepta dies quindecim inſolẽtur; dein coquantur in vaſe duplici ad ſucci conſumptionẽ. Expreſſo fortiter oleo, alia caro trita, & ſuccus addãtur, inſolẽtur, concoquãtur, exprimãtur bis aut ter: poſtremo colatum oleum ſeruetur.

Commentarius.

Autumno paratur hoc oleum, *Melinum* *μήλινον, Melinum.* Græce dictum, quo tempore mala cotonea magnitudinẽ perfectam adepta matureſcunt: antequam tamẽ plane maturuerint, aſſumenda, nec depellanda, ſed à lanugine tantum ſpolianda, dein raſpanda, vt cum aromatariis loquar, ſeu ferramẽto ſegmẽtis quibuſdam exaſperato, deradẽda. Poſt- *Præparatio.* ea pondus æquum ſucci colati & carnis tritæ aut deraſæ, nec expreſſæ ſumitur, & oleo confuſe permixtum ter inſolatur, coquitur, exprimitur modo explicato. Narrat Syluius ſuccũ cydoniorũ ita crepitare & agitari, dum oleo incoquitur, viſu mirabile, vt oleum omne tandem vaſe excutiat: Ob id, inquit, vaſe duplici hoc oleum coquendum eſt ſimul, ne ab Empyreumate oleo impreſſo, vires cydoniorum aut deteriores aut imbecilliores euadant.

Oleũ id refrigerat, aſtringit, ventriculi *Vires.* & inte-

& inteſtinorum retentricem facultatem roborat, coctionem iuuat, vomitum ſiſtit. Ob id choleræ morbo, lienteriæ, dyſenteriæ confert, & partem quamuis laxiorem & imbecillam firmat ac roborat.

Virtus.

CAP. XVI.

Myrelæum, ſeu oleum pigmentatum.

℞. *Summitatum botryos herbæ granulis onuſtarum m. iij.*
baccarum botryos fruticis ℥ *viij.*
vini optimi ℔. ß.
olei boni ℔. *j.* ß.
Miſce, & ſeptem dies inſola: dein in balneo Mar. ſimul tamdiu totum incaleſcat, vt vinum vaneſcat. Expreſſum oleum ſeruandum.

COMMENTARIVS.

Ratio nominis. Parari debet circa principium autumni hoc oleum, quod *Myrelæum*, quaſi *vnguẽto-læum*, ſeu *oleum pigmentatum* vocauimus. Vtraq; enim planta, ex qua conficitur, *pymentum* Gallis, quaſi *pigmentum* dicitur, & à nonnullis *Ambroſia*. Halitus n. fragrantia odoratum exhilarat, & lentore quodam aromatico, & velut vnguentario quo extrinſecus percipitur admodũ glutinoſa, contrectantium digitos inuiſcat.

Naturam vtriuſq; cum accurate perſpexiſſet honorandus vir Dn. Claud. Gonerius, doctrina & morum integritate cõmendatiſſimus, cuius in hoc toto opere ſæpe, videlicet *cap.* 16. *ſect.* 1. *lib.* 1. *de mat. med. cap.* 22. *ſect.* 6. *eiuſdem lib. & cap.* 6. *lib.* 1. *Antid.* meminimus; Is enim eſt, qui non modo ſimplicium varietates, ſed & facultates diligenter perquirens, ægre tulit tam eximias ſtirpes, quas etiam ipſa natura odore, ſapore, pinguitudine, multum inſignes deſignat, à Medicis nec celebrari, nec vnquã vſurpari. Sed hinc forſan harum plantarũ contemptus ſubortus eſt, quod valde frequentes ſint. Nam quæ inter herbacea cõtinetur, in omnibus hortis cultioribus inuenitur: Quæ vero fruticum modo aſſurgit, & ramulos ligneos erigit, in ſolo Pariſienſi, aut longe non diſſito, Iæte ac ſponte prouenit; atque circa Septembris initium copioſa Lutetiam deuehitur, & ibi fere tãtum à mulierculis emitur ob fragrantiam & odoris ſuauitatem veſtibus conciliandam. Cum a. qualitates vtriuſq; ſæpe explorarim, & efficaciſſimas compererim, ex eis Oleum paraui iuxta deſcriptionẽ traditam, quod ſane viribus multis Balſamis reſpondet. Nam paralyſi, tremori, & neruorum imbecillitati valde confert, dolores articulorum frigidos aufert, œdematoſos tumores digerit, dolores à pituita natos tollit, humores crudos coquit & reſoluit, cerebrum & genus neruoſum roborat, & cum pauca terebinthina vlcera dyſepulotica ad ſanitatem perducit.

Preparatio.

Vires.

SECTIO II.
DE OLEIS, QVÆ QVOVIS TEMPORE conficiuntur.

Priore libri huius ſectione omnia olea vſitatiora & pharmacopolio magis neceſſaria perſtrinximus, Vere, Æſtate, & Autumno per infuſionem parari ſolita, pro medicamẽtorum vbertate & bonitate, quæ natura iſtis temporibus recentia, & viribus eximia, libera manu ad tyronũ manus ſuppeditat: Sequitur nunc, vt alia, quæ quouis tempore parari queunt, eadem arte deſcribamus.

CAP. I.

Oleum Maſtichinum D. Meſ.

℞. *Maſtiches* ℥ *iij.*
olei roſati ℥ *xij.*
vini generoſi ℥ *iiij.*
Coque in vaſe duplici ad vini conſumptionem. Eo conſumpto, percoletur oleum, & vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Duas tradit Meſue olei maſtichini deſcriptio-

ſcriptiones, vnam ex *maſtiche & oleo ſeſamino* compoſitam, quæ nullibi parata reperitur; alteram ex *vino, maſtiche, & oleo roſato*, quæ frequenti eſt in vſu. N. Præpoſitus tertiam proponit, quæ ab omnibus improbatur. Myrepſius præter priorem à Meſue datam, alias adhuc duas ſubiungit, vix vnquam celebratas.

Præparatio. Sola igitur ea eſt huius olei admittenda deſcriptio, quam ex Auicenna & Meſue damus: ad cuius cõfectionem *maſtiche* craſſiuſcule terenda; dein cum oleo roſato & vino rubro in diplomate tamdiu coquenda, & inter coquendum ſpatula mouenda, donec vinum penitus fuerit abſumptum.

Vires. Oleum maſtichinum cerebrum, neruos, ventriculum, hepar & articulos roborat, duros tumores emollit, & dolores ſedat.

CAP. II.

Oleum nardinum D. Meſ. ſimplex.

℞. *Nardi Indicæ* ℥ iij.
vini & aquæ an. ℥ ij. ß.
olei ſeſamini ℔. j. ß.
Coquantur in duplici vaſe, igne lento, & frequenter mouendo, ad humoris aquei diſſipationem.

COMMENTARIVS.

Multùs eſt nimis aliquando Meſue in medicamento eodem variando, quadruplex enim oleum roſatum deſcripſit, triplex nardinum, ſed quæ tantum inter illa priore loco deſcribuntur, vſurpantur. Alia nunquã aut rariſſime, vt & alia duo à Myrepſo deſcripta, quæ nimis ſumptuoſa sũt, & verius balſama aut vnguenta, quã olea.

Ad nardini a. ſimplicis confectionem, olei ſeſamini defectu, oleũ dulce ſubſtituitur, nullo aut exiguo errore. Nã Meſue aliquãdo imperat oleum ſeſaminũ, vel dulce ad libitum aſſumi. Spica vero minutim incidenda, tres aut quatuor horas in vaſe fictili; aut vitreo cũ vino, aqua & oleo maceranda. Dein omnia vaſe duplici ferueſacienda ad aquę & vini diſſipationem. Sunt, qui nardum in aqua & vino tantum macerant, idque diem integrum. Sic tamen cũ illius vires magis diſſipentur, præſtat breuiore temporis ſpatio, oleo ſimul, aqua & vino ſuper cineres parum calidos infundere. Olei a. libra dimidia cum parcior videretur ad ℥ iij. nardi, quæ magna mole admodum leuis eſt, ex Fernelio & Medicis Romanis aucta eſt, & pro ℔. ß. ℔. j. ß. poſita.

Oleum Benedictum. Vires. Oleum nardinum ob inſignes virtutes *benedictũ* appellatur, calefacit, tenuat, digerit, modice aſtringit: ob id affectibus omnib. frigidis, flatulẽtis, cerebri, ventriculi, iecoris, lienis, & vteri plurimũ confert, & corporis odorẽ & colorem cõmendat.

CAP. III.

Oleum croci D. Meſ.

℞. *Croci,*
calami aromatici an. ℥ j.
myrrhæ ℥ ß.
Macera dies quinq; in aceto; ſexto die toto infunde.
Cordumeni, i. carui, vel eius loco cardamomi ʒ ix. *Cordumenum.*
Septimo coquantur ſimul lento igne ad aceti cõſumptionem, cum *olei* ℔. j. ß.
Percolatum oleum in idoneo vaſe reponito, & ſeruato.

COMMENTARIVS.

Morbus vix datur vllus frequentior Neapolitano, nec medicamentum ad ipſius expugnationem vſitatius *emplaſtro de ranis* à Ioanne Vigonio *cap. 2. lib. 5.* deſcripto: nullus eſt enim adeo miſellus barbitonſor oppidulanus, qui hoc medicamentum ſaltem odore, colore, & nomine, ſi non viribus, non norit, & periculum ſimul & lucrum fecerit. Ad illius autem compoſitionem cum accedat *oleũ de croco*, in pharmacopoliis paratum debet aſſeruari, alioquin male & præter authoris intentionem conficitur: ob eum tamen vſũ à Meſue inuentum non arbitror, qui vel luem veneream nõ vidit, vt credibile eſt, aut ſubticuit: *Vires.* Sed ad vterum & neruos roboran-

borandos; amborum dolores ſedandos, duritates emolliendas & diſcutiendas, & colorem conciliandũ. Quid vero ſit cordumeni, *lib. de ſimplicib.* demõſtratur.

Cap. IV.

Oleum de capparibus.

Proculdubio ℥ j. cortic. rad. cappar. erat ponenda.

℞. *Cortic. radic. capparis* ʒ j.
cortic. mediæ tamariſci,
foliorum tamariſci,
ſem. agni caſti,
ceterach.
cyperi, an. ʒ ij.
rutæ ʒ j.
aceti,
vini albi generoſi an. ℥ ij.
olei maturi ℔. j.
Coquantur omnia in vaſe duplici ad aceti & vini deperditionem. Percolatum oleum vſui reponendum.

Commentarius.

Huius olei inuentio recentioribus tribuitur: De eo namque veterũ nullus, quod ſciam, locutus eſt; author tamen incertus perhibetur: ſed quicunque is fuerit, hoc oleum medicatum methodice ac legitime compoſitum, & viribus eximium deſcripſit: quod ideo fere vbique locorum paratur iuxta deſcriptionem à nobis traditam, & ac omnibus probatam, vno Braſauolo dempto, qui rerum nouarum cupidus illã immutauit. Sed ex his ipſe eſt, credo, qui malunt videri, quam æſtimari.

Præparatio. Vt autem rite paretur id oleum, primo radices cyperi minutim incidendæ; dein ſimul cum corticibus capparum & tamariſci terendæ. Reliqua quoq; ſimplicia, *tamariſcus, ſcolopendrium,* ſeu *ceterach & ruta* ſimul tundenda, ſeorſim vero *ſemen agni caſti ſeu viticis.* Tum omnia ſimul miſcenda, diebus quindecim maceranda vino, aceto, oleo; poſtea in diplomate coquenda ad vini & aceti diſſipationem: tandem percolatum oleum ſeruandum.

Vires. Affectibus lienis magnopere prodeſt: eius enim duritiei, ſcirrho, obſtructioni & & dolori medetur: meatus & poros cutis aperit, humores reſoluit, & flatus diſcutit.

Cap. V.

Oleum ex Euphorbio D. Meſ.

℞. *Euphorbii* ʒ ß.
olei keirini,
vini odoriferi an. ℥ v.
Coquantur ſimul ad vini conſumptionem.

Commentarius.

Vt aqua arte frigidior, vel calidior efficitur, ſic quoque oleum, *teſte Galen. cap. 7. lib. 1. de ſimpl. med. fac.* quod multum refrigerans, ſi *ſedum,* ſeu *ſemperuiua,* aut refrigerans & ſtupefactiuum, ſi *mandragora* in eo maceretur; calidiſſimum, ſi *piper* aut *euphorbium.* Ab his omnibus legitime adhibitis olea nonnunquam per impreſſionem medicata fiunt, medicis vſibus accommodatiſſima. Licet enim *euphorbium* acerrimum & calidiſſimum ſit, ad multa tamen commendatur à Galeno *cap. vlt. lib. 2. comp. med. local.* ſeu permiſtum *ceræ,* ad coxendicum affectus; ſeu *oleo* liquatum ad hemicraniam à cauſa frigida: ex cuius lectione doctior & audacior factus à Meſue, hoc oleum primum ab illo inuentum, in ordinem aliorum à ſeipſo deſcriptorum retulit. Aliud adhuc ſubiũgit ex Auicẽna, cui pauca quędã adiicit. Sed nullius vnquã fuit vſus, vel penitus exoleuit. Ad *ſuperius* autem deſcripti præparationem, *Euphorbium* ſeligendum album recens; cuius penuria, vetus dupla portione Galeni conſilio ſumendum, ſuperfuſo pauco vino, aut *oleo keyrino,* ne acriter, vt ſolet, nares & cerebrum feriat. Tritum oleo & vino permiſcendum, & vaſe duplici ſpatula ſubinde mouendum; lente, ac tamdiu coquendum, donec vinum exhalarit: Poſtea oleum percolatum vſui reponendum. *Præparatio.*

Oleum de Euphorbio multum prodeſt frigidis cerebri, & neruorum affectibus, cephalalgiæ, hemicraniæ, lethargo, narib. immiſſum. Valet quoque ad dolores frigidos iuncturarum, hepatis & lienis. *Vires.*

CAP. VI.

Oleum Moſchellinum ac Moſchatellinum.

℞. Nuces moſchatas N. *ij.*
moſchi ʒ ß.
folii,
ſpica nard.
coſti,
maſtiches an. ʒ *vj.*
ſtyracis calamita,
xylocaſſia,
myrrha,
croci,
caryophyllorum,
carpobalſami, vel cubebarum,
bdellii an. ʒ *ij.*
olei puri ℔. *iij.*
vini generoſi ℥ *iij.*

Terenda ex arte trita, atq; confuſe miſta bulliãt ad vini diſſipationẽ. Percolatum tandem oleum vſui reponendũ.

COMMENTARIVS.

Diſſidium eſt inter peritos de huius olei authore, deſcriptione, nomine, & ſimplicium doſi. Quotquot n. de eo ſunt locuti, cũ aliquid vel addiderint, vel detraxerint, priorem illius originẽ obſcurarũt, & antiquam ſimul deſcriptionem immutarunt. Eam a. turpiter deprauatam Ioubertus caſtigauit, & ad meliorem formam redegit, quam hic nõ tantum ſub olei moſchellini aut muſcellini, ſed etiam moſcatellini nomine exhibemus. Baſim n. cum duplicem habeat, atq; vtramque eximiam, & voce & viribus coniugatam & affinem, ab alterutra denominari poteſt. Siue enim *muſcellinum*, vel potius *moſchellinum à moſcho*, ſeu *moſchatellinum à nucibus moſchatis*, vtraq; nomenclatio, vt legitima, ferẽda eſt. Inepte vero à quibuſdam oleum Balaninum, quod ſimplex eſt, inodorum, & ex balano myrepſica, ſeu glande vnguentaria, trita & expreſſa elicitur.

Preparatio. Vt autẽ rite paretur, omnia ſeorſim trita, & ſimul miſta præter *ſtyracem & moſchum*, macerentur in oleo & vino ſuper cineres calidos diem integrum, aut biduum, in vaſe obturato; deinde coquantur in duplici vaſe ad vini euaporationẽ. Poſtea oleo percolato, adhucque calenti addatur *ſtyrax* pulueratus, adhuc parum igne blãdo feruefiat: poſtremo *moſchus* miſceatur, mixtura ſeruetur. Sunt, qui *moſchi* ʒ *j.* alii ʒ *iij.* adiiciunt; quod diuitibus ſi arrideat, & mihi quoque ipſi; ſed deterioris fortunæ viris non tolerabile duco.

Oleum pumicum. Apud Alexandrinum *cap.* 712. ponitur *oleum pumicum*: Nonnulli interpretantur *purum*; alii *punicum* dicunt, & oleum in Aphrica natum contendunt. Nos cum Iouberto ponimus oleum dulce & ſyncerum; pro aqua vinum: pro *Neregil*, hoc eſt, *nuce Indica*, vt in quibuſdam codicibus legimus, *nucem moſchatam*: pro *coſto*, ſi defuerit, *radicem angelica*, pro *xylocaſſia*, *cinnamomum* craſſum; pro *carpobalſamo*, *cubebas*, aut *ſemen lentiſci*, vel *terebinthi*; cætera ſunt facilia. *Neregil.*

Vires. Valet oleum moſchelinum ad omnem frigiditatem corporis, præſertim ventriculi, quem roborat, calefacit, & coctionẽ iuuat. Strangurioſis, colicis & neruorum omnibus prope vitiis ſuccurrit.

SECTIO III.

DE OLEIS, QVÆ EX ANIMALIBVS INTEGRIS, aut eorum partibus conficiuntur.

Nec ſolum, nec ſemper ex ſtirpibus, ſed etiã animalibus integris, vel eorum partibus infuſis & expreſſis, olea medicata cõficiuntur. Nam cum animantia cuncta in vſum & fauorem hominis creata ſint, à quibuſdã victum habet, ab aliis veſtitũ, à nonnullis famulatum, ab aliis medicamentum: alit enim ouis, induit bombix, famulatur equus, lumbrici medentur. Plura autem homini ſanãdo, quam

do, quam

do quam alendo conueniunt, quæ ſcilicet vires habent medicamentoſas, quas multis modis extrahunt, parant, & ſalubriter exhibẽt Medici. Ex his vero frequentiſſime olea medicamentoſa conficiunt, cuiuſmodi eſt;

Oleum lumbricorum.

CAP. I.

℞. *Lumbricorum tereſtrium in vino albo lotorum,*
vini rub. generoſi an. ℔. ß.
olei veteris & clari ℔. ij.
Coquantur omnia ſimul ad vini iacturã. Percolatum oleum vſui reponatur.

COMMENTARIVS.

Oleum pu- (margin)

Medicamentorũ deſcriptiones nullius probati viri teſtimonio fulcitę, vix ad multorum manus perueniunt integræ, cũ ſinguli ſingula libere immutẽt, authore nullo refragante. Hoc tamen oleum ἄδηλον, ſeu incerti authoris ab omnib. ſimiliter deſcribitur, nihilq; diſcriminis notatur, niſi forſan in vini & vermium doſi, quæ in nõnullis exẽplaribus par, in aliis diſpar habetur: in quibuſdã vini exigua eſt quantitas, quæ vermibus coquendis nõ ſufficiat; in aliis liberalior, quę diuturniorem coctionem requirat. Nos legitimam & vini ad vermes, & olei ad vtrumq; proportionem dedimus. *Præparatio.* Proinde ſic recte parabitur: primũ lumbrici terreſtres aqua ſæpius mutata abluẽtur; dein vino albo, in quo per horam ſtagnare relinquẽtur. Peracta lotione & abiecto vino albo, vermes duplici vaſe excipientur, oleum affundetur, & vinum rubrum aut etiam album: tum omnia coquentur ad vini euaporationem. Tandem oleum per telam cannabinam traiectum vſui reponetur. Nonnulli coctos lumbricos terunt, & eidem oleo permiſcent in formã vnguenti, cuius tamen perquam rarus eſt vſus.

Vires. Oleum lumbricorum articulorum doloribus confert, & neruis à cauſa frigida imbecillioribus roborandis, neruoſumque genus omne illitum recreat.

CAP. II.

Oleum de ſcorpionibus ſimplex D. Meſ.

℞. *Scorpiones num. xx. aut paulo plures, vel pauciores pro eorum magnitudine. olei amygdalar. amararum* ℔. ij.
Macerentur in vaſe vitreo, oris anguſti, probe obturati diebus triginta, in Sole æſtiuo, percolatum oleum, ſeruandũ.

Oleum de ſcorpionibus compoſitum D. Meſ.

℞. *Radic. ariſtolochiæ rotundæ,*
gentianæ,
cyperi,
cortic. radic. capparis an. ℥j.
olei amygdalarum amararum ℔. j ß.
Omnia inſolentur mixta in vaſe vitreo operculato, diebus xx. Dein ſcorpiones à decem ad quindecim oleo iniice: obtura, inſola menſe integro. Poſtremo colatum oleum ſerua.

COMMENTARIVS.

Natura hominem, vt proprium filium alit, tuetur, & à morbis liberat, quos vel cõtrariorum oppoſitione abigit, vel alexiteriorum partim ſimilium, partim diſſimiliũ vſu curat. Sic *theriaca* inter noſtram naturam & venenũ media peſti & morbis contagioſis ac malignis prodeſt. Sic ſcorpiones nobis ſemper infenſi, nõ ſolum vulnera ab eiſdem inflicta ſanant, ſed aliis morbis venenatis qualitatem malignam foras euocando, medentur. Ex his autẽ infuſis & expreſſis parat Meſ. oleum quoddã ſimplex, quod ſcorpionibus tantum & amygdalino amaro conſtat; aliud magis compoſitum, quod præter dicta *cyperum*, *ariſtolochiam*, *gentianam* & *corticem radicis capparis* admittit. Si quis Manardi conſilium ſecutus, alia adhuc alexiteria miſcuerit, laboris non pœnitebit; oleum ſiquidem habebit mirandę virtutis, contra omnia venena, & peſtilentiam. Talis olei compoſitioris & alexipharmaci formulam ſubtexui, quod eiuſdem medicamenti multiplex deſcriptio nauſeam ſæpe moueat. Deſumpſit autem

Vuu Meſue

Præparatio. Meſue hoc oleum compoſitum ex Rhaſi, debetq; potius parari, quam ſimplex, quia medicatius & efficacius, ad cuius cõfectionem radices primum *cyperi* minutim inciſæ contundendæ, vt & *ariſtolochia, gentiana,* & *radix capparis.* Poſtea oleo macerandæ, & inſolandæ, atque omnia peragenda, iuxta formulam datam. Per Kiſt vnum olei à Meſue definitum, Syluius intelligit ſextarium vnum. Nos certiorem doſim arbitrati ℔. j. ß. olei ponimus.

Vires. Oleum ſcorpionum morbis venenatis illitum prodeſt. Veſicæ & renum calculos atterit, meatus diducit, dolores lenit, & ſaburram expellit, maxime vero id præſtat calculoſo, ſi ab egreſſu balnei liniatur. Vtrumq; viribus iiſdem præditum eſt, ſed compoſitũ calidioribus & præſtãtioribus.

CAP. III.

Oleum de Caſtorio.

℞. *Teſtium caſtorii à membranis mundatorum* ℥j.
vini albi odoriferi ℥iij.
olei ℔. j.
Omnia ſimul coquantur ad exhalationem vini. Oleum poſtea vſui reponendum.

COMMENTARIVS.

Nic. Præpoſiti multiplex furtũ. Nõ omnino iniuſte Nic. Præpoſitus accuſatur latrocinii, quod multorũ medicamentorũ deſcriptiones à ſe antiquioribus furatus, eorum nomen ſubticuit, & prioris authoris gloriam ſibi vendicauit. Hoc ſatis ex medicamẽtorũ, quæ tranſcripſit, farragine patet: inter quæ ſi forſan aliquod occurrat à ſeipſo deſcriptũ, nec Medici ſolertiam, nec Pharmacopœi dexteritatẽ ſapit.

Olea ſine vino, aqua aut alio decocto non eſſe coquenda. Huiuſce rei fidẽ facit olei caſtorei deſcriptio, ad cuius confectionẽ iubet ℥j. caſtorii in olei ℔. j. decoqui, ad tertię partis olei diſſipationem, abſq; intermedio vino, aut aqua vel decocto idoneo. Sed quã imprudenter, ipſis tyronibus notius eſt, quam vt pluribus ſit opus demonſtrare. Quis enim non ſcit, oleum diem integrum, poſſe ignẽ ſuſtinere citra iacturam, aut certe paucu-lam, niſi cum vritur? propterea quæ oleo coquuntur, nõ molleſcunt, ſed frigũtur, & indurantur. Poteſt quidem hoc oleum ſine alio liquore parari, modo caſtorium oleo tantũ maceretur, inſoletur, & ſic relinquatur. Aſſolet enim oleum Caſtorinum non percolatũ ſeruari. Fernelius *aqua vitæ* ℥j. adiicit, ſed hęc tantilla portio, vim ignis nõ patitur, niſi momentaneã. Alia deſcriptio magis compoſita datur à Iacobo de Manliis, quæ paratu difficilior, & multo ſumptuoſior eſt, rariſſimeque paratur.

Caſtigatam igitur Præpoſiti deſcriptionem ſeruabimus, quæ ſatis efficaciter ea præſtat, quæ Manlii deſcriptio pollicetur.

Vires. Confert enim tremori, neruorũ & articulorũ doloribus, conuulſioni & paralyſi.

Oleum de viperis Meſ. Ad pſorã, impetigines, & alia cutis vitia Meſue parat oleum ex viperis nigris integris, igni lento ad carnium diſſolutionem coctis, in vaſe terreo, vitrato oris anguſti.

Oleum de viperis Fallopii. Fallopius viperas cuiuſuis coloris duas aſſumit, in fruſta ſecat, oleo immergit, in vaſe orificii ſtricti, circa Canem æſtiuo Soli exponit: poſtea exprimi & ſeruari, ad vlcera ex Indica lue contracta, quibus ſanandis apprime conuenit, præſcribit.

CAP. IV.

Oleum vulpinum.

℞. *Vulpem adultam non ſtrigoſam, exenteratam, pelle nudatam, & in partes ſectam.*
ſalis communis ℥iij.
ſummitatum anethi,
thymi,
chamæpiteos an. m. j.
Coquantur ſimul in aquis partibus, & quantitate ſufficienti aquæ & vini albi, ad artuum & oſſium ſeparationem. Colaturæ ℔. ij. *adde*
olei ℔ iiij.
ſaluia,
roriſmarini an. m. j.
Bulliant rurſus ad aqueæ humiditatis diſſipationem. Tum oleum percolato, & ſeruato.

COM-

COMMENTARIVS.

Non ſat eſt, medicamenta ſimplicia optima eſſe, ſed quæ componuntur ex ipſis, optime præparari, ex ratione deſcribi, debite miſceri, & exacte vniri eſt neceſſe, nulla ſingulorum, ſi fieri poſſit, deperdita & reiecta vtili portione. Sed quam male olei vulpini communis deſcriptio his legibus fulciatur, ex eius formula ſatis patet. Meſue enim iubet vulpem integram, cum pelle, pilis, pedibus, ſolumq; exenteratam incoqui in aqua fontana, marina & ſale, ad artuum diſſolutionem, additis inter coquendum *hyſſopo & anetho*, & ſuperfuſa aqua, in qua vtriuſque ℔ j. ante incoxerit. Sicque ollam videre videor, pilis, oſſibus, carne, & ſtirpibus aliquot ad putrilaginem coctis, cuius expreſſa pinguitudo, oleum vulpinum Meſuei eſt. Paulus ſuadet vulpem viuam ſimul & exenteratam, ad oſſium ſeparationem elixari. Sed quomodo viua & euiſcerata poſſit concoqui, non coniecto. Rondeletius vult cum corio & lactibus coqui, abiectis tantum alui excrementis: ſed inteſtinis remanentibus, foras excerni recrementa in cadauere non video. Illius collega Ioubertus mauult pellem, quam viſcera abiici: interanea vero bene lota ſimul cum carne elixari. Nos pellem, caudam, & interanea, vt inutilia reiicimus: poſtea corporis truncum & artus ſecamus; aqua, vino, & ſale coquimus, cum herbis nerualibus & digerentibus. Colaturę addimus *oleum, ſalniam, & rorem marinum*, & ſic denuo coquimus ad aqueæ & vinoſæ humiditatis reſolutionem. Hoc autem modo paratum oleum viribus eximium eſt, & ad ea, quę expetit & promittit Meſue, efficaciſſimum. Potenter enim digerit ac reſoluit, neruos roborat, & à frigidis iniuriis tuetur, & articulorum morbis opitulatur.

Optima olei vulpini præparatio.

Vires.

CAP. V.

Oleum formicarum.

℞. Formicarum alatarum ℥ ij.
olei maturi ℥ viij.
Macera quadraginta dies vaſe optime clauſo, æſtiuo ſoli expoſito: Poſtea oleum exprime, & vſui repone.

COMMENTARIVS.

Rariſſime paratur hoc oleum, fereque ſolum expetitur ad genitalia frigidiora calefacienda, & ſtimulum Veneris excitandum. Cum facile & paruis ſumptibus confici poſſit, & à quibuſdam natura frigidis expetatur, eo pharmacopolium minime carere debet, ſed parua quantitate parandum.

SECTIO IV.

DE OLEIS EXPRESSIONE EDVCTIS.

Olei genera ſunt quatuor: Primum abſolute & proprie dictum, quod ex oliuis maturis educitur. Secundum minus proprie, quod oleo quidem dicto conſtat, ſed cui plantarum vel animalium partes infuſæ, ac inſolatæ, vel coctæ ſunt. Tertium cum adiuncto rei, ex qua elicitur, cognomen habet, vt quod ex amygdalis exprimitur amygdalinum, ex ſeſamine ſeſaminum, ex baccis lauri laurinū. Quartum genus Chymiſtis familiare, quod per aſcenſum, vt vocant, elicitur. Prioris extractio quod ſit cuiuis nota, operoſa tamen, quibuſdam ruſticis tantum committitur, vt antè notaui. De ſecundo genere ſuperioribus ſectionibus egimus abunde. Supereſt nunc, vt de aliis diſſeramus. Ac primum quidem de his, quæ ex ſeminibus oleaginis, tritis & expreſſis extrahuntur, quæ abuſiue olea vocat Syluius. Illud autem prius occurrit, quod ex amygdalis dulcibus elicitur.

CAP. I.

Oleum amygdalarum dulcium.

℞. *Amygdalarum dulcium, ſiccarum, non rancidarum, vtroque cortice mundatarum, quantum volueris: contunde in mortario lapideo minutiſſime, tela cannabina, aut ſacculo inuolue, & prælo exprime, dum oleum emanet.*

COMMENTARIVS.

Amygdalæ vel dulces ſunt, vel amaræ: Ex his & illis, modo ſine, modo cum cortice membranoſo tritis & expreſſis oleum educitur, nunc ignis adiutu, nunc nullo iuuante externo calore. Quod ex depellatis ſine igne elicitur, præſtantius ſemper habetur. Proinde multorum pharmacopolarum eſt improbanda ignauia, qui malunt tyronum & famulorum manus deſides videre, quam in ſimplicibus rite parandis occupari: vnde mirum non eſt, ſi de amygdalini rancore, acrimonia, & inſuauitate ægroti ſæpe conquerantur. *Præparatio.* Vt autem rite paretur, amygdalæ recentes, ſiccæ, non rancidæ aſſumantur: à cortice duplici purgentur, vt purius ſynceriuſque ſit oleum: in mortario lapideo diutius terantur, vt oleoſa intus incluſa humiditas promptius in apertum ſeſe proferat: ſacculo aut ſtamine, vel cilicio, (vt fieri ſolet) è ſeta equina contexto excipiantur; dein vel torculari, *Zaynari.* *Zaynari*, Meſue dicto, vel prælo vulgari, illis ſimili, quibus bibliopolæ vtuntur, dum libros colligatos reſecant, excipiantur.

Debet vero paulatim exprimi, vt purius ſit, pellucidius & dulcius: nã quod affatim & accelerata violentia trahitur, turbidum & fœculentum eſſe ſolet. Promptius autẽ fluit, ſi amygdalæ ante expreſſionem igne aut ſole incaluerint. Sic enim oleoſa humiditas, calore tenuata, liquata, & fluxilior reddita, facilius erumpit foras, & promptius, largiuſque exprimitur, atque tanto citius, quanto calor hic eſt valentior, modo tamen oleum non abſumat vrendo. Verum quod per os ſumitur, abſque ignis ope elici ſolet, & debet.

Duobus autem modis amygdalæ purgãtur: primo, in aqua tepida, aut paulo calidiore parum, aut in frigida diutius macerantur, & poſtea digitis comprimuntur, vt cortex diſſiliat: ſecundo, in ſartagine, cum quadam furfuris macri quantitate, igne lento manu agitantur, donec inuolucrum diſrumpatur, quo poſtea fricando exuuntur facillime: qui poſterior modus altero præſtantior eſt. Amygdalæ enim maceratæ, niſi ante trituram probe ſiccentur, magis aqueum fundunt oleum. Ex libra autem vna amygdalarum olei ſolent extrahi vnciæ duæ, atque tantundem aliquando ex magmate trito, aqua irigato, ſuper cineres ad aquæ exhalationem calefacto, & torculari commiſſo. Hoc tamen poſtremo emiſſum fœculentum eſt, & litibus, vnguentis, & aliis medicamentis externis inſeruit.

Amygdalini vires. Oleum amygdalinum ad multa commendatur. Phthiſicis enim ac tabidis multum confert; nam alimentum humidum & lentum, pingue, & aliquantum aereum præſtando, macilentum corpus reficit, gutturis aſperitatem, bronchiorum pulmonis, & cæterarum partium lenit. Vteri & veſicę ardores iniectum mitigat: illitum cutem erugat, ſcabra & aſpera ad æqualitatem perducit & complanat, tenſa & dura emollit, & ſiccitatem omnem iuncturarum & aliarum partium emendat.

CAP. II.

Oleum amygdalarum amarum.

OLEVM extrahitur tantum per expreſſionẽ ex amygdalis amaris, vt ex dulcibus: Alexandrinus tamen per infuſionẽ quoque parat. *Præparatio.* In libris enim quinque olei, ℔. ij. amygdalarum purgatarum tritarum tres dies macerat, ad medias coquit, & exprimit. Neq; tamen præparationis modus hic, neq; ſic præparatum oleum probatur.

Falli-

Fallitur enim Alexandrinus, oleum coqui ad medias imperando, quod igne potius vritur, quam per exhalationē inſtar aquæ reſoluatur, vt ante monuimus. Præterea oleum ſic ex amygdalis infuſis tractum, vix niſi forſan media ſui parte amygdalinum eſt, nec ita gratum, nec viribus eximium. Præſtat igitur ex illis tantum tritis & expreſſis oleum trahere, purum, ac ſyncerū, dulce ex dulcibus, de quo *capite ſuperiori*, ex amaris amarum, quod ad multa quoque à multis commendatur, vt ad obſtructiones ſoluendas, flatus diſcutiendos, ad neruorum dolorem mulcendum, duritiem emolliendam, pannum faciei delendum, aurium tinnitus diſſipandos.

Vires.

Calefacit enim, incidit, tenuat, digerit, potenter terget: proinde calculoſos, difficulter meientes, aſthmaticos, lienoſóſque iuuat, vitia cutis multa ſanat, lubricos enecat, ſumptum & iniectum frigidis vteris prodeſt, vt & aſthmati linctum, & illitum, ſi à frigida cauſa oriatur, & duritiei ac dolori neruorum opitulatur.

Amygdalini vires.

Oleum Perſicorum.

Oleum ex nucleis malorum Perſicorū ſimili modo paratur, habetque vires eaſdem, aut parum diſſimiles, propterea rariſſime conficitur.

CAP. III.

Oleum nucum.

QVÆ tantum vires habent medicamētoſas, nec aliis vſibus, quam morbis præcauendis aut curandis inſeruiunt, à ſolis phamacopolis ſolent & debent tractari. Sed quæ prѳter has dotes, alias adhuc ob eſum, aut vſum alium commendatitias habent, raro à pharmacopœis, ſed ruſticis quibuſdam expertis, ad rei domeſticę ſubſidium, magna quantitate parantur Sic vinum vinitoribus, panificium piſtoribus, vt dictum eſt, committitur. Sic oleum, vel commune, vel caryinum, aut ſeſaminum aliis relinquitur miniſtris exprimendum, qui & molas verſatiles, quib. fructus aut ſemina moluntur, ac teruntur, habent & torcularia idonea, quibus oleum magna copia exprimunt, vel ad lucernarum, vel corporis pabulum, vel ſanitatis cuſtodiā, aut morborum curationem. Ideoq; raro contingit, olea dicta in officinis parari: quia tamen turbidum eſt & inſuaue, quod è iuglandibus ſeu nucibus regiis à ruſticis extrahi conſueuit, melius eſſet, ſi quod à pharmacopœis vſurpatur, ab iiſdem traheretur. Sic enim limpidius & ſuauius eſſet, atque effectus præſtaret efficaciores.

Præparatio.

Vires.

Eius autem vſus ad multa requiritur: flatus enim etiam craſſos reſoluit, tumores diſſipat, per habitum digerit, colico dolori vel à flatibus, vel frigidis humoribus nato feliciter medetur: vi digerente & ſiccāte ſine morſu, puncturas neruorum & attrita ſanat: Ambuſtis quoq; mira proprietate ſuccurrit, atque vim habet eandem, atque *Balaninum*. Nam tenuitate ſubſtātiæ, vi reſolutrice & calore flatulentā materiam reſoluit. Propterea qui oleum *καρύινον* habebit, Balanino facile poterit carere.

Quod ex nouellis nucibus & adhuc tenellis extrahitur, plurimum valet ad arcendam lentiginum eruptionem, ſi eo puellorum recens natorum facies illinatur.

CAP. IV.

Olea quædam raro parari ſolita, & eorum vires.

VT apud omnes non vna viuendi lex & ratio, ſic nec eorundem medicamentorum vſus: nam vt antiquo verſiculo fertur;

Vtitur ingenio patria quæq; ſuo.

Alii namque medicamentum quoddā admittunt, alii reſpuunt: alii non niſi veterum, alii non niſi recentiorum inuenta probant. At vero ſunt hi, & illi amici, amicior tamen ratio quam vel in ſcribendo, vel in agendo præponimus. In multis Meſuem

ſuem colo, in nonnullis enim ſuis colendũ relinquo, quibus nempe primum ſcripſit, & medicamenta quædam reliquit, quæ nos etiam illis relinquimus, vt ex medicamentorum in hac officina contentorum catalogo patet. Quædam autem olea deſcribit parum vſitata, ſed quia vires habent non negligendas, non omittemus, ſed paucis declarabimus.

Oleum auellanorum. *Oleum ex auellanis nucibus*, inquit Meſue, *neruorum & articulorum dolores ſedat. Paratur vt amygdalinum.* Per auellanam, parua nux λεπτοκάρυον Græce dicta intelligenda eſt, ſeu *nux Pontica*, aut *Praneſtina*, à locis, in quib. vberrime fruticat, nominata; cuius oleoſa humiditas anodyna eſt, & humoris diſcuſſoria, ob id affectibus dictis idonea.

Oleum chryſomelinum. Oleum ex nucleis pomorum Armeniacorum ſedis, & hæmorrhoidum dolores mitigat, & tumores earum partium & vulnerum digerit Simili modo paratur. Habentur vero nuclei illi ex quibuſdam pomis, quæ à loco dicuntur *Armeniaca*, ab aureo colore, *chryſomela*, à celeri maturitate, *pracocia*, quorum ſapida multum ac dulciſſima eſt caro, nuclei vero admodum & acres, & amari, & ingrati.

Oleum Perſicorum. Oleum Perſicorum vermes enecat, obſtructa liberat, aurium doloribus prodeſt, & tumentibus ac dolentibus hæmorrhoidibus benefacit. Præterea calefacit, tenuat, reſoluit, atq; eadem cõmoda præſtat, quæ & amygdalinum amarum. Nuclei enim Perſicorum ex quibus paratur, amari ſunt, calefacientes & diaphoretici.

Oleum Ricininum ſeu Kerua. Oleum de Kerua ſeu Ricininum craſſos flatus diſcutit, pituitam viſcidam tenuat, ventriculo & inteſtinis ab eo ſucco dolentibus prodeſt, atq; hydropi, ſeu illitum, ſeu iniectum. Alias adhuc recenſet vtilitates Auicenna, rariſſime tamen paratur.

Oleum de cnico. Oleũ de cnico ſeu carthamo incidit & terget, ob id ictero prodeſt, thoraci & pulmoni, atq; vẽtriculo à frigida materia dolenti. Nec iſtud quoq; paratum reperitur.

Oleum piſtaciorum & ſtrobylorum. Oleum piſtaciorum & nucum pinearũ gutturis aſperitatem lenit, thoracis dolorem mitigat, tuſſi prodeſt, macilentos & tabidos impinguat, & ſperma auget. Eorũ tamen eſus potius, quam olei celebratur.

Atque vt de multis locum nactus commodum, pauca dicam. Ex *nucleis ceraſorum, nuce Indica, glande vnguentaria, ſeminibus citri, arantiorum, & ſeminib. quatuor frigidis, lactuca, papaueris, lini*, & ſimilibus, quouis tempore olea parari poſſunt, quorum vires eædem ſunt ac fructuum, ſeminum & nucleorum, ex quibus conficiuntur.

Cap. V.

Oleum de nuce moſchata.

OLeum nucis moſchatę ſtomachicum eſt, aromaticum & ſuauiſſimum. Imbecillum enim ſtomachum roborat, calorem illius pauperculum fouet, appetitũ excitat, coctionem iuuat, humores frigidos coquit, calidos reſoluit, flatus diſſipat. Paratur ex nucib. tritis, parum calefactis, & prælo commiſſis. ac ita expreſſis, vt oleum emanet, quod paulatim ac lente ſtillat liquidum, dein craſſeſcit, ac cogitur in vnguenti ſoliditatem.

Quia vero nuces moſchatæ pretioſæ admodum ſunt, oleumque ex his paratum recens melius eſt antiquato, parua quantitate conficitur, & pro rei exigentia iteratur. Differt vero multum oleum hoc moſchatum ſimplex expreſſione tractum à moſchellino aut moſchatellino, ex multorum ſimplicium maceratione confecto, quod *moſchum* & *nuces moſchatas* habet pro baſi, de quo *ſupra*.

Cap. VI.

Oleum ouorum.

OLeum ouorum fit ex eorum vitellis coctione in aqua induratis, qui poſtea manibus friati, aut alio modo commi-

nuti

nuti in ſartagine friguntur, ſpatula aut cochleari aſſidue mouendo, donec ruſeſcát, & pinguetudinem quandam exudent: dein adhuc calentes tela cannabina, aut ſacculo pilis contexto excipiendi, & prælo committendi, vt oleum effluat, vſui reponendum.

Poteſt etiam ex his oleum trahi tantum coctis, tritis & expreſſis ſine frixione præcedente, inſtar amygdalini; tuncque oleū elicitum, purius, dulcius, & minus ruffum habetur, ſed parcius, & ad multa cutis vitia, ad quæ commendatur, inefficacius. Solent vero ſumi oua recentia circiter 20. aut 30. Coquuntur, vt dureſcant; albumina à vitellis ſeparantur, qui poſtea prælo commiſſi & preſſi oleum fundunt, cuius ex vires agnoſcuntur.

Vires. Cutem expurgando fœditatem eius tollit, cicatrices delet, aut plurimum minuit, ambuſtis medetur, impetiginem & ſerpiginem ſanat, atq; omnibus cutaneis affectib. prodeſt, & pedum, ani, manuum fiſſuris, & malignis vlceribus valde confert.

CAP. VII.

Oleum laurinum.

AD conficiendum oleum laurinū, recentes & maturæ baccæ lauri ſeligūtur: in pila teruntur: ex aqua in lebete coquuntur. Poſt, torculari cauo non plano exprimuntur in vas ſubditum, in quo oleū ſupernatans aquæ colligitur. Magma denuo contritum & aqua affuſa madidum, conſilio Meſue exprimitur cauato torculari, & pinguedo oleoſa ſecernitur.

Dioſcorides *cap.* 50. *lib.* 1. paulo aliter conficit. In aqua enim elixat baccas maturas, quæ ex obducto cortice pinguetudinem reddunt, quam manibus ſubactā, concha excipit. Prior autem modus vſitatior eſt, quo tamen pharmacopœi hoc oleum non conficiunt, ſed confectum emunt ab aliis, qui congeſta baccarum magna quantitate, ipſam eliciendi artem exercent. Sunt qui baccas recentes ac maturas terunt, citra aliam miſtionem, & torculari fortiter oleum exprimunt.

Simili arte trahuntur olea ex *baccis lentiſci, terebinthi, hederæ, iuniperi,* & ſimilium baccarum odoratarum.

Vim habet calefactoriam, & emollientem, aperientem, & diſcutientem: ob hæc intemperiem omnem frigidam, & ſimplicem, & cum pituita, vel flatibus ſanat, & ab his colico dolori nato, ſi cum decocto cōueniente iniiciatur in inteſtina, mirifice prodeſt. Item cerebri, neruorum, articulorum, & lumborum affectib. frigidis preſens eſt auxilium. Laſſitudines quoq; tollit, venarum ſpiracula aperit, paralyſi medetur, ſpinæ dorſi illitū, & horrori febrili. *Olei laurini vires.*

CAP. VIII.

De oleo balſami, liquidambar, & petroleo.

HVic oleorum generi proximum *Balſamelæon*, id eſt, *oleum balſami*, & *liquidambar*: vtrumq; ex peregrinis arboribus defluens. Primum ob mirandas vires *balſamum* nuncupatur. Elicitur ex arbore pumila, nec elegante, colore ſubcineritio, flore lutei Iaſmini ſimili. Folia ei circa finē autumni decidunt, vere renaſcuntur. In Arabia felici, & Ægypto, atq; tractu Babylonico læte fruticat. In frigidioribus plagis non niſi ægre cicuratur. Ad eius ſucci pinguis eductionem aliquando tenuiores ſurculi præſcinduntur, quib. lagenulæ appenduntur cera oblitæ, in quas ſtillatim defluit. Sæpius rami craſſiores vulnerātur, & ex hiatu corticis pretioſa iſta lachrima ſtillat; cuius vſus intus & foris celebratur. *Balſamum.*

Aliquot enim guttæ ſubinde ieiuno ſtomacho exhibitæ aſthmaticis valde conferunt; iecoris obſtructiones ſoluunt, menſes mouent, ſtomachi dolores ſedant, phthiſicos iuuant, appetitum excitant. *Opobalſami vires.*

CAP.

Cap. IX.

Liquidambar.

Liquidambar quid. *Ocoſolt.*

Liquidambar *reſina quadã oleoſa eſt, ex arbore quadam inciſa defluens, prægrãdi & venuſta, Ocoſolt* Indis dicta, vaſtæ magnitudinis, foliis hederaceis, cortice craſſo, cinereo, qui vulneratus, hoc oleum ſtriatim effundit, *Liquidambar* dictum, ab odoris ſuauitate quaſi ambarum liquidũ, aut oleum de *ambra*, vel *ambaro*.

Vires.

Arbores ex quibus ſtillat, adeo fragrantes ſunt, vt è locis, in quib. naſcuntur, ſuauiſſimus odor in vicinas regiones deferatur. Plurimus autem eſt huius liquoris vſus in medicina: calefacit enim, roborat, reſoluit, omnem tumorem emollit, obſtructiones expedit, menſes mouet, hyſtericis affectibus prodeſt, atque aliis multis mulierum morbis ſuccurrit.

Cap. X.

Petrolæum.

Petrolæum ſolius naturæ munus & opus eſt, non pharmacopœi, qui id tantum colligit, vel collectum emit, ſeruat, & ad vſus exhibet: nam in terræ finibus id natura conficit, & è mediis rupibus ac petris eructat, vnde nomen.

Bitumen. *Aſphaltus.*

Eius autem prouentus in his regionib. eſſe ſolet, in quibus bitumen, ad quod refertur: Eſt namq; *bitumen, Aſphaltus* Græce dictum, vel denſum, vel liquidum. Denſum eſt veluti terræ pinguitudo aquis primum ſupernatans, quæ dein vento & vndis agitata ad littus eiicitur, ibiq; concreſcens denſatur, & tenaciſſima efficitur. Legitimum bitumen *Iudaicum* eſt, quibuſdam *Sodomeum* dictum, quod in ripis lacus Sodomei inueniatur. In Europa rariſſimũ. Liquidum Græcis dicitur. *Naphta*, quæ ſi Babylonica fuerit, velut bituminis eſt colamen, colore candidum, cui vis ineſt ignium rapax, vt ex ſpatio protinus in eam tranſiliant, inquit Dioſcorid. *cap.* 85. *lib.* 1. Quod etiam de bitumine quouis denſo ac vero ſcribitur. Præter naphtam dictam alia eſt fluxilior inſtar olei, quæ è petris & ſaxis ſtillat, qualis eſt illa, quæ in agro Mutinenſi ex monte Gibio, & aliis Inſubriæ locis ſcaturit, vocaturque *Petrolæum*, quaſi *de petra oleum*.

Bitumen Sodomeum. *Naphta Babylonica.* *Petrolæum.* *Carbo lapideus.*

Eſt & bitumen quoddam foſſile & terrenum: idque duplex; vnum minus durum & friatu facile, quod vulgus *lapideum*, ſeu *petreum carbonem* nominat, alterum duriſſimum, & intenſa nigredine nitens, *Gagates* dictũ, de quo poſtea *lib. de ſimpl.* Sũt, qui *ſuccinum*, bituminis duri genus quoddam eſſe, non præter rationem dicunt.

Gagates.

Bituminis igitur magna eſt latitudo, ad cuius cognationem multi referunt *Piſſaphaltum* & *Mumiam*. Eſt autem Piſſaphaltos *mixtura quadam pice & aſphalto, ſeu bitumine denſo confecta*, quæ in vrbes maritimas pro picandis nauibus aduehitur. Dicitur vero *Piſſaphaltos*, Arabibus *Mumia*, quæ lingua vernacula *Balſamum* deſignat, cuius loco, mediocris fortunæ Syri, & Arabes *piſſaphalto* condiendis mortuorum corporibus vtebantur. Sic pro *balſamo, piſſaſphaltum*; pro vtroque *Mumiam* effecerunt, tamen inter ſingula ne quidẽ ſit nominis aut cognatio vel affinitas. Nã balſamum naturale, *opobalſamum* eſt; Artificiale ex multis aromatis conſtat, condiendis regum corporibus dicatum: Piſſaphaltos *mixtura quadam ex pice & aſphalto compoſita*: Mumia vero *quid ex vtroque, vel alterutro, & corporis putrilagine exurgens*, cuius improbandos vſus plurib. refellere noſtri nunc non eſt inſtituti; ad quod, vt redeam, dico, petrolæum à pharmacopoliis non eſſe ablegandum, cum vires habeat ad multa requiſitas. Calefacit enim, ſiccat, eſſentiæ tenuitate aperit, penetrat, digerit, materiam omnem excrementitiam reſoluit, morbis cerebri, & neruorum multis prodeſt, vt epilepſiæ, lethargo, & paralyſi.

Piſſaphaltos quid. *Mumia quid.* *Petrolai vires.*

SECTIO

SECTIO V.

DE OLEIS DESTILLATIONE TRACTIS, AC PRIMVM DE his, quæ per deſcenſum eliciuntur.

Præter dictos olea conficiendi modos, alios adhuc multos ſubiungit Meſue, quibus vno verbo per reſolutionem illa fieri ſcribit: Chymiſtæ per deſcenſum & aſcenſum; de quibus poſtrema huius libri ſectione, vt aliquid dicamus, liberum Meſue nobis aperuit iter, & occaſio ſeſe obtulit opportuna. De his autem pauca quedã tantum ſubiungam, tum quia ad oleorum his artibus eductionem, operoſo labore, diuturno tempore, & magno ſumptu opus eſt, tum quia nunc à quibuſdam malæ ſortis hominibus, vt plurimum ignaris, ſæpe vafris circulatoribus, qui vanis pollicitationibus plebeculam fallunt, atque in arcanis perquirendis & magiſteriis conficiendis, vt loquuntur, tempus conterunt, illa ipſa parari videamus. De multis pietate & doctrina probatis viris non loquor, qui rerũ abſtruſarum ſtudio pellecti, naturæ ſecretiores theſauros, ac mirandas rerum à ſe creatarum vires rimantur, medicamenta variis modis parant, diuerſis formis immutant, ac pro diuerſo apparatu diuerſas qualitates vel miſtas ſeiungunt vel inutili ſeiuncta, vtilem & expetitam retinent, atque ita ſolerter cogunt, vt parua ſub mole vires habeant efficaciſſimas. Verum Medicis tantum peritis his vti medicamentis fas eſt, quæ ab Idiotis exhibita periculi plena ſunt, & multos in diſcrimen vitæ præcipitant. Licet vero Medicis & Pharmacopœis probatis, qui ſunt tanquam illorum manus, olea quædam Meſuei conſilio, more Chymicorum parare, vt deſtillatione, quæ fit vel per deſcenſum, ad quem refertur deſcenſio, per tranſudationem & per deliquium; vel per aſcenſum, ad quem refertur deſtillatio per inclinationem.

Eductio olei per deſcenſum fit, vbi abſque eleuatione prolectatus humor deorſum ſtillat in vas ſubditum, neq; datur illi via ſurſum aſcendendi, ſed colliquefactus forma vaporis intus prodit, dein cogitur, & per inferiora ſtillat. Eliciuntur autem olea per deſcenſum, non ex omnibus æque mixtis, ſed ex quibuſdam tantum lignis & reſinis, atque ex his, quæ à calore aſcenſorio deſtruuntur. Quæ vero ſic educũtur, cum ſint craſſiora, nigriora, ſapore & odore magis ingrata, frequentius ad externos affectus vſurpantur. Per os etiam aliquando ſumuntur, & effectus proferunt eximios. Vnius autem vel duorum exemplo multa poterunt parari: vt; *Eductio olei per deſcenſum quid.*

CAP. I.

Oleum Guaiaci.

GVAIACVM comminutum in cucurbita ponatur vitrea, vel fictili, anguſti orificii, quod lamina foraminulenta tanquam ſepto obducatur, & in alterius cucurbitę orificium patentius immittatur, & ſimul ambo rite iungantur, argilla tenaci, vel paſta, aut luto quodam conueniente circũlito. Dein ex vaſis ſic coaptatis quod vacuum eſt, in foueam demittatur, & terra ſepeliatur, ſupra vtriuſque commiſſuram, & ad illius vſq; medium, quod lignum guaiacinum continet. Poſtea igne circumquaque accenſo ex ſuperiore cucurbita oleum ſtillabit in inferiorem.

Hoc modo educuntur olea *iuniperi, hederæ fraxini*, lignorum multorum, baccarum & reſinarum.

Oleum guaiacinum luis Indicæ verum eſt alexiterium: Eius enim aliquot guttæ ſingulis matutinis ieiuno ſtomacho ſumptæ, cum aqua vel decocto idoneo, puſtulas venereas delent, dolores noctu ingraueſcentes ſedant, vlcera ad ſanitatem accelerant, qualitatem huius affectionis malignam extingunt. *Olei guaiaci vires.*

Cap. II.

Oleum Tamariſci.

Ligno & corticibus Tamariſci contuſis impleatur boccia: Eius orificium craticula ſeu lamina foraminulenta occludatur: Ipſa inuerſa in ſuperna cuiuſdam fornacis parte ita locetur, vt illius venter ſurſum ſpectans, luto optime cum fornace coniungatur; orificium vero deorſum vergens, ac cameram fornacis traiiciens, alteri bocciæ inferiori committatur, ita vt ſit boccia contra bocciam, vt loquuntur, alteraque excipiat alteram diuerſo ſitu: His peractis, firmetur inferior, quæ recipientis vicem gerit, tegula, vel circulo ſtramineo, vt moris eſt, vt ſtet immobilis: ignis vero accendatur in ſuperna fornacis parte, & circum bocciam ſuperiorem, vt materia intus calefacta oleum exudet in inferiorem.

Hic modus ſuperiori ſimilis eſt, niſi quod boccia inferior terra non ſepelitur, ſed ſub fornace inſtar tripodis ſubtus peruia collocetur. Superior quaſi ſuſpendatur, eiuſque collum vltra cameram fornacis deorſum promineat, ventre ſurſum ſpectante, ex quo vi ignis circumquaque accenſi incaleſcente oleum emanat, delabiturque in excipulum inferiorem. Idoneam huiuſcemodi effigiem dedit VVekerus *lib. 3. Antidotarii generalis*, ad cuius ſimilitudinem aliæ poterunt formari.

Vires. Oleum Tamariſci valde conuenit affectionibus lienis; proprietate enim ipſum reſpicit & roborat: Humorem melancholicum ad excretionem apparat, illius qualitatem mitigat, aperit, tenuat, diſſoluit, obſtructiones tollit, & flatus reſoluit.

Alia quoque multa ſolent educi, vt Iuniperium, modo ſequenti, tractu facillimum.

Cap. III.

Oleum Iuniperi.

Baccarum Iuniperi quantitas idonea ponatur in vas figulinum, in fundo pertuſum: aliud ei ſupponatur cuius orificium illius fundo foraminulento optime coniungatur, & lutetur argilla tenaci, aut paſta glutinoſa circumpoſita: atque ita diſponantur ambo, vt quod vacuum eſt, in fouea quadam latitet, terra obrutum; Superius, quod iuniperum continet, extra terram promineat, circum quod, dum accenditur ignis, oleoſam liquat pinguitudinem, intus latentem, quæ congregata delabitur in ollam defoſſam.

Ex ligno quoque *iuniperi* oleum hac arte ſubducitur, atque etiam *gagatis*, & quarundam reſinarum.

Oleum iuniperinum ad vitia cutis com- **Vires.** mendatur, vt Serpiginem, morpheam, & alias affectiones quaſdam profundiores. Renum quoque morbis conuenit, vtero frigidiori prodeſt, eumque ad conceptionem reddit magis idoneum.

Porro vt laborioſum, ſic ſuperfluum eſſet alia olea recenſere, quæ ſimili modo educuntur. Nunc igitur pauca quędam ſubiungamus, quę velut per tranſudationem, aut deliquium, vt nonnulli volunt, in vdo loco eliciuntur.

Cap. IV.

Oleum Tartari.

Tartarum olla fictili exceptum in fornace, vel furno calcinetur, vt albeſcat: dein teratur: poſt in manica Hippocratis, aut ſimili conceptaculo pyramidali imponatur, & in loco vdo ſuſpendatur: Supponatur vas idoneum ad liquorem, qui ſenſim deſtillabit, excipiendum.

Tartarum *fæx quadam eſt vini dolii la-* **Tartarum** *teribus adhæreſcens, quæ ex vino quouis vel* **quid.** *albo, vel rubro, modo generoſo ſemper optima eſt.*

ma eſt. Ex ea oleum, vel potius liquor ſalſugineus educitur, ſi idoneo vaſe excepta, igne luculento vratur, donec albeſcat: refrigerata ac trita, ſacculo cannabino, aut panno lineo inuoluatur, & in aere vapido, vt in cella vinaria tres, aut quatuor dies, vel plures, ſi opus ſit, appendatur. Sic enim tabeſcens liquorem quendam, velut ſudorem emittet in ſubditum excipulum; vocatur ſæpe *tartarum*, *petra vini*. *Petra vini.*

Nonnulli fæculas vini, ſeu tartarum aceto macerant, dein calidis ſub cineribus coquunt, vruntque, dum nigreſcat: Poſtea denuo terunt, ſeruantque in vaſe inclinato dies octo, aut plures in loco vdo, quouſque in oleum aqueum reſoluatur. Sed præſtat fæculas in olla calcinatas ad albedinem, in ſacculo reponere, atque in loco humidiore ſeruare, donec oleum in ſubditum quoddam vas effluxerit.

Vires. Valet hic liquor ad cutem erugandam, ſcabiem tollendam, & vlcera capitis manantia curanda. Confert etiam ad puſtulas Indicæ luis ſanandas. Obſtructionibus quoque ſoluendis, menſibus mouendis, & meatibus reſerandis prodeſt, ſi ex aqua, vel decocto idoneo debite ſumatur.

Extrahitur quoque tartari liquor aſcenſoria deſtillatione, de qua mox loquemur.

CAP. V.

Oleum myrrhæ.

ALIQVOT oua recentia coquantur, donec induruerint: per mediam vel longitudinem, vel latitudinem incidantur: vitelli eximantur: cauitates *myrrha* pingui, ac trita impleantur: albuminum partes inciſæ iungantur: filo parum conſtringantur, & craticulę inter duas paropſides collocandæ ſuperponantur. Tum in loco ſubterraneo, vt cella vinaria, vel alio humidiore ponantur. Sic enim myrrhæ liquatus humor ſenſim in paropſidem inferiorem deſtillabit.

Solent aliquando bacilli craticulæ loco, ſuper patina quadã, aut paropſide adaptari, & albumina indurata myrrham tritam continentia ſuperponi. Sed quorum acetabula non ita aſtricte ſimul iungenda, vt negetur exitus liquori è *myrrha* defluenti. Niſi enim pateat vel rimula quædam ſubterlabendi, vix in ſubditum vas aliquid ſtillabit. Bacilli nonnunquã ſuper ſartagine aut alio vaſe idoneo collocantur, quibus oua ſuperponuntur *myrrha* grauidata. Dein vas in puteo pedem vnum aut alterum ſuper aquam ſuſpenditur, illicque relinquitur diem integrum aut biduum, vt ex *myrrha* tranſudet liquor in vas ſubiectum. Oleum de myrrha adhuc educitur arte aſcenſoria.

Vtroq; modo eductum ad multa commendatur, & maxime ad curandos affectus multos eſt efficaciſſimum. Falluntur, qui alterutrum pro *ſtacte* vſurpant, de cuius natura & viribus poſtea agemus *lib. de ſimplicibus*. *Vires.*

CAP. VI.

De oleis aſcenſoria deſtillatione tractis.

PROLECTATIO liquoris oleoſi vel deſcenſoria eſt, de qua breuiter locuti ſumus, vel aſcenſoria, quam paucis quoque perſtringere intendimus. Ea autem fit dupliciter, vel per alembicum, vel retortam, ſeu inclinationem: quæ tamen hoc poſtremo fit, recte loquendo, nec deſcenſoria, nec aſcenſoria eſt, ſed media, vel vtriuſque particeps: quæ vero fit per alembicum deſtillatio, rectam poſtulat cucurbitam, aut veſicam, cui roſtratus alembicus imponendus eſt. Aliquando roſtri loco alembicus è vertice veluti fiſtulam quandam promit, incuruam, quæ canali longo, in gyros, more ſerpentum, à quibus ſæpe nomen habet, intorto, committitur. Debet autem collum cucurbitæ eſſe gracile & longum, ſi materia deſtillanda tenuis eſt; ſi craſſior, & illud breuius & patentius: atque cum illa ſæpius immutanda eſt & renouanda, matula quauis cucurbita aptior erit. *Serpentina.*

Nõnunquã arena, aut ſal, aut aliud quip-

piam deſtillandæ materiæ commiſcetur, dum facile ferueſit, & ad ſummum perrepat.

Porro vas materiam deſtillandam continens ita aptari debet, vt ſubtus calor adminiſtretur, ſitque via ſurſum ſpiritibus, quibus condenſatis pateat exitus per roſtrum, cui tubus longior inſeritur, verſus ima propendens, & medium dolium, frigida plenum (refrigeratorium vocant) traiiciens, qui materiam deffluentem defert in excipulum illi commiſſum.

Eſt vero deſtillatio vel ſicca, vel humida. Illa fit in fornace, nunc ſolis carbonibus accenſis, nunc arenæ, aut cinerum calidorum interuentu. Humida fit per balneum Mariæ, & balneum roris. Iſtius vero balnei & fornacis tot ſunt varietates ac diuerſi deſtillationis modi, vt vix poſſint omnes legibus comprehendi. Quomodo vero hac arte olea vſitatiora eliciantur, nunc breuiter explicare inſtituimus.

CAP. VII.

Oleum de lateribus.

LATERES antiquatos in fruſtula comminutos, prunis accenſis tamdiu vrito, donec igniti rubeant: Tum in oleum vetus & clarum iniicito & dimittito, donec oleo ſe impleuerint: poſtea in tenuiſſimũ puluerem terito, & in cucurbitam vitream indito: Alembicum roſtratum imponito, & in fornace, vt decet, ſtructa, collocato: Ignem ſubtus accendito, & oleum, quod emanabit, ſeruato.

Paraphraſis. Lateres ex terra rubente confecti, vt præſtantiores ſeligendi ſunt, & in fruſtula craſſiora, vt ʒ. vj. aut ℥. j. comminuendi: Tum oleo antiquo & claro, vel oleo roriſmarini, ſi ſuppetat, extinguendi & inſuccandi: Poſtea læuiſſime puluerandi, & in cucurbita vitrea, rite fornaci accommodata, & luto oblita reponenda, atque igne ſuppoſito ita calefaciendi, vt ex his oleum emanet; Quod diuerſis nominibus inſignitur: A quibuſdam enim Medicis recte *oleum de lateribus* nuncupatur, ab aliis, non improprie, *petroleum artificiale*, ad differentiam naturalis, quod è ſaxis ſponte naturæ diſtillat. *Petroleum artificiale.* Nonnulli ſpecioſiore nomenclatura, *oleum ſanctum, diuinum, & benedictum* appellant. *Oleum benedictum.* Spagyrici multo arrogantius, *oleum magiſterii*, & *oleum philoſophorum* nominant: *Oleum philoſophorum.* quos ideo irridet Syluius, quod ſe philoſophos vbique, & quotidiano ſermone, & ſcriptis appellent; Et quod mireris, inquit, ſolos ſe philoſophos affirmant. Sed quod re non conſequuntur, id nomine quærunt.

Vires. Oleum philoſophorum extenuat, in altum penetrat, materiam omnem excrementitiam digerit & abſumit: frigidis affectibus lienis, renum, veſicæ, neruorum, vteri & articulorum conducit. Lethargo quoque, paralyſi & epilepſiæ prodeſt. Calidum eſt in 3. receſſu; & quanto antiquius, tanto ad omnia efficacius exiſtit.

CAP. VIII.

Oleum Vitrioli.

VITRIOLI lib. x. aut xij. pro arbitrio, in vas vitreum luto obductum coniiciuntur, & igne ſubtus accenſo, phlegma extillatur: Dein exemptũ vitriolum contunditur, & extillato phlegmate perfunditur: Idque denuo iteratur, vt ante, vſq; dum phlegma nullum amplius emanet, ſed ſpiritus proſiliant: Poſtea remouetur ab igne, & calx rubicunda ſumitur; quæ puluerata cucurbitę vel incuruę, vel potius rectæ imponitur, & amplo recipiente adaptato, atque commiſſuris diligentiſſime obſeratis, nocte dieque luculentiſſimo igne, vrgẽdo oleum deſtillatur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor eximitur, imponiturque in ampulla vitrea, & ex arena calida, primum aqua inſipida, dein acida & acris, quam oleum appellant, ſeparatur, purgaturque à ſedimẽto. Hoc oleum ſi ſæpius phlegmate perfuſũ diſtilletur, dulce redditur: vt etiam *Oleum vitrioli dulce.*

iam circulatione cum vini ſpiritu. Huius enim & olei prædicti pondus æquum Chimici miſcent, digerunt, & ex ampulla ſingulari euocant, donec alumine à chalchăti ſulphure ſeparato, oleŭ dulce remaneat.

Paraphraſis.

Ex vitriolo multa habentur ſeorſim elicita remedia, ſpiritus, oleum acidum & ſubdulce, ſal, colchotar & balſamŭ quoddă chymiatris dictum. Spiritus vitrioli ab oleo, præparatione, tenuitate, & agendi virtute multum diſtat: Eſt n. ſubtilior chalchanti liquor, ſeu quinta eſſentia, vt cum Chymicis de Chymico remedio loquar, quæ fit multis modis, vt ex chalchanto igne vehementi in erecta ampulla nouies agitato, adeo vt, quod deſtillauit, ſuper terram ipſam (colchotar vocant) pulueratam ſemper refundatur, tandemque igne vehementiſſimo per ampullam incuruam propellatur. Sic n. ſpiritus vitrioli efficaciſſimus habetur. Nonnulli ex præſtantiſſimo vitriolo aquam, & oleum; ſeu ſpiritus craſſiores ſimul extillant, quos dein à fæcibus repurgant, donec in ſubtiliores ſpiritus attenuentur. Melius tamen eliciuntur dum ii pelluntur per nouum alembicŭ, effundendo ſemper extillatitiŭ liquorē ſuper caput mortuum, atque poſtea ipſum circulando integram hebdomadă.

Spiritus vitrioli. *Quinta eſſentia vitrioli.* *Spiritus vitrioli eductio multis fit modis.*

Vulgare autem oleŭ vitrioli modo hoc vulgari ſolet educi. Sumitur primo quătitas quædam idonea vitrioli naturalis & optimi, vt Cypri; In vaſe cupreo calcinatur ad ipſius rubedinē & phlegmatis diſſipationem; Dein teritur & in cucurbita luto obducta includitur: aqua vitæ irrigatur, & diem integrum ſic relinquitur, vt dicto liquore madeat: Tum in fornace, vt decet, inſtructa, vt plurimum quadrata collocatur & lutatur: Poſtea ſubtus ignis primum moderatus, dein vehementiſſimus accēditur, quoad totus liquor extillărit, qui poſtquam refrixerit, cucurbita parua excipitur, capitello ſuperpoſito coarctatur, & ſic in balneo Mariæ igne blando aqueus liquor ſtillat, remanetq; in fundo vaſis oleum purum & acidum. Id poſtea alia cucurbita exceptum, igne circumquaq; accenſo magis purgatur, atque pro illius efficacia & moderato, aut violento calore, colorem acquirit magis, aut minus rubrŭ vel album. Ex lib. r. vitrioli rubificati ℥. iij. olei ſæpius eliciuntur.

Oleum vitrioli educendi modus vſitatus.

Vires.

Oleum vitrioli qualitates habet omnes adeo intenſas, vt per ſe ſolum non aſſumatur, ſed vel aquis, vel decoctis, vel conſeruis ante permixtum. Et licet ſit calidiſſimum, eius tamen aliquot guttæ, multa aqua confuſe, eam reddunt acidulam, & febrientibus vt gratam, ſic ſæpe vtilem. Tenuitate n. partium cito penetrat, aquam ad partes remotas defert, & obſtructa liberat, aciditate putredinem arcet, viſcera recreat, atque peſti, epilepſiæ, paralyſi & vrinæ ſuppreſſioni plurimum confert. Nō tantum decoctum ſimplex roſarum, ſed ſyrupum violatum, colore purpureo, & eleganti mira vi inficit, & acidulo ſapore gratiſſimum vtrumque reddit. Illius enim aliquot guttæ in dicti ſyrupi vnciam iniectæ, eum ex violaceo rubeum efficiunt.

Ol. vitrioli eſſe calidiſſimum. *Et cur aqua permixtum potumque refrigeret.*

CAP. IX.

Oleum Sulphuris.

Campanæ ſuſpenſę ita ſupponatur patina aliquanto latior, vt labra vtriuſque circiter duos, aut tres digitos à ſe inuicem diſtent. Fundo patinæ admodum elato ſuperponitur vaſculum ſulphuris ignem non experti quantitatē quandam continens, quod ferro ignito accenditur & agitatur. Eo abſumpto, aliud ponitur, & ſimiliter ignitur, vt ex eius copioſo vapore ſurſum ad campană rapto, cōcretus liquor oleoſus deſcendat in ſubditam paropſidē.

Alii ſulphuris & pumicis, vel ſilicis tritorum partes æquas ſumunt: mixturam in curua cucurbita exceptam ad moderatum ignem adhibent, & oleum educunt optimum.

Paraphraſis.

Non tantŭ his duobus modis, ſed aliis pluribus, oleŭ è ſulphure educitur. Non-

nulli enim *ſpiritum vini* ſulphuri puluerato adiiciunt & accendunt: Abſumpta aqua ſulphur terunt, eiq; arenam commiſcent, & ampulla includunt, atq; igne lēto oleum eliciunt. Quidam addunt *calcem*, alii *tartarum*, nonnulli *ſalem*: verum id melius habetur, quod ex ſolo ſulphure, dein quod ſine his educitur.

Vires. Oleum ſulphuris non tantum vtiliter adhibetur exterius ad dentes dealbandos, cutis fœditates delendas, & vlcera venerea ſananda, ſed etiam interius ſumitur ad eorum morborū expulſionem, qui à flatibus, aut materia frigida craſſa, & putri oriuntur. Peſti quoq; non parum confert, epilepſiæ, aſthmati, & multis aliis pulmonum affectibus, ſi ex aqua vel decocto idoneo ſumatur. Odontalgiæ etiam proficit, ſi eo dens affectus, vel leniter attingatur. Inficit quoq; præ rubro colore roſarum infuſum, ſi in id illius aliquot guttæ iniiciantur.

Cap. X.

Oleum mellis.

MEllis boni quantitas idonea ſumitur, in bocciam amplam cum tertia aut quarta arenæ parte iniicitur, & ſuperpoſito pileo roſtrato, & inferne igne accenſo, aut cineribus, vel arenis calidiorib. circumpoſitis oleum elicitur.

Paraphraſis. Ad huius olei eductionem arena aut ſilices triti cōmiſcentur, quod ignis vi mel facile ferueat, & totum aſcendat, maxime ſi ignis luculentus, quo opus eſt, accendatur. Proinde cucurbita luto quodam incruſtanda eſt, & vas recipiens, vna cum pileo roſtrato ſubinde pannis frigida madētib. tegendum. Qui vero poſtea liquor effluit, vniuſmodi non eſt; Primum enim aqua quædam effluit alba, dein magis colorata, ac rubeſcens & oleoſa, quæ ſeorſim aliquando ſeruantur ad diſſimiles vſus. Simul vero mixtæ in balneo ſeparantur: Nā aquoſiore parte extillata pinguior remanet & ſeruatur.

Vires. Oleum mellis valet ad dolorem podagræ ſedandum, vulnera curanda, capillos renaſcendos, producendos, & ruffo colore inficiendos.

Cap XI.

Oleum Ceræ.

CEræ virginis & odoratæ quantitas quædam ſumitur, cui liquatę ſilicum tritorum, aut arenæ à ſordib. purgatæ tertia pars commiſcetur. Vbi mixtura refrixerit, ampullæ erectæ imponitur. Superponitur capitellum cum roſtro; Subſternitur ignis primum lentus, dein auctior, vt oleum extillet.

Paraphraſis. Ex multiplici huius olei trahendi modo, ſelegimus hunc, vt breuiorem & faciliorē, per quem oleum eductum ad multa eſt efficaciſſimum. Si quis malit alio modo parare, nec laboris pœniteat, ceram odoram & liquatam in aquam proiiciat, idq; octies, aut decies repetat, manibus ſemper agitando, dein in retortam ponat, & lento igne ſine cineribus oleum educat: quod ſi cui propter ſpiſſitudinem diſpliceat (butyri namque inſtar craſſum eſt) bis, terue deſtillationem iteret, & oleum habebit liquidum & fluxile.

Oleum gummi elemi. Ex *gummi Elemi*, oleum modo ſimili, quo ex cera educitur optimum, & ad vulnera ſananda accommodatiſſimum. Eodē quoque modo trahitur ex pinguedinibus animalium, additis ſilicibus tritis, vel arena, aut lateribus comminutis.

Cap. XII.

Oleum Terebinthinæ.

OLeum ex Terebinthina trahitur in cucurbita tam recta, quam incurua, addita arena à puluere, & ſordibus mundata, & ſubſtructo igne; primum blando, dein paulo validiore. Primū exit oleū clarum & tenue, dein craſſius, & aurei coloris. Vnumquodq; ſeorſim reponendum.

Non-

Paraphraſis. Nonnulli *ad terebinthinæ* ℔.iij. *ſalis m.* j. & *aquæ vitæ* parum adiiciunt. Iſta ſic cõfuſe mixta & matratio incluſa, igne vrgent, vt oleum emanet.

Vires. Oleum terebinthinæ intro ſumitur ad aſthma, Empyema, anhelitus difficultatẽ, ad calculum, colicum dolorem, & frigidos, flatuoſoſque affectus. Exterius adhibetur ad neruos ſauciatos, vel intemperie quadam laborantes, & ad vulnera carne implenda, agglutinanda, & ad cicatricem perducenda.

Plurimum valet ad extinctionẽ *hydrargyri*, cuius ad luem veneream celebratur vſus.

CAP. XIII.

Oleum Caryophyllorum.

CAryophyllorum quantitas idonea ſumitur; in aqua pluuia horas duodecim, vel diem integrum maceratur, in boccia recta, vel, vt alii malunt, retorta, bene obturata, vt nihil expiret; dein ſuperpoſito capitello, per cineres calidos ita vrgetur, vt oleum extillet, ab aqua poſtea ſeiungendum.

Paraphraſis. Per alembicum quoq; cupreum affabre constructum, oleum hoc facile educitur, atque etiam per deſcenſum, vt *oleum iuniperi & guaiaci*. Nonnulli parum vini ſtillatitii commiſcent.

Vires. Ob vires eius inſignes pro *opobalſamo* ſubſtitui ſolet, nã intrinſecus, partes, quæ principatum tenent, & ſpiritus recreat, putredinem arcet, flatus diſcutit, meatus aperit, frigidos humores digerit, melancholicos diſſipat. Externis admotum vulnera recentia & vlcera antiqua ſanat, cariem oſſium emendat, & dolorem dentium à cauſa frigida ſedat.

Ol. macis. Oleum *Macis* ſimili modo extillatur. Calefacit & digerit humores frigidos, vẽtriculum roborat, coctionem iuuat, appetitum excitat, atque aliis commodis multis vtentem beat.

Ol. cinnamomi. Oleum *cinnamomi* operoſius & carius educitur: ex eius enim ℔.j. vix olei ʒ.j. extillatur. Sed ob eius præſtantiam balſamo naturali comparatur.

Oleum nucis moſchatæ. Oleum *nucis moſchatæ* vt *macis* deſtillatur, & ad eoſdem vſus exhibetur. Vt etiam illud, quod *ex nucibus moſchatis* exprimitur, de quo *ſupra*.

CAP. XIV.

Oleum aniſi.

ANiſi ℔.j. aut maior vel minor quantitas ſumatur, contundatur, in octupla, aut decupla aqua per horas aliquot maceretur; in veſica cuprea, ſeu alembico, refrigeratorio quodam comitato ponatur; dein igne primum moderato, poſtea valentiore deſtilletur. Tum demum ab aqua oleum ſeparetur.

Paraphraſis. Cum hoc modo oleum & aqua ſimul aſcendant, & deſcendant poſtea in excipulũ, hæc ab illo ſeiungẽda eſt: quod rite fiet inſtrumẽto quodã inſtar infundibuli formato, in quod totum deſtillatũ conücietur, & ita collocabitur, vt acuminata & anguſtior infundibuli pars, cera obturata, verſus ima propendeat. Tunc namq; locũ imum aqua, ſupernum oleum occupabit: ablata cera, & reſerato foramine, illa effluet, hoc remanebit & ſeruabitur.

Vires. Valet ad colicum dolorem à flatibus & frigore natum, ad Tympaniam, ventriculi inflationem, cruditatem, acidum ructum & inteſtinorum rugitum.

Ol. cumini. Eadem arte parantur olea ex ſeminib. *petroſelini, fœniculi, dauci & cumini*, quæ vt ex plantis proueniunt cognatis, ſic cognatas habent vires.

CAP. XV.

Oleum de ſpica.

SPica maior, ſeu lauendula latifolia alba ſumitur, in vino albo odorato maceratur, & per alembicum deſtillatur: dein

ſeroſus

ſeroſus liquor ſeparatur ab oleo vſui reponendo.

Vix vnquam per ſe hoc oleum vſurpatur, ſed aliis ante permixtum medicamẽtis maxime topicis, vt emplaſtro Vigonio. Ad alios quoque multos, præter medicos, adhibetur vſus.

Ol. Thymi. *Thymi* oleum eodem artificio trahitur, valet ad effectus quoſuis frigidos, ſi debite tam intra, quam extra vſurpetur.

Ol. perlarũ. Ex *margaritis tritis ſucco limonum*, vel *aceto diſtillato* maceratis, ſolutis, in calcem redactis, aqua pluuia irroratis, & artificioſe deſtillatis, liquor quidam trahitur, ſed cum materia ſuperet opus, opus virium præſtantiam, hoc remedio ſumptuoſiore, pharmacopolam carere poſſe cenſemus.

CAP. XVI.

Olea Metallorum.

NOn tantum ex vegetantibus & mineralibus, ſed etiam metallis Chymiatri multiplici arte, labore, & mixtione olea quædam exhibent, ſed quæ non adeo ſunt eximiis dotib. inſignita, vt ipſi prædicant. Nam *omnia metalla noſtra natura vix amica ſunt, aurum & argentum ſi exceperimus*, ex quib. oleum vix vnquam proſtat eductum. Sed demus *ſalis nitri*, aut *aceti diſtillati*, aut *vini ſpiritus*, aut *aquæ fortis*, vel omnium, vel horum tantum aliquot, vel etiam *ſucci limonum*, aut blandiorum auxiliorum interuentu, tincturam quandam elici, aut liquorem ſeu eductum ſeu adquiſitum haberi; huic tamen vires eximias tribuere videtur iniquum: *Qualeſcunq; vero ſint, intro ſi ſumantur, infelices vt plurimum producũt effectus, vt ſæpe ancipites, dum foris adhibentur.* Hoc non tantum videtur innuere Hieronymus Rubeus artis Chymicæ peritiſſimus, ſed illa etiam remedia improbare, dum ſcribit, *extrinſecus à perito Medico admota poſſe iuuare: ſed interius præbere*, inquit, *vix auderem, quod ab acutis aquis, & ignis vi, inimicam viſceribus qualitatem & admodũ perniciosã adipiſcãtur.* Quo nomine Paracelſi remedia complura mihi admodum ſuſpecta ſunt; & pleriq; ſcribunt, *Baſileæ ad vnũ omnes, licet initio præclare adiuti viderentur, tamen intra anni ſpatium mortuos eſſe, quicunq; Chymica eius pharmaca, ex metallis confecta in corpus aſſumpſerunt.*

In metallis igitur in calcem reducendis, aceto macerãdis, ſoluendis, ſale tartari aut nitri elaborandis, aut alia mixtura, artificioque tractandis, nec res ſuas fruſtra, nec tempus conteret prudẽs pharmacopœus; Cũ quæ in Officinis ſolent conſueto modo parari, ad medicinam recte faciendam, ſat eſſe poſſunt. Non tamen improbo quorundam oleorum per deſtillationem eductorum vſum, his in morbis, qui ordinariis medicaminibus non cedunt. Nam cum *malo nodo malus cuneus* ſit *adhibendus*, ſi conſuetum remedium ſæpe datum non profuit, ad aliud tranſire ex arte inuẽtum & datum non nefas. Propterea vſitatiorum quorundam oleorum & minus violentorum deſcriptionem dedimus, quibus aliquando Medicus prudens poterit vti. Vt autem multa alia per deſtillationem educi ſolita neglexinus: ſic alia quoque non pauca per expreſſionem & impreſſionem elicita omiſimus, tanquam ſuperflua, & fere nunquam vſitata, vt *oleũ Coſtinum, balaninum, nucis Indicæ, hyoſcyami, de ranis, de piperibus, de torpedine*, & alia quædam potius ad oſtentationem, quam neceſſitatem inuenta.

APPENDIX AD OLEA.

De Balſamis.

B*Alſamum, ſeu Balſamon Syris dictũ, in officinis generali ſignificato lignũ, ſuccum & fructum cuiuſdã arbuſculæ peregrinæ notat: ſpecialius eiuſdem tantum ſuccũ, Opobalſamum, Græcis nominatũ indigitat: Abuſiue Chimici Balſamum vocant ſuas tincturas,*

tincturas, olea, liquores, quintas eſſentias & extracta. Licentioſe quoque, ſed non impropriè Medici quoſdã liquores craſſiuſculos & rubentes, multa arte mixturaque confectos, & eximiis viribus inſignitos balſama nominant. Cum tamen Antibalſama potius, vel balſamelæa rectius debent appellari. Id vero nominis mutuantur, ob terebinthinã, quæ velut omnium baſis eſt, reſinarum & aromatum mixturam, quæ corpus, colorem, odorem & vires tribuũt, omnia balſamo naturali analoga. Fiunt autem per deſtillationẽ, vtplurimum inclinatoriam, in retorta, per quam liquor aqueus primũ extollitur, deinde ad latus per incuruatũ retortæ collum in excipulum delabitur: Qui ſecundus emanat, oleoſus: qui tertius, mellis inſtar craſſus eſt.

Balſamum paratu facile & optimum. *Nonnunquam balſama quædam parantur citra deſtillationem, incluſis nempe idonea ampulla, ſimplicibus medicamentis & menſem integrum, aut alterum, in equi ſimo, quem ventrem dicunt, aut alio loco idoneo maceratis, dilutis & putrefactis. Sic ex ea aqua, quæ è folliculis vlmi colligitur, abiectis, qui intus reconduntur, vermiculis, terebinthina, oleo hypericonis, & pauco gummi elemi phiala incluſis, diutiſſime concorporatis & inſolatu, vel alius caloris adiutu fotis, balſamum quoddam habetur ad multa commendatiſſimum efficaciſſimumque. Nam vlceribus quantumuis dyſepuloticis & malignis mirifice prodeſt, & quæ nullam cacethiam habent, vt & vulnera, citiſſime perſanat.*

Balſamum primum D. Meſ. falſo Guidoni tributum.

℞. *Myrrhæ electæ,*
aloes hepaticæ,
ſpicæ nardi,
ſanguinis draconis,
thuris,
mumiæ,
opoponacis,
bdellii,
carpobalſami,
ammoniaci,
ſarcocollæ,
croci,
maſtiches,
gummi Arabici,
ſtyracis liquid. an. ℥. ij.
ladani,
caſtorii an. ℥. ij. ß.
moſchi ℥. ß.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Arida terantur, vino macerentur & percolentur: cum ſimul omnia terebinthinæ commiſceantur. Tota mixtura in alembico ponatur, quæ vi ignis ſubſtructi calefacta primum exibit liquor tenuis, deinde craſſus & ex rubro flaueſcens, qui Balſamum optimum eſt.

Huius balſami deſcriptio deſumitur à Meſue, illius authoris *lib. de paſſion. cordis,* qui vires illius pene mirandas recenſet: nam *ſubuenit, inquit, ad omnia, quæ oportet, & ſi vngatur corpus mortuum, non putret, & confortat animam & naturam.* *Vires inſignes.*

Eius tamen vſus potiſſimum celebratur ad neruoſum genus roborandum, intemperiem frigidam tollendam, natiuum partis calorem excitandum & fouendum, & robur membris conciliandum. Eo dum illinitur dorſi ſpina, mira celeritate paralyſi & ſtupori ſuccurrit. In his affectibus, qui coniunctam habent loquendi impotentiam, ſi parum in aures & nares immittatur, aut aliquot guttæ ſub infirmi lingua contineantur, mirifice iuuant. Vocatur hoc Balſamum à Petro Apponenſi, *medicamentum omnium medicamentorum,* in celeri cordis roboratione, & virium reſtitutione.

Balſamum 2. D. Hollerii.

℞. *Thuris albiſſ.*
maſtiches an. ℥. ij.
ligni aloes ℥. j.
caryophyllorum,
galangæ,
ciannamomi,
zedoariæ,

 nucis

nucis moſchatæ,
cubebarum an. ʒ. vj.
myrrhæ,
aloes,
ladani,
ſarcocollæ,
caſtorii an. ʒ. ß.
baccarum lauri,
nucleorum pini an. ʒ. vj.
ireos,
ariſtolochiæ rotundæ,
dictamni,
conſolidæ maioris an. ʒ. j.
reſinæ elemi,
opoponacis,
benioini an. ʒ. ij.
ſucci chamæpitheos,
ſucc. herbæ paralyſis an. ʒ. ij.
terebinthinæ ad pondus omnium.

Omnia concorporabis & deſtillabis in alembico. Extillabit primum aqua; deinde veluti oleoſum quid; poſtremo quaſi mel.

Vires. Commendatur hoc balſamum ab illius authore Hollerio ad neruorum debilitatem, ſtuporem & reſolutionem. Valet quoq; ad omnem intemperiem frigidam & natiuum calorem excitandum.

Balſamum 3. vulnerarium.

℞. *Terebinthinæ Venetæ, & abietinæ an. ʒ. iij.*
reſinæ elemi,
thuris alb. an. ʒ. ij.
aloes hepaticæ,
myrrhæ,
maſtiches,
benioin:
boli Armenæ,
ſanguinis draconis an. ʒ. ß.
aquæ vitæ ʒ. iiij.

Ex his confuſe mixtis, & ſimul retorta incluſis balſamum extilletur.

Vires. Nulli medicamento cedit hoc balſamum ad vulnera implenda carne & agglutinanda. Neruos quoque roborat, calorem partis inſitum fouet, cicatricem minime nodoſam facit, & intemperiem emendat.

Balſamum 4. D. Fallopii quod etiam eſt vulnerarium.

℞. *Terebinthinæ claræ ℔. ij.*
olei lini ℔. j.
reſinæ pini ʒ. vj.
thuris,
myrrhæ,
aloes,
maſtiches,
ſarcocollæ an. ʒ. iij.
macis,
croci,
ligni aloes an. ʒ. ij.

Ponantur omnia in retorta, & moderato calore, primum educes aquam claram, dein illo aucto, habebis oleum rubicundum. Vtrumque ſeorſim ſeruabis, & optima medicamenta vulneraria habebis.

Balſamum 5. Medicor. Florent.

℞. *Terebinthinæ ℔. j.*
olei veteris ʒ. vj.
olei lauri ʒ. iiij.
cinnamomi,
ſpicæ nardi an. ʒ. ij.
tegularum bene coctarum & recentium ʒ. viij.

Tritis terendis per alembicum diſtilla.

Vrinam mouet, calculos atterit, lumbricos enecat, aurium ſibilo, paralyſi, ſpaſmo, arthriditi & omnibus iuncturarum doloribus prodeſt, vel potum, vel inunctum: ſed parua eius portio aquæ affectioni accommodatæ mixta bibatur. Vires.

Balſamum 6. D. Euonymi, itidem vulnerarium.

℞. *Terebinthinæ ʒ ß.*
olibani ʒ vj.
aloes ſocotorinæ,
maſtiches,
galangæ,
cinnamomi,
croci,

nucis moſchatæ,
caryophyllorum,
cubebarum an. ℥.j.
gummi hederæ ℥.ij.

Pulueriſentur & miſceantur cum terebinthina: Exponantur in alembico vitreo, addanturque

caphuræ,
ambræ griſeæ an ʒ.ij.

Deſtillentur lento igne: prima aqua alba eſt & clara, & vinum balſami: ſecunda, flaua, & vocatur Oleum: tertia crocea, & eſt balſamum certiſſimum.

Vires. Ob virium præſtantiam, ad multos vſus commendatur hoc balſamum. Vulneribus enim præſentiſſimum eſt collecticum, vlceribus cauis ſarcoticum, ſingulis tutum epuloticum: paralyſi & neruorum imbecillitati ſecurum auxilium.

Balſamum 7. & vulgare.

℞. *Terebinthinæ Venetæ ℔.j.*
reſinæ elemi ℥.v.
reſinæ communis ℥iij.
liquefiant ſimul: dein addito puluer.
ariſtolochiæ longæ ℥ij.
Sanguinis draconis ʒ.iij.
repone in vaſe idoneo, & ſeruato.

Nulli ſecundum eſt hoc Balſamum vlceribus & antiquis, & recentibus ad ſanitatem perducendis. Maxime vero capitis ægritudinibus externis benefacit. Paratu facillimum eſt.

Balſamum 8. & mirabile.

℞. *Foliorum & florum, vel granorum Androſæmi,*
foliorum & florum, vel ſummitatum hyperici,
ſummitatum botryos vtriuſque,
foliorum hederæ terreſtris an. m. ij.
ſaluiæ vtriuſque,
chamæpitheos an. m. ß.

In vaſe fictili macerẽtur per duos dies in

vini albi & generoſi ℔.ij. Adde
olei veteris ℔.ij. ß.

Bulliant lento igne ad vini diſſipationem. In colatura permiſce *Præparatio.*

Terebinthinæ ℔.j.
mannæ thuris ℥iiij.
myrrhæ ℥ij.
maſtiches,
ſanguinis draconis an. ℥ij.
ſtyracis calamitæ ℥j.

Feruefiant parum ac lento igne; deinde reponantur dies ſeptem in Sole, & ſeruentur in vaſe fictili aut vitreo ad vſum. *Vires.*

Non immerito hoc Balſamum mirabile vocaui: multos enim affectus qui aliorum præſidiorum vim neglexerunt, ipſius adiutu, quaſi miraculo fuerunt ſanati. Vulnera quæuis, vt & vlcera non inueterata cito percurat; antiquata etiam dyſepulotica ſanat, neruorum debilitati, tremori, & paralyſi efficaciſſime prodeſt, capitis omnibus morbis externis præſertim frigidis confert, calorem natiuum reficit, dolores frigidos aufert, & partes roborat.

POSSEM alia multa deſcribere, ſed cum affinia ſint, & vulneraria, plura in Officinis habere nihil eſt neceſſe.

FINIS LIBRI QVARTI.

OFFICINÆ

PHARMACEVTICAE, SIVE ANTIDOTARII

De Medicamentis externis,

LIBER QVINTVS;

PER PETRVM VFFENBACHIVM REIP. MOENOFRANCOfurtenſis Medicum ordinarium in fine locupletatus.

De Vnguentis & ceratis.

PRÆFATIO.

ANTIQVITVS vnguenta tanto fuerunt in vſu & nomine, vt qui ea non ſolum pararet, aut venderet, ſed alia quævis medicamenta tractaret & vſurparet, *Vnguentarius* & *Myropola* diceretur: & Arabes cerata & emplaſtra ſæpius vnguenta nominant, vt Dioſcorides olea pleraq; odorata, iuxta illud Hippocratis, *Medicus eſſe debet vnguentatus*, hoc eſt, *odoratus*, vt qui halitu ex veſtimentis ſuauiter fragrante, gloriam quandam apud vulgus captare debeat. Nunc vero anguſtiore acce- *Vnguenta quid.* ptione, vnguenta dicuntur illa medicamenta, quæ tantum externis adhibita & illita partibus his auxilium ferre creduntur, quæ alia remedia non facile ferunt, ſeu ipſorum pondere grauentur, inquit Oribaſius *c. 27. lib. 19. collect.* & Actuarius *cap. 1. lib. 5. meth.* ſeu humiditate lædantur; quæque oleagina ſunt, & mediæ inter cerata & linimenta, vt cerata inter vnguenta & emplaſtra, conſiſtentiæ. *Proportio ingredientium in vnguentis.* Ad vnguentorum autem confectionem, ea ſeruatur olei proportio, vt huius ſingulis vnciis, pulueris drachmæ ſingulæ, & ceræ drachmæ binæ commiſceantur, vel, vt loquitur Gal. *cap. 2. lib. 4. comp. med. gen. ceræ quadruplum oleum adiiciatur, pulueribus octuplum.* Quia tamen calor vn-

gueato-

guentorum conſiſtentiam reddit molliorem, frigus ſpiſſiorem, hyeme plus, æſtate minus olei Myropolæ ſolent permiſcere. Cum autem magna ſit inter ceratum & vnguentum conformitas; Vtrumque enim ex iiſdem, ſed paulo diuerſa proportione mixtis, componitur, vt vnguentum plus olei, minus ceræ recipiat, ſitque medium inter ceratum & linimentum, hoc nempe ſpiſſius, & liquidius illo, de vtroque in hoc libro agere ſtatuimus; in cuius priore ſectione vnguenta, in altera cerata vſitatiora & probatiora deſcribemus. Fiunt vero vnguenta vel cum igne, vt quæ ceram, reſinas & decocta ſimplicium admittunt; vel abſque igne, vt ſola nutritione & ſubactione, vt, *vnguentum crudum*, ſeu de *lithargyro*, vulgo *nutritum* dictum; de quibus in particulari hoc toto libro diſſeremus; initio ſumpto à refrigerantibus, inter quæ primum occurrit Roſaceum.

Vnguentorum & ceratorum affinitas & differentia.

CAP. I.

Vnguentum roſatum D. Meſ.

℞. *Axungiæ porci nouies aqua calente, & toties frigida lotæ,*
roſar. rubear. recent. an. ℔. *iij.*

Miſceantur & dimittantur marceſcere dies ſeptem: deinde coquantur lento igne & colentur. Rurſus tantundem roſarum recent. contuſarum totidem dies marceſcere dimittantur: tum coquantur & colentur, vt ante; tandem affunde

ſucci roſar. rubr. ℔. *j.* ß.
olei amygdal. dulc. ℔. ß.

Coque igni lento ad ſucci conſumptionem, & repone vſui. Si inter coquendum parum *opii* in *aqua roſarum* iniicias, erit eximium, & mirum ad vigiliarum leuamen.

COMMENTARIVS.

Paraphraſis

Vt hoc rite paretur vnguentũ, axungia ſuilla debet accurate à membranis repurgari, nouies aqua parum calida, dein frigida lauari, vt ſit omnis expers odoris: ſic enim ad quemlibet odorem excipiendum aptior reddita, facillime roſarum fragrantiam admittit. Debet vero earum maceratio ad maiorem efficaciam iterari, & colaturæ media illarũ ſucci pars, & olei amygdalini ſexta ad axungiam, ex Meſuei decreto adiungi. Sed pro ℔. iij. adipis porcini ponimus ℔ j. ß. ſucci roſarum, & ℔. ß. amygdalini. Nonnulli pro *amygdalino*, *roſaceum* aut *omphacinum*. At ſic paratum, cutis meatus minus reſerat, nec intro ita prompte permeat. Poteſt abſque oleo prorſus bene parari, cum ex ſe ſit liquidum ſatis; quo modo tota fere myropolarum familia parat. Præſtat tamen liquidiuſculũ cum *amygdalino*, quam craſſiuſculum ſine ipſo confectum habere. Sed vt totam olei quantitatem à Meſueo ſtatutam permiſcere, non ex arte, ſic omnino nullam, non ex ratione eſt.

Pleriq; ad ruborem maiorem & coloris elegantiam, cuius ſtudioſiſſimi ſunt aromatarii, *anchuſam* inter coquendum permiſcent, ſed melius eſt multo, illum colorem roſeum ex roſis, quam aliis ſimplicib. diſſociatis mutuari.

Imperat adhuc Meſue, ad ſomnum præ vigiliis immoderatis interruptum, reuocandum, *opium rhodoſtagmate* dilutum accedere ad confecturam. Cuius ſententię lubens aſſentior, hortorque pharmacopœos, ſi non totam, ſaltem quandam huius vnguenti quantitatem cum *opio* compoſitam in Officinis aſſeruare.

Facultates.

Vnguentum roſatum colorem immoderatum extinguendo, phlegmonas omnes, Eryſipelata, & herpetas ſedat, dolo-

rem capitis à cauſa calida, & ventriculi renum ac hepatis incendium mitigat: Quod opiũ admittit, hæc omnia potentius præſtat, & præterea ſomnũ conciliando, phreneticis plurimum cõducit, & vires reficit.

Eodem modo queunt parari vnguenta ex *violis, nymphea*, & aliis floribus cuiuſcunque qualitatis.

Cap. II.

Vnguentum album Rhaſis.

℞. *Olei roſat.* ℥.*ix.*
ceruſæ bonæ in aqua roſarũ lotæ ℥.*iij.*
ceræ albæ ℥.*ij.*
Ex arte fiat vnguentum.

Commentarivs.

Vnguentum hoc & paucis conſtat, & à paucis eodem modo deſcribitur. Varietatem hinc maxime natã coniicimus, quod Rhaſis illius author ſimplicium doſim nõ definierit; quam ob id quiſque ad arbitriũ, auget, minuit, & immutat. Nõnulli magis odoris, quàm virtutis gratia *camphuram* adiiciunt, alii *mucaginem tragacanthi*; quidam *lithargyrum*, alii *albumina ouorum*: ſicq; nullibi certa manet illius deſcriptio, niſi Lutetiæ, vbi iuxta formulam datam à pharmacopœis conficitur, qui primũ *ceruſam* ad cribrum ſetaceum ita fricant, vt traiiciatur: dein pluries abluunt aqua cõmuni, poſt roſacea: tũ ſiccant; ſiccatã friãdo in pollinem reducunt: tum demum *ceræ oleo roſato* liquatæ permiſcent, & ſpatula lignea agitando vnguentum tradunt, colore albiſſimum, conſiſtentia legitimum, virib. multis commendatum. Valet n. ad pruritum, ſcabiem, aduſtionem, intertrigines, vlcera, puſtularum eruptiones, acrẽ ſerpiginem, intemperiem vlcerum calidam, atque alia multa cutis vitia ſananda. *Præparatio.*

Cap. III.

Vnguentum Populeon D.N.Myrepſ.

℞. *Oculorum populi nigræ* ℔.*j.ß.*
foliorum papaueris nigri,
foliorum mandragoræ,
cimarum rubri tenellarum,
foliorum hyoſcyami,
ſolani,
lactucarum,
vermicularis,
ſedi, ſeu ſemperuiui maioris,
foliorum violarum.
cotyledonis an. ℥.*iij.*
axũgiæ porci recent. & inſulſæ ℔.*iij.*
fiat vnguentum, vt artis eſt.

Commentarivs.

Nicol. Salernitanus ex Myrepſo, Præpoſitus ex Salernitano huius vnguenti deſcriptionem mutuatus eſt; neuter tamen debitum authori primo reddidit honorẽ, cum vterq; nomen ipſius ſubticuerit. Dicitur autem *Populeon* à ſua baſi, nempe, à tenellis populi nigræ oculis, vt loquitur vulgus, ſeu germinibus, quæ primo Vere in arboris ſumitatibus erumpunt, & menſe Martio, ante perfectam illorum explicationem colliguntur, quibus pleraq; refrigerantia & ſomnium inducentia adiũguntur, vt *folia mandragoræ, papaueris, hyoſcyami, lactucarum & ſolani*, nec non vtriuſque *aizoi*, ſeu *ſedi*, minoris nempe, quod *herbam vermicularem*, & maioris, quod *ſemperuiuam* myropolæ nominant. Ea vero ſeligenda vermicularis, quę flores albos gerit, & nulla linguam acrimonia vellicans. Adduntur & folia cotyledonis, quem rei herbariæ periti modo *cymbalium*, modo *cortalum*, modo *Veneris vmbilicum* nuncupant. Paratur autem ſic; Germina populi recentia contunduntur, axungiæ à membranis repurgatæ permiſcentur, & vaſe figulino excepta operculato, loco modice calido reponuntur, ad menſem vſque Maium, aut Iunium, aut eo vſque, dum ceteræ ſtirpes expetitæ poſſunt haberi ſatis adultæ & vegetæ: quę tum collectæ, & à ſordibus purgatæ in pila teruntur, & mixturæ priori aſſeruatæ & *Præparatio.*

fermenta-

fermentatæ concorporantur; atq; rurſus in loco tepido aut paulo calidiore, integrã hebdomadam, vel etiam diutius fermentantur: poſtea in cacabo ponitur cum ℔. j. vini, vel aceti, vt nonnullis placet, quod ſcopo magis conueniat. Nihil tamen obſtat, quo minus vinum hac moderata quãtitate frigidis multis permiſceatur, cum nonnulli *bardanam* calidiorem adiungãt: ſunt, qui *ſolani ſuccum* ponunt, vt colorem nanciſcatur viridiorem.

Vires. Somnum conciliat, & febricitantib. ac caput dolentibus propter calorem inunctum fronti & temporibus, aut plantis pedum, aut manuum carpis prodeſt.

CAP. IV.

Vnguentum Nutritum, ſeu crudum, vel de Lithargyro, & Triapharmacum dictum D. Meſ.

℞. *Olei roſati* ℔. j.
lithargyri tenuiſſime læuigati ℔. ß.
aceti ℥. iiij.

Affunde viciſſim ad lithargyrum, modo oleum, modo acetum, & agita in mortario, donec ipſe liquorem ebiberit vniuerſum, & fiat vnguentum conſiſtentiæ legitimæ.

COMMENTARIVS.

Ex his eſt hoc vnguentum, quæ à ſingulis artificibus ſolent deprauari, ob ſimplicium, quibus conſtat, doſim, ab authorib. indefinite traditam. Nam Meſue ad huius vnguenti apparatum imperat tantum, vt modo oleum, modo acetum ad lithargyrum accedat, & iugiter in mortario agitentur; adhucque multi quotidie, nec olei, nec aceti quantitatem limitant, ſed ſolum, quantum ſufficit, imperant: alii vtriuſque partes æquales, & tantundem *lithargyri*: Alii contra, & melius, *olei* ℔. j. *lithargyri* ℔. ß. *aceti* ℥. iij. Nos debitam ſingulorum proportionem dedimus, ſi tamen inter agitandum, myropola norit, quantulaq; huius, vel illius menſura, præter definitam, opus eſſe, vel non eſſe, illi liberum eſto, quicquã vel addere, vel detrahere. Continua vero agitatione piſtilli debet hoc vnguentum nutriri, donec ſpiſſitudinem ſibi comparet idoneam. *Præparatio.* Nec initio multum olei & aceti affatim ſuper lithargyrum affundere fas eſt, alioquin ſubmergetur, nec poſtea vnquam in vnguenti conſiſtentiã debitam coibit. Nonnulli in plumbea pila nutriunt cum piſtillo plumbeo, vt magis deſiccet, ſed multis diſplicet in vnguentis, hæc obſcurior & nigricans tinctura: alii *lithargyrum* abluunt *aqua roſacea*; quidam addunt *ſuccum ſolani*, vel *plantaginis* & *ceruſam*; ſed melius eſt parare iuxta formulam datam, quam ſequuntur Pariſienſes pharmacopœi; non tamen omnes & ſemper oleum roſatum, ſed aliquãdo commune ſumunt, nec peccant. Dicitur a. *vnguentum Crudum*, quia abſque igne paratur; nonnunquã *Nutritũ*, quod nutritione longa vnguenti formam acquirat: interdum *Triapharmacum*, à trium ſimplicium, quibus conſtat, vnione; ex quibus vt decet, coctis, fit emplaſtrum, in omnibus Officinis ſeruandum, quia vſitatiſſimum. *Vnde dicatur crudum: vnde nutritum, triapharmacũ.*

Vires. Vim habet reprimendi, deſiccandi, carnem in vlceribus cauis generandi, eaque ad cicatricem perducendi.

CAP. V.

Vnguentum de Bolo.

℞. *Bol. Armenæ* ℔. ß.
ſuccorum ſolani, & plantaginis an. ℥. iij.
aceti ℥. ij.
olei roſati ℔. j.

Senſim agitentur in mortario, donec vnguenti ſpiſſitudinem acquirant.

COM-

COMMENTARIVS.

Eandem aut parum diſſimilem deſcriptionem tradit Guido Cauliacus *cap. 5. doct.1.tract.7.* quam ex Gal, *lib. 9. ſimplic.* accepiſſe fatetur: eum tamen librum euoluens, minime tale quid inueni. A quocunq; vero authore prodeat, vt optimum medicamentum à Chirurgis plurimum expetitur. Eadem eſt huius atq; præcedẽtis præparatio, & vtrumque, cum fiat abſque igne, crudum nominari poteſt.

Vires. Vim habet refrigeratoriam, aſtringentem & roborantem optimeq; cõuenit initio fluxionum calidarum, proinde incipienti phlegmonæ, Eryſipelati, & ſimilibus affectionibus valde prodeſt.

CAP. VI.

Vnguentum Stypticum D. Fern.

℞. *Olei roſati ſæpius in aqua aluminoſa loti* ℔.j.ß.
ceræ albæ ℥ iiij.
gallarum immaturarum,
nucum cupreſſi,
baccarum myrthi,
balauſtiorum,
malicorii,
corticum glandium,
acaciæ,
rhois,
maſtiches an. ℥.j.

Cum ſuccis meſpillorum & ſorborum immaturorum fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Vnguentum hoc aſtringens, quod validiſſimum ſit, ac paratu facile, inquit Plantius vſurpandum erit pro vnguento Comitiſſæ, & alio quouis aſtringente.

Præparatio. Vt rite paretur, omnia tenuiſſime pulueranda, & dies circiter quatuor maceranda in *ſuccis ſorborum & meſpillorum*, vel horum tantũ alterutro; deinde lento igne ſiccanda: Tum ceræ oleo roſato liquatæ commiſcenda, ſpatula agitanda, & accurate commiſcenda.

Vires. Inter aſtringentia primum locum obtinet: Ob id admouetur partibus imbecillis roborandis, ab humorum irruentium accurſu tuendis & laxioribus conſtringendis & anguſtandis. Nam fluxiones omnes intercipit, vuluæ, vteri, ſedis, inteſtinique prolapſum cohibet, & profluentem ſanguinem admotum ſiſtit, mammillas pendentes retrahit, minores efficit, & ventris rugas à partu tollit.

CAP. VII.

Deſiccatiuum rubrum.

℞. *Olei omphacini* ℔.j.
ceræ albæ ℥.v.
terræ Lemniæ, vel boli Armenæ.
lapidis calaminaris an. ℥ iiij.
lithargyri auri,
ceruſæ an. ℥. iij.
caphuræ ʒ j.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Deſiccatiuum ſic ab effectu dictum, vt rubeum à colore, omnibus in Officinis proſtat, vt topicum vſu frequenti & felici probatiſſimum. Et licet de huius authore non ſatis conſtet, iuxta tamen formulam à nobis traditam, fere apud omnes deſcribitur, & ſic paratur: *Ceruſa, caphura, lithargyrus* primum ſeorſim terenda & læuiganda; *Cera* moderato calore oleo liquanda: his ab igne ſemotis pulueres permiſcendi, ita tamen, vt *caphura* poſtremo loco iniiciatur. Omnia ſic confuſe mixta ſedulo ſpatula lignea agitanda, vt in debitam coeant vnguenti ſpiſſitudinem. *Præparatio.*

Poterit quoque cum Siluio parari, igne *lithargyro* prius nutrito, dein pulueris vna commixtis. Sed ſi coadunatum, vt magis deſiccat, ſic refrigerat minus. Sunt, qui cũ

terra Lemnia conficiunt; cum *bolo* tamen confectum nihilo eſt inefficacius.

Vires. Refrigerat, roborat, fluxionem ſiſtit, partem affectam tuetur, humiditates excrementitias digerit, abſumit, ſiccat, & vlcera ac vulnera ad cicatricem perducit.

CAP. VIII.

Vnguentum Diapompholygos D. N. Alex.

℞. *Ol roſat.* ℥x.
ſucci granorum ſolani ℥iiij.
bulliant lento igne ad ſucci diſſipationem: adde
ceræ alb. ℥v.
pſimmythii ſeu ceruſæ lotæ ℥iij.
pulueris plumbi,
pompholygis an. ℥ij.
thuris ℥j.

Coquantur & cogantur in vnguenti formam.

COMMENTARIVS.

Deſumptum eſt hoc vnguentũ ex Nic. Alexand ſed immutata ſimplicium ſingulorum doſi & ad meliorem formam redacta, iuxta Sylúii caſtigationem *cap.* 1038. *ſui antid.* Illius baſis *pompholyx* eſt, à qua nomen habet. Quid autem ſit *Pompholyx*, & quid differat à *Tutia*, poſtea dicetur. Iubet porro Alexandrinus *lib. de ſimplic.* vſti plumbi puluerem aſſumi & ablui, ego tamen malim idipſum, crudum, & ex arte in pollinem redactum, vt præſtantius, aſſumere; quibus tamen vſtum magis arridet, his Dioſcorides *cap.* 95. *lib.* 5. ſic iubet vrendũ. *Plumbi vſtio.* Super quam minutiſſimas plumbi laminas, inquit, fictili nouo inditas ſulphur inſpargito, additiſque rurſus aliis laminis, interiecto ſemper ſulphure, vſque dum vas expleueris, ſuccendito: flagrante autem plumbo, ferrea rude verſato, donec perfecte redigatur in cinerem, nihilque è plumbo vſtum hæſerit: tum obturatis naribus, ne plumbi halitus noceat, eximito. *Alius modus.* Elimata quoq; plumbi ſcobs cum *ſulphure* vri facile poteſt: vt etiam abſque eo, ſi tenuiſſimæ illius laminæ igni acri imponantur, & rudicula ferrea perpetuo moueantur, dum ſoluantur in cineres. *Tertius modus.*

Quartus modus. Vrunt nonnulli ſine *ſulphure* melius hoc modo. In fictili nouo reponunt, & prunis circumcirca accenſis liquant, atque ferrea ſpatula agitant, ignem ſemper augendo, vt ſpumam non modo multam eructet, ſed vt totum in ſpumam abeat, quæ velut cinis eſt, qui denuo igni adhibitus non difficile pulueratur. Vſtum autem & pulueratum lauatur vt *cadmia*. *Puluis plũbi crudi qui fiat.* Crudum vero facile in pollinem reducitur, ſi eius laminæ tenues, minutiſſime incidantur, *aceto* acerrimo tres dies immergantur, quotidie immutato, ſi videtur, *aceto*, & poſtea exemptæ & ſiccatæ citra vſtionem terantur.

Præparatio. Ad præparationem coquitur primum *ſolani ſuccus* in *roſaceo* ad ſucci deperditionem: Deinde *cera* eodem oleo liquatur: Tum adduntur pulueres tenuiſſimi, & continua agitatione rudicula lignea mouentur, donec tota mixtura refrixerit, in vnguentum abitura.

Vires. Præſtantiſſimum eſt ad vlcerum ſanationem: Eorum enim calorem mitigat, humiditatem ſiccat, malignitatem canceroſam domat, dolorem lenit, cauitatem carne implet, & ad cicatricem perducit. Maxime autem tibiarum vlceribus prodeſt.

CAP. IX.

Vnguentum ad pruritum Scabioſum.

℞. *Axungiæ ſuillæ in ſucco ſcabioſæ ſæpius lotæ* ℔ ß.
radic. oxylapathi in aceto ad putrilaginem coctæ, & per ſetaceum traiectæ.

 ſulphu-

ſulphuris in ſucco limonum abluti an.℥.j.ß.
vnguenti populei in ſucco enulæ natriti ℥.ß.
omnibus in mortario probe ſubactis fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Dum hæc ſcriberem, venit ad me ruſticus quidam opem efflagitans pro quodam amico & affine, qui cum nocte, dieque puſtuloſo pruritu importune ſtimularetur, à barbitonſore idoneum poſtulauit remedium. Ille vnguine ſibi familiari, ex mercurio, ſulphure & axungia ſuilla parato, partes prurientes ſemel atque iterum obliniuit, & tanto impetu prauam totius corporis colluuiem mouit, & ad ceruicem & collum promouit, vt ſuborta ſputatione violenta, pene miſellum ſuffocarit. Nolo plures alias ſimiles hiſtorias recenſere, cum ex dicta ſatis eorum innoteſcat error, qui vt imperite, ſic infeliciter ad leuem ſcabiem, & pruritum linimentum ex *hydargyro, adipe, vel butyro & ſulphure* confectum, imperant. Ne autem poſthac ad vomitum redeant, vel aliis vt ita faciant, medicamentorũ optimorum inopia conſilium dent, hoc vnguentum damus, paratu facillimum, & ad ſcabiem pruriginoſam efficaciſſimum. Serum enim binoſum & pituitam acrem, & ſalſam mitigat, humores quoſuis calidos contemperat, & ſcabiem & pruritum ſanat.

Hiſtoria.

CAP. X.

Vnguentum Ophthalmicum.

℞. Bol. armen. in aqua roſar. lota ℥j.
lapid. calaminaris in aqua euphraſ. abluti;
tuthiæ præparat. an. ʒ.ij.
margaritarum tenuiſſime læuigatar. ʒ.ß.
caphuræ ℈.ß.
opii gr. v.
butyr. recent. aqua plantag. ſæpius abluti ℥.v.
Fiat vnguentum ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Vix dici poteſt, quot, quantiſque morbis & ſymptomatis obnoxius ſit oculus, quibus oppugnandis omnia quidem medicamentorum genera debentur, ſed non omnes eorum formulæ adhibentur: Præter enim collyria & vnguenta, quædam oculi non niſi difficillime ferunt. Nam cataplaſmata, emplaſtra, & ſimilia, vt ſuper palpebras, & extra oculorum aliquando proſunt, ſic intra admouere, excæcare eſt. Ad multos autem illorum morbos curandos vnguentum quoddam ophthalmicum, ab effectu dictum exhibemus, quod humorum fluxiones arcet, calorem temperat, acrimoniam mitigat, lachrymas & ſiſtit, & ſiccat, dolorem ſedat, ruborem aufert, & oculum roborat, ſi illius tantillum poſt vniuerſalia remedia, purgationem, & ſanguinis eductionem ad angulos, & palpebrarum oras adhibeatur.

CAP. XI.

Vnguentum de Minio, ſeu vnguentum rubrum, caphuratum.

℞. Minii triti ℥.iiij.
lithargyri ℥.ij.
ceruſæ ℥.j.ß.
tuthiæ, ʒ.iij.
caphuræ ʒ.ij.
olei roſati ℔.j.ß.
ceræ alb. ℥.ij.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Duplex huius vnguẽti datur deſcriptio: vna ſimplicior, quæ ſine *camphora*, altera magis

magis compoſita, quæ cum ipſa paratur. Vocatur autem rubeum à colore & de minio, à ſua baſi. Vtiliſſime datur ad vlcera mala, inueterata, & quæ vix integram curationem admittunt, & ad cicatricem perducuntur.

DE VNGVENTIS CALIDIS.

CAP. XII.

Vnguentum Reſumptiuum, D.Præp.

℞. *Butyr. recentis* ℔. j.
ceræ flauæ ℔. ß.
axungiæ porci quart. j.
axungiarum anſeris,
anatis,
gallinæ,
olei amygdalini,
anethini,
chamæmelini an. ℥. ij.
mucaginum radicis altheæ,
ſem. lini an. ℥. j. ß.
mucaginis fenugræci,
œſypi humidæ an. ℥. ß.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

In hoc vnguento, in Antidotario Præpoſiti deſcripto, cum multa reprehendẽda inueniſſet Rondeletius, quædam detrahendo, nonnulla ſubſtituendo, alia prorſus, vt inutilia, nec ſcopo accommodata, improbando, illius compoſitionem non parum immutauit: Nam pro *cera alba flauam*; pro *oleo violato, amygdalinum* ſubdidit: Mucilagines vero *tragacanthi, gummi Arabici & ſeminis citoniorum* expunxit, quod ſua virtute aſtringentiore digerendis humoribus minime conueniant. Quod ſi vna cum reſoluentibus in morborum principiis roborantia debeant aliquando vſurpari, facile erit, vtendi tempore, vnguento iuxta formam datam confecto, parum *olei citoniorum*, aut *omphacini*, vel ſimilis, quando poſtulabit, occaſio commiſcere. Vt vim digerendi maiorem habeat, addita eſt adhuc *fenugræci mucago*, ſed quantitate parua, quod odoris inſuauitate diſpliceat; Si medulla oſſium vituli adiiciatur, virtutem habebit magis emollientem & relaxantem, vt voluit Fernel. Vt ex arte paretur, *cera* fruſtulatim diuiſa cum oleis primum liquanda; dein *butyrum & axungiæ*. Liquefactis ſimul omnibus *œſypus* addenda, & ſpatula agitanda. Ab igne ſemotis & accurate vnitis mucagines in aqua communi, vel, vt aliis placet, in roſacea ad maius robur extractæ, commiſcendæ, & lignea ſpatula mouendæ, vt vnguenti ſpiſſitudinem idoneam acquirant. *Præparatio.*

Totius thoracis dolores lenit, humores tuſſim committentes coquit, ſputum mouet, pleuritidi auxiliatur, & ſuccos inutiles muſculis thoracis impactos reſoluit, & partes relaxat, lenit, emollit. *Vires.*

CAP. XIII.

Vnguentum de Althea, D. Myrepſ.

℞. *Rad. altheæ,*
ſem. lini, &
fenugræci an. ℔. ß.
Scillæ ℥. iij.
Lota, tritaque macerentur triduum in *aqua* ℔. v.
Dein bulliant, donec inſpiſſentur: His ad ℔. 1. expreſſis, miſce
olei ℔. ij.
Ferueſiant denuo ad mucaginum exhalationem. Oleo ſuperſtiti adde
ceræ flauæ ℔. ß.
colophoniæ,
reſinæ an. ℥. iij.
terebinthinæ,
galbani,
gummi hederæ an. ℥. j.
Omnia ſimul in cacabo liqueſcant, agitẽtur, & ab igne remoueãtur, vt refrigera-

ta vnguenti ſpiſſitudinem idoneam concreſcant.

COMMENTARIVS.

Fernelius huius vnguenti deſcriptionem multo ſimpliciorem exhibet, omiſſis *ſcilla, colophonia, galbano & hederæ gummi*, quod ſordidum nimis vnguentum efficiant, ne his ſit opus, ad digerentem vnguenti vim augendam, ex aliis ſimplicibus formula comprehenſis, ſatis efficacem. Ea tamen vtilia credo, quæ ſi quis expunxerit, vt medicamenti odorem, ſic virtutem immutabit. Si deſit *gummi hederæ*, eius ſuccus ſubſtituendus. Aquæ quantitas nempe lib. iij ß. quod minor eſſet, nec mucaginibus eliciendis, & poſtea coquendis ſufficeret, aucta eſt ad lib. v.

Cæterea ſunt facilia, vt & conficiendi modus, ex vnguenti formula artificioſe deſcripta ſatis notus.

Vires. Vnguentum de althea calefacit, emollit, lenit, humectat & digerit: Ob id intemperiem frigidam tollit, neruorum duritiei prodeſt, ſiccitatem nimiam emendat, pleuritidi & aliis affectibus ab humore crudo muſculis adhærente natis, medetur.

CAP. XIV.

Tetrapharmacum, ſeu Baſilicum minus, D. Meſ.

℞. *Ceræ flauæ,*
reſinæ,
picis nigræ an. ℥. ij. ß.
olei dulc. ℔. j.
fiat vnguentum ſecundum artem.

Baſilicum maius, D. Meſ.

℞. *Ceræ,*
reſinæ pini,
ſeui vaccini,
picis naualis,
thuris,
myrrhæ an. ℥ ſ.
olei ℔. j.
fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Ratio nominis. Vnguentum hoc à viribus, quibus pollet maximis, ad humores coquendos, ſeu ſuppurandos, Baſilicum, ſeu Regium dicitur. Conſtat autem vel quatuor tantum ſimplicibus, ob id *Tetrapharmacum* dictum, ſeu *Baſilicum minus*; vel pluribus, & *Baſilicum maius* appellatur. Vtrumque diapyeticum eſt, ſeu pus mouens, aut ſuppuratiuum; Simplex tamē imbecillius eſt magis compoſito, & minus calidum, ac velut temperatum, propterea pepaſmo, ſeu coquendis, & in pus vertendis humoribus magis idoneum; Nam verum pepaſticum ſeu maturatiuum medicamentum temperatum eſt, & calori noſtro natiuo cognatum, vnde ſua qualitate potius agit, inquit Galenus *cap. 7. libr. 5. de ſimpl. med. fac.* quam quantitate, vt remollientia potius qualitate, quam quantitate, cum ſunt validiora, non ita tamen ſuperfluum humorem abſumere. Cum ergo Tetrapharmacum ſit quaſi ſymmetrum, optimum ſuppuratorium eſt, & humores coquendo in pus rite conuertit, perinde ac vola manus temperatiſſima parti cuipiam prauis humoribus ſcatenti diutiſſime admota *c. 2. lib. 5. ſimpl.*

Præparatio. Ad Baſilici confecturam *reſina*, & *pix nigra*, quæ nondum picandis nauibus inſeruiuit, cum oleo primum liquanda, & vbi parum refrixerint, piſtillo agitanda, vt vnguenti conſiſtentiam nanciſcantur.

Vires. Tetrapharmacum ſeu Baſilicum dolorem mitigat, humorem noxium parti impactum coquit, illius acrimoniam lenit, & carne vlcera implet.

Cap. XV.

Mundificatiuum expertum.

℞. *Abſynthii,*
centaurii minoris,
agrimon.
veronicæ,
hormini,
plantaginis an.m.j.
macerentur in ℔. *ij. aquæ, & coquãtur lento igne, donec marceſcant. In* ℔. ß. *colaturæ expreſſæ, inijce*
Mellis communis ℔. ß. *Bulliant rurſus ad aquæ fere diſſipationem. Tum adde*
olei roſat. ℔. j.
ceræ in eodem liquatæ ℥. *iij.*
pul. cancrorum vſtorum ʒ. *iij.*
farinæ lupinorum,
pul. radic. gentianæ an. ʒ *ij.*
myrrhæ,
aloes an. ʒ j ß.
ireos,
viridis æris an. ʒ. j.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

Commentarivs.

Cum nullum extaret in vulgatis Diſpēſariis mundificatiuum eximium, de cuius efficacitate Chirurgi ad vlcerum deterſionem poſſent ſibi felices ſatis effectus polliceri, in illorum gratiam hoc rhypticum ſeu medicamentum extergens (*mundificatiuum* nominant) concinnauimus, his præditum viribus, quas Galenus *cap.* 11. *lib.* 5. *ſimpl.* requirit, ratio poſtulat, & probat vſus. Nam cum eiuſmodi medicamentum tenuitate ſubſtantiæ mediocriter exſiccantis vlcus extergeat, ſeu ſordes à parte, cui adhibetur, ſeparet, & foras amandet, præter eam ſubſtantiæ tenuitatem, & qualitatem exſiccantem, & ſæpius nitroſam, ab emplaſtico, & viſcido, quod in parte cohibet, excrementa & ſordes aggerit, longe diſtare videtur. At vero mundificatiua vulgaria, magna ſui parte, ex *ſarcocolla, thure, & maſtiche* componuntur: nōnunquam ex *reſinis, ſymphito* toto, & *ſemperuiuo,* quæ tantū abeſt, vt effectus præſtent, quos illa promittunt, cum ſæpius vlcera ſordidiora reddant. Proin illis relictis, felicius in ægrorum ſalutem hoc noſtrum rhypticum, ſeu extergens medicamentum in Officinis ſeruabitur.

Ratio nomin. — Præparatio. — Vires.

Cancros autem fluuiatiles vſtos excipit, quibus vis eſt ad extergendum, & exſiccādum inſignis. Seligendi vero ſunt fluuiatiles quorū tamen defectu marini poterunt aſſumi. Vrēdi vero in patella ignita eouſque, dum facile redigi poſſint in læuorē, qui miſcebitur vna cum pulueribus reliquorum ſimplicium ſeorſum tritorum. Tum omnia incorporata agitabuntur, vt in vnguenti craſſitiem vniantur idoneā. *Cancrorum vſtio.*

Vim habet excrementa ſeroſa ab vlceribus abſumendi, craſſiora ſeparandi, & extergendi: Sed quæ ſordibus craſſiſſimis, vel cadaueroſa carne conſpurcantur, validius detergens, & ſæpe cathereticum poſtulant. Inſigni autem virtute, eaq; peculiari prodeſt vulnerib. à cane rabido inflictis. Eorum n. virus ſpecifica proprietate extinguit, & humores infectos veneno exterget, ſiccat, abſumit. *Vires.*

Cap. XVI.

Vnguentum Aureum, D. Meſ.

℞. *Olei* ℔ *ij.*
ceræ citrinæ ℔. ß.
terebinthinæ claræ ℥. *ij.*
reſinæ,
colophoniæ an. ℥. j. ß.
olibani,
maſtiches an. ℥. j.
croci ʒ j.
fiat vnguentum, ſecundum artem.

Commentarivs.

Vocatur hoc vnguentum *Aureum* & Regium

Ratio nominis. *Regium* vtroq; nomine colore & virtute deprompto. Nam vt aurum flauum eſt, vt rege dignum medicamentum, quod vix vnquam infeliciter adhibetur. Eius adeo facilis eſt apparatus, vt ne quidem iuniores tyrũculos lateat. Perperam faciũt, qui lucri, quã nominis auidiores, abſq; *croco* & *maſtiche* parant: Sic enim immutata illius virtute, & colore negato, nec amplius aureum, nec regium eſt.

Vires. Rite paratum aureum vulnera ſalubriter agglutinat, vlcera caua & mũdata carne implet, dolorem, ſi quis in his ſit, mitigat, & ad cicatricem accelerat.

Vnguentum fuſcum. *Vires.* Eaſdem aut parum diſſimiles vires habet vnguentũ Fuſcum, quod fit ex *olei* ℔. j.ß. *ceræ nouæ* ℥.iiij. *picis nigræ, ſagapeni an.* ℥.ij. *maſtiches, galbani, thuris, terebinthinæ an.* ℥.j. Vtrumque enim ſarcoticum eſt, ſeu vlcera implens, & ad perfectam curationem ducit.

Cap. XVII.

Enulatum cum Mercurio.

℞. *Radic. enulæ in aceto coctæ, tritæ & cretæ* ℔.j.
axungiæ porci veteris, & ſalitæ,
olei communis an. ℥.iij.
ceræ nouæ ℥ j.
hydrargyri extincti,
terebinthinæ claræ an. ℥.ij.
ſalis vulgaris ℥.ß.
fiat vnguentum, legitima conſiſtentia.

Commentarivs.

Excerpſit hoc vnguentum Præpoſitus ex Myrepſo, apud quem fere ſimile legitur in fine tertiæ ſectionis, ſed vt illius videretur primus author, *oleum, ceram, ſalem, & terrebinthinã* addidit, & efficacius reddidit: Ante tamen iſtud incrementum, ob miras eius dotes, Mirabile vocauit Myrepſus.

Paraphraſis. Paratur autem in Pharmacopoliis iuxta maiorem deſcriptionem ſimplici ſecuriorem, licet vtriuſque vſum auerſentur multi propter *hydrargyrum*; Eius tamen per ſaliuam, aut ſuccum *limonum* extinctio metum omnem ex illorum animis excutere debet: Adde, quod *terebinthina*, & *adeps ſuillus* commiſcentur, quæ illius feritatem, ſi quæ remanſit, obſcurant. Sunt, qui loco *hydrargyri Sulphur* ponunt, alii *ſuccum fumariæ*, vel *limonum*. Ad huius vnguenti apparatum nonnulli *radicem enulæ* tantum in *aceto* terunt, & per cribrũ traiiciunt, ſed melius eſt, eas ad putrilaginem coqui, idque in aceti lib. ij. & aquæ lib. j. potius, quam in aceto ſolo. Nam quę ſimplici concoquuntur aceto, acerrimam qualitatem adipiſcuntur.

Præparatio. *Cera* igitur *oleo* liquatæ axungia additur, dein *enulæ pulpa*, poſt *argentum viuum & ſal*, tandem *terebinthina*; Quæ omnia confuſe mixta, probe agitata abeunt in vnguentum.

Vires. Ad pruritum, ſcabiem ſiccam, humidam, & à quacunque cauſa ortam, atque ad alias cutis fœditates mire eſt efficax.

Cap. XVIII.

Vnguentum ad Vermes.

℞. *Centaurii minoris,*
abſynthii,
farinæ lupinorum an. ℥.j.
pulpæ colocynthid. tritæ, aceto maceratæ, & poſtea ſiccatæ ℈.ij.
olei amygdalarum amararum ℔.ß.
ceræ ℥.j.ß.
fiat vnguentum, conſiſtentia idoneum.

Commentarivs.

Vermes in multis corporis partib. generantur, atque in his potiſſimum, in quibus materia quædam excrementitia corrumpitur, vt in inteſtinis, ex quibus tria vermium genera reiiciuntur; Ex ſuperioribus teretes

teretes & longi, ex colo lati, ex recto aſcarides, ſeu breues cucurbitini dicti. Omnes enecantur acribus, ſalſis, acidis & amaris, vel interius aſſumptis, vt *aloe*, *ſantonico*, *rhabarbaro*; vel exterius adhibitis, vt vnguento à nobis deſcripto, ad cuius præparationem, *Colocynthis* primum terenda, & *aceto* maceranda, dein inſolatu, vel in cineribus calidis exſiccanda: Poſt *oleo ceræ* liquatæ miſcenda, vna cum reliquis ſimplicibus in pollinem redactis: Tum omnia ſimul agitanda, & accurate vnienda in vnguenti concretionem.

Præparatio.

Vires. Plurimum valet ad lumbricos interficiendos, ſi eo vmbilici regio liniatur, vel totum abdomen, aut eius portio cum decocto enematis communis per ſedem in aluum inii ciatur.

CAP. XIX.

Vnguentum ad Achoras, vulgo tineam, D. Gordion.

℞. *Ellebori albi,*
ellebori nigri,
ſulphuris viui,
auripigmenti,
lithargyri,
calcis viuæ,
aluminis,
gallarum,
fuliginis,
cinerum clauellatarum an. ℥. ß.
hydrargyri extincti,
virid. æris, an. ʒ ij.

Fiat omnium puluis, qui bulliat lento igne in
Succorum boraginis,
ſcabioſæ,
fumariæ,
oxylapathi, &
aceti an. ℥iij. ad ſuccorum conſumptionem: Adde
olei veteris ℔. *j.*
picis liquidæ ℥. ß. ceræ parum, fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Huius vnguenti Gordonius perhibetur author primus, licet cuiuſdam Ioannes de Concoregio meminerit, qui in *ellebori vtriuſq;* doſi limitanda ab ipſo diſſentit; vt etiam Guido Cauliacus, qui de *hydrargyri* & *viridis æris* quantitate non parum detraxit, cuius caſtigationem ſequimur. Extinguitur autem *argentum viuum* multis modis, ſed vſitatior modus fit per *ſaliuam ieiuni*, aut *ſuccum limonum*, & aliquando *hyoſcyami*. Cætera, quæ ad apparatum attinent, facilia ſunt, eaque medicamenti formula deſcripta ſatis indicat.

Iſtud vnguentum, inquit Gordonius, proculdubio tantæ virtutis eſt, vt in corpore mundificato, ſeu purgato, omnem infectionem perſcientiam humanam curabilem curet, ſiue fuerit tinea, ſeu ſcabies, malum mortuum, morphea, aut aliud quodcunque infectionis genus. Quare in honore, vt loquitur bonus vir, & reuerentia habeatur. *Vires.*

CAP. XX.

Vnguentum Apoſtolorum, D. Auicen.

℞. *Olei communis* ℔. *ij.*
ceræ flauæ,
terebinthinæ,
reſinæ,
ammoniaci an. ʒ xiiij.
lythargyr. auri ʒ ix.
ariſtolochiæ rotundæ,
thuris maſculi,
bdellii an. ʒ. vj.
myrrhæ,
galbani an. ʒ. iiij.
opoponacis,
æruginis an. ʒ ij.
fiat vnguentum.

COMMENTARIVS.

Auicennam vnguentũ hoc inueniſſe, & ſic

Ratio nominis. ſic nominaſſe fertur, qui tamen Apoſtolorum numerum, nec reſciuit vnquam, nec ſimiliter Deum coluit. Qui n. Chriſti legem ſequentes Deum vere agnoſcũt, certo ſciunt Apoſtolos non vnguentis, ſed verbis, imo ſola veſtium vmbra ægrotos ſanaſſe; Vnde facile credo, interpretes Arabicæ linguæ deceptos, qui vnguentum hoc *Alhauarin* Auicennæ dictum, Apoſtolorum verterunt. A quocunq; tamen fuerit hæc impoſita nomenclatio, nõ improbatur, vt quæ compoſitionem ex tot ſimplicibus, quod olim fuerunt apoſtoli, cohærentem deſignet. Sic autem paratur.

Præparatio. Gummi primum in aceto duodecim horas maceranda, dein colanda, & igne lẽto coquenda ad ſpiſſitudinem mellis: quibus adhuc calentibus diluenda, vniendaq; *terebinthina*. Inter ea *lithargyrus* læuigatus in oleo blando igne nutriatur. Tum eodem *cera* liquabitur, vt & *reſina*. His ab igne ſemotis gummi dicto modo apparata commiſcebuntur: Dein *ariſtolochia*, *myrrha* & *thus*: Tandem *ærugo*; Cuius doſim augent imperite multi, vt vnguenti colorem efficiant viridiorem; Simul enim cum tinctura acrimoniam acquirit vehementiorem, vlceribus nimis mordacem & noxiam.

Vires. Vulnera & vlcera contumacia, itemq; fiſtulas detergendo expurgat, fungoſam, aut mortuam carnem exedit, & abſumit, & nouæ reſtitutionem accelerat.

Vnguentum è calce. Ei viribus non male conuenit vnguentum è *Calce*, ſepties, vel etiam decies in aqua communi, dein in *roſacea*, vt decet, abluta, & olei ſufficienti quantitate excepta ad vnguenti craſſitiem. Vlcera enim efficaciter à ſordibus exterget, humiditates abſumit, & ad cicatricem perducit. Paratur aliud magis compoſitum, additis *ceruſa, pompholyge, lithargyro, ſeuo vitulino*, & *vnguento roſato*; Sed raro eſt in vſu.

* * *

CAP. XXI.

Vnguentum Ægyptiacum.

℞. *Æruginis* ℥.v.
mellis ℥.xiiij.
aceti fortis ℥.vij.
Coque ſuper ignem, donec inſpiſſentur in vnguenti craſſitudinem.

COMMENTARIVS.

Ægyptios omnes fuiſſe Medicos. Ægyptios omnes Medicos olim fuiſſe, antiquo prouerbio fertur, ab hiſq; primas medendi leges, & medicamenta multa manaſſe, patrũ ſcripta, & rerũ monumẽta teſtantur; Verum Græci gloriæ ſemper auidiſſimi, quæ ab illis ſunt mutuati, ſępe tã aſtute immutarunt, vt primi nũc fere authores habeantur. Superſunt tamẽ adhuc quædã olea, & vnguenta ab illis cognominata, vt vnguentum hoc vulgare *Ægyptiũ* dictum, quod eius cognitio primũ ex Ægypto ad nos delata eſt, vel quia illic & laudatiſſimum, & vſitatiſſimum parari conſueuerit. Ex his enim cauſis potius, quam ex Ægyptiorum colore fuſco, ac vnguẽto ſimili probabilius eſt nomen deriuatum.

Vnguentum melleum. Multi à ſua baſi, videlicet *melle*, melleum nominant. Sed cum rationi nonnunquam præponatur vſus, cum myropolis *Ægyptiacum* nominabimus, quod ſic parabitur.

Præparatio. *Mel* cum *aceto*, & *ærugine* puluerata, in figulino vaſe igne lento coquetur ad aceti diſſipationem, æruginis tincturæ immutationem, & vnguenti conſiſtentiam legitimam.

Vnguentum magnum. Vocatur à Meſue *magnum*, id eſt, viribus eximium, non ad differentiam minoris, ſeu minus compoſiti.

Ad vlcera antiqua & fiſtuloſa eſt vſitatiſſimum. Ea n. terget, putredinem aufert, ſaniem abſumit, carnem excreſcentem & mortuam exedit, non ſine ſenſu doloris. Si *thus maſculum* addatur, vt conſentire videtur Meſue, aliquanto mitius erit, & minus ſarcoticum.

CAP.

CAP. XXII.

Vnguentum Agrippæ, D. Myr.

℞. *Radic. bryoniæ* ℔. ij.
cucumeris aſinini ℔ j.
ſcyllæ ℔. ß.
ireos ℥. iij.
filicis,
ebuli,
tribulorum aquaticorum an. ℥ ij.
olei veteris ℔. iiij.
ceræ citrinæ ℥ xv.
fiat vnguentum ex arte.

COMMENTARIVS.

A Myrepſo vocatur vnguentum γρῦπα. Latini codices *de Agrippa,* & ratione vix probabili ad regem Agrippam retulerunt. *Ratio nominis.* Sic forſitan dicitur, quod fiat ex ſimplicium agreſtium ſuccis per macerationem in oleo relictis, vnde ἀγρελαιον, quaſi *ſuccus agreſtis,* à quo detorta eſt de Agrippa nomenclatio. Sed de nominum ratione non diſſerendum, modo res ipſa probe dignoſcatur. Huius autem vnguenti deſcriptionem à Myrepſo data Salernitan parũ immutauit, pro *radice altheæ ſylueſtris, cucumeris aſinini* radicem ponendo, ſcopo cõuenientiorem, ſeroſis humoribus educendis, & hydropi curando, iuxta Myrepſi inſtitutum accommodatiorem. *Præparatio.* Sic vero illius præparatio ſuſcipitur. Radices recentes primum ſeligendæ, abluendæ, diligenterque à ſordibus purgandæ, & terendæ: Deinde oleo ſuper cineres calidos quinque aut ſex dies, in vaſe fictili macerandæ; Poſtea coquendæ, donec contabuerint, & aquea humiditas exhalarit. Tum percolandæ. Percolato liquori denuo ad ignem adhibito, & feruere incipienti, addenda *cera,* & ex arte conficiendum vnguentum: quod ventri illitum hydropicis prodeſt, vt & lienoſis, ſi hypochõdrium ſiniſtrum inungatur. *Vires.* Aluum quoque non raro ſubducit, licet tantum extrinſecus adhibeatur. Maxime vero pueris & habitu mollioribus. Aliis adhuc multis qualitatibus pollet, quas breuitatis cauſa prætereo.

CAP. XXIII.

Vnguentum Aregon, D. Myrepſ.

℞. *Laureolæ* ℥. jx.
calamenti ℔. ß.
radicis cucumer. agreſt.
ireos recent.
maioranæ,
cimarum roriſmarini,
ſerpilli,
rutæ an. ℥ iij. ß.
foliorum lauri,
ſaluiæ,
ſabinæ an. ℥ iij.
zinziberis,
piperis an. ℥ ß.
pyrethri,
euphorbii,
petrolei, an. ℥ j.
maſtiches,
thuris an. ʒ vj.
olei moſchatellini ℥ ß.
laurini,
adipis vrſi an. ℥ ij.
butyri ℥ iiij.
ceræ puræ ℥ xv.
olei communis ℔ v.

Herbis & radibus vino maceratis, coctis cum oleo, colatis; & additis pinguibus & pulueribus, fiat vnguentum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Qui ad huius vnguenti apparatum Medicorum commentarios euoluunt, tot varietates, quot authores in deſcriptione eius agnoſcunt: Nam Salernitanus addidit *radicem bryoniæ, iari, cucumeris aſinini,* & folia vtriuſque *Conizæ*: Fernelius additionem illam admittit, omittit *radicem iridis,* & doſim immutat: Alii alia vel detrahunt, vel adiiciunt. Ioubertum authoris mentem fidelius ſecutum, magis ſequimur, & deſcriptionem quam ipſe in meliorem ordinem redegit, exhibemus. Eius

autem apparatus ſic inſtituendus. Radices & herbæ tritæ, & à ſordibus purgatæ diem integrum macerentur: poſtridie eximantur & probe terantur; In oleum immergantur, & ſic dies ſeptem dimittantur: Tum coquantur & percolentur. Expreſſo liquori addantur *butyrum*, *adeps & cera*: His liquatis affundantur *olea*: Tum pulueres permiſcendi. Omnia ſic rite permixta, & ſubacta vnguentum efficiunt conſiſtentiæ legitimæ; quod ab effectu ἀρηγὸν, id eſt, *auxiliare*, à quibuſdam, *Adiutorium*, à Nicolao Præpoſito inepte *Aragon* dicitur. *Præparatio.* ἀρηγὸν. *Vng. Adiutorium.*

Valet ad affectus corporis frigidos, conuulſiones, reſolutiones, colicum dolorem & articularem. Ante inuaſionem quartanæ prodeſt ſpinam dorſi, & ſcapulas eo inungi.

Cap. XXIV.

Vnguentum Martiatum, D. Myrepſ.

℞. *Olei antiqui* ℔. ij.
ceræ ℔. j.
roriſmarini,
foliorum lauri,
rutæ an. ℥. iiij.
maioranæ ℥ iij.
ebuli,
Sabinæ,
balſamitæ,
ozymi,
elelisphaci,
polii montani,
calaminthes,
arthemiſiæ,
enulæ,
betonicæ,
acanthi,
ſpargulæ,
herbæ venti,
pimpinellæ,
agrimonii,
abſynthii,
herbæ paralyſis,
coſti noſtratis hortenſis
cymarum ſambuci,
vermicularis,
ſemperuiui maioris,
millefolii,
chamædryos
quinque neruiæ,
centauri minoris,
fragariæ,
pentaphylli an. ℥ ij. ʒ. ij.
radicis altheæ,
cumini,
myrrhæ an. ℥ j. ß.
fœnugræci,
butyri an. ʒ. vj.
ſeminis papaueris albi,
vrticæ,
violarum,
menthæ ſatiuæ, &
menthæ agreſtis,
rubiæ tinctorum,
oxylapathi,
polytrichi,
cardiobatani,
periclymeni,
herbæ moſchatæ,
florum chamæmeli,
ſcolopendrii,
criſpulæ,
herbæ camphoratæ,
ſtyracis calamitæ,
thuris,
medullæ cerui an. ʒ iij.
axungiarum vrſi,
Gallinæ, &
anſeris,
maſtiches an. ℥. ß.
olei nardini ℥. j.

Radices & herbæ tritæ vino macerentur, coquantur, oleum affundatur, & rurſus coquantur, donec marceſcent. Colato liquore & calente cera liquetur, dein butyrum & axungiæ: Tum pulueres addātur, & fiat vnguentum.

Commentarivs.

Putat Salernitanus, hoc vnguentum debere *Ratio no-*

minis. bere vocari *Martianum* à Martiano; Manlius. *Martianum* à Martiatone Medico peritiſſimo illius inuentore. Sed is quicunque fuerit, vnguentum ſane ad multa efficaciſſimum, & vſitatiſſimum deſcripſit. Multis autem quod conſtet ſimplicibus, ad differentiam alterius minoris deſcriptionis ab Alexandrino *c.*994. traditi magnum vocatur.

Compoſitionis illuſtratio. Verum ne quis in eius diſpēſatione admittat errorem ſimpliciū aliquot obſcurior appellatio ſic elucidanda, vt per *acanthum, brancha vrſina* intelligēda, per *balſamitam menta aquatica*, per *Eleliſphacū, ſaluia*, per *ſpargulam aparine* Græcorum, per *herbam venti*, non *parietaria*, ſic quoque dicta, ſed *anemone ſylueſtris*; alterutra tamen nullo errore ſumi poteſt, per *herbā paralyſis, primula veris*, per *coſtum noſtratem*, *menta Græca*, *herba ſancta Mariæ* vulgo dicta, per *ſemperuiuum, ſedum*, ſeu *aizoon* maius, per *quinque-neruiam*, *plantago minor*, per *cardiobotanum*, *carduus benedictus*, vel potius *cardiaca*, per *periclymenum matriſylua* ſeu *caprifoliū*, per *herbam moſchatam*, *prima geranii ſpecies*, per *criſpulam cotula non fœtida*, quā *buphthalmum*, ſeu *oculum bouis* appellant, per *herbam camphoratam*, *abrotonum mas*. Reliqua facilia ſunt.

Pro *tamariſco* autem non *amaracum* cum Iouberto poſuimus, ſed *maioranam* ſcopo conuenientiorem. Ad præparationē

Præparatio. radices, & herbæ medio Vere collectæ, abluendæ, purgandæ, terendæ, vini generoſi ſufficienti quantitate, in vaſe idoneo, ſuper cineres calidos macerādæ & coquendæ ad mediæ partis vini diſſipationem: Deinde oleum affundēdum, atq; omnia rurſus coquenda ſimul ad vini perfectā exhalationem. Poſt hæc ab igne ſemoueātur, & ſacculo excepta exprimantur, & rurſus igni reddantur. Tum addenda *cera*, liquandaque; Dein *butyrum*, *axungia*, *medulla*, & reliqua puluerabilia, in tenuem pollinem redacta. Omnia ſic diſſoluta, probe mixta & agitatione continenti vnita, igni ſubtrahantur, vt coeant in vnguenti formam.

Vires. Efficaciſſimum eſt ad frigidos cerebri, neruorum & articulorum affectum. Tremori paralyſi, conuulſioni & arthritidi plurimum confert, & præduris lienis tumoribus, atque omnibus doloribus à crudis humoribus natis.

CAP. XXV.

Vnguentum citrinum D. Myr.

℞. *Boracis,*
marmoris albi an. ℥ ij.
caphuræ ℈ j.
coralli albi ℥ ß.
amianti,
vmbilici marini,
antalei,
dentali,
cryſtalli,
nitri,
tragacanthi,
amyli,
thuris albi an. ℨ iij.
gerſæ ℥ j.
ceruſæ ℥ vj.
adipis ſuilli recentis, nec ſaliti ℔. j. ß.
ſeui caprini ℥ j. ß.
adipis gallinæ ℥. j.
mala citria n. ij.

Ea minutim inciſa adipibus liquatis miſceantur, coquantur & percolentur. Expreſſo liquori reliqua ex arte puluerata commiſcebuntur, & fiet vnguentum.

COMMENTARIVS.

Cum hoc vnguentum nomen tantum habeat à citro, non colorem (album enim eſt) rectius citreum, quam citrinum dici poteſt: ſed effecit vocum affinitas, vt nullo aut exiguo errore, modo hoc, modo illo nomine deſignetur. Ex his vero eſt, quæ ad artem coſmeticam, ſeu exornatoriam potius, quam morborum curatricem ſpectant. Conſtat namque multis, quæ cutem erugant & detergunt, prauum illius colorem emendant, meliorem conciliant, & ad laudabilem ſtatum reducunt.

Ratio ...

ducunt. Verum cum multa ex his, barbaris vocibus enuntientur, explicationeque indigeant, ne vocum ambiguitate, ac multiplici acceptione tyrones decipiãtur, hanc illis ſubiungimmus interpretationem, vt pro *amianto*, ſeu *amento dulci*, *alumen ſciſſum*, vulgo *plumeum*, non *gypſum* coctum cum Manlio ſumatur; pro *vmbilicis marinis* intelligantur *belliculi marini*, figuram vmbilici humani referentes, ſatis noti ac vulgares. Pro *Antalio*, tubus quidam marinus intelligendus eſt, longitudine digiti minoris, foris ſtriatus & inter buccina numeratus. Pro *Dentalio*, conchula, parua longa, rotunda, candida, intus læuiſſima, incurua, altera parte acuminata, in qua vermis marinus viuit, & aliquando exit. Et cum *antalia & dentalia* conchilia ſint, & velut buccina, non male ipſorum defectu, turbines marini & cochleæ vſurpantur.

Gerſæ præparatio. Per Gerſam autem velut *Ceruſæ* quædam intelligenda eſt, ex radice *Drachonteæ ſeu Serpentariæ*, vel eius penuria, ex radice *Iairi & aqua roſarum confecta*, cuius præparatio ſic ſe habet. Radices *Drachonteæ* ſeu *Serpentariæ* maioris vere collectæ, abluendæ, à ſordibus purgandæ & ſiccandæ; deinde in mortario lapideo tenuiſſime pulueranda; & fictili aut vitreo vaſe idoneo exceptæ, aqua roſarum inſuccandæ: tum linteo tecto ad Solem ſiccandæ; poſtea rurſus terendæ, *roſacea* irrorandæ, & vt ante inſolandæ & exſiccandæ. His omnibus ter, quaterque iteratis, tandem pulvis vino odoro madefaciendus, & in paſtillos cogendus; qui in vmbra ſiccati, vſui reponendi ſunt, & pro Garſa vſurpandi.

Præparatio. Porro huius vnguenti ſic ſuſcipitur præparatio. Axungiæ primum ſimul in vaſe fictili liquantur; quibus duo *mala citria* per taleolas ſecta noctem integram macerantur: mane ſequenti coquuntur & percolantur. Inter ea *marmor, cryſtallus, corallium, vmbilici, antalia, & dentalia* tenuiſſime puluerabuntur, vt etiam reliqua, ſed ſeorſim, maxime vero *caphura, amylum, thus, amiantum, & borax*. *Gerſa* autem, quod friabilis ſit, leui ad cribrum inuerſum attactu comminui ſolet. Omnia vt decet læuigata, adipibus liquatis, colatis & adhuc calentib. cõmiſcebuntur & agitabũtur, vt cõcreſcant in vnguentum. Minor autẽ videtur quãtitas adipis ad pulueres, qui propterea minuendi, vel ille augendus: Nam pro libra pulueris ſæpius requirunt pharmacopœi axũgiæ, vel adipis ℔. vij. aut viij. fere autem puluis ſeruatur, & recte, atque vtendi tempore axungiis commiſcetur.

Vnguentum Citrinum papulas ex bile, aut ſalſa pituita, in cute, præſertimque faciei erumpentes reprimit, impetigines, liuores & lentigines extergit, fœdas cicatrices delet, oculorum rubores aufert, & cutaneos affectus ſanat. *Vires.*

CAP. XXVI.

Vnguentum ſpleniticum.

℞. *Olei de capparibus.*
Olei de Iaſmino an. ℥ jx.
Butyri æſtiui & inſulſi ac recẽtis ℔ ß.
ſuccorum bryoniæ & cyclaminis an. ℥ vij.
Gũmi ammoniaci aceto diſſoluti ℥ ij.
Puluerum Cumini ʒ ij.
corticis tamariſci,
Fraxinĩ,
Ceterach,
Seminis agni caſti an. ℥ j.
Ceræ nouæ & odoratæ q. ſ.
Fiat vnguentum; cui adde olei de ſpica ʒ. ij.

COMMENTARIVS.

Multis lien tumet, aliis induratur ſine incremento inſigni; aliis ſimul inſigniter & augeſcit & indureſcit. Omnibus grauitas adeſt & circumſcriptus in hypochondrio, ſiniſtro tumor, ſpiritus difficultas, prauus color, ad plumbeum vergens, decubitus in ſiniſtrum latus grauis, venæ ad lienem nigricantes & turgidæ, & pedũm ſæpe inflatio. *Signa lienis indurati.*

Illis

Iſtis poſt generalium præſidiorum o-pem confert regioni lienis hoc vnguen-tum adhibere, quod vim habet malacti-cam ſeu emollientem, reſoluentem, ape-rientem, roborantem ac ſpeniticam, vnde nomen. Non debet igitur omitti, & cum eius vſus ſæpe ſit vtiliſſimus, in pharmaco-poliis omnibus debet haberi.

Vt rite paretur, olea, & *butyrum*, igne lento bulliant cum ſuccis ad eorum diſſi-pationem. Commiſceatur *ammoniacum* dilutum: Addantur pulueres: tum demum *cera*, & fiat vnguentum, cui parum *olei de ſpica* addatur, quod ſua tenuitate efficit, vel reliquorum vis melius ad partem de-feratur, & ſuo halitu vnguenti odor minus ſit ingratus.

Cap. XXVII.

Vnguentum Neapolitanum.

℞. Axũgiæ ſuillæ in ſucco ſaluiæ lotæ ℔ j.
argenti viui extincti ℥ iiij.
olei laurini,
chamæmeli,
lumbricorum an. ℥ ij.
de ſpica ℥ j. ß.
aquæ vitæ ℥ j.
ceræ flauæ ℥ ij.
terebinthinæ in ſucco enulæ lotæ ℥ iij.
pulueris chamæpytheos & ſaluiæ an. ʒ ij.
fiat vnguentum, vt artis eſt.

Commentarivs.

Vellem citra nationis alicuius iniuriam de morbo venereo & eius curatione Me-dici loquerentur; ſed cum multi iſtius luis originem, cauſam & naturam primo ſui aduentu ignorarent, in eos, à quibus vel iuſte, vel iniuſte ſe læſos putarent, retule-runt: hinc alii Hiſpanicum, alii Italicum, alii Gallicum, vt Itali nuncupant. Galli ve-ro cum homines ſint, nec iniuriam illatam facile ferentes, morbum, quem antea In-dicum, aut venereum recte vocabant, au-dito Gallici morbi nomine ab Italis im-poſito, non modo morbum ſed etiam re-medium Italicum & ſæpe Indicum nomi-nant. Ex India enim primum ab Hiſpanis delatus eſt in Italiam, vnde Galli poſt ca-ptam Neapolim domum redeuntes hunc fructum Neapolitanum detulerunt. Sed hæc ridendi, quam rodendi gratia, potius dicta ſunto: Redeo nunc ad vnguentum à nobis ad Indicæ luis curationem deſcri-ptum, quod aliorum eiuſdem nominis multorum loco erit; quæ velut per manus pharmacopœorum, & chirurgorum tra-dita, in quibuſdam Officinis ex ſolo *adipe ſuis & hydrargyro*, aut ſimul paucis qui-buſdam aliis ſimplicibus indebite paratis & vnitis conficiuntur. Ob id ægroti ſæpe ab ipſorum vnguentorum litu incidunt in tremorem, ſtuporem & paralyſim. Hoc autem à nobis deſcriptum multis conſtat, quæ dictos affectus impediunt, neruoſum genus roborant, qualitatem malignam humorum peccantium extinguunt, & hu-mores ipſos partim reſoluunt partim pro-pellunt, & ſputando per os educunt. Sunt, qui *petroleum* & *Euphorbium* adiiciunt; quæ licet propter partium tenuitatem, & calorem excedentem aliquando frigidio-ribus naturis proſint, bilioſis tamen & temperatis ſæpius obſunt. *Mithridatium* & *Theriacã* alii permiſcent, nos tamen o-miſimus, quod non ſint huius luis efficax alexiterium: *argentum* autem *viuum*, vt decet, vſurpatum, efficaciſſimum eſt, vt alibi demonſtrauimus. *Morbus Gallicus vnde primo venerit.*

Ad huius autem vnguenti apparatum, primum *cera* igni moderato cum oleis liquanda, & addita *aqua vitæ* agitanda & calefacienda ad eius ipſius aquæ exhala-tionem: dein *adeps* & *terebinthina* vna cũ *hydrargyro* illis incorporato: Tum demum pulueres: ſicque omnia probe ſubacta cõ-creſcunt in vnguentum. *Præparatio.*

Vt vero rite præparetur *hydrargyrus*, debet primum per laneum pannum traii-ci, vt tollatur illius plumbago; deinde ſa-liua hominis ieiuni ac ſani extingui. Sic enim domitus aptior eſt ad huius vn- *Hydrargyri extinctio.*

guenti confectionem, quam *ſucco limonum* aut *hyoſcyami* extinctus, licet axungiæ & terebinthinæ mixtus multum de ſua feritate amittat. Illius malefica vis adhuc optime caſtigatur *oleo terebinthina*, vt decet, parato.

Vires. Plurimum valet hoc vnguentum ad oris fluorem, vt vocant, ſeu humoris virulenti per os exputationem, ſi eo poſt repurgatum corpus partes bis atque iterum liniantur.

Vnguenta porro multa ſparſim in Antidotariis vulgaribus deſcripta negleximus, quod eorum vſus vel non ſatis probetur, vel improbetur, vel quia vires habent his affines, quæ *in hoc libro* deſcribuntur. Qui enim habebit, exempli loco, *Stypticum* Fernelii & *Aregon*, nihil erit ei neceſſe *vnguentum Comitiſſa* & de *Arthanita* parare.

ADDITIO.

Vnguentum defenſiuum D. Angelbergeri.

℞. bol. leuanici.
litharg. pulueris an. ℥ ß,
terr. ſigill. rubr.
ceruſſ. an. ʒ ij.
caphur. ʒ ß,
opii thebaic.
tragac. an. gr. v.
aq. roſar.
acet. roſac.
ſucc. ſemper viui an. ℥ ß,
ol roſ. ℥ j. ß, Mi.
f. vnguentũ arte ſubtiliſſimũ. Bolus & terra ſigillata ſimul optime terãtur cum tragacantha, deinde opium & caphura cum oleo roſar. parũ diſſoluãtur, poſtea lithargyrum ceruſſa & oleum roſatum optime terantur, affundẽdo ſemper parum aceti, aqua roſarum & ſucci fiatq; vnguentum, vtile eſt ad tabem & atrophiam membrorum & omnia ſymptomata clandeſtina.

Vnguentum de plumbo, quale fere inter Emplaſtra reperies.

℞. plumbi vſti cum ſulphure
lithargyri an. ℥ ij,
ceruſſ.
antimon. an. ℥ j,
ol. roſ. quant. ſuffic. f. vngu.

Vnguentum rubrum potabile.

℞. rad anchuſ rubea ℥ ij,
rubia tinctor. ℥ j.
helenii. ℥ ß,
leuiſtic. ʒ ij,
ſulphur. viui ʒ j,
vini rubr. alkantii ℔. ij,
butyri inſulſi ℔ j,
coquantuur & colentur: in colatura diſſolue ſpermat. ceti ʒij.
ſangu. hirci ℥ ß.
pulu. tormentill. ʒ iij.
oculor. cancr.
mumia an. ʒ ij.
caryophyllor ʒ j. Mi.
f. vnguentum.

Illitus purgans.

℞. aloes
fellis taurini an. ℥ j,
pulv. arthanit. p ij Mi. & cum oleo lilior. aut violar. & cera f. linimentum pro ventre inferiore inungendo.

Experimentum mirabile Rulandi.

℞. fol. ſaluia,
vrtica,
meliſſ. an. part. aqual.
contunde in aceto roſaceo in linimẽtũ, applica ad pulſus manuum mane: purgat ſuperne & inferne.

Vnguentum de lapide calaminari cum camphora.

℞. cera alb.

ſeni

ſeui hircin. an. ℥ iij,
ol. roſ.
terebinth. an. ℥ j ß,
lapid. calaminar. ℥ iij,
camphor ℥ ß,
ol. commun. quant. ſuffic. Mi. f. liniment. griſeum.

Vnguentum Nicotianæ.

♃. *fol. nicotian.* ℔ ij,
axung. porc. rec. vel diligenter lot. ℥ xij,
ol. hypericon. ℔ ß. *Herba trita maceretur per noctem in vino rubro, mane bulliant igne lento cum axungia ad vini conſumptionẽ; colatura expreſſæ adde ſucci nicotianæ* ℔ ß, *terebinth. vel reſinæ abietinæ* ℥ iiij, *coq. denuo ad conſumptionẽ ſucci, addẽdo circa finẽ pulu. rad. ariſtolochiæ rotũdæ* ℥ ij, *ceræ nouæ quant. ſuffic. f. vnguentum.* Eſt Laurẽtii Iouberti, qui in alia deſcriptione *oleum hypericonis* omiſit. valet etiã ad puerorum vlcera manãtia capitis: poteſt quoq; fumi ſuccus expreſſus è foliis & radicibus ocimaſtri Tragi menſe Maio.

Vnguentum alabaſtrinum, Ioannis Langij.

♃. *ol. roſ. omphac.* ℔ j,
vini albi generoſi ℔ ß,
fl. chamomill. rec. ℥ ij,
rutæ recent. ʒ vj,
ſummitat. rubri ʒ iij,
ſem. fœnic. pulueris. ℥ j,
Coquantur lento igne ad conſumptionem vini, colaturæ adde ceræ albæ quant. ſuffic.
puluer. lapid. alabaſtri ℥ iij,
album. ouor. nr. iij,
aq. roſar. ℥ ß. *Mi.*
f. vnguentum.

Vnguentum Ebulinum.

♃. *granor. ebuli maturor. & nigror.* ℔ ß, (alii ſumunt *ſucc. fol. ebul.* ℔ j.)
fol. ebul.
iuæ arthet.
iuæ moſchat.
roriſmar. an. Manip. j ß,
lumbric. terreſtr. cum vino rubro lotor. & ſuffocator. ℔ ß,
terebinth. aq. ſaluiæ lotæ ℥ iiij,
rad. alth. virid. ℔ ß,
ol. ℔ ß j,
vini rubri ℔ j,
ceræ quantum ſufficit. Mi. fiat vnguentum ſec. art.

Diſcutit & reſoluit tumores duriores potiſſimum è materia frigida ortos, eſtq; anodynum.

Zibethum artificiale.

♃. *ol. nuciſtæ,*
mell. opt. deſpumat. an. ℥ ß,
zibeth. gr. viij,
puluer. pyrethri,
piper. nigri,
cubebar. an. ℈ ß.
moſch. gr. v. *ex omnibus ſubtiliſſime pulueriſatis & commiſtis fiat linimentum.*

Vnguentum nervinum optimum D. Achillis Gaſſeri.

♃. *ol. roſac.*
chamomel.
maſtic.
lini an. ℥ ß,
terebinth. ʒ j,
vermium terreſtr. ʒ ij,
ſevi vitulini,
hircini an. ʒ j. ß.
pingued. vulpis,
canis. an. ʒ ij,
ceræ ʒ j. *Mi. f. linim.*

Aliud ad contractionem neruorum.

♃. *ol. chamomel.*
aneth.
roſac.
lilior. albor. an. ℥ j,
irini
maſtichin.

deſpica-

de ſpicæ an. ʒ iij,
pingued.gallin.
anatis,
ol.amygd.dulc. an. ʒ v,
medull.cruris vituli.
butyri vaccini rec.an. ʒ iij,
ſtyrac.liquidæ ℥ ß,
ſeui vitulini ℥ j,
œſypi ℥ j. ß, *bulliant omnia ſimul præter ſtyracem & œſypum vſque ad cõſumptionem mucilaginis, deinde coletur & addantur terebinthinæ clariſſimæ* ʒ vj. *ceræ citrinæ quant.ſufficit f.ceratum molle.*

Aliud ad ſpaſmum neruorum.

℞. *ol.coſtin.*
de piperib.an. ʒ ij,
de euphorbio,
de laterib.an. ʒ j. ß,
terebinth.non lotæ ʒ iij.
ceræ albæ quant.ſuffic.f.vnguentum, quo membrum affectum inungatur præmiſſa tamen frictione cum *oleo maſtichino* aut *ol. abſynthii.*

Vnguentum ad artus.

℞. *marcaſit* ℔ ß,
rad.chameleont.alb.
baccar.iuniper.an. ℥ iij.
Marcaſita tenuiſſime teratur, radix minutim incidatur, & cum baccis optime contundatur; deinde in vini albi optimi ℔. ij. *ad dimidias coquantur.*

℞. *huius colaturæ* ℔. j,
medull.crur.bouin. ℥ ij,
ſeui hircin. ℥ iij,
adip.vrſin. ℥ j,
canini. ℥ i. ß,
human. ℥ ß,
Adipes aqua roſacea aliquoties abluãtur, abiecta ſemper veteri aqua & noua affuſa, deinde ad ſucci conſumptionem coquantur, fiatq; vnguentum.

Vnguentum ſpleneticum.

℞. *ol.de capparib.* ℥ ij,
rad.cyclam ℥ ß,
ſem.geniſt. ʒ ij,
ſucc.bryon.quant.ſuffic.
Radices & ſemina terantur minutiſſime, deinde omnia coquantur ad aquoſæ humiditatis conſumptionem, & vehementiſſime expreſſa colentur.

℞. *colatur.* ʒ vj,
pulv.croci ℈ ij,
ceræ parum Mi.f.vnguentum.

Aliud.

℞. *ol.de capparib.* ʒ v.
nuc.moſchat. expreſſ.
ſpicæ an. ʒ ß.
ſucc.cyclam. ʒ j,
calam.aromat. ʒ j. ß.
laccæ,
aloes,
piper.an ʒ j,
ammoniac.in acet.diſſol. ʒ iij.
ceræ quant.ſuffic. Mi.f.cerat.

Vnguentum ad ſcabiem.

℞. *ſucc.helenii,*
oxylapath.an. ℥ ß,
ol.laurin. ℥ j. *coquantur in diplomate ad aquoſitatis conſumptionem, deinde cum ſulphuris vivi* ʒ j. ß. *& ceræ modico f. vnguentum.*

Vnguentum cordiale.

℞. *ſpec.diambr.*
pulv.croc.oriental.
lign.aloes,
benzoin.an. ʒ j,
ol. cymin.
fœnic.
cinnam.deſtillator.an.gutt. ij,
roriſmar.gutt. iiij,
moſchellin. ʒ vj,
moſch.
ambr. an gr. ij,
ceræ albiſſ.in aq. cinnam.
lotæ quant.ſuffic.f.vngu.

Vnguentum ad ſcabiem manuum.

℞. *Extract.ellebor. nigr.*

bryon.

bryon.an.ʒ ß,
vngt.de ceruſſa ℥ j.ß,
ſulphur.vivi ʒ ß,
ol.tartar.ʒ ij.Mi. diligenter ad ignẽ f. vnguentum.

Herbæ, quibus manus prius fouendæ.

℞. *rad.bryon.*
oxylapath.an.℥ j,
ellebor nigr. ʒ ij,
fol. fumar. M. ij inciſa & contuſa coquantur in aqua.

Vnguentum Felicis Plateri ad polypum narium.

℞. *vnguent ægyptiac.℥ ß,*
cortic.granator.
gallar.an ʒ ß.
ol.vitriol.℈ j.Mi.f.vegu.

Aqua poſt vnguentum vſurpanda.

℞. *ſublimat. ʒ j. Coquatur in aqua fabrorum ℥ iij.ad conſumptionem medietatis, poſtea adde ol. vitriol. ℈ ß, alum.vſt. ʒ j.Mi.*
hac aqua polypus tangatur.

Vnguentum Iulium, Iulii Cæſaris Arantii, ex ſuccis.

℞. *ol.roſat.ex oleo lini præpar.℔. j,*
fol.plantag.
ſcrophular.
centaur.minor.
reſtæ bouis,
ſolani minutiſſime inciſor.an. Mi.

Omnia ſimul decoquantur, donec herbarum vires videantur extractæ, tunc colentur & torculari fortiter exprimantur, expreſſum denuo ferueat, quouſq; omnis fere aqua humiditas abſumta fuerit, tuncq; adde & permiſce ceræ alb. nouæ ℥ iiii, tandemque refrigerato ferme inſperge camphor.pulueris. ℥ ß, agitetur tam diu, donec refrigeſcat & vaſe vitreato condatur.

Refrigerat & ſiccat ſine morſu, ideoque valet ad ambuſta & ad vlcera cum intemperie calida & acri ſenſatione; qualia ſunt cacoethe, herpes narium, faciei, verrucæ exulceratæ, pudendi & digitorum: gangrænoſa vlcera, & quæ è pernionibus neglectis fiunt: ſi præcipitati puluis hoc temperetur vnguento, corrigit putredinem & malitiam vlcerum in gummatibus gallicis, in ozæna, in vlceratione ſtrumarum, mentulæ, in ficubus ſeu carnis excreſcentia abſceſſuum circa vnguium coronam. Si hæc non prorſus hoc remedio curentur, fit tamen præſeruatio, ne in deterius abeant.

Vnguentum ex Enula D. Bechtholdi Riuij.

℞. *rad. enul. virid. in acet. coct. & contuſ.℥ iiij,*
tartar.alb.
ſulphur.vivi,
vitriol.alb.
zinzib.an. ʒ j.ß,
ſal.comm.
ellebor.nigr.
albi an ʒ j,
fol.ſerpill.
menth.
ſaluiæ,
maioran.an. ʒ iij,
axung.porcin rec.aq lapath. acuti lotæ ℥ x,
Cõtundantur contundenda, omniaque ſecundum artem lento igne ad formam vnguenti coquantur.
valet plurimum ad ſcabiem.

Vnguentum Horatii Augenii ad pterygium oculi.

℞. *alſines, quæ apud Tuſcos vocatur centone*
chelidon.recentium an. M.ß,
contundantur valide & miſceantur in al.comm.adſtringentis facti ex oliuis immaturis ℥ vj, tamdiu, donec marceſcat, tum bulliant lento igne;

 adde

adde ceræ nouæ liquefact. ℥ j. *quo cum leuiter ebulliant ad conſiſtentiam vnguenti, tunc additio viridis æris* ʒ iij. ß. *pulv. oſſis ſepiæ exuſti & diligentiſſime lauigati* ʒ ij. *mox depoſito ab igne & fiat vnguentum.* Intincta penna in hoc vnguento quater in die inunge & pertinge vngulam leuiter, & iube, ne patiens eo die ſeſe exponat aeri luminoſo.

Eſt præſtans vnguentum non ad hunc modo affectum, ſed etiam ad omnes maculas oculorum delendas. Cuius (inquit Augenius) meus parens in pterygio refractario addebat interdum *fellis barbeli piſcis* ʒ ij. ß.

Vnguentum nobile Eiuſdem ad carunculam in oſtio veſicæ.

℞. *virid. æris,*
auripigment.
vitriol. roman.
alum. rochæ an. ℥ iij.

Infunde omnia in aceto acerrimo horis 12. *atque inter duos lapides marmoreos in pollinem tenuiſſimum redigantur, tum æſtiuo ſoli exponantur: ſiccata rurſus aceto imponantur, indeque vt antea marmorum attritu ſic comminuta, vt digitis ſubiectum nihil occurrat aſperitatis, ſoli denique exponatur, quouſque in pollinem tenuiſſimum redigantur, omniſque eorundem euanuerit acrimonia, quod fiet octo fere dierum ſpatio.*

Hinc ℞ *ol. roſat. omphac.* ℥ iiij.
litharg. ℥ ij. *coque ad ignem, donec coierint in Emplaſtrum ſolida conſiſtentia, ab igne tum ſemotis adde prædicti pulueris* ℥ ij. *Miſce ſpatula: Et igni ſubiiciantur, quouſque totum in durum medicamentum creſcat, adeo vt ipſi candelæ cereæ vel virgæ plumbeæ adhærere poſſit*, ſic ne manibus quidem tractata excidant. Valet ſolum in robuſtis.

Aliud Eiuſdem ad idem.

℞. *litharg. aur prepar.*
ceruſſ. an. ℥ ß.
ol. roſ.
è myrrh. an ℥ j. ß.
liquefiant igne remiſſo: deinde adde thutiæ prapar.
ſtibii,
ſpong. vſtæ omnibus in ſucco plantag. maceratis, deindeque ſole reſiccatis an. ʒ j.
ariſtol. rotund.
myrrh.
aloes,
maſtic.
pulu. tenuiſſimi plumbi crudi an. ℥ ß.
camphor. ʒ ij. ß.

Omnia cote marmorea tenuiſſime terantur, deinde in mortario plumbeo diu in vnguentum ſubigantur.

Aliud Eiuſdem ad idem pro delicatioribus.

℞. *ceruſſ. venet. optim.* ℥ iiij.
tutiæ elect. prap. & in aq. roſ. lot. ℥ ß.
litharg. auri prap. ʒ vj.
ſtibii elect. in tenuiſſ. puluerem redacti & excreti ℥ ß.
camph. ʒ ß.
maſtic.
oliban.
aloes epatic. an. ℈ ij. *Comminuenda marmoreo lapide conterantur adiecto plantaginis ſucco & ad ſolem ſiccentur; deinde rurſus exacte trita in mortario cum piſtillo plumbeo adiecto ol. roſ. quant. ſuffic. diutiſſime agitentur & fiat vnguentum.*

Vnguentum laxatiuum. Piſtorii.

℞. *fell. taurini* ʒ j.
myrrh. ʒ j. ß.
ſcammon. prep. ʒ ß.
Euphorb. ℈ ß. *Mi. & cum balſamo ex aloe fiat vnguentum.*

Vnguen-

Vnguentum Cotoneorum.

℞. *malor. cotoneor. in tenuiſſimas laminas conciſorum quantum vis, coquatur in vino rubro generoſo ad digitos duos transuerſos ſupereminenti ad vini fere conſumptionem.*
℞. *vini colati* ℔. j.
ol maſtich.
roſat. an. ℔ ß.
bulliant leuiter ad totius vini conſumptionem & cum cera modico fiat vnguentum, addendo pulu. caryophyllor. ℥ j. ß.
Valet ad quoſcunque fluxius ventris.

Vnguentum ſtomachicum.

℞. *ceræ citrin.* ℥ ij.
ol. coton.
maſtic.
abſynth.
menth. an. ℥ iij,
pulu. maſtic.
menth.
caryophyllor.
nuc. moſch.
galang.
macer.
abſynth.
cinnam. an. ʒ j,
ſpic. indic. ʒ ß. *Mi.*
f. vnguentum.

Vnguentum nephriticum.

℞. *vngu. anodyn.* ℥ xij,
ol. aneth.
chamom. an. ℥ iij,
pingued. coturnic.
anſer.
gallin. an. ℥ ij,
pulv. fl. chamom.
ſem. aneth an. ʒ vj. *Mi.*
& cum cera noua f. vnguentum.

Vnguentum ad lumbricos.

℞. *ol. amygd. amar.*
abſynth. an. ℥. iij,
ſucc. fol perſicor. ℥ ij,
farin. lupinor.
corn. cerv. uſt.
rad. gentian.
centaur.
menth. an. ℥ j,
matricar.
abrotan. an. ʒ ß,
aloes ʒ vj,
fell. tauri ʒ iij,
ceræ ℥ j. ß. *Mi f. vnguentum.*

Vnguentum pediculorum.

℞. *ſem. ſtaphyſagr.* ℥ viij,
ellebor. alb.
baccar. lauri,
ſal. nitri an. ℥ ij. ß,
argent. vivi ℥ viiij,
axung. porcinæ ℔. iiij. ß. *Mi.*
f. vnguentum.

Vnguentum ad ſtrangulationem vteri.

℞. *moſch.* ℈ j,
galliæ moſch. ʒ j,
ol. lil. albor. ℥ ij. *Mi f. linim.* quo inungantur genitalia.

Vnguentum alabaſtrinum Benedicti *Victorii Fauentini.*

℞. *ſucc. chamom rec.* ℥ iiij,
roſar. rec. ℥ ij,
rutæ rec.
beton an. ℥ j. ß.
rad. alth. ℥ ij.
ol. roſ. omphac. ℔ j. ß.
alabaſtr. optimi & puriſſimi ℥ iij,
pulueriſetur alabaſtrum tenuiſſime & per noctem ac diem in ol. omphacino infundatur, deinde cum cera alba optima q. ſ. ex omnib. fiat vnguentũ.

Aliud Alabaſtrinum
Ludouici de Leonibus, præceptoris patris Augenii & Io. Langij.

℞. *vini albi adſtringent.* ℔. vij,

 aq. roſ.

aq. roſ ℔.ij,
Euphrag. virid.
fl. cham. an. ℥ vij,
fl. roriſmarin. ℔. j,
alabaſt. ſubtiliſſime puluerisat. ℔. j.
& ℥ viij.
ceræ nouæ ℥ v,
ol. roſ. omphac ℔ ij. ß.

Contuſis cõtundendis coquantur inuicem ad conſumptionem aquæ & vini, poſtea imponantur album. ouor. nr. j ß. conquaſſata & cum piſtillo in mortario calido horis octo continuis agitentur, mox cum panno lineo fortiter exprimãtur, in fine addito camphor. ʒ ij. ß, ſinito refrigerari & colari, ſi quid vini aut humidi liquoris ſuperſit.

Vnguentum contra peſtem. Antonii Florentini.

℞. theriac. Androm. ſen. vet. opt. ℥ ij, coquatur in vaſe fictili optime vitreato ad conſumptionem medietatis, adde cum ab igne remota fuerit.
carlinæ.
imperator.
gentianæ,
diptamni albi,
ſandarac.
croci optime puluerisator. an. ʒ ij.
Mi.
f. vnguentum, quo regio cordis inungatur.

Aliud Leonardi Fiorauanti ad peſtem.

℞. reſinæ pini alb. & mund. libr. ij,
benzoin ℥ ij,
ſtyrac calamit. ℥ j,
terebinth pellucid ℥ vj,
ciner. lign. oliuar. ℥. iiij.
myrrh. ℥ iij,
thur.
maſtic. an. ℥. j. ß,
aq. vitæ ℥. vj. *Mi. in retorta magna igne lento deſtillentur, & cum oleum nigrum in fine exire videris, muta recipientem, & oleum illud nigrum de aqua & prius egreſſo oleo ſepara illudq; oleum, prius itidem ab aqua elapſum veluti theſaurum maximum reſerua.*

Vnguentum ad ſuffocationes vteri. Piſtorij.

℞. ol. myrthin. ℥ j,
maſtich.
cydon. an. ℥ ß,
ambr. gr. iij,
benzoin. ʒ j. ß,
galliæ moſch. ʒ ß, Mi.
cum cera f. vngu. molle, quo pudenda inungantur.

SECTIO II.
DE CERATIS.

VT cerata media ſunt inter vnguenta & emplaſtra, ſic inter hæc & illa à nobis deſcribuntur. Dicuntur cerata, quod ceram admittant; vt etiam Ceronea, quæ nunc ab emplaſtri ſoliditate & compoſitione non differre videntur, ita vt chirurgis emplaſtra & ceronea idem ſint: Et qui inter ipſos tantum oſſa fracta aut luxata reponunt, omnia emplaſtra ceronea nominant. *Cerata vnde dicantur.* *At vero cerata molliora cum ſint, anguſtiore acceptione deſignantur pro medicamento, nempe externo, ex oleo, cera, & ſtirpium, animaliumque partibus, atque metallis & mineralibus aggregato, conſiſtentia inter vnguentum & emplaſtrum media: nam plus ceræ recipiũt, quam vnguenta, hinc duriora minus, quam emplaſtra, ideo molliora.* *Ceratum quid.* *Ea proportio ceræ in vnguentis ſeruatur, vt vnciis olei ſingulis ponantur ceræ drachmæ duæ aut paulo minus; In ceratis huius drachmæ duæ cum dimidia aut paulo plus. In emplaſtris ſæpe duplum, ſæpius triplũ, & aliquando quadruplum ceræ ad oleum pondus. Variat tamen iſta proportio pro diuerſa rerum* *Proportio olei ad cerã.*

aliarum

aliarum mixtione & tempore, nam vbi puluerum maior quantitas adhibetur, ibi plus olei, vbi minor, ibi minus: vt etiam æſtate, (quod omnia pinguia facile liqueſcant) minor, quam hyeme olei doſis ponitur, adeo, vt ſæpius penes artificem peritum ſit oleum vel ceram augere vel minuere. Vt autem ceroneum pro emplaſtro ſic ceratum pro vnguento fere vſurpetur: Eadem enim eſt ſimpliciũ commixtio, præparatio & ſpiſſitudo, & nonnunquam ceratum vnguento mollius efficitur.

Cap. I.

Ceratum refrigerans Galeni.

♃. *Ceræ albæ* ℥ j.
Olei roſati Omphacini ℥ iiij.

Liquentur ſimul in vaſe duplici. Refrigeratis affundatur paulatim in mortario aquæ frigidiſſimæ, quantum abſorbere poterunt, pecutiendo & agitando: poſtremo addatur aceti ℥ ß. Fiat ceratum.

Commentarivs.

Inter medicamenta compoſita & euporiſta, nullum eſt frequentius & ſimplicius hoc cerato à Galeno multis in locis, *vt c. 6. lib. 1. ſimp. l. 10. meth. & l. 6. ſanit. tuend.* deſcripto & celebrato, quod à nonnullis modo vnguentum, modo Ceratum albũ, & aliquando ceratum refrigerans Galeni nuncupatur in Officinis.

Præparatio. Sic vero eius ſuſcipitur præparatio: Cera in fruſtula diuiſa oleo *roſaceo omphacino* in diplomate liquatur: dein ab igne remouetur, & in aliud vas transfunditur: atq; vbi refrixerit, & modice concreuerit; aqua frigidiſſima ſubinde affunditur & agitatione continua ſubigitur: Et rurſus noua frigidæ affuſio & agitatio iteratur, donec ipſam mixtura reſpuat; cui ſi parum *aceti albi & tenuis* adiiciatur, magis humectans & refrigerans vnguentum parabitur. Vbi magis refrigerare conſilium eſt, etiam Galeni authoritate, *ſucci lactucæ, ſolani, ſemperuiui*, aut ſimilium refrigerantium nonnunquam adduntur. Sed hoc raro, niſi vtendi tempore, fieri ſolet, atque in pharmacopoliis tantum, quod ſimplicius eſt, aſſeruatur.

Valet ad phlegmonas, Eryſipelata, herpetas, carbunculos, phygethla, omnemq; intemperiem calidam. Febrientibus quoque multum conducit, ſi hypochondriis ſuperponatur. *Vires.*

Cap. II.

Ceratum ſantalinum D. Meſ.

♃. *Roſarum* ʒ. *xij.*
ſantal. rubri ʒ *x.*
albi,
citrini an. ʒ *vj.*
boli Armenæ ʒ *vij.*
ceræ albæ lotæ ʒ *xxx.*
eboris ʒ *vij.*
caphuræ ʒ *ij.*
olei roſat. ℔ *j.*
fiat Ceratum, vt artis eſt.

Commentarivs.

Minus eſt irridendus pharmacopola, qui *ſacharo*, quã qui hoc cerato caret, cuius perennis & felix vſus nobilitatem oſtendit. A cera ceratum dicitur, à *ſantalis ſantalinum*, paratur ſic:

Santala primum omnia ſimul puluerantur; ſeorſim *roſæ, bolus armena, ebur, & caphura*: deinde *cera* igni blando, vt cinerib. calidis, aut balneo maris, cum oleo adhibetur, vt liqueſcat: vbi aliquantum refrixerint ambo, confuſe liquata, *aqua roſacea* ter quaterque lauanda: poſtea dicti pulueres commiſcendi, ita tamen, vt *caphura* poſtremo loco ponatur. Tũ omnia ſimul agitanda, ſubigendaque, vt coeant in idoneam conſiſtentiam cerati. Porro *ebur* crudum pro *ſpodio* poſuimus, non *vſtum*, vt perperam, aromatariorum vulgus. Cur vero id egerim, pluribus in locis *ſuperius*, vbi ſpodium occurrit, fuſiſſime demonſtrauimus. *Præparatio.*

Ceratum ſantalinum phlegmonas & omnes intemperaturas calidas ventriculi, hepatis, & partium aliarum exuſtiones efficaciſſime compeſcit. *Vires.*

Cap. III.

Ceratum ſtomachicum Galeno aſcriptum D. Meſ.

℞. *Roſarum,*
maſtiches an. ʒ x.
foliorum abſynthii ſicci ʒ vij. ß.
ſpicæ nardi ʒ v.
ceræ ℥ ij.
olei roſati ℥ ix.
Fiat ex arte ceratum.

COMMENTARIVS.

Preparatio.

Ceratum hoc à Meſue traditum efficacius cum ſit duob. aliis à Galeno deſcriptis, vſitatius eſt, & in officinis plurib. aſſeruatur. Ad eius apparatum *ceræ & oleũ* liquãtur: refrigerata ſæpius *aqua roſarum* abluuntur: poſtea rurſus liquata lauantur æquis partibus *ſucci citoniorum & vini nigri* & auſteri, addito pauco *aceto*; quod tamẽ multi nõ ſine ratione omittunt. Interea *roſæ* & *abſynthium* ſimul puluerandæ: ſeorſim vero *maſtiche* & *ſpica Indica*: tum omnium puluis confuſe mixtus, ceruleo, ſeu ceræ oleo liquatæ & lotæ, permiſcẽdus, & ita ſubigendus, vt in cerati craſſitudinẽ abeat legitimam. Hoc autem nõ ſimiliter deſcribitur à Galeno, licet ei tribuatur à Meſue, cui potius debetur illius inuentio, vel ſaltẽ amplior & melior deſcriptio. Dicitur ſtomachicum à parte, cui cõfert & adhibetur: Calorem enim ſtomachi & totius ventriculi fouet, coctionem iuuat, flatus abſumit, crudos humores coquit, appetitum excitat & vomitum compeſcit.

Vires.

Solet autem & debet extendi ſuper aluta & ſuperiori regioni ſtomachi, & aliquãdo etiam toti ventriculo admoueri. Eum enim roborat, & ad munia perfectius obeunda vegetiorem reddit.

Cap. IV.

Ceratum œſypatum, Galeno tributum, D. Meſ.

℞. *Oeſypi* ℥ x.
oleorum chamæmeli,
irini an. ℔. ß.
ceræ flauæ ℥ iij.
maſtiches,
terebinthinæ an. ℥ j.
reſinæ ℥ ß.
ſpicæ nardi ʒ ij. ß.
croci ʒ j ß.
ammoniaci ℥ j.
ſtyracis calamitæ ℥ ß.
Fiat ceratum ſecundum artem.

COMMENTARIVS.

Tria deſcribit cerata Meſue, quorum hoc ſelegimus Galeno aſcriptum, vt efficax & vſu frequentiore celebratum; efficacius tamen redditum, Rondeletii conſilio, *ameniaci* & *ſtyracis calamitæ* incremento: ſic enim effectus feliciter præſtat, quos alia Philagrii & Pauli cerata à Meſ. conſcripta pollicentur. Propterea qui hoc habebit, aliis dictis carere facile poterit. Dicitur autem *œſypatum* à ſua baſi *œſypo*, quæ ſic extrahitur. Lanæ ſuccidæ ex ouium collo, ventre & feminibus euulſæ quantitas quædam idonea ſumitur, aqua calida horas octo maceratur, & ſubinde baculo agitatur; deinde igni ferueſcere dimittitur, donec pinguedinem in aquam depoſuerit, Extractis & fortiter expreſſis lanis, aqua è vaſe in aliud vas magno impetu ſæpius transfunditur, vt ſpumam multam eructet, quæ colligenda, & in alio vaſe ſeorſim reponenda: tum aqua denuo agitatur ad ſpumam, quæ adhuc collecta cum præcedente ponẽda. Idque toties iteratur ſub æſtiuo Sole, dum tota ſpumeſcens pinguitudo colligatur: Collecta aqua pura ſæpe lauatur, manibus agitando, quouſque ſordes mixtæ auferantur, & aqua pura effluat, atq; pinguedo linguæ admota, nullum acrimoniæ ſenſum inferat. Poſtea vaſe fictili denſo excepta, in loco frigido ſeruanda. Vim habet emolliendi, reſoluendi, calefaciendi, & dolores ſedandi.

Oeſypi electio & apparatus.

Sic autem paratur ceratum deſcriptũ; primo ſeorſim puluerantur *crocus, maſtiche, ſpica* & *ſtyrax*: dein omnium pollen commiſce-

Preparatio.

miſcentur [illegible] in aceto macera- ta [illegible] & coquunt ad mellis cõſiſten- tiam poſtea ceram [illegible] Hi- [illegible] *ammoniacum* [illegible] ſimul [illegible] ſemper agitando, vt abeat [illegible] in ceram [illegible] legitimam.

Vires. Vim habet emolliendi [illegible] digerendi, doloresſedandi. proinde duris tumoribus hepatis, lienis, renum, neruorum, articulorum, aliarumque partium conuenit.

Alia quædã externa medicamenta ce- ratorum nomine deſcripſit in [illegible] [illegible] quæ propter conſiſtentiam [illegible] emplaſtris [illegible]. Eaque non ſunt tamen medicorum, qualia à Meſue deſcripta ſunt, aut nun- quam aut rariſſime parantur.

FINIS LIBRI QVINTI.

OFFICINÆ

PHARMACEVTI-CAE, SIVE ANTIDOTARII

De Medicamentis externis,

LIBER SEXTVS:

De Emplaſtris.

PER PETRVM VFFENBACHIVM REIP. MOENOFRANCO- *furtenſis Medicum* [illegible]

PRÆFATIO.

MATERIES vnguentorum & emplaſtrorum eadem eſt, vt & vires, ſed conſiſtentia diuerſa; in illis quippe mollicula, in his valde craſſa ac ſolida: ob id non in vaſculis vnguentorum more reconduntur, ſed in magdaleas ſeu bacillos digiti craſſitudine & longitudine formantur, aut chartis inuoluta in officinis ſeruantur. Vt eam ſpiſſitudinem acquirant, plus ceræ, quam vnguenta, & minus olei ad ſui confectionem admittunt, vt ſæpe duplum ceræ ad olei pondus interdum triplum, atque etiam aliquando quadruplum. Augetur tamen vel minuitur cera pro reſinarum & ſuccorum concretorum copia, vt etiam oleum, prout medullæ, adipes & axungiæ maiore aut minore doſi

doſi veniunt in confectionem. Ex ſtirpium autem & animalium partibus, mineralibus & metallis emplaſtra conficiuntur, quorũ nonnulla velut corpus & conſiſtentiam tantum præbent; virtutem vero nullam aut exiguam, *cera* nempe, *oleum cõmune, lithargyrus,* & interdum reſinæ; alia ſimul cum materie virtutem & efficaciam, vt mineralia, plantæ, & reliqua omnia, quæ accedunt ad cõpoſitionẽ. Nõ omnia tamen emplaſtra cerã aut reſinas admittũt, quæ ſc. aliunde materiam illis proportionatam, vt *ladanum, thus*, copioſum, aut quid ſimile excipiũt. Fiunt & quędã abſq; cera & ignis adiutu, quorũ nempe materialia *melle* aut mucaginib. vel viſcido quodã cremore ſubacta in emplaſtri ſpiſſitudinem concreſcunt, vt *emplaſtrũ de cruſta panis,* & *de baccis lauri,* aliaq; multa quę inter emplaſtra & cataplaſmata ambigũt. Porro, in emplaſtris conficiendis ordo ſeruandus, vt primum cera oleo liquetur dein liquores, ſucci, & mucagines permiſcentur, & lente coquuntur ad aqueæ humiditatis exhalationem: tum reſinæ & adipes induntur, vt & gũmi genera, ex quibus nonnulla commiſcentur ſyncera, alia, non niſi vino, aceto, aut alio liquore diluta, colata, & cocta. Si *terebinthina* deſideretur, ea addatur emplaſtro iam percocto & igni ſubſtracto. Tandem pulueres creti inſparguntur, ſeduloque verſantur, agitantur, & ſubiguntur, vt in maſſam concreſcant, nec mollem, nec duram, ſed mediam & lentam, quæ tamen digitos contrectantium non inquinet. Si ſucci liquidi, vinum, acetum, aqua medicamentoſa, vel decocta quædam emplaſtri confectionem ingrediantur, ea coquenda ad ſeroſæ humiditatis diſſipationem. Succi inſpiſſati & recentes aliquo ſoluuntur liquore, qui etiam coctione abſumitur. Dum ſicciores ſunt & friabiles, ſolum puluerantur & miſcentur. Et vt magni refert, quæ prius, & quæ poſterius in diſpenſandis emplaſtris ponũtur, ſic quæ minus aut diutius coquuntur; nam *lithargyri* leuis coctio emplaſtrum album facit, longior nigrum: *ærugo* modo melinum, modo viride, modo fuſcum reddit: pro vario ignis calore: ſæpeque coloris mutatio qualitatis arguit mutationem; nam *lithargyrium* diutius coctum, emplaſtrum efficit ſimul & nigrius & exſiccantius. Et licet conſiſtentia & facultas in emplaſtris potiſſimum expetantur, attamen color & odor multum commendantur. Cum autem de præceptis generalibus in emplaſtrorum compoſitione ſeruandis abunde in noſtris Inſtitutionibus. nempe *cap.* 4. *lib.* 3. egerimus, ſupereſt nunc, vt de particulari ſingulorum præparatione & confectione agamus.

CAP. I.

Diachylon album, ſeu ſimplex D. Meſ.

℞. *Olei veteris* ℔.j.
lithargyri puri tenuiſſime triti ℔ j.ß
mucaginum radic. altheæ,
ſem. lini, &
fœnugraci an. ℥ iiij.
Fiat emplaſtrum, conſiſtentia legitimum.

COM-

COMMENTARIVS.

Multiplex eſt huius emplaſtri denominatio: à ſuccis enim mucagineis, quib. magna ſui parte conſtat, & virtutem aſſumit, *diachylon* vocatur, à colore, *album*; à communi eius vſu, *commune*, à quinque ſimplicibus ipſius confecturam ingredientibus *pentapharmacum*, & ſæpe *diachylon ſimplex* ad differentiam compoſiti. Eius inuentorem tota myropolarum familia Meſuem agnoſcit, ante eum tamen Serapio & Auicennas illius deſcriptionem dederunt. Omnes autem iuxta formulam ſuperiorẽ exhibent, in qua *oleum* & *lithargyrus* potius materiam & corpus, mucagines efficaciam ſuppeditant, ex quib. diuerſa proportione miſtis, & præparatione vnitis, Paulus *cap. 17 lib. 7.* emplaſtrum ſuum de ſucco cõficit: Melius tamen ſic, iuxta deſcriptionem traditam paratur; *Lithargyrus* à ſcoria, plumbo, & ſordib. repurgatus tenuiſſime læuigatur in mortario metallico diutiſſime, vt duodecim horas, cum oleo agitatur, ſubigiturque: poſt igni lento coquitur, ſemper verſando, donec *lithargyrus* craſſeſcat, & conſiſtentiam mellis nanciſcatur, atque fundo pilæ non adhæreſcat. Tum igni eximatur, vt paulatim frigeſcat: poſtea ſeorſim mucilagines in aqua extractæ parum feruefiant, ad aquoſioris partis exhalationem; dein earum pars circiter tertia primum *lithargyro* accurate miſceatur, atque rurſus igni reddatur, vt craſſeſcat: tandem reſiduum addatur, agitetur, & blando igne ita feruefiat, vt ex omnibus ſic vnitis & concorporatis fiat emplaſtrum conſiſtentiæ legitimæ: in cuiuslibris ſingulis, ſi pulueris ireos vncia vna commiſceatur, *diachylon ireatum* habebitur. Signum emplaſtri perfecte cocti habetur, cũ ipſius portio marmori adhibita non adhæret, aut digitos, dum contrectatur, non inquinat: illius enim compages ſequax eſſe debet, lenta & viſcida, vt exformentur magdaliæ, alba papyro inuoluendæ, & in pharmacopolio ſeruandæ.

Commune. *Pentapharmacum.* *Præparatio.* *Diachylon Ireatum.* *Signũ emplaſtri perfecte cocti.*

Emplaſtrum diachylon, malacticum optimum eſt: hepatis enim, lienis, ventriculi, & aliarum partiũ duros tumores emollit, & humores coquit. Quod *Iridim* admiſit, magis attrahit, incidit, & reſoluit. *Vires.*

CAP. II.

Diachylon magnum D. Meſ.

℞. *Lithargyri auri tenuiſſime pulueratí lib. 1.*
oleor. irini,
anethini,
Chamamelini an ℥ viij.
mucaginis radic. althea,
caricarum,
ſem. lini &
fœnugraci,
ichthyocollæ,
ſuccorum ireos,
ſcyllæ,
œſypi an. ℥ xij ß.
terebinthinæ ℥ iij.
reſinæ pini,
ceræ flauæ an. ℥ ij.
Fiat emplaſtrum, vt artis eſt.

Diachylon magnum cum gummis.

℞. *Bdellii,*
ſagapeni,
ammoniaci an. ℥ ij.
Vino diſſoluantur, colentur, & coquantur ad mellis craſſitudinem, addantur maſſæ diachyli magni fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt diachylon ſimplex & ireatum, ſic magnum & gemmatum coniunguntur, atque omnia eadem ſerie deſcribuntur, quod inter ſe viribus & nomine plurimum conueniant. In magni deſcriptione & apparatu Paul. Ægin. multum à Meſue diſſentit, Oribaſius à Paulo, ab vtroque vulgaris vſus, Meſuei doctrinæ accommodatus, quem hoc in emplaſtro ſequimur, neglectis tamen *vuis paſſis*, in quarum locum ex Guidone *radicem altheæ* ſubſtituimus. Sic autem paratur: *Li-*

thargyrus purgatus, & ſubtiliſſime tritus, in mortario cupreo diutiſſime cum oleo agitandus & nutriendus: deinde igni lento coquendus, aſſidue mouendo & verſando, donec craſſeſcat: tum mucilagines adduntur, atque lente coquuntur ad ſeri euaporationem Poſtea *alkanach*, ſeu *ichthyocolla* ponitur ſuccis *ireos* & *ſcillæ* diluta, coquiturq; ad ſuccorum abſumptionem. *Alkanach* loco, *alkam*, ſeu viſcũ illud, quo capiũtur aues, poni poteſt, quod huic emplaſtro non minus, imo magis conuenit. His omnib. adhuc igni ſtratis *cera* liquanda, vt etiam *reſina*: igni ſubſtractis, *terebinthina* diluenda, nec non *œſypus*, aſſidue mouendo, vt tota mixtura in emplaſtri coëat maſſam idoneam. Nonnulli induſtrioſa ſedulitate, paruam quãdam mucaginum portionem in principio vna cum oleis & *lithargyro* commiſcent: coquunt & agitant, & poſtea reliquam earundem partem: ſic enim *lithargyrum* impediunt, ne ad vaſis fundũ decidat, & albius emplaſtrum efficiunt. Quid ſit autem *ichtycolla*, *lib. 3. de mater. medic.* dictum eſt, *cap. 17.*

Alkanach. *Alkam.*

Facultates. Eadem præſtat hoc emplaſtrum, quæ ſuperius, ſed efficacius: magis enim duritiem quamlibet mollit, coquit, & digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit, & reſoluit.

CAP. III.

Emplaſtrum de mucaginibus, ſeu diachylon compoſitum.

♃. *Mucaginum ſem. altheæ,*
lini,
fœnugræci,
corticis mediani vlmi an. ℥ iiij.
ol. chamæmeli,
liliorum,
anethi an. ℥ ij.
ammoniaci,
galbani,
opoponacis,
ſagapeni an. ℥ ß.
ceræ nouæ ℥ xx.
terebinthinæ ℥ ij.
croci ʒ ij.
Fiat emplaſtrum arte iam præſcripta.

COMMENTARIVS.

Licet de emplaſtri huius authore non ſatis conſtet, fere tamen ab omnib. pharmacopolis paratur iuxta deſcriptionem hanc, quam ex Fernelio eius transſcriptore exhibemus: ad cuius apparatum primo mucagines in aqua extrahuntur: extractæ cum oleis lento igne coquuntur ad aqueæ humiditatis reſolutionem. His *cera* fruſtulatim ſecta liquatur, & ſpatha agitatur. Poſtea gummi dicta, *aceto* diluta, colata & cocta ad aceti diſſipationem adduntur, & rudicula agitantur. Omnibus ab igne ſemotis terebinthina commiſcetur. Tandem crocus, atque ſic accurate verſando maſſa idonea conficitur, ex qua formantur magdaleones pondere vnciæ dimidiæ, & aliquando integræ. *Præparatio.*

Vires. Emplaſtrum de mucilaginibus partim emollit, partim coquit, ac maturat: ob id tumoribus præter naturam duris, vtroque dicto modo ſanandis, confert. Enumeratur enim inter emollientia & ſuppurantia, eiuſque frequens eſt vſus.

CAP. IV.

Emplaſtrum de meliloto D. Meſ.

♃. *Meliloti* ℥ vj.
florum chamæmeli,
comarum abſynthii,
ſamſuchi,
fœnugræci,
baccarum lauri,
radic. altheæ an. ʒ iij.
ſem. apii.
ameos,
cordumeni,
ireos,
cyperi,
ſpicæ,
caſſiæ ligneæ an. ʒ j. ß.
ammoniaci ʒ x.
ſtyracis calamitæ.

bdellii

bdellii an. ʒ v.
terebinthinæ ℥ j. ß.
ficus pingues n. xij.
ſeui caprini,
reſinæ an. ℥ ij. ß.
ceræ ℥ vj.
olei ſampſuchini,
ol. de ſpica an. ʒ vj. *vel ſingulorũ* ℥ j.
Aquæ decoctionis meliloti, chamæmeli, & fœnugræci q. ſ. fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Multis conſtat hoc emplaſtrum, quæ ſeorſim & artificioſe debent preparari, antequã accedant ad illius confecturam: ac primo quidem loco radices terẽdę; ſecundo, ſemina; tertio, herbæ & flores: tum *cinnamomum* & *ſtyrax*, ſed ſeorſim vtrumque: deinde miſcentur omnia. Inter ea macerãtur *bdellium* & *ammoniacum* in *aceto* potius, quam in *decocto meliloti, chamæmeli, & fœnugræci*, vt nonnulli volunt, in quo non niſi ægre diſſoluuntur. In eo tamen mucagines, radicis *altheæ & fœnugræci* optime poſſunt & debent extrahi, quibus colatis adiiciuntur *ficus tuſæ*, eodem decocto maceratæ, & per cribrum traiectæ. Ex his autem ſic apparatis conficitur emplaſtrum hoc modo: *Cera, reſina,* & *ſeuum hircinum* ſimul liquanda: his igni ſubſtractis addendis gummi macerata, colata, & ad mellis craſſitiem cocta: tum *terebinthina*, dein pulueres ſimul vniri. Quibus omnibus probe ſubactis adduntur *olei ſampſuchini* & *de ſpica an.* ʒ vj. *vel* ℥ j. ad ſummum. Qui enim ſingulorum ℥ vj. ex Bauderonio addiderit, vnguentum, quam emplaſtrum potius effecerit. Si *ficus* ſicciores ſint, poterunt teri, & cum reliquis puluerari, vt etiam *bdelliũ*: præſtat tamen ea macerari & percolari. Pro *cordumeni carui ſemen* ponendum eſt, non *cardamomum* vt multi faciunt, vocum affinitate decepti: cætera facilia ſunt.

Vires. Emplaſtrum è meliloto inueteratas durities iecoris, lienis, ventriculi, & reliquarum partium emollit, coquit, & reſoluit, hypochondriorum tenſionem laxat, & flatus diſcutit.

In emollientium & reſoluentium claſſe deſcribitur à Iouberto emplaſtrũ, triapharmacum, cuius vt ſimplex eſt compoſitio, ſic qualitas imbecillior, propterea rarus admodum vſus. Illius materia eſt eadem prorſus atque vnguenti *crudi* ſiue de *lithargyro*: Conſtat enim *oleo, lithargyro & aceto* coctis ad emplaſtri conſiſtentiam. *Emplaſtrũ triapharmacum.*

CAP. V.

Emplaſtrum oxycroceum D. Myr.

℞. *Croci,*
picis naualis,
colophoniæ,
ceræ an. ℥ iij.
terebinthinæ,
galbani,
ammoniaci,
myrrhæ,
thuris,
maſtiches an. ℥ j. ʒ iij.
Fiat emplaſtrum, vt artis eſt.

COMMENTARIVS.

Ad durities quoque emolliendas, digerendaſq; emplaſtrum hoc fuit inſtitutum, inuentumque à Myrepſo, qui nomen illi dedit ab *aceto*, in quo gummi macerantur & diſſoluuntur, & à *croco*, cuius colore tota mixtura inficitur. Ad hunc autem modum componitur: *Ammoniacum* & *galbanum* parum contuſa macerantur noctem integram in *aceto*, vt diluantur; deinde coquũtur ad *aceti* deperditionẽ. Inter ea, *cera* in vaſe idoneo liquanda; liquatæ addẽda *zopiſſa*, ſeu *pix naualis*; tum *colophonia*. His admiſcẽtur gummi dicto apparatu liquata: quibus ab igne ſemotis *terebinthina* commiſcenda; deinde *myrrha, thus, crocus, & maſtiche* ſeorſim trita & vnita, ſemper agitando, vt fiat maſſa idonea, quæ in marmor *oleo maſtichino* inunctum, & puluere *croci* conſperſum iniicitur, & formantur magdaliæ ſolitæ magnitudinis. Nonnulli *croci* quantitatẽ minuunt, nul- *Zopiſſa.*

 loaut

lo aut exiguo virium diſpendio, quibus aſſentiunt.

Vires. Emplaſtrum hoc virtutem habet emolliendi, digerendi, articulorum & neruoſarum partium dolores ſedandi, & oſſa fracta iuuandi.

Ceroneum. Ceroneum parare non tenebitur, qui *oxycroceum* habebit, propter multã virtutis, quæ inter vtrumque eſt, affinitatem.

Cap. VI.

Emplaſtrum de ianua D. Pr.

℞. *Succorum betonicæ,*
plantaginis,
apii an. ℔ j.
ceræ flauæ,
reſinæ,
terebinthinæ,
picis an ℔ ß.
Ex arte fiat emplaſtrum.

Commentarivs.

Duo ſunt emplaſtra de *betonica*; vnum minoris deſcriptionis, quod in officinis vulgo, *Emplaſtrum de ianua* nominatur; alterum maioris compoſitionis, *de betonica* ſimpliciter dictum, quod propter virium præſtantiam à multis nunc paratur, hucuſque Andernacus author perhibetur, illius vero N. Præpoſitus, ex cuius deſcriptione ſic debet confici. In *ſuccis betonicæ, plantaginis, & apii* colatis nec depuratis liquanda *cera, pix & reſina*, & cum *terebinthinæ* portione coquenda, ſemper mouendo, ad ſuccorum reſolutionem; deinde reliqua *terebinthina* addenda, & adhuc parumper ferueſacienda, vt cuncta vniantur in idoneam emplaſtri conſiſtentiam, ex qua formentur magdaliæ digiti craſſitudine & longitudine, in pharmacopolio ad vſus futuros aſſeruandæ. *Præparatio.*

Emplaſtrum de ianua vim habet maturandi & digerendi: peculiari autem dote caput roborat, eiuſque vulneribus vlceribusque prodeſt.

Cap. VII.

Emplaſtrum de betonica D. *Andern.*

℞. *Betonicæ viridis,*
pimpinellæ,
agrimon.
ſaluiæ,
pulegii,
millefolii,
conſolidæ maioris,
callitrichi an. ℥. vj.
thuris,
maſtiches an. ʒ iij.
ireos,
ariſtolochiæ rotundæ an. ʒ vj.
ceræ albæ,
terebinth. an. ℥ viij.
gummi oleæ Æthiopicæ ℥ ij.
reſinæ pini ℥ vj.
ol. abietini,
vini alb. an. q. ſ.
Fiat emplaſtrum ſecundum artem.

Commentarivs.

Cum morbi capitis quamplurimi ſint, qui præter chirurgorũ manus topica medicamenta deſiderant, eorum tamen paucis quibuſdam tantum, cum emplaſtrum *de ianua* auxilietur, recte ab Andernaco maius hoc & efficacius *emplaſtrum de betonica* deſcriptum eſt, vt quod pluribus præter naturam affectionibus capitis optime & ſalubriter medeatur. Paratur vero ſic: Herbæ in mortario probe contuſæ hebdomadam integram in *vino albo* macerantur, agitantur, & coquuntur. Vino expreſſo colatoque, & lento igne cocto ad tertiæ partis conſumptionem *oleum abietinum* adiicitur; dein *cera* liquata; mox *reſina & gummi*; poſtea *terebinthina*. His paulatim refrigeratis reliqua trita, & creta adduntur, & manibus aſſidue ſubiguntur, dum totus humor exhalet. Poſtremo *lac caprinum*, aut aliud, vt *vaccinum*, additur ad magdaleones formandos. *Præparatio.*

Com-

Vires. Commendatur plurimum ad fracturas vniendas, oſſaque carne cõtegenda, ſquamas oſſium detrahendas, & ad ea, quæ in alto latent, foras euocanda efficax exiſtit; carnes amiſſas duraſque reſtituit, valde abſtergit, digerit, & ſiccat.

C A P. VIII.

Emplaſtrum de baccis lauri D. Meſ.

℞. *Baccarum lauri* ℥ ij.
thuris,
maſtiches,
myrrhæ an. ℥ j.
cyperi,
coſti an. ℥ ß.
mellis deſpumati q. ſ. fiat ex arte emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Huic emplaſtro conficiendo præter aliorum conditionem, neque ceram, neque oleum aut axungiam addidit Meſue, ſed ſolum *mel* ad excipienda reliqua, cuius doſim non definit, ſed artificis relinquit arbitrio. Illius vero ℥ j. ß. aut ℥. ij. tantum puluеribus comprehendendis ſatis eſſe credũtur, ad idoneum corpus emplaſtro impertiendum, quod efficaciſſimũ & mirabile ad hydropem Meſue ſcribit, ſi *cyperi* quantitas triplicetur, & addatur *ſtercus capræ*, aut *vaccæ* ſiccum ad pondus omnium; ſed præſtat ſimplicius habere, aut *cyperum* tantum triplicare, & vſus tempore alterutrius animalis dicti ſtercus permiſcere.

Præparatio. Ad præparationem omnia præter *mel* ſeparatim pulueranțur, & melli deſpumato, nec cocto, ſed adhuc calenti, *cyperus & coſtus* adiiciuntur: Refrigerato *thus, maſtiche & myrrha* permiſcentur, & magdaleones formantur, qui quod citius indureſcant, nonnulli malunt totam maſſam in vaſe fictili recondere, & ſeruare; ſic enim repoſita non facile exſiccatur, & diutiſſime cuſtoditur, nulla aut exigua virium iactura.

Dolorem ventriculi, inteſtinorum, hepatis, renum, vteri & veſicæ à flatibus, vel à cauſa frigida ortum ſedat, & materiam tenuiorem, & flatulentam diſcutiendo hydropi ſicco confert. *Vires.*

C A P. IX.

Emplaſtrum Tonſoris D. Aetii.

℞. *Picis ſiccæ* ℔ ij.
ceræ ℔ j.
reſinæ pini ℔ ß.
farinæ fœnugræci,
pollinis radicis chamæleonis nigri an. ℥ iiij.
cumini tenuiſſime triti ℥ ij.
Fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Medici quotidie multa in rem præſentem medicamenta præſcribunt his præſtantiora, quæ in vulgarib. diſpenſariis cõtinentur; illorumque effectus vt pharmacopœi obſeruarunt, deſcriptiones quoque ſeruant, & poſtea ſingulis audacter exhibent. Sic mulierculæ quaſdam receptas, vt nominant, magnifaciunt ſæpiſſime, & in gynæceis cuſtodiunt, à quibus leuamen aliquod ſenſerunt: Sic Tonſor quidam ex Bithynia à Medicis ſibi coætaneis emplaſtrum habuit, quo ſolo cum ſæpe & feliciter vteretur, *emplaſtrum Tonſoris* vocatum eſt: Sic adhuc Textor quidam Pariſinus à viginti annis, vnguentum quoddam nigricans baſiliconi vulgari ſimile habuit, ad omneſque plagas exhibuit: Eo mortuo, filius eius ſimiliter parat & dat, vixq; ſemeſtre quiſpiam Lutetiæ degit, qui non viderit, aut expertus fuerit *Vnguentum Textoris.*

Licet autem Medici ſæpius improbent, quæ ab ignaris probantur, attamen Aetius plurimi ducit hoc emplaſtrum Tonſoris ad ſplenicos, & hydropicos, & iſchiadicos: Multos enim, inquit, à coxendicum dolore liberauit: nam humores ſeroſos, & flatus attrahit, digerit, & reſoluit. Hæc autem facilius præſtat, ſi *Vires.*

cum *oleo irino*, aut axungia quadam conficiatur. Vix enim ſine pinguibus confici poteſt; proinde olei dicti libram dimidiam adiiciendam cenſeo.

Bryoniæ ſylueſtris nomina varia.

Si *radix chameleontis* deſit, pondus æquum *radicis bryoniæ* vulgaris, quam *vitem albam* nominant, poterit aſſumi, pręſertim cum hydropicis & ſplenicis mederi conſilium erit. Iſchiadicis vero proderit magis, vt & aliis doloribus arthriticis, ſi ſubſtituatur radix alterius *bryoniæ ſylueſtris*, quæ officinis *ſigillum B. Mariæ* vocatur, Dioſcoridi *cyſſophillos*, & *cyclaminos altera*, Mauritanis *Bothormarien*, id eſt, *tuber terræ*, quibuſdam *rapum terræ*, aliis *Thamus*, Plinio *ciſſanthemos*, Democrito *malacociſſos*.

Bothormarien. Thamus. Ciſſanthemos. Malacociſſos.

Eſt enim velut quædam mollis hedera, in arundineis iuxta aquas naſcens, quarum eſt adeo amans, vt earum ſcaturigines perpetuo quæritet, atque ibi aquam ſubeſſe, vbi reperitur, botanici experientia multa fulti contendunt.

Vires. Sigillum cœleſte.

Ab Arnaldo Villanouano *ſigillum cœleſte* vocatur, plurimumque valere arthriticis doloribus ſanandis ſic ſcribit; *Cœleſte ſigillum dolores pedum ſanat in æternum.*

CAP. X.

Emplaſtrum Palmeum, ſeu Diachalciteos.

℞. *Olei veteris,*
lithargyri auri an. ℔ iij.
axũgiæ ſuillæ, veteris & inſulſæ ℔ ij.
vitrioli alb. ℥ iij.

Coque igne lento, aſſidue mouendo ſpatula palmea, & fac emplaſtrum.

Commentarivs.

Vſu magis, quam ratione hoc emplaſtrum à tota Myropolanorum & chirurgorum turba vocatur *Palmeũ*, & vulgo *Diapalma*, vt quod palmea tantum ſpatha inter coquendum agitetur, verſetur, ſubigatur. Nonnulli à ſua baſi nomen mutuati, rectius emplaſtrum *Diachalcitheos* nuncuparunt: ſed qui diſcrimen inter *vitriolũ* & *chalcitim* conſtituunt, ex hac emplaſtrum *Diachalciteos*, ex illo *Palmeum* fieri dicunt; in reliquis vtrumque ſimilè eſt, vnde alterum alterius nomine ſine diſcrimine donatur.

Diachalciteos.

Præparatio.

Multi tamen ambo non ſimiliter parant; nam ad confectionẽ *Diachalciteos*, ſumunt *Chalcitim vſtam*, eiuſque tantum ℥ iij. ſumunt, & inter coquendum tenellos ramulos palmæ minutim inciſos, conſilio Galeni, iniiciunt; *Palmeũ* vero iuxta formulam præſcriptam conficiunt, ſpatha palmea aſſidue mouendo: Ac primum quidem *lithargyrum* tenuiſſime læuigatum, lento igne, cum oleo & axungia diutiſſime coquunt ac nutriunt ſemper agitando rudicula, ſeu ramo palmæ, vt dictum eſt, vel alius arboris aſtringentis, vt *quercus*, vel *meſpilli*, qui recenter ſit inciſus: atque vt ſpatulæ vis medicamentoſa melius emplaſtro communicetur, eius extremitatem ſubinde preſcindunt, & ſuperficiem abradunt, ad humiditatem vſque natiuam. Mixturæ ſic coctione & agitatione incraſſatæ, & igni ſubſtractæ *vitriolum Romanum, ſeu album*, *chalcitidis* veræ penuria, pulueratum iniiciunt & ſubigunt: ſicq; maſſam habent conſiſtentia laudabilem, ex qua magdaleones formant. Multi ratione optima vitriolum ſimul cum reliquis emplaſtri compoſitionem ingredientibus coquunt, vt partem acrimoniæ deponat.

Vires.

Valet ad cruenta vulnera, tumores peſtilentes, & exituras. Ad vlcera quoque, & contuſas, diuulſasque partes & ecchymomata.

CAP. XI.

Emplaſtrum de gratia Dei.

℞. *Reſinæ* ℔ j.
terebinthinæ ℔ ß.
ceræ albæ ℥ iiij.
maſtich. ℥ j.
verbenæ,
betonicæ,
pimpinellæ an. m. j.

Tuſis & coctis ex vino albo plantis, & reliquis

reliquis ſimplicibus in illarum decocto colato, & ad ipſius abſumptionem coctis, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Ex his eſt hoc emplaſtrum, quæ ad oſtentationem ſpecioſo nomine deſignantur, cuiuſmodi eſt *Iſotheos Antidotus* apud Aetium *cap.55.tet.2.ſer.4.* *Emplaſtrũ* *Iſis* apud Paulum *cap.17.lib.7.* & aliud emplaſtrum *Homo* appellatum, ex *ſandice & oleo* paratum, cuius meminit Aetius. Audita enim eiuſmodi nomenclatione, non modo ruſtici, ſed qui inter vrbanos ſeſe putant ſapientiores, ad emendum medicamentum alliciuntur. Vocemus ergo cum tota aromatariorum familia hoc emplaſtrum, *de gratia Dei*, & ſic conficiendum imperemus. Herbæ recens collectæ, ac virides minutim incidantur, in pila lapidea comminuantur, in vini albi generoſi ſufficienti quantitate per diem macerentur, dein coquantur ad mediæ partis vini abſumptionem: Expreſſis herbis, abiectiſque, incolato liquore *cera* minutim fracta, vel ſecta liquanda coquendaque aſſidue ſpatha mouendo, ad liquoris exhalationem: tum *reſina* trita permiſcenda & liquanda: his ab igne ſemotis *terebinthina* vnienda: refrigeratis *maſtiche* concorporanda in legitimam conſiſtentiam emplaſtri. Sic namque melius conficitur, quam methodo à Præpoſito propoſita.

Emplaſtrũ homo dictũ.

Præparatio.

Vires.

Laudatur ad vulnera, vlceraq; repurganda & coaleſcenda, & ad partes, quibus adhibetur, roborandas. Efficacius tamen hæc cuncta præſtaret, ſi ex *vino rubro* pararetur.

CAP. XII.

Emplaſtrum diuinum.

Lapis heraclius.

℞. *Lapidis Heraclii, id eſt, magnetis* ℥ iiij.
ammoniaci ℥ iij & ʒ ij.
bdellii ℥ ij.
galbani,
myrrhæ an. ℥ j. ʒ ij.
olibani ℥ j. ʒ j.
opoponacis,
maſtiches,
ariſtolochiæ longæ,
viridis æris an. ℥ j.
lithargyri auri
olei communis an. ℔ ß.
ceræ nouæ ℥ viij.
Miſce omnia, vt decet, & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Dum ſpecioſa hæc medicamentorum nomina vel lego, vel audio, in mentem ſimul, & rurſum veniunt belliſſima chymicorum remedia, qui cum viderint, ſuum *Elixir vitæ* iam nunc nimis tritum, potiones quaſdam modo *liquores cœleſtes*, modo *potiones angelicas* nominant. Sed tolerabile nomen eſt, cui medicamenti vires vtcunque reſpondent, quæ cum in hoc emplaſtro efficaciſſimæ ſint, licet non diuinæ, idipſum cum authore, diuinum nominabimus.

Præparatio.

Sic autem paratur: *Lithargyrus* ſubtiliſſime tritus horas duodecim cum oleo ducendus, agitandus, & nutriendus, ac lento igne ſemper mouendo coquendus ad *mellis* craſſitudinem; dein *cera* in fruſtula diuiſa, miſcenda & liquanda. Interea gummi in *aceto*, vel *vino* tenui macerandа, diluenda, colanda, & ad humiditatis aquoſæ diſcuſſionem, & euaporationem coquenda: tum *terebinthina* commiſcenda. Poſt hæc omnia in *lithargyrum* cum oleo nutritum, & *ceræ* vnitum coniicienda & incorporanda. His omnibus pulueres *myrrhæ, maſtiches, thuris, ariſtolochiæ, amyentis*, hoc eſt, *magnetis*, ſeorſim tritorum commiſcendi, tum demũ *ærugo trita*, ne cocta diutius emplaſtrum faciat rubrum. Ex omnium ſic probe mixtorum vnione fit legitimæ ſpiſſitudinis emplaſtrum. Pro puluere *amyentis*, vt cum vulgo loquar, quidam *Amenti dulcis*, id eſt, *Sagiminis vitri* puluerẽ ſumunt, melius tamen cum *magnete* vbiq; paratur.

Amyentis.

Amentum dulcis.

Vires. Emplaſtrum diuinum vim habet, partes, quibus adhibetur, emolliendi, dolorem ſedandi, humores attrahendi, digerendi, ac reſoluendi.

CAP. XIII.

Emplaſtrum de ceruſa.

℞. *Olei roſati* ℔ ij.
ceruſæ ℔ j. ß.
ceræ albæ ℥ iiij.

Coquantur in vaſe terreo vel ſtanneo, fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Incertus quidem eſt emplaſtri huius author, ſed incertior multo deſcriptio, ſimplicium doſis, & parandi modus: alii enim forma vnguenti conficiunt, vt Præpoſitus; alii forma emplaſtri, ad cuius compoſitionem nonnulli *lithargyrum, amylum, & ouorum albumina* ponunt, vt Paul. & Myrepſ. alii ex *cera* tantum & *oleo* parant; alii ex *cera, ceruſa & oleo*. Præterea ſunt, qui duplum *olei* ad *ceruſam* pondus aſſumunt; alii partes vtriuſque pares. Sunt, qui plus *ceræ*; ſunt, qui plus *olei* adiiciunt. Vſitatior deſcriptio eſt, quam damus, facilior confectio, quam docemus, efficacior compoſitio, quam probamus, in qua *olei roſati, & omphacini* potius, quam communis libræ duę ſumuntur, *ceruſæ libra* vna cum dimidia, & *ceræ* tantum vnciæ quatuor ponuntur. *Ceruſæ lotio.* Antequam vero *ceruſa* emplaſtri confectionem ingrediatur, lauari pluries debet in aqua communi, vel potius *roſacea*, illam ducendo in pila marmorea cum piſtillo ligneo: dein reſidere permittitur, & vbi in fundo quieuerit, aqua effunditur, aliaque rurſus affunditur, cum qua denuo verſatur: idque teratur, quouſque aqua nitida, & omnis impuritatis expers apparuerit; qua eiecta, ex *ceruſa* remanente nobiliſſima, trochiſci formantur, in ſole ſiccantur, & vſui reponuntur. *Præparatio.* Eorum autem quantitas deſcripta ad noſtrum emplaſtrum parandum ſumitur, & tenuiſſime læuigatur, dein cum oleo lento igne ſubradiante ſole coquitur, iugiter ſpatha verſando, ſimulq; cera liquatur & agitatur, vt ſubeant cuncta in ſpiſſitudinem emplaſtro conuenientem.

Vires. Plurimi vſus eſt non modo ad vitia cutis, & ſuperficiarias exulcerationes ſiccandas, ſed ad vlcera maiora coaleſcenda, inflammationes ſedandas, & intertrigines ſanandas. Ambuſtis quoque plurimum prodeſſe certum eſt.

CAP. XIV.

Emplaſtrum pro ſtomacho.

℞. *Abſynthii,*
menthæ,
maioranæ,
roſarum,
balauſtiorum,
nucum cupreſſi an. ℥ iij.
zinziberis,
nucis moſchat.
caryophillorum,
ſem. anethi,
dauci an. ℥ ij.
benjoin,
ſtyracis calamit. an. ℥ ß.
oleorum maſtiches,
citoniorum an. ℥ iij.
ceræ flauæ ℔ ß. *Fiat emplaſtrum.*

COMMENTARIVS.

Quæcunque pharmaca forinſecus ſtomacho imponuntur, ſiue aſtringendo condenſent, ſiue indurent, improprie & licentioſe nimis Aſclepiades, & Andromachus *malagmata* vocarunt. Rectius illa Galenus *cap. 5. lib. 8. comp med. loc. ſtomachica*, quod ſtomachum; vt *ſplenica*, quod ſplenem roborent, nuncupauit. Apte ſiquidem à partibus, quibus maxime congruunt, nomen mutuantur, licet aliis quoque prodeſſe comperiantur. Vnde emplaſtra *ſtomachica* optime dicuntur quæ ſtomachum roborare, & vires ipſius imbecilliores reſarcire valent. Cuiuſmodi ſunt medicamenta multa ſimplicia, quæ

quæ & primis qualitatibus ipſum calefaciendo recreant, & affinitate quadam reſpiciendo iuuant, ex quibus pauca quædã ſelegimus, ad noſtrum hoc emplaſtrum concinnandum. Vix namque farraginem immenſam ſimplicium inutilium probo, ex quibus emplaſtra ſtomachica vulgaria, parata video, quæ pharmacopœo tantum ſunt ſumptui, labori, oneri. Paucioribus itaque, ſed præſtantioribus euſtomachicis, emplaſtrum hoc conſtabit, ad cuius apparatum *cera* primum cum oleis liquanda & verſanda: dein *ſtyrax* & *benioin* trita commiſcenda, tum & reliqua tenuiſſime læuigata: atque omnia mouenda, ſubigendaque, vt in legitimam abeant emplaſtri craſſitudinem. *Præparatio.*

Cap. XV.

Emplaſtrum de maſtiche.

℞. *Maſtiches* ℥ iij.
boli armen. in vino nigro lotæ ℥ j. ß.
roſarum ʒ vj.
ſcobis eboris,
coralli rub. an. ℥ ß.
terebinthinæ ℥ ij.
ceræ flauæ ℔. ß.
olei myrtillor. ℥ iij. *aut q. ſ. fiat emplaſtrum.*

Commentarivs.

Stomachicum quoque eſt hoc emplaſtrum, ſed non perinde calidum, ac *ſuperius* deſcriptum: Nam cum ſtomachi omnis imbecillitas à frigida cauſa non ſemper proficiſcatur, vt neque ſubuerſio, quæ ſæpius ab intemperie frigida ortũ ducit; aut ſupinitas, quæ iuxta intemperiem quamcunque, etiam citra vitiatos humores contingit, ait Galenus *cap. 3. lib. 8. comp. med. loc.* non eſt æquum, illi roborando, medicamentum perpetuo calidiſſimum adhibere, ſed pro cauſæ affectionem committentis varietate idipſum variare, & immutare ratio ſuadet. *Impoſſibile enim eſt, pharmacum inuenire ad multas affectiones optimum*, & quod vni efficaciter, alteri imbecille prodeſt: Sæpeque accidit, vt emplaſtrum calidum ſtomacho adhibitum, feruido hepati plurimum officiat. Hinc prouerbium: *Stomachicum iuuit, & occidit hepaticum.* Calidiori igitur, & imbecillo ventriculo tutiſſime hoc imperabitur emplaſtrum. Ad cuius præparationem omnia pulueranda ſeparatim erunt terenda. Deinde *cera* in oleo liquanda, liquatæ & igni ſubſtractæ *terebinthina* vnienda: tum *bolus, roſa, ebur, & corallium* tenuiſſime læuigata permiſcenda, tandem *maſtiche* accurate ſubigenda in emplaſtri craſſitiem legitimam. *Præparatio.*

Commendatur illius virtus ad robur toto ventriculo conciliandum, feruorem illius contemperandum, ſupinitatem ac ſubuerſionem cohibendam, vomitum compeſcendum, & imbecillitatem firmandam. *Vires.*

Cap. XVI.

Emplaſtrum pro matrice D. Prępoſ.

℞. *Radicis biſtortæ* ℔. ß.
ligni aloes,
ſantali moſchatellini,
nucis moſchatæ,
berberis,
antheræ an. ℥ ß.
cinnamomi,
caryophyllorum,
ſchœnanthi,
florum chamameli an. ʒ ij.
thuris,
maſtiches,
Alipta moſchatæ,
Galliæ moſchatæ,
ſtyracis rubei an. ʒ ß.
moſchi gr. xv.
ceræ citrinæ ℥ ix.
terebinthinæ ℥ ij.
ladani ℔. ij.
picis naualis ℔. j. ß.
olei moſchatellini ℥ ij.
Fiat emplaſtrum ſecundum artem.

Commentarivs.

Matrix ſeu vterus morbis quãplurimis

 non

non tantum ſcatet, ſed & *morborũ mulie-briũ pars maxima vel ab vtero, vel in vtero eſt. Eo enim male affecto, totum, pene dixerim, afficitur corpus; recreato, totum & recreatur ipſum.* Ob id medicamenta multa in illius ſolamen à Medicis imperantur, vt priapiſcota, fotus, inceſſus, litus, vnguenta & emplaſtra, quibus aromata & ſuaueolentia permiſcentur, quorum vel interius immiſſorum, vel exterius adhibitorum fragrantia, & odoris iucunditate plurimum delectatur, licet non ſub odoris ſpecie, vt in noſtris inſtitutionibus annotauimus. Vſitatius autem Topicum illi dicatum eſt *emplaſtrũ* ab illiuſmet nomine, *pro matrice*, nuncupatum; ad cuius confectionem,

Præparatio.

cera & *laudanum* in fruſtula ſecta, cum oleo liquanda, & ſimul agitanda; mox *pix naualis*: Sic promiſcue liquatis, & ab igne ſemotis, adhuc tamen calentibus *terebinthina* addenda, nec non *ſtyrax calamita*. Omnibus ita vnitis & refrigeratis, reliqui pulueres permiſcendi, ſpatha diligenter agitandi, verſandi, & ſubigendi, vt ex omniũ concurſu fiat emplaſtrum, vt decet ſpiſſum & odoratum. Prępoſitus nec adipes, nec olea ponit. Recte tamen parari nõ quit abſque horum alterutro. Ob id *oleum moſchatellinum* adiunximus, vt ſcopo & parti cõuenientiſſimum.

Nicolaum Præpoſitum eſſe ineptum ſcriptorem, & imperitũ pharmacopœum.

Hinc colligitur, Nicolaum Præpoſitum non modo ineptum ſcriptorem eſſe, vt qui ſæpius barbare loquatur, ſed imperitum pharmacopœum, vt qui compoſitionem medicamentorum non ſciat legitimam, nec parandi modum, nec conſiſtentiam idoneam: mirorque, poſterioris huius ætatis primates authoris adeo ſtolidi nomen patienter tuliſſe, aut eius paginas tam præcipitanter euoluiſſe, vt eius ineptias non aduerterint. Verum hæc obiter dicta ſunto: Nolo enim ſæuire in mortuum. *Acerbius tamen ſæuiunt in viuos, qui medicamina periculi plena recipiũt.* Ad rem vero vt redeam, putant quidam *oleum gagatis*, aut aliud fœtidum debere permiſceri, vt ſtrangulationi ab vtero magis conueniat; improba tamen eſt illorum ratiocinatio, vt qui autument per matricis ſuffocationem fœtida ipſius regioni imponenda; quæ ſi in hoc affectu proſint, vt certe prodeſſe comperiuntur, naribus adhibenda ſunt. Demus autem graueolentia ad regionem vteri conducere, ea tamen minime ſunt commiſcenda *moſcho, ſantalo citrino, Alipta* & *Gallia moſchatis*. Non omittendum eſt, hic per *Anteram*, quæ ad huius emplaſtri cõfectionem accedit, *partem roſarum inferiorem capillamentis, granuliſque comitatam* intelligi: non *antheram*, id eſt *floridam*, quæ medicamentum erat compoſitum hoc nomine, ab antiquis, ad oris vitia deſcriptum, quod plane exoleuit. Vt legitur apud Actuar *cap. 7. lib. 6. meth.* Aet. *cap. 22. tet. 2. ſer. 4.* Cor. Celſ. *cap. 11. lib. 6.* & alios.

Antera duobus modis vſurpatur.

Vires.

Emplaſtrum pro matrice vires habet eximias ad ipſius procidentiam, aberrationem, peruerſionem. Illius enim deprauatum motum cohibet, ſymptomata hyſterica reſtinguit, & pluribus aliis præter naturam affectionibus medetur.

Cap. XVII.

Emplaſtrum contra rupturam, vulgo Herniam D. N. Præp.

℞. *Picis naualis,*
aloes an ℥ iij.
lithargyri,
ceræ albæ,
colophoniæ,
galbani,
ammoniaci an. ℥ ij.
viſci querni ℥ vj.
ariſtolochiæ longæ,
ariſtoloch. rotundæ,
gypſi an. ℥ iiij.
myrrhæ,
thuris an. ℥ vj.
terebinthinæ ℥ ij.
yſculorum, hoc eſt, vermium terræ, — *Yſculi.*
gallarum,
ſymphiti maioris,
ſymphiti minoris,
boliarmen. an. ℥ iiij.

ſanguinis

ſanguinis humani ℔.j.
oleorum maſtiches, &
citoniorum an. ℔.ß.
Iuris pellis arietinæ q. ſ. fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Facile eſt medicamēta à Nic. Præpoſito inuenta, ab his, quę tranſcripſit, agnoſcere. Quę n. adinuenit ipſe, in multis vel deficiūt vel excedunt, vel in ſimplicium doſi, & parandi modo peccāt, vel inepta deſcriptione proſtant, vt præter cætera, hoc emplaſtrum fidem facit, quod vix iuxta authoris mentem paratur, aut paratum paſtæ cuiuſdam durioris, quam emplaſtri potius conſiſtentiam refert: Breui enim exſiccatur, induratur, & facile puluerátur. Propterea quædā olea ſuperaddēda putaui, ſcopo accommodata, & pulueribus colligandis cōuenientia ſimul cum ſimplicibus reliquis.

Præparatio. Vt autem rite paretur, pellis arietis iunioris recenter detracta in fruſta ſecta, cū pilis duodecim horas, aut etiam diem integrum, ſi ſit opus, coquitur ad eius diſſolutionem: dein exprimitur decoctū, & abiicitur lana: In libra vna liquoris colati *baccæ viſci querni*, aut alterius arboris, cognatæ qualitatis coquuntur, donec tabeſcant, & aquea exhalet humiditas: tum percolantur. Interea *yſculi*, ſeu *lumbrici terreſtres vino* abluuntur, & ad diſſolutionem coquuntur & colantur: Colaturę olea permiſcentur, & igni denuo redduntur, ad feri totius diſcuſſionem. Poſtea duæ hæ colaturæ commiſcentur: his liquantur *cera, colophonia & pix*, exacte verſando, ne vrantur. Liquori coctura pene conſumpto, *galbanum & ammoniacum in vino rubro* diluta, colata, & ad *mellis* ſpiſſitudinem cocta, commiſcenda. Omnibus igni ſubſtractis *terebinthina* ponenda: tum demum pulueres ex arte læuigati & creti, ex omnibus ſic debite præparatis, mixtis, vnitis, & accurate ſubactis, fit emplaſtrum conſiſtentiæ legitimæ.

Baccarum viſci querni penuria (deſunt enim ſæpiſſime) cōſentit Ioubertus *taurocollam* ſubrogari. Alia adhuc multa aſtringentia ſuperaddit, vt vis inſit emplaſtro magis agglutinatoria. Arnaldus inepte *ſanguinem hominis ruffi* poſtulat: Melior ſiquidem eſt, qui ex alio, modo ſano & polyhæmo habetur: Æque aptus & ſuillus. Prępoſitus *ceram rubram* exigit, id eſt, recentem, quæ ita flaueſcit, vt ſubrubra appareat, ſed *alba* eſt accommodatior. Vult quoque marmor, in quod maſſa iniicitur, *oleo violato* madere, nos *maſtichinum* præferimus.

Vires. Efficaciſſimum eſt ad laxiores partes conſtringendas & roborandas, ad fluxiones cohibendas, ad dilatationem productionis peritonei, per quam inteſtinum delabitur, coarctandam. Ob id ad ramicem, ſeu enterocelem, vulgo herniam, valde confert, vnde *emplaſtrum ad herniam* à Pharmacopoliis dicitur, à quibuſdam *de pelle arietina*, à Manlio *emplaſtrum pro Crepatis*. *Emplaſtrū de pelle arietina.*

CAP. XVIII.

Emplaſtrum catagmaticum, ſeu ad fracturas oſſium.

℞. *Radicum altheæ,*
ſymphiti maioris.
viſci querni an. ℥ij.
plantaginis,
chamæpytheos,
hypericonis an. m j.
Fiat decoctio in æquis partibus vini nigri, & aquæ fabrorum ad medias.
Colaturæ adde
mucaginis ſeminis citoniorum in decocto omazorum extractæ,
olei maſtich.
ol. roſar. an. ℥iiij.
ceræ virginis ℔.j.
lithargyr. auri ℥ij.
terebinthinæ ℥iij.
balauſtiorum,
roſarum,
myrtillor.
acaciæ an. ℥ß.
mumiæ,

granorum androſami,
colophonia,
maſtiches,
ſuccini an. ℥vj.
picis naualis ℥j. ß.
bol. armenæ,
farinæ volatilis,
thuris an. ℥j. ß.
ſanguinis draconis ℥ij.
Ex arte fiat emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vt partes corporis inter ſe forma, temperie, & actione ſunt diſſimiles, ſic diſſimilibus opus habent medicamentis, quibus vel conſeruantur, vel curantur; alia enim oculus, alia pulmo, alia vterus, alia oſſa male affecta poſtulant; & ſæpe diuerſis medicamentis eadem pars eget, pro affectionis, qua laceſſitur, diuerſitate; nam quę oſſium cariei, ſeu teredini conducunt, raro aut nunquam in ipſorum fracturis vſurpantur; quibus ſanandis chirurgorum maxima pars aſtringentia ſola perperam adhibet: quidam *oxycroceum*; alii *emplaſtrum de pelle arietina*, ſeu *contra rupturam*: alii vulgare *ceroneum*; à quo forſan detorta eſt illius emplaſtri nomenclatura, quod Lutetiæ tanti nominis eſt, & ſingulis opem efflagitantibus, abs quodam ſine diſcrimine datur, & promiſcue morbis omnibus & partibus adhibetur: vnde ab occluſis meatibus & retentis humoribus excrementitiis ſæpe dolores ingraueſcũt, nonnunquam pruritus ingens oritur, ſed ſæpius vlcera naſcuntur, vt in multis obſeruaui.

Peculiare igitur debet in pharmacopoliis catagmaticum optimum haberi, quod non ſolum vim habeat adſtringendi & roborandi, ſed partis temperiem conſeruandi, pori ſarcoidis, *Alrosboth* Arabes vocãt, generationem & incrementũ accelerandi: Cuiuſmodi eſt, quod nunc exhibemus, cuius pręparatio, licet ex formula deſcriptionis ſatis pateat, in tyrunculorũ tamen ſubſidium apertius declarabitur. Primũ igitur radices mundatæ, & in fruſtula ſectæ, & herbæ minutim inciſę in pari portione *vini nigrioris*, & *aquæ chalybeatæ*, vel *fabrorũ* coquentur ad mediæ partis diſſipationem. In percolatum liquorem mucagines iniicientur, elixabunturque, donec aquoſa exhalet humiditas: tum olea miſcebuntur; mox *cera*, poſt *lithargyrus*. Igni ſublatis & ſufficienti coctura, & agitatione vnitis *terebinthina* adiungetur: deinde pulueres: omniaque ſimul probe miſcebuntur, agitabuntur, ſubigentur, vt coeant in emplaſtrum conſiſtentia legitimum.

Alrosboth. *Præparatio.*

Si *Androſamum* non ſuppetat, in eius locum *hypericonis ſemen*, aut *ſummitates* ſubſtituentur. Per *ceram virginem* flaua, ſeu citrina & recens à melle ſecreta intelligenda eſt, quæ neruis roborandis aptior eſt & vtilior. *Cera Virginia.*

Emplaſtrum catagmaticum vires habet inſignes ad fracturas oſſium ſanandas: Eorum enim coalitum iuuat, & accelerat, callum, quo ſimul agglutinantur, auget, calorem partis natiuum fouet, & humorum fluxiones ſiſtit. *Vires.*

Chirurgos hortor, emplaſtrum hoc parare, nec ignaros quoſdam tam libere pati, qui vnico ceroneo, vt vocant, ſeu emplaſtro, forſan ſine ratione cõcinnato, omnes plagas, vt vulgo fertur, ſanare promittunt.

CAP. XIX.

Emplaſtrum Vigonium, ſeu de ranis.

℞. *Oleorum chamameli,*
anethi,
de ſpica,
de lilio an. ℥ij.
laurini ℥j. ß.
de croco ℥j.
pinguedinis vituli ℔. ß.
euphorbii ℥v.
thuris ℥x.
adipis viperæ ℥ij ß.
ranarum viuentium n. vj.
lumbricorum lotorum in vino ℥iij. ß.
ſuccorum radic. ebuli,
enulæ an. ℥ij.
ſchœnanthi,

ſtœcha-

ſtœchados,
matricariæ an.m.j.
vini odorifer.℔*.ij.*

Bulliant omnia ſimul ad conſumptionem vini. Colaturæ adde
hydrargyrii ℔*.j.*
terebinthinæ claræ ℥ *ij.*
ceræ albæ, vel potius flauæ q.ſ.
ſtyracis liquidæ ℥ *j.ß.*

Poſt hæc ab igne depone, & vbi refrixerit, miſce *argenti viui ſaliua hominis ieiuni extincti* ℥ *iiij.* miſce diu piſtillo, & fac emplaſtrum.

COMMENTARIVS.

Vires. Vt India naturæ ſtatuto luem veneream ſimul & remediũ protulit: Sic Italia, in quam primum aduecta eſt, hoc morbi genere totam Europã infecit, & optimo medicamento refecit. Ioannes quippe de Vigo Italus, vt ſuis, vel etiam *ſibi*, forſan conſuleret, emplaſtrũ hoc eximiæ virtutis cõpoſuit, ad Italici morbi, quem inepte *Gallicum* appellat, curationẽ: cuius licet probetur deſcriptio, improbatur tamen modus parandi, quem ipſe præſcribit. Vult n. ſimul ac confuſe omnia concoqui ad *lythargyrum* vſque; ſed recentiores paulò aliter, & melius multo ſic apparant.

Præparatio. Lumbricos terreſtres vino ablutos, & ranas viuẽtes maiuſculas, & aquaticas in pinguedinib. porci & vituli ſimul cum vino coquunt, ad tertiæ partis vini cõſumptionem; deinde *matricariam* addunt, *ſtœchadem* & *ſchœnanthum*, & rurſus elixant ad vini deperditionem: tum ſuccos ponunt & olea; paulo poſt *axungiam viperæ*, aut eius defectu *colubri*. Adhucq; coquũt ad humoris aquei excuſſionẽ, & poſtea fortiter exprimunt. In percolato iure *lithargyrum* læuigatũ agitant, nutriunt, & iugiter verſando coquunt ad formã vnguenti; tũc q; *ceram* adiiciunt, & liquant. Poſt hæc ab igne remouent; *thus* & *euphorbium* trita coniiciunt; deinceps *terebinthinam* & *ſtyracem*. Omnibus ordine dicto mixtis verſatis, vnitis & refrigeratis, *argentum viuũ* per pannum denſum traiectum, & ſaliua hominis ieiuni extinctum exacte permiſcent, terunt, ſubigunt, & in formam emplaſtri idoneam reducunt, ex quo magdaleones formant, & vſui reponunt.

Optima eſt hoc emplaſtrum parandi ratio, quam peritiores Pharmacopœi ſequũtur, inter quos nonnulli pondus *hydrargyri* duplicant, alii triplicant, vt vires nanciſcatur efficaciores ad Italici morbi expugnationem. Quidã illius extinctionẽ cum ſaliua ieiuni damnant, maluntq; cum *terebinthina & axungia porci* aliqua portione extinguere; nec quidem male iſtis omnibus modis caſtigatur. Mallem tamen *ſaluiam* aſſumere; illius enim ſucco caſtigatus *hydrargyrus* neruis minus obeſt.

Quærunt multi, quodnam oleum ſumendum ſit pro *oleo de ſpica*, cuius multæ perhibentur varietates? quibus, vt paucis reſpondeam, dico Vigonem illud oleum intelligere, quod per deſtillationem trahitur, ex *lauandula* maiore latifolia, quam vulgus *Aſpicam* nominat: non vero aliud, quod per infuſionem educitur ex *ſpica Indica*, quod idem author cum Meſue ſemper vocat *oleum Nardinum, vt lib. 8. Antidotar. cap. 4.* Olei vero de ſpica alibi meminit, nempe *lib. 4. capit. de auxiliis ad dolorem dorſi.* *Differentia inter oleum nardinum & oleum de ſpica.*

De *ranis* quoq; non conuenit inter omnes, alii namque aquaticas, alii ſyluaticas, ſeu rubetas venantur, ſed paluſtres, ſeu aquaticas rubetis ſæpe venenatis prætulerim: verum aliæ aliarum defectum ſine magno diſcrimine facile ſupplebunt; atq; has vel illas quiſque ſeligat pro animi arbitrio, cum æque fere huic externo medicamento conueniant.

Vires. Vires autem huius emplaſtri, quod forma cerati, vel vnguenti multi parant, non modo Medicis, Pharmacopœis, & Chirurgis notiſſimæ ſunt, ſed omnibus, qui Veneris calcitratu fuerunt oblæſi.

Cap. XX.

Tela Galteri, vulgo Sparadrap.

℞. *Olei roſati* ℔. ß.
ſeui arietini ℥ *iiij.*
ceræ ℥ *x.*
lithargyri,
reſinæ pini,
thuris,
maſtiches an. ℥ *ij,*
bol. armen.
farinæ volatil. an. ℥ *j.*

Ex arte fiat emplaſtrum, in quod adhuc liquatum, & calidum immergatur tela parum attrita.

Commentarivs.

Ad emplaſtrorum cateruam refertur quædam tela vtrinque emplaſtica, quam recentiores modo *Sparadrapum*, modo *telam Galteri* nominant, cuius multæ varietates dantur, à varietate emplaſtrorum, quibus inficitur tela, ſumptæ: alia enim vulneraria, alia catagmatica dicitur: Illa vulneribus magis, hæc oſſibus agglutinandis dicatur, vtraque tamen vtrique affectioni proficua. Sed nullis in morbis Sparadrapi frequentior eſt vſus, quam in vlceribus antiquatis, & in ipſis fonticulis à pyrotico relictis. Ad hæc autem omnia valet, quod hic exhibemus, ad cuius confectionem *ſeuum* & *cera* primum liquanda cum oleo: liquatis *lithargyrus* ſubtiliſſime tritus, commiſcendus, ducendus, nutriendus, & ſpatha aſſidue mouendus, coquendus. Poſt hæc reliqui pulueres addendi, & ita verſandi, permiſcendi, & vniendi, vt in legitimum abeant emplaſtrum, in quod adhuc calidum & liquidum tela quodam modo vetuſtate iam attrita demergenda, & ſæpe inculcanda, quouſque infecta plane, & vndiquaque inquinata, & quaſi incruſtata fuerit. Tuncque extrahenda, & exponenda aeri, vt refrigerata obdureſcat, & ad futuros vſus ſeruetur. *(Parandi modus.)*

(Vires.) Tela hæc partim ſarcotica eſt, partim collectica & epulotica, hoc eſt, vim habet nouam carnem generandi, vulnera glutinandi, & eadem, vt & vlcera, exſiccandi, & ad cicatricem ducendi. Fluxiones quoque ſiſtit, & partes, quibus adhibetur, roborat.

Qui alias Sparadraporum deſcriptiones deſiderarit, legat *caput vlt. ſectionis 2. libr. 3. noſtrarum Inſtitutionum.*

Porro ex aliis emplaſtris liquatis tot ſparadrap, quot illa ſunt, poſſunt hac arte parari.

Alia quædam emplaſtra pauca tamen omiſimus, quorum vſus vel improbatur, vel non ſatis probatur, vel affinis ſit eorum qualitati, quæ *ſuperius* à nobis deſcribuntur. Exoleuit enim emplaſtri vtriuſq; *Barbari* & *Diaphœnici* vſus: *Apoſtolicum* vero rariſſime paratur, eoque facile carere poteris, qui Diuinum habebit, vt Ceroneo, qui *oxycroceum*. Præſtantiora autem, vſitatioraq; dedimus non modo emplaſtra, ſed alia medicamenta, tam quæ exterius adhibentur, quam intro ſumuntur; quę omnia ſi parare voluerit Pharmacopœus, & in officina ſeruare, nihil illi deerit morbis omnibus expugnandis. *(In Gallia quidem, in Germania autem minime.)*

Additio.

Emplaſtrum ſtomachale.

℞. *abſynth.*
maſtic.
cyperi,
zinzib.
coſti an. ℥ ß,
calam. aromat.
aloes an. ʒ *iij,*
caryophyllor.
nuciſtæ,
iunci odorat.
ſl. nard.
macer. an. ʒ *j.* ß,

gall.

gall. moſchat. ʒ ß. *Mi.*

Omnia ſucco cytoniorum excipiantur in maſſam, fiatque Emplaſtrum extenſum ſuper alutam ad formam ſcuti duplicatum ſyndone cum ligamentis vt decet pro ſtomacho.

Emplaſtrum contra flatus.

♃. *ol. aneth.*
chamomel. an. ʒ *vj,*
petrol. flaui ʒ *j.* ß,
baccar. lauri,
ſem. cymin.
carui an. ʒ *ij,*
aneth. ʒ *j.* ß,
cinnam.
piper. long.
galang. an. ʒ ß.
tacamahac. ℥ ß,
ceræ,
terebinth. an. quant. ſuffic. Mi.
f. ceratum tenax.

Emplaſtrum contra fluxum ventris.

♃. *ol. myrthin.* ℥ *j,*
nardini ʒ *iij,*
nuciſt. expreſſ. ʒ *j,*
bol. armen.
hæmatit.
ſangu. dracon.
nuc. cupreſſ. an. ʒ *j.*
croc. mart.
hypocyſt.
acaciæ an. ʒ ß,
Ceræ & terebinth. an. quant. ſuffic. Mi.
f. Emplaſtrum.

Emplaſtrum ſpleneticum. Piſtorii.

♃. *ſulphur. viui* ʒ *ij,*
ſtyrac. calamit. ʒ *j.* ß,
thuris ʒ *j,*
myrrh. ʒ *iij.*
piper. long. ℈ *iii.* ß,
croci ʒ *iij,*
ammoniaci,
galbani an. ℥ *j,*
balſami ex aloe ʒ *ij. Mi.*
cum ol. de capparib. & cera f. Emplaſtrum, quod corio & ſerico obductum tranſuerſim conſuatur, appenſis funiculis, vt alligari poſſit.

Aliud.

♃. *ol. de capparib.* ʒ *vj,*
nardini,
cheirini an. ʒ *iij,*
ſucc. bryon.
cyclam.
gentian. an. ʒ ß,
medull. ceruin. ℥ ß,
pulu. myrrh.
cinnam.
macis,
piper. long.
croci an. ℈ *j,*
ammoniac. in aceto diſſol. & colati ʒ *vj,*
ol. ſpicæ ℈ ß, *Mi. & cum cera ac terebinthina f. ceratum.*

Emplaſtr. hepaticum.

♃. *cerat. ſantal.* ℥ *ij,*
ſantal. citrin. ʒ ß,
pulu. lign. aloes,
myrrh.
croci an. ℈ *j. Mi. & cum pauco oleo myrthino cum ſerico & impaſſatione formetur Emplaſtrum.*

Emplaſtrum pectorale. Piſtorii.

♃. *farin. ſem. lini,*
fœnugr. an. ʒ *vj,*
rad. irid. florent. ℥ ß,
helenii ʒ *ij,*
ſem. cartham. ʒ *iij,*
fœnic. ʒ *ij* ß,
croci ʒ *j,*
caſſiæ extract. ℥ *ij.* ß,
butyr. popul. ℥ *ij,*
ceræ ℥ *j.* ß

terebinth.

terebinth.℥ j.
ol.viol.℥ iij.ß.Mi.f.Empl.

Emplaſtrum ad lumbricos.

℞.*balſami ex aloe*
Extract.rad.gentian.an.℥ j.ß,
cum puluere myrrh.q.ſ.& pauco ſpiritu vinif. Empl. quod duobus pannis ventriculo & vmbilico applicetur.

Emplaſtrum ad dorſum.

℞.*mumiæ ℈ j,*
nuc.cupreſſ.
bol.armen.
ſangu.dracon.
maſtic.
thur.an.℈ ij,
ol.myrthin.
cydon.an.℥ ß,
Cera quant.ſuffic.Mi.f.Empl.

Emplaſtrum ad podagram. Piſtorii.

℞.*Emplaſtr.diachylon.magn.℥ ij,*
oxycroc.ʒ v,
medull.ceruin.
pingued.vrſinæ an.ʒ iij,
ol.vulpin.℥ j,
tacamahac.℥ ß.Mi.
fiat Emplaſtrum.

Emplaſtrum ad dolores oculorum.

℞.*bol.armen.ʒ ij,*
maſtic.
thur.an.℥ j,
lapid.hæmat.
tragac.an.ʒ ß,
ol.myrth.
roſac.an.℥ ß.
Cera & terebinth. an. quant.ſuffic.
Mi.f.Empl.

Emplaſtrum D.Bechtholdi Riuii ad dolores iſchiadicos.

℞.*ſem.ſinap.*
vrtic.
ſulphur.
bdellii in deſtil.alexic.diſſoluti
ſpum.mar.an.℥ ß,
ammoniac.ſimiliter diſſol.
rad.ariſtol.rotund.
ol.antiq.
cera an.℥ j,Mi.f.Emplaſtrum.

Emplaſtrum contra rupturam.

℞.*thur.alb.*
myrrh.rubr.
lapid.hæmat.
gumm.ſerapini,
opopan.
bdellii,
terebinth.
ſeui hircin.
exang.vrſin.
tragac.alb.an.℥ j.ß,
ſangu.dracon.ʒ xij.
Sicca in puluerem redigantur & gummi in aceto diſſoluantur ac reliqua commiſceantur.

Emplaſtrum maſtichinum.

℞.*fol.lentiſc.*
myrthill.an.℥ ß,
ſumach.
berber.
hypocyſtid.
roſ.rubr.
acac.
ſandarac.
corall.rubr.
terr.ſigill.
bol.armen.an.ʒ ij,
menth.
galang.
cyperi
coriandr.
lign.aloes.

cinnam.

cinnam. an. ʒj ß.
cumin. in acet. præp.
abſynth. an. ʒij.
galliæ moſchat.
ſampſuch.
anthoſ. an. ʒß.
maſtich. ℥j.
thur.
laudani an. ʒv.
ceræ
reſin. an. ℥iiij.
terebinth. ℥j ʒvj.
pic. naual. ℥j.
ol. maſtich.
nardini an. ʒj. Mi.

Emplaſtrum ad calculum veſicæ poſt balneum applicandum.

℞. *ol. de ſpica,*
chamom.
aneth. an. ʒvj.
ſcorpion. ℥ß.
ammoniac.
bdellii,
picis in aceto diſſollutor. an. ℥ß.
oliban. ʒiij.
Euphorb. ʒj. Mi. f. Empl.
quod calidum ſuper pubem ponatur.

Emplaſtrum ad carunculam colli veſicæ. Horatii Augenii.

℞. *aloes optim. ʒij.*
ariſtolog.
myrrh. an. ʒiß.
thutiæ præp. ʒß. Mi.
f. omnium puluis, ex quo cum ſtyrace liquida formetur Empl.

Emplaſtrum Herculis Saxoniæ ad hydropem.

℞. *puleg.*
calamenth.
origan.
chamædr. exiccator. Et pulueriſat. an. ℥ij.
cinnam.
calam. aromat.
myrrh.
aloes an. ℥j.
ſquinanth. ℥ß.
ſem. rutæ ʒij. Excipiantur omnia melle aut felle bouino & f. Empl. ventri applicandum.

Emplaſtrum Eiuſdem ad Iſchuriam cum febre.

℞. *farin. ſem. lini ℥iiij.*
rad. alth. coct. Et per cribrum transmiſſæ ℥iiij.
caricar. pingv. coctar. & contuſar. ℥j.
ol. ex ſem. lini
pingved. anat.
gallin. an. ℥ij.
decoct. alth.
ſem. lini,
caricar.
paſſular. quant.
ſuffic. Mi. f. Empl.

Emplaſtrum Eiuſdem ad immoderatum fluxum menſtruorum.

℞. *fuligin. camin.*
farin. volatil. molendin. an. ℥ij.
bol. armen.
ſangv. dracon.
thuris an. ʒß.
album. ovor. nr. ij.
ſucc. portulac. vel plantag. aceti an. quant. ſuffic. f. Empl.
quod applicetur partim dorſo, partim ipſi vtero.

Emplaſtrum ſeu ceratum Leonardi Fioravanti ad peſtem.

℞. *reſin. pini rec.*
ſandarac.
ceræ rec.
ſeui caſtrati,
fell. bovini an. ℥iiij.
bulliant in ℥xviij. ol. ſem. lini vſquè dum fumum fœtentem ediderit, poſtea ab

igne amoueantur, per linteum traiiciantur, addatur de noſtro cerato magiſtrali ad pondus omnium, iterum coquantur; traiiciantur & cum ſequenti puluere commiſceantur.

℞. *thur.*
maſtic.
myrrh.
ſarcocoll.
ſangu. dracon.
ammoniac.
virid. æris an. ℥ß. *Cerato prædicto, dum adhuc calet, commiſceantur & ad vſum reſeruetur.*

Emplaſtrum è cancris ad calculum.

℞. *cancror. nr. x.*
coquantur parum in lacte & contundantur, rurſum bulliant, in colatura ponantur panis alb. ℥iij.
vitell. ovor. nr. ij.
piſtentur ſimul in mortario:
adde ol. chamomel.
butyri an. ℥j.
croci ℈ß. *redigantur in formam Emplaſtri,* quod renibus applicetur.

Emplaſtrum conſolidatiuum D. Angelbergeri.

℞. *ol. commun.* ℥ij.
ſeui cervin. ℥iiij.
ceruſſ.
litharg. an. ℥ij. *Coquantur ſimul ad ſpiſſitudinem Emplaſtri, cui adde ceræ* ℥iiij.
terebinth. ℥j.
reſinæ ℥ß.
vltimo adde maſtic.
oliban.
myrrh. an. ℥ß. *Mi.*
f. Emplaſtrum.

Emplaſtrum de ſapone D. Angelbergeri.

℞. *ſapon. venet.* ℥v.
lixivii fortis ℥ij.
terebinth. ʒij.
vngt. apoſtol. ℥. ß.
lapid. hæmatit.
aloes an. ʒijß.
ariſtol. longæ ʒjß.
ceræ citrin.
axung. vrſin.
picis naual. an. quant. ſuffic. Mi.

Primum ſapo in lixivio diſſoluatur & coquatur ad conſumptionem lixivii, poſtea addatur cera vna cum pice axungia & terebinthina, iterum ad formam Emplaſtri coquatur, & vltimo pulueres admiſceantur.

Emplaſtrum de ſtercore columbino.

℞. *gumm. ammoniac.* ℥jß.
ſandarac. ʒvj.
ſtercor. columbar. ſylueſtr.
ſubtiliſſime pulueriſat. ʒiij.
maſtic. ʒj.
Incorporentur omnia ſimul in mortario cum piſtillo calido in aceto intincto & f. Emplaſtrum, quod in catarrhis diuturnis capiti imponitur ad materiam retinendam.

Emplaſtrum maturans, reſoluens, malam carnem putrificans, bonam diſsipando creſcere non permittens, doloreſque mirabiliter ſedans.

℞. *ol. laterini rectificati* ℥vij.
opopanac.
galban.
bdellii an. ʒiij.
reductis ad formam liquidam adde farin. fabarum ʒiij.
ficuum nr. iiij.
caphur. tritæ ʒj.
Mi. in Emplaſtrum, quod calide applicetur quantum æger ferre poteſt.

Emplaſtrum arthriticum, Medicorum Francofurtenſium.

℞. *Empl. diachylon magn.* ℥vj.
oxycroc.
diapalm. an. ℥ij.

medull.

medull. ceruin.
axung. vrſin. an. ℥jß.
tacamahac in vino diſſolut. ℥ij.
M. f. ſec. art. Emplaſtrum, quod oleo vulpino malaxetur.

Emplaſtrum de galbano Caſpari Peuceri ad ſuffocationem vteri.

℞. *ſagapen.*
opopan.
galban. an. ℥iiij.
pulv. caſtor.
aſæ fœtid. an. ℥ij.
pulver. matric. ʒiij.
ceræ ℥xij. *(vel ol. abſynth. q. ſ.) f. ſec. art. Emplaſtrum gummis in aceto diſſolutis.* Extendatur ſuper alutam & coopertum ſyndone in longitudine ſeſquipalmæ & latitudine trium digitorum.

Emplaſtrum è caſſia officinæ Phorcenſis magni vſus ad pleuritides.

℞. *fl. verbaſc.*
borrag.
violar.
malv. an. Mß.
papav. rubri Mj.
chamomill. pj.
ſem. fœnugr.
lini
anis.
rutæ. an. ʒß.
ol. amygd. dulc.
violar.
aneth. an. ʒx.
vngt. pectoral. ℥ij.
caſſ. extract. ℥iij.
ceræ. ℥jß.
Flores & ſemina ſubtiliter pulveriſentur, fiatque Emplaſtrum.
in iunioribus ſi vſurpatur, augeri poteſt *oleum amygd. dulc.*

FINIS LIBRI SEXTI.

APPENDIX.

De quibuſdam aquis medicatis, arte paratis.

PRÆTER aquas ſimplices deſtillatas, alię quædam in Pharmacopœiis ſeruantur compoſitiſſimæ, quarum vſus plurimum commendatur, nõ modo ad externos corporis affectus, dum adhibentur, ſed etiam, ad interiores, vt intemperiem partiũ corrigendam, robur iiſdem conciliandum; & facultates erigendas, dum aſſumuntur; Cuiuſmodi ſunt vſuales quędam & eximię virtutis, quas ad calcem huius operis, nequid ei deceſſet, adiunximus, initio ab his ſumpto, quæ intus ſumuntur.

Aqua Theriacalis.

℞. Radic. gentianæ, enulæ campanæ, tormentillæ, angelicæ, imperatoriæ an. ℥j. cyperi, ireos florent. an. ʒvj. zedoariæ, cortic. citri ſicci & arantiorum, cinnamomi, caryophillorum. ſem. cardui bened. corymborum hederæ, granorum Iuniperi an. ℥. ß. dictamni, ſcordii, meliſſæ, calendulæ an. m. ß.

Macerentur diem integrum ſuper cineres calidos in vaſe oris non multũ patuli & rite obturati, cũ vini albi lib. vj.

Die ſequenti adde decoctionis vlmariæ, betonicæ & nenupharis lib. ij.

Deinde bulliant parum, ac lento igne: Tum fiat expreſſio, in qua diſſolue & infunde per noctem theriacæ ℥iiij.

Poſtea ponantur in alembico vitreo, & fiat deſtillatio in balneo Mariæ. Aqua hinc deſtillata ſeruetur.

Vires. Inter aquas Theriacales, & Alexiterias nulla eſt hac præſtantior & efficacior: Facultates n. non modo recreat, ſed qualitatẽ omnem peſtilentem, & venenatam oppugnat & extinguit. Syncopæ, palmo, ac omni animi deliquio prodeſt, vertigini, lethargo, Epilepſiæ, Apoplexiæ & paralyſi opitulatur.

Aqua Theriacalis alia, paratu facilior.

℞. Rad. enulæ campan. angelicæ an. ℥iiij. ſem. cardui bened. caryophyllorum, granorum iuniperi an. ℥j.

Scordii, echii vlmariæ, maioranæ, meliſſæ, betonicæ an. m. j.

Fiat decoctio, in aqua colata ad ℔. iiij.

Infunde diem integrũ, vel etiam biduum, Mithridatii & Theriacæ an. ℥ij.

Ponantur in alembico & deſtillentur, vt artis eſt.

Vires habet ſuperiori affines, ſed imbecilliores. Parari facile poterit non ſolum in Pharmacopoliis, ſed etiam in ſingulis ciuium ædibus. Paucis enim conſtat, quæ vbique fere reperiuntur. *Vires.*

Aqua Cinnamomi.

℞. Cinnamomi optimi, craſſiuſcule triti ℔. ß.

aquæ roſarum fragrantiſſimæ & vini albi generoſi an. ℔. j.

miſceto, ac biduum ſimul relinquito in vaſe rite operculato, ne quid expiret; Deinde ſuper cineres calidos deſtillato, & aquam ſeruato.

De *cinnamomi* ad *vinum* & *roſaceam* proportione non vnus eſt omnium cõſenſus. Alii enim partẽ vnam *cinnamomi* ponunt, *vini* partes duas, *aquæ roſarum* partes quatuor. Alii vinum & aquam eadem mẽſura permiſcent, in quibus *cinnamomum* maceratur, & totum deſtillatur: hicque

parandi

parandi modus vſitatior eſt, & melior perhibetur.

Vires. Huius aquæ facultas valde commendatur ad partum celerandum, ſecundinas expellendas, menſes ciendos, facultates recreandas, & flatus diſcutiendos.

Aqua vulgo Clareta dicta.

℞. *Macis, caryophyllorum, cinnamomi an. ℥ j. galangæ ℥ ß. cardamomi minoris, ſchœnanthi an. ʒ ij. zinziberis ʒ ß.*

Infunde in balneo M. vigintiquatuor horis in aquæ vitæ ℔. j. aquarum abſynthii & roſarum an. ℔. ß. adde ſachari ℥ viij.

Traiiciantur ter, quaterque per manicam Hippocratis. fiat Clareta, in vaſe idoneo reponenda, & ſeruanda.

Vires. Valet plurimum ad robur ſtomachi, coctionem iuuandam, flatus diſcutiẽdos, intemperiem frigidam partium nutritiarum corrigendam, ad vires cordis reſtituendas, & facultates erigendas.

Clareta alia.

℞. *Radic. pæoniæ vtriuſq., viſci querni an. ℥ ij ligni lauri, lentiſci, an. ℥ ß. florum bethonic. ſaluiæ, anthos, an. p. ij.*

Macerentur per diem integrum, in vaſe ſtricti oris & bene cooperculato, in vini albi optimi ℔. j ß. aquæ meliſſæ ℔. ß. Poſtea deſtillentur. Et in aqua deſtillata macera cinnamomi ℥ ß. ſacchari Candi. ℥ vi.

Tum colentur. & bis atque iterum tranſmittantur per colum laneum. Colatura ſeruetur.

Vires. Mirum in modum confert Epilepſiæ, Lethargo, Paralyſi, Apoplexiæ, & aliis frigidis affectibus cerebri, & totius neruoſi generis.

Clareta alia.

℞. *Aquar. meliſſæ & tuſſilaginis an. ℔. ß.*

Infunde per noctem ſuper cineres calidos rad. enulæ campanæ ℈ ij. Ireos Florentinæ ʒ j. cinnamomi ℈ iiij.

Facta expreſſioni, & bis, terque colatæ adde Syrupi ardentis, ſeu olei ſacchari, vt vocant ʒ iij. Fiat Clareta, parum inſolanda, ſi ſeruanda.

Facultates habet eximias ad Aſthma, tuſſim ab humore frigido natam, & expectorationem. Incidit enim, attenuat, coquit, & ſputum mouet. *Vires.*

Syrupus autem ardens fit ex *ſacchar o diluto in aqua vitæ*, quæ accenditur. Nam poſt eius conflagrationem liquor relinquitur, quaſi oleoſus & craſſitie ſyrupi. *Syrupus ardens vnde fiat.*

Clareta vulgaris.

℞. *Aquæ vitæ optimæ ℔. ß. aquæ roſarũ rubrarum ℥ iiij. ſachari ʒ iij. cinnamomi ʒ j.*

Traiiciantur per manicam Hippocratis, bis atque iterum, & fiat Clareta.

Gratiſſima eſt hæc Clareta, & cor atq; reliquas partes, quæ principatum tenent, recreat, calorem natiuum fouet, & materiam flatulentam diſcutit. *Vires.*

Aqua contra calculum.

℞. *radicum apii, oinones, eryngii & raphanorum per taleolas inciſarum an. ℥ ij ſiliquarum virid. fabarum ℥ iij. ſaxifragarum omnium, criſtæ marinæ, pimpinellæ, ameos, ſummitatum altheæ an. m. ij. granorum alkekengi, cicerum rubror. ſem. milii ſolis an ℥ ij. mala citria in orbiculos ſecta num: iij.*

Macerentur diem integram in vino albo: Poſtea deſtillentur. Aqua reponatur vaſe idoneo, cui ſi parum olei vitrioli admiſceatur, vt aceſcat, vires habebit efficaciores.

Mira eſt huius aquæ vis ad calculum atterendum, & expellendum, vrinam cien- *Vires.*

dam, menſes mouendos, partum accelerandum, viſcidos humores attenuandos, & obſtructiones tollendas. Debent vero illius ſumi duo cochlearia aut paulo plus, pro ſumendis ætate & viribus; Idque mane ieiuno ſtomacho, vel lõge poſt paſtus.

Aqua ad Gonorrheam.

℞. Foliorum acanthi, & lapathi hortenſis conciſorum, ſummitatum althea an. m. ij. florum nenupharis m. iij. ſem. lini, Senelorum an. ℥ j. ß. ſeminũ quatuor frigid. maiorum an. ℥ j. macerentur per diem in lacte aſinino aut vaccino, poſtea deſtillentur in balneo.

Vires. Facultatem habet leniendi, acrimoniam auferendi, ſordes renum, & partium, per quas & lotium & ſemen excernuntur, expurgandi, & intemperiem corrigendi.

DE AQVIS TOPICIS SEV exterius adhibendis.

Aqua Ophthalmica.

℞. Succorum chelidonii fœniculi, ruta apii & hormini an. ℔. ß. mellis ℥ iij. fellis hircini ℥ j. fellis caponum & gallinarum an. ℥ ß. aloes ʒ vj. caryophyllorum, nucis moſchata, ſarcocolla ana ʒ ij.

Ponantur omnia ſimul in alembico: Deſtillentur: vaſe vitreo excipiantur, & aqua deſtillata ſeruetur.

Vires. Multis oculorum affectibus prodeſt, vt Ambliopiæ, caligini, viſus debilitati & hebetudini.

Aqua communitatis.

℞. Eupraſ. m. ij. chelidonii, verbena betonica, chamapytheos, anethi, ſummitatum hormini, anagallidis flore rubro, ameos, caryophyllata an. m. j. anthos m. ß. piperis longi ʒ ij.

Macerentur in vini albi ſufficienti quãtitate per diem integrum, & deſtillentur.

Vocatur *aqua communitatis*, quod cõmunis ſit, nec vlla domus ea carere debeat. Plurimum valet ad omnem viſus imbecillitatem, ſordes oculorum detergendas, maculas auferendas, vlcera ſananda, ſuffuſionem impediendam claritatem oculis augendam, & robur conciliandum. *Ratio nominis.* *Vires.*

Aqua ad Epiphoram, & oculorum ruborem.

℞. Vini alb. aqua roſarũ an. ℔. ß. tuthia praparata ℥ j. macis puluerata ℥ ß.

Omnia miſceantur in phiala bene obturata, & inſolentur per tres hebdomadas.

Efficaciſſima eſt ad oculorum ruborem delendum, lachrymas ipſorum exſiccandas, tunicas roborandas, & vlceranda ſananda. *Vires.*

Aqua Calcis.

Aqua, in qua pluries calx extincta fuerit, *aqua calcis* ob id dicta, multis vlceribus phagedenicis ac diſepuloticis mirum in modum confert, quia tamen facile quouis tempore parari poteſt, in eius deſcriptione non immorandum. *Vires.*

Aqua Fortis.

Aqua fortis vulgo dicta, ad aurifabros potius, quã Pharmacopœos ſpectat, qua vtuntur ad ſeparandum argentum ab auro: ob id, *aquam ſeparationis* vocitant Gall. *eau de depart.* Liquat enim argentũ, auro integro. Quæ autem illorum operibus inſeruiuit, & portionem aquæ admiſit, vel per ſe ignaua iam facta colorem cyaneum acquiſiuit, *aqua ſecunda* vulgo dicitur, qua nihil communius in Chirurgorum tabernis, ad illorum ſubſidium, qui Veneris Mephitim attigerunt.

Paratur autem aqua fortis ex *vitriolo*, & *ſale petra* in matratio iuclufis, & adhibito excipulo, ſeu vaſe idoneo, optime lu- *Unde paretur.*

tato,

rato, in quod vi ignis ſpiritus velut accenſi perreptant.

Alia fit adhuc ex *auripigmento, flore æris, ſale nitro & alumine rupeo*: Verum hæc relinquenda, quibus inſeruiunt.

De aquis comptoriis ſeu fucatoriis.

Therſite deformiores. Adonide formoſiores.

CORporis pulchritudinem aut deformitatem magni quicquam ad morũ probitatem, aut improbitatem adferre, non autumo; Multi enim Therſite deformiores clariſſimi floruerunt, & nonnulli Adonide formoſiores inter ſceleratos computati ſunt. Fere tamen mulieres deformes impias eſſe noui, quibus, vt nec edentulis ſenioribus, nullum fucum, aut aquam comptoriam ad faciem erugandam exhibeo: In hoc Galeni, licet pagani prudentiam ſecutus, qui *cap. 3. lib. 1. compoſ. medic ſecund. loc.* non modo vultus, ſed capillorum fucum, ſeu tincturam improbat: *Quæcunque*, inquiens, *præ deliciis ſeipſas ornant, nihil tale quidpiam à me petenti exhibui.*

Carebit igitur Antidotarium noſtrum his nefariis medicaminibus, quibus pellices ſolent iuuenes irretire, & incautos fallere: Hanc enim fucatoriam artem videmus tantum exerceri à quibuſdam circulatoribus, & vafris lenonibus, qui vt caute ad meretricum nummos perueniant, illis *oleum* de *Talko*, quod nuſquam viderunt, pollicentur, quo non tantum faciem erugare, ſed iuueneſcere prorſus aſſerunt. Duo autem vnguenta ſolent exhibere; Vnum rubellum, & candidum alterum: Vtrumque *Hiſpanicum* cognominant, nec malignæ qualitatis expers vllum: Nam quod *Album Hiſpaniæ* vocitatur, ad ſui confecturam *Sublimatum* admittit, quod licet ex partibus æquis *hydrargyri, & vitrioli*, & ex *ſale communi* potius, quam *ammoniaco* conſtet, quæ ſeorſim lethalia non ſunt, ſimul tamen, vt decet, mixta, in vitreo vaſe ſublimatorio indita, cui per

Sublimatũ quibus conſtet.

gradus datur ignis duodecim horarum ſpatio, fit puluis ita cauſticus, & deleterius, vt eius malignitas vix poſſit vlla arte deleri. Hinc accidit, mulieribus, quæ fucis Sublimatis vtuntur, dentes nigreſcere, teredine abſumi, & faciem corrugari, ac citius ſeneſcere. *Melior ergo color is eſt, quem ſola natura pinxit*, cuius opera imitabilia dum miramur, opificem ſummum laudemus in æternum.

ADDITIO.

Aqua Cephalica Dn. D. Io. Hartmanni Beyeri p.m. Reipubl. Mœnofrancof. olim ordinarii longe celeberrimi.

℞. *fl. lilior. conual.*
herb. paralyſ. an. ℔. j,
fol. ſaluiæ,
rutæ,
roriſmar.
maioran. an. Manip. j.
baccar. iuniper. ℔. ß.
nuciſtæ,
zedoar.
zinzib. an. ℥ j,
granor. paradyſ. ℥ iij,
rad. dictamn. alb.
pœon. an. ℥ iiij,
Vini generoſiſſim quant. ſufficit pro confectione, macerentur per menſem, & in balneo Mariæ deſtillentur.

Aqua cephalica Eiuſdem.

℞. *rad. pœon.* ℥ j,
diptamn. alb. ℥ ß,
fl. lil. conual. ʒ xij,
primul ver. ℥ iij,
cheiri,
anth. an. ℥ j. ß,
baccar. iuniper.
ſem. carui,
ſinapis albi.

cubebar.

cubebar.an.ʒ iij.
nuciſt.
cinnam.an.ʒ.ij,
granor.paradyſ.
cardamom.
piperis nigri,
longi.an.ʒj,

Flores ſuo tempore ſinguli colligantur, & infundantur, radices incidantur, ſemina & aromata craſſe contundantur, omnia vitro anguſti orificii includantur, tantumq; vini veteris generoſiſſimi affundatur, vt duobus digitis ſuperet ſpecies, concluſa per duas vel tres ſeptimanas Soli exponantur, quotidie agitentur, tandemq; lento igne deſtillentur.

Aqua Imperatoris *Maximiliani* contra omnia venena & apoplexiam.

℞ *theriac.Andr.vet.*
mithrid.opt.an.ʒ iij,
bol.armen.ʒ ij,
fol.auri puri nr.x,
moſch fini,
ambr.griſ.an.℈ ß,
vini rectificati & ſepties per baln. Mariæ deſtillati ℔.iiij,
omnia bene trita per tres dies infundãtur; poſtea per alembicum in Balneo Mariæ deſtillentur. De hac aqua in ſeptimana duo vel tria cochlearia ſumantur.

Aqua apoplectica Ioannis Piſtorii.

℞ *fl. Lauend.*
roriſmar.
ranuncul. citrini
fol.ſalu.
maior.
herb.paralyſ.an.Man.j.
fl.lil.conual.Man.iij,
ſuccin.alb.
granor.pœon.
rad.pœon,
ſinap.alb.an.ʒj,
nucl.perſicor.
ceraſ.nigr.ſylu.an.ʒj ß.
Theriac.ʒj.ß,
zedoar.
calami aromat.
granor.paradyſ.
galang.
pip.long.an ʒ ß,
caryoph.ʒ iij,

Macerentur arida in vino ſublimato ad dies 14. in Sole, vitro exacte occluſo, deſtillentur diligenter, deinde in deſtillata aqua ℔. j. infunde turpethi ʒj,
lign.aloes ʒ ß,
agarici ʒ ij,
hermodactyl.ʒj, relinque, da cochlear vnum: ſi plus erit aquæ, augendæ erunt ſpecies purgantes modo dictæ ſecundum proportionem.

Aqua aurea incerti autoris.

℞ *.ſaluiæ vtriuſq; an.ʒj.ß*
fl.tiliæ.
paralyſ.
anth.
roſ.rubr.
maioran.
roriſmarin.
prunell.an.ʒ vj.
ſatureiæ,
thymi.
epithym.
ſtœchad.an.ʒ v,
chamæpith.
chamædr.
beton.
agrimon.
marrub.an.ʒ vj,
hyſſop.
fl.pœon.
lauendul.
ſtœchad.citrin.
bugloſſ.
borrag.an.ʒj,
ſem.pœon.

eruc.

eruc.
ſinap.
ſeſel.
cumin.
anis.an.ʒij.
rad.pœon ʒß.
ariſtol.vtriuſque
irid.florent.
gentian.an.ʒj.
fol.laur.℈ij.
piper.long.
nigr.an.ʒß.
mac.
nuc.moſch.
zedoar.an.ʒj.
viſc.quercin.
cubebar.an.ʒv.
thur.
maſtic.
acor.ver.
granor.paradys.
lign aloes an.℈ij.gr.ij.
cardam.min.
coſti,
ſiler.montan.
cyper.
ameos an.ʒß.
Corn.cerv.vſt.ʒiij.
corallor.albor.
rubror.an.ʒß.
margarit.℈ß.
ſuccin.alb.ʒß.gr.iij.
ſpec.diapler. archontic.
dianth.an.ʒß.
diambr.
diamoſch.dulc.
diamarg.vtriuſque,
latit.Gal.
de gemm.an.gr.viij.
diacaſtor.ʒß.
Conſerv.beton.
anthos,
borrag.
ſalvia,
maioran.an.ʒß.
ſyr.de ſtœchad.ʒvj.
mithrid.vet.opt.
Ther.Andr.ſen.vet.op.an.ʒij.
baccar.laur.ʒß.
contuſis contundend. & inciſis inci-
dend.infundantur, in ſequentib. a-
quis deſtillatis
aq.beton.
ceraſ.nigr.
fl.lil.conuall.
tiliæ,
pœon.
lavendul.
hypericon.an.℔.j.
baſilicon.
maioran.an.℔.ß.Mi.
Stent in loco calido aliquot dies in Baln.
Mar. deinde deſtillentur per cineres
lento igne.

Aqua bezoartica Medicorum Mœnofrancofurtenſium de Ann. 1597.

℞.fol.ſcord.
rutæ.
artemiſ.
rad.chelidon.maior.
zedoar.
angelic.an.℥ij.
ſiccatis inciſis & contuſis adde fermenti
acris ℥ij.
aq.card.ben.℔.iiij.
acet.bezoartic.℔.ij. Omnia vaſe ob-
turato ſtent in loco calido per octo dies,
deſtillentur ad ſpecierum ſiccitatem.
Aqua ſemel deſtillata iterum ſuper
feces fundatur, ac priori modo deſtil-
letur.

Aqua boli contra peſtem.

℞.aq.ſcabioſ.
acetoſ.
bugloſſ.
roſar.an.℥j.
Vini albi fortiſſimi
acet.fortiſſ. an. ℥ij.
bol.armen.prep.℈iiij.
terr.ſigill.℈j.
ſpec.bezoart.
liberant.an.gr.v.Mi.

Aqua theriacalis cum vino.

♃.rad.tormentill.
oſtrutii
valerian.
gentian.
pimpinell.
dictamn.alb.
angelic.an.℥ß.
fol.card.ben.
ſcabioſ.
acetoſ.an.Manip.j.
Terr.ſigill.
bol.armen.ver.an.℥ß.
Vin.ſublimat.
acet.acerrim.an.℔ ij.Mi.
f.deſtillatio in baln.Mariæ.

Aqua theriacalis cum aceto.

♃.rad.far.ar.
chelidon.an.℔.ß.
Coq. in acet.℔ iij. ad tertias poſtea
adde bol.armen.veri
terr.ſigill.an.℥ß.Mi.
f.deſtillatio.

Aqua contra peſtem Franciſci de Luca.

♃.margar.℥j.
matris perlar.℥ij.
rad.tormentill.
dictam.alb.an.℥ij.
hyacynth.
corall.rubror.
ſmaragd.
granator.
corn.cerv.an.℥jß.
zedoar.
rumic.an.ʒij.
camph.ʒj.
aq.galban.
abſynth.
ſcabioſ.Mi.deſtill.in alembic.
adde aquar.borrag.
endiviæ.
meliſſ.
bugloſſ.
cichor.
rad.roſ.ſylueſtr.
de trib.ſpecieb.conſolid.an.℥iij.
iterum deſtillentur in alembico.
Et aqua iam deſtillata adde
orobi.
picis hiſpanic.an.ʒv.
tragacanth.
maſtic.an.ʒj.
galbani.
gummi,limon.
hederæ,
caſtor.an.℈j.
bdellii ʒv.
terræ ſigillat.
laudani an.ʒj.
roſ.rubrar.
chamædr.
hyperic.Et eiuſdem ſeminis an.ʒj.
abrotan.
origani,
enul.an.ʒß.
ſem.citr.ʒj.
baccar.lauri ℈ij.
ariſtol.rotund.℈j.
peucedan.
centaur.maior.an.ʒv.
raphani ℈ij.
ſquillæ in cinerib.coct.ʒv.
ſummit.myrth.℈ij,
ſem.nigell.
cymin.
petroſel.
fœnic.
ameos,
rutæ,
apii,
rapar.
paſtinac.an.℈j.
caryophyllor.
lign.aloes.
ſem.menth.an.ʒß.
Cardamom.
ſem.baſilicon.
caryophyllat.
amomi an.℈ij.
agn.caſti.
acori

cortic.rad.capparum,
corn.cerv.vſti an.℈j.
terebinth.
myrrh.
thuris,
agaric.an.℈j.
rad.lil.albor.
baccara
marrub.
colocynthid.
ſtœchad.
calaminth.
pentaphyll.an.℈j.
nigell.℈ij.
bol.armen.ʒj.
cinnam.
ſquinanth.
croci,
folii.an.ʒv.
caſſia lignea
ſpic.indic.an.℈j.
rhabarb.ſel.ʒv.
vini veteris ℥j.
ferulæ combuſtæ,
myrobalan.emblicor.
carabe,
camphoræ,
xyloaloes an.ʒv.
lapid.lazuli ℈j.
hyacynth.ʒiij.
moſch.
ambra an.ʒv.
ſucc.pomor.℥v.
been alb.
coriandr.
ſpodii,
fol.meliſſ.
cortic.citr.
rad.citr.
cubebar.
lapathi an.ʒv.
chamæleont.ʒj.
margarit.ʒv.
matris perlar.℥j.
rad.dictamn.
tormentill.an ℥jß.
Omnia in prædicta aqua deſtillata per 24. *horas infundantur, poſtea addantur flor.borrag.*
been rubr.an.ʒj.
limatur.ebor.
ſalviæ an. ʒv.
herb.ſtellar.
baccar.iuniper.
ſem.ſancti.
portulac.
fol.auri
argenti an.ʒj.
mumiæ ℈ij.
verben.
beton.an.℈ij.
philipendul.
ſangv.hirc.iunior.an.ʒij.
aq.vitis optimæ ℔.xij.
Omnia ſimul miſceantur & in alembico deſtillentur.

Alia aqua contra peſtem Anſelmi Riguccii de Piſtoia.

℞.bol.armen.
valerian.
carlin.
zedoar.
myrrh.
gentian.
ariſtol.rotund.
calami aromat.
dictamni alb.
camphor.an.℥j.
pulveriſentur omnia, infundantur in vaſe optime obturato per 24. *horas in ℔.v.aqua vitæ,adde vini maluatici opt.℔.vj.* & de hoc liquore ſumantur quotidie ſtomacho ieiuno ℥ij. cum ℥j.mellis roſati mixtæ.

Magnus liquor Leonardi Fioravanti Empirici Itali contra peſtem.

℞.fl.roriſmarin.℔.iij.
ligni aloes ℥vj.
thuris ℥viij.
benzoin.℥iiij.
bdellij ℥x.
fol.ſalviæ,

roriſmar.
beton.
millefol.an.pugill.j.
rad.conſol.maior.
tamaric.
viticell.
galang.
caryophyll.
nuciſt.
ſpica nardi,
ſarcocoll.
ſanguin.dracon.
croci an.℥iiij.
aloes epatic.
picis græcæ,
de pino.
Lardi veter.
maſtic.an.℥xviij.
hypericon.cum ſemin.lib.ij.
moſchi oriental.ʒj.
Ther. Androm.vet.opt.
mithrid. Damocr. vet. opt. an. ℥iiij.
Mi.

Bulliant in vaſe æneo ſtanno obducto in balneo Mariæ vſque ad exiccationem herbarum; poſtea colentur, in ſole per viginti dies relinquãtur, & in menſe Septembri adde libras duas pomorũ balſaminæ; lib.j.aquæ vitæ optimæ & ℔.ij.noſtri balſami artificialis.

Aqua vitæ aromatizata Eiuſdem ad peſtem.

℞. *nuciſtæ,*
fœnicul. ex Barbaria,
caryophyllor.
zinzib.
ſpic.nard.
benzoin an. ℥j. Mi. contundantur groſſo modo & in ℔. xvj. aquæ vitæ ex vino albo optimo per dies ſex infundantur, deinde in Balneo Mariæ vſque dum aqua colorem mutauerit, deſtillentur, quod reliquum eſt, in cinere deſtilletur, erit liquor fœtórem fũmi redolẽs, qui in vaſe aperto relinquat̃, quouſq; fœtorẽ depoſuerit.

Alia aqua excellentiſſima Eiuſdem ad peſtem.

℞. *bol.armen.*
valerian.
zedoar.
myrrh. elect.
ariſtol.rotund.
calami aromat.
diptamn. alb.
Imperator.
camphor.an.℥ß.
aloes epatic.
cinnamom.
caryophyllor.
croci an.ʒij.

Contund. ſingula ſeorſim; in ℔.v. noſtræ aquæ vitæ ad quintam eſſentiam, in vaſe vitreo per 24. horas infundantur; deinde adde ℔. v. vini maluatici optimi, & in vaſe optime obturato aſſervetur, eiuſque ℥ij. vel iij. quotidie ſtomacho ieiuno ad præſeruationem vſurpentur.

Alia aqua Eiuſdem tempore peſtis in ore tenenda.

℞. *lign. aloes.*
benzoin,
ſpica nardi,
cinnamom.
nuciſtæ.
diptam. alb.
ſem.hyperic.an.℥i.
moſch.
ambræ.
caryophyllor.an.℈j.

Omnia groſſo modo pulueriſata cum ℔. vj. noſtræ quintæ eſſentiæ in retorta per baln. Mariæ deſtillentur: cum libra quatuor exierint, reliquum in cinere extrahatur, quod erit aqua turbida fumum redolens & cui parum olei innatat, quod collige & velut theſaurum magnũ reſerua, & quotieſcumq; exieris, mane præſertim & veſperi, nares eodem illine.

Aquæ

Aqua Epileptica & apoplectica Thomæ Eraſti à Medicis Mœno-Francofurtenſibus, & præſertim Dn. D. Bechtoldo Riuio p. m. frequentiſſime vſurpata & præſcripta.

℞. fl. primul. veris,
tiliæ an. ℥ iij,
lilior. conual. ℔. j. ß,
pœon.
beton.
lauendul. an. lib. j.
rad. & ſem. pœon. maſcul. ℥ ij. ß,
ariſtol. long. ℥ j. ß,
dictamn. alb. ℥ j,
fol. botryd. cum florib. & ſem. M. j,
viſci quercini ℥ xiij.
cardamom. ℥ iij,
cubebar. ℥ j.
piper. nigr.
caſtor. an. ℥ ß.
Incidenda incidantur, reliqua contundantur in vini rhenani menſuris duabus per tres ſeptimanas in Sole vel alio loco calido & quotidie agitẽtur, demumq; per balneum Mariæ deſtillentur.

Præſeruat non ſolum ab Epilepſia & apoplexia, ſed etiam à vertigine quotidie cochlear vnum ieiuno ſtomacho ſumptũ, & confert etiam in paroxyſmo prædictorum morborum infuſa.

Aqua Epileptica Horatii Augenii Profeſſoris olim Patauini.

℞ fl. lauendul. manip. viij,
lilior. conual. Man. iiij.
Macerentur ſex diebus in ℔. xxv. vini flaueſcentis & generoſi vel maluatici; mox deſtillentur in Baln. Mariæ lento igne ſine fumo & puluere; tum vero poſteà aquæ deſtillatæ addito ſpec. diamoſch. dulc. ℥ ß,
viſc. quercin. ℥ j,
ſangu. muſtel. præpar. ℥ vj,
fol. rutæ ſiccæ Man. j,
cubebar.
ſem. citri an. ʒ iij, macerentur hæc quatriduo, ac quod deſtillaueris vſui reſeruetur: huius aquæ poſt tabulas ſuo loco præſcriptas datur ℥. ß. ex cochleari.

Sanguinem muſtellæ præparatum quære inter pulueres.

Aqua Epileptica Herculis Saxoniæ, Profeſſoris olim Patauini.

℞. calendul. maior.
minor.
herb. paralyſis,
rutæ,
maioran.
pœon. an. Man. ß,
coagul. leporin. ℥ j,
viſci quercini ʒ iij,
cranii humani ʒ ij,
infundantur in ſ. q. aquæ maioranæ aut beton. deſtillentur.

Huius doſis eſt ℥ i. vel ℥ *ii.*

Aqua compoſita Eiuſdem ad paralyſin.

℞. ſarſa parill. ℔. iii.
ſaſſafras ℥ vi,
fol. calamenth.
origan.
pulegii,
fol. iuæ arthrit.
hyſſop.
praſſii,
ſaluiæ,
roriſmar.
beton.
maioran. an. Man. j.
Infundantur omnia in ſuffic. quant. vini cretici per dies tres, poſtea deſtillentur.

deſtillationi adde piperis,
pyrethri,
caſtor.
ſinapis,
caryophyllor.
cinnam.
zinzib.
coſti an. ʒ ij,
Macerentur per noctem, & iterum deſtillentur. Doſis eſt ℥ ß.

Aqua epileptica Eiuſdem.

℞. pœon. Manip. j,
ſem. pœon. maſcul. ℥ ij,
fol. maioran.
ſaluiæ
calendul. maior.
herb. paralyſ.
rutæ an. M. j.
caryophyllor.
nuciſt.
zinzib. an. ʒ ij.
cerebri leporini. ℥ iij,
hirundinum nr. iiij.
Macerentur omnia in ſuffic. quantit. vini albi per horas 24. deinde adde cranii humani ℥ ß,
ther. Andr. ſen. vet. opt. ʒ vj.
Ponantur in alembico & deſtillentur: doſis eſt ℥ j.

Aqua contra ſpaſmum.

℞. fol. lauri,
ſaluiæ M ß,
roſ. rubr. ʒ vj,
lauendulæ ℥ ij. ß.
ſerpilli,
macis an. ℥ ß,
cinnamomi ℥ j.
rad. ireos ℥ iiij,
fl. tiliæ M. j. ß.
Contundantur groſſo modo: infundantur in aq fl. tiliæ.
anth.
ſerpill.
ſalu. an. q ſ. per tres dies, poſtea in Baln. Mar. deſtillentur

Aqua odorifera.

℞. aq. roſar. ℔. iiij.
fl. calendul. M iij.
caryoph.
cinnam. an. ℥ ß,
ſantal. citrin. ʒ vj,
macis. ʒ ij,
flor. ſpic. noſtr.
ſtyrac. calamit.
benzoin. an. ℥ ß.
Omnia contundantur & infundantur in vitrum in prædicta aq. roſ. Cui adde vini maluat. ℥ iiij,
Deponantur in Sole per aliquot dies deinde in Baln. Mar. deſtillentur.

Aqua vitæ compoſita minor. D. Bechtholdi Riuii.

℞. aq. vitæ perfecta Menſ. j,
granor. iuniper. contuſor. Man. iiij,
Infundantur per tres dies, poſtea fiat deſtillatio per Baln. Mariæ; in eo, quod deſtillat, infundantur & maneant
fol. ſaluiæ
iuæ arthrit.
puleg. ſiccator,
an. Man. j.
croc. ʒ ij, reſeruetur in vitro bene obturato.

Aqua vitæ D. Bernardi Rorbachii conſeruans totum corpus in ſanitate & eſt ſupra aurum & topaſium.

℞. aq. vitæ ſimplic. ℔. j,
vini maluatic. ℔. ij,
cinnam. ℥ iij,
caryophyll.
nuciſt. an. ℥ j,
granor. paradyſi,
cubebar.
macis an. ℥ ß,
zedoar. ʒ iij,
zinziber ʒ j. ß,

roriſmar.
hyſſop.an.℥ ß,
garyophyllat.
rad.ireos,
ſaluiæ,
meliſſ.an.℥j.
menth.ʒ vj.
roſar.albar.℥ j. ß.
galang.ʒ ij,omnia reponantur in vitrum capax,
addendo ſacchari alb.℥ iij,
vuar.paſſar.℔.ß,
aq.flor.ſambuc.
endiuiæ an.℥ iiij.
Omnia bene obturentur, reponantur ad Solem in diebus canicularib. per viginti dies, poſtea fiat colatura & deſtillatio per alembicũ in Baln. Mar. & conſeruetur in loco ſicco, hyeme ſcil. in hypocauſto, æſtate vero in calore Solis.

Aqua apoplectica Angelberti.

℞.rad. ireos.
ariſtol.rotund.
conſolid.maior.
liquirit.raſ.
althea,
ſem.lini an.℥ ß,
aloes epatic.
myrrha rubr.an.ʒ j,
plantag maior.
minor ſiccator.an Man.ß.
Coq. in aq. font.℔ iiij. ad conſumption. medietat. poſtea fiat fortis expreſſio in colatura diſſolue mellis roſat.℥iij.M.

Aqua Cordialis calida Herculis Saxonia.

℞.cortic.citri,
fol.meliſſ.
ocymi,
vin.caroxici,
ꝟ.caryopllyllat.
roriſmar.
ſatureia,
fol.diptam.
ſcord.
petroſel.
fœnic.an. Manip.j.
Infundantur hæc in ſuffic. quantit. vini odorati aut maluatici per tres dies; poſtea deſtillentur, & poſt deſtillationem iterum infundantur caryophyl.
mac.
nuciſta,
lign.aloes an.ʒ ij,
ac ſecundo deſtillentur, poſt quam deſtillationem addantur moſchus & ambra. Huius aquæ doſis eſt ʒ ij. vel iij. aut ad ſummam ℥ ß.

Alia aqua cordialis Eiuſdem.

℞.ſuccor.borrag.
bugloſſ.
meliſſ.
acetoſ.
oxylapath.
Trinitat.
biſtort.
cyani maior. & minor.
ruta,
cappar.
calendul.
limon.
citri.an.℔.j.
aceti ℔ ß.
ſem.citr.℥ ß,
portulac.ʒ ij,
flor.nymphea,
pulu.violar.
roſar.an.ʒ j,
Terr.ſigill.
bol.armen.oriental.
Terr.Samiæ an.ʒ iij.
ſpec.diatrion ſantalor.ʒ ij.
camphor.ʒ j.
Infundantur ſpecies in ſuccis propoſitis, & macerentur per horas 24. tempore æſtiuo; per tres dies vero hyeme in loco calido; deinde deſtillentur per alembicum vitreum in duplici vaſe. Huius aquæ poſſunt

ſunt præberi ℥ iij. ſiue per ſe, ſiue cum pulueribus appropriatis mixta.

Aqua Sudorifera D. Sebaldi.

♃. rad. ſarſ. parill.
ligni ſancti an. ℔. ß.
rad. liquirit.
paſſul. mund. an. ℥ j,
cinnam. el. ʒ ij,
rad. acor. vulg. ℥ ß,
aq. fontan. feruentiſſ. Menſur. iiij,
Mane coquantur ad conſumpt. tertia partis, colentur: colatura expreſſa ſuperfundatur nouis ſpeciebus & denuo coquantur ad conſumptionem tertia partis, poſtea totum imponatur in cucurbita vitrea & deſtilletur in balneo Mariæ.

Aqua hirundinum.

Iuuenes hirundines pulueriſentur, dictusq; puluis cum caſtoreo & modico aceto commiſceatur & per alembicum deſtilletur.

Hæc aqua ieiuno ſtomacho bibita eſt medicina contra morbum caducum de quacunque materia prouenerit, etſi homo paſſus fuerit per multos annos. Item bibita ieiune per nouem dies curat tuſſim: ſuper omnes aquas, confirmat cerebrum, purgat ſtomachum, pectus mollificat, neruos confortat, naturam hominis augmentat, frigidos calefacit; cum *hyſſopo* cocta & ieiune bibita hydropem ex cauſa frigida & febres quotidianas expellit. Caueant autem grauidæ, ne bibant. Siue enim eſſet partus ſanguineus, cholericus vel phlegmaticus, moreretur. Item bibita ieiune remouet dolorem capitis facitque hominem bene dormire, comedere, digerere & ſine impedimento vrinam proiicere: remouet etiam crines, ſi locus cum ea lauetur, vt nunquam ibidem accreſcant.

Aqua hirundinum alia.

♃. hirund. ℥ iiij,
caſtor. ℥ iij,
rad. pœon. ℥ ij. ß,
fl. lil. conual. Manip. ij,
chamom.
maioran. an. Manip. j,
Macerentur in 🜊 forti per 24. horas, deinde ſubfundito vini optimi rhenani ℔. vj. & per Baln. Mariæ deſtillato.

Aqua Rhizotica Theodori Zvvingeri.

♃. rad. angelic. ℥ j,
tormentill.
zedoar. an. ℥ ß,
carlin.
diptamn. alb. an. ℥ j,
Camphor. ʒ j, omnia minuſcule pulueriſentur, ſpirituſq; vini generoſi & aceti deſtilletur an. tantum affundatur, vt tres digitos ſpecies contegantur, ſeruetur in vitro optime cooperto pro communi vſu.

Huius aquæ pro conditione virium & morbi vnum vel duo cochlearia ſumpta & corpore in lecto bene tecto promouent ſudorem.

Nihil etiam mali in corpore humano relinquit, ſed omnẽ noxã per aluũ, vrinã, & ſudorem expellit. Ad præſeruationem ſumitur eius quoquo mane cochlear dimidium, aut integrum, per inclinationem vitri effuſæ. Pro curatione vero ſumitur cum antidotis appropriatis.

Aqua calida maior Conradi Geſneri.

♃. rad. gentian. ℥ ij,
enul. campan. ʒ vj,
calam. arom.
galang. an. ʒ j. ß,
ſem. carui,

fœnic.

fœnic.
aniſi,
caryophyllat.
apii,an.ʒ j,
cortic.citr.ʒ ij,
baccar.iuniper.Man.iiij,
cinnam.opt.℥ ij,
fol meliſſ.
hyſſop.
rutæ.
abſynth.
adianth.
violar.
ceterach.
puleg.
beton.
agrimon.
roſar.rubr.an.M ij,
fol.calamenth.
chamepyth.
fl.borrag.
bugloſſ.an.M.j,
aq. fontanæ quant ſuffic. infunde per 4. dies in vaſe figulino, deſtillentur in aqua cinnamomi.

Aqua calida minor Eiuſdem.

♃.fol.ſaluiæ minor.
hyſſop.
puleg.an.M.iiij.
zinzib.℥ ß,
cinnamom.℥ j,
ſem.aniſ.℥ ij,
contund.& infund in lib.iij.aq.fontanæ,& ſec.art.per veſicã deſtillẽtur.

Aqua frigida Eiuſdem.

♃.fl. roſ.
violar.an.M.iiij.
borrag.
bugloſſ.
nymph.an M.j.
ſem.cucum.
cucurbit.an.pugil.j,
portulac.
lactuc.
papau alb.
nigr.an.ʒ ß.
fol beton.M.ij.
rad.cichor. M.j,
caryophyllat.ʒ ij.
aq.fontan.℔ iiij infunde per horas tres. deſtilla per baln.Mar.

Aqua Hermetica Horatii Augenii, quam Albertus Menzelius profeſſor Ingolſtadienſis aquam hydrargyri nuncupat.

♃.hydrarg.℥ iiij.
aq fontan ℔ ij. Miſce in phiala ſtricti orificii arctiſſime clauſa, ſepeliatur in fimo equino per dies octo, tum extrahatur phiala, & aqua per filtrum diligenter extrahatur, cauendo, ne hydrargyri portio incaute excidat: abiecto autem hydrargyro rurſus aqua percoletur & vſui ſeruetur. Doſis in vermibus puerorum ℥j.ß, in ęgre parturiẽtib. ab ℥ iij.ß, vſq; ad ℥ iiij: æſtate datur frigida; aliis vero temporibus calida.

Notanda de vſu hydrargyri.

Braſauolus ad necãdum lumbricos per os dat hydrargyrum.

Platerus *part.3.praxeos pag. 979. argenti viui ℈ ß innoxie ſumitur contra vermes. Et aqua, in quam portio argenti viui infuſa in eaq; diu agitata & colata fuerit, ſi bibatur, lumbricos pellit.*

Vide Matthiol. *cap. 70. libri 5. in Dioſcorid.* Et *cap. 28 lib. 6. in eundem* & *epiſtol. 6. libri 4.*

Fracaſtorius aſſerit, quaſdam mulieres ſumpſiſſe ℔ j. hydrargyri ad perdendum fœtum, quibus nihil nocuerit, nec fœtum inde excluſum. Renod. pagin. 294.

Aqua ad confortandam memoriam, dicta Donum gratiæ Dei.

♃.aq beton.
bugloſſ.

fl. tiliæ an. ℥ j,
ardentis opt. ℔. ß,
fl. anth.
bugloſſ.
fol maioran. an. M. j,
ſpec. confect. anacard. ℥ ij,
Infunde flores aliquandiu contuſos in aquis prædictis, eo tempore quo colliguntur: ſtent ita ſimul in ſole vel loco digeſtionis per menſem; poſtea deſtillentur per balneum Mariæ. Diuinum eſt medicamentum, de quo omni mane cochlear vnũ ſumatur, ſimulq; nucha eodẽ illiniatur & fricetur, ac debita diæta obſeruetur.

Aqua Conradi Geſneri ad ophthalmiam antiquam.

℞. mellis deſpumati ℥ vj,
ſacchari candi ℥ ij,
fl. roſ. rubr. Manip. *ij.*
rad. conſolid. maior ℥ j. ß,
fœnugr. aqua tepida ter abluti & reſiccati ℥ j. ß,
corn. ceru vſti & vino abluti ℥ ß,
ſpodii ex ebore ʒ ij,
camphor. ʒ j. ß,
limatur. chalybis. ʒ vj,
aq. fontan chalybeat. q. ſ.
aut pro hac alterius aquæ deſtillatæ. Trita infundantur ad dies quatuor vel quinque ad fornacem, deſtillentur in cineribus ex arte. colligatur liquor, qui primus emanat craſſior, hac aqua oculi ſubinde abluantur, ſecta prius vena ſub lingua, corpore rite purgato, & diæta debita præſcripta.

Aqua Viridis & plane cœleſtis ad oculos & aliorum membrorum affectus.

℞. frumenti elect.
ſalis commun. an. ℔. j,
vini albi optimi defæcati Menſur. *ij.*
macerētur ſal & frumentum in dicto vino per tres dies in vaſe æneo sēper cooperto, agitando quotidie per dimidiam horam cum baculo ligneo: quarto die adde thutiæ elect. ℥ ß, agitando etiam per horas quinque; quinto addas viridis æris ℥ ß, pariter agitando; ſexto adde aloes ℥ vj eodem pacto agitando per dimidiam horam, ſeptimo die adde ⊕ albi ℥ ß, aut reliqua agitando & ſic ad duodecimum vsque diem relinquãtur omnia in materia ſingulis diebus agitando per horas quinque. Tranſacto autem die duodecimo caute, ne fæces turbentur, quod clarum eſt, colabis per inclinationem in vas vitreum & vſui ſeruabis. Viridis eſt aqua & acris, cuius talis vſus eſt & virtus: Guttula eius vna cum guttulis ij. aquæ roſaceæ in oculos laborantes albugine ſiue macula & aliis infirmitatibus immiſſa, perfecte curat præmiſſa purgatione. Accipies autem bombacem & infundes oculo, corpore reſupinato. Excedit omne id, quod eſt præter naturã, roborat viſum, ꝓhibet fluxũ humorũ ad oculos. Valet contra aphthas, contra vlcera oculorum, ſuffuſiones purgat, abſtergit ac reprimit, ne alii humores affluant, viſumque acuit. Præterea maxime prodeſt ſola admota gangrænæ, cancro, fiſtulis, vlcerib. malignis omnium membrorum, præſertim pudendorum virorum & mulierum. Denique perfecta eſt medela omnium infectionum cutaneorum. In æternum non corrumpitur, ſed perpetuo durat. Eſt igitur aqua diuina, mirabilium virtutum, quę paucorum fit impenſis, & non magno etiam labore.

Aqua Caponis cum ſpeciebus.

℞. cinnam. ℥ ß,
caryophyllor. ʒ ß,
macis ℈ ij,
been albi,
rubri,
xyloaloes,
ſantal, rubr.

oſſ.

oſſis de corde cervi,
margar.
carabe an. ʒ ß,
coriandr. prap ʒ j. ß.
flor. borrag.
bugloſſ.
roſar. an. ʒ ij,
ſem. myrtill. ʒ ß,
fol auri nr. iij,
Contunde omnia groſſo modo, Mi. imponanturq; in ventrem caponis euiſcerati, coquantur in aqua ſufficiente ad ſeparationem, tandemq; deſtillentur.

Aqua roſarum cum ſpeciebus.

℞. *aq roſar. deſtill.* ℔. ij,
fl ſpica M. j,
puluer. cinnam.
caryophyllor. an. ʒ j,
infunde per dies octo, deinde per balneum Maria *deſtilla, & ſi libet, adde parum moſchi.*

Deſcriptio aquæ aſthmaticæ, quam Ann. 1598. *à Matthia Heyd, pharmacopœo tunc temporis huius Reipubl. accepi illi vero procul dubio à Io. Piſtorio, Medico Turlacenſi communicata fuit.*

℞. *rad. enul. camp.*
vngul. caballin. an. ℥ ß,
gentian. ʒ iij,
caryoph.
zinzib. an. ʒ ij,
baccar. laur, excorticat.
granor. iuniper. an. ʒ ij. ß,
cinnam. elect.
cardamom. an ʒ ij,
ſaluia,
maioran.
hyſſop.
marrub.
irid florent.
liquirit.
vuar. paſſar.
carn dactyl.
amygd. dulc.
pinear. an. ʒ iij,
ſquilla prap ℥ ß,
pulm. vulp. prapar. ʒ j ß,
ſem. fœnic. ʒ ij. ß,
caricar nr. iiij,
mell. opt. ℥ j,
ſacch. melis ℥ xviij,
Contuſis omnibus infunde vini maluat. Menſ. j. *aq. vita optima* ℔. iij. *ſtet in infuſione per aliquot dies & poſtea per Baln. Maria deſtillentur.*

Confert aſthmaticis, orthopnoicis & catarrho ſuffocatiuo ex cauſa frigida laborantibus ex cochleari ſumpta.

Alia aqua pectoralis Eiuſdem Piſtorii.

℞. *fol. & flor. ſcabioſ. Manip. x,*
hyſſop.
tuſſilag. an. Manip. *v.*
pimpinell.
veron.
marrub. an. Manip. iiij,
linar.
auricula muris,
ſaluia,
roriſmar. an Manip. ij,
rad. caryophyllat. ℥ x,
irid. florent.
helenii. an. ℥ iiij,
pimpinell. italic.
ſymphyt.
vrtic. an. ℥ j. ß,
ari. ℥ j,
ſem. fœnic.
aniſ. an. ℥ ij,
vrtica,
galang an. ℥ j, *inciſa omnia craſſiuſcule & contuſa deſtillentur cum aqua fontana per veſicam, ſeruentur aqua prima & ſecunda, reliqua vero abiiciantur.*

Aqua aurea pectoralis & antipleuritica.

℞. *fol. & flor. ſcabioſ.*
veron.

hyſſop.
calamenth.
auric. muris,
tuſſilag.
marrub. an. Manip. ij,
fl. roriſmar.
ſaluia,
violar. an. Manip. j. ß,
prunell.
pyrol.
ſabin.
linaria an. Manip j,
rad. pimpinell.
irid.
helenii an. ℥ ij. ß,
gentian.
ari,
aſari,
diptamn alb.
vrtic. an. ℥ j. ß,
Tartar ℥ ij,
galang. ʒ iij,
caryophyllor. ʒ ij. *macerentur in ſeri caprini vel aquar. deſtillatar.* videlicet *aq. marrub.*
hyſſop.
tuſſilag.
veron. an. ℔ j.
deſtillētur in vaſis vitreis in Baln. Maria: *naſo alembici impone.*
cinnam. ʒ iij,
ſtyrac. calamit. ʒ j,
caryophyllor. ℈ j, Excipe primam & ſecundam aquam; tertiam vero abiice.

Aqua antipleuritica aurea minor.

♃. *fl. acac.* Manip ij,
borrag.
fol. card. Maria. an. M. j,
ſcabioſ.
card. ben.
veron.
beton.
ruta murar.
hed. terr. an. M. ß.
myrrh. ℥ ß.
croci. ʒ ij. *diebus quindecim macerentur in vino veteri quant. ſuffic. ad ſpecierum confectionem & poſtea deſtillentur.*

Aqua aurea apoſtematica maior Venetorum.

♃. *ruta murar.*
ruta,
heder. terr.
veron.
puleg.
ſcabioſ.
card. Mar.
bened.
hyſſop.
fœnic.
praſſii. alb.
hepatic.
fumar.
ſemperuiui,
ſaluia anguſtifol.
meliſſ.
menth. criſp.
lauend. cum florib.
charefol.
beton.
taraxac.
morſ. diabol.
maioran. an. p j.
fl cheiri.
bugloſſ.
borrag.
acac.
ſambuc.
anth an p. ß,
macerentur dieb. 14. *in vino veteri, poſtea deſtillentur.*

Aqua ſtomachalis D. Bernardi Rorbachii pro ventriculo humido & frigido, per cuius conſenſum caput etiam tali dyſcraſia laborat.

♃. *aq. meliſſ.*
mentha an. ℔ j.
card. bened. ℔ ß.

cha-

chamom.
beton.an.℥ iiij,
maioran.℥ ij,
ſpec.diagalang.ʒ vj.
aromat.caryophyll.ʒ iij,
diamoſch.dulc.
diambr.an.ʒ j,
calam.aromat.
cinnam.ſel.an.ʒ ij,
zinzib ʒ j ß,
pulueriſanda pulueriſentur, miſceantur ſimul, & in vitro reponantur ad ſolem per octo dies, poſtea deſtillentur per alembicum in Balneo Mariæ. Hæc aqua deſtillata iterum fundatur ſuper faces, ſecundo deſtilletur & tertio reiteretur. Eiuſque cochlearia duo vel tria cum ſubduplo vini maluatici vel clareti tribus horis ante prandium ſumantur.

Aqua cœleſtis contra peſtem & venena.

℞ *cinnam.*
caryoph.
nuciſtæ.
zinzib.
zedoar.
galang.
piper.long.
rotund.
cortic.citri.
citrangul.
ſpic nardi,
lign.aloes.
cubebar.
cardam.
calam. aromat.
chamædr.
chamepith.
mac.
thuris alb.
tormentill.
hermodactyl.
medull.ebuli.
bacc.iuniper.
lauri.
ſem & fl.matricar.
apii,
acetoſ.
aniſ.
citri.
fl.ſaluiæ.
baſilicon.
ſambuc.
roſar.rubr. & albar.
fol.rutæ.
ſcabioſ.
lunariæ min.
agrimon.
centaur.
fumar.
pimpinell.
taraxac.
euphraſ.
capillor.ven.
capillor.monachi,
endiv.
aloes epatic.an.℥ ij,
ficuum ſiccarum,
paſſular.
dactylor.ſine oſſib.
amygd.dulc.
granor.pini.an.℥ j,
rhabarb.
ambræ an.ʒ ij,
aq.vitæ opt.ad quantitatem omniũ ad ſpecierum ℔ j.ſacch. ℔ iiij.
mell.alb.℔ ij.
Adde rad.gentian.
anth.
nigell.
bryoniæ:
ſem.abſynth.an.℥ ß. ponantur in botia, obturentur octo dies, tandemq; deſtillentur.

Aqua Ioannis Piſtorii ad mouendos menſes.

℞. *ſplenem vnum bouis caſtrati, incidatur minutiſſime,*
adde fol. & fl. centaur.minor.
matricar.an.Manip.iij,
marrub. Man.ij,
roriſmar.

 puleg.

puleg.
ſabin. an Man. j.
rad. hirundinar.
ariſtol long.
dimptam.
leuiſtic.
aſari an. ℥ j.
ſem. fœnic.
dauci an. ʒ vj.
baccar. heder.
lauri an. ℥ ß,
aq. centaur. minor.
matricar.
artemiſ. an. ℔. j.
macerentur per diem & noctem, inde diligenter deſtillentur in Balneo Mariæ; excipiatur prima & ſecunda aqua è vitro, omniaq; arctiſſime obturentur. deinde
♃. *calami aromatici* ʒ j. ß,
piper. longi,
macis an. ʒ j,
rad irid. florent. ʒ ij ß,
hæc iterum vitro excipe, affunde aquæ prioris quantum ex deſtillatione collegiſti, & in vitro occluſo in loco calido repone.

Aqua diuretica D. Brabachii, Medici Colonienſis.

♃. *fol. herniaria,*
dictamn. cretici,
pulegii,
ſerpilli,
beton.
comar. ſabinæ,
fl. meſilot. an. Manip j,
rad. ononid. ℥ j,
petroſel.
cappar.
fœnic.
liquirit.
pimpinell vulgar. an. ʒ vj.
baccar. alkekeng. ℥ j.
ſem. ſiler. montan.
petroſel. macedon.
fœnicul.
apii,
baccar. laur. an. ℥ j. ß,
nucleor. perſicor.
ceraſor.
pruner an. ʒ vj.
ſacchar ℥ vj.
conciſa minutim & contuſa infundantur in lib. vij aquæ ononid. & lib. v. vini per 24. horas, deinde deſtillentur in Balneo Mariæ ſecundum artem.

Liquor diureticus ex nucleis D. Bechtholdi Riuii.

♃. *fl. ſambuc. exiccator.* ℥ vj.
amygd. amar. ℥ v,
nucl. perſicor. ℥ xij:
ceraſ. ℥ viij,
incidantur & contund. ſec. art. groſſ. modo, adde vini maluat mēſur. noſtr. ij, ß, deſtillentur in Balneo Mariæ.

Alius Eiuſdem.

♃. *glandiū nō omnino maturor. nr. xxx,*
ſtercor. columb. Manip. viij,
acet. acerrim.
vini boni odorati an. ℥ iiij,
incidantur incidenda, deſtillentur & in vaſe vitr. bene obturato reſeruetur.

Aqua florum geniſtæ D. Flockii.

♃. *fl. geniſt. rec.* M. iij,
ceterach.
capill. vener.
pentaphyll.
polii Montani an. p. iij,
chelidon. M. j,
rad. ononid. ʒ ij. ß,
card. ben.
coſti dulc. an. ʒ ij,
liquirit ℥ j ß.
ſem. ſaxifrag.
milii ſolis,
aſparag.
baccar. iunip. an. ʒ iij,
ſem. aniſi ʒ ij,
ſangu. hirci prep. ℥ ij,

rha-

rhabarb. ℥ ii,
baccar. lauri
cortic. caſſia,
agarici an. ʒ vj,
nucl. perſicor. ℥ iiij,
ſchœnanth. ʒ ij,
galang.
zinzib. an. ℥ ß,
maceris ʒ vj,
ſal. gemmei ʒ vj,
caryoph.
maſtic. an. ʒ iij,
cinnam. ℥ vi,
caſſ. lign. ℥ iij.
mithrid. opt. ℥ iij,
vini albi optimi Menſar. iij, ſtent in infuſione per 14. dies, deinde ſecundũ artem deſtillentur.

Aqua ad calculum renum & veſica Herculis Saxonia.

℞. *aq. aſparagi,*
crithmi marini.
ſem. fœnic. ſylueſtr.
communis,
ſaxifrag.
parietar.
ol. ſambuc. an. ℔. ß,
ſucci limon. ℥ iij,
nucleor. ceraſ.
amygd. amar.
perſicor. an. ℥ j. ß, *infundantur nuclei in vino maluatico per diem naturalem, omnia poſtea miſceantur & in alembico vitreo deſtillentur.*

Præbeantur huius aquæ ℥ vj. cum puluere nephritico inter pulueres deſcripto.

Aqua Antonii Galli ad dolores antiquos luis venerea.

℞. *lacca,*
aloes cum aq. myrti lota an. ℥ ß,
rad. emula,
fol. ſcord.
card. bened.
heder. an. Manip j.
infundantur omnia in ſuffic quantit. aqua vita, deinde ponantur, in vaſe vitreo bene obturato in fimum equinum per XL. *dies, elapſo hoc tempore effundatur illa aqua, cui adde pracipitati, & vt in lib.* 9. *panthei* Herculis Saxoniæ *cap.* 22. videre eſt, præparati ℥ ß,
cryſtalli pulueriſat. ℥ ij, *Iterum infundantur in aqua illa & maneant per alios* XL. *dies in fimo equino*, Extracta aqua exiſtimatur fortiſſima ad antiquatos dolores. Sed quia quantitas illius aquæ non debet excedere decem vel duodecim guttas, ideo miſceri poterit vel cum aqua betonic. vel borrag. vel alia conſimili.

Aqua ex albuminibus ouorum Horatii Augenii.

℞. *alumin. Rocha* ℥ iij,
aq. roſar.
plantag. an. ℥ iij,
ſucc. roſar.
plantag.
portulac. an ℥ iij,
nicotiana ʒ ij,
album. ouor. nr. XV. *Miſceantur omnia, & poſita in alembico deſtillentur in duplici vaſe lento igne & ſine fumo diligenter, & in vaſe vitreo reponatur ad vſum.* Facit ad carunculam in collo veſicę.

Aqua ceraſorum ſylueſtrium.

℞. *ceraſ. ſylueſtr. cum lapillis.*
contuſor. menſur. j,
fl. lauendul. Manip j,
ſinap. alb. pulueriſat. ℥ v. Mi.
infunde in vino generoſo per aliquot dies, poſtea deſtilla.

Aqua ſoporifera Horatii Augenii.

℞. *opii thebaici,*
alliorum é corticibus mundator. ℥ ij.

Allia

Alia piſtillo ligneo contundantur in pila marmorea, mox addatur opium tritum & bene incorporentur, vt fiat ceu opiata; hac in cornuta leuiſſimo igne deſtilletur in cineribus. Cum hac aqua, ſi opus fuerit tempora, frontem, carpumque inunge, cauendo tamen, ne extra neceſſitatē vſurpetur. Valet eiuſmodi aqua melancholicis, maniacis, phreniticis & in omnibus morbis, in quibus vigiliæ inducuntur.

Alia aqua Eiuſdem ad idem.

℞. *ſucc. papau. vtriuſq. an.* ℔ ß,
hyoſcyami albi & nigri. an. ℥ ij,
portulac.
lactuc.
nenuphar. an. ℥ iij.
fabar. inuerſar. ℔. ß,
ſem. papau. vtriuſque.
rad fabar inuerſar. an. ℥ ij,
ſem. lolii ℔ ß,
hyoſcyam. alb. & rubri. ℥ iij.
xyloaloes,
nuc. methel. an. ℥ j ß,
ſem. portulac.
ſcariol.
lactuc. an. ʒ j,
endiuiæ ℥ j.

Contundantur & ponantur per tres dies in vaſe vitreo & deſtillentur.

Huius aquæ detur ʒ j. cum vino aut aqua aliqua accommodata prout affectus natura poſtulauerit.

FINIS RENODÆI.

PHARMA-

PHARMACOPOEA DOGMATICORVM RESTITVTA,

PRETIOSIS SELECTISQVE HERMETICORUM floribus abunde illuſtrata.

AVCTORE

IOS. QVERCETANO, CONS. ET MEDICO REGIO.

AVCTOR BENEVOLO LECTORI S.

EN, beneuole Lector, Pharmacopœam meam quam DOGMATICORVM RESTITVTÆ titulo inſcribo. Equidem non ignoro, quin nonnulli inuidentiæ maledicentięq; facibus incitati occaſionem inde mihi detrahē-di capient, quaſi titulus hic ſuperbo nimis elatoq; ſupercilio, inaudita neſcio quæ arrogantiæ inſolentiæq; ſigna præ ſe ferat. Sed perluſtratis prius haud grauatim iis omnibus, quæ hoc libro continentur, accurataque rationis bilance libratis & expenſis, me ſane nullo vituperio ſuggillandum æſtimabis; imo contra dignum aſſeres, cui publico nomine referatur gratiæ. Quidni n. gratias candidus rerum æſtimator rependat, qui tot ſtudiorū meorum fructus, aſſiduis vigiliis & laborib. inter plura negotia elucubratos, ex praxi medica, quā continuo nec infelici quadraginta annorum exercitio ſum aggreſſus, comparatos, tamq; è propria manuum experientia, quam ex conuerſatione ac colloquio cum viris totius Europæ doctiſſimis & celeberrimis, cum quibus familiariter me nunquam non gloriabor contuliſſe, exhauſtos, nunc in tuum vſum gratis propenſoque animi motu expendam: quamuis iiſdem non ſine magnis ſumptibus, labore ac ſudore in variis ac longinquis meis peregrinationibus potitus ante fuerim.

Sūma nec pauca numero remedia neceſſaria, & vtili reformatione expolita, aliaque diuerſi generis ornamēta, quę hoc in libro vbiq; inſperſa occurrunt, animū meum impulerunt, vt hoc titulo illum donandū & inſigniē[illegible]um ſtatuerē: nō tamen eum in finem, quaſi aliorum antiquorum & probatorum auctorū remedia bona & vtilia, vno quaſi conatu repudianda, prorſuſq; abrogāda & è medio tollenda exiſtimarē: quandoquidē ſuper idem fundamentum eandemq; ſeruatam materiā ædificium noſtrum extruximus. At vero in malam & ſiniſtram partem minime accipiendum eſt, quod ad imitationem aliorum, qui ante me idem conati ſunt, nunc in pharmaceutrice paulo exquiſitius expolienda & exornanda, meam quantulamcunque conferam opellam. Si quid mea induſtria & artificio inuentum & elaboratum acceſſerit, id in laudem, quæ totius inuentionis mater eſt fœcunda, altrix atq; conciliatrix ingeniorum, verti ac imputari debet.

Vanum eſt autem credere medicinæ, ſicut & aliarum omnium artium perfectionem eo perueniſſe, vt per tot temporum ac ſeculorum mutationes nihil in ea immutādum, nihil corrigendum, nihilque addendum aut demendum obiiciatur: neq; vllus eſt, modo animum paulo attentius aduertat, cui id ignotum eſſe poſſit.

Hoc libro cunctas remediorum internorum præparationes explicatas inuenies, quorum in medicina ſumma eſt vtilitas & neceſſitas, nec non maximus apud dogmaticos vſus: in quibus ſi interdum relicta illa communi & trita via, aliam faciliorem & commodiorem tibi præmonſtrandam ſecuti fuerimus, id mente non aduerſa, ſed candida & ſyncera accipias, velim. Liberum enim tibi relinquo, ſi forte timeas, ne per hanc ſemitam, quam vt tutiorem & certiorem tibi indigetamus, in deuias Syrtes & vada corripiaris, vt alteram illam cunctis obuiam pro tuo arbitrio & libito proſequaris.

Quod ſi certior factus fuero, te laborib. noſtris in publici boni gratiā ſuſceptis fauiſſe, eoſq; ſereno placidoq; vultu reſpexiſſe, multo maiores pollicitis atq; præſtitis inopinato quidem euentu, ſed certa & indubitata fide tibi theſauros exhibebimus. Vale.

IOS. QVER-

IOS. QVERCETANI CONS. MEDICIQVE REGII,

Pharmacopœæ Dogmaticorum reſtitutæ,

Et per PETRVM VFFENBACHIVM REIPVBL. MOENO-*francofurtenſis Medicum ordinarium locupletatæ.*

CAPVT I.

De Medicamenti definitione & diuiſione.

MEdicamentorum Dogmaticorum exactam reſtitutamque pharmaciam horis ſuccisiuis inter tot negotia traditurus, operæ pretium eſſe duxi, aliquid de medicamenti definitione, compoſitionumque cauſis generaliter præfari, hæc eadem exactius alio loco diſcuſſurus.

Quid medicamentum Galeno.

Medicamẽtum igitur Galeno & omnibus Dogmaticis Medicis eſt *id omne, quod naturam noſtram immutare, & quocunque licet modo vincere poteſt.*

Hoc autem vel ſimpliciter tale eſt, vel ſecundum quid. Simpliciter tale pure medicamentum dicitur, quod vere & ſemper cum definitione modo allata adæquatur & conuertitur. Secundum quid medicamentum, licet non ita proprie, dicere poſſumus omne id, quod cum alimẽti natura quouis modo vel aliqua ſui parte participat. Eiuſmodi appellantur medicamenta alimentoſa, & alimenta medicamentoſa, (abſit Medicis terminis nouitatis inuidia) de quibus alias, quæ etiam, ſi lubet, commode huc referri poſſunt.

Differentia inter medicamentum & alimentum.

Medicamento velut è diametro eſt oppoſitum alimentum: illud enim immutat, hoc ſimile fit. Mutare & aſſimilare ſunt contraria. Ergo & illa, quæ hoc efficiunt. Iam vero medicamentum de vtroque intermedio, hoc eſt, de medicamento alimentoſo, & alimento medicamentoſo recedit, atque participat, ſic etiam & alimentum. Sed id ea lege atque conditione, vt medicamento adfinius ſit medicamẽtum alimentoſum, alimento alimentum medicamentoſum, cuius rei ratio infra dicetur.

De medicamento hoc opere propoſitum eſt agere, ſiue proprie, ſiue improprie ſumpto, non autem de alimento. Placuit tamen hæc in tractationis limine ita diſtinguere, iuxta illud accuratum in Topicis Ariſtotelis decretum, *contemplatio differentiarum vtilis eſt, & ad inductiuas rationes, & ad ſyllogiſmos, & ad definitionũ aſſignationem, & ad claritatem ſecundum eam rem faciendam.* 1. Top. c. 14.

Medicamẽtum eſt vel ſimplex, vel compoſitũ.

Iam vero omne medicamentum aut ſimplex eſt, aut compoſitum. Simplex appellant Medici non tantum id, quod pure & ſimpliciter tale eſt, cuiuſmodi ignis purus, aqua impermixta, aut tale quid aliud, & in Spagyrica, ſal, ſulphur, & mercurius: ſed quod ad compoſita collatum, tale eſſe videtur reſpectu eius, quod magis compoſitum eſt, vt verius ſimplicius dicas, quam abſolute ſimplex. Compoſitum autem eſt omne id, quod ex ſimplicibus prędictis concinnatum eſt. Vtriuſque exempla hæc ſunto.

Simplicia.

Simplicia ex mineralibus ſunt, metalla, ſucci, lapides: Ex vegetabilibus ſtirpes omnes, earumque partes, radix, lignum, cortex, folia, flores, fructus, ſemina, iuli, excrementa, reſinæ, gummi, herbarum ſucci, denique quicquid à ſtirpibus quocunque tandem modo procedit.

Ex animalibus ſunt, vel integra, vel partes. Integra ſunt ſcinci, oniſci ſeu aſelli, lumbrici, ſcorpiones, cantharides, aliaque plurima. Partes eorum ſunt adipes, cornua, oſſa diuerſa, pili, ſanguis, pulmones, ventriculi, lienes, vteri, iecinora, excrementa, &c.

Hæc, inquam, omnia *naturalia* ſimplicia in officinis appellantur, quæ nullam adhuc præparationem ſunt experta. Sunt namque & alia etiamnum in Pharmacopœorum officinis dicta ſimplicia, non tamen à natura, ſed *arte* parata, vt aquæ ſtillatitię ſimplices, olea ſimplicia, ſyrupi ſimplices, & his ſimilia. quæ collatione cum magis cõpoſitis eiuſdem formæ medicamenti talia dicuntur, viceque verſa compoſita dici merentur. Horum omnium cognitio exacta Medico Dogmatico non tantum vtilis eſt, ſed etiam neceſſaria, vel ipſo Galeno, Dogmaticorum Medicorum omnium coryphæo multis in locis illud atteſtante, *com.3. in aph.1. ſect. 5. & 6. Epid.* Idem Galenus hanc methodum medicamenta præparandi atque componendi fuſe ac docte tradidit *in ſuo opere de cõpoſitione medicamentorum ſecundũ genera.*

Medicamẽtorum materia vnde ſumenda, & quibus modis in medicum vſum aptanda ſit.

Porro medicamentorum omnium tum ſimplicium, tum compoſitorum materia vel ex mineralium, vel ex vegetabilium, vel denique ex animalium familia depromitur, vt iam dictum eſt. Quorum omnium perfecta cognitio conſiſtit in delectu, præparatione, mixtione, compoſitione, quantitate, proportione atque forma, & præterea in omnium tam ſimplicium, quã compoſitorum adminiſtratione atque vſu legitimo.

Electio ex arte fit indicatione ſumpta à ſubſtantia medicamenti, vel, vt nuperi quidem profundius philoſophantes voluerunt, à totius ſubſtantiæ proprietate, à qualitatibus omnis generis, earumque gradibus primis, ſecundis, tertiis, quartis, horumque latitudinibus, à quantitate, numero, figura, ſitu, loco, & poſtremo à tempore tum durationis, tum collectionis, quæ omnia breuitatis cauſa fuſius hic non exponemus. Sed de his conſulendi ſunt veteres, vt Dioſcorides, Galenus, Meſue, Theophraſtus, & alii, qui de medicamentorum præparandorum ratione ſcripſerunt.

Præparationem vero, mixtionem, cõpoſitionem, quantitatem ſeu doſim, proportionem atque formam nos in progreſſu docebimus.

CAP. II.

De cauſis compoſitionis medicamentorum ſecundum doctrinam Dogmaticorum.

NON auaritiæ, aut hominum voluptatis inuentum eſt compoſitio medicamentorum, vti Plinius clamitat, & more ſuo haud ſemel tragice tanquam officinarum commenta perſtringit; ſed eorum, qui dogmaticam medicinam tuẽtur atque ſectantur, (quã ſuo loco, ſuo tẽpore, ſua occaſione rite cum ſpagyrica contemperatam, probatiſſimam & nobiliſſimam cenſemus) ſummo conſilio, ſumma prudentia, ſummaque neceſſitate, quam vtilitate adinuenta atque introducta

ducta. Nam ipſæmet morborum vel ſimplicium, vel compoſitorum naturæ, qualitateſque contrariæ & variæ circa eos intentiones (pro varietate cauſarum, ſymptomatum, partium affectarum, naturæ ægrotantium, conditioneque eorundem pro ætatis vigore, conſuetudine, addam & illud, ſi lubet, pro voluptate & placito eorundem) medicamentorum compoſitioni anſam præbuerunt, rationemque ſuppeditarunt.

Cur medicamentorũ compoſitio inuẽta atq; introducta ſit.

Sed vt libere fateamur, quod res eſt, compoſitionis medicamentorum præcipua cauſa fuit & eſſe debet, vt commodius, citius, tutius atque iucundius morborum curatio procedat, iuxta illud, quod in votis habuit ſummus Medicorum dictator: *Cito, tuto, iucunde.*

Ad etiamnum vrgentior & efficacior cauſa fuit, vt diligentius, & quo fieri potuit, maxime circumſpecto artificio reſpicerent ad impugnationem cauſæ morbificæ, nimirum, vt adhuc influentem materiam repellerent, naſcẽtem prohiberent, crudam coquerent, craſſam inciderent atque attenuarent, infarctam liberarent, extirparentque, vt eleganter hanc rem explicat Galenus *cap. 5. lib. 1. de comp. med. ſecundum genera.*

Interim dum hæc omnia fiunt ad partium ſitum, naturam, robur vel debilitatẽ reſpicere par fuit. Hæc, inquam, omnia occaſionem & neceſſitatem quoq; pepererunt compoſitionis diuerſorum medicamentorum. Sunt & plurimæ aliæ cauſę, quæ hanc medicamentorum mixtionem introducere Medicos Dogmaticos coegerunt. Nam vt omittam alias plurimas, quid non ſuadere videbatur ad hoc inſtitutum partium affectarum diuerſitas, diſtinctaque conditio, ac interdum etiam contraria? Quid, inquam, antiquos compulit, vt ſua πολύχρηστα pararent atque concinnarent? quæ ſane ab ipſomet Gal. laudantur & commendantur; *cap 7. ſecund. loc. & cap. 1. de Comp. med. ſecund. genera.*

Enimuero partis affectæ præſtantia eãdem medicamentorum compoſitionem iure optimo ſibi vendicauit: hæc ratio, hoc iudicium, iſta denique neceſſitas (quã ſecundum quid & propter melius vocant Philoſophi) ſuaſit, & quaſi coegit eos, vt affectibus, vel ventriculi, vel hepatis accommodatis medicamentis perpetuo reſoluentibus aut aperientibus roborantia & modice adſtringentia coniungerent. Hoc ſane ipſemet præcipit Galenus, vt *paſſim*, ſic potiſſimum *lib. 1. de compoſition. med. ſecund. loc. cap. 8. & cap. 15. l. 13. methód med. & cap. 95. artis paruæ.*

Sic medicamenta etiam ſæpiſſime miſcentur, quæ proprietate quadam ſpecifica partes reſpicientes aliorum vires ad affectas partes ferant. Sic in medicamentis, quibus in affectibus capitis vtimur, cephalica admiſcemus, vt & in remediis, quæ cordis, ventriculi, hepatis, lienis, & vteri affectibus conducunt, cardiaca, ſtomachica, hepatica, ſplenica, hyſterica admiſcẽtur, vt ex Galeno *lib. de comp. med. ſec. gen. c. 1.* intelligere licet.

Præterea miſcentur quoque medicamenta, quando ſimplicia propter ſui craſſitiem aliamve quandam ob cauſam ad partem affectam internam non peruenire, aut certe vix & ægre pertingere poſſunt. Iccirco parant ſua oxycrata, & metallicis tritis acetum admiſceri iubet ipſemet Galenus *cap. 1. lib. 8. de Comp. medic. ſec. gen.* quo nimirum facilius ad intima vſque penetrare poſſint.

Sed & huic mixtioni ſimplicium ſtudere, ipſa quoque neceſſitas compulit Dogmaticos. Nam, cum perciperẽt, plurimis medicamentis ſimplicibus, maxime vero purgantibus, ineſſe aliquam malignitatẽ, coacti ſunt multa addere, quæ eam corrigerent, aut ſaltem infringerent, & palato atque naribus gratiam aliquam commendarent, atq; ingrati ſaporis, ac nauſeabundi moleſtiã vel reprimerẽt, vel certe quodãmodo obfuſcarent, Gal. teſte *c. 3. l. 8. ſecund. loc. & com. in aph. 11. l. 2. & de rat. vict. in acutis.*

 Et

Et quoniam medicamenta non præparantur ſolum in rem præſentem, ſed etiam in vſus futuros, nempe vt quouis tēpore & quauis occaſione ſint in promptu, ideo, vt & multis aliis de cauſis, reſeruare ea pharmacopœi conſueuerunt, idque etiam ex ſummi dictatoris conſilio, *lib. de decenti ornatu.* Quare ne putredinem contrahant, ſuis compoſitionibus ea admiſcent, quæ humiditatem excrementitiam putredinis auctorem exſiccent & abſumant, vt ſic integra ad pluſculos non ſolum menſes, ſed & annos, viribuſque valentibus conſeruari poſſint. Qua de cauſa mel, ſaccharum, ſal, & his alia ſimilia commiſcenda cenſent.

Porro ſi quis alias compoſitionis medicamentorum cauſas, & quæ ad legitimam medicamentorum mixtionem comparandam requirantur, exactius ſcire velit, conſulat Meſuem *in princip. Theorematis* 2. Exacte etiam Galen. *in locis citatis.* vt illius hac de re mentem conſequatur. Cuius tamen fundamenta & inſtitutum paucis etiam hoc loco libet delineare.

Galenus itaque poſtquam morbos ex intemperie ſimplici & nuda ſubortos, & cum materiæ affluxu introduxiſſet, ſymptomatum manifeſtis iniuriis animum adhibens, humorumque vitia, ex quibus morbi deriuantur ipſorum copia, aſperitate, viſciditate, craſſitie, mollicie, cruditate collocaſſet, iſtis aduerſa opponenda eſſe remedia ex lege cōtrariorum cēſuit. Itaq; alteratis & intemperatis, calida, frigida, humida, ſicca, cauſarum vitiis expurgātia, læuigantia, attenuantia, incidentia, relaxantia, conſtringentia, concoquentia, & his ſimilia opponenda eſſe decreuit. Saporum proinde beneficio, & applicatione, (vnde indicatio illa à iuuantibus & lædentibus) partim etiam priſcorum experientiam, partim propriam induſtriam, aut etiam empiricorum, partim analogica quadam ratione, atque coniectura ad eiuſmodi virium atque facultatum cognitionem peruenit.

Quid Galenum mouerit ad medicamentorum compoſitionem.

Iam vero poſtquam idem Gal. (qua erat ſumma induſtria atq; ingenio preditus) deprehendiſſet in vna ſimplicique ſubſtātia interdum diſſimiles & contrarias ineſſe proprietates, hic correctione atque retuſione alterutrius obſiſtendum eſſe iudicauit, (quamuis contrarias illas qualitates leuiuſcule tantum, & velut per tranſennam ſolummodo attigerit) hoc autem aliter fieri non poſſe putauit, quam admiſtione alterius alicuius, vel vnius, vel plurium. Rurſus quia in medicamentis ſimplicibus, vel pauca, vel nimia inerat vis agendi, aut odores & ſapores erant ingrati, aut facultates contrariæ, omnia obſtacula hæc ſuſtulit mixtione & compoſitione iam à nobis commemorata. Itemque violentis remediis proprias & anodynas correctiones attulit, venenatis & malignis confortantia & cordialia adiunxit, ingratamque remediorum amaritudinem cum mellis & ſacchari fœcunditate ab Arabibus deprompta, in quandam dulcedinem, ſed vt ingenue fatear, pleriſque nauſebundam transformauit.

Atq; hæ ſunt cauſæ & potiſſimæ rationes Dogmaticorum, cur ſua medicamenta miſcerent, cur tot cōpoſitiones ſuis Pharmacopœis parandas, & tot pyxides, phialas, ſcatulas atque ollas medicinis refertas ad vſum reſeruandas præciperent, quibus non tantum ſe addictos volunt, ſed omnes reliquos, qui medicinam profitentur, empiricos appellantes illos atque ignaros, qui hiſce non tanquam delphicis quibuſdam præceptionibus confidunt. At mehercule, vt non vſque quaque improbo ordinem talē in arte præſcriptum, ita tyrannidem inconſideratam omnino abdicandam cenſeo. Toleranda ſane eſſet vel illa, ſi non, vt habet ἀδάγιον, vtplurimum *aliud in ſcripto, aliud in pyxide* reperiretur, Sed age, vt conſtet etiam illud eorum nobis probari inſtitutum, proponamus, & per claſſes digeramus, quicquid & olim, & hodie in officinis medicamentorum paratum & adſeruarum ſit, ſingulaque,

Quid authorem ad reformandam medicamentorū

Preparationem impellat.

guſaque, qua ratione fiant in officinis, quæ recte, quæ perperam perpendamus. Subinde ſi quid nouimus melius publici commodi, & ſalutis ægrotantium iuniorumque Medicorum (quibus hic noſter labor totus dicatus eſto) gratia in medium proferamus, & noſtris experimentis, propria, magna ex parte, induſtria conquiſitis colluſtremus. Ita fiet, ſpero, vt nec noua prorſus aut noſtra, ſed veterum dogmaticorum Medicorum placita recte intellecta reſtituta, noſtriſque inuētis aucta, naſutiſſimus quiſq; vel ipſemet Theon fateatur.

Cap. III.

De ordine & claſſe omnium medicamentorum, vel arte vel ratione compoſitorum.

CONSVETVM eſt hodie officinis, & quaſi in legem abiit, pharmacopœorumque hodie præcipuam curam, ſummumque ſtudium eſſe nouimus, vt ad omnis generis affectus peculiaria ſibi remedia parent, eaq; in officinis ceu theſauros quoſdā in vſum dogmaticorum Medicorum adſeruent. Nimirum, vt felici operis ſucceſſu, id poſtulante neceſſitate, in promptu ſtatim habeant, quo artis nominiſque ſui dignitatem & gloriam augeant atque tueantur. Veteres quidem, vt iam *ſupra* monuimus, in domo ſua conficienda curabant remedia, quibus in caſu præcipiti vſuri eſſent, vel etiam ex tempore, ſi morbo daret inducias. At hodie, quia ſeparata habetur fere pharmacopœa à medicina, hæcque à liberali diſciplina non mirum, ſi deſciuerit (excuſent, quæſo, modeſti & prudentis ingenii viri) fere in mechanicam, quod pharmacopœorum inſcitiæ tribuendum eſt, qui nullo iudicio, conſilioque Medicorum Doctorum directi, ſua parant medicamenta. Sed aliter eſt melius multo ab iis, qui reipſa veri ſunt pharmacopœi, quique nihil niſi ex arte & Præceptorum authoritate & imperio ducti agunt, talia parari ſolent.

Veteres non publice in officinis, ſed domi priuatim ſua medicamenta preparabant.

Catalogus medicamentorum, quæ hoc libro continentur.

Aquæ
Decocta
Vina
Aceta
Oxymelita
Hydromelita
Syrupi
Purgantia
Pilulæ
Pulueres purgantes
Vomitoria
Clyſteres
Elect. *Caput purgia*
Naſalia
Apophlegmatiſmi
Eclegmata
Cōfectiones aromaticæ ſeu ſpecies roborantes.
Tabellæ
Trochiſci
Condita
Opiata
Conſeruæ
Antidot. liquid. card. & robo.
Antidot. alexiter.
Antidot. opiat. ſeu Hipnot.

Extracta
Eſſentiæ
Magiſteria
Arcana
Liquores Sulphurei
Sales.

Itemque diuerſarum rerum.

At in nonnullis iſtis formulis præparādis, variæ operationes inſeruiunt, nempe,

Diſtillatio
Maceratio
Decoctio
Infuſio
Expreſſio
Pulueriſatio
Trituratio
Mixtio
Conſeruatio, & ſimiles.

Operationes vulgares pharmacopœorum.

Quæ

Quæ omnia meræ ſunt operationes à pharmacopœi induſtria dependentes.

De his omnibus & ſingulis ordine ſumus acturi, præparationumque modos conſuetos & non conſuetos, ſed tamen ad artis præſcriptum conuenientes tradituri.

De operationibus autem aliis, quibus nonnullæ præparationes perutiles æque ac elegantes perficiuntur, quæque minime vulgares ab arte chymica mutuandæ veniunt (artem, inquam, non pharmacopœis ſolummodo, ſed omnibus veris Medicis, qui nomine & re tales haberi velint, cognitu imprimis neceſſariam) paulo poſt, *capite* nimirum *ſequenti* dicemus.

Nunc autem prout ordo ac methodus noſtra poſtulat, ordiemur ab operationibus vulgarioribus, & apud ipſoſmet pharmacopœos communibus, initium ſumẽtes à deſtillatione, ex cuius reformatione benignus lector ſummam tum iucunditatem, tum vtilitatem percipiet.

CAP. IV.

De aquis deſtillatis & de deſtillatione in genere.

POSTERIOR fere ætas aquis ſtillatitiis maxime incumbit, vt eas parandi ars hodie mulierum verius eſſe videatur, quã Medicorum. Ergo methodo, & ordini noſtro incepto inſiſtentes, dicamus prius, quæ & quales aquæ hodie habeantur in officinis. Deinde quomodo ab iis parentur: Tum in quo delinquant & peccent in earundem præparatione, & qua arte atque induſtria parari debeant aquæ ſtillatitiæ, clare & veraciter docebimus. Tandem plures pulcherrimarum, vtiliſſimarumque aquarum tam ſimplicium, quam compoſitarum longa experientia atque induſtria, multorumque ægrotantium cum ſalute atque ſolatio conquiſitarum, & in vſum tranſlatarum, deſcriptiones & præparationes aliquot proponemus: ſicque caput hoc de aquis, ſecũdum dogmaticam medicinam paratis, finiemus.

Sed antequam iſta omnia fiant, curſim in genere de deſtillatione, & ad eam pertinentibus rebus ac operationibus diſſerẽdũ. Etſi deſtillatio Spagyricum ſit inuentũ, & in Spagyrica potius pharmacopœa de ea agi conueniat, ita tamen hodie non tantum in officinis, ſed apud vulgus quoque innotuit, vt deſtillationis modum plurimos ſe intelligere putare videam, paucos vero, qui ea in re aliud recti atque perfecti ſciunt. Non poſſum itaque non ſummatim, quæ ad illam pertinent, hoc loco opportuno complecti, maxime cum id pharmacopœæ, quam informare & corrigere intendimus, ſit opus haud minimum, reliquum, quicquid eſſe poteſt ſpecialioris conſiderationis, in aliud, quod paramus, opus reſeruaturi. *Deſtillatio Spagyricum inuentum.*

Alchymia ergo ſeu ſpagyrica, quæ inter quatuor medicinæ columnas à nõnullis recenſetur, quæque omnium corporum compoſitiones, & diſſolutiones, eorumq; præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit, illa, inquam, & deſtillationis quoque inuentrix eſt, atque magiſtra. Vtitur namq; ea ſeptem operib. ac veluti gradibus, quibus tanquam organis quibuſdam neceſſariis rerum tranſmutationes inſtituit atque perficit. Per tranſmutationem autẽ hoc in loco intelligimus, cum res ſuam formam extrinſecam amittit, & ita alteratur, vt prorſus priori ſubſtantiæ, & formæ ſuæ priſtinæ non ſit ſimilis, ſed aliam nunc induit formam atque aliam aſſumit eſſentiam, alium colorem, aliam denique naturam & proprietatem. Exemplum eſto, vt cum linteamen fit papyrus: metallum vitrum: pelles ſeu coria gluten: herba cinis: cinis ſal, & ſal liquor: mercurius res mobilis admodum quoddam fixum, vt cinabrium & puluis. Septem autem iſti operationum gradus ſunt. *Quid tranſmutatio.* *Septem operationes ſpagyricæ.*

Calcinatio
Digeſtio
Fermentatio
Deſtillatio

Circu-

Circulatio
Sublimatio
Fixatio.

De quorum omniũ vtilitatibus hic maximopere à nobis diſſeri nihil attinet, cum eæ in hoc opere paſſim & alio quodam, ſi Deus vitam & otium conceſſerit, exactius ſint manifeſtandæ & aperiendæ. Quanquam autem ſolutio ſeu putrefactio vtplurimum præcedat, aut certe præcedere debeat deſtillationem in ipſa praxi: placuit tamen primo loco de hac agere, tanquam de principaliori operatione, communiori, & ad quam reliquæ fere referantur, vel ſaltem propter eam fiant. Hic multa dici poſſent de deſtillationis Etymo: cur ſic appelletur? An deſtillatio differat ab elixatione? item de antiquitate deſtillationis, de dignitate, eiuſdemque vtilitate: An præſtent deſtillata decoctis dilutiſque? Sed iſta omnia in aliud tempus ſunt reſeruanda.

Deſtillatio quid?

Deſtillatio autem, de qua hic orationem inſtituimus, *eſt liquoris aquei ſeu partis humidioris in halitus à calore extenuatio atque eleuatio, & ob frigiditatem aeris in aquam conuerſio.* Vel eſt *pura & liquida ſubſtantia à diſpoſitis adhuc corporibus extractio per calorem.*

Arabes, & qui eos ſecuti ſunt complures, nonnunquam appellarunt ſublimationem latiori nomine, quia in ſublime vapores feruntur, ſed ſpagiricis haud ſatis proprio. Nam alius gradus eſt à deſtillatione diuerſus ſublimatio, in qua in altum vapores à rebus ſiccis attolluntut, ſed non vt in aquam degenerent; verum vt ſicciores, puriores, ſplendidioreſque fiant, adhæreantque ad vaſis latera & operculum. Neque enim, quod ad ſublimationem proprie dictam pertinet, roſtrato pileo opus eſt, niſi ſit colligendi aquam animus, quæ exundabit. Itaque, vt ex rebus terreſtribus partes puriores ſeparentur, ſublimantur ſulphura volatilia, & ſales volatiles. Cum deſtillatio cõtra in aquam fluentem ſeu liquorem eas adducat, ex definitione deſtillationis facile patet, quænam ſint ea, quæ deſtillari poſſint. Cum enim deſtillatio nihil ſit aliud, quam *liquoris aquei ſeu rei humidioris in vapores extenuatio, & in aquam conuerſio:* ſatis inde conſtat, ea tantum deſtillari poſſe, quæ & humiditatem in ſe continent & halitus emittunt, qui rurſus in liquorem fluentem cogi poſſint.

Quomodo differat deſtillatio à ſublimatione.

Deſtillatio quid.

Peripateticæ Philoſophiæ Princeps Architectus Ariſtot. conſtituit diſcrimen inter ea, quæ exhalant, & quæ euaporant. Nam *exhalant*, inquit, *quæ à calido comburente fumum emittunt, in quo ſicca & humida partes ita coniunctæ ſunt, vt non tanquam duo, ſed vt vnum calido ſubiiciantur, & diuelli vna pars ab altera non queat.* Quamobrem huiuſmodi fumus neque madefacit, obſit cum combuſtum ſibi iunctum, neque in ſpiritum vertitur, cum diſtrahatur, diſſipeturque, ſed magis inficit, quod in fumo lignorum videtur, qui, vt docet Albert. Magnus, ob ſiccum terreum aduſtum atro inficit colore, qui adhæret propter humidum; quod tamen cum exiguum ſit, non continuus eſt, & durus apparet, niſi ab vnctuoſo educatur. Tum enim nidorem appellant, quemadmodum è pingui, fuliginem, vt ex reſinis fere omnibus fit fuligo. Quid vero interſit inter pingue & vnctuoſum, Ariſtoteles inſinuat. Nam picem, ceram, thus & quæcumque picem habent, pinguia vocat: Oleum autem & quæcumque oleoſa ſunt, vnctuoſa. Videtur itaque ex his, quæ Ariſtoteles prodidit, colligi poſſe, ligna, oſſa, oleum, ceram, thus, & huiuſmodi deſtillari non poſſe, cum horum fumi non madeſcant ex ipſius ſententia, ſed in aerem extenuentur, nec poſſint in aquam cogi. Oleum enim ex ſententia Ariſtotelis non incraſſatur, neque elixatur, quia non eſt vaporabile, ſed exhalabile. Ad hæc cum idem dicat, myrrham, thus, & cætera, quæ lachrymæ appellantur, terrea eſſe, quæ autem talia ſint, non exhalare; cum nequaquã liquantur: Quapropter fruſtra co-

Diſtr. inter pingue & vnctuoſum & inter illa, quæ deſtillari poſſunt, vel nõ poſſunt.

rum inſtituetur aut ſuſcipietur deſtillatio. Satis etiam perſpicue idem Ariſtoteles aſſerit, mel, lac, oleum, ſalem, nitrum & ſanguinem in igne nō euaporari, ſed craſſiora reddi: cauſamq; adferens, ait, ideo id euenire, quod mel ſit naturæ terreæ, lac aereæ, & aqueæ, & ſanguinem (præſertim fibroſum) aqueæ & terreæ, ſed magis terreæ, ſal, nitrumq; eiuſdem naturæ, quare incraſſari igne, non euaporari.

Hermeticorum Philoſophorum ſententia de rebus deſtillandis.

At mehercule contrarium nos docet Philoſophia Hermetica, ipſa experientia rationum victrice ſtipata. Nam ex prædictis omnibus ſtillatitii liquores elici poſſunt, ſed per diuerſos modos, vti norunt id vel ſemeſtres Spagirici, & nos ſuis locis exactius docebimus. Nec eſt omittendum etiam illud Ariſtotelis, & priſci illius æui ætate multa vera fuiſſe, præſertim quæ de hac diſſolutionum ac eliquationum materia diſputari poſſunt. Vera, inquam, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quia eiuſmodi operationes Chymicæ iſtis temporibus nondum innotuerant. Nondum ſane cognitum erat, qua ratione liquores ex ſalicibus elicerentur, quæ vel corporum duriſſima metalla diſſoluerent. Non olei ex cera conficiendi ratio, non ſublimatio corporum fixorum atque ſolutio, non coagulatio volatilium atque ſpirituum. Et vt breuibus rem comprehendam, ad externum & ordinarium naturæ calorem reſpexit vir ille, cuius vires, & exacte cognitas habebat, & quid in vnam quamque materiam poſſet, ita in artificialibus hiſce ipſum aut non exercitatum fuiſſe, aut certe de iis nihil prodidiſſe, ſatis conſtat ex iis, quæ ab illo prodita ad hanc noſtram ætatem peruenerunt. Si enim cognitas habuiſſet operationes chymicas, non ita ſcripſiſſet ſummus ille vir. Sed ex iis principiis & fundamentis, quæ poſuit ille, Geometricorum more & recte, & euidenter, & candide decreuit. At inquies, *vnius rei vnica tantum veritas.* At inquam, *veritas non eſt, niſi in animo percipientis: veritas*, inquam *conſiderationum & operum artis, neutiquam vero ſcientiæ, quæ perpetuo vna eſt & ſimplex.* At artis veritas etiam variat, pro artificum ingenio, induſtria, & inuentionis modo, pro quorum diuerſitate effectus ſæpe contrarii conſequuntur. Ergo Ariſtoteles excuſandus eſt hac ratione, & præterea ei gratia quoque habenda, quod tam viuis, & tanta facilitate comprehenſibilibus ac externis rationibus poſteritatem docuerit. Non tamen ita ſuſpiciendus eſt, vt huic nihil detrahi, nihil demi poſſe videatur. Nam artes cōtrarium docent & ex his potiſſimum nobiliſſima illa pharmacopœa, quam artificioſam appellamus, & à Spagirica nihil niſi nomine ſolo, differre exiſtimamus.

Itaque longe aliter atque diuerſa ratione de rebus hodie decernendum, ſtatuendumque eſt, poſtquam tot aquarum, tot liquorum, tot præparationū genera (quod dixerim ipſis priſcis, ſi reuiuiſcerent) miracula futura ſunt introducta.

Enimuero ſi vel Hippocrates, vel Ariſtoteles, vel ipſe etiam Galenus nunc reuiuiſceret, obſtupeſceret ſane tot ornamentis artem hanc adauctam atq; illuſtratam, tot nouis inuentis ditatam, tot mirificis operationibus confirmatam. Quod ſi nuperus ille Budæus, lumen illud Galliæ, & vniuerſæ adeo Europæ præcipuus literarum cultor & reſtitutor (coniugis meæ auus, in vltima hac ætate miratus ſit Chryſulcam aquam, quam fortem vocant, diſſoluere metalla, quod tamen illo ſeculo non vſque adeo infrequens erat, quid quæſo facerent aut dicerent illi, qui nihil iſtorum nec cogitarunt, ac ne ſubolfecerunt quidem? Veriſſimū itaq; eſt, quod ſapientum quidam Medicorum noſtri ſeculi ait: *Creuerunt cum ingeniis & ipſæ ſcientiæ, arteſque magna & inæſtimabilia incrementa ſumpſerunt.* Sed vt (quod noſtræ ingenuitatis ſit atque modeſtiæ) tueamur, quantum licet priſcos illos Athlantes, fatebimur vel vltro, eo caloris modo, hoc eſt, externo, eoque artificio

Budæus.

ignis

ignis vulgari, de quo Ariſtot. loquitur, & ruſticis ac coquis notiſſimo, diſſolui ea nō poſſe atque deſtillari: At poſſe tamen & diſſolui, & ſeparari, in ſua principia ingenioſis machinationibus artificum, in regimine ignis tam interni, quam externi, nos in hoc & aliis noſtris operibus methodo perfacili docebimus atque declarabimus.

CAP. V.

De deſtillationum differentiis.

DESTILLATIONIS modi diuerſi ſunt pro diuerſis rationibus, modis atque ſubiectis, vnde diuerſæ deſtillationis differentiæ exurgunt.
1. *Variæ deſtillationis differentiæ.* Prima à rebus, à quibus humorem vel liquorē elicimus, deſumitur. Nam alio modo mel, alio ſulphur, alio vinum, alio cera, alio terebinthina, gummi, vt maſtiche, euphorbium, ſtyrax, & reliqua eiuſmodi; alio ſales, alio herbæ, alio radices, alio flores, alio denique ſemina deſtillantur.

2. Secunda ex differentia liquoris ſtillatitii deſumitur: nam aliter aquæ ſeu ſtillatitii liquores, longe autem diuerſo modo olea ipſa eliciuntur. Exempli cauſa ex herbis, floribus, radicibus & ſeminibus non ſiccis, ſed virentibus aquæ per ſimplicem deſtillationem eliciuntur ſine admixtione alicuius liquoris. At ex radicibus, herbis, floribus & ſeminibus ſiccis, & odoratis præſertim, mediante aqua, aut quouis aliquo alio liquore admixto, olea ſupernatantia eliciuntur.

3. Tertia differentia à materia & figura vaſis dependet. A materia: nam aliud eſt terreum, aliud æneum, aliud plumbeum, aliud vitreum. A figura: alius namque deſtillationis modus per alembicum, alius per cornutam, alius per matracium, alius per pellicanum, &c.

4. Quarta à vaſis ſitu: fit n. vel recta cucurbita, vel incurua aut inclinata, cuiuſmodi deſtillationes per aſcenſum dicimus, ſeu cum vnius matracii (quod vocant) ſeu cucurbitæ collum in alterius collum immittitur, quod bociam contra bociam, vel botum barbatum deſtillatores chymici nuncupant. Nimirum quando per concurſum vaſa ita iunguntur, vt alterum alterius os excipiat, idque diuerſo poſitu & ſitu recto, obliquo, procumbente, &c. Atque his fere deſtillantur, quæ difficile aſcendunt, ſuccique minus habent. Multa etiam per deſcenſum deſtillantur, vaſe eo, quod materiam continet, inuerſim alteri impoſito, qui modus per deſcenſum vocatur, & contrarius eſt ei, qui fit per aſcenſum. Per deſcenſum deſtillantur gagates, & varii generis ligna, vt Gaiacinum, iuniperinum & reſinarum genera. Quod ſi vero accipiamus latius deſtillationis nomen, vt ſit humidi eductio à calore, ad hanc etiam referri poterit ea, quæ per deſcenſum fit inuerſo cucurbitæ ore.

Quinta à gradibus ignis, qui ſunt quatuor, primus, ſecundus, tertius, quartus. 5. *Quatuor ignis gradus.* Primus eſt lentus, qualis eſt ignis baluri aut vaporis: ſecundus cinerum: tertius arenæ vel ſcobis ferri: quartus eſt ignis nudus, vt vocant.

Cum primo aut ſecundo ignis gradu deſtillamus per aſcenſum: cum tertio & quarto, per concurſum & deſcenſum. Sic deſtillantur olea ex ſalibus, vt ſale communi, vitriolo, & reliquis huiuſmodi. Item

Deſtillatio complectitur ſub ſe tanquam partes ac veluti ſuccenturiatas, aut certe haud multum abſimiles operationes.

Exaltationem
Exhalationem
Circulationem
Rectificationem
Cohobationem

Exaltatio quid. Exaltatio eſt *ſuperflui & impuri humoris à puro euaporatio*, in quo differt à deſtillatione, in qua liquores extrahuntur ſpecie vaporis congelati in liquorem ſeu aquam.

Exhalatio. At *exhalatio fit penitus euaporato humore aqueo, idque ſola cucurbita abſque pileo, aut patella vitrea*, cuiuſmodi operatio fre-

quens eſt & conſueta in parandis extractis, eſſentia croci, ſennæ, radicum omnium, rhabarbari, hellebori, & ſimilibus, vti docebimus.

Circulatio. Circulatio eſt *frequens & crebra rei deſtillatæ aſcenſio in vaſis ad id accommodatis*, fitque per ſe, ſine fæcibus in organis, quæ pellecani artificibus appellantur.

Rectificatio. Rectificatio eſt *repetita liquorum deſtillatio*, quo multum purificentur; & magis exaltentur.

Cohobatio. Cohobatio *eſt quoque deſtillationis repetitio*, qua liquor deſtillatus rurſus fæcibus affunditur & denuo deſtillatur, vt fit in arcano vitrioli.

Porro per deſtillationem omnes aquæ, liquores & olea proliciuntur ex omnibus lignis, herbis, ſeminibus & floribus. Ex omnibus vero pinguibus oleum potiſſimum extrahitur.

CAP. VI.

De deſtillationis quibuſdam quaſi præludiis, comitibus & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione & maceratione, operibus apprime pharmacopœo neceſſariis.

NON ſufficiat pharmacopœo ſimplicem tenuiſſe deſtillationis modum, de quo iam egimus in genere, ſed opus habet inſuper, vt præparationes ſibi inſeruientes exacte cognoſcat, ſi, vt induſtrius pharmacopœus debet, ſuas res ex arte parare velit.

Operationes Chymicæ, tã Medico, quã pharmacopœo cognitu neceſſariæ ſunt. Eiuſmodi autem ſunt fermentatio, concoctio atque digeſtio. Quas operationes ſi rite intellexerit, naturam quodammodo imitatus, varias pulchras atque vtiles præparationes efficere poterit. Nec pharmacopœum tantum eaſdem nouiſſe par eſt, ſed ipſum etiam Medicum, pharmacopœis præcipientem, ſi ſuo honori & ægrotantium ſaluti conſultum velit. Sed talia hodie ita in deſpectum abierunt, vt vel negligant iſta multi, vel certe ſuperciliosè contemnant, neſcientes nimirum, quid vtilitatis eiuſmodi præparationes in receſſu habeant. Et certe non video, cui potius cauſæ eiuſmodi pertinaciſſimum deſpectum tribuam, niſi meræ ignorantiæ, cum ſatis notum ſit, non contemni aliquid, niſi ab ignorante. Neceſſitatem aſpiciant vitæ noſtræ, vt diſcant eam coegiſſe nos quærere præparationes ciborum ad alimenta corporis neceſſariorum, in quibus tamen præparandis tanta forte neceſſitas non fuit, quanta debet eſſe in præparatione medicamentorum ſanitatis cauſa generatorum. Reſpiciant frumenta, quę non cruda, qualia ex terra emerſerunt, ſtatim pro cibis offeruntur, ſed ſeparata prius palea & furfure in farinam rediguntur, quæ etiamnum non cruda, ſed fermentata rite probeque ſubacta pinſitur & coquitur, vt fiat panis aptus nutritioni. *Panificij præparatio qualis.* Non itaque vnica tantum & ſimplex præparatio eſt panificium, ſed multiplex, artificioſa, & inſigne magiſterium. Nam fermentationem conſidera, qua panis leuis & ad nutritionem aptiſſimus fit, tantoque leuior atque ſalubrior, quanto magis fuerit fermentatus. Ponderoſior vero tanto, nutritioni ineptior & inſalubrior, quanto minus fermentatus fuerit. Quæ ſane præparatio ſi non præcedat, ſed farinæ ſimplici aqua affuſa, & ita cocta, pro pane, glutinum naturæ noxium parabis. Nunquid vides, vt amylum, res tenaciſſima, ſola aquæ infuſione paretur? aut panis non fermentatus, ſi cum modico aquæ irroretur, digitiſque ſubigatur, in tenacem, cẽream, & prorſus glutinoſam ſubſtantiam abeat? Quid igitur putas futurum in ſtomacho atque viſceribus, præſertim debilioribus, ſi eiuſmodi offeratur? nempe talis nihil aliud, quam obſtructiones, materiam calculoſam, & plurimorum morborum ſeminaria procreare poteſt. Quapropter in regimine therapeutico eiuſmodi vſum, cuiuſmodi ſunt placentæ farinaceæ piſtæ (fougaſ-

ſes vocant noſtri) piſtoria opera & ſimilium paſtarum non probe fermentatarum curioſe interdicere ſolent. Nec tamen, quod mirum eſt, ſatis attente ad cauſas, cur id faciant, aduertunt. At ſciant, eam ſolam ob cauſam fieri potiſſimum, quod paſtæ, ex quibus eiuſmodi panes fiunt, non rite ſint fermentatę. Tantum prodeſt hęc præparatio, vt Pharmacopœo omnino cognitu ſit neceſſaria. Hæc quippe attenuat omnem ſubſtantiam, hanc ſoluit à ſuo corpore & impuritate terreſtri, vt apta fiat poſtea ad producendum verum balſamum radicalem atque ſpiritum viuificum. Huius ſolius fermentationis beneficio (vt poſtea pluribus patebit) eliciuntur aquæ vitæ ex omnibus ſeminibus farinaceis atque adeo ex ipſis etiam roſis, denique ex omnibus floribus, herbis, & in vniuerſum vegetabilibus cunctis. Per hanc fermentationem ſeu fermentum hoc naturæ pari modo omnes corporis noſtri humores attenuantur ſubtilianturque. Hinc cognoſcas licet, quemadmodum vel modicum acidi fermenti vniuerſam paſtam fermentat, & panem leuiſſimum, atque concoctu facillimum reddit, qui alioqui futurus erat grauis, & ad digeſtionem ineptus: ita etiam per eandem viam fermentationis, quæ conſiſtit in liquore quodam acetoſo naturæ, noſtros humores attenuari, atque ad excretionem diſponi, ideoque ſunt quædam acida, quæ ſudores mouent, quamuis ea ex Medicorum vulgari ſententia ſint frigida. Et ſane qui eiuſmodi præparationem, quæ per fermentationem fit, panificio non adhiberet, ſed tantum grana frumenti, ſicut à natura producta ſunt, aquæ incoqueret, quid quæſo gratiæ tam nobili alimento conciliaret? Quid vtilitatis adferret naturæ? Imo quid non moleſtiæ eidem ex re alioquin nobiliſſima vtiliſſimaque crearet? At parantur hoc modo, atque hucuſque medicamenta in officinis. Non dicam homines abſque panificio etiam fermentato viuere non poſſe: Notum n. eſt, & tradunt hiſtoriæ, plures nationes magna ex parte ſimplici hordei, aut leguminum vel radicum (vt hodie ſolent Indi Americani) decocto viuere. At noſtros homines abſq; eo æque commode atque ſalubriter victitare poſſe, illud vero pernego. Digni ſunt profecto, qui alia cōedant, qui nolunt meliora. Nimis craſſa hercle iſta medicatio, & ſuis cultorib. tantū digna. Referamus, exēpli gratia, quod omnib. notū eſt, quid agatur cū vino. Huius pulchrā præparationē, qui nō attento & philoſophico animo contēplatur, non meretur ſane, vt bibat. Primū ſeparantur racemi, vinacea, pelliculæ, tū exprimitur ſuccus, hic rurſus in doliis ſua met natura efferueſcit, ſpumam eiicit, fæces deponit, atq; tartaream materiā, donec depuretur perfecte. Quæ profecto præparatio, licet naturalis quodammodo ſit, iuuatur tamen ab arte. Fruſtra namque vinum à natura præſtoleris, ſi non exprimas ſuccum, & rite præparatum in dolia infundas. Nec ſimilis vtilitas ex vuis, quæ ex vino. Helueticos milites nouimus, ceu ſtrage quadā, vineta obruiſſe, vuaſq; magna voracitate depauiſſe. At quid accidit? Nimirum crudum non coctum, nec rite fermentatum vinum, quod vorare, quam bibere maluerunt, voracitatis inconſideratæ (licet forte ob famem vtcumque neceſſariæ) dederunt pœnas. Nam dyſenteria paulo poſt maxima eorum pars interiit. Salubrius & lætius egiſſent, ſi quo vnice gaudent, merum perfectum & rite fermentatum, fuiſſent præſtolati. Quid dicam de reliquis cibis? Carnes non crudæ, ſed debite coctæ atq; conditæ comeduntur. Eadem quoque ratio eſt in aliis cibis.

Fermentationis cognitio omnino neceſſaria.

Ad vini perfectionem quales requirantur operationes.

Nunquid vides, vt induſtriæ percupidæ mulierculæ nonnullæ, ſuis ægrotantibus ex carnibus & volatilibus, parare norint colaturas, gelatinas conſummata? At hæc extracta ſunt. Separantur quippe terreſtria à laudatiori ſubſtantia, & ægro conducibiliori. Cur non idem facimus de medicamētis? Ægri certe natura,

Extractorū præparandorum ratio, mulierculis haud ignota.

iam plusſatis proſtrata, crudos iſtos cibos ſuſtinere nequit, ſed ab iis patitur, aut etiam ſuccumbit. Quanto iſtud magis fiat à medicamentis non rite præparatis, & ab impuriori ſua ſubſtantia ſeiunctis? Nihil profecto aliud, quam impedit eiuſmodi impuritas, quo minus medicamenti vis gemina cum hoſte ſuo, morbo, inquam, eiuſque cauſa congrediatur, eumque vincat, commode atque peſſundet.

Quid igitur fiet de iis medicinis, quæ non tantum eruditatem in ſe continent, ſed malignam quoq; qualitatem aliquam: & talem non ſeparatam aut rite præparatam, vel caſtigatam etiam porro exhibere audebimus? Solent, & (proh dolor) ſolent ac nimis vere ſæpe, inquam, ſolent, eiuſmodi decocta, puluerata, mixta, nec alio vllo artificio parata medicamenta ægris plus moleſtiæ (ne quid grauius dicã) adferre, quam ſolatii atque auxilii. Non itaq; ſpernendæ aut negligendæ ſunt eiuſmodi præparationes, concoctiones, inquam, digeſtiones & fermentationes. Nã hæc ſi fiant, ad imitationem fient naturæ, quæ iiſdem vtitur operationibus ad perfecte maturandos fructus, reſque, qua producit vniuerſas. Sed pergamus.

Crudorum pharmacorum, & ſine artificio digeſtorum quanta incommoda.

Ariſtoteles in *quarto meteorῶn* tres conſtituit πέψεως ſiue concoctionis ſpecies. Prima eſt πέπανσις, quæ eſt humoris in humido ſemine exiſtentis & indefiniti à calore naturali facta concoctio. Modus autem hic concoquendi, maturandi atque perficiendi plantarum & reliquarum rerum ſemina, vt germinent, & fructus vberrimos producere poſſint, eſt opus ſolius naturæ, quæ pro inſtrumento vtitur illo calore viuifico, qui elemento ſtellarum proportione reſpondet, vt idem met ait Ariſtoteles. Hunc ars ſi non imitari, ipſius tamen ſequi veſtigia poteſt. Secunda, concoctionis ſpecies eſt ἕψησις ſeu elixatio, quæ eſt indefiniti in humore exiſtentis concoctio, ab humido calore facta. Tertia & vltima eſt ὄπτησις ſeu aſſatio, quæ eſt eiuſdem interminati à calore arido, & alieno facta concoctio.

Concoctionis differentia.

πέπανσις.

ἕψησις.

ὄπτησις.

Hæ duæ vltimæ concoctiones ab arte præſertim fiunt, circa quarum moderationem diligentes pharmacopœos erudiemus, diligentes, inquam, & verorum Medicorum artiſque obſeruantes, non nugiuendulos, qui candelas, faces & neſcio quid ridiculi conficere, atque diuendere malũt, & mercatoria merce officinas ſuas opplere, quam veris artis operibus incumbere, ſuamque & artis, quam temere profitentur, dignitatem tueri. Sint igitur pro liberalibus mercenarii & ſordidi, non artifices, artiſque (quotquot ſunt humano generi ſumme neceſſariæ, & almæ medicinæ famulæ) cultores, ſed mercatores, mechanici, ſpem in pompa collocantes atque lucro. *Hoſtem in vrbe malim videre, quam hos nebulones. Ab illo enim cauere norunt ſibi ciues: at ab iſtorum perfidia, quam vel ignorantia, vel malitia, vel ſane negligentia ſua praſtant, quis ſibi cauebit, niſi qui eoſdem extra vrbium pomeria eiiciet atque exterminabit?* De impoſtoribus hoc dico, & Pharmacopœis titulum falſó vſurpantibus, ac mercatoriam auaritiæ cauſa cum ea confundentibus, non de candidis, bonis atque diligentibus, ad quos hic noſter labor pertinet, quibuſque hæc noſtra ſtudia & admonitiones in ſalutem plurimorum, ipſorumque laudem & emolumentum dicata ſunto.

Legitimi & veri Pharmacopœi à ſpuriis diſtinguuntur.

Sed latius digreſſi ſumus, ac forte extra ipſa etiam inſtituti pomeria: placuit tamen in re non parui momenti, vtrumque hoc loco arrepta occaſione & noſtram ſententiã proferre. Nunc vero ad propoſitũ redeamus, ad digeſtiones, inquam, tantopere operibus pharmaceuticis neceſſarias, quarum vtilitates ad purificationes & exactas atque veras omnium rerum concoctiones facile percipient, qui eas rite adhibebunt. Opus eſt tantum vel vnico Balneo Mariæ, vel ſaltem cacabo pleno aqua, quæ vel tepida, vel calida ad ignem, ſi opus ſit, reddi poſſit. Nam differentias &

Neceſſitas & vtilitas digeſtionis.

earum

earum regimen poſtea trademus. Hoc medio apozemata atq; decocta pura & clarificata parabuntur, non vt illa, quæ vulgo oui albumine repurgata, hoc eſt, craſſo illo modo parata, vel vnius quartæ horæ ſpatio omnem fæcem in fundum deponunt, quam tamen iterata agitatione cum liquore perfuſam miſero ægro obtrudere non erubeſcunt. Has fæces paucis aliquot horulis ſeparabimus per digeſtionem, viribus nihilominus integris ſeruatis, aut certe etiam longe valentioribus redditis, dempto nimirum eo, quod laudatioris eſſentiæ vim atque actiones obtundere, obfuſcare, aut penitus impedire poſſet.

Sic ſolatio erimus ægris, ſic naturam eius tuebimur, morboq;, minore eius moleſtia fræna iniiciemus, donec à natura ſpecifici medicamenti ope adiuta penitus extirpetur extermineturque.

Eadem porro digeſtione perfecte depurantur ſucci radicum, foliorum, florũ, vti docebitur in progreſſu. Et quod magis etiam eſt, dum digeruntur, coquuntur etiam, hoc eſt, dulcorantur, atque per Balneum Mar. humido liquore ſeu vapore ſeparato in ſyrupi conſiſtentiam rediguntur, quem diu ſeruabis abſque melle vel ſacharo. Vt vel hinc conſtet, veriſſime ab Ariſtotele prolatum, *omnia concoctione dulceſcere*, id, quod experiẽtia vere cõfirmat. Aut ne quid noui introducere videar in officinas, & à Pharmacopœorum communi methodo, duas tertias tamen ſacchari minus, quam ſolent, in rite digeſto atque concocto ſucco addendas ſuadeo, vt palato magis deſeruiam. Exempli gratia, in quo ſyrupo antea poſuerunt ſacchari lib. iij. iam vnam tantum adiicient, eritque talis ſyrupus minoribus paratus ſumptibus, nihilominus longe vtilior, & qui longe minori poſſit exhiberi doſi, quæ tamen communibus illis longe ſit efficacior. Nã cochlear vnicum *ſyrupi de ſucco roſarum pallidarum* hoc modo parati ſufficiet ad euacuationem ſufficientem moliendam. Cum interim ſyruporum, vt vulgo ſolent

Omnia concoctione dulceſcunt.

confici, vix plures vnciæ ſufficiant. Nec mirum, quid enim aliud fere in iis, quam ſaccharum cum minima ſucci quantitate? At notum eſt, ſaccharum nec purgare, nec refrigerare, quod tamen conditio *ſyrupi roſarum pallidarum* maxime requirit. Sed de his prolixius ſuo loco agemus.

CAP. VII.

De Aquis.

OPportunum iam eſt, vt quam tradituri ſumus pharmaciam in ordinem, ducto à liquoribus (quibus ipſa) exordio, remediaque ſingula eademq; methodo diſcutientes, redigamus. At quoniam inter liquores omnes aquæ primum ſibi vendicant locum, earum deſcriptiones præmittere operæ pretium eſſe duxi. Has autem in ſimplices & compoſitas diuidemus.

Ex ſimplicibus aliæ ſunt calidę, aliæ frigidæ, aliæ denique mediam inter vtraſq; qualitatem retinent. Calidis ad humoris pituitoſi ac melancholici (quos frigidos eſſe autumant) præparationem vtuntur: frigidæ vero ad bilis omnes ſpecies, (quæ calidæ, ignisque in homine naturam retinere exiſtimantur, quemadmodum pituita aquæ, & melancholia terræ) præparandas vſurpantur.

Aquæ autem calidæ, quas Pharmacopœus in officina ſua paratas adſeruare, omnique tempore deſtillare debet, ſunt hæ ſequentes.

A Q V Æ.

Aquæ calidæ.

Abrotani.
Allii.
Anethi.
Abſynthii.
Ambroſianæ.
Artemiſiæ.
Baſiliconis.

Bar-

Bardanæ.
Betonicæ.
Calamenti.
Chamomillæ.
Carduibenedict.
Centaurii.
Ceparum.
Chelidoniæ.
Ebuli.
Eſulæ minoris.
Enulæ campanæ,
Euphragii.
Fœniculi.
Hyſſopi.
Iridis.
Iuæ arthriticæ.
Iuniperi.
Lauendulæ.
Maioranæ.
Marrubii.
Matricariæ.
Meliloti.
Meliſſæ.
Nucum viridium.
Florum nucum.
Origani.
Petroſelini.
Pœoniæ,
Pulegii.
Raphani.
Roriſmarini.
Rutæ.
Sabinæ.
Saluiæ.
Satureiæ.
Serpilli &c.

Frigidæ ſunt.

Acetoſæ.
Borraginis.
Bugloſſi.
Ceraſorum acid.
Ceraſorum nigr.
Cichorii.
Succi citri.
Cucumeris.
Cucurbitæ.
Endiuiæ.
Fructus fragariæ.
Lactucæ.
Limonum.
Melonum.
Nymphea.
Papaueris albi.
Papaueris rubri.
Plantaginis.
Portulacæ.
Pyrorum agreſtium.
Ranarum, aut potius ſpermatis illarum.
Roſarum.
Semperuiui.
Solani.
Sorborum.
Violarum.

Temperatæ ſunt.]

Adianti.
Agrimoniæ.
Alchimillæ.
Alkekengi.
Althea.
Argentariæ.
Aſparagi.
Barbæ hircinæ.
Burſæ paſtoris.
Calendulæ.
Caprifolii.
Caſei recentis.
Cerefolii.
Ceterach.
Citoniorum.
Conſolidæ vtriuſque.
Ebuli.
Eupatorii Auic.
Filicis.
Fraxini.
Fumariæ.
Geniſtæ.
Halicacabi.
Iuæ arthriticæ.
Lapathi acuti.
Lilii conuall.
Lupuli.
Maluæ.
Mercurialis.

Milii

Milii ſolis.
Nucum viridium.
Parietariæ.
Primulæ veris.
Polytrichi.
Pomorum redolentium.
Prunellæ.
Sambuci.
Scabioſæ.
Scolopendrii.
Senecionis.
Tamaricis.
Tapſi barbati.
Tuſſilaginis.
Valerianæ.
Verbaſci.
Verbenæ.
Verminum terreſtrium.
Veronicæ.
Vlmariæ.
Vrticæ.
Verrucariæ.

Inter enumeratas aquas aliæ ſunt cephalicæ, & cerebri affectibus accommodatæ, ſiue hi generales ſint, ſiue particulares & proprii, & aurium, oculorum, & reliquarum capitis partium morbi.

Aqua cephalica. Aquæ cephalicæ ſiue cerebrales ſunt, aqua baſiliconis, veronicæ, calendulæ, calamenti, iuniperi, lilii conuall. maioranæ, meliſſæ, pœoniæ, primulæ veris, roſmarini, ſatureiæ, ſerpilli, florũ tiliæ arboris, viſci querni. Omnes hæ aquæ frigidorum humorum, qui in cerebro exiſtunt, pituitę nempe, ac melancholiæ præparationi inſeruiunt, ac potiſſimum quidẽ Aquæ Baſiliconis, betonicę, saluię, roſmarini, ſtœchados, ſerpilli, apoplexiæ, reliquiſque eiuſmodi ſoporiferis affectibus ex pituita & humore crudo natis dicatæ ſunt. *Aqua antapoplectica.*

Contra Paralyſin. Aquæ calendulæ, granorum iuniperi, primulæ veris (quæ & herba paralyſis dicitur) mire ac ſpecifice ad paralyſim conducunt.

Antepileptica. Aquæ pœoniæ, lilii conuall. florum tiliæ arboris, viſci querni antepilepticæ nominantur, vt ipſa etiam ceraſorum nigrorum aqua.

Contra ſurditatem. Aqua fraxini cum ſuo ſale mixta ſpecificum eſt ad ſurditatem non inueteratam remedium.

Ophthalmica. Aquæ chelidonii, euphraſiæ, fœniculi, roſarum, & peculi roſarum, caprifolii ophthalmicæ ſunt, ac aliæ quidem oculorum inflammationibus, aliæ reliquis eorum affectibus, imo & acuendæ ipſorum aciei conſeruandæque accommodatæ ſunt.

Pectorales. Aquæ bardanæ, chamomillæ, enulæ campanę, iridis, hyſſopi, vtricę, peti, adiãti, ſcabioſæ, tuſſilaginis, bugloſſi, borraginis, violarum, papaueris rubri, pectoris vitiis mirifice conducunt, ex quibus quidem aliæ humori craſſo viſcidoque bronchiis pulmonum contento attenuando, & iuuandæ expectorationi; aliæ vero tenuiori ac ſubtiliori incraſſando per ſe, aut ſyrupo conuenienti immixtæ mirum in modum conferunt.

Aqua papaueris rubri, (quam ſemper paratam Pharmacopœi habere deberent) ſingulare ſpecificumque ex intenſiſſimo rubore notum, ad peripneumoniam, pleuritim, cæteraſque pulmonum inflammationes remedium eſt.

Aqua peti (quam nec parant pharmacopœi) generoſiſſima eſt ad affectum, quem Aſthma vocant, vt & ipſe etiam ſyrupus, qui ex illo conficitur, vt dicetur ſuo loco: hæc aqua etiam purgat.

Aqua granorum ebuli & ſambuci ſeroſos humores deturbant, & aſciti conueniunt.

Aqua deſtillata ex foliis & floribus tapſi barbati, prius in vino per triduum maceratis, eſt aqua valde efficax ad ſedandos arthriticos dolores ex quacunque cauſa ſubortos.

Aqua barbæ hirci ſeu candelariæ ad idem mirifice prodeſt.

Aqua vermium terreſtrium contra ſanguinem ex caſu concreatum confert.

Aquæ meliſſæ, ſcabioſæ, acetoſæ,

 ſucci

Cordiales. ſucci citri, ſucci limonum, granatorum, carduibenedicti, roſarum & violarum corroborationi cordis ſunt ſaluberrimæ, peſtilentibuſque febribus, ſyncopis, palpitationibus, tum aſſumptæ, tum forma epithematis extrinſecus admotæ medentur.

Stomachales. Aquæ Abſinthii, menthæ, Ambroſianæ, cotoneorum ſtomachales ſunt.

Hepaticæ. Aquæ cichorii, endiuiæ, adianti, hepaticæ, agrimoniæ, eupatorii Auic. lapathi acuti, hepaticæ ſunt, intemperieſque iecinoris humores præparando, ipſumq; corroborando corrigunt.

Splenetica. Spleneticæ ſunt aquæ ceterach, ſcolopendrii, geniſtæ, tamaricis, pomorum redolentium.

Renales. Aquæ raphani, halicacabi, granorum iuniperi, limonum, parietariæ, milii ſolis, eſulæ minoris, verrucariæ calculum comminuunt, arenulaſque & materias tartareas in renibus accumulatas diſſoluunt.

Aquæ maluæ, biſmaluæ, cucurbitæ, melonum, cucumeris, nympheæ, renes ipſos leniunt, vrinæque ardorem & acrimoniam contemperant.

Fluorem alui ſiſtentes. Aquæ pyrorum agreſtium & ſorborum alui fluoribus omnibus conducunt.

Vulneraria. Aquæ plantaginis, burſæ paſtoris, alchimillæ, veronicæ, pyrolæ, caudæ equinæ, conſolidæ vtriuſque renum vlceribus ac excoriationi conferunt, ſuntque aquæ vulnerariæ.

Sudorificæ. Aquæ carduibened. & vlmariæ, petaſites ſunt aquæ ſudorificæ, ac peſtilentibus affectibus conducunt.

Hiſtericæ. Aquæ artemiſiæ, matricariæ, marrubii, mercurialis hiſtericæ ſunt, vterumque iuuant, & affectibus ipſius proſunt.

Et hæ quidem ſunt aquæ, quæ ſingulas corporis noſtri partes reſpiciunt, ſinguliſque ipſarum pathematis ſiue affectionib. medentur. Et inter eas quidem ſunt, quæ diuerſis, tam internis, quam externis, præter ſupra enumeratos, morbis ſpecifica quadam qualitate accommodantur, videlicet aquæ anethi, florum chamomillæ, ſambuci, florum nucum, rutæque colicis doloribus ex vento profectis, leuamen tribuunt.

Aqua ceparum ad morſus rabidi canis per os exhibita multum conducit; prodeſt etiam ad calculum.

Aqua ex ſucco corticum viridium nucum extracta ad calculum tum renum, tū veſicæ comminuendum pellendumque expertiſſima.

Alliorum aqua ad idem confert.

Aquæ hyperici & portulacæ puerorum lumbricos enecant.

Aquæ ceraſorum acidulorum, fructus fragorum, papaueris albi, florum centaurii tertianis febribus & biliofis non mediocre ferunt ſolatium.

Aquæ ebuli, iuæ arthriticæ, verbaſci arthriticos dolores ſedant, ſi partibus dolentibus linteamina, ſupradictis aquis imbuta tepide apponantur.

Aqua ex foliis & radice filicis deſtillata omnibus aduſtionibus ex linteaminibus ea imbutis tepide applicata, ſingulari virtute confert.

Aqua ſpermatis ranarum menſe Martio deſtillata, antequam excludantur, excellens eſt ad omnes oculorum, faciei, totiuſque corporis partium phlegmonas, eo, quo dictum, modo admota, remedium.

Ecce tibi aquarum ſtillatitiarum, quib. nullo tempore carere debent Pharmacopœi, catalogum: ecce, inquam, ſpecificas veraſque cuiuſque proprietates.

Nec ſane ſatis eſt illud noſſe, verum, & ipſas deſtillandi, ſeruatis integris virtutibus, atque proprietatibus, modus tenendus eſt, qui quidem alia longe ratione perficitur, quam vulgari illa deſtillatione, qua phlegma ſolum & inutilis quædam aqua cito putreſcens extrahitur.

Itaque vt eam methodum plane reſtituamus, aliamque longe vtiliorem introducamus, herbas, flores, aut reliqua eiuſmodi integra in alembicum, (ſiue plumbeum, ſiue vitreum ſit:) coniiciantur, deſtillandi loco, flores deſtillandos conteremus, eorumq; iure torculari expreſſo, & in *Noua vtilior[q]; methodus deſtillādi aquas.*

commu-

commune alembicum infuſo, virtutē eius integram ſubſtantiamque more ſolito extrahemus. Quæ quidem vt efficacior euadat, vegetiorque, excipiendæ ſunt fæces, & quæ poſt ſuccum expreſſum, & quæ in alembici fundo remanſerunt, quas in vas terreum impoſitas, igni ardentiſſimo calcinabis, donec omnino in cinerem abeāt. His peractis cineres iſtos in manicam Hippocratis iniicies: quibus infundes prædictam aquam deſtillatam, vt omnem ſalem recipiat, reaffuſſione ſæpius repetita: & ita quidem habebis aquam ſuo ſale imbutam, præcipuiſque ſtirpis, ex qua manauit, virtutibus præditam. Aquam, inquam, quę multos menſes, imo & annos integra incorruptaque conſeruari poteſt, cuius etiam vel vncia vnica plus præſtabit, quam pluresillius, quæ communi via extrahitur. Nec ſane labori parcendum, aut ab ea operatione abſtinendum; cum tantæ rei tamque pretioſæ, ſanitatis nempe humani corporis, gratia fiat. Quod ſi prædictæ aquæ colorem & odorem proprium imprimere ſit animus, ingentē eorummet florum copiam in roſtro alembici impones, vt inter deſtillandum aqua ſurſum aſcendens ex iſtis floribus colorem & odorem (quæ vtiles & pulcherrimæ ſunt qualitates) alliciet & retinebit. Et hæc tibi eſt, cōcinna, ni fallor, breuitate, vera & legitima aquarum ſtillatitiarum præparatio.

At vero ſi vnico pharmacopœo omnes ſupra enarratas aquas præparare per ociū ac commoditatem non liceat, plures eiuſdem vrbis inter ſe conuenire deberent (vti fit pleriſque in locis ac potiſſimum in Italia) vt vnuſquiſque ſibi partem earum pręparandam aſſumeret, aliiſque, ſi opus fuerit, mutuo ſuppeditaret. Et ita quidem artis medicæ dignitas conſeruaretur; illorumque gloria & honos non ſine ingenti populi vtilitate augeretur.

Porro non nobis ſatis eſſe duco primam illam & ſimplicem, aquas cum integris virtualibusque qualitatibus deſtillandi reſtitutam methodum inſtituiſſe: qua quidem methodo (præter ipſius aquæ bonitatem) ſi furni, vaſaque propria & commoda ſuppetant, plus vno die, quam alias pluribus, & faciliori longe negotio deſtillabis, vt cuiuis experto facile patebit. Quinimo etiam eadem ratione, ſi per balneum vaporoſum aquam extrahere in mentem veniat, totum pene ſuccum prædictum deſtillabis, ita tamen, vt aqua ne minimum quidem fumum aut vſtionem ſuboleat: neque hoc ſolum, verum etiam eadem methodo ex omnib. plantis calidis ac odoriferis pręſertim (quas ſulphure ac oleo ex odore illo abundare conſtat) vna cum aquis olea puriſſima, clariſſimaque elicies, quæ quidem quod aquis ſupernatare percipiantur, facili negotio ſeparabis. Sed & vltra progredi, ac certam facilemque aquas vitæ ex plantis, floribus, ſeminibuſque cuiuſcunque generis ſint, extrahendi methodum tradere eſt animus. Et id quidem per digeſtionis & fermentationis viam, qua ſane cuiuis candidi ſincerique ingenii viro iudicare perfacile erit, nos non perperam ſupra operationes iſtas tantis laudibus & encomiis extuliſſe.

Alia aqua extrahenda ratio per balneum vaporoſum.

Aqua quoque extrahuntur per digeſtionis & fermentationis viā.

At ipſe quidem altius penetrare (niſi ſtupendo prorſus, ac hebeti ſit ingenio) philoſopharique poterit & percipere quā ſcite, quamq; commode alibi, nēpe *in tractatu noſtro de ſignaturis internis rerū*, ſanguinis noſtri analogiam cum vino, ipſiuſq; aquæ vitæ cū nectare vitæ noſtræ, balſamoq; radicali cōtulerimus. Cū ex omnibus rebus, ac iis potiſſimum, quæ in alimentum veniunt, ſola prædictarum digeſtionū & fermentationum ope, imo etiam & ex iis, quę frigidæ exiſtimantur, aqua vitę elici poſſit, quæ ſit vera rei quinta eſſentia. Aqua, inquam, vitæ, quæ de natura cœleſti ætherea participat, flāmamq; non ſecus ac ea, quæ ex vino elicitur, concipiet. Experientia etiam ipſa ſatis planū faciet, quomodo non tantū vinū, ſed & triticū, omniaq; cerealia & ſemina alimentoſa, multo plus nectaris illius viuifici, quam reliqua vegetabilia alendo corpori noſtro inepta contineant.

Ex omnibus rebus alimentoſis aqua vita elici poteſt.

Hanc autem methodum, vt tandem aperiamus, ordiemur quidem à roſis, quæ frigidæ eſſe exiſtimantur, ex quibus tamen odoratiſſima aqua vitæ extrahitur, & adeo excellens, vt vnica eius guttula ingenti ſatis aquę copiæ odorem ſuum communicare, eamque vtiliſſimam iucundiſſimamque reddere poſſit.

Methodus extrahendi aquam vitæ ex roſis.

Roſæ igitur tempeſtate, nec ea quidem pluuioſa roridaq; cum ſcilicet plantæ madido rore humeſcunt, ſed expectandum, donec ſol radiorum ſuorum vi omnem iſtam roridam humiditatem diſſipauerit, copioſa ſatis quantitate colligi debent.

Roſas itaq; collectas, & quam fieri poteſt diligentiſſime tritas, in vaſe terreo vitreato, aut paruo dolio querno includes, & quã optime manibus premes, quo vas prędictum pene impleatur. Quod quidem vas clauſum obturatumq;, vt facilius fiat digeſtio, repones in cellam vinariã per menſem vnum, aut diutius, ſi opus fuerit, donec materiam prædictã vinum acetatum ſubolere odoratu percipias, quo argumẽto iam abſolutam fermentationem cognoſces, & eo quidem protelanda eſt, donec prædictũ ſignum appareat. His peractis, aſſume tibi quartam, quintamue roſarum fermentatarum partẽ pro vaſis tui magnitudine, quod ſane neceſſario tale eſſe debet, qualia ea ſunt, quibus deſtillatores Chymici olea ſua & aquas vitæ eliciunt, quæ quidem ampla, æneaq; potius, quã plumbea ſunt, refrigeratoriiſq; ſuis inſtructa, quibus aqua plenis ſpiritus frigore condenſati facilius cõmodiuſq; eliciuntur, aſſumptã illam roſarum fermentatarũ portionẽ, more ſolito deſtilla: quo facto, fæces reſiduas in fundo Alembici ſubſidentes ſepara, & tantundẽ prædictarũ roſarũ fermẽtatarũ eidẽ vaſi repone, hiſque prius extractã aquã affunde, omnia rurſus (vaſe Hermetice clauſo, vti dictũ) ad ſiccitatem vſq; deſtillando. Collige iterum reſiccatas fœces (quas etiam, ſi velis, cum prædictis reſeruabis) & Alembico eãdemmet prædictarum roſarum quantitatem, quam prius iniice, quibus denuo totam aquam deſtillatam reaffundes, & toties iterabis, donec omnes prædictas roſas fermẽtatas deſtillaueris. His rite, vt decet, abſolutis, vniuerſam, quam elicueris, aquam aſſumes, & lento igni in vaſe colli oblongi, ſiue matracio, ſiue quo aquæ vitæ extrahi ſolent, duodecimam eius tantum partem (quæ omnium pene ſpiritualium quantitas eſt) deſtillabis. Ita vt, ſi, verbi gratia, duodecim aquæ libras habueris, vnicam tantum aquæ, odoriferæ tamẽ & iucundiſſimæ, ſpiritualiſque, atque flammam ęque, ac ea, quæ ex vino eſt, concipientis elicies. Quam etiam, vt magis virtualis reddatur, adhuc rectificare poteris. Reliqua vero aqua, quæ in fundo Alembici ſubſidebit, odorifera, longeq; ſuauior & melior exiſtet; quam ea, quæ communi aut vulgari modo deſtillatur: cui etiam ſal ſuum imprimere poteris, ſi prædictis fœcibus in puluerẽ redactis, & manicæ Hippocratis impoſitis, eã ſæpius affundas, quo ſalem ſuũ facilius alliciat, retineatque. Eadem plane ratione ex violis, aliiſq; floribus, ac iis potiſſimũ, qui calidi odoriferique exiſtunt, vt roſmarini, ſaluiæ, betonicæ, cæteriſq; eiuſmodi aquas vitæ elicies, quæ multo præſtantiores efficacioreſque ſunt ad morbos (quibus *ſupra* conuenire docuimus) propulſandos, quam ſi communi illo vulgarique tramite id perficiatur. Adde quod vel minima quidem quantitate exhiberi poſſunt, vt admirãdos prorſus & incredibiles effectus pariant. Ita etiam ex ſtirpibus (cuiuſcunq; generis ſint, ſed vtplurimum calidis) tritis, ac dicto modo præparatis, prædictæ aquæ vitæ faciliime extrahuntur. Idem fit ex fructibus optime fermentatis, vt ſatis abunde teſtatur experientia in Pomaceo, Pyraceoque, quæ ex pomis pyriſq; in vaſe proprio (non ſecus ac vinũ) præparatur, quodãmodo vineſcũt, ac tũc ex iiſdemmet aqua vitæ extrahitur.

Aquam ex ſtirpibus eliciendi modus.

Aqua vitæ ex tritico, granis, &c.

Eadẽmet aqua vitę ex tritico, granis iuniperi, lauri, ſeminibuſq; farinaceis calidis omnis generis elici poteſt. At quoniã iiſdẽ ſeminib[9] nõ tãta ineſt, quãta florib[9], foliiſq; liquoris mercurialis, ſeu aquæ copia, trita, craſſoque

craſſoque modo puluerizata, in paruulum dolium, quod ex ligno querno confectum ſit, iniici, & aqua tepida, donec in liquidiorem quandã conſiſtentiam abeant, imbibi debent. Quib. etiam ad digeſtionẽ accelerandam (cui præcipue incumbendũ eſt) tantillum fermenti communis, aqua vulgari diſtẽperati, adiicere poteris. His peractis, vaſeq; optime clauſo, in loco frigidiſſimo (quo facilius fiat fermentatio) reponatur, donec aceſcere, vinumq; redolere perſentias. Tunc eadem methodo, deſtillandique ratione procedes, quam *ſupra* in extractione aquæ vitæ roſarũ docuimus.

Hactenus de aquis ſimplicibus. Reſtat tandem, vt de compoſitis verba faciamus, vtileſque quarundam deſcriptiones tradamus, quas Pharmacopœi non modo ſcire, verum etiam paratas ſemper habere, aliiſq; quamplurimis aquis nullius aut parui momenti præferre debent.

Aquæ artificioſe compoſitæ (omnes fere noſtræ deſcriptionis) ſunt.

Aqua imperialis cõmunis & paratu facilis.
Elixir vitæ Maius, admirandũ remedium ad inueteratos morbos, peneq; deſperatos propulſandos, ſanitatem conſeruandam vitamque ipſam prorogandam.
Aliud elixir vitæ minus facillimum.
Aliud Elixir paratu facillimum.
Aqua theriacalis communis pro gregariis.
Aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica omnibus cordis pathematis, peſtiferiſque affectibus miro progreſſu conferens.
Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempe apoplexiæ, paralyſi, epilepſiæ, & ſimilibus ſpecifica.
Alia aqua theriacalis ad epilepſiam, apoplexiam & paralyſin.
Aqua antapoplectica & antepileptica.
Aqua antepileptica.
Aqua hirundinum antepileptica.
Alia aqua hirundinum.
Alia prædictæ aquæ præparatio.
Alia adhuc eiuſdem aquæ præparatio.
Aqua picarum compoſita ad epilepſiam quoque ſpecifica.
Aqua ophthalmica.
Alia aqua aciem oculorum acuens, cæcitatemq; in ſenibus incipientem prohibens.
Alia aqua ophthalmica.
Aqua ad hæmoptoſin ſeu ſanguinis ſputum.
Aqua ad phthiſin, & vlcera pulmonum præſtantiſſima.
Aqua antipleuritica.
Aqua mirabilis ad collapſas vires inſtaurãdas: & ad ſpiritus vitales & animales roborandos & reficiendos, quæ elixirio vitæ æquiparari poteſt.
Aqua caponis ad idem.
Aqua ad cordis roborationem contra venena, & peſtilentes omnes affectus.
Aqua ad peſtis curationẽ & præſeruationẽ.
Aqua antifebritica.
Aqua alia contra omnis generis febres, præcipueq; contra intermittentes.
Aqua ad febres etiam peſtilentes & ardentiſſimas.
Aqua antinephritica.
Aqua alia antinephritica.
Alia prædictæ aquæ præparatio.
Alia aqua antinephritica.
Aqua ad comminuendum calculum etiam in ipſa veſica.
Alia aqua ad idem.
Alia aqua ad idem.
Alia adhuc ad idem.
Aqua ad præſeruationem calculi.
Aqua hiſterica.
Aqua contra colicam ventriculi & inteſtinorum, à cruditatib. & flatib. ſubortam.
Aqua ſcorbutica & hydropica.
Aqua dyſenterica.
Aqua hypnotica.
Aqua ad gonorrhæam virulentam.
Aqua ad ictus ſclopetariorum.
Aqua balſamica excellẽtiſſima aduerſus omnis generis apoſtemata, vlcera interna & externa potiſſimũ autem contra fiſtulas & vlcera phagedenica & maligna.
Aqua podagrica.
Aqua alia podagrica.
Alia aqua antipodagrica.

Aqua ad ambuſta.
Aqua cancrorum ad idem.
Aqua purgans.
Aqua vomitiua & purgatiua ſimul.
Aqua ophthalmica.
Aqua cinnamomi.
Aqua caryophyll. & aliorum aromatum.

Aqua imperialis communis & paratu facilis.

℞. *Corticum arantiorum.*
Et limonum exſiccatorum ad ſolem, ana ℥.iij.
Nucis moſchatæ.
Caryophyllorum.
Cynnamomi ana ℥.ij.
Fol. Meliſſæ,
Maioranæ.
Thymi.
Hyſſopi, prius per ſe exſiccatorum. an. m.j.
Fl. Saluiæ.
Anthos.
Calendulæ.
Betonicæ. ana p.j.

Inciſis & contuſis omnibus, quæ incidi & contundi, aut imminui quoquo modo debent, ponantur in alembicum affundendo
Aquarum roſarum,
Et vlmariæ ana q.ſ.

Vt ſupernatent materiam duobus tribuſve digitis, digerantur vaſe optime clauſo ad calorem Balnei Mar. per octiduum: dein per cineres deſtillentur, vt artis eſt, & fiat aqua imperialis: Cui ſi proprium ſalem addideris, validior efficaciorque efficietur. Hæc aqua cerebrum, cor, ſtomachumque imbecillum roborat: ſi guttulæ aliquot vel per ſe, vel cum iuſculo exhibeantur. Specifica præſertim quoque eſt ad iuuandam in ſterilibus conceptionem, huic adiecta prius copioſa ſatis teſticulorum leporum quantitate, ex quibus prædicta aqua per viam digeſtionis ſalem allicere poterit, & præſtantior reddi.

Elixir vitæ Maius, admirandum remedium ad inueteratos morbos peneque deſperatos propulſandos, ſanitatem conſeruandam, vitamque ipſam prorogandam.

℞. *Rad. Zedoariæ.*
Angelicæ.
Gentianæ.
Valerianæ.
Tormentillæ.
Scorzoneræ.
Galangæ.
Ligni aloes.
Santali citrini, ana ℥.iij.
Fol. Meliſſæ.
Menthæ rubræ.
Maioranæ.
Baſiliconis.
Hyſſopi.
Thymi.
Chamedryos.
Chamæpytios ana m.ß.
Gran. Lauri.
Iuniperi.
Cort. Limonum.
Arantiorum ſiccorum.
Sem. Pœoniæ.
Seſeleos.
Anethi.
Fœniculi.
Aniſi.
Citrii.
Cardui benedicti ana ℥.ij.
Caryophillorum.
Cinnamomi.
Macis.
Zingiberis.
Cubebarum.
Cardamomi.
Piperis longi.
Et rotundi.
Spicanardi ana ℥.j.ß.
Benioini.
Myrrhæ
Olibani

Succini
Maſtiches ana ʒ.vj.
Flor. Roſmarini
Saluiæ
Pœoniæ
Stœchados
Calendulæ
Lauendulæ
Hyperici
Centauri minoris
Betonicæ
Lilii conuall.
Tiliæ arboris ana p.ij.
Flor. cichorii.
Roſarum rubr.
Bugloſſ. ana p.j.
Mellis granati
Sacchari albi ana lib.j.
Aquæ vitæ optimæ rectificatæ lib.x.

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur. Omnia hæc in matracium capax, & Hermetice clauſum, ne quid exhalet, iniecta in fimo equino mediocriter calido, per 8. aut 10. dies putrefiant: putrefacta fortiter exprimantur; expreſſio vero per cornutam, vel alembicum ad conuenientem ignem deſtillentur: ponendo in limbo alembici *moſchi* ʒ.ß. *ambræ griſeæ, croci an.* ʒ.*j.* Aquam quæ primū ab expreſſione illa effluet clariſſima, (pretioſa tamen) ſeorſim aſſeruabis. Cum vero recipiens (quod capax vitreumque eſſe, & optime cum collo cornutæ adhærere debet, ne vel minimum quidem expiret) obſcurari, ſpiritibuſque ſubalbidis offerciri percipies, aliud eius loco aut idemmet repones, ſi prius extillatum illum primum liquorem ſeorſim aſſeruandum ſeparaueris. Iunctoq; denuo optime, vt prius, cum collo cornutæ recipiente, ignem per gradus, vt artis eſt, pedetentim augebis, quo prædicti ſpiritus ſubalbidi non amplius appareant. Dein aufer tuum recipiens; vt eam, quæ ſecundo elicita eſt, aquam (quam matrem balſami vocant) ſeorſim etiam ſepares, adſerueſque, & hæc quidem tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conſeruandam ſanitatem mirabili profectu conducit. Accommoda rurſus prædictum recipiens, ſicut feciſti antea, per gradus auge, donec deſtillato primo oleo ſubflauo, deinde rubicundo, materiæ in fundo ſiccæ remaneant, nec tamen perfecte aridæ, ne qui extillarit liquor, adustionem ſuboleat. Quibus peractis aſſume tibi aquam illam clariſſimam, quam primo ſatis copioſe elicuiſti, affunde reſiduis fæcibus, & fac vt ſimul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem Baln. Mar. donec aqua coloretur, & flaueſcat, attracta ſcilicet magis ignea & oleaginoſa materiæ portione. Fæces reſidentes, cum ſcilicet omnem tincturam ſuam prædictæ aquæ impreſſerint, ſeorſim ad dicendos vſus adſeruentur. Poſt omnes prædictos liquores (ſeruata tamen, ſi libuerit, ex vnoquoque proportione aliqua ad effectus ſupra commemoratos, quibus mirum in modum proſunt) & eum quoque ipſum liquorem, qui ex fæcibus tincturam attraxerit, ſimul miſcebis, vt inde pretioſiſſimum, longeque prædictis excellentiorem elixir vitæ elicias, vt ſequitur procedendo.

Tres itaque prædictos liquores ſimul mixtos per cornutam, aut alembicum vitreum (nulla tamen præmiſſa digeſtione præter mixtionem ipſam deſtillabis, eademque plane ratione, qua prius elementa principiaque liquorum ſeparabis. Elicies namque primam aquam clariſſimam, quam ſeorſim reſeruabis, cum ſcilicet recipiens fumo nubiloſo obſcurari percipies: dein mutato recipiente, accommodatoque vt prius, ignem eo continuabis, donec liquorem ſubflauum effluere percipias, quem etiam ſeorſim, vt priorem adſeruabis. Interim dum prædictæ deſtillationes, aut elementorum ſiue principiorum duorum ſeparationes fient, reſeruatas ſuperius fæces ad ignem reuerberii calcinabis, ex quib. in cinerem redactis ſal, vt artis eſt, cum prima tua aqua clariſſima allicies.

cies, quæ quidem aqua ſale ſuo imbuta, cũ reliquis duobus adſeruatis liquoribus permiſceatur, vt tandem ex triangulo facias circulum, vt loquuntur philoſophi, nempe vt ex tribus illis diſtinctis aquis per circulationem in pellicano, ea qua decet, arte, factam, vna eſſentia erumpat. Fiatq; ea ratione magnum illud elixir vitæ, arcanum admirandum. Et id quidem via ſatis ſuccincta, facili atque philoſophica veriſque philoſophis nota, ex qua viam & certam methodum omnibus rebus conficiendi elixiris conſequeris.

Huius elixiris ineffabiles ſunt virtutes ad curandas & præcauendas vertigines, epilepſias, apoplexias, paralyſes, manias, melãcholias, aſthmata, ſyncopes, lipothymias ſtomachique & aliarum partium imbecillitates, cachexias, hiſtericas paſſiones, & alia id genus ſumma & deploranda ſymptomata. Huius guttulæ aliquot tantum exhibentur cum decocto conueniẽti, morboque appropriato; vt verbi gratia ad epilepſiam, cum aquæ pœoniæ, lilii cõuall. aut florum tiliç arboris: Ad paralyſin, cum aqua calendulæ: ad peſtem, cum aqua vlmariæ, aut cardui benedicti: ad aſthma, cum aqua ſcabioſæ, peti. ; tuſſilaginis, aut ſimilibus. Valet etiam illud elixir, ad reſtaurationem & conſeruationem balſami noſtri radicalis, ſi quatuor aut quinq; guttulæ exhibeantur cum iuſculo, vino aut conuenienti aliquo liquore.

Sed dices laborioſiorem æquo, prolixioremque eſſe huius elixiris præparationem. At ſane longe ſatius, neceſſariumq; magis eſt, tempus in tantis, tamq; admirãdis rebus, quam in refarcienda vilibus ac inutilib. pene medicamentis officina collocare. Attamen vt omnibus etiam indulgeam, faciliorem & iucundiorem forſan elixiris ad ſanitatem conſeruandam vitamque prorogandam, efficaciſſimi præparationem ſubſcribam.

Elixir vitæ minus, facillimum.

℞. Rad. gentianæ in taleolas ſectarum & exſiccatarum
Rad. centaurii minoris ana ℥ iij.
Galangæ
Cinnamomi
Macis
Caryophyllorum an ℥ j.
Flor. Saluiæ
Hyperici
Roſmarini an. p. ij.
Vini albi generoſiſſimi lib. vj.

Macerẽtur in matracio vitreo bene clauſo per octo dies ad ignem Baln. Mariæ lentum, deinde fortiter exprimantur, & per alembicum vitreum deſtillẽtur per cineres ad ſiccitatem. Aquam deſtillatam fæcib. reaffunde, vt ex his in Balneo Mar. tepido totam tincturam elicias: fæces poſt tincturæ extractionem reducantur in cineres, ex quib. ſalem elicies aqua cardui benedicti, vel vlmariæ, ſalemque illum ex artis preſcripto optime depuratum, vt docebimus, *cap. de ſalibus*, prædictæ ſuæ propriæ aquæ iam tinctæ addes. Ex hoc elixire quarta cochlearis pars aut per ſe, aut ex liquore conuenienti diu exhibeatur. Specificum eſt remedium ad omnes cachexias, ſtomachi imbecillitates, quem à viſcidis & mucilaginoſis humoribus, huic adhæreſcentibus tartarum expurgat, mũdificatque, vermium generationem prohibet, corpuſq; ſanum conſeruat, & ab iniuriis tuetur. Hoc autem bis tantum in hebdomade, ſed tamen longo tempore vtendum eſt.

Aliud elixir paratu facillimum.

℞. Ligni aloes
Rad. galangæ
Zedoariæ
Scorzoneræ an ℥ j.
Macis.
Caryophyllorum.
Cinnamomi.
Cardamomi.
Dictamni.
Corticis citri ana ℥. ß.
Coriandri præparati.

Gra-

Granorum alkermes.
Iuniperi ana ℥.ij.

Craſſo modo contuſa, in vas vitreum cum collo oblongo, quod matracium nuncupamus, ponantur: ſuperinfundatur aqua vitæ fortiſſima, ex vino canariæ diſtillata, vt materiam quatuor aut quinque digitos ſupernatet, macerentur omnia in loco frigido per ſpacium 8. dierum, agitando vas bis vel ter in die: aqua interea temporis cunctas ſimplicium virtutes extrahet, ac iiſdem impregnabitur & tingetur: tunc id, quod clarefactum, eorundemq; ingredientium proprietatibus tinctũ & impregnatum fuerit, ſeparabis per inclinationẽ, ſtudioſeque in phialis probe clauſis ſeruabis, ac tempore neceſſitatis eiuſdem exhibebis cochleare dimidium, vel vnum integrum ad ſummum. Ex reſidua materia ſiue ſpiſſamento illo formari poterunt linimenta ad apoplexiam & paralyſim, coronali ſuturæ, ſpinæ ceruicis, & partibus ex cauſa aliqua frigida dolentibus applicata in forma cataplaſmatis ſiue linimenti, addendo olea cõuenientia. Vel ex his omnibus etiam aquam in modum aliarum aquarum modo deſcriptarum componere licet, ſi libet.

Aqua theriacalis communis pro gregariis.

℞. *Theriaces Alexandrinæ ℥.iij.*
Myrrhæ ℥.j.ß.
Aquæ vitæ.
Vini odoriferi an. ℔.ß.

Miſceantur, digerantur, & deſtillentur ad ſiccitatem in Balneo vaporoſo. De hac aqua exhibe. ℥.ß cum aqua rutæ, vel fumariæ, potenter ſudores mouet, valet ad peſtilentes omnes affectus.

Aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica, omnibus cordis pathematis, peſtiferiſque affectibus, miro progreſſu conferens, ſudoremque mouens.

℞. *Rad. Angelicæ.*
Zedoariæ.
Caryophillatæ.
Barbæ hirci.
Tormentillæ,
Petaſites,
Enulæ campanæ ana ℥.ij.ß.
Raſ. Cort. Ligni Indici ℥.vij.
Santali citrini.
Cinnamomi.
Macis.
Gran. Iuniperi.
Sem. Cardui benedicti.
Citrii.
Et corticis eiuſdem, ana ℥.j.
Diptamni albi.
Scabioſæ.
Menthæ rub.
Chelidoniæ.
Scordij.
Rutæ.
Meliſſæ.
Scorzoneræ ana m.j.
Flor. Centaurii minoris.
Hyperici.
Geniſtæ.
Calendulæ.
Borraginis.
Bugloſſæ p.j.

Macerentur per quatriduum ad ignem Baln. Mar. in
Vini maluatici ℔.iij.
Succi limonum.
Aquæ nucum viridium.
Meliſſæ.
Vlmariæ.
Cardui bened. ana ℔.ß.

dein exprimantur. Expreſſioni adde
Theriaces ℥.iij.
Confectionis de hyacintho ℥.j.
Conf. alkermes ʒ.vj.
Diamargarit. frigid.
Diacoralli ana ʒ.iij.
Diambræ,
Diamoſchi ana ʒ.ij.
Croci,
Myrrhæ ana ℥.ß.
Sacchari candi ℔.ß.

Macerentur denuo per duos treſve dies ad eundem met ignem balnei. Dein deſtillentur per cineres ad ſiccitatem, fiat aqua theriacalis. Vt præſtantior & efficacior fiat, extrahendus eſt ſal ex fæcibus reſidentibus, ea, qua decet, arte, atque cum aqua prædicta commiſcendus. Si velis, non opus erit deſtillatione. Sed de ſecunda infuſione exhibebis ℥. ij. Validius namque ac præſtantius erit remedium, & prouocandis ſudoribus magis idoneum.

Alia aqua theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempe apoplexiæ, paralyſi, epilepſiæ, & ſimilibus ſpecifica.

♃. *Rad. pœoniæ*
Viſci querni
Acori vulgaris, ana ℥. *iij.*
Gran. iuniperi, maturorum
Sem. pœoniæ ana ℥. *j.*
Caryophyllorum
Macis ana ʒ. *vj.*
Caſtorei ℥. ß.
Flor. ſtœchados
Calendulæ
Betonicæ
Anthos
Saluiæ.
Lilij conual.
Tiliæ arboris ana p. ij.

Incidenda incidantur, contundenda contundantur & macerentur per triduum ad ignem balnei calidi, in

Vini albi generoſi ℔. *ij.*
Aquæ pœoniæ
Saluiæ, calend. ana ℔. *j.*

deinde exprimantur fortiter. Huic expreſſioni adde

Theriaces Alexandrinæ ℥ *iiij.*
Confect. anacardinæ Meſ. ℥. *j.* ß.
Spec. Diamoſchi
Aromatici Gabrielis ana ℥. ß.

Macerentur denuo per duos, treſve dies ad ignem lentũ Baln. Mar. dein exprimantur & deſtillentur per cineres ad ſiccitatem, fiat aqua theriacalis. Datur ex paruo cochleari argenteo, ad inſultus epilepticos, apoplecticoſque & prædictos morbos mirifice conducens.

Aqua antepileptica maior Quercet.

Huius aquæ deſcriptio reperitur *in noſtra Tetrade, cap.* 24.

♃. *Rad. angelicæ*
Zedoariæ
Bardanæ
Scorzoneræ
Tormentillæ
Biſtortæ
Enulæ campanæ
Gentianæ ana ℥. *j.* ß.
Rad. pœoniæ maris & fœminæ, decreſcente luna, in ſigno Leonis collectæ.
Raſuræ ligni buxi
Viſci querni
Et uiſci coryli ana ℥. *ij.*
Santali citrini
Ligni aloes
Myrobalan. omnium ana ℥. *j.*
Dictamni albi ʒ. *vj.*
Herb. Meliſſæ
Scabioſæ
Acetoſæ
Fumariæ
Agrimoniæ
Rutæ
Anagallidis
Matricariæ
Mentha rubr.
Abſynthii Pontici
Hyſſopi ana m. ij.
Sem. Carduibened.
Citrii
Pœoniæ
Seſeleos
Gran. Iuniperi ana ℥. ß.
Cubebarum
Macis
Nucis moſchatæ
Cinnamomi ana ʒ. *iij.*

Flor.

Flor. Geniſtæ
Hyperici
Centaurii minoris
Tiliæ arboris.
Lilii conuall.
Calendulæ
Lauendulæ ana p. ij.
Flor. Cichorii
Buglоſſæ
roſ. rubr. ana p. j.

Sumendæ erunt radices, herbæ & flores, qui quam recentiſſimi fuerint ex temporis opportunitate, qua parabitur hæc theriacalis aqua: quod quidem commodiſſime fiet in æſtate, cum omnia tunc abunde vigeant, & viribus valeant. Atque hæ radices, herbæ & flores recentes, in amplo mortario quam tenuiſſime contundentur. Quæ ſi ſicca fuerint recentiorum defectu craſſiuſcule conquaſſabuntur. Omnia autem optime mixta ollæ indantur vitreatæ ſatis capaci, vt tota mixtio libere ea contineatur: cui ſuperinfundantur

Aquæ ſtillatitiæ primulæ veris
Lilii conuall.
Flor. Tiliæ
& calendulæ ana ℔. j. ß.
Aq. Meliſſæ
Hyſſopi
Roſmarini
Geniſtæ ana ℔. ß.
Vini, albi optimi ℔. ij.

Aut quantum ſatis fuerit, ad mixtionem illam imbuendam & perfundendã, quę ſepe manibus intro aut cochleari cõprimetur, vt melius humectetur, & liquorẽ imbibat. Hæc autẽ olla arctiſſime occluſa, ne quid expiret, lento igne foueatur, dum materia tepeſcat, vt ſic melior ac facilior fiat fermentatio, ſeptem aut octo dierum ſpatio, quo enim diuturnior maceratio, eo melior futura eſt fermentatio. Poſtea exprimantur omnia, & linteo ſecernatur ac traiiciatur expreſſio. Deinceps fæces torculari fortiter comprimantur, vt tandem ariſſimæ reddantur. Atq; totus hic expreſſus liquor in plures alembicos diffundatur, vel in magno deſtillatorio cupreo ſimul colligatur, cum refrigeratorio vaſe (quæ omnibus pharmacopœis obuia & in promptu ſemper eſſe debent, ad aquas & olea vegetabilium extrahenda) ex quo aqua extilletur, quę pretioſa & excellens futura eſt. Relictæ autẽ fæces ſuperiores interea igne reuerberii in cineres reducẽtur, quibus apprime calcinatis, ſuperior aqua calide affundatur & reaffundatur, donec ſuum ſalem ab illis extraxerit, ſicq; potentior & efficacior reddatur, quæ tamen ſola & citra ſalis ſui adiunctionem, ad curationem & pręcautionem epilepſiarum omnium, ſiue idiopathicarum, ſiue ſympathicarũ, omnibus etiam ętatibus & temperamentis ad ʒ. ß. tuto & feliciter exhiberi poteſt, idq; matutinis horis. Neque enim ea præparandi tantum & corroborandi ęgri vim habet, vt quæ etiam malignas qualitates adoriatur, vndecunque eæ progrediantur, ſed etiam huius morbi verum ſpecificum, & ἀλεξιφάρμακον eſſe, certiſſimum ſit.

ADDITIO.

Verumtamen hæc aqua nobilior, perfectior & maioris virtutis ſit, ac energiæ magis ſpecificæ aduerſus hunc morbum, additamentis his, quæ ſequuntur, ditabitur, vt videlicet ad iſtius aquæ libras quatuor addas

Theriacæ Venetæ aut Monſpeſſulanæ, eiuſque quam optimæ ʒ. iij.
Confectionis de hyacintho ʒ. j. ß.
Confect. alkermes ʒ. ß.
Pulu. Diamargarit.
Diacorall.
Lætificant. Gal. ana ℈. ij.
Diacaſtorei ʒ. ß. *aut etiam amplius,*
Caſtorei ipſius ſimplicis ℈. ij.
Camphoræ ℈j.

Mixtis omnibus & vaſi lõgioris colli (quod matracium vocant) firmiſſime clauſi impoſitis, in Balneo Mar. fiat digeſtio per quatuor dies. Deinde igne cinerum deſtillatio per alembicum extrahatur, deſtillatã aquam ter aut quater ſuper ſuas fæces cohobando,

hobando, ea cautione tamen, ne nimia fæcum exſiccatione liquor extractus aduſtionem redoleat. Quę tamen non eſt metuenda, ſi ex Balneo Mariæ vaporoſo, vel ad ſiccitatem vſque fiat extillatio. Hac ratione præſtantiſſima aqua elicietur, non tantum in omnes epilepſias, ſed etiam apoplexias & paralyſes. At ſi ſecundæ huius deſtillationis fæces in cineres redigatis, & ex iis ſalem, aqua meliſſæ, iuxta artem extrahatis, eumque ter aut quater, ad maiorem puritatem & ſubtilitatem, ſoluatis, filtretis & coaguletis, eumque ſuæ aquæ immiſceatis, in qua confeſtim ſoluetur, auctiores longe vires, & potentiorem multo energiam eiuſmodi aqua habitura eſt.

Aqua antaploplectica minor.

♃. *Aquarum Flor. Tiliæ arboris*
Lilii conuall.
Ceraſorum nigrorum
Saluiæ

eo, quo dictum *ſupra* modo extractarum *ana* ℔. *j.* ß.

Viſci querni
Dictamni
Caryophyllorum
Cinnamomi
Nucis moſchatæ
Macis
Cubebarum
Zingiberis ana ℥. *j.*

Sem. Pœoniæ
Dictamni an. ℥. *j.* ß.

Baccarum iuniperi

Flor. Anthos
Saluiæ
Betonicæ
Stœchados
Calendulæ
Hyſſopi ana p. j.
Camphoræ ʒ. *iij.*

Digerantur per aliquot dies, dein deſtillentur per balneum vaporoſum ad ſiccitatem: doſis cochleare j.

Alia aqua ad epilepſiam, apoplexiam & paralyſin. Quercet.

♃. *Rad. Recentium angelicæ*
Enulæ Campanæ
Zedoariæ an. ℥. *j.*
Raſ. ligni buxi ʒ *vj.*

Rad. Pœoniæ lunæ in leonis ſigno decreſcente, ſi fieri poteſt, collectæ,
Viſci querni rec. an. ℥. *ij.*
Dictamni albi ℥. *j.*
Sem. Carduibened.
Citrii
Acetoſæ
Portulacæ
Pœoniæ,

Luna decreſcente collectorum & decorticatorum *ana* ℥. ß.

Nucis moſchatæ
Macis ana ʒ *iij.*
Flor. Cotulæ fœtidæ
Sambuci ana p. iij.
Flor. Saluiæ
Stœchados
Lilij conuall. ana p. ij.

Pulueriſanda pulueriſentur craſſiuſcule, & contundenda contundantur ac macerentur per quatriduum ad ignem Baln. Mar. in

Rutæ
Ceraſorum nigrorum
Flor. Tiliæ
Geniſtæ
Hyperici ana ℔. *ij.*

Dein fortiter per torcular exprimantur. Huic expreſſioni adde

Spec. Diamoſch.
Diamargariti frig.
Diacorall. ana. ℥. ß.
Raſuræ cornu ceruini ℥ *j.*
Confect. de hyacintho
Confect. alkermes
Theriaces veteris ana ℥ ß.
Camphoræ ʒ *j.*

Denuo per duos dies in baln. Mar. digerantur, ac tandem deſtillentur per cineres. Huius aquæ exhibeatur pro doſi ℥. ß. vel ℥ j. in

℥ j. in ipſo paroxyſmo. Vt præſtantius euadat remedium, ſalem ex capite mortuo aut fæcibus in cinerem redactis, vt artis eſt, extractum addes, reaffuſa nempe ea ipſa aqua ſuper cineres toties, dum virtute ſalis impregnata ſit.

Aqua hirundinum antepileptica.

♃. *Hirundinum adhuc in nido exiſtentium viij. aut x. paria.*
Flor. Lilii conuall. p. ij.
Caryophyll.
Macis ana ℥ ß.

Coquantur omnia in duabus tribuſue heminis vini albi optimi: dein exprimantur fortiter, & deſtillentur: huius aquæ cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: prompte enim à præſenti paroxyſmo liberat, futurumq; prohibet. Hanc me primum docuit D. Rondeletius, Med. celeberrimus Monſpelienſis, & præceptor meus, quam tamen pro magno & non reuelando ſecreto celabat. Eidem autem hirundinum aquæ paucula quæ ſequuntur, adieci, cuius etiam felices & admirandas vidi experientias.

Alia aqua hirundinum.

Accipe ſuo tempore ſex aut ſeptem vel plures, ſi velis, hirundinum nidos, cũ ipſæ lanugine cooperiri incipiũt. Has integras in alembicum proprium conĳce, deſtilla & aquã inde effluentẽ aſſerua. Dein fæces reſiduas in fundo ſubſidentes in cinerem, qua decet, arte, redige, ex quo ſume ℔. ß.
Cinerum cranii humani, & ſi fieri poteſt, non humati ℥ iij.
Caſtorei ℥ j. ß.
Puluer. viſci querni ℥ j.
Succi rad. & fol. pœoniæ ℥ vj.
Aquarum flor. hyſſopi
Flor. tiliæ arboris
Lilii conuall. ana ℔. j.
Aceti ſcillitici ℔. ß. quibus infunde aquam omnem, quam ex hirundinibus elicuiſti: macerentur omnia per aliquot dies ad ignem balnei, dein per cineres aut ſaltem per Balneum vaporoſum ad integram ſiccitatem deſtillentur: ea enim ratione aqua ἐμπυρεύμα non redolebit, ſed cum omnibus ſuis qualitatibus integris & requiſitis effluet. Hæc aqua per ſe ſola, ſale proprio imbuta (præmiſſis tamen per mẽſem integrum generalibus remediis conuenientibus) ad medium cochleare ſumpta mirabiles effectus prodit.

Alia prædictæ aquæ præparatio.

♃. *Suo tempore vij. aut viij. pullorum hirundinum nidos, ſola tantum lanugine hirſutorum, nec dum perfectis plumis veſtitorum:* hos in terreo vitreato vaſe, firmiſſime obſtructo, ad reuerberandum componito, dum toti pulli in cinerem cũ viſceribus & plumis redacti ſint. *Ex hoc cinere accipe* ℥ *iij.* (cuius ſi tanta non ſit cõpia, de reliquis tantum detrahes, quantum fuerit defectus pulueris) *cineris cranii humani* ℥ *ij.*
Pulu. rad viſci querni
Angelicæ
Zedoariæ ana ℥ j. ß.
Sem. Pœoniæ
Gran. iuniperi conquaſſatorum ana ʒ vj.
Caſtorei ℥ j.
Succi radicum & foliorum pœoniæ
Aceti ſcillitici ana ℔. j.
Aquarum hyſſopi
Flor. Tiliæ
Lilii conuall.
Saluiæ
Roriſmarini ana ℔. j.
Macerentur ſimul omnia in vaſe fortiter obſtructo ad aliquot dies in Baln. Mar. deinde fiat deſtillatio in cineribus mediocri igne ad ſiccitatem. Cauendum, ne deſtillatum aduſtionis ſaporem referat.

Vt autem hæc aqua corroboretur, & vis eius augeatur, aridas fæces accipe eaſq; in calcem vi ignis albiſſimam redige, quibus in manica, aut Filtro Hippocratis impoſitis, ſuperfundatur deſtillatus liquor, qui cre-

crebra repetitione ſuæ calci reaffundatur, & identidem traiiciatur, dum totum ſalem, in quo poſita eſt ſumma remedii virtus, ſecum eduxerit & aſportarit. Atq; ſic aquam, non ſimpliciter & craſſe ſtillatam, quales ſunt vulgares, quæ ſtatim muciditatem & corruptionem contrahunt, ſed omnium ſimplicium dotibus ac virtutibus imprægnatam, ac diuturnæ conſeruationis habebitis. Ex qua admirandos effectus (ex arte Spagyrica manantes) ſitis vbique & ſemper experturi.

Alia eiuſdem aquæ præparatio.

℞. *iiij. aut v. hirundinum nidos*, quos in fruſta cum ipſis plumis ac lanugine, & viſceribus, diſſecabis: coquantur in v. aut vj. hydromelitis ſextariis, eo modo, quo alia carnes in olla elixantur. His adde

Rad. & ſem. pœoniæ
Angelicæ
Viſci querni
Raſuræ cranii humani
Cornu ceruini
Gran. Iuniperi conquaſſatorum
Fol. Dictamni
Meliſſæ
Betonicæ
Thymi
Hyſſopi ana q. voles.

Iuſculum prælo fortiter exprimatur ac percoletur, expreſſioni aut colaturæ ſequentiæ adiiciantur.

Macis
Nucis Moſchatæ
Caryophyllorum
Cinnamomi, ana ʒ ij.
Caſtorei ℥ ß.
Flor. purpureorum anagallidis
Liliorum conuall.
Tiliæ arboris
Roſmarini
Saluiæ
Betonicæ ana p. j. aut duos.
Croci ʒ ß.
Camphoræ ʒ ij.
Aquarum florum primulæ veris
Et calendulæ ana ℔. j.

Macerentur ſimul omnia ad aliquot dies, deinde fiat liquoris deſtillatio ex arte: cuius & in ipſo paroxyſmo, & extra ipsũ, put morb⁹ exigit, exhibeatur ſemicochleare.

Aqua picarum compoſita ad Epilepſiam quoq; ſpecifica.

℞. *Pullos picarum N. xij.* Fruſtratim vna cum inteſtinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreum, addendo

Rad. Pœoniæ
Zedoariæ
Viſci querni ana ℥ ij.
Flor. Tiliæ arboris.
Lilii conuall.
Hyſſopi ana p. ij.

Coquantur *in Oxymelitis anthoſati & aquæ milliſ. an. ℔. iiij.* ad medietatis conſumptionem: dein exprimantur. Huic expreſſioni adde

Gran. Iuniperi
Sem. pœoniæ ana ℥ ß.
Caryophyllorum
Nucis moſchatæ
Croci
Cinnamomi
Cubebarum ana ʒ iij.
Caſtorei ʒ ij. ß.
Flor. Betonicæ
Stœchados arabicæ
Primulæ veris
Citrii mali ana p. ij.
Anagallidis purpureis floribus p. iiij.

Contuſis contundendis digerantur per 4. dies: dein deſtillentur per balneum vaporoſum ad ſiccitatem. Doſis huius aquæ eſt cochlear vnum vel alterum.

Aqua ophthalmica.

℞. *Succi eufragii*
Chelidoniæ ana ℔. ß.
Lactis caprini ℔. j.

Miſceantur omnia ſimul, addendo

Zingiberis
Macis craſſiuſcule conquaſſatorum ana ℥ j.
Aloes ℥ ß.
Vitrioli albi ℥ iij.

Mace-

Macerentur quatuor aut quinq; dierũ ſpacio, deſtillentur per balneum vaporoſum. Aquæ deſtillatæ adde *thutiæ* fruſtula, non tamen puluerifata, quæ prius in cochleari ferreo nouo ignita fuerint, nouies extinguantur, & tandem cum aqua prædicta continuo reſidere ſinantur, cuius guttula vna oculo etiã inflammato admoueatur: nec reſpiciendum ad calida illa, quæ prædictam illam aquam ingrediuntur, etiamſi initio dolor ingraueſcat, ferueatque per tempus aliquod: miros enim effectus prodet, tartarũ illud oculis adhæreſcens, pungens acerrimumque dolorem inferens, & ſalſas mouens lachrymas, diſſoluendo. Singulare eſt remedium ad omnes ophthalmias, præferendumq; ſane omnib. iſtis ſimplicibus aquis refrigerantibus, vt *roſarum, plantaginis, chærefol.* & ſimilib. collirijſque oculorum refrigerationi dicatis, vt ipſa etiam experientia præter allatam *ſuprarationem* fidem faciet. Confert etiam ad amblyopiam & amauroſim, ſi huic *crocus metallorum* admiſceatur, quem credo baſim & fundamentum aquæ ophthalmicæ Martini Rulandi, doctiſſimi celeberrimiq; Medici Germani, cuius ipſe admirandus effectus miro ſucceſſu expertus eſt, vt videre eſt in illius centuriis iam diu in lucem editis.

Alia aqua aciem oculorum acuens, cœcitatemque in ſenibus incipientem prohibens.

℞. *Rad. Valerianæ*
Enulæ campanæ
Fœniculi ana ℥ j.
Herb. Chelidoniæ
Euphragiæ ana m. ij.
Betonicæ
Pulegii ana m. j.
Sem. Fœniculi.
Sileris montani ana ʒ vj.
Baccar. Iuniperi ℥ ß.
Flor. Caprifolii
Roſarum albarum an. p. ij.
Stœchados
Saluiæ
Anthos
Sambuci
Calendulæ
Schœnanthos ana p. j.
Zingiberis
Piperis longi
Cubebarum
Cardamomi ana ʒ j. ß.

Puluerifanda pulueriſentur, & contudenda contundantur, & infuſa in hydromelitis maluatici vel canariæ vini ℔. iij. ponãtur ad ignem lentum vel ſolem per quatuor ſex ve dies: dein omnia prælo fortiter exprimantur, cui expreſſioni adde

Aquarum peculi Roſarum
Euphragiæ ana ℔. ij.
Fœniculi
Chelidoniæ ana ℔. j. ß.

Miſceantur doſis ℥ j. vel ß. pro iunioribus ſumatur bis terve in ſeptimana ieiuno ventriculo. Ex eademmet aqua poteſt inſtillari vna aut altera gutta in oculos quotidie mane.

Alia aqua ophthalmica.

Componitur etiam alia aqua ophthalmica ex ℔. ij. *vrinæ pueri optime purificatæ, additis ℥ iiij. vitrioli, totidem vnciis tuthiæ:* ex quibus omnibus per dies aliquot maceratis, dein per cineres ad ſiccitatem deſtillatis fit aqua ophthalmica, cuius guttulæ aliquot inflammato oculo, aut debilitato admoueantur.

Aqua ad hæmoptoſim ſeu ſanguinis ſputum.

℞. *Rad. Biſtortæ*
Symphyti maioris
Tormentillæ ana ℥ j.
Herb. Centinodiæ
Millefolii
Veronicæ
Pyrolæ
Saniculæ

Burſæ

Burſæ paſtoris cum rad. ana m.j.
Summitatum rubi
Lentiſci ana m.ß.
Gran. Sumach.
Myrtill.
Sem. Plantaginis
Berberorum
Papau. albi ana ʒ vj.
Flor. Nymphea
Cucurbitarum
Citoniorum
Roſ. rubr. ana p. ij.

Contuſis & commixtis omnibus macerentur per quatriduum ad ignem balnei in ſuccorum depuratorum

Plantaginis
Portulacæ
Acetoſæ
Agrimoniæ ana ℔.ij.

Dein fortiter exprimantur: his adde

Succorum acaciæ
Hipociſtidos ana ℥ ij.
Terræ ſigillatæ
Boli armeni veri ana ℥ ß.
Electuarii diatragacanthi frigidi ʒ ij.

Macerentur denuo per quatriduum, dein per cineres ad ſiccitatem deſtillentur: huius aquæ, qui laborat hæmoptoſi, capiat cochlearia duo aut tria, vel per ſe, vel addito *ſyrupo myrtill. de roſis ſiccis*, aut *ſymphyti* deſcript. Fernelii. Quod ſi ab immodico ſanguinis fluxu exoluantur vires adde ℈j. *tinctura corallorum*, vel para deſtillatum, quod cum morbo pugnet, & refectioni inſeruiat.

Aqua ad phthſim & vlcera pulmonum præſtantiſſima.

℞. *Spec. Electuarii reſumptiui*
Diapenidii
Diatragacanthi frigidi
Diacorall. ana ℥ ß.
Trochiſc. de Spodio
Et de terra ſigillata ana ʒ vj.
Conſeru. Symphyti maioris
Roſ. rubr.
Flor. verbaſci ana ʒ ij.
Sem. Plantaginis
Berber.
Melonum
Cuſcutæ
Papau. albi
Citoniorum ana ʒ x.
Pulueris cancrorum fluuiatilium ʒ iij.

Contuſis craſſiuſcule omnibus macerentur per 4. dies in

Aquar. veronicæ
Scabioſæ
Bugloſſæ
Plantaginis
Symphyti maioris ana ℔.j.

Dein fortiter exprimantur & deſtillentur per cineres: huic aquæ deſtillatæ adde

Tincturæ corallorum
Et Magiſterii perlarum ana ʒ iij.
Butyri ſeu lactis Sulphuris ℥ ß.
Miſce, doſis ℥ j. ß.

Vel per ſe, vel admixta ℥ ß. *ſyrupi myrtillorum*, aut *de roſis ſiccis*: de qua vtendum ad pluſculos dies.

Aqua antipleuritica.

℞. *Flor. papau. rheadis exſic catorũ p. vj.*
Coralli rubri tenuiſſime puluerizati, & Pulueris corticum auellanarum rubrarum
Sem. Carduibenedicti ana ℥ j.

Macerentur per triduum ad ignem Bal. Mar. in

Aquar. papaueris rheadis ℔.ij.
Carduibenedicti
Vlmariæ ana ℔ j.

Dein per cineres deſtillentur: de hac aqua exhibe ℥ iij. addendo *ſyrupi papau. rheadis* ℥ j. idque ante ſomnum: reiteretur, ſi opus fuerit: non prætermittenda erit prius ſanguinis miſſio: cum hac aqua multos pleuriticos etiam deſperatos ſanitati breui reſtitutos ſæpe vidimus.

Aqua

Aqua mirabilis ad collapſas vires inſtaurandas, & ad ſpiritus vitales & animales roborandos & reficiendos, quæ elixiri vitæ æquiparari poteſt.

Fac deſtillati vinum Candię ſiue vinum maluaticum optimũ quinquies vel ſexies, in vnaquaq; vice rectificando, vt artis eſt. In hac aqua vitæ poſt primam vel ſecundam deſtillationem, phlegmatiſque ſeparationem, macera

Flor. roſmarini exſiccatorum
Bugloſſæ
Borraginis
Cort. citrii ſicci
Ligni aloes
Et cinnamomi ana q. voles.

Habita ſemper quantitatis conficiendæ ratione: multoties hanc aquam cohobando & reducendo. In cuius optime rectificatæ ℔.j. diſſolue

Confect. alkermes ℥ ß.
Ambræ griſeæ ʒij.

De hac exhibe cochleare dimidium in cordis deliquio, melancholicis & aliis deploratis affectionibus.

Aqua caponis ad idem.

Quamuis in VVeckeri viri doctiſſimi antidotario opere non minus laborioſo, quam vtili, aliquot huius aquæ deſcriptiones ſatis elegantes reperiantur, non tamen intermittere potui, quin hic vnam de noſtris adiungerem.

♃. Caponem vnum (vel plures, prout lubet) antiquum & pinguem exenteratum in fruſta diſcinde, & in Phialam vitream capacem iniice, addendo

Santali citrini
Ligni aloes
Caryophyllorum
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Macis ana ℥j.
Galangæ
Corticis citrii
Zedoariæ
Croci ana ℥ ß.
Flor. Roſmarini
Saluiæ
Betonicæ
Lauendulæ
Borraginis
Bugloſſæ
Roſ. rubrarum, ana p. j.
Coralli præparati ℥j.
Granorum alkermes ʒiij.
Vini Canariæ menſ. j.
Sacchari albiſſimi ℔. ß.

Vas bene clauſum, vt nihil euaporet, collocetur in Balneum Mar. feruidum, per octo vel decem dies, donec capo vi bulliẽtis aquæ in minutiſſimas particulas decoctus fuerit, exprimantur poſtea omnia per torcular, & in alembico deſtillentur. Doſis eſt cochlear vnum atque alterum. Geſnerus hanc aquam mirifice commendat ad vires exhauſtas, & ipſas etiam febres continuas.

Aqua ad cordis roborationem contra venena & peſtilentes omnes affectus.

♃. *Rad. Angelicæ*
Carlinæ
Tormentillæ
Cort. citrii
& Olibani ana ℥ij.
Sem. Cardui benedicti
Acetoſæ
Vlmariæ
Santalorum omnium ana ℥ ß.
Conſeru. Bugloſſæ
Roſarum
Violarum
Mithridatii
Confect. de hyacintho *e. r. a*
Spec. Diamargariti frigidi
Camphoræ ana ʒij.

Terenda terantur craſſiuſcule, & indantur omnia in alembicum vitreum, ſuperaffundendo aquæ vitæ rectificatæ ℔.iiij. di-

 geran-

gerantur vaſe optime clauſo: Dein per cineres aut balneum vaporoſum deſtillentur. Eſt aqua mirabilis ad lipothymiam, ſyncopen & peſtilentes omnes affectus: doſis ſemicochleare argenteum, vel paulo plus.

Aqua ad peſtis curationem & præſeruationem.

℞. *Ligni aloes* ℥j.
Rad. Caryophyllatæ
Gentianæ
Zedoariæ
Angelicæ
Tormentillæ ana ℥ij.
Cinnamomi
Macis
Santali rubri
Bacc. Iuniperi
Sem. Carduibenedicti
Cort. Citrii & ſem. eiuſdem an. ʒ.vj.
Dictamni Cretenſis ſicci
Meliſſæ
Hyſſopi ana m. j.
Raſuræ cornu ceruι
Eboris ana ℥ß.

Macerentur ad ignem lentũ per ſex octove dies *in ſuccorum depuratorum rutæ, ſcordij, & vlmariæ ana* ℥viij. dein fortiter prælo exprimantur: his adde
Theriaces
Mithridatij optimi ana ℥ij.
Confect. de hyacintho.
Alkermes ana ℥ß.
Spec. diambræ ʒij.
Croci ʒj.
Camphoræ ʒß.
Vini maluatici
& aquæ vitæ optimæ ana ℔. j. ß.

Infundantur denuo per ſex dies ad ignem lentũ vaſe optime clauſo, vt nihil expiret: dein fortiter exprimatur: de quo expreſſo, ſi velis, exhibere poteris, peſte iã correpto ℥ij. Eſt magnum ſudorificum. Vel expreſſum illud deſtilleť per cineres, & fiat aqua: doſis ℥ij. ß. his addendo *ſyrupi acetoſitatis citrij, vel limonum* ʒß. fiat potio: ſudorem mirum in modum prouocat: peſte correptis primo etiam die exhibetur, etiam prætermiſſa purgatione, & ſanguinis miſſione, quam euacuationem in multis peſtilentibus affectibus improbamus: reiteretur potio, ſi opus fuerit, ſequenti die. Confert etiam ad omnes affectus venenatos, ſi cum aliqua aqua vel ſyrupo conuenienti commiſceatur. Ad peſtis præſeruationem ſufficiunt quatuor ſexve huius aquæ guttulæ, in vino vel iuſculo conuenienti, & mane propinatæ, ex guttulis aliquot eiuſdem aquæ labra, nares, aures illiniri etiam poterunt, ſingulis manutinis graſſante morbo.

Aqua anti-febritica.

℞. *Meliſſæ*
Betonicæ
Argentinæ ana partem vnam.

Vt ex illis omnibus ſimul tritis & expreſſis ℔. iiij. ad minus ſucci extrahi poſſint.
Succi foliorum & rad. Centaurii minoris, (quod febrifugam vocant) ℔. ij.
Aquæ aſtacorum ſeu cancrorum fluuiatilium cum cruſtis conquaſſatorum ℔. j.
Aquæ ex ſucco capitum papau. albi elicitæ ℔. ß.
Aquæ fructuum fragariæ ℔. j. ß.

Miſceantur, & per alembicum vitreum per cineres deſtillentur: ſpecificum eſt remedium ad omnis generis febres, ac intermittentes potiſſimum, ſed maxime tertianas nothas & exquiſitas. Huius autem vſus eſt eiuſmodi, vt 12. horis ante paroxyſmum clyſter emolliens & refrigerans iniiciatur: dein quinque ante prædictum paroxyſmum horis iuſculum optime conſummatum exhibeatur. Acceſſionis vero initio propinandæ ægro ſunt ℥iij. prædictæ aquæ, cui ſi guttulas aliquot ſpiritus vitrioli addideris, præſtantior euadet.

Aqua

Aqua alia contra omnis generis febres, præcipueque contra intermittentes.

℞. *Aquarum Fragorum*
Centaurii ana ℔.ij.
Mellis ℔.ij. *vel iij.*

Omnibus inuicem mixtis indantur in Alembicum, quod ſine pileo in formicarum aceruum ſepeliatur, vbi formicæ à mellis dulcedine pellectæ, cateruatim irruent in hanc aquam: poſtquam harum ſufficientem collegeris quantitatem, exime vas, omnia inuicem optime agitando: dein capitello ſuper alembicum repoſito, omniũ fiat deſtillatio per cineres. Doſis eſt ſemicochleare, aut paulo plus, ſi vires patiantur. Initio paroxyſmi ſatis vehementem prouocat vomitum. Infiniti ex huius aquæ vſu priſtinam valetudinem recuperarunt. Sed Medici eſt, deliberare, prius quam eandem porrigat, num æger ad vomitum procliuis ſit, nec ne? num materia, quæ febrem efficit, idonea ſit vacuationi per vomitum, aut contra? numque ægri vires validiores aut debiliores exiſtant? His omnibus exquiſito iudicio libratis, intrepide vomitiuum hoc exhibebitur, cuius effectus præſtantiſſimi ſe indies in pluribus ægrotis prodent.

Aqua ad febres etiam peſtilentes & ardentiſſimas.

℞. *Rad. Tormentillæ*
Bugloſſæ
Scorzoneræ
Acetoſæ ana ℥j.
Theriaces Alexandrinæ ℥ij.
Succi Limonum depurati
Aquar. Fumariæ
Vlmariæ
Carduibened.
& Centaurii minoris ana ℥iiij.
Diamargarit. frig. ʒß.
Extracti ſcordii ʒ.iij.

Macerentur per quatriduum: dein exprimantur & deſtillentur, de qua æger febricitans capiat ℥iiij. & coopertus paulo plus ſolito ſudabit.

Aqua antinephrica.

℞. *Rad. Reſtæ bouis*
Petroſelini
Eryngiorum ana ʒjß.
Fol. Parietariæ
Herniariæ
Saxifragiæ cum toto ana m.ij.
Argentariæ m.j.ß.
Senelorum
& Baccar. Alkekengi conquaſſ. ana ℥ij.
Milij ſolis
Fœniculi dulcis ana ℥ij.

Conquaſſentur & macerentur in vini albi generoſi ſuffic. quantitate per quatriduũ: dein fortiter exprimantur & deſtillentur: de hac aqua ſumat cochlear vnum aut alterum ſingulis matutinis, aſſumpto prius bolo ex caſſia, vel ex electuario lenitiuo, vel diaſebeſten.

Alia aqua antinephritica.

℞. *Succor. Argentariæ.*
Senelorum
Parietariæ ana ℔.j.ß.
Hydromelitus ſcillitici ℔.j.

In his liquoribus ſimul mixtis macera per 5. aut 6. dies ad ignem lentum Baln. Mar.
Gran. Iuniperi contuſorum ℥iij.
Milij ſolis
Saxifragiæ
Altheæ
Bardanæ
Fœniculi ana ℥ij.
Pulu. Herniariæ
Rad. Reſtæ bouis
Cinnamomi ana ℥j.
Camphoræ ʒij.

Dein deſtillentur per cineres. De hac aqua exhibe ad ℥ij. cui aquæ ſi ſal proprium ex arte paratum, & conuenienti quantitate addas, longe potentius erit remedium.

***

Alia prædictæ aquæ præparatio.

℞. *Succor. Raphani*
Limonum ana ℔. j. ß.
Aquar. Betonicæ
Argentariæ
Saxifragiæ
Verbenæ ana ℔ j.
Hydromelitis maluatici ℔. ij.

In his liquoribus ſimul mixtis macera per quatuor aut quinque dies ad ignem lentum B. M.

Granor. Iuniperi maturor. & recent. ℥iij.
Milij ſolis
Sem. Bardanæ
Raphani maioris
Saxifragiæ
Vrticæ
Cepæ
Aniſi
Fœniculi ana ℥j. ß.
Quatuor ſem. frig. maior. mundatorũ
Sem. Altheæ ana ʒvj.
Extracti lithontrib.
Electuar. Ducis
Et Iuſtini, Nicolai ana ℥ß.
Calcis teſtarum ouorum
Cinnamomi ana ʒiij.
Camphoræ ʒij.

Dein fortiter exprimantur & deſtillentur per cineres: de hac aqua exhibe ad ℥ij. cui aquæ ſi ſal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, præſtantior multo euadet aqua.

Alia adhuc eiuſdem aquæ præparatio.

℞. *Rad. Helenij*
Pimpinellæ
Petroſelini
Pyrethri ana ℥j. ß.
Sem. Milii ſolis
Saxifrag.
Aniſi
Fœniculi
Vrticæ ana ʒvj.
Spec. Diatrionpiper.
Lithontrib. ana ʒij.
Baccar. Lauri
Iuniperi ana ℥j.
Sanguinis hirci ſeu cerui ℥iiij.
Halicacabi
Sem. Geniſtæ ana ℥ß.

Contundenda contundantur & macerentur in ſuff. quantitate ſpiritus vini, per quatuor dies, dein deſtillentur. De hac aqua exhibe ℥j. vel ℥j. ß.

Aqua ad comminuendum calculum etiam in ipſa veſica.

℞. *Succor. Porri*
Cepæ
Raphani ana ℔. ij.
Limonum
Parietariæ
Auriculæ muris ana ℔. ß.

Omnibus his ſuccis ſimul commixtis fiat primum digeſtio, & fermentatio, (quæ duę operationes magnopere requiruntur), dein deſtillatio. Addi quoque poteſt *cryſtallus calcinatus*, nec non *fimus columbinus*, qui totus eſt nitroſus, ſingulorum quantum ſatis eſt. Hęc aqua per os exhiberi, vel in ipſam etiam veſicam iniici poteſt. *Aqua in veſicam immittenda.* Calculum comminuit, & ſenſim in puluerem conterit, mucilaginoſam præterea & tartaream omnem ſubſtantiam, vnde lapis generari ſolet, tum in renibus, tum in veſica incidit & diſſoluit, idque ſine vllo periculo & dolore. Eſt denique remedium potentiſſimum & ſummum, noſtroque artificio inuentum & deſcriptum.

Ad idem.

℞. *Succ. Eſulæ minoris*
Verrucariæ
Centumnodij ana ℔. j.

In his macera borracis ℥j. dein deſtillẽtur.

Ad idem.

℞. *Aquarum ſtillatitiarũ Alkekengi & Fol. Querq. ana* ℔. ij. ß.

In quibus macera per quatuor dies ad ignem Baln. Mar.

Rad.

Rad. Pyrethri craſſiuſcule contuſæ
Galangæ ana ℥ ß.
Aloes ex veſica ℥ vj.
Sem. Fœniculi
Geniſtæ
Mylii ſolis ana ʒ iij.
Lapid. Iudaici
Lincis ana ʒ ij.

Deſtillentur per cineres lento igne: doſis ℥ ij. vel tres.

Ad idem.

♃. *Rad. Raphani in orbiculos diſſecta, & in alembicū iniecta bonam partem.*
Huic adde
Cinnamomi.
Nucis moſchatæ an. ℥ j. aut amplius.
Pyrethri ℥ vj.
Bac. matur. iuniperi ℥ j. ß.
Fœniculi dulc. ℥ j. ß.

Vini albi optimi tantum, vt duos tresve digitos materiam ſupereemineat: omnia digerantur in loco frigido, vel per 10. vel 12. dies, & poſtea deſtillentur per cineres. Doſis huius aquæ eſt ab ℥ j. ad ℥ ij. vel omiſſa deſtillatione, poſtquam macerata & digeſta fuerint, traiiciantur per manicam Hippocratis, ac ſi voles, *ſaccharum* addes ad conficiendum claretum, de quo capies ℥ j. vel duas.

Aqua ad præſeruationem calculi.

♃. *Rad. Eryngiorum*
Reſtæ bouis
& quinq; aperitiuarum ana ℥ j.
Herb. Herniariæ m. ij.
Cort. Limonum ℥ j. ß.
Quat. Sem frig. maior.
Sem. Maluæ.
Altheæ ana ℥ iij.
Saxifrag.
Milii ſolis
Lapillorum Meſpillorum
Raphani maioris
Bardanæ
Gran. Iuniperi maturorum & rec. ana ʒ vj.
Fruct. Alkekengi num. xx.
Iuiubarum paria vj.
fol. Dictamni manip. ß.
Flor. Geniſtæ
Hyperici
Betonicæ
& maluæ arboreſcentis ana p. ij.
Liquiritiæ ℥ ij. ß.
Caſſiæ ligneæ ℥ j.

Contundenda contundantur, pulueriſanda pulueriſentur & macerentur in aquarū
Argentinæ
Senelorum
Parietariæ ana ℔. ß.
Vini albi generoſi ℔. ij.

Idque per quatriduum in B. M. calido, dein fortiter exprimantur: Expreſſione adde
Spec. diatragacanthi frig.
Trochiſcorū alkekēgi ſine opio an. ℥. j.

Denuo digerantur ad ignem Baln. Mar. per vnum diem vel alterum, & deſtillentur per alembicum vitreum, vt artis eſt.

Aqua hiſterica.

♃. *Succorum depuratorum Matricariæ*
Mercurial an. ℔. j.
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Ligni aloes
Macis ana ℥ j.
Flor. Anthos
Saluiæ ana p. ij.
Caſtorei ʒ vj.
Fœculæ Bryoniæ ℥ ß.
Vini albi generoſi ℔. j. ß.

Digerātur per tres aut quatuor dies, dein deſtillentur per balneum vaporoſum feruentiſſimum: fiat aqua pro hiſtericis omnibus affectibus: doſis cochlear vnum mane. Vterum ab impuritatibus detergit; muliebri fluori confert, hiſtericiſq; omnibus affectibus conducit.

Aqua contra colicam ventriculi & inteſtinorum à cruditatibus & flatibus ſubortam.

Deſtilla aquam *ex floribus Nucum &*

Chamomillæ, de quibus ſingulis cape ℔. *iiij. miſceantur, in iiſque infunde per quatriduum, florum Chamomillæ veræ & Sambuci ana p. vj. dein fiat expreſſio & colatura, in qua rurſus infunde vt prius, per 4. dies prædictorum florum, ana p. vj.* tandem denuo colentur, & prælo fortiter exprimantur, cui expreſſioni adde

Sem. Fœniculi
Aniſi ana ℥ j.
Baccar. iuniperi ℥ ij.
Lauri ℥ j. ß.
Cinnamomi electi ʒ vj.
Menthæ rubr. ſiccæ. M j.

Anodynum & aduerſus flatus remedium.

Stent in infuſione in B. M. per duos dies: dein deſtillentur per cineres. Hęc aqua eſt tum ventriculi, tum inteſtinorum anodynum remedium: dolores omnes à flatib. & à quauis alia frigida cauſa ſubortos ſedat, flatuſq; ipſos diſcutit. Doſis ab ℥ ij. ad tres.

Aqua ſcorbutica & hydropica.

℞. *Cort. Capparum.*
Fraxini
Tamariſci
Polypodii querni ana ℥ ij.
Herb. Cochleariæ
Naſturtii aquatici
ſummitatum Meliſſæ
Eupatorii Meſuæ
Ceterach.
Chamædr.
Chamæpit. ana m. ij.
Sem. Fœniculi
Aniſi
Cardui bened ana ℥ j. ß.
Flor. Geniſtæ
Centaurii minoris
Hyperici
Sambuci
Epithymi ana p. ij.

Omnia macerentur per tres dies in
Aqua Fumariæ
Seri lactis ana ℔. iij.
Vini albi generoſi ℔. iiij.
Oxymelitis ſcyllitici ℔ j.

Dein colentur & exprimantur: expreſſioni adde
Trochiſcorum de capparibus
Dialaccæ ana ʒ vj.

Poſtea deſtillentur per cineres ad ſiccitatem. Doſis ℥ ij. mane tribus horis ante cibum, continuando per aliquot dies ſecundum morbi magnitudinem.

Hæc aqua tartareos craſſoſque humores melancholicos tum in liene, tum in meſenterio, aliiſque nutritioni famulantibus partibus collectos ac infarctos præparat, incidit, digerit, emollit & liquefacit, futuræque euacuationi aptos reddit, melancholiæ hypochondriacæ, quartanæ febri, ſcirrho tum hepatis, tum lienis cõducit. Sed confert proprie ad ſcorbutum, malum quidem maritimis aquiloniſque præſertim regionibus familiare & endemicum.

Si prædictæ compoſitioni herbas cichoraceas, radices vincetoxici, rubiæ tinctorum, valerianæ, ſeminaq; ſambuci & ebuli addideris, cum trochiſcis de eupatorio, de roſis & de rhabarbaro, concinnabis aquam ad hydropem perutilem.

Aqua dyſenteriaca.

℞. *Rad. Acetoſæ*
Pentaphylli
Tormentillæ
Biſtortæ
Burſæ paſtoris
Symphyti vtriuſq; ana ℥ j. ß.
Cort. Citrii ſiccæ ℥ j.
Ligni aloes
Ligni rhodii
Myrobalan. omnium an. ℥ ß.
Sem. Melonum
Cucumeris
Acetoſæ
Citri
Portulacæ
Endiuiæ
Papau. albi
Pſyllii
Citoniorum
Coriandri præparati

Et

Et granorum myrti ana ʒ vj.
Flor. Tapſi barbati
Malua arboreſcentis
Chamomilla
Roſarum rubr. ana p. ij.
Macis
Nucis moſchata ana ʒ iij.
Cornu cerui praparati
Trochiſcorum de ſpodio
Et de terra ſigillata
Lapidis hamaticis praparati ana ʒ ij. ß.
Acacia ℥ j.

Contundenda contundantur, & pulueriſanda pulueriſentur ac macerentur per 6. dies ad ignem Baln. Mar.

In aqu. Pyrorum agreſtium
Sorborum
Plantaginis
& Tormentilla ana ℔. ij.
Florum Malua arboreſcentis
Chamomilla &
Verbaſci ana ℔. j.

Dein colentur & quam optime exprimantur: huic expreſſioni adde

Opii Thebaici praparati, id eſt, ſuo ſulphure narcotico (quod ſuauiſſimi ſomni loco veternum inducit) per lenem ignem prius ſpoliato ʒ j. ß.
Extracti dyſenterici noſtra deſcriptionis
Croci martis ana ʒ. ij.
Croci orientalis ʒ j.
Spec. Diatragacanthi frigidi ʒ. vj.

Dein ex artis præſcripto deſtillentur, vt fiat aqua, quæ non tantum mirabilis eſt. In dyſenteria communi vel peſtilentiali, ſed & in omni alui fluore omnique hæmorrhagia ſanguinis à quacunque parte defluat, aut ſuboriatur.

Aqua hypnotica.

℞. 4 ſem. frigidorum maiorum excorticatorum, ana ℥ ij.
Sem. Papau. albi ℔. ß.
Lactuca ℥ iiij.
Hyoſciami ℥ ij.
Flor. Nymphea
Violarum
Roſ. rubr.
Papau. rheadis ana p. iiij.
Flor. Sambuci
& ſummitatum Ruta ana p. ij.
Macis
Nucis Moſchata
Benioini an ʒ vj.

Contundantur & infundantur per quatriduum.

In aquar. Roſarum
Lactuca
Nenupharis
Papaueris rheadis ana ℔. ij.

Dein colentur & fortiter exprimantur: huic expreſſioni adde

Requi. Nicolai ℥ ß.
Croci
Mumia ana ʒ iij.
Camphora
Caſtorei ana ʒ j.

Deſtillentur ex artis pręcepto: doſis huius aquæ ℥ ij. tempore ſomni. In omnibus diuturnis vigiliis, à febribus ardentib. pręſertim excitatis plurimum conducit, præferendaq; eſt, vt longe tutior aliis vulgarib. narcoticis, ſimplici nempe requiei Nicolai, Philonio, ipſiuſque pilulis de cynogloſſa, & aliis eius generis. Hæc aqua dolorem etiam omnem obtundit & mitigat, atq; inflammationibus omnibus internis cōfert, vireſq; æmulatur alicuius laudani.

Aqua ad gonorrhæam fætidam & virulentam atq; etiam inueteratam præſtantiſſima.

℞. Pulueris Mentha ſicca
Dictamni &
Rad. Ireos Florentia an. ℥. j.
Puluer. ſem. agni caſti,
Ruta

Lactucæ an. ʒ *vj.*
Terebinth. Venetæ ℥ *iiij.*
Vini albi ℥ *xx.*

Hæc omnia iniiciantur in Alembicum, & per Baln. vaporoſum deſtillentur: de hac aqua exhibe mane duo cochlearia per aliquot dies, præmiſſa conuenienti ſeu mercuriali aliqua purgatione: hanc centies expertus ſum: conducit etiã ad vlcera renũ.

Aqua ad ictus ſclopetariorum.

♃. *Ariſtolochiæ rotundæ*
Baccarum lauri in puluerem redact. *ana* ℥ ß.
Pulu. herb. Veronicæ
Pyrolæ in vmbra reſiccatorum *ana* ℥ *ij.*
Aſtacorum in plenilunio captorum, & in furno exſiccatorum & pulueriſatorum ʒ *vj.*

Omnes hi pulueres inter ſe mixti lineo ſacco includantur. Quib. peractis, accipiẽdum eſt vas nouũ terreum, vitreatumque, & ſatis capax, cui infundendæ ſunt heminę tres vini optimi, miſcẽdo ſimul Peruincæ recens collectæ m. *j.* dein etiam ſacculum prædicto puluere refertum, & optime deligatum. Quæ omnia ita diſpoſita macerentur per dies aliquot, exprimantur fortiter & deſtillentur ad mediæ aut duarum partium conſumptionem. Tum reſeruata ſeorſim aqua deſtillata fæces reſiduæ per manicam Hippocratis transcolentur & ſeorſim aſſeruentur.

Vſus aquæ ad ictus ſclopetariorum.

Huius autem vſus eſt eiuſmodi, vt ſaucius vncias circiter duas aquæ deſtillatæ ſingulis matutinis per dies 14. continuos capiat, vt ex eo, quod in vaſis fundo remanſerit, optime, vt dictum, colato vulnus lauet, & turundam (quæ parua eſſe debet, etiamſi cauum & profundum vulnus fuerit) illinat, cui tandem folium caulis rubri ſuper imponat, atque ita mirabiles aquæ effectus experietur. Vulneraria quoque eſt prædicta aqua, miroque progreſſu vlcera inueterata tam interna, quam externa ſanat. Confert etiam ad cancrum, ſi cum ea decoquas vermiculos, qui multipedes dicuntur.

Aqua balſamica excellentiſſima aduerſus omnis generis apoſtemata; vlcera interna & externa: potiſſimum contra fiſtulas, & vlcera phagædenica & maligna.

Ex æquis partibus *foliorum & florum Roſmarini, foliorum & granorum.*
Lauri
Saniculæ
Veronicæ
Peti
Myrti
Plantaginis

Deſtilla aquam, cuius ℔ vj. adde
Terebinthinæ Venetæ ℔ *.j.*
Gummi hederæ
& Ceraſorum ana ℥ *iij.*
Thuris maſculini
Myrrhæ
Mumiæ veræ, an. ℥ *ij.* ß.
Aloes ſuccotrinæ ℥ *iij.*
Macis
Piperis
Caryophyllorum ana ℥ *j.*
Sacchari ℔. ß.
Croci ℥. ß.

Omnibus inuicem mixtis fiat in retorta deſtillatio per cineres, vt artis eſt, donec recipiens ſua ſponte refrigeretur. Hãc aquam, quæ tota oleaginea eſt citra vllam rei alicuius ſeparationem, ſerua in phialis probe clauſis. Nam excellentiſſima eſt, & pretioſiſſima, ex ea lauabis fiſtulas, admotis ſolummodo eius aliquot guttulis: item vlcera cancroſa, phagædenica & ſordida, quæ vicina ſunt malo mortuo, & mira videbis. Præſtantiſſima quoque eſt ad carbunculum & anthracem peſtilentem ad vomicas, abſceſſus, apoſtemata, & interna vlcera. Offerendæ ſunt tantum aliquot guttulæ cum vino albo

Carbunculus & Anthrax peſtilens, &c.

aut

aut cum alio quodam iuſculo, vel aqua vulneraria.

Aqua podagrica.

℞. *Aquæ deſtillationis vrinæ pueri vinum bibentis* ℔. *ij.*
ſpermatis ranarum.
Tapſi barbati
Filicis ana ℔. *ij.* ß.
His adde *Theriaces recentis* ℥. *ij.* ß.
Vitrioli
Salis fuſi
Aluminis ana ℥ *iiij.*

Deſtillentur ad ſiccitatem per cineres: huic aquæ adde
Salis Vitrioli, id eſt, è ſuo colchotare extracti ℥ *j.* ß.
Camphoræ
Croci ana ʒ *ij.*

Miſce. Cum hac aqua foueatur partes dolentes tepide, ſæpe noua immerſione renouando linteola. Vel cũ muria ſalis & vrina pueri ana ſimul mixta, deſtilletur aqua ad eoſdem met dolores pacandos.

Aqua alia podagrica.

℞. *Foliorum & florum ſambuci viridiũ ana* ℔. *j.* aut plus minus, prout libuerit, maiorem vel minorem quãtitatem conficere. Contundantur omnia, & optime macerentur in aqua vitæ, idque per dies duos vel tres in Baln. Mar. dein deſtillentur per vas vitreum vel cupreum ad ſiccitatem, deque hac aqua bis in die foueatur pars dolens, eaque fidenter & intrepide vtere, vel etiam in ea Podagræ ſpecie, quę à calidis humoribus promanauit.

Alia aqua antipodagrica.

℞. *Spiritus vini rectificati* ℔. *ij.*
Mellis puriſſimi ℔. *j.*

Deſtillẽtur in balneo vaporoſo: ſic duos deſtillabis liquores: primus eſt aqueus, ſecundus multo fortior & ſulphureus, quem ſeorſim reſerua: magmati ſiue remanentiæ adde
Croci orientalis integri ℥ *j.* ß.
Terebenthinæ Venetæ ℥ *ij.*
Caſtorei ʒ *vj.*
Tartari ad albedinem calcinati ℔. ß.
Salis fuſi ℥ *j.*
Phlegmatis vitrioli à ſuo ſpiritu non ſeparati ℥ *iiij.*
Lixiuij ſarmentorum vitis ℔ *ij.*

Macerẽtur per 24. horas, dein deſtillentur, ad ſiccitatem, liquor, qui inde emanabit, ſeruetur etiam ſeorſim. Fæcibus remanentibus affunde priorem aquam reſeruatam: macerentur & deſtillentur. Tandem omnes liquores deſtillatos miſce, & denuo per Balneum vaporoſum deſtilla: ſic habebis aquam antipodagricam miræ facultatis.

Hanc mihi aquam Germanus quidam vir celeberrimus tanquam ſingulare donum obtulit, affirmans, hanc eſſe ipſam aquam M. Rulandi. Eodem igitur, quo nobis conſtitit pretio, eam nunc reddimus, dignam eandẽ ſtatuentes, vt in publicum hominũ conſpectum veniat. Eximios enim ipſius effectus vidimus in ſedandis podagricis doloribus, ſi linteola in eadem mediocriter calefacta & immerſa membro dolenti applicentur.

Aqua ad ambuſta.

℞. *Aquæ ſtillatitiæ foliorum Filicis* ℔. *j.*
Phlegmatis vitrioli
& Aluminis ana ℔. ß.
Flor. Tapſi barbati
Fol. Hederæ nigræ ana m. j.
Limacum rubrarum
Ranarum
Aſtacorum aut Cancrorum fluuiatilium ana n. x.

Deſtillentur in alembico plumbeo, ſatis magno igne, ex hac aqua foue aduſtum locum quinquies aut ſexies in die. Aqua quoq; ſpermatis ranarum mixta cum ſolo vitrioli phlegmate multum confert. *Aqua ſpermatis ranarum ad ambuſta.*

Ante multos iam annos deſcripſi aquã quãdam in meo ſclopetario, ex Filicis

eis tantum additione præparatam, quæ ſola in ambuſtis præſentiſſimum & ſummum eſt remedium, ſi linteola in ea imbuta loco afflicto apponantur. Aqua ſequens *in eodem libro noſtro* deſcripta ad eoſdem vſus valet, poteſtque omni tempore parari.

Aqua cancrorum ad idem.

Aqua extemporanea cancrorum.

Cancri aut gammari bulliant cũ aqua Semperuiui maioris in vaſe duplici accurate occluſo per diem integrum: poſt deſtillentur igne ſubiecto. Aqua ter affundatur capiti mortuo & abſtrahatur, tum demum reſeruetur. Inflammationi, ambuſtis, & carcinomati multum confert. Si ex cineribus capitis mortui ſalem cum propria aqua elicies, præſtantius euadet remedium ad curanda carcinomata & phagædenica omnia vlcera.

Aqua purgans.

Aqua purgans ſimplex.

Accipiantur ſemina ſambuci & ebuli, ſuo perfectæ maturitatis tempore, quod erit circiter Autumni initium, ex his prælo exprimatur vinum ſiue ſuccus, conquaſſatis ſimul vinaceis ſiue nucleis ſuis internis: mixtis ſimul omnibus fiat deſtillatio. Hæc aqua ſuper fæces ſuas cohobata inſignem purgandi efficaciã habet, præcipueq; ſeroſos humores trahit, aromatizetur *cinamomo, coriandro cũ ſucco cotoniorum præparato*, & ſimilibus. Hydropicis dari poteſt ab ℥ j. ad ℥. ii.

Aqua purgans compoſita.

Vt ex iiſdem, ad eoſdem met vſus, aqua fiat compoſita, quę nobiliores ac validiores purgandi vires obtineat.

℞. Aq. vt ſupra deſtillatarum
Sem. Ebuli & ſambuci ana ℔. *j.*
Succ. Peti.
Florum perſicæ arboris ana ℔. *ß.*

His adde ſuo tempore

Flor. Ebuli
Sambuci
Hyperici
Centaurij ana m. ij.

Flores prius cõtundantur, dein omnia ſimul deſtillentur per retortam ad ſiccitatem vſque, idque virtute caloris balnei vaporoſi.

Aquæ huic adde

Aloes ſuccotrinæ ℥ iiij.
Scammonij ℥ ij.
Myrrhæ ℥ j. ß.
Cinnamomi
Sem. Fœniculi dulcis
Aniſi ana ℥ j.

Omnia iterũ deſtillentur per retortam, cũ ſuo recipiente, vt nihil expirare poſſit, idq. in eodẽ balneo vaporoſo: digeſtionis tẽpus duret ad diei vnius ſpatiũ, poſtea inferueſcat balneum ad ſummũ, vt ad ſiccitatẽ omnia deſtillentur, nec vllum aduſtionis periculum hic timẽdũ erit: aquæ n. feruentis vapores, vaſe vndiquaq; accuratiſſime occluſo, aduſtionẽ prohibent. Quæ deſtillandi ratio omniũ eſt optima, tutiſſima & facillima, qua ſola, citra alterius rei additionẽ, ex omnib. herbis & florib. calefaciẽdi vi præditis, aquę & olea ſimul & vna elici poſſunt. Dicta aqua oẽs humores clemẽter purgat, infantibus, qui lumbricis & corruptionibus internis infeſtantur, cõducit, necnõ iis, qui alia remedia vulgari modo parata prorſus abhorrẽt. Doſis eſt ab ℥ *j.* ad ℥ ii. habita ægrotantis naturæ viriumq; ratione.

Aqua & olea ſimul & vna eliciuntur ex omnibus herbis & floribus calidis virtute caloris Bal. vaporoſi.

Aqua vomitiua & purgatiua ſimul.

Circa finẽ huius tractationis de aquis vnicam adhuc coronidis loco addemus, quæ vomitiua & purgatiua ſimul exiſtit. Huius admirãdæ admodũ ſunt dotes in curandis febribus etiã peſtilentibus, quę hoc ipſo tẽpore tyrãnidem ſuã exercent in ampliſſima noſtra Pariſienſi vrbe: hæc inſuper pręſtãtiſſimos prodit effectus in perſanandis pleuriſibus, morbis multum popularib. & communibus: in quorũ curationibus hodie infiniti errores cõmittuntur. Quib. rationib. permotus, occaſionẽ hic vel inuitus arripui, publici cõmodi cauſa, nõ diutius celandi tam arduum & excellens ſecretum, quamuis id præter inſtitutum ex metallicorũ reme-

diorum

diorum familia deſumptum ſit: huius enim claſſis medicamina aliò nobis reſeruanda propoſueramus, nempe in pharmacopœam noſtram Spagyricam, quæ propediem hanc quoque lucem viſura eſt, modo Deus Opt. Max. nobis exiguā adhuc huius vitæ vſuram largiatur. Scio non defore criticos aliquos Cenſores, qui cum ſint metallicorum medicamentorum acerrimi hoſtes, ob conatus noſtros cādidos proculdubio indignabuntur, noſque reprehenſione & ignominia laceſſere haud dubitabunt. Sed parum certe moueor ab ipſorum indignatione, dummodo nobis certo conſtet, labores noſtros in publicam cedere vtilitatem. Satis eſt ſaltem iis placuiſſe & profuiſſe, qui momis iſtis nulla in re inferiores exiſtunt: hi me dignum fauore ſuo exiſtimabunt, meaque me laude minime priuabunt. Sed quoniam hoc remedium metallicum & chymicum eſt, in eo deſcribendo vocabulis artis chymico-medicis intellectu facillimis vtar: cum iſti ſoli tam ſplendidis & lautis ferculis guſtandis digni ſunt.

Magneſia Saturni, & Sal prunellæ.

℞. *Magneſiæ Saturninæ opalinæ & pellucidæ, & lapidis vel ſalis prunellæ ana,* miſceantur, igniantur & calcinentur calcinatione philoſophica: magneſiam inuenies calcinatam & coloratam inſtar hepatis, quam dulcorabis & vſibus reſeruabis.

Puluis metallorum.

Puluis hic erit inſtar alicuius croci, eique nomen croci metallorum vere competit, ſiquidem magneſia, à qua originem traxit, eſt metallorum radix, & primum ens. *Eius accipe* ℥j. *aquæ cardui bened. lib. ij. vel tres: cinamomi* ℥ ß. macera omnia per biduū aut triduum, dein tranſcola & vſui reſerua hanc aquam, quę iure optimo meretur nuncupari aqua benedicta: inſignes enim & mirandos edit effectus, de hac ſume ℥ j ß. aut amplius horis matutinis: non eſt ingrati ſaporis: blande prouocat vomitum, & quatuor aut quinque ſedes, euacando per ſuperiora & inferiora ſimul, quòd vix præſtabit aliud remedium. Vſurpatur vt *ſupra* feliciſſime ad omnis generis febres etiam peſtiferas, pleuritides item, aliosque deploratiſſimos affectus, qui ob radices profundius validiuſque infixas vix ſubigi & edomari poſſunt.

Aqua benedicta ex croco metallorum.

ADDITIO.

Aqua benedicta M. Rulandi aduerſus pleuriſim.

Equidem ignoro, num aqua benedicta doctiſſimi Martini Rulandi, cum hac æquiparanda ſit, necne: filii, tanto patre digniſſimi, erit id edocere, & plane mihi perſuadeo, eum in gratiam publici boni aquam ſuam, diu iam celatam, tandem in lucem producturum. Obſeruaui in eius centuriis permulta & egregia curationum experimenta, quæ in variis affectuum generibus ab ipſo præſtita ſunt, & præcipue in pleuritide, cuius morbi curam, paucorū dierum ſpatio, plerumque citra dierum criticorum obſeruationem, venæque inciſionem abſoluit. Fuit autem à nobis alias in obſeruationibus noſtris animaduerſum, pleuritidis quandam ſpeciem eſſe, quę in omnibus veram & legitimam, non autem ſpuriam æmuletur: orta ea eſt à malignis & acribus vaporibus, ab inferioribus partibus ſurſum in pectoris regionem delatis, ex quorum virulentia & acrimonia, tunicæ, pleuræ dictæ, inflammatio, nec non venarum eroſio excitatur, vnde ſanguinis expuitio, ſpirandi difficultas, febris, & alia ſymptomata, quæ veram pleuriſim comitari ſolent, conſequuntur. Vbi purgatio cum huiuſcemodi præſidiis inſtituta, ſanguinis detractioni & eccoprotici exhibitioni, longe lateque præferenda erit. Sed huius rei veritatem cognoſcent ii, qui Ferrariæ in Xenodochio aliquandiu degerunt, vbi infinita pleuriticorum cadauera quotidie diſſecantur, in quibus viſcera interiora, ſtomachus videlicet & inteſtina, lumbricis & vermibus tota infarcta reperiuntur. Huiuſmodi pleuritides,

Pleuritidis nothæ ſpecies.

Mercurius lumbricorū hoſtis.

des, quę ab iiſdem, quibus peſtilentes ortus ſui cauſam ducunt, auxilium tale expoſcunt, quod facultatem habeat vermes expellendi, & corruptionum incommoda tollendi, qualis eſt virtus & proprietas Mercurii, rerumque mercurialium, ſicut id omnibus ſatis conſtat. Nec dubitandum erit, quin dicta magneſia, quæ eandem participat proprietatem, in eiuſmodi affectibus tam ſuſpiciendos & prope diuinos effectus ſit oſtentatura.

Quoniam autem nobis de pleuritide ſermo eſt, quod morbi genus frequenter admodum, & cum imminenti mortis periculo fere vbique graſſari ſolet: hic à ratione non alienum erit, ſi contra eiuſmodi affectum quædam adhuc remedia, propria experientia à nobis multoties comprobata, propoſuerimus.

Aqua papaueris ad pleuritidem. Primum eſt aqua papaueris rheadis, ex qua exhibentur ℥ iii. vel iiii. cum drachma *j.* pulueris ex corallo rubro, auellanis rubris, & lucii piſcis mandibulis compoſiti. Vidi hoc ſolo remedio nulloque altero ſiue interno, ſiue externo adhibito, elegantes ſimul & certos experimentorum effectus.

Pomum ad idem malū. Si malum perſeueret vltra tertium diem, dandum erit ſudorificum aliquod, quod eidem morbo ſit congruum & ſpecificum, cum pomo curtipendulo excauato, & olibani ſiue thuris maſculi drachma vna repleto, & ad ignem cocto, adeo vt puluis olibani ac pomi ſubſtantia inter coquendum commiſceantur. Sunt, qui adiiciunt tantillum ſacchari candi, & ita pomum edendum offerunt. Poſt deglutitum pomum aſſumat æger ſubito duas vel tres vncias aquæ cardui benedicti, & ſtragulis coopertus multum ſudet. Huius remedii beneficio innumeros priſtinæ valetudini reſtitutos nouimus.

Aqua ophthalmica.

Aqua ophthalmica ex croco metallorum. Si huius croci ex dicta magneſia parati, & prorſus inſipidi, accipias ℨ. vnam vel duas, & infundas cum aquarum euphragiæ, fœniculi, aut ſimilium, quæ oculorum affectibus idoneæ ſunt & ſalutares, ℥ v. vel vi. aquam conficies ophthalmicam, miræ admodum virtutis contra amblyopiam, amauroſim & ſuffuſionem oculorum. Poteſt guttatim in oculum inſtillari citra vllum doloris ſenſum: cuiuſvis enim acrimoniæ expers eſt. Ex ea etiam oculus ſingulis matutinis, idque ad pluſculos dies irrigari debet. Hęc tantæ virtutis eſt & energiæ plena, vt etiam *Aqua mirabilis vel ab extra ventrem lauans.* exterius oculo applicata aluum ipſam ſollicitare poſſit. Hinc idcirco nubecularum viſum turbantium, diſcuſſioni, ſimilibusque affectibus multo aptior eſt, quam cætera quæque collyria, ex corroſiuis compoſita, vt inter alia eſt aqua cærulei coloris, quæ paratur ex aqua pluuiali & ſale ammoniaco, diu in pelui tonſoria ſimul agitatis, cui ſpiritus vitrioli ea agitatione commixtus elegantem inducit viriditatem, eaque multi, haud infelici ſucceſſu vtuntur. Sed ex inflammatione & dolore, quem adfert, malum ſubinde acuitur, adeo, vt aqua ex croco dictæ magneſiæ concinnata multo præſtantior, meo quidem iudicio, habenda ſit, vtpote quæ citra vllum dolorem efficaciter & vtiliter operetur.

Optarem equidem, aquam meam ophthalmicam pari, vel ad minimum non inferiori virtute præditam, tantas quoque promereri laudes, quantas Martinus Rulandus adſcribit aquæ ſuæ, quam in amiſſo pene viſu reſtituendo ſtupendos plane effectus prodidiſſe affirmat. Sed quorſum hæc enarro? vt nempe ipſum Rulandum filium ad tā vtile & rarum ſecretum tandem proferendum, & bonis cordatiſque viris vel publicę vtilitatis ergo communicandum tacite pelliciam.

Aqua antepileptica ex magneſia dicta, & cruſta panis.

Ex dicta magneſia, nulla addita præparatione alia & ex cruſta panis pulueri- zata, elicio per cornutam ad ignem ſatis magnum aquam antepilepticam, quam pluris facio cæteris omnibus *ſupra* deſcriptis, quantumuis è varia vegetabilium familia petitis. Huius non mediocres effectus in plurib. feliciter expertus ſum, potiſſimum autem in Io. Vignone, Euſtachii illius typographi magni nominis filio, is à pueritia in Germania educatus, circa decimum octauũ ætatis annum graui admodum epilepſia corripitur, quam ex omnibus ſignis idiopathicam, omniumq; peſſimam pronunciare licuiſſet, auxilium primo & opem à doctiſſimis quibuſdam in Germania Medicis imploratam adhibuit: tandem in natale ſolum à parentibus euocatus, me cum I. Antonio Haraceno viro doctiſſimo & aliis quibuſdam celebribus Medicis accerſiuit, vbi cum à nobis communi conſenſu, iuxta artis præcepta, omnibus præſcriptis & tentatis remediis vulgaribus nihil proficeretur, ſed fruſtra omnia fierent, imo morbus in dies adeo increſceret, vt cum antea ſemel in ſeptimana, poſtea ſingulis fere diebus, horrẽda mali acceſſione & inſultu æger infeſtaretur. Hinc D. Candolius affinis eius, & veteri amicitia mihi cõiunctus, illũ fidei & curæ meę priuatim cõmendauit, obnixe petens, vt præter illa vulgaria auxilia aliquod ſingulare de meis profligando morbo adhiberem, cuius petitioni fruſtra tentatis cęteris omnibus, tandem locum lubẽs dedi. Purgatione igitur ſemel tantum præmiſſa cum panchymagogorum meorum vno, ſtatim vſum prædictæ aquæ meæ antepilepticæ ad triginta vel quadraginta dies ſingulis matutinis continuandum præcipio, in cuius ſecunda exhibitione vermiculorum quoddam genus in excrementis hinc inde volutari animaduerto. Hęc enim aqua proprietatem habet aluum bis vel ter, citra corporis tamen yllam perturbationem aut vomitum, commouẽdi, cuius aquæ continuo vſu in dies magis magiſque infinitus vermium numerus educebatur: hæc enim tanti mali minera & fomes in occulto nimis deliteſcens, poſt exhibitionem vigeſimam vel vigeſimam quintam tandem ſeſe prodebat, qua expulſa & penitus exciſa æger tam firmam recuperauit ſanitatem, vt ab eo tempore, quo ſanatus eſt, ne vel minimũ huius mali veſtigium perceperit. Hæc eſt huius curæ hiſtoria, quæ ante annos pluſquam viginti, per Dei gratiã, feliciter & ex voto ſucceſſit. Hanc vt veriſſimã de induſtria hic commemorare, oculisque ſubiicere volui, vt indubitanter omnibus conſtet, quam potentes & plane inenarrabiles ſint effectus horum medicamentorum vulgo incognitorum, quorum tamen notitiam in patriæ ac reipublicæ emolumentum magis ac magis ceſſuram, apud plures ex animo precor & exopto.

Hiſtoria.

Alia aquas preparandi ratio ex omnibus aromatibus, herbis, floribus & ſeminibus calidis ſiccis.

Præter enumeratas tam ſimplices, quã cõpoſitas artificioſas aquas, quas priſtino ſplendori reſtituimus, ars Spagyrica alias aquarum differẽtias, nouo nos docet artificio componere, præſertim vero ex omnibus aromatibus, herbis, floribus & ſeminibus calefaciendi dote præditis: hæ autem aquæ paratu facillimæ ſunt, ex quibus plurima emergunt commoda, & quarum ope olei plura genera maxime aerea, & partium tenuitate efficaciſſima eliciuntur. Verum quia omnibus fere notæ huiuſmodi aquæ exiſtunt, in iis recenſendis nõ multum immorabimur: præcipuas tantum in medium proferemus, atq; illas, quas pharmacopœi ſemper paratas in officinis habere debent, quod ſcilicet propter inſignes operandi vires in quotidianum vſum cadant: nec ratio aliunde petenda, quam quod nobiliori quodam modo ſimplicium medicamentorum, vnde extractæ fuerũt, facultates fere totas & integras in ſe continent.

Olea ſimplicium aquis innatant.

ant. Eodem modo ſimplicium olea, quæ propriis aquis ſupernatent, eliciuntur, quæque effectus exerunt non paucos atque vulgares. Aquæ etiam modo dictæ ad ſyrupos diuerſimode concinnandos proderunt, baſimque ſubminiſtrabunt: quorum inuentionem mihi iure adſcribere poſſum, vt *capite de ſyruporum reſtauratione* latius patebit.

Exordietur autem ab aqua Cinnamomi, quia eius vſus & vulgatior & notior eſt, ea itaque ſic parabitur.

Aqua Cinnamomi.

Aqua Cinnamomi cũ vino & aquá roſarum.

℞. *Cinnamomi* ℥. *iij.* quod craſſiuſcule conquaſſatum, & in æquis vini albi generoſi, & aquæ roſarum partibus (alii in ſolo vino) duorum aut trium dierum ſpatio infuſum in alembico deſtillant, atque ſic aquam lacteam, quæ ſimul in ſe partem ſulphuream & oleaginoſam cinnamomi continet, eliciunt, accurateque adſeruant. Quod ſi magnam eius quantitatem componere velis, vtere æneo vaſe maiuſculo, cui refrigeratorium annexum ſit. Vulgo pro ſingulis Cinnamomi libris vini albi & aquæ roſarum, ana libræ duæ adiiciuntur. Quia vero non multum olei ex Cinnamomo extrahi poteſt propter partium illius tenuitatem, vnde fit, vt cum aqua cõmiſceatur, propterea vinum album & aqua roſarum peculiariter & præcipue vſurpantur, quorum loco in aliorum aromatum, herbarum, florum & ſeminum deſtillationibus aquam duntaxat communem aſſumimus. Exempli gratia.

Aqua Caryophyllorũ cum aqua communi.

℞. *Caryophyllorum conquaſſatorum* ℔. *j. aut duas, aqua fontana tepefacta quadruplum,* imo plus, ſi viſum fuerit: hæc recipiantur vaſe æneo commemorato, cui vaſculum refrigerans adhæret, macerentur vnum, duos aut tres dies: poſt mediocris ignis ſupponatur ita, vt aqua bulliat, tum euaporantem conſpicies, ſecumque oleum Caryophyllorum deferentem, quod quia quouis alio grauius eſt, totum fere imum petit. Ab aqua vero ſecernitur cum in fundibulo (vt vocant) & lagenula rite occluſa reconditur. Aqua, quę remanet poſt olei ſui ſeparationem, turbida eſt & oleaginoſa: odor & ſapor Caryophyllorum impreſſi tam vegeti exiſtunt, vt ſi ea hauriatur, aut naribus admoueatur, qualitates Caryophyllorum quam maxime indicabuntur.

Oleum ab aqua in fundibulo ſeparandum.

Ex hac aqua, quemadmodum ex aliis, quæ hac arte extrahuntur, ex qualibet aromatũ ſpecie, vt pipere, nuce moſchata, mace, Zingibere, cubebis, & huiuſmodi cæteris, vt etiam ex omnibus ſeminibus & baccis calidis, lauri ſcilicet, iuniperi, fœniculi, aniſi, cumini, dauci, pœoniæ, &c. denique ex herbis & floribus calore pollentibus, vt ſaluia, roſmarino, thymo, hyſſopo, ruta, calamentha, origano, pulegio, mentha, betonica, & ſimilibus, componi poterunt ſyrupi, qui longe melius vires ſimplicium, ex quibus concinnantur, ſibi concreditas ſeruabunt, genuinaſque facultates multo efficacius referent, quam eorundem aquæ, & decoctiones gregaria via paratæ, vt paulo poſt dicturi ſumus, vbi de ſyrupis cum iiſdemmet aquis præparatis agemus, & conſequenter ſuo loco cuilibet compertum erit, quibus vſibus olea ipſorum ſimplicium inſeruiant, quæ, vt monuimus, à propriis aquis ſeparari debent.

Ex omnium horum ſimplicium aquis componuntur ſyrupi.

Sed hæc de aquis tractatio huсuſque ſufficiat. Temporis nunc ratio poſtulat, vt vela contrahamus, ne forte longiori mora in vertices inextricabiles abrepti, benigno lectori moleſtiam creare videamur. Plures aquas fragrantes & odoratas ad faciei decorationem, puſtulas, impetigines, lentes, maculas, aliosque externos affectus conferentes, in ſecundum librum nobis reſeruamus deſcribendas, quas in humani generis vſum in medium proferre non recuſabimus.

Aqua ad externos faciei affectus ſecundo libro tradentur.

CAP.

CAP. VIII.

De Decoctis.

FATEOR equidem, celebrem decoctorum vſum longo iam tempore in communi pharmacia extitiſſe, quem nec ipſi improbamus, ſicut falſo de nobis garriunt quidam Cenſores. Sunt tamen potiſſimum duo, quæ in iiſdem deſideramus, ob quæ noſtræ reformationi haud immerito ipſa ſubiicienda putauimus. Quod vtique æquus lector ipſemet ſecum pauliſper conſideret, noſtroque conatui haud grauate fauere dignetur.

Primum eſt, quod in horum decoctorum compoſitionem ex communi more recipiantur ingredientia adhuc viridia & ſuperflua humiditate ſcatētia: ex quibus eſſentiam & virtutem elicere conantur, decoctionibus cum aqua ſola fontana, vel fluuiali factis. Ac licet decocta huiuſmodi per manicam tranſcolentur, & cum oui albumine clarificentur, prout moris eſt, compertum tamen eſt, ipſa paucorum dierum ſpatio ſitum contrahere & corrumpi. Qua ratione igitur poteſt id, quod per ſeipſum facile corrumpitur, à corruptione vindicare corpora noſtra, in quem tamen finem pleraq; fere decocta ægrotis præſcribuntur ac offeruntur? Vt igitur ieiunis his & imperfectis operandi viis conſulamus, neceſſe erit, vt ſimul ac clarificatio fuerit facta, adhuc aliæ duæ ipſam conſequantur operationes, digeſtio ſcilicet & fermentatio quarum ope & v paucis poſt horis ſeparari percipies materiam quandam craſſam ac terream in eo, quod puriſſimum & clariſſimum credebatur, adhuc deliteſcentem, quæ huius corruptionis vnica cauſa exiſtit, quemadmodum de his fuſius dicetur *in c. de Syrupis.* vbi modum ex variis herbis, fructibus & floribus exprimendi ſuccos docebimus: ex quibus digeſtis, fermentatis, & perfecte depuratis, ſyrupi in longiſſimum tempus citra *ſacchari melliſve* additionem reſeruandi concinnabuntur.

Digeſtio & fermentatio decoctorum poſt clarificationem vulgarem.

Alterum, quod notatione & reformatione noſtra imprimis etiam opus habet, eſt, quod ſæpenumero eiuſmodi decocta fiant ex lignis, corticibus, radicibus, herbis, ſeminibus & floribus, omnibus ſiccis, ac omni humiditate excrementitia ſpoliatis, quæ cum aqua in vaſe aperto decoquuntur, adeo vt hoc modo partes illorum acidæ & mercuriales, vt ſulphureæ ſiue oleoſæ, in quibus præcipua illorum virtus & proprietas deliteſcit, deficiant: indeque eiuſmodi decocta vt plurimum omnino nullius aut exiguæ ſaltem efficaciæ comperiantur.

Decocta perperam fieri in vaſe aperto.

Huius dicti veritas ſtabilitur etiam per ea, quæ modo ſub finem de aquis diximus, vbi modum propoſuimus, quo ex omnibus aromatis, ex ſeminibus, herbis & floribus ſiccis, calidis & fragrantibus, aquæ & olea elici poſſint, quæ integras & totas fere ſuorum ſimplicium facultates retineant, quod equidem ſoli deſtillationi cum vaſe optime clauſo acceptum ferendum eſt. Nunquam enim id præſtabit ea decoctio, quæ fit cum vaſe aperto, cuius rei vt periculū facias, accipe vnicam tantum libram *Sem. aniſi*, addendo quinque aut ſex libras aquæ. Si ex eo, more chymico, oleum vaſe clauſo deſtilles, hæc aqua ſeparato oleo, aniſi odorem, cæteraſque eius qualitates, quibus imprægnata eſt, longe perfectius æmulabitur & reſeruabit, quam decem, vel etiam plures libræ *aniſi*, cum ea aquæ quantitate cocti, qua vulgo decoctiones cum vaſe aperto parari ſolent, vbi ſpiritus *aniſi* pereunt & prorſus euaporant. Idem de cæteris omnibus aromaticis, fragrantibus & calidis, quod de *aniſo*, ſentiendum eſt, imprimiſque notandum, in decoctis hydroticis & ſudorificis paratis ex *guaiaco*, & aliis rebus ſudorifica proprietate pollentibus, id neceſſario obſeruandum eſſe.

At dices, huncmorem ita ſtudioſe admodum obſeruari, vt eiuſmodi decocta in duplici vaſe præparatur. Sed ratio hæc nullius prorſus momenti eſſe poteſt, ſiquidem partes illæ acidæ & oleaginoſæ, quibus plurimum abundat *guaiacum* nihilominus eo modo diſſipantur, & in auras euolant. Spiritus enim ſunt ſubtiliſſimi, in quibus tamen omnis virtus ſudorifica & balſamica cõſiſtit. Quibus incommodis vt ſubueniamus, decoctio illa fieri debet in vitro circulatorio vel Pelecano, vbi nihil omnino expirare poteſt; ſi deſideretur Pelecanus, in cornuta vel retorta, vel in vaſe æneo, ſtanno interius obducto, cui refrigerium ſuum appendeat, quodque eiuſmodi decoctis aptum ſit, & in longum tempus vſui tuo inſeruire poſſit. Vtut ſit, opera dãda eſt, vt vas tuum, ſiue vitreum ſit, ſiue cupreum, aut ſtanneum, accuratiſſime claudatur, ita vt nihil prorſus euaporet, & de liquore tuo vel nihil, vel minima tantum portiuncula imminuatur aut pereat. Vnde libræ vni *guaiaci* libræ tantum tres aquæ addantur, & ita ſatis diluta erit decoctio, nihil enim de ea aut parum exhalat, & in fumum conſumitur.

Decoctio in Pelecano aut alio deſtillatorio vaſe.

Coctio hæc multo accuratius perfici poteſt balneo vaporoſo, quam quouis alio caloris genere. Si vſus fueris cornuta vel alembico, ea, quæ deſtillaueris, fæcibus ſuis rurſus addenda erunt, & dein totũ decoctum per manicã traiiciendum, vt clarificetur. Pro doſi exhibebis tres vel quatuor vncias, & excellentes effectus in ſudore prouocando videbis. Exempli loco hic proponimus decoctum *Guaiaci*, ad cuius imitationem parari poterunt quæuis alia ex reb. calidis & aromaticis. Neque hic tempus ſpectandum eſt, cuius reſpectu quidem vulgaria illa citius parantur: ſed hæc diuturnitatem temporis infinitis commodis inde emergentibus reſarciũt: interim tamen vel admittere vel repudiare horum vſum liberum cuiuis eſto. Temporis ratio nunc poſtulare videtur, vt ea proponamus decocta, quibus pharmacopœam noſtram ornandam ac ditandam conſtituimus.

Decocta
- *Lenitiua, aperitiua refrigerant.*
- *Lenitiua, aperitiua calefacient.*
- *Carminatiua.*
- *Diuretica.*

Decocta præparãtia.
- *Bilem.*
- *Pituitam.*
- *Melancholiam ſiue atrabilarium ſuccum.*

Decocta purgantia vel
- *Bilem, pituitam, melancholiam ſeorſim.*
- *Omnes humores ſimul.*

Decocta
- *Hydrotica varii generis.*
- *Vulneraria.*
- *Varia ad diuerſos corporis humani affectus, multisque & certis experimentis comprobata.*

Decoctio lenitiua aperitiua refrigerans.

℞. *Rad. Taraxaci,*
Graminis,
Acetoſæ,
Oxylapathi an. ℥. j.
Paſſul.
Liquiritiæ an. ℨ. vj.
Cichorii,
Endiviæ,
Scariolæ,
Agrimoniæ,
Portulacæ,
Acetoſæ,
Lactucæ,
Fumariæ,
Capill. Vener. ana m. j.
Sem. Quatuor frig. maiorum
Altheæ ana ℥. ß.
Prunorum Damaſc. num. x.
Iuiubarum paria vj.
Flor. Violarum,

Bugloſ-

Bugloſſa,
Roſarum rubr. ana p.j.

Fiat decoctum, aromatizetur, ſi ita placuerit, pauco *Cinnamomo*, & edulcoretur *ſaccharo*; vel addatur *ſyrupus violaceus*, vel *acetoſus, limonum*, & ſimiles.

Decoctio lenitiua aperitiua calefaciens.

℞. *Cort. Fraxini*
Tamariſc. an. ℥. ß.
Rad. Fœniculi
Petroſelini
Polypodii an. ℥. *j.*
Prunorum Damaſcen.
Iuiubarum ana paria vj.
Paſſul.
Liquiritiæ ana ℥. ß.
Herb. Lupul.
Agrimoniæ,
Betonicæ,
Primulæ veris,
Fumariæ,
Ceterach
Polytrichi,
Abſynthii
Petroſelini an. m. j.
Aſari ℥. *ij.*
Sem. Carduibenedicti
Citrii &
Corticis eiuſdem an. ʒ. *iij.*
Sem. Maluæ
Althea
Citoniorum an. ʒ. *ij.* ß.
Flor. Geniſtæ
Bugloſſæ
Borraginis an. p. j.

Fiat decoctio, coletur, clarificetur, aromatizetur & dulcoretur, vt *ſupra ſaccharo*, vel adde *ſyrupi de duabus vel quinque rad. & capill. Veneris q.* ſufficit.

Decoctio carminatiua ſeu flatus diſcutiens.

℞. *Rad. Fœniculi* ℥. *j.*
Fol. Thymi
Pulegij
Serpilli ana M. j.
Paſſul. Corinthiac. ℥. *j.*
Sem. Fœniculi dulc.
Aniſi
Dauci
Cumini ana ʒ. *iij.*
Cinnamomi ℥. ß.
Flor. Anthos
Camomillæ veræ ana p. 2.

Decoquātur in hydromelite maluatico. Doſis ℥. ii. vel tres.

Decoctio diuretica.

℞. *Rad. Vincetoxici*
Rubiæ tinctorum
Valerianæ
Pimpinellæ ana ℥. *j.*
Liquiritiæ ℥. ß.
Fol. Betonicæ
Capill. omnium ana M. j.
Sem. Bardanæ
Fœniculi
Milii ſolis
Aniſi
Cuſcutæ
Baccarum Iuniperi ana ʒ. *iij.*
Fructum Alkekengi num. x.
Flor. Geniſtæ. p. ij.

Coquantur, aromatizentur *Cinamomo*, & dulcorentur *melle anathoſato*.

Decoctum præparans bilem nimia aduſtione incraſſatam, & ſoluens obſtructionem in viſceribus quod in pleriſque febribus, etiam ardentibus contingere ſolet.

℞. *Rad. Taraxaci*
Graminis
Petroſelini
Acetoſæ
Eryngiorum.
In aceto maceratarum ana ℥. i.

Paſſul. Corynthiac. ʒ. *vj.*
Liquiritiæ ℥. ß.
Fol. Cichorii cum toto
Scariolæ
Agrimoniæ
Cuſcutæ
Fumariæ
Lupulorum
Hepaticæ
Polytrichi
Adianthi ana. M. j.
Sem. 4. Frig. maior.
& Minorum
Sem. Citrii & Cortic. eiuſdem ana ʒ. *iij.*
Flor. Geniſtæ.
Violarum
Borraginis.
Bugloſſæ ana p. j.

Coquantur in ſero lactis. Huic decocto adde, ſi velis,
Oxymelitis ſimplicis
Syrup. Acetoſ. compoſ.
De limonibus
De ſucco acetoſæ q. ſuff.

Ad bilis autem tenuitatem emendandam decoctum parabitur, vt ſequitur.

℞. *Rad. Acetoſæ*
Cichorij
Bugloſſæ ana ℥ *j.*
Iuiubarum par. vj.
Fol. Endiuiæ
Portulacæ
Lactucæ
Acetoſæ ana M. j.
Sem. Cuſcutæ
Cucumeris
Melonum
Lactucæ
Pſillii
Citoniorum
Papau. albi ana ℥ ß.
Flor. Violarum
Nenupharis ana p. ij.
Gummi Arabici
Tragacanthi ana ʒ. *ij.*

Fiat decoctio, in colatura diſſolui poterunt
Syrup. De Papau.
De Nenuphare
Viol.
De roſis ſiccis &
Diacod. ſine ſpeciebus q. ſuff.

Decoctum præparans pituitam.

℞. *Rad. Acori*
Cyperi
Fœniculi
Petroſelini
Apii ana ℥. *j.*
Polypodii
Paſſul ana ʒ. *vj.*
Fol. Betonicæ
Chamedr.
Chamæpit.
Thymi
Hyſſopi ana M. j.
Sem. Aniſi
Fœniculi
Cort. Citrii ana ʒ. *iij.*
Flor. Primulæ veris
Anthos
Stœchados
Betonicæ ana p. j.
Zingiberis
Cinnamomi ana ʒ. *ij.*

Coquantur in hydromelite; in colatura diſſolue
Syrup. de Calamintha
De Betonica ſimpl. & compoſ.
De corticibus citrii
Byzantin. compoſ.
De praſſio
& huiuſmodi.

Decoctio ad parandum ſuccum melancholicum craſſum, tartareum & fæculentum, conſtare debet partim ex his, quæ incidendi & attenuandi vim obtinent, partim etiam ex iis, quæ medio-eri-

triter calefaciunt & humectant. Exempli cauſa;

℞. *Cort. Cappar.*
Tamariſc.
Fraxini ana ℥. ß.
Rad. Enulæ campanæ
Polypodii
Oxylapathi
Graminis
Aſparagi
Fœniculi ana ℥. j.
Herb. Bugloſſæ vtriuſque
Fumariæ
Lupul.
Agrimoniæ
Meliſſæ
Thymi
Epithymi
Herb. Capill. omnium ana M. j.
Sem. Carduibenedicti
Cuſcutæ ana ℥. ß.
Flor. Geniſtæ
Tamariſci
Violarum
Borragin.
Bugloſſæ ana p. j.

Coquantur in ſero lactis, addendo ſub finem coctionis

Succor. Depurat. pomorum redolentium.
Fumariæ
Bugloſſæ ana ℥. iij.

Dein colentur & aromatizentur *Cinnamomo*: his adde

Syrup. Fumariæ
Scolopendriæ
Sabor
Bugloſſæ q. ſuff.

Libro de atra bile. Ad atram bilem præparandam, quæ ex Galen. ſententia toto genere à ſucco melancholico differt, decocta conſtabunt; partim ex his, quæ bilem retorridã & aduſtam refrigerant & humectant: partim ex his, quæ eius craſſitiem incidunt, de quibus iam *ſupra* egimus: fiunt autem decocta *in ſuccis depuratis fumariæ, lupul. bugloſſæ, pomorum redolentium*, & id genus aliis, in quibus *ſyrupi de epithymo de byſantiis* addi poterunt.

Hæc rurſus prædicta omnia decocta tum bilem, tum pituitam & melancholiam præparantia, Cephalica, Thoracica, Stomachica, Hepatica, Splenitica, Nephritica & Hyſterica concinnari poterunt, ſi ea ſimplicia, quæ his partibus conueniunt, addideris. Quæ ſimul & ſemel purgantia efficies, ſi decoctis ad bilem præparandam aptis, cholagoga, qualia ſunt *tamarindi*, *rhabarbarum* inter ſimplicia, & inter compoſita *Diaprunum ſolutiuum, Elect. Roſ. Meſ. & Elect. de Pſillio* infundantur & miſceantur.

Phlegmagoga vero reddes, *ſi cnicum, & agaricum*, & inter compoſita *Diaphœnicum, Diaturbith, elect. Indum maius, minus*, decoctis, quæ pituitam præparare apta nata ſunt, addideris.

Vt melanagoga efficiantur, *ſenam, epithymum* & inter compoſita *confect. Hamech, Diaſennam, Syrupos helleboratos*, iis decoctis, quæ ad vtriuſque melancholiæ præparationem conuenire ſcripſimus, addere poteris: quorum remediorum ſigillatim formulas deſcribere eſſet ſuperuacaneum.

Addam ſaltem vnicam decocti formulam, qua ſimul & ſemel ſenſimque, tum præparari, tum deturbari noxii omnes humores poterunt, idque per epicraſim, vt dicunt.

℞. *Polypodii querni* *Decoct. Cathol.*
Sem. Carthami contuſi ana ℥. x.
Paſſularum
Liquiritiæ ana ℥. vj.
Cort. Fraxini
Tamariſci an. ℥. ß.
Prunorum Damaſc. paria x.
Fol. Fumariæ
Meliſſæ
Eupatorii Meſ.
Lupul.
Agrimoniæ
Chamæd.

Chamæpit.
Et capill. omnium ana m. j.
Flor. Centaurii minoris.
fl. Hyperici
Geniſtæ
Tamariſci ana p. j. ß.
Trium cordialium
Nymphex ana p. j.
Agaric. rec. troch. cum ſuo modulo.
Hermodactylorum
Fibrarum rad. ellebori nigri an. ℥. ß.

Coquantur in æquis partibus ſeri lactis, & aquæ pomorum redolentium vel fumariæ, in colatura clarificata, infunde, ac tandem parum decoque.

Foliculorum ſenæ ℥. j. ß.
Rhabarb. electi ʒ. iij.
Cinnamomi
Caryophyllorum ana ʒ. j.
Epithymi. p. j.

Facta tandem expreſſione, & colatura reducta ad ℥. xvi. diſſolue.

Syrup. violati ex nouem infuſionibus
Oxymelitis maioris Iuliani ana ℥. ij.

Fiat apozema in 4. doſes, pro 4. matutinis conſequentibus, vel alternis, ſecundum operationem & vires.

Hæc decocta purgant omnes humores vitioſos, & eos etiam, qui ob tenacitatem & contumaciam ſuam minus expelli, primoque inſultu vix moueri aut extirpari poſſunt. Reiterãdus eſt illorum vſus bis ad minimum, aut etiam amplius, prout mali radices validius profundiuſq; inhærent. Hæc purgandi ratio maſſam ſanguinis mundificat, omnes corruptos & putridos humores, vermium authores è corpore aufert: prodeſt omnibus affectionibus melancholicis, vertiginibus, epilepſiis, paralyſibus. Confert etiam cachexiis, febribus quartanis, & ſimilibus affectibus, qui ob contumaciam ſuam eccoproticis vix cedunt.

CAVTIO.

Aqua deſt. Omnia decocta, quæ ad mucilaginoſam & craſſiorem ſubſtantiam iam redacta, & virtutibus ſimplicium, quæ in illis coquebantur, imprægnata ſunt, in poſterum minus idonea ſunt ad eſſentiam & vim purgatoriam ex ſimplicibus eliciendam. *ad eliciendam vim purgantium &c.* Præſtat igitur eiuſmodi purgantia ſimplicia infundere & decoquere cum aquis deſtillatis cichorii, bugloſſæ, acetoſæ, pomorum redolentium, fumiterræ & ſimilium, quę indicationum ſcopo inſeruiunt, vbi correctiua illorũ, nec non ſyrupi affectibus debellãdis apti ſimul addi poterunt, & ſic euadent multo vtiliora, & tam viſu, quã guſtu iucundiora decocta.

Ad finem harum decoctionum purgantium vnam hic inſerere placet, qualem plerumque præſcribere ſoleo delicatis, & qui natura ſua à remediis tam turbidis & nauſeabundis adeo abhorrent, vt quiduis pati malint, quam de iis vel minimam guttulam deguſtare.

Decoctio pro delicatis. *Accipio foliculorum ſenæ opt. mundator.* ʒ. *vi.* hæc patinæ argenteæ aut alii vaſi apto impoſita, in aqua pomorum redolentium aut fragorum, quę duę omnium ſunt ſuauiſſimæ, macero: aquæ quantitas non maior ſit, quam vna doſis requirit, vt melius purgatoria ſenæ proprietate impręgnetur: aciditatem ipſi cum ſucco limonum inducere ſoleo. Verus chymiſta, qui mirandas acetorum ſuorum montanorum vires expertus eſt, ad reddendum aquam acidulam, acetoſos ſuos liquores admiſcendos haud extimeſceret. Correctiui loco addi poteſt, ſi ita videbitur, paululum *Cinnamomi*, omnia macerentur per 24. horas ad minimum: dein leuiter bulliant, & fortiter exprimantur: in qua expreſſione adde *Succi pomorum redolentium recens extracti* ʒ. *i.* ß. *ſacchari candi pulverizati* ʒ. ß. quod præſtat ad maiorem clarificationem (alias à *ſacchari* additione ſuperſederem: ſuccus enim pomorum decoctus eius vicem ſubminiſtrabit) cum oui albumine exquiſite agitata omnia admoueantur igni, clarifi-

clarifficentur iuxta artem, potio ſic erit clariſſima, boni odoris, ac ne tantillum quidem faſtidii concitabit, aluumq; preterea blande & vtiliter deiiciet. *Syrupus roſ. pallidarum*, aliique ſimiles, enarratis potionibus admixti, ingratum ipſis ſaporem inducunt. Sed pro iis, qui palatum habent nō adeo delicatum, addi poſſunt. Si opus ſit, *rhabarbarum*, nec non alia laxatiua his addes; poteſtque maior quātitas, ſi res expoſtulat, præparari. Addo autem pro vna doſi ſenæ drachmas ſex, eo, quod clarificatio quartam ad minimum partem virtutis medicamenti auferat. Sequamur nūc ordinē noſtrum, & ad decocta hydrotica accedamus.

Decocta hydrotica.

Decoctiones hydroticæ plerumque parantur ad curationem diuerſorum affectuum, quorum quilibet opus habet ſudatiuis ſpecificis & peculiaribus remediis, quemadmodum id ex variis formulis ordine hic in Pharmacopœa noſtræ condecorationem deſcribendis liquido patebit.

Decoct. pro deciis. Eiuſmodi remedia proprie locum habent in luis venereę curatione, quā communi & vſitato nomine Diætam appellitant. Totum enim id temporis ſpatium, quo eiuſmodi decocta ægris offeruntur, ſtricta valde & ſeuera victus ratio imperatur, quamuis prouocatio ſudoris ſit peculiare & proprium remedium, ad edomandos huiuſmodi affectus, quorum venenum in abſcondito inhærens, & per ipſas venas transfuſum primario adoritur hepar facultatemque naturalem non ſecus, ac ſerpens ictu ſuo venenato primum occupat cor: Canis rabidus functionem animalem, lepus marinus pulmones. Quemadmodū igitur videmus, in febribus continuis adeo prouidam eſſe naturam, vt ad expellendas impuritates in venoſo genere inhærentes, vtplurimum tāquam criſibus ſalutaribus vtatur euacuatione per ſudorem, vel per vrinam: ſic etiam huius veneni malignitas per eundem ſudorē extruditur. Hinc natum eſt illud, quod vulgo dicunt: *Sudare puſtulas venereas.* Verum quidem eſt, eiuſmodi morbos ſæpenumero per vrinæ profluuium finiri, ſiquidem ſudor & vrina ex eadem profluunt materia, *omniaq; ſudorifica, citra omnem dubitationis anſam ſimul diuretica exiſtunt.* Sed de his abunde ſatis egimus in conſilio noſtro de lue venerea, ita vt non neceſſe ſit, hic plura addere. Recta nunc accedamus ad deſcriptiones noſtrorum hydroticorum, quæ iiſdem affectibus, quibus Guaiacum & lignum Indicum conducunt, quorum quatuor formulas præ cæteris vſitatiſſimas huc proferemus.

I.

HYDROTICVM.

℞. *Raſuræ ligni Guaiaci* ℥. x.
Corticis eiuſdem ℥. iiij.

Macerentur horis 24. in aquæ fontanæ tepidæ lib. viii. dein coquātur in vaſe circulatorio, in quo nihil expirare poſſit, ad ignem Balnei vaporoſi luculentiſſimum per 24. horas: dein percolentur, de colatura, quæ erit valde limpida, atque ſuo ſulphure balſamico & aciditate vitriolata imprægnata, ſufficiet exhibere mane ℥. iiii. æger ſumpto decocto ſuperdormiet, ſi poſſit: tectus plus ſolito ſudet, abſtergatur, caueat à frigore & vento, prandeat nona, cœnet vero ſexta.

℞. Magma præſcriptæ decoctionis, cui affunde aquæ fontanæ tepidæ lib. xii. & poſt infuſionem octo horarum circulentur, vt *ſupra*, horis octo, dein colētur. Quidam decoctioni huic adiiciunt *liquiritiæ & paſſularum Corinthiacarum* ad libitum, & tandem aromatizentur pauco *cinamomo* ſuauioris guſtus gratia, quæ dulcorandi ratio nobis magis probatur, quam ea, quæ fit cum *melle vel ſaccharo.*

Hæc decoctionum parandarum methodus, tam ad ſudorem prouocandum, quam ad potum quotidianum in paſtu, omnium eſt ſimpliciſſima, ac ipſi lui venereæ, meo quidē iudicio, vtiliſſima, additis nimirum correctiuis iis, de quibus paulo poſt dicturi ſumus, & hic eſt primus modus, ſequitur nunc ſecundus.

II.

℞. *Scobis ligni Guaiaci* ℥. *vj.*
Corticis eiuſdem ℥. *iiij.*
Salſa parillæ
Rad. Petaſitis ana ℥. *ij.*
Raſ. Ligni rhodii
Raſ. Eboris ana ʒ. *vj.*
Sem. Cardui benedicti ℥. *i.*

Macerentur vt *ſupra* per 24. horas, atque coquantur in eodem vaſe & igne, addita eademmet aquæ quantitate, deinde addendo ſub finem coctionis.

Karabes conquaſſatæ ℥. ß.
Summitatum Fumariæ
Lupul.
Flor. Bugloſſæ
Stœchados
Anthos ana p. i.
Cinnabrii in nodulo lineo ligati ℥. *i.*

De hoc decocto tranſcolato per manicam Hippocr. capiat æger ℥. iiij. mane, idque ad pluſculos dies.

III.

℞. *Raſuræ corticis ligni ſancti* ℥. *vj.*
Saſſafras ℥. *ij.*
Rad. Chinæ in tenues orbiculos ſectæ ℥. *i.*
Herb. ſiccarum Vlmariæ
Card. bened. ana m. i.
Foliculorum ſenæ ℥. *iij.*
Hermodactylorum
Turbith ana ℥. *i. ß.*
Nucis moſchatæ
Cinnamomi ana ℥. ß.
Epithymi p. ß.
Aquæ Meliſſæ
Fumariæ ana lib. i.
Vini albi optimi lib. iiij.

Macerentur ad ignem Baln. Mar. tepidum, vaſe optime clauſo, per tres quatuorve dies, dein fiat expreſſio, & colatura dulcoretur, ſi velis, *ſaccharo*: doſis ℥. iiii. hoc decocto vtendum mane per 20. aut 25. dies.

NOTA DE VSV.

Ex horum trium decoctorum vſu procurari tandem poteſt lues venerea, quantumuis etiam inueterata. At verum eſt, vſum eorum quandoq; pro mali contumacia & malignitate, in longius tempus continuandum eſſe. Quod cum ita ſit, omnino hinc improbandam eſſe exiſtimo diæticulam illam decem tātum vel duodecim dierum, quæ plus noxæ, quā commodi inducit: ſiquidem tum interrumpitur, cum humores ad motum & fluxū præparati, nondum tamen, prout res poſtulat, euacuati ſint. Tēporis igitur ratio hic perquam accurate habenda eſt, id, quod ex ſolertis Medici arbitrio dependet, qui eam quoq; ex dictis tribus decoctionibus eligere poterit, quæ videbitur maxime conuenire, tum naturę & ſpeciei morbi, tum ipſius ægri temperamento.

Nam in corpore craſſo, obeſo & pituitoſo, locus erit decoctioni primæ, eoque magis, quod quidam *guaiaco* & imprimis eiuſdem cortici, nimiam calefaciendi vim tribuant. Hæc igitur ſunt vera illa & præcipua remedia hydrotica, venereæ lui congrua & vtilia, naturæ balſamicæ participantia, quæ vel bilioſis etiam emaciatis in toto morbi decurſu tutiſſime exhibebuntur: mallem tamen hic, aquæ communis loco ad decoctionē ſuadere aquas cichorii, bugloſſæ, pomorū curtipendulorū, fragariæ & fumiterræ. Deniq; ſciēdum eſt, *hydroticorū vſum non admittendū eſſe, priuſquam corpus idoneis præparantibus & purgantibus vacuatum ſit, imo nec ipſa ſanguinis miſſio intermittēda,* ſi opus fuerit.

Æger intra hoc tēpus, quo ſumit hanc decoctionem (ſumat autem continenter ad minimum per integrum menſem) abſtineat ab eſu fructuum & acetariorum: contentus vno tantum cibo, eoque aſſo potius, quā elixo: comedat panē biſcoctum: & in menſis ſecundis vuas Damaſcenas vel Corinthiacas: Aluus ſuppreſſa ſoluatur tertio quoque die clyſmatis emollientibus, & in quēlibet ſextū diē vacuetur purgāte quodā ſpecifico, & omittatur eo die decoctū ſudatiuum. In potū vtatur decoctione ſecūdæ deſcriptionis, vel decoctione ſolius ſalſæ parillæ vel chinæ, quę probe diluta, guſtuiq; gratior reddita fuerit. Hęc de hoc hydrotico eiꝰque vtendi modo hic notanda fuerūt, ſed & in fine reiteranda erit purgatio, & ſanguinis miſſio: ſic quoq; corporis habitus, nimis exſiccatus & excalefactus, prout ſitis & calor in ægro id facile indicāt, balneo quodam idoneo humectandus erit.

Vt primi decocti vis multo efficacior reddatur, fæces, quæ poſt primam & ſecundam decoctionem remanſerunt, in cineres redigātur, & ſal inde iuxta artem extrahatur, decoctionique ſudoriferæ admiſceatur, cuius virtus ſic auctior reddetur ad ſudoris prouocationē: At ventrem ſemel vel bis blande commouebis, vbi in ſingula decoctionis ſudorificę doſi, quæ conſtat ex quatuor vnciis, vti *ſupra* dictum, addideris & diſſolueris gummi ſiue extracti proprii guaiaci ʒ. ß. Pręparationē illius gummi alibi docebimus.

Secunda decoctio excellens eſt, etiam in dolorifica & nodoſa lue venerea, neq; hic quemquā abſterreat cinnabriū vulgare, quod additur cum nodulo, quod tantū abeſt, vt noxium ſit, vt è contra vtiliſſimum ſit, & ſpecificum huius generis affectibus, tam in eorum malignitate cōpeſcenda, quam in ſudore concitando. Vnde licet huiꝰ decoctionis vis validior efficiatur, ſine detrimento tamen aut vlla noxa poteſt doſis eiuſdem augeri: nodulus ille inſeruiet pluribus decoctis. Ad modum vtendi quod attinet, eadem hic, quæ in ſecunda decoctione, obſeruanda veniunt, tum ad præparandum, tum ad euacuandum corpus in principio & fine dietæ, de qua *ſupra*.

Tertia decoctio geminam ſimul obtinet facultatem, ſudatiuā & purgatiuam, quæ partim cum vino, partim cum aquis appropriatis paratur. Ea potius maceratio & expreſſio dicenda eſt, quam decoctio. Macerationem præ aliis maxime idoneam iudicamus ad rerum virtutes extrahendas, ſi forte ex vaſis circulatorii defectu, vel etiam ex ignorātiæ vitio circulatio ipſa in actum deduci nequeat. *Eſt autem circulatio omnium operationum optima ad rerum proprietates aucupandas educendaſque*, vti iam dictum. Vinum additur, eo quod præditum ſit maiori agendi & penetrandi in ipſas venas poteſtate, quam quælibet alia aqua.

Geminæ igitur vacuationes ſimul & ſemel eodem remedio perficiūtur, quod quibuſdam inauditū & abſurdum videbitur, quemadmodum egomet ipſe eodē errore circumductus, quondam opinabar, antequā in contrariam ſententiā ipſa me perduxiſſet experientia, rerū optima magiſtra, & quampluримos affectus deſperatos, vt Neapolitanum morbum inueteratum, paralyſim, cachexiam & ſimiles, hoc ſolo medicamēto perfecte curatos fuiſſe vidiſſem. In conſilio noſtro de lue venerea, alia à nobis multo adhuc præſtantiora & tutiora remedia, tum hydrotica, tum purgātia deſcribuntur, quæ ex mineralium ordine mutuati ſumus, quò lectorem ablegamus, necnon in Spagyricam noſtram pharmacopœam, vbi Deo vitā nobis ad pauculos adhuc dies concedente, vberius de iiſdem remediis agemus. Poſſē hic, ſi res poſtularet, infinitos adducere, qui omnes adhuc ſuperſtites, tam admirandos horum remediorū effectus, in ſeſe ipſis experti ſunt: inter

Geminas vacuationes ſimul & ſemel eodem remedio perfici poſſe.

quos

quos alii ad corpus purgandum, pilulis meis polychreſtis mercurialibus vſi ſunt: alii ad ſudorem prouocãdum mercurio meo vitæ per ſolum ſpiritum nitri correcto, coagulato & fixato, è cuius ſex tantummodo granis cum conſerua quadam permixtis, pilula vnica ad piſi magnitudinem efformatur, quæ cum iuſculo quodam vel alio quouis liquore exhibita, citra omnem operandi vehementiam & incõmoditatem, facilius, promptius, & multo etiam vtilius cunctis cæteris hydroticis noſtris, ſudorem elicit.

Sunt, qui ad eandem luem veneream decoctionem conficiunt cum ſola *Salſa parilla*, cuius accipiunt ℥.iiii. ad aquæ lib. x. & omnia concoquunt ad duas tertias, quam decocti guaiaci loco offerunt, addendo interdum *radicis chinæ*, apios dictę ℥.i. æſtimantes eiuſmodi decocta minus calefaciendi modum excedere, quã cætera *ſupra* dicta, quæ guaiacũ excipiunt.

Alii decoctum cũ ſola *china* vſurpant, ac eiuſdem in talleolas ſectæ ℥.i i. accipiunt ad aquæ lib. 10. quæ ẽt ad medietatis conſumptionem coquuntur, cui decocta etiam, ſi ita videbitur, addi poterunt ea, quæ expugnando malo ipſiq; ægri temperaturæ conueniunt. Huiuſmodi ergo decocta minus aliis calefacere putantur, eorumque plurimus vſus eſt in diuerſis morbis, præſertim ad labefactatã hepatis facultatem inſtaurandam, & ingruentis cachexiæ vel hydropis periculum præcauendum. Nõ multo abhinc tempore innoteſcere quoque cœpit *ſaſſafras*, lignum aromaticum, cuius vſus ad plurimos morbos curandos inualuit. Sed inter cætera hydrotica, vel ad impuritates venereas auferendas, *guaiacum*, vt opinor, facile primas tenet.

Hic ad finem horum decoctorum, nõ præter decorẽ feciſſe videbimur, ſi huic catalogo vnam adhuc famoſi cuiuſdam Empirici Germani aduerſus ipſammet luem veneream, annexerimus, qui magnum quotannis quæſtũ ex eodem facere ſolebat in nundinis Francofortenſibus: nec dubito, quin eius fama ad plurimos iam delata paſſim increbuerit.

Decoctum ſudorificum cõtra luem veneream catarrhoſam & ſimiles affectus inueteratos Henrici von Stran Empirici Germani.

℞. *Ligni ſancti vel Indici lib. iij.*
Salſæ parillæ,
Stœchados Arab. ana lib. ß.
Gratiolæ m. ß.
Carduibenedicti m. iij.
Seminis eiuſdem ℥. vi.
Auriculæ muris cum rad.
Scabioſæ ana m. i.
Tormentillæ ℥. i.
Rhabarbari ʒ. ij.
Polypodii ʒ. i.

Hæc omnia contuſa infundantur per ſex dies in aquæ fontanæ lib. 30. aut 40. dein omnia bulliant in vaſe magno, oleorum extractioni apto eoque clauſo, vel in alembico cæco, vt nihil reſpirare poſſit per 5. vel 6. horas. Adde huic decoctioni fruſtulorum ferri & chalybis ana lib. ii. Quibus peractis, denuo in vini menſ. iiii. ſeorſim macera.

Corticis eiuſdem ligni Guaiaci lib. ß.
Hermodactylorum
Turbith
Granorum paradiſi ana ℥. iiij.

Omnibus cõtuſis, in olla terrea vitreata operculo ſuo clauſa per horam integram coquantur. Confundantur poſtea hæ duæ decoctiones, & denuo bulliant per aliquod tẽpus, dein omnia ſimul per manicã traiiciantur. Empiricus ille hanc decoctionem in doliolis incluſam reſeruabat in cella vinariã, eamque diuendebat ad morbum Neapolitanum inueteratum, & ſimiles affectus curatu difficiles. Tenebat autem hunc vtẽdi modum.

Mane

Mane is propinabat decocti vitrum vnum, in quo tamen denuo prius incoqui curabat ſcabioſæ, auriculæ muris cũ toto ana m. i. Dein hęc omnia colata ægris offerebat, & ſudorẽ per horas duas ſpectare iubebat. Reſiduam potionis partem in doliolis reſeruatã loco quotidiani potus ipſi exhibebat, tam in paſtu, quã ante & poſt paſtum. In cæteris prætereа duram admodum viuendi rationem imperabat, panẽ nempe bis coctum & paſſulas vel amygdalas aſſatas dabat. At ſi cum malo vlcera coniuncta erant, lauanda ea iubebat cum eadem decoctione, idque bis vel ter in die, & ſic plures fuerunt reſtituti.

Hanc decoctionem nõ idcirco in publicum mitto, tanquam quid rari inde exſpectandum ſit, cum econtra multa in ea deſiderentur: proportio enim duarum drachmarum *rhabarbari*, ad tãtam decoctionis quantitatem, quam inepta ſit & inutilis, cuiuis facile conſtat, vt nihil de cæteris dicam: non enim eſt noſtri inſtituti, omnia ſigillatim hic diſcutere. Curationis autem effectum temporis longinquitati adiudicandum exiſtimo, per integrum namq; menſem, vti dicũt, hoc ſuo decocto continuabat vacuationes, tam per ſudorem ac vrinam, quã per ſeceſſum. Vnde mali vel perniciſſimi radices tãdem euictas & ſubactas euanuiſſe, haud mirum fuit. Hoc decoctum tanquam ſecretum aliquod ſingulare à quodam viro doctiſſimo & amico meo accepi, de cuius vſu, commodo vel incommodo, eruditiores ipſi iudicabunt.

Sat dictum eſt hactenus de decoctis, ad luis venereę curam ſpectantibus, trãſeamus nũc ad ea, quæ ſpecifica quadam facultate conducunt vertiginibus, epilepſiis & paralyſibus, quæ in numero grauiſſimorum affectuum cenſentur, vtpote, quę ſummam corporis humani arcem & propugnaculum, cerebrum nempe ipſum, oppugnant.

Aduerſus epilepſiam hydroticum ſpecificum eſt viſcus quernus, ſemen pœoniæ & raſura ligni buxei, quæ inueteratis etiam vertiginibus opem ferre poteſt: componi poterit, vt ſequitur.

Hydroticum aduerſus epilepſiam.

℞. *Raſuræ Ligni buxei* ℥. ij. ß.
Raſ. Ligni Iuniperi
Rad. Pœoniæ
Viſci querni ana ℥. j. ß.
Raſ. Ligni rhodii
Cornu cerui ana ʒ. vj.
Raſ. Eboris &
Rad. Chinæ an. ℥. ß.
Sem. Cardui benedicti
Corticis citrii ana ℥. j.

Macerentur per 24. horas in ℔. viii. aquæ fontanæ tepidæ: dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem, addendo ſub finem coctionis,

Flor. Tiliæ arboris
Lilii conuall. ana p. ij.

Fiat colatura per manicam Hippocratis, cuius doſis ſit ℥. v. vel vi. in potu. Hęc vtique potio cuiuſvis ætatis & temperamenti hominibus epileptico hoc malo affectis commode exhiberi poteſt.

Aduerſus paralyſes hydroticum vſurpandum eſt ex ligno iuniperino cum floribus calendulæ, lauendulæ, & roſmarini magna copia, addendo ſingulis hydroticis ſuos ſales in maiorem vtilitatem, necnon liquorum acidorum ex ſulphuris & vitrioli ſpiritibus aliquot guttulas.

Hydroticum ſpecificum ad paralyſim.

℞. *Aquar. Fumariæ*
Vlmariæ
Flor. Calendulæ an. ℔. j.
Fol. Saluiæ ℔. ß.
Aciditatis ſulphuris q. ſuff.
vt fiat remedium acidulum.

De hoc remedio, cuius aciditas guſtum

ſtum non afficiat triſti ſenſu, exhibe horis matutinis ℥.j. quæ ſatis erunt: ægerq; tectus ſudet, & admirandos huius ſudatorii effectus comperiet: quod etiam in vſum eorum, qui ſicco nimis & birioſo ſunt temperamento, cum ſolis aquis *fumi terræ & calendulæ* parabis, aciditatem ipſis aquis inducendo cum dicto liquore acidulo ſulphuris, & ſic ſudatiuum habebis, quod non vltra modum calefaciet, ſed humores potius attenuabit & fermentabit, inſtar fermenti acidi, quod panis ſubſtantiam attenuat, rarefacit & eleuat, quæ alias grauitate ſua noxia foret: eodem modo humores noſtri attenuantur, & vacuationi per ſudorem idonei redduntur. Vix inuenies ſudatiuum, quod virtute & efficacia huic æquiparandum ſit, ad paralyſim.

Si cum dictis liquoribus acidulis, *aquis ſcabioſæ & tuſſilaginis* aciditatem, vt *ſupra*, induxeris, hydroticum conficies, quod eximios atque ſtupendos exeret effectus in cura Aſthmaticorum, præmiſſis nempe vacuationibus generalibus & congruentibus.

Sudatiuum ſpecificum ad hydropem.

℞. Fumariæ
Eupatorii Meſ. an. m. j.
Rad. Aſari
Hirundinariæ ana ℥. j.
Baccarum iuniperi ℥. ij.
Raſ. eboris ʒ. vj.
Nucis moſchatæ
Santali citrini ana ℥. ß.

Macerētur per 24. horas in ſuff. quantitate aquarum *florum ebuli & geniſtæ, & vini albi*: de hoc decocto traiecto per colatorium vini aromatici æger capiat ℥. v. mane, continuando ad pluſculos dies: præmiſſa ſufficienti & idonea purgatione hydragoga, cum extracto Eſulæ & ſero lactis. Hoc remedio per Dei gratiam è medio ſuſtuli omnis generis hydropiſes: imprimis autem eam hydropis ſpeciem, quam Anaſarcam dicunt.

Sudorificum ſingulare ad vehementem corporis concuſſionem ex alto quodam & graui lapſu contractam.

℞. Rad. Bugloſſæ
Cardui benedicti ana ℥. ij.
Sem. Cardui benedicti ℥. ß.
Butyri recentis ℥. j. ß.
Spermatis ceti ʒ. ß.
Mumiæ veræ ʒ. j. ß.
Croci ℈. j.

Bulliant in ℔. i. ß. vini albi lento igne, ad conſumptionem tertiæ partis: de colatura exhibe ℥. iiii. vel v i. calide: æger exſpectet ſudorem in lecto coopertus plus ſolito.

Decoctio hydrotica, quæ D. Ambroſio attribuitur, aduerſus febres intermittentes & ipſas etiam tertianas.

℞. Milii à ſuperiore cortice mundati ℔. ʃ. coquatur in ſuff. quantitate aquæ fumariæ ad crepaturam, cape huius decoctione colatæ ℥. iiij. vini albi ℥. ij. exhibe ægrotāti calide, qui exſpectabit ſudorem in lecto. Hoc decoctū prouocat ſudorē ſine moleſtia, ardores febriles, ſitimque extinguit.

Oxymel etiam diureticum quoddam eiuſdem authoris D. Ambroſii videlicet deſcriptum reperitur in pharmacopœa Iobineri, in qua item D. Auguſtino nonnulla adiudicantur remedia hydrotica contra peſtem & venena, ceu ſunt variæ aquæ theriacales, diuerſis affectibus accommodatæ, vt ibidem ſingula ſuo loco explicantur.

Ex omnium præſtantiſſimis ſudorificis contra peſtem & venena, eſt Bezoar metallicum fixum, & ex purgatiuo & vomiti- *Bezoar Metallicum & Mercurius*

vita fixus, ſudatiua alia omnia ex vegetabilium familia deprompta longe ſuperans.

mitiuo ſudorificum factum: & præ cæteris Mercurius noſter vitæ etiam fixus per nitri Spiritum, qui ad ſex grana pro doſi exhibitus per nitri ſpiritum mira præſtat, vt iam *ſupra* dictum. Eiuſmodi ſudatiua longe præſtantiora ſunt, quam quæ ex vegetabilium familia educuntur, quamuis & his ſuo loco & tempore laudem quoque ſuam non detrahamus.

De decoctionibus vulnerariis.

Decoct. vulner.

Antiquis in magno vſu erant potiones vulnerariæ, quę licet per aliquod tempus exoleſcere cœpiſſent, poſtliminio tamen in ſtatum ſuum reuocatæ noſtro adhuc ſeculo vigent: adeo vt nemo ſit, qui negare facile auſit illorum incredibiles effectus, quos in curandis ictibus globulis bombardicis illatis, aliisque diuerſis vlceribus malignis & inueteratis, ſiue ea interna ſint, ſiue externa, in dies potenter exerunt.

De his potionibus à nobis iam ante triginta annos ſuo ſplendori reſtitutis, tum in *ſclopetario noſtro*, tum in aliis noſtris ſcriptis egimus: ita vt haud inconcinne nos facturos ſperemus, ſi ad locupletandam pharmacopœam noſtram aliquot inde formulas huc tråſtulerimus.

Potio vulneraria vniuerſalis, id eſt, omnibus tam internis, quam externis vulneribus & vlceribus conducens.

℞. *Rad. Tormentillæ*
Conſolidæ vtriuſque ana ℥. j.
Herb. Limonii vtriuſque
Saniculæ
Pyrolæ
Verbenæ
Alchimillæ
Perſicariæ ana m. j.
Vincaperuincæ.
Herbæ Roberti ana m. ß.
Flor. Verbaſci
Hyperici
Centaurii minoris ana p. ij.
Aſtacorum expurgatorum & exſiccatorum nu. vj.
Mumiæ ℥. ß.

Macerentur per duos dies in vini albi & aquæ veronicæ ana ℔. ij. in vaſe circulatorio ad calorem baln. Mar. vaporoſum: dein fiat expreſſio & colatura per manicam Hippocratis, aromatizata pauco cinnamomo vel coriandro in ſucco citoniorum præparato. Doſis cochlearia duo vel tria mane & veſperi tantundem, tribus ante cibum horis.

Pro iis, quos amaritudo minus offendit, addi poteſt radix ariſtolochię & enulæ campanæ, & tum potio, ſuauioris guſtus ergo, dulcoretur ſaccharo, aut fiat maceratio in hydromelite vinoſo. Continuanda eſt ad dies pluſculos, & effectus referet plane mirandos.

Decoctiones ſiue potiones ſequentes cæteris non inferiores & multis abhinc annis, vti iam dictum, à nobis in operibus noſtris deſcriptis, hic quoque inſerendas ſtatuimus.

℞. *Oculorum cancri ℥. ß.*
Mumiæ ʒ. ij.
Boli armeni veri ʒ. j. ß.
Herb. Agrimoniæ
Ophiogloſſi
Veronicæ
Cyclaminis ana m. j.
Spermatis ceti ℥. j.

Macerẽtur in vino albo per duos treſve dies: dein fiat expreſſio & colaturę clarificatio, de qua capiat cochlearia duo vel tria, mane & veſperi, ſi opus fuerit.

Alia potio vulneraria.

℞. *Zedoariæ*
Galangæ ana ʒ. iij.
Herb. Virgæ aureæ
Pyrolæ ana m. j.
Cochlearum Aſtacorum conquaſſatarum num. iiij.

Coquantur in vino & aqua: vtatur, vt *ſupra*.

Potio venenatis vulneribus ſclopetariis conueniens.

℞. *Rad. Angelicæ*
Galangæ
Zedoariæ ana ℥. ß.
Flor. Vincæperuincæ
Lilii conuall. ana p. j.
Mumiæ
Boli armeni veri ana ʒ. *j.* ß.
Spermatis ceti ʒ. *ij.*

Digerantur & circulentur in baln. Mar. per quatuor dies in ſuff. quantitate vini albi & aquæ vlmariæ: doſis & vtendi modus, vt dictum eſt.

Potio vulneraria in fracto oſſe ab ictu ſclopetario.

℞. *Ariſtolochiæ*
Cyclaminis
Serpentariæ maioris
Conſolidæ vtriuſque
Geranii ana m. j.
Saniculæ m. ß.
Macis
Zedoariæ
Oculorum cancri ana ℥. ß.
Mumiæ
Galangæ minoris ana ʒ. *j.* ß.

Conquaſſatæ & minutim conciſæ herbæ, & reliqua in puluerem craſſiuſculum redacta, circulentur in duplici vaſe horis quatuor cum menſura vna vini: æger vtatur mane & veſperi.

Potio vulneraria cephalica.

℞. *Acori vulgaris* ℥. ß.
Herb. Limonii ſylueſtris
Meliſſæ
Vincæperuincæ
Perſicariæ
Chelidoniæ
Pyrolæ
Veronicæ
Verbenæ an. M. j.
Flor. Verbaſci
Lilii conuall.
Betoniæ p. j.

Macerentur vt *ſupra*, & ad vſum ſeruentur.

Potio ſanguinem ex vulneribus erumpentem prohibens.

℞. *Cinerum teſtarum Aſtacorum & Ranarum ana* ℥. ß.
Coralli rubri
Spodii ana ʒ. *iij.*
Mumiæ ʒ. *ij.*

Macerentur in ℔. j. aquæ ſpermatis ranarum ad calorem Baln. Mar. per 24. horas: dein fiat expreſſio & colatura, de qua exhibe cochlearia duo: cum eodemmet decocto foueatur extrinſecus vulnus ſanguinolentum.

Potio ad renum & veſicæ vlcera.

℞. *Rad. Conſolidæ maioris*
Sigill. Salomonis ana ℥. *j.*
Fol. Polygoni
Alchimillæ
Plantaginis ana m. j.
Croci Martis optime præparati ℥. *j.*

Macerentur in æquis partibus hydromelitis ſimplicis & tincturæ roſarum præparatæ, vt docebitur alibi: bibat æger huius decocti cochlearia duo vel tria, mane & veſperi.

Ad Gonorrhœam virulentam ſeu fœtidam.

℞. *Herb. vermicularis m. j.*
Sem. Cytoniorum
Rutæ
Agni caſti
Plantag. an. ℥ *i.*
Rad. Tormentillæ ℥. ß.

Flor.

Flor. Roſ.rubr. p.ij.
Verbaſci p.j.
Succi Limoniorum ℥. *vj.*
Aquæ Flor. maluæ arboreſcentis ℔. *j.*ß.

Macerentur per tres quatuorve dies ad calorem baln. Mar. lentum, dein tranſcolentur: doſis cochlearia duo vel tria mane & veſperi, continuando ad pluſculos dies.

In eiuſmodi remediorum vſu, & præſertim in hoc vltimo contra gonorrhœam virulentam, non omittendæ ſunt vacuationes congruentes & neceſſariæ; quibus præmiſſis, ægro poſtea illa per aliquot dies exhibe, & mira videbis, vel in grauiſſima etiam & inueteratiſſima gonorrhœa.

Decocta varia diuerſis affectibus tam internis, quam externis aptiſſima, certaque experientia comprobata.

Decoctum purgans ad quartanam expertum.

℞. *Foliculorum ſenæ*
Epithymi ana ℥. *ij.*
Myrobalanorum citrinorum ℥. ß.
Flor. Bugloſſæ
Centaurii minoris
Hyperici ana p. i.

Fiat omnium decoctio in ſufficienti quantitate ſeri lactis, in cuius colatura macera per 12. horas
Rhabarb. electi ℥. ß.
Rad. Eſulæ præparatæ ʒ. *i.*
Cinnamomi ʒ. ß.

Dein exprimantur, addendo ſyrupi de pomis redolentibus comp. ſ. ℥. iij. fiat apozema in tres doſes: prima doſis detur per vnam horam ante acceſſionem, aliæ duæ ſequentibus aliis duabus.

Ad menſes prouocandos experimentum mirabile.

℞. *Milii ſolis*
Aniſi
Viſci querni ana ʒ. *iij.*
Dictamni ʒ. *i.*
Croci ℈. *i.*

Contundenda contundantur & macerentur per 24. horas in vino albo generoſo: dein parum bulliant, de hoc decocto exhibe ℥. iiii. Propinanda eſt hæc potio mulieribus ad prouocandos menſes, vt ſtato iuſtoque tempore fluant: præmiſſa purgatione cum pilulis aloes, aut ſimili quodam & congruo purgante medicamento, idque duobus vel tribus ſubſequentibus diebus. Ad promouendum partum, ſiue viuum, ſiue mortuum, ipſamque ſecundinam protrudendam (addito tantum ſcrupulo diambræ) idem remedium mira præſtat.

Ad ſiſtenda menſtrua.

℞. *Rad. Tormentillæ*
Conſolidæ maioris ana ʒ. *i.*
Sem. Berberis
Acetoſæ ana ʒ. ß.
Gummi Arabici
Tragacanthi ana ʒ. *ij.*
Succi plantaginis depurati ℔. *i.* ß.

Macerentur per 12. horas, dein coquantur, exprimantur & colentur, & addendo ſyrupi citoniorum vel myrtillorum q. ſuff. fiat apozema in duas doſes. Prudentis Medici eſt, hic deliberare & circumſpicere, priuſquam hoc adſtringens exhibeat remedium, num forte fluoris ſcaturigo & fons dependeat ab humoribus ſalſis & ſanguine ſeroſo: tunc eiuſmodi humores acres & ſeroſi ſunt digerendi, ſiue concoquendi, & poſtea expurgandi, ſyrupis præparantibus & purgantibus opportunis & idoneis.

Ad præcipitationem vteri.

℞. *Fol. Lauri*
Myrtillorum ana ℥. ß.
Sem. Paſtinacæ domeſticæ ʒ. *iij.*

Macerentur, poſtea coquãtur cum vino generoſo: de hoc decocto exhibe mulieri ℥.iii. reiteretur potio, ſi opus fuerit.

Ad iuuandam conceptionem.

℞. *Teſticulorum veruecis præparatorum in vino & exſiccatorum*
Vuluæ leporis idemtidem præparatæ & exſiccatæ
Macis
Cinnamomi
Caryophyllorum
Zingiberis albi
Ameos ana ʒ. *ij.*
Croci ʒ. *j.* ß.
Medullæ vel carnis nucum communium,
Auellanarum
Piſtaciorum ana ʒ. *vj.*

Contundenda contundantur, macerentur, & tandem concoquantur in lib. ii. vini malvatici ad tertiæ partis conſumptionem. Huius decocti mulieri ſtatim poſt legitimum menſium fluxum offerendæ ſunt tres vel quatuor vnciæ, mane tribus vel quatuor horis ante cibum, idque tribus diebus conſequentibus: quarto vero die iungatur marito ſuo ac niſi plane ſterilis ſit, concipiet.

Ad morſum venenatum ſerpentis & rabidi canis.

℞. *Rad. Gentianæ*
Valerianæ ana ℥. *i.* ß.
Fol. Conſolidæ minoris
Rutæ ſiccæ
Pulegii ana m. i.
Mumiæ
Cancrorum calcinatorum ana ℥. *i.*

Coquantur cum vino: de horum decocto æger capiat mane ℥. ii. vel tres per octiduum. Loco laboranti ex morſu applicanda erunt balſama & emplaſtra congrua, qualia ſuo loco deſcribemus. Hoc decoctum peculiare eſt remedium ad morſum canis rabidi. In morſu ſerpentis addi debet radix ſerpentariæ maioris.

Ad Febres chronicas decoctio perutilis.

℞. *Folior. Scolopendriæ*
Abſynthii
Centaurii minoris ana m. j.
Vuarum Corinth.
Hordei ana ℥. *i.*
Aſari ʒ. *iij.*

Coquantur in æquis partibus ſeri lactis & vini albi, in colatura diſſolue ſacchari & Cinnamomi q. ſuff. ad dulcorandum & aromatizandum prædictum decoctum pro duabus doſibus. Si dictæ febres forte a verminatione quadam, vt in puerulis ſæpenumero accidere ſolet, producantur, tum ſequens exhibenda erit decoctio.

℞. *Vermium terreſtrium in vino albo lotorum & exſiccatorum* ℥. ß.
Flor. Hyperici p. ij.

Coquantur cum ſuff. quantitate vini albi generoſi, ac tandem tranſcolentur, & fiat decoctio, de qua exhibe ægroto ℥. iii. mane & veſperi, continuando ad quatuor quinqueue dies.

Ad febres intermittentes, quotidianam & quartanam, aliud decoctum purgans optimum.

℞. *Rad. & Cort. Sambuci ana* ℥. *i.*
Aſari ʒ. *iij.*
Cinnamomi ʒ. *i*ß.

Coquantur ex lacte. Hoc decoctum mouet ſimul & ſemel vomitum ac ſeceſſum: ſumatur initio paroxyſmi: reiteretur, ſi opus fuerit.

Ad hydropem & purgandas aquas.

Rad. Ireos recentium ℥. *i.* ß.
Soldanellæ
Aſari
Spec. Diacarthami ana ℥. *ij.*
Sem. Ebuli
Cinnamomi ana ʒ. *i.*
Sacchari ℥. *i.* ß.
Vini albi
Et aquæ Sambuci ana q. ſ. fiat maceratio & decoctio in tres doſes.

Ad Icterum expertum.

℞. *Chelidoniæ cum toto m. i.*
Fol. & flor. Hyperici ana m. ß.
Raſ. Eboris
Pulv. Stercoris anſerini ana ʒ. *iij.*
Croci ʒ. ß.

Puluis ſtercoris anſerini & crocus ponantur in linteolo lineo, & omnia coquantur æquis partibus vini albi, & aquæ ſcolopendriæ, colentur & dulcorentur, ſi velis ſaccharo, & fiat decoctum in tres doſes pro tribus matutinis continuis, & perfecte curabitur.

Ad duritiem ſplenis.

℞. *Raſuræ ligni ſancti* ℥. *iiij.*
Cort. eiuſdem
Corticis fraxini ana ℥. *ij.*
Aſari ʒ. *vi.*
Liquiritiæ
Polypodii quer. ana ℥. *i.*
Ceterach
Adianti
Polytrichi
Chamædr.
Chamæpit. ana m. i.
Flor. Geniſtæ p. ij.

Macerentur per duos dies integros in vini albi & aquæ ſcolopendriæ ana ℔. iii. idque in Baln. vaporoſo vaſe optime clauſo, vt nihil expiret, tandem clarificentur per manicam Hippocratis, aromatizentur & dulcorentur *Cinnamomo* & *Saccharo.* De hoc decocto vtatur æger ad pluſculos dies: doſis ℥. iiii. mane, & totidem veſperi, tribus ante cibum horis.

Decoctum galli veteris ad oppilationem hepatis, lienis, meſenterii, colicum dolorem, calculum, quartanam & chronicos omnes affectus.

℞. *Polypodii quer.*
Sem. Carthami ana ℥. *i.* ß.
Thymi
Epithymi ana p. i.
Sem. Cumini
Aniſi
Anethi
Fœniculi
Carui
Carduibenedicti ana ʒ. *ij.*
Folicul. ſenæ ℥. *i.*
Turbith gummoſi ℥. ß.
Cinnamomi ʒ. *i.* ß.
Criſtallorum vel cremoris tartari albi ℥. *ij.*
Salis gemmæ ℥. ß.

Contundantur & miſceantur ſimul, ex qua miſtura venter galli veteris euiſcerati impleatur, dein coquantur tribus aquæ partibus, & vna vini albi, quouſque galli caro ab oſſibus ſeparetur. De hoc decocto ſeu iuſculo vtatur æger omni mane, idque ad pluſculos dies.

Decoctio ſeri lactis.

Vſus ſeri lactis admodum frequens eſt in Italia, quod ſub finē Veris, ac in Æſtate ad purgandum, magna in doſi, ad pocula videlicet quatuor, quinque, & plura etiam exhibetur. Purgat clementer continuando ad aliquot dies. At ſi inde conficere voles remedium, quod omnibus affectibus ab atra bile & melancholico humore ſubortis, & nutritioni dicatis parti-

Partibus ab inflammatione aut nimio calore æſtuantibus, in quibus opus eſt refrigeratione & humectatione, aptum & idoneum ſit, hac via præparatio aggredienda eſt.

℞. *Seri lactis* ℔. *iiij. vel amplius: huic adde*
Succi limonum ℥.*iiij.*
Succi pomorum, redolentium recens extracti ℥. *vi.*

Omnia ſimul cum vno atque altero oui albumine probe agitata & mixta, igni admoto clarificentur. Addes, ſi velis, parum ſacchari, & habebis medicamentum excellentiſſimum & ſuauiſſimum ad ſupradictos vſus: de quo ſufficiet pro doſi exhibere ℥. vi. horis matutinis: robuſtioribus autem plus dabitur, continuando ad 15. vel 20. dies. Non eſt maior ſimul & ſemel paranda quantitas, quam quę ſatis ſit pro duobus tribusve diebus, ne aceſcat.

Aut ſi animus ſit aliud componendi remedium, ex eodem ſero lactis prius acidulo facto cum ſucco limonum, & clarificato adde

Florum violarum
& Bugloſſæ

Recentium vel exſiccatorum & optime mundatorum, hoc eſt, in quibus amplius nihil, quod viride ſit, ſuperſit, *quantum voles,* & in 24. horis, ſerum tingetur colore, ſapore, & odore enumeratorum florum: adiicies ſacchari ad lubitum, & habebis Iulapium ſuauiſſimum & vtiliſſimum.

Eodem modo cum aqua communi, cui aciditatem prius induxeris cum aceto montano, Philoſophis noto, elicies tincturam è roſis rubris, omnibus febribus & calidis intemperiebus hepatis mirifice conferentem: nec non ex cæteris cuiuſcunque generis floribus: eadem via varias ad varios affectus educes tincturas.

Decoctum Chinæ.

℞. *Raſuræ rad. chinæ* ℥. *i.*
Aquæ fontanæ ℔. *vi.*
Succi limonum ℥. *iij.*

Macerentur per 24. horas, deinde coquantur ad tertiæ partis conſumptionem, ac tandem tranſcolentur per manicam Hippocratis. Doſis ℥. vi.

Hoc decoctum guſtu ſuauiſſimum eſt, & ſummopere prodeſt calidis intemperiebus hepatis, ardoribus vrinæ & vlceribus renum: potiſſimum autem conducit ſalſis & mucilaginoſis humoribus in veſica diſſoluendis, qui ſæpenumero Stranguriam excitant, & calculi ſpeciem æmulentur. De eo potandum exhibeatur mane & veſperi in doſi, vt *ſupra*, vinumque eodem diluatur.

Potes etiam, ſi velis, ad eundem vſum decoctum parare ex raſura ligni Rhodii: vel addes huius ligni raſuræ ℥. ß. ad ſupradictæ chinæ ℥. i.

Decoctum ad Dyſenteriam & Lienteriam.

℞. *Rad. Tormentillæ*
Acetoſæ
Santali rub. ana ℥. *i.*
Sem. Berberis
Plantaginis
Portulacæ
Et granorum myrthi ana ℥. ß.
Coriandri præparati
Cinnamomi
Macis ana ʒ. *ij.*
Been albi
Et rubri ana ʒ. *i.*
Flor. Thapſi barbati
Roſ. rubrarum
Spicæ nardi ana p. i.
Aquar. Plantaginis
Acetoſæ
Agrimoniæ
Abſynthii ana ℔. *i.* ß.

Coquātur ad medietatis conſumptionem:

nem: dein fiat expreſſio, & colaturæ adde *ſyrupi de granatis accidis, Cotoniorum, & de roſis ſiccis ana ℥.ij.* fiat apozema in quatuor doſes.

CAVTIO.

Antequam hoc decoctum porrigatur ægro, ſi forte ex dyſenteria aut lienteria inueterata ac contumaci laboret, hoc ſequens pomum exhibendum eſt.

℞. *Pomum curtipendulum, quod excauatum rurſus impleatur gummi Arabici, & raſuræ ceræ albæ ana. ʒ.j. claudatur pomum proprio ſuo obturamento, coquendumque igni admoueatur, donec ceræ & gummi liquata per totius pomi ſubſtantiam confundantur:* & ſic coctum pomum edendum exhibe ægro, ſemihora poſt ſuperbibendo dictam potionem. Iuſculis, quibus veſcitur, adde paululum *gummi Arabici.* Nullus eſt fluxus dyſentericus aut lientericus, qui, aſpirante ſimul diuina gratia, per hanc medendi rationem non fœliciter curetur. De purgationibus aliis congruis nihil hic addo, quæ ſi res forte poſtulat, præmitti debent.

Decoctum ad calculum comminuendum & expellendum.

℞. *Rad. Reſtæ bouis ℥.j.*
Fol. Saxifragiæ
Virgæ paſtoris ana m.j.
Fruct. Senelorum
Alkekengi ana par. xx.
Milii ſolis ℥.j.
Cinnamomi
Sem. Bardanæ
Saxifragiæ
Aniſi
Fœniculi ana ʒ.iij.
Gran. Hederæ arboreæ ℥.ß.
Straminis vel ſtipitum fabarum exſiccatorum ℥.ß.

Coquantur in æquis partibus *aquarum parietariæ, argentariæ, & vini albi* ad vnius tertiæ conſumptionem: exhibe pro doſi ℥.iij.

VEL

℞. *Cineris rad. Reſtæ bouis*
Et cineris ſtipitum vel corticum fabarum ana ℥.j.ß.
Indantur in nodulo lineo & cum
Aquar. Parietariæ
Senelorum
Et Betonicæ ana lib.j.

Coquantur, donec fiat lixiuium ſatis forte, tranſcoletur bis terue per manicam Hippocratis, & aromatizetur, ſi velis, *Cinnamomo:* de hoc decocto cape ℥.ii. vel tres, addendo, ſi velis, ſyrupi limonum ʒ.vi. & fiat potio guſtui grata. Nullum reperitur remedium efficacius & præſtantius ad expulſionem calculi, & ad ipſam Iſchuriam & ſuppreſſionem vrinæ, hac ipſa decoctione, quæ exhiberi tum debet, cum æger eſt in balneo ſiue ſemicupio.

NOTA.

Ex enarratis cineribus Ononidis & corticum fabarum, iuxta eam, quam ſuo loco docebimus, methodum, educes ipſorum ſales primo cum aqua communi; deinde eos depurabis, variis diſſolutionibus, filtrationibus & coagulationibus cum aquis *parietariæ, ſaxifragiæ* & ſimilibus calculo idoneis, donec ipſi fiant albiſſimi & pellucidi. De horum ſalium vno miſce drachmam ſemis, vel cum ſuperiori decoctione, vel cum iuſculo quodam, aut vino albo, & ſingulare conficietur remedium contra dolores colicos & nephriticos, & contra Iſchuriam & ſuppreſſionem vrinæ ſiue meiendi difficultatem. Sal corticum fabarum in his affectib. omnium eſt præſtantiſſimum medicamentum.

Decoctio ſplenis bouis congrua ad duritiem & obſtructionem lienis; & ſpecifica ad menſium ſuppreſſionem.

℞. Splenem bouis integrum, hunc in fruſta inciſum in phialam vitream capacem iniice, ita vt ad medietatem vſque impleatur, addendo.

Cinnamomi craſſo modo contuſi ℥.j.
Caryophyllorum ℥.ß.
Croci ʒ.ij.
Vini albi Canariæ, ſiue vini maluatici menſ. Pariſienſis 4 partem.

Ad humectandam ſolummodo materiã, vas probe clauſum ponatur in aheno aqua repleto, vel in Baln. Mar. feruentiſſimo, adeo, vt ebulliat per 24. horas, donec dictus ſplen in particulas minutiſſimas coctus & cõſumptus fuerit, magnaque iuris exquiſitiſſime cocti & fragrantiſſimi copia reſtet: de quo ægra mane capiat ℥iiij. continuando per quatuor aut quinque dies tum, cum menſes fluere debent.

Nota.

Mirabitur ſine dubio hic aliquis cenſor inquirens, quomodo ea corporis particula, quæ receptaculum ſit bilis atræ, humoris plane craſſi & terrei, vt vulgo medẽtiũ fert opinio, in medicamentũ aperiendi & attenuandi virib. inſignitũ, quali opus eſt in menſium prouocatione, adaptari poſſit, huiuſq; remedii vim & energiam aromatib. potius & croco, quæ eiuſdẽ compoſitionẽ ingrediuntur, quã ipſius lienis proprietatib. tribuet: Cui reſpondemus, huius decoctionis ſpecificam facultatem à ſola lienis cocti ſubſtantia præſertim dependere; reliqua vero, vt vinum & aromata ſolummodo guſtus gratioris cauſa adhiberi.

Alibi in meis ſcriptis dudum ſententiam meam & de ſucco melancholico expoſui, quem per analogiam quandam aceto vini comparandam eſſe duxi, ac tãtum abeſt, vt lien eiuſdem humoris craſſi ac tartarei domicilium, durioris idcirco ſit ſubſtantiæ, vt contra ob fermentationem proprii humoris ſpongioſus potius, leuis & rarus euadat, ſuccuſque in eo contentus attenuantem aceti facultatem participet, inſitaq; ſua via aperiendi & attenuandi virtutem obtineat. Sed quia alias fuſius & accuratius diſputatũ à nobis fuit de eodem ſubiecto, hic plura addere ſuperuacaneum puto. Experientia denique ipſa medicaminis huius vtilitatem & efficaciam ſummam ad ciendos menſes ſatis abunde demonſtrabit. Hæc Quercetanus.

Decoctio pectoralis in cauſa calida.

℞. *rad. fœnic.*
polypod. querc. an. ℥ j.
liquirit. ℥ i ß.
ireos ʒ vj.
ficuum nr. vij.
vuar. paſſar. Manip. i ß,
Sem. 4. frigid. mai. an. ʒ iß.
hord. mund. Man. i ß.
fol. praſſii
capillor. vener.
endiv.
vngul. caball.
flor. cordial. an Manip. j.
fol. polytrich.
lactuc.
ſcolopendr. an. M. ß.
ſen. alex. mund. ʒ vj.
ſem. fœnic.
anis an. ʒiij. *Mi.*
f. decoct. in aqua fontana.

Decoctio pectoralis in cauſa frigida.

℞. *rad. fœnic.*
polypod. an. ℥ j,
ireos ʒ vj,

ficuum nr. vij.
paſſular,
hordei an. Mj. ß.
flor. chamam.
violar.
borrag.
bugloſſ.
fol. praſij
hyſſop.
meliſſ.
melil. an. Mj.
ſcolopendr.
vngul. caballin.
maioran.
menthæ an. M ß,
zinziber. ʒ j,
enul. campan. ʒ j.
liquirit. raſ. & inciſ. ℥ j ß,
fol. ſen. alex. mund. ℥ j,
ſem. fœnic.
anis an. ʒiij. Mi. f. decoct.
in aqua fontana.

De coctio chinæ ad tuſsim. Horatii Augenij.

℞. rad. chinæ prep. ℥ ij,
aq. ſcabios.
farfar. an. ℔. *v. macerentur horis* 12. *ſec. art. mox leuiter ebulliant ad cõſumptionem medietatis, & in fine adde ligni ſaſſafras ʒ ij. ſumantur huius decocti ℥ v ij.* aut octo, quinta matutina hora ante cibum, vt & hora ſeptima poſt prandium.

Decoctum ligni guaiaci ad catarrhos. Eiuſdem.

℞. raſur. ligni indic recentis, & ex ramo, non caudice detracti ℥ v ij,
infunde in libris VI. *horis* 24. *deinde fiat decoctio, donec remaneant libræ quatuor addendo ſub finem decoctionis*
rad. liquirit. rec. ℥ j ß,
paſſul. ℥ i.
ſacchar. fini ℥ iiij, f. potus colatus, quo loco vini vtendum.

De coctum ligni guaiaci ad aſthma. Eiuſdem.

℞. lign. indic. prep. ℥ i,
cortic. eiuſdem ℥ i ß.
macerentur horis 24. *in aq. beton* ℔. *xij, deinde fiat decoctio ad libras v. ſub finem decoctionis adde fol. ceterach ʒ ij,*
rad. polyp. querc.
paſſul an. ℥ i,
ſem. cartham.
bombac. contuſor. an. ʒ j.
fol beton.
maior.
fl. ſtœchad. an. M. ß.
f. potio colata, de qua ſumantur in aurora ℥ viij. hora quinta ante prandium & ℥ vj. horis tribus ante cœnam. Et ſudor expectetur.

Decoctũ ſenæ Simonii omnes abſque moleſtia humores euacuans.

℞. fol. ſen. alex. mund. ℥ ß,
macerentur in vino albo opt. per horã vnam: iterum ℞. prunor. damaſcen. nr. vi, rad. polyp. querc. rec nonnihil.
contuſar. ʒ i i ß,
turbeth. ſel. ʒ ß;
zinzib. ℈ ii.
cinnamom. ʒ i.
ſem. anis. ʒ ii,
Ebulliant omnia in iuſculi carnis detracta pinguedine ℥ x, donec remaneant ℥ viii. tum adde Epithymi ʒ ii,
fl. borrag.
bugloſſ.
roriſmar. an p. ß.
aurant. condit. abluto ſaccharo ʒ iii,
Ebulliant adhuc, donec remaneant ℥ v ii;, tunc accipito ſenam maceratam & imponito ſinitoque adhuc decimam partem horæ lente ebullire. Tum aufer omnia igni & os ollæ bene obſtruito, ſinitóque in loco tepido ad horas octo vel decem, tandem percolato & adiecto ſaccharo quant. ſuff. calidum bibito.

Aliud decoctum Senæ.

℞. *fol. Senæ* ℥vj.
cinnam.
Zinzib an. ℈j.
Sacchar. Thoman. ℥vj.

Ebulliant parum lento igne in ℔. *j. ſeri lactis: tum auferantur igni, ſtent omnia in infuſione loco tepido per totam noctem, mane colentur:*

Deque colatura illa patienti dentur mane ieiuno ſtomacho & horis aliquot ante prandium ℥ vii. & hora vna ante cœnam ſimiliter calide ℥v, atque ita vſurpet hæc alternis diebus.

Infuſio & decoctio myrobalanorum.

℞. *myrobalan. omnium an.* ℥ß.
contundantur groſſo modo & fricentur manibus cum oleo amygd. dulc. infundantur per horas 24. in ℔. *vj. aquæ fumariæ & beton. poſtea*
℞. *epithym.*
thymi,
polypod.
fol. ſen.
rad. Glyzyrrh. an. ℥vj.
ſem. citr. ʒij.
cortic. rad. elleb. nigr. ʒiij.

Ebulliant omnia ſimul ad conſumptionem medietatis, deinde quieſcant, donec refrigeretur decoctum, poſtea coletur & fortiter exprimatur & addito ſacchari quant. ſuffic. vt dulceſcat, cum albumine oui depuretur, & leui decoctione facta ſyrupiſetur & ſeruetur ad vſum.

℞. *huius decocti* ℥iiij. *vel v. aut quantum expedire videbitur.*
Syrup. de ſucc. ſaluiæ,
beton. an. ℥ß. Mi.
pro vna vice & ſic pro aliis quinque aut ſex.

Decoctum ſarſæ parillæ. Simonii.

℞. *ſarſ. parill. opt. inciſæ* ℥iiij.
🜄. ℔. *xij. infunde in ollam nouam, prius vero in loco tepido maceretur ſpatio 24. horarum bene obturato ore ollæ, poſtea coque vſque ad ebullitionem bene deſpumando, & ſtatim claude: libra vna decoctione abſumpta adde cinnamomi* ℥ß. *deinde libra vna iterum abſumpta adde vuar. paſſar.* ℥ij. *lauentur vero hæ prius in vino; bulliant lente, poſtea in loco tepido frigeſiant paululũ & tandem per linteum craſsiũ pannũ bis procolẽtur.* Doſis ℥iiii. v. vel vi. habita ratione ſummo mane, vt æger dimidia hora in lecto ſudet. Bibatur de reliquo toto die loco cereuiſiæ vel vini. In malignis & difficillimis vlceribus moderate exiccat, totum corpus perſpirabile reddit, moderato ſuo calore calorem partium fouet, corruptioni reſiſtit & nutrit.

Decoctum fœnugræci.

℞. *ſem. fœnugr. lati & conquaſſat.*
vrticæ an ʒj.
baſilicon. ʒß.
fl. viol.
malv.
puleg.
adianth. veri an. p. j.
ficuum nr. v.
rad. alth.
liquerit. an ʒj.
🜄. ℔. *ij. fiat decoctum ad conſumpt. vnius tertiæ, addendo in fine ſacchar.* ʒij.

Decoctio ſolutiua Herculis Saxoniæ in morbo gallico.

℞. *fol. ſen. oriental.* ℔. *j.*
epith.
polypod. an, ℥viij.
ellebor. nigr. nempe cortic. rad. ʒj.
myrobal. omnium an. ℥ß.
fol. bugloſſ.
borrag.
endiv.
fumar.

lupulor.

lupulor.an.M.j.
paſſul.enucleatar.℥.xv.
prun.dulc.℔.j.

Ebulliant omnia in ſuffic. quant. aquæ, vt ſcil. prius coquantur ea, quæ ſunt durioris coctionis, vſque ad conſumptionem medietatis; factaque expreſſione huius decocti datur plus minus ℥i. vel ii.

Decoctio communis lenitiua Andernaci, quam vocat decoctum ſene.

℞ *paſſul.minor.*
rad.polyp.querc.an.℥.j.ß.
cichor excortic.
ſem.cartham.an.ʒß,
aniſ.
fœnic.an ʒiij.
dactyl.pingu.nr.i.
ficuum rec.nr.ii,
prunor.dulc.
iuiubar an.nr.iiii,
fol.ſcolopendr.
cichor.
endiv.an.M.ß,
fl.epith.cretic.
bugloſſ.
thymi.
violar.an.M j,
fol.ſen.elect.℥iiii,
fiat locorum omnium ſec.artem decoctio ad remanentiam librarum iii, colatura aromatiſetur cinnam.℈iiii,
*ſacchar.℥iiii.*Mi.
f.potio clara.

Decoctum ligni guaiaci Herculis Saxoniæ ad præſeruationem à morbo gallico pro ablutione pudendorum. quod ſumpſit ex Falloppio.

℞.*rad.gentian.*
ariſtol.rotund.
long.
calamenth.
dictamn.
ſcord.cretic.
tormentill.
imperator.
angelic.an.ʒi,
fol.ſcabios.
fumar.
beton.
abſynth.an.M j,
lign.aloes ʒii,
ſantalor.omn.
raſur.ebor.
corn.cerv.vſti an.ʒi.ß,
flor.acac.
hypocyſt.
balauſt.
roſar.rubr.an.M.ß,
lign.indic.℔.i,
vini maluat.℔.ii,
aquar.ſcabios.
fumar.
roſar. an.℔.i.
plantag.℔.iii,
præcipitati optimi ʒii,

Infundatur lignum, in dictis aquis & vino ebulliant ad conſumpt. medietat. in fine vero addantur cætera omnia, quæ vbi parum ebullierint, relinquantur infuſa per 24. horas, deinde iterum ebulliant ad conſumptionem tertiæ partis, facta forti expreſſione, habeatur linteoli multi præparati ad magnitudinem glandis vel vuluæ, infundantur in dicto decocto, exiccentur in vmbra. Deinde ſecundo & tertio infundantur. iſtis linteolis involuatur glans ante vſum veneris: indurant membra, exiccant ſuperfluas humiditates, reſiſtunt putredini, ita vt dixerit Falloppius, ſe ex mille, quibus hanc præbuerit antidotum, ne vnum quidem lue infectum vidiſſe.

CAP. IX.

De Vinis.

EXpoſitis iis, quæ Aquatum & Decoctorum tam ſimplicium, quam compoſitorum differentias, virtutes, pro-

prietates, deſcriptioniſque modos ſpectant, æquum eſt, vt vini etiam, liquorum omnium poſt aquas communiſſimi, quod humanæ imprimis inſeruit nutritioni, ſymphytumque corporis noſtri calorem inſtaurat, roboratque, tractationem ſecundo loco aggrediamur. Nec vero hic diuerſa vinorum genera, quatenus ſcilicet guſtu, virib. proprietatibus, & aliis huiuſmodi qualitatibus inter ſe differunt, exponere ſtatuimus: neque etiam huius loci eſt, diuerſos vina corrigendi, validioremque illis virtutem & excellentiam imprimendi modos explicare. Qua ratione, inquam, ipſorum emendanda ſit cruditas, ex aquoſa & excrementitia humiditate contracta, quæ ob caloris vitalis defectum (Sol quippe quibuſdam annis imbecilliores radios immittens, terram minus calefacit) digeri conſumique non potuit. Vnde fit, vt vina aliquando cruda, viridia, imbecillaque & minus reſtaurantia exiſtant, diuque conſeruari non poſſint. Quæ ſanæ omnia arte naturam imitante, emendare ac corrigere facillimum eſt, ſi ſuperfluitas illa aquea & excrementitia coctione artificiali quidem, ſed naturalem tamen æmulante à vino ſeparetur & expurgetur. Quæ tunc ſolummodo ſeparari poteſt, cum vinum iam expreſſum in doliis à calore ſuo naturali & interno concoquitur, & ex ſuo tartaro ſolito more expurgatur.

Cuius enim aperte demonſtrabit experientia, quod ſubſtantia illa, quæ primo à vino ſeparatur, extillatque, nihil aliud, quam pura putaque ſit aqua paſſiua, nulliuſque ſaporis compos, ac inſtar fontanæ inſipida, quæ nihil vino, præter viriditatem, cruditatem, imbecillitatemque imprimit, ac ipſius corruptionem iuuat & accelerat. Quin etiam aciditatem ipſam prædictæ humiditati ab imbecillo calore minus abſumptæ & digeſtæ tribuit. Quid quidem calor (vt alio loco dictum eſt) omnia perfecte dulcorare poteſt, & eius opera prædicta humiditas omnino ſeparatur. Sed eo ſolum tempore, quo vinum in muſtum redigitur, digeriturque. Abſolutis enim primis illis digeſtionibus & fermentationibus, id nequaquam fieri poteſt. Nam quod primo ex prædicto vino, vel minimo quidem calore admoto extillat, ſpiritus vini eſt, qui cum vino coniunctus illud viuificatiuum & nutritiuum efficit, quo ſeparato vinum amplius non eſt vinum, ſed acetum & corruptum quid, mortuum atque nutritiuæ facultatis expers reſpectu ſuperioris vini. Talis, inquam, correctio, vinique rectificatio, vt & aliæ plures, non minus iucundæ, quam vtiles inueſtigationes in alium locum remittuntur, vbi ex profeſſo de vino vinique natura diſputabimus. At in rem præſentem ſat eſſe duximus, plures vinorum tum ſimplices, tum compoſitas præparationes reſtitutæ noſtræ Pharmaciæ inſerere, quæ corporis humani conſeruandæ ſanitati, morbiſque conferant depellendis.

Diuidemus vina (ſicut & aquas *ſupra*) in ſimplicia & compoſita, nempe quod ex variis rebus componantur, cum ſimplicia ex vna tantum conſtent, vnde & ipſorum orta differentia. Hoc porro ordine eadem recenſebimus.

Vina ſimplicia alterantia ſeu corroborãtia, quæ ad plures affectus curandos apta ſunt.

- *Vinum Acori*
- *Vinum Angelicæ*
- *Vinum Enulatum*
- *Vinum de Tuſſilagine*
- *Vinum Anthoſatum*
- *Vinum Saluiatum*
- *Vinum Bugloſſatum*
- *Vinum Iuniperinum*
- *Vinum Euphragia*
- *Vinum Fœniculatum*
- *Vinum Hyſſopi*
- *Vinum Aniſi*
- *Vinum Epithymi*
- *Vinum Abſynthii*
- *Vinum Hypericonis*
- *Vinum Centaurii minoris*
- *Vinum Alkekengi*
- *Vinum Eryngiorum*
- *Vinum Scylliticum*
- *Vinum Senæ ſimplex*

Vina ſimplicia laxatiua.

- *Vinum Hermodactylorum*
- *Vinum Turbith*
- *Vinum Sem. ebuli maturi*
- *Vin. Sem. ebuli non maturi*
- *Vinum Sem. Sambuci*
- *Vinum Sem. hederæ*
- *Vinum Flor. Perſicæ arboris, prunorum*
- *Flo. Hyperici & prunorum*

Vina compoſita.

- *Vinum Helleboratum*
- *Vina varia purgantia compoſita*
- *Vina varia Hippocratica, clareta dicta*
- *Vinum Antepilepticum*
- *Vinum Antapoplecticum*
- *Vinum Antiparalyticum*
- *Vinum Zedoariæ*
- *Vinum Ophthalmicum*
- *Vinum Chalybeatum*
- *Vinum Antinephriticum.*

Eiuſmodi vina conficiuntur duobus modis, primo cum muſto tempore vindemiarum: vbi aliquot doliola parua duodecim, quindecim aut plurium menſurarum comparanda erunt. Deſcribamus autem hic exempli loco Abſynthiacum, ad cuius normam cætera omnia facile concinnabuntur.

Vinorũ artificialium proceſſus. Vinum abſynthiacum.

Accipe igitur Abſynthii Romani exſiccati, quantum voles, hoc iniice in vas aliquod idoneum, ſuperaffunde muſtum recens, & ſine bullire per aliquot dies, nouum perpetuo muſtum alternis diebus reaffundendo, quo vas ſemper repletum maneat, vinumque à fæcibus ſuis exquiſitius repurgetur, peracta ebullitione, reple totum doliolum eodemmet muſto, & optime claude. Macerentur & digerantur omnia per 24. dies aut menſem, nec priuſquam hoc temporis ſpatio perfecte digeſtum & clarificatum fuerit, hoc bibendum exhibe, ſeruari poteſt ad annum vnum aut amplius. Doſis eſt dimidium vitrum tempore matutino.

Alius modus extemporaneus.

Deinde parantur hæc vina quouis tempore. Exempli gratia: Recipe idem abſynthium minutim inciſum, immitte in vas vitreum, ita vt tertia pars vaſis vel paulo plus eo impleatur, affunde vinum album optimum vaſe probe obturato, quod deinde in repoſitorio vel loco quodam tepido ponatur ad macerandum per decem aut duodecim dies, interea temporis vinum attrahet abſynthii virtutem atque ſaporem, & ita in phiala ſiue vitro illo relinquatur, & loco eius, quod in vſum quotidianum detrahitur, reaffunde nouum vinum generoſum, & ſic habebis vinum abſynthites, quod diu quoque ad vſum ſeruari poteſt.

Quod ſi magis ſpecificum reddere voles; ita vt efficaciorem vermes expellendi vim acqu[illegible], adde flores *Hyperici* vel *Centaurii minoris*, & ita in aliis vinorum compoſitionibus, prout ſcopus fuerit, procedatur.

Variorum

Inter vina ſimplicia *ſupra* enarrata vinum

vinorum Medicatorũ ſimplicium virtutes.

num acori, angelicę anthoſatum, ſaluiatum frigidis cerebri affectibus conducunt.

Vinum euphragiæ & fœniculi oculorum aciei & corroborationi confert.

Vinum enulatum & de tuſſilagine, aſtmathi & pulmonum vitiis medetur, valetque ad detergendos pulmones, & iuuandam expectorationem.

Vinum abſynthii in germania ad lumbricos, omnemque corporis arcendam putredinem commune eſt remedium: non ſecus ac vina hypericonis & centaurii minoris, quæ ad liberandas iecoris obſtructiones ipſumque roborandum maxime etiam proſunt.

Vinum bugloſſatum cordi omnibuſque melancholicis affectibus accommodatum eſt, fitque vel cum floribus vel radicibus eiuſdem.

Vinum aniſi ad colicum dolorem ex flatu prouectum, ſiue is in ſtomacho, ſiue in vniuerſo ventre exiſtat, laudatur.

Vinum epithymi ſicut & vinum tamaricis lieni confert.

Vinum paſſulatum admirabile eſt ad virium reſtaurationem in ſenibus.

Vina alkekengi & eryngiorum nephriticos & calculoſos leuant, vt & ipſum vinum iuniperinum, quod mire etiam cor, cerebrumque, & reliquas partes nobiles corroborat.

Vinum ſcilliticum præſtantiſſimum eſt ad humorum præparationem & digeſtionem: hoc enim ad incidendas & attenuandas craſſas, pituitoſas, melancholicaſque materias aſſumitur, hoc etiam nullum eſt ad attenuandos omnis generis humores mucilaginoſos tartareoſque excellentius remedium.

Vinum ſenæ melancholicos, imo etiam alios humores purgat. Faciliimum quidem eſt, nec iniucundum remedium, quo libenter ii etiam vtuntur, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, cum benigne & ſine perturbatione vlla, vel commotione purget.

Vina hermodactylorum & turbith, ſeroſos & pituitoſos humores ex ipſis iuncturis euacuant: Vnde ad arthritidem vſurpantur.

Vina ſeminis ebuli & ſambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hederæ.

Hactenus præcipua vina ſimplicia, eorumque virtutes & proprietates ordine enumerauimus. Ad eorum vero præparationem quod attinet, alia hic inſtitutione opus non eſt, quandoquidem illa per ſe facilis eſt, & ex duobus exemplis *ſupra* propoſitis nullo negocio addiſci poſſit.

Vina ſeminum ebuli & ſambuci.

At vero vina ſeminum ebuli & ſambuci, quod hæc ſemina vinoſa & eo ſolum tempore, quo vuæ, matura ſint, paulo aliter, quam dictum eſt, præparari debent. Quare prædictorum ſeminum vtrumlibet exprimendum eſt, & ſuccus extrahendus, qui cum dupla muſti optimi vini albi quantitate admiſceantur, & in dolium magnitudinis conuenientis ad ſolitam digeſtionem & fermentationem infundatur. Notandum vero, hic melius eſſe, ſi id obturato dolio peragatur, hoc eſt, ſi dolium penitus non repleatur, & obturetur bene, ne quid exhalet. Quo facto & fermentatione per menſem integrum abſoluta, dolium aperiendum, vinoque ad ſummum vſque adimplendum eſt. Hæc vina purgant ſeroſos humores, & conducunt hydropicis.

Vinum ſcylliticum.

Vinum præterea ſcylliticum paulo etiam diuerſa ratione, quam prædicta vina, parari debet. Scylla enim cultro ligneo aut eburneo vel quouis alio, qui tamen ferreus non ſit, mundari, & in taleolas ſecari, Solique per 25. aut 30. dies ad exiccãdum exponi debet. De qua

qua ſic præparata accipe ℔. j. & in vas vitreum aptum iniice, ſuperaffundendo vini albi optimi ℔. viij. omnia vaſe bene clauſo digerantur in Baln. Mar. calido per 5. aut 6. dies: dein tranſcolentur per manicam Hippocratis, adiectiſque mellis optime depurati ℔. iij. parum bulliant & purificentur: & ſic vinum habebis ſcylliticum, quod ad vſum reſeruabis in vaſe accuratiſſime occluſo. Remedium eſt præſtantiſſimum ad omnes humores præparandos, vt iam dictum.

Vt vina artificial. guſtui grata reddantur.

Verum vt vina purgantia ingratum ſuum ſaporem amittant, & guſtui grata fiant, poſt prędictam illam macerationem, per manicam Hippocratis ſæpius tranſcolanda, & ſaccharo, paucoque *Cinnamomo & Coriandro* aromatizanda ſunt, ad quam eandem methodum parabuntur etiam alia vina, tam roborantia, quam purgantia, quæ grata & vtilia erunt, nec adeo magno conſtabunt precio, ſed promiſcue omnibus, tam infimæ, quam ſummæ conditionis hominibus commodiſſime exhibebuntur.

Reſtat iam, vt de vinorum etiam compoſitorum pręparatione, ducto à vinis purgantibus exordio, verba faciamus.

Vinum purgans ſenæ Autumni ſiue vindemiarum tempore parandum.

Comparanda ſunt aliquot dolia, ex lignis eiuſmodi vaſorum facta, quæ vinum maluaticum aut aliud ſimile, album & generoſum prius continuerunt, quorum quodlibet capax ſit quindecim aut viginti menſurarum, vel plurium, prout videbitur. Præſtat tamen plura dolia, eaque minora in promptu habere, quam ſolummodo vnum, idque maximum, ſi magna vini quantitas præparanda veniat. Si igitur vaſis magnitudo erit viginti menſurarum Pariſienſium, in eo pone

Foliculorum ſena ℔. iij.

vel amplius, prout purgandi virtutem plus, minus augere velis, addendo

Caryophyllorum ℥ ij.
Cinnamomi,
Macis ana ℥ iij.
Sem. Fœniculi ℥ ij. ß.
Prunorum Damaſc. ſine nucleis ℔. iiij. *vel v.*
Liquiritiæ inciſæ ℔. j.
Polypodij
& Sem. carthami contuſ. ana ℔. ij.

Omnibus probe inuicem mixtis indantur in vas & affuſo muſto generoſo bulliant, ſuperaffundendo ſemper vinum nouum. Poſt perfectam coctionē vaſe optime clauſo omnia macerentur & fermententur ad viginti, aut viginti quinque dies: & ſic habebis vinum purgans, quod integris validiſque viribus per integrum annum perſtabit, cuius doſis eſt vitrum paruum in aurora. Vel ſi matutina purgatio non ſatis ſuum aſſecuta fuerit effectum, vnciæ tres vel quatuor adhuc ſumendæ erunt circa veſperam, duabus vel tribus ante cœnam horis, idque eodem die. In affectibus porro contumacibus altaſque radices habentibus, quorumque authores exiſtunt impuritates tartareæ ſiue humores craſſi & fæculenti, purgatio eodem remedio continuanda erit ad duodecim vel etiam quindecim dies: ita per epicraſin, id eſt, ſenſim & paulatim eiuſmodi humores euacuabuntur, citra virium deiectionem. Eodem quoque modo febris quartana, melancholia hypochondriaca, cachexia, & ſimiles affectus difficilis ſanationis curabuntur, & prorſus exſcindentur.

Vſus eius in contumacibus affectibus.

Melanchol. hypochondriaca.

Ad præſeruationem corporis ſufficiet id ſemel tantum per octiduum, vel bis per menſem ſumpſiſſe. Potes ſi velis, id paulo ante cibum, vel etiam in ipſo prandio cœnave ſumere.

Si facultatem eius purgatricem reddere cupis generaliorē, adeo vt inſtar catholici omnes humores ſimul trahat & expurget, addere oportet *radicum exſiccatarum oxylapathi*, ſiue *rhabarbari monachorum hermodacty-*

modactylorum, mechoacæ, turbith quantum lubet. Et ſic medicamen habebis ſummum aduerſus podagram, luem veneream, & ſimiles affectus, addendo *ſalſæ parillæ* & *raſuræ ligni guaiacini* ad libitum. Ex cuius vſu continuato ad pluſculos dies, ſingulares & eximios percipies effectus.

Quod ſi nonnulli in eiuſmodi remediorum præparationibus accuſent nimiam temporis longitudinem, quamuis in tanta copia ſimul & ſemel parari poſſunt, vt ſufficiant pro vno atq; altero anno, vt tamen prorſus illis ſatisfiat, hic purgantia quædam quouis anni tempore paratu facilia, nec minus cæteris vtilia proferemus. Primi præparatio eſt, vt ſequitur.

Vinum catholicum purgans facilis præparationis.

℞. *Rad. Polypodij quercini*
acori ℥. ß.
Sem. Carthami an. ℥. j.
Fœniculi
Aniſi ana ʒiij.
Cort. Myrobalanorum citrin.
& Chebulorum ana ʒ. ij.
Cinnamomi ʒ. ij. ß.
Caryophyllorum
Macis ana ℈iiij.
Conſeru. Flor geniſtæ
Violarum
Maluæ ana ℥. ß.
Hermodactylorum alborum ʒ. vj.
Turbith. ℥. ß.
Foliculorum ſenæ ℥. ij.
Vini albi generoſi ℔. ij. *vel* iij.

Omnibus probe inuicem mixtis in vaſe vitreo optime lutato & clauſo macerentur ad calorem lentum B. M. per quatuor aut quinque dies, ampliuſve. Colentur aliquot vicibus per manicam, addendo ſachari ℥. vj. Hoc vinum ſiue claretum purgans ad aliquot dies reſeruari poteſt, ex quo facies ſex octove doſes. Pro doſi vna vnciæ duæ ſufficient: exhibendo id horis matutinis & ſingulis diebus aut alternis continuando. Purgat enim leniter omnes humores, ſiue ſeroſos vel etiam craſſos & melancholicos: prodeſt calculoſis & podagricis, & potiſſimum delicatioribus, necnon imbecilliori ventriculo laborantibus, qui citra vomitum alia purgãtia admittere nequeunt. Conducit præterea hiſtericis affectibus, & albos ſiſtit menſium fluores, ſi addatur fæcula bryoniæ, quæ eſt ſpecifica vteri medicina, cuius præparandi modus docebitur alibi.

Fecula bryoniæ ſpecifica medicina uteri.

Aliud vinum purgans facillimæ præparationis.

℞. *Senæ* ℥. ß.
Hanc immitte in vas vitreum, addendo
Cinnamomi contuſi ʒ ß.
Caryophyll. N. v. aut vj.
Vini albi q. ſ.

Claudatur vas charta vel bombace ſaltem & addatur, ſi ita videbitur, paululum *ſacchari*. Omnia macerentur in loco frigido per dies tres, quoad vinum ſufficienter tinctum ſit. Huius vini ſumantur cochlearia duo vel tria mane, cum iuſculo, ſi placuerit: ac tantundem ſero, idq; continuetur ad dies duos vel tres. Remedium hoc ex vncia ſemis tantum ſenæ præparatum (quod vel pueris & prægnantibus exhiberi poteſt) ſi continuo ad dies tres vel quatuor quis ſumpſerit, blande & vtiliter corpus purgabit.

Vſus.

Vinum purgans ex floribus prunorum Perſicæ arboris, hyperici & cæt.

Ad huius vini compoſitionem verno tempore ſufficiens colligenda eſt florum prunorum, tam hortenſium, quam agreſtium copia: hiſque tertia vel media pars dolii replenda, quibus adde

Vuarum Corinthiac. ℔. v.
Prunorum dulcium ℔. iij.
Iuiubarum ℔. ij.
Dactylorum abſque nucleis ℔. j.
Fœniculi ℥ *iij.*
Cinnamomi ℥. ij.

Affundatur vinũ optimum vſq; ad ſummum

mum vaſis, quo accurate clauſo, omnia macerentur ad dies viginti aut menſem vnum. Hoc vinum nullam plane nauſeam exhibet, & poteſt loco diapruni ſumi. Habet enim vim alterandi & purgandi humores bilioſos: ſeruatur ad vſum per integrum annum. Doſis eſt dimidium vitrum, quod citra *diagridii* additionem blande purgabit. Tempore vindemiarum etiam præparari poteſt idem vinum cum muſto vini albi optimi, ſicut & reliqua, hactenus à nobis deſcripta. Flores in vmbra exſiccati ſeruandi ſunt vſque ad tempus enarratum. Eius vim purgatricem efficaciorem reddes, ſi *foliculorum ſenæ lib. vnam* atque alteram addideris.

Vſus.

Ad eundem modum parari poteſt, tempore Veris, vinum purgans contra vermes ſiue lumbricos ex *Perſicæ arboris floribus*.

Vinum contra vermes & impurum ſanguinem.

Ex *floribus hyperici, ſummitatibus centaurii minoris & fumiterræ*, collectis omnibus ſuo tempore, dum florent, & exſiccatis, conficitur etiam vinum purgans aduerſus vermes, quod idem ſanguinem mundificat, & tam atram, quam flauam bilem purgat. Si addideris *ſenæ* ad libitum, potentiorem purgandi vim acquiret. Hæc vina licet ſaporis ſint paulo amarioris, puriſſima tamen ſunt & clariſſima: corrigi poteſt amaritudo illa *vuis Corinthiacis* & *liquiritia*.

Amaritud. correctio in vinis.

Vinum roſar. purgans.

Sic eodem modo purgans vinum præparetur cum roſis pallidis & albis, tam hortenſibus, quam ſylueſtribus. Quod purgat humores ſeroſos, ex quo etiam optimum remedium parari poteſt contra hydropem, quod etiam addita *vincetoxici radice* per vrinas purgat. Doſis duo cochlearia mane exhibita, idque continenter ad plures dies, ſi res poſtulat.

Ad eoſdem humores purgandos vinum paratur ex *ſeminibus ebuli & hederæ*, tam in Autumno, quam quouis alio tempore. Eadem vina conducunt etiam hydropicis.

Vinum Helleboratum.

Accipe *radices hellebori nigri bene mundatas, & ab omni terreſtri impuritate purgatas, quas minutim conciſas in B. Marcum ſufficienti vini vel aceti quantitate, & ſemine aniſi per 24. horas macerabis: hinc poſt quatuor aut quinque dies vinum prædictum ſeparabis:* eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur, quæ dein exſiccari debet.

℞. *Rad. Hellebori ea, qua dictum eſt, ratione præparatarum ℥.ij.ß.*
Foliculorum ſenæ ℥.iij.
Fœniculi dulcis,
Aniſi ana ʒvj.
Corticis citri ℥.ß.

Macerentur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati menſuris per quatuor aut quinque dies in baln. Mar. calido, coleturque vinum abſque expreſſione vlla, dein bis terve per manicam Hippocratis tranſmittatur, dulcoretur & aromatizetur cum *ſacchari* ſufficienti quantitate, & pauculo *cinnamomo*. Excellens eſt educendis à cerebro pituitoſis & melancholicis humoribus. Optimum igitur eſt ad maniam, & melancholicos omnes affectus, tum intro aſſumptum, tum extrinſecus capiti cum linteolis in eo madefactis tepide admotum, vt docebimus fuſius alibi.

Mania, melancholia & alii affectus capitis.

Hactenus de vinis compoſitis purgantibus: ſequuntur nunc quædam vina compoſita corroborantia & certis quibuſdam affectibus appropriata.

Vinum Hippocraticum commune.

℞. *Vini rubri vel albi optimi* ℔.x.
Cinnamomi ℥.j.ß.
Caryophyllorum ℈.ij.
Cardamomi
Granorum Paradiſi ana ℈.iiij.
Zingiberis ʒ.iij.

Omnia craſſo modo cõtuſa, macerentur in dicto vino per tres aut quatuor horas: addendo *ſacchari albiſſimi* ℔.j.ß. tranſcolentur

tur per manicam aliquot vicibus, & fiat Hippocraticum.

Aliter.

Nonnulli tantam aromatū copiam exoſi, id preparant ex ſolo *cinnamomo & ſacchar.o*, ſed alii vim eius calefaciendi paulo plus acuunt *pipere*, *zingibere & caryophyllis.* Hyemis fere tempore ſumitur cum pane toſto ad corroborandum ventriculum. Porrigitur etiam in quartanis, & aliis affe-ctionibus ex frigida cauſa profectus.

Hippocraticum extemporaneum ad cuius exemplum omnis generis extracta & remedia etiam iam ſpecifica ad diuerſos affectus poſſunt præparari.

℞. *Cinnamomi* ℥.ij. *vel* iij.
Caryophyll. ℥.ß.
Zingiberis
Piperis longi
Cardamomi
Granorum paradyſi
Galangæ ana ʒ.ij.
Nucis moſchatæ ʒ.j.ß.

Omnibus craſſe contuſis & inuicē mixtis macerentur in ſpiritu vini, in vitro optime clauſo, poſitoque in Baln. Mar. per tres aut quatuor dies, aut donec ſpiritus vini colores & virtutes aromatum omnes extraxerit. Frigefactum vas aperi, & ſepara tincturam per inclinationē, quam in phiala ſeorſim ſerua ad vſum. Fæcibus ſeparatis reliquam aromatū partem fortiter exprime per linteum, quam in phialis aliis reſeruabis ad vſum. Sed prior tinctura poſt macerationem filtretur & coletur per manicam, idq; ob extractionem faciliorem virtutum rerum aromaticarum. Eiuſmodi extracta diutiſſime ad vſum ſeruari poſſunt.

Quoties igitur libuerit, cum vini optimi menſura vna infundes drachmā vnam atque alteram extracti, & *ſacchari* quantum voles: & ſic habebis vinum aromaticū.

Loco ſacchari ſimplicis inſeruiet *oleum ſacchari cum albumine ouorum indurato factum*, cuius deſcriptio habetur in Diætetico noſtro polyhiſtorico.

Claretum excellens.

℞. *Cinnamomi* ℥.ij.
Macis ℥.ß.
Dactylorum ſine nucleis minutim inciſorum Nu. xx.
Myrobalanorum Nu. iij *aut* iiij.
Sem. Aniſi
Fœniculi ana ℥.j.
Vuarum Damaſc. ℥.v. *aut* vj.
Coriandri præparati ℥.ß.

Aromatibus & ſeminibus craſſo modo contuſis, omnia indantur vitro, affundendo aquæ vitæ rectificatæ, vini Canariæ vel vini albi generoſi, ſingulorum menſuram vnam Pariſienſem, quæ facit tres libras aut circiter: occluſo vaſe macerentur in loco frigido per quatuor aut quinque dies, citra ſeparationem liquoris à fæcibus ſuis: aut ſi placet, poſt macerationem tranſcola per manicam inſtar vini Hippocratici, ſerua in phialis clauſis ad vſum. Doſis eſt vnum atque alterum cochleare tempore matutino. Eſt medicamen optimum ad roborandum ventriculum eiuſque cruditates & flatulentam omnem materiam tollendam: nec non contra colicos dolores & ſimiles affectus. Poteſt hoc claretum dulcificari cum ſaccharo.

Ventriculi cruditas, flatus. Colica.

Claretum aliud præſtantiſſimum corroborans omnes facultates.

℞. *Vini maluatici aut vini albi optimi menſ.* j.ß. *vel* ℔.iiij. *aut* v.

Indatur in vitrum aut pellecanum, addendo

Caryophyllorum
Nucis moſchatæ
Macis ana ℥.j.ß.
Zingiberis
Cardamomi ana ℥.ß.

Coriandri

Coriandri
Aniſi
Fœniculi ana ʒ.ij.
Diptamni
Flor. Roſmarini
Bugloſſæ ana p. ij. aut in horum locum recipe illorum Conſeruarũ ana ℥j.ß.
Tabellarum aromatici roſati ℥.j.
Sacchari albiſſimi lib.j.

Omnibus craſſo modo contuſis & inuicem mixtis, infundantur cum vino & ad macerandum ponantur in B. M. tepido, vaſe bene clauſo per duos aut tres dies. Poſtea colentur per manicam aliquot vicibus, vt ſpecierum virtus melius extrahatur. Huius vini, quod diutiſſime ſeruatur in lagenis clauſis, mane exhibe vnum aut duo cochlearia. *Vſus.* Hoc claretum corroborat omnes facultates, & reficit ſpiritus tam animales, quam vitales & naturales. Conducit igitur vniuerſis cerebri affectibus: item cardialgiæ, lypothymiæ, ſyncopi, aliiſque cordis affectibus. *Corroborat omnia membra.* Eſtque medicina præſtans contra omnes imbecillitates, cruditates & flatus ventriculi: corroborat iecur & lienem, & medetur omnibus cachexiis, melancholiis, hypochondriacis & ipſis hiſtericis affectionib. præſeruat præterea corpus à peſte, vermibus & aliis putrefactionibus, è quibus diuerſi morbi excitantur.

Si eo vti voles in quodam affectu curando, addenda erunt ea, quæ huic fuerint appropriata & ſpecifica, quæ pondere ſuo cæterorum ingredientium quantitatem ſuperent, vt in epilepſia adiicienda eſt *radix pœoniæ cum ſuo ſemine*, ramenta *cranii humani flores tiliæ; lilii conuall. calendulæ* & ſimilium. Ex quibus fiat claretum aut vinum antepilepticum, quod conducet epilepſiæ, tam ad paroxyſmi ferociam tollendam, quam ad præcautionẽ, ſi aliquot eius cochlearia exhibueris in qualibet Lunæ quadra.

In epilepſia ex vteri affectibus orta addenda eſt *radix bryoniæ exſiccata.*

In apoplexia & paralyſi addendæ ſunt *baccæ iuniperi flores lauendulæ, calendulæ & ſaluiæ.* Et ſic pro vario affectuum genere varia quoque clareta ſiue vina aromatica medicata concinnari poſſunt.

Vinum antepilepticum.

℞. Raſ. Cranii humani rec. ℥.ij.
Viſci querni minutim inciſi ℥.j.ß.
Flor. Pœoniæ.
Lilii conuall.
Tiliæ ana. p. iij. vel iiij.
Sem. Pœoniæ.
Sem. Cardui benedicti contuſ. an. ʒ.vj.
Cinnamomi ℥.ß.
Nucis moſchatæ ʒ.iij.

Indantur in vas vitreum colli oblongi: affundatur vinum optimum: occluſo vaſe, macerentur omnia in B. M. tepidiſſimo per quatuor aut quinque dies, colẽtur bis vel ter, & ſi velis dulcificare colaturam, adde paululum *ſacchari.* Hoc remedium ſummum eſt tam ad curationem, quam ad præſeruationem epilepſiæ. Eius doſis ſunt aliquot cochlearia tempore matutino, idq; in quouis Lunæ ſeptenario.

Vinum antapoplecticum.

℞. Flor. Lauendulæ.
Saluiæ.
Anthos ana p. iiij aut v.
Baccarum Iuniperi ℥.ij.

In cæteris fac vt *ſupra.* Vnum vel duo cochlearia huius vini exhibita ſubito apoplecticum reſtituunt, & tanti mali tyrannidem arcent: non tamen omittendæ interim ſunt aliæ euacuationes generales, item reuulſiones, deriuationes, & cæt.

Vinum antiparalyticum à celeberrimis Medicis ordinariis, Illuſtriſſ. Principis Mauritii Landgrauii Haſſiæ, &c. mecum communicatum.

℞. Florum Calendulæ, Lauendulæ, me-

 diocri-

diocriter exſiccatorum bonam partem, quibus imple lagenam vitream, amplam & robuſtam, affunde vini maluatici tantum vt tres vel quatuor digitos ſupereminеat: vas probe clauſum pone ad Solem per tres ſeptimanas aut integrum menſem: quo temporis ſpatio, vinum florum illorum virtutes atque eſſentias extrahet, & vim acquiret adeo efficacem & potentem, vt ſi vitrum ponas ad parietem aut murum aliquem, vbi ex radiorum ſolarium reflexione calor auctus in id fortius operetur, in centum fruſta diſſiliat. Ponendum igitur eſt ad feneſtram apertam, vbi radiorum non tanta eſt reflexio. Elapſo tempore enarrato, vas refrigerandum in cella per noctem integram eſt ponendum, vt vis nimia ſpirituum mitigetur ac ſedetur, & poſtea aperiendum. Confert ſupradictis affectibus, vno atq; altero cochleari in aurora ſumpto: quod præſtandum eſt vſq; ad viginti quinq; vel triginta dies: & præmiſſis purgationibus generalibus admirandos videbis effectus.

Si dictum vinum poſt ſufficientem florum macerationem per alembicum in B. M. vaporoſo deſtilletur cum omnib. iſtis floribus, vſq; ad ſiccitatem, multo efficacius euadet, omnium autem efficaciſſimũ erit remedium, ſi florum fæces in cineres redigantur, ſalque extrahatur & cum propria ſua aqua permiſceatur.

Vinum Zedoariæ compoſitum.

℞. *Zedoariæ* ℥. *ij.*
Caryophyllorum
Macis.
Cinnamomi ana ℥. *j.* ß.
Zingiberis
Piperis longi ana ℥. *j.*
Nucis moſchatæ ℥. ß.

Omnia craſſiuſcule conquaſſata, vno pluribuſve nodulis lineis includantur & ſuſpendantur, per dolioli foramen, in dolio muſti pleno quadraginta dierum, aut ad minus menſis vnius ſpatio ad macerationem, quibus poſtea ſublatis, vinum ad cerebri ventriculique corroborationem tempore neceſſitatis exhiberi poteſt. *Cerebri & ventriculi affectus.*

Vinum ophthalmicum.

In vini ophthalmici præparatione eadem plane methodus vt *ſupra* in vino Zedoariæ obſeruanda eſt, vt ſcilicet ſuſpendas per foramen dolii, quo muſtum continetur (loco aromatum)

℞. *Rad. Enulæ campanæ in taleolas ſectæ & exſiccatæ* ℥. *ij.*
Fol. Euphragiæ m. j.
Sem. Fœniculi dulcis
& Sileris montani ana ℥. *j.*

Contundantur craſſiuſcule & omnia in vnum, vel in plures nodulos concluſa, ſuſpendantur in dolio, vt dictum eſt, aut in phiala vitrea, & macerentur per menſem. De quo vna atque altera vncia ad acuendum viſum exhibeatur, idque ſingulis matutinis. *Viſus debilis*

Vinum Chalybeatum.

℞. *Limaturæ chalybis* ℥. *iiij.*
Rad. Eryngiorum
Enulæ campanæ ana ℥. *j.* ß.
Santali citrini ℥. *j.*
Coralli rubri
Raſuræ eboris ana ʒ. *vj.*
Caryophyllorum
Macis
Cinnamomi
Zingiberis ana ʒ *iij.*
Ceterach.
Flor. Geniſtæ.
Anthos
Epithymi ana p. ij.
Vini albi generoſi ℔. *vj.*

Macerentur per octiduum ad minimũ ad ignem baln. Mar. calidum, dein tranſcolentur per manicam Hippocratis ter quaterue, vt vinum optime clarificetur, quod dulcorari *ſaccharo* poterit, vt fiat vinum guſtui gratum: doſis vnum aut alterum

rum cochleare in principio, quæ deinceps, ſi opus ſit, augeatur.

Vinum aliud chalybeatum.

℞. Laminas chalybis puriſſimi vi ignis ſcintillantis atque liquefactioni proximi, mergantur in magdaleones ſulphuris, vt liqueſcat chalybs inſtar ceræ Hiſpanicæ, recipiatur in vaſe ſemipleno vini albi generoſi vel aceti ſambucini, dein in tigillo ad ignem ardentem ſinatur per vnam atque alteram horam vt optime exſiccetur, læuigeturque tandem vt alkool in porphyrite, huius ſic præparati chalybis cape ℥ iiij.

Rad. Rubiæ
Eryngiorum tinctorum ana ʒ. vj.
Cort. med. fraxini
Rad. Filicis ana ℥. ß.
Sem. Fœniculi
Baccar. Iuniperi rec.
Gran. Alkermes ana ʒ iij.
Fol. Siccorum chamædr.
Ceterach.
Flor. Geniſtæ ana p. ſ.
Caryophyllorum
Macis ana ʒ ij.
Cinnamomi interioris ʒ. ij. ß.
Vini albi generoſiſſimi ℔. *x.*

Cachexia, Hydrops, melanch. hypoch.

Indantur omnia in vas vitreum & exponantur ad radios ſolares Æſtatis tempore, vel ad ignem lentum per xx. dies, materiam bis terue baculo agitando, dein tranſcolentur per manicam Hippocratis. Ad cachexiam & hydropem ineuntem ſingulare illud eſt præſidium: doſis primis diebus ab ℥. j. ad ℥. ij. dein in dies augenda cenſeatur.

Vinum antinephriticum.

Vt vinum antinephriticũ conficias, dolium iuſtę magnitudinis vino generoſiſſimo repleatur: quod quidem vinum prius concoctum, & ab aquea ſua humiditate depuratum ſit. Super huius vini heminis octo dolio incluſis, vt *ſupra*, addes

Fructum Alkekengi ℔. *j.*
Rad. Reſtæ bouis
Et Eryngiorum in Talleolas diſſectarum & exſiccatarum ana ℥. ij.
Sem. Bardanæ
Milii ſolis
Saxifragiæ
Biſmaluæ ana ℥. ij.
Fol. Herniariæ
Flor. Geniſtæ ana p. iiij.

Macerentur omnia per menſem integrum, deinde ad vſum reſeruetur vinum.

Si poſt prædictam macerationem illud tranſcolaueris, *melliſque optime depurati* tertiam partem addideris, & vt *ſupra*, in vino ſcyllitico ebullire ſiueris: vinum efficies, quod diu conſeruari poterit, neq; ingratum guſtui erit. Cuius vnciæ 2. aut 3. (præmiſſa tamen primę corporis regionis purgatione cum bolo aliquo ex *caſſia* aut ſimili) ad calculi expulſionem, & prohibendam eius generationem exhibentur.

Hæc Quercetanus de vinis.

ADDITIO P. V.

DE VINIS.

Vinum Ludouici Augenii, Horatii patris ad aſthma.

℞. vini dulc. tenuis
melicrati cocti an. ℔. *ß,*
pulu. fol. tabac. exiccator. in vmbra ℥ j. ß,
rad. polyp. querc. rec. & minutiſſ. conciſæ ℥ iij,
helenij remoto meditullio & inciſ. ℥ iiij,
Macerentur horis 48. poſtea colentur per manicam Hippocratis, conſeruetur in loco frigido, denique eius ℥. vj. pro vice ſingulis diebus horis quinque ante prandium.

Vinum conſtipans, ſanguinemq; ſiſtens.

℞. Plantag. acuti M. ij.

burſæ

burſæ paſtor.
equiſet. an. M. j.
pyrolæ,
herbæ Saracenicæ an. M. ß.
balauſt.
nuc. cupreſſ.
gallar. an. ʒ iij,
bol. armen. vulgar. ʒ j. ß,
ſuccin. flaui ʒ ij,
rad. tormentill.
rhapont.
angel. an. ʒ ij,
nuciſtæ ʒ j. ß, inciſa & contuſa infundantur vino.

Vinum contra contagioſum aerem.

℞. *fol. ſcord. M. vj.*
card. ben.
rutæ,
veron. an. M. iiij,
anagallid. rubr.
fl. hyperic.
ſaluiæ.
ſcabioſ. an. M. iij,
rad. zedoar.
cardopat.
vincedoxic.
tormentill.
angelicæ an. ℥ ij.
rad. gentian.
morſus diabol.
pimpinell.
dictamn. alb.
enulæ an. ℥ j.
cinnamomi, ʒ vj,
caryophyllor. ʒ iij. ß,
croc. opt. ʒ ij inciſa & contuſa infundantur vino.

Claretum.

℞. *vini albi odorif. Menſ. ij,*
ſacchar. albiſſ. ℥ ij. ʒ vj,
ebulliant parum, deinde adde cinnam. ʒ ß,
nuciſtæ
galang.
croci an. ℈ j,
caryophyllor.
macis an. ʒ j.
ſantal. citrini
roſ. rubr.
coriandr. præpar. an. ℈ j,
manus Chriſti optimar. ℥ j,
Pulueriſentur groſſo modo & ligentur in pecia, infundantur per aliquot horas & ſæpius colentur abſq; expreſſione.

Claretum refrigerans.

℞. *conſeru. cichor. ℥ j. ß,*
tabell. man. Chriſt. perlatar ℥ j. ß,
cinnam. ſelect. ʒ ij,
ſacchar fini ℥ j,
aquar. endiu.
cichor. an. ℥ ij.
fontanæ ℥ vij. ß, paſſentur per manicam Hippocratis abſq; decoctione aliquoties; fiat claretū.

Vinum purgans Eraſti.

℞. *fol absynth.*
cardui bened.
centaur. minor.
verben.
beton.
agrimon.
chamæpith.
aſplenii
tamariſc.
cort. rad. cappar. an. M. j.
cinnamom.
macer.
galang.
zinzib. an. ʒ j. ß,
ſem. citr. ʒ j,
fol. ſen. alex. mundat. ℥ ij,
turb. alb. & gumm. ac contuſi,
agar. alb. leuiſſ inciſ an. ℥ ß.
rhab ſel. ʒ j. ß, incid. & contund miſceanturq; Si in pectore aliquid ſit vitii, aut lubricitare inteſtina magis volumus, adde caricas & paſſulas; hiſce ſuperfunde vini veteris menſuras tres & vaſe diligētiſſime clauſo ſerua 24. horis; de hoc vino bibe quoti-

quotidie vel alternis diebus hauſtum vnum: ventriculum detergit, purgat, vt & inteſtina; reſerat omnes meatus, lienemque & hepar infarctu liberat.

Vinum Elleboratum Geſneri.

℞. vini cretici ℥vj.
ellebor. alb. ʒij.
cinnam. ℈j.
cortic. citri ʒß.
infunde ad menſem loco tepido;
colato adde ſyr. de cortic. citri ℥ij.

Datur vſque ad ℈viij. in robuſto corpore vix mouebunt, ſi ℈vj. exhibeantur. Exhilarat, roborat, phlegmaticos iuvat, ingenium acuit, craſſos humores attenuat, meatuſque reſerat.

Vinum Caput ſiccans & mirifice roborans.

℞. myrobalan. chebulor.
citrinor.
belliric.
emblicor.
indor. à lapidib. purgator. an. ℥j.
cinnamom. ℥ß.
galang.
caryophyllor.
granor. paradys.
cardamom. an. ʒj.
mac.
ſem. fœnic.
anis. an. ℥ß.
paſſul. ℥viij.
roſar. rubr. exiccatar. ℥iij.
fl. lavendul.
anthos an. ℥ij.

Include ſacculo & iniice vaſi cum LX. menſuris Auguſtanis circiter vini albi. Poſt octo dies potes bibere hauſtum à prandij initio, itemque cubitum iturus.

CAP. X.

DE ACETIS.

Non erit ab inſtituto alienum, variis vinorum generibus iam enumeratis, acetorum etiam medicatorum, quæ paſſim in antidotariis deſcribuntur, claſſem annectere: inter cætera frequentiora ſunt,

acetum { *ſcylliticum.* / *roſaceum* / *flor. calendulæ* / *caryophylli* / *ſaluiatum.* / *anthoſatum* / *ſambucinum.* / *paſſulatum.* / *caryophyllatum,* }

quorum præparationis imitatione infinita alia effingi poterunt, tam ad materiæ preparationem, quam ad eiuſdem euacuationem.

Acetum ſcylliticum paratur eo, quo ſequitur modo. *Scyllæ laminæ inter corticem & cor mediæ, ex parte purgatæ & in orbiculos ſive taleolas ſectæ ſoli aut remiſſo calori exponantur per 30. aut 40. dies, dein libra minutim conciſa* (cultro è candidiore ligno parato aut eburato) *in lagenam demittatur optimi aceti ℔. vj. vel viij. affuſis: vaſculum rite obturatum, ne quid exhalet, exponetur æſtiuo tempore radiis ſolaribus 30. aut 40. dies: poſtea aperto vaſe totum transcolabitur, indeque acetum ſcyllinum conficies, quod lagenis diligenter occluſis adſervabis.* *Aceti ſcyllitici præparatio.*

Quidam vnicam vel plures ſcyllas accipiunt decorticatas, quas maza ſiue paſta inuoluunt, vt ſingulæ panis figuram videantur adepta, tam demum furno calido aptoque pani coquendo illas committunt, & ita tempore multo breuiore ſcyllas ſuas præparant, quam ſi per quadraginta dies ſoli obiicerentur. *Scyllarum ita coctarum in clibano & poſtea ad lentum calorem deſiccatarum ſeſquilibram accipere oportet aceti fortiſſimi ℔. viij. excipian-* *Vulgaris præparatio ſcyllæ.*

tur lagena vitrea bene clauſa, quæ ad ſolem aut ſimilem tepidum calorem per 30. aut 40. dierum ſpatium poſita ſinantur. Quod ſi furni Athanoris igne ex cineribus ſtructo vſus fueris, cum ille diu noctuque perſeueret, dimidii temporis compendium facies, adeo vt duodecim aut ad ſummum quindecim dies ſufficiant fermentationi & digeſtioni huiuſce aceti, ſi illa hoc perenni calore procurata fuerit. Tandem materia per colum transmiſſa ſeruabitur vitreis vaſculis diligenter obturatis. Hæc præparatio à nobis maxime probatur, nullum enim vomitum ciet, vt prior in plæriſque facere ſolet; breuiore etiam tempore perficitur, tutiuſque exhibetur.

Furnus Athanoris digeſtioni commodior.

Acetum roſatum.

Vt acetum roſatum conficiatur, accipere oportet roſas rubras exiccatas, quibus lagenam implebis, & acetum optimum affundes, donec illud lagenæ ceruicem fere pertingat: vaſculi oſculum arctiſſime occludes & ad ſolis calorem expones per ſpatium temporis iam expoſitum vel ad hypocauſtum transferes, vel igni cineritio committes.

Alia aceta ex variis floribus.

Eodem prorſus modo compones acetum paſſulatum, *florum* reſiccatorum *ſaluiæ, roriſmarini, ſambuci, calendulæ, veronicæ ſiue florum caryophylli*: imo tot formas & ſpecies acetorum licebit tibi parare, quot ſunt ſimplicium vinorum, quæ etiam in variis morbis debellandis propter eoſdem ſcopos vſurpabuntur: verum acetum quodlibet ſemper erit facultate magis attenuante, incidente & magis idonea diſſoluendis & liquandis humoribus viſcoſioribus & tartareis: præterea validius etiam aduerſabitur cuilibet putredini & corruptionibus omnibus, quam vina *ſuperius* enarrata.

Vſus ſimplicium acetorũ.

Vſus horum ſimplicium acetorum præcipui erunt, vt ſint baſes in componendis diuerſis oxymelitum formulis, tum purgantibus, tum robur conciliantibus, vt quoque ſatisfaciant ſcopis & medicationibus, quæ ſeſe offerunt in plurium & magnorum affectuum cura, vt ſequenti capite ſumus oſtenſuri. Querc.

Acetum bezoarticum coctum Medicor. Francofurtenſium ordinariorum. de Anno 1597.

℞. Rad. chelidon maior. ℥iij.
ſcorzoner.
diptamn. alb.
zedoar. an. ℥ß.
angelic.
obſtrict.
vincetoxic.
gentian.
tormentill.
peteſites,
morſus diabol.
ariſtol. long. & rotund.
pentaphylli
enul. campan.
pimpinell. an. ʒiij.
Fol. ſcord. cretici,
diptamn. cretici
hyperic. cum flor.
ſaluia minor.
card. ben.
ſcabios.
rutæ hortens.
tanaceti
baccar. iuniperi
lauri.
Cortic. arantior.
citri an. ʒij.

Omnia ſelecta inque vmbra exiccata incidentur & contundantur, iiſque affundantur aceti è vino albo acerrimi menſuræ noſtrates tres: coquantur lento igne in olla vitro intus obducta & luto probe oblita, ne quicquam expiret, ad conſumptionem medietatis.

dietatis, poſtea ab igne remota maneant 24. horis tandemque colentur, colatura in vitro ſtricti orificii diligenter obturato reſeruetur.

Acetum bezoarticum complexum eorundem.

℞. *Aceti bezoartici filtrati* ℔. iij *mithrid. optimi ad minimum duorum annorum* ℔. ß.
Extract. ſpec. diambr. ʒß. *gr. vj. Mi.*
Et vitrum veſica arctiſſime claudatur, & vſus tempore agitetur.

Acetum ex ruta compoſitum Dni, D. Io. Hartmanni Beyeri. contra peſtem.

℞. *Fol. rutæ,*
ſcord.
card. ben.
tanaceti an. M. j.
baccar. iuniper.
rad. angelic. an. ℥ij.
zedoar.
cortic. citr. an. ℥ß. *incidantur minutim, infundantur in* ℔. *vj. aceti acerrimi, optimeque in vitro obturato ad vſum adſeruetur,* Et tempore peſtis ſpongiola in eo imbuta pomoque ex ligno iuniperino hinc inde perforato incluſa in manibus geſtetur & frequenter odoretur.

Acetum ſcordii limoniatum Eiuſdem.

℞. *aceti vini albi* ℔. iij.
Fol. & flor. ſcord. ſiccator: demptis ſtipitibus ℥jß.
cortic. limonior. probe maturor. non nimis craſſorũ ante triduum è pomis detractorũ inciſor. ℥ij; *deſtillentur & iniiciatur corticum ſiccor.* ℥j *per ſemihoram, colentur aliquoties, dum clareſcat & ſeruetur in vitro.*

Aceti helleborati deſcriptio & vſus.

℞. *aceti* ℔. ij.
elebor. alb. ſel. triti ʒiij.
cinnam. ʒj.
granor. iuniper. ℥ß.
vaſis in cinere poſitis deſtilletur, aqua prima ſeorſim colligatur, quæ erit candidior, tã ſecunda. Prima aperit viſcerum obſtructiones, datur per ſe ad ℥ß. vel cum ſaccharo, vel cum ſyrupo aliquo nulla prorſus moleſtia. Efficax eſt in febribus longis à phlegmate vel atra bile ſubortis. Item in vteri & lienis obſtructionibus & morbo capitis & materia craſſa, viſcida frigida. Secunda plus habet virium aceti, quam ellebori: poteſt etiam dari in morbis calidis à bile, cum aliis conuenientibus: penetrationem enim promouet.

CAP. XI.

De varia oxymelitum & hydromelitum medicatorum compoſitione, quæ diuerſis affectibus medendis aptiſſima ſunt.

INſtituti noſtri ratio poſtulat, vt diuerſas oxymelitis & hydromelitis compoſitiones, quarum hodie in medicina factitanda magnus eſt vſus, in medium proferamus.

Hæc remedia apud veteres in multo maiore erant commendatione, quam iam apud nos. Nam in noſtris officinis etiam famoſiſſimarum vrbium tantum proſtat oxymel ſimplex & ſcylliticum: rariſſime Elleboratum Iuliani, præſidium tamen à Geſnero magnopere celebratum, aduerſus morbos comitiales, febres quartanas, & alios huiuſmodi morbos, qui iam altius radices egerunt, & quorum occulta ſunt ſeminaria. Solummodo etiam reperitur vnica hydromelitis ſimplicis, quemadmodum & compoſiti, deſcriptio, quæ in officinis locũ habeat, cum tamen videamus apud Galenũ, Aetiũ, Trallianum, Oribaſiũ, deinde etiã apud Nicolaũ Myrepſum & Meſuẽ, (qui in faſciculos redegerũt, & in ordinem reuocarunt, quæ alii ſine

Duo tantũ Oxymelita in noſtris officinis.

Oxymelita & hydrom. apud veteres in frequenti vſu.

methodo in ſuis libris tanquam ſcopas diſſolutas diſperſerant) infinita remedia purgantia, præparantia, roborantia, aliiſque intentionibus ſeruientia, quorum baſes primariæ à ſupradictis oxymelitis & hydromelitis formulis petuntur, adeo vt quotquot vina ſimplicia & compoſita arte deſcripſimus, poſſunt etiam parari (imo maiori cum emolumento) oxymelita & hydromelita æque bene ac ſi vino parata forent.

Arabes oxymelita & hydrom. mutaruut in ſyrupos.

Arabes, qui primi ſacchari vſum introduxerunt, in cauſa ſunt, quod norma componendi varia oxymelitis & hydromelitis genera immutata fuerit in eam, quæ ſyruporum eſt, quorum magna farrago in officinis adſeruatur.

Quod vero adfertur pro ſtabiliendo & confirmando ſyruporum vſu ab iis, qui tantopere illis addicti ſunt, nempe huiuſmodi remedia diutius conſeruari poſſe, & palato gratiora eſſe, cõfirmatione indiget. Sed extra omne dubium eſt, omnes hydromelitis & præcipue oxymelitis ſpecies, maxime vero id, quod melicratum nuncupatur (vbi aqua, mel, atque interdum acetum ſimul confunduntur & miſcentur) longe eſſe vtiliora, commodiora, imo magis idonea omnibus curandi intentionibus, quam ſint ſyrupi.

Saccharum quid.

Sacchari calor nõ exiguus eſt, obſtruens, & glutinans.

Cum ſaccharum ſit ſal quidam dulcis, non exiguo calore præditus, cui qualitas quædam obſtruens & glutinans coniungitur: vnde minus aptum ſaccharum iudicari poteſt ad præparationem, alterationem, mitigationem humorum, eorumque excretionem, cuius rei tamen cauſa commemorati ſyrupi vt plurimum componuntur & præſcribuntur.

Saccharum facile in bilem vertitur.

His adde, ſaccharum in corporibus bilioſis & natura macilentis, quemadmodũ & cætera dulcia, minimo negotio bileſcere, & proinde plus damni, quã vtilitatis huiuſce texturæ hominibus adferre. Verum quiſpiam nobis inſultabit, & mel, quo variæ oxymelitis & hydromelitis formulæ parantur, dulce forſan eſſe contendet. Admittemus id quidem, at longe mel defæcatius & purius eſt, naturaque præditum magis aeria, cœleſti & ad quintam eſſentiam accedente, quam ſacchari. Quod licet dulce & candidum ſit ſuperficie tenus, intrinſecus tamen acrimonia ſcatet, & nigrore nõ mediocri, vt probe norunt & experiuntur illi, qui in rerum interna & vitali anatome aliquem progreſſum fecerunt.

Mel purius ſacchare.

Quod animaduerſum & diligenter obſeruatum fuit à Galeno, & deinde ab Oribaſio *Medic. coll. lib.* 5. *c.* 24. qui dum intendit oxymelitis facultates, quæ acidæ & vitriolatæ ſunt, præfert hydromeliti, quod propter dulcedinem temperamentis calidis & naturis feruidioribus minus congruit, propterea quod in bilem facillime conuertatur, in hunc modum ſcribit: *Cum melicrati facultas cætera omnia habeat, quæ ad acutos morbos valent, in vno tamen duntaxat eis eſt contraria, quod ſupercalefacta in bilem conuertatur: hanc eius mutationem aceti permixtio cohibens præſtantiſſimum medicamentum efficit, tantumq; aceti melicrato addendum eſt, quantum ſatis ſit, vt facultas in bilem conuertendi corrigatur.* Oribaſius vero poſtquam longa verborum ſerie retulit ingentes vtilitates & commoda, quæ ex oxymelitis vſu promanant, & poſtquam recenſuit ſpecificam vim & proprietatem, quæ valet aduerſus affectus hypochondriacos & thoracicos, cum ſcilicet opus eſt materiæ craſſæ & lentæ attenuatione & inciſione, vt magis palam fiat, in quanta commendatione apud illum ſit oxymel, illoque hydromel longe inferius eſſe, ita pergit: *Cum igitur mel facultate calidum ſit, & in bilem cito in calidis corporibus vertatur, idcirco edulium eſt pituitoſioribus naturis, & ſenioribus, ac morbis frigidis accommodatum, & oxymel omni ætati & naturæ ad tuendam valetudinem vtiliſſimum eſt, cum omnes anguſtos meatus aperiat, ſic, vt craſſus & glutinoſus humor nuſquam contineatur. Quam etiam ob cauſam medicamenta, quæ tueri valetudinem à Medicis dicũtur, attenua-*

re fa-

to facultate ſunt prædita. Ac tibi quoque & ratione & experiētia perpendenti ea, quæ ad victum extenuantem faciunt, oxymeli accommodatiſſimum eſſe videbitur. Nam neque mali ſucci eſt, neque ſtomacho infenſum, neque aliam abſurdam facultatem habet. Si vero ſcylliticum acetum fuerit, ita non modo eorum, quæ ad victus rationem, ſed omnium medicamentorum aptiſſimum eſt ad incidendum, conuenitq; hoc eos vti, itemq; vino & aceto, qui humores incidere & attenuare morbum cupiunt, qui in corpore ſit, quod craſſum, glutinoſum & pituitoſum excrementum contineat. Atque infinitos prope vidi, qui ex aceti ſcyllitici, atq; etiam vini (ſcyllitici ſupple) *vſu ad vitæ finem vſq; ſani vixerunt.*

Voluimus de induſtria referre, quid Galenus & alii antiqui ſentirent de oxymelite acido & vitriolato, quodque potiores & efficaciores vires illi adſcriberent ad ſanitatem conſeruandam, & morbos curandos, quam hydromeliti dulci, vt hinc colligere liceat, ipſum Oximel Syrupis anteponendum eſſe, qui tamen hodie pluris fiunt, & contra omnem rationem, vt *ſupra* demonſtratum eſt, maiorem auctoritatem & vſum ſibi comparauerunt.

Iam ſupereſt, vt noſtram pharmaceuticem quibuſdam de oxymelitis & hydromelitis deſcriptionib. velut p̄ſidiis vtiliſſimis locupletemus, quarum imitatione quilibet proprio marte poterit nouas componere.

Oxymelitis ſimplicis præparatio.

Porro oxymelita & hydromelita diuiduntur in ſimplicia & compoſita. Oxymel ſimplex duobus modis parari poteſt. Prior eſt, ſi ſumas vnam mellis partem, cui tantundem aquæ pluuiæ aut ciſternis adſeruatæ, ſi haberi poſſit, primo admiſcebitur, miſcellam igni lento admouebis, perfecte deſpumabis, donec mel omnem ſorditiem depoſuerit, purumque appareat. Tum melli affunde optimi aceti tantum, quantum guſtui gratificando ſufficit, ſicque regulam & normam certam habebis, nec iuſto acidius, aut plus æquo dulcius, oxymel componatur. Iterum igne lento hæc coquantur, inter coquendum paulatim & per vices inſtilletur aqua, q. ſuff. quæ ſecernendis heterogeneis operam ſupeditabit, & magis defæcatum reddet: proderit etiam ad dulcorem comparandum, id eſt, vt remedium γλυκόξινον & dulcoacidum fiat: quo etiam in paſtu, potionis loco, vti quis poterit in diuerſis corporis affectibus potius, quam hydromelite aut vino vt *ſuperius* annotauimus. Vt vulgare oxymel componatur ex tempore, hac ſerie progredi oportet.

℞. *Mellis à ſordibus liberi & expurgati ſextarios quatuor ſiue duas pintas Parienſes.*
Optimi aceti ſextarios duos.
Aquæ octo ſextarios, ſiue quatuor pintas.

Imprimis miſceas baculo aquam iam tepefactam cum melle, totum feruere ſinas, mitiori igne abſque magnis bullis & ebullitionibus, tum ſpumam auferas, & coqui permittas, donec aqua ad medium reſoluta & conſumpta fuerit, tum demum acetum adiiciatur, cui affuſo tres aut quatuor ebullitiones ſatis erunt, facta legitima omnium ſimul confuſorum coctione, per manicam ſiue pannum denſum transmittentur, colatura diligenter aſſeruetur.

Quod ſi vice vulgaris aceti, ſcylliticum, roſaceum, ſaluiatum, anthoſatum, ſambucinum, paſſulatum, & ſimiles aceti ſimplici compoſitiones, quarum *ſupra* meminimus, admiſcuerimus, efficiemus oxymel ſimplex roſaceum, paſſulatum, anthoſatum &c. quorum ſingula variis affectibus aptiſſima exiſtunt. Verbi gratia, quando ea vſurpamus, vt humores lenti & viſcidi incidantur, plurimorum morborum cauſæ, etiamſi cum febre complicentur, oxymel paratum cum aceto roſaceo, bugloſſato, violaceo, & ſimilibus accommodatius erit ſaluiato, vel anthoſato, quæ magis idonea ſunt melancholicis, hypochondriacis, epilepſiis, apoplexiis cachexiis, &

huiuſmodi affectibus, quarum cauſa terreſtris potius & frigidus humor ſtatuitur quam calidus.

Et quando voles in morbis contumacioribus & peruicacioribus humores validius attenuare & incidere, oxymel ſimplex & ſcyllinum hoc modo compones,

Oxymel ſcilliticum ſimplex.

♃. *Mellis depurati* ℔. *iij.*
Aceti ſcyllitici ℔. *ij*

Coquantur ad perfectam mixtionem & conſiſtentiam, hoc oxymelite & aliis *ſupra* deſcriptis obſeruatis ſeligēdo ſemper magis accommodata morbis, quos expugnare voles, poteris tot ſpecies oxymelitis compoſiti fabricare, quot decoctorum aut vinorum, quæ diuerſis medendi ſcopis inſeruiens, vt verbi cauſa oxymel cephalicum hoc modo tibi erit faciendum.

Oxymel Cephalicum.

♃. *Rad. Fœniculi*
Polypodii
Acori vulg. ana ʒ *vj.*
Fol. Betonicæ
Meliſſæ ana m. j.
Sem. Seſeleos ʒ *j.*
Flor. Stœchados
Bugloſſ. an. p. ij.
Cinnamomi ʒ *iij.*
Macis
Caryophyll. ana ʒ *j. ß.*
Croci ʒ *j.*

Macerentur per 24. horas in ℔. *iiij. oxymelitis anthoſati, dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem*: doſis ʒ iij. vel iiij. Cōducit omnibus cerebri affectibus frigidis & melancholicis: ſpiritus animales fouet & illuſtrat, prodeſt ad memoriam, itemq; ad mœſtitiam à quauis cauſa ſubortam.

Oxymel epilepticum.

Prout particulares cerebri affectus poſtulabunt, adiicere poteris, quæ ſpecifica proprietate ipſis aduerſantur, vt ſi epilepſia curanda proponatur, addes viſcum quernum, rad. pœoniæ, flores tiliæ, lilium conuall. & ſimilia. Idem iudicium relinquitur, ſi morbi & ſymptomata alteri cuidam parti infixa hæreant.

Oxymel pectorale ſiue thoracicum.

♃. *Rad. Enulæ campanæ*
Tuſſilaginis
& Iridis florent. ana ʒ *j. ß.*
Fol. Capill. Veneris
Polytrichi
Scabioſæ
Hyſſopi ana m. j.
Dactylorum
Iuiubarum ana par. vj.
Sem. Carduibenedicti
Bombacis
Vrticæ ana ʒ *j.*
Flor. Tuſſilaginis
Violar.
Bugloſſæ
Nymphea
Papaueris rheadis ana p. ij.

Macerentur in oxymelitis paſſulati & bugloſſati ana ℔. j. ß. & aquarum carduibenedict. & ſcabioſæ an. ℔. j. per 24. horas: dein coquantur ad ignem lentum ad vnius tertiæ conſumptionem, ac tandem transcolentur per manicam Hippocratis, & aromatizentur pauco Cinnamomo. Doſis ʒ iij. vel iiij.

Confert orthopnœa, aſthmati, peripneumoniæ, tuſſi inueteratæ, & diuturnis omnibus pectoris affectibus. Hoc thoracicum oxymel tibi exemplar quoddam erit, ad cuius normam alia infinita ſtomachica, hepatica, ſplenica, diuretica, &c. effinges. Si addideris radices, herbas, flores, & ſemina ſcopo tuo conuenientia, vt videre eſt in aquarum noſtrarum, decoctorum & vinorum artificialium *ſupra* enumeratorum deſcriptione, quæ ad hos agendi ſcopos direximus, adeo vt viam tibi ſternant, & veluti manu ducant ad varietatem, copiam & delectum remediorum.

Oxymel de peto purgatorium mirabile non ſolum pituitæ craſſæ, ſed & bilis flauæ, itemque nigræ, anheloſos thoracis & ventriculi affectus iuuans, & deniq; ad omnes morbos inueteratos laudatiſſimum remedium.

Petum quid.

℞. *Fol. Nicotianæ ſeu peti exſiccatorum ad ſolem & pulnerizatorum, inditorumque in nodulo lineo* ℥ *j.ß.*
Rad. Iridis ſiccatæ & in taleolas ſectæ ℥ *j.*
Polypodii
Liquiritiæ
Sem. Carthami contuſi ana ʒ *vj.*
ß. Spicæ nardi
Thymi
Epithymi
fol. Hyſſopi
Menthæ an. m. j.
Sem. Aniſi
Fœniculi
Carduibenedicti ana ʒ *iij.*
Flor. Tuſſilaginis
& Bugloſſæ ana p. j.
Fol. Senæ ℥ *ij.*
Agarici trochiſcati in nodulo concluſ. ℥ *j.*
Nucis moſchatæ
Caryophyllorum
Cinnamom. an. ʒ *ij.*

Contundantur & macerentur per triduum in aceti paſſulati & ſambucini ana ℔ *.ij. deinde coquantur, exprimantur & clarificentur, addendo mellis Narbonenſis optime deſpumati* ℔ *.j.ß. denuo coquantur ad bonam conſiſtentiam*: vſu poſtulante, præbe cochlearia aliquot, vel per ſe, vel cum aliqua aqua pectorali.

Sane medicamentum hoc optime & valide purgat è toto corpore, è thorace, è ventriculo prauorum humorum ſaburrã & illuuiem exhaurit, detergit & extirpat: remedium eſt aſthmaticis, ſi quid aliud, accommodatiſſimum & maxime peculiare. In eius vſu, cautione opus eſt; augenda enim vel minuenda doſis pro ægrorum ætate & viribus. Aliquando vomitum ciet, qui contingit ratione peti, quod in vomitu prouocando pares vires cum Helleboro, vel antimonio habet, ſi ſolitarium & per ſe exhibeatur. Sed alia purgantia, quæ admiſcentur cum aceto, (quod primas dotes in corrigendo & demulcendo obtinet) vehementiam eius remittunt, & eorum ope præſtantiſſimum & efficaciſſimum remedium conſtituunt.

Petum per ſe ſumptum vomitoriũ eſt.

Ad huius oxymelitis imitationem licebit tibi multa alia diuerſa phlegmagoga, cholagoga, & melanagoga, id eſt, pituitæ, bili & melancholico ſucco excernẽdis, ſiue ſeorſim, ſiue ſimul peculiaria cõponere, prout animus dictabit, aut affectus expugnandus poſtulabit. Sed memineris ſemper, eſſe apponenda, quæ partibus peculiariter amicæ eſſe perhibentur: deinde etiam purgantia humori analoga ſeligenda, non neglectis iis, quæ malignitati medicamentorum obtundendæ operas ſuas conferunt. Oxymel mox deſcribendum exempli loco tibi erit, quod ad omnia hydropis genera ſingulare eſt præſidium. Aquas enim ſubducit, viſcerum nutritioni famulantium obſtructiones ſoluit, imo hepar ipſum & lienem horum malorum prima ſeminaria, infarctu & ſcirrhoſa duritie liberat: denique partibus languidis & effœtis priſtinum robur & tenorem reſtituit.

Oxymel phlegmagogum, Cholagog. & Melanagog.

Oxymel accommodatum humoribus ſeroſis euacuandis, hydropi & cachexiæ perquam vtile, hepar, lienem, & totum meſenterium roborans, eorumque obſtructa ſimul reſerans.

℞. *Rad. Irid. vulg.* ℥ *.j.ß.*

Vincet.

Vincetoxici ℥ ij.
Taraxaci
Valerianæ
Mechoacæ
Rubiæ tinctorum
Polypodii ana ℥ j.
Cort. Fraxini
Tamariſci
Ebuli ana ʒ vj.
Raſ. Ligni rhodii
Eboris in nodulo linteo inditæ ana ℥ ß.
Herb. Eupatorii Meſuæ
Fumariæ
Hepaticæ
Ceterach. ana m. j.
Sem. Cuſcutæ
Melonum
Acetoſæ ana ʒ ij.
Carthami
Ebuli
Halicacabi ana ʒ v.
Fœniculi
Aniſi ana ʒ iij.
Flor. Geniſtæ
Ebuli
Sambuci
Centaurii minoris ana p. ij.
Flor. Cichorii
Spicæ nardi ana p. j.
Trochiſcorum de rhabarbaro ʒ x.
de capparibus ℥ ß.
Agarici trochiſcati cum ſuo nodulo ʒ vj. Macerentur omnia in aceti ſambucini & ſcyllitici ana ℔. j. aquæ flor. ebuli ℔. j. ß. per tres quatuorue dies ad ignem Bal. Mar. dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem; in colatura clarificata adde
Syrup. Roſ. ſolutiui.
Flor. Perſicæ arboris ana ℥ iiij.
Mellis Narbon. optim. prius deſpumati ℥ x.

Vſus. *Et coquito ad ignem materiam optime deſpumando, addendo ſub finem coctionis elaterii ʒ ij. ſcammoneæ ℥ ß. fiat oxymel coctum ad legitimam conſiſtentiam.* Doſis cochlearia duo vel tria pro robuſtioribus. Remedium eſt ad cachexias, hydropes, obſtructiones & ſcirrhoſos tumores iecoris & lienis maxime accommodatum, vt iam *ſupra* diximus. Eius vſus per aliquot vices repetendus, prout malum facile aut difficile permanſerit, per ſe aſſumetur, aut commixtum vni aut duabus vnciis aquæ noſtræ ſcorbuticæ, quam *ante* deſcripſimus, aut alteri conuenienti.

CAVTIO.

Coctionis tempus in oxymelite.

In traditis iam variis aceti mulſi formulis coctionis tempus accurate conſiderari debet. Coquetur enim oxymel magis aut minus, prout videlicet diutius adſeruari, vel ſtatim in vſus transferri debet. Quippe quod ex tempore componi poteſt, ſi morbis præſentibus deſtinatur, minorem poſtulat coctionis gradum & conſiſtentiæ ſymmetriam. Quod ſi oxymel vi purgandi polleat, vnica eaque leuis ebullitio ſufficiet, aut in totum ea abdicata eius vices infuſio diuturnior in diplomate ſiue balneo Mariæ tepido facta ſupplere poterit. Vas autem perfecte obturabitur, ne ſcilicet nimio contentorum feruore ſpiritales particulæ exhalent: hinc enim longe imbecillior & retuſior agendi potentia redderetur. Quare in ſimilibus maceratio etiam in frigido facta multo tutior eſt, ita enim ſpiritus intus manent & retinentur, quamuis longius temporis ſpatium ad hoc miniſterium requiratur, id quod diligenti animaduerſione dignum eſt, vt iam fuſius & dilucide explicatum fuit, dum hydrotica decocta expoſuimus. Pro paradigmate purgantis oxymelitis hoc iam iam deſcribendum proponemus propter ſingulares eius dotes aduerſus luem veneream quantumuis inueteratam, & iam altius inhærentem ſolidis noſtri corporis partibus: valet etiam aduerſus alios ſimiles contumaces affectus, proindeq; oxymel benedictum à nobis appellabitur, cuius formula eſt huiuſmodi.

Lues venerea inueterata.

Oxy-

Oxymel benedictum.

℞. *Scobis ligni guaiacini*
Corticis eiuſdem (qui magis oleagineus eſt & natura balſamica) ana ℥.ij.
Sarſæ parillæ ℥j.ß.
Fol. ſenæ oriental. ℥iij.
Hermodactylorum
Turpethi ana ℥j.
Raſ. Eboris
& cornu cerui
Sem. Fœniculi,
Cinnamomi ana ℥ß.
Flor. Anthos
Stœchados
Hyperici
Epithymi ana p. j.
Flor. Buglosſæ
Cichorii ana p. j. ß.

Raſuræ ligni & Cort. guaiacini, eboris, & cornu ceruini nodulo includantur, & alia, quæ ſuperſunt, craſſiuſcule piſtillo frangantur & conquaſſentur, omnia excipiantur alembico vitreo conuenienti, eoque vaſo, id eſt, cuius os optime occludi poſſit, affundendo

Aquarum carduibenedicti
Vlmariæ ana ℔.ß.
Oxymelitis ſimplicis
aut Buglosſati ℔.ij.

Omnia rite commixta macerentur balneo Mariæ, blandoque calore (imo abſque eo, ſi voles, in frigido horum infuſio fieri poteſt*) ſi per quatuor aut quinque dies foueantur.* Interea ipſum oxymel alliciet ad ſeſe & imbibet dictorum ſimplicium facultates: *deinde poſt vnam aut alteram ebullitionem fiat valida expreſſio, & colatura per manicam tranſmittatur, imo etiam depuretur, ſi ita libuerit*, vt exquiſitioribus & delicatioribus hominibus ſatisfacias, in quorum gratiam dulcedinem quoque ſaccharo, ſi velis, conciliabis, ne vllas guſtus moleſtias perſentiant. Doſis erit quatuor aut quinq; vnciarum, quandoque etiam plurium pro validioribus. Vtendi modus is eſt, vt conſtituta doſis mane tribus aut quatuor horis ante paſtum hauriatur. Cibus paucus ægro dandus, iſque vnius generis & vnius apparatus, aſſus potius, quam elixus: pro bellariis omnes fructus ablegandi, præter vuas Damaſcenas: decima hora prãdebit, quinta cœnabit, & circa decimam veſpertinam ad lectulum ſe cõponenti æqualis oxymelitis doſis propinabitur & porrigetur. Cauẽdum tamen, ne vi, repugnante & negante natura, ſeu matutino, ſeu veſpertino tempore ſudores eliciãtur, niſi ſua ſponte erupturiant, natureq; motu proprio foras protrudãtur. Proprius enim huius nobiliſſimi remedii effectus eſt, maleficos humores per ventris vias & vrinæ ductus excernere, ſanguinisque maſſam ſordibus & fœda illuuie inquinatam atque conſpurcatam repurgare. Huius vſus ſæpe repetendus, & ad quindenam ſaltem prorogandus, ſi malum contumacius renitatur, nec facile cedat, propter fomitem penitius inſidentem, in longius tempus æger huius oxymelitis vſum producet, hæc via & ratio expugnandorum magnorum affectuum contra naturam optima & tutiſſima eſt, non autem primo quoque tempore violento pharmaco ipſos extirpare, vt multi perperam factitare ſolent: fidem facit hoc oxymel magiſtrale, cuius ope & dote atque vſu ſæpe repetito tum paralyſis, tum peruicaciſſima quæque venerea lues, etiamſi nodoſa & tophacea ſit, aut vlcerationes carioſas & cancroſas comites habeat, ſenſim & paulatim domatur, & radicitus euellitur. Quod ſi oxymel diſpliceat, ſume vinum album, quod maiorem cum natura, quam oxymel ſocietatem habet, cæteraque, vt dicta ſunt, perfice. Ita enim concinnatum longe vtilius erit hoc remedium obeſis hominibus & temperaturis pituitoſis, iiſque, qui iam vino aſſueti ſunt, quemadmodum oxymel temperamento calido & bilioſo donatis, & abſtemiis conuenientius iudicatur, ſi aquarum carduibenedicti & vlmariæ loco aquam fumariæ & cichorii addideris.

Si viſum fuerit, alio præparationis modo, eoque faciliore & breuiore oxymel

 compo-

componere poteris, maxime ſi aceti medicati iam expoſitæ differentiæ non vbiuis locorum paratæ inueniantur. Si itaque nō ſit ad manum acetum roſaceum, bugloſſarum, ſambucinū, aut aliud quoduis, cuius tamen ope opus tibi eſſet, ſatis erit, ſi ſuo tempore horum medicamentorum flores aut conſerua aceto admiſceantur. Quod ſi etiam paſſulati aceti aut veronicæ ſiue floris caryophylli non ſuppetat copia, adde ſuo loco vuas Damaſcenas vel Corynthias ſufficienti quantitate, aut veronicas. Igitur vt exerceamus pharmaceuticæ ſtudioſum in extemporaria oxymelitis compoſitione, in medium proferemus exempli loco oxymelitis diuretici & aperiẽtis noſtræ deſcriptionis formulam, cuius vſus erit, dum viſcerum obſtructiones tollere, dum incidere, attenuare & diſſoluere humores viſcidos & concretos, vrinas ciere, menſtruumque fluorem præter naturæ inſtitutum ſuppreſſum prouocare, quinetiam tum calculum renum atterere & comminuere paulatim & ſenſim voluerimus, deſcriptio eſt huiuſmodi.

Oxymel diureticum.

♃. *Mellis albi Narbonenſis prouincialis aut Hiſpanici (quale optimum iudicatur, & facibus minus abundans)* ℔. ij.

Quibus primo addes

Aquæ itidem ℔. ij.

Blando igni hæc committantur, vt ſecundum artis præſcriptum fæculentia deponatur, quæ tamen pauca erit: qua penitus ablata, admiſcebis ℔. vj. aquæ & duas aceti generoſi, ſiue albi, ſiue rubri, non refert, vel vnam & ſemiſſem, ſi minus acidum affectes: huic miſcellæ fictili vitreato conuenienti contentæ adiicies, quæ ſequuntur:

♃. *Rad. Taraxaci*
Valerianæ
Vicetoxici
Rubiæ tinctorum
Aſari
Eryngij
Fœniculi
Petroſelini ana ℥ ij.
Ononidis
Raſ. Corticis Tamariſci
Fraxini
Capparum an. ʒ. x.
Sem. Raphani
Bardanæ
Aniſi
Coriandri
Fœniculi dulcis
Petroſelini
Aſparagi
Cinnamomi electi
Caſſiæ ligneæ ana ℥ ß.
Flor. Hyperici
Geniſtæ
Sambuci ana p. ij.

Omnia ſimul coquantur ad medietatum conſumptionem, poſt traiiciantur ſemel atque iterum per manicam Hippocratis ad meliorem clarificationem, habebis oxymel ad ea accommodatum, quæ *ſupra* commemorauimus, de quo vtendum ad pluſculos dies, doſis ℥. 4. Huius oxymelitis parandi ratio valde facilis eſt, ad cuius normam infinitas alias formulas componere licebit, quæ non maiorem, quam apozemata difficultatem, ſi parandi modum ſpectes, præ ſe ferent.

Apud Nicolaum Myrepſum, Meſuæum alioſq; veteres auctores, imo etiam recentiores, reperies alias oxymelitis ſpecies tam humoribus præparandis, quam expurgandis dicatas, quo in numero eſt oxymel helleboratum maius Iuliani tantopere à Geſnero celebratum, aduerſus morbum comitialem & varios alios morbos, vti iam diximus.

CAP. XII.

De Hydromelitum componendi ratione & varietate.

PRINCIPEM locum huiuſce tractatus dabimus vinoſo hydromeliti, quãdoquidem

dem potionis genus fit ſuauiſſimum, æque alimentarium, ac medicamentoſum, iis affectibus maxime peculiare, quibus vinum damnoſum eſt & nocuum, vt ſunt paralyſes, arthritides, &c.

Hydromel vinoſum.

℞. *Mellis albi Narbonenſis optimi & granulati partẽ vnã, aquæ pluuiæ partes quinq;*, ponantur in cacabum æneum ſtanno incruſtatum, his liquoribus recipiendis ſatis capacem, mel & aquã ſimul confunde, hæc tamẽ plus, quam tepida & calidiuſcula eſſe debet, dum melli ſociatur, fiat horũ coctio, ſed blando calore procurata, id eſt, quam minimum ſines ferueſcere, atque interim ſpumam cochleari ſolido vel perforato diligenter auferes, ipſumq; decoctũ ad vnius tertiæ conſumptionẽ conſumi permittes, adæquatæ coctionis nota tibi erit, ſi ouum recens iniectũ non demergatur, ſed ſupernatet. Totum artificiũ in coctionis modo conſiſtit, proinde induſtrium te & accuratum eſſe oportet, ne in illius defectu aut exceſſu pecces. In mellis bonitatem etiam attendere debes. Si enim primæ notæ fuerit, minorem expoſcit coctionem, ſi ab illa recedat, maiorem. Porro materiã perfecte coctam adhuc mediocriter calentem per duplicatum pannum tranſmittes, vel per Hippocratis manicam, ſed amplam & huic miniſterio tantũ dicatam, vt ita exquiſitius craſſior fæx ſecernatur. Tũ transfundes in doliola vinum maluaticum olim recipientia, vel in alia, quæ ex vaſe, quod vinum album idq; generoſiſſimum cõtinuit, fabricata fuerint. Expones deinde diebus canicularibus ad Solis radios, vel potius in hypocauſtum calidũ transferes, vel etiã ſupra furnũ collocabis, in quo quotidie panificia coquũtur. Relinques illic menſem vel ſex heddomadas in fermentationis & defæcationis gratiã. Tandem vaſcula in cellã traduces. Vſus erit nõ ante trimeſtre: interea temporis hydromel vinoſum penitus fit, ſimileque redditur vino maluatico è Creta aſportato, atque hic modus vulgaris eſt.

Qui enim tartari tincturã elicere norũt, illiuſque tantum in ſingula dolia addunt, quantũ poteſt capere putamen oui, & qui artem tenent fermentum adiungendi ipſi hydromeliti, vt augeatur & producatur ebullitio, potionem multo præſtantiorem efficiũt, quæ nihil mellei ſaporis guſtui repræſentat, nunquam aceſcit, & quæ diutiſſime integra ſeruatur, imo hydromel ita paratum in dies melius redditur, & quo antiquius, eo generoſius euadit.

Huiuſmodi hydromel, quemadmodum nuper deſcriptum, vtile eſt prouectæ iam ætatis hominibus, pituitoſis, aſthmaticis, paralyticis, epilepticis, podagricis, calculoſis & ſimilibus, quib. vini vſus interdicitur.

Ex cõmemorato maluatico vino noſtro artificiali extrahitur præſtantiſſima aqua vitæ, vino longe accommodatior ad eliciendas rerum eſſentias. Idem etiam hydromel vinoſum non deſtillatum optimũ organum ad plurimorũ medicamẽtorum extracta conficienda Ex illo quoq; acetum componitur validum ac vegetum, quod vinoſo aceto non cedit, ad diuerſa remedia, & diuerſis oxymelitis compoſitionibus æque conueniens ac acetum vulgare.

Aqua vitæ ex hydromelite vinoſo optima.

Acetum hydromelitis.

Hydromel ſimplex officinarum.

Hydromel ſimplex, quo communiter pharmacopœi vtuntur, ita fit.

℞. *Mellis optimi* ℔. *j.*
Aquæ ℔. *viij.*

Fiat commiſtorum coctio ad perfectam mellis deſpumationem. Tot hydromelitis ſpecies præparari poſſunt, quæ vel morbificum humorem excernunt, vel excretioni idoneum reddunt, quod oxymelitis, eademque etiam medicamenta recipere poterunt, prout agendorum ſcopi dictitabunt & inſinuabunt.

Hydromel cum ſucco ceraſorum ad ſitim ſedandum.

℞. *Aquæ fontanæ* ℔. *xij.*
Mellis albi ℔. *ij.*

Coquantur ſimul, donec expurgata ſint,

hoc eſt, mel amplius ſpumam non emittat: Adiice

Succi ceraſorum acidulorum ℔.ij.

Rurſus bulliant parum, ſpumam auferendo, quam fieri poteſt accuratiſſime, tum hydromel è ceraſis habebis saporis iucundiſſimi. Eodem plane modo conficies è ſucco citri aliiſque ſuccis acidis & gratis, vt inde fiant potiones dulcacidæ, ſuauiſſimæ, & ad omnes febres oxyſaccharo potiores & aptiores.

Melicratum vinoſum cum multis aromatibus paratum mihi ab illuſtriſſimo Principe Friderico piæ memoriæ electore Palatino communicatum:

℞. *Mellis optimi & albiſſimi partem vnam vel* ℔.10.

Aquæ pluuiæ ſi haberi queat, aut fluuiatilis partes ſex vel ℔.60.

Impoſito in cacabum reſpondentem copiæ hydromelitis, quam componendam ſuſcepiſti: vtrumque ſimul confundito, coquito, & craſſiorem facem deſpumando detrahito, deinde herbas, quæ ſequuntur, reſiccatas imponito, ſacculoque concludito, videlicet

Saluiæ
Arthemiſiæ
Hyſſopi
Origani
Hormini
Betonicæ ana m.j.

Præterea alio nodulo recipito

Baccarum lauri craſſiuſcule conquaſſatarum ℔.j.

Flor. Lupuli m. iij.

Hordei integri p. iiij.

Omnia ſimul bulliant, & à ſpuma expurgentur ad partis tertiæ conſumptionem, ita vt liquor ouum recens immiſſum in ſuperficie ſine demerſione contineat; vt iam ante demonſtrauimus: fiat omnium exquiſita per pannum traiectio. Colatura recondatur vno aut pluribus doliolis, prout quantitas liquoris poſtulat. Vaſa autem vinum album generoſum ante adſeruarint, quæ etiam firmiſſime ligneis circulis coagmentata ſint, ne diſſiliant aut diſrumpantur ſpirituum agitatorum efferueſcentiâ. Elapſis tribus aut quatuor diebus à feruore per vaſorum latiuſcula & ſuperna orificia nodulum ſuſpendito, cuius hæc eſt materia:

℞. *Cinnamomi*
Caryophyllorum
Galangæ
Piperis
Granorum paradiſi ana ℥ß.

Aliquot dies ferueſcendo & fermentando liquori concedito: Tandem ſingula vaſa ad eorum capedinem replebis eodem liquore, quē quibuſdā lagenis ſeruatū oportuit, & arcte obturabis appoſito operculo, ſed memineris aromaticum nodulum relinquendum eſſe. Poſt tres menſes liquorem habebis plane vinoſum, linguam iucundiſſime afficientem & oblectantē, nec minus vtilem maxime hyemalibus frigoribus, ſi mane ieiuno ventre quotidie ad duas aut tres vncias aſſumatur. Mirifice enim ſpiritus exhauſtos reparat, obtuſiores ſenſus illuſtrat & acuit, oculos imbecilliores corroborat, hebetiores iuuat, auditus grauitatem & difficultatem ſanat, omnibus principibus partibus robur & firmitatem addit, cordi ſcilicet, cerebro, quinetiā ventriculo maxime languenti & debilitato. Et, vt vno verbo dicam, eſt languidæ ſenectutis refocillatio, leuamen, caloriſque reſtauratio: denique ad contracturas, paralyſes & ſimiles affectus frigidos, quibus ſenectus obnoxia eſt, ſalutare præſidium iudicatur.

Vſus.

Melicratū Senectutis vinoſum.

CAP. XIII.

De Syrupis.

SYRVPI, quorum ſaccharū baſis exiſtit, in nullo vſu erant tempore Hippocratis, Aretæi, Galeni, Aetii, & aliorum his coætaneorū, qui tamen vinum ad certam conſiſtentiā coctum ſapam ab illis appellatum vſurpabāt. Galenus multis in locis huius men-

ius mentionem facit, vt colligere licet ex *cap. 5. lib. 3. de compoſitione medicamentorū per genera, & ex lib. 12. meth. circa finem.* Hoc nomine etiam decoctum quodlibet, ſuccuſue melle dulcoratus comprehendebatur, vt patet ex *cap. 1. lib. ſexti ſecundum locos.* Porro hæ antiquorum remediorum formulæ ſyruporum noſtrorum claſſe contineri poſſunt, de quorum nominis etymologia ſolus Actuarius inter veteres verba facit, quo loco etiam ſacchari meminit: recenſens enim formulas compoſitioneſque remediorum, quibus medicina vtitur, tandem cum ventum eſt ad potiunculas ſiue liquidiora remedia hæc ſcribit: *Aut aquam decoquentes ad tertias, & colantes, eum tantum liquorem iam medicamentoſum vſurpamus, aut cum altero quopiam, puta vino, melle, ſapa, vel eiuſmodi alio conueniente propinamus, aut quod proportione iis reſpondet, σάχαρ nuncupatū: vel mel prout expedire arbitramur: denuo cum medicamento, quouſque conuenerit ac conſtiterit, coquimus & σιρέπιον vel ξυλάπιον: nos vero hodie fere ſyrupum vel iulepium barbara voce nominamus.*

l. 1. cap. 12. method.

Syrupus quid.

Hinc patet, ſyrupum nihil aliud eſſe, quam *medicamentum conſiſtentia liquidiore præditum, compoſitū vel ſtillatitia aqua, vel ex ſucco, infuſione & decocto radicum, foliorum, florum, fructuum & ſeminum, plantarum, quæ omnia ſint cocta conuenienter & ad amuſſim, cum ſaccharo aut melle ad conſeruationem longiorem & guſtum iucundiorem.*

Syruporum differentia.

Iam vero ſyrupi ſecundum Meſuæum in ſimplices & compoſitos diuiduntur.

Simplex ſyrupus duobus modis dicitur, aut compoſitionis, aut efficaciæ ratione.

Simplex.

Qui ſimplex dicitur propter compoſitionem, paratur ex ſucco, maceratione aut decoctione partium vnius tantum plantæ, admiſcendo tantum ſacchari, quātum ſatis fuerit, & ad legitimam conſiſtētiam decoquendo. Componitur etiam ex ſolis aquis ſtillatitiis plantarum: huiuſmodi autem remiſſiorem & minorem coctionem poſtulat: vtendi tempore etiam plerunque conficitur, & ab Arabibus peculiariter Iulepus nominatur.

Simplex ſyrupus ratione effectus is vocatur, quod quamuis ex plurimis ſimplicibus concinnatus ſit, tamen vnico deſtinatus eſt tantum operi: aut enim attenuat, aut aperit, aut inſpiſſat, aut calefacit, aut refrigerat, aut ſimili cuidam indicationis ſcopo operam & opem ſuam dedicat.

Compoſitus.

Compoſitus ſyrupus nuncupatur ratione diuerſorum medicamentorum ipſum conſtituentium, ſiue factus ſit ex ſuccis variis ſimul commiſſis, quemadmodum ſyrupus byzantinus Meſuæi paratur ex ſolis ſuccis *endiuiæ, apii, lupulorum, bugloſſæ*, clarefactis & coctis cum idonea *ſacchari* copia; ſiue componatur ex iiſdem ſuccatiunculis, quibus alia multa incoquuntur; ſiue ex ſolo radicum, corticum, foliorum, florum, fructuum & ſeminum plantarum decocto, vt eſt ſyrupus byzantinus compoſitus eiuſdem Meſuæi, ſyrupus acetoſus diarrhodonis Mel. ſyrupus de arthemiſia, de praſſio, de hyſſopo, &c. qui ex aqua communi fiunt, vel pluuia, vel ſtillatitia: Aliquando vinum etiam additur, vt in ſyrupo de abſynthio: alias acetum, vt in ſyrupo byzantino compoſito Meſuæi: in acetoſo diarrhodon ex eiuſdem authoris deſcriptione: quin etiā ſyrupus acetoſus, ex ſolo *aceto & ſaccharo* componitur.

Vſus ſyruporum.

Videtis hic paucis expreſſam præcipuā diuiſionem, quam faciunt Dogmatici ſuorum ſyruporum, quorum maxima ex parte apud illos vſus eſt, in præparandis & mitigandis humoribus, vt attenuati, deterſi, liquati & domiti, facilius cedant diarrhodonis catharticis medicamentis, quorum vſum præparantia illa præcedere debent, vt teſtis eſt Galenus variis in locis: propterea numeroſis ſyrupis præparatoriis, & ſingulis eorum ſcopis ſtatim ſubiungunt ſyrupos tam ſimplices, quam compoſitos, purgatoria dote inſignitos, quales exiſtunt ſyrupi ex nouem infuſ. violarum & roſarum ſimpl. & compoſ. cum *agarico*, &

Comment. in Aphor. 14. l. 1. & 2. Aphor. 5.

ſyrup. de *cichor.* cum *rheo.* ſyrupus Sabor cum *ſenna* paratus & cæt. Hinc etiam colligere licet ſyruporum diuiſionem, qua alii dicuntur purgantes, alii non.

Atque hæc generatim dicta ſunto in gratiam nouorum & iuuenum Medicorum & pharmacopœorum, quibus præcipue noſtros hoſce labores dedicamus. Quare hanc rem denuo reſumemus, & magis ſpeciatim, vt doceantur, tractabimus. Nefas enim exiſtimarem, duo illa ſuprema capita tanti in medicina momenti, de humorum vitioſorum præparatione, & eorundem purgatione ſcilicet, perfunctorie, & quaſi ſicco pede percurrere.

Quid in ſyruporum doctrina reformandum.

Proinde vt inſtitutæ à nobis methodi veſtigiis inſiſtamus, catalogũ præparantium ſyruporum proponemus, nec quoslibet, ſed communiores & magis neceſſarios ad medicinam faciendam commemorabimus: ordine digeremus calidos, frigidos, mediocres, tum ſingulos ſingulis humoribus accommodatos, & peculiariter conuenientes atque etiam pro afflictæ partis conditione apponemus. Aliquot ſyrupos quoque expungemus, quorum diſpenſatio inutilis videtur, aut ſaltem non neceſſaria: In eorum autem locum ſubſtituemus alias nouas ſyruporum formulas, eaſque perquam vtiles & opportunas, quæ in vulgarium Pharmacopolarum officinis non proſtant: Multa caſtigabimus, quæ perperam in parandi modos irrepunt: tandem hoc caput de ſyrupis tot facilibus efficacibus & variis compoſitionum formulis ditabimus & decorabimus, vt lector quilibet, modo humanitatem omnem, & gratum beneuolumque animum non exuerit, aut mali genii particeps, vel critico reprehendendi ſtimulo percitus non extiterit, anſam arrepturus ſit, meos labores celebrandi, exhibendique gratæ mentis teſtimonium.

***

Syrupi calefacientes hac ſerie continentur.

Syrupus de:
- *Abſynthio*
- *Arthemiſia*
- *Betonica ſimpl.*
- *Beton. compoſ.*
- *Calamentha*
- *Cort. Citrii*
- *Epithymo*
- *Hyſſopo*
- *Mentha minor.*
- *Mentha maior.*
- *Praſſio*
- *Quinque radicibus*
- *Stœchados ſimpl.*
- *Stœchados compoſ.*
- *Thymo*

Syrupi refrigerantes.

Syrup.:
- *Acetoſus ſimplex*
- *De ſucco acetoſa*
- *De agreſta*
- *Berberorum*
- *Acetoſitat. citri*
- *De ſucco cichorii*
- *De Cotoneis*
- *De endiu. ſimpl.*
- *De ſucco ceraſorum*
- *De granatorum acidorum ſucco*
- *De granatis dulcibus*
- *De limonibus*
- *De nenuphar ſimpl.*
- *De nenuphar. compoſ.*
- *De papau. ſimpl.*
- *De papau. compoſ.*
- *De pomis ſimpl.*
- *De portulaca*
- *Violarum*

Syrupi temperati.

- *Acetoſus compoſ.*
- *Acetoſus diarrhodon*
- *De borraginis ſucco*

Debu-

Syrup. { *De bugloſſa.* / *Byzantinus ſimpl.* / *Byzantinus compoſ.* / *De endiu. compoſ.* / *Fumar. ſimpl.* / *Fumar. compoſ.*

Syrup. { *De glyzyrrhiza* / *Iuiubinus* / *Lupulorum* / *Myrtinus* / *Ex mercuriali* / *De duabus & quinque radicibus* / *Sabor compoſ.* / *De ſcolopendria* / *De ſcabioſa* / *De veronicæ ſucco.*

Ex his ſyrupis alii præparant ſiue concoquunt pituitam, alii bilem atram, alii vero flauam.

Pituitam præparantes in genere ſunt.

Syrup. { *De duabus & quinque radicibus.* / *De Mentha* { *Minor* / *Mai* } / *De ſtœchade* / *De praſſio* { *Simplex* / *Compoſitus* } / *De pœonia* / *De hyſſopo* / *De Betonica* / *De calamentha* { *Simplex* / *Compoſ.* } / *De arthemiſia* / *De abſynthio* / *De corticibus citrij* / *De eupatorio* / *De rubia tinctorum*

Cum aquis.

{ *Fœniculi* / *Apii* / *Abſynthii* / *Saluiæ* / *Nepetæ* / *Menthæ* / *Petroſelini* / *Baſiliconis* / *Maioranæ* / *& ſimilibus*

Melancholicum ſuccum digerentes fere hi ſunt:

Syrup. { *De fumaria* / *De lupulis* / *De ſucco borraginis* / *De ſucco bugloſſæ* / *De ceterach ſiue ſcolopendria* / *Capill. veneris* / *Byzantinus* / *De thymo* / *De epithymo* / *De pomis*

Cum aquis.

{ *Pomorum redolentium* / *Bugloſſæ* / *Borraginis* / *Lupulorum* / *Fumariæ* / *Meliſſæ* / *Scolopendriæ* / *Florum ſambuci* / *Geniſtæ*

Bilem flauam concoquentes:

Syrup. { *Violarum* / *Ex infuſione violarum* / *De ſucco violarum* / *Acetoſæ* { *Simplex* / *Compoſitus* } / *De ſucco acetoſæ* / *Endiuiæ* / *De ſucco cichorii* / *De ſucco ceraſorum* / *De ſucco portulacæ* / *Myrtinus* / *Di limonibus* / *Acetoſitatis citrii* / *De agreſta* / *Berberis* / *De cotoneis* / *De nymphea* { *Simplex* / *Compoſitus* } / *Acetoſus* / *De granatis* / *De papauere*

Cum

Cum aquis.

Lactuæ
Nenupharis
Roſarum
Violarum
Portulacæ
Acetoſæ
Cotoneorum
Endiuiæ
Cucurbitæ
Cichorii
Solatri

Syruporum alii aliis potentiores.

Inter iam enumeratos ſyrupos alii in præparandis humoribus mitius agunt, alii vehementius, prout videlicet humor alius alio eſt craſſior, viſcoſior, tenacior, aut præparationi, attenuationi & liquefactioni minus idoneus. Nam vt pituita alia eſt tenuior, alia vero craſſior ac glutinoſior, ita humor melancholicus alius aquoſus ſiue ichoroſus, vt vult Hippocrates; alius vero inſtar tartari & fæcum aceti, fæculentus eſt, vt atrabilarius. Pro varia igitur humorum natura, alii ſyrupi, minori vel maiori operandi poteſtate præditi, vſurpãdi ſunt. Quod Medico imprimis obſeruandum & cognitu perneceſſarium eſt, vt aptum præparando humori præſcribat remedium. Choleræ præparandæ exemplo hoc clarius patefaciemus.

Commen. in Aphoriſ. 16. 2. prognoſt. lib. de nat. fac. 2. & 1. de atra bile.

Digeſtio ſiue præparatio bilis.

Cum enim bilis adeo interdum efferueſcat, vt corpus ipſum erodat, ex ſententia Galeni: nonnunquam autem incaleſcat ſimul & incraſſetur vt in bilem vitellinam conuertatur: alias tenuior fiat, qualis eſt pallida, vt idem docet Galenus pluribus in locis: boni ac periti Medici partes erunt, aduerſus prædictæ bilis incommoda ſyrupis vti, nunc refrigerantibus & mitigantibus, nunc attenuantibus & incraſſantibus ad eius craſſitiem incidendam, & incraſſandam contra nimiam ipſius tenuitatem. Ad bilis feruorem contemperandum cõueniet ſyrupus *de ſucco violarum*, *de ſucco acetoſæ*, *de ſucco portulacæ*, *acetoſus ſimplex*, *de limonibus*, *de granatis*, *cum aquis portulacæ, lactucæ, melonum, fragarum*; & id genus aliis, cum quibus concinnari poterunt Iulepi.

Syr: attenuantes bilem.

Si bilis ab exceſſu caloris, vt in febribus ardentibus plerunque accidere ſolet vſq; adeo incraſſatur, vt in vitellinam degeneret, & in hepate, meſenterio, & partibus aliis nutritioni famulantibus obſtructiones pariat; vtendum erit ſyrupis attenuantib. & aperientibus, citra tamen manifeſtã calefactionem: in quem finem præſcribẽdi ſunt *ſyrupi endiuiæ & acetoſæ compoſiti*, *ſyrupus acetoſus diarrhodon* à Meſuæo deſcriptus, *ſyrupus byzantinus ſimplex & compoſitus*, & id genus alii, cum *aquis agrimoniæ, abſynthii, lupulorũ, fumiterræ, ſcolopendriæ, graminis, valerianæ*, &c.

Syr. incraſſantes bilem.

Sic ad bilem nimis tenuem incraſſandam mirifice conferunt *ſyrupi papaueris, portulacæ, nymphea, myrtillorum, agreſta, berberorum, granatorum, cum aquis lactucæ, melonum, portulacæ, nymphea.*

Hæc breuiter de ſyrupis humorum præparationi aptis monuiſſe ſufficiat.

Syrupi cephalici.

Notandum eſt præterea, ſyrupos illos omnes certis quibuſdam corporis partib. eſſe appropriatos: nonnulli enim dicuntur cephalici, qui cerebri affectibus appropriati ſunt, veluti *ſyrupi betonicæ, ſtœchados, pœoniæ, meliſſæ*. &c.

Pectorales.

Nonnulli ſunt thoracici ſiue pectorales, vti *ſyrupi iuiubarum, papaueris rheadis, de ſucco ſcabioſæ, tuſſilaginis, capillorum veneris, de liquiritia, de praſſio, de hyſſopo*, & ſimiles: quorum alii tenues incraſſant humores, alii craſſos & viſcoſos attenuant, & vna eademque opera anacatharſim ſiue expectorationem promouent.

Cardiaci.

Alii ſunt cardiaci, vti *ſyrupi acetoſitatis citrii, limonum, de ſucco arantiorum acidorum, ceraſorum & granatorum, de ſucco bugloſſæ, borraginis*, &c.

Stomachici.

Syrupi menthæ maior & minor, de abſynthio, de ſucco acetoſæ, de roſis ſiccis, de agreſta, myrtinus, &c. ſunt ſtomachici, quorum illi roborant ventriculũ nimia frigiditate languentẽ & pituitoſas, crudas & mucilagino-

ginoſas impuritates, in eius tunicis tenaciter inhærentes detergunt & emendant, ſimulque flatus diſcutiunt: hi vero conferunt ad contemperandã bilem, ipſumq; ſtomachum à nimia ipſius acrimonia laceſſitum & debilitatum aſtringendo corroborant.

Hepatici. Hepatici ſunt *ſyr. de ſucco cichorii, de ſucco endiuiæ, byzantinus ſimplex & compoſitus, acetoſus diarrhodon.* Horum alii ardorem hepatis compeſcunt & reſtringunt: alii vero eiuſdem obſtructionem, quæ fomes eſſe ſolet plurimorum affectuum, & ipſarum plerumque febrium, reſerant & tollunt.

Splenici. Sic lieni conducunt *ſyrupi de ceterach ſiue ſcolopendria, luporum, fumariæ, de pomis,* &c.

Nephritici. Renum affectionibus proſunt *ſyrupi de althea & fructuum alkekengi.*

Hiſterici. Matrici vero ſuccurrunt *ſyrupi de arthemiſia, de mercuriali,* &c.

In officinis ſunt multi Syrupi non neceſſarii. Ex tanta ſyrup. multitudine plurimi occurrunt, qui ad enarratos vſus, & eaſdẽ partes adaptari poſſunt: plures, qui ſuperuacanei, paſſim obſoleti ac minus neceſſarii, ex diſpenſatoriis prorſus eradicandi ſunt: nonnulli præterea nondum ibi deſcripti inueniuntur, quorum tamen diſpenſationi incumbere debet inſtrius quiuis pharmacopœus, eoſque in officinis paratos adſeruare, ob magnam illorum vtilitatem: ſiquidem remedia exiſtunt ſpecifica ad plurimos grauiſſimos morbos. Horum nobis partem communicarunt viri hinc inde doctiſſimi & rei medicæ experientiſſimi: plurimam vero partem illorum noſtro marte & arte adinuenimus; quos ſimul certa experientia à nobis comprobatos animo liberali publici nunc iuris facere placet.

Sequitur catalogus ſyruporum, de quibus nobis ſermo eſt.

Syrup.
- *Violaceus, tribus modis paratus*
- *Mucharum ſiue ſyrupus infuſionis roſarum.*
- *Citoniorum ſine ſacchar o*
- *De pomis cum ſena*
- *Florum calendulæ*
- *Primulæ veris*
- *Lauendulæ*
- *Flor. tiliæ arboris*
- *Liliorum conuall.*
- *De ſucco peti ſeu Nicotianæ* { *Simplex* / *Compoſitus*
- *De ſucco hederæ terreſtris*
- *Florum papaueris rheadis*
- *De ſucco ſcordii* { *Simplex* / *Compoſitus*
- *Centaurii minoris*
- *Florum chamomillæ*
- *Florum ſambuci*
- *De granis maturis ſambuci*
- *Florum ebuli*
- *De granis maturis ebuli*
- *De granis hederæ*
- *De ſucco cucumeris agreſtis*
- *De eſula*
- *Florum geniſtæ*
- *Fructuum ſeneloruum* { *Simpl.* / *Comp.*
- *De ſucco foliorum mercurialis*
- *De ſucco alchimillæ*
- *Plantaginis*
- *Saniculæ*
- *Florum maluæ arboreſcentis* { *Simplex* / *Compoſitus*
- *De ſucco radicis bryoniæ*
- His addemus ſyrupos
- *De corallis*
- *De margaritis*

Quorum præparationis imitatione, quilibet peritus Medicus, & qui vel tantillum in philoſophia & medicina Hermetica ſit verſatus (hæc enim Dogmaticæ plurimum adfert ornamenti) poterit infinitos

alios ſyrupos componere, in quibus hyacinthus, granata aliique pretioſi lapides, baſis vicem ſubibunt, & plures contumaces affectus edomabunt.

Huiuſmodi ſyrupos, nequaquam triuiales, neque plebi notos in publicam lucem nunc producendos iiſque pharmacopœam noſtram reſtitutam locupletandam cenſemus, quorum facultas & vis ſpecifica potentiſſima eſt & efficaciſſima ad omnes vniuerſi corporis effectus, vt paulo poſt ſumus oſtenſuri.

Addemus inſuper his in maiorem operis noſtri gratiam, ſicut & *ſupra* polliciti ſumus, omnis generis ſyrupos haud vulgares ex aromatibus & ſimplicibus odoratis, vnde olea elici poſſunt, paratos, vel- uti ſunt.

Syrupi aromatum & rerum odoratarum.

Syrup.
- *Cinnamomi*
- *Caryophyllorum*
- *Nucis muſcatæ*
- *Carpobalſami*
- *Cardamomi*
- *Piperis*
- *Ligni aloes*
- *Rad. angelicæ*
- *Zedoariæ*
- *Sem. fœniculi*
- *Aniſi*
- *Pœoniæ*
- *Baccarum lauri*
- *Iuniperi*
- *Fol. & Flor. ſaluiæ*
- *Roſmarini*
- *Hyſſopi*
- *Thymi*
- *Serpilli*
- *Maioranæ*
- *Cort. Citrii*
- *Arantiorum, & ſimilium.*

Quorum omnium præparatio vna eademque eſt, eaque facillima, qua ſyrupis cunctæ corporum ſimplicium dotes ac virtutes longe perfectius imprimuntur, quam euenire ſolet in vulgari ſyruporum præparatione. Addemus præterea modum eliciendi multorum florum tincturas, eaſque in ſyrupos vel iulapia concinnandi.

Præparationes, proprietates ac vſus ſyruporũ noſtræ deſcriptionis, ad quorum normam complures, qui vulgares ſunt, reformari poſſunt.

Non diu hic in deſcribendis ſyrup. vulgarium formulis, ſiue ii calidi ſint, ſiue frigidi aut temperati, immorabimur: illa enim trita nimis & vulgaria ac vel minimo pharmacopœæ tyroni notiſſima ſunt, quorum etiam numeroſam ſupellectilem ſuppetunt diſpẽſatoria, quo lectorem ablegamus.

Syrup. igitur nonnullorum haud vulgar. acceſſione nunc pharmaciam noſtrã amplificabimus, eamque ditabimus quibuſdam ornamentis à Spagyrica arte mutuatis, quæ ſola digeſtione & putrefactione cruda concoquere, amara dulcorare, acidaque & acria contemperare docet, etiam ſine ſacchari additione. Hac methodo medicamenta eiuſmodi rite præparata, etiam in minori doſi exhibita, vtiliora, & guſtui gratiora redduntur, ſuaque munia iuxta tres illas conditiones, tantopere ab Hippocrate commendatas, cito, tuto & iucunde, perficiunt.

Artis Spagyricæ nobiles operationes.

Syrupis in vniuerſum præparandis inſeruiunt potiſſimum radices, ſemina, folia & flores vegetabilium. Ex foliis & floribus tanquam partibus plantarum mollioribus exprimitur ſuccus, ex radicibus & ſeminibus plerunque fiunt decoctiones aut infuſiones, quæ cum certa ſacchari quantitate, poſtea in ſyr. decoquuntur.

Syrupi vt retineant ſaporem & odorem ſuorum ſimplicium, interdum etiam colorem.

Noua quædam methodus componendorum ſyrup. reſeruatis propriis coloribus & odoribus innoteſcere cœpit, de quibus in pharmacopol. antiquorum, vel etiam recentium ne gri quidem, quo artificio hoc noſtrum ditabimus opus. Paradigmatis loco ſumemus ſyrup. violarum, eiuſq; præparandi aliquot tradememus metho-

methodos, quibus proprium florum illorum & odorem ſuauem, & pulchrum ſimul colorem conſeruabimus.

Syrupus violatus violaceus.

I. MODVS.

Syr. viol. aliquot modi.

Accipe flores violarum, ſuo tempore virentes, quibus foliatim ſtudioſe examinatis, quicquid album virideq; ipſis adfuerit, diligenter admodum ſecernendum, adeo vt nihil aliud præterquã, quod violaceum ſit, relinquatur: neque hic in re pulchra & vtili labori parcendum erit, collecta florum optime mundatorum ſatis bona quantitate in mortario marmoreo, piſtillo ligneo contundantur, veluti in conſeruarum præparatione vſu venire ſolet. *Accipe horum florum ita contuſorum* ℥ *iiij. ſacchari* (inſtar ſacchari roſati perfecte ex arte cocti) ℔. j. infunde ſaccharum illud ita coctum, & adhuc feruens in mortario, quo dicti flores continentur, & omnia probe inuicem miſce, ac ita in infuſione ſine per 24. horas: dein modice calefacta per torcular exprimantur. Et ita habebis ſyrupum violatum violaceum.

II. MODVS.

Aut ſi voles ex floribus illis contuſis, præloque ſuppoſitis, ſuccum educes: *cuius accipe* ℥ *iij. ſacchari albiſſimi* ℥ vj. mixtis omnibus, & in concurbita vitrea poſitis, ſtent in Bal. Mar. feruenti per duas horas, vſque dum ſaccharum optime ſolutum, & in conſiſtentiam ſyrupi decoctum fuerit. Spumam, ſi quæ adſit, ſpatula ſeparabis, & elegantem eximiumq; habebis ſyrupum.

III. MODVS.

Vel *accipe flor. optime, vt ſupra, mundatorum* ℔ j. *aquæ pluuialis, vel violarum* ℔. ij. macerentur per 24. horas dein prælo exprimantur: expreſſioni adde eandem quantitatem, nempe ℔ j. *eorummet florum* recentium, & per idem temporis ſpatium denuo macerentur, ac tandem exprimantur: reiteretur eadem operatio quater vel quinquies, quo pluries, eo melius. Vltimæ expreſſioni ad ℔. iij. aut quatuor circiter redactæ, addi poſſunt ſacchari lib. xij. & inditis omnibus in vas vitreum aut ſtanneum ſinantur in B. M. calido vſque ad iuſtam ſyrupi decoctionem.

Huius ſyrupi vim ac facultatem ſi reddere cupis præſtantiorem & efficaciorem, adeo, vt clementer & benigne purget, aquæ communis vel aq. violarum loco infuſio fiat cum duabus libris ſucci violarum, atque ſi eundem ſyrupum in minori quantitate præparare ſit animus, de præſcriptis doſibus tantum detrahes, quãtum videbitur.

En triplices illos modos, iuxta quos non tantum violarum, ſed omnes etiam omnium aliorum florum ſyrupos conficies, qui impræгnati ſint ac tincti proprio ſuo ſapore & odore, in quibus qualitatibus rerum omnium virtus ac eſſentia præcipua conſiſtit.

Cum igitur circa infuſiones verſemur, inque pharmacia maximus ſit vſus ſyrupi nouem infuſionum de roſis pallidis, qui Mucharum dicitur: non alienum erit ab inſtituto, ſi eiuſdem vnam atque alteram formulam noſtræ deſcriptionis hic addiderimus. Artis enim Spagyricæ beneficio ſyrupi in tantam virium amplitudinem excreſcunt, vt vulgares illos multis poſt ſe ſtadiis facile relinquant. Ad horum exemplar alios plures componere licebit, neque hæc ipſa in opere hoc noſtro amplificando inter minimas recenſenda erit reformatio. *Mucharum*

Mucharum ſiue ſyrupus infuſionis roſarum Quercetani.

♃. *Succi roſarum pallidarum, vel ſucci roſarum rubrarum*; (quas vt aptiores magis probo, ob propriam & natiuam adſtringendi dotem, qua laxandi vim in remediis ex roſis pallidis concinnatis corrigunt)

gunt) *lib. vj. in his infunde roſarum pallidarum mediocriter contuſarum lib. iij.* & in B.M. tepido ſinantur per 24. horas: dein omnium fiat expreſſio, addendo nouarum roſ. pallidarum contuſarum lib. iij. digerantur omnia in Bal. Mar. per 24 horas: dein exprimantur, addendo denuo nouarum roſ. pallidarum lib. iij. reiteratis omnibus infuſionibus, digeſtionibus & expreſſionibus vſque ad nouenam vicem, aut pluries, ſi vim in eo laxandi efficaciorem reddere voles. Vltima expreſſio in vno vel pluribus vitris reponatur ad dirigendum in B. M. tepido per 24. horas, aut amplius, donec in fundo vaſis appareat hypoſtaſis quædam ſiue ſedimentum ſpiſſum craſſumque: reliquum clarefieri & rubeſcere incipiat rubini inſtar, aut vini rubicundiſſimi. Purum ab impuro ſeparabis per inclinationem, hoc eſt, clarum à turbido ſeu fæcibus, quas ſeorſim reſeruabis: repoſito eo, quod clarefactum depuratumque tibi videbitur, in alio vaſe nouo & capaci, iterum digeri permittas in B. M. tepido horis 24. & denuo ſedimentum in fundo ſubſidere animaduertes, ſed non prorſus idem cum priori. Iterumque ſepara purum ab impuro, & craſſimentum in fundo remanens transfundendo, priori adde: & exquiſitius depuratum priori infunde rurſus vaſe mundo & eloto, & iugiter continuabis eandem operationem, donec fæces amplius nullæ in fundo conſpiciantur, quod perfectæ depurationis ſignum eſt.

Digeſtio Syrup.

Aq. roſarũ ex infuſione depurata.

Ex perfecte depurata hac eſſentia in alembicum, cui collum cum recipiente ſuo adaptatum ſit, indita, elicies liquorem mercurialem, ſiue aquam roſarum præſtantiſſimam. Reſiduum decoctione inſpiſſabitur, & dulcorabitur in ſyrupum, qui ad ℥ ß. vel drachmas ſex ad ſummum cum propria aqua ſumptus, benigne vtiliterque purgabit. Huius generis remedia non ſine longiore temporis ſpacio, neque ſine labore & induſtria elaborantur. Sed quid hic laborioſum videbitur ei, qui maxima illorum commoda ſpectauerit? Sanitas enim (qua precioſius nihil nihilque nobilius in vita humana dari poteſt) per illa in mediocritatis ſtatu, ſartaque tecta conſeruatur. Quinetiam, eiuſmodi politiores & ingenioſæ præparationes conueniunt principib. viris, ac præcipue iis, qui delicatæ teneræque ſunt naturæ, quique trita illa & gregaria purgantia, magnanimis & faſtidioſa doſi exhibita, vix ferre, ac ne aſſumere quidem poſſunt.

Syr. vt diu adſeruetur.

Sin vero ex prædicto ſucco præparare velis ſyrupum in longius tempus adſeruandum, doſique minore, quam communiter in ſyrupo roſato ſolutiuo, exhibendum, quiq; nihilominus ſine magno negotio feliciſſime operetur, ſicuti huius rei veritatem experientia facile euincat: ſucci huius ſumme depurati vnciis xvj. oportebit addere ſacchari albiſſimi ℥ iiij. vel vj. & in digeſtione ponere, idq; in B. M. feruenti per 24. horas, & habebis ſyrupum ad iuſtam conſiſtentiam decoctum, præclariſq; dotibus (de quibus paulo ante) præditum.

Cõpendium.

Quod ſi nimirum ſubterfugere laborem, tempuſque abbreuiare malis, poſt primas nouem infuſiones & expreſſiones, & vnicam ſaltem aut alteram in B. calido digeſtionem atque depurationem ad craſſiores fæces ſeparandas; quod nulla vnquam clarificatio cum oui albumine facta præſtabit: huius materiæ craſſo modo ſolummodo depuratæ vnciis ſexdecim adde ſacchari ℥ viij. vel x. dein more communi decoque, & excellentem habebis ſyrupum, qui ad vnciam vnam tantum exhibitus plus operabitur, quam vulgari modo paratus, licet ad ℥ ij. vel tres exhibeatur.

Additio de hactenus enarratis ſyrupis, notatu digna.

Spiritus vitrioli & ſulphuris ſyrupis admiſcẽ.

Si ſyrupo roſarum poſt primas infuſiones, digeſtiones & expreſſiones aliquot guttulas ſpiritus aciduli vel vitrioli, vel ſulphuris addideris (vel tum addere po-

di aciditatis gratia. tes, cum ſyrupus iam fuerit abſolute & perfecte præparatus) non tantum color ſyrupi pulchrior ac rubicundior inſtar rubini apparebit, ſed guſtum etiam ſuauiorem, viriumque præſtantiam longe maiorem vel ad ipſum purgãdum corpus acquiret.

Quin etiam ſyrupi violati violacei ad iuſtam gratamque aciditatem cum prædictis liquoribus redacti (ponderis hic iudex guſtus ſolus eſt) in purpureum & elegantiſſimum ſimul colorem tinguntur. Sumi poſſunt, vel per ſe ex cochleari, vel cum ptiſana, vel aqua; quæ rubicundiſſimi vini colorem induet, & gratiſſimum ſaporem repræſentabit. Medicamen hoc extinguit omnes ardores febriles, & inflammationes internas, arcet omnes corruptiones, ſedat ſitim ardentiſſimam, ſtimulat appetitum, & vt paucis multa complectar, præſtantiſſimum ac vniuerſale eſt remedium, quod hac via methodoque præparatum ſolum, & quidem cum laudabiliori effectu abſoluet officium omnium ſyruporum acetoſorum, *de ſucco acetoſa, de ſucco limonum, acetoſitatis citrii, de granatis, de agreſta*, quos alias cæteris in tota Medicina anteferendos, magiſque neceſſarios æſtimamus.

Tempus nunc inſtat, vt eadem methodo, qua inſiſtere hactenus conſueuimus, breuiter ac ſuccincte deſcribamus illas ſyruporum formulas, quibus officinæ vulgo deſtituuntur, quarum fœcundo acceſſu, dignoque ornamento noſtram pharmacopœam amplificandam decorandamque ſtatuimus: ne inani ſterilique *Reſtituta* nomine ac titulo ſuperciliose ſuperbire videatur.

Digeſtiones, depurationes, & ſeparationes puri ab impuro, quarum conditiones iam in variis illis ſyruporum violatorum & roſatorum præparationibus plus ſatis expoſuimus: hæ, inquam, operationes nobis iam exemplar conſtituant, ad cuius normam varias ſyruporum iam deſcribendorum formulas maiori breuitate perſtringemus.

Syrupus Cytoniorum ſine ſaccharo.

Paratur igitur per hanc digeſtionem, & depurationem, & ſeparationem fæcum, ſiue puri ab impuro, ſyrupus excellens ex ſucco cytoniorum, cuius virtus mirabilis admodum eſt. Nam præter quam quod corroboret ventriculum, vrinam inſuper prouocat, & ſudorem & ventrem laxat, eſtque excellentiſſimum remedium. Totius autem magiſterii operatio fiat in B. M. ne aduſtionem redoleat, ſi addere velis ad ℔ j. ſacchari ℥ ij. vel tres, ſyrupus gratior erit guſtu, virtute interim eius nequaquam imminuta.

His ſyrupis ſupradictis adiungam ſyrupum de pomis redolentibus cum *ſena* noſtræ deſcript. qui guſtu ſuauis & ad omnes affectiones atrabiliarias, ſiue melancholicas vtilis eſt, quique omnibus, vel etiam in iis, à quibus medicina ægerrime aſſumitur, vt prægnantibus & infantibus, omni tempore commode exhiberi poterit.

Syrupus de pomis cum ſena, Quercetani.

℞. *Succi de pomis redolentibus* ℔ j. ß. *huic admiſce ſuccorum citri vel limoniorũ, recenter extractorum & depuratorum* ℥ iiij. vel quantum ad aciditatem aquæ dictæ inducendam ſufficit: his adde

Fol. Senæ elect. ℥ ij. ß. *vel tres.*
Cinnamomi cõquaſſati ʒj.
Flor. violarum recentium aut exſiccatarum & optime mundatarum p ij.
Flor. Buglossæ p. j. vel eiuſdem conſeruæ ʒ vj.

Macerentur omnia in balneo tepido per duos dies continuos, & aqua iſta tingetur in elegantiſſimum colorem purpureum, & imprægnabitur virtutibus ſimplicium additorum: dein fiat omnium colatura & expreſſio, addendo

Succi pomorum redolentium rec. extra-

extracti ℥ *vj.*

Sacchari violati ℥ *x.*

Omnia probe agitata cum vno vel duobus albuminibus ouorum clarificentur, dein coquantur ad ignem lentum in conſiſtentiam ſyrupi, qui & viſu iucundiſſimus, & guſtu gratiſſimus, cætera quæuis purgantia & ſyrupos huius ordinis, naturæ & qualitatis præſtantia & vtilitate ſua facile ſuperabit, ad huius normam plures alios componere licebit.

Nota, quod huiuſmodi aciditates admixtæ iuuent attractionem proprietatum & tincturam rerum, quod pro ſingulari & maximo ſecreto habendum eſt. Sed ſi loco *ſucci citrii*, aquam tuam acidulam reddideris cum liquore acidulo ſalis marini vel ſulphuris, aut vitrioli, præſtantior multo euadet ſyrupus.

Syrupus calendulæ.

Vt ſyrupus fiat calēdulæ, *eius ſucci accipienda erit lib.* ß. *quem in B.M. per 3. vel 4. dies depurabis, ſeparando ſemper purum ab impuro, ſicuti ſupra præcepimus. Huic ſucco ita præparato adde ſacchari albiſſimi lib.* j. *decoque in ſyrupum in B.M. vt artis eſt.* Aut ſi eundem conficere velis per infuſionis modum, paradigmatis loco tibi proponas ſyrupum violatum, per infuſionem paratum, cuius deſcriptio ſupra habetur.

Mirari hic ſubit, quod cum huius floris, qui elegans admodum & prorſus ſolaris exiſtit, tanta ſit excellentia & præſtantia, vt etiam vel in media hyeme, qua cæteri languentes & emortui iacent, vigeat & floreſcat, quod vtique ſignum eſt inſignis virtutis balſamicæ (quæ præ cæteris abundat, & cuius fauore à temporum iniuria præſeruatur) & hinc etiam magna virium poteſtate non poſſit non excellere: mirari, inquam, ſubit, quod antiqui eum in vſum medicum vocare, aut ex eo ſyrupos, conſeruas, & ſimilia remedia componere non dignati fuerint, quod tamen in aliis quamplurimis floribus, qui non ſunt tanti momenti, factitatum conſtat. Huius floris notitia nihilominus tamen ſeſe prodidit, veluti alibi monuimus, per inſignem ſuam efficaciam & vim in corroborandis facultatibus; animali ſcilicet & vitali & propter vim quandam ſpecificam, qua paralyſibus prodeſt, & contracturis, non ſecus ac inter gemmas Hyacinthus, quo etiam nomine ſyrupum noſtrum ad eiuſmodi affectus æque, vel etiam magis commendandum indicamus, quam ſyrupum florum primulæ veris, qui tamen ſimili modo ad enarratum vſum reformari poteſt.

Syrupi florum lauendulæ, flor. tiliæ arboris, & liliorum conuall. iuxta eandem methodum præparati, ſpecifica pollent poteſtate: prior aduerſus apoplexiam, poſteriores duo ad omnis generis epilepſias.

Syrupus de peto ſimplex noſtræ deſcriptionis.

♃. *Succi peti lib. iiij.*

Hydromelitis ſimplicis lib. j.

Oxymelitis ſimplicis ℥ *iiij.*

Omnibus ſimul mixtis in matracio vitreo capaci, fiat digeſtio in B. M. per 2. vel 3. dies, interea temporis craſſior ſedimenti portio in fundo vaſis apparebit: tunc per inclinationem magna induſtria, ne turbida fiat materia, ſeparabis purum ab impuro, hoc eſt, craſſum illud ſedimentum à claro & pellucido liquore: quo iterum in noua digeſtione poſito, in cæteris progredieris, vt *ſupra:* donec materia ab omni fæculentia depurata fuerit, adde poſtea *ſacchari* lib. ij. & in ſyrupi conſiſtentiam decoque.

CAVTIO.

Succus peti opus habet perexquiſita & ingenioſa digeſtione, qua ſola veræ omnium rerum correctiones, dulcorationes, & contemperationes perficiuntur, ac omnes acres, malignæ & venenatæ qualitates ſecernuntur ac tolluntur. Cuius rei

hui-

euidens habemus teſtimonium in *helleboro, tithymalo, & eſula minori*, ex quibus per hanc ſolam rationem varia & ſaluberrima concinnantur remedia: hoc inſuper in peti ſucco manifeſte euincitur. Qui licet potens ſit in prouocando vomitu, & in corpore tam ſuperne, quam inferne perturbando: digeſtionis tamen interuentu in ſyrupum abit præſtantiſſimum aduerſus omnes affectus aſthmaticos, in quibus pulmonum bronchi, pituita craſſa ac viſcoſa adeo infarciuntur, vt intercepta reſpiratione ſuffocationis periculum immineat, in quo caſu ſyrupus hic rite præparatus & adminiſtratus mira præſtat. Cerebrum inſuper à catarrhis ſiue fluxionibus ſeroſis & frigidis liberat.

Vſus in pulmonum affectibus.

Doſis eius eſt dimidium cochleare tantum, vbi tamen à principio ſumma opus eſt circumſpectione: poſtea vero doſis augenda erit. Præterquam quod pectus mirifice euacuat per ἀνακάθαρσιν per inferiora quoque potenter educit.

Syrupus de peto compoſitus.

℞. *Succi peti, vt ſupra depurati* ℔. ij. ß.
Hydromelitis ſimplicis ℔ j.

In quibus macera per duos treſve dies ad ignem Baln. Mar.

Fol. Hyſſopi
Polytrichi
Adianti
Flor. Tuſſilaginis
Stœchados
Violarum
Bugloſſæ ana p. ij.
Sem. Bombacis
Vrticæ
Carduibenedicti ana ℥. j.
Folicul. Senæ ℥ iij.
Agarici recent. trochiſc. ℥. j.
Cinnamomi
Macis
Caryophyllorum ana ʒ j.

Dein fortiter exprimantur, digerantur denuo ad perfectam fæcum depurationẽ, in lib. j. ß. colaturæ adde ſacchari lib. j. ß. coquantur in ſyrupum.

Ad anheloſos & aſthmaticos, alioſque affectus omnes pulmonum à frigidis & craſſis humoribus ſubortos, qui pulmonum bronchiis inhærentes, vel tuſſim antiquam vel ipſam diſpnœam pariunt; excellentiſſimum remedium Doſis ℥. j. ß. vel ℥. ij. ad ſummum.

Vſus ad eoſdem affectus.

Syrupus de ſucco hederæ terreſtris.

℞. *Succi hederæ terreſtris lib. ij. ß.*

Digeratur & purificetur ad ignem Bal. Mar. vt *ſupra*, cui ſucco ita perfecte depurato adde

Sacchari roſat. lib. j.
Penidiorum ℥. *iiij.*

Coquantur in ſyrupum. Singulare præſidium ad phtoam ſeu vlcera pulmonum, de hoc vtendum exhibe ex cochleari.

Syrupus de ſucco papaueris rheadis.

℞. *Succi papaueris rubei*, quo menſe Iulii in campis ſegetes rubeſcere conſpiciuntur *lib. iiij.* digeratur & depuretur per ſe in B. M. vt ſuccus violarum *ſupra*, additis poſtea duabus libris *ſacchari*, & tantundem *penidiorum*, in ſyrupum redigantur omnia.

Eundem quoq; præparare licet (ſi libet) per infuſionem florum cum ipſorum propria aqua, quæ deinde æquis partibus *ſacchari candi ac penidiorum* in ſyrupum decoquantur.

Hic ſyrupus ſingulare præſidium eſt in omnibus thoracis inflammationibus, in peripneumoniis, & ipſis etiam pleuriſibus: detur ex cochleari aliquot vicibus, idque vel per ſe, vel cum *aqua ſcabioſæ & carduibenedicti*, & mirandos videbis effectus.

Vſus in pulmon. inflam. pleuriſi, &c.

Syrupi ſimplices ſuccorum ſcordii, & ſcorzoneræ ad eundem modum, vt ſupra, præparati ſunt cordiales, & ſuccurrunt peſtilentibus affectibus, lipothymiis, & omnis generis venenis.

Syr. ſcordii, ſcorzoneræ cordiales.

Syrupus ſcordii compoſitus etiam admiran-

mirãdis eſt præditus virtutibus, & in hunc modum conficitur:

℞. *Succ. ſcordii depurati lib. iiij.*
limonum depurati lib. j.
ſcorzoneræ ℔. ß.
In quibus macerentur
Rad. Angelicæ
Zedoariæ craſſiuſculè conquaſſatarum ana ℥ j.
Fol. Diptamni m. ß.
Carduibenedicti ℥ j.
Granorum alkermes ℨ ß.
Conſeruæ florum Bugloſſ.
Roſmarini &
Enulæ campanæ an. ℨ vj.
Cinnamomi ℨ j.
Croci ℨ ß.
Camphoræ ℈ j.

Omnibus in matracium inditis fiat digeſtio in Baln. Mar. feruido per 24. horas, aut amplius: dein exprimantur, & cum albumine oui clarificentur. At vt omnia melius depurentur, denuo in digeſtione poſita eo vſque ſinantur, donec à materia nullæ plane fæces amplius ſecerni aduertantur. Huic ſucco ita depurato addatur *ſaccharum* ad pondus quartæ quintæve partis ad ſummum, & fiat ſyrupus, de quo detur vnum atque alterum cochlear per ſe, vel cum aqua vlmariæ, idq; ad præſeruationem & curationem contra omnis generis venenatos & peſtiferos affectus, vt *ſupra* dictum. *Vſus in venenatis affectibus.*

Sudorem modice prouocat, & pellit cuncta venena à corde, eiuſque circumuicinis partibus: hinc etiam confert morbillis & variolis infantium, epilepſiis, & aliis affectibus, quos maligna comitatur qualitas. Singulos deceret pharmacopœos in officinis ſuis paratum potius habere talem aliquem ſyrupum, quam multos alios plane inutiles, & quorum fere pleraque pars non facit, niſi ad ornatum externum & ad friuolam inanemque pompam.

Syrup. flor. Hyperici & Centaur. minoris contra corruptionem ventriculi. Ad ſyrupos *florum hyperi & centaurii minoris* quod attinet, iis nunquam, carere deberent officinæ, ob ſummam ipſorum vtilitatem & neceſſitatem: prior inſtar balſami omnibus reſiſtit corruptionibus ventriculi, aliorumq; viſcerum, & ſingulare ſpecificumque eſt medicamentum contra vermes ſiue lumbricos, & omnis generis affectus vermiculares: *Vermes.* poſterior febrium ex bile ortarum ferociam compeſcit, & facillimo negotio edomat, ac bilioſum illum ſuccum benigne euacuat & educit: *Febr. bil.* hepar inſuper cæteraque viſcera ab obſtructione liberat, & omnis generis icteritiæ conducit: *Obſtruct.* hic ſyrupus in ſe continet proprium ſuum *rhabarbarum*, ita vt eiuſdem additione opus non habeat, ſicuti id neceſſario requiritur in *ſyrupo cichorii cum rhabarbaro. Centaurium* enim, ex quo componitur, nuncupatur etiam *fel terræ & febrifuga.* Denique eius præparatio ſiue per infuſionem ſit inſtituenda, eodem ſe habet modo cum iis, de quibus *ſupra* iam mentionem fecimus.

Syrupi *florum Chamomillæ & ſambuci*, quorum etiam vſus infrequens & perrarus exiſtit, ſi per infuſionem præparentur (hi enim flores non multo abundant ſucco) optima ſunt anodyna ad omnis generis dolores conſopiendos, tam à flatibus, quam aliunde profectos, tum in ventriculo, tum in imo ventre.

Syrup. Ebuli contra hydropem. Syrupi *florum & ſeminum ebuli* per infuſionem præparati, ſingularia ſunt auxilia in hydrope ad ſeroſos humores purgandos.

Syr. hederæ. Syrupus *granorum hederæ* ſic præparatus ad eoſdem met vſus porrigatur. Doſis eſt tantum vnicum cochleare.

Syr. fl. geniſtæ ſimpl. Syrupus *florum* geniſtæ ſimplex, quem concinnare licet, vel cum ſucco, vel per infuſionem, idque iuxta methodum *ſupra* præſcriptam, præſtat ad ducẽdum humorem melancholicum, ad tollendam obſtructionem, & ad abolendam inflammationem & ſcirrhum, quibus malis alias lien infeſtari plerunq; ſolet. *Lienis obſtruct.*

Syr. geniſtæ Compoſitus vires habet multo efficaciores

compoſ. ad eadem efficacior.

ciores ad educendum ſuccum atrabilarium, & ad obſtructiones ſcirrhoſosq; tumores lienis ſoluendos, componendi eius ratio ea eſt, quæ ſequitur.

♃. *Succorum Flor. geniſtæ* ℔. *iii.*
Summitatum fraxini
Folior. Fumariæ ana ℔. j.
His adde
Fol. Hepaticæ
Ceterach. ana m j.
Flor. Borrag.
Bugloſſæ
Violarum
Epithymi ana p *ij.*
Sem. Fœniculi
Aniſi
Carduibenedicti ana ℥ *vj.*
Cinnamomi ℥ *ij,*

Macerentur ad ignem B.M. feruidum, dein fortiter exprimantur: in qua expreſſione denuo adde, & macera, vt prius, per triduum ad eundemmet ignem Baln.

Polypodii querni contuſi ℥ j. ß.
Pulpæ tamarindorum ℥ *iij.*
Fol. ſenæ ℥ *iiij.*

Tandem fortiter exprimantur, & cum oui albumine clarificentur addendo *ſacchari albiſſimi* ℔. *ij.* & *ſyrupi de pomis redolentibus ſimplicis* ℔. j. fiat ſyrupus, vt artis eſt, miræ virtutis ad enarratos vſus. Doſis ab ℥ j. ad ℥ *ij.* per ſe ex cochleari, vel cum aqua flor. geniſtæ.

Melanch. Hypochond.

Hic ſyrupus porro ad melancholiam hypochondriacam omneſque morbos ab humore ſalſo vel bile natos conducit, pſoram, impetiginem, ſerpiginem, itemque malum mortuum curat.

Syr Senelor. contra calculum.

Syrupus ſenelorum ſiue fructuum paliuri tam ad præcautionem, quam ad curationem calculi confert, renes purgat ab arenulis, & tartareis viſcoſiſq; humoribus, qui per venas emulgentes eo translati genitricem calculi cauſam fouent: hic fructus ſaporis eſt dulcacidi, & coloris rubri, vterq; tam ſapor, quam color in eo abunde ſatis produnt ſpiritum vitriolatum omni ſolidæ craſſæque ſubſtantiæ diſſoluendæ aptum, vnde ſpecificum calculi remedium eſſe facile colligitur.

Syrupus ſenelorum ſimplex Quercetani.

♃. *Aq. ſenelor. autumno, ſiue ſuæ maturitatis tempore deſtillatæ* ℔. *iiij.* vel partem maiorem, ſi velis maiorem eius quantitatem parare, ſin minus, quatuor illius libras, vti dictum, accipe: in quam aquam tamen prius infundere oportet acidulum liquorem vitrioli vel ſulphuris ad gratam aciditatem ipſi conciliandam. Craſſus & materiatus aliquis cenſor, qui eiuſmodi æthereorum cœleſtiumque liquorum proprietates animo concipere neque poteſt, neque vult, nimis addictus cortice externo, interioriſque rerum medullæ minime ſollicitus acidulam reddat (modo velit) dictam aquam *ſuccis citrii & limoniorum* naturam vitrioli participantium, qui acidi liquores omnes etiam inſignis ſunt efficaciæ, ad rerum tincturas exhibendas, quamuis hoc pauciſſimis notum ſit. *Huic ſucco iuſta grataque aciditate perfuſo addantur fructuum ſenelorum* ℥ *vj & macerentur in B. M. feruenti per biduum*: aqua interea temporis colabitur, & tincturis virtutibusque ſenelorum imprægnabitur. *Dein fortiter exprimantur omnia per linteum, in qua expreſſione denuo infundantur, vt antea, eorundem fructuum* ℥ *vj. idque ter quaterve reiterando.* Et ita liquor erit rubicundus ac miris dotibus inſignitus, qui digeratur & depuretur in B.M. per 24. horas: dein per inclinationem ſeparetur purum ab impuro, ſicuti alibi iam ſatis declaratum eſt: materiæ depuratæ viribuſque ſucci ſufficienter tinctæ & imprægnatæ adde *ſaccharum albiſſimum ad pondus mediæ partis: dein decoquantur omnia in ſyrupum*, qui efficax eſt contra calculum, vt *ſupra*.

Calculus.

Circa huius ſyrupi ſenelorũ deſcriptionem hic & aliam noſtræ deſcriptionis formulam addere placet, iuxta quam ſi con-

cinnatus fuerit, maiori virium poteſtate, quam prior ille, donabitur, tum ad præſeruandum, tum ad curandum calculum. Præparationis eius methodus talis eſt.

Syrupus Senelorum compoſ. Quercetani.

℞. *Dictæ aquæ ſenelorum, tincturis & proprietatibus proprii fructus iam impragnatæ, vt ſupra, lib. ij.*
Succorum fructuum Alkekengi & limonum ana lib. ß.
Sem. Fœniculi dulcis
Saxifragiæ
Raphani
Bardanæ ana ℥ j.
Milii ſolis ℥ ij.
Cinnamomi ℥ ß.

Digerantur omnia in B. *M. feruenti per biduum aut triduum, dein clarificentur, tandemque cum ſacchari ſuff. q. decoquantur in ſyrupum.* Doſis ab ℥ ij ad ℥ ij. tam ad præſeruationem, quam attritionem & expulſionem calculi plurimum valet.

Syrupi de ſucco alchymillæ, de ſucco plantaginis & ſaniculæ, iuxta ſupradictam methodum parati, curant omnia vlcera interna, præcipue in renibus & veſica.

Denique *ſyrupi de ſucco mercurialis*, & *rad. bryoniæ*, iuxta eundem modum, vt *ſupra*, concinnati, digeſti, & perfecte depurati & decocti cum debita quantitate mellis vel ſacchari, purgant & mundificant matricem, malignis tetriſque impuritatibus ſcatentem fluoriq; muliebri proſunt.

Syrupus helleboratus minor Quercetani.

℞. *Fibrarum hellebori nigri ſelectiſſimi* ℥ ij.
Agarici rec. trochiſci ℥ ij.
Folicul. ſenæ mundatorum ℥ iij.
Turbith
Hermodactylorum ana ℥ j.
Aniſi
Fœniculi
Cort. Citrii ana ℥ ß.
Caryophyllorum
Macis
Cinnamomi ana ℥ ij

Macerentur in ſuff. q. & æquis partibus oxymelitis ſimplic. vini maluatici, & aquarum meliſſæ ac fumariæ, vaſe vitreo optime clauſo in B. *M. moderate calido per quatriduum: tandem aucto calore fiat leuis ebullitio & expreſſio: omnia denuo macerentur ad idemmet* Baln. *Mar. tepidum per biduum ad maiorem coctionem & fæcum depurationem: huic depuratæ & clarificatæ materiæ adde ſyrupi de pomis redolentibus ſolutiui, & ſyrupi de ſucco roſ. pallid. ſacchari roſati & violati ana* ℥ iiij. *vt fiat ſyrupus lente omnia coagulando.*

Omnibus morbis à materia tartarea, craſſa ac tenace, à phlegmate, aduſta bile aut melancholica dependentibus, in capite, thorace, ventriculo, hepate, liene, vtero, ipſiſque articulis mirum in modum confert.

Syrupus helleboratus maior Quercetani.

℞. *Rad. Hellebori nigri, veri & electi* ℥ j. ß.
Polypodii querc.
Sem. Carthami ana ℥ ij.
Viſci querni
Coryll. ana ℥ j.
Turbith gummoſi,
Agarici trochiſcati
Aſari ana ℥ vj.
Sem. Pæoniæ
Aniſi
Citrii
Carduibened.
Acetoſæ ana ℥ ß.
Diptamni Cretenſis
Flor. Tiliæ arboris
Calendulæ
Centaurii minoris
Hyperici ana p. ij.
Violarum
Bugloſſæ
Nymphea ana p. j. ß.

Macerentur in ſuff. q. oxymelitis ſcyllitici & aquæ

& aqua fumariæ, idq; in vaſe vitreo optime clauſo, ad ignem baln. Mar. per duos dies minimum, dein fortiter exprimantur & clarificentur. In ℔. ij. *huius colaturæ macera deinceps, & digere ad eundemmet ignem baln. per 4. dies.*

Rad. Hellebori veri & electi ℥ j.
Folicul. ſenæ ℥ iij.
Macis
Caryophyllorum
Cinnamomi ana ʒ j.

Denuo fortiter exprimãtur, & per vnum aut alterum diem in eodemmet baln. Mar. quam optime purificentur, vt artis eſt, ſemel aut bis in die ad minimum faces, quas in fundo vitri ſubſidere percipies, reiiciendo, & quod durius eſt, denuo purificando, idque reiterando, donec materia nullas amplius faces deponat ad fundum vaſis. His peractis adde ſacchari viol. q. ſ. & coquãtur in ſyrupum, addendo ſub finem coctionis rhabarbari ſeorſim in ſucco roſ. pallidarum macerati & expreſſi ℥ j. ß. *miſce fiat ſyrupus mediocriter coctus.* Doſis eſto ℥ j. vel ℥ ij. Per ſe exhibeatur, vel cum *aqua lilii conuall.* ſemper addendo potioni guttulas aliquot *ſpiritus vitrioli* ex arte præparati. Atque is vnus eſt ſyruporum noſtrorum purgantium antepilepticorum, cuius omnibus æque, ſiue ii ſint infantes, aut fœminæ, ſiue iuuenes aut ſenes, obœſi aut macri, ſiue cuiuſuis temperamenti homines, tutus eſt vſus, eam doſin exhibendo, quæ pro cuiuſuis ægrotantis debili aut robuſta natura ſatis eſſe poſſit. Idemmet auxilium apoplexiis, paralyſi & melancholiæ, aliiſque id genus morbis, validas etiam, fixaſque radices habentibus, ſumme conducit.

Syrupus cynnamomi ex propria aqua.

℞. *Cinnamomi craſſo modo cõtuſi* ℥ iij. *vel iiij. iniiciatur in alembicum ſuperaffundendo aqua fontana q. ſuff. & maceretur in loco frigido per biduum vel triduum, dein deſtilletur. Huius aquæ deſtillatæ accipe* ℔. j.
Sacchari ℔ ß.
Et coque in conſiſtentiam ſyrupi, qui totum cinnamomi *odorem* & ſaporem referet.

Ad hunc modum fieri poſſunt ſyrupi ex qualibet aromatum ſpecie, ex omnib. ſeminibus, herbis & floribus calefaciendi proprietate præditis, vti *ſupra in capite de aquis* iam dictum eſt.

Syrupus ſimplex cinnamomi cum vino.

℞. *Cinnamomi craſſo modo contuſi* ℥ iij. *maceretur in vini maluatici lib. ij. per triduum, idque in vaſe vitreo ad lentum ignis calorem: coletur, colaturæ adde ſacchari lib. j. ß. lente omnia coquantur, & fiat ſyrupus ſecundum artem.* Si vinum maluaticum forte deſideretur, eius loco vinum album optimum ſubſtituendum erit. Hic ſyrupus ob ſaporis ſuauitatem ac vtilitatem præſtat cunctis aquis cinnamomi, quæ cordi ſunt appropriatæ multiſq; aliis affectibus congruæ. *Confort. cordiale.*

Syrupus nucis moſchatæ confert ventriculo.
Syrupus piperis quartanus prodeſt febribus.
Syrupus caryophyllorum conducit ad lipothymiam, cordis deliquia, & affectus lethargicos.

Ad tormina ventris & colicam paſſionem fiat ſyrupus aniſi ſimplex in hũc modum.

Syrupus aniſi ſimplex cum vino.

℞. *Aniſi conquaſſati* ℥ iiij. *maceretur in vini albi generoſi lib. ij.* per tres dies, coletur: *colaturæ adde ſacchari lib. ij. & coque in ſyrupum.*

Syrupus fœniculi eadem via præparatus guſtu gratus eſt: ventos & flatus in corpore quoſcunq; diſcutit ac viſum inſuper mirifice acuit.

Sic concinnari poterunt ſyrupi ex aliis ſeminibus, veluti ex *ſemine pœoniæ* contra epilepſiam, ex *baccis lauri* & *iuniperi* contra flatus & calculum, eodem plane modo concinnabis ſyrupos *rad. angelicæ, zedoariæ, hyſſopi, thymi* & florum calidorum ad varios affectus. *Syr. ex ſeminibus.*

Syrupus florum roſmarini ſimplex cum vino.

℞. *Florum Roſmarini* ℥ ij. *vini & ſacchari dictam quantitatem*: & ſequere in cæteris methodum modo præſcriptam, & fiat ſyrupus.

Syr. ex vinis medicatis. Parabuntur etiam ſyrupi & iulepi cum vinis medicatis, multis ægritudinib. aptis: exempli cauſa. ℞. *vini abſynthiaci* ℥ ij. *huic adde ſacchari lib.* j. ß. & fac ſyrupum vel iulepum, decoquendo in Bal. Mar. vt de cæteris dictum eſt. Ea methodo confici poterunt diuerſi generis ſyrupi, qui iiſdem affectibus, quibus vina, vnde componuntur, accommodabuntur. Quinetiam cum vinis purgantibus, addita iuſta *ſacchari* quantitate, vt *ſupra*, concinnabuntur varii ſyrupi purgantes.

Syr. ex ſolo vino generoſo Villanouan. Arnoldus de villa noua, quemadmodum id alibi quoque monuimus, ſolebat iulepi ſiue ſyr. quoddam genus conficere cum ſolo vino albo, eoque omnium optimo & generoſiſſimo, quod offerebat ad recreandos & roborandos ſpiritus: idem quoque congruum eſt imbecillo ſtomacho, cruditatibus & flatibus, quibus malis ſenectus plerunque obnoxia eſſe ſolet. Si addas pauca aromata, preſtatius euadet.

Componuntur etiam ſyrupi purgantes cum vinis & aquis ſimul: quorum deſcriptiones in practica Ioannis Stockeri habentur. Quod ſyruporum genus haud improbo, imo felici cum ſucceſſu iiſdem ſæpenumero vti ſoleo. Vinum enim non tantum guſtum amabilem iis conciliat & iucundum, ſed efficaciam etiam illorum præſtantiorem reddit ac præter corroborandi facultatem, qua excellit, idem quoque vehiculi muniis perfungitur, cuius opera ipſi ſyrupi promptius ad venas transferuntur, & ita ipſorum actiones atque operationes accelerantur.

Syrupus ex aquis & vinis ſimul.

℞. *Aquæ communis (vel cuiuſuis alterius, pomorum redolentium, fumiterræ, bugloſſæ, cichorii, &c.)*
Vini generoſi albi ana lib ij.

Bulliant ſimul ad ignem lentiſſimũ, quo melius deſpumari queant Peracta deſpumatione perfecta, adde ℔. j *mellis optimi Narbonenſis vel Hiſpanici granulati, & adhuc ſemel decoque omnia & deſpuma vſque ad perfectam depurationem & medietatis conſumptionem. Huic hydromeliti vinoſo, ita preparato & in phialam vitream capacem indito, adde*

Follic. ſenæ mundatorũ ℥ iiij.
Turbith gummoſi
Hermodactylorum an. ℥ j. ß.
Cort raſ. ligni guaiaci ℥ j.
Cinnamomi ℥ ß.
Sem. Aniſi
Caryophyll. ana ʒ ij.

Vas occluſum, nec ad ſummum repletũ, quo materiæ commouendæ ſpatium locusque maneat, ſtet in hypocauſto aut tepido quodam loco, & intra biduum vel triduum materia bullire incipiet, & ſua ſponte decoquetur. Ceſſante ebullitione, quod die ſexto vel octauo poſt accidere ſolet, omnia traiiciantur per manicam Hippocratis & reſeruentur. Detur ad ℥ ij. vel iij. Hoc ſyrupi genus guſtu haud iniucundum eſt: vtilitas quoque eius tanta exiſtit, vt mira præſtet in omnibus morbis chronicis, quorum cauſæ in profundo validius inhærent, quales ſunt febres quartanæ, cachexiæ, paralyſes & lues venerea nondum inueterata.

Sed huiuſmodi medicaminum vſus, ſeruata ſemper prædicta doſi, ad decimumquintum vel vigeſimum vſque diem continuandus erit. Nam, vt & alibi diximus, eiuſmodi morbi ſolent hac via, & continuo horum remediorum vſu, tandẽ ſubigi, & funditus extirpari.

Eſt & adhuc alia methodus, ex iiſdem aromatibus & ſeminibus, calida qualitate exuperantibus, ſyrupos conficiendi, qui affectibus à cauſa frigida enatis, & vbi illico, ſiue morbi alicuius, ſiue ætatis, vt in ſenectute, ratione languentium & collapſorum ſpirituum corrobora-

ctione & inſtauratione opus eſt, conducunt. Exempli gratia hic vnam atque alteram tantum eorum, tam ſimplicium, quã compoſitorum, parandorum formulam præſcribemus, non facilem minus, quam vtilem.

Syrupus ſimplex cinnamomi, alio modo paratus cum aqua vitæ.

℞. *Cinnamomi* (aut alterius aromatis cuiuſdam prout tibi viſum fuerit) ℥ *ij. vel tres, vel plus minus pro quantitatis conficiendæ ratione: craſſo modo contuſum indatur in matracium capax, aut in ſimile aliquod vitrum aptum; ſuper affundendo ſpiritum vini fortiſſimum, vt materia tres vel quatuor digitos ſuperemineat: vaſe optime clauſo macerentur omnia per triduum aut quatriduum in loco frigido, ne ſpiritus vini exhalet, & interea temporis aquæ dotes atque virtutes cinnamomi extrahet, iisque tingetur & impragnabitur: tunc id, quod tinctum & clarefactum fuerit, effunde: & vnciis octo liquoris adde tres vel quatuor vncias ſacchari candi pulverizati, dein ſubiecto igne, ſaccharum in liquore illo diſſoluatur: & accenſa charta ignis transferatur & admoueatur ſpiritui vini ſiue aquæ vitæ*, quæ *ſi* fuerit bona, & ab omni phlegmate ſeparata, ſicut optima eius conditio poſtulat, in momento flammam concipiet: *omnia interim continuo agitentur longiori ſpatula, donec aqua vitæ exuſtione illa tota conſumpta fuerit, & ſyrupus in fundo remaneat*, cuius vtique guſtus gratiſſimus eſt: vireſque ac proprietates eius adeo ſunt efficaces & præſtantes, vt vel optimas cinnamomi aquas multis poſt ſe ſtadiis relinquat. Si eius vires fortiores reddere velis, aqua vitæ paulo ante, quam tota exuratur, ſuffocanda erit patina argentea: vel euaporatio fieri poterit orbe aut quadra argentea, & intercluſo aere, aqua vitæ in momento ſuffocabitur: & ita multo fortior erit ſyrupus, ſaporemque cinnamomi redolebit.

Sufficit pro doſi ſemicochleare in omni cordis deliquio, lipothymia, imbecillitatibus, cruditatibus & flatibus ventriculi, quos huiuſmodi remedium illico reſtituit. Hoc medicamentum ſingulare quoque eſt ad accelerandum partum in grauidis mulieribus, Si ex ſimplici hoc ſyrupo, compoſitum, & ad certum morbum, vt ad epilepſiam expugnandam, aptum, reddere velis, cum dicto *cinnamomo* ſimul maceranda, adde *ſemen pæoniæ, flores tiliæ arboris exſiccatos*, & ſimilia, procedendo in cæteris, vt *ſupra*. Dentur de hoc ſyrupo duo cochlearia infanti vel adultiori in inſultu epileptico, & mira præſtabuntur. Ad apoplexiam & paralyſim macerentur cum *cinnamomo, caryophylli, flores roſmarini, ſaluiæ, & calendulæ exſiccati*, & procedatur, vt *ſupra*. Ita conſequenter varii ſyrupi, ad varii generis affectus componi poterunt. Coronidis loco hic adiiciemus adhuc vnam formulam ſyrupi antepileptici iuxta dictam methodum compoſiti, quem etiam *in Tetrade noſtra, pag.* 309. iam deſcripſimus.

Syrupus antepilepticus.

℞. *Rad. Pæoniæ*
Viſci querni ana ℥ ß.
Cinnamomi optimi ℥ *vj.*
Flor. Calendulæ
Lilii conuall.
Tiliæ arboris
Lauendulæ ana p. j.
Roſ. rubr. p. ij.

Sicca autem & arida, non recẽtia, omnia iſta ſumantur: radix pæoniæ in fruſtula ſecetur: at reliqua vt ſe habent, citra cõquaſſationem in matracium, vt vocãt, iuſtæ capacitatis iniiciantur, quibus abunde ſatis aquæ vitæ, ſaluiæ & iuniperi (ſi haberi poteſt, vt in Germania) *ſuperfundantur.* Quę ſi deſiderentur, ſumatur *aqua vitæ ex optimo vino prolecta, quæ quatuor digitos materiã ſupermineat: Vas vero optime clauſum, ne quid expiret, in Bal. Mar. col-*

locetur, aut radiis ſolaribus ad tres quatuorve dies exponatur, vbi aqua per leuem inclinationem à facibus erit ſeparanda, ad cuius vncias decem ſacchari candidi in puluerem redacti ℥ iij. vel iiij. adiicienda erunt, omniaque argenteo cochleari agitanda, vt ſoluatur ſaccharum in patina argentea, deinde ignis ex incenſa charta aqua vitæ imponendus, vt ardeat, verſando ſeu commouendo ſemper materiam cochleari argenteo, tamdiuque exuretur aqua, dum ſyrupus ſatis coctus, aut plus minusve fortis videatur. Tum enim, cum tempus erit, extinguendum erit aqua vitæ incendium, quadra aut orbe ſtanneo vel argenteo ſuffocatum. Atque hic ſyrupus in modum Hermeticorum paratus antepilepticus præſtantiſſimus futurus eſt, cuius ſiue in præcautionem, ſiue curationem morbi ſemicochlearis menſura exhibita ſatis futura eſt. Ad idem prodeſt maceratio *florum calendulæ, lauendulæ, lilii conu. in hydromelite maluatico noſtro per menſem facta*, cuius macerationis exhibentur ℥ j. vel ℥ ij. pro doſi mane.

Ad huius tractatuli de ſyrupis noſtris reformatis concluſionem, obliuione nullo modo præterire poſſum ſyrupos de *corallis & gemmis*, quorum inuentionem mihi iure vendico, egoque primus expertus ſum illorum inſignes & admirandos effectus, quos nunc publicæ vtilitatis ac emolumenti cauſa hic deſcribere placet, quo & alii, ſi quid habeant rari & præclari, meo exemplo imitati, id in medium adducant, ſemperque publicum bonum priuatis cōmodis præferant.

Syrupus de corallis Quercet.

Oportet perfectæ ſuæ maturitatis tempore exprimere, filtrare & depurare perquam accuratiſſime ſuccum berberis aut limonum. Nam acetoſi eiuſmodi & acidi ſucci, quo perfectius fuerint depurati, & à craſſa ſua terrea ſubſtantia, qua ſcatent, exquiſitius ſegregati, eo aptiores erunt & efficaciores ad diſſoluēdum corallium craſſo modo puluerizatum, ex cuius genere ad hunc ſyrupum conficiendum ſeligas omnium rubicundiſſimum & elegātiſſimum. Hoc iniiciatur in matracium vitreum & idoneum, affundatur aliquis prędictorum ſuccorum optime depuratorum, vt materiā quatuor digitos aut paulo plus ſupernatet: collum ſubere vel cera Hiſpanica occludatur, & in balneum vaporoſum feruidū collocetur, hoc eſt, matracium aquam non attingat, ſed vapores ex aqua bulliente aſcendētes circumquaque illud feriant, vbi neceſſe eſt, vt vas aquam continens ex omnibus partib. probe muniatur atque claudatur, ne vapores exhalent: minimus autem chymiſtarum nouit, quid ſit balneum vaporoſum, quod hic ſeorſim in gratiam eorum, qui in hoc negotio tyrones ſunt, explicare volui. Huius balnei calore, qui dies noctesque per triduum integrum continuabitur, totum corallium in illo liquore fere diſſolutum apparebit, idque colore ſubrubro & ſapore dulci. Effunde per inclinationem quicquid diſſolutum fuerit, fæcibus, ſi ita videbitur, nouum ſuccum depuratum rurſus affundendo, & in cæteris procedatur, vt *ſupra*.

Ad ℔ *j*. dicti ſucci, corallina eſſentia optime imprægnati, ſufficiet ſacchari candi vncias [illegible] adiicere, & ad ſyrupi conſiſtentiam decoquere, in ipſo quidem baln. vaporoſo, non tamen clauſo, ſed aperto: & vaſis loco accipere oportet alembicum aut ſimile vas, cuius collum & orificium ſit ſatis amplum.

Artificio & dexteritate ſingulari opus eſt, ad eiuſmodi ſyrupos rite conficiendos, ne corall. eſſentia à ſuccis illis ſeparetur, qua in re vigilantia & experientia ſumma requiritur: nec mirum videri debet, ſi quis prima vice forſan à ſcopo aberrauerit. Ob quam cauſam velim, vt quilibet hic præmonitus ſciat, me quidem pro viribus fuſe & perſpicue ſatis in ſcriptis meis propoſuiſſe omnis generis operandi methodos & vias, ſed iis tamen

omnibus ocularem demonſtrationem lõge præſtare. Eſt quidam Lutetiæ Pariſiorum iuuenis & peritus pharmacopœus (Lardier dictus) qui ab informatione noſtra manuali verum huius ſyrupi conficiẽdi modum aſſecutus eſt: apud hunc proſtant eiuſmodi ſyrupi corallorum omnium diligentiſſime & accuratiſſime præparati.

Virtutes. Hic ſyrupus præditus eſt miris proprietatibus ad inſtitutionem facultatum naturalium, & omnium affectuum ab hepatis vitio & imbecillitate ſcaturientium. Confert præterea omnibus fluxionibus hepaticis, dyſentericis & lientericis. Hoc ipſo, tanquam præcipue (poſt Deum) auxilio, illuſtriſſima Domina & Duciſſa de Seulli, à fluxu hepatico inueterato, quique incurabilis iudicabatur, intra paucos dies plane liberata fuit. Eoſdem remedii huius effectus iam ante expertus fueram in quadam nobiliſſima virgine Domini Garrot in ſupremo ſenatu Pariſ. Conſiliarii filia, eidem fluxui hepatico ſubiecta, quæ à Medicis ſuis relicta, vitam tenui adhuc filo pendentem trahebat, cum ipſam curandam ſuſciperem, cuius rei ipſamet adhuc in vita ſuperſtes vna cum patre teſtimonium ferre poteſt. Eodem modo plures alii à nobis curati ſunt, inter quos & Reginæ noſtræ ephippiarius, nomine Philipp le Guagneur, qui vltra octo menſes dyſenteria laborauerat, nec vllis aliis remediis leuari poterat, is tamen hoc ipſo præſidio, nec non quibuſdam aliis conuenientibus adhibitis, intra trium ſeptimanarum ſpatium, integram recuperauit ſanitatem.

Loco ſuccorum diſſoluentium berberorum, & limoniorum, vti quis poterit liquoribus acidis deſtillatis, iuniperi aut guaiaci, efficaciſſima pretioſorum lapidum diſſoluẽdorum poteſtate, inſignitis. Chymici non vererentur illorum loco vti aceto ſuo montano, exquiſitiſſime & dexterrime depurato.

Ad eundem modum paratur ſyrupus perlarum, qui præſtantiſſimum eſt remedium in omni cordis deliquio, conducit præterea proprietate ſua ſpecifica phthiſicis & emaciatis.

Quemadmodum etiam ſyrupi de hyacintho, ſmaragdo & ſaphyro in genere conferunt ad inſtaurandos ſpiritus naturales, vitales & animales: in ſpecie vero primus opportunus eſt contracturis & cõuulſioni; ſecundus prodeſt epilepſiis: tertius vero opitulatur omnis generis affectionibus melancholicis & attrabilariis. Et hactenus de ſyrupis: pergamus ad purgantia.

CAP. XIV.

De Purgantibus.

HACTENVS ordine deſcriptiones & compoſitiones aquar. decoctionum, vinorum, oxymelitum, hydromelitum, & ſyruporum propoſuimus, quibus ſi purgantia quædam interdum obiter admiſcuerinus, in eo methodum aliorum ſecuti videbimur, qui decoctis & ſyrupis, ſeorſim alterationi & præparationi deſtinatis, ſæpenumero etiam ea adiungunt, quæ proprie vacuationi, quæ poſt humorum demum præparationem inſtituenda eſt, inſeruiunt, ſicut docet Gal. *comment.* 14. *aphorism. lib.* 1.

Hæc igitur vacuatio fit medicamentis purgantibus, quæ iuxta eundem Gal. duplicis ſunt naturæ: alia in genere dicti purgantia, quæ promiſcue tantum ac ſine delectu hominis excrementa educunt: alia vero proprie ſic dicta & κατ' ἐξοχὴν à certa quadam facultate ſiue proprietate, aut à totius ſubſtantiæ, vt volunt, ſimilitudine, vim & efficaciam habent trahendi & vacuandi humores, quorum alia ducunt pituitoſos, alia bilioſos, alia vero melancholicos & aduſtos ſuccos, vel per vomitum, vel per ſeceſſum, idq; vel blande, aut vehementer, aut mediocriter. *Purgantia duplicia. Lib. 56. 29. ſimpl.*

Vnde

Vnde enarrata medicamenta in tres claſſes diuiduntur.

1. In benigna ſeu moderata: ſunt
Caſſia
Manna
Succus prunorum dulcium
Syrupus violarum
Serum lactis & ſimilia.

Quæ remedia ſunt alimentoſa, hoc eſt, quæ facile in alimentum commutantur: ab his tanquam leuioribus Galenus, & alii eius imitatores, omnem morborum curationem inchoandam ſtatuunt.

2. In mediocria: qualia ſunt
Rhabarbarum
Agaricus
Sena
Aloe
Turbith
Hermodactylus
Polypodium
Myrobalani

3. In violenta: vt ſunt
Colocynthis
Scammonium
Elaterium
Peplium
Helleborus
Thymalea
Chamalea
Thapſia
Cataputia, & alia titymali ſpecies.

Ex cunctis enarratis ſimplicibus, diuerſis corporis humani humoribus purgandis, idoneis, parantur medicamenta compoſita, quæ purgant, vel bilem, vel pituitam, vel melancholiam, vel craſſos ac viſcoſos, & aqueos, ſiue ſeroſos humores; modo vnum, modo binos ſeorſim, modo omnes ſimul, ob quam cauſam talia remedia nuncupantur *cholagoga, phlegmagoga & hydragoga.*

Forma purgantium diuerſa. Differunt eadem remedia ratione conſiſtentiæ, vbi alia mediocritatem inter molle & durum obtinent, & dicuntur electuaria liquida: alia ſunt ſolidæ conſiſtentiæ & ſiccæ, ex quibus rurſus triplicia efformantur genera, electuaria videlicet ſolida, pulueres & pilulæ, ita à figura ſua rotunda, quaſi paruæ pilæ dictæ, quas Græci à ſumendi modo καταπότια appellant.

Hæ ſunt præcipuæ omnium illorum purgantium compoſitorum formæ, de qnibus in poſterum ſermo nobis futurus eſt, vtpote de materia, quæ in pharmacia imprimis neceſſaria eſt, ac reformatione ſumme opus habet, vbi quidem largam illam & communem viam, quantum fieri poteſt, ſequemur, quod ſi vero in aliam forte flexerimus, qua & citius, & directius, & facilius, & maiori cum emolumento, inſtituti noſtri finem adepti fuerimus, id publici ſolummodo boni prouehēdi cauſa (hic enim eſt finis noſter, hic ſcopus, hæc intentio ſola) fieri, conſtanter aſſeueramus.

Vt igitur ordinem noſtrum ſequamur, inter purgantia primum aſſignabimus locum electuariis mollibus & liquidis, eaque hic, quæ maxime in vſu eſſe ſolent, deſcribemus, quorum alia humoribus acribus & bilioſis, alia pituitoſis, alia melācholicis vacuandis magis conueniunt.

Remedia lenientia, bilemque purgantia.

Lenitiua Cholagoga:
- *Caſſia extracta ſimplex & compoſita*
- *Diaprunum lenitiuum ſeu diadamaſcenum Nicolai.*
- *Antidotus catholica Nicol. Prapoſiti.*
- *Electuarium diaſebeſten Montagnagna.*
- *Electuarium lenitiuū cum manna Nicol. Alexand.*

Hæc ſunt purgantia illa eccoprotica, vt vocant, ad primam corporis regionem purgandam apta: ab omnibus authoribus inter maxime benigna recenſentur, vt quæ

quæ humores humectando & leniendo clementer educant: præſcribuntur etiam in febribus calidioribus, bilioſis & ardentibus, quas comitari ſolet ſitis intolerabilis, vbi humectatio vberior, minor autem rariorque calefactio requiritur.

Vera cholagoga. { *Diapruum ſolutiuũ Nicolai* / *Electuarium de ſucco roſ. Nicolai.* / *Electuarium roſ. Meſuæ, & Montagnanæ* / *Elect. de pſyll. Meſ.* }

Diaprun. Solutio. Præparatio vulgaris ſcammonii. Diaprunum ſolutiuum, quod paratur ex ſolo lenitiuo addendo *ſcammonium præparatũ*, hoc eſt, in trochiſcos cum *ſucco citoniorum, cortice myrobalanorum, citrinorum & maſtiche* redactum, ſingulare eſt remedium ad omnes affectus ex bile productos. Quidam tamen in febribus tertianis eius vſum reformidant, propter ſcammonii nimiam & excedentem calefactionem. Sed docebimus *infra ſcammonii* præparationem talem, qua ipſius calor immoderatus contemperabitur: necnon deſcriptionem quandam diapruni ſolitiui, quod ſic præparatum erit ſummo vſui, & in omnibus febribus bilioſis & ardentibus commode & innoxie exhiberi poterit.

Elect. de ſucco roſarum Nic. Electuarium è ſucco roſarum Nicolai ad omnes affectus à bile flaua aut bilioſis ichoribus redundantibus ſubortos conducit: idcirco tertianæ ſimplici & duplici: febribus quoq; aliis ardentibus, maliſq; à bile caloreque ſubortis confert. Eſt etiam magis refrigerans & exſiccans, quam diaprunum laxatiuum, vnde maior quoque ineſt ei laxiorum viſcerum adſtrictio & roboratio, ſicque ad omnes morbos à calida fluxione excitatos magis confert, vt in podagra, chiragra, & doloribus articulorum à bilioſis & ſeroſis ichorib. ſubortis: ſimul enim & ſemel vitioſos illos ſuccos detrahit, fluxionem deprimit, & aſtringẽdo membra roborat.

Elect. roſ. Meſ. Electuarium roſarum Meſuæ iiſdemmet affectibus, quibus Nicolai, confert: illud tamen facilius & cum minori moleſtia purgat, minuſq; corpus conturbat, quam hoc.

El. de pſyl. Meſu. Electuarium de pſyllo Meſ. bilem tum flauam, tum vitellinam euacuat: febribus igitur omnibus ab vtraque bile ſuſcitatis, tum ardentibus, tum diuturnis, & curatu difficilibus, quæque tandem ægros ad hydropem perducere ſolent, ſummopere conferre creditur: morbo quinetiam regio & iecori ſupra modum calefacto, vt & vertigini & doloribus capitis à bilioſis euaporationibus procreatis ſummopere confert.

Elect. de pſyllio Montagn. Electuarium de pſyllio Montagnanæ vires in curandis bilioſis affectibus, electuarii de pſyllio Meſuæ æmulatur, ſed ſatis potens eſt medicamentum ad humores permixtos & varios euacuandos præſertim pituitam craſſam cum bile permixtam: idcirco tertianis nothis & morbis huiuſmodi, qui ex humoribus mixtis fiunt, prodeſt.

Humores craſſos, viſcidos & pituitoſos purgantia, ſunt.

Phlegmagoga { *Diaphœnicum Meſuæ* / *Diacarthamum Arnold. de villa noua.* / *Diaturb. maius Petri de Tuſſignano.* / *Benedicta laxatiua Nicolai* / *Electuarium Indum maius Meſ.* / *Hiera picra Gal. cum agarico.* / *Hiera Pacchii* }

Diaphœn. Diaphœnicum viſcidam craſſamque pituitam, eamque à remotioribus etiam partibus trahit. Febribus compoſitis & diuturnis, in quibus multi craſſi ac viſcidi humores permixti ſunt, auxiliatur: doloribus ventriculi à cruciatibus ſubortis, itemque colicis cruciatibus, & aliis affectibus ex crudo humore generatis, mirifice confert.

Diacarth. Diacarthamum Arnoldi iiſdemmet af-

fectibus ex viſcida & craſſa cauſa procreatis prodeſſe iudicatur, vt quotidianis febribus, paralyſi, &c.

Diaturb. Diaturbith maius Petri de Tuſſignano, cuius deſcriptio reperitur in diſpenſatorio Valerii Cordi, craſſos aut pituitoſos humores attenuat, digerit, ſimulque deturbat & euacuat.

Bened. Laxat. Benedicta laxatiua Nicolai humores pituitoſos ſeu in articulos decumbentes, ſeu in renibus & veſica contentos, mirifice & per os ſumpta, & per clyſteres iniecta elicit & euacuat.

Indum maius. Electuarium Indum maius excrementa cruda, pituitoſa, putrida & corrupta à ventriculo, hepate, aliiſque partibus nutritioni famulantibus educit: idcirco lue venerea laborantibus prodeſt, vt & cachexiis, inflammationibusque ventriculi & colicis doloribus: nam vt pituitoſa & cruda excremẽta purgat, ſimul etiam flatus diſſoluit & diſcutit.

Hiera picra Gal. Hiera piera Gal. cum agarico ventrilum corroborat, eumque à mucilaginoſis impuritatibus ipſis tunicis adhærentibus liberat & repurgat, & flatus ipſos diſcutit.

Hiera Pacchii. Scribonius Largus de hiera Pacchii, vt in Diætetico noſtro iam ſcripſimus, miranda prædicat: hancq; compoſitionem propter eius vires & efficaciam ad infinitos & deploratos morbos curandos ſummis laudibus in cœlum effert. Ad omnes enim ſpaſmos neruorumque tenſiones, ad ſpinæ lumborumq; dolores, ad vertiginem, epilepſiam, paralyſim, ad diuturnos capitis dolores, incubum, & ſubitas omnes præfocationes mirifice conuenit.

Melancholicum denique ſuccum trahentia ſunt.

Melanagoga.
- *Confectio maior & minor Hamech.* Meſuæ
- *Diaſena Nicolai*
- *Triphara Perſica Alexandri.*

Cõfect. Hamech. Confectio Hamech eſt febribus autumnalibus curandis, quartanis præſertim atque omnibus aliis morbis, extartareis craſſis, ſalſis, retorridis & melancholicis humoribus subortis, optimum remedium: elephantiaſi, cancro, impetigini, ſcabiei, in ſumma omni fœditati cutis à ſalſis & aduſtis humoribus procreatæ, mirifice ſuccurrit.

Diaſena. Diaſena, melancholia, mania, quartana vexatis, lienoſis etiam & melancholicis omnibus affectibus auxiliatur.

Triphara Perſica. Triphæra Perſica confert febribus ardentibus, hepatis & ventriculi inflammationibus, ictericis & omnibus affectibus ex atra bile factis medetur: ſitim quoque mitigat, morboſque aduſtos fieri prohibet.

Hæc ſunt præcipua illa electuaria purgantia in forma opiatæ, vel mediæ inter durum & melleæ conſiſtentiæ, quæ in cõmuni fere vſu ſunt, & quibus officinæ ad vſum neceſſarium inſtructæ eſſe debent. Inter quæ nonnulla in formam ſolidam & in tabellas rediguntur, vt commode ſumi poſſint, & guſtui gratiores fiant. Diaphœnicum hoc modo in formam ſolidam redigatur, quemadmodum & electuarium è ſucco roſarum, diacarthamum, diaturbith, & ſpecies illorum, mellis loco cum ſufficienti quantitate ſacchari prius diſſoluti, miſcentur, & in electuaria ſolida iuxta artem coquuntur.

Deſcriptiones & formulas horum remediorum de induſtria hic prætereo, ſiquidẽ eas videre licet in ipſis auctoribus, quos citauimus, nec non in omnib. pharmacopœorum antidotariis ac diſpenſatoriis, tam veterum, quam recentium: ſuperuacaneum enim foret, toties eandem repetere cantilenam, crambemq; toties coctam reponere.

Multo vero minus in iiſdem enarratis compoſitionibus vel vnicam immutare literam conabor, ne forte audaciæ & temeritatis arguendus videar, quaſi ille ſim ego, qui tam præſtantiſſimorum virorum, noſtrorum maiorum ac patrum, placitis & ſcriptis doctiſſimis, com-

muni

nimi antiquitatis conſenſu receptis, & approbatis, vt bonis & vtilibus, longaque experientia hactenus ſtabilitis, meæ conſcius tenuitatis auſim refragari & contradicere. Nos nihilominus vt humiles pumiliones Gigantum humeris inſidentes, & eorundem ope ad altiorem locum euecti longe exactius rem eminus perſpicimus, quam veteres ipſi, cum præſertim facile ſit inuentis addere, & in dies vel tantillo auctario eadem exornare & locupletare. Quare dignitate & exiſtimatione antiquitatis ſarta tecta conſeruata, me propterea haudquaquam culpandum fore, neque rem ab officio meo alienam facturum arbitror, ſi in hoc opere noſtro ea, qua decet, reuerentia animique modeſtia, reformationem purgantium, circa quæ nunc verſamur, & quæ præcipue in pluribus reformari merentur, aggreddiamur. Hic ergo quædam huius generis purgantium remediorum deſcriptiones atque formulæ, noſtro marte & arte adinuentæ, & chymico artificio exquiſitiores, politiores & auctiores redditæ, tanquam ſumme neceſſariæ & vtiles, adiicientur, & in publicum commodum propalabuntur. Quod tamē, quicquid id ſit, eruditorum iudicio ſponte ſubmitto, de eodem, pro ea, qua pollent, æquanimitate ſapienter iudicaturis.

At vero tantum abeſt, vt medicamentorum præparatio vltimum perfectionis gradum ſit adepta, quinimo in Officinis multæ ſeſe offerunt compoſitiones, quæ variis adhuc erroribus vndiquaque ſcateant, imo vel illæ ipſæ, quarum maximus & quotidianus fere eſt vſus, differentem plane & diuerſam compoſitionis ſortem experiuntur: adeo vt vix inuenias duos pharmacopœos, qui in iis conficiendis vim eandemque rationem ſequantur: huius rei euidens teſtimonium habemus in *diaphœnico Meſuæ.* Videas enim hic, quantum hoc electuarium in Val. Cordi diſpenſatorio deſcriptum differat ab eo, quod in antidotario Florentinorum, & pharmacopœa Auguſtana habetur.

Multi quidem reperiuntur, qui in indicandis & oſtendendis huiuſmodi errorib. diligentem nauant operam. Sed maius operæ pretium ii facerent, ſi ſtudium ſuum exquiſitiori harum compoſitionum præparationi abdicarent, & ſecuriores atque vtiliores ipſarum operationes redderent, vt celeriori & commodiori agendi poteſtate vim ſuam exercerent, guſtuique gratiores exiſterent. Hoc enim modo miſeris ægrotis ſolatio eſſent, eoſque lege Hippocratea, *tuto, cito & iucunde* percurarent. Huiuſmodi igitur præparationibus politioribus laborem noſtrum poſt hæc dicabimus, iiſque pharmacopœam noſtram exornabimus, ſimulq; purgantia quædam noſtræ compoſitionis & deſcriptionis diuerſis curationum intentionibus congrua addemus, ad quorum imitationem alia complura componere licebit.

Exordiendum autem nobis eſt à Catholico ſiue antidoto vniuerſali, quod omnes noxios humores clementer purgat: ad cuius exemplum quoque alia præparabuntur. *Catholicū ſiue Antidotus vniuerſalis.*

Catholicum Quercetani.

℞. *Succi Cichoreæ*
Fumiterræ
Lupulorum an. ℔. ß.
Succi roſ. pallid. lib. ij.
Limonum lib. j.

Hi omnes ſucci perfecte depurentur in B. M. donec nullæ amplius fæces appareant, vt docuimus in cap. de Syrupis: his adde

Fol. Senæ mundatorum ℥ *vj.*
Agarici recent. trochiſcati ℥ *iij.*
Macis
Cinnamomi
Fœniculi dulcis an. ℥ j

Omnia indantur in matraciū, vel aliud vas vitreum capax, ſtět in infuſione in B. M. *feruido per* 3. *dies. Dein exprimātur omnia torculari, quæ expreſſio rurſus in vaſe idoneo ponatur in* B. M. *ad denuo digerendum, ea-*

 quendum,

quendum, depurandum iuxta artem, prout idem in cap. de Syrupis *explicauimus: interim dum hæc fiat digeſtio, cape quoque ſeorſim*

Pulpæ caſſiæ
Tamarindorum ana ℥ vj.

Hæc diſſolve in ſuff. q. aquæ violarum, maluæ, & citrullorum, vel in decoctione lenitiua optime clarificata, omnia in matraceum vitreum ſimul iniecta ſimiliter adhuc digerantur per duos vel tres dies, donec materia appareat clariſſima. Collige ſeorſim, quod depuratum fuerit, & miſce cum priore infuſione depurata: his adde

Mannæ calabrinæ lib. ß.
Sacchari albiſſimi lib. ij.

Manna & ſaccharum diſſoluantur in ſufficienti quantitate aquæ, & depurentur antequam cum duabus his infuſionibus permiſceantur: dein coquantur omnia ad ignem lentum ad mellis ſpiſſitudinem & conſiſtentiam, vel vlterius. Remoueantur ab igne, & ſub finem addantur

Pulueris ſenæ
Rhabarbari an. ℥ ij.
Spec. Diatragacanthi frigidi
Aniſi ana ℥ ß.

Probe diuque miſceantur omnia piſtillo ligneo, & fiat electuarium ad iuſtam conſiſtentiam. Sufficit robuſtioribus pro doſi exhibere ʒ vj. & cæteris ℥ ß. Generale hoc & benignum purgatiuum quouis tēpore exhiberi poteſt, tam ad præcautionem, quam ad curationem febrium, aliarumque corporis ægritudinum. Loco *ſucci limonum* ſubſtitui poteſt *ſuccus mali punici*, huius generis ſuccos data opera addimus, eo, quod aciditate ſua vitriolata ad extractionem tincturarum & eſſentiarum omnium vegetabilium multum conducant, & in omni purgatiuo, quod inſigni calefactione præditum ſit, veri correctiui vicem ſub miniſtrent: *eſt* præterea *eiuſmodi aciditas ad rerum omnium fermentationem conciliandam efficaciſſima*, quod ſummopere notandum eſt.

Cholagogum Quercetani.

℞. *Succorum perfecte depuratorum*
Centaurii minoris
Roſarum pallidarum
Rubrarum ana lib. j.
Succi rad. Oxylapathi
Identidem depurati lib. ß.

In quibus macera ad ignem Baln. Mar. *per triduum*

Rhabarbari elect. ℥ ij.
Folicul. ſenæ ℥ iiij.
Cinnamomi
Santali rubri
Aniſi ana ℥ ß.

Hæc omnia in vas vitreum indita macerentur & digerantur per tres dies: dein fiat expreſſio & colatura, cui adde

Pulpæ prunorum dulc. lib. ß.
Sacchari lib. j.
Syrupi ex nouē infuſionib. viol. & mucag. ſem. pſyll. ana ℥ iiij.

Coquantur lento igne ad mellitam conſiſtētiam, cui adde

Scāmonii præparati, vt docebitur, ℥ j.
Pulueris rhabarbari & fol. ſenæ ana ℥ j. ß.
Spec. Diatriaſantali & trochiſc de berber. ana ʒ iij.
Sem. Scariolæ
Portulacæ
Lactucæ ana ʒ ij.

Parabis hoc electuarium (ſi velis) etiam ſine *ſcammonio*, quod tamen poſt veram ſuam præparationem calore ſuo priuatum adeo innoxium eſt, vt potius cæterorum remediorum vim & efficaciam ad ſeroſos & bilioſos humores vtiliter euacuandos potenter acuat & exſtimulet. Loco igitur vulgaris præparationis cum *ſucco Citoniorum, cortice myrobalanorum, & maſtiche*, optima eius & elegantiſſima præparatio cum *aceto montano*, vel *ſucco limonum* fieri debet, quod fuſius docebimus alibi.

Electua-

Electuarium purgans pituitam Querc.

Electuariū phlegmagog.

℞. *Rad. Helenii* ℥ j.
Polypodii
Sem. Carthami an. ℥ ij.
Fol. Chamædryos
Chamæpityos
Thymi
Hyſſopi ana m. j.
Sem. Fœniculi
Aniſi ana ℥ ß.
Flor. Stœchados
Betonicæ
Calendulæ
Hyperici ana p. ij.

Coquantur in aqua betonicæ: dein fiat expreſſio & colatura, de qua cape ℔. *ij.*
Succorum depuratorum citoniorum
& roſarum Damaſcenarum ana ℔ *j.*

In quibus mixtis macera ad ignem Bal. M. calidum, vt ſupra
Agarici recēs trochiſcati ℥ *ij.*
Turbith gummoſi ℥ *ij.* ß.
Foliorum ſenæ ℥ *iij.*
Aſari ℥ j. ß.
Scammonii præparati ʒ vj.
Caryophyll.
Cinnamomi
Zinziberis ana ℥ ß.

Dein fiat fortis expreſſio, defæcatio ſeu depuratio, vt iam docuimus, ac tandem transcolatio: in qua adde mānæ granatæ purificatæ ℔. j. *penidiorum* ℥ *iiij. coquantur lento igne, donec reducantur ad bonam electuarii conſiſtentiam:* doſis ℥ ß. vel ʒ vj. pro robuſtioribus.

Febribus diuturnis à pituita & bile vitellina mixtis auxiliatur: quinetiam pituitoſa, craſſa, cruda, & mucilaginoſa excrementa, quæ circa ventriculi, inteſtinorum, renumque regionem, flatus cruciatuſq; excitare ſolent, diſcūtit & radicitus educit.

Electuarium purgans melancholiam atramque bilem.

Diahelleborum Quercetani.

℞. *Rad polypodii querni* ℥ j. ß.
Hellebori nigri non adulterini ℥ ij.
Cort. tamariſci
Capparum ana ℥ j.
Summitatum meliſſæ
Thymi
Epithymi ana p. j.
Folicul. ſenæ ℥ *iiij.*
Turbith gummoſi ℥ *ij.* ß.
Myrobalanorum omnium ana ℥ ß.
Agarici rec. trochiſcati ℥ j. ß.
Sem. Ireos.
Carduibened.
Fœniculi
Aniſi ana ʒ *vj.*
Cubebarum
Cinnamomi
Macis
Caryophyllorum ana ʒ *ij.*
Conſeruæ flor. Bugloſſæ
Violarum
Nymphææ an. ℥ *j.*

Hæc omnia contuſa & permixta macerentur in ſuff. quantitate ſeri lactis, & ſuccorum quam optime depuratorum fumariæ, bugloſſæ, pomorum redolentium, idque in Baln. Mar. vaporoſo, vaſe optime clauſo per quatriduum: dein fiat expreſſio, colatura, itemq; depuratio, vt iam docuimus: *his adde*
Mannæ granatæ
Sacchari violati
Pulpæ tamarindorum
& pulpæ racemorum recentiū præparatæ, vt docebimus, ana ℥ *vj.*

Coquantur lento igne ad conſiſtentiam ſyrupi perfecte cocti; cui ſubſequentes pulueres paulatim inſperge, rudicula omnia ſemper commouendo:
Pulu. Diaſenæ noſtræ deſcriptionis ℥ *ij.*
Trochiſc. de Rhabarb.
De Eupatorio
De Capparibus ana ℥ ß.

 Scam-

Scammonea præp. vt iam docuimus, ℨ vj.

Miſce & fiat electuarium, vt eſt artis.

Hoc eſt vnum ex melanagogis noſtris, quod minori agendi violentia operatur, quam *hiera diacolocynthidos Pacchi aut Logadii*, mirum in modum etiam vniuerſam ſanguinis maſſam mundificat, & ad ℨ ß. tantummodo exhibitum, vitia ab vtraque bile & ipſa pituita ſalſa enata potentiſſime tollit. Hinc ad omnes affectiones melancholicas, febres quartanas, cachexias, oppilationes lienis & meſenterii, epilepſiaſque auxilium eſt ſingulare, necnon aduerſus morphæam, impetiginem & cancrum. Specificum præterea & excellens purgatiuum ad diuerſas melancholiæ & maniæ ſpecies eſſe comperitur, addita *eſſentia lapidis lazuli* in ſufficienti quantitate: ſicut eius præparandi methodum ſuo loco trademus, cum pulpam vuarum extrahendi ratione, quod extractum, à Gallis *Reſinee* appellatum, autumni ſolummodo tempore præparari poteſt.

ADMONITIO.

Plures hodie audito *hellebori* nomine ſtatim obſtupeſcere ſolent, cum tamen certum ſit, ipſos ſuis eccoproticis nihil vnquam effatu dignum ſine illius beneficio præſtare poſſe, in morbis præſertim chronicis & difficilibus, qui corporis membris altius & tenacius inhæreſcunt: in iis vero helleborata, modo rite præparata fuerint, citra vim & moleſtiam multo validiores penetrandi vires exerunt, quam *colocynthis, thymalea, chamalea, peplium*, & ſimilia, ſicut alibi iam in ſcriptis noſtris palam demonſtrauimus, ſimulque oſtendimus, quanti olim antiquitas, nec non ipſemet Hippocrates *helleborum* fecerint, quod ob ſummam eius virtutem & efficaciam, laudibus maximis in cœlum vſque extulerunt.

Commẽdatio hellebori.

Electuarium lenitiuum antinephriticum Quercetani.

℞. *Rad. Althea*
Polypodii querc. an. ℨ j. ß.
Taraxaci
Aſparagi
Petroſel.
Fœniculi
Eryngiorum an. ℨ j.
Iuiubarum
Sebeſten an. par. vj.
Herb. Cichori
Scariola
Agrimon.
Pimpinel.
Saxifrag.
Capillar. ana m. j.
Sem. Carthami ℨ j. ß
4. Frigid. maior.
Lactuca
Portulaca
Malua
Papau. alb. an. ʒ iij.
Aniſi
Fœniculi
Bardana
Milii ſolis
Saxifragia an. ℨ ß.
Fruct. Alkekengi
Senelorum
Prunorum Damaſcen. an. p xij.
Flor. Geniſta
Violarum
Nymphea an. p ij.

Coquantur, vt artis eſt, in ſuff. aqua. in ℔ j. ß *colatura clarificata adde ſucci limonum optime depurati* ℨ iiij. *in quibus macera per 24. horas ad ignem Baln. Mar.*
Folic. Sena ℨ iij.
Macis
Cinnamomi an. ʒ. ij.

Dein fortiter exprimantur, & in hoc expreſſo denuo macera, & parum decoque folicul. Sena oriental. ℨ j. ß. *in colatura adde*
Penidiorum
Sacchari violati an. ℨ iiij.

Pulpa

Pulpæ caſſiæ
Tamarindorum extract. cum aqua violar. an. ℥. iij
Coquantur ad mellis conſiſtentiam addendo pulueris ſenæ ℥ ij.
Cryſtall. tartari ℥ j. ß.
Spec. Diatriaſant. frigidi ℥ ß.
Omnia ſimul rite miſceantur, & fiat electuarium ſecundum artem: doſis ℥ ß. vel ʒ vj.

Excellens eſt ad calculi præſeruationem, ſumptum ad ℥ ß. luna decreſcente, purgat blande & vtiliter: robuſtioribus ſufficit exhibere ʒ vj. in forma boli. Vſus quinetiam eius vtiliſſimus erit in remediis purgantibus & clyſteribus ad dolores nephriticos vſurpandis.

Electuarium hyſtericum Querc.

℞. *Succor. optime depurat. mercurialis,*
Betæ
Fumar. an. ℔. j. ß.
Succor. Identidem depuratorum
Artemiſiæ
Matricariæ
Ebuli
Centaurii min. an. ℔. ß.
Folicul. Senæ ℥ iiij.
Sem. Fœniculi
Pœoniæ
Aniſi an. ℥. j.
Altheæ ℥. ß.
Flor. Violar.
Chamomil.
Sambuci
Hyperici an. p. ij.

Fiat decoctio, expreſſio & colatura, cui adde

Pulpæ prunorum
Pulpæ caſſiæ an. ℥ vj.
Mannæ
Sacchari an. ℥. viij.
Lente coquendo reducantur omnia in elect. addendo ſub finem pulueris ſubtiliſſimi folicul. ſenæ ℥ i. ß.
Fœculæ Bryoniæ ℥. j.
Sem. Aniſi
Fœniculi dulcis
Cinnamomi an. ℥ ß.
Miſce, fiat electuarium: doſis ℥ ß.

Hoc electuarium eſt efficax ad ſuffocationem matricis, epilepſiam, vertiginẽ, melancholiam hypochondriacam, cardialgiam, & diuerſos alios affectus, qui ab his dependent: de quo pro ſpecifica horum malorum purgatione per os exhiberi poteſt ℥ ß. in forma boli, vſque ad ʒ vj. in clyſteribus.

Ad horum duorum electuariorum normam & formam alia plura conficere poteris: vel cum decoctionibus, vel cum ſuccis depuratis, qui affectibus quos edomare velis, conueniant. Vnde alia plura electuaria mollia purgantia hic deſcribere nunc ſuperſedebimus.

CAP. XV.

De Pilulis ſeu catapotiis.

Remediorum quorundam purgantium, quæ à rotunda ſua forma à Latinis vocantur pilulæ, quaſi paruæ pilæ, quęque à Græcis à ſumendi modo καταπότια dicuntur, vti iam dictum, maximus vſus eſſe ſolet hodie in medicina factitanda. Sunt etiam multi, qui eas ſumere malunt, quam bolos & electuaria. Sub hac enim rotunda forma, medicamenta vel ingratiſſima, minori tum moleſtia, tum doſi deglutiuntur, & in ventriculum ingeruntur, vnde paulo diutius in huius generis remediis immorabimur, & ſub iiſdẽ poſtea extracta quoque purgantia comprehendemus, vtpote quæ in pilulas magna ex parte efformari poſſint.

Hæc per pilulas medendi ratio olim antiquis quoque familiaris & conſueta fuit, quemadmodum videre eſt ex ſcriptis Gal. *l. 9. ſecundum locos. c. 1.* Item *c. 14. lib. 5. & c. 8. lib. 14. meth. med.*

Porro huiuſmodi remedia non purgationis ſolummodo ſcopo inſeruiunt, ſed illorum vſus multo latius extenditur. Pro-

Pro varia enim morborum cauſa & natura, variis quoque accommodantur vſibus: qui tamen omnes ad hos quinque potiſſimum reduci poſſunt; ad diuerſorum nimirum vitioſorum & noxiorum humorum euacuationem; ad dolorum mitigationẽ, ad ſomni inductionem, ad fluxionum tuſſiſque prohibitionem, & tandem ad ſitis extinctionem.

Pilularum differentia.

Vt autem ordinẽ inſtitutum ſequamur, nec longius forte ab eodem digrediamur, hic de pilulis purgantibus tantum nunc agemus, de cæteris ſuo loco dicturi.

Pilul. cholagoga.

Ex his itaque nonnullæ purgant bilem, veluti ſunt pilulæ aureæ, de hiera cum rhabarbaro, de eupatorio maiores Meſ.

Phlegmagoga.

Aliæ pituitam, vt cochiæ, fœtidæ maiores Meſ. de agarico, de hiera cum agarico, de ſarcocolla, de colocynthide.

Melanagoga.

Aliæ ſuccum melancholicum atramq; bilem, vt pilulæ Indæ Haly ex Meſ. de lapide lazuli, de lapide Armeno.

Panchymag.

At earum nonnullæ omnes humores ſimul deturbant, vt pilulæ Arabicæ Nicolai, ſine quibus eſſe nolo eiuſdem Nicolai, pilulæ aggregatiuæ maiores Meſ. & pilulæ de opopanace Meſ.

Aliæ duos humores ſimul euacuant, vt pilulæ aggregatiuæ minores, de hiera cum rhabarbaro & agarico, pilulæ ſtomachicæ Alkindi ab Auicenna deſcriptæ.

Quarum omnium pilularum aliæ mitius, aliæ valentius, aliæ vero mediocriter euacuant.

Mitius *pilulæ de rhabarb. de agarico, de hiera.*

Vehementius *pilulæ de euphorbio, de opopanace.*

Mediocriter aliæ.

Poteſt etiam alia pilularum fieri diuiſio, qua aliæ certis partibus & peculiaribus morbis conueniunt, vbi videlicet.

Aliæ capiti deſtinantur, vt ſunt pilulæ cephalicæ minores Gal.

Aliæ oculis, vt opticæ ſeu lucis, quæ viſum roborant, conſeruant, excrementaq; pituitoſa, tum à cerebro, tum ab oculis educunt.

Aliæ pectoris regionem expurgant, vt *bechicæ, pilulæ de aloe, & maſtiche* Nicolai Myrepſii, *de hierapicra* Galeni, vt & *Alephaginæ* ſunt ſtomachicæ, vitiiſque ventriculi conducunt, ac ex eo pituitam, itemque bilem blande educunt, ipſumque ventriculum ſimul & ſemel roborãt, concoctionem iuuant & appetentiam excitant.

Pilulæ de mezereo valent ad aquas hydropicorum educendas.

Pilulæ de caſtoreo hyſtericæ ſunt & vteri affectibus conducunt.

Pilulæ peſtilentiales Auicennæ & *pilulæ Ruffi*, quæ ex iiſdem fere componuntur, peſtiferis affectibus auxiliantur.

Pilulæ arthriticæ Nicolai, & *pilulæ maiores, de hermodactylis* Meſ. pituitoſos ſeroſoſque humores ex partibus remotiſſimis educunt, & ad podagram alioſque articulorum dolores mirifice proſunt.

Ad vitia, ex humoribus aduſtis pituitaque ſalſa procreata, à quibus morphæa, pruritus, ſcabies, & ſimilia ſymptomata ſuboriuntur, conferunt *pilulæ de fumo terræ* Auicennæ.

En paucis omnium pilularum, quæ hodie in vſu ſunt, & in celebrioribus proſtãt officinis, enumerationem, diſtincta methodo, iuxta illarum proprietates & vires purgatorias tam generales, quam ſpeciales hic à nobis propoſitam.

Non hic pharmacopœam meam, tot tamque numeroſis pilularum modo enumeratarum formulis onerabimus: alii enim in ſuis ſcriptis plus ſatis de iis commentati ſunt, quo lectorem ablegamus, ſed ornabimus illam potius & ditabimus quibuſdam pilulis non vulgaribus, quę tamen ad grauiſſimos & diuerſos affectus vtiliſſimæ ſint & ſpecificæ, quæque minori doſi, quam vulgares illæ exhibitæ, omnes noxios humores è corpore noſtro potenter educant, citra tamen vllã eiuſdẽ conturbationem aut moleſtiam. Hic pilularum minime vulgarium delectus

quæ-

(quarum maximam partem noſtræ inuentioni iure vendicamus : cæteras ex mutua communicatione cum viris hinc inde per totam Europam doctiſſimis accepimus) hic, inquam, pilularum delectus efficiet, vt meo exemplo alii ſuam quoque pharmaceutricen ſelectiſſimis quibusvis, non tritis aut vulgaribus remediis ditaturi & exornaturi ſint. Sed abſit dicto inuidia. Soli enim publicæ vtilitati propagandæ incumbo, vanæ & inanis gloriolæ perpetuus contemptor.

At cum inter præcipua harum pilularum ingredientia *aloe* primas teneat, & rei cardo in eo potiſſimum verſetur, vt ex arte recte repurgetur, ab eius præparationis deſcriptione hic initium faciemus, quæ ita habet.

Vera aloes præparatio.

℞. *Aloes ſuccotrinæ optimæ & laudatiſſimæ ex veſica* ℥. *vj. aut* ℔. ß. vel tantum, quantum lubet: quam redactam in puluerem immittas in matraciũ ſeu cucurbitam vitream : affunde aquæ endiuiæ aut acetoſæ, vt quatuor vel quinque digitos ſupereminear: pone in Balneo Mar. calido ac fere bulliẽte, vaſe optime clauſo cum ſubere ac cera Hiſpanica. Stet ita per duos vel tres dies integros, & conflabis aquam ab *aloes* eſſentia tinctam & rubicundiſſimam rubini inſtar, quam lente per inclinationem à fæcibus ſeparabis, ne quod craſſum eſt, exeat ſimul, quorem effuſum ſeorſim aſſerua in alembico probe clauſo. Materiæ relictæ aliam affunde aquam endiuiæ, ſed non tantum, quantum prius. Denuo digere, vt ante, colaturam ſepara, priorique adiice, ac rurſus aliam affunde, donec aqua nullum amplius eliciat colorem, & videbis reſiduum, quod eſt in fundo arenæ inſtar, aut cineris, in magna ſatis copia. Ex media libra duæ vel tres vnciæ reſtabunt: eſt autem fæx aloes inutilis, nec in aqua diſſoluitur. Aquã omnem tinctam deſtilla per alembicum, aut fac exhalare in patina argentea, carbonibus ac cineribus calidis impoſita, donec materia reſtet craſſitudine mellis, quæ erit luciddiſſima rubini inſtar & maiori artificio atque iudicio præparata, quam ſolet vulgo ſimplici illa ablutione, ſi vel centies abluatur.

Hæc aloe ſic præparata & depurata, baſis vicem obibit ad plures effingendas pilulas: quæque iam per ſe ad vnius ſcrupuli doſin exhibita excellens medicina eſt.

In pluribus etiam pilulis formandis recipiuntur *gummi ammoniacum*, *bdellium*, *opoponax*, *myrrha*, *ſcammonium*, quæ ipſa quoque imprimis præparatione opus habent, vtpote quæ multis adhuc fęcibus craſſis & inutilibus ſcateant.

Antequam igitur *gummi ammoniacum*, *bdellium*, *opoponax*, & ſimilia in vſum veniant, ea in aceto roſato aut vino albo diſſoluenda ſunt, & per ſetaceum traiicienda. *Gumatum præparatio.*

Myrrha quoque in vino ad ignem Bal. Mar. diſſoluta, adhuc calens per linteum tranſcolanda eſt. *Myrrhæ præparatio.*

Vera *ſcammoneæ* præparatio fit cum *ſucco limonum depurato*, idque in eodem Baln. Mar. calido, in quo diſſoluatur, & feruens etiam adhuc per linteum tranſmittatur, & hoc pacto craſſa eius & impura ſubſtantia, quæ non niſi noxam parit, ab ea ſecernatur. *Scammon. præparatio.*

Chymici, qui certa quadam & infallibili experientia edocti, elegantes illas & ſingulares vitrioli proprietates occultę in eo deliteſcentes eruere norunt, haud verebuntur *ſcammoneam*, *myrrham*, & ipſa etiã gummi præparare & diſſoluere cum phlegmate vitrioli, toto ſuo ſpiritu impregnato. In hoc ſolo enim ſpiritu latet vera illorum ſimplicium præparatio, quę cum exuperante calefaciendi qualitate inſignita ſint, hac via exquiſite & perfecte corriguntur: hic etiam ſpiritus verum *euphorbii* correctiuum exiſtit, quod alias

tanquam venenum, tum in *pilulis euphorbii*, tum in aliis inde concinnandis remediis (niſi prius vera, vti diximus, & legitima eius accedat præparatio) penitus abdicandum puto.

Hæc omnia hactenus dicta ſunt, vt ſi in poſterum de *aloe præparata*, de *gummi, myrrha & ſcammonea* præparatis mẽtio fiat, præmonitus lector veras præparationes modo expoſitas intelligat.

Temporis ratio poſtulat, vt nunc ad pilularum mearum panchymagogarum deſcriptionem accedam, in quarum præparatione temporis longitudo forte quibuſdam videbitur, quæ tamen in re tam ardua & pretioſa ad corporis ſanitatem inuenta, parum accedit ſpectanda.

Pilulæ panchymagogæ Quercet.

℞. *Aloes præparatæ vt ſupra* ℔. ß. (vel amplius, prout tibi videbitur) hanc inde in vitrum ampliſſimum capax (quali plerumque conſeruæ ſolent adſeruari) & ſimul affunde *Succum violarum*, variis coctionibus & ſeparationibus puri ab impuro, per ſolam digeſtionem in Baln. Mar. mediocriter calido, adeo depurati & cocti, vt tandem ad ſyrupi conſiſtentiam reduci poſſit citra mellis ſaccharive additionem: de qua præparationis methodo abunde ſatis dictum eſt *ſupra in capite de ſyrupis*: ſic quoque in præparandis cæteris ſuccis procedendum erit. Hic ſuccus ita præparatus cum prædicta aloe miſceatur, & vitrum, in quo continetur materia, radiis ſolaribus æſtiuo tẽpore aut ſimili calori, vt hypocauſti, exponatur, & prædictus ſuccus inſpiſſabitur atq; paucis diebus, adeo cum *aloe* permiſcebitur, vt omnia in vnum corpus & in vnam conſiſtentiam reducta eſſe videantur. *Nota. Materia ſingulis diebus, tudicula lignea optime agitetur, vt omnia probe inuicem miſceantur, cui mixtioni ſuo tempore adde*

Succor. Florum primulæ veris
Perſicæ arboris
Roſarum pallidarum
Cichorii
Buglоſſæ
& hyperici, ſingulorũ admodũ ſucc.
Violarum præparatorum ℥. iiij.

Et ſic intra quatuor vel quinque menſes, quod temporis ſpatium, huius operis perfectio requirit, propter flores, qui diuerſo tempore naſcentes, ſimul colligi nequeunt, ſemilibram *aloes* tuæ ad libram vnam & ſemis auctam inuenies: omnes enim ſucci perfecte cum illa incorporati ſunt: huius materiæ ſeſquilibræ, inſuper adde *eſſentiæ ſiue extracti*

Sennæ ℥. ij.
Extracti Agarici
Rhabarbari ana ℥. ij.
Cinnamomi
Pulueris fœniculi dulcis
Aniſi ana ʒ. j.
Spec. diatriaſantali ℈. iiij.

Omnia reducantur ad bonam pilularum conſiſtentiam, quæ ad ℈. j. ß. exhibitæ in vniuerſum omnes purgant humores, & ipſum etiam ſanguinem: vnde hoc remedium panchymagogum appellandum duxi. Hæ pilulæ citra extractorum purgantium additionem per ſe ſunt præſtantiſſimæ ad corporis ſanitatem conſeruandam, ex virtute ſua balſamica: vnde etiam vermium generationem prohibent: in genere omnes humores corruptos noxios & ſuperfluos euacuant, totam ſanguinis maſſam purificant, & ad alios diuerſos affectus curãdos conducunt. Baſis præterea vicem ſubeunt ad diuerſa & ſpecifica remedia concinnanda aduerſus febrem quartanã, & omnes lienis obſtructiones, addendo ſuff. quantitatem *gummi ammoniaci, bdellii*, ad eum, quem ſcripſimus, modum præparatorum: vim earum purgatoriam efficaciorem reddes, adiiciendo *ſcammonium*, vt *ſupra* præparatum.

Quilibet pharmacopœus deberet ad modum præſcriptum, magnam eiuſdem eſſentiæ *aloes*, quæ in plures annos adſeruari poteſt, quantitatem ſimul præparare: per ſe ſola enim exhibita purgat ventriculum à mucilaginoſis impuritatibus, in ipſius tunicis impactis: roborat etiam eundem, coctionemque iuuat. Frequens præterea vnici huius balſamici remedii vſus, modo id recte præparatum fuerit, vitam diuturnam & ſanam tuetur à pluribus morbis. Celſus eiuſdem *aloes* laudes mire prædicat, nec immerito, propter eius virtutes ſummas, quæ multo efficaciores adhuc, enumerata illa digeſtione & depuratione euadunt.

Simplicia purgantia cum Aloe.

Si quis voluerit ex ea parare remedium ſimplex purgans bilem, quatuor vnciis *aloes*, vt *ſupra* præparatæ, addat vnciam vnam *eſſentiæ ſiue extracti rhabarbari*, vel vnciam vnam *extracti agarici* aut *turbith*, ſi pituitam purgare velit: vel eandem doſin extracti *helleb. nigri* & *ſenæ*, ſi ſolam melanchol. educere animus ſit: non hic opus habes correctiuis (quæ potius molem corpoream in pleriſq; medicamentis augent, quam nimiam illorum vim purgatoriam minuant) ea tamen ad di videbis *in capite de extractis*, vbi de eorundem ſimplicium vera præparatione & correctione agetur.

Alia purgantia ex Aloe faciliora.

Si generale quoddam remedium ad omnes humores ſimul, vt par eſt, purgandos conficere velis: miſce ſimul omnia illa extracta, augendo doſim *aloes* ad eorundem proportionem.

Si quis de labore & longiori tempore conqueratur, & craſſiori quadam horum remediorum præparatione contentus eſſe velit: is *quatuor his vnciis aloes præparatæ admiſceat rhabarbari ſubtiliſſime pulverizati* ℥. *j. cinnamomi* ℈. *ij. croci* ℈. *j. ſpec. diatriaſantali* ʒ. ß. ex his omnibus formentur pilulæ ad purgandam bilem.

Ad pituitam deturbandam eidem *aloes* Ponderi adiice *agarici trochiſcati*, & *in puluerem redacti* ℥. *j. maſticis* ʒ. *j. ſalis gemmæ* ʒ. ß. *vel agarici trochiſcati loco adde ſpec. diacarth.* ʒ. *x.*

Vt fiat melanagogum ſimplex, adde *ſennæ ſubtiliſſime pulverizatæ* ℥. *j. aniſi, fœniculi, epithymi ana* ʒ. ß.

Temporis ratio poſtulat, vt formulas noſtrorum cholagogorum, phlegmagogorum, melanagogorum, prout *ſupra* promiſimus, nunc proferamus.

Pilulæ cholagogæ de centaurio Quercet.

℞. *Succorum optime depuratorum centaurii minoris*
Roſarum pallidarum
Eupatorii Meſuæ
& *rad. oxylapathi ana* ℥. *iiij.*
quibus adde aloes præparatæ vt ſupra ℥. *vj.*

Digerantur ad ignem Baln. Mar. per 12. horas, vt fiat perfecta diſſolutio & mixtio, dein omnia coagulentur ad mellis conſiſtentiam: cui adde

Pulveris rhabarbari ℥. *j.*
Xyloaloes,
Myrrhæ ana ʒ. *ij.*
Croci
Cinnamomi an. ʒ. ß.
Spec. Diatriaſantali
Trochiſc. Diarrhodon an. ʒ. *j.*

Miſce, fiat pilularum maſſa: doſis ℈. i. ß. vel ℈. ii.

Proſunt in omnibus febribus bilioſis, arquato morbo & cachexiæ. Iecoris item cæterarumque partium, nutritioni dicatarum, obſtructionibus mirifice auxiliantur.

Pilulæ phlegmagogæ de abſynthio Quercetani.

℞. *Spec. Hieræ ſimplicis Gal.* ℥. *j.* ß.
Trochiſc. albandal ʒ. *vj.*
Agarici recenter trochiſcati ℥. *ij.*

Sem. Carthami
Hermodactylorum
Aſari
Turbith gummoſi, ana ℥. j.
Myrrhæ electæ ʒ. vj.
Cinnamomi
Macis
Piperis
Sem. Fœniculi ana ʒ. ij.

Macerentur in lib. j. ß. ſucci abſynthii optime depurati, & lib. j. vini albi optimi, idque in vaſe vitreo optime clauſo ad ignem Baln. Mar. ſatis luculentum per triduum, dein materia adhuc feruida per ſetaceum traiiciatur, his adde aloes vt ſupra præp. ℥. iij. tandem omnia ad ignem cinerum coagulentur, donec acquirant bonam pilularum conſiſtentiam.

De his pilulis in extracti modum præparatis, ſufficiet exhibere pro doſi ℈. i. vel ℈. i. ß. ad ſummum. Pituitam à cerebro, pectore, ventriculo, cæteriſque partibus nutritioni dicatis, & ſeroſa excrementa à partibus etiam profundioribus & neruoſis blande educunt: atque idcirco morbis omnibus à cauſa frigida genitis conferunt, vt cephalalgiæ, apoplexiæ, paralyſi, cruditatibus ventriculi, doloribus item arthriticis, tum ad præſeruationem, tum ad curationem non paruas afferunt ſuppetias.

Pilulæ tartareæ melanagogæ Quercetani.

℞. *Cryſtallorũ vel cremoris tartari ℥. iij.*
Polypodii querni ℥. ij.
Paſſul. Corinthiacarum ℥. j. ß.
Myrobalanorum omnium an. ℥. ß.
Flor. Bugloſſæ
Borraginis
Nymphea, ana p. j.

Coquantur in ſuff. quantitate aquarum fumariæ & ſcolopendriæ ad medietatis conſumptionem. De hoc decocto acidulo & guſtui grato, optime depurato & clarificato cape lib. ij. ſucci optime depurati pomorum redolentium lib. j. quibus adde

Foliculorum ſenæ mundatorum ℥. iij.
Turbith
Rad. helleb. nigri veri ana ℥. j. ß.
Myrrhæ electæ ℥. j.
Macis
Caryophyllorum
Cinnamomi
Epithymi ana ℥. ß.

Macerentur ac digerantur ad ignem Baln. Mar. per quatriduum, idque in vaſe vitreo optime clauſo: dein dum materia adhuc feruet, fiat expreſſio, vel per ſetaceum traiectio, cui adde aloes, vt ſupra præparatæ ℥. iiij. omnia ſufficienter coagulentur ad ignem lentum: addendo ſub finem, dum fere refrigerata erit materia

Spec. Lætificantis Gal.
Diarrhod. abb.
Trochiſc. dialaccæ ana ʒ. j.
Salis Abſynthii &
Fraxini ana ʒ. ij.
Eſſentiæ croci ℈. ij.
Olei aniſi aliquot guttulas.

Reducantur in bonam pilularum conſiſtentiam.

Doſis harum pilularum eſt quoque ℈. i. vel ℈. i. ß. ad ſummum. Admiranda illarum virtus nunquam ſatis laudari poteſt, purgant vtramq; bilem, omnes humores craſſos, tartareos, ſalſos & mucilaginoſos radicitus eliciunt, vel è partibus etiam profundiſſimis: ſuccurrunt diuerſis maniacis & melancholicis affectibus, febribus quartanis: opitulantur & conducunt aduerſus pſoram, cancrum, lepram, & luem veneream, eo quod purificẽt totam maſſam ſanguinis à variis corruptionibus diuerſorum affectuum effectricibus cauſis. Idcirco & ſani iiſdem ſingulis menſibus, ſemel purgentur ad multorum morborum præcautionem. Sumi poſſunt mane vel veſperi poſt cœnam parciorem, & ante ſomnum: & mirum in modum euacuari animaduertes fæces atras, vel humorem atrabilarium, qui omnium totius corporis contuma-

ciſſimus,

ciſſimus, ægerrime euincitur aut ſubigitur. Iiſdem pilulis interdum adiiciantur *eſſentia aloes & ſcammonii*, *eſſentia rhabarbari ana* ℥.j.ß. *eſſentia ſenæ* ℥.j. *& eſſentia trochiſcorum alhandal* ℥.ß. vel amplius. His eſſentiis, vel ſeorſim vel omnibus ſimul præparatis, pilularum harum vim purgatoriam longe efficaciorem reddo, quas tunc appello polychreſtas à ſumma illarum vtilitate in curandis pluribus affectibus, & à ſingulari earũdem proprietate, qua omnes humores ſimul educunt. De quibus licet vel vnum ſolummodo ſcrupulum, aut minus etiam exhibueris, operationem excellentem & omnino admirandam percipies: ſed dum ſic à nobis præparantur, & tam exigua doſi exhibentur, quidam cenſores in eliciendis purgatiuis rerum eſſentiis parum verſati & balſamicæ virtutis penetratiuæ, operatiuæ & actiuæ prorſus ignari, inde occaſionem arripiunt eas mercuriales & antimoniales vocitandi, quibus duobus lethalibus & peſtiferis vocabulis, pilulas meas ſtatim infectas, & ſuſpecta veneno ſitatis macula inuſtas iri opinantur, quaſi vero ipſæ ex veneno paratæ eſſent, & idcirco dignæ iudicandæ, vt in perpetuum exilium ad Anticyras vſq; & Garamantas relegarentur.

Sed friuolæ huius & effictæ ſuſpicionis nebulam facile diſcutiet veritatis lumen, & ipſa experientia, qua ſola fretus de pilulis meis polychreſtis accipio partem vnam, & totidem Mercurii mei vitæ, ex quibus probe inuicem mixtis, cum quodã ſyrupo conficio pilulas meas benedictas, quas ſic appellandas puto, ab excellentiſſimis & plane ſtupendis effectibus, quos exerunt in cura luis venereæ, quantumuis inueteratæ, & quam cancer, puſtulæ, nodi, dolores, & ſimilia pernicioſa & grauiſſima ſymptomata comitantur: hæ porro pilulæ blande perficiunt operationes ſuas citra vomitus prouocationem, aut vllam corporis conturbationem, adeo, vt à pueris & grauidis mulieribus tuto deglutiri queant: cõtinuando illarum vſum quindecim, vel etiã viginti diebus alternis, donec eiuſmodi affectus radicitus euellantur & perdomentur: nulla prorſus ſaliuatione per os concitata, ſed tantum per vrinam interdum, quæ vera in his affectibus criſis eſſe ſolet. Teſtes hic producere poſſem infinitos Medicos chirurgos, & plures alios, qui verborum meorum veritatem confirmarent, ſed res ipſa per ſe ſatis loquitur, ita vt non opus ſit verbis, vbi rerum adſunt teſtimonia. Omnes præterea veri & ſapientes Medici, quibus æque, ac mihi de ſummis & admirandis mercurii virtutibus, quas in occulto continet, conſtat, his fidem attribuere minime dubitabunt.

Huc me nolentem volentem compulerunt meæ pilulæ benedictæ, vt in quædam verba de mercurio vitæ, me tanquam obiter & extra inſtitutum vagantem effunderem: alias enim hunc locum ſoli pharmacopœę dogmaticæ, variis remediis ditandæ & ornandæ dicatum volumus. Cætera vero longe mirabiliora (loquor de medicamentorum præparatione) ad amplificandam & decorandam Spagyricam noſtram pharmacopœam, quam ante annos fere 30. publico iuri donauimus, reſeruamus.

Sed repetamus curſum noſtrum, & priuſquam huic capiti de pilulis finem imponamus, iis tanquam generalibus quibuſdam pilulis *ſupra* deſcriptis, huc quaſdam alias adiiciamus non minus præſtantes, quam vtiles, certaque experientia comprobatas, & certis quibuſdam morbis peculiares: ſic febri quartanæ conferunt *pilulæ de ammoniaco*, quarum deſcriptio mox ſequitur.

Pilulæ de Ammoniaco.

♃. Aloes vt ſupra præparatæ ℥. iiij.

Gummi ammoniaci in aceto ſyllitico
diſſoluti & per ſetaceum traiecti
Myrrhæ præparatæ an.℥.ß.
Maſtiches
Spec. diatriaſantali, ana ʒ.j.ß.
Croci ℈.ij.
Salis fraxini, vel
Abſynthii ℈.iiij.
cum ſyrupo de ſtœchade,
vel de ſucco roſarum, fiat pilularum maſſa.

Excellentes harum pilularum vires atque virtutes pro merito ſatis prædicari nequeunt, adeo copioſe & vtiliter purgant tartarum, omnemque fæculentam corporis materiam, idque citra vllum dolorem, moleſtiam & perturbationem; magnopere etiam conferunt aduerſus omnes defluxiones & dolores ventriculi, aduerſus cachexias, oppilationes lienis, eiuſdemque duritiem & ſcirrhum, febres quartanas tollunt & quotidianas inueteratas. Præſtantiſſimæ præterea ſunt ad homines corpulentos & plethoricos euacuandos: & ſufficiet exhibere vnicam aut alteram ſaltem pilulam iis, qui difficulter vel bolos, vel potiones, vel huius generis alia medicamenta, ob ingratum ſaporem & nimiam quantitatem nauſeabunda, ſumere poſſunt. Poterunt quoque eædem ſine *extracto ſcammonii*, & *trochiſcis alhandal* præparari: ſufficienter enim per ſe purgant, ac ita iis præparatis quilibet citra incommodum aut moleſtiam vllam feliciter vti poterit.

Vtilitas.

Hoc vtique vnum erat ex numero præcipuorum purgantium D. Riuierii, non ita pridem Regis noſtri inuictiſſimi primarii Medici. Scio tamen, quoſdam hic demirari ſatis non poſſe, gummi ammoniacum à nobis additum, quod illorum iudicio immoderato & excedente calore præditum ſit, & idcirco huiuſmodi remedia inter deleteria referri debere, plane ſibi perſuadent. Ob hanc ipſam cauſam ad me venerunt quidam, ſummæ authoritatis viri, ſciſcitantes, num & ego tales pilulas approbarem: quas illi tanquam noxias & exitioſas à quibuſdam, nec infimæ notæ Medicis improbari & plane damnari audiuiſſent. Quibus reſponſum fuit, quod eadem pariter ſententia condemnanda eſſet tota propemodum reliquarum pilularum familia, quæcunque in diſpenſatoriis ad communem vſum hodie deſcriptæ haberentur: ſiquidem & illarum pleriſque, eadem gummi vel ſine vlla præparatione adderentur: addita ſimul oculari demonſtratione, & oblatis diſpenſatoriis ipſimet viderunt, quam magnus ſit pilularum earum numerus, quæ ab iiſdem gummoſis remediis & nomina & appellationem ſuam adhuc retinuerunt, vt ſunt *pilulæ de ſagapeno, opopanace, bdellio, ſarcocolla*, & quod eadem gummi in aliarum plurium compoſitionem recipiuntur, vt ſunt *pilulæ de agarico Meſ. de colocynthide* Ioan. Damaſceni, *fœtidæ, de hermodactylis, de nitro* Alex. Tralliani, quibus etiam additur ipſum *euphorbium* omnium calidiſſimum, inque venenorum claſſem relatum. Quibus omnibus euidenter ſatis demonſtratis, ſic illuſi facile colligebant, quod critici iſti has pilulas, quæ ſolummodo *gummi ammoniacum* optime inſuper præparatum excipiunt, vel ex inuidia, vel ex cæca ignorantia oppugnaſſent, vt qui parum acuto oculorum lumine ſua inſpexiſſent, diſpenſatoria.

Obiectio. *Reſponſio.*

Ob has virtutes præſtantiſſimas & efficaciſſimas, quibus huiuſmodi gummi eximie dotata ſunt, non intermittam & hic in publicum proferre *pilulas de Sagapeno* nuncupatas, quarum participem me fecit in vltima mea peregrinatione Italica D. Camillus à Camillis nobilis patricius, & Medicus celeberrimus Genuenſis, quas inter alia ſua ſecreta plurimi faciebat, præſertim autem illas ad febrem

Pil. de Sagapeno.

febrem quartanam propulſandam maximopere commendabat.

Pilulæ de ſagapeno Camilli.

℞. *Sagapeni gummoſi prep. ℥. vj.*
Ammoniaci idētidē optime prep. ℥. iij.
Extracti trochiſci alhandal ℥. j.
Scammonii preparati ℥. ß.
Salis gemmæ ʒ. j. ß.

Cum ſyrupo violato acidulo, & tincto fiat maſſa, ex qua conficiantur pilulæ in piſi vel ciceris formam.

Vnica tantum pilula initio paroxyſmi exhibenda eſt, continuando ad aliquot dies. Sed harum vſum præcedat humorum præparatio cum *decoctis noſtris præparantibus melanagogis, & ſyrupis de pomis redolentibus, & de fumaria.*

Paulo ante, vel poſt harum pilularum deglutitionem, inungi debet ceruix, collum & tota ſpina dorſi linimento compoſito ex *theriaca, aqua vitæ, ſaluiæ vel iuniperi, aut vulgari, & pauco oleo laurino vel de ſpica.*

Hac methodo ad imitationem Camilli inſtituta per Dei gratiam multas febres quartanas ſubſtuli: quæ à fæcibus gummoſis viſcidis, & tenaciter corpori noſtro adhærentibus ſubortæ, non alia ratione, quam per eadem gummi diſſoluuntur & liquefiunt. *Res enim oleaginoſas & ſulphureas diſſoluit ſulphur*, quod ne ſumma quidem aquæ fortis vehementia & vis efficiet vnquã. *In omni enim actione opus eſt mixtione, quæ fit per ſimilia*, veluti id alibi fuſius & clarius demonſtrauimus. Et rationi conſentaneum eſt, quod gummi à ſui ſimilibus gummi attenuentur, diſſoluantur & liquentur, & per conſequens ad expulſionem & euacuationem idonea & apta fiant. Id quod à cæteris medicamentis ſiue præparantibus, ſiue eccoproticis vel laxatiuis nunquam præſtabitur, vnde fit, quod tam infiniti morbi relinquantur incurabiles.

Huius febris magnitudo, longitudo & frequentia, quæ eſt tanquam Medicorum opprobrium & tormentum perpetuum, quo ſe expedire haud poſſunt, occaſionem mihi dedit in hanc pilularum de ſagapeno deſcriptionem digrediendi, quarum effectus ſunt admirandi in cura febrium quartanarum, procedendo, vt *ſupra*. Quarum vſus ſimiliter continuandus eſt ad aliquod tempus, ægerq; duabus vel tribus horis poſt illarum deuorationem ſumat quoddam iuſculum, humectandi viribus inſignitum, in quo ex herbis incocta ſit *borrago, bugloſſa, thymus & radices aperitiuæ, cum pomo ſimul curtipendulo in rotulas diſſecto.* *Febris quartanæ Medicorum opprobrium & tormentũ.*

Pilulæ hydragogæ Quercet.

℞. *Succorum quam optime depuratorum*
Summitatum fraxini lib. j.
Valerianæ
Centaurii minoris ana lib. ß.

In quibus macera & digere ad ignem Baln. Mar.

Folicul. Senæ oriental. ℥. iij.
Hermodactylorum
Turbith
Aſari ana ℥. ij.
Cinnamomi
Santali citrini
Spicæ nardi ana ℥. ß.

Dein fortiter exprimantur & coquantur ad mellitam conſiſtentiam, cui adde

Aloes prep. ℥. iij.
Fæculæ bryoniæ
Fæcul. Iridis ana ℥. j.
Scammoneæ præ.
Extracti troch. alhandal an. ʒ. iij.
Elaterii prep. vt docebitur ʒ. j.
Salis ceterach
Salis prunellæ ana ʒ. j. ß.
Trochiſc. de eupatorio ʒ. j.

Cum ſyrupo roſ. ſol. fiat pilularum maſſa: doſis ℈. i. ß.

Ad pellendam viſcerum obſtructionem, educendas aquas; denique ad cachexiam

chexiam & omnem hydropis ſpeciem præſtantiſſimum illud eſt remedium.

Præparationem elaterii vide *in cap. de extractis purgantibus:* & *in capite de ſalibus*, quid per ſalem prunellæ (qui ex foſſilium familia elicitur) intelligamus.

Pilulæ de euphorbio, quæ nõ niſi in chronicis & extremis morbis, vbi attenuandum, liquefaciendum & euacuandum eſt, exhibentur: idque ob materiam quãdam adeo tenacem, viſcoſam & contumacem, vt reliquorum auxiliorum vim tanquam irritam, & non ſatis validam reſpuat: hæ, inquam pilulæ, quibus *euphorbium* adhuc crudum & ſine præparatione additum eſt, mihi ſemper fuere ſuſpectæ: & ſi res meo ſtaret arbitrio, illorum vſum vix ac ne vix quidem approbarem: tale enim remedium, quod non artificioſa quadam præparatione prius emendatum fuerit, in corpus ingeri non poteſt, quin euidentiſſimam & nimiam eius ſimul inducat calefactionem, ſeditionemque moueat. Ac vtinam ii, qui adeo moroſe damnant & proclamant antimonium, paulo accuratius diſcrimen maximum inter hæc duo remedia perpenderent, aduerterentque, euphorbium in venenorum numero, tum à Dioſcoride, tum ab aliis, non vero antimonium, ſicuti iam alibi fuſius oſtendimus, recenſeri.

Interim vero ex eodem Euphorbio, artis induſtria correcto & præparato, tam excellentiſſima parantur remedia, tum purgantia, tum ſudorifica aduerſus febres quartanas, & ſimiles indomitos & contumaces affectus, & contra ipſam etiam peſtem, vt multi hinc Medici, viri grauiſſimi & doctiſſimi, poſtquam eius vires certa experientia comprobaſſent, idem ad vſum Medicum vocandum iudicauerint, & proprietates eiuſdem in ſcripta retulerint. Sic quoq; arrepta occaſione, idem euphorbium in pharmacopœam meam introducere volui, addita ſimul vera & genuina illius correctione & præparatione, qua vim eius deleteriam & pernitioſam tollo; ac inde medicinam produco ad multos grauiſſimos affectus vtiliſſimam & ſaluberrimam.

Pilulę de Euphorbio mirabiles contra omnis generis febres chronicas intermittentes atq; quartanas, necnon contra omnes cachexias, hydropiſim, paralyſim & colicos dolores.

℞. *Euphorbii præparati, vt mox docebitur,* ℥. *j.*
Spicæ nardi
Maſtiches ana ʒ. *vj.*
Opoponacis
Sagapeni præparati
Bdellii ana ℥. ß.
Agarici trochiſcati
& Trochiſc. alhandal. ana ʒ. *ij.*
Syrupi violati aciduli & tincti colore purpureo, quantum ſuff. &
Fiat pilularum maſſa: doſis à ℈. *j. ad* ℈. *ij.*

Præparatio Euphorbii.

Primo omnium optime mundetur ab omni fæce: poſtea in exigua redigatur fruſtula, ex quibus cum limonibus ſiue citriis, in orbiculos ſiue rotulas diſſectis, vna cum ſuis corticibus fiat S.S.S. adeo, vt primum & vltimum ſtratum conſtet ex limonum orbiculis, & totum hoc paſtæ inuolucro includatur in panis formam, qui in furno mediocriter calefacto coquatur, idque in modum biſcocti, hoc eſt, panis ille ſemel coctus remittatur in furnum, & coquatur ſecunda vice.

Quo facto, aperi panem, & euphorbium inde perquam accuratiſſime ſepara, ſimul cum orbiculis limonum, quibus illud adhærebit, & albiſſimum ſimul apparebit, ſeparata & abolita omni eius vi venenata.

Huic

Huic euphorbii præparationi, quam aliunde acceptam fero, nondum acquieſco, ſed illud ita præparatum in matracium aut vitrum aptum & capax iniicio, ſuper affundendo ſucci limonum vel granatorum acidorum optime depurati tantum, vt ſupernatet tribus vel quatuor digitis: dein omnia colloco in Balu. Mar. feruentiſſimum ad digerendum, donec euphorbium diſſoluatur à dictis ſuccis, quibus omnibus per linteum traiectis, ſucci poſtea per euaporationem ſeparentur, & euphorbium remanebit in fundo depuratiſſimum, vtpote à quo omnis calor exuperans & qualitas venenata penitus ſit ſeparata. S d vt ad chymicos ſermonem noſtrũ cõuertamus, cum phlegmate vitrioli totali & integro ſuo ſpiritu imprægnato, vel cum citoniorum aut pomorum curtipendulorum aquis, acido ſulphuris vel ipſius vitrioli ſpiritu tinctis & acidulis redditis, multo adhuc præſtantior fiet eiuſdem euphorbii præparatio, quod licet alibi iam dixerimus, non tamen hic piget idem adhuc ſemel obiter tantum repetere.

Vt igitur ex euphorbio concinnentur pilulæ, aduerſus peſtẽ efficaciſſimæ, hoc ſequenti modo procedendum erit.

Pilulæ de euphorbio contra peſtem Quercetani.

♃. *Euphorbii, vt ſupra præparati* ℥.j.
Extracti nucis vomicæ
Extracti croci orientalis an. ʒ.ij.
Extracti rad. angelicæ
& tormentillæ ana ℥.j.ß.
Extracti theriaces ℥.ij.
Confect. alkermes
& de hyacintho ana ℥.j.
Eſſentiæ corallorum ʒ.j.ß.
Terræ ſigillatæ veræ q.ſ. vt reducantur in pilularum conſiſtentiam: doſis ℈.i.ß. Qui peſte correpti ſunt, vtentur iis mane in doſi præſcripta, confeſtim ſuperbibendo aquæ benedictæ ℥.ii. & ſtragulis tecti multum ſudabunt: quo modo venenum à centro ad circumferentiam prouocabitur, & admirandum percipietur remedium.

Pilulæ mirabiles ad tremorem & ſpaſmum.

♃. *Caſtorei*
Pyrethri
Caſſiæ ligneæ ana ʒ.iij.
Sagapeni præparati, vt docuimus.
Extracti trochiſc. albandal
& hieræ picræ Gal. ana ℥ ß.
Miſce, fiat pilularum maſſa: Doſis ℈. i. vel ℈. ii.

Pilulæ peſtilentiales Alberti Ducis Bauariæ.

♃. *Croci*
Myrrhæ
Camphoræ
Oſſis de corde cerui
Spodii ana ʒ.j.
Ligni aloes
Been albi ana ʒ. ß.
Terræ ſigillatæ veræ ʒ. ij.
Flor. ſulphuris ʒ.j.
Cort. & ſem. citrii
Caryophyllorum
Zingiberis albi ana ℈.ij.
Ambræ ℈.j.
Fragmentorum hyacinthi
Smaragdorum
Granatorum ana ℈.j.ß.
Agarici electi
Rhabarb. optim. an. ℥.ß.
Aloes ex veſica ad pondus omnium
Miſce, fiat pilularum maſſa: doſis ʒ.ß.

Si loco horum ingredientium craſſo tantum modo præparatorũ recipiantur illorum extracta, remedium euadet multo præſtantius & vtilius. Has pilulas inſtar ſecreti alicuius magni acceptas fero D. Birkmanno, viro doctiſſimo & Medico Colonienſi celeberrimo, quem tum hac præſenti memoria, tum alias ſemper honorifice & peramanter colo.

CAP. XVI.

De pulueribus purgantibus.

PVlueres purgatorii ita diuiduntur, vt alii, vel ſimpliciter purgent quemlibet humorem ſeorſim, bilem videlicet, pituitam, vel ſuccum melãcholicum: alii vel duos ſaltem, vel omnes pariter educant: alii vero apti & appropriati ſint certis corporis partibus, veluti capiti, ſtomacho, ventri, lieni, peculiariter à varia fæcũ illuuie, putredine & corruptione repurgandis, de quibus ſolis pulueribus purgatiuis, ne lõgius ab inſtituto diſcedamus, hic agemus. Quibus ſi acceſſerint nonnulli pulueres morbis quibuſdam peculiares & ſpecifici, eos ideo addimus, quod tanquã ſelectiſſimi propriaque experientia diutiùs à nobis cõprobati ſint, quibus lucem aſpiciendam publici commodi cauſa nullo modo denegauimus. De cæteris pulueribus, tam alterantibus, quam roborantibus, variisq; aliis medendi ſcopis accommodatis, ampliſſima quidem dicendi occaſio hic eſſet: ſed illos reiicimus in cap. de confectionibus aromaticis, vbi de maxima illorum parte tractaturi ſumus: plures vero alios in ſcriptis hinc inde noſtris ſparſim iam tradidimus.

Puluis cholagogus.

♃. *Rhabarbari electi* ℥. *iij.*
Flor. Violarum ʒ. *ij.*
Roſ. pallidarum,
Hyperici ana ʒ. *j.*
Spec. Diatriaſantali,
Maſtiches,
Cinnamomi ana ℈. ß.
Scammoniæ præp. ℈. *j.*
Sacchari violati ℥. ß.

Miſce, fiat puluis: doſis ʒ. i. ſumatur ex iuſculo.

Puluis phlegmagogus.

♃. *Spec. Diacarthami* ʒ. *ij.*
Agarici trochiſcati ʒ. ß.
Turbith
Hermodactyl. ana ʒ. *j.*

Miſce: doſis ℈. ii. cum iuſculo vel vino.

Puluis melanagogus Querc.

♃. *Sennæ* ℥. *j.*
Aniſi
Fœniculi dulcis ana ʒ. *j.*
Cinnamomi ℈. *ij.*
Cryſtallorum tartari ʒ. *vj.*
Sacchari ℥. *j.* ß. Mi.

Doſis ʒ. ii.

Hic puluis non iniucundi ſaporis eſt: optime inſuper purgat humores acres, ſalſos, retorridos & melancholicos: ventriculum à viſcida & mucilaginoſa materia detergit, & ſit quoque eundem roborat. Si huic pulueri, Aquilæ noſtræ cœleſtis (quæ licet plane inſipida ſit, nihilominus tamẽ 17. granorum pondere, eum vino infuſa & exhibita omnes corruptos & putridos humores è corpore clementer educit) drachmam vnam atq; alteram adieceris, excellens remedium habebis: vel contra ipſam luem veneream, addendo nimirum commemoratæ doſi gummi guaiacini ʒ. iii. omniaque ſic reducendo in puluerem, de quo ſatis erit pro doſi exhibere ℈. iiii. ſtatim ſuperſorbendo iuſculum, & admirandos ſortietur effectus. Vſus eiuſdem continuandus eſt 12. vel 15. diebus conſequentibus. Prima venereæ luis ſpecies hac methodo ſine negotio expugnatur: Sed ſi fuerit inueterata, cancroſa, nodoſa, doloribus & aliis infeſtis ſymptomatis complicata, ſumpto puluere enarrato, æger inſuper de decoctione quadam hydrotica noſtræ deſcriptionis, vt *ſupra* ℥. *iiij.* vel *v.* ſuperbibat, & in lecto vltra horam ſudet: probeque linteis abſtergatur, idq; tam matutinis horis, quàm à prandio: & potentes mirificosque effectus percipiet, quos puluis hic exeret, per inferiora vacuando omnes maleficos venenatosque humores,

res, qui alias cæteris remediis nunquam edomarentur.

Præparatio noſtrorum cryſtallorum tartari docebitur *cap. de ſalibus*: ſic Aquilæ noſtræ cœleſtis deſcriptio habetur in *Tetrarde noſtra cap. de mercurio.*

Puluis panchymagogus.

℞. *Cryſtallorum tartari* ℥.j.
Senæ ʒ.x.
Hermodactyl.
Turbith ana ℥.ß.
Rhabarb.
Agarici trochiſcati ana ʒ.iij.
Scammoneæ prep. ʒ.ij.
Macis
Cinnamomi
Galangæ ana ℥.j.ß.
Sacchari violati ad pondus omnium.

Doſis ʒ.i. cum iuſculo.

Alius.

℞. *Fol. Senæ* ℥.j.ß.
Epithymi
Rhabarbari ana ʒ.iij.
Ligni aloes,
Macis,
Zingiberis ana ℈.ij.
Salis abſynthii ʒ.j. ß.
Spec. Diatriaſantali ℈.j.ß.
Turbith
Hermodactylorum ana ℥.ß.
Sacchari ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis: doſis ſemicochleare argenteum ſuperbibendo iuſculum.

Puluis purgatorius conducens ad omnes morbos frigidos cerebri.

℞. *Cryſtallorum tartari*
Folliculorum ſenæ ana ℥.j.
Hermodactylorum
Turbith ana ℥.ß.
Pulueris foliorum peti ʒ.iij.
Calami aromatici
Zedoariæ ana ʒ.j.
Sem. Pæoniæ
Sileris montani
Fœniculi
Aniſi
Ameos
Nardi Indici ana ℈.iiij.
Coralli prep.
Margaritarum preparat. ana ʒ.j.
Cubebarum
Macis
Caryophyllorum ana ʒ.ß.
Salis euphragiæ
Salis Betonicæ ana ʒ.j.ß.
Sacchari anthoſati ad pondus omn.

Miſce, fiat puluis: doſis ʒ.i. ſuperbibendo ſtatim iuſculum.

Puluis hic mane ſumptus, bis terue aluum deiicit, caput nebuloſis & craſſis humoribus, cerebrum turbantibus liberat: acuendo & roborando viſui mirifice confert, memoriam iuuat, & ſpecificum eſt remedium epilepſiis, apoplexiis & paralyſibus, quo diebus alternis ad horum affectuum & ſymptomatum præſeruationem & curationem diu vtendum erit.

Puluis purgans hydropicorum aquas.

℞. *Rad. Aſari*
Mechoacæ ana ʒ.ij.
Eſulæ preparatæ
Soldanellæ ana ʒ.j.
Spec. Diacarthami ʒ.j.ß.
Diatrion ſantal. ℈.j.
Scammoneæ preparatæ
Fœculæ bryoniæ & ireos ana ℈.iiij.
Trochiſcorum de eupatorio
De rhabarbaro ana ℈.ij.
Cinnamomi
Macis ana ℈.j.
Croci martis ʒ.ß.
Sacchari roſati ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis: doſis ℥.i. cum iuſculo aut vino iuniperino.

Hic puluis accommodatiſſimum &

peculiare eſt remedium ad omnis generis hydropiſes, & mirifice purgat aquas, & vna eademque opera iecur corroborat.

Puluis ad expellendos lumbricos, & ad deturbandum eorum ſeminarium.

℞. Pulv. flor. Hyperici
Centaurii minoris ana ʒ. ij.
Cornu cerui præparati
Coralli
Sem. Portulacæ
Citrii ana ʒ. ß.
Corallinæ
Gentianæ
Diptamni ana ℈. j.
Rhabarbari
Aſari ana ℈. iiij.
Myrrhæ
Croci
Scammoneæ præp.
Trochiſcorum alhandal ana ℈. j.
Cinnamomi
Coriandri ana ʒ. ij.
Sacchari parum ad gratiam guſtus.

Doſis ℈. i.

Vermes. Hic puluis guſtui quodammodo ingratus eſt, ſed eius vis tanta eſt vermes & lumbricos expellendi, vt ne vnum quidem in corpore relinquat: ſimili modo etiã corruptos & putrefactos humores, generationis illorum auctores & artifices exturbat. Ex eo quoque formabitur cum ſyrupo quodam pilula parua, ſcrupuli vnius pondere, addito pauco ſaccharo, quæ facillimo negotio deglutietur tam à viris, quã à fœminis prouecta iam ætate huiuſmodi affectibus infeſtatis, addẽdo loco trochiſcorum alhandal, ſcammoneæ præparatæ ʒ. i. pulueris Aquilę noſtrę cœleſtis tantundem. Et ſic verum erit ſpecificum, quod vel ipſis infantibus exhiberi poterit, miſcendo puluerem iſtum cum pomo. Præcipuum & omnium facillimum aduerſus huiuſmodi affectus remedium paratur ex vermibus, quos infantes per anum deiecerunt, vel etiam ex lumbricis terreſtribus, qui vino albo prius ſunt lauandi, dein in ollam vitreatam indendi, & olla optime lutata, in furno, in quo modo panificia cocta fuerant, adeo exſiccandi, vt ad puluerem redigi queant. De hoc puluere ſic parato exhibe ʒ i. aut aurei vnius pondere ad ſummum, vel per ſe, vel cum iuſculo, vel vino, & mira inde colligentur.

Puluis ex lumbricis puerorum. Hic puluis tanquam noxius & plures vermes generãs reiicitur à Theodoro Tabernamontano in ſuo herbario lib. 1. cap. 5. circa finem.

Puluis alius paratu facilis ad eorundem met vermium infantum expulſionem.

℞. Pulveris lũbricorũ, vt ſupra prep. ʒ. iij.
Rhabarbari
Cornu cerui præparati
Spodii
Corall. rubr.
Sem. Acetoſæ ana ℈. i.
Coriandri præparati ℈. ij.

Miſce: doſis ʒ. i. vel ʒ. i. ß.

Puluis cachecticus Quercet.

℞. Limaturæ chalybis in tenuiſſimum alkool per ſimplicem aquam redactæ, vel cum ſulphure calcinatæ, vt artis eſt ℥. i.
Feculæ rad. Aronis ʒ. i. ß.
Ambræ griſeæ ʒ. i. ß.
Eſſentiæ corallorum, margarit. an. ʒ. ii.
Succini præparati
Cinnamomi ana ℈. iiii.
Sacchari q. ſ. vt fiat puluis guſtui gratus.

Doſis ſemicochleare argenteũ mane.

Hic puluis eſt ſummum remedium ad omnes pallidos & colore deprauatos, ac cachexias tam virginũ, mulierum, quam virorum, iuuenum & ſenum, quicunque tandem his affectibus obnoxii fiant: quod mali genus vt plurimum eſt ſecundum Auicennam & Aurelianum, hydropis

dropiſ cauſa antecedens. Sed ad eius vſum non accedo, quin prius corpus præparauerim & repurgauerim cryſtallis meis tartari, & pilulis meis polychreſtis, tum deinceps continue ad 15. dies vſque hunc puluerem exhibeo: & poſt tertiam vel quartam doſim purgantur noctu per aluum, materiamque quandam craſſam ac nigram inſtar picis eiiciunt, qui atrabilarius humor tanquam ſeminarium horum malorum vacuabitur continue vſque ad perfectæ ſanationis terminum. In curandis omnibus cachexiis, admiranda vidi huius pulueris experimenta, nec eius vſus ſpem meam de optimo curationis progreſſu conceptam vnquã fefellit. Hoc idem inter ſecreta mea medicinalia non vltimum tenet locum, quod tamen publico iure donare nõ intermitto. Omnem vero præcipuamque curam pone in limatura tua chalybis rite præparanda. In hac enim conſiſtit remedii baſis & totum fundamentum.

Fæculæ rad. Aronis præparationem alibi docebimus.

ADDITIO P. V.

Puluis ſenæ Laxatiuus Rulandi.

♃. *Fol. Sen.*
Tartar. alb. an. ℥. *i.*
Sem. aniſ.
Caryophyllor.
Cinnam. el.
Galang. an. ℥. *i.*
Diagrid. ʒ. *ii. pulueriſentur omnia ſubtiliſſime.* Doſis eſt ʒ. i. vel ℈. iiii.

Puluis ſenæ præparat. cum ſcammonio.

Apollinis Franciſci Alexandrini.

♃. *Fol. ſen.* ℥ *iii.*
Tartar.
Salis indi an. ℥. ß.
Macis ʒ. *iii.*
Cinnam. ʒ. *i.* ß.
Scammon prep. ʒ. ß. Mi.
f. pulu. ſubtiliſſ. Doſis eſt ʒ. i. ad ʒ. i. ß.

Puluis alius Laxatiuus.

♃. *Fol. ſen.* ℥. *ii.*
Turbeth. alb. & gumm.
Glyzyr. mund. an. ℥. *i.*
Zinzib. ʒ. *ii.* Mi. *f. puluis ſubtiliſſ.*
Cuius doſis ℈. iiii. purgat abſque moleſtia.

Puluis fœliciter purgans Petri Seuerini Dani Regis Medici quo vtitur in magnatibus.

♃. *Piper. longi,*
Cinnam.
Zinzib.
Macis an. ʒ. *i.*
Rad. irid. ℥. ß.
Fol. ſen. elect. ʒ. *vj.*
Tartar. alb. ℥. ß. *pulueriſentur omnia ſubtiliſſime & cribrentur.*
Doſis eſt ʒ. i. aut ʒ. ii. ſuauiter purgat.

Puluis purgans D. Io. Baptiſtæ Mayheri.

♃. *Turbeth. alb. elect.* ℥. ß.
Zinzib. ʒ. *ii.*
Galang.
Maſtic.
Caryophyllor.
Cardamom. an. ʒ. ß.
Hermodact.
fol. ſen. an. ℥. ß.
Diagrid. ʒ. *v.*
Sacch. alb. ℥. *iiii.* Mi. *f. puluis ſubtiliſſimus.* Cuius doſis ʒ. i.

Tota compoſitio eſt etiam ℥. v. ʒ. v. in ſingulis doſibus inſunt *Turpeth, & fol. ſen.* an. gr. v$\frac{2}{3}$. & *diagridii* gr. vi$\frac{2}{3}$.

Puluis ſolutiuus D. Io. Hartmanni Beyeri.

℞. *Fol. ſen. diligentiſſime à ſtipitibus mund.* ʒ. *x.*
Cryſtallor. tartar. ℥. ß.
Salis abſynth. ʒ. *j.*
Cinnam. acutiſſ. ʒ. ß.
Galang. ℈. *j.*
Caryophyllor. ℈. ß.

Pulueriſentur ſingula ſubtiliſſime, tritaque commiſceantur, aſpergendo paulatim inter terendum ol. aniſ. deſtillati ℈. *j. ſeruetur in vitro acurate clauſo.* In ʒ. i. huius pulueris inſunt *ſenæ* gr. $37\frac{1}{2}$. *tartari* gr. *xv. ſal. abſynth.* gr. $3\frac{3}{4}$. *cinnamomi* gr. $1\frac{7}{8}$. *galangæ* gr. $1\frac{1}{4}$. *caryophyllor.* gr. $\frac{5}{8}$.

Puluis purgans robuſtiſſimus in morbo gallico.

Herculis Saxoniæ.

℞. *Hermodactyl.* ℈. *i.*
Turbeth alb. & gumm. ℈. *ij.*
Fol. ſen. ʒ. ß.
Sarſæ parill. ℈. *i.*
Zinzib. gr. v i. Mi. *f. pulv.* detur in iure vel vino per 20. 30. vel plures dies.

Puluis contra vermes.

Eiuſdem.

℞. *Aloes in aq. gramin. lot. exiccat. & pulveriſatæ,*
Rhabarb. el.
Sem. ſanct.
Corallin.
Rad. biſtort.
Zedoar.
Medull. oſſ. perſicor.
Scord. cretici,
Agar. troc. an. part. æqual.
Sacch. fini ad pondus omnium Mi. *f. puluis ſubtiliſſimus.* Pro augmento ætatis dantur ʒ. iii.

Puluis contra fluxum ventris.

℞. *Rad. tormentill.* ʒ. *i.* ß.
Bol. armen.
Santal. rubr.
Nuciſtæ,
Zedoar.
Macis. an. ʒ. ß.
Moſch. gr. ij. Mi. *f. pulu. ſubtiliſſ.*

Puluis exiccans aluum, ſudoremque mouens. Bechtholdi Riuii.

℞. *Rad. ſarſ. parill. ſel. & mundat.* ℥. *i.*
Cortic. guaiaci,
Rhab. ſel. an. ʒ. *ij.*
Rad. meth. ſel. ℥. *i.*
Cortic. citri,
Galang.
Cinnam. an. ʒ. ß.
Tabell. man. Chriſti ʒ. *x.* Mi. *f. puluis ſubtiliſſimus.* Cuius ʒ. i. ß. ſumatur cum iuſculo aliquo vel vino, ſtomacho ieiuno, tertio vel quarto quoquo die.

Tragea laxatiua.

℞. *Turbeth.* ℥. *i.* ß.
Diagrid. ℥. *i.*
Zinzib. ʒ. *vi.*
Maſtic.
Galang.
Sem. aniſ. an. ʒ. *ij.*
Cinnam. ℥. ß.
Caryophyllor.
Piper. long.
Cardamom. an. ℈. *ij.*
Liquirit. ℈. *iiij.*
Fol. ſen. ſelector. ℥. *i.*
Rhab. ſelect. ℥. ß.
Spicæ ℈. *i.*
Squinanth. ℈. *ij.*
Sacchar. albiſſ. ℥. *iiii.*
Mi. f. tragea ſubtil.

Species

Species ſtomachicæ laxatiuæ.

℞. *Diagrid.* ℥. *i.*
Flor.roſ.rubr.
Cinnam.acut.
Santal.alb.
Rubri
Citrini
Rad. Liquir.
Maſtic.puriſſ. an. ʒ. ß.
Mi. *f. pulu.*

Species diacolocynthidos D. Vlrici Chelii.

℞. *Fl. Stœchad.*
Comar.marrub.
Chamædr.
Colocynth.
Agaric. an. ʒ. *v.*
Piper. alb.
Sem. petroſel.
Rad.ariſt.rotund.
Sagapeni,
Opopanac.an. ʒ. *ii.* ß.
Cinnam. elect.
Spic. indic.
Myrrh.
Polii an. ʒ. *ii.* Mi. *f. puluis.* Poteſt etiam cum mellis deſpumati ℔.ii. redigi in electuarium.

Species diaſenæ cum diagridio D. Bechtholdi Rivii.

℞. *Fol.ſen.alex.mundat.* ℥.*i.*
Tartar. vini albi ℥. ß.
Epithymi ʒ. *ii.*
Cinnamomi
Caryophyllor.
Galang.
Sem.anis an. ʒ.*i.*
Diagrid. ʒ.*i.*
Mi. *f. pulu.ſubtiliſſ.*
Doſis ʒ. i. vel ʒ. i. ß.

Puluis purgans ſine omni moleſtia, dictus puluis Eſulę laxatiuus.

℞. *Caryoph.*
Cinnamom,
Lign.aloes
Galang.
Rad. polypod,
Nuc.moſch.
Violar.
Zinzib. alb.
Sem.cumin.an. ʒ.*i.*
Sacchar.alb. ℥. ß.
Rad. eſul. mundat. & prep. ʒ.*vii.*
Mi. *f. puluis ſubtiliſſ.*
Sumitur de hoc mane ſtomacho iéiuno cum brodio piſorum.

CAP. XVII.

De Vomitoriis.

Ars in omnibus ſequi debet naturam. Natura vero in corpore humano ſua ſponte molitur omnis generis euacuationes, tam generales, quam particulares, ſuperne & inferne; videlicet per ſeceſſum, per vrinam, per ſudorem & per vomitum: & quidem hæ ſunt illius vacuationes generales: particulares autem, quibus eadem vtitur, ſunt, quando cerebrum & ventriculum à pluribus repurgat excremẽtis, quæ homo per nares emungendo, & per os ſaliuando & exſpuendo reiicit. In his igitur vacuationibus tam vniuerſalibus, quam particularibus ars illam imitatur & ſequitur.

Vniuerſales igitur purgationes fiunt per ſeceſſum & vomitum, vt docet Gal. Sed de his, quæ per ſeceſſum iam *ſupra in cap. de electuariis, pilulis & pulueribus* egimus. Comprehenduntur autem ſub iiſdem etiam clyſteres, de quibus quidem hic dicendi locus eſſet: quoniam tamen remedia purgantia, quæ per os exhibentur, prius ordine perſequi conſtituimus, vomitoria clyſteribus iam pręmittemus.

Vacua-

Vacuatio per vomitum in longe maiore frequentioreque olim vſu erat, quã iam apud nos. Nonnulli inter Medicos recentiores eum idcirco abdicare videntur, quod corpus plus æquo, vti opinantur, cõmoueat & diſturbet, necnon moleſtiſſima plura inducat ſymptomata: adductis præterea his ratiunculis, noſtras regiones multo frigidiores eſſe, quam Græcorum, cuius nationis Hippocrates frequentiſſime eadem vacuatione vtebatur, & infiniti poſt illum alii Græci authores ipſius exemplum ſecuti: addunt etiam, homines noſtrarum regionum eſſe multo pituitoſiores, & minus ad vomitum procliues. Sed his rationibus & argumentis parum ponderis ineſſe, nemo non videt, quæ idcirco tanquam friuola explodentur, cum econtra huius vacuationis vſus vtiliſſimus & ſumme neceſſarius ſit ad plurimos affectus grauiſſimos & deſperatos profligandos, licet vel iis remediis concitari debeat, quæ timidulis illis & meticuloſis Medicis ex auditu tantum horrorem incutiunt. Sed quomodo ſe naturæ amicos illi iactitant, cum relictis iis, quæ maxima agendi vi & poteſtate excellunt, quorumque ne periculum quidem facere audent, potius eiuſdem ſint inimici? Sic enim naturæ adulatores tantum ſunt, qui imbecillis nimis & inualidis præſidiis eam fruſtra propugnare conantur, nec potentibus ſatis armis illius hoſtem ferociſſimum adoriri cogitant: qui interim velut inuictus cuncta illorum eccoprotica, imo vomitiua blanda & adulantia ridet & reſpuit, quibus eliſis vix ſecundo ad eadem auxilia refugere audent.

Quibus vomitus obſit.

At vero non diffitemur, in huiuſmodi remediorum vſu ſumma Medici prudentia & circumſpectione opus eſſe, qui primo omnium explorare debet naturam ęgri, num facilis ſit ad vomitum, nec ne? Nam à laborioſo nimis & difficili vomitu, qualis iis plerunq; contingere ſolet, qui carnoſiori corporis habitu ſunt, prorſus abſtinendum eſt, iuxta præceptũ Hippocratis *lib. 4. Aphoriſ. 7. Iis quoque, qui collum habent oblongum, pectus anguſtum, & per cõſequens qui ſunt ad tabem diſpoſiti, vomitus non niſi extrema vrgeat neceſſitas, concedendus eſt: multo vero minus iis, qui ventriculo ſunt nimis imbecillo, & qui obnoxii ſunt inflammationibus & abſceſſibus faucium: aurium item & oculorum doloribus.* Præterea verus Medicus in his facile obtemperabit præceptis & doctrinæ Aetii *cap. 100. ſerm. l. 1.* necnon aliorum Græcorum plurium: & naturam ægri, necnon medicamẽti ſui vires & proprietates probe cognitas habebit & rimabitur: quod deinde medicamentum pro affectus magnitudine ac vehementia, quem expugnare volet, prudenter & caute admodum in vſum transferet.

Remedia igitur, quæ vomitum prouocare ſolent, communi nomine vomitoria nuncupantur. Eorum qualitas ab arte producta, ex iis cauſis indaganda eſt, quæ naturaliter vomitum concitant. Quod cum ita ſit, *vomitus naturalis eſt opus & beneficium facultatis expultricis ventriculi*, dum ea, quæ ob aggrauantem copiam, aut moleſtam qualitatem, aut ſubſtantiam venenatam & prorſus alienam illi aduerſantur & noxia ſunt, per œſophagum vi & impetu expellit, inferioribus ſuis partibus contractis: ſuperioribus vero dilatatis, vt docet Galenus *pluribus in locis.* Vomitiones arte concitatæ iſtorum ſunt generum, vt vel ventriculum nimia copia & quantitate preſſum moleſtent, ſiue ſit aqua, ſiue vinum, ſiue ſimilis quæuis potio, aut eundem qualitate ſua acri & mordicante vellicent, lancinent aut diſſoluant, & ſic ad vomitum excitent: aut tota ſua ſubſtantia prorſus ipſi contraria ſint, qualia ſunt quæcunque in venenorum numerum veniunt.

Cauſa vomitus tam naturalis, quam artificialis.

5. de ſympt. cauſis & l. 3. de fac. nat.

Vomitoriorum differentia. Hinc tres differentiæ medicamentorum vomitoriorum æque ac *ſupra* purgantium efficiuntur: ſuntque vel benigna, vel mediocria, vel violenta, hoc eſt, quæ ſumma vi vomitum eliciunt.

Quas tres differentias vomitoriorum remediorum vel ex ipſius Galeni ſcriptis eruere licet *lib. 1. de alimentis. cap. de Seſamo. & l. 15. c. 4. de vſu partium.* quo lectorem ablegamus.

Materia igitur, ex qua tria illa vomitoriorum genera componuntur, neceſſario quoque triplex ſtatuatur.

Benigna. Benignis fabricandis ſufficiet aqua tepida cum ſyrupo acetoſo vel *oxymelite ſimplici, vel oleo oliuarum, amygdalarum dulc.* quæ in quantitate ſatis magna ſunt exhibenda.

Mediocria. Mediocria paulo magis prioribus iſtis ſtimulant, & irritant expultricem ventriculi facultatem, quibus ſola & ſimplex accidit decoctio cum *rad. & ſem. raphani, atriplicis, erucæ, naſturtii, cæpæ:* quibus addi poteſt vel *ſyrupus acetoſus compoſitus,* vel *oxymel ſcylliticum,* aut *hydromel* quoddam compoſitum cum *rad. aſari,* prout vomitiuum tuum plus minus efficacius reddere voles.

Hic notandum eſt, quod vomitoria enarrata primi & ſecundi ordinis tum vſurpari queant, quando ſuperflui & noxii humores tunicis ſtomachi adhæreſcentes euacuãdi veniunt, qui alias progignunt cruditates: vnde ventriculi imbecillitas, flatus, ἀτροφία & ſimilia ſymptomata, tanquam illarum comites indiuidui conſequuntur: in quibus purgantibus huic ſcopo deſtinatis, ſemper addenda erunt detergentia.

Commemorata vomitoria tam benigna illa, quam mediocria, etiam vtiliter exhiberi poſſunt, quando ventriculus nimis repletus eſt vel vino vel cibo, nimiaque horum copia moleſtatur & grauatur, vt diſerte monet Hippocr. *l. 3. de diæta & alibi.*

Violenta. Quod ad tertiam vomitoriorum ſpeciem attinet, quæ ſunt violenta, vt *veratrum album,* de eorum qualitate, quæ ventriculo prorſus infenſa eſt, & è diametro ipſi aduerſatur, *ſupra* ſatis diximus. Vſus eorundem non vacat periculo. Nam vt Celſus inquit, *illud ſcire oportet, omne eiuſmodi medicamentum* (de elleboro verba faciens) *quod potui datur, ægris non ſemper prodeſſe, ſemper vero nocere ſanis.* Si igitur ex neceſſitate quis coactus ea præſcribere, & ægrotis propinare cogitet, varias prius circumſtantias conſiderare debet. Nam prima corporis regio ſemper prius purganda eſt: humores craſſi & viſcidi incidendi & attenuandi, & vacuationi per vomitum aptiores reddendi: omnes meatus corporis reſerandi, corpusque optime nutriendum & humectandum, tam alimentis boni ſucci, quam balneis & fomentationibus peculiaribus: ſicut id dilucide docent Hippocr. & Galen. *Aphoriſ. ſect. 56. Epid. aphoriſ. 9. l. 2. & 13. l. 4.* & Celſus *l. 2. c. 13.*

Patabant autem olim veteres eiuſmodi violenta vomitoria plerunque ex vtroque *belleboro,* & potiſſimum ex *albo, thymelea, chamælea, peplio,* & ſimilibus violentis & venenatis purgantibus, quæ penitus improbo, ipſumque etiam *helleborum,* imo & *album,* quod excitat conuulſiones, ſi quis enim eo vſus fuerit ſine præparatione, de qua veteribus, niſi eam forte celarint, nihil conſtitit, non mediocre incurret periculum.

Noua vomitoria à recentioribus inuenta. Inuenta ſunt noſtra ætate, (ſicut fœcundo temporis progreſſu noua rerum inuentio indies incrementum ſumit,) multo præſtantiora vomitiua, multoque tutiora, quorũ vſus plurimus hodie exiſtit in diuerſis & grauibus affectibus curandis, iis etiam adiectis, quibus pleriq; vomitum nocuũ & infeſtum exiſtimant, vt verbi gratia in pleuriſibus, quarũ pleriſque vomitus valde neceſſarius eſt, vt peſti-

peſtilentibus, & in iis, quæ cum lumbricis ſiue vermibus complicantur, de iis *ſupra in cap. de aquis*, vbi deſcripſimus aquam noſtram benedictam purgatiuam vomitiuam, mentionem fecimus.

Quoniam autem tot infinita & egregia experimenta deſcripta inueniuntur in centuriis M. Rulandi Med. peritiſſimi & doctiſſimi, quorum effectum aquæ ſuæ benedictæ etiam vomitiuæ purgatiuæ adſcribit, nec non aliis potionibus vomitoriis, quas ad plurimos profligandos morbos, & ad ipſam etiam pleuritidem ſoluendam deſcribit: non alienum erit ab inſtituto, ſi noſtram ſententiam ipſius auctoritate ſtabilierimus, & quanta emergant commoda ex vomitionibus, oculis ſubiecerimus.

Ex vomitoriis ipſius ordinariis vnum tantum inuenio, quod ex vegetabilium familia depromptum componit ex *drachma ſemis pulueris rad. aſari, addendo aquarum hyſſopi, praſſii, meliſſæ, cardui benedicti ana* ℥. *j.* interdum nil præter *aquæ cardui benedicti* ʒ. *v. vel vj.* adiicit: & ſic parat vomitiuum ſudorificum: exhibet id cum feliciſſimo ſucceſſu in aſthmate & diarrhœa, & ipſis etiam febribus quotidianis & tertianis, ſicuti videre eſt in *Centur. 6. Curat. ſiue c. 5 & Centur. 8. c. 95. & 97.*

A ſumpta potione iubet ægrum ſuum in lecto bene tectum decumbere, & plurimum ſudare, & tandem vomere: & hoc modo ipſum reſtituit, & à febre in momento liberat.

Reperiuntur adhuc quinque aut ſex alia vomitoria in Centuriis eiuſdem Rulandi, quæ ex metallico genere deſumpta videntur, quorum præcipuum eſt *aqua illius benedicta*, cui tribuit plurimos & admirandos effectus, quos in perſanandis diuerſis affectibus, & præſertim in pleuriſibus, ſiue vermibus complicatis, ſiue aliis expertus eſt. *Aqua benedicta Rulandi.*

Remedium hoc appellat *vomitorium ruptorium*: rumpit enim & aperit abſceſſus & apoſtemata, in quæ plerumque & prompte degenerant inflammationes. Eodem etiam vtitur in cura anginæ ſiue ſcinantiæ. Vide *Cent. 1. Curat. 14. ſiue cap. 14. Cent. 2. cap. 52. 53. 61. Cent. 3. cap. 18. Cent. 4. cap. 11. & 16. Cent. 9. cap. 14. 35. 36.* Vbi ſimul inuenies annotata, locum, nomen, ſexum & ætatem eorum, quos ab eiuſmodi deploratis pleuriſibus reſtituit, imo breuiſſimo tempore ante ſeptimum videl. diem, & plerumque citra ſanguinis miſſionem. Sic in poſterum, vbi vſus huius generis remedia forte expoſtulat, ille enarrata ſua contentus eſt aqua vomitiua purgatiua, aut vomitorio ſuo ruptorio, vt vocat. *Vomit. ruptorium eiuſdem.*

Alibi eadem aqua benedicta plurimos grauiſſimos morbos feliciter percurat, veluti dolores & inflammationes ventriculi, icterum, febres tertianas & quotidianas *Cent. 1. cap. 8. Cent. 2. cap. 31. 34. 65.* Et videre quis poteſt *in Centuria 9. c. 51.* quam mirifice prædicet eandem ſuam aquam benedictam, & ſimilia vomitiua purgantia, tam ad preſeruationem, quam ad curationem ipſius podagræ.

Vtitur præterea alio vomitiuo, quod ab eo nominatur *Spiritus aureus*, quo facillime & laudabili cum ſucceſſu curauit duas fœminas: quarum vna ſexaginta annorum aut circiter fuit, altera quinquaginta: illa hydropica, icterica, aſtmaticaque: hæc vero aſtmate ſuffocatiuo & lethali conflictata. Has curas annotat *Cent. c. 25. & 35.* *Spiritus aureus Rulandi.*

Apud eundem Rulandum aliud adhuc habetur vomitiui genus, quod ſudorificum eſt, idque nominat *aquam terræ ſanctæ*, qua elegantia quoque & ſingularia percepit experimenta in epilepſiis, ſtranguriis & iſchuriis. Vide *Cent. 4. c. 31. & 33.* *Aqua terræ ſanctæ Rulandi.*

Ibidem etiam ad curam omnium febrium intermittentium calix quidam chymicus occurrit, paradus (vt arbitror) ex vi- *Calix vomit.*

ex vi-

ex vitro antimonii, vel calce plumbi cū ſilicibus vitrificata, quæ in typum quendam effuſa, in calicem ſiue vaſculum quoddam fingitur, in quo per noctem macerentur vel vinum vel alius quidam liquor ad ℥. iiii. vel v. quæ poſtea potio bibēda mane exhibetur: qua hauſta prouocatur vomitus multo benignior, quā ab antimonii vitro. Et notandum eſt, quod huiuſmodi vaſculum ad eundem vſum ſemper aptum & idoneum permaneat, citra ponderis ſui viriumque diminutionem, de qua purgandi ratione iam alibi in ſcriptis noſtris egimus.

Tandem adhuc aliud vomitiuum in eodem Rulando ſe offert, quod eſt ipſius *crocus metallorum*, de quo accipit ſolummodo ad piſi magnitudinem, quod macerat per 24. horas in 4. aut 5. vnciis vini albi: Omnia colat & exhibet. Hoc nominat *purgatorium vomitiuum pantagogum*: vtitur eo contra anorexiam, apepſiam & ſpaſmum. Vide *Cent.5. cap.*13.

Vomitiuum Pantagogū Rulandi.

Crocus metallorum.

Hic enumeratus metallorum crocus eſt, niſi fallor, baſis aquæ eius benedictæ: Equidem meam inde concinnare ſoleo, ſicut ſcripſi *ſupra ſub finem c. de aquis.* & modum docui crocum illum fabricandi, quamuis obſcurioribus quibuſdam verbis, quæ tamen vel minimo chymiſtæ intellectu faciliima ſunt.

Aqua ipſius terræ ſanctæ vomitiua ſudatiua, ſpiritus item eiuſdem aureus vomitiuus purgatiuus, ſunt, opinor, remedia metallica, ex mercurio nimirum & antimonio rite præparata: ex quibus peritus Medicus elicere nouit vomitiua, quæ virtute ſua vſque ad radices & mineras mali penetrant, & nihilominus tamen minus noxia & pernicioſa ſunt hellèboris iſtis antiquis olim tam celebratis & vſitatis remediis. De huius generis medicamentis in Pharmacopœa noſtra Spagirica tanquam in loco ſuo proprio nobis dicendum erit. Elegantes interim præparationes quaſdam *in Tetrade noſtra, c. de mercurio & antimonio* propoſuimus, quo lectorem ablegamus. Satis mihi ſit, hic in noſtram pharmacopœam vnum ſaltem vomitiuum inſerere, quod paratur ex *ſale vitrioli*, de quo accipias grana 7.8. vel 10. pro ægrotantis viribus, idque diſſoluas in vino, iuſculo, aut congruo aliquo liquore, & exhibeas iis, qui eo opus habent, & mirandos eliciet effectus.

Sal. vitriol. vomitiuum.

Porro vt palam fiat, quam potentes & mirabiles effectus huiuſmodi purgandi ratio, vomitoriis congruis, & quæ altius mali radices extirpant, concitata exerat, hic hiſtorias duas memoratu dignas enarrare placet.

Hiſtoria notabilis.

Prior eſt de D. de Luynes, & de Fourmentieres, qui ſumma & veneranda auctoritate vir erat, piæ memoriæ, Regiusque Conſiliarius Parlamenti Pariſienſis: is anno ætatis ſuæ quadrageſimo, vt ipſemet mihi ſæpius referebat, graui & diuturno morbo corripiebatur, quem ſimul febris lenta ac languida comitabatur, ex qua corporis habitus omnino reſiccatus, & maraſmo conſumptus fere videbatur. Ac licet Medicorum Pariſienſium conſilio, & infinitis eorundem remediis per annum & dimidium continue vſus eſſet, nihil tamen opis & leuaminis vnquam inde ſenſerat. Derelicto igitur ab iis & tanquam deſperato offertur illi à Domina de la Noue, muliere omni virtutum laude ac ſplendore clariſſima, (quæ adhuc ſuperſtes harum rerum ipſamet teſtis erit) tabella ex floribus albis Antimonii & ſacharo parata, quam ipſa ſumere eum hortatur, ſimulque huius remedii vim & operationem prædicit. Vnde D. de Loynes ad extremum iam redactus, fortunæ aleæ ſe commiſit, hancque oblatam tabellam ſumpſit. Aliquot horis poſt tam vehemēti impetu vomitus prorupit, vt inde quaſi obſtupeſceret: altera vero vice euomuit albugineā quandam & viſcoſam materiam, formæ rotundæ

tundę & conglobatæ, pedis fere longitudinem, cannæque ſiue arundinis craſſitudinem referentis: qua euomita ſtatim ſe reſtitutum, vt & erat, exclamabat, & ſic paucis poſt diebus perfectè curatus conualuit, venit & gratias egit commemoratæ Dominæ, & ſecretum remedii ab illa petens obtinuit. Vnde occaſione oblata, idem ſæpenumero in aliis pluribus ægrotis expertus eſt, & indagandis poſtmodum ſubtilioribus naturæ ſecretis ad mortem vſque deditiſſimus fuit.

II. Hiſtoria. Altera mirabilis curæ hiſtoria eſt de nobili quadam Domina ex Prouincia Pictauienſi, de cuius affectu & ſymptomatis, quibus præterito menſe Iunii vehementiſſime affligebatur, ad me ſcriptum fuit: erant autem hæc: frequens lipothymia & animi deliquium, capitis dolores, vertigines, conuulſiones, vomitus, ventriculi dolores, diarrhœa, & infinita alia: & quod notatu dignum eſt, in horum ſymptomatum exacerbatione & vigore, interdiu euomebat pilorum tenuiſſimorum, ſiue capillorum per interualla copiam, quorum vnus in epiſtola concluſus mihi tranſmiſſus fuit. De quo malo grauiſſimo ac deterrimo ſimul in conſilium vocabam D. Turquetum virum doctiſſimum, Medicum Regium, Collegam & amicum meum chariſſimum. Ex communi igitur vtriuſque noſtri conſilio ipſi cum ſcripto remedia aliquot chymica, nec vulgaria remittimus. Fruſtra enim ac ſine vllo progreſſu hactenus diu vſa fuerat medicamentis aliis, ex præſcripto primariorum Medicorum Pictauienſium ipſi exhibitis. Inter enarrata remedia noſtra erat etiam Mercurius noſter vitæ in tabellis, qui vomitiuus & purgatiuus eſt: item pilulæ noſtræ polychreſtæ, noſtrum laudanum ſiue nepenthes, & ſimilia, qualia apud vulgares pharmacopœos proſtare non ſolent, quæ ipſi cum regimine atque vtendi modo tranſmittimus. Quorum remediorum feliciſſimus ſucceſſus ſtatim ſeſe prodidit: nam ſumptis tabellis noſtris purgatiuis vomitiuis, tam ſuperne, quam inferne adeo fœtentem & putrem eiecit materiam, vt & aſtantes inde inficerentur.

In ſecunda & tertia exhibitione earundem tabellarum, à quibus iam magnum perſenſerat leuamen, tam vehementi ſymptomatum inſultu adhuc exagitata, ac alias nunquam (mali enim radices vi medicamenti cedere & extirpari cœperant) tam magnam capillorum copiam euomuit, vt ſeſe inde ſuffocatam iri crederet, idque per duos aut tres integros dies. Tandem ſumpto eodem remedio, molem quandam in faucibus hærentem, & vellicando lancinandoque moleſtam perſentiſcebat: paulo poſt vero vomitione prolecta vermis adhuc viuus miræ craſſitudinis & longitudinis prorupit, paulo poſt illa adhuc vomuit capillos aliquot, qui ſua ſponte moueri videbantur, & ſimiles erant criſtæ aut faſciculo plumeo, ab vtroque latere diſtincte diſpoſito: exhibita poſtridie vna adhuc de enarratis tabellis, tres tantum capillos reiectauit, & ſic extirpata morbi cauſa perfectam recuperauit valetudinem, quemadmodum de harum rerum circumſtantiis, & remediorum ſucceſſu, pharmacopœus quidam nomine A. Mayaut, qui ipſi toto curationis ſpatio auxiliatrices præbuerat manus, ad me luculenter perſcripſit, idque tunc temporis, cum officinis meis in aduerſa valetudine firmanda adeſſem Excellentiſſ. & Ampliſſ. Domino de Villeroy, auguſtiſſimi Conſiſtorii Comiti & Primario Reg. Secretario, viro ſane non tantum de Franciæ, & toto Galliæ regno, non ſecus ac de patria bene merito, ſed etiam apud exteras nationes ob ſingulare ſapientiæ, integritatis & prudentiæ ſtudium, ſummamq; in regiis negotiis obeundis dexteritatem cum

ſummo

ſummo animi candore coniunctam celeberrimo:in huius, inquam, magni viri & mœcenatis mei arce ſplendidiſſima, Villeroy dicta, cum eſſem & remotus ab aulæ vrbisq; Pariſienſis tumultu, liberaliori Muſarum fruerer otio, noua hæc nuntia de tam mirabili caſu & felici eius exitu ad me perlata ſunt, quo etiã in loco pharmacopœam meam elucubrandam præ manibus habebã, ac in ipſo capite de purgantibus vomitiuis pertractandis verſabar: vnde data occaſione hiſtoriam hanc præcedenti annectere viſum fuit, vt ſtupendi huius vacuationis per vomitũ effectus in propatulum producti, omnibus innoteſcerent, & hoc modo errorẽ ſuum agnoſcerẽt, qui inique eundem purgandi modum, ex neſcio qua timiditate, pluſquam leporina condemnant.

Mercurius vitæ. Docemus præparationem Mercurii noſtri vitæ in noſtra Tetrade: Breuiter is præparatur ex duabus ſubſtantiis metallicis, quarum vna ſumitur ex regulo Magneſiæ, altera ex mercurio eiuſdemmet Magneſiæ in meteoron redacto, æqualiter mixtis: ex quibus extrahatur vi ignis per retortam liquor gummoſus; qui præcipitatur in aquam frigidam in forma cremoris ſeu floris lactis, qui optime à ſua aciditate pluribus ablutionibus edulcatus in puluerem niuei coloris conuertitur: hic ad 4. vel 5. grana ad ſummum exhibetur, idem etiam ſi velis cum ſaccharo in tabellas redactus, vel etiam cum quodam liquore, vel ſecus offerri poteſt. Eſt enim omnium vomitiuorum & purgatiuorum præſtantiſſimum, vltra quam dici aut cogitari poteſt, ſtupendosque plane effectus prodit in diuerſis morbis profligandis. Præſtantia tam inſignis remedii vi quaſi è manibus noſtris extorſit clariorem eiuſdem deſcriptionem, quam clauſulæ loco huic capiti appendere volui, ne alias mancum mutilumque forte videri poſſet.

ADDITIO P. V.

F*olia aſari à ſeptem ad nouem minutim conciſa cum ouis agita. Et butyro feruenti incoque, ſemper agitando, ne in maſſam coeat*, poſtea in patinam effunde & cum pane comede. Prouocat vomitum.

Notandum de aſaro.

Ioannes Surius Lubecenſis, Monachus Carthuſianus Colonienſis extenuatus ex abuſu radicis aſari, obiit; & mortem videns præſentem, ad marginem herbarii ſui ſcripſit hæc verba: *caue tibi ab hac herba, nec ea vtaris, niſi periti Medici adhibito conſilio.* Liber adhuc aſſeruatur Coloniæ in dicto monaſterio.

Vomitum prouocans potio.

℞. *Sem: atriplic.*
Raphani an. ℥. ß. *Coquantur in aqua, addaturque oxymel pro potu.*

Vel ℞. *aq. tepidæ* ℥. *iiij.*
Syr. acet. ſimpl. ℥. *ij.*
Ol. communis cochl. j. Mi.
f. potio vomitoria.

Vel ℞. *Sem. raphan.*
Anethi an. ʒ. *iij.*
Aquæ ℔. *j. f. decoctio.*

℞. *Colaturæ* ℔. ß.
Oxymel. Scyllit. ℥. *j.* ß. Mi. *pro potu.*

His interdum etiam admiſcetur *ſem. vrticæ.*

CAP. XVIII.

De Clyſteribus.

ABſoluto tractatu noſtro de purgantibus generalibus, quæ per os exhibentur, nunc æquum eſſe videtur, vt iuxta ordinem noſtrum inceptum etiam de purgantibus liquidis, quæ per anum immiſſa corpus ab excremẽtis prauisque humoribus repurgare apta ſunt, ſermo-

ſermonem faciamus. Vocantur autem huiuſmodi remedia communi nomine clyſteres: nonnullis appellantur enemata, hoc eſt, infuſiones & immiſſiones iuxta Celſum.

Celſ. cap. 12. lib. 1.

Eſt igitur clyſteris vocabulum generale, & pro variis remediis exhibendis vſurpandiſque accipitur: pro alio enim atque alio partis affectæ, cui is, vt remedium adhibetur, & in vſum aptatur, ſitu, aliam quoque nominis appellationem ſortitur, vnde clyſteres alii ſunt auriculares, *otenchitæ* antiquis dicti; alii ſunt clyſteres veſicæ, vocati *ſyphones*, ſiue *catheteres*, per quos, quicquid volumus, in veſicam iniicimus.

Alii vterini, *metrenchitæ* nuncupati.

Eiuſmodi remedia diuerſis affectibus, quibus tres illæ nobiles enumeratæ partes defatigantur, medendis inſeruiunt: hos tamen eoſdem clyſteres in alium locum tractandos reiicimus.

Clyſteres vnde inuēti.

Sufficiet nobis hic de veris tantum clyſteribus dicere, quales ſunt, qui in genere ita appellantur, & qui in anum infunduntur, quorum vſum iuxta Plinium, auis Ibis appellata (quæ longo ſuo roſtro ſibi ipſi clyſterem quaſi per inferiora iniicit) nos primum edocuit.

Differentiæ.

Galenus *comment. in Aphoriſ. 36. ſect. 2. lib. 9. Epidem.* plures tradit clyſterum differentias & compoſitiones, quorum alii ventrem nimis ſiccum emolliunt, & facultatem expultricem conſopitam excitant.

Alii emolliunt & purgant ſimul non tantum communia illa ventris recrementa, ad ipſius naturæ imitationem (quæ felle ſiue bile in inteſtinū ieiunum regurgitante expultricem facultatem, ad naturalem excrementorum egeſtionem irritat & ſtimulat,) vt Gal. docet *lib. 5. de vſu partium*: ſed etiam euacuant & reuellunt pituitoſos, bilioſos, alioſque ſuperfluos & noxios humores, tum in ipſis inteſtinis, tum in toto meſenterio, & circa hepatis ſinum ſtabulantes, vt idem Gal. ſcribit *comment. aphoriſ. 17. 6. aphoriſ.* De his ſolummodo clyſteribus, quorum ope naturalem tantum vacuationem expedimus, iam tractabimus, tanquam de re, quæ ad purgationis ſcopum maxime ſpectat: ſimulque iis adiungemus decocta, modo carminatiua, modo lenitiua, modo detergentia, & id genus aliis medendi finibus inſeruientia, vbi ſcilicet vel euacuatione, vel reuulſione, vel deriuatione humorum peccantium opus erit: ſed inſtituti tamen memores non latius æquo hinc diuagabimur.

Emollientia.

Clyſmata emollientia, quæ aridas & induratas alui fæces humectant, componuntur ex radic. & *foliis biſmaluæ, maluæ, violarum, brancæ vrſinæ, betæ*, quibus adduntur olea, butyrum, aut aliæ pinguedines; iura etiam inteſtinorum vel capitis veruecini ſola eidem vſui deſtinantur.

Anodyna.

Vt vis anodyna augeatur, ſi forte humor acris, mordax, ſalſus, ſiue pituitoſus, ſiue bilioſus, inteſtina obſideat, doloremque inducat, decoctioni adduntur *ſemina lini, fœnugræci, biſmaluæ, pſyllij, flores chamomillæ, meliloti, ſambuci* & ſimilium.

Carminatiua.

Sin vero dolorem comitetur, vel eundem etiam excitet flatus, & craſſus ac pituitoſus humor: ſemina carminatiua adiiciuntur, nempe *cumini, aniſi, fœniculi, baccæ lauri, herbæ origani, calamenti, rutæ, ſummitatum anethi.*

Quoniam autem eiuſmodi dolores vtplurimum proueniunt vel ab humore tenui, acri & bilioſo, vel etiam à craſſo, mucilaginoſo & pituitoſo, ſalſo & vitreo: bilioſus quidem vacuandus eſt *looch ex caſſia, diapruno, catholico, lenitiuo, elect. de pſyllio*, & ſimilibus leuioribus cholagogis: pituitoſus vero deturbandus *hiera picra Galeni, diaphœnico, diacarthamo, benedicta laxatiua*: & interdum

dum vbi humore exiſtente tenaciore, frigidiore & glutinoſiore, validius trahendum purgandumque eſt, *hiera diacolocynthidos* aſſumitur: olea congrua ad vtriuſque humoris acrimoniam obtundendam admiſcenda ſunt, minus quidem calida & lenientia humori bilioſo conferunt, vt *oleum violarum, oleum liliorum, lini & chamomillæ: laurinum vero, iuniperinum, ſeſaminum, anethinum, ſambucinum, rutaceum, irinum* ad pituitoſum, & vbi maiori attenuatione, reſolutione & calefactione opus eſt.

Si vero dolores huiuſmodi, ſicut ſæpe accidit, oriantur ab inflammatione quadam inteſtinorum aut circumuicinarum partium, veſicæ nimirum, vteri, aut renum, Medicus parum verſatus curioſe & accurate quid faciendum ſit, conſideret: hæc enim mala ſemper cum febre coniuncta ſunt. Eiectis igitur cum emolliente aliquo clyſtere prius craſſioribus alui excrementis, lenitiuis & refrigerantibus clyſmatis vtendum erit; paratis ex lacte, in quo incoxerint *ſemina lactucæ, pſyllii & biſmaluæ*, vt mucilaginoſum fiat, & magis anodynum. Aliquando paretur enema ex ſolo *oleo violarum*, in quo incoqui poſſunt aliquot capita *papaueris*. Sed de his iuniores Medici conſulant Aetium *cap.* 4. 16. & 26. *ſerm.* 3. *lib.* 3. Videndum præterea, quid Galenus ſcribat de clyſteribus ex ſolo ſero lactis paratis, *lib.* 10. *ſimp. c. de ſero lactis*: quos ad pus detergendum, dolorem ſedandum, & acrimoniam humorum obtundendam, ſummopere commendat.

Hęc obiter dicta ſint: ſcopus enim noſter eſt, vti iã proteſtati ſumus, hic de ſolis purgantibus enematis verba facere.

His enumeratis communibus & vulgaribus emolliẽtibus, lenientibus & anodynis, quoſdam alios eiuſdem ordinis adiicere poſſem ad huius operis ornamentum, niſi conſtitutum eſſet, *cap. de extractis*, annotare plura extracta purgãtia ſimplicia & compoſita: plura item extracta lenitiua, anodyna, carminatiua, & diuerſa alia omnibus intentionibus curatiuis apta, quæ ad quoslibet clyſteres conficiendos abunde ſufficient.

Nam ſi exempli gratia componendus ſit clyſter ad diſſipandos ventos, extractum carminatiuum iam paratum in promptu aderit, quod diuturno tempore reſeruabitur, omnibus virtutibus & proprietatibus *baccarum lauri, iuniperi, ſem. fœniculi, aniſi, anethi, cumini, dauci, herbarum ſiccarum, rutæ, calamenti, pulegii, origani, florum ſambuci, chamomillæ*, & ſimilium dotatum, cuius varias compoſitionum formulas deſcribemus (ſicut & extractionum lenitiuarum & anodynarum) & ſufficient commemorati extracti tantum drachmæ duæ vel tres, cum iuſculo quodam aut aqua calida, aut vino, prout opus eſt, permixtæ, qua methodo carminatiuam clyſteris decoctionem, ſine laborioſa operatione ſtatim parabit, in qua extractum purgans affectui, qui edomandus eſt, congruum diſſoluet, ſicut ex variis illis formulis, quas *cap. de extractis* deſcribemus, palam fiet. Ita vt adhuc magis ſuperuacaneo labore pharmacopœos ſubleuemus, varias quoque oleorum formulas dabimus, quæ facultate anodyna, lenitiua, carminatiua & purgatiua ſimul prædita erunt. Exempli loco hic oleum noſtrum diacolocynthidos carminatiuum in medium proferemus, quamuis plures eiuſdem formulas *in ſecunda ſectione noſtra pharmacopœa cap. de oleis* ſimus daturi.

Oleum diacolocynthidos carminatiuum purgatiuum Quercetani.

℞. *Herb. ſicc. rutæ*
Calamenti

Ori-

Origani
Pulegij ana m. j.
Sem. Dauci
Cumini
Fœniculi
Baccar. Lauri ana ℥. j.
Ol. Oliuarum ℔. ij.
Vini rubri ℔. j.

Coquantur ad vini conſumptionem, cum hoc oleo ſic præparato decoque pulpæ colocynthidos ℥. ij. digerantur ad ignem Bal. Mar. cal. per 12. horas, dein bulliant per duas horas, donec oleum vim totam colocynthidos attraxerit, tandemque exprimantur & colentur.

Hoc oleum in officinis parari, diuque adſeruari poteſt: doſis ℥. i. vel ℥. ii. prout maiori vel minori operandi efficacia opus fuerit, cum iure pingui permixtum medicamen ſummum erit ad omnes ſoporiferos affectus, apoplexiam, lethargum & ſimiles.

Ex commemorata colocynthide, cocta cum oleis lenitiuis *lumbricorum, lini, liliorum, viſci, pomi & chamomillæ*, componere licet oleum compoſitum lenitiuum purgatiuum, in modum olei carminatiui purgatiui, quod cum iuſculo capitis veruecini mixtum ad omnes dolores ſingulare eſt præſidium. Oleum enim mirifice contemperat acrem & venenatam *colocynthidos* qualitatem, adeo vt ſic præparata, neutiquam noxia aut damnoſa ſit inteſtinis, quorum tunicis alias vel ſubtiliſſime etiam puluerizata & in trochiſcos redacta, ſemper aliquantum adhærere ſolet: quod incommodum hac præparatione, & oleorum cum ipſius eſſentia & proprietate permixtione intercipimus: ſicque auxilium euadit minus periculoſum ipſo diaphœnico, & benedicta laxatiua, cuius vſus vtilis erit in variis clyſmatis concinnandis, & effectus præſtantes felici cum ſucceſſu oſtentabit in ſedandis potiſſimum intolerabilibus doloribus & paſſionibus colicis, vtplurimum à pituita vitrea in inteſtinis ſubortis, in quibus purgantia lenitiua ſola exhibita inefficacia prorſus & inualida comperientur.

Coronidis loco hic annectam adhuc aliam olei purgatorii deſcriptionem, quod ad prohibendam vermium generationem, & ad corruptorum, putridorum, & deprauatorum humorum, vnde illi naſcuntur, expulſionem, præſtantiſſimum eſt: ex quibus alias infinita alia mala progrederentur: Siquidem plures hodie tam inter viros, quam fœminas, iuuenes & adultos videmus his affectibus obnoxios, quibus hoc oleo tam interne in forma clyſteris, quam externe applicato, auxilium gratum & indubitatum ſæpenumero tulimus.

℞. *Rad. Ariſtolochiæ rotundæ*
Gentianæ ana ℥. ß.
Tormentillæ ℥. j.
Herb. Centaurii minoris,
Summitatum oleæ,
Marrubij,
Abſynthij pontici,
Perſicariæ,
Lupulorum,
Diptamni ana m. j.
Sem. Polij montani
Portulacæ
Citrii
Cardui benedicti
Lupinorum
& ſem. contra vermes an. ℥. j.
Amygd. amararum ℥. iij.
Flor. Perſicæ arboris
Hyperici
Stœchados ana p. ij.
Myrrhæ ℥. ß.
Turbith
Hermodactylorum ana ℥. j.
Pulpæ colocynthidos ℥. ij.

Contundenda contundantur & miſceantur cum ℔. iiij. olei oliuarum & ℔. i. ß. vini albi generoſi, dein bulliant ad vini con-

conſumptionem: addendo ſub finem duo vel tria bouis fella, prius ad B. M. optime depurata ſeu defæcata, & fiat oleum. Hoc oleum mixtum cum lacte, aut iure quodam congruo in ſuff. q. ad fingendum enema, ſumma erit medela aduerſus lumbricos quoſuis: infantibus 3. 4. aut quinque annorum ſufficiet exhibere pro doſi ℥ß. vel ʒvj. cum lactis ℥iiij. aut v. vt fiat clyſter, vt *ſupra*: mediocriter robuſtis ſatis erit ℥j. robuſtiſſimis vero ℥j. ß. imo & ℥ij.

Hoc etiam oleum excellentiſſimum eſt ad vermes, & vngendo aliquot eius guttulis orificium ſtomachi & regionem vmbilici. Admirandi horum duorum modo deſcriptorum oleorum effectus indies magis magisq; per ipſam experientiam ſeſe prodent & diſpalabunt.

Sed vt paulo magis caput hoc amplificemus, vnum atque alterum adhuc remedium ex mineralium claſſe peritum, eidem inſeramus: cuius generis medicamenta cætera purgantia in clyſterum compoſitionem venientia, longiſſimo interuallo poſt ſe relinquunt, ſiue ad demulcendos & leniendos dolores à cauſis frigidis, cruditatibus, flatibus ac humoribus mucilaginoſis, tartareis & arenoſis, ſiue calculoſis ſuſcitatos, ſiue ad expellendos vermes, educendam fœtidam humorum illuuiem & putredinem, vel ad validius expurgandos omnes humores, citra tamen calefactionem nimiam, qualem inducere ſolent *Hiera Logadii, vel Pachii diacolocynthid. benedicta laxat*: & huius generis alia, quibus plerique ad ægros excitandos vtuntur in comatoſis & ſoporiferis ſymptomatis & affectibus, quorum tamen vim excedens iſtorum medicamentorum calor potius auget cerebrumque maiori vaporum copia replet & fatigat, quam vt eoſdem diſſipando imminuat. Hoc non contingit in remediis aliis, quæ manifeſtis illis & noxiis qualitatibus prorſus ablatis, potius formales & ſpiritales produnt effectus, quam materiales. Illud medicamentum, de quo loquor, eſt *crocus metallorum*, cuius alibi mentionem fecimus, eiuſq; admirandas operandi actiones, quas etiam per os ſumptus perficit, oſtendimus.

Crocus metallorum in clyſteribus.

Si quis timidulus & inexpertus medicaſter horum remediorum, quorum nullam habet notitiam, vſum minus approbauerit, ſi per os aſſumantur, non tamen credo, illum tam ſtupido fore ingenio, vt eadem clyſteribus excepta contemnere auſit, ſi præſertim eorundē ſummos effectus, quos benigne quidē, ſed efficaciſſime præſtant, agnouerit; qui nihil moleſtiarum, neque ab oleorum ingrato fœtore, neque à qualis alia re conciliant, ſicut in vulgaribus plerunque accidere ſolet. Pretium quoq; eorundem non excedet 3. aſſes, cum quilibet aliorum ad minimum vendatur ſedecim vel etiam 20. aſſibus. Sufficit enim remedii illius enarrati, ſemidrachma vel drachma vna ad ſummum, quod macerandū eſt in 4. vel 5. vnciis aquæ cuiuſdam congruentis, aut vini per noctem integram, aut amplius, & ſic maceratio hæc miſceatur cum quodam iure in ſuff. quantitate, vt fiat clyſter. Eandem macerationem in aqua vel vino factam, potes, ſi velis, paratam adſeruare, eamque in magna copia aucta ſingulorum doſi parare, quam diutiſſime reſeruabis, & in vſum, vt res poſtulauerit, adaptabis, ſeruata ſemper ſupradicta doſi.

Loco *croci metallorum*, licet non tanto cum emolumento, vti poteris *Antimonio vitrificato*, quod tamen infuſum, colatum & exhibitum in clyſteribus minorem noxam adfert, quam diaphœnicon, hocque ipſo vtiliores & efficaciores multo effectus demonſtrat. Sed dū hæc remedia Dogmaticis propono, liberum iudicium cuilibet relinquo, ſiue iis vti voluerit, ſiue non. Hoc ſolum affirmare poſſum, me in iis deſcribendis ſolido certoque niti experientiæ fundamento, quod nullis argutiarum machinis à quodam forte Momo ſubuectis dirui & ſubuerti poterit.

Vtut ſit, vnuſquiſque tandem fatebitur, modo non fuerit omnium ingratiſſimus, hiſce Hermeticorum ornamentis & flori-

bus, quibus vulgarem pharmaceutricem amplificauimus, ſibi ſatisfactum: quos licet magnifaciamus, & inter fructus laborum vigiliarumque noſtrarum chariſſimos habeamus, eos tamen omnibus propenſo & liberali animo impartimur.

His multas alias diuerſorum clyſterum calefacientium & refrigerantium, detergentium, conſolidantium, cicatrices inducentium, adſtringentium, corroborantium & nutrientium, & pluribus aliis medendi ſcopis inſeruientium formulas addere poſſem, ſed quia nimis vulgares ſunt, inque antidotariis paſſim deſcriptæ, iis hic enodandis iam ſuperſedebimus.

Adderem præterea ad amplificandum hoc opus varios particulares clyſteres auriculares, qui ad aurium dolores, inflammationes, abſceſſus, vlcera, ſonitus, tinnitus, & ſurditatem conferunt: clyſteres quinetiam vterinos, qui ad vteri inflammationem, vlcera, tumores, ſuffocationem, menſium ſuppreſſionem, fluorem eorundem immoderatum & album, nimiam vteri humiditatem, ſiccitatem, fœtidorum humorum illuuiem & ſterilitatem faciunt. Clyſmata tandem ſiue enemata particularia ad veſicæ affectus, ipſiusque ardorem, inflammationem, vlcera, caruncula, gonorrhœam, ſtranguriam & iſchuriam, & ad ipſius calculi comminutionem & attritionem conducentia, non incommode hic adiungere poſſem. Sed omnes hos enumeratos clyſteres peculiares & ſpecificos, affectibus harum trium enarratarum partium, reſeruamus in tertiam & vltimam ſectionem huius pharmacopœæ, vbi tractabimus de omnibus corporibus humani affectibus, tam internis, quam externis, ibique vſum præcipuorum & præſtantiorum remediorum, quæ in hoc opere continentur, ſimul docebimus.

ADDITIO P. V.

Oleum è colocynthide compoſitum. D. Io. Hartmanni Beyeri ad imitationem Rondeletii cap. de tinnitu aurium.

℞.Sem.nigell.roman.ʒij.
baccar.lauri,
rad.ellebor.alb.an.ʒj.
pulpa colocynth.ʒjß.
inciſa & tuſa infunde horis decem loco calido in vini albi generoſi & ſucci capa rubra ana ℥jß. poſtea addantur
ol. amygd. amar.
rutac.an.℥jß.
irini.
pingued.caſtorii an.℥ß.
ſtent in loco calido horis 12. inde coquantur lento igne, in diplomate ad vini & ſucci conſumptionem: refrigerata exprimantur & addatur ol. cumin. deſtillat. ʒj. ſeruertur ad vſum.

Oleum ad vermes.

℞.extract.gentian.
balſami ex aloe an. ʒß.
diſſoluantur in vini ſublimati ℥j. & cũ ol.abſynth.℥j. diligẽter miſceãtur.

Clyſter Io. Piſtorii.

℞.fol.tanacet.
pyrol.
ſannicul.
hypogloſſ.an.M.j.
ſpermat.ceti.℥ß.
agaric.albiſſ.ʒiijß.
rad.polypod.℥jß.
helenii ʒvj.
ſucc.glyzyrrh.ʒiij.
ficuum nr.vj.
alb.graci Mß.
coq. in ſuffic. quant. aquæ ad conſumpt. medietatis.

℞.cola-

♃.colatur.℥jx.
fl.caſſ.extr.℥jß.
ol.terebinth.ʒvj.
irini ℥ijß.
popul.℥j.
extract.gentian.ʒj.
ex aloe cum rhab.ʒij.Mi.

Clyſter ad ſtrangulationem vteri. Hieronymi Mercurialis.

♃.fol.artemiſ.
centaur.minor.
maioran.
pulegii an.Mß.fiat decoctio
ſec.art.
♃.colatur.℔.jß.
hier.Archigen.℥ß.
ol.rutac.℥iiij.
mell.deſpumat.℥ij.
ſalis comm.ʒjß.Mi.

Clyſter ad lumbricos Herculis Saxoniæ.

♃.centaur.vtriuſque an.Mß.
abrotan.
diptam.albi,
cretici,
ſcordii.
biſtort.
tormentill.
abſynth.an.M j.
ſem.braſſic.
Santon.an.℥j.
colocynthid.in pec.ligat.ʒij.
f.decoctio ſec.art.
♃.dicta decoction.colat.℔.j.
hieræ diacolocynth.℥ij.
mell.roſ.℥iij.Mi.

Clyſter ad icteritiam. Eiuſdem.

♃.fol.centaur.vtriuſque an.Mß.
ſem.fœnic.
lini,
aniſ.an.℥j.
cartham.ʒiij.
colocynth.in pecia ligati ʒj. coquant.
in aq.ſec.art.
♃.colaturæ ℥x.
el.de baccis laur.
bened.laxat.an.℥ß.
ol.rutac.
mell.roſ.an ℥iij.Mi.

Cap. XIX.
De Caputpurgiis & erribinis remediis.

HActenus de omnibus purgationum generaliũ ſpeciebus verba fecimus: ordinis ratio poſtulat, vt nunc dicamus de particularibus, quæ illas ſequi debent, vt Gal. docet *lib.2.c.2.ſecundum locos.* Exordiamur autem à cerebri vacuatione, vtpote quæ pars corporis ſuprema omnium humidiſſima exiſtit, & quæ omnium maxime opus habet non vno euacuationis genere.

Nobilis hæc pars præ cæteris obtinuit particularia quędam emunctoria, quorum ope excrementa ſuperflua deponit, inter quæ nares præcipue numerantur, quarum vſus à natura non tantum inſpirationi & reſpirationi, & odorum attractioni, ſed & craſſiorum excrementorum euacuationi deſtinatus eſt, veluti monet Galen.*lib.8.de vſu partium,cap.6.& 7.*

Ars itaque naturæ imitatrix noxiorum humorum, quibus cerebrum nimis repletur, expulſionem & eductionem per eaſdem narium vias ſiue canales conſuetos operatur, idque congruorum & idoneorum remediorum opera.

Huiuſmodi remedia in genere à Medicis *naſalia ſiue caputpurgia:* à Galeno vero *lib.de ſimp.*errhina dicta ſunt, quæ varii generis ſunt:

Aut enim liquida infunduntur & attrahuntur.
Aut in oblongam figuram formata naribus induntur.
Aut in forma linimenti naribus illinuntur.
Aut per inſtrumentum, quod ῥινευχύτης dicitur, iniiciuntur.
Aut ſicca naribus inſufflantur.

 Gale-

Galenus de Caputpurgiis canonem ponit, quo hortatur, *ſemper à leuioribus inchoandum, & poſtremo ad fortiora confugiendum eſſe ſi opus fuerit.* Nos obſeruato hoc canone, hic formulas quaſdam vtiliſſimas & maxime neceſſarias, pluribusque morbis, quorum ſedes potiſſimum in cerebro ſtabulatus, peculiares & accommodatas deſcribimus.

Caputpurgium in 1. forma.

Caputpurgia ſiue errhina formæ liquidæ fiunt e aquis ſiue ſuccis, aut decoctionibus radicum, herbarum & florum conuenientium.

Huic ſcopo maxime inſeruient *aquæ maioranæ, ſaluiæ, roſmarini, betonicæ, hyſſopi, pœoniæ*, aliæque cephalicæ, quarum vel binæ, vel plures inuicem mixtæ & tepefactæ, in nares infunduntur, quibus quarta vel ſexta pars vini promptioris penetrationis ergo additur, hæc & ſimilia errhina omnium ſunt mitiſſima.

Vt validius attrahant, adde enarratis aquis ſuccos depuratos *maioranæ, anagallidis, ſyrupum ſtœchados, & oxymel ſcilliticum.*

Si opus fuerit maiori attractione & euacuatione, macera *radices cyclaminis, iridis*, ac vnum atque alterum *folium peti* reſiccatum, pulueratum, & in nodulum inditum, & ſic habebis inſigne medicamentum, quod cerebrum à nubiloſis & turbulentis vaporibus expediet: vertiginibus quoque, lethargis & epilepſiis idem conueniet, additis horum affectuum ſpecificis, ſicut epilepſiæ eſt *viſcus quernus, radix pœoniæ, flores tiliæ*, &c.

Hæ ſunt formulæ liquidorum caputpurgiorum ſiue errhinorum, tam benignorum, quam mediocrium & fortiſſimorum.

Caputpurgium in 2. forma.

℞. *Pulv. herb. abſynthii*
Maioranæ
Morſus gallinæ
Betonicæ
Saluiæ
Diptamni ana ʒij.
Sem. Nigellæ
Ameos
Rutæ ana ʒj.
Trochiſc alhandal ℈iiij.

Coquantur cum ſucco betæ & mercurialis ad ſuccorum conſumptionem, dein incorporentur, cum terebinthina & fiant naſalia ad longitudinem digiti & cordulæ ligata naribus indantur.

Caputpurgium 3. in forma linimenti paratum.

℞. *Pulv. flor. calendulæ*
Lavendulæ
Tiliæ arboris ana ʒj.
Pulv. Sem. Pœoniæ
Nigellæ
Sileris montani ana ʒß.
Caſtorei ℈j.
Hellebori ʒj.
Piperis gr. vj.
Ligni aloes ℈ß.
Moſchi
Ambræ ana gr. vj.
Olei terebinthinæ
& ceræ q. ſ. ad fingendum linimentum.

De hoc parum digito minimo, inde in profundiſſimum narium locum, & optatos in purgando cerebro effectus videbis. Eſt quoque aptiſſimum remedium ad vertigines, epilepſias, & ad ipſum repurgandum in infantibus ad hæc mala procliuibus cerebrum, quod acidis & ſeroſis humoribus plerunque obſidetur, ex quibus commemorata mala originem ducunt.

Caputpurgium aliud ad humores à capite in pectus defluentes reuellendos, & per nares expurgandos.

℞. *Gummi ammoniaci ʒj.*
Pyrethri ſubtiliſſime pulverizati ʒij.

Incor-

Incorporentur optime cum ſucco radicis ireos in vnguenti conſiſtentiam. De hac mixtione parum baculi ad id aptati extremitati impone, & in narium profunditatem immitte, & ſtatim deſtillari videbis magnam aquæ ſeroſæ quantitatem.

In quarta forma errhinorum, quæ per inſtrumentum, quod ῥινέγχυτης dicitur, apparantur, vt *ſupra*, ſi remedium liquidũ profundius in nares iniici debet, ita vt nulla alia ratione validius attrahi poſſit. Ad eiuſdem compoſitionem inſeruient aquæ & decoctiones radicum, herbarum, ſeminum & florum huic ſcopo congruentium, vt iam *ſupra* diximus.

Supereſt, vt loquamur de caputpurgiis in conſiſtentia ſicca, nempe de puluerib. qui in nares penna vel ſimili inſtrumento inſufflantur.

Huiuſmodi remedia, licet in genere quidem inter caputpurgia annumerentur: in ſpecie tamen ſternutamentis prouocandis inſeruiunt, idque ſemper ad ipſius naturæ imitationem.

Sicut enim ſternutatio à natura ſecundum Galenum excitatur, ſiue per rarefactionem aut fuſionem humorum ſeroſorum & acrium, qui in cerebro continentur, ſiue per vim naturæ, quæ conatur reiicere & expellere ea, quæ naribus noxia & infeſta ſunt: Sic etiam ars excogitauit ſternutamenti concitandi rationem, qua ipſi cerebro vacuando ſubuenit, idque medicamentis, quæ vel cerebrum calefaciunt, humores craſſos & pituitoſos in eodem ſedem figentes incidunt & liquefaciunt, & ſic aptiores expulſioni & euacuationi reddunt: vel mordicant & vellicant nares, vel vtrunque ſimul efficiunt, & ea ratione ſternutationem eliciunt. Vnde materia ſternutatoriorũ plerunque eſt calida, ſicca, acris, pungens, & omnino tenuium partium: Quorum aliquot formulas hic proponere non abs re fuerit.

Pulu. ſternutationem prouocans.

♃. Rad. Ireos
Fol. Maioranæ ana ʒ j.
Sem. Sinapis
Cubebarum
Caryophyllorum
Piperis albi ana ℈ j.
Caſtorei ℈ ß.

Miſce: fiat puluis, ex quo parum inſuffla naribus.

VEL:

♃. Pulueris rad. cyclaminis
Maioranæ
Hyſſopi ana ʒ j.
Sem. Nigellæ
Pyrethri ana ʒ j. ß.
Macis ℈ j.
Hellebori albi ℈ ß.
Moſchi gr. viij.

Miſce, fiat puluis.

His addemus ſternutatorium quoddã Martini Rulandi Med. peritiſſimi, in ipſius Centuriis deſcriptum, cui excellentiſſimos effectus author adſcribit.

♃. Sem. Nigellæ
Hellebori albi ana ℈ j.
Maioranæ
Roſmarini
Saluiæ an. ʒ ß.
Moſchi gr. ij.

Nos vtimur alia ſternutatorii forma, quæ non in nares inſufflatur, vt puluis, qui poſſit eo, quod helleborum excipiat, facile alias cerebrum offendere.

♃. Pyrethri ℈ ß.
Hellebori nigri ʒ j.
Naſturtii ʒ ß.

Puluerentur & includantur in nodulos: maceretur nodulus in *aqua roſarum* & naſo admoueatur ſubodorandus. Sternutamentum citra moleſtiam excitat, quæ ratio cæteris multo ſecurior eſt.

Auicennas quoque vſurpat ſternutatorium quoddam vaporoſum, paratum ex aceto fortiſſimo, in quo diſſoluit parum *caſtorei*, cuius vapor in nares immiſſus ſternutationem vehementiſſime proiicit.

Nonnulli vſum horum remediorum auerſantes putant, per eadem humorum fluxum potius augeri, quam reuelli, nec iiſdem niſi extrema vrgente neceſſitate, & præmiſſis generalibus vacuationibus vtuntur. Sed ipſi vt mea quidem fert opinio, grauiter falluntur: quandoquidem eiuſmodi remedia in defluxionibus magnis ſuffocatiuis, & ſubito ſuperuenientibus commode admodum & feliciter exhibentur. Natura enim canales ſiue ductus narium dicauit cerebri vacuationi, quam ars ad ipſius imitationem promouet ita, vt aperto & libero tranſitu curſus ſeroſorum humorum per eandem viam expediatur: & hoc modo reuellantur, ne in partes nobiles inferiores, thoracem nempe & ventriculum illabantur. Eadem remedia vtiliter quoq; vſurpantur aduerſus epilepſias, lethargos, caros, apoplexias, & ſimiles affectus frigidos, vt ſcribit Gal. *lib. de inſtrumento odoratus.* & deinde Orib. *lib.* 10. *c.* 3.

Eorundem quoque vſus felici ſucceſſu comperitur in vteri ſuffocatione, partu difficili, & ſecundinæ retentione: ſicut teſtes ſunt Hippocr. & Galen. *lib.* 5. *aphoriſ. aphor.* 35. *&* 31.

Caputpurgia ſiue errhina enumerata non tantum purgant & euacuant cerebrum, ſed ſunt nonnulla alia, quæ conducunt etiam ad calidam eiuſdem intemperiem tollendam, ad narium hæmorrhagiã ſiue ſanguinis ſtillicidium ſiſtendum: ad humores acres exulcerationi gignendæ aptos, contemperandos: ad narium fœtórem, & ipſum etiam polypum ibidem productum abſq; dolore conſumendum. Sed de huius generis cunctis remediis ſpecificis deinceps in tertia huius phamacopœæ ſectione fuſius agemus, quo lectorem amandamus.

Et hæc Quercetanus de Errhinis.

ADDITIO VFFENBACHII.

Errhinum Eyereri.

℞. ſuccor. rutæ,
radic. irid.
nicotian.
aquar. maioran.
betæ an. ℥ ß,
rad. cyclamin. ʒ ß,
Bulliant & exprimantur, addanturque ol. de piper. gr. vj. Mi.

vel

℞. rad. pyrethr.
Sem. nigell.
agaric. in pecia ligat. an. ℈ *j.*
ſuccor. anagallid.
nicotianæ,
maioranæ,
Vini albi an. ℥ *j. bulliant & exprimantur.*

Sternutamentum Rulandi.

℞. lolii
ſem. nigell. nigr.
ellebor. albi an. ʒ *j,*
maioran.
roriſmar.
ſaluiæ an. ʒ *j. ß,*
moſch. gran. vj. Mi. f. ſternutamentum ſec. art.

Sternutationis prouocatio probata.

℞. piper. longi
euphorb.
caſtor. an. ʒ ß, *Mi. f. puluis*, cuius portiuncula vicibus pluribus iniiciatur.

Sternutamentum infantum profligat *ocymum aridum tritum*, *cretum* inque nares inſufflatum.

Errhinum Piſtorii.

℞. ſuccor. irid. noſtrat.
maioran. an. ʒ *iij,*
cyclaminis ʒ *j,*
elaterii gr. vj.

pulu.

pulu.pyrebr. ℨ ß,
mellis roſacei parum Mi. ad limenti conſiſtentiam.

Errhinum in oris tortura. Horatii Augenii.

℞. *fol. anagallid. cærulei floris, maioran. an. M. j. terantur & affundantur vini albi opt.*
aquæ ſaluiæ an. ℥ j, deinde facta expreſſione ſuccus attrahatur in nares: Eritque validius, ſi huic mixturæ addiderimus *rad. irid. contuſæ* ℥ j.

Aliud validiſſimum Eiuſdem ad idem.

℞. *rad. cyclaminis.* ʒ j,
iridis ʒ ij.
macerentur in ſucc. maioran. ℥ iij,
vini albi ℥ j,
Exprimatur ſuccus, in quo linteolum contortum & oblongum intinctum naribus inſeratur.

Aliud Errhinum Eiuſdem torturam oris ſpatio quinque dierum ſanans.

℞. *opopanac. gr. viij. macera in ſucci anagallid.* ℥ ij, *cui adde olei irini vel ſambucini* ʒ j. ß. *Mi f. limin.*

CAP. XX.

De apophlegmatiſmis & Ecclegmatis.

ORdinis noſtri ratio poſtulat, vt particularibus cerebri purgationibus, quæ per nares procurantur, abſolutis, nūc de præſidiis, ad particularem quoque tam cerebri, quam thoracis vacuationem accommodatis, & per os exhibendis tractemus.

Horum medicamentorum alia dicuntur apophlegmatiſmi, quos priuatim & breuiter tantum perſtringemus: non enim in iiſdem multa explicanda videntur.

Eſt igitur apophlegmatiſmus, vt nominis ratio & etymologia indicat Galenuſque *lib. 2. cap. 2. ſecundum locos* docet, remedium, *quod trahit & vacuat pituitam & ſeroſum humorem in cerebro collectum, idque maſticando*: Vnde quidam barbaro vocabulo vocant maſticatorium. *Apophlegmatiſmus quid.*

Horum porro maſticatorium alia minus, alia magis attrahunt humores. *Maſticatorium.*

Suntque vel ſimplicia, vel compoſita.

Maſticatoria ſimplicia & minus attrahentia ſunt *maſtiche* ſola, ſiue *folia ſaluiæ*, aut *lauri* mane maſticanda, & in ore probe agitanda.

Vel cum *maſtiche pyrethrum* miſcetur, vt ſequitur.

℞. *Maſtiches*
Pyrethri ana ʒ ß.
Adiecta cera fingantur morſuli auellanæ magnitudinis, quæ manducentur, ſemper expuendo per horam dimidiam: idq; per quatuor aut plures dies.

Fortiora & compoſita ſunt, quæ ſequuntur.

℞. *Sem. Staphyſagriæ*
Erucæ
Sinapis an ʒ ij.
Pulu. Flor. betonicæ
Hyſſopi an. ℈ j.
Salis ammoniaci ʒ ß.
Pyrethri ʒ j.
Maſtiches
& Ceræ q. ſ.

Fiant trochiſci forma fabæ ſimiles aut paruæ auellanæ, ex quibus vnus teneatur in ore leniter maſticando, & continuo ſaliuam expuendo, idque mane ieiuno ventriculo: mirum in modum ſputum prouocat, & cerebrum à recrementis humidioribus expurgat, & eſt ad vertiginem & epilepſiam ſingulare præſidium.

Maſtica-

Maſticatorium diuulſorium ad paralyſim.

℞. *Diatragacanthi calidi* ℥ ij.
Maſtiches ℥ ß.
Staphyſagriæ
Pyrethri
Granorum Parady
Zingiberis
Coſti ana ℨ j.
Piperis longi
Caryophyllorum ana ℈ j.
Pulu. rad. ireos
Turbith gummoſi ana ℨ ß.

Diſſoluantur cum ſyrupo de ſtœchade, & fiat maſticatorium, de quo vtendum, vt *ſupra*.

Si pro delicatis maſticatorium, quod os calore ſuo minus offendat, componere velis, hac via progredi oportet.

℞. *Rad. pyrethri in oxymelite macerata, exſiccata & puluerata*
Staphiſagriæ
Sacchari candi ana ℥ ß.

Excipiantur mucagine gummi tragacanthi, & fiat maſticatorium.

Hæc particularia cerebri purgantia poſt generalem vacuationem demum adminiſtranda ſunt: conferunt ad defluxionum reuulſionem, & potiſſimum iuxta ſententiam Gal. ad omnes ſoporiferos affectus, ad dolorem & grauedinem capitis.

Obſeruandũ In horum medicamentorum vſu obſeruandum eſt, *vt os vtentis ad ſaliuam attrahendam ſemiapertum teneatur, & calidioris acriorisq́ materiæ reliquiæ, quales ex fortiorum vſu plerumque in ore remanere ſolent, tollantur lotione aquæ tepidæ, hydromelitis, aceti roſati, aut lactis.* Vide de his Orib. *lib.* 8. *collect. c.* 10.

Quibus noceant. Præterea ſciendum eſt, vſum eorundẽ interdictum eſſe iis, quibus inflammatio quædam circa fauces, palatum aut linguã, aut circa quamlibet oris particulam exorta eſt, vt ſcribit Galen. *lib.* 3. *meth. c.* 11.

Reliquum eſt, vt dicamus de maſticatoriis idoneis ad pulmones, & pectoris regionem vacuandam: quæ quoniam non tam valida attrahendi & purgandi facultate pollent vt præcedentes, de quib. modo diximus, in numerum purgantium affatim ſumptorum & vſurpatorum referri poſſunt: quandoquidem incidendo, attenuando, detergendo, vel incraſſando irritant naturam, & eidem ſuccurrunt ad reiectandas per ſputum multas ſuperfluitates excrementitias, quæ ipſi infeſtæ ſunt & noxiæ; ac quoniam huiuſmodi eiectiones ſuperfluitatum thoracis & pulmonum naturaliter à tuſſi prouocatæ Galeno ſub particularibus euacuationibus comprehenduntur, remedia etiam arte procurata ſub eadem claſſe comprehendi poſſe videntur.

Hæc remedia veteribus dicta ſunt *arteriaca*: recentioribus bechica & eclegmata: Arabibus loch, & looch, quod ſenſim lambendo deglutiantur. Diſtingui poſſunt in duas claſſes, vel in calefacientia, attenuantia, incidentia, detergentia humores frigidos, lentos, viſcidos & craſſos, qui thoracis cauo continentur, vel in refrigerantia, incraſſantia & lenientia humores calidos, acres & tenues qui eroſionum & exulcerationum auctores exiſtunt. Vtriuſque generis exempla petenda ſunt ex Gal. *lib.* 7. *ſecundum loca*. Ex his porro duobus remediorum generibus cõponitur vnum tertium, quod inter vtrũq; medium obtinet, attenuando & incraſſando ſimul, quodque confert tam ad cauſam coniunctam, quam antecedentem, ad humorem nempe craſſum, in pulmonib. iam collectum, qui incidendus & detergendus eſt, & ad tenuem, per aſperam arteriam in pulmones influentem, qui incraſſandus, quod breuiter exemplis illuſtrandum erit.

Eclegmata ſeu Loch incidentia detergentia ſunt.

Looch è ſucco ſcyllæ ſimpl. Gal. compoſ. Meſ.

Looch

Looch ſanum & expertum Meſ.
Looch è pino Meſ.
Looch è praſſio Pauli
Looch de ereuo eiuſdem Pauli
Looch de carthamo Meſ.

Hæc omnia eclegmata de eorum ſunt genere, quæ fortius attenuant deterguntque materiã craſſam in thorace & pulmonibus contentam. Tuſſientibus, aſthmaticis & difficulter ſpirantibus, ob purulentæ lentæq; pituitæ copiam reſpirationis viam opprimentem auxiliantur.

Minus incidentia & detergentia ſunt.

Looch paſſulatum
Looch de farfara ſeu tuſſilagine
Looch de caulibus Gordonii
Looch è pulmone vulpis Meſ.

Incraſſantia fortiora ſunt.

Looch è papauere
Diacodion ſimplex Gal.
Diacodion Ioan. Bapt. Montani.

Horum vſus eſt in omnibus deſtillationibus è capite in aſperam arteriã, ex perpetua tuſſi inſomniũ parientibus. Tuſſi quinetiam & gutturis aſperitati à tenui deſtillatione ſeu catarrho excitatæ auxiliantur: defluentes enim illos humores inſpiſſant, mitigantque, excretioni præparant: febribus etiam ardentibus & pectoris inflammationibus interdum exhibentur.

Incraſſantia leniora ſunt.

Looch de pſyllio
Looch de portulaca
Looch ex tragacantha.

Hęc ipſa ad ſputum ſanguinis commendantur. Poſteriora duo partim ex rebus adſtringentibus & ſtipticis compoſita, venarum rupturis conſtringendis & agglutinandis conueniunt.

Enumeratorum remediorum formulæ in ipſis auctoribus à nobis citatis, & in omnibus diſpenſatoriis ſiue antidotariis communibus inquirendæ ſunt. Nobis ſufficiat de noſtris tantum ea inſerere, quæ non vulgaria ſunt, & tamen præclare conferunt aſthmaticis, phthiſicis, & aliis pulmonum grauiſſimis & pene incurabilibus affectibus.

Looch de Althea Quercet.

℞. *Rad. biſmaluæ optime mundatarum* ℔. ß *aut quantum volueris*; bulliant in hydromelite communi ad ſufficientem decoctionem, optime coctæ tundantur, & per ſetaceum traiiciantur, *de quarum mucagine accipe* ℥ij.

Spec. Diatragacanthi
Diaireos ana ʒiij.
Sacchari candi
Penidiorum ana ℥ß.
Flor. Sulphuris optime præparatorum, vt infra docebimus ʒij.
Syrup. capill. veneris
Tuſſilaginis ana q. ſ.

Omnia reducantur in formam Looch, de quo ſæpius vtendum cum baculo de liquiritia.

Excellens eſt remedium contra omnẽ tuſſim inueteratam, ſiue à frigida, ſiue à calida orta ſit cauſa; contra aſthma, orthopnœam & diſpnœam, alioſque pulmonum affectus; vſus quoque eius eſt in maturanda pleuritide & ſputo proliciendo, ſicut horum præcipua curatio per anacatharſim inſtituenda.

Looch paſſulatum Quercetani.

℞. *Rad. Tuſſilaginis,*
Liquiritiæ an. ℥j.
Enulæ campanæ ℥ß.
Herb. Scabioſæ
Capi.
Hyſſopi ana m. j.
Flor. Tuſſilaginis.
Violarum
Bugloſſæ
Nymphææ ana p. ij.
Sem. Aniſi ʒvj.

Coquantur in hydromelite ſimplici: de colatura clarificata cape ℔. iij *in quibus decoque*

 Paſſu-

Paſſularum purgatar. à vinaceis ℔.ß.
Iuiubarum
Sebeſt.an.℥ij.
Coquantur ad medietatis conſumptionem: dein quam optime prælo exprimantur, & addendo
Sacchari candi
Penidiorum an.℥iiij.
Coquantur ad mellitam conſiſtentiam: cui adde
Flor. ſulphuris ℥ß.
Miſce, fiat Looch.

Ad enumeratos pulmonũ affectus vtraque hæc looch plerumque offerre ſoleo: de quibus vtendum præcipio mane, à prandio circiter quartam, hora ſomni, & noctu primis vigiliis. Præſtantiſſima medicamina ſunt, ad illa, vt diximus, mala. Nullis enim laudibus ſatis prædicari poſſunt *flores ſulphuris*, quos addimus, vtpote, qui verum pulmonum balſamum ſunt, vt alibi in ſcriptis noſtris iam diximus.

Flores ſulphuris verũ pulmonum balſamum.

Ex commemoratis *floribus ſulphuris cũ ſolo butyro quadam mucagine ſemin. citoniorũ, bismaluæ aut lini* permixtis, addendo quendam *ſyrup. capilli veneris, violarum, roris ſolis*, aut *tuſſilaginis*, ad eoſdem vſus, vt *ſupra*, bechicum ſiue looch parabis excellentiſſimum.

Ad phthiſin & vlcera pulmonum.

Ad phthiſim & exulceratos ſiue purulentos pulmonum affectus, looch aliud paratu facillimum confici poteſt, quod potentiſſimum & ſummum eſſe auxilium ſępenumero in pluribus optimo cum ſucceſſu expertus ſum.

♃. *Syrup. de ſucco hederæ terreſtris, noſtræ deſcriptionis* ℥ij.
Flor. ſulphuris q. ſ. ad reducenda omnia in looch.

De quo Empyicis exhibe quater in die, idque ad dies pluſculos, & mira præſtabis. Multos profecto deſperatos & incurabiles ægrotos iam proclamatos, hoc eodem reſtituimus remedio.

Ad enarrati *hederæ terreſtris ſyrupi vncias duas* admiſcere poteris *guttulas* 4. vel *ſex rubini noſtri ſulphuris*, cuius deſcriptio extat in noſtra pharmacopœa ſpagirica, multis ab hinc annis à nobis edita, ex qua mixtione medicina ſecurior & promptior in agendo aduerſus eoſdem affectus euadet.

Eodem modo *balſamum, butyrum, lac dulce* aut *cremor ſulphuris* cum quodam ſyrupo mixta, aut per ſe exhibita, iiſdem affectibus ſingulari & ſpecifica proprietate proſunt: quorum omnium preparationem paulo poſt docebimus. *Sulphur* enim *rite præparatum verum eſt pulmonum balſamum, verum bechicum, verum looch ſanum & expertum* omnibus pulmonum affectibus aptum & ſalutare, quod admirandis ſuis virtutibus & effectibus looch illi ſano, & cæteris omnibus, quotquot ſunt bechica vulgaria, longe præferendum eſt.

CAP. XXI.

De Confectionibus aromaticis ſeu ſpeciebus & pulueribus roborantibus tabellis & trochiſcis.

SAtis abunde hactenus tractatum eſt de præparantibus, purgantibus ſeu vacuãtibus, nec nõ de reuellentibus & deriuantibus remediis: ordinis ratio expoſcit, vt nũc dicamus de iis, quæ facultatibus partium nobilium, animalibus nempe, vitalibus, & nutritioni dicatis, roborandis ſiue confortandis apta & idonea ſunt: nec non de iis, quæ afflictorum partium malignam qualitatem ſiue intemperiem corrigunt, & variis earundem ſymptomatis ſiue accidentibus præter naturam ſuccurrunt ac opitulantur. His autem curationum indicationibus diuerſa inſeruiunt medicamentorum genera, veluti ſunt

1. *Confectiones aromaticæ, ſpecies ſiue pulueres cordiales.*
2. *Trochiſci.*
3. *Tabellæ.*

4. *Con-*

4. *Opiata*
5. *Condita*
6. *Conſerua*
7. *Omnis generis antidoti.*

Vt igitur primæ ſectioni noſtræ pharmacopœæ colophonem ſiue finem imponamus: de his tantum enarratis remediorum generibus, quæque ex iis maxime neceſſaria videntur, ſiue ad vulgarem normam, ſiue per chymicum artificium ſint præparata, adhuc nobis dicendum reſtat: exordio ſumpto à confectionibus aromaticis, quarum aliæ calidæ ſunt, aliæ frigidæ, aliæ temperatæ.

Calidæ ſunt:
- *Aromaticum Caryophyll. Meſ.*
- *Aromaticum roſatum Gabrielis*
- *Diamargarit. cal. Auicennæ*
- *Lætificans Rhaſis*
- *Diambra Meſ.*
- *Diamoſchum dulce Meſ.*
- *Confectio cordialis Alexandr. Bened.*
- *& Conf. cor. deſcripta à Fuchſ. 2. compoſ. med. ſect. 4.*
- *Diacalamentum Gal.*
- *Diacinnamomum Meſ.*
- *Dianthos Nicol.*
- *Diagalanga Meſ.*
- *Diahyſſopum Meſ.*
- *Diaris Nicol.*
- *Diatrionpipereon Meſ.*
- *Diacuminum Nicol.*
- *Diapraſſium Nicol.*
- *Diaxyloaloes Meſ.*
- *Roſata Nouella*

Frigidæ:
- *Diamargarit. frigid.*
- *Diatragacant. frigid.*
- *Diapenidium*

Temperatæ:
- *Diatriaſantalum*
- *Diarrhodon Abbatis*
- *Diacurcuma*
- *Dialacca maior.*

Hæ ſunt confectiones aromaticæ, quę maxime in vſu eſſe ſolent, quarum compoſitionum formulæ adeo ſunt communes, vt in omnibus diſpenſatoriis deſcriptæ reperiantur. Nobis hic ſatis erit, ſingularum tantum proprietates & facultates ordine explicare: vbi videre licebit, alias peculiariter conuenire capitis affectibus: alias pulmonum & thoracis, ventriculi, hepatis, lienis, renum, vteri, aliarumque corporis humani partium morbis.

Aromatici caryophyllati vires. *Aromaticum caryophyllatum* præcipuum & ſingulare roborans eſt cordis & ventriculi: confert & nauſeam & vomitum: partes nutritioni famulantes à putredine præſeruat, & ventos flatuſque mirifice diſſipat.

Aromatici roſati. *Aromaticum roſatum* auxiliatur imbecillitati ventriculi, iuuat concoctionem, ſtimulat appetitum, & imprimis iis aptum eſt, quibus ex longo quodam morbo calor naturalis labefactatus etiamnum poſt morbum euictum langueſcit.

Diamargariti calidi. *Diamargaritum calidum* Auicennæ vtile perhibetur aduerſus omnes lipothymias, ſyncopes & cordis deliquia, & breuiter omnes vires collapſas reparat & inſtaurat: prodeſt ſuffocationi matricis, aſthmaticis, tabidis; ad cruditates item & imbecillitates ventriculi conducit.

Electuarij lætificantis. *Electuarium lætificans* Rhaſis valet ad palpitationē cordis: ad omnes melancholiæ hypochondriacæ ſpecies, & quia lætitiā & hilaritatem adfert, lętificans appellatum eſt. Falluntur autem ii, qui huius deſcriptionis auctorem Galenum fuiſſe opinantur, & idcirco id nominant lætificans Galeni, ſicut alibi quoque monuimus.

Diambræ & diamoſchi dulcis. *Diambra & diamoſchum dulce*, vtraque à Meſuæo deſcripta, item conf. cordiales tum Alexandr. Bened. tum Fuſchii inter pulueres & confectiones, cordi ſunt omnium maxime amicæ & ſalutares, & iiſdem fere effectibus ac energiis præditæ, laudantur aduerſus peſtilentes omnes affectus, frigidosque cerebri morbos, paralyſes, vertigines, epilepſias, conuulſiones, melancholias: recreant inſuper & inſtaurant facultatem maxime vitalem, roborantque ventriculum, aliasque partes nutritioni ancillantes.

Diacalamenti.

Diacalamentum Galeni conducit omnibus thoracis & ventriculi affectibus à cruditatibus & cauſa frigida ortis: mirum in modum attenuat omnes craſſos & tartareos humores: diſſipat omnes ventos: ſuccurrit febre quartana laborantibus: tandemque menſes & vrinam mouet.

Diacinnamomi & Dianthi & diagalangæ.

Diacinnamomum Meſuæi, Dianthos Nicol. & *Diagalanga* Meſuæi ſunt compoſitiones, quæ ob ſingularem conſenſum iiſdem vſibus adaptantur, omnibus nempe frigidis inſeruiunt affectionibus, intemperiei cerebri, ventriculi, & cæterarum nutritionis partium: concoctionem iuuant: cardiacis item & cordis deliquiis ſubueniunt, & vires exhauſtas mirifice reficiunt.

Diahyſſopi, Diatragacanthi & diairis.

Diahyſſopum Meſuæi, Diatragacanthum calidum Nicol. & *Diairis Salomonis Nicolai*, magna quoq; compoſitionis ſocietate inuicem côueniunt: omnibus etiam pulmonum affectibus, ab humoribus frigidis & viſcoſis ſubortis opem ferunt, qualis aſthmatum & tuſſium inueteratarum conditio plerumque eſſe ſolet.

Diazingib. & Diatriõpipereon.

Diazingiber Nicolai & *Diatrionpipereon* Meſuæi, cruditatibus, ventis & imbecillitatibus ventriculi opitulantur, attenuant & incidunt humores mucilaginoſos tunicis ventriculis adhæreſcentes, altiuſque radices agentes. Vnde feliciter in febri quartana poſt generales euacuationes præſcribuntur.

Diacumini & Dianiſi.

Diacuminum & Dianiſum Nicolai & Meſuæi eiuſdem ambo compoſitionis ferè, flatibus ventriculi, à craſſis & pituitoſis humoribus procreatis diſcutiendis aptiſſima ſunt.

Diathamari.

Diathamarum Nicolai, aſthmaticis, tuſſientibus & anhelosis, renumque porro imbecillitati optime conuenit.

Diaprasſii.

Diapraſſium Nicolai peculiariter inſeruit ad omnes defluxiones tuſſim excitantes; ad omnia item aſthmata & diſpnœas.

Diaxyloaloes.

Diaxyloaloes Meſuæi exhibetur ad quæuis ventriculi incommoda à cruditate pronata: quin etiam illud idoneum eſt ad vermes & corruptos humores ex eodem expellendos, digeſtionem iuuat, & hominis animum exhilarat.

Roſatæ nouellæ.

Roſata nouella Nicolai facultatem habet vomitum inhibendi: confert etiam ad imbecillitates ventriculi, & lipothymias ſiue cordis deliquia, & vires debiles à diuturno morbo contractas in ſolidum inſtaurat.

Diamargariti frigidi.

Diamargaritum frigidum Nicolai in omnibus febribus ardentibus & peſtilentibus ad cor & facultatem vitalem recreandam ſummopere commendatur.

Diapenidii & Diatragacanthi.

Diapenidium & diatragacanthum à Nicolao deſcripta ad omnes calidos & acres pulmonum affectus ad tuſſim ab humore ſalſo & ſeroſo prouocatam, ad anacatharſim & expectorationem pleuriticis & peripneumonicis promouendam commode offeruntur.

Diatriaſantalum & diarrhodon.

Diatriaſantalum & diarrhodon Abbatis idonea ſunt ad omnes viſcerum nutritioni inſeruientium, intemperies calidas contemperandas, conducunt itero, oppilationi hepatis & lienis, aliiſque calidis eorundem viſcerum affectibus, quę ſimul etiam vna eademque opera corroborant.

Dialaccæ maioris & diacurcumæ.

Dialacca maior & diacurcuma ſiue *diacrocum Meſuæi* ſimiles habent proprietates, ſicut & eorundem deſcriptiones parum à ſe inuicem differunt: in frigidis partium nutritioni dicatarum intemperiebus ad earundem obſtructiones & durities reſerandas exhibentur, vbi eadem opera ſimul roborant hepar & lienem, & idcirco omnibus cachexiis & hydropiſibus proſunt: non parum etiam ad vrinam proliciendam apta ſunt.

Hactenus de viribus & proprietatibus enumeratorum puluerum ſat dictum, quorum deſcriptionum formulæ petendæ ſunt ex antidotariis, in quibus omnes ex v-

ex veterum ſcriptis translatæ & congeſtæ reperiuntur. Non enim operæ pretium me feciſſe arbitror, ſi in illis denuo huc tranſcribendis deſudaro. Veruntamen ſicut *ſupra* pulueres quoſdam purgantes, qui non ſunt vulgares, deſcripſimus, ita hic opus noſtrum decorare placet confectionibus, ſiue pulueribus quibuſdam cordialibus ſpecificis ad plures affectus, qui vel noſtræ ſunt deſcriptionis, vel aliunde nobis à doctis viris communicati, multaque experientia comprobati, digni ſunt, qui in lucem publicam prodeant.

Tragea ad frigidos omnes capitis affectus.

℞. Pulu. Rad. acori ℥ vj.
Coralli præparati ℥ ij.
Pulu. Flor. Calendulæ
Betonicæ
Stœchados
Anthos ana ℈ ij.
Coriandri præparati
Nucis moſchatæ
Cinnamomi ana ℥ ß.
Sem. Aniſi
Fœniculi dulcis
Pœoniæ
Sileris montani ana ℥ iij.
Cardamomi
Caryophyllorum ana ℥ j.
Sacchar. anthoſati q. ſuff.
Vt fiat puluis guſtui gratus: doſis ſemicochleare argenteum, mane.

Qui ob cerebrum plus æquo humidum & nubiloſum plerumque exiſtunt torpidi, ſegnes & obliuioſi: qui porro apoplexiæ, paralyſi & ſoporiferis aliis affectibus ſunt obnoxii, præmiſſa purgatione cum pilulis cephalicis & congruis, ſingulis matutinis vtantur prædicto puluere, idque ad dies plures, & non exiguum mali leuamen percipient.

Tragema capitale Langii contra vertiginem & apoplexiam.

℞. Maioranæ
Betonicæ
Saluiæ
Roſmarini
Lauendulæ
Meliſſæ
Stœchados ana ℈. j.
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Coriandri præp. an. ℥ iij.
Cubebarum
Cardamomi
Galangæ
Piperis longi
Sem. Gallitrichi
Gram. Pœoniæ an. ℥ j.
Caryophyllorum
Macis
Zedoariæ
Zingiberis
Fœniculi
Carpobalſami
Xyloaloes ana ℥ ß.
Sacchari ℔. j. *miſce, fiat puluis.*

Tragema ad vertiginem expertum, Cratonis.

℞. Cinabri non factitii, ſed mineralis veri ℥. ß.
Coralli rubri præparati
Margaritarum præparatarum ana ℈ ij.
Croci ℈. j.
Fol. auri num. xv.

Omnia terantur ſubtiliſſime ſupra marmore, & miſceantur: doſis gran. x. xij. vel xvj. cum aqua lilii conual. prouocat ſudores. Excellens eſt, & multo vſu comprobatum remedium contra vertiginem.

Ad eundem affectum remedium paratu fa-

tu faciſſimum occurrit, cuius vſu vir quidam magnæ auctoritatis, & de tota Gallia perquam optime meritus, à graui quadã vertigine ſcotomatica feliciter reſtitutus fuit. Paratur autem *ex ſtercore pauonis maſculi, pro maribus, quod ſiccandum & pulverizandum, dein maceretur de eo drachma vna per noctem integram in vino albo: omnia per linteum traiecta* exhibeantur vertiginoſo, idque continenter à nouilunio vſque ad plenilunium, aut etiam amplius, ſi opus fuerit. Huius remedii auctor eſt quidam ruſticus, qui ex hac cura ſingularem laudem & honorem præ multis aliis clariſſimis Medicis reportauit. Vnde colligere licet, *medicinæ perfectionem tam exquiſitam non eſſe, quin in ea in dies quid addiſcere, vel à minimo & abiectiſſimo quouis homine opus habeamus.*

Tragea antepileptica Querc.

℞. Eſſentiæ Corallorum
Margaritarum ana ℈ iij.
Vngulæ Alcis veræ
Vnicornu an. ʒ ß.
Salis cranii humani ʒ. j. ß.
Pulu. Flor. liliorum conuall.
Calendulæ
Tiliæ arboris
Anthos ana ℈. j. ß.
Sem. Pœoniæ,
Rutæ,
Viſci querni an. ℈. ij.
Lapidis bezoardici veri
Ambræ griſeæ ana ℈. j.
Cinnamomi
Cardamomi
Ligni aloes an. ʒ. j.
Camphoræ ℈. ß.
Sacchari anthoſati q. ſuff.

Epilepticus poſt generalem & congruentem vacuationem huius trageæ capiat ſemicochlear, continuando per integrum menſem: qua ſumpta, ſtatim vnam atq; alteram vnciam noſtræ aquæ antepilepticæ *ſupra capite Decoctorum* deſcriptæ, ſuperbibat: moxque ſudet, & in cæteris bona victus ratione vtatur.

Tragea ad omnes pectoris affectus.

℞. Spec. Diaireos
Diatragacanthi frigidi an. ʒ j. ß.
Pulu. Rad. vngulæ caballinæ
Summitatum hyſſopi
Sem. Vrticæ an. ℈. iiij.
Pulmonis vulpis præparati ʒ. ß.
Flor. Sulphuris optime præparatorum ʒ. j. ß.
Eſſentiæ margaritarum
Coralli an. ʒ j.
Sacchari vialati q. ſ. miſce, fiat puluis, vel ſi velis, elect. vel tab. concinnabis.

Excellentiſſimus eſt puluis aduerſus omnes pulmonum affectus, & ipſum etiam aſthma, & ſpirandi difficultatem: efficax eſt præterea ad tuſſim inueteratam, & ipſam etiam phthyſim ac vlcera pulmonum.

Tragea antipleuritica.

℞. Salis prunellæ (quem anodynum minerale vocant veri Chymici) ʒ ij.
Pulu. Flor. papaueris rheadis
Coralli rubri ana ʒ j.
Sacchari violati ℥. ß.

Reducantur in puluerem: doſis ʒ. ij. ſuperbibendo parum aquæ papaueris rheadis vel cardui benedicti. Singulare remedium ad pleuriſin, cuius eximios effectus ipſis oculis multoties vidi.

* * *

Pul-

Puluis ad omnes ventriculi affe-ctus mirabilis.

℞. Pulu. Rad. Aronis præparatæ, vt docebitur ʒ ij.
Rad. Acori vulgi
Pimpinellæ ana ʒ j.
Oculorum cancri ʒ. ß.
Cinnamomi ℈ iij.
Salis Abſynthii &
Iuniperi an. ℈. j.
Sacchari roſati q. ſuff.
Conficiatur puluis guſtui gratus.

CAVTIO.

Tanta eſt ventriculi affinitas & conſpiratio cum reliquis totius corporis partibus, vt ex eius vel minimo errore cæteræ particulæ ſtatim in conſenſum trahantur, & ita infinita propemodum mala procreentur: hinc vitiorum ventriculi medela complectitur ſimul plurium aliorum affectuum medicationem. Occaſionem horum, quæ dico, mihi præbet admiranda huius pulueris efficacia, qui licet paratu ſit facillimus, nec ex numeroſa ingredientium aut aromatum multitudine præparetur; exhibetur tamen non tantum ad ventriculum corroborandum, cui proprie conuenit, ſed etiam ad capitis affectus, ad hemicranias acutiſſimas, vertiginem, melancholiam hypochondriacam, cachexiam & ſimiles. *Melanchol. Hypochond.* Ad calculum quoque & febrem quartanam porrigitur: habet enim facultatem deoppilandi hepar, lienem & totum meſenterium, & diſſoluendi ac liquefaciendi tartarum glutinoſum, qui plurimorum morborum cauſa exiſtit, cui negotio peculiariter inſeruit ſal pungens & piperinum, quem Aronis radix, quæ huius medicamenti baſis eſt & fundamentum, acredine & mordacitate ſua ſatis repræſentat. Id mihi communicatum fuit à D. Birckmanno Medico excellentiſſimo, cuius iam honorificam alibi mentionem fecimus. *Pulu. D. Birckmanni.* Is ſingulis annis parabat huius pulueris pluſquam ſexaginta aut octuaginta libras: tanti eum faciebat ad medicinæ vſum, vt & eidem locum daret inter ſecreta ſua medica, quorum ſumma abundantia is tanquam vnus primariorum Medicorum ſui ſeculi diffluebat.

Præparatio radicis Aronis.

Colligenda eſt hæc radix, dum vix inter dumeta germinare incipit, ac antequam eius virtus in folia ſe diſpergat, mundanda optime & lauanda: poſtea in orbiculos diſſecta infundatur cum vino albo; & maceretur in loco frigido per 24. horas, vino duobus digitis tranſuerſis ſupernatante: enumeratis horis elapſis, effundatur vinum & ſeparetur per inclinationem: & ruſus affundatur nouum vinum album, repetita adhuc maceratione eadem per 12. horas, vt nimia acrimonia & vis pungens eiuſdem ſalis aronici mitigetur, quæ alias tangentis manibus bullas ſiue puſtulas inducit eaſq; exulcerat. Sed in eo tamen acri ſale latet vis illa diſſoluens, quæ vero artificio inde eruenda eſt, hoc eſt, adeo edulcanda eſt, vt amplius linguam non pungat, acrius ac ipſum piper, citra vllam exulcerationem, idque ex guſtu facile percipitur. *Radix itaque poſt macerationem reſiccetur ad ignem lentum, in furno videlicet, in quo panificia modo cocta fuerint, dein reducatur in puluerem ad eundem vſum, vt ſupra.*

Vt eximiæ huius radicis virtutes clarius patefiant obiter tantum hic addo ℞ ex ea mundata & in rotulas, citra cultrum tamen ferreum, diſſecta, & in vmbra reſiccata, ne quid de ſale eiuſdem pereat, puluerem confici, qui verus domitor & expulſor eſt veneni arſenicalis cancri, ſi præſertim ipſi parum arſenici fixi admiſceatur. De quo fuſius dicetur in ſecunda ſectione huius operis, vbi de externis remediis tractabimus.

Tragea

Tragea ad effectus hepatis.

℞. *Coralli rubri prep.*
Spodii
Spec. Diatragacanthi ana ʒ ij.
Pulueris hepaticæ
Sem. Acetoſæ
Portulacæ
Berberis an. ʒ j.
Croci martis optime præparati ʒ ij ß.
Croci ex oleo ſulphuris parati, vt docebitur ℈. ij.
Conſerua roſ. è ſuccis, vel ſacchari roſati q. libuerit.
Miſce fiat puluis: doſis ʒ j.

Hic puluis eſt admirabilis contra omnes obſtructiones, imbecillitates & intemperies hepatis, cui priſtinum robur reparat: ſingularis porro aduerſus omnes fluxus hepaticos & dyſentericos, nec vix vllum præterea contra cachexias, hydropiſes, icteros, præſtantius reperitur remedium: ſumpto puluere, poſt horam bibendum eſt iuſculum.

Nos infra *capite de Extractis*, docebimus quoque chymicas aliquot præparationes, inter quas dabimus, tum croci martis, tum croci olei acidi ſulphuris, præparandis modum, nempe dictum oleum in puluerem & crocum conuertendi, qui verum crocum martis repræſentabit: at illius vires multo ſuperabit interuallo.

Puluis ex ſtercore pauonis ad vertiginem. Quemadmodum *ſupra* contra vertiginem facillimam puluis ex ſtercore pauonis præparationem tradidimus: eodem modo quoque alios pulueres ex aliorum animalium excrementis præparandos hic in medium proferemus, qui pluribus diuerſis affectibus erunt idonei & aptiſſimi. Hæc quidem remedia quantumuis facili & ſimplici artificio, vel à quouis idiota parari queunt: multo tamen certioribus & præſtantioribus effectis ſeſe produnt, in pluribus curandis morbis, quam varii illi pulueres aromatici, qui iuxta longas & tædioſas receptatum, vt vocant deſcriptiones, ſcrupuloſe nimis fabrefacti, in theculis deauratis ad pompam potius, quam ad verum aliquem vſum adſeruantur.

Tragea ad icterum, ex ſtercore anſerculi.

Horum remediorum vnum paratur ex anſerculi, qui veris tempore herbis paſcitur, ſtercore ſeu excremento: hoc collectum, & in ſole vel alio loco moderate calido exſiccatum, puluerizandum eſt, de quo puluere exhibeatur ʒ. ß. *vel* ʒ. j. ſi malum inueteratum fuerit, vel per ſe, vel cum vino albo. Non eſt morbus auriginoſus, quin hoc medicamine perfecte eradicetur & euellatur, idque in tertia vel quarta eiuſdem exhibitione: huic pulueri addere poteris *cinnamomi, & ſacchari* ad libitum.

Ad idem.

Stercus gallinarum album ad icterum, calculum, & vrinæ ſuppreſſionem. Summum & certiſſimum ad eandem icteritiam medicamentum eſt pullorum gallinaceorum, vel gallinarum excrementum album, ſeorſim collectum, de cuius puluere mane exhibe ʒ. ß. & continuando 4. vel 5. matutinis mira percipies. Idem puluis ſumitur ad calculi contritionem & expulſionem, & vrinæ ſuppreſſionem.

CAVTIO.

Nullus hic miretur ſummos nec incertos effectus, quos eiuſmodi auium aliorumque animalium excrementa in prædictis morbis edomandis oſtendant. Excrementa enim horum aereorum animalium, quorum natura eſt calidiſſima, tota ſunt

Cur excrementa harũ & aliarum aviũ talia præſtent.

ſunt nitroſulphurea, cuiuſmodi quoque eſt columbarum ſtercus, è quo copioſa nitri quantitas educitur, ſicuti alibi enotauimus. Vnde enarrata hæc excrementa mirificam habent incidendi, attenuandi & diſſoluendi facultatem, vireſque ſimplicium, quibus animalia illa nutriuntur, reſeruant, quæ in quintas quaſi eſſentias, per digeſtionem & concoctionem, in horum aereorum animalium ventribus conuertuntur, hinc tam efficaci operandi energia, ad plures & diuerſos morbos exſcindendos excellũt. Camillus à Camillis, Medicus Genuenſis celeberrimus, cuius antea à nobis facta fuit mentio, aſſerebat, coturnicum helleboro veſcentium; (quod ipſis, vt quidam ſcribunt, in alimentum cedit) excrementa ſingulari proprietate quadam conferre epilepſiis, quod tamen ipſe non expertus ſum, ſed hiſce in medium allatis, tantum aliis politiori & exquiſitiori ingenio præditis occaſionem præbere volo, vt natura & conditione ſingulorum alimentorum, quibus & Pauones, & Anſerculi, & Gallinæ paſcuntur & nutriuntur, philoſophica & acuta meditatione penitius examinatis & cognitis, tantorum effectuum ab his excrementis productorum cauſam & rationem facilius comprehendant.

Tragea ſplenitica.

℞. *Pulueris rad. aronis, vt ſupra præparata* ℥ß.
Carpobalſami
Xylobalſami
Zedoariæ an. ʒj.
Pulv. Florum geniſtæ,
Sem. Naſturtij
Erucæ,
Cardui benedicti,
Fœniculi,
Aniſi an. ʒjß.
Caryophyllorum
Zingiberis
Cubebarum an. ʒß.
Cinnamomi ʒj.
Salis Tamariſci
Fraxini
Ceterach an. ℈iiij.
Sacchari anthoſati ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis. Doſis duo cochlearia argentea, conducit ad obſtructiones & ſcirrhoſas durities lienis, & cæteros affectus inde promanantes.

Tragea antinephritica & ad colicam paſſionem.

℞. *Tunicæ interioris ventriculi gallinæ, & ſtercoris albi eiuſdem ana* ℥.ß.
Pulueris pelliculæ interioris, quæ in putaminibus ouorum reperitur ʒ.ij.ß.
Herniariæ
Cinnamomi an. ℈iiij.
Nucleorum meſpillorum ʒij.
Sem. Fœniculi
Aniſi an. ʒj.

Reducantur in puluerem tenuiſſimum & miſceantur: doſis ʒß. *vel* ʒj. ad ſummum cum vino albo.

Certiores & multo efficaciores huius pulueris effectus percipies, in atterendo & expellendo calculo, iis, quos alii plures de milio ſolis ſimpl. ſpeciebus electuarii lithontribon Iuſtini, de cicadis, de lepore combuſto & ſimiles vulgares ad calculum comminuendum vſurpati prodere ſolent. Nos deſcripſimus quidem alibi, in conſilio noſtro de calculo, varios pulueres antinephriticos, ſed præcedenti huic præ aliis tribuimus præſtantiæ palmam.

Tragea hiſterica.

℞. *Caſſiæ ligneæ*
Calami aromatici an. ℥ß.
Sem. Agni caſti

Paſtinacæ.
Rutæ.
Pœoniæ.
Aniſi.
Fœniculi an. ʒij.
Cardamomi.
Macis.
Cinnamomi.
Caryophyllorum an. ʒj.
Fœculæ bryoniæ ʒjß.
Sacchari anthoſati ad pondus omnium.

Miſce, fiat puluis. Doſis ʒ. j. ß. Prodeſt albo mulierum fluori & vteri ſuffocationi.

Solùm *ſemen paſtinacæ domeſticæ* exſiccatum pulueriʒatum, ad ʒ. ß. cum pauco vino, vel quadam aqua congrua hiſterica, exhibitum, peculiare quoque eſt & ſpecificum medicamentum ad eandem vteri ſuffocationem.

Tragea granorum actes ad dyſenteriam.

Exprimatur ſuccus baccarum ſambuci maturarum, tempore videlicet autumni. Ex quo ſucco & farina ſecalina conficiatur paſta ſiue maſſa optime elaborata, ex qua formentur exigui panes, qui in furno ad biſcocti duritiem coquantur, adeo, vt in puluerem tenuiſſimum redigi queant: qui puluis cum eodem ſucco iterum imbibatur, omniaque denuo reducantur in paſtam, quæ in biſcocti forma coquatur in furno: idque tertio repetatur. Poſtremo omnibus probe coctis & reſiccatis, fiat puluis ſubtiliſſimus, qui longiſſimo tempore adſeruabitur: Specificum eſt arcanum aduerſus dyſenterias. De eo accipe ʒ. j. & nucis moſchatæ tantundem, mixtis ſimul omnibus cum ouo parum cocto incorporentur: & ſic omnia ſorbenda exhibeantur, vel miſceantur cum aquæ noſtræ dyſentericæ *ſupra* deſcriptæ ſuffic. quantitate, & propinentur.

Hoc remedium appellamus *trageam granorum actes*, quo nomine vocabat is, qui id nobis communicauit, nempe D. VVolffius vir doctiſſimus, inclytæ academiæ Marpurgenſis profeſſor celeberrimus, & illuſtriſſimi principis Landgravii Haſſiæ Medicus ordinarius, cui, ſicut & aliis duobus eiuſdem collegis, D. nimirùm Moſano, & D. Hartmanno, viris celeberrimis & Medicis quoque ordinariis eiuſdem illuſtriſſimi Principis, adhuc alia plura medica ſecreta, rata & præclara accepta ferimus: quorum auctoritate huic operi noſtro maiorem gratiam & ornamentum conciliare voluimus, idque ob ſummam illorum erga me beneuolentiam, & ſingularem fraternumque viciſſim meum erga eoſdem affectum.

Tragea ad bronchocelem.

℞. *Spongiarum vel excreſcentiarum ſpongioſarum, quales in cynnosbatis naſci ſolent* ℥. ij.
Spongiæ marinæ tantundem.
Hæ ſpongiæ ſimul reducantur in cineres, vt artis eſt.
℞. *Cinerum harum ſpongiarum* ℥j.
Cinerum chartæ leucophea combuſtæ ʒij.
Cinnamomi ℥ß.
Coralli rubri pulueriʒati ʒjß.

Miſce omnia inuicem, & fiat puluis. Certiſſimum & præſtantiſſimum eſt remedium ad bronchocelem. Et licet hoc malum commune ſit tantum certorum locorum incolis, vt Morianis in montibus Sabaudiæ inhabitantibus: nihilominus tamen & plures alibi reperiuntur, puellæ præſertim, quas moleſtus ille gutturis tumor plane deformes reddit: quibus hoc ſolo remedio, tanquam optime comprobato, indubie ſubueniri poteſt: vnde illud nolui publicæ vtilitatis ergo reticere. *Gutturis tumor.*

Modus vtendi eſt, vt enarratum puluerem ad ℥. j. ß. vel ℥. ij, vel amplius, ſi velis, *Vſus.*

uniicias in lagenam, vino albo repletam, & ad dies duos vel tres maceres, antequam eo vtaris. Eligat autem æger tempus plenilunii, & quando luna decreſcere incipit, de dicto vino bibat ℥.ij. vel iij. ſingulis matutinis continuando, donec luna amplius non decreſcat, ſed creſcere incipiat. Vbi deſiſtendum, vſque ad alterum plenilunium, & luna decreſcente, vini iſtius vſus iterum per 15. dies repetendus eſt, ſi forte prima vice non integre curatus eſſet. Et ſicut luna decreſcit, ita tumor paulatim de die in diem imminuetur & abſumetur.

Sed prius vtendum erit aliquo purgante eidem affectui congruo, cui inſtituto medicamenta ex Mercurio parata omnium ſunt accommodatiſſima.

Puluis ad omnes herniæ ſpecies, & ipſam enterocelem.

℞. Pulu. rad. conſolidæ maioris ℥ß.
herniariæ ℥j.
Spongiarum, cynosbatis adnaſcentium ʒiij.
Eſſentiæ coralli
Eſſentiæ perlarum an. ʒijß.
Magiſterii lapidis hæmatitis ℈iiij.
Spodij
Terræ ſigillatæ an. ʒij.
Cinnamomi
Fœniculi dulcis an. ʒj.
Sacchari roſati ad lubitum, fiat puluis

De quo vtatur hernioſus mane ad pluſculos dies: non neglectis interim perpetuis & commodis ligamentis, ac præſertim balſamo diakibric. noſtro, ſumme igneo exſiccante, ac partes membranoſas præhumidas & relaxatas contrahente.

CAVTIO.

Hoc puluere multis experimentis comprobato, graues admodum herniæ ſæpenumero ſanatæ ſunt. Communicatus eſt mihi à D. Genandio viro celeberrimo & Medico Ducis Sabaudiæ primario. Herniaria, quæ præcipuis huius pulueris ingredientibus annumeratur, non citra rationem ita appellata fuit: eximios enim & ſingulares effectus in hiſce abigendis malis prodit. Idem Genandius cum cibo quoque offerebat eiuſdem herniariæ puluerem, ipſiſque pani admiſcebat. Eadem herba conducit etiam ad calculum.

Poſſemus quidem in pharmacopœæ noſtræ decorationem huius generis plura hic introducere remedia: ſed beneuolus lector contentus erit his hactenus enarratis trageis, ſiue pulueribus roborantibus, & ad plures affectus comparatis, quos priſcorum confectionum aromaticarum catalogo annexos æqui bonique conſulet.

Quomodo dicti pulueres guſtui fiant gratiores.

Vt enumerati pulueres aromatici, necnon alii, guſtui fiant gratiores, in electuaria ſolida vel tabellas, vt vocant, effinguntur, idque cum ſaccharo in aqua aliqua conueniente prius diſſoluto & perfecte cocto, cuius octo vel decem vnciis additur vncia vna pulueris, omnes ſimul decoquendo & commiſcendo, vt artis eſt. Eodem modo parantur tabellæ *diatriaſantali, aromatici roſati*, & reliquæ huius generis omnes, quę iiſdem medendi ſcopis, quibus earundem confectiones ſiue pulueres inſeruiunt.

Quomodo ex pulueribus conficiantur tabellæ.

Ex iiſdem pulueribus formantur quoq; varii generis trochiſci, vti appellantur, diuerſis curationum indicationibus apti.

Ex pulueribus purgatiuis, de quibus *ſupra* nobis ſermo fuit, finguntur *trochiſci alhandal, de rhabarbaro, de agarico*, & ſimiles alii.

Ex confectionibus roborantibus etiam varii trochiſci, pro variis intentionibus curatiuis, quibus illæ inſeruiūt, componūtur.

Horum alii dicuntur ἐπισχετικοί, id eſt, adſtringentes, vt ſunt trochiſci

De ſpodio
De terra ſigillata
De Karabe
Ramich

Alii corroborant partes nobiles, vt caput roborant *trochiſci de gallia moſchata*.

Pectus, *trochiſci bechici albi, nigri.*

Ventriculum plus æquo calidum, *trochiſci de camphora & diarrhodon.*

Fiunt præterea ex iis confectionibus, quas viſceribus deoppilandis aptas diximus, trochiſci, qui iiſdem vſibus adaptantur, quique Græcis appellantur ἐκφρακτικοί.

Ad hepatis obſtructionem idonei ſunt trochiſci.

De Rhabarbaro
De Abſynthio
De Eupatorio
De Lacca

Ad lineis trochiſci *de capparibus.*

Ad renum vero oppilationem conferunt trochiſci *de halicacabo:*

Vterum peculiariter ſpectant trochiſci de *myrrha.*

Horum alii plures occurrunt, ſed præcipuos, qui maxime in vſu ſunt, hic enumeraſſe ſufficit, qui plures volet, videat *ſect. 8. Antidotarii Meſuai.*

Cap. XXII.

De conditis, opiatis & conſeruis.

Conditi duplex ſignificatio.

VOCABVLVM conditi duplici ſignificatione in medicina accipitur, anguſta videlicet & lata. In prima ſignificatione denotat compoſitionem quandam, ex ſpeciebus ſiue pulueribus roborantibus & conſeruis, affectibus, quos edomare voles, congruis paratam, idque in forma pulueris gummoſi, qui cochleari argenteo porrigitur, huncque Medici moderni proprie dicunt conditum.

In altera vero lata & generali ſignificatione ſumitur pro quouis remedio, quod ſaccharo vel melle conditur, ſiue ſint fructus, ſiue radices aut flores, vt guſtum acquirant ſuauiorem, & conſeruationi diuturniori aptiores fiant. Vnde & ipſæ conſeruæ hæc ratio ne inter condita annumerantur. De his vide Meſuæum *ſect. prima, ſui Antidotarij.*

Opiatæ.

Opiatæ eodem modo componuntur ex dictis conſeruis, & diuerſis pulueribus, qui variis indicationum ſcopis Medico propoſitis accommodantur: ſed illarum conſiſtentia quodammodo mollior eſt: ob quam cauſam ipſis aliquot adduntur ſyrupi. Cum autem horum amborum remediorum baſes exiſtant pulueres & conſeruæ, & iam *ſupra* de omnis generis ſpeciebus ſeu confectionibus abunde ſatis à nobis tractatum ſit: ſupereſt, vt tantum de conſeruis dicamus, quas, quia pauca in iis reformanda nobis deſiderari videntur, breuiſſime perſtringemus.

Conſeruarũ differentiæ.

Inter conſeruas igitur ad partes corroborandas & tollendas morbi malas qualitates, aliæ ſunt cephalicæ ſeu capitales, ad cerebrum, aliæ thoracicæ ſiue pectorales, aliæ ad cor, ventriculum, iecur, & alias partes nobiles deſtinatæ.

Cephalicæ.

Capitales ſunt, conſeruæ *roſmarini, lauendulæ, calendulæ, maioranæ, meliſſæ, primulæ veris, pœoniæ, lilij conuall. tiliæ arboris, euphragiæ, betonicæ, ſaluiæ.*

Harum aliæ ſpecificæ ſunt ad apoplexiam, vt conſeruę *lauendulæ, ſaluiæ, roſmarini*, aliæ ad paralyſim, vt *conſeru. florum calendulæ*, & aliæ ad epilepſiam, vt conſeru. *flor. tiliæ arboris, lilij conual. pœoniæ, euphragiæ* peculiariter prodeſt oculorum affectibus.

Pectorales.

Thoracicæ ſunt, cõſer. *rad. & flor. tuſſilaginis, roris ſolis, enulæ campanæ, hyſſopi, flor. violar. capillorum veneris, papaueris rheadis*, quarum aliæ conueniunt calidis pectoris affectibus aliæ frigidis.

Cordiales.

Cordiales ſunt, conſeruæ *florum borraginis, bugloſſæ, acetoſæ, rad. angelicæ*, & *corticum citri.*

Stomachicæ.

Stomachicæ ſunt, conſeruæ *rad. acori aurantiorum, menthæ, diacydonii ſiue citoniæ condita*, quarum aliæ corroborant eundem ventriculũ à cruditatibus aut cauſis frigidis debilitatũ, aliæ eius tollunt intẽperiem calidam, vel minimus pharmacopœæ tyro harum

harum nouit differentias, ita vt non opus ſit diutius in iiſdem immorari.

Hepatica. Conſeruæ *florum cichorii, berberis, ribes, roſarum rubrarum* hepati imprimis ſuccurrunt.

Splenetica. Conſeruæ *de ceterach* lieni conferunt.

Renales. Conſerua *ſymphiti maioris* ſingulari proprietate renum vlceribus prodeſt: in genere vero omnis generis immoderatas fluxiones ſiue ſanguinis, ſiue aliorum humorum ſiſtit & cohibet.

Enarratarum conſeruarum præparationes non vſque adeo magni momenti ſunt, vt de iis plura dicere neceſſe ſit.

In capitis huius decorationem aliquot tantum conſeruarum præparandarũ formulas adiiciemus, quæ non tam tritæ & vulgares ſunt, ac deſcribemus inſuper cõpoſitiones quaſdam, ad præcipuos & grauiſſimos corporis affectus accommodandas, quibus benignus lector iucunde & vtiliter perfruetur.

Paradigmatis loco proponemus conſeruas quorundam florum, radicum & fructuum, ad quarum normam alias plures licebit componere.

Modus faciendi conſeruas. Prima conſeruarum præparatio in Germaniæ quibuſdam locis tãtum, nec vbiq; vſitata eſt. Comparandum primo eſt vitrũ conſeruis adſeruandis aptum, capax & amplum, in quo fiat ſtratum ex *ſaccharo* pulverizato ad digiti tranſuerſi altitudinem: huic ſuperſpergantur flores, qualeſcunque condire volueris, ad eiuſdem menſuræ quantitatem: oportet autem flores colligere tunc, cum à Solis radiis illuminati omni rore & ſuperflua humiditate vacant, dein huic florum ſtrato ſuperiniiciatur nouum ſaccharum, & adhuc alii flores: & ita fiat S. S. S. vltimumq; ſtratum ex ſaccharo conficiatur. Vitrum corio vel membrana craſſiuſcula optime clauſum, exponatur in æſtate feruentiſſimo Solis ardori per tres ſeptimanas, vel vnum menſem, quo temporis ſpatio materia duriuſcula reddetur, & optime condietur diuque reſeruabitur.

Sic quoque conſeruæ parabuntur ex omnibus floribus purgantibus, ex *roſis pallidis, violis, floribus Perſicæ arboris, floribus centaurii & hyperici, & prunorum ſylueſtrium*, quæ purgabunt, & infantibus, aliiſque, qui à potionibus Medicis plerunque abhorrent commode exhibebuntur.

Altera conſeruarum præparatio, quæ non gregaria eſt aut communis, & qua flores non ſolum integri permanent, ſed ſuos inſuper colores, odores & ſapores totos conſeruant, (res ſane perquam eximia & elegans) fit vt ſequitur.

Alius modus melior. *Accipe florum* (quoſcunque ad conſeruas parandas volueris) *optime mundatorũ & exſiccatorum* ℥. iiij. *miſce cum ſacchari calidi, & ad perfectionem decocti* (ſicut decoqui ſolet ſaccharum roſatum) *lib. j.* idem ſaccharum cum admixtis floribus denuo bulliat ad ignem, donec perfecte coctum apparuerit, cuius perfectionis ſignum eſt, dum eiectum cum ſpatula, bracteas quaſdam & veluti folia facit: tunc vas æneum, quo materia continetur, ab igne remoueatur, rotula continuo commouendo, donec in puluerem reducatur ſaccharum, & additi flores ab eo ſeparabiles, & nihilominus in cõſeruam conditi exiſtant, integros adhuc conſeruantes ſuos colores, odores & ſapores. Hæc eſt altera conſeruarum omnium florum præparatio, quæ prout ex saporis, qua fruuntur, bonitate facile colligitur, cæteris vulgaribus longe præſtantior eſt, ex ſimplici contuſione & mixtione præparatis, fit autem hoc modo:

℞. *Florum ſelectorum, mundatorum & contuſorum* ℔ *j.*
Sacchari triti ℔. *ij.*

Omnibus ſimul contuſis & mixtis, fiat conſerua.

Vſurpamus ad condiendos fructus & radices aliam viam & methodum: Sed ex elegantioribus & ad medicum vſum præſtantioribus, vnam atque alteram tantum in medium proferemus formulam, ne gulæ potius gratificandæ, quam medicinæ amplificandæ gratia, huiuſmodi cupedia-

trum delicias hic introduxiſſe videamur, quæ magis mulierculis, quam pharmacopœis tractandæ conueniunt, nec quicquã niſi vulgatius & commune ſuſcipiunt.

Proponemus exempli gratia ex fructibus, citria, limonia & arantia, & ex radicibus, radicem angelicæ, idq; ob ſingularẽ horum omnium virtutem & præſtantiã, qua ad varios vſus excellunt: ad medicinã quippe ſummopere laudantur, cum ex iis pharmaca ad cordis, aliarumque partium corroborationem, & peſtis præſeruationem componantur.

Accipiatur igitur vnum atq; alterũ malum citriũ ſumme flauum, de cuius cortice, qui omniũ maxime ſulphureus, odoratus, & cordialis exiſtit, ſcalpro apto deradatur omne flauũ in eius ſuperficie, quãtitas raſuræ ex quolibet malo citrio (etiam ſatis magno) collectæ, erit ad ſummũ ℥.ß.

Hæc raſura vt ſubtilior & delicatior euadat, optime cõtundenda eſt in mortario marmoreo, adeo, vt plane fiat impalpabilis, imo ſi ita videbitur, inſtar ipſius caſſiæ per cribrum tranſmittatur.

Sacchari lib. vna pauca aqua roſarũ diſſoluti inſtar ſacchari roſati, hoc eſt, ad perfectionem coquatur, in quo ſic bene cocto miſce raſuræ prædictæ citri ℥.j ſaccharum adhuc parum bulliat, raſuram cum eodẽ optime permiſcendo, dein effundantur omnia, vt in conſerua roſar. è ſiccis fieri ſolet, & ſic erit conſerua citri, ſuauiſſimi & iucundiſſimi ſaporis.

Conſer. ex citriis, limoniis, &c.

Hæc eſt prima illa methodus conficiẽdi conſeruas ex citriis, limoniis & aranriis, hoc eſt, ex eorundem corticum raſuris. Raſura arantiorum amarior quodammodo eſt cæteris, vnde per diem vnum atque alterum maceranda eſt in vino albo, dein linteolis optime extergenda, ad cuius vnciam vnam adiiciatur ſacchari perfecte decocti, vt ſupra, libra vna.

Reliqua corticum pars carnoſior, ſuccis ſiue medullis interioribus ſeparatis, (ſeparantur a. facili momento) bulliat in aqua vel ſola, vel pauco vino albo permixta, per horam vnam, atq; alteram, donec extracta molliſſima & probe cocta iudicetur, dein ſeparata aqua, cortices hi, quorum ſuperflua humiditas linteolis exquiſite exterſa fuerit, in mortario marmoreo contundantur, & per ſetaceum traiiciantur. Ad libram vnam ſacchari ad perfectionẽ decocti, adiice quatuor vncias paſtæ horũ corticum: omnibus ſimul optime mixtis & contuſis, coquantur ad ignem lentum, donec paſta vaſculo æneo nõ amplius adhæreſcat, dein ſupra chartam madidam effundatur, ad formandas inde, ſi velis, tabellas aut rotulas in forma biſcocti. Hoc conditum eſt ſingulare cordiale, nec tanto calore præditum eſt, ac illud alterum de raſura eorundem fructuum.

Vt eiuſmodi conſeruæ guſtui gratiores, magis cordiales & medicamentoſæ fiant, ad enumeratæ vtriuſq; paſtæ vnciam vnã addatur *cinnamomi optime pulueriʒati* ʒ.j. *moſchi gr. xij. ambra gr. viij.* paſtæ inſuper ab igne remotæ, & iam effundendæ adiiciantur adhuc *olei aniſi guttulæ decem vel duodecim, olei caryophyllorum guttulæ quatuor.* Et ſic habebis conſeruam, & palato gratiſſimam, & ad cor, aliaſque nobiles partes corroborandas vtiliſſimam. Eadem quoque contra peſtem eſt optimum præſeruatiuum, ſi ſingulis matutinis, antequam domo exeas, paruum de ea ſumas.

Ad radicum conditurã eadem fere methodo progrediendum eſt. Verbi gratia; Accipe *rad. Angelicæ*, quantũ voles, coquantur in aqua, donec optime contundi & in paſtam redigi poſſit, huius paſtæ per ſetaceum traiectæ vnciis duabus adde *Rad. condit.*

Confectiones alkermes ʒ.ij.
Confect. de hyacyntho ʒ.j.
Corallorum præparatorum
Margaritarum præparat. an. ʒ.ß.
Pulueris lapidis bezoardici veri ℈.j.
Ambræ gr. xij.

Omnia ſimul miſta, & in ſacchari cũ pauca aqua cinnamomi diſſoluti, & ad perfectionẽ cocti ℥.x. vel xij. iniecta denuo coquantur, donec paſta nõ amplius adhereat vaſculo *Præſeruatiuum contra peſtem ſingulare.*

vaſculo æneo, quam ſupra chartam humectatam, aut lapidem marmoreum, effundes, redigeſq; in eam quã volueris formã. Ad peſtem excellens præſeruatiuum; de quo ſingulis matutinis vnius drachmæ põdere intro aſſumendũ eſt. Sed hęc medicina diuitib. aſſignatur. Solam etiã, ſi velis, & ſimplicem radicẽ angelicam coques, & in paſtam reductã condies eadem ſacchari proportione, quę *ſupra* in conſeruis fructuũ ſeruata. Ad eundem quoq; modũ *Zedoaria* ſola condiri poteſt. Et huiuſmodi condita ad peſtem pauperib. inſeruient.

Ad enarratarum conſeruarum normã multas aliãs componere licebit, ad diuerſos corporis affectus pro vario puluerũ & cordialium rerum additarum diſcrimine.

Quoniam a. conſeruas baſes & fundamẽta eſſe diximus remediorum, quæ vulgo dicuntur opiatæ & condita: ad finem huius capitis ſingulorum opiatæ ad cerebrum, & conditi ad cordis roborationem aptiſſimorum formulam annectemus.

Opiata capitalis.

℞. *Conſeru. flor. anthos.*
Saluiæ
Betonicæ
Calendulæ ana ℥.j.
Confect. anacardinæ.
Diacaſtorei
Diacori ana ʒ.ß.
Spec. Diamoſchi dulcis
Diambræ an. ℈.j.

Cum ſyrupo conſeruæ citrii fiat opiata: de qua capiendum ad molem nucis auellanę.

Ad epilepſiam addenda ſunt *conſerua pœoniæ, viſcum quernum, vngula alces, ſal cranii humani,* & ſimilia, huic malo ſpecifica. Sic ad varias indicationes curatiuas varianda ſunt ea, quæ adduntur. Ad corroborandas enim partes nobiles, veluti ad cor adiicienda cordialia, ad ſtomachum ſtomachica, ad hepar hepatica, & ſic de cæteris idem eſto iudicium: addendo ſimul parum ſyrupi, vt remedium, formam electuarii liquidi, opiatæ dicti acquirat. Eodem modo conditum parabitur, miſcendo nimirum & craſſo modo contundendo conſeruas cum pulueribus & confectionibus cordialibus, ſicut ex ſequenti formula patefiet.

Conditum ad cordis roborationem.

℞. *Conſeru. corticis citrii, vt ſupra conditi* ℥.j.
Conſeru. Flor. bugloſſæ
Violarum ana ℥.ß.
Confect. Alkermes, ʒ.j.ß.
Confect. Liberantis
Cordialis
Elect. De gemmis ana ʒ.ß.
Spec. Aromat. roſ.
Dianthos an. ℈.j.
Coralli præparati
Margaritarum præparat. an. ʒ.j.
Oſſis de corde cerui ʒ.ß.
Vnicornu ℈.j.
Lapidis bezoardici ℈.ß.
Ambr. gr. x.
Aliquot auri folia.

Contundantur omnia, miſceantur, & fiat conditum. Exhibeatur ex cochleari. Conducit ad omnes lipothymias, cordis deliquia, febres peſtilentes, & ipſam peſtem. Ad eundem modum poterunt infinita alia ad plurimas medendi intentiones concinnari.

CAP. XXIII.

De antidotis liquidis roborantibus, & ad multos morbos curandos, nec non ad peſtem conducentibus.

ANtidoti vocabulum Græcum eſt, & per quam generale, idemque ſignificat, quod apud Latinos *Electuaria*, quaſi dicas ſelectiora & præſtantiora remedia, quibus conſeruatur valetudo proſpera, & depellitur aduerſa. *Al. præſeruatiua ſiue remedia cõtra venenũ.*

Hoc remediorum genere comprehenduntur electuaria mollia purgantia & cõfectio-

ectiones ſiue trageæ aromaticæ, ac cordiales, de quibus iam egimus; nunc ergo dicendum tantum reſtat de iis, quæ in conſiſtentia molli ad diuerſos vſus ſunt accommodata.

Differentia. Huiuſmodi antidotorum in genere ſic dictarum numero continentur

Aurea Alexandrina
Confectio anacardina
Diamoſchum dulce & amarum.
Diacorum
Elect. Diapœonia.

Quas generatim frigidis tantum cereb. affectibus conuenire dicimus. Nimis enim longum foret, ac nullius fere commodi omnium proprietates, quæ ipſis attribuuntur, ſigillatim enumerare, quandoquidem earundem vſus non ſit adeo frequens in pleriſque officinis.

Ad pectus confert electuarium reſumptiuum.

Ad cordis corroborationem ſumme commendatur

Confectio de hyacintho
Confectio Alkermes

quæ vbique maxime in vſu eſſe ſolent.

Ad ventriculum

Electuarium ex citro Meſ.

quod calefacit ſtomachum. Ad eundem refrigerandum conducit

Diacitonium, itemq́;
Miua citoniorum

Ad hepatis oppilationem, frigidamque eius intemperiem, & ad icterum prædicantur

Diacoſtum
Diamoruſia
Confectio rauetſeni

Ad obſtructionem & duritiem lienis, aliaq; eiuſdem vitia valent

Elect. è ſcoria ferri
Diacapparis
Triophyllon Nicolai

Ad hyſtericas affectiones, & ad calefaciendum præſertim vterum, efficacia ſunt

Elect. Ducis
& ex aſa

Ad partes genitales, & copioſi ſeminis fœcunditatem, valde laudantur

Diaſatyrion Nicolai
& Diaſatyrion Meſuæi.

Ad omnes quarumlibet corporis partium affectiones frigidas & melancholicas prodeſt *Tryphera magna*, ſpecifica imprimis malis muliebribus à frigiditate natis: colorem præterea corporis floridum elegantem, & delicatum efficit; vnde etiam nomen Trypheræ, hoc eſt, delicatæ, obtinuit. Alui quoque & menſium fluores immodicos ſiſtit. *Tryphera vtilitas.*

Tryphera maior Phenonis Meſuæi ventriculum, hepar, cæteraſque partes nutritioni dicatas corroborat.

Tryphera Saracenica Meſ. coctionem ventriculi ſuo calore iuuat, humores in ventriculo putres & crudos abſumit, flatuſq; diſſipat.

Omnibus inflammationib. opitulatur *Tryphera Perſica* Io. Damaſceni: valet ad omnes febres acutas, ad omnem hepatis & ventriculi intemperiem, & morbis omnibus ex humorum vſtione factis auxiliatur.

Omnes capitis catarrhos ſiſtit *Diacodion* Meſuæi.

Dyſentericis & lientericis fluxibus ſuccurrunt & medentur *Mychleta Nicolai*, & *Diacodion* Actuarii.

Ad flatus omnes diſcutiendos & colicos dolores ſedandos prodeſt *electuarium de baccis lauri.*

Ad renum calculos comminuendos & atterendos, & ad nephriticos dolores confert *Elect. Iuſtini, Ducis, lithontribon, elect. de cicadis* Manilii, *de lepore combuſto* Montani, *Nephrocatharcticum* Nicolai.

Elect. Guidonis quod alii electuarium contra peſtem vocant.
Elect. contra peſtem Ferdinandi Imperatoris.
Elect. de ouo Maxim. 1. Imperatoris.
Diaſcordium Hier. Fracaſtorei.

Hæc quatuor enumerata remedia ſunt ſingularia contra peſtem tam præſerua-

tiua,

tiua, quam curatiua, eademque ab infantibus & prægnantibus, quæ alias à theriacæ vſu arcentur, tuto extraque periculi aleam intus aſſumi poſſunt.

Sed ſatis erit nobis, in capitis huius ornamentum quaſdam duntaxat antidotos adiungere, quæ principalibus & nobilibus corporis partibus roborandis aptæ, & grauiſſimis earundem affectibus, quibus infeſtari ſolent, ſpecificæ ſint.

Cum aũt inter cætera mala, quę corpus humanũ exagitant, nullum exiſtat grauius peſte, humano generi tanquam in ſingularem pœnã à Deo immiſſa, cuius horrenda ſæuitia hoc ipſo anno, (dũ in manibus elaborandũ hoc præſens opus aggrediebar,) nec pepercit & ampliſſimæ & populoſiſſimæ vrbi noſtræ Pariſiẽſi, ad antidota quędam huc inſerenda me accingam, ad huius tam immaniſſimi mali tum præcautionẽ, tum ſanationẽ vtiliſſima, quæ partim noſtro labore inuenta, partim nobis aliunde à doctiſſimis quibuſdam viris communicata certiſſimis experimẽtis comprobauimus.

Antidotus cephalica maior.

℞. *Extracti cephalici maioris* ℥ij.
Magiſterii cranii humani ʒj ß.
Salis cranii ʒij.
Eſſentiæ caſtorei ℈iiij.
Spec. Diambræ
Diamoſchi dulcis an. ʒj.
Ol. Caryophyllorum
Nucis moſchatæ chymice extractorum ana gutt. x.
Syr. Conſeruæ citrii q. ſ.

Vt fiat antidotus vel electuariũ mollis cõſiſtẽtiæ: doſis ℈j. Formabis inde, ſi voles, exiguam pilulam, aut de ea parũ diſſolues in aqua cephalica, morbo, qui expugnandus eſt, congruente. Hæc antidotus iuuat imprimis ad omnes cerebri affectiones, eiuſq; ſubſtantiam, facultatem animalem mirifice corroborat: prodeſt apoplexiis, paralyſibus, epilepſiis, vertiginib⁹, fumoſq; vaporoſos, qui in ſublimi cerebri regione ſuſpenſi, ſomnolentiam, torporem, & ſtupiditatem plerumq; inducunt, diſpellit & diſcutit: memoriã roborat: oculorũ hebetudinem acuit, ad aurium tinnitũ & ſurditatẽ confert: & humores lentos ac craſſos, tanquam horum malorum cauſas antecedentes extenuat & diſſipat; ſed generalium tamen vſus ſemper præmitti debet.

CAVTIO.

Ad nouam hanc formularũ pręſcriptionem, quæ ab extracto maiori cephalico, & à magiſteriis & eſſentiis ſumit initiũ, forte quis mirabitur, & in eruendo horũ verborum ſenſu OEdipo opus eſſe contendet. Cui vt ſatis fiat, paulo poſt dabimus eorundem remediorũ amplas & perſpicuas deſcriptiones: & deſcribemus *cap. de extractis* magiſterium cranii humani, & eſſentiam caſtorei, & *cap. de ſalibus* præparationem cranii. Ne tamen quenquam fors offendat quantulacunq; laboris moleſtia, hic compoſitionẽ extracti huius maioris delineare, æquum eſſe duximus, vt poſtquam ſicut hic præcipua capitaliã, & ea, quæ cerebri affectibus grauiſſimis ſunt ſpecifica & appropriata, nõ omiſſa eſſe conſtiterit, ſimile fiat iudicium de cæteris extractis, paulo poſt deſcribendis, quæ pariter reliquis nobilibus partibus confirmandis, earum intemperiebus corrigendis, morbiſque & ſymptomatis inde contractis edomandis, accommodabimus,

Extractum igitur cephalicum maius præparatur.

Cum rad. acori
Pœoniæ
Viſco querno
Ligno aloes
Baccis iuniperi
Sem. pœoniæ.

Ex quibus omnibus contuſis & inuicem mixtis fit extractum, vt docebimus: Item extractum ex aromatibus elicitur, nempe ex

Cinnamomo
Caryophyllis

Mace
Nuce moſchatæ
Cardamomo &
Fructibus anacardorum.

Nec non ex floribus.

Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pœoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stœchados Arab.
Flor. liliј conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris.

Ex triplici horum extractorum ſeorſim præparatorum genere fit (per mixtionem) extractum vnum maius, hoc eſt, ex his omnibus elicitur vna vera & eſſentialis agendi operandique virtus, quæ tanquam nucleus, cortice ſuo longe præſtantior & nobilior exiſtit: ſicut quilibet, niſi forte ingenii ſtupiditas & craſſities obſtet, facile colligere poteſt, ex quo maiore extracto, additis magiſteriis, eſſentiis, & aliis remediis commemoratis, componitur prædicta maior antidotus. Antidotus cephalica minor in ſui compoſitionem recipit tantum extracta herbarum & florum *meliſſæ*, *betonicæ*, *pœoniæ*, *ſaluiæ*, *roſmarini*, & extracta quorundam ſeminum & aromatũ cephalicorum: quæ præparatio nec tam exacti, difficilis, & laborioſi eſt artificii: nec ad tot tantoſque cerebri affectus eſt efficax, ac altera illa antidotus maior, velut ſtatim ex diuerſa vtriuſque compoſitione eluceſcet. Hinc in illis idem æque ſtatuimus diſcrimen obſeruandum, ac in cæteris minoribus, quas, vt videre licebit, reliquis corporis partibus nobilibus adaptabimus: vbi non tam exquiſitis artis ritibus, nec tot impenſis, nec etiam tam longo temporis ſpatio opus eſt, ac in maioribus iſtis; quas ditioribus tantum dicatas volumus: ſunt minores, tenuioris fortunæ hominib. præſcriptę, quod tantũ obiter monere placuit.

Præparationes extractorum, eſſentiarũ, magiſteriorũ & ſalium, ex quibus antidota noſtra cõponimus, ad calcem huius pharmacopœæ noſtræ, vti modo dictum eſt, facili methodo & ordine edocebimus. Hoc etiam obiter notandum eſt, antidotos eiuſmodi diuturnæ adſeruationi præ reliquis vulgaribus longe aptiores eſſe. Sequitur nunc deſcriptio ſiue formula antidoti noſtræ Cephalicæ minoris.

Antidotus hepatica minor pro gregariis.

℞. *Extract. minoris cephalici* ℥iij.
Diacori
Confect. anacardinæ an. ʒij.
Ol. de nuce moſchata ℈j.

Miſce: doſis ʒß. *vel* ʒj. mane.

Cerebrum nubilum ſerenat, omnibuſq; frigidis ipſius affectibus conducit: totam maſſam ſanguinis ſpirituſque, præſertim animales reddit puriores & tenuiores; inde ad reſtaurandos omnes ſenſus tam internos, quam externos, ad memoriam præſertim mirifice confert.

Antidotus thoracica maior pro ditioribus.

℞. *Extracti minoris thoracici* ℥iij.
Extracti pulmonum vulpis &
Leporis inuicem præparati ℥j.
Butyri ſeu lactis ſulphuris ℥ß.
Rubini ſulphuris terebinthinati ʒj.
Syrupi hederæ terreſtris q. ſuff.

Fiat antidotus: doſis ℈j.

Præparationem extracti noſtri maioris thoracici, nec nõ extracti pulmonum vulpis & leporis: butyri itẽ ſiue lactis ſulphuris, eiuſdemque balſami ſiue rubini *infra* deſcriptam reperies: præparantur enim diuerſis operationum methodis: omnia tamen & ſingula maxime oportuna & ſpecifica ſunt deploratis pulmonũ affectibus, vt ſunt phthiſis, empyema, aſthma, diſpnœa & orthopnœa: in quibus deſperatis & fere incurabilibus morbis extirpandis mira præſtabit antidotus noſtra maior.

Antidotus thoracica minor pro gregariis.

℞. *Extracti minoris thoracici ℥ij.*
Flor. Sulphuris optime præparatorum ʒij.
Spec. Diaireos ſimpl. ʒj.
Spec. Diatragacanthi frig. ʒjß.
Pulmonis vulpis vulgari modo præparati
Elect. reſumptiui &
Diapapaueris an. ℈iij.
cum ſyrupo violato fiat Antidotus.

Doſis ʒ.j.ß. vel ʒij.

Valet etiam aduerſus omnem thoracis noxam: lenit, humectat & confortat pulmones, ad anacatharſin conciliandam, ſemper prodeſt; tuſſiculoſis, & purulenta extuſſientibus mirifice ſuccurrit, itemque extenuatis & hecticis: defluxiones etiam ſiſtit, & ſomnum conciliat.

Antidotus cardiaca maior pro ditioribus.

℞. *Extracti cardiaci maioris ʒiij.*
Magiſterii corallorum
Magiſterii hyacinthorum an. ʒij.
Eſſentiæ fructuum anacard. ʒß.
Eſſentiæ croci ℈ij.
Eſſentiæ camphoræ ℈j.
Lapidis bezoardici veri
Vnicornu an. ʒj.
Ambræ griſeæ ʒß.
Ol. corticis citrij
& Cinnamomi chymice extractorum, ana gutt. xij.
Aquæ theriacalis cardiacæ, vel elixiris vitæ q. ſuff. vt fiat antidotus: doſis ℈j.

Admirabilis eſt huius antidoti efficacia aduerſus omnes cordis affectus, ſyncopes, lipothymias, cardialgias. Tuetur cor ab omni veneno: eſtque præſtantiſſima medicina tam ad præſeruationem, quam ad curationem peſtis, ſiue interius aſſumpta, ſiue exterius in forma epithematis cordi appoſita, diſſoluendo vnam atque alteram drachmam huius antidoti in quadam aqua theriacali aut cordiali.

Antidotus cardiaca minor pro gregariis.

℞. *Extracti minoris cardiaci ℥iij.*
Confect. de Hyacintho
Confect. alkermes an. ʒ.iij.
Elect. de gemmis
& Dianthos an. ʒij.
Diambræ
Diamoſchi dulcis an. ʒj.
Margaritarum præparatarum
Corallorum præparatorum
Oſſis de corde cerui an. ʒjß.
Trochiſcorum diarrhodon, & de Camphora an. ʒß.
Syrupi conſeruæ citrii q. ſ.

Et fiat antidotus: doſis ʒjß. vel ʒij.

Vtilis eſt ad eoſdem cordis affectus, ſed virtutem tam potentem & efficacem non habet, vt prior.

Antidotus ſtomachica minor pro ditioribus.

℞. *Extracti ſtomachici maioris ℥ij.*
Extracti tunicarũ interiorum ventriculi gallinæ
Extracti baccarum iuniperi
& myrobalanorum omn. an. ʒß.
Roſatæ nouellæ ℥j.
Olei è nuce moſchata chymice extracti ʒß.
Oleorum Caryophyllorum
& corticum citrii chymice etiam extractorum an. ℈j.

Cum ſyrupo corallorum fiat antidotus: doſis ʒß.

Omnibus ſtomachi vitiis & imbecillitatibus opitulatur, eumq; corroborat aduerſus vomitũ, & omnem intemperiem frigidam, à pituitoſis & mucilaginoſis humoribus tunicis eius inhærentibus ortam: inde

cruditates tollit, flatus & ventos diſſipat, & vna eademque opera ciborum concoctionem mirifice iuuat.

Antidotus ſtomachica minor pro gregariis.

℞. *Extracti ſtomachici minoris ℥ij.*
Spec. Aromatici roſati ʒij.
Elect. Dialangæ
Dianiſi
Diacinnamomi an. ʒijß.
Ambræ griſeæ ℈j.
Cum ſyrupo conf. citrii, vel de mentha fiat antidotus.

Doſis ʒj. vel ʒjß.

Præſtans quoque eſt ad omnes ventriculi affectus, à frigida cauſa productos.

Si roboratione & adſtrictione ſimul opus eſt, ſicut vſus in diarrhœis poſtulat: adiicies *miuæ cotoneorum*, *electuarii de ſorbis*, & *de baccis myrti*, quantum voles.

Antidotus hepatica maior pro ditioribus.

℞. *Extracti hepatici maioris ℥iij.*
ſantalorum omnium ʒvj.
chelidoniæ ℥ß.
hepatis vituli ℥j.
Arcani tartari ʒijß.
Magiſterii corallorum ʒiij.
Olei ſulphuris in crocum conuerſi, vt docebitur ʒj.
Olei martis ʒj.
Syrupi corallorum q. ſ.

Vt fiat antidotus: doſis ℈j. per ſe, vel cum iuſculo, vino, aut liquore aliquo conuenienti.

Hermetici nobis veniam dabunt, quod ipſorum arcanis & magiſteriis ad Dogmaticorum Pharmacopœam expoliendam & illuſtrandam vtamur, huc me impellit aliorum remediorum inopia: quandoquidem hoc non præſtantius occurrat medicamentum ad corroborandum hepar & facultatẽ naturalem, quam inſtaurat & confirmat adeo, vt ii, qui ex hepatis imbecillitate procliues ſunt ad hydropiſim, (vtpote dum ſanguifica eius vis vitiata feroſos tantum generat humores, vnde iſtius mali ſcaturigo & fons promanat) præſentiſſimum inde auxilium & leuamen percipiant, ſicut & omnes cachectici & icterici. Idem remedium ſpecifica ſua proprietate iecur quoque liberat ab humorum infarctu, omnibuſque prodeſt dyſenteriis, & lienteriis, & fluxibus hepaticis: eius quoque efficacia ſumma nullo ſatis encomio poteſt prædicari, vti abunde id teſtabuntur ſuſpiciendi eiuſdem effectus. De præparatione omniũ enarratorum extractorum, vt *magiſterii corallorum*, aliorumque ſimilium remediorum ſpecificorum, in prædictam antidotum ingredientium, & neutiquam vulgarium, *infra* ad finem huius libri dicetur, vt iam *ſupra* promiſimus.

Antidotus hepatica minor pro gregariis.

℞. *Extracti hepatici minoris ℥iiij.*
Trochiſc. Diarrhodon.
Coralli præparati an. ℥ß.
Trochiſcorum de eupatorio
Trochiſcorum de rhabarbaro ana ʒij.
Spec. Dialaccæ maioris
Diacurcumæ minoris an. ℈iiij.
Croci martis optime præparati ʒij.
Tincturæ roſarum q. ſuff.

Vt fiat antidotus: doſis ʒjß. vel ʒij.

Excellens etiam eſt ad omnem debilitatem & obſtructionem hepatis: vnde prouenire ſolent hydropes, cachexiæ, fluxus hepaticus, & ſimilia plura mala: ſed tamen vi & præſtantia non accedit ad priorem antidotum maiorem. Communi enim plebeculæ & vulgo tantummodo debentur communia & vulgaria remedia.

Antidotus ſplenitica maior.

℞. *Extracti ſplenitici maioris ℥ij.*
Extracti lienis bouis ℥jß.

Extracti

Extracti ſeu fæculæ rad. Aronis ℥ ij.
Salis ceterach
Salis fraxini ana ʒ.j.ß.
Croci martis cum ſulphure præparati, vt artis eſt ℈.iiij.
Vini chalybeati q.ſuff.
Vt fiat electuarium: doſis ʒ.ß. *vel* ʒ.j.

Nobilis eſt & bona ad omnes durities & oppilationes lienis, & totius meſenterii: & ad quæuis vitia ac ſymptomata, quæ inde promanare queunt: veluti ſunt cachexiæ, febres quartanæ, icterus niger, ſuppreſſiones menſium & ſimilia.

Anditotus ſplenitica minor.

℞. *Extracti ſplenitici minoris ℥.iiij.*
Elect. Diacapparis ℥.ß.
Elect. è ſcoria ferri ʒ.vj.
Diacoſti ʒ ij.
Diatrionpiperion ℈.iiij.
Syrupi de pomis redolentibus q.ſuff.
Vt fiat antidotus.

Conducit quoque ad ſplenis durities & obſtructiones, & imprimis ad febrem quartanam.

Antidotus nephritica maior.

℞. *Extracti maioris nephritici ℥.ij.*
Oculorum cancri
Teſtarum ouorum ana ʒ.ij.
Magiſterii lapidis Iudaici
Magiſterii lapidis lyncis an. ℈.j.
Olei terebinthinæ guttulas xx.
Miſce, fiat antidotus: doſis ℈.ß. *vel* ℈.j. ad ſummum cum aqua antinephritica ʒ vel cum vino albo.

Admirandum remedium ad attritionem, comminutionem & expulſionem calculi renum, & ad omnem datur vrinæ retentionem, prouocando ſtatim vrinam. Parum tantum de ea antidoto capiendũ eſt. In fortiſſima enim vrinæ ſuppreſſione ſufficiunt duo vel tria grana ad ſummum ſolius magiſterii lapidis Iudaici, vel lapidis lyncis: tanta penetrandi vi & poteſtate huiuſmodi pollent medicamina. Nulla enim iſchuria aut vrinæ ſuppreſſio tam fortis erit, quin prædicta antidoto ſolui & euinci queat. Methodus autem horum extractorum & magiſteriorum præparandorum *inferius* ſuo tradetur loco.

Antidotus nephritica minor.

℞. *Extr. Nephritici minoris ℥.iij.*
Pulu. pelliculæ internæ teſtarum ouorum
Pelliculæ internæ ventriculi gallinarum an. ʒ.ij.
Salis reſtæ bouis
Salis prunellæ an. ʒ.j.ß.
Succi limonum q.ſ.
Vt fiat antidotus: doſis ʒ.ß. *vel* ʒ.j.

Antidotus hæc excellentiſſima quoq; eſt ad eoſdem affectus, vt prior, niſi quod operandi effectus oſtendet paulo debiliores & tardiores: cuius vſus quoq; eſt in extremis malis, hoc eſt, quando à calculo, arenulis, & ſimili materia tartarea vtrorũque renum facta eſt obſtructio, adeo, vt vrina penitus ſuppreſſa, æger præ angore & dolore perpetuum emittat clamorem, & & in ſummo vitæ diſcrimine verſetur. Huius nihilominus antidoti nephriticæ minoris experimentum fieri poteſt, vtpote quæ ad *ſupra* enumeratos affectus longe profecto efficacior exiſtit, quam *electuarium Iuſtini, lithontribon, de cicadis*, & ſimilia nephritica remedia vulgaria, quorum *ſupra* mentio facta eſt. Quid per *ſal prunellæ* intelligatur, etiam *ſupra* declaratum eſt.

Antidotus hyſterica.

℞. *Extracti hyſterici maioris & minoris an. ℥.iij.*
Extracti vuluæ ſeu matricis leporis ℥.j.
Extracti ſeu fæculæ bryoniæ ℥.ß.
Extracti caſtorei ʒ.ij.
Olei gagatis cum colcothare rediſtillati & rectificati ʒ.ß.

Olei ſuccini flaui ℥.j.
Nepenthes noſtri hyſterici ℥.j.ß.
Syrupi cinnamomi q.ſuff.

Vt fiat antidotus: doſis ℈j. *vel* ℥.ß. cum iuſculo vel liquore aliquo conuenienti.

Mirabilis eſt in genere ad quæuis matricis vitia: in ſpecie vero medetur omni v teri præfocationi, ſiue epilepticæ, ſiue alterius generis: albis item menſium fluoribus, cruditatibus, flatibus & doloribus inde excitatis confert: ſterilibus etiam prodeſt ad conceptionem & prolis fœcunditatem: ſi nimirum extractum ſecundinæ de fœcunda quadam muliere addideris: de cuius præparatione, ſicut & de matricis leporinæ præparandæ modo ſuo loco agetur.

Poſteaquam igitur de antidotis, quæ principibus corporis partib. roborandis, morbiſq; & ſymptomatis, quibus eædem defatigantur, expellendis aptæ ſunt & idoneæ, hactenus diximus: ſupereſt, vt antequam huic capiti finem imponamus, promiſſi noſtri memores ſimus, & nunc de antidotis tam ad præcautionem, quam ad curationem peſtis (ſi inter nos forte tam horrendum malum diuina permiſſione graſſetur) aptis & accommodis dicamus. Et quamuis ad eandem intentionem remedia alia, vt aquas theriacales, ſyrupos, confectiones, & electuaria ſicca iam deſcripſerimus, viſum tamen fuit eorundem catalogo quædam adhuc antidota annumerare: ſiquidem antidoti vocabulum proprie ſumptũ nihil aliud ſignificat, quã medicamen venena pellens & abigens.

Antidotus maior contra peſtem.

℞. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Scorzoneræ
Tormentillæ
Petaſiciđis
Santali rubei
Ligni aloes an.℥.iij. vel quatuor.

Ex his omnibus craſſo modo contuſis, fiat cum ſucco limonum extractum, vt artis eſt, & *cap. de extractis* docebitur.

ITEM.

℞. *Corticis citrii ℥.iiij.*
Sem. Carduibenedicti
Rutæ
Acetoſæ
Baccarum iuniperi
Fol. Dictamni
Cinnamomi
Macis an.℥.ij.
Flor. Roſmarini
Buglosſæ
Hyperici an.p.ij.
Spec. De gemmis
Diambræ
Diamoſchi
Dianthos an.ʒ.ij.

Omnibus contuſis & inuicem mixtis, in vaſe quodam apto, fiat extractum, cum aqua vitæ iuniperi, aut aqua vitæ communi iuxta artem, & vt *inferius* enodabitur.

Hæc duo extracta fortiter exprimantur prælo, quæ ob diſſoluentium in ipſis contentorum naturam liquidiſſima erũt: ex ambobus fiat miſtura, & abſtrahatur liquor ſiue aqua per alembicum, ad ignem Baln. vaporoſi, donec materia in fundo conſiſtentiam electuarii, mediam inter durum & molle formam obtinentis acquirat: aqua exinde deſtillata ſeorſim ſeruetur, cuius vſus erit in aliis extractis componendis, & per ſe iam eſt ſummum cardiacum. Ad vncias quatuor prædicti extracti adiice

Magiſterii perlarum
Magiſt. corallorum
Eſſentiæ croci an.ʒ.ij.
Eſſentiæ camphoræ ʒ.j.
Sulphuris aurati diaphoretici
Balſami lactei ſulphuris
Salis prunellæ an.℥.ß.

Ex quibus omnibus fiat antidotus admirandæ virtutis, ad præſeruationem peſtis, de ea ſingulis matutinis ex cultri cuſpide

ſpide piſi magnitudinem capias: Sed peſte iam correptus de eodem ſumat ℈. ß. *vel* ℈. j. diſſoluendo in ℥. *ij.* ſuæ propriæ aquæ deſtillatæ, & vt *ſupra* ſeorſim adſeruatæ: vel cuiuſdam aquæ theriacalis, carduibenedicti vel vlmariæ: ſudorē mirifice prouocat, & cor corroborat aduerſus quoduis venenum, id à centro euocans ad circumferentiam. Inter antidota præſtantiora, huic peſtiferæ lui dicata, hoc facile principem obtinet locum: cuius ſumma virtus & præſtantia, laboris & temporis iacturam, quam forte quis in eius præparatione prętendere poſſit, vberrimo compenſat fœnore & lucro. Sulphuris aurati deſcriptionem ſuo loco dabimus. Sic quoque alibi tractandum reſeruamus modum parandi magiſterium gemmarum, magiſt. corallorum, balſamum, & lac ſulphuris, nec nō eſſentiam croci & camphoræ. In huiuſmodi remediorum apparatu, quæ ditioribus ad vitæ & ſanitatis ſuæ tutelā præſcribuntur, nullis parcendum eſt ſumptibus: pauperes & tenuioris fortunæ homines contenti erunt antidoto minori, cuius deſcriptio proxime ſequitur, quæ pari modo excellentiſſima eſt, tam ad præſeruationem, quam ad curationem peſtis.

Antidotus minor contra peſtem pro gregariis.

℞. *Succi ſcordii*
Rutæ
Carduibenedicti
Vlmariæ
Menthæ criſpæ
Saluiæ ana ℥. *iiij. vel plus minus.*

Omnes hi ſucci in alembicum vel matracium vitreum & capax inditi, digerantur in Baln. & depurentur, ſeparando multoties terreum craſſamentum & fæces, quæ in fundo reſidebunt, vt alibi *cap. de ſyrupis* iam perſpicue docuimus.

Ad vncias decem horum ſuccorum optime depuratorum adde
Rad. Angelicæ
Zedoariæ an. ℥. *j.*
Dictamni
Sem. Carduibenedicti
Cort. Citrii an. ℥. ß.
Cinnamomi ℨ. *vj.*
Myrrhæ ℥. *ij.*
Croci ℨ *iij.*
Camphoræ ℨ. *j.*

Omnibus contuſis & ſimul cum prædictis ſuccis mixtis, fiat digeſtio in Baln. per biduum vel triduum, dein omnia adhuc calentia per torcular fortiter exprimantur. In qua expreſſione denuo adde
Theriacæ optimæ ℥. *j.* ß.
Confect. hyacinthi
& alkermes an. ℥. *j.*
Perlarum præparatarum
Corallorum præparator.
Cornu cerui præparati
Spec. Diambræ
De gemmis an. ℨ. *ij.*
Vnicornu ℨ. ß.
Lapidis bezoardici ℨ *j.*

Omnia adhuc ſemel digerantur in Baln. Mar. per duos vel tres dies, dein per alembicum ad ignem Baln. vaporoſi deſtilletur omnis liquor, doneç in fundo remaneat conſiſtentia inter durum & molle media, ſicque antidotus erit præſtantiſſima, de qua capiendum mane vnius paruæ auellanæ inſtar: ad curationē vero pondus vnius drachmę, vel drachmę vnius & ſemis: diſſoluēdo in duabus vnciis ſuæ propriæ aquæ inde deſtillatæ & adſeruatæ, quæ per ſe iam efficax eſt & præſtans ad idem malū, & ad omnes putredines & venena, quæ in corpore progenerantur. Inter communia huius generis pharmaca, nullum paratu facilius, nullumque virtute præſtantius, hoc ipſo datur, cuius diſpenſationem vel quiuis pharmacopola facile imitabitur.

Antidotus alia de granis maturis Iuniperi, dicta Theriaca Germanica pro gregariis.

Accipe granorum iuniperi maturorum magnam

magnam quantitatem, nempe ℔. *vj. vij. viij. vel x.* hæc infuſa & macerata in vino albo generoſo, vel hydromelite vinoſo, ad ignem parum bulliant, dein conquaſſentur & per ſetaceum in modum caſſiæ traiiciantur, & fiat extractum: Aut alia quoq; via ac methodo idem paretur extractum, ſicut *cap. de extractis* oſtendetur.

Ad libram vnam commemorati extracti iuniperi adde

Pulu. Rad. Angelicæ ʒ. *vj.*
Dictamni
Cinnamomi ana ℥. ß.
Terræ ſigillatæ
Corallorum præparatorum
Perlarum præparatarum
Cornu cerui etiam præp. an. ʒ. *ij.*
Sp. Elect. de gemmis
Diambræ ana ʒ *j.* ß.
Croci ʒ. *j.*
Camphoræ ℈. *ij.*

Reducendo omnia cum aqua quadam theriacali in formulā electuarii mollis ſiue antidoti, quod erit ſummum præſeruatiuū & curatiuū contra peſtem: exhibetur vſq; ad ʒ. ij. Solū extractum iuniperi citra alterius ingredientis additionem, eidem quoque ſcopo peroportunum eſt. Præter cætera additamenta *ſupra* enarrata quidam adiiciunt *theriacæ* vel *mithridatii*, quantum lubet.

Electuarium de ouo.

Quoniam hoc electuarium ſiue antidotus de ouo, contra peſtem magnopere celebrata, in nullis fere pharmacopœis, præſertim in Gallia noſtra deſcripta reperitur: huc eius deſcriptionem in medium producam, qualis illa in Auguſtano habetur diſpenſatorio, in quo elaborando ſedulam ac felicem nauauit operam Adolphus Occo percelebris admodum Medicus, idque opera & conſenſu ſuorum collegarum, virorum quoque celeberrimorum, ſicut Germania hanc gloriæ prærogatiuam ſibi iure vendicat, quod ſit vera doctorum & celebrium virorum nutrix, & infinitorum egregiorum medicamentorum, tanquam nouorum ingenii fœtuum excludendorum parens fœcundiſſima & feliciſſima. Deſcribamus itaq; dictam antidotū de ouo, quæ modo, qui ſequitur, paratur.

Commendatio Germaniæ propter viros doctos, quos alit.

Electuarium de ouo Maximiliani I. Imperatoris.

℞. Ouum gallinæ recens, & educto per apicem albumine, id quod vacuū eſt, croco oriētali nōpulueriſato impleatur: poſtea cum alio putamine iterum occlude, ne quid trāſpiret, & lēto igne vel poſt fornacē tamdiu aſſa in ollula, donec tota oui teſta nigreſcere incipiat, diligenter cauēdo, ne crocus cōburatur. Exempta à teſta materia, exſiccetur, vt in mortario exquiſitiſſime contundi, & in puluerem redigi queat: addendo pulueris erucæ ſeu ſinapis, quantum reliqua duo ponderant: poſtea

℞. *Pulu. Rad. Dictamni albi*
Tormentillæ ana ʒ. *ij.*
Pulu. Myrrhæ
Cornu cerui
Nucis vomicæ ana ʒ. *j.*
Pulu. Radic. Angelicæ
Pimpinellæ
Granorum iuniperi
Zedoariæ
Camphoræ ana ℥. ß.

Miſce omnia ſimul in mortario, & tandem appone Theriacæ ad pondus omnium, & iterum piſtillo fortiter contunde & commiſce per tres integras horas agitando, fiat electuarium, vt artis eſt.

Eius vſus maximus eſt in peſte, & præſeruatione à venenis deleteriis.

In antidotario VVeckeri viri doctiſſimi, & de re medica, prout hoc perelegans & eruditum opus vberrime teſtatur, optime meriti, aliæ occurrunt deſcriptionum formulæ, eiuſdem electuarii de ouo Anton. Chalmetei præclaræ eruditionis viri, tum etiam aliorum.

Sed vt libere dicam, quid ſentiam, vix credibile eſſe puto, quod vſque adeo ſingulares

gulares inde effectus produci poſſint: ſi albuminis abiecti loco ouum ſolo croco repleatur, & dein eodem probe obturato omnia ſimul coquantur, vſque dum in pulverem redigi queant.

Vis totius ſecreti in eo conſiſtere videtur, vt crocus & vitellus oui in puluerē redigantur: hac tamen conditione, vt plane nihil expiret. Neque enim adeo magnum id eſſet myſterium, rationem iſtius pulueris vitelli oui & croci conficiendi cognitā habere. Nā miſcellaneā reliqua puluerum quorundam & theriacæ, non niſi merum vulgare quid ſapiunt, vt & reuera ſunt.

Quercetani modus. Non tamen diffiteor poſſibile eſſe, vt medicamen ſummum & efficaciſſimum ex ouo parari poſſit, contra ipſammet peſtem: idque ea, quam mox trademus, methodo. Eſſentiæ namque in ouum inditæ, cum eiuſdem vitello perfecte miſcentur, qui alias ſua natura ſulphureus, ſummam penetrandi, nec non nutriendi vim obtinet, qua facultate reliquorum ingredientium virtutem adeo intendit, vt multo citius penetrent, & in venas transferantur. Adde, quod per eandem coquendi rationem ſpirituales rerum eſſentiæ vim & virtutem ſuam longe perfectius conſeruent. Quæ tamen verba in bonam partem accipiantur, velim: nec quis exiſtimet, me plus æquo iactabundum, forte hic inanem aucupari gloriolam: à qua tamen animus penitus abhorret, nec niſi in publico commodo fideliter iuuando totus eſt.

Electuarium de ouo maius pro ditioribus Quercetani.

Accipe vnum vel plura oua recentia gallinæ: de quorum vno, apicem teſtæ tam ſubtili artificio aufer, vt poſtquam educta fuerit illa teſta, rurſus in priſtinum locum commode reponi, & glutino ſeu luto quodam tam induſtrie agglutinari poſſit, vt nihil reſpiret. Abiecto itaque albumine, vitello oui reſiduo admiſce

Lactis ſiue butyri ſulphuris ℨj ß.
Sulphuris auri diaphoretici
Eſſentiæ croci an. ℨj.
Pulueris anodyni mineralis, hoc eſt, ſalis prunellæ ℨß.
Ambræ griſeæ ℈j.
Lapidis Bezoardici ℈ß.

Omnia cum dicto vitello oui ſimul miſce, vt optime incorporentur, dein apex putaminis perquam aptiſſime ſuo apponatur loco cum tenuiſſimo ligamento lineo ſuperpoſito vel glutino ex oui albumine & polline facto, ſuperinducto, adeo, vt ouo exquiſitiſſime clauſo nil tranſpirare poſſit.

Ad eundem modum plura oua apparari & accommodari queunt: prout magnam huius electuarii quantitatem ſimul componere volueris.

Alias vel vno, vel pluribus ouis, à quibus eodem artificio apertis, albumen ſeparatum eſt, addes *theriacæ, confect. alkermes, & hyacinthi ana*: vel ex his omnibus ſimul fiat miſtura, de qua adde ouo vel ouis, quantum capere poſſunt: probe clauſo foraminulo cum ſua propria teſta, ſuperinducto glutine, vt ante, ita vt nihil reſpiret.

Enarrata hæc oua ita præparata apte ſimul imponantur, vaſi terreo capaci, quod operculo clauſum in furnum mittatur, in quo panificia modo cocta, & ex eodem recens exempta fuerint, & ſecunda aut tertia vice in eodem reponantur, donec omnia in vnam maſſam, quæ puluerari queat, redacta ſint.

Accipiatur ouum vnum iuxta primam methodum præparatum, & vnum iuxta alteram: vel oua duo aut tria vtriuſque præparationis, prout animus eſt maiorem, vel minorem electuarii quantitatem ſimul conficere: omnia, quæ in dictis ouis continentur, terantur, & optime inuicem miſceantur in mortario marmoreo; eadem paulo poſt humectando pauca aqua theriacali contra peſtem, aut elixire quodam vitæ, cuius plures deſcriptionum formulas *ſupra* dedimus, ita, vt omnia reducantur in formam electuarii, quod multorum anno-

 rum

rum ſpatio reſeruabitur, pro doſi ſufficit ℈.j. tum ad præſeruationem, tum ad curationem peſtis.

Electuarium de ouo minus pro gregariis.

℞. *Rad. Angelicæ.*
Zedoariæ
Cinnamomi an. ℥jß.
Caryophyllorum
Macis an. ℥ß.
Myrrhæ
Nucis vomicæ
Carlinæ an. ʒiij.
Granorum iuniperi ℥j.
Croci
Camphoræ
Spec. Diambræ
De gemmis an. ʒiij.
Theriaces Alexandrinæ ℥iij.

Contundēda contundātur, & omnia ſimul mixta, indantur in matracium vitreum, ſuperaffundendo fortiſſimum ſpiritum vini: vaſe clauſo, ne quid euaporare poſſit, digerātur in baln. Mar. per 4. vel 5. dies. Dein omnia adhuc calentia fortiter exprimantur. Hæc expreſſio denuo indatur in alembicū cum ſuo capitello & recipiente, & inde ad ignē baln. Mar. deſtilletur liquor, qui ſeorſim ſeruetur, & cū extracto. quod in fundo remanet in mellis conſiſtentia, impleatur ouum vnum, vel plura, ſi velis, & optime miſceatur cum vitello oui: dein occludantur ſingula oua cū ſuo proprio putamine, vt *ſupra* diximus: Poſtea coquantur in furno, poſt exempta ſcilicet panificia, idque continuando & repetendo, ſine calore intenſo, donec materia ita exſiccata fuerit, vt pulueriſari fere poſſit, quę dein irrorāda eſt ſua propria aqua, vt *ſupra* reſeruata, & ſic perficiatur elect. molle, ſiue antidotū pretioſum ad præſeruationem & curationem peſtis. Exhibendum de eo eſt, peſtifero vſq; ad ℈ij. vel ʒj. diſſoluēdo cum ℥.j. vel tribus aquæ theriacalis, carduibenedicti, vlmarię. Præſtantiſſimum ſudatiuum eſt, quod omne venenū ab internis & profundis partibus in exteriorem corporis ſuperficiem propellit: corroborat, ipſumque ab omni veneno vindicat ac tuetur.

De his igitur electuariis de ouo, alii nūc ſuum interponant iudicium, vtra harum prępárandi methodorum ſit laudabilior ac præſtantior: noſtrane, an vero communis, quam tamen, vt verum fateamur, non contemnimus. Sed primam inuentionis gloriam ipſi libenter aſſignamus, eamque addidiciſſe nequaquam erubeſcimus.

CAP. XXIV.

De Antidotis, Alexipharmacis, & Alexiteriis ſeu de Theriacis.

RESTAT nunc, vt dicamus de antidotis ſiue alexipharmacis, quæ aduerſus omnis generis venena, & ipſas beſtias virus eiaculantes conferunt, vtpote quibus iuxta modernos proprie competit antidoti nomen, nec interim ſilentio aut obliuione ſuo loco prætermittemus antidota anodyna, narcotica & opiatica.

Hæc duo antidotorū genera, quę tam apud antiquos, quā adhuc hodie apud nos in magno fuerunt vſu & æſtimatione ad diuerſos & deploratos affectus depellendos, nos quaſi adigunt atq; compellunt, vt ſingula in iſtis tractādis paulo minutius & exquiſitius perueſtigemus, quam in nōnullis aliis hactenus à nobis factitatū eſt. Oculis n. manifeſte contemplandū ſubiiciemus, hæc ipſa tanti hactenus vbiuis gentium æſtimata mendis ſcatere quā plurimis, præque cæteris maxima reformatione opus habere: ita vt mirer, multos authores, licet doctrina & authoritate conſpicuos, quorū me diſcipulum non puderet profiteri, illud ipſum ſegnius obſeruaſſe, ne dicam ęterno ſilentio obruiſſe. Verum id vnum depoſco, ne beneuolus lector, me ex temeraria quadam laudis glorięve cupiditate in hęc prorupiſſe verba, exiſtimet. Sed depoſito affectu recta rationis bilance rem liberet, expendat & conſideret. Iampridem enim alibi proteſtati ſumus, & adhuc proteſtamur, omnia à nobis ita proponi, vt non ve-

reamur

reamur ea doctorum virorum cenſuræ ſubmittere, quod ſi in iiſdem forte quid occurrat ab Aſclepiadea doctrina, veraque diſciplina alienum, id quaſi non dictum, aut literis conſignatum habeatur.

Inter enumerata antidota alexiteria merito primus locus theriacis debetur.

Theriacarum duo genera.

Theriacas ideo dico, quod tam apud veteres, quam apud recentiores, duo earundem genera ſtatuantur, quarum vnum in compoſitione recipiat carnes viperæ: reliqua vero ſine iis componantur. Illi, quæ vulgo theriaca magna, priſcis autem glorioſa & liberatrix appellatur, tot tantæque laudes & proprietates tribuuntur, ad infinitos & deploratiſſimos affectus propulſandos, vt nihil ſupra commendationis valeat aſciſcere.

Cæteræ autem, quæ nihilominus contra venena ſpecificæ ſunt antidoti, ſine trochiſcis de vipera parantur, ſuntque huiuſmodi.

Theriaca
- *Democratis*
- *Oribaſii*
- *Eſdræ*
- *Diateſſaron*
- *Ex Pœonia*
- *Ex terra ſigillata*

Quarum deſcriptiones reperiuntur apud Oribaſium, Æginetam, Actuarium, filium Serapionis, Rhaſin, Auicennam, Celſum, pluresque alios tam Græcos, quam Arabes, & Latinos authores.

Mithridatium.

Inter hæc antidota alexiteria non mediocris exiſtimationis erat Mithridatium, quod anteceſſit theriacam, quam Andromachus ſua ætate medicæ rei peritiſſimus, parabat ex carnibus viperæ, tanquam ſingulare aduerſus lepras, & quæuis alia venena pharmacum & experimentum, quod ſolum, & per ſe omnibus venenis tanquam ſummum antidotum conferre nouerat.

Mithridatium ex infinitis ſimplicium generibus compoſitum, authoris ſui, Mithridatis nempe regis Ponti nomen obtinuit, qui ex diuturniori eius vſu adeo laudabilem corporis habitum ſibi comparauerat, vt ſicut hiſtoriæ narrant, & mox dicturi ſumus, nullo veneno aſſumpto ſibi vitam adimere poſſet. De qua antidoto Auicenna ita loquens, noſtram confirmat ſententiam: *Confectio*, inquit, *Mithridatis nobilis eſt confectio, quam fecit Mithridates & nominauit ſuo nomine.* Et Aet. *tetr.4 ſerm.1. cap.96.* ita ſcribit. *De Mithridate ſane magno illo belli duce referunt, quod theriacen quidem non biberit: neque enim adhuc in vſu erat: verum ex alterius antidoti, quæ poſtea mithridatica ab illo appellata eſt, vſu ita corpus apparauit, vt nulla veneni vi lædi poſſet: Et cum etiam lethale pharmacum accepiſſet, mori non poſſet: cum enim ab hoſtibus deuictus ſeipſum interficere meditaretur, nullo veneni hauſtu mortem ſibi conſciſcere præualuit: ſed vocato cuidam ex amicis ſe iugulandum præbuit.* Plinius fuſiorem huius hiſtoriæ enarrationem tradit *lib.23. cap.9.* & militis quin etiam nomen exprimit, cuius opera ad mortem ſibi conciliandam vſus fuerat: cum omnium venenorum ſumptorum vim aduerſus tam inſignem antidoti efficaciam, inualidam nimis & irritam prorſus expertus fuiſſet.

Mithridat. veneno perire non potuit.

Notandum porro eſt, olim non tantum compoſitis iſtis remediis, (è quorum numero ſupra 5. aut 6. recenſuimus, paulo poſt eorundem deſcriptiones in medium allaturi) theriacæ nomen impoſitum, ſed eodem quoque nomine ſola quædam ſimplicia inſignita fuiſſe. Quod vtique Auicennæ authoritate comprobare licet, qui *ſquillam* appellat theriacam contra venena, & *gummi opopanax*, & *ariſtolochiam* theriacam ad puncturas.

Theriacæ nomen etiam ſolis quibuſdam ſimplicibus olim competebat.

Vnde complures tam Philoſophos, quã Medicos, imo & eos, qui eruditiorũ & celebriorũ ordini annumerantur, non parum lapſos eſſe conſtat: dum theriacę vocabulũ à ſerpente quodam (quẽ *thirum* vocari, & eiuſdem compoſitionem ingredi putarũt)

deriuatum & ab eodem quoque trochiſcos theriacos appellatos crediderunt.

Lib. de animalibus. Albertus Magnus vnus ex illorũ numero, Ariſtotelis textum, qui habet echin vel echidnam, quæ verba nihil aliud, quam viperã ſignificant, perperam de thiro ſerpente interpretatus eſt: quem diſtinxit à vipera, & peculiare de eodem caput cõſcripſit.

Hanc falſam opinionem ſecutus eſt Aggregator Patauus, qui *thirum* tanquam animal à vipera diuerſum conſtituit: illudque baſim trochiſcorum, quos excipit theriaca, eſſe putat.

Lib. concil. differ. 177. de ther. Petrus de Abano eodem errore irretitinus, ita ſcriptum reliquit. *Dicitur autem theriaca à thiro ſerpente, quia eiuſdem excipit carnes, quæ ſunt veluti radix & baſis iſtius medicinæ:* Et *differ. 179. Sciendum,* inquit, *quod theriaca eſt multiplex ſecundum diuerſitatem componentium, cui tamen nomen illud proprius conuenit, theriaca eſt magna Andromachi & Galeni, in qua caro ingreditur Thiri ſerpentis, vnde nominationem eſt ſortita, quæ autem hanc non ſuſcipit, theriaca metaphorice dicitur, vt Diateſſarum, ideo, quod ad illius ſimilitudinem venenorum depellat nocumenta.*

Imo & ipſe Nicol. à ſiniſtra hac opinione non immunis videtur, dum *ita in capite de trochiſcis* ſcribit: *Trochiſci,* inquit, *de thiro, qui in magna Galeni theriaca recipiuntur, ſic fiunt. Inuenias,* inquit, *Thiros longitudinis vnius palmi, &c.*

Trochiſci Theriacales. Huic errori occaſionem dedit nomen, ab antiquis olim trochiſcis iſtis, tanquam præcipuæ theriacæ baſi inditum. Galenus enim illos appellat theriacales, & poſt illũ idem nomen retinuerunt Aetius, Oribaſius, aliique Greci. Plinius eos vocat *trochiſcos theriacos:* Et Auicenna quibuſdã in locis eoſdem nominat *trochiſcos thiros,* hoc eſt, ferales. Sed ſi quis penitius veterum ſcripta perpendat, facile perſpiciet, eos nunquam aliud ſerpentum genus hoc vocabulo, præter ipſam viperam intellexiſſe. Gal. *in lib. de Antidotis, & de Theriaca ad Piſonem & alibi* diſerte viperarum facit mentionem. Vide quid poſt illum Aetius ſcribat *lib. Tetr 4. ſerm 1. c. 87.*

Hoc caput primo ita inſcribit: *De theriaca ex viperis Andromachi:* Poſtea idem in hũc modum incipit. *Ordiemur à Theriaca Andromachi ex viperis, cuius admiratione ductus Galenus hæc de ea ſcribit: Cum multa diſcordia ſit circa theriaces deſcriptiones, nos Andromachi deſcriptione, vt longe optima vtemur, quæ etiam in regum vſus apparatur. Et c. 9. eiuſdem lib.* vbi de trochiſcorum ſiue paſtillorum præparatione agit, ita exorditur: *Caterum paſtillos theriaces hoc modo apparato: Viperas fœminas accipito, non quocunque tempore captas, ſed deſinẽte Vere, &c.* Et Auicenna *lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 33.* vbi loquitur de curatione morſus *viperæ, his verbis ſermonem inchoat: Conſidera,* inquit, *radices communes in curatione, deinde fortior curatio eſt properare ad theriacam viperarum. Inde apparet diſcrimen inter theriacam, quæ viperas recipit, & eas, quarum mentionem facit lib. 5. ſumma 1. tract. 12. videlicet theriaca Eſdræ & Diateſſaron, quas contra grauiſſimos totius corporis affectus laudat.* Idem Auicenna *lib. 5. ſumma 1. tract. 1.* vbi de theriaca agit, eius deſcriptionis tale facit exordium. ℞. *Trochiſcorum ſquillæ, trochiſcorum viperæ, &c.* ex quibus maniſeſte liquet, quod etſi alibi eoſdem trochiſcos nominet thiri ſeu thirios non tamen alios intelligat, quam viperinos.

Hinc concludimus, Theriacam non à ſerpente quodam Thiro, qui eius compoſitionẽ ingrediatur, ſed à Græco vocabulo, quod eſt θηρίον, ſiue θὴρ, id eſt, fera, denominationem ſuam accepiſſe: neque id propterea, quod eiuſdem compoſitio ferã vel viperam excipiat, vt quidam falſo opinantur, ſed quod eadem theriaca, ſiue cum vipera, ſiue abſque vipera parata ſit, omnibus morſibus venenatis, à quacunque fera ſiue animali illatis ſuccurrat. Sic & ab antiquis & à neotericis (vt iã diximus) trochiſci dicuntur theriacales, nõ ratione ingrediẽtis, ſed ab eorundẽ effectu, quẽ in pellendo lethaliũ animaliũ veneno manifeſto oſtendunt. *Theriaca à Græco θὴρ vel θηρίον.*

ſunt: alias enim non theriacales, ſed viperini nominandi eſſent. Eadem ratione quædam remedia vocamus nephritica & hiſterica, non quod eadem componantur ex renum vel vteri additione, ſed quod tanquam medicamenta ſpecifica iiſdem partibus morbo exagitatis opem & medelam afferant.

Præter dictas rationes, etiam orthographia & ſcriptio huius nominis noſtram ſẽtentiam confirmat. Nam à Thiro ſcribendum eſſet *Thiriaca* cum I. non Theriaca. Sed quia ſcribitur *Theriaca* cum e longo, veriſimile eſt, quod à dictione deriuetur, quæ parem dictionem longam habeat in eadem ſyllaba, qualis ſane eſt θὴρ vel θηρίον, hoc eſt, *fera*. H enim Græcum in Latinis dictionibus à deriuatis, vertitur in e longum, quaſi diceres theriacam antidotum contra ferarum tam minorum, quam maiorum ictus & venena.

Hæc de Theriacæ differentiis, eiuſdemque nominis etymologia, hic enodanda duximus.

Non diu hic immorabimur in enarrandis diuerſis horum theriacalium medicamentorum compoſitionibus; ſiue inuicẽ differant ratione ingredientium, quę modo ab hoc, modo ab illo vel imminuuntur vel adduntur, ſiue ratione ponderis, quod diuerſum quoque in diuerſis deſcriptionibus eſſe deprehenditur. Hæc enim non ſunt tam magni momenti, neq; hic quærendus eſt nodus ille Gordius, circa quem rei cardo verſetur: ita vt non poſſim hic opinioni Auicennæ ſubſcribere, qui *libr. & tract. de Theriacis ſupra iam citatis*, ſelecta præ cæteris Andromachi deſcriptione tanquam longe optima in hæc fere verba ſcribit: *Et iam niſi ſunt plures Medicorum, ſicut Galen. & alii addere & minuere aliquid in ea, non propter neceſſitatem neceſſariam, neque propter aliquid forte, quod eos ad illud commoneret; ſed quarentes, vt rememorantur, & remaneret ab eis in ipſa veſtigium ſicut remanſit Andromacho: Et meum quidem eſt, vt non remoueatur aliquid, quod experimentum iuuatiuum inuenit: fortaſſe enim illa complexio cum illo pondere exigit illud, cuius iuuamentum inuenit experientiam, quam quidem dum res ipſa mouetur à ſuo pondere, non ſequitur illã proprietatem, &c.* Fœcunda hodie eſt artium inuentrix, eaque in dies magis magiſque incrementum ſumit: hac duce & auſpice plurimorum remediorum vſum, quem veteres tanquam vtilem comprobauerant, abdicauimus, & in illorum locum alia noſtro artificio inuenta introduximus, quæ ipſis inaudita & incognita prorſus erant. Sic hodie infinitæ præparationes, vel pleriſque etiam antiquorum tam elegantia, quam ſaporis ſuauitate & vtilitate longe præferendæ ſunt. Neque enim vlla erroris ſuſpicio hinc oriri poteſt, ſi rei, quam per ſe bonam iudicamus, aliã ſuper addimus bonitate multo præſtantiorem: hoc enim pacto rei bonitas vires ſumit, & magis magiſque accumulatur. Eodem plane modo in diminutione eorum, quæ vel inutilia, vel ſuperflua, vel noxia ſunt, nemo erroris redarguendus vnquam videbitur, ſi induſtrius fuerit: *fruſtra enim fit per plura, quod fieri poteſt per pauciora.* Suo itaque loco circa eandem de Theriacis tractationem demonſtrabimus, ob quam cauſam Arabis huius, alias doctiſſimi & celeberrimi authoris, opinionem minus recipiendam ſtatuamus.

Redibimus nunc ad Theriacas illas antiquorum, earumque aliquot in medium proferemus deſcriptiones, vt ex illarum comparatione facta cum iis, quas ex noſtra officina informatoria producturi ſumus, eo melius de vtriuſque generis bonitate & præſtantia iudicari poſſit. Si quis prouocet ad experientiam: ſciat is, nos nihil magis in votis habere, quam vt per eandem, tanquam per ignem & aquam fortem, perfectum hoc & ſplendidum operis noſtri aurum examinetur ac probetur: quamuis nemo adeo ſtupido craſſoq; ſit ingenio, modo in eo vel exigua tantum

Ggggg 3 can-

candoris, rectæque rationis ſcintillula ſuperſit, qui non ex ſolo Lydio lapide, hoc eſt, ex prima ſtatim earum deſcriptionũ, compoſitionum & præparationum inſpectione, de earundem præſtantia ſumma, rectum ſanumque laturus ſit iudicium.

Theriaca Diateſſaron Meſuæi.

℞. *Gentianæ*
Baccarum lauri
Myrrhæ
Ariſtolochiæ rotundæ an. ℥.*ij.*
Mellis ℔.*ij.* Miſce.

Theriaca Democratis.

℞. *Iridis illyricæ*
Zingiberis
Opopanacis
Opii
Herb. Roſmarini
Myrrhæ
Sem. trifolii bitumen olentis an. ℥ *j.*
Ariſtolochiæ ʒ *xj.*
Sem. Rutæ ſylueſtris ℥.*j.* ß.
Rad. Bryoniæ aridæ albiſſ. ℥.*ij.*
Serpilli
Caſtorei
Rad. Eryngii.
Sem. Apii
Cumini Æthiopici recentis an. ʒ.*vj.*
Farinæ erui rufi ℥.*iij.*

Omnia hæc contundito & cribrato, opopanaca vero cum vino diſſoluito, eique arida inſpergito, & in paſtillos reducito, & ex iis ʒ.j. cum vino veteri meraco bibendum præbeto.

Theriaca ex bryonia Oribaſii.

℞. *Rad. bryoniæ*
Opopanacis
Iridis
Roſmarini
Opii
Myrrhæ an. ℥.ß.
Ariſtolochiæ ʒ.*v.*
Thuris
Sem. Rutæ ſylueſtris an. ʒ.*vj.*
Cumini ʒ.*iij.*
Farinæ erui ℥ *ij.*

cum vino paſtillos informato, atque ter cum vino præbeto.

Sat ſit nobis harum trium tantum Theriacarum deſcriptiones hic propoſuiſſe. Quod ad compoſitionem Theriacæ Eſdræ attinet, eius ingredientium ſeries nimis numeroſa eſt, & longa; *in opium, euphorbium, ſulphur viuum, ſemen hyoſcyami* citra vllam præparationem recipiuntur: nec prætermiſſus in eadem eſt venter mergi, & ſtercus in eo repertum, ad ſuauiorem ſcilicet guſtum confectioni inducendum. Nihilominus interim videre licet, quam admirandos & incredibiles effectus illi adſcribit Aetius *tetr.* 4. *ſerm.* 1. *c.* 101. 107. 111. vbi eandem deſcriptam reperies.

De duobus huius farinæ præcipuis alexiteriis adhuc nobis dicendum reſtat: de Mithridatio nimirum, & de Theriaca magna. Mithridatii deſcriptio tam varia eſt, tamque variis auctoribus, Andromacho, Democrati, Antipatri, aliiſq; aſſcribitur, vt, ne forte in eam, quæ non vera & genuina ſit, incidam, nullam prorſus ex iis hic deſcribendam agrediar. Adde quod, vt *ſupra* iam dictum, non vſque adeo magnum diſcrimen ſit inter compoſitionem Mithridatii & Theriacæ: ſi vnicos excipias trochiſcos ex viperis, ſicut iam diximus, quodque inſuper cõfirmat Auicennas *lib.* 5. *ſumma* 1. *tract* 1. vbi de nobili loquitur Mithridatica confectione, & ſtatim eiuſdẽ deſcriptionẽ ex Galeno, ex Paulo, Aetio, & ex ipſo Nicolao expromptam adiungit.

Mithridatii deſcriptio facile eluceſcet ex ipſius Theriacæ Andromachi deſcriptione, cuius vnicam formulam pharmacopœæ noſtræ inſerendam iudicauimus: ſed præ cæteris, quæ variæ hinc inde reperiuntur, ſeligemus eam, quam Galenus *lib. de Antidotis, & Theriaca ad Piſonem*, in hunc, qui ſequitur, modum, habet deſcriptam.

The-

Theriacæ magnæ Andromachi deſcriptio vulgaris.

℞. Trochiſcorum ſcylliticorum ℥.vj.
Trochiſcorum de vipera
Opii Thebaici
Magmatis hedychroi an.℥.iij.
Piperis longi
Roſ. rubrarum exſiccatarum
Iridis Illyricæ, aut Florentinæ
Succi glycyrrhizæ
Sem. Napi agreſtis
& ſatiui.
Comarum ſcordii cretici
Opobalſami, ſeu olei ex nuce moſchata expreſſi,
Cinnamomi,
Agarici an.℥.j.ß.
Myrrhæ
Coſti odorati ſeu Zedoariæ
Croci orientalis
Caſſiæ ligneæ veræ.
Nardi Indicæ
Schœnantos ſeu iuncei odorati,
Thuris maſculi pellucidi
Piperis nigri
& albi
Fol. Dictamni cretici
Comarum Marubii
Rhabarbari ſeu rhei
Stœchados Arab.
Sem. Petroſelini Macedonici
Nepetæ, ſeu calaminthæ montanæ odoratæ.
Terebinthinæ
Zingiberis
Rad. Pentaphylli an.℥.vj.
Polii cretici
Ramorum chamæpityos
Styracis calamitæ
Meu
Angelicæ
Amomi racemoſi ſeu calami aromatici
Nardi celticæ
Terræ Lemniæ veræ
Rhu pontici ſeu valerianæ noſtræ
Comarum chamædryos cretic.
Fol. Malobathri
Macis
Caryophyllorum an.℥.ß.
Chalcitidis toſtæ
Rad. Gentianæ
Aniſi torrefacti vel fricti.
Succi hypociſtidis
Carpobalſami.
Cubebæ.
Gũmi Arabici ſplẽdidi vermiculati.
Sem. Fœniculi dulcis
Cardamomi maioris
Seſeleos.
Acaciæ
Thlaſpios.
Comarum hyperici cretici.
Ameos
Sagapeni an.℥.ß.
Caſtorei
Ariſtolochiæ longæ
Sem. Dauci Cretici
Bituminis Iudaici ſeu aſphalti
Opopanacis
Comarum centaurii minoris
Galbani recentis ana ℥.ij.
Mellis deſpumati triplum, id eſt, ℔. quatuor, vncias quinq;, & drachmas duas.

Hæc ſunt varia illa huius tam magni magiſterii ingredientia variis diuerſiſque proprietatibus dotata atque ditata, quod ab omni antiquitate pro miraculo & remedio maximo & incomparabili fuit exiſtimatum: & adhuc hodie in ſummo habetur pretio & æſtimatione, quod vel ex eiuſdem diſpenſatione, quæ ſolemni quadam pompa & apparatu celebratur, facile colligitur.

Componendi ratio ſecundum Galenũ. Sed eius conficiendi artificiũ ingenioſum ſcilicet & ſubtile, vel ſecundũ ipſũ Galenũ tale eſt: Trochiſci, radices, folia, flores, ſemina & fruct⁹, terra Lẽnia, chalcitis, bitumen, in mortario æneo cũ piſtillo ferreo in ſubtiliſſimũ puluerẽ rediguntur, omniaq; tenuiſſima reddũtur, hoc eſt, cribro ſubtiliſſime traiiciũtur, ſeminib. thlaſpios, napi ſylueſtris & croco exceptis, quę ſeor-

ſeorſim teruntur, & pauco vino irrorantur, ne mortario facile adhæreſcant.

Gummi, ſucci, & caſtoreum ſeorſim etiam contunduntur, & pauco vino irrorantur, vt facilius pulueriſentur. His omnib. ita probe apparatis, paulo antequam cōpoſitio & mixtio fiat, terebinthina in duplici vaſe cum pauco melle liqueſit, in qua gummi liqueſcunt, & omnia dein coquuntur ad iuſtam conſiſtentiam, addita ſenſim pulueris in vino diſſoluti parte, donec mellitam acquirant conſiſtentiam. Dein omnia in mortarium magnum & capax, vel in ahenum magnum iniiciuntur, ſenſimq; vel ad ſolem, vel ad lentum calorem ſimul optime commiſcentur, tudicula agitando, idq; ad pluſculos dies, donec omnia probe vnita ſint. Poſt ſeptem a. vel octo dies repetenda eſt eadem agitatio, & continuandā ad duos menſes, vt materia melius fermentetur; quo tempore elapſo hoc mirabile pharmacum reſeruandum includitur in vaſis elegantiſſime perpolitis, argenteis, ſtanneis, terreis vitreatis, & vitreis: cuius virtus integra conſeruatur ad mediam vſq; hominis ætatem. Theriaca enim eſt validum pharmacū vſque ad 30. annum in his affectibus, in quibus non tanta eſt nocentis cauſa, vt vult Gal.

Theriacæ ætates.

Auicenna adhuc vlterius progreditur *lib. 5. tract. 1. de Theriacis*, ipſi tribuens ſingularum ætatum, imo vitæ mortiſq; conditiones. *Theriacæ quidem*, inquit, *adſunt infantia & pubertas, & adoleſcentia, & ſenectus & mors. Et fit infans poſt 6. menſes: deinde incipit in pubertate & augmento vſq; ad tempus, in quo ſtat uper 10. permanet annos in regionib. calidis, & per 20. annos in regionib. frigidis: deinde ſtat 10. annis aut 20. deinde declinat aut poſt 20. aut poſt 40. annos: deinde ſpoliatur virtute Theriacæ: aut poſt 60. & fit vna confectionum declinata à gradu Theriacæ.*

Nimis longū foret hic virtutes & varias alias qualitates, quas ipſi attribuunt, articulatim enarrare. Nō n. bonas horas in eo perdēdas, ſed vtilius collocādas cenſemus.

Neoterici reformarūnt theriacam.

Sunt quidam præclari Medici, qui legē illam duriorem ab Auicenna prolatam, vt *ſupra* diximus, ſuſq; deque ferentes, in enumerata illa Theriacæ compoſitione auſi fuerunt vti diminutione, additione & correctione. Et in eiuſdem diſpenſationis methodo alium ordinem, quā Galenus, de quo paulo ante locuti ſumus, obſeruarūt.

Romani & Bononienſes Medici addiderunt trochiſcos camphoræ, & loco roſarum ſubſtituerunt earundem extractum: ipſimet etiam adiecerunt inſuper *baccas lauri, omnia myrobalanorum genera rad. angelicæ, zedoariæ, imperatoriæ, vincetoxici, aſari, ſerpentariæ, enulæ campanæ, pimpinellam, ſcabioſam, cornu cerui vſtum,* & eiuſmodi ſimplicia, quæ hodie tanquā ſpecifica remedia præſcribuntur contra peſtem & venena, quæ nos ipſi ad aquarum noſtrarum Theriacaliū antidotorū contra eandem luem peſtiferam iuxta cōpoſitiones *ſupra* nobis deſcriptas adhibuimus.

Bartholomæus Marantha, vir doctiſſimus eodem iure, vt cæteri, in præparatione & mixtione commemoratæ Theriacæ alium ordinem, quā Gal. ſequitur, & vult, vt ſimplicia humida, vt ſucci, gummi, & lachrymæ diſſoluantur in vino generoſo, quale eſt maluaticum, cuius ad eundem vſum accipit ℥.xxxx. quæ faciunt duas pintas ſiue menſuras Pariſienſes, aut circiter.

Pinta ſeu menſura Pariſienſis habet ℥ xx.

Interim tamen illi mihi parum vel omnino nihil ſolliciti videntur fuiſſe de cortice externo & materiali & ſeparando & abiiciendo, neq; eo animū appulerunt, vt nucleum internum ac formalē, in quo tanquam parte efficaciori, & virtutib. longe præſtantioribus prædita, vnicum correctionis fundamentum conſiſtit, eruerent. Eo tamen peruenerunt, vt contra Auicennam demonſtrarint, remedium hoc adeo perfectum non eſſe, quin tam in cōpoſitione, quam in præparatione eius aliquid deſiderari poſſit. Potiſſimum autem aliis, ſuo exemplo, ampliſſimam aperuerunt viam & occaſionem; non tantum eorum

rum

rum veſtigiis inhærendi, ſed etiam vlterius progrediendi: interea tamen id, quantulumcunque fuerit, quod Deus apud illos depoſuerat, publici emolumenti cauſa largiter erogarunt.

Eundem ſcopum ſibi præfixum tenere debet quilibet verus Medicus; hæcque vnica fuit cauſa, quæ mihi meæ conditionis minimo animum addidit, vt correctioni & reformationi huius remedii laudatiſſimi, vſitatiſſimi, & comprobatiſſimi, & à tota antiquitate ad miraculum vſq; commendati manus admouere haud dubitarem, interim tamen obnixe rogamus, ne beneuolus lector id forte tribuat inanis gloriæ concupiſcentiæ, aut temerariæ leuitati, ſed honeſtæ huic & laudabili ambitioni, pioque inſtituto, cuius ductu omnes hactenus labores & vigilias noſtras ſoli vtilitati publicæ iuuandæ conſecrauimus, & in poſterum ſemper conſecrabimus.

Vt igitur palam fiat, propoſitum noſtrum non eo ſpectare, vt pharmaceutrici ædificii ſtructuram veterem funditus euertamus, ſed vt eandem potius ex eodem fundamento magis magiſque exædificemus & extruamus, in prima Theriacæ reformatione, cuius compoſitionis formulam nunc deſcribendam aggrediemur, eadem ſimplicia & ingredientia, imo & eandem doſim; idem pondus & menſuram, quæ à Galeno, aliiſque in Theriacæ magnæ, Andromacho adſcriptæ, deſcriptione fuerunt adhibita, reſeruabimus; eandemque, quam nunc publicandam præſumimus, correctionem, correctioni cenſuræ aliorum, modo depoſito omni affectu adhibeatur rectæ rationis iudicium, libenter ſubiicimus.

Ne itaque in confuſum quoddam chaos, aut labyrinthum inextricabilem beneuolum lectorem forte præcipitemus: noſtram Theriacæ compoſitionem & diſpenſationem, nunc ordine facili, & in certas claſſes diſtincto proponemus.

In prima autem claſſe collocabimus Paſtillos.

De ſcylla. 1.
Hedychroi

Et potiſſimum Theriacales, vtpote, qui præcipuæ baſis & fundamenti vicem ſubminiſtrant in magna huius Alexiterii compoſitione.

2. Secundæ claſſis locum merito obtinebunt præcipua hæc & principalia duo anodyna, nempe 2.

Opium
& Crocus.

Quæ à ſingulari ſua vi & virtute anodyna, quam dictæ compoſitioni impertiunt, nec non ab inſigni ſua dolores & cruciatus intolerabiles ſedandi, & ſummam corporis ac ſpirituum tranquillitatem inducendi efficacia, occaſionem dederunt antiquis, eam γαλήνην appellandi. Vt autem hæc enarrata duo anodyna conuenienti inuicem glutine aſſocientur & colligantur, & illorum proprietas in ſiſtendis & coercendis omnis generis impetuoſis defluxionibus & hæmorrhagiis, magis inualeſcat; iis ſub hac eadem claſſe adiungere placet

Terram ſigillatam
Acaciam
Hypociſtida
& gummi Arabicum.

In tertiam claſſem veniunt, radices, folia, flores, & fructus, quæ contra omnia venena & corruptiones conferunt, ſuntque cardiaca, & corroborandis partibus nutritioni dicatis apta, quas proprietates huic magnæ compoſitioni contribuunt, eaque ſunt 3.

Rad. Zedoariæ
Gentianæ
Pentaphylli
Iridis Florentinæ
Valerianæ
Iunci odorati
Ariſtolochiæ
Caſſia lignea vera
Folia Dictamni

Hhhhh Cala-

Calamenthæ montanæ odoratæ
Malobathri
Comæ Scordii Cretici
Hyperici
Centaurii minoris
Marrubii
Chamædrios Cretic.
Chamæpityos
Nardi celticæ
Nardi Indicæ
Flores Roſ. rubrarum
Stœchados Arabicæ
Sem. Seſeleos
Thlaſpios
Aniſi torrefacti
Fœniculi dulcis
Dauci
Napi agreſtis
& ſatiui.

4. In quarta claſſe ponenda erant aromata ſanguinem & ſpiritus calefaciẽtia, & naturam noſtram inſtaurantia & corroborãtia: quorum alia balſami perfunguntur officio, corpus noſtrum à corruptione præſeruando: alia hanc antidotum elegantiſſimis aliis ditant qualitatibus. Huiuſmodi ſunt

Cinnamomum
Caryophylli
Macis
Carpobalſamum ſiue cubeba
Zingiber
Piper album
Piper nigrum
Piper longum
Opobalſamum ſeu oleum nucis moſchatæ.

5. 5. Statim poſt aromata, in quinta nempe claſſe, caſtra metabũtur lachrymę ſulphureæ pretioſiſſimæ & excellentiſſimæ: aromatum iſtorum ſorores germanæ, quæque tanquam balſamum ad radicale corporis noſtri balſamum ab omni putredinis & corruptionis infectione tuendum & præcauendum inſeruiunt: ſunt autem

Myrrha
Thus maſculum
& ſtyrax calamita.

Huic eidem ordini ſiue claſſi (ſed quaſi vno gradu inferius) inſeremus terebinthinam, quæ ſimiliter ſulphurea ſiue balſamica, tribus iſtis lachrymis loco veri & idonei diſſoluentis erit, illarumque proprietates multo efficiet validiores & efficaciores.

Sextæ & vltimæ claſſis ſedem occupandam ſibi reſeruarunt gummi attenuantia, 6.
diſſoluẽtia, deoppilantia, cephalica, hyſterica, quę ideo addita ſunt huic antidoto, ne quid in ea deſideretur, quod ad eius perfectionem pertinere videatur, ita vt non tantum fiat alexipharmacum, ſed vniuerſale quoddam medicamentum contra grauiſſimos quoſuis totius corporis affectus & ſymptomata. Huius generis ſunt gummi

Opopanax
Sagapenum
Galbanum
Caſtoreum
Bitumen Iudaicum.

Singulorum horum enumeratorum ſimplicium doſis petenda eſt ex Galeni Theriacæ formula, quam ex Andernaco depromptam *ſupra* iam deſcripſimus.

Videntur itaque omnia huius tam longæ & magnæ compoſitionis ſimplicia, quę antea tam confuſa & inordinata ſerie dislocata erant, ordine ſatis perſpicuo & diſtincto tradidiſſe.

Non ſatis nobis conſtat, cui ordini vel claſſi annumerare debeamus tria, quæ reſtant, ſimplicia, adeo parum compendii ac vtilitatis illa conferunt, vnde minus appoſite à nobis vidẽtur apponi, nempe *rhabarbarum, agaricus, & chalcitis.* Agarici namque ℥.j ß. & rhabarbari ʒ.vj. qua doſi parui, ne dicam nullius fere momẽti ſunt ad tantam huius antidoti molem & quantitatem, ſi ad euacuandi ſcopum referantur, cui minus prædicta antidotus dicatur. Sin vero quis *rhabarbarum* pro hepate roborando, & *agaricum*, pro cerebro additum eſſe inferat, nihil adhuc promouet, adeo vt ratum firmumque maneat, nullum digniorem & aptiorem hic ipſis locum, quam patet præ foribus, relinqui: vt & *chalcitidi*, cuius pharmaci

maci loco nuperi *vitriolum* capiunt: quod mea quidem ſententia non meretur, vt in hac recipiatur compoſitione, quamuis ſint, qui id tanquam totius antiquitatis calculo comprobatum, nullo modo expungendum propugnent, non tantum eo, quod fucum & colorem nigrum medicamento inducat, ſed etiam quod facultatem exſiccantem & adſtringentem exhibeat. Vtut ſit, pluris inde detrimenti, quam boni proficiſci mihi ipſi perſuadeo. Eſt enim omnino crudum remediũ, quamuis vel mediocriter calcinatum aſſatumque fuerit, veluti id præparandum eſſe aiunt, ſemper tamen pernicioſum eſt, vomitumque vehementer prouocat, ad 8. vel 10 tantum grana exhibitum. Sed verum quidem eſt, quod dimidia tantum vncia, quæ huius antidoti compoſitionem ingreditur, non poſſit adeo magnum inducere vel commodum vel incommodum.

Interim tamen per nos licebit cuiuis illa admittere, & in eo, quo voluerit, loco collocare. Nos autem ſex iſtis conſtitutis modo claſſibus contenti, ſingularum nunc paulo ſpecialius & exquiſitius inſtituemus examen, idque clare & ad amuſſim, adeo, vt efficacia tam admirandi antidoti, tantique ab omnibus hactenus æſtimati, præſtantior, mirabilior, multoque reddatur commendatior.

Exordiemur autem examen noſtrum à primo ordine ſiue claſſe, quæ continet triplicia *ſupra* commemoratorum trochiſcorum genera, & propoſitis primum illorum formulis, prout vulgo componuntur, noſtram ſuperaddemus correctionem & reformationem: quam tamen, vt *ſupra*, ſub exacti iudicii cenſuram reuocare poterit quilibet æquus ac eruditus lector. Faciemus autem initium à trochiſcis ſcylliticis.

Trochiſci ſcyllitici.

Hi deſcribuntur à Galen. *lib. de antidotis,* & *de Theriaca ad Piſonem:* & poſt illum ab Aetio *tetr.* 4. *ſerm.* 1. *c.* 88. & ab Ægineta *de re med. lib.* 7. *cap.* 11. & inter Arabes ab Auicenna *lib.* 5. *tract.* 1. Hæc trochiſcorum de ſcylla pręparatio nihil præ ſe fert, quod politum aut induſtrioſum ſit. Ægineta eam duobus fere verbis delineat: *Scyllam*, inquit, *luto aut farina maſſa oblitã, moderate aſſato, & acceptis interna partis ipſius partibus duabus, & farina erui parte vna terito, & ſimiliter paſtillos efformato.* Aliqui adiiciunt æquas farinæ partes. Sed priuſquã vlterius progrediamur, paulo minutius diſcutiamus ſingula, q̃ in ſcyllæ præparatione conſideranda ſunt, vbi ſimul deprehendemus ſcrupulos aliquot, quos veteres circa eandem præparationem nobis in animaduerſionibus ſuis reliquerunt.

Prima conſideratio in *ſcyllarum* electione cõſiſtit. Alię enim aliis ſunt pernicioſiores, vnde & idcirco à Meſuæo & Arabibus inter ipſa venena relatæ. Huiuſmodi ſunt, quæ non cum aliis conſitæ, ſed ſolæ in locis ſtagnantibus, fœdis ac fœtidis naſcuntur. Scyllæ Hiſpanicæ foliis ſuis, aloes foliis reſpondentes, vtpote craſſiores, & melius ob calidiorem illam regionem coctæ, bonitate ſua ſuperant vulgares noſtras, quæ iſtis inefficaciores ſunt & impares tam quoad materialem craſſitiem, quam ad formalem qualitatem.

Scyllarum ſelectus.

Secundo tempus, quo colligũtur, obſeruandum. Antiqui autem omnes eas colligi iubent in perfecta ſua maturitate, foliiſque & caulibus ſiccioribus, quod plerunq; accidit circa meſſis tempora in æſtate: nõ autẽ reſeruatas, ſed recentes, hoc eſt, ſimul ac collectæ ſint, in vſum transferendas præcipiũt. Sunt nõnulli, qui neſcio quos ſcrupulos, qui hic iniici poſſint, prætendant: quorum tamen opinio tanquam friuola nihili naucique eſt facienda: inferunt autem illi, quod poſita hac lege corruant cæteræ, in quibus plus momẽti ſitum ſit. Trochiſci enim viperarũ auctoritate & ſententia antiquorum celebriorum auctorum præparari debent tempore vernali, ſimul ac animalia illa è latebris ſuis prorepſerint, & parati ſtatim in vſum transferri. Ex quibus clare patet, theriacæ compoſitionẽ procurari debere ſub finem veris: trochiſcos autem de ſcyllis eſſe adhuc imparatos, hoc eſt, eos nõ

Tempus colligendi.

dum, vt res poſtulat, exſiccatos eſſe circa finē videlicet æſtatis, ſed quomodo ſcrupulus iſte facile eximatur, non præuideo. Vt autem libere dicam, quod rationi magis conſentaneum ſit, mihi illorum opinio erronea & abſurda videtur, qui trociſcorum de ſcyllis compoſitionem in inſtanti ſimul ac collectę ſint, aggrediendam enunciant.

Scyllas ſine earum corruptione poſſe aſſervari.

Saluis enim & integris illarū ſuccis & ſubſtātia per totam hyemē adſeruari queunt. Temporis præterea interuentu magis coquuntur, edulcantur, & meliores euadunt, & ita nimiam ſuam amaritudinem & acrimoniā exuunt: quæ ratio ad trochiſcos hos conficiendos longe commodior in medio

Trociſcos viperinos eſſe baſin & fundamentum Theriacæ.

vere habenda eſt: quo ipſo tempore & trochiſci de vipera commodiſſime præparari poſſunt, vtpote qui magnę huius compoſitionis primarii ingredientis & fundamenti vicem obeunt, in quorū præparatione imprimis temporis ratio ſpectāda eſt.

Tempus cōficiēdi Theriacam.

Accedit inſuper veterum auctoritas, qui theriacam ſub veris finem tanquā tempus accōmodatiſſimum, componendā indicant, vt æſtatis inſequentis calore melius fermētari poſſit, quod hic, ſi quid aliud, omniū maxime notari debet. Iam vero, ſi contrariæ opinioni locus daretur, tempus iſtud iam præterlapſum eſſet, ſiquidem iuxta eandem trochiſci circa Auguſti finem præparandi eſſent.

Quæ in ſcyllarū coctione obſeruanda.

Tertio in ſcyllarum coctione quædam obſeruanda veniunt. Interdum enim coquuntur inter carbones aut in clibano, vel argilla, vel quod melius, paſta inuoluuntur, donec probe coctæ ſint. Alias enim plurimum noxæ adferrent iuxta Dioſcoridem, qui ad incommoda eiuſmodi propulſanda eas coquit in pluribus & diuerſis aquis, donec iudice guſtu, deponant ſuam amaritudinem & acrimoniam.

Quæ in mixtione.

Vltimo & quarto expendenda eſt illarū mixtio & compoſitio: quæ fit cū cepæ huius parte interiore, molli, & optime cocta, trita, & cū erui vel orobi, vt pharmacopœi vocant, farina permixta. Hic tamen auctorum quędam occurrit diſſēſio in quantitate farinæ addendæ: cuius alii æquas partes: alii tertiam tantum ſumendam ſtatuunt.

Sed vt de his, quę hactenus enarrata ſunt, meam libere exponam ſententiā, huius ſecreti componendi ratio nimis craſſa mihi videtur ac materialis, adeo vt mirandū ſit, quod tot labores in re tā vili & exili deſcribenda, multi hactenus egregię notę auctores inſumpſerint, nempe in cepæ duntaxat pręparatione, cui inſuper in magnę theriacæ compoſitione primum ingredientis locum vendicare non veriti ſunt. Non tamē interim abnuo, cepas eiuſmodi, quę in maritimis locis iiſdem ſalſis naſcuntur, ſingulari vi ac virtute incidendi, attenuandi, penetrandi, deoppilandi, & detergendi præditas eſſe. Sed opus habēt exquiſita præparatione, alias, vt ait Auicenna, omnes ſcyllæ vel etiam ſelectiſſimę ſunt venena. Vſus enim illarum diuturnior exulcerat viſcera. Et vt ſcribit Dioſcorides, *Scylla habet virtutem acrem & exurentem.* Vt igitur recte præparentur, ſola hæc illarū coctio in igne vel aqua bulliente, nō mihi ſufficere videtur. Nō equidem ignoro, omnia igne dulceſcere, ſic n. cepæ communes in quotidianum ciborum vſum dulcorantur. Sed hoc pacto vel imperfectius coctæ, noxiam qualitatem, de qua *ſupra*, non deponunt, vel nimium coctæ & edulcatæ, omni virtute attenuandi, incidēdi, & detergendi priuātur, inutileſque & prorſus inefficaces redduntur, ita vt difficillimum ſit, huius coctionis mediocritatem adeo exacte ſeruari poſſe, quin alicubi vel in defectu, vel in exceſſu delinquatur. Alias ad ſcyllæ exurentem & exulcerantem vim & acrimoniam corrigendam, additur farinæ erui, & orobi media vel tertia pars, quæ inſignis eſt amaritudinis, & ſanguinis fluorem inſuper tam per veſicam, quam per anum, non ſine maximis torſionibus prolicit, vt ſcribit Dioſcorides. Idipſum Galenus confirmat, dum *in lib.* 8. *ſimpl. & lib.* 1. *alim.* ſubiungit, eiuſmodi farinam non hominum vſui deberi, tum propter tetrum eius ſaporem, tum quod ſanguinem generet vitioſum. Vnde merito & optimo iure hanc mixtionem in trochiſco-

Scylla præparatio. Lib. 4. ſect. 17. Lib. 2. c. 167.

Lib. 2. c. 112.

trochiſcorum ſcylliticorum præparatione craſſam nimis & agreſtem eſſe cenſemus, ita vt mirum ſit, eam hactenus excultam, nec ex codicibus proſcriptam & relegatam fuiſſe, ſicut aliæ plurimæ iampridē exularunt, licet vtiliores & præſtantiores: imo hodie adeo exploduntur, vt ex omni fere hominum memoria deleræ videantur, ſed trochiſcos hos ſuperſtites adhuc eam ob cauſam videmus, quod principem teneant locum in admiranda huius theriacæ compoſitione, quam antiquitas miraculoſe excoluit, ſicut & eadem hodierno adhuc ſeculo multo maiori in pretio habetur, quam cætera quæuis alexiteria.

Malignitatis in ſcylla artificioſa correctiones.

In horum trochiſcorum correctione ſequenti hac progrediar methodo. Primo præparatione omnem ſcyllæ tollere acrimoniam & adurentem facultatem, cōſeruatis interim eius viribus integre valentibus. Hiſpanicaſque præ cæteris tota adſeruaras hyeme deligerem: iam *ſupra cap. de vinis & oxym.* vbi de aceto & melle ſcyllitico egimus, præparationem quidē ſcyllæ, ſed communem tantum edocuimus. Suaderem deinde iis, qui iſtis in regionib. commorantur, vbi recentes haberi poſſunt, vt è locis maritimis eas in hortos transferrent & in terram bonam & excultā transplantarent, ibique per tempus aliquod ſedula adhibita cultura & induſtria ſinerent, donec vim ſuam venenatam omnem exuerent. Eadem methodo ſæpenumero vſi fuimus in *helleboro nigro*, aliiſque ſimplicib. venenatis emendandis, cum adhuc vicini eſſemus montibus, & ſic omne venenum illorū ſuſtulimus. Magni & admirandi ſunt tranſplantationis effectus, cuius beneficio innumerorum ſimplicium acris, amara & infeſta qualitas cū dulci & ſuaui commutatur, prout in carduo ſiue herba cinare, in cichorio, & ſimilibus pluribus euidenter innoteſcit. Quibus autem occaſio iſta & commoditas denegata eſt, hanc ſequantur praxim.

Transplantationis effectus.

Accipienda eſt ſcyllæ pars media, optima & tenerrima, quam cor vocant, ea minutim incidenda Solique exponenda eſt, donec molleſcere, & fere in liquorem redigi incipiat: ea videlicet ratione, qua Galenus ſcyllas præparare, & viribus ipſarum integris ſeruatis, ad ſolem æſtiualem coquere ſolebat. Quibus vero tantum otii non ſupereſt, vt æſtatis tempus huic coctioni ob intenſiſſimum ſolis ardorem dicatum expectent, hanc ſequantur formulam.

Facula ſcyllæ

℞. Eandem ſcyllæ partem optimam, cor vocatam, hanc minutim inciſam iniice in matracium aut vas vitreum cum collo longo, ita vt ad mediam impleatur partem.

Hoc vas minime vel leuiter tantum, ſi velis, clauſum, nullo affuſo alio liquore ponatur in Baln. Mar. feruens per vnum aut duos dies tantum, aut donec ſcylla redigatur in pultis formam, aut liquorē ſpiſſum, edulcatum, omnibuſq; ſuis virib. inſignitum, qui ſolus ſine quauis alia admixtione idoneus eſt, vt recipiatur in theriacæ compoſitionem, vel ſi placet, poſt temporis aliquot ſpatium eundem adhuc calentem tranſcola per ſetaceum, & exſicca, aut ad ſolem, aut ad ignem lentum cinerum, & erit inſtar fæculæ, aut amyli ſicci, quod ſeruabitur diu omnibus ſuis virtutibus dotatum. Adde, ſi velis, tantillum *gummi tragacanthi, aut amyli*, & inde forma trochiſcos: tantillum, inquam, *gummi & amyli* additum, incidendi, detergendi ſcyllæ vires minime obtundet: hæcque eadem magis familiaria & amica ſunt naturæ noſtræ, quam farina erui. Sed hanc de induſtria addi quidam cōtendunt, ad ſcyllæ nimirum vim incidentem & detergentem actuoſiorem reddendam: ſed hoc ſimpliciter negatur. Farina n. in tanta quantitate addita potius obſtruendi & oppilandi vim exeret. Adhæc cum eiuſdem vi detergendi, vt & *ſupra* notauimus, pernicioſa ſimul atque adeo noxia coniuncta eſt facultas, vt ſanguinis fluxum prouocet, tam per ventrem, quam per veſicam.

Facula ſcyllæ in trochiſcos redigi poteſt, qui dicentur trochiſci facula ſcyllæ.

Quod ſi velis ſcyllam paſta inuolutam, iuxta

iuxta craſſam communemque viam, in furno quodam coquere, ita, vt nullæ in ipſa nocendi vires remaneant, licet minus cocta ſit, & incidendi vi acrique qualitate abunde adhuc vigeat: Scylla probe trita per ſetaceum traiicienda eſt, cuius *vncias quatuor iniice in octo vel decem* ʒ. *ſacchari, in tantillo aceti ſcyllitici diſſoluti & ad perfectionem cocti*: recoquendo totum adhuc ſupra ignem, agitando & probe miſcendo cum ſpatula, donec amplius non adhæreat vaſculi fundo: ita facies *ſaccharum ſcylliticum* excellentiſſimum, ex quo formare poteris trochiſcos, rotulas, ſeu cuiuſcunque formæ aliæ: tum ad theriacę, tum ad quoſuis alios vſus, quibus ſcylla deſtinata eſt, cuius venenum per hanc vltimam coctionem, & ſacchari admixtionem penitus ſecernitur.

Saccharum ſcylliticum.

Optima, emendatior, certior & ſecurior præparatio ſcyllæ eſt, ſi ea in extracti formam redigatur, vt ſequitur.

Extr. ſcyll.

℞. Optimam eius partem ſiue cor, vt *ſupra*, hanc craſſo modo inciſam iniice in vas vitreum aptum, ſuperaffundendo acetum roſarum, vt duos digitos materiam ſupernatet: omnia in infuſione ſtent in loco frigido per 24. horas: deinde effunde acetum per inclinationem, quo cepa fermentata, omne venenum deponet: dein adde lac vaccinum vel ouinum optimum, & recens mulctum: omnia ſinantur in Baln. Mar. bulliente, donec liquefacta ſint, colentur per linteum: dein ad ignem lentum cinerum fiat euaporatio & reductio in extractum ſiccum, cuius vſus erit, ſi velis, loco trochiſcorum in dicta theriaca, & in doſi debita.

Videbimur forte vltra modum hoc argumentum de vnius cepæ præparatione pertractaſſe. Sed multa in ea fuerunt conſideratione digniſſima quæ nullo modo intacta prętERire voluimus, nec quicquam à nobis dictum putamus, quod non ſit proprium huius loci, & ex quo non percipi poſſit magnum emolumentum.

Nunc ſequuntur trochiſci hedychroi dicti, qui huic magnæ Andromachi Theriacæ admiſcendi quoq; ſunt: eos deſcribit Gal. *lib. de Antid.* Aet. & Ægin. *lib. & cap. ſupra citatis.* Eorundem quoq; deſcriptio ab Auic. *lib.* 5 *tract.* 1. traditur, qui eos vocat alindaracos: horum tres differentes deſcribit formulas, ſicut & omnes authores in iis deſcribendis à ſe inuicē diſcrepãt. Non video tamen, quænam neceſſitas horũ trochiſcorum præparationē introduxerit: quandoquidem maxima pars illorũ ingredientium ſiue ſimplicium, in longa illa ſimplicium ſerie, quæ theriaca recipit, continetur, nihilominus tamen ex Galeni *lib. præcitato*, formulam huc tranſcribere non grauabimur: ſi enim multum haud proficiunt, nocere tamen non poſſunt.

℞. *Mari*
Aſari
Amaraci
Aſpalathi cũ ſantalo citrino an. ʒ. ij.
Schœnanthi
Calami aromat.
Phupontici
Xylobalſami vel ligni aloes
Opobalſami
Cinnamomi
Coſti an. ʒ iij.
Myrrhæ
Folii
Nardi Indicæ
Croci
Maſtiches an. ʒ ß.

Trochiſci hedychroi.

Omnia optime trita, & in puluerem tenuiſſimum redacta excipiantur vino albo odorifero, & paſtillos efforma digitis, opobalſamo vel oleo caryophyllorum tinctis, dein in vmbra exſiccentur.

Reſtat tertium trochiſcorũ genus, qui præcipui ſunt inter reliquos, & in hoc magno & admirando remedio baſis & fundamenti partes ſubeunt, in quibus minutius diſcutiendis, paulo diutius immorabimur. Eorum deſcriptio habetur apud Galen. *in libris ſupra citatis*, ſed nos eam huc inſeremus, quã ſcripto protulit Ægineta: quãq; ex eodem Gal. depromptam fuiſſe magna vtriuſque

Trochiſci de viperis.

vtriuſque ſimilitudo & affinitas facile coarguit.

Viperas quatuor aut quinque fulniores ac recẽs captas ſumito, & de ipſis ad caput & ad caudam quatuor digitorũ magnitudinem abſcindito, & tota pelle interaneiſque ipſarum ablatis, reliqua in olla noua vitreata cum ſale & anetho coquito, donec ſpina de carne diſcedat, deinde ablatis ac diligenter à ſpinis purgatis carnibus puri panis triticei æqualem portionem ipſis admiſceto, & bene ſimul trita in paſtillos efformato, digitis opobalſamo tinctis, & in vmbra ſiccato.

CAVTIO.

Præcipuum horum trochiſcorum fundamentum ſunt viperæ, ſicutiam alibi diximus, ſimulque clare oſtendimus, quam turpiter lapſi ſint ii, qui pro iis aliud ſerpentum genus, quos falſo nomine Thiros appellarunt, introduxerunt.

Conſtat itaq; totius antiquitatis ſuffragio & authoritate, & in hunc vſque diem conſtans manet ſententia, viperas eſſe illud ingrediens primarium, ex quo conficiantur trochiſci theriacales: non vero alias quaſuis ſerpentum ſpecies.

Inter viperas a. fœminæ potius deligũtur, quam mares: noſcuntur autem illæ ex dentium numero, quorũ quatuor habent, maſculi vero duos tantum. Sed vtero gerentes accipiendas eſſe negant. De cæteris ſignis vide Aetiũ, iuxta quæ inſtituẽdus eſt delectus harum viperarum fœminarũ potius, quam mariũ aut aliorũ ſerpentiũ, quæ formæ ſimilitudine ad eas accedunt, *Sunt autem alia animalia*, (inquit Aet. de viperis fœminis loquens) *ſubflaua, ingẽtia & agilia: oculos ſubrubros habent, collũ anguſtum, latius caput, & caudam aceruatim in tenuitatem abeuntem, ac carne penitus nudam: vẽtrem autẽ ſinuoſiorẽ habent, &c.*

Viperarum fœmellarum ad theriacã aptarum ſigna.

Sunt adhuc plura alia ſigna & indicia ab authore notata, ex quib. aptitudo viperarum ad trochiſcorum compoſitionem iudicanda eſt. *Nam ſi abſciſſis capite & cauda tanquam immobiles iacent, ad vſum ineptæ ſunt: ſi vero prædictis partibus amputatis*, (ſubiungit Aetius) *motum quendam videris in reliquo corpore ſuperſtitem, & animalia ipſa cruorem aliquandiu in ſe conſeruant: hæc ipſa, vt optima in Antidoti cõfectionem ſunt admiſcenda.* Et ſicut Auicenna circa idem propoſitum his ſcribit verbis, licet non ita diſertis: *quod ſi cucurrerit ex ea ſanguis plurimus* (loquens de vipera, capite & cauda truncata) *& fuerit motus eius in illa diſpoſitione plurimus, & mors ipſius tarda, tuus erit electus.*

Lib. 5. ſumma 1. tra. 1.

Temporis præterea cõſideratio in prædictis viperis ad trochiſcorum præparationem capiendis admodum eſt neceſſaria. Quouis enim tempore captæ non ſunt bonæ: qua in re tam inter priſcos, quam modernos diſcrepantiam deprehendo. Nonnulli in ea ſunt opinione, viperas non ſtatim, ſimul ac è latebris ſuis prodierint, accipiendas: hæcque fuit opinio Galeni *lib. de Antidotis*: alii vero contrarium ſtatuunt, & volunt, vt in inſtanti ſtatim tempore, ſimul ac captæ ſint, ſi fieri poſſit, aut ad ſummum per vnum aut duos dies reſeruatæ in trochiſcorum compoſitionem recipiantur: idque ſine mora ex Auicenna: & Ægin. *lib. 1. de re med. c. 11.* vbi loquitur de ſalis theriacalis præparatione: *Viperas* inquit *ſumito recens captas quatuor, &c.* Cui vltimæ ſententiæ & nos ſubſcribimus, idque ob rationem, quam mox reddemus, vbi de cauſis, ob quas veteres moti in tam venenatiſſimo animali, tam præclaram & excellentem venati fuerint antidotum, accurata diſquiſitione diſſeremus. Digna quippe eſt materia, vt in altam & diligentem vocetur contemplationem.

Tempus capiendi viperas.

Lib. 5. tra. 1.

Longe ante Theriacæ inuẽtionẽ, cuius author fuit Andromachus, iã viperarum aliorũq; ſerpẽtũ vſus in medicina exiſtebat, vt colligere licet ex Dioſcoride, qui vixit fere circa tẽpora Mithridatis Regis Põti, qui antidoto à ſe cõpoſitæ ſuũ propriũ indidit nomen, eiq; magnã conciliauit exiſtimationẽ. Dioſcorides enim *lib. 2. cap. 16.* loquens

loquens de viperis docet, quomodo ſint excoriandæ, capite & cauda truncandæ, reliqua illarum caro in fruſta diſſecanda, & in oleo, vino, ſale & anetho coquenda. Ita coctas viperas comedendas præbebat ad viſus claritatem, ad roborandos neruos debilitatos, ad ſcrophularum generationem inhibendam: ad hæc ſe ex auditu nouiſſe ait, quod ii, qui hiſce veſcuntur carnibus, diuturnam traducant vitam: vbi præterea videre eſt, quomodo eodem authore ſal ex iis eliciatur, qui enarratos modo præſtat effectus.

Hæc præparatio & coctio nihil fere differt ab hodierna, imo ex vini oleique ſuperadditione præſtantior multo eſt, quam quæ cum ſola aqua fieri ſolet. Hinc recentiores, & qui eos ſecuti ſunt, panem ad diuturniorem conſeruationem addiderunt, inque paſtillos efformarunt.

Ac licet Dioſcorides ſuo tempore pleniorem nondum aſſecutus eſſet notitiam de viperinarum carnium præſtantia & vtilitate, eius tamen ſucceſſores, vt facili coniectura præſumitur (progreſſu namq; temporis magis magiſque accreſcunt inuenta & experimenta) vlterius proceſſerunt, periculumq; fecerunt, num caro viperarum adeo ſit efficax, vt proprium venenum, quadam ſimilitudine & familiaritate, à cetro ad ſuperficiem attrahat, edomet & expellat. Sicut nihil noui eſt, rerũque experientia abunde confirmat, plura animalia venenata reperiri, quæ ſuo proprio veneno veræ exiſtãt antidoti. *Scorpio ſibi ipſi pulcherrimum medicamentum eſt*, inquit Celſus, *l.6.c.27. quidam cũ vino cõtritum bibunt: quidam ſimiliter contritum ſuper vulnus imponunt: quidam ſuper prunam eo impoſito vulnus ſuffumigant, &c.*

De pluribus tantum animalibus venenatis locuti ſumus. Nam ex omnibus in vniuerſum non extrahuntur Alexipharmaca, ſed contra, quæ ex ipſis remedia educta putes lethalia ſũt venena. Hinc Ariſtoteles 8. *lib. hiſt. anim.* ait. *Aſpis anguis, ex quo medicamentum illud putrificum componunt, in Aphrica gignitur, ad cuius ictum nullum inuenitur remedium.*

Sed hic nobis notanda & excutienda venit nobilis illa quæſtio, quibus nimirum cauſis, & argumentis patres antiqui compulſi huic ſe immiſerint indagationi, vt ex animali tam venenato, quale viperam eſſe conſtat, tam inſigne medicamentum & antidotum eruerent.

Cum vero in re tam ardua ac difficili, omnia paulo longius ſim repetiturus, philoſophandique rationem, non triuialem, aut omnibus obuiam adhibiturus, beneuolus lector forte grauiter & anxie tuliſſet, ſi de tanta prorſus tacuiſſem quæſtione, aut piſce taciturnior factus, ne verbulum quidẽ de eadem protuliſſem. Aduerſarios autem meos, ex tam innumeris maledicentiæ ac inuidiæ telis, quibus me quotidie impetunt, contracto quaſi callo, amplius non moror: quo fortius enim inſurgunt in honores meos deprimendos, eo auſpicatius & ſplendidius eoſdem indies emergere, vel inuiti intuentur: Propugnaculi loco nunc iſtis oppono ſolas antidotos meas, quarum ſolus aſpectus & odor gratiſſimus, virus illud viperinum, quod in me expuunt, procul hinc fugabit, & in auras diſſipabit.

Ariſtoteles *lib. 8. hiſt. animal. cap. 17.* ſcribit, quod ſerpentes ſuas veteres deponant exuuias tempore verno, quo è terræ latebris rurſus proreptare ſolent, & autumnali: ſimiliter id faciunt viperæ, veris & autumni tempore.

Per ſerpentis vocabulum non intelligit quoslibet ſerpentes, quorum genus multiplex eſt, ſed in ſpecie colubros, vtpote qui ſunt cæteris communiores, notiores, & numero multo plures: vnde vulgo ſerpentes vocantur, quorum exuuiæ etiam plerunque in campis inter ſaxa & dumeta reperiuntur, idque paſſim tam in Francia, quam alibi.

Si ſerpẽtis nomẽ generaliter ſumpſiſſet Ariſtoteles, eius ſpeciale nomẽ, vt de viperis facit, nõ expreſſiſſet. Sed patefiet in po-

ſterum

alterum ex continuata huius tractationis ſerie, nihil hic à nobis dici ſine cauſa.

Nullum eſt dubium, quin multi olim ſublimi ingenio prædici, viri doctiſſimi, ac naturalium arcanorum perueſtigandorum cupidiſſimi, cauſam, cur exuuias detrahant ſibi ſerpentes & viperæ, timati ſint, necnon alias circũſtantias probe expenderint, & imprimis tempus veris & autumni conſiderarint, quo iſta animalia è latibulis ſuis ſubterraneis egrediũtur. Vnde meridiana luce clarius patet, quod hoc nempe tempore tã copioſo, & per totam ſuam naturam diſperſo abundent balſamo, tamque validiſſime vigeant ſpiritalibus eſſentiis, & vero nectare vitæ, ſiue balſamo naturæ pretioſo & radicali, in ampliſſimo terræ ſinu, tanquam in proprio ſuo loco, matrice & ſeminario contento & incluſo, vt prædicta animalia, tum vetere abiecta pelle, ſe noua induere & renouare queant.

Sed quia inter reliquos ſerpentes non ſunt, niſi hi duo enumerati, coluber nẽpe (vulgo ſerpens dictus) & vipera, qui exuuias ſtatis deponant temporibus; præſumendum hinc eſt, atque credendum, his duobus animalibus non tantum ad ſui conſeruationem, ſed in aliorum quoque vſum conceſſum eſſe naturalem quendam inſtinctum, quo deligunt, exugunt, & in alimentum attrahunt, non materiali aut craſſo modo cibum corporeum, viſibilem & palpabilem (ſiquidem authore Ariſtotele, & teſte quotidiana experientia eiuſmodi animalia, citra cibũ aut potum vitã multo tempore ſiue ſubtus terram, ſiue ſupra tranſigunt terram) ſed mere formalem & ſpiritualem, hunc nempe ſalem ſulphureum & pretioſum naturæ balſamum, quo omnia animantur & vegetantur, idq; potiſſimum, dum circa æquinoctium vernale, calore ſiue igne Athanoris, magnæ lampadis cœleſtis, potenter operante & attrahente, ſublimatur & eleuatur, quod naturæ ſulphur per mirabilẽ hanc ſublimationẽ, totam terræ ſuperficiem irrorat ſpiritibus balſamicis, eiuſq; interiorem ſinum irrigat pretioſæ & viuificæ aquæ vitæ, & nectaris naturalis ſaluberrimo & vtiliſſimo liquore. Vnde omnia reuiuiſcunt & floreſcunt, & quæ mortis ſpeciem referebant, vitam recipiũt & reuiuiſcunt. Eadem ſublimatio fit etiam ſub æquinoctio autumnali, ſed decreſcente paulatim calore, ſydereoq; igne longius regreſſo, magnũ terræ ſublimatoriũ refrigeratur, omneſq; ſpiritus vegetales & balſamici reuertuntur in ſuum chaos ſiue matricem. Serpentes & viperæ, quæ in terræ ſinu & domicilio commorantur, naturali quodam inſtinctu, vt diximus, exugunt, & in alimentũ alliciunt cibum æthereum, qui tam inſigni, viuica & ſpecifica facultate pollet aduerſus venenatam & deleteriam illorum naturam, vt ſi eo ſatis reficiantur & inſtaurentur, non ſolum vim acquirant & virtutem, ſpolia ſuo vtroq; tempore ſtato exuendi, ſeq; renouandi, ſed ob exuberans illud balſamũ, quo abunde vigent, inſtar medicinæ inſuper vniuerſalis ſunt, ad omnem cutem leproſam, ſcabioſam, vlceroſam, & quauis alia labe fœdatam, tollendam & renouandam, & ad corpus quauis ex parte vitioſum, putidũ, & in fruſta mox collapſurũ, ita emundandũ, vt in purũ floridum & ſanum euadat: ita quoq; fiunt, eiuſdem met balſami virtute, qua abundant, alexiterium ſummum contra omnia lethifera & præſentiſſima venena. Et hæc quidem de hoc ſubiecto philoſophari placuit.

Si quis forte ſcire deſideret, ex quibuſnam ſcriptorum ac monumentorum codicibus didicerimus, animalia hæc ſubtus terram hoc radicali naturæ balſamo nutriri poſſe? is ad admirandos eorundem reſpiciat effectus, quos arguit propria exuuiarum detractio: facultatẽ inſuper, quam habent, lepram nullis aliis

remediis medicabilem, ſanandi rimetur: nec non præclara, quæ ex eis eliciuntur antidota contra omnis generis venena, expendat. Quæ quidem ſumma & admiranda effectuum præſtantia aliunde proficiſci nequit, quam ex radicibus & principiis magnæ iſtius & vniuerſalis medicinæ, cum qua ſerpentes illi participare neceſſario colliguntur. Sequitur igitur, vt vel eam ſcientia innata & naturali peculiariter deligant ac alliciāt in profundis terræ latibulis, vbi aceruatim cōgregati, variiſq; inuicem nexib. implicati, in longū tempus degunt citra alterius alimenti fruitionē: vel neceſſe eſt, vt rū tēporis, quando ſpiritus ſulphurei & vegetales, qui reb. omnib. animam & vitam, mediante hoc pretioſo naturæ balſamo, infundunt, eleuati & ſublimati penetrant duriſſimas etiam arborū radices, truncos & cortices, ipſiſq; vigorem & virorem impartiuntur, floreſcereq; faciunt, imo & reuiuiſcere: neceſſe eſt, inquam, vt hi ſpiritus balſamici ſimili ratione per ſerpentum corpora tanquā multo molliora penetrent, eaque in medicinā efficaciſſimā, tam pro ſeipſis, quā pro aliis abunde & largiter condire queant. Hinc ipſis facultas illa, deponendi cutem, tēpore videlicet, vt iam diximus, vernali & autumnali, quādo ſpiritus iſti ſulphurei ſunt in ſua exaltatione, quib. temporib. (ac in ipſo præſertim Vere) videmus etiam arborum cortices, balſamicis ſuccis tum maxime abundantes, truncis ſuis, & ligno ſolidori non adbereſcere, ſed faciliimo momento ab ipſis auelli & ſeparari: non ſecus ac ſerpentes, qui circa idem tempus, & ab iiſdem cauſis veterem dimittunt cutem.

Vlterius ſi quis quærat, cur cæteri ſerpentes & animantia, in inferioribus terræ domiciliis habitantia, careant hoc naturali inſtinctu, vt cum delectu in alimentum ſibi attrahant hoc radicale naturæ balſamum, & cur non æque eodem perfundantur, & in medicinam cōdiantur, ac colubri & viperæ? Reſpondetur, quod hæc proprietas peculiariter his ſolis natura indita ſit animalibus, non ſecus ac in Tora, quæ herba eſt venenoſa, accidere videmus, iuxta quam proxime connaſcitur Antitora, quæ vt alteri ſit in alexipharmacum; eoſdē ſpiritus ex eadē terra exugit. Præterea reflectamus paulo oculos noſtros ad fucos, veſpas, & huius generis infinitas alias muſcas, quę licet dulciſſimum omnis generis floſculorum, herbarum ac fructuū ſuccum in alimentum exugāt, inter illas tamen omnes vnica tantū apis, vt inquit Riplæus, naturalē illam ſcientiā obtinuit, cœleſtem eiuſmodi mannam in ceram & mel cōuertendi. Res certe ſummæ admirationis & myſterii plena. An nō idē in ſerpentib. cōtingere poſſe exiſtimandū?

Si quis interrogando acrius vrgeat, quare cum tanta ſit huius balſami efficacia, non eadem opera tollatur omnē ſimul venenum in ſerpentib. & viperis, cuius ſcintillulas ipſis adhuc inhærere produnt venenati eorundem ictus? huic eaſdem contēplandas opponimus apes, quæ nihilominus aculeum ſuum retinent pungentem ac venenatum, licet totum illarum corpus abunde diffluat cœleſti, dulci & balſamico liquore, qui proprii veneni aptiſſimum eſt remedium. Idem de ſerpentibus eſto iudicium.

Hic Hermeticos philoſophos vno tātum verbo admonitos velim, vt accurata mētis attentione perpēdant, cur poetæ, qui ſub fabulis ſuis ſemper occultarūnt ſumma naturæ ſecreta, velleri aureo, & pretioſis in Horto Heſperidum fructib. cuſtodiēdis, terribiles & venenatos Dracones præeſſe finxerint. Ex hoc enim ſi mentis oculis rem intētius inſpexerint, facile agnoſcent, in rebus etiam extrinſecus venenatis, opus ſuum magnum, medicinamq; ſuam catholicam vniuerſalem inquirendam eſſe: non videlicet in

primo

primo ſtatim operis limine, quod plerũque tactu aſperum, viſu horribile, odoratu fœtidum, guſtu ingratum qualitate venenatũ apparet, hoc eſt, non ab exteriori cortice, ſed ab interiore nucleo, arcanum eruendum, non ſecus ac in externis ſerpentis & viperæ partibus, nempe in eorum dentibus, perniciosũm deliteſcit venenum, ex quorum tamen interiori corpore ſummum & admirandum educitur alexipharmacum.

Poſſem in hanc rem, pluribus aliis meditationib. haud iniucundis, & penitus in arcanorum adyta deducentibus, animos omnium in ſummã protrahere admirationem, meque in aliorum gratiam & vtilitatem iiſdem magis oblectare: ſed ſatis ſit philoſophico & Chriſtiano Medico hic ruminandum, conſiderandumque relinquere, *Deum nempe & naturam nihil facere ſine admiranda & incomprehenſibili prouidentia.* Qui itaque omnes omnium effectuum cauſas perueſtigãdas recipiet, magnum ſubibit onus, nec habebit vnquam, quod de rerum obiectarum penuria conqueratur, præſertim illarum, quas Natura in penetralibus ſuis clam abſcondit. Sexcenta enim ſunt alia animalia, quorum certis ſolummodo partib. venenum inſidet, quæ tamen in cæteris ad varios vſus proſũt. Draco marinus, Gallis, *la viue*, piſcis habet ſpinam in dorſo plane venenatam: Hic in partibus tamẽ cęteris cibus eſt delicatiſſimus. Eodẽ modo ſerpens & vipera, licet dentib. ſuis venenatis lethalia infligant vulnera, cætera tamen eorundem pars ſalubris & ſalutifera exiſtit.

Sed de his hactenus. Nunc autem fuſius oculis ſubiiciemus, num trochiſcorum horum præparatio, quæ adhuc hodie in vſu eſt, talis ſit, vt neque additionem, neque diminutionem vllius rei patiatur; an vero correctione & reformatione quadam opus habeat.

Supra in trochiſcorum de viperis deſcriptione declaratum fuit, quod à ſola vera & legitima carnium iſtarum coctione totius magiſterii fundamentum dependeat. Hæc coctio, ſicuti videre eſt ex correctione Bartholomæi Marantæ, viri celeberrimi, tanti momenti eſt, vt in ea omnis conſiſtat bonitas aut imperfectio Antidoti. In ſumma ſingulari cura & induſtria opus eſt in carne iſta perfecte coquenda, quæ ab oſſe ſpinæ ſeparata diligenter tundẽda eſt in mortario, adiecto pane ex pura & recenti farina triticea cõfecto, & optime cocto atq; fermẽtato: inde poſtea formãdi trochiſci. Quidã prædictum panem ſeorſim exſiccant, eumque in puluerem redactum per cribrum traiiciunt, & admixta carne optime quoque ſeorſim trita, inde efformant trochiſcos, quæ mixtio longe eſt facilior & præſtantior.

De quantitate panis cum dicta carne cõmiſcendi, diuerſa eſt authorum opinio: alii enim addendas cenſent æquas partes, alii mediam, alii tertiam, & alii tandem quintam ſolummodo partem.

Notandum præterea, quod veterum nonnulli inter tundendum & miſcendũ panem cum carne viperarum, parum earundem iuſculi adiiciant, vt omnia melius miſceantur & ſubigantur: inter quos eſt Aetius. Alii vero de prædicto iuſculo nihil prorſus addunt, vt AEgineta & Auicenna ſolius carnis vſu contenti, quæ ratio præ cæteris communiſſima fuit: iuris enim admixtione citius corrumpuntur, & acidi fiunt trochiſci. Prænominatus Maranta in correctione enumeratorum trochiſcorum viperarum, in hanc abit ſententiam, *vt ſcilicet formentur, ſi,* vt ipſemet ſcribit, *fieri poſſit, ſine iuſculo, aut ſaltem ipſius exigua quantitate: hoc enim modo celerius exſiccantur: contra* (addit) *ſi panis in iuſculo viperarum maceretur, & poſtea ſimul cum carne tundatur, tales trochiſci difficulter exſiccantur*

cantur, & ſunt in cauſa, vt poſtea caro putreſcat & panis fiat acidus.

Formatis ita trochiſcis, dicti antiqui, vt & adhuc hodie moderni ſummam adhibent curam in iis probe exſiccandis, eos ſubinde vertendo, mox in vnum, mox in alterum latus: idque in loco à vẽtis & pluuiis tuto ac ſecuro, vt iuxta nõnullos ſpectent vel plagam ſeptentrionalem, vel iuxta alios, meridionalem, quam Sol maxima diei parte colluſtrat, ſed ſingulari adhibita cautione, ne Solis radii feriant dictos trochiſcos. Sol namque, vt Auic. ſcribit, deſtruit & ſpoliat eos virtute appropriata carnibus viperarum oppoſita venenis, quæ ſunt ex morſione, & venenis ebibitis.

Lib. 5. ſumma 1. tra. 1.

Hæc ſunt omnia illa, tam antiquorum, quam modernorum myſteria, quæ tanquam notatu digniſſima circa horum trochiſcorũ cõpoſitionem tradiderunt, quos præcipuum huius magnæ antidoti, huius, inquã, magnæ Theriacæ adeo ab omnib. hactenus commendatæ & celebratæ fundamentum eſſe diximus.

Cogor equidem fateri, me non ſatis admirari poſſe, quod ii, qui hactenus in Theriaca hac vtcunque corrigenda operam & laborem impenderunt, errores & defectus iſtos non deprehenderint in enarratis viperarum trochiſcis, in quorum tamen correctione (tanquam in re maximi momenti) omnes potius ingenii neruos, neceſſario intendere debuiſſent, quam aliis ſe quæſtiunculis de *cinnamomo vero, de opobalſamo*, de *chalcitide*, & ſimilibus huius antidoti ingredientibus inuoluiſſe.

Hic enim eſt præcipuus rei ſtatus, de quo in poſterum nobis agendum erit, vt hoc fundamento, quod imminentem minatur ruinam, reſtabilito, priſtinus medicamenti ſplendor ac virtus, quæ multum defecerunt, minuſq; antiquorum elogiis reſpondent, poſtliminio renouentur. Quod propoſitum noſtrum ad publicum iuuandum ſolummodo dirigatur, vt nuper ante profeſſi ſumus, ne quis nobis inanis gloriæ aut temeritatis labem impingat.

Solæ viperæ magnæ huius antidoti baſis ſunt, ſicut communis fert opinio, omnium calculo comprobata.

Viperas eſſe baſin Theriacæ.

Circa has viperas veteres nihil aliud meditabantur, quam vt inde conficerent trochiſcos, ea, qua diximus, methodo, qui in hoc magno arcano fundamenti ſeu baſis obtinebant locum, ſicut aliquoties iam à nobis ſatis abunde dictum eſt.

De his tres mouebimus quæſtiones, quas iam in publici commodum, ea, qua poſſumus, diligentia & fide, ſoluemus & euentilabimus.

Prima eſt, num lex ſit quædam Lesbia, quæ ineuitabili neceſſitate nos adſtringat huic vulgari trochiſcorum præparationi?

Quæſtiones de trociſcis viperinis.

Secunda, an nil addendum, nil detrahendum, aut immutãdum ſit in hodierna trochiſcorum illorum præparatione: num vero in meliorem ſtatum corrigi & reformari poſſint?

Tertia, num ſalua antiquitatis authoritate, dictæ viperæ debeant, aut poſſint, in præſtantiores alias remediorum formulas, velut in eſſentias, balſama, confectiones & ſales præparari, quæ ſua vi & energia communes illos trochiſcos de vipera in omnibus illis curatiuis ſcopis, quibus alias appropriati perhibentur, longe lateque ſuperent.

Illis dubiis, vt *ſupra*, exacte & fideliter diſcuſſis, ſpes nobis certa & indubitata arridet omnib. aperiendi viam, non ad vnam tantummodo, ſed ad varia & diuerſa Theriacarum genera componenda, quarum effectus admirandi admodum cum optatiſſimo ſucceſſu ſeſe prodant aduerſus omnis generis venena, vel in corporib. noſtris nata, vel exhibita & aſſumpta, vel animaliũ venenatorũ ictibus ac

bus ac morſibus in nobis excitata.

Reſponſio ad primam.

Ad primæ quæſtionis ſolutionē quod attinet, abſurdum eſt exiſtimare, nobis in compoſitione theriacæ, neceſſario confugiendum eſſe ad conſuetam & vulgarem huiuſmodi trochiſcorum præparationem, quaſi vero viperæ in nullum alium remediorum vſum aptandæ ſint, neque vim & efficaciam ſuam aliter exerere poſſint, quam ſi in trochiſcos redigantur.

Hiſtoria de duobus leproſis ope viperarum reſtitutis.

Cum tamen res longe ſecus ſe habeat, vel ipſo Galeno teſte, qui *lib. ſimpl. XI. & lib. de antid.* memorabilem refert hiſtoriam de duobus leproſis, quos ipſemet opera viperarum, non in trochiſcos redactarum, ſed vino impoſitarum, priſtinæ valetudini reſtitutos fuiſſe, teſtis vidit oculatus. Cum enim dictis leproſis, vitam miſeram & ærumnoſam diu agentibus, ex cōmiſeratione ad mortem ipſis accelerandam, vinum, in quo vipera caſu immerſa & mortua fuerat, bibendum offerretur: accidit contra, vt hauſto potu oblato, non tandem cutem vlceroſam, ſquamoſam & fœtidam, cum ſana & florida permutarent, ſed integram inſuper, perfectamque inde ſanitatem recuperarent.

Curatio hæc, quæ à Galeno citatur, mirabilis admodum, & breuiſſimo temporis ſpatio abſoluta, ſolis viperis vino immerſis & emortuis, accepta ferenda eſt, quod vinum veri menſtrui & vehiculi vicem gerebat, ad eliciendam ex vipera alexiterii vim & virtutem. Nec refert, vtrum ipſæ integro manſerint corpore; quia virtus illarum præcipua vino fuit communicata, ex cuius potu vſq; commemorati leproſi à lepra, quæ nullis aliis cedit remediis, perfecte liberati remanſerunt. Ex quo manifeſto euincitur, viperas nihilominus potenter ſuos demonſtrare effectus, licet neque coctæ, neque in trochiſcos ſint redactæ, hincq; facile concluditur, legem de iiſdem parandis non eſſe perpetuo neceſſariam, quandoquidem inſignis earundē virtus & alexiterium aliis modis oſtendatur.

Antiquitati porro illiuſque ſequacibus, vt enarratam carnem viperinam in trochiſcos effingerent, cauſa fuit maior (ni fallor) difficultas olim, quam hodie, colligendi eiuſmodi animalia. Vnde hoc remedium in magna copia ad aliquot annos reſeruandum præparare voluerunt, ne toties repetere cogerentur eiuſdem præparationem. Hinc Galen. ſummam requirebat induſtriam, in iis recte præparandis & exſiccandis, vt integris valentibuſque viribus adſeruari poſſent ad duos vel tres annos.

Quid in defectu viperarum ſubſtitutum olim fuerit.

Sic noſtro quoque ſeculo accidiſſe legimus, vt loco viperarum, quæ ob inopiam ægre tum haberi poterant, vſurparentur *radices tormentillæ & dictamni. Ante paucos annos,* inquit Barth. Marantha, *vix cognoſcebantur viperæ, colligique poterant: propterea maiores noſtri barbaros Medicos ſecuti, pro illa ſumebant tormentillam & dictamnum.* Nunc autem adhibito rectæ rationis iudicio, perpendite, quæſo, quam egregia & præſtans iſta foret theriaca, & quam apte hoc ipſi nomen conueniret.

Ad 2.

De ſecunda quæſtione ſciendum eſt, vulgarem illam parandi methodum multa opus habere correctione, aliaſque inſuper formulas multo præſtantiores & vtiliores, quam vulgaris illa eſt, poſſe dari. Quod perſpicue admodum declarabimus omnibus iis, qui remota craſſa & nubiloſa ignorantiæ cataracta, rem mentis oculis acutius intuentur, quique ingenio minus ſtupido præ nimio contradicendi ſtudio, antiquis ſuis ſomniis mordicus propugnandis non inhærent: quod vitium hodie adeo commune eſt, vt multi, qui hactenus in cineribus & vmbra conſenuerunt, eo contaminati videantur. Sed miſſis verbis, ad rem ipſam accedamus.

Oſtenſum eſt *ſupra,* præparationem tro-

trochiſcorum viperinorum conſiſtere in recta carnium illarum coctione, quæ fit cum aqua communi, addito pauco anetho & ſale: donec os ſpinæ prompte auellatur à carne: per quam coctionem virtus illarum prima & ſubſtantia penitus, ni fallor, cum iuſculo confunditur, carniſque vix dimidia pars vel tantillum ſolummodo reſtat. Interim tamen non niſi cato ſumitur ad trochiſcorum illorum compoſitionem. *cum cocta fuerit*, inquit Paulus, *ollam ab igne depones, & carnes diligenter à ſpinis exemptas per ſe contundes, nulla iuſculi addita parte.* Sunt quidam, vt diximus, qui de eodem parum addunt, quod tamen nullius momenti æſtimandum. Nam poſita eius additione, neceſſario quoque panis quantitas ad trochiſcos efformandos augenda erit, & ſic imminuetur trochiſcorum virtus, manebuntque illi nihilominus corruptioni & aciditati contrahendæ multo magis obnoxii, quam ſi ex ſola carne ſiue iuſculo confecti eſſent, vt id iam *ſupra* auctoritate antiquiſſimorum Medicorum comprobauimus.

Dic amabo, qualenam præſeruatiuum, conſeruatiuum aut alexiterium erit id, quod ſeipſum à corruptione præſeruare nequeat? Ad condiendum cadauer, & ad id præſeruandum à vermib. & facili corruptione, nonne adhibetur ſal, aloe, myrrha, & ſimilia, quæ balſamica virtute prædita, ſibi ipſis ad diuturnā cōſeruationem inſeruiunt, nec facile corrumpuntur? At trochiſci viperæ, niſi alterna & frequens illa de vno latere in alterum accederet verſio, & deſiccatio, momentaneam facile incurrerent alterationem & deſtructionem: vel poſt ipſam etiam opobalſami iniunctionem, quod ipſis pro ſolemni quaſi corollario, ad diuturniorem conſeruationem additur. Hoc confirmat Aetius in hæc verba ſcribens: *Poſtquam vero ſicciores fuerint facti, eos opobalſamo optime oblinito, & in vitreo vaſe aſſeruato ac quicquid pulueruIenti & albi ex eis per ſitum productum eſt, poſt dies aliquot linteo extergito: præforantur enim, ſi idipſum eis diutius adhæreſcat.*

Tetr. 4. ſer. 1. c. 90.

Vides ergo, quam imperfecta mutilaque ſit trochiſcorum viperarum præparatio: cuius correctionem tribus modis aggrediemur, in quibus ſingulis liquido patebit, virtutem & proprietatem viperarum integram conſeruari, imo & accreſcere augerique: cum in vulgari illa compoſitione potius imminuatur & diſſipetur, vt paulo ante dictum.

Non ideo tamen confuſe, ſed diſtincto quodam ordine, tres enumeratas correctiones & reformationes proponamus: primam appellare libet confectionem viperinam aromaticam. Alteram confectionem viperinam ſaccharinam: tertiam confectionem viperinam iuniperinam. Ex quibus confectionibus tribus tria quoque, ſi ita videbitur, trochiſcorū genera efformari poterunt, iiſdem ſeruatis nominibus: ſingulorum autem præparationis & compoſitionis formulæ horum nominum rationem plus ſatis indicabunt.

I. Confectio viperina aromatica.

℞. *Carnem de quatuor viperis recens captis, gregaria via præparatam, hoc eſt, capitibus, caudis & viſceribus internis abiectis, optime lotam cum vino, & in fruſta inciſam: hanc indes in matracium vitreum capax, ſuper affundendo aquæ cinnamomi excellentis, & vini canariæ vel hydromelitis vinoſi ana ℥. v. vel vj. vel tantum, quantum ad irrigandam ſolummodo dictam carnem ſufficiet: his adde*

Cinnamomi
Caryophyllorum
Macis

Piperis

Piperis nigri
Zingiberis
Cubebæ
Cardamomi ana ℥ ß.
Summit. Anethi
Hyſſopi
Thymi ana p.j.
Salis communis p.ß.
Sp.Elect.de gemmis.
Pulueris aromatici roſati,
Diambræ ana ʒj.

Dein vaſe clauſo, vt nihil expirare poſſit, pone in Bal.Mar.ad bulliendum, & omnia decoque ad ignem luculentiſſimum per 7. vel 8. horarum ſpatium, aut donec viperarum carnes in liquorem redactæ videantur. Aperto vaſe omnia effundantur in patinam argenteam, aut vas terreum vitreatum & mundum, ac inde ſeparatis omnibus oſſibus, colentur & exprimantur omnia perquam optime, quæ cum iuſculo ſiue liquore fere omnia per ſetaceum tranſmittuntur. Et hoc modo habebis eſſentiam, ſeu integram ac ſubſtantificam viperarum virtutem: quæ odoris erit fragrantiſſimi, vtpote virtutibus rerum aromaticarum impregnata; quæ balſami ſiue opobalſami (ab antiquis additi) locum tenent. Materia excipiatur alembico apto & capaci cum ſuo capitello & recipiente, vt ad ignem baln. vaporoſi exquiſite ſeparetur omnis liquor, quem ſeorſim ſeruabis, & erit ſummum alexiteriũ, & aqua theriacalis præſtantiſſima: in fundo remanebit gelatina pretioſiſſima: in forma eſſentiæ ſiue extracti viperarum, & in conſiſtentia inter molle & durum media: quæ iam, vel nulla, accedente alia præparatione, vſui apta erit. Hæc ſtatim cum cæteris theriacæ ingredientibus, vt paulo poſt dicturi ſumus, permiſceatur: vel etiam (ne omnino communem præparandi formulam faſtidire videamur) inde formabuntur trochiſci, addendo tantum quintam partẽ amyli probe puluerizati. Et ſiccando dictos trochiſcos ad ignem lentum hypocauſti, ſic trochiſcos habebis excellentiſſimos, qui viperarum virtutem ſubſtantificam in ſe perfecte continebunt, & longiſſimo tempore, ſi opus ſit, adſeruabuntur: ſiquidem ſpirituum aromatum balſamicorum viribus & armis inducti ſunt, locoq; communis theriacæ vſurpabuntur. Imo vſus illorũ erit quoq; ad alias nouas theriacarum formulas fabricandas, prout mali, quod expugnandum eſt, natura & conditio poſtulauerit. Nunquam errabit, quicunq; in præparandis eius generis remediis, hoc tam præclaro & certo innitetur fundamento: quemadmodum & hæc viperarum præparatio, quam modo docuimus, reuera ſupra eodem extructa eſt. In hac enim, nec non in aliis carnium harum veris ac legitimis præparationibus, præcipua ac prima huius magni alexiterii baſis exiſtit.

Si loco aquæ cinnamomi, vini canariæ, ſiue hydromelitis vinoſi ad enarratam carnium viperarum coctionem accipies, elixir magnum vitæ à nobis *cap. de aquis* deſcriptum, adhuc longe efficacius & præſtantius reddes alexiterium, ita vt opus non ſit addere aromata materialia, eo quod dictum elixir, ſatis ditatum ſit ipſorum eſſentiis: imo & omnib. aliis alexitericis & bezoardicis rebus, veluti ex eiuſdem compoſitionis formula clare conſtabit.

II. *Confectio viperina ſaccharina.*

Accipe carnem de quatuor viperis, fruſtatim inciſam, vt ſupra: hanc impone patinæ magnę argenteæ, ſuperaffundendo aquam vitæ fortiſſimam, & perfecte dephlegmatam, vt ſupernatet 4. aut 5. digitos: admoto igne cum charta accenſa, aqua vitæ flammam concipiet, ſicque ardendo viperas coquet. affunde deinceps nouam aquam vitæ, quoties

priorem flamma abſumptam perſpexeris: affuſio vero hæc fiat per ampullam ſuperius occluſam cum collo perquam anguſto: alias hæc aqua vitæ ignis flamma apprehenſa ardere incipiet. Hæc coctio continuanda eſt, donec carnes illæ ſufficienter coctæ appareant: aquæ vitæ quantitas pro vnius aurei pretio huic viperarum decoctioni ſatis erit. Tandem fac, vt tota aqua vitæ ſubſtantia inardeſcat, & conſumatur, ceu in ea, quæ optimæ notæ eſt, probeque rectificata, accidere ſolet. Si quid incōbuſtibilis ſuperſit liquoris, is viperarum adſcribendus eſt carni, quam (ſeparatis ſpinæ oſſibus) tundas in mortario marmoreo, admiſcendo ſenſim proprium liquorem, donec huius opera redigatur in pultem tenuem, & fiat apta, vt per cribrum ſimul transmitti queat, eamque poſt ad ignem lentum reducas in extractum. Hæc caro ita præparata omniq; ſua ſubſtantifica virtute dotata, iam idonea eſt, vt recipiatur in theriacæ compoſitionem: neque opus eſt, iam prius transformare in trochiſcos, aut aliud quid addere. Sin vero libeat forte trochiſcos inde effingere, qui longiori temporis ſpatio citra corruptionis metum adſeruandi ſint, eos parabis cum duab. drachmis gummi diatragacanthi, in mucaginem redacti cum ſufficiente quantitate aquę cinnamomi, mucilagini dictæ adiicies carnis huius ita præparatæ ℥.iiij. & ℥.ij. vel tres ſacchari candi pulueriſati: omnib. ſimul mixtis, confice inde trochiſcos ſiue tabellas, quæ ad lentum calorē exſiccatæ diutiſſime adſeruari poterunt. Cōmiſcebis etiam cū dicta maſſa ante trochiſcorum confectionem, oleorum nucis muſcatæ & caryophyllorum ana ℈.j.ß. ſiue ſingulorum guttas xxx,

III. *Confectio viperina iuniperina.*

Tertia præparatio carnium viperarum, quæ fit nulla prorſus virium abolitione, ſed potius earundem conſeruatione & augmentatione, ſe habet eo, qui ſequitur, modo.

Commemorata caro viperina ſufficienter imbibatur ſpiritu ſalis balſamici, & rerum omnium conſeruatoris, idque vel materiali & craſſo tantum modo, carnem dictam ſale aſpergendo marino, vt vulgo ſolent: vel formaliter & philoſophice eandem imbibendo vero illo nitro ſulphureo ſiue ſpiritu acido ſolis philoſophis cognito, quæ vltima methodus omnium præſtantiſſima, priori illi longe præferenda eſt.

Hæc caro ſummo & principali naturæ balſamo ſic condita, apposite locetur in cribrum ex ſerico factum, & quodam inſtrumento, ſiue ex ferro albo, ſiue ex ligno, ſiue ex panno cerato incluſum, ita vt facta ſuffumigatione, per prædictum cibrum penetrare poſſit fumus: ſitque idem cribrum vndiquaque prope munitum, ad prohibendam vel quantulācunque euaporationem, & ad fumum tranſuerſim id ferientem excipiendum. Hoc autem ſuffimento ita parato.

℞. *Bac. iuniperi* ℔.i.ß.
Bacc. lauri ℥.iiij.
Myrrhæ ℥.ij.
Caryophyllorum ℥.i.
Granorum alkermes
Succini aut Karabes
Benioini ana ℥ ß.

Omnibus craſſo modo conquaſſatis & ignitis carbonib. iniectis, fiat ſuffitus in loco conuenienti, & carnib. ter vel quater in die ſuffumigandis apto, ipſumque continua ad 4. vel 5. dies, donec ſuffumigationis perfectionē odor approbauerit.

Quo facto, carnes prædictas inter duas ollulas terreas vitreatas, exquiſitiſſime lutatas, ne quid expiret, incluſas mitte in furnum, è quo recens exempta ſint panificia, aut qui ſimili moderato regatur calore: ibiq; ſine continenter ſtare, donec tota harum carniū ſubſtantia ſimul

ſimul cum oſſiculis ſuis in puluerem redigi poſſit tenuiſſimũ & ſubtiliſſimũ, qui ſubſtantifica carniũ virtute nequaquam ſpoliatus erit, vt in cõmuni decoctione vſu venire ſolet ſed multo auctior & potentior euadet, ſpirituum balſamicorum, ſalis, prædicti ſuffitus ingredientium acceſſione.

Hic pretioſiſſimus puluis ex tam venenatiſſimo animali eductus ſuperat quæuis alia alexiteria & alexipharmaca, ſiue eo vtaris ad cõpoſitionem Theriacæ, citra trochiſcorum confectionem cũ pane, quod opus nullius eſt pretii, (hic enim puluis poteſt perpetuo conſeruari) ſiue exhibebas eundem cõtra omnis generis venena, vel in nobis progenita, vel ex quodã ictu aut morſu animalis, vel ſecus excitata, ſiue per ſe ad ℈. *j*. porrigas, ſiue inde varia alexipharmaca, quorũ is præcipuum & primarium fundamentum ſemper erit, componere velis.

Sed quęris, cur de re mihi inexperta audeã tamen tã fidenter & audacter verba facere? Reſpondeo, quod propoſitũ noſtrum triplici nitatur fundamento, ratione videlicet, experientia, & auctoritate.

Supra adiuiſtis rationem, cur viperæ & ſerpentes non tantum in propriis ſed & in aliorum exuuiis detrahendis renouandiſque vim atque virtutem ſuam exerceant, qua de cauſa pro tam inſignibus ac præclaris alexipharmacis hactenus vſurpati fuerunt.

Si igitur trochiſci communes ex carnib. viperarũ parati, virtute ſua ſubſtãtifica per coctionẽ illã fere orbati, nihilominus adhuc eximios produnt effectus: non poſsũ mihi nõ perſuadere, quin eorundem effectus beneficio noſtræ præparationis, quæ viribus & proprietatibus iſtis non ſolum conſeruandis, ſed & augendis, maxime incumbit, longe præſtantiores nobilioreſque ſint futuri.

Porro vt id confirmemus experientia, eam vidit illuſtriſſimus ille ac vere Princeps Anhaltinis Domin. meus clementiſſimus, cui hoc dicatum eſt opus, cuius verba tam dignã amplamq; merentur fidem, vt nefas ſit, ea in dubium reuocare, qui ex ſolo ſerpente communi, colubro dicta, puluerem eduxit ſine alterius rei additione, ſineq; magno apparatu ſolẽni aut laborioſo, contra omnia venena, vel nocentiſſima & lethifera, certaq; & incredibilia huius experimenta, fecit ac vidit. Horum inſuper fidem confirmauit (vel præſentibus ipſis DD. Laurentio & Lormio, illo primario Regis Medico, hoc vero Reginæ, ambobus viris excellentiſſimis & clariſſimis ſeculi noſtri luminib.) illuſtriſsimus Dux de Buoullon, heros fortiſſimus ac vnus è præcipuis Franciæ noſtræ Ducib. qui audiuiſſe aiebat, ex illuſtri ac generoſiſſ. Comite D. Otthone de Solms, in rei veritate ita ſe habere omnia, quæ modo de hoc ſerpẽtũ puluere diximus. Idem Comes pulueris huius conficiendi artificiũ tanquam maximum & incõparabile ſecretum impertiuit prædicto Duci de Boullon, inde que magnam ab eo gratiam ſe initurum ſperauit. Hicq; haud dubie eſt ille idem puluis de quo Ioan. Hartmannus Mathemat. inclyta Marburgenſium Academia Profeſſor celeberrimus, ac vir doctiſſimus, frater & amicus meus intimus, paucos ante menſes his ad me ſcripſit verbis: *Pollicebor*, inquit, *tibi forſan breui nonnulla de puluere etiam aliquo magno certe alexipharmaco, contra omnia cuiuſcunque generis venena: vidi* (addit) *oculis meis* δοκιμασίαν *eius contra grauiſſima venena ſublimati, arſenici, & napelli tribus diebus continue ab experto Medico aſſumptorum intra corpus, ſed paulo poſt ſine omni noxa ab xehibito puluere expulſorum, cum magna & admirabili admiratione aſtantiũ. Nullum certe venum tam graue eſt, quin eo ſtatim abigatur: dignum mehercle omnium Regum & principum deſiderio artificium: eſt enim prorſus mirabile & prope diuinum. Et neſcio*

ſane, an forſan ſimile vnquam audiueris. Sed de eo & cæteris omnibus paulo poſt plura.

Quod ſi ſerpens, vti *ſupra* enodauimus, ſingulis annis, non ſecus ac viperæ, exuuias deponens, tot tantiſque polleat virtutibus, minimum erit dubium, quin iiſdem, vel etiam præſtantioribus viperæ ſint præditæ: de quarum admirandis effectibus omnis antiquitas hactenus mira ſcripſiſſe, palam conſtat.

Supereſt, vt adducta veterum auctoritate, eximium noſtrarum confectionum viperinarum ſplendorem & præſtantiam ſtabiliamus, oſtendamuſque, quantum illæ conueniant cum antiquorum formulis, qui non perpetuo trochiſcorum, vt *ſupra* præparatorū, ſed iuſculorum etiam, ſalium & puluerum viperinorum vſum interdum admiſerunt, vt in ſequentibus, amplius declarabitur.

Tetr. 4. ſer. 1. c. 123. *Mirabile, (* inquit Aetius ex Archigene*) elephantiaſis remedium viperarum eſus exiſtit. Eas vero hoc modo apparatas edere oportet: primum quidem amputato capite & cauda, & detracta pelle, exemtiſque interioribus viſceribus omnibus, carnem aqua purabis aut ter lotam in olla inſtar anguillarum coquito, aqua quidem ſufficiente affuſa & oleo medico cum anetho & porro. Poſt ſufficientem deinde cocturam iuſculum moderato ſale condiatur, atque ita ægro in Sole deſidenti exhibeatur, capite tamen probe velato.*

Si iuſculum carnium viperarum ſimplex, cui ex omnibus cardiacis roborantibus & bezoardicis ſimplicibus non niſi anethum & porrum additur, quodque plus continet ſterilis & rerollaceæ aquæ, quam vtilis & efficacis eſſentiæ nihilominus tanti æſtimatum fuit ab antiquis, vt aduerſus lepram affectum grauiſſimū & incurabilem, id conducere omnes vno ore affirmarint. Quid dicemus de primis duabus noſtris confectionibus viperinis quæ aliud nihil ſunt, quam vera quinta eſſentia, ſiue extractum totius virtutis ſubſtantificæ viperarum?

Cæcus igitur is erit, quiſquis non primo ſtatim intuitu videbit, quantum hæc duo inter ſe diſtent remedia: mentis inſuper caligine, iudicioque deprauato laborabit, quicumque pari efficientiæ virtutiſque gradu moduloque eadem metietur. Idem enim eſſet, ac ſi vellet iuſculum inſipidum, quod non niſi puram putam aquam redoleret, æqua nutriendi lance librare cum optimo quodam reſtaurante & conſummato, aut quadam gelatina delicatiſſima, & ſumma nutriendi vi prædita.

Quid etiam video ipſum momum, hic piſce taciturniorem, ad priores duas confectiones meas prorſus obmuteſcere eaſque vel propria victus confeſſione efficaciores & excellentiores iudicare, quam ſimplex eiuſmodi iuſculum craſſo modo, iuxta Aetii deſcriptionem coctum. Contra vero nonnullos diſpicio, inſulſo riſu ludibrioque excipere tertiam meam confectionem iuniperinam appellatam, quaſi ea nihil aliud ſit, quam caro viperarum ſalita, infumata, exſiccata, & velut calcinata, & in puluerem vel cineres redacta, idque vi ignis, qui res humore ſuo primigenio ſpoliet, & ſic omnem agendi potentiam ac facultatem in ipſis corrumpat aut aboleat. Quibus obiectionibus necnon aliis ſimilibus alibi iam copioſe à nobis fuit ſatisfactum.

Sed vt omiſſis longis ambagibus, intra præparationis viperarum cancellos nos contineamus, ipſis interim reſpondeamus, & ad confirmationem illorum, quæ diximus, tam auctoritates, quam exempla ab antiquis, qui iiſdem remediorum præparationibus vſi ſunt, ſumpta, in medium proferamus. De quorum vtrorumque præſtantia & vtilitate ipſimet iudicum ferre poterunt.

Antiqui vſurpabant viperæ ſales, qui Dio-

Dioſcoridis tempore iam in vſu erant, vt per ea, quæ *lib. 2. cap.* ſcripſit, demonſtrauimus.

Inter Græcos longo tempore poſt Dioſcoridem fuſe admodum de ratione eiuſmodi ſales præparandi tractat Galenus, & poſt illum AEgineta *libr.7. de re med. c.* 11. omnium autem exactiſſime de iiſdem ſcribit Aetius.

Tetr.4.ſer.1. c.97. In pauca verba contraham modum, quem tradunt ſales eiuſmodi præparandi, qui tot fere recipiunt ingredientia ac ipſamet theriaca.

Salium theriacalium præparatio ſecundum Antiquos. Accipiebant autem quatuor viperas, recens captas, hoc eſt, reſeruatas tantum ad vnum, vel ad ſummum duos dies, quas viuas imponebant ollæ magnæ mũdæ ac ex optima terra factæ: ſuper has in momento iniiciebant ſalis ammoniaci, aut ſalis albi communis ℔. xx. hanceque primam perficiebant operationem tempore matutino, quo dictæ viperæ tardiores eſſe ſolent ad motum: Dein viperis hoc ſalis pondere oppreſſis, adiiciebant paſtillos, quos parabant ex ſeqq. in magna doſi, hoc eſt, aliquod librarum pondo. Sunt autem ea:

Gentiana
Ariſtolochia rotunda
Centaurium minus
Cardamomum
Marrubium
Scordium
Apium
Chamædrys
Semen rutæ domeſticæ.

Et addito melle ex eis quinque vel ſex paſtillos concinnabant, & vna cũ ſale ſuperiniiciebãt: his inſuper addebãt quinque ſcyllas prægrandes recenter in minuta fruſtula diſſectas: & poſt enumeratos paſtillos & ſcyllas adhuc ſuperindebant ſalis communis albi ℔ xx. Quo facto ollam optime occludebant operculo, in quo tria erant ſpiracula, eamque forinſecus probe vndiquaque lutatam, vt ignem fortius ſuſtinere poſſent furno imponebant: & ſuccenſo igne materiam gradatim fouebant, tandemque flammis vehementiſſime vrgebant. Fumus, qui multus, caliginoſus & turbatus, primum per ſpiracula operculi exibat, ſignum ipſis erat, quod ignis iam ageret in viperas: & tunc ſumma diligentia cauebant, ne ab eodem, quem venenatum iudicabant, inficerentur. Tandem cum obſeruaſſent, per eadem operculi foramina flammam lucidam & claram exire, perfectæ viperarum vſtionis indicium augurabantur. Hoc peracto, igneque paulatim extincto vaſeq; per 24. horas refrigerato, materiam illam in cineres redactam, & tenuiſſime tritam per cribrum tranſmittebant, denuo addendo

Semen rutæ
Grana iuniperi
Sem. fœniculi
Coriandrum
Mentham
Piper longum etiam in magna copia

Et ſimilia alia ſimplicia, quorum plurima pars ingreditur Theriacæ compoſitionem: Omnibus probe inuicem mixtis & cribratis, fiebat puluis vel potius cinis aut ſal, & ſicut eum nominabant ſalem theriacalem: nec certe immerito: ſalis enim ammoniaci, vel ſalis communis quadraginta addebant libras, vt ex deſcriptione illa videre licet.

Et totum ſalum theriacalium myſterium antiquorum, in quibus tamen parandis Galenus peculiare ſibi reſeruabat ſecretum: viperas enim viuas non exurebat (fortaſſis ex metu, ne inde malignum quẽdam vaporem attraheret) ſed paſtillos ex eis factos, quales theriaca excipit, cum reliquis, quæ calcinari debebant, admiſcebat.

Ego vero, inquit Galenus, *beſtias ipſas non exuro, ſed paſtillos ex ipſis; quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quæ cum beſtiis vruntur, admiſceo, & ſemel*

 exuro,

exuro, quo eam, quam in ſe habent amaritudinem, per exuſtionem abiiciant: tantam autem paſtillorum menſuram adiicio, quantum coniectura aſſequi poſſum, quatuor numero viperas excipere; & ſane ſales vere optimi euaſerunt, vtpote qui neque exuſtione cinerum retulerint ſaporem, neque nigrum calorem, ſed & ob qualitatem vſui gratiſſimi fuerint facti & aſſecuti efficaciorem virtutem & præſtantiam.

His verbis vltimis manifeſte Galenus probat calcinationis beneficio, viperarum trochiſcos & guſtu gratiores, & efficacia præſtantiores euadere, ita vt opinionem illorum, qui incognita cauſa adeo acriter impugnant calcinationem, & innatam rei temperiem ac proprietatem eadem corrumpi obſtinate nimis contendunt, funditus euertat. Sed videamus, quæſo, circa hanc tractat. de viperarum ſale ac calcinatione, quã aperte quorundam cenſorum opinioni Aetius non ſolum aduerſetur, ſed eandem etiam tanquam friuolam expungendam prorſus repudiandamque cenſeat, dum *capite de ſalibus theriacalibus* in hæc verba ſcribit: *Quanquam ſint, qui eorum auxiliarem potentiam penitus negent, per exuſtionem diſſipari affirmantes ferarum facultatem. Ego vero dicere auſim* (Addit Aetius) *eandem quidem potentiam cum theriaca ſales non habere, non tamen eorum vim per ignem perire, cum multa ſint, quæ per ignis familiaritatem meliora reddita conſpiciuntur, velut eſt aurum, calx & ſimilia. Viperæ enim integræ vſtæ intenſiorem & malignam vim per exuſtionem deponunt: temperamentum vero auxiliare & ſymmetriam ab igne ſumunt.*

Aet. tetr. 4. ſerm. 1. c. 97.

Aetius igitur hac ſua ſententia de calcinatione & ſalibus theriacalibus prolata, confirmat confectionem meam viperinam iuniperinam, in qua viperas calcino, & in puluerem redigo, qui deinde puluis ſiue cinis à me ægris præbetur pro ſummo alexiterio, non ſecus, ac ſales theriacales, qui à veterib. ad eundem vſum exhibeantur. Sed conſideret, amabo, æquus lector, & accuratiori paulo mentis agitatione ſecum peruoluat differentiam inter vtramque viperarum præparationem, inter vtriuſque ingredientium mixtionem, cõpoſitionis progreſſum, ignis gradus & quaſcumque alias operationum circumſtantias. Probe, inquam, & diligenter conſideret hæc omnia beneuolus lector, & ſano incorruptoque prolato iudicio, tandem decernat, vtra ſit præſtantior & vtilior, antiquorumne, an vero noſtra? At, vt totum negotium penitius intelligatur, omnia minutius examinentur.

Antiqui accipiebant numero quatuor viperas viuas, abiectis neque capite neque cauda, (in quibus tamen partibus latere aiunt venenatã illarum vim maximam) nos non tantum has partes; ſed cutem & viſcera interna inſuper ſecernimus: reliqua in fruſtula diſcindimus, cum vino exquiſite lauamus, qua præparatione prima (quæ non multum abeſt à trochiſcorum de viperis confectione) nos horrida & inconuenienti illa beſtiarum viuarum exuſtione ſuperſedemus, nec in periculo illo, quod ab ipſarum venenata infectione erat timendum, verſamur, ſicut veteres qui cogebantur obturare nares, & ſibi à malignis vaporib. qui inter calcinandum exhalabant, & venenata ſua qualitate infectionis periculum minabantur, præcauere: veluti ipſimet ſuis ſcriptis palam profitentur.

Ad quatuor numero viperas antiqui adiiciebant ſalis ammoniaci, aut ſalis marini albi, & præparati libras quadraginta. Monſtroſa hæc ſalis quantitas & additio ad tam exiguum viperarum numerum, quæ ad ſummum ad tres vel quatuor vncias tantum cineris, aut ſalis viperini reducuntur, (in quo tamen ſale omnis fundamenti cardo vertitur) hæc immenſa, inquam, ſalis communis quã-

titas.

titas, quæ non niſi confuſam & ineptam miſturam redolet, me cogit, vt antequã ad inſtituti examinis calcem perueniam, confeſtim nunc & clare oſtendam, huius mixtionis atque compoſitionis modum adeo mancum ac mutilum eſſe, vt in eo vix vlla methodus, menſura ac ratio appareat.

Nos contra viperas condimus ſpiritu ſalis, aut tanta ſalis quantitate eaſdem aſpergimus, quantam ipſemet ad condituram ſuam & conſeruationem capere poſſunt. Et loco gentianæ, ariſtolochiæ, centaureæ, cardamomi, rutæ & aliorum ſimplicium in magna doſi addendorum, & cum viperis ſimul incinerandorum, nec non eorum, quæ neque incinerata, neque calcinata in magna inſuper doſi adduntur: veluti ſunt baccæ lauri, piper, zingiber, &c. Locorum horum omnium iuquã, quæ ob materialem nimis & craſſam ſuam ſubſtantiam & efficaciam perquam exiguam nulli alteri vſui eſſe poſſunt, quam vt pauciſſimi huius cineris è quatuor tantum viperis educti, vim & virtutem obtundant & reprimant: nos eas infumamus, & condimus ſolo ſpiritu quorundam ſimplicium balſamica virtute abundantium, & ita non ſolum in ſuo ſtatu conſeruamus priſtinam illarum viperarum virtutem ſed illam inſuper hoc ſpirituali ac formali artificio, non vero craſſa quadam corporali & materiali mixtura augemus.

Quod ad ignis gradus attinet, illi peccant in exceſſu, parteſque mercuriales & ſulphureas ignis violentia diſſipant, ita vt ſub magna cinerum confuſa mole pauciſſima tantum ſalis quantitas, in quo tamen præcipua agendi vis & facultas ineſt, remaneat. Ego vero contra adhibeo ignem lentiſſimum, qui actiua illa ſubſtantia illæſa, humorem tantum paſſiuum, excrementitium & corruptilem exſiccat & conſumit, adeo, vt viperæ hac ratione in puluerem redactę integris valentibuſque viribus diutius ac rectius conſeruari queant.

Videamus interim, quam inſignes & admirandas virtutes antiqui enumeratis ſuis ſalibus theriacalibus craſſo hoc modo præparatis tribuant. *Proprietates ſalium theriacaliũ ſecundum Antiquos.*

Proprie autem, ſcribit Aetius, *in affectionibus cutis curandis ſales theriacales commendantur, cuius generis ſunt leuce, lepra, impetigo, elephantiaſis, alphos, ſcabies, defluuium capillorum. Huiuſmodi enim cutis vitia confeſtim delent, & acria recrementa ſubter cutem redundantia optime diſcutiunt.* tetr. 4. ſer. 1. c. 97.

Suffuſiones incipientes & nondum congelatas egregie diſſoluunt.

Purgationes item lunares propter obturationem aliquam, aut ſanguinis coctionem ſuppreſſas cient, iidem etiam largum & impetuoſum menſium defluxum ſiſtunt.

Quiſquis eos ſales præſumpſerit, omnes venenorum & virus iaculantium beſtiarum inſidias euincet: neque etiam cum infectus fuerit, & poſtea ſtatim ſales acceperit, periculum incurret.

Præſtat & peſtilenti conſtitutione inſtante, ad auxiliare hoc, & mali depulſorium pharmacum confugere. Morborum præterea omnium medici ſales exiſtunt, maxime tamen eorum, qui in renibus exiſtunt: lapides enim in eis atterunt, & plane renes marcidos reſtituunt.

Vertigini, dolori capitis inueterato, morboque comitiali, nulla alia conſimilis medela exhiberi poteſt.

Arquato morbo diuturno laborantes, colici, ſplenitici, hydropici per eos ſanantur.

Tabidos idem mirifice ad bonam corporis habitudinem reducunt.

Exolutos à languore perfecte reuiuiſcere faciunt: ſcio namque (addit Aetius) *plurimos membris reſolutos per ipſos ſanatos.*

Ad podagram maxime incipientem, & ad omnes articulari morbo affectos, vnicum hoc edulium contractum eſſe videtur.

Quartanis diuturnis & atrabilariis affectibus omnibus conducunt.

Enecant omne lumbricorum genus.

In ſumma, nullus fere eſt morbus, quantumuis deploratiſſimus, qui non edometur his ſalibus: tot tamque mirabiles illis adſcribuntur effectus: miror, quod tam præclari remedii vſus iam quaſi è memoria hominum deletus & prorſus ſepultus euanuerit.

Si præterea ſcire deſideras doſim, ac horum idem remedium exhibendi, quaue ſaporis ſuauitate præditum ſit, vide, quid ſubiungat idem Aetius: *Licet autem* (inquit) *tum in prandio, tum in cœna eis ſalibus vti, cum quibuſcunque eduliis eos accipere velis, neque vltra ad eorum acceptionem prouocare oportet: tanta enim ipſis inſita ſuauitas eſt, vt magis voluptatis gratia eos confectos quis dicere poſſit. Licet igitur vſque ad tria cochlearia per diem ex eis ſumere, maxime ſi cibus prius, in vētre ſit bene coctus. Qui enim eos accipiunt, concoquunt melius, & cibi appetentiores fiunt, floridius etiā corpus habēt, & ſenſus omnes vegetiores.*

Huiuſmodi inſignes & admirandi effectus iſtorum ſalium antiquorum, neq; à ſale marino, vel ammoniaco torrefacto, neq; à cinerib. aliorum ſimplicium, ex quib. cōponuntur, proficiſci poſſunt: reſtat itaq;, vt accepti ferendi ſint ſolis viperarum cinerib. Quod ſi igitur in tam exigua quantitate, reſpectu aliorum ingredientium, quæ illam millecuplo fere exuperant, enarrati cineres tam eximios nihilominus effectus oſtentant, quid de noſtro dicemus ſolo & ſimplici viperarum puluere, qui antiquorum ſales millecuplo virtutum dono, longe lateque poſt ſe relinquet? Sed dicet aliquis, vſu iam comprobatos eſſe veterum ſales, de meo aut ſimplici puluere id affirmari non poſſe. Cui obiectioni ſolum oppono ſerpentum puluerem, qui ſine alterius rei commixtione tam mirabiles edit effectus aduerſus maxima cuiuſcunque generis venena: neque res caret authoritate & exemplis. Veteres enim ipſi, in curatione grauiſſimorum morborum, vſi ſunt viperis exſiccatis, & in puluerem citra admixtionem alterius rei redactis. *Quidam* ſcribit Aetius, *præcit. lib. & cap. viperas totas extendunt & ſiccant, poſteaque terunt, ac eas in potu contra morbum articularem exhibent, &c.*

Hac authoritatum & exemplorum ſerie, vt nihil dicam de argumentis & rationibus inſuper allatis, plus ſatis demōſtratum eſſe exiſtimo, cōfectionem noſtram Iuniperinam, in formam pulueris redactam, eſſe maximum & excellentiſſimum alexiterium, quod virtute ſua cęteris omnibus, ipſiſque ſalibus theriacalibus antiquorum, multis præcurrat paraſangis: ſicut per examen & comparationem, inter vtriuſque compoſitionis operationes præcipuas factam, manifeſte dilucet. Reformabimus etiam paulo poſt ſuo loco ſales theriacales, ipſoſque ex languenti & ſterili cinere in medicamentum efficax & viuificum reſuſcitabimus, priſtinoque antiquitatis ſplendori & honori reſtituemus.

Viperarum eſſentia. arcanum tinctura.

At eſſentia viperarum cum ſpiritu terebinthinæ parata, & à nobis in Sclopetario noſtro ante 30. fere annos deſcripta: Item arcanum viperarum cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphuris, vegetatiuo naturæ paratum, ſunt duo remedia, quæ cæteris omnibus multiplici nomine ſupereminent.

His vero cunctis longæ prælucet viperarum tinctura, quæ inter cætera opera mirabilia, quæ ex viperis educuntur, facile primum occupat locum, ſed longiſſimo tempore opus eſt ad eius præparationem.

Poſſem quidem affirmare, me illam vidiſſe, præparaſſe vero minime: Quidam enim vir doctus, & Medicus eruditus ciuitatis Solodurenſis in Heluetia, vbi Galliæ legatus commorari ſolet, me

primum

primum in huius notitiam introduxit, hoc eſt, mihi tincturam hanc videndam obtulit, quæ rubicunda erat, clara & pellucida, rubini inſtar, odoriſq; ſuauiſſimi. Sed de his plura alibi me dicturum fore confido.

Hæc tinctura tamen, quaſi accenſo quodam lumine; viam mihi præmonſtrauit ad veram & legitimam viperarum præparationem eruendam, quamuis aliâs ratio & methodus eaſdem in eſſentias reducendi, mihi iam à triginta quinque fere annis impertita ſit à Guinterio Andernaco, Medico tum tẽporis Argẽtinenſi celeberrimo, quẽ pro mirabili & ſingulari hoc alexiterio, viciſſim arcani tartari, & Laudani mei participẽ reddidi.

Hanc viperarũ eſſentiã, vt iam *ſupra* diximus, deſcriptã inuenies in Scolopetario meo, ex quo eandem tranſcriptam habet VVeckerus *in ſuo Antidot. Gen. lib. 2. ſect. 18. fol. 694.*

Hic reprehenſione quadam haud immerito digni videri poſſumus, quod in primo ordine huius Theriacæ, in trochiſcis videlicet examinãdis paulo diutius immorati ſimus, ſed quia iidem primariæ baſis vicem ſubminiſtrant in hac magna antidoto, ſingula in eorũdẽ correctione minutius diſcutienda, atq; enucleãda neceſſario fuiſſe ſtatuimus Quod, quicquid ſit, beneuolus lector æqui boniq; conſulet. In examinandis corrigendiſque cæteris breuiores erimus. Pergamus igitur nunc ad ſecundum.

Opij caſtigatio & reformatio.

In ſecundo itaq; ordine ſolũ opiũ examinandũ venit, quod in Theriacæ compoſitione primũ, poſt viperarũ trochiſcos, obtinet locum. A ſola ſua energia, γαληνὸν, hoc eſt, tranquillũ vocãt: Ex eius n. vſu partib. conciliatur quies, proinde in ſummis & præcipuis antiquorum antidotis, quæ ad diuerſos affectus ſumme laudãtur, opiũ inter prima ingrediẽtia ſemper relatũ reperitur. Pauci enim ſunt morbi, qui non ſimul complicentur vel ardorib. vel inflammationib. vel inquietudinibus, commotionib. languoribus, oppreſſionib. vigiliis, defluxionib. vel varii generis doloribus capitis, pectoris, ventriculi, ventris, vel cuiuſcunque alterius partis ad quorum omnium ſymptomatum ferociam compeſcendã opium ſpecificam & peculiarem quandam habet proprietatẽ, qua vel vnum ex his ſymptomatis ſeorſim, vel plura cum malo coniuncta, ſimul, cum admirabili aſtantium & ipſorum ægrorum admiratione euincit ac ſubigit. Vnde ſæpenumero in eiuſmodi caſibus, tam mirandos ſanationum effectus prodere videmus theriacam, mithridatium, antidotos Eſdræ, Adriani & ſimiles, quæ opium excipiunt. Aetius verba faciens de viribus ac proprietatibus confectionis de pœonia, quam nonnulli, vt diximus, theriacis annumerant, & in qua opium non prætermittitur, hæc ſubiungit. *Verum ſomnum tamdiu detinet, quouſque pharmacum penetrarit, & cauſas dolorum diſſoluerit. Et ſane multi ex ægris à ſomno ſurrexerunt, adeo coquendi facultate præſtantes, vt obliti ſint, an vnquam aliquid à principio doluerint.*

Sed vlterius aduertere licet, idem opium baſis & fundamenti locum obire vel in ſelectiſſimis ac præſtantiſſimis quibuſuis antidotis, quibus nomina ſuperiora & ſignificantiora, quæ ſingulares & ſtupendos in grauiſſimis depellendis morbis, illarum velut indices, effectus proderent, impoſuerunt. *Opium baſis plurimarum antidotorum.*

Huiuſmodi eſt antidotus ἀχάριστος ab ipſis dicta, eo, quod ipſi digna gratia referri non poſſit.

Antidotus θεοδώρητος, quaſi diuinum munus conferens.

Antidotus ἀθανασία, ſic appellata ob immenſam eius efficaciam, quod videatur propemodum ſuo vſu homines reddere immortales.

Antido-

Antidotus πάγχρηστος, hoc eſt, ad multos affectus accommodata.

Antidotus σύμφωνος à concordi & conuenienti efficacia ad affectus, quibus eſt deſtinata, curandos.

Antidotus ἐκλογή quaſi ſelecta.

Antidotus σωτήριος, id eſt, ſalutaris.

Antidotus πανάκεια, ſic nuncupata ab omni medelæ efficacia.

Antidotus, ἀργυροφόρος, ita dicta ob eius præſtantiam, quod ſcilicet ſit ſumptuoſa, nec mediocrem pecuniæ collectionem exigat.

Antidotus ſanitas, & antidotus myſterium, ita nominatæ ab admirabili vtriuſque effectu in ſanitate perdita reſtituenda, & integra conſeruanda.

Illi etiam huc vſque progreſſi ſunt, vt vnam ex antidotis ſuis ἰσόθεον, quaſi parem Deo vim obtineat, appellare non erubuerint, quod ſane non caret ſumma blaſphemia.

Si hic omnes antidotos, in quibus opium principale eſt fundamentum, enumerarem, nunquam daretur finis. In Myrepſo vltra octuaginta eiuſmodi habentur, è quarum numero ſelectiores tantum & nominum ſupercilio ſplendidiores excerpſimus. Si ullarum compoſitiones inſpexeris, maximam earundẽ partem, tantum theriacas eſſe intelliges, hoc eſt, compoſitas ex variis ſimplicibus calefaciendi facultate præditis, & ex quarum pleraque parte ſulphur, euphorbiũ, & ſimilia ingredientia non excluduntur, ita vt facile appareat, præcipuos illorum antidotorum effectus in ſedandis illis vehementiſſimis motibus & tempeſtatibus naturæ, quales ſunt omnis generis inquietudines, catarrhi, dolores, languores, vigiliæ, & ſimilia grauiſſima ſymptomata, verſari & conſiſtere, nec huiuſmodi vim & proprietatem enarratarum antidotorum aliunde dependere, quam ab opii virtute ſoporifera & narcotica, & ſpecifica ad omnem ſpirituum exagitationem, magnamque humorum commotionem & ſeditionem compeſcendam atque ſedandam. Vnde præclari illi & eximii Theriacæ effectus, quam à quietis inductione tranquillam appellarunt (vt iam diximus) nullam aliam, quam ab eodem opio mutuantur originem atque virtutem. Quod ita eſſe vel ex ipſius Theriacæ examinatione colligitur. Nam ſi bona eſt, purgantium medicamentorum effectum & actionem impedit: ſin inefficax, contra. *Sin valida, & vigore efficax fuerit*, inquit Aetius, *purgationem minime fieri permitti, ſua vi exuperans pharmaci purgatiui facultatem. Si vero æque purgetur homo, veluti ſi antidotum non accepiſſet, manifeſtum fit, eam Theriacam inualidam & exilem eſſe, vt quæ retinere non potuit purgatiui medicamenti fluxum.*

Nota præſtantis theriacæ.

Quemadmodum enim videmus, pleraq; remedia opiatica, & præcipue quodlibet laudanum (vt appellant) cum opio rite paratum, ab eodem vim habere, & virtutem ſiſtendi & inhibendi quamcunque ſuperpurgationem, ſiue arte, ſiue natura irritatam: ſic quoque eãdem vim & energiam in Theriaca eidem ſoli opio acceptam ferendam eſſe, merito iudicamus. E quibus ſane cuilibet conſiderandam relinquo huius ingredientis excellentiam & præſtantiam ſummam.

Sed notandum eſt, opium hic in quintam eſſentiam redactum longe aliã meliorem præparationem in laudano, quã in Theriaca aſſequi & obtinere: ob quã cauſam non opus habet longiore fermẽtatione, aut tẽporis prorogatione. Laudani enim vſus ſtatim poſt præparationem citra vllum periculum conceditur: contra vero Theriaca ad ſui fermentationem non aliquot ſeptimanarum, ſed plurium menſium, imo annorum ſpatium requirit, antequam tuta & vſui apta euadat. Cuius rei cauſa ſoli opio tribuenda eſt, quod crudum ſolummodo,

modo, & abſque vllo præparationis artificio addatur. Si enim cætera totius compoſitionis ſimplicia, vel quodlibet per ſe, vel plura inter ſe inuicem mixta conſideres: non occurret vllum, quod non ſtatim quouis tempore vſurpari poſſit, excepto vnico opio, quod ſolum indigeſtum in cauſa eſt, cur Theriacæ vſus in tam longum tempus protrahendus ſit, & eouſque expectandum, donec idem opium rite fermentatum, decoctum, depuratum, & noxio ſuo, & pernicioſo ſulphure ſpoliatum fuerit, quod temporis ſpacium ſatis longum eſt. Nam, (vt ſcribit Aëtius de Theriacæ vſu loquens) *tempore ad concoctionem non modico vſus opus habet, quo matura vſui antidotus fiat; & iuſte concoquatur, vt plurimum vero per duodecim menſium tempus coadunatur & concoquitur:* Et Ægineta circa idem propoſitum ſic ait: *Vſus ipſius eſt, ſi res vrget in morſis à beſtiis venenatis, & iis, qui venenum acceperunt, poſt ſeptimum à præparatione annum.*

Cur theriaca recens nõ poſſit tuto vſurpari.

Tetr. 4. ſer. 1. cap 92.

Lib. 7. de re med. cap. 11.

Opium itaque indiget reformatione, quæ non in ſola temporis illa longitudine & vſus dilatione, ſed in vera & legitima eius præparatione conſiſtit. Deplorandus enim error eſt, nobili huius Alexipharmaci compoſitioni in tam magna, trium ſc. vnciarum doſi admiſcere tantum venenum, quale opium, crudum & minus præparatum eſſe conſtat, quod paucorum granorum pondere, vitæ ſpiritum ſuffocat & extinguit, & letheum æternumque ſomnum, hoc eſt, mortem ipſam inducit, ſicut id ſæpenumero contingere ſolet. At contra, ſi illud recte præparatum fuerit, quod paucis horis & facillimo negotio fieri poteſt, ex noxio innoxium, & ex pernicioſo & lethifero, ſoporiferoque veneno, vtile & viuificum anodynum reddetur, quod inſtaurabit & ſedabit ſpiritus perturbatos & nimium à natura exagitatos, ipſiſque ſuauem & dulcem inducet quietem. Præparatio huius eſſentiæ opii tanquam ſumme neceſſaria docebitur *cap. ſequenti*, vbi de antidotis opiaticis tractabimus: neque adeo leuis hæc in theriaca cenſenda erit correctio & reformatio, ſicuti quiuis facile colligere poterit.

Cætera huius ſecundi ordinis ingredientia, qualia ſunt crocus, terra ſigillata, acacia, hypociſtis, & gummi Arabicum intacta relinquimus, quia noxia non ſunt, licet vel ſine præparatione adiecta fuerint. Sed vt obiter tantum dicam, in croci eſſentia longe efficacior ineſt anodyna facultas, quam in tota eius corporea mole. Ad theriacæ vero compoſitionem eundem vel præparare, vel non præparare, perinde erit cuiuis liberum.

De tertia ingredientium claſſe, quę ſub ſe complectitur radices, folia, comas, flores, & ſemina diuerſorum ſimplicium, quę omnia propemodum calida, bezoardica & corroborantia, vulgo in puluerem ſolummodo rediguntur, & citra aliam præparationem inuicem miſcentur, conſtitui (propter Auicenniſtas quoſdam) nihil in iis omnibus immutare vel diminuere. Nam ſi eiuſmodi ſimplicia craſſo & vulgari modo adhibita minoris ſunt efficaciæ, quam eorundem extracta, minus etiam nocebunt, etſi in craſſa ſua ſubſtantia, in theriacæ compoſitionem recepta fuerint.

Tertii ordinis ingredientia author incorrecta (certis de cauſis) prætergreditur.

Nec non ea quæ quarto quintoque continentur ordine.

Eandem ſententiam ferre licet de ingredientibus & ſimplicibus, quæ ſub quarta continentur claſſe, de aromatis videlicet: necnon de iis, quæ ſub quinta, nempe de lachrymis ſulphureis, quæ in oleo terebinthinæ diſſolutæ adhuc multo efficaciores redduntur, ſicuti id à quibuſdam iam animaduerſum obſeruatumque ante me fuit.

De quintę claſſis prioribus tribus gummi, opoponace nimirum, ſagapeno & galbano, ſciendum eſt, ea eſſe naturæ aqueæ, & plerumque in ſe continere impuram, terreſtremque ſubſtantiam. Vt autem exacte depurentur, & validiorem attenuandi ac diſſoluendi vim acqui-

rant.

rant, imprimis expediet, illa modo vulgari, qui pene omnibus hodie vſitatus, præparare, hoc eſt, in aceto forti diſſoluere, & per cribrum tranſmittere, & ita diſſoluta, traiecta & præparata theriacæ admiſcere.

Obiter dicemus, præ cæteris correctiuis, quorum opera gummi calefacientia, & ipſi etiam ſucci venenati corriguntur, acetum (quod inter omnia vegetabilia proxime ad vitrioli naturam accedit) facile primas tenet, quod ſæpius iam monuimus, nec temperare nobis poſſumus, quin idem iterum atque iterum moneamus. *Acetum per ſeipſum, ſingulare eſt remedium aduerſus ictus ſerpentum, etiam ipſorum venenatiſſimorum*, quales ſunt aſpides, vt teſtatur Celſus *lib. 6. cap. 27.* qui de variis præſtantibus remediis contra omnes ſerpentum ictus in genere diſſerens, tandem hæc in ſpecie ſubiungit verba: *Hac aduerſus omnes ictus communia ſunt: Vſus tamen ipſe docuit, eum, quem aſpis percuſſit, acetum potius bibere debere, quod demonſtraſſe dicitur caſus cuiuſdam pueri, qui cum ab hac ictus eſſet, & partim ob ipſum vulnus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret, acetum, quod forte ſecum habebat, ebibit & liberatus eſt. Credo* (addit) *licet id refrigerandi vim habeat, tamen habet etiam diſſipandi, quo fit, vt terra reſperſa eo ſpumet. Eadem ergo vi veriſimile eſt quoq; humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem.*

Aceti miræ virtutes.

Tãtum examinanda adhuc reſtat chalcitis. Hic autem non adeo multas perdemus horas in ſcrupuloſa illa inquiſitione, quænam antiquorum fuerit chalcitis. Qualis, qualis fuerit, manifeſte conſtat, illam numeratam fuiſſe in remediis cruſtam inducentibus, & vrentibus cum magna adſtrictione. Quod cum ita ſit, clare patet, magnam admodum ſimilitudinis familiaritatem eſſe inter chalcitidem, myſin & Soria. Galenus ipſemet fatetur, ſe mutuam horum tranſmutationem ſæpius obſeruaſſe. Nonnulli recentiorum nihil fere diſcriminis ſtatuunt inter chalcitidem & calcanthum, ſeu vitriolum, & hinc improprie appellant emplaſtrum diachalciteos, quod verius diachalcatum nuncupandum erat. In theriacæ deſcriptione quidam hodie loco chalcitidis recipiunt calcanthum album igne calcinatum, & in colchotar redactum, ex quo partem rubicundiore colore tinctam ſeligunt. Si potius illi ſtudioſius perueſtigarẽt ſelectiſſimum quoddam vitriolum Hungaricum, Romanum aut Cyprium; quo præſtabilius nihil eſt ad hoc opus, indeque elicerent ſulphur dulce, quod verum anodynum & narcoticum, cæteris quibuſcunque, ipſique adeo opio longe præcellit, non ex ingredientium numero tanquam magis nocuum excluderemus, ſed ſecundæ potius claſſi annumeratum, vel ipſi etiam opio præferre non extimeſceremus. Huius ſulphuris extrahendi modus perſpectus eſt pleriſque Hermeticis: cum vero id baſim ſuſtineat in meo Nepenthe, ſecretorum meorum facile primo, id mihi reſeruo, neq; vero propterea mihi ſuccenſeas velim: quandoquidem in pluribus aliis iam abunde tibi ſatisfecimus: adeo, vt vel hoc nomine plurimam nobis debeas gratiam, niſi omnium ingratiſſimus haberi velis.

De Chalcitide notãda.

Si compoſitioni (loco vitrioli calcinati) ſpiritus aciduli & excellentis ab eodem educti ℥ ß. addideris, res multo melius procedet: & ipſam prædictæ antidoti fermentationem, tanquam maxime neceſſariam, plurimum promouebis.

Quod ad rhabarbarum & agaricum attinet, parum refert, ſiue addantur, ſiue nõ: non enim adeo operoſus hic eſt eorundẽ vſus, vti iam *ſupra* enodauimus.

Vt igitur vtilitas quædam emergat ex fuſiori & exquiſitiori noſtro examine, ſupereſt, vt nunc deſcribamus quaſdam theriacarum formulas diuerſorum generum, tam pro infimæ mediocriſque conditionis

Theriacarum formu-

In ſecũdum authorem. ditionis hominibus, quam pro ſummis principibus ac monarchis, quorum ſalus ac vitæ conſeruatio longe carior ac pretioſior habenda eſt, quam cæterorum omnium. Vt autem conſtet, nos antiquitatem, ea, qua decet, obſeruantia, reuerenter percolere; eiuſdem veſtigia in prima hac deſcriptione ſequemur in omnibus, niſi forte ab eadem paulo diſcedendum nobis fuerit, ob paucula quędam, quæ vel omnium iudicio neceſſariam ſibi expoſcant reformationem.

I. Reformatio Theriacæ, vulgari proxime reſpondens, & eadem paratu facilior.

℞. *Trochiſc. fæculæ ſcyllæ*
Trochiſc. confect. viperinæ aromat.
Trochiſc. hedychroi ana ℥ iij.
Eſſentiæ opii ℥ iij.
Croci
Terræ Lemniæ ana ʒ vj.
Hypociſtidis
Acaciæ
Gummi Arabici an. ℥ j. ß.
Succi liquiritiæ ℥ j. ß.
Myrrhæ
Thuris maſculi
Styracis calamitæ
Terebinthinæ venetæ ana ʒ vj.

Hæc ſunt ingredientia trium primarum claſſium cum eadem doſi, quam Andromachus in communi illa deſcriptione adhibuit. Præparationes tam trochiſcorum, quos fæculam ſcyllæ appellamus, quam confect. viperinæ aromaticæ iam docuimus. Modum autem eſſentiæ opii præparandæ capite ſequenti edocebimus.

Pulueriſanda ſubtiliſſime pulueriſentur, & per cribrum traiiciantur, hique pulueres omnes inuicem probe mixti iniiciantur in mortarium marmoreum, addendo

Eſſentiam opii, in mellitam conſiſtentiam redactam
Terebinthinam
Hypociſt.
& Acaciam.

quæ omnia cum pulueribus permixta in vnum corpus redigantur, & paulatim perfundantur hydromelite vinoſo, aut vino maluatico: optime terendo in mortario cum piſtillo ligneo, donec omnia in liquidiorem ſinapi conſiſtentiam redacta fuerint. His in matraciam ſiue vas aliud capax impoſitis, inq; mortario perquam exacte cum eodem hydromelite vinoſo eloto, ne quid materiæ in eo remaneat, contuſis adde ſimplicium ſexui ordinis, videlicet

Sagapeni ℥ ß.
Opopanacis
Galbani ana ʒ ij.

quæ diſſoluta prius in aceto roſato, tranſmittenda ſunt per ſetaceum iuxta communem ritum. Quia vero ſeparata terreſtri impuritate, pondus imminuitur, paulo plus de iis addes, donec eundem ponderis gradum attigeris. *Caſtoreum* & *bitumen Iudaicum* diſſoluenda ſunt in vino albo, & traiicienda per ſetaceum; de quibus ſingulis accipiendæ erunt duæ drachmæ. Hæc omnia in vas vitreum, quo cætera continentur, indantur; & loco drachmarum 4. *chalcitidis*, adde *olei vel ſpiritus vitrioli ſemiunciam*: quo promptius procedat omnium fermentatio: & loco opobalſami, olei *moſchatæ* ℥ j. ß. Vaſe clauſo cum ſubere vel cera hiſpanica, omnia digerantur in baln. Mar. calido per 3. aut 4. dies. Interea hæc, quæ ſequuntur, ſeorſim in puluerem redigenda ſunt, nempe

Iridis Florentinæ ℥ j. ß.
Zedoariæ
Caſſiæ ligneæ veræ
Iunci odorati
Pentaphylli
Calami aromatici
Valerianæ an. ʒ vj.
Gentianæ ℥ ß.
Ariſtolochiæ rotundæ ʒ ij.

Pulueriſentur radices ſeorſim, & ſeorſim

quoque fiat puluerisatio foliorum, comarum, & florum: veluti

Dictamni
Calamenthæ montanæ
Marrubii
Polii Cretici ana ʒ vj.
Comarum ſcordii ℥ j. ß.
Comarum marrubii.
Chamæpityos.
Chamædryos ana ʒ vj.
Comarum hyperici ℥ ß.
Comarum centaurii minoris ʒ ij.
Flor. ſtœchados Arab.
Nardi Indicæ ana ʒ vj.
Roſ. rubrarum ℥ j. ß.

Ex his omnibus in prædicta doſi ſimul mixtis fiat puluis ſubtiliſſimus. Sic etiam ſeorſim pulueriſabis.

Sem. Buniadis dulcis, ſeu napi agreſtis ℥. j. ß.
Sem. Petroſelini Macedonici
Aniſi torrefacti
Fœniculi dulcis,
Seſeleos,
Ameos ana ℥ ß.
Dauci Cretici ʒ ij.

Et, vt ſatisfiat cuidam Auicenniſtæ, nimis forte curioſo & ſcrupuloſo, nihilque prorſus omittatur, adde, ſi velis,

Agarici ℥ j. ß.
Rhabarbari ʒ vj.

Omnes enumeratos pulueres, ex radicibus, foliis, comis, ſeminibus factos, optime inuicem miſce & per cribrum tranſmitte. Ecce omnes tuas præparationes, quæ iuxta methodum modo præſcriptam facillime diſpenſari poterunt. Quinimo omnia illa parata ſeruari poſſunt, priuſquam prima fiat mixtio, de qua iam diximus, & digeſtio in bal. Mar. & altera illa, de qua mox dicemus, & omnia ſimul cum melle permiſcebimus, ne longius forte ab antiquorum præparatione deflectamus.

De mellis additione & eius delectu.

Eſt quædam opinionum diuerſitas de mellis toti compoſitioni admiſcendi quãtitate. Alii enim communiori viæ inſiſtentes, triplum accipiendum contendunt, & ex ponderum omnium ſpecierum materialium ſupputatione inuenerũt lib. iiij. & ℥ x. vel circiter: & ſic per conſequens mellis lib. xiiij. & aliquot vncias admiſcendas eſſe cenſent. Alii, qui & ipſi inter antiquorum celebriores numerantur, decem tantum libras adiiciendas eſſe ſtatuunt. Sed vt mea fert ſententia, leuicula plane & ridicula res eſt, adeo exacte tum puluerum, tum mellis doſes ſupputare. Illi vero qui minori doſi ſubſcribunt, mihi videntur ingredientium medicamentorum efficaciam validiorem conſeruare. Vnde in minori illa quantitate mel ſumendum eſſe euincitur: cum eius vſus nullus ſit alius, quam vt pulueres eodem excepti commodius inuicem commiſceantur, & in electuarii mollis formam reducantur. Cum autem ex diſſolutione non adeo magna puluerum moles, ſed media tantum totius compoſitionis pars, in liquidiorem iam conſiſtentiam redacta, nobis redundet, tanta idcirco mellis quantitate opus non habemus, ſed ſufficiet tantum ſex accipere libras mellis Hiſpanici, vel Narbonenſis albi & granulati, quodque productum & elaboratum fuerit & apibus, quæ ſolummodo paſcuntur manna cœleſti & ex floribus odoriferis, ſuauiſſimis ac delicatiſſimis fructibus, ſucciſque alimentum exugunt. Hoc infundendum & liquefaciendum eſt in ſuff. quantitate hydromelitis vinoſi vel vini Cretici, vt optime deſpumetur & depuretur. Poſt perfectam eius decoctionem, ea omnia, quę in diſſolutione ſtant in vaſe vitreo, ſenſim adiicies, probe inuicem omnia commiſcẽdo cum ſpatula, vaſque ſemper igni moderato adhibendo, qua mixtione prima peracta, paulatim miſcebis omnes prædictos pulueres (vas tuum nunquam ab igne demouendo) donec perfecte mixta ſint omnia, & materia ſpatulæ adhæreſcere incipiat: tunc vas ab igne remouendum eſt, continuo tamen agitando, vſq; dum refrigerata

rata fuerit, tum enim facile agnoſces, num electuarii iuſtam adepta ſit conſiſtentiam, nec ne. Quibus autem veri balſami orientalis habendi datur copia, illius ℥ j. ß. adiicient, materia iam ab igne remota, & refrigeſcere incipiente. Vel eius loco addi poſſunt aliquot drachmæ oleorum aromaticorum, *cinnamomi*, *nucis moſchata* chymice extractorum. Ad materiæ, ex vaſe nondum exemptæ, fermentationem 7. vel 8. dierum ſpacium ſufficiet: opium enim recte iam præparatum longiori tempore opus non habet. Quo temporis ſpatio materia tua inſtar paſtæ eleuabitur, quam bene commouere oportet bis vel ter in die, & poſtea in eam adſeruandam ponere in vaſis mundis argenteis vel terreis expolitis, & vitreatis: Et ſic citra omne dubium theriacam habebis excellentiſſimam. Vulgaris illa theriaca pro doſi, ad auellanæ nucis magnitudinem præſcribitur: at vero noſtram piſi tantum magnitudine exhibere ſufficiet. Diligentem nauabis operam in materiæ tuæ decoctione, ne poſtquam refrixerit, plus æquo dura aut mollis appareat, quod peritus & ſolers artifex facile præcauebit.

Doſis.

Obiectio.

Excipiet forte hic aliquis, me hanc materiam tam exacte & articulate tractare, ac ſi ipſa manuum operatione rem ſæpius tentaſſem, & ad præſcriptum modum multoties theriacas confeciſſem.

Reſponſio.

Cui primum reſpondeo, nihil tale de me viſum vnquam fuiſſe, neq; in publico, neq; inter priuatos parietes illam confectionem aggreſſum.

Deinde libere quidem fatebor, hanc deſcriptionis fœturam nunc primo & recens à me editam, & in hanc lucem productam eſſe, ſed in eius formatione præfixum me habuiſſe typum infinitorum laudanorum, quæ manibus propriis, diuerſis temporum ætatibus, vſque in hunc diẽ ſtrenue elaboraui & præparaui, modo cum pulueribus bezoardicis, & cum omnibus fere theriacæ ingredientibus modo cum extractis quintis eſſentiis & magiſteriis, ab iiſdem eductis.

Poſito itaque tam certo fundamento in omnibus meis laudanis, opio videlicet rite præparato, reliquum compoſitionis ædificium facile mihi fuit ad felicem perducere finem, neque ſpes mea me vnquã fefellit, quin medicamentum inde tantis virtutibus præditum extruerem, vt ſi non æquaret, tamen ſuperaret omnes illas theriacæ magnas & varias proprietates, quæ ipſi ad diuerſorum morborum curationem, & præcipue, vbi ſpirituum nimia commotio & ſeditio à variis cauſis orta, cohibenda eſt, vti iam *ſupra* diximus, attribuuntur, quæq; à ſolo opio potiſſimum proficiſcuntur.

Neque in dubium vocandum eſt, quin laudana noſtra æque ac ipſemet theriaca, ſpecifica & appropriata ſint remedia aduerſus omnis generis venena, tam interna, quam externa, additis ſaltem quibuſdam remediis è viperis extractis: indubia itaque ſummorum & admirandorum effectuum certitudo, quos laudana noſtra, in quacunque forma exhibita, procreant, & exacta illa præparationis ſimilitudo, quam eadem habent, cum theriaca modo deſcripta, mihi occaſionem præbeat, vt nulli non auſim perſuadere, de ſumma huius antidoti præſtantia minime dubitandum.

In hac theriacę deſcriptione vim ac methodum veterum, quantum potuimus, ſecuti ſumus, nec ab illa, niſi iubente neceſſitate, declinauimus. Non tamen opinor, ſemper communi illa, & regia via, vt vocant, incedendum eſſe: ſiquidem ea non perpetuo coniunctam habet gratam breuitatem & facilitatem, ſed trita ab omnibus vix caret corruptionis ſuſpicione & vitio. Aliam igitur nobis faciliorem & cõmodiorem ſeligemus, quæque cum maiore voluptate & emolumento nos ad propoſiti metam deducat: & ſic omnem calumniandi conuitiandiq; anſam aduerſariis noſtris facile præcidemus.

II. *Theriaca benedicta appellata.*

In hac ſecunda theriacæ præparatione pro virili quoque conabimur veteris compoſitionis veſtigiis inſiſtere, hoc eſt, eadē ſeruabimus ingredientia, ex quibus tantum virtutem eliciemus magis eſſentialē, abiecta & ſeparata omni fæculenta & materiali craſſitie.

Vulgaris theriacæ proprietates ſecundum antiquos.

Facultatem vtique theriaca habere dicitur ſanandi, & è medio tollendi grauiſſimos quoſque vere aſtrales, ſydereos aut occultos corporis noſtri morbos, in quorum numero cenſetur epilepſia, lepra, & contagioſus quilibet affectus: domitrix item perhibetur venenorum, quæ vel intus aſſumpta, vel ictu cuiuſdam venenatæ beſtiæ in nos translata ſunt: antidotus inſuper eſſe iudicatur præſtantiſſima, ad ſpirituum noſtrorum roborationem & conſeruationem, & primarium quaſi vitæ noſtræ fulcrum ac ſuſtentaculum. Quo igitur ſpiritualior ei acceſſerit præparatio, eo efficacior multo euadet eiuſdem vis & poteſtas, longeque mirabiliores & laudabiliores proferet effectus.

Cum itaque longa hæc compoſitio in eum ordinem iam à nobis redacta ſit, qua quidem confuſam inordinatamque illam ingredientium congeriem in ſex diſtinctas claſſes reduximus: quaque oculis prompte ſubiicitur omnium illorum ſimplicium proprietas atque natura: eandem nunc ordinis rationem facilioris doctrinæ cauſa in hac deſcriptione ſequemur, quo omnis pharmacopœus tam laborioſo variæ illius præparationis, diſpenſationis & mixtionis onere in veteri illa præparatione requiſito ſubleuetur.

Præparationes ſcyllarum & viperarum, quæ præcipua primi ordinis ingredientia ſunt, *ſupra* iam à nobis traditæ ſunt.

Docuimus præterea, loco opii crudi & nullo artificio præparati, eſſentiam eiuſdem extrahendam, & venenatam eius naturam in ſalutarem commutandam eſſe. In hoc enim vno principalis rei cardo vertitur: totumque arcanum & myſterium huius magnæ antidoti conſiſtit in recta viperarum & opii præparatione.

Accipies itaque eſſentiæ opii rite præparatæ, ℨ iij. vt mox ſpecialius docebimus: hæc eſſentia in mellitam conſiſtentiam redacta diſſoluatur in ſucci limoniorum optime depurati ℔. j. omniaque poſt diſſolutionem imponantur vaſi æneo, vel pollubro argenteo capaci: opium ita diſſolutum inſtar baſis erit ad faciliorem omnium mixtionem procurandam.

Huic diſſolutioni in vaſe æneo inditæ adde in locum trochiſcorum theriacalium confectionis viperinæ præparatę, vt *ſupra* edocuimus, ℨ iij.

Parari quoque poſſet ex trochiſcis hedychroi extractum, & ſuperioribus iſtis addi: ſed omitti facile poſſunt.

Adiice quoque

Eſſentiæ croci præparatæ, vt mox dicemus ℨ j.
Terræ ſigillatæ ʒ vj.
Acaciæ
Hypociſtidis
Gummi Arabici, ſingulorum nulla arte præparatorum ℨ ß.
Chalcitidis loco cape liquoris aciduli vitrioli ℨ ß.

Myrrha, thus, & ſtorax calamita in oleo terebinthinæ diſſoluantur, & omnia reliquis, quæ vaſe æneo continentur, adiiciantur.

Interea paratum habebis extractum ex omnibus radicibus, herbis, ſeminibus & floribus ingredientium quarti ordinis factum, cum aqua vitæ, vini, vel vino maluatico aut canariæ. Quæ tota extractio ex omnibus iſtis ingredientibus iuxta ſingulorum doſes *ſupra* præſcriptas præparata, addatur in eodem vaſe æneo.

His quoque adde extractum, quod cōficies ex omnibus aromatis quinti ordinis: hoc vero extractum paretur cum aqua cinnamomi, aut hydromelite optimo vinoſo, idque cum reliquis admiſce.

Adiice

Adiice tandem gummi opopanax, & galbanum in aceto diſſoluta, & per ſetaceum more communi traiecta: item eſſentiam caſtorei & bituminis Iudaici paratam iuxta eum, quem trademus, modum *cap. de extractis*. Et ſic omnes omnium ingredientium virtutes ſubſtantificas ſiue eſſentiales cum ſuis liquoribus & propriis diſſoluentibus pariter mixtas habebis in vaſe iſto æneo. Quæ omnia ſimul vno eodemque tempore fieri poſſunt, ac tanta cum facilitate, vt plane craſſo & ſtupido ſit cerebro, qui hæc capere non poſſit.

Ex fæcibus horum enarratorum bezoardicorum ſimplicium & aromatum omnium calcinatis, & in cineres redactis, extrahatur ſal, qui in aqua communi aliquoties diſſolutus, filtratus, & coagulatus, tandem diſſoluatur aqua cardui benedicti aut vlmariæ: hæcque poſtea aqua commemorati ſalis viribus ſufficienter impregnata, addatur compoſitioni in prędicto vaſe æneo.

Tota hæc mixtura ex magna iſta diuerſorum liquorum diſſoluentium quantitate concinnata, & in vnum vel plura Alembica cum ſuis recipiẽtibus indita, ponatur in Baln vaporoſum, vt liquor exhalet, & materia in mellis conſiſtentia aut paulo duriori in fundo ſubſideat. Hanc aquam diligenter adſeruabis. Eſt enim vera aqua theriacalis tam pretioſa, vt ſatis celebrari nequeat. Extractum autem ſiue mellita conſiſtentia, quæ in fundo remanſit, in vaſe aliquo minus profundo, ad ignem moderatum ponatur, vt in iuſtam electuarii liquidi conſiſtentiam redigatur: neque opus eſt hic triplæ illius mellis quantitatis additione, quæ fruſtranea plane & nullius momenti. Et ſic thericam habebis, quam propter mirabiles eius effectus benedictam appellamus: de qua pro doſi exigui piſi magnitudine tantum exhibebis, & mira percipies.

Patebit autem cuiuis ex effectis huius theriacæ, non ſine cauſa factum, cur benedictæ nomine eandem inſigniri voluerimus: facileque proinde videre erit, quantum hæc ipſa à vulgari differat, tum bonitatis, tum maioris efficaciæ ratione: quã tamen efficaciam & vim in ea amplificare & intendere nitemur: quemadmodum cætera quæuis remedia virtutẽ & actionis poteſtatem validiorem & potentiorem ſortiri, & in quintam cœleſtemq; eſſentiã exaltari poſſunt: quorum effectus poſtea euadunt prorſus admirandi & diuini, idq; beneficio & opera ſolius artis Spagiricæ, ſiue veræ & legitimæ Chymię.

3. *Theriaca in cœleſtem & ſublimiorem redacta eſſentiam.*

Accipe igitur huius theriacæ benedictæ ad perfectionem iam iuxta præſcriptã modo compoſitionis formulam adductæ ℔.j. huic in matracium vitreum inditæ affunde aquæ vitæ iuniperinæ, cuius vſus admodum frequens exiſtit in Germania, vel aquæ deſtillatæ ex cornibus ceruorum mollibus adhuc & teneris (quæ magnates ſibi in magna copia ad hunc vſum comparabunt) ex his itaque aquis alterutram affunde, vel etiam elixir noſtrum vitæ magnum, vel quamcumque aliam ex noſtris aquis theriacalibus, ſumme bezoardicis & cardiacis, vt materiam quatuor quinqueve digitos ſuperemineat, vaſe accuratiſſime clauſo, ne quid expiret, fiat digeſtio omnium in B. M. vaporoſo (hic enim digeſtionis modus eſt omnium tutiſſimus & vtiliſſimus) per 6. aut 7. dies, donec enumerata aqua colore claro, diaphano & rubicundiſſimo tincta, & cunctis prædictę theriacæ virtutibus ac proprietatibus impregnata fuerit.

Hanc aquam ita tinctam, & impręgnatam effunde per inclinationem, & caue, ne quid fæculenti aut turbidi, cum ipſa ſimul mixti effluat. Hunc liquorẽ depuratum ſerua, & materiæ in fundo remanenti adhuc nouas affunde aquas, ad virtutes.

tutes & proprietates penitus inde extrahendas, procedendo, vt *ſupra*, idque toties reiterando, donec aqua, quam affundis, nō amplius tingatur, quod certum ſignum erit, materiam illam omni eſſentiali & ſubſtantifica virtute ſpoliatam eſſe.

Materiam in fundo vaſis reſiduam craſſam nec in eſſentiam redactam, ſeorſim ſerua, & in patinam vitream, optime lutatam, impoſitam, in reuerberio athanoris calcina: vbi continuo exigua flamma in gyrum ſe circumagens tam diu apparebit, donec dicta materia in cineres prorſus conuerſa fuerit: ex qua elicies ſalem pretioſum cum aqua carduibenedicti, aut quadam alia cardiaca, in qua hunc ſalem ſolues, filtrabis & coagulabis toties, donec in ſummam albedinem & diaphanitatem depuretur. Hic ſal ſeorſim ſeruetur.

Interim dum circa hanc ſalis confectionem verſaris, omnes tuos liquores tinctos cum ſale hoc vno eodemque tempore in alembicum iniicies, & applicatis alembici capitello & recipiente, inde per baln. Mar. vaporoſum, omnem deſtillabis liquorem, qui aquæ theriacalis & bezoardicæ longe præſtantiſſ. vicem ſubminiſtrabit. Et in fundo reſidebit vera theriacæ eſſentia, (quæ antea ſolummodo extracti gradum adepta fuerat) in conſiſtentia mellis, miræque & ſtupendæ virtutis ac energiæ, cui addere poteris ad lentum ignem, vt reducantur in bonum opiatæ conſiſtentiam.

Eſſentia coralliorum
Et Perlarum ana ℥ ij.
Pulueris bezoardici veri
Terræ ſigillatæ
Vnicornu
Oſſis de corde cerui ana ℥ j. ß.
Ambræ ℈ j.

CAVTIO.

Quamuis vix fieri poſſit, vt rem apertius clariuſque declarem, non tamen dubito, quin nonnulli ſint tam inter Medicos, quam pharmacopœos craſſo nimis ac obtuſo ingenio præditi, qui huius rei raritatem & inſuetudinem accuſabunt, & ſe tam elegantibus & exactis præparationibus elaborandis nunquam operam dediſſe, multoque minus manum iiſdem vnquam admouiſſe, prætendent. Sed Philoſophi & filii artis me ſatis intelligent, quibus ſatis feciſſe ſufficit: iis enim ſolis offerre cōuenit pretioſas has raritatis margaritas: ne ab indignis forte profanentur, pedibuſq; proculcentur. Ob quam cauſam theriacæ noſtræ cœleſtis compoſitioni, quam nunc deſcribendam aggredimur, quædam inſeremus magiſteria, quæ non niſi ab iis, qui artem ex profeſſo colunt, & manualem operationem crebro exercuerunt, intelligi ac capi poterunt. Hi ſoli, inquam, dicta mea percipient, & theriacam cœleſtem talem, qualem iam in ſequentibus deſcribemus, rite ex arte præparabunt.

IV. *Theriaca cœleſtis dicta.*

Accipe itaque quintæ eſſentiæ prædictæ theriacæ ℥ iiij. vel plus, minus, prout primæ quantitatis ratio exigit.

His quatuor vnciis in mellitæ conſiſtētiæ formam adde

Magiſterii coralliorum
Mag. Perlarum ana ℥ ß.
Mag. Hyacinthorum
Mag. Rubinorum
Mag. Smaragdorum an. ʒ iij.
Mag. Bezoardici animalis
Mag. Bezoardici mineralis ana ʒ ij.

Supradicta theriaca in quintam eſſentiam redacta, patineque argenteæ impoſita, & cineribus calidis admota, ſtatim liqueſcet: huic ita liquefactæ, poſtea prædicta illa magiſteria & eſſentias pedetentim adde, continuo agitando omnia cum ſpatula argentea, omnia ad continuum ignem relinquendo: donec materia eam aſſecuta ſit conſiſtentiam, vt inde pilulæ, ſi vſus requirat, formari poſſint. Hæc theriaca conſeruabitur longiſſimo tempore,

pore, ita vt durationis diuturnitate excedat ternam, vel cuiuslibet viuaciſſimi hominis ætatem, hoc eſt, ſine corruptione aut alteratione vlla, perpetuo integris valentibuſq; viribus vigeat.

Tempus exhibendi & doſis.

Exhiberi poteſt ſtatim à primo præparationis die, & ſufficient pro doſi duo vel tria grana ad plurimum, & habebis theriacam admirabilem, cuius effectus ſunt cœleſtes ac diuini, contra omnia cuiuſcunque generis venena, & affectus peſtiferos contagioſos, deploratos & incurabiles. In ſumma hæ ſunt veræ illę theriacæ & alexiteria pretioſa & inæſtimabilia, digna profecto, vt Regibus & potentibus offerantur: quorum vtique præparatio longa eſt ac difficilis: nec magiſteriorum horum, quæ huic vltimæ adduntur, præparandorum ratio omnibus obuia eſt, ſed magno ingenio, & ſolida eruditione præditis viris, veriſque philoſophis, & chymicomedicis, quibus hæc arcana potiſſimum dedicare ac conſecrare volui, reſeruatur. Cæteræ vero turbæ & plebeculæ communi abunde iam alias ſatisfactum eſt.

Porro ne Philoſophis forte anſam prębeamus nobiſcum expoſtulandi, quod horum magiſteriorum præparationes inexplicatas relinquamus: eas in illorum gratiam, quanta poſſumus perſpicuitate, ſub philoſophica tamen loquendi ratione & conſuetudine in medium proferemus.

Præparatio ſeptem magiſteriorũ.

Ad ſeptem horum magiſteriorum ingredientia calcinanda & diſſoluenda, nulla alia re vtimur, quam ſolo menſtruo, extracto ex ſpiritibus balſamicis ſalis & ſulphuris naturæ, quod in terræ chaos omnibus obuio & paucis noto deliteſcit: ex quo chaos verus philoſophus æque facili artificio extrahit ſalem illum balſamicum & pretioſum, quam vulgaris artifex nitrarius ſalem ſuum petræ ex terra pingui & communi. At differentia non exigua eſt inter hos duos ſales, licet in pluribus magnam inuicem habeant ſimilitudinem: ſiquidem ex eadem matre & radice producti ſunt ambo. Sed horum vnus eſt frigidus & humidus, volatilis, fœminæque naturam referens: alter vero calidus, ſiccus, fixus, hermaphroditus, tam maſculi, quam fœminæ naturam participans, ſimulque eſt mercurius, ſulphur & ſal; cuius mater eſt virgo quædam, virtutibus tamen primi entis rerum bezoardicarum ditata & imprægnata: hanc in primis quærunt & ſeligunt Philoſophi, ſuumque inde ſulphur Philoſophorum eliciunt. Crede mihi veriſſime loquenti: hanc rem tam occultam nullo modo poſſe dilucidius aut apertius explicari.

Cum balſamico vtique huius materiæ pretioſæ ſpiritu calcinabis, & ſolues vna eademq; opera, corallia, gemmas, hyacinthos, rubinos & ſmaragdos, quibus philoſophica ſolutione ſolutis, idem inde ſperabis menſtruum cœleſte, opera cuiuſdam ſalis vegetabilis, & ſtatim videbis, magiſteria illa pretioſorum illorum lapidum, vaſis fundum petere, quæ poſtea cũ noſtra theriaca cœleſti, vti iam *ſupra* diximus, admiſcenda ſunt.

Magiſterium bezoardicum animale quid.

Per magiſterium bezoardicum animale intelligimus magiſterium ex puluere viperarum extractum, idque opera eiuſdem menſtrui ſiue ſulphuris, aut ignis naturæ: quo philoſophice calcinantur & ſoluuntur enarratæ viperæ, quæ iam in terræ latibulis à ſola balſamica illa virtute, eiuſdem ſalis & ignis naturæ, ſummam alexiterii vim acquiſiuerunt, vt iam *ſupra* fuſe & clare ſatis expoſuimus. Ope enim horum ſpirituum Balſamicorum prædicti ignis naturæ, viperinæ carnis virtus alexiterica & bezoardica in infinitam virium poteſtatem excreſcit. Vnde ei baſis principalis locum deſignauimus in noſtra theriaca cœleſti: non ſecus ac craſſa & materialis earundem caro baſis locum tenet in communi illa & materiali theriaca.

Bezoardici mineralis

Septimum magiſterium, quod addimus, & bezoardicum minerale, quod per

proprietates & eiusdem methaphorica deſcriptio.

ſe ſolum magnum eſt alexiterium, cui vix aliud æquiparari poteſt, per ſudores, quos in doſi quatuor tantum granorum potenter euocat, omnis generis venena & peſtilentes corruptiones è corpore noſtro abigit & expellit. Cuius vtique compoſito mirabilis; mirabilis item eius mixtio, & ſtupendi plane, imo diuini eiuſdem ſunt effectus.

Compoſitio fit per ſpumam venenoſam, quam euomunt duo dracones, ſimul coniuncti, agitati, & tandem calefacti manu Artiſtæ. Hæc ſpuma venenata ad temperiem adducitur, & bezoardica redditur ſola admixtione illius ignis balſamici naturæ; quæ mixtio non fit ſine magnarum turbarum, ebullitionum & ſeditionum excitatione: tandem imbecilliori & fortiori ſuperato, belloque confecto, amica & ſalutaris inducitur pax, adeo vt venenum tantum, quodque vel ipſo viperino longe deterius & nocentius eſt, conuertatur in ſummam theriacam, ſummum alexiterium, ſummumque ſaluberrimum remedium bezoardicum, quod tantum ſudores prouocando effectus demonſtrat ſuſpiciendos in omnibus peſtilentibus & venenatis affectionibus, vt *ſupra*.

Hic quidem cenſor auditis eiuſmodi locutionibus metaphoricis, more ſuo cynico vix riſum tenebit. Sed Hartmannus, vt ille doctiſſimus & celeberrimus, cui hoc vltimum elegans ſane & admirandum magiſterium acceptum fero, huius inſtituti noſtri rationem collaudabit, & plurimi faciet, nec non cum illo alii viri grauiſſimi, veri Philoſophi, qui proprium & genuinum dictorum meorum ſenſum percipient. Quinimo, vt vere loquar, opus hoc, licet prima fronte plurimum difficultatis habere videatur, tamen opus tantum eſt mulierum, hoc eſt, leui tantum mulierculæ alicuius ope & opera perfici facillime poterit.

Vt autem nihil, quod ad reformationem, reſtaurationem & decorationem theriacarum facere videtur, omittamus, ſupereſt adhuc, antequam finem huic tractationi imponamus, vt ad antiquorum imitationem theriacam aliquam diateſſaron, ſaleſque theriacales deſcribamus. Quod vtiq; fieri vix poteſt, niſi vtrorumque horum remediorum quandam inſtituamus reformationem, quandoquidem eorumdem præparatio alias adeo craſſa eſt, vt nihil ſupra.

Theriaca diateſſaron antiquorū.

Theriaca diateſſaron antiquorum ex quinque ingredientibus conficiebatur, cuius compoſitionis formulam memoriæ cauſa paulo altius repetemus, quæ fit ex *radicis gentianæ, baccarum lauri, myrrhæ, ariſtolochiæ rotūdæ an.* ℥ ij. *cum mellis* ℔. ij. Totum vero præparationis artificium conſiſtit in eo, vt puluerentur omnia, & eum melle inuicem permiſceantur. Hanc quæſo compoſitionem vnuſquiſque paulo altius mecum expendat & iudicet, num ei tam ſplendidum & auguſtum theriacæ nomen competat. Nos huiuſmodi diateſſaron idcirco relinquemus communi & imperitæ plebeculæ, aliamque eius loco deſcribendam aggrediemur, quæ ſolos deceat magnates & Principes, eamq; à ſingulari ſua præſtantia diateſſaron regiam vocabimus.

Theriaca diateſſaron regia Quer.

§ Theriaca diateſſaron regia Quercet.

℞. *Tinctura aurî*
Tinctura coralliorum
Tinctura omnium lapidum pretioſorum
Tinctura viperarum ana ℥ j.
Nepenthes noſtri maioris ℥ ij.

Enumeratum modo nepenthes adhuc manens in molli conſiſtentia imponatur in patina argentea, vt igne lento liqueſcat: huic ita ſoluto admiſce primum: tincturā auri: dein tincturam coralliorum: tum tincturam lapidum pretioſorum: & tandem tincturam viperarum, modice agitando & incorporando continuo materiam ad ignem lentiſſimum, donec in iuſtam con-

ſiſten-

Doſis. ſiſtentiam redigatur, ex qua formare poſſis pilulam grani piperis magnitudine, aut paulo maiori: cuius admirandi effe-

Proprietates. ctus ſe prodent in omni peſte, & venenis, aliiſque morbis deploratis: potiſſimum autem in proliciendis ſudoribus: præterea reparat ac reficit collapſas & proſtratas vires, & duplo robuſtius efficit balſamum noſtrum radicale, cui ſoli vis medicatrix morborum debetur. Vnde ſæpenumero contingit, vt idem remedium tottamque admirabiles effectus etiam per inſenſibilē tranſpiratione͂ exerere conſpiciatur.

Hæ quatuor tincturæ vna eademq; via ac methodo extrahuntur, cum vnico videlicet & ſolo ſulphure bezoardico ex re vegetabili elicito.

Calcinatio auri philoſophica. Aurum vero philoſophice tantum calcinandum eſt, cui calci optime ablutę & eclipſin patienti, nigricantique, adde prędicti ſulphuris bezoardici tantum, vt ſupernatet tres vel quatuor digitos, idque in matracio Hermetice ſigillato, ad ignem cinerum in Athanore, & ad minimum in octo dierum ſpatio tinctura tua apparebit omni rubino rubicundior & ſplendidior: quam poſtea ſeparabis, & in perfectam tincturam Solarem decoques, vt artis eſt.

Tinctura coralliorum Tinctura coralliorum fit ex eorum magiſterio parato vt *ſupra*: ex hoc enim corallio antea in magiſterium exquiſitiſſime redacto, vt docuimus, extrahes tincturam eum eodem menſtruo aut ſulphure bezoardico, eodemque ignis gradu adhibito: in cæteris auri operationem ſequeris, & ita conficies veram tincturam coralliorum.

Tinctura lapidum pretioſorũ. Similis eſt proceſſus in fabricanda tinctura lapidum pretioſorum cum eorundē videl. magiſterio, eo vt paulo *ſupra* modo parato.

Tinctura è magiſterio viperarum. Sic ad eundem modum ex magiſterio viperarum, de quo etiam antea dictum eſt, cum eodem ſulphure bezoardico vegetabili, vt ſupernatet 3. vel 4. digitos, tincturam inſtar rubini rubicundiſſimam elicies, idque eadem methodo, qua vſus es in auri præparatione.

Minima harum tincturarum doſis potentiſſimos & admirandos eliciet effectus contra omnia venena, peſtem, morbos contagioſos & deploratos. Ex mixtione enim illa peracta & Nepenthes mei additione vis illarum in infinitum multiplicabitur. Nullum enim eſt cordiale corroborans, & bezoardicum alexiterium, quod non ſub his comprehendatur, & ſimul includatur: ſiquidem Nepenthes meum in ſe continet eſſentias omnium ſimplicium vere bezoardicorum, omnium aromatum, lachrymarum, gummi, & lapidum pretioſorum, itemque eſſentias ambræ & moſchi: eſſentias croci & camphoræ: eſſentias lunæ, extractum ſulphuris dulcis vitrioli, & (ne forte vnum ex ingredientibus magnæ huius theriacæ vulgaris negligamus) ipſius etiam opii eſſentiæ non obliuiſcemur in hac Diateſſaron regali compoſitione: remedium certe vere regium, dignumque Regibus ac ſummis, potentiſſimiſque Principibus ob ſingularem eius efficaciam & admirabiles effectus, tum ad deploratiſſimorum morborum curationem, tum ad ſanitatis conſeruationem. Horum elegantiſſimorum effectuum vel ex ſolo meo Nepenthe promanantium, teſtes erunt tres totius Franciæ facile primi & celeberrimi Medici, nec non doctus & expertus quidam chirurgus regius, qui vna interfuimus curationi matronæ cuiuſdam ampliſſimæ, nec infimo loco natæ, quæ graui quodam affectu hyſterico correpta, intolerabilibus continēter affligebatur doloribus conuulſiuis, qui neque Philonio, neque pilulis Cynogloſſæ, neque aliis remediis ſiue internis ſiue externis mitigari poterant. Tandem nobis confugiendū fuit ad Nepenthes noſtrum, ex cuius vſu continuo prædicta matrona per quinque ſexue menſes ſingulis noctibus ſemel & interdum bis nullum vnquam in *Singulares affectus Nepenthes Quercet.*

Mmmmm 2 capite

capite ſtuporem perſentiebat, neque etiam ſpe ſua fruſtrabatur vnquam in doloribus ſubito ſedandis, & quiete corpori concilianda. Interdum quidem ipſi fallendi cauſa pilulam aliam vtcunque animi cauſa formatam, & magnitudine ac colore veris Nepenthes pilulis reſpondentem exhibebamus: ſed ſeq. totam noctem inde lamentando & eiulando miſere tranſigebat. Vnde altero die poſt certa grauique obiurgatione, verbiſque ſatis aſperis ac duris nos excipiebat, ſeque immerito à nobis deluſam, & noſtra culpa & permiſſione per totam noctem tantis doloribus & cruciatibus exagitatam conquerebatur. Quæ omnia à nobis in eum finem dicuntur, vt oculis omnium obiiciamus tam præclaros & infallibiles Nepenthes noſtri effectus, quod vnius tantum piperis grani magnitudine exhibetur, contra omnes dolores à quacunque cauſa ortos. Non minori etiam pollet facultate idem Nepenthes in ſubito cohibendis omnis generis defluxionibus.

Salium theriacalium reformatio.

Tranſeamus nunc ad ſales theriacales, quorum mendoſam præparationem plus ſatis ſup. excuſſimus, ita vt non opus ſit plura de ea dicere. Nam quilibet adhuc recenti tenebit memoria immenſam illam ſalis quantitatem, 40. videlicet librarum, 4. tantum viperis additam: nec non reliqua ingredientia tam ante, quam poſt calcinationem adiecta, omniaque tam craſſe parata, vt mirum ſit, tot admirandas & ſingulares virtutes ab antiquis hiſce ſalibus adeo ruſtice confectis adſcriptas fuiſſe.

Horum igitur reformatio & recta preparandi ratio eſt, vt ſequitur.

℞. Rad. *Angelicæ*
Gentianæ
Imperatoriæ
Zedoariæ
Tormentillæ rec. ana ℥ij.
Herb. *Diptamni*
Scordii
Scorzoneræ
Scabioſæ
Rutæ
Meliſſæ recent. ana p. ij.
Gran. *iuniperi recent.* ℥ iiij.
Sem. *Rutæ*
Carduibenedicti
Coriandri
Fœniculi dulcis ana ℥ j. ß.
Flor. *Centaurii minoris*
Hyperici ana p. ij.
Cardamomi
Piperis longi
& albi ana ℥ j.

Contuſis & ſimul mixtis omnibus, adde
Succ. Limonum ℔.j.
Succ. Scordii
Vlmariæ ana ℔.j.ß.
Vini Canariæ ℥ viij.

Macerentur omnia per 24. horas in magno Alembico cupreo, cum ſuo refrigerio, quo deſtillari ſolent olea: deinde deſtilletur aqua ſiue totus liquor ad ſiccitatem vſque, caue tamen, ne ex nimia ignis violentia materia aduratur: quod periculum facile præcauetur deſtillatione in balneo vaporoſo facta. Nam, ſicut & alibi diximus, ea tutiſſima eſt & optima deſtillandi ratio: liquor inde deſtillatus accurate ſeruetur ſeorſim: fæces ſiccæ redigantur in puluerem & ſeorſim etiam ad vſum ſeruentur, vt *infra* dicemus.

Interim dum hæc deſtillatio fit, accipe ſalis marini, puri & pellucidi ℔. iiij. ad ſummum: Si forte impurus ſit, aqua lauandus & repurgandus eſt, dein ad ignem probe exſiccandus: cui poſtea pulverizat[illegible] adiice

Coralliorum rubr. pulueriſatorum ℥ iiij.
Perlarum tantundem.

Omnia cum ſale permixta iniiciantur in cruſibulum capax, (quod eſt artis vocabulum vrgendo ignem fuſionis, ita, vt prędictus ſal ignis violentia fundatur, qui inſtar metalli fluet. Vbi hic obiter monebimus, non prorſus veritati conſentaneum videri Axioma iſtud Ariſtotelis, quod quic-

quicquid coagulatur in calido, diſſoluatur in frigido & humido, cum contra ſal, qui Solis calore coagulatur, igne violento diſſoluatur, fundaturque inſtar metalli; vel ipſa experientia teſte.

Sed redeamus ad ſalium noſtrorum theriacalium præparationem. His quatuor libris ſalis fuſi, ſimul cum corallis & gemmis in dicta proportione calcinatis & pulueriſatis, adiice libras duas fæcum ſiccarum ſimplicium bezoardicorum & aromatum, ex quibus extraxiſti aquam, vt *ſupra*, reſeruatam: ex media parte horum omnium inuicem mixtorum fac ſtratum in olla terrea apta, in qua appoſite collocabis carnes quatuor viperarum in fruſta inciſarum: his ſuperiniice reſiduam omnium materialium partem, manu omnia bene premendo, & claudendo dictam ollam cum ſuo operculo, tamque exquiſite lutando, vt nihil tranſpirare poſſit. Dicta olla ponatur ad ignem calcinationis ſiue reuerberii per 24. horas, donec materia reducatur in cinerem album: quo iam vti poteris multo cum maiori emolumento, quam cineribus ſiue ſalibus iſtis theriacalibus vulgari modo paratis.

Sed huic operi hucuſque elaborato nondum acquieſcendum erit, adhuc enim materiale nimis eſt craſſum & imperfectum. Vlterius igitur pergendum, totuſque ille cinis in manicam Hippocratis iniiciendus, & cum aqua ſimplicium deſtillata, & vt *ſupra*, reſeruata, & ad ignem rurſus calefacta, inde eliciendus eſt ſal ſecundum artem: reiteratis toties diſſolutionibus, filtrationibus & coagulationibus, donec ſalem elicias exactiſſime repurgatum & vere theriacalem, qui impregnatus erit virtutibus ſalium viperarum, & rerum bezoardicarum & aromaticarum, vt & ſalium gemmarum & coralliorum, quorum copiam etiam augebit additio librarum 4. ſalis marini, qui iam per ſe ſpiritu ſuo balſamico contra morſus tum ſerpentum, tum aliarum beſtiarum venenatarum conditas ſalitaſque omnes carnes aptiſſimas reddit. Ταρίχιον, id eſt, ſalſamentorum caro (inquit Ægineta *l.7. de re med. c.3. initio litera γ.*) *acrem & ſiccantem vim habet. A præſtere itaque viperæ morſis datur, vt quamplurimum edant, & vinum bibant copioſe & reuomant: conuenit etiam ad acrium eſum: vtiliterque quoque in canis morſu imponitur, itemque in aliorum reptilium morſibus.* Fieri igitur non poteſt, qui enumerati ſales theriacales noſtræ deſcriptionis ſint magnæ efficaciæ & virtutis, longeque alterius conditionis, quam communes iſti, idque ob varias cauſas, quas vnuſquiſque ipſemet ſecum paulo diligentius ruminabit & expendet. Loco trium cochlearium, quæ pro doſi de vulgaribus dantur, nos de noſtris exhibemus tantum 10. vel 12. grana, ſiue ſcrupulum vnum ad ſummum, & mirabiles exerunt effectus.

Vt centuplo adhuc efficaciores reddantur, verus philoſophus loco ſalis communis accipiet ſalem ſulphureum & balſamicum naturæ, cum quo fundet & calcinabit philoſophice, non tantum corallia & gemmas, ſed etiam fragmenta hyacinthiorum, rubinorum, ſmaragdorum, & aliorum lapidum pretioſorum in quanta copia libuerit, quæ virtutes ſuas ſpirituales, quæ potentiſſimæ & efficaciſſimæ ſunt, impertient dictis ſalibus, ope ſulphuris naturæ, quod eſt illorum proprium & verum diſſoluens.

Et ſic tandem fluctibus omnibus in hoc magno Theriacarum mari ſuperatis, tempus nunc eſt, vt ad tranquillum portum nos conferamus, & deinceps nauiculæ noſtræ curſum conuertamus ad remedia ſiue antidota opiatica, quæ lima & reformatione noſtra ſummopere indigere dignoſcuntur.

CAP. XXV.

De Antidotis Narcoticis, quæ & Opiatæ appellantur.

EXPOSVIMVS *ſupra*, quanta ſit opii dignitas, atque præſtantia, & quam multæ ac præclaræ reperiantur antidoti, quæ magnificis & ſuperbis nominibus, ob egregios & mirandos effectus, quos in grauibus & deploratis morbis propulſandis exerunt, inſignitæ ſint, quæque opium, quamuis nulla arte præparatum, pro baſi tamen & fundamento primario recipiant.

Opium itaque, cum in tot remediorum compoſitionibus fulcri vicem obeat, plurimum vtique in eo ſitum eſſe videtur, vt probe & exacte cognoſcatur, quid ſit, antequam in vſum recipiatur.

Ex papauere nigro elicitur duplex liquor concretus; alter ex eiuſdem papaueris capitibus, herbis, foliis & caulibus contuſis, præloque ſubiectis fortiter exprimitur, idque circa finem menſis Maii aut Iunii; huncque extractum liquorem in trochiſcos redigunt, & nominant *Meconium* iuxta Actuar. *meth. cap. 6 de Antidotis.* Quod extracti genus vnum eſt de extractis antiquorum, vbi in noſtris hodie conficiendis longe exquiſitius & ingenioſius adhibetur artificium, ad tollendam omnem impuritatem, & purum ab impuro ſeparandum.

Meconium quid.

Alter liquor, proprie opium dictus, eſt ſola lachryma, quæ effluens ex capitibus tantum papaueris inciſis, menſe quoque Maio aut Iunio colligitur.

Opium eſt lachryma papaueris.

Veri opii ſigna & indicia ſunt ſecundum Oribaſium fere hæc: *Probatiſſimus autem liquor eſt denſus, ponderoſus, odore ſoporiferus, guſtu amarus, qui facile aqua diluitur, leuis, albus, non aſper, non grumoſus, quique inter colandum non coeat veluti cera, & in Sole diffunditur, & ad lucernam, non atra tamen flamma ardet, quique, vbi reſtinctus ſit, odoris vim conſeruat.* (Sed addit Oribaſius *præcitato loco.*) *Hunc adulterant miſcendo glaucium, aut gummi, aut agreſtis lactucæ ſuccum.*

Veri opii ſigna.
Orib. lib. 11. med. collect. à litera M. incipientiũ.

Idem Oribaſius in ſequentibus quoque oſtendit modum colligendi liquorem papaueris ad conficiendum opium, quem locum de induſtria huc transferre placet. Nos enim iuxta eandem normam & rationem docebimus ex noſtro quoque papauere opium educere, quod ſua præſtantia ac viribus veterum opio longe lateque anteferendum erit. Sed ornamentum hoc acceſſorium ſoli veræ Chymiæ debetur. *Aliqui igitur* (addit Oribaſius) *capita & folia contundunt & prælo exprimunt, tum in mortario terunt, & in paſtillos redigunt, idque Meconium nominatur, poteſtate multo ignauius, quam liquor ſit. In liquore autem colligendo oportet, cum ros exaruerit cultello aſteriſco circumdante, ne ad interiora deſcendat, ex obliquo in rectum ſummam capitum ſuperficiem incidere, & lachrymam exeuntem in conchulam digito detergere, & non ita multo poſt redire, ſiquidem contra inuenietur, &c.* Hæc igitur eſt ratio & methodus verum opium more veterum concinnandi.

Præter cætera veri opii ſigna ab Oribaſio, vt *ſupra*, declarata (inter quæ & albedo non vltimum eſt) hoc vnicum imprimis conſiderandum venit, quod facile inflammari poſſit, tanquam lachryma ſulphurea, ex papaueris capitibus ſeminum plenis extillata, & tota oleaginoſa, quæ lampadi aut igni admota flammæ concipiendæ cauſam præbet, non ſecus ac res quælibet pinguis, ſulphurea & oleaginoſa.

Signa veri opii.

In Meconio autem ſiue opio vulgari idem animaduerti difficillimum erit: ſiquidem in eius præparatione partes ſulphureæ ab aqueis ſiue mercurialibus obtunduntur, ſimulque tam herbæ, ſiue folia, quam capita recipiuntur, ex quibus omnibus contuſis exprimitur ſuccus (in opium nigrum poſtea, ſiue mauis, Meco-

Noſtrum opium.

nium,

nium, quod hodie in officinis habemus) concretus, quod tamen vulgare opium quodammodo flammam etiam concipere poſſe percipies, ſi lampadi admoueris. Hoc autem, mea quidem ſententia, tam theriacarum, quam laudanorum compoſitioni æque, vel etiam rectius deſtinari poſſe exiſtimo, quam verum opium ex ſola lachryma ſuo tempore in ea, qua fieri poteſt, quantitate collecta, factum. Nam cum id adeo ſulphureum ſit, vt, ſicut videre eſt, ex eius deſcriptionis hiſtoria flammam facillime concipiat & ardeat, & odorem ſuum narcoticum, poſt ignis examen, adhuc integrum retineat, fieri non poteſt, niſi interueniente alia præparatione, quin cerebro mirum in modum infenſum ſit, idq; hoſtiliter lædat, & perniciosa & lethifera inducat ſymptomata; qualia ipſi tribuit Scribonius *lib. de compoſ. medic. cap. 48. Facit autem* (de opio loquens) *grauedinem, gelationē, & liuorem artuum frigidoſq; ſudores manare, præterea ſpirationem impedit, mentem ſoporat, ſen, uſq; alienat, &c.* Quod ſi ignis ab eo nequeat ſeparare fœtidum iſtud & narcoticum ſulphur, multo minus id præſtabit, vel calor quidam lentus cinerum, vel coctio quædam ac digeſtio B. M. nihilominus tamen; vt mox patefiet, nos hoc imprimis tentabimus, vt in præparatione opii noſtri ordinarii, ſulphur iſtud narcoticum flammam concipiens, odore fœtens & abominabile penitus arte ſecernamus. Et ſic ipſum opium, quod tam ab antiquis, quam recentioribus, pro ſummo & nocentiſſimo veneno æſtimatur, in doſi etiam paucorum tantum granorum exhibitum, facillimo artificio transformabimus in vtiliſſimum & ſaluberrimum remedium.

Opium à ſulphure ſuo inflammabile eſt.

Opii non præparati incommoda.

Vt ea, quæ diximus, confirmemus, ſcire primum conuenit, veteres ſolum hoc papauer, quod vtcunque incultis & ſylueſtribus camporum locis natum & repertum fuerit, in vſum recepiſſe, ex quo ſuum opium pararunt, quod vel hoc ſaltem nomine crudius, indigeſtius, & per conſequens inde perniciosius iudicandum eſt, quam id, quod nos temporis progreſſu edocti è papauere ſatiuo & transplantato educimus: Hortos enim noſtros hodie videmus infinito papaueris genere conſitos, cuius flores colorum varietate & elegantia pulchre depicti, & nobiſcum quaſi ridentes, animum mirifice oblectant, quod ſoli tranſplantationi acceptum ferendum eſt, cuius laus ſatis extolli nequit: tanta eſt illius energia & proprietas in rebus amaris edulcandis, & noxiis corrigendis, ſicut & id paucis *ſupra* delibauimus, adductis quibuſdam exemplis, cynaræ nempe, cichoreæ & hellebori. Huius nimirum tranſplantationis & coctionis, Solis ardore & æſtu proritatæ, beneficio, in Natolia & Aſia minori (vbi Turci papauer in magna copia & ſingulari diligentia plantant, transplantant & excolunt) ex ſucco eius extracto præparatur ab incolis opium, quod vernacula ſua lingua appellant Maſlac, quo plerunque vtuntur ad piſi magnitudinem, non pro ſomnolentia, ſed animoſitate comparanda, idem quoq; aucta doſi accipiunt in ipſo certaminis procinctu: vnde veluti inſani & furibundi, diſturbato nimirum cerebro in obuia quæque pericula feruntur, neque ipſam etiam mortem expaueſcunt.

Quanta tranſplantationis & culturæ vtilitas.

Maslac Turcorum opium.

Vnde conſtat, opium hodierno ſeculo in terram meliorem, diligenti & accurata cultura tranſplantatum & educatum, minus venenoſum eſſe, quam illud antiquorum. Nobis autem idem transplantationis auxilium conceſſum eſſe æque ac Aſiaticis iſtis populis, minime dubitandum. Ac licet radiorum Solarium tanta apud nos vis & impreſſio non ſit, præſto tamen nobis ſunt coctiones & digeſtiones, vario ignis regimine excitatæ: habemus quinetiam ignem lampadis, fimi, baln. Mar. vaporoſ. &c. Sic ars imitando naturam eandem ſuperat, longeque vtiliora & exquiſitiori coctione materiale à formali,

Naturæ defectus arte corrigitur.

formali, terreſtre à cœleſti, purum ab impuro ſeparat, quod ignis naturalis per ſe, ſine artis adminiculo vix ac ne vix quidem efficere poſſet; ſicut id omnibus plus ſatis compertum cognitumque eſt, noſque paulo poſt clarius oſtenſuri ſumus, vbi ex papauere noſtro domeſtico & transplantato, opium quoddam parabimus, quod proprietatibus & effectibus ſuis vulgari iſto, quantumuis longiſſime aduecto reſpondeat. Quod tanquam ſcitu dignum monere voluimus, priuſquam accederemus ad tractionem remediorum ſiue antidotorum narcoticorum. Horum autem omnium cum præcipuum ſit fundamentum ipſum opium, ſuper eo firmum ac conſtans extruere ædificium vix licebit, niſi prius, quid ſit, probe cognouerimus.

Inter cætera igitur remedia narcotica, in maiori æſtimatione & frequentiori vſu, ad ſedandos dolores & cohibendas hæmorrhagias ac defluxiones ſunt:

- *Diacodion*
- *Pilulæ cynogloſſæ*
- *Requies Nicolai*
- *Philonium*

Huius vltimi quatuor ſunt genera ſiue deſcriptiones, veluti

- *Philonium Tharſenſe Galeni*
- *Philonium Romanum Nicolai*
- *Philonium Perſicum*
- *Philonium Meſuæi*

Diacodion.

Inter hæc enumerata remedia minus noxium eſt Diacodion, & benignius tutiuſque exhibetur. Componitur autem ex capitibus papaueris albi mediocris magnitudinis, quæ neque immatura, neque matura nimis ſunt, neque nimis humida aut ſicca.

Quidam pro doſi accipiunt viginti eiuſmodi capita, quæ macerant per 24. horas in duabus vel tribus libris aquæ, & poſtea coquunt, donec contabuerint, expreſſis & colatis omnibus, cum ſufficienti quantitate ſacchari, mellis vel ſapæ, aut vini dulcis, fit electuarium ſolidum ſiue molle. Galenus hoc modo parat Diacodion ſuum ſimplex.

Actuarius componit Diacodion ſuum ſolidæ conſiſtentiæ, coquendo capita papaueris, vt *ſupra*, ſed iis adiicit

Roſarum rubrarum ʒ ij.
Croci orientalis
Acaciæ
Liquiritiæ. ana ʒ j.
Boli armeni ℥. ß.
Cinnamomi electi
Rad. conſolid. maioris
Hypociſtidis
Balauſtiorum ana ʒ j.
Myrti
Dauci ana ℥ j.
Coralli vtriuſque
Sumach
Sanguinis draconis
Flor. Altheæ ana ʒ ij.
Sem. Portulacæ ʒ ß.

Ex his omnibus redactis in pulŭerem, conficit electuarium ſolidum ad ℥ j. pulueris accipiendo lib. j. ſacchari diſſoluti, & ad perfectionem decocti, idque cum decoctione prædicta papaueris.

Montagnana præparat diacodion, accipiendo

Capitum papaueris N. xx.
Siliquarũ dulcium à granis ſuis ſpoliat. ℥ iiij.
Rad. Altheæ
Liquiritiæ ana ℥ ß.

Omnia coquit in decem vel duodecim libris aquæ fontanæ vel pluuiæ vſque ad duas tertias. Expreſſioni & colaturæ addit

Sacchari roſati
& penidiorum ana lib. j.

Coquendo omnia in conſiſtentiam mollem.

Huiuſmodi diacodion proprie confert ad cohibẽdas defluxiones acres, ſeroſas, tenues, & bilioſas, à cerebro in pectus irruentes, conducit quoque ad omnem tuſſim, ſomnum & quietem interrumpentem. Hoc ipſum Montagnanæ diacodion

codion primas tenet inter arteriacas compoſitiones, eſtque remedium inter vulgaria eius generis præſtantiſſimum.

Diacodion Actuarii ex pluribus adſtringentibus compoſitum; præcipue prodeſt cæliacis, dyſentericis & omnibus ventris fluoribus immoderatis, hæmorrhagiis, & ſpuitioni ſiue vomitioni ſanguinis.

Pilulæ cynogloſſæ. Pilulæ cynogloſſæ à Nicolao Præpoſito deſcriptæ, in frequenti admodum vſu quoque ſunt: vnum quoque ſunt ex remediis opiaticis, quæ ſecurius præbentur ad ſuadendum ſomnum, & mitigandos maximos quoſque dolores, à quacunque cauſa genitos: Conferunt etiam ad ſiſtendas tenues deſtillationes; illarum deſcriptio eſt talis.

℞. *Rad. Cynogloſſæ aridæ*
Sem. Hyoſciami albi
Opii, ana ℥. ß.
Myrrhæ ʒ. *vj.*
Thuris ʒ. *v.*
Caryophyllorum
Cinnamomi
Styracis calamitæ ana ʒ. *ij.*

cum aqua roſarum formetur maſſa.

Requies Nicolai. Requies Nicolai, quod nomen habet à ſingulari ſua vi & proprietate, qua quietem & tranquillitatem inducit iis, qui infeſtantur quodam dolore, inquietudine aut ardore febrili, vnum quoque eſt ex moderatioribus narcoticis, & quod inter reliqua tutius offerri poteſt: Eius compoſitio hæc eſt:

℞. *Roſarum rubrarum*
Violarum ana ʒ. *ij.*
Opii
Sem. Papaueris albi
Hyoſciami
Pſyllii
Scariolæ
Lactucæ
Portulacæ
Corticis rad. mandragoræ
Nucis moſchatæ
Cinnamomi
Zingiberis ana ʒ. *j.* ß.
Sacchari candi ʒ. *j.*
Santali albi, rubri
Spodii
Tragacanthæ an. ℈. *ij.*
Sacchar. in aqua roſ. diſſoluti ad triplum omnium. Mi.

Philonium. Philonium eſt omnium validiſſimum narcoticum, maiorem enim præ cæteris opii partem recipit. Ob quam cauſam, ad corrigendam ſcilicet nimiam eius frigiditatem, ei adduntur ſumme calefacientia, nempe *pyrethrum, piper album*, neque ibidem omittuntur ea, quæ vehementer vrunt & incendium extremum excitant, & in venenorum claſſe numerantur, velut *euphorbium*, &c.

Deſcriptio Philonii Tharſenſis Gal. eſt, vt ſequitur.

℞. *Croci*
Pyrethri
Euphorbii
Nardi Indicæ ana ʒ. *j.*
Piperis albi
Sem. hyoſciami ana ʒ. *xx.*
Opii ʒ. *x.*
Mellis q. ſuffic.

Cum hac conuenit fere deſcriptio Meſuæi: Eadem quoque eſt vtrobique opii doſis: hoc tantum intereſt, quod in alterutra loco *euphorbii caſtoreum* ſubſtituatur.

Philonium Romanum & Philonium Perſicum. Deſcriptiones à Myrepſo traditæ Philonii Romani, & Philonii Perſici, differunt à præcedentibus duabus, tum in opii doſi, tum in cæteris ingredientibus. Interim tamen euphorbium, pyrethrum, piper album, & alia calidiſſima ſimplicia, correctionis cauſa omiſſa non ſunt, quæ tamen tam exceſſiue calida ſunt, vt vix ori admota (ſicut illorum vſus frequens eſſe ſolet in colicis paſſionibus & aliis extremis cruciatibus) faucium & vicina-

vicinarum partium calamitoſum excitent incendium. Has autem hactenus eum enumeratorum remediorum narcoticorum deſcriptiones de induſtria in hunc librum introducere placuit, vt ex illorum collatione cum noſtris, quæ laudana appellant, factâ, cuilibet de vtrorumque diſcrimine in præparatione & præſtantia liquido conſtet.

Laudana vnde dicta. Laudani nomine inſigniuntur remedia noſtra anodyna opiatica, quaſi dicas laudatum remediũ. Theodorus Zvvinguerus, vir ſummus, & inſignis Medicus, *Nepenthes.* primus eadem appellare cenſuit Nepenthes nomine, quod remedium Helenæ fuiſſe dicitur, quo omnes è corde languores & ægritudines ſuſtulit, & hilaritatem lætitiamque induxit, vt legitur apud Homerum. Quod vtique nomen, ob ſummos & admirabiles effectus, quos exerit laudanum, ei aptiſſime & ſummo iure competit. Supereſt, vt eius aliquot formulas atque deſcriptiones in medium proferamus, ſimulque oſtendamus, quanto errore veteres opium, citra omne præparationis artificium, additis inſuper correctionis loco aliis ingredientibus adeo calefacientibus narcoticis ſuis adhibuerint.

Iam alibi in ſcriptis noſtris ampliter de proprietatibus opii diſſeruimus, & perſpicuè demonſtrauimus, qualitatem eius narcoticam & ſoporiferam dependere potius à ſulphure quodam inflammabili fœtente & indigeſto, quo plurimum abundat, quam à cauſa quadam *Opij proprietas vnde.* frigida. Nam & fumus ſulphureus carbonum, & vapor ſulphureus, tam vini, quam croci multo citius hominẽ in ſomnum præcipitabunt profundum & letheum, quã aqua niuis aut glaciei montium, quantumuis in ſummo exceſſu frigidiſſima. Hæc enim frigiditas caret ſpiritibus vaporoſis & ſulphureis, qui cerebri ventriculos opplentes, eiuſmodi ſoporiferas inducunt affectiones, quique æque in vino, carbonibus, & croco reperiuntur, ac in ipſo opio, licet non tam noxii ac lethales. Odor præterea opii fœtidus certiſſimus index eſt eius, qui in eo ineſt, copioſi ſulphuris & olei. Sic ex cæteris ſignis, quibus veteres verum opium diſcernebant, hoc quoque vnum erat, quod flammam conciperet. Sed cum de his omnibus copioſe alibi diſputatum ſit, ſatis nobis eſt, hæc paucula tantum obiter attigiſſe, vt proprietate enumerati opii probe cognita, eo magis id rectius corrigere, & de noxio innoxium reddere queamus, ſicut paulo poſt videre licebit.

Sulphur itaque narcoticum iſtud & ſtupefactiuum, eo, quo ſequitur, modo inde ſeparandum eſt.

Vera præparatio opii.

Primum accipe opii ℥. iii. vel iiij. aut quantum voles, habita ratione quantitatis laudani conficiendi. Hoc opium cultro quodam in exigua incidatur fruſtula, quæ appoſite, in patina aut orbe quadraue quadam collocentur, ne ſe inuicem attingant, vt melius in ea operari queat calor moderatus, cuius ope & virtute ſenſim exhalabit enarratum ſulphur vaporoſum, fœtidum & narcoticum, fiat autem hęc operatio ſub camino quodam, vbi cauendum, ne fumus forte naribus exceptus damnum inferat, hicque ignis eouſque continuabitur, donec opium omnem fere amittat odorem, & omnino ſiccum reddatur inſtar aloes, & facile in puluerem redigi poſſit. Hæc eſt prima ratio & methodus veræ præparationis opii, quod vix tunc temporis concipiet flammam.

Puluerizatum iniiciatur in matracium vitreum capax, & inde extrahatur eſſentia ſiue extractum, & loco aquæ vitæ, qua alias plerique vtuntur ad hanc extractionem, accipiatur acetum fortiſſimum album, vel ſuccus limonum: hi enim liquores vitriolati ſola veriſſima

opii

opii correctiua exiſtunt. Modus huius extracti ſiue eſſentiæ educendæ idem eſt ac cæterorum, hoc eſt, oportet opio pulueriſato alterutrum ex his liquoribus affundere, vt tres quatuorve digitos ſuperemineat, & omnia digerere in Baln. Mar. mediocriter calido, donec liquor tinctus ſit, & clarus rubicundusque inſtar granati appareat. Separa id, quod clarum eſt, per inclinationem, & rurſus affunde nouum liquorem acidulum, iterumque omnium fiat digeſtio, donec tinctus ſit liquor, non tamen tam intenſe, vt prius: hæc ita continuabis, donec aqua non amplius tingatur, niſi colore ad flauedinem tendente, quam non miſceas cum cætero liquore, quia inutilis plane eſt: Tincturam rubicundam & claram in Alembicum indas, & per Baln. vaporoſum liquorem ſepara, & remanebit in fundo opii eſſentia.

Fæces, quæ poſt tincturam extractam remanent, ſeruentur. Vſus enim illarum erit vel cataplaſmata anodyna, & dolorificis affectibus, qualis eſt podagra, apta, paranda, vel aquas hypnoticas, & ſimilia alia remedia inde concinnanda.

Ex quatuor vnciis opii veri extracti ſiue eſſentiæ vnciæ duæ, aut circiter remanebunt, quod extractum præcipuum laudani tui fundamentum erit, cuius compoſitio ſe habet, vt ſequitur.

Laudanum præſtantiſſimum, & præ cæteris cunctis opiaticis (puta quæ opium excipiunt) paratu facilli- mum.

℞. Eſſentiæ opij à ſuo diſſoluente per B. vaporoſum vt ſupra ſeparatæ ℥. ij.
Eſſentiæ croci, cum aqua limonum extractæ ℥. j.

Hæ duæ eſſentiæ confundantur inuicem in paruo quodam vaſculo argenteo: his adde

Gemmarum
Hyacinthorum
Et corallorum ana ʒ. j. ß.
Terræ ſigillatæ veræ ʒ. j.
Pulueris bezoardici veri
Vnicornu
Ambræ griſeæ ana ℈ ij.

Hi pulueres ſufficient ad bonam conſiſtentiam laudano inducendam, miſcendo & agitando omnia continuo ad ignem lentum, donec ex materia frigefacta pilulæ formari poſſint, ſufficit exhiberi de hoc laudano, magnitudine piperis grani: & inſignes ac ſuſpiciendos percipies huius anodyni effectus, quod te ſpe tua nunquam fruſtrabit: Nam confert citra moleſtiam & cerebri vllam perturbationem, aduerſus omnis generis dolores à quacunque cauſa ſubortos, contra omnes hæmorrhagias ſiue fluxus ſanguinis in quacunque corporis parte fuerint, contra omnes defluxiones & fluores ventris, dyſentericos, hepaticos, lientericos, & ſimiles, & ad inducendam gratam tranquillitatem in febribus ardentiſſimis, in quibus ipſis rationis ſenſus læditur, & in phreneſim æger plerunque delabitur. *Proprietates laudani opiatici.*

Non ignoro, quoſdam ex viris doctiſſimis opii eſſentiam elicere cum ſpiritu vini, in quo prius macerant puluerem Diambræ, & compoſitioni inſuper adiiciunt extracta aromatica & bezoardica, vt & olea aniſi, fœniculi, & ſimilium. Sed vt verum fatear, ego hic exhibui laudani opiatici deſcriptionem, qua nulla eſſe poſſit inter opiaticas compendioſior, nulla facilior aut præſtantior.

Nec, vt obiter & hoc addam, vera opii correctiua in pyrethro, piperibus, euphorbio, & igneis aut ſumme calidis illis rebus indaganda ſunt, ſed in aceto potius, tam montano, quam vulgari, *Vera opii correctiua quæ.*

gari, in ſucco acidulo limonum & ſimilibus, quæ vim & proprietatem vitriolatam participant. Philoſophus, qui mentem meam percipiet, poterit etiam ſine opio plura alia laudana multo efficaciora & præſtantiora componere.

Alius modus laudani noſtræ deſcriptionis.

♃. Menſe Mart. vel Septembr. quando radices ſunt in vigore, copiam rad. hyoſciami in veris principio, ſimul cum germinibus ſuis tenellis adhuc, & vix è terra protuberantibus accipiendæ ſunt: Omnibus rite contuſis, ſuccus prælo perquam exquiſitiſſime exprimatur, ita vt ad minimum libram vnam & dimidiam, vel duas libras ſucci habeas, qui depuretur in Baln. Mariæ mediocriter calido: Separando inde fæces, vt iam *ſupra* docuimus modum depurandi omnes ſuccos tam radicum, quàm herbarum & florum. *Nota: ſuccus hic, qui antea colore albus exiſtebat, per digeſtionem hanc vertitur in ſummam rubedinem, inſtar vini rubicundiſſimi.* Et hæc eſt eius perfecta depuratio, quam accurate ſeorſim ſerues: Dum interim præparas extractum hyoſciami iuxta modum præſcriptum, circa idem tempus, ſi voles, præparabis opium vulgare, illud nempe in exigua incides fruſtula, quæ ad ignem lentum collocabis, vt vi caloris ſulphur eius narcoticum exhalet, & pulueriſari facile queat, vt *ſupra* docuimus.

Primus modus mixtionis duorum inter ſe narcoticorum.

♃. *Itaque commemorati ſucci hyoſciami depurati & perfecte rubicundi, vt ſupra* ℥.x.
Opii præparati, & in puluerem redacti, vt ſupra ℥.v. *vel* ℥.vj.

Omnibus ſimul coniunctis, & in patinam paruam terream vitreatam inditis, videbis horum duorum narcoticorum tam firmam & indiſſolubilem fieri copulationem, vt in vnum corpus & conſiſtentiam vnam duriuſculam coiuiſſe videantur. Quibus omnibus Soli aut lento calori cinerum per 3. aut 4. dies expoſitis, opium attrahet tantum ſucci hyoſciami, quantum ſufficiet, quod reſiduum erit, ſeorſim ſeparabitur per inclinationem, vt vocant, vel exhalabitur, quicquid coagulatum fuerit, fruſtulatim in matracium vitreum capax iniiciendum eſt: ſuperaffundendo ſuccum limonum perfecte depuratum, vt quatuor vel quinque digitos ſupernatet, iſque tingetur in Baln. Mar. in rubini colorem, quem ſeparabis per inclinationem quam potes ſtudioſiſſime, ne quid craſſi aut impuri ſimul miſceatur, affundendo iterum nouum ſuccum limonum, & digerendo in Baln. Mar. donec denuo tingatur colore rubini, & ita progredieris, donec aduertas, ſuccum non amplius colorari rubini colore, ſed ſubpallidum manere, qui tum inutilis erit ad hanc operationem. Omnis tuus liquor in rubini colorem tinctus reponatur in digeſtione Baln. Mar. vt denuo digeratur, omniſque ſubſtantia craſſa fundum petens inde ſecernatur. Et ita ſummam & perfectam depurationem ei conciliabis, veramque eſſentiam opii & hyoſciami coniunctim præparabis, quam curioſe adſeruabis, huius eſſentiæ habebis circiter ℥. vj.

Appetitus Naturæ in opio non excedit attrahendi menſuram.

Interim dum circa hanc depurandi operationem verſaris, extractum hoc, ſiue eſſentiam, vt ſequitur, parabis.

Præparatio extracti bezoardici.

♃. *Rad. Angelicæ*
Zedoariæ
Galangæ
Tormentillæ
Corticum Citrii
Ligni aloes
Santali rubri & citrini an. ℥.j.

Gra-

Granorum alkermes
Diptamni
Cinnamomi
Spica nardi
Caryophyllorum
Nucis Moſchata
Macis
Cardamomi
Been albi & rubei ana ℨ. ß.
Camphora ʒ. j.

Omnibus conquaſſatis in matracio vitreo cum aqua vitæ Iuniperi fiat extra-ctum iuxta modum, quem *capite de extractis* docemus.

I T E M.

Extractum Mumia & Myrrha.

♃. *Myrrha*
Mumia ℨ. ß.

Diſſolue in patina ad ignem cum hydromelite vinoſo, aut cum quodam alio vino, & quoniam ipſa ſunt viſcoſa, calentia adhuc per linteum traiicienda, & cum ſupra dicto extracto bezoardico coniungenda ſunt.

Croci eſſentia.

Item ♃. Croci ℨ. iii. ex quo extrahe eſſentiam cum aqua deſtillata ex ſucco limoniorum, vel cum aqua pomorum redolentium, (quam prius acidulam reddideris cum ſpiritu vitrioli, vel liquore ſulphuris) omnia colabis iterum atque iterum per chartam leucophæam: Et ex his tribus croci vnciis reſtabit ℨ. i. eſſentiæ, quam ipſam quoque miſcebis cum extracto illo bezoardico.

Ambra præparatio.

Item ♃. *Ambra flaua ſelectiſſima ℨ. ß.* hanc impone patinæ argenteæ, affundendo ſpiritum vini optimum, & prædicto ambræ puluere rite miſcendo: Poſtea charta accenſa admoue ignem, agitando ſemper omnia ſpatula: Spiritu vini conſumpto, alium nouum affunde, admoto igne, vt prius, idque continuando quater. Tandem omnem humiditatem igne ſepara, & enatratam ambram ſiue ſuccinum contere in puluerem ſiccum bene præparatum, quem ſeruabis ad vſum, vt mox dicetur.

Sales corallorum & gemmarum.

Item extrahe ſalem corallorum, & gemmarum cum ſucco limonum ſiue berberorum optime depurato, vt docebimus *cap. de extr.*

Et hæ ſunt omnes illæ præparationes, quas ad hoc inſtitutum in promptu habere conuenit.

Proceſſus ſecunda ac vniuerſalis mixtionis eſt, vt ſequitur.

Extractum totum bezoardicum, vna cum extractis myrrhæ, mumiæ, coniungatur & miſceatur cum tota eſſentia opii, & hyoſciami reſeruata, vt *ſupra*, & omnibus in Alembicum poſitis, fiat exhalatio ſiue deſtillatio ad ignem lentum, donec materia in ſyrupi conſiſtentiam redigatur, quam adhuc calentem eximes ex Alembico, & effundes in patinam argenteam, vt eo melius & perfectius fieri poſſit omnium mixtio & coctio.

Quando materia redacta fuerit in bonam mellis vel ſapæ conſiſtentiam, ei admiſcebis & incorporabis hunc ſequentem puluerem.

♃. *Succini preparati, vt ſupra, ℈. iiij.*
Salis perlarum
Salis corallorum ana ʒ. ij.
Terra ſigillata optima ʒ. j. ß.
Pulueris bezoardici veri
Oſſis de corde cerui
Vnicornu ana ʒ. j.
Ambra griſea ʒ. ß.

Omnia puluerata ſubtiliſſime inuicem miſceantur, hæcque mixtura ſenſim admiſceatur materiæ in formam mellitam redactæ, quam ſemper igni lento admotam tenebis, agitando & probe miſcendo omnia diu cum ſpatula eburnea vel argentea, donec percipies omnia in bonam conſiſtentiam redacta eſſe, & ex materia refrigerata pilulas formare poſſis: adde rurſus (materia videli-

cet ab igne dimota) *oleorum aniſi & fœniculi dulcis chymice extractorum ana gutt. 12. vel* 15. omnia optime commiſcendo, & ſerua hanc compoſitionem, in vaſculis eburneis vel argenteis. Doſis eſt magnitudo grani piperis, & eoſdem, quos primum laudanum, effectus demonſtrabit, quorum virtus non minuitur temporis longitudine, ſed potius augetur, tanquam res in præſtantiorem commutata ſubſtantiam.

Ad normam & exemplar horum duorum laudanorum, quæ modo deſcripſimus, poterit Philoſophus & Medicus tot alia, quot voluerit, parare, & præclara inde alexiteria & veras theriacas componere, aliaque remedia aduerſus omnis generis venena, vbi tantum opus erit additione pulueris ſalium theriacalium, ſiue extractorum viperarum, præparatorum eo, quo *ſupra* edocuimus, modo.

Vt ſpecifica fiant, ad certum quendam morbum, grauem & deploratum, qualis eſt epilepſia, adde parum extracti cuiuſdam epileptici & *eſſentiæ caſtorei*.

In vteri ſuffocatione adiice parti vini dimidiam extracti cuiuſdam hyſterici, cuius deſcriptio *ſeq. capite* dabitur. Laudana enim ſunt generalia remedia, & pluribus grauiſſimis affectibus quibuſcunque corporis noſtri partibus inhærentibus accommodata.

Nepenthes maius Querc.

Nepenthes noſtrum maius ſine opio deſcriptum eſt *in conſilio quodam noſtro*, quod habetur ſub finem tractatus de priſcorum Philoſophorum medicinæ materia &c. Cuius deſcriptio ſi forte obſcurior quibuſdam videatur, quam vtriuſque huius laudani modo à nobis expoſiti declaratio, id propterea moleſtius aut ſtomachoſius non ferat, cum alias variis laboribus atque vigiliis meis omnibus plus abunde ſatisfactum eſſe, vnuſquiſque, niſi forte grauiſſimo inſipientiæ aut liuoris vitio teneatur, facile deprehendat.

Quoniam autem opium omnium prædictorum remediorum, ac laudanorum præcipuum fundamentum exiſtit: nos hic opii conficiendi modum ex noſtro papauere hortenſi ſubnectemus, qui fit, vt ſequitur.

Elegans methodus conficiendi opium ex papauere noſtro domeſtico & tranſplantato in hortis naſcente.

℞. *Capitum ſelectiſſimorum papaueris tranſplantati & ſatiui* (quod in hortis Franciæ plurimum hodie conſpicitur) *numero centum aut plus minus* pro opii, quod conficies, quantitatis ratione. Colligenda ſunt tum, cum flores erumpunt: quo tempore ſucco maxime abundant. Id accidit in quibuſdam regionibus ſub finem Maii: in aliis ſub finem Iunii prout regiones aliæ aliis ſunt calidiores: In ſumma colligenda ſunt in ἀκμῇ prima, ſiue cum primi flores iam explicati appareant: Inter diuerſa autem papaueris genera eligendum eſt id, quod flores ferat rubicundos, quorum inopia alia ſufficiantur.

Papaueris electio ad cõficiendum opium.

Enarrata capita optime contunde in mortario marmoreo cum piſtillo ligneo: Materiam hanc pone in matracio vitreo capaci, ſuperaffundendo hydromel vinoſum vel vinum Canariæ, donec materia optime irrigata & humectata ſit: vinumque vno atq; altero digito tranſuerſo ſuperemineat.

Omnia ſtent in digeſtione Baln. Mariæ, per 12. vel 15. dies, quo temporis ſpatio liquor inteſiſſime rubeſcere incipiet. Tum exime hanc materiam è matracio, & ſacculo linteo incluſam cola, & fortiter exprime, vt omnis virtus eius ſubſtantifica, gummoſa & reſinoſa inde eliciatur. Hæc expreſſio, quæ propter admixtum hydromel liquidior adhuc erit, tota

tota inijciatur in alembicum ſiue cornutam, ad ſeparandum inde omnem liquorem per balneum vaporoſum, qui modus omnium tutiſſimus eſt, & in fundo remanebit gummoſa quædam & reſinoſa materia: quam, ſi voles, adhuc calentem, liquidam, & quaſi fuſam immittes in patinam terream vitreatam, aqua frigida plenam & ſubito coagulabitur in opium, quod manu exime & humiditatem omnem abſterge. Hoc eſt verum probatumque opium, ac nullo modo ſophiſticum.

Nota: qui neglecto labore cupiet multo elegantius & præſtantius quid inde educere, is iterato digeret primam illam papauerum expreſſionem, adhuc liquidam, & cum liquore coniunctam, in B. M. calido ad ſeparandum inde purum ab impuro, & de ſimplici extracto eliciet veram & excellentem eſſentiam, quæ reſtabit in fundo, poſt euaporationem liquoris per B. vaporoſum. Et ita habebis opium exquiſitiſſime præparatum, cuius vſus erit tam ad theriacas, quam alias antidotos narcoticas, quæ omni carebunt noxa & offenſa.

ADDITIO P. V.

Notanda de laudano opiato.

LAudanum Theophraſti fuit duplex: vnum reficiens & inſtaurans; alterum opiatum & narcoticum; in hoc vitanda ſtuporem inducentia, id eſt, frigida in quarto ordine, vel etiam quæ ſuperant medium tertii gradus, vt eſt tinctura hyoſcyami, quæ nocentior eſt philonio: hoc enim craſſum & ſemen tantum ineſt, non ita poteſt penetrare: illa ὄχημα habet, nimirum ſpiritum vini tenuiſſimum, & impedimenta per ſolutionem ablata ſunt. Nam hyoſcyamus narcoticus valde eſt, & deleterius; inſaniam cauſat, apros etiam reſoluit, teſte Æliano, vnde etiam faba ſuilla nuncupatur. Oleum ex eius ſemine auribus inſtillatum tentat mentem. Clyſmus é foliis hyoſcyami inſaniam infert, ſecundum Dioſcoridem.

Licet vero & opium ad quartum gradum frigoris accedat, ita tamen deleterium non eſt. Nam Ianniceri apud Turcas Aſiaticos opio (maslac dicto) vtuntur ad animoſitatem, vt etiam apud Quercetanum noſtrum videre eſt.

Anodyna adhibemus, vt ceſſante dolore vires reſpirent. Vitanda igitur frigidiſſima narcotica, præſertim ſi calor imbecillis & corpus cacochymum.

Nec enim extracta calidiora, quæ in laudano concurrunt, frigidi noxam emendant, niſi prorſus obtundere velimus eius naturam nimia corrigentium miſtione, quod in laudano locum non habet.

In laudano igitur tinctura Opii thebaici principatum obtineat ſine ſucco & ſemine hyoſcyami, quæ etiam Theophraſtus in ſuo ſpecifico anodyno *lib.* 7. *archidox:* omittit, quod paratur ex *opio, ſuccis malorum aurantiorum & cytoniorum, cinnamomo, caryophyllis, moſcho, ambra, croco, ſucco corallorum, magiſterio perlarum & quinta eſſentia auri.*

Tinctura opii extrahitur à tinctura ſpecierum diambræ. Andernaci error eſt, cum à ſpeciebus tantum diambræ & non ab ipſo opio (quod vel maxime deſiderabatur) fit puri impurique ſeparatio. Hæ tincturæ corriguntur *rubedine corallorum, magiſterio margaritarum, tinctura croci & moſchi, vnucornu,* quod plerumque adulteratur, vel *lapide bezoar orientali* potius, quam *oſſe de corde cerui.* Vis eiuſdem intenditur, ſi auri addatur tinctura aut liquor cum oleis deſtillatis & extractis, morbo partique affectæ

affectæ analogis. Commendatur & à Theophraſto ad morſus beſtiarum venenatarum *lib. 1. Chirurg. magn. Tract. 3. in præfatione.* Vſus etiam eius eſt in colica, lumbagine, vigiliis, deliriis, cardialgia, febrium inquietudine, vomitu, pleuritide, arthritide, dyſenteria, calculo, vteri ſuffocatione, epilepſia & aliis morbis.

Nepenthes ſeu laudanum opiatum Zvvingeri.

Quia Quercetanus noſter mentionem fecit Nepenthes Zvvingeri, ponamus hic eius deſcriptionem, quæ ita habet:

℞. *Opii* ℥. ß.
Succ. hyoſcyami ʒ. *vj.*
Vini extractionis ſpec. diambræ, quantum ſufficit ad eminentiam trium digitorum, macerentur per menſem, colentur per craſſum filtrum:
Colaturæ adde magiſterii corallor.
Perlarum an. ℈. *ij.*
De ſuccino ℈. *iiij.*
Mumiæ balſami ʒ. *j.* ß.
Tincturæ croci ℈. *j.*
Ol. caryophyllor.
Cinnamomi an. ℈ ß.
Aniſi ʒ. ß. *Digere, donec incorporentur conſiſtentia Electuarij.*

Laudanum opiatum Paracelſi, qualiter in officina Phorcenſi fuit in vſu.

℞. *Opii optime purgati,*
Succ. hyoſcyami purgati an. ʒ. *vj.*
Extract. mumiæ ʒ. *j.*
Corallor. reſolutor.
Margarit. reſolutar.
Carab. alb. an. ℈. *ij.*
Eſſentiæ croci ℈. *j.*
Ambr. griſeæ,
Moſch. opt. alexandrini an. ℈. ß.
Spir. vini é ſpec. diambr. ℥. *j.* ß. *extracti quant. ſuffic. Mi. f. maſſa ſec. art.*

Laudanum opiatum Adami Keckii pharmacopœi olim Mœnofrancofurtenſis, quo etiam D. Zvvingerus fuit vſus.

℞. *Spec. diambr.* ℥. *ij. infundantur ſpir. vini opt. ad tres digitos, quo facto vas cera & vernice claudatur, triduo maceretur; poſtea*
℞. *Opii* ʒ. *vj.*
Mumiæ conciſæ ʒ. ß.
Succi hyoſcyami inſpiſſati ℥. *j.*
in alio vitro congeſta ad teporem vel ſolem biduo ponantur, ſæpiusque agitentur. His ita miſtis affundatur de priore infuſione ad digitum vnum & agitentur: donec craſſeſcant, loco calido macerentur, & indies ter diligenter miſceantur. Vbi imbibitus liquor eſt, plus eius affundatur, & vt ante imbibi permittatur, quod menſe fieri ſolet: affuſiones repetantur, donec opium fœtore ſit ſpoliatum, quod ſeſquimenſe erit.
Huic deinde mixturæ adde corall. rubr.
Succin. alb. an. ℈. *ij.*
Croc. ℈. *j. adiecto pauco vini ſpiritu miſce & in vaſe ad calorem digere dum craſſeſcat: hoc facto adde moſchi & ambr. an. gr. xij. cum pauco vini ſpiritu, digere denuo ad ſpiſſum vaſe clauſo.* Doſis ℈. i. ſed caute.

Alia eiuſdem Deſcriptio Andernaci.

℞. *Opii thebaici minutim inciſi* ʒ. *ij.*
Mumiæ gr. iij.
Succ. rad. hyoſcyami, quæ ſint collectæ cum ſucco turgent, ʒ. ß. *miſta in vitro per dies 14. inſolentur. Interim* ℞. *confection: diambr.* ℥. *j.* ß.
Vini ardent. quintæ deſtillationis ℔. *j. miſta inſolentur per dies 8. indies mouẽdo; vinũ fiet rubicundum: Effunde modice inclinato vaſe, funde eius parum ſuper primores pulueres & fac pulticulam; digere hanc per triduum vaſe clauſo ad ſolem; idq; ter repete, tãdem exicca, contere, deque vino illo iterum*

affunde,

affunde, vt fiat pulticula; hoc facto adde eſſent. corall. rubr.
Succin. citrin. an. ℈. *j.*
Vnicorn. gr. iiij.
Moſch. gr. iij.
Croci oriental. ℈. *j. Miſce probe & finge catapotia granorum trium.* Mane & à cœna detur ad colicam.

Vulgaris eiuſdem deſcriptio.

Eſt hoc in epiſtolis etiã Caroli Oſlevii ad Scholtzium lib. 3. fol. 411. Addunt alii eſſentiam caſtorii., myrrh. caryophyl. macis.

℞. *Spec. diambr.* ℥. *ij. infunde in vini ſpiritu per dies 14. agitando aliquoties. Expreſſo adde opij* ʒ. *vi.*
Mumiæ ℈. *ij.*
Sacc. hyoſc. inſpiſſ. ʒ. *j.*
Eſſent. corallor. rubr.
Succin. alb. an. ℈. *ij.*
Croci ℈. *j.*
Moſch. gr. xv.
Ambr. gr. xij.
affunde iterum ſpiritus vini quant. ſuffic. & ad fornacem j. menſem digere.

Laudanum opiatum Wilhelmi Antonii Guerthei.

℞. *Opii thebaici* ʒ. *j.*
Succ. aurantior.
Citrior. an. ℥. *vj.*
Cinnam.
Caryophyllor. an. ℥. *ß.*
Tuſa inſolentur in alembico torto vel balneo, perſtent ita horis 12. expreſſo ſucco adde
Moſch. ℈. *ß.*
Ambr. ℈. *iiij.*
Croci electi ʒ. *ß.*
Liquor. corallor. rubr.
Magiſt. perlar an. ʒ. *ß.*
digere vt ante, tandem adde quintæ eſſentiæ auri, ʒ. *ß.* Doſis gr. ii. vel iiij. liquore conuenienti ſoluta.

D. Zvvingero etiam aſſcribitur hæc ſequens compoſitio.

℞. *Extract. opii* ℈. *j.*
Croci ʒ. *j.*
Eſſentiæ corallor. ʒ. *ij. ß.*
Ol. nuc. moſcat.
Maioranæ,
Aniſ. an. ℈. *ij.*
Succin. ℈. *j.* Mi. *digerantur per trimeſtre.*

Laudanum opiatum generoſi Domini Matthiæ à Kainach, Baronis in Leonrad, Styriæ procerum primarii.

℞. *Spec. diambr. complet.* ℥. *j. ß.*
Succi totius alterci fl. albo inſpiſſ. ʒ. *iij.*
Mumiæ veræ gr. xxiii. Miſce & cum ſpiritu vini fiat ſec. art. extractum.
Huic adde extract. opii ℥. *i. ß.*
Eſſent. corall. rubr.
Succin. albi an. ʒ. *ß.*
Margaritar.
Auri an. gr. xv.
Croci,
Caſtor.
Lapid. bezoar. oriental. an. gr. viii.
Moſch.
Ambræ aq. cinnami ſolutor. & perpurgatorum an. gr. vij.
Accuratiſſime mixta omnia in Baln. Mar. alembico cæco digerantur in maſſam iuſtæ conſiſtentiæ, quæ aliquot guttis olei ſuccini ſubigatur.

Lapis bezoar ſumitur pro vnucornu, quia illud plerumque adulteratur.

Laudanum Paracelſi.

℞. *Opii thebaici inciſi & leuiter tuſi* ℥. *iii. vel quantum vis, pone in cucurbita parua vitrea, affunde ſpiritus vini opt. quant. ſuff. obtura vitrum & ſine in loco calido horis 24. tum effunde ſpiritum vini relictis fæcibus, hisq; alium ſpiritum vini effunde bis, ter vel ſæpius, donec non tingatur amplius vini ſpiritus: hinc abiice fæces & ſpiritum vini per vices collectum fac euaporare ſuper cineres in fornace vel alio loco calido, vt relinquatur eſſentia opii.*

Laudani opiati vera compoſitio.

℞. *Spec. diambr.* ℥. *ii.*
Succ. hyoſc. albi (ex herba & radicib.) ℥. *ß.*

Mumiæ tranſmarinæ opt. ʒ. ß. affunde ſpiritum vini, vt ſupra, donec non amplius tingatur, abijce faces & maximam partem ſpiritus vini fac euaporare in loco calido ſuper cineres vt ſupra: adde extract. opij, vt modo docui, præparati ℥. ij. moſchi & ambræ, (ſubtiliſſime puluériſatorum in ſyndone incluſorum & aqua roſacea perfuſorum, donec in ſyndone præter ſordes nihil relinquatur) an. ℈. ß. puluer. ſubtiliſſimi corallor. rubr. præpar. ſuccin. alb. præpar. an. ℈. ij. margarit. præpar. ℈. j. croci oriental. ℈. ß. omnia in mortario vitreo piſtillo vitreo accuratiſſime miſceantur, tandemq; adde vnucornu veri ℈. ß. auri vngarici puluériſati ℈. j. Euaporet porro leuiter reliquus ſpiritus vini in Baln. Mar. donec maſſa fiat ex omnibus, ad pilulas formandas apta, quæ maſſa cum formata ſubigatur guttis aliquot olei aniſi deſtillati.

Sequentes materias minus euaporare volumus, ideo iam demum addimus.

Huius laudani inuentor prædicatur Paracelſus, qui etiam veram cõpoſitionem ſtudioſiſſime dicitur occultaſſe, donec in Carinthia prodierit, eſtq; Doctori Andreæ Libavio à D. Io. Hartmanno Beyero olim miſſa & eiuſdem *libr. 2. Alchimiæ Tract.* 3. inſerta.

Cap. XXVI.

De variis Chymicis operationibus, extractis, eſſentiis, magiſteriis, Salibus, & oleis.

DE variis iſtis differentiis, quas Chymici conſtituunt inter extracta, eſſentias, magiſteria, arcana & tincturas, dicturi ſumus alibi, nempe in pharmacopœa noſtra Spagirica. Hoc autem in loco tantum de quibuſdam extractionibus tractare conſilium eſt, quorũ ſparſim in præſenti hoc opere & pharmacopœa noſtra mentionem fecimus: ne forte vmbratilem tantum remediorum quorundam deſcriptionem propoſuiſſe, eamque mancam adhuc mutilamq; reliquiſſe videamur. Itaque fidem noſtram à promiſſis, quibus nos *ſupra pluribus in locis* obſtrinximus, nunc re & opere manifeſto, in publici boni gratiam exoluendam eſſe ſtatuimus.

Vt autem noſtro ordini conſueto inſiſtamus, enumeratas has operationes, quibus iam pharmacopœam noſtram ditare & exornare conſuluimus, qua licebit facilitate & perſpicuitate declarata elucidabimus.

Diuiſio operationum chymicarũ.

Diuidemus igitur huiuſmodi chymicas operationes (ſiue ſint extracta, ſiue eſſentiæ, ſiue magiſteria, &c.) in ſimplices & compoſitas: qualicunque tandem opera, ſcopo medico inſeruiant, ſiue prima, ſiue ſecunda qualitate, ſiue alteratione, euacuatione, roboratione, deriuatione, ſiue aliis diuerſis curationis intenſionibus particularibus, tam ad morborum curationem, quam ſymptomatum, quæ morbos indiuidua ſocietate comitantur, correctionem aptentur. Quilibet poterit facile ex ſequenti horum extractorum, eſſentiarum, aliarumque Chymicarum operationum ſerie atque tractatu perſpicere, quam facilem docendi viam atque methodum ſtudioſis ſequendam exponamus.

Menſtrua ſiue diſſoluentia.

Loco menſtruorum ſiue diſſoluentium, ad has operationes neceſſariorum, non tantum vtemur aquis vitæ vini & iuniperi, quamuis hæc in præcipuis & maxime neceſſariis diſſoluentibus numerantur, de quibus multi quidem inepte ſatis garriunt, ſed etiam ad hoc inſtitutum nobis inſeruient hydromel vinoſum, vinumq; Ganariæ, ſerum lactis, aqua lactis, aquæ pomorum redolentium, vlmariæ, cardui benedicti, fumiterræ, agrimoniæ, filicis & ſimilium: vel aquæ ex ſimplicibus iiſdem, ex quibus extracta ſiue eſſentias præparare animus eſt, deſtillatæ: vel aliæ qualitatibus & proprietatibus extracti conficiendi congruæ & appropriatæ. Quæ omnia iudicio periti & experti Medici conſignantur.

Extracta è lignis.

Exordiemur itaque, à lignis, corticibus, & radicibus, & ex his ſeligemus præſtabiliora, & pluribus ac diuerſis morbis accommodatiora: initium facientes à ligno guaiaco, quod non ſine cauſa à quibuſdam appellatur lignum ſanctum. Singulares enim & admirandas proprietates ac dotes poſſidet, quæ tamen in intima eius cognitione & exacta illius verſantur præparatione.

Extractum ſiue gummi guaiaci vt appellant.

℞. *Ligni guaiaci, & eiuſdem corticis:* quæ partes balſamica & oleaginoſa ſua ſubſtantia cæteras vincunt: *ligni, inquam, partes duas, & corticis partem vnam: quorum quantitas non minor ſit 7. vel 8. librarum pondere. Omnia in raſuram redacta, indantur in plura alembica ſiue vaſa vitrea magna, capacia & oblongi colli: affundendo aquam optimam vitæ vel vini, vel hydromelitis vinoſi. Clauſis vaſis, ne quid expiret, fiat digeſtio in Baln. vaporoſo calidiori per 12. vel 15. dies: quo tanto temporis ſpatio aqua vitæ melius rubeſcat & impregnetur ligni tincturis: omnem liquorem calentem adhuc cola: fæces autem prælo fortiſſime exprime: tum egredietur liquor ſpiſſus, rubicundus & oleaginoſus: quem cum priore coniunge: Omnibus ſimul in alembicum, vel cornutam cum ſuo recipiente inditis, fiat deſtillatio, donec materia in fundo maneat in conſiſtentia mellis, & bulliendo bullas emittat, non ſecus ac mel ipſum. Tunc calentem materiam effunde in patinã terream vitreatam, aquam frigidam continentem, & ſtatim coagulabitur inſtar aloes aut gummi rubei: quam manu exemptam abſterges & ſeruabis tanquam remedium pretioſiſſimum,* vtpote quod præcipuis guaiaci viribus tam ſulphureis, quam ſalinis abunde dotatum eſt.

Vires extracti ſiue gummi guaiaci.

Ex eo fingas duas pilulas exiguas, & habebis præſtantiſſimum ſudatiuum & remedium bezoardicum, quod nullas corruptiones relinquit in corpore, ſudores & vrinam mirifice prouocat, ipſamque ſimul aluum deiicit.

Nota: Præſtat, in conficiendis huiuſmodi extractis, loco aquæ vitæ, accipere hydromel quoddam vinoſum: aut aquas vlmariæ, cardui benedicti & fumiterræ, acidulas factas cum ſucco limonum aut aceto montano. De hac aqua, quam poſt extractionem diſtillando ſeparabis, & ſtudioſe tanquam rem ingentis pretii ſeruabis, exhibe duo vel tria cochlearia ſtatim poſt aſſumptam pilulam, & ſingulare remedium aduerſus luem veneream, quantumuis inueteratam comperies: eius vſum, præmiſſis tamen remediis vniuerſalibus, & imperata ægro victus ratione ſiue diæta, qualem huiuſmodi affectus ſibi expoſcit, ad pluſculos dies continuabis.

Pro varia ægri natura & temperamento variari quoque poteſt diſſoluens in extracto guaiacino parando. Nam qui corpore ſunt macilento, & hepate feruidiore, eligant aquas fumiterræ, & agrimoniæ acidulas redditas, vt *ſupra*, quæ aquæ deſtillatæ poſt extractionem iam per ſe, vt *ſupra*, exhibitæ ad vnciam vnam aut duas plurimum conferunt ad ſudores potenter prouocandos, cæteriſque vulgaribus decoctionibus longe antecellunt.

Gummi è ligno ſaſafras.

Gummi è ligno ſaſafras ad eundem modum extractum conducit quoque eidem malo; Elici poteſt vel ſeorſim per ſe, vel cum guaiaco ſimul iunctum.

Extract. ligni buxi.

Sic educes gummi ex ligno buxi: vnde inſigne parabis ſudorificum & ſpecificum contra omnes epilepſias, vermes & putredines, de quo tantum exiguam pilulam, vt de guaiacino pro doſi præbebis.

Gummi ex ligno & cortice iuniperi.

Gummi tam ex ligno, quam cortice iuniperi, conſimili methodo ac via eductum, excellens quoque eſt ſudorificum, & bezoardicum aduerſus eaſdem epile-

epilepſias, peſtes, & affectus contagioſos & venenatos.

Gummi ex ligno aloes, ligno rhodio & ſantalo.

Eadem via elicies gummi ex ligno aloes, ligno rhodio & ſantalo, quæ ſumme ſunt cardiaca & bezoardica. His menſtrua ſiue diſſoluentia adhibebis adeo commoda & conuenientia, vt ſimplicia ea, quibus vti voles, ſcopo tuo accommodentur. Verbi cauſa, *gummi è ligno aloes* peculiariter prodeſt vermibus & putredinibus arcendis, illius extractioni congruæ erunt aquæ ſtillatitiæ hyperici & centaureæ. Sic gummi è ſantalo, quod hepaticum eſt, extrahi poteſt ex aqua agrimoniæ.

Extracta è corticibus.

Gummi è cortice fraxini.

Eodem modo gummi è cortice fraxini, quod eſt diureticum, diſſoluens, & contra ipſius lienis duritiès ſpecificum ſingulare extrahes, vel cum ſua propria aqua deſtillata ex tenerioribus eiuſdem arboris foliis, aut ſimili quadam aqua ſplenetica, & idonea ad aperiendum, & ad tenaciſſimum corporis noſtri tartarum gummique diſſoluendum.

Gummi è cortice Tamariſci & capparum.

Ita etiam parabis gummi è cortice tamariſci, & capparum contra eoſdem affectus cum aqua florum geniſtæ, ſcolopendriæ, &c.

Extracta è radicibus arborum. Gummi ex radicibus arboris pomi.

Gummi ex radicibus arboris pomi, fructus acidos guſtui & vehementer adſtringentes proferentis, extractum cum aqua ex iiſdem pomis acidis deſtillata, ſummum eſt medicamen contra omnia ventris profluuia, dyſenteriam, lienteriam, diarrhœam, fluxum hepaticum, & ſimiles.

Quæ hactenus dicta ſunt, exemplaris loco impoſterum erunt, ad varia & infinita gummi extrahenda ex omnis generis arboribus, quas vel ex librorum lectione, vel propria experientia diuerſorum morborum curationi conuenire noueris. Si huiuſmodi extractorum argumentum fuſius tractandum nobis proponeretur, nunquam daretur finis.

Notandum eſt, extracta, quæ magis gummoſa & ſulphurea exiſtunt, quæque ex ligno plus oleaginoſo, veluti è guaiacino, laurino, iuniperino & ſimilibus educuntur, poſt menſtruorum ſuorum ſeparationem (ſeparantur autem vel deſtillatione, vel euaporatione) in aquam iniicienda eſſe, vbi ſtatim coagulabuntur, vt iam diximus de guaiacino. Sed plura alia extracta, quæ non adeo oleaginoſa ſunt, non coagulabuntur: vnde hæc tantum coquenda ſunt ad ſapæ conſiſtentiam, aut paulo amplius, vt inde, ſi velis, pilulas formare poſſis. Et quo perfectius & diutius coques extractum, humiditatem ſuam inde magis magiſque ſeparando (ab ipſis etiam, quæ ſine aqua vitæ præparaſti,) eo aptius diuturnæ conſeruationi conficies.

Extracta è radicibus.

In radicum extractionibus multa conſideranda ſunt: num videlicet eædem recenter collectæ ſint, nec ne: num virides, an ſiccæ & marcidæ; num abunde ſucculentæ, nec ne? Videndum præterea, num ſuccus ſit liquidior, faciliorisq; expreſſionis, an vero viſcoſior, tenacior & difficilioris expreſſionis? Quibus probè conſideratis omnibus, extracta componenda ſunt, vel cum diſſoluentibus, vel ſine eiſdem. In his vltimis parandis ſufficiet radices tantum coquere & digerere cum ſuo proprio & ſimplici ſucco, ſi liquidior ſit, & ſic deinceps poſt perfectam huius præparationem, inde extractum efficere.

Hæc igitur omnia inprimis obſeruanda ſunt. Dabimus autem horum quædam exempla, quibus artificem operarium ad practicum opus quaſi manu deducemus, idque tam facili via, vt vel minimus tyro in eo errare non poſſit. Exordium autem ſumemus à radice angelicæ, quæ præ cæteris commendatior, & magis bezoardica eſt: cuius recentis copiam non quouis tempore & loco habere

bere licet. Fingamus igitur eam exſiccatam ad extracti compoſitionem ſumendam, vbi iuxta ſequentem methodum ſic progredietur.

Extractum rad. Angelicæ.

℞. *Radicis angelicæ craſſo modo conquaſſatæ lib. 1. affunde aquam vitæ iuniperinam, vel aquam vitæ vini, vel hydromel. vinoſum, aut vinum ipſum, vt tres quatuorve digitos ſuperemineat: colloca vas tuum probe clauſum in Baln. Mar. calido per 4. aut 5. dies: dein materiam cola, & faces prælo quam fortiſſime exprime, & expreſſionem coniunge cum colatura: faceſque iterum iniice in vas vitreum, affundendo nouam aquam vitæ, vt tres vel quatuor digitos ſupernatet, digere vt antea, cola & exprime, & ſuccum hunc expreſſum prioribus adde. Omnibus ſimul in alembicum inditis, liquor inde deſtilletur, quem ſeruabis ſeorſim, quod autem in fundo inſtar ſapæ remanſerit, tuum erit extractum: cui ad virtutes ſuas augendas adiicias ſuum ſalem: calcinando videlicet faces poſt ſecundam expreſſionem in furno reuerberii, vt artis eſt, indeque eliciendo ſalem cum aqua vlmariæ & petaſitidis: quæ aqua addatur extracto, omniaque inuicem probe miſceantur & digerantur in B. M. per vnum atque alterum diem. Poſtea liquor inde deſtilletur per alembicum in Baln. vaporoſo ad ſiccitatem vſque.* Seruabis hanc aquam, quæ bezoardica & ſudorifica eſt, ſeorſim, & in fundo reſtabit extractum talis conſiſtentiæ, vt facile in pilulas efformari poſſit: ex quo vna formata in piſi magnitudine, aut xv. vel xx granorum pondere, ſingulare & potentiſſimum erit ſudatiuum bezoardicum: ſuperbibendo ſtatim propriæ aquæ vltimo reſeruatæ ℥. i. vel duas: illud remediũ eſt aduerſus peſtem potiſſimum, & contra omnis generis affectus contagioſos, cum maligna & venenata qualitate coniunctos. Si huic pilulæ addideris 7. vel 8. grana ſulphuris noſtri aurati diaphoretici, quod infra deſcribemus, ſudatiuum parabis prorſus admirabile, eiuſque virtutes longe efficaciores validioreſque ad prædicta mala contagioſa & venenata facilius ſubigenda & extirpanda præſtabis.

Sal radicis angelicæ.

Extracta imperialis, zedoariæ, Tormentillæ, &c.

Eodem modo conficies extracta ex radicibus *imperialis, zedoariæ, tormentillæ, gentianæ, ariſtologiæ, enulæ campanæ;* quæ iiſdem fere intentionibus medendi inſeruiunt. Efficaciter autem omnes corporis corruptiones & putredines auferunt & corrigunt: vermeſque ſiue lumbricos in corpore naſcentes, varioſque morbos excitantes enecant & è medio tollunt.

Extractum zingiberis ſudatiuum.

Similiter quoque admirandum erit ſudatiuum ad febres quartanas, & omnes morbos ex craſſo & fæculento humorum tartaro progreſſos, extractum zingiberis, quod ſpiritu vini elicies: cuius doſis eſt pilula piſi magnitudine, & mirabiles animaduertes effectus. Sic etiam extracta fient ex *radicibus pæoniæ, viſco querno & viſco coryli* ad epilepſiam. Sed loco aquæ vitæ ſubſtituantur aquæ *pæoniæ, florum tiliæ, aut lilii conuall.* ad extracta conficienda. Et ſic parabis varia extracta ex omnis generis radicibus, pro diuerſa nempe ac varia earundem natura & proprietate qua variis morbis expugnandis accommodatur. Si enim omnia ſigillatim deſcribere animus eſſet, opus excreſceret in infinitum, nulluſque daretur finis. Vt igitur *ſupra*, ita & hic exemplaris vicem ſuſtinebunt hæc, quæ modo expoſuimus, iuxta quæ omnis generis extracta alia fabricare & componere concedetur.

Extr. rad. pæoniæ, viſci coryli.

Cautio de rad. ſucculentis.

Si radices, ex quibus extracta concinnare voles, fuerint ſucculentæ, plurimoque liquore abundauerint, ſolummodo ex iis optime mundatis & contuſis prælo ſuccus exprimendus erit: qui ſuccus citra additionem alterius liquoris immittatur in vas vitreum cum collo oblongo, & quantitatis conficiendæ capax, omnia digerantur in Baln. Mar. calido per aliquot

Omnes ſuc-

cos per digeſtionem fieri rubros.

quot dies, donec ſuccus tuus, quantumuis albus, in rubeum conuertatur colorem, inſtar vini rubicundiſſimi aut ſanguinis, quod citra dubium per ſolam digeſtionem accidit, non ſecus, ac vinum album, & panis albus, aliaque poculenta & eſculenta coloris albi, nec non lac amygdalarum, hordeatum mundum, & ſimilia, è quibus alimenta haurimus, opera digeſtionis in Baln. Mar. caloris animalis factæ, conuertuntur in ſuccum rubicundum, nempe in ſanguinem. Qui ſic vt optime temperatus, dulciſque guſtu eſt, ita omnia extracta artificio noſtro educta cum rubedine ſua, quæ illorum perfectionis ſignum eſt, coniunctam ſimul habent inſignem dulcedinem, cuius ope ipſa diutiſſime ſine ſaccharo & melle conſeruantur, cum videlicet perfecte depurata fuerint, ſicut fuſius & dilucidius *capite de Syrupis* declarauimus. Materia igitur in rubedinem conuerſa, omnique hypoſtaſi ſiue craſſamento ſeparato liquor ſeparandus eſt, qui colore albo inde deſtillabitur: extractum autem in fundo remanebit in forma ſapæ rubicundæ. Vt longiſſimo conſeruetur tempore, euaporatio fiat in Baln. vaporoſo ad omnem ſiccitatem, donec materia in pilulas reduci poſſit.

Extr. rad. hyoſcyami. Extr. rad. eſulæ.

Sic extractum compones ex *radice hyoſcyami*, cuius vſus erit ad anodyni cuiuſdam & laudani compoſitionem. Sic etiam extractum purgans è radicibus eſulæ, vt mox dicemus, & ex infinitis aliis radicibus ſucculentis, diuerſis ſcopis curatiuis accommodatis elicies.

Alia quoque ratio eſt extractum conficiendi ex radicibus multo ſucco abundantibus. Hoc extracti genus fæculæ nomine inſignitum eſt, ac ſi exiguam ſiue minimam fæcem ſeparandam & vſui adaptandam pronunciares.

Fæcula bryoniæ.

Vt igitur fiat fæcula bryoniæ, quæ, vt ante diximus, ſingulare eſt mundatiuum matricis, & verum hyſtericum medicamentum contra quaſcunque vteri ſuffocationes, proceſſus operationis in eum, qui ſequitur, modum, inſtituatur.

℞. *Raſuram radicis bryoniæ, quam minutim conciſam & contuſam indas in ſaccum linteum, è quo ſub prælo extrahas ac exprimas quam fortiſſime ſuccum, qui ſuccus in vitro conſeruis adſeruandis deſtinato detineatur in loco frigido, non calido, & pauco dierum ſpatio videbis in fundo colligi fæces albiſſimas inſtar amyli, quibus ſupernatat aqua turbida, & alba inſtar ſeri lactis, quam ſeparabis per inclinationem: amylum autem in fundo reſidens, in pluribus vaſis paruis vitreis aut terreis vitreatis pones, vt optime deſiccetur in vmbra, non in loco calido, & paucis horis materia exſiccabitur in forma amyli*, quod fæculam bryoniæ appellant, ex qua fingitur pilula 10. vel 12. granorum pondere, admiſcendo paucum *caſtoreum*, vel *aſam fœtidam*, ſummum & præcipuum remedium eſt contra omnes matricis ſuffocationes.

Fæcula rad. Iridis.

Sic fæcula ex radice Iridis præparatur, quæ ſingulare remedium eſt aduerſus hydropiſim.

Fæcula rad. Aronis.

Ita etiam fit fæcula ex radice Aronis, quæ efficax eſt ad humores corporis noſtri tartareos, gummoſos ac tenaciſſimos diſſoluendos, qui alias durities & obſtructiones viſcerum progignunt, & ſeminaria, radices & fontes exiſtunt plurimorum diuturnorum & deploratorum morborũ, quales ſunt febres quartanæ, cachexiæ, & ſimiles: ſed huic fæculæ iam exſiccatæ affunde *aqua filicis vel ſcolopendriæ*, q. ſuff. digerantur ad ignem Baln. Mar. per vnum aut alterum diem, aqua dein per inclinationem ſeparetur, & materia tandem denuo in vmbra exſiccetur, vt fiat fæcula.

Notandum eſt autem, præter enarratã radicum extracta quædam eſſe, in quibus præparandi ratio à priori longe differt, hæcque ipſa ſunt, quæ vires natura-

turales inſtaurant, & corroborant, aut inſigniter conſolidant, vbi vini paniſque additione opus eſt, quæ duo naturam maxime nutriunt ac ſuſtentant, & reliquis ſimplicibus, cum quibus miſcentur, vehiculi inſtar ſunt, vt eorum virtutes promptius in venas & profundiſſima quæque loca transferantur. Exempli cauſa, ad herniam quantumuis complectam compendioſius, citiuſque curandam, extractum educes ex ſymphyto, ſigillo Salomonis, quale mox deſcribendum aggrediemur, & ad naturam debilem & eneruatam calefaciendam, ſuoque vigori reſtituendam, vterique fœcunditatem excitandam, parabis extràctum Satyrionis.

Extractum ſiue ſanguis Symphyti.

Sanguis ſymphyti ad herniam.

♃. Radicum Symphyti maioris & minoris ſimul optime mundatar. hanc in mortario marmoreo probe contunde cum piſtillo ligneo, donec formam pulpæ ſortiatur. Ad iiij. libras huius pulpæ adijce medullæ panis ſecalini, & panis ſiliginei ſiue triticei ana lib. I. Omnia inuicem probe mixta, & tantillo vini albi irrigata inijciantur in matracium vitreum cum collo longo, ſubere vel cera Hiſpanica optime obturatum, vt nihil tranſpiret. Hoc matracium collocetur in fimo calido, quem chymici ventrem equinum vocant, ſiue in balneo vaporoſo, donec materia in chyli ſanguinei ac rubicundi colorem conuertatur. Tunc illam fortiter prælo exprime, & expreſſionem hanc chyloſam & ſanguineam pone in balneo vaporoſo, illud in hac ſecunda digeſtione maiorem acquiret rubedinem, & fæces aliquot in fundo relinquet, quas ſeparabis, continuando hanc digeſtionem & depurationem, donec materia clariſſima & rubicundiſſima apparuerit. Separa ab illa tunc liquorem clariorem per alembicum ad ignem Balnei vaporoſi, & remanebit in fundo extractum rubicundiſſimum, quod nominant ſanguinem ſymphyti, ad hernias & omnia vlcera interna præſtantiſſimum: Doſis eſt ℈.i. mane; diſſoluendum eſt in ſua propria aqua deſtillata, vel in vino albo, vel alio liquore congruo, continuando ad pluſculos dies, & egregios miroſque effectus inde produci comperies.

Extr. ſiue ſanguis ſatyrionis.

Contra ſterilitatem.

Eodem modo extractum ſiue ſanguinem ex ſatyrione extrahes, quod ſingulare matricis corroborans, & ſpecificum eſt remedium ad conceptionem, proliſque generationem iuuandam, ſteriliſſimiſque quantumlibet mulieribus fœcunditatis donum impertit, virique potentiam ad priſtinum vigorem reducit, cuius imitatione alia plura effingere licebit. Sed verus philoſophus vlterius adhuc progredietur, & per eandem viam tum ex frumento, tum ex vino educet ſubſtantiam quandam ſanguineam, alendi ac viuificante facultate potentem: qua cauſam generationis carnis in corpore noſtro indagabit.

Extracta baccarum, granorum & ſeminum.

Sequuntur nunc extracta baccarum, granorum & ſeminum.

Extractum baccarum iuniperi.

De baccis ſiue granis iuniperi nigris & probe maturis fit extractum, quod vocant Theriacam Germanicam, de qua *ſupra* iam locuti ſumus, eiuſque præparationem tradidimus, ita vt de eadem plura verba facere ſit ſuperuacaneum.

Idem extr. aliter præparatum.

Ex iiſdem baccis alia quadam methodo præparatur extractum cum ſua propria, ſcilicet aqua vitæ, de qua antea diximus, modumque eam præparandi declarauimus, vel in magna etiam quantitate, ſicut nihil ea communius eſt in Germania. Accipiendæ igitur ſunt 4. vel 5. libræ baccarum iuniperi ſelectiſſimarum, & modice conquaſſatarum: his imple ad medium vſque matracium vitreum capax, ſuperaffundendo ſuam propriam aquam vitæ, vel aquam earundem deſtillatam, (cum ſcilicet oleum ex iiſdem deſtilla-

ſtillaueris per Alembicum magnum cupreum, in modum aliorum oleorum) vt vna ex alterutra harum aquarum 4. aut 5. digitos ſupernatet, licet aqua vitę alteri præſtet, vaſe rite clauſo ſtent in digeſtione Baln. Mar. per 5. aut 6. dies, donec dicta aqua intenſe coloretur, & virtutibus baccarum illarum imprægnetur. Effunde aquam hanc tinctam per inclinationem, & fæces adhuc calentes fortiter exprime per torcular: hanc expreſſionem adde eidem aquæ coloratæ: omnibus in Alembicum vitreum inditis, liquor inde ad ſiccitatem vſque deſtilletur in B. vaporoſo, in quo materia tua ab omni aduſtione immunis erit: aquam inde deſtillatam ſerua ſeorſim, & extractum etiam ſeorſim, quod inſtar ſapæ erit, longoque conſeruabitur tempore. De hoc extracto exhibe ℈. i. vel duos, vel aquæ propriæ deſtillatæ cochlearia tria, & habebis ſummum ſudorificum bezoardicum contra omnes peſtes & venena.

Extractum baccæ lauri.

Eadem via procedes in extractione baccarum lauri cum ſua propria aqua vitæ, aut aqua ab iiſdem deſtillata, vbi ſemel illarum oleum paraueris per magnum Alembicum: quod fit iniiciendo lib. I. baccarum conquaſſatarum in quinque aut ſex libris aquæ communis, cuius ope oleum iſtud aſcendit, facileque ab aqua ſeparatur: Nam ipſi aquæ innatat. Aqua vero interim attrahit & conſeruat adeo exacte & perfecte odorem, ſaporem, aliasque virtutes prædictarum baccarum, vt longe ſit præſtantior & melior, ad compoſitionem ſui proprii extracti, quam quiuis alius liquor extraneus & peregrinus.

Extr. purgans hederæ.

Eodem artificio, conficies extracta ex omnibus aliis baccis, granis, & ſeminibus velut extractum purgans *ex hedera*, extractum antepilepticum ex *ſeminibus pæoniæ:* extractum carminatiuum & flatibus diſſipandis aptum, ex ſeminibus *fœniculi, aniſi, cumini, dauci*, & ſimilibus. In eundem modum fieri poterunt infinita alia extracta diuerſis iiſdemque morbis appropriata, quibus ſimplicia, è quibus educuntur, conferunt.

Sapa ſiue Extractum vuarum.

Sunt ex granis quædam ſucculentiora & magis vinoſa, quorum extracta aliter componuntur: veluti eſt ſuccus vuarum, qui expreſſus reducitur in ſapam: quæ vna ratio eſt extracta concinnandi: eſtque ſapa hæc apta ad varia intinctuum genera componenda.

Extr. granorum maturorum ſambuci & ebuli.

Sic quoque ex granis maturis ſambuci & ebuli fit extracti genus, ſiue ſapa quædam hydropiſi congrua & ſalutaris.

Extractum granorum actes.

Ex iiſdem granis ſambuci probe maturis, & ad vmbram per aliquod temporis ſpacium exſiccatis, aliud extracti genus efformabis, quod eſt ſpecificum hyſtericum, idque chymici vocant extractum granorum actes, cuius præparatio ſequentibus verbis continetur.

Collige magnam copiam granorum ſambuci optime ad vmbram exſiccatorum, vt diximus: cæteriſque omnibus abiectis, ſola grana accipe, quibus ad mediam partem imple matracium magnum cum longo collo, ſuperaffundendo fortiſſimum ſpiritum vini, acidulum redditum cum liquore acido, vel vitrioli, vel ſulphuris, vt materiam tres quatuorve digitos ſupernatet. Vaſe clauſo, vt nihil expiret fiat digeſtio in Baln. Mar. per 5. aut 6. dies: donec ſpiritus vini in colorem rubini tinctus apparuerit, quem ſeparabis per inclinationem, cauendo, ne quid ex facibus aut turbulenta materia ſimul tranſeat. De qua tinctura iam, non etiam ſeparato prius menſtruo, hoc eſt, aqua vitæ, quæ ſine corruptione aut alteratione vlla diutiſſime adſeruabitur (& cui, ſi voles, addes parum ſacchari, gratioris guſtus cauſa) exhibebis ſemicochlear argenteum, aut cochlear plenum mulieribus, quæ ex vteri p[illegible]catione miſeris modis excruciantur, &

ſubito

ſubito effectus ſequetur exoptatiſſimus. Ex improuiſo enim, & quaſi miraculoſe expergeſient priſtinæque valetudinis integritati reſtituentur.

Rurſus ſi velis, ſepara inde aquam vitæ per Alembicum in balneo vaporoſo, donec in fundo remaneat extractum rubicundiſſimum, de quo exhibebis ℈. j. pro doſi, idq; diſſolues in ſua propria aqua deſtillata, aut in quibuſdam aliis conuenientibus, aut vino albo, quod inde rubeſcere incipiet.

Extr. granorũ ebuli. Ad eundem modum parabis electuarium ex granis ebuli maturis, & ad vmbram exſiccatis, hocque extractum ſpecificum eſt remedium contra hydropem & cachexiam.

Extractum ceraſorum nigrorum. Sic quoque extracta cõficientur ex pluribus aliis fructibus, veluti ex ceraſis nigris agreſtibus, & exſiccatis contra epilepſiam, in cuius extracti compoſitione poteſt loco aquæ vitæ ſubſtitui quædam aqua antepileptica, *de pæonia*, &c.

Extractum florum pæoniæ. Ex floribus pœoniæ rubeis & exſiccatis eodem modo elicies tincturam cum ſua propria aqua, quæ aciditate vitrioli acidula reddetur.

Extract. fruct. alkekengi. Cum aqua alkekengi acidula quoque facta, vt *ſupra*, extractum è fructibus eius rubicundis, & modice exſiccatis contra calculum comparabis.

Extract. ſenelorum. Cum aqua ſenelorum quoque acidula, elicies ex ſenelorum eorundem fructibus exſiccatis extractum accommodatiſſimum, ad præſeruationem & curationem calculi.

Extract. papaueris rubeorum. Sic & ex floribus papaueris rubei exſiccatis, cũ ſua propria aqua, eodẽ modo acidula reddita, cũ liquore acido ſulphuris educes extractum præſtantiſſimum & ſpecificum ad omnes pleuriſes, quod vnius ſcrupuli pondere diſſolutum exhibebis in vncia vna ſuæ propriæ aquæ, deſtillatæ poſt tincturę imprægnationẽ. Aut ſi voles omiſſa ſeparatione eaſdẽ aquas tinctas ſeruabis, & de iis præbebis ʒ. ß. vel ʒ. j. veſperi circa horam ſomni, & miros producet effectus.

Ad hanc normam extractorum, diuerſorum lignorum, corticum, radicum, baccarum, granorum, ſeminum, fructuum & florum, verus & peritus Medicus infinita alia ad diuerſos & plurimos affectus effinget remedia.

Extracta herbarum. Reſtat, vt breuiter exponamus extracta herbarum, quæ fiunt tribus modis, vt ſequitur.

1. Modus parandi extracta ex herbis, radicibus & cæteris omnibus ſuis partibus. Primus modus eſt, vt contundatur herba, & prælo eius exprimatur ſuccus, dum adhuc viridis eſt & ſucculenta: poſtea ſuccus hic depuretur in Baln. Mar. calido, tamdiu ſeparando purum ab impuro, donec nullæ amplius fæces in fundo reſideãt. Ab hoc ſucco perfecte ita depurato, abſtrahe aqueum liquorem per Balneum vaporoſum, donec in conſiſtentiam ſapæ, aut paulo ſicciorem, ſi diu conſeruari debeat, redigatur.

2. Modus. Secundus eſt, vt incidatur herba, cum floreſcit, qua impleatur Alembicum magnum terreum vel cupreum, ſtanno interius obductum, quale eſt illud, quo plerunque olea deſtillari ſolent, depreſſa optime materia hydromelite vinoſo imbuatur: clauſo poſtea vaſe cum quodam operculo, omnia macerentur in calore Solis, ſi æſtas ſit, aut in quodam hypocauſto per 4. aut quinq; dies: poſt exprimantur omnia prælo, & fæcibus affunde nouum hydromel, vel aquam vitæ, digerendo & exprimendo omnia, ac denuo idem repetendo, donec fæces omni virtute ſpoliatæ videantur. Omnes hæ expreſſiones ſimul collectæ indantur in Alembicum, vt liquor inde deſtilletur, & in fundo remaneat extractum in forma mellis vel ſapæ.

3. Modus. Tertius & vltimus modus educendi extracta ex prędictis herbis eſt, vt earum magna copia ſimul colligatur, quæ minutim incidantur aut contundantur: his impleatur magnum aliquod, aut plura minora Alembica terrea aut vitrea, per quæ aqua illarum ad ſiccitatem deſtilletur, idque in balneo vaporoſo, fæcibus omnino ſiccis, nihil tamen aduſtionis redolentibus, & in

pulueerem craſſo modo redactis, affunde aquam ſuam propriam deſtillatam, & dum fit omnium in balneo digeſtio, aqua alliciet omnem herbarum tincturã, illarumque qualitatibus eſſentialibus ſubſtantificis impraegnabitur: continenter affundendo nouam aquam, & omnia digerendo, ſeparandoque aquam tinctam per inclinationem, ac ſingula denuo repetendo, donec aqua amplius non tingatur, dein omnes hæ aquæ tinctæ, ſimul mixtæ ac in vnum aut plura Alembica apta inditæ, deſtillentur vſque ad conſiſtentiam ſapæ ſiue extracti. Aquas deſtillatas ſeorſim ſeruabis, vt in eius ℥.j. vel ij. diſſoluatur ʒ. ß. vel ʒ.j. Et ſic hoc extractum præbebitur in iiſdem affectibus, quibus ipſa ſimplicia, vnde compoſitum eſt, conueniunt. Sic ex fæcibus illarum calcinatis extraxeris ſalem, cum earundem proprio liquore, & hunc liquorem cum ſuo ſale addideris tuis extractis, & adhuc omnia ſimul & ſemel deſtillaueris, vt ſal enumeratus cum extractionibus iſtis exquiſitius miſceatur, multo efficaciorem reddes facultatem extractorum multiplicem, quam habent, nempe purgatoriam, ſudorificam, diureticam, aperitiuam & deoppilatiuam.

Ex præſcriptis itaque his tribus modis elige quemcunque volueris, & fac ex herba, radice, & tota reliqua ſubſtantia *chelidoniæ* extractum, quod præſtantiſſimum & ſpecificum eſt medicamentum contra febres tertianas, icterum, cachexias, colores pallidos, & obſtructiones viſcerum, eſtque præterea remedium vniuerſale, pluribusque expugnandis affectibus prodeſt: item diureticum & ſudorificum ſimul exiſtit, ſi eius ſcrupulum vnum in propriæ aquæ cochleari vno, aut duobus infuſum exhibueris. *Extractum chelidoniæ.*

Sic extractum è meliſſa paratum eſt ſummum cardiacum. *Extract. meliſſæ.*

Extractum cardui benedicti, & extractum vlmariæ ſunt ſudorifica, & ſingularia remedia aduerſus peſtem. *Extract. cardui benedicti & vlmariæ.*

Ex omnibus præterea herbis iuxta hanc methodum ſimplicia efformabis extracta, ita vt mihi ſatis ſit, in quinque aut ſex ſimplicibus ſelectioribus aut præſtantioribus dotibus, tantum præparationis normam & rationem oſtendiſſe.

Ad eandem normam compones etiam extracta compoſita, Cephalica, Thoracica, Cordialia, & alia, tam maiora, quam minora, de quibus *ſupra capite de Antidotis* mentionem fecimus, Et quamuis iam vtrumque cephalicum exempli cauſa à nobis deſcriptum ſit, non tamen abſurdum videri debet, ſi illud huc, tanquam ſuo proprio loco rurſus inſeramus. *Extracta compoſita.*

Extractum Cephalicum maius.

℞. *Rad. Acori.*
Pœoniæ
Viſci querni
Ligni aloes
Sem. Pœoniæ
Cinnamomi
Caryophyllorum
Macis
Nucis moſchatæ
Fructuum anacardorum.
Flor. Anthos
Saluiæ
Primulæ veris
Pœoniæ
Calendulæ
Betonicæ
Lauendulæ
Stœchados Arabicæ
Lil. conuall.
Euphragiæ
Tiliæ arboris.

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur, & indantur in matracium vitreum, ſuperaffundendo *aquarum vitæ, ſaluiæ, & granorum iuniperi* q. ſuff. vt aqua quatuor digitos ſupernatet materiam. Digerantur omnia ad ignem Baln. Mar. per vj. octoue dies, fiat colatura & expreſſio per torcular, indeque ſeparetur liquor aqueus per euaporationem, donec materia in ſapæ ſiue

pæ ſiue extracti forma reſtet in fundo. Doſis eſt ʒ. ß. in omnibus frigidis affectibus cerebri.

Extractum cephalicum minus.

♃. Herb. & Flor. meliſſæ
Betonicæ
Pœoniæ
Saluiæ
Roſmarini

Omnibus recenter collectis, (quod facile ſuo tempore fieri poteſt) & rite contuſis, inuicemque mixtis, liquor inde ſeparetur, per balneum vaporoſum, rurſuſque idem liquor fæcibus affundatur, vt tinctura inde eliciatur, fiatque omnium multoties reiteratio, procedaturque vlterius, vt in cæteris extractis.

Extractum thoracicum maius.

♃. Rad. Enulæ campanæ
Iridis
Tuſſilaginis
Polypodii
Liquiritiæ in taleolas ſectarum ana ℥. iij.
Iniubarum
Sebeſten
Vuarum Corinthiac. an. ℥iiij.
Herb. Scabioſæ
Praſſii
Hyſſopi
Capillor. veneris, ſiccarum & craſſo modo contuſarum.
Sem. Cardui benedicti
Bombacis
Vrticæ
Aniſi
Fœniculi
Papaueris albi an. ℥. iij.
Cinnamomi ℥. j.
Flor. ſicc. Boraginis
Bugloſſæ
Tuſſilaginis
Papaueris rubei ana p. iiij.

Omnia contuſa & probe inuicem mixta, in vas aptum indantur, affundendo aceti ſcyllitici lib. 1. ß.

Aquar. Scabioſæ
Cardui benedicti
Hyſſopi
Tuſſilaginis an. lib. 1.

Digerantur omnia ad lentum ignem per dies aliquot, poſtea fiat expreſſio & euaporatio ſubſtantiæ aqueæ: donec materia in ſapæ conſiſtentiam reducatur, ſicut de cæteris docuimus, & habebis extractum thoracicum maius, quod ad duas drachmas exhibitum, vel ſolum in forma pilulæ, vel diſſolutum in aqua propria, conducit omni aſthmati, orthopnœæ, difficili reſpirationi, & ſimilibus thoracis affectibus.

Extractum thoracicum minus.

♃. Herb. Tuſſilaginis
Scabioſæ cum toto
Praſſii
Calamenti
Hyſſopi recenter collectarum
4. ſem. frigidorum
Sem. Vrticæ
& Cardui benedicti.

Omnia ſubtiliſſime contuſa deſtillentur in balneo vaporoſo vſque ad ſiccitatem, cum propria aqua deſtillata & ſiccis fæcibus iterum affuſa extrahe tincturã, in cęteris eandem obſerua methodum, vt hactenus abunde declarauimus, & habebis extractum pectorale minus.

Extractum maius Cardiacum ſiue Cordiale.

♃. Raſuræ ligni aloes
Ligni rhodii an. ℥. ij. ß.
Rad. Angelicæ
Scorzoneræ
Zedoariæ an. ℥. iij.
Cort. Citrii ſiccæ ℥. ij.
Dictamni
Been vtriuſque
Doronici
Sem. Ocymi
Citrii
Meliſſæ

Acetoſæ
Granorum alkermes an.℥.j.ß.
Caryophillorum
Cinnamomi
Croci an.℥.ß.
Roſ. rubrarum p.iij.
Omnibus conquaſſatis ſuperaffundantur
Succi limonum lib.1.ß.
Aquar. Scordii
Meliſſæ
Flor. roſmarini an. lib.1.
Vel quantum ſufficit ad materiam bene irrigandã. Omnia digerantur ad ignem lentum, exprimãtur, fiantq; reliquæ operationes, vt in ſupradictis extractis capitalibus & pectoralibus iam explicatum fuit.

Extractum minus cordiale.

℞. *Herb. Scordii*
Tormentillæ
Meliſſæ cum toto
Scorzoneræ, recenter collectarum an. M.iiij.
Citriorum in orbiculos diſſectorum cum cortice N.v. aut vj.
Omnibus, tam herbis, quam citriis, rite contuſis in mortario marmoreo, & probe ſimul mixtis adiice
Cinnamomi ℥.j.
Croci ℥.ß.
Galliæ moſchatæ.
Elect. de gemmis an ʒ.ij.
Camphoræ ʒ.j.
Ex his omnibus liquor abſtrahatur ad ſiccitatem per balneum vaporoſum, eumque fæcibus reſiduis rurſus affundas ad tincturam eliciendam, pergendo in cæteris, vt in extracto minori pectorali methodus iam præſcripta commonſtrat. Et ſic habebis extractum minus Cordiale.

Extractum maius ſtomachicum.

℞. *Rad. Calami aromatici ſiue galangæ*
Cyperi
Ligni aloes an.℥.iij.
Cort. Arantiorum
Et Cytoniorum exſiccat. an.℥.j.
Cinnamomi
Macis
Nucis moſchatæ an.℥.ij.
Menthæ ſiccæ
Ambroſianæ ſiccæ an. M.ij.
Sem. Aniſi
Fœniculi
Liguſtici
Granorum myrti an.℥.j.
Omnium mirobalanorum an.℥.ß.
Roſ rubr. p iij.
Contundenda contundantur, & incidenda incidantur, miſceantur, & indantur in magnum Matracium capax, ſuperaffundendo
Succi Granatorum acidorum ℔.j.ß.
Aquæ Cinnamomi ℔.ß.
Aquæ Menthæ &
Abſynthii an.℔.j.
Vel quantum ſufficit ad materiam irrigandam: cum his enumeratis liquoribus fiat tandem digeſtio in B. Et in reliquis imitare progreſſum ſuperiorum extractorum maiorum.

Extractum ſtomachicum minus.

℞. *Mentæ*
Ambroſianæ ana M.iiij. vel v.
Cytoniorum decorticatorum & in orbiculos tenues diſſectorum N.iiij.
Herbæ & Cytonia ſimul contundantur, & in pulpæ formam redigantur: huic pulpæ adde
Macis
Nucis moſchatæ an.℥.j.ß.
Spec. Aromatici roſati ʒ.j.
Mixtis inuicem omnibus, & in Alembicum iniectis, fiat deſtillatio per balneum vaporoſum ad ſiccitatem: Aquam inde elicitam iterum affunde fæcibus, & in cæteris ad proliciendum extractum ſequere rationem reliquorum extractorum minorum, iam ſupra à nobis traditorum.

Extractum hepaticum maius.

℞. *Ligni Caſſiæ*
& omnium ſantalorum, an.℥.ij.
Rad. Rubiæ tinctorum

Filicis

Filicis vtriuſque
Acetoſæ
Oxylapathi
Rhabarbari an.℥.j.
Eupatorii Meſ.
Comarum abſynthii pontici.
Hepatici ana M.ij.
Sem. Apii
Petroſelini
Schœnantos ana ℥.ß.
Spica nardi
Flor. Cichorii
Centaurii minoris
Chelidoniæ
Roſ. rubr. an. p iij.

Contundantur & indantur in vas vitreum: his adde

Aceti paſſulati ℔.j.ß.
Aquar. Agrimoniæ
Acetoſæ
Cichorii an. ℔.j.

Macerentur, deſtillentur & aqua rurſum affundatur materiæ; & ſic educatur extractum iuxta methodum aliorum extractorum maiorum.

Extractum hepaticum minus.

♃. *Rad. oxylapathi*
Vincetoxici
Acetoſæ
Filicis
Cichoreæ ſylueſtris cũ toto an.℥.iij.
Herbar. Agrimoniæ
Hepaticæ
Centaurii minoris
Chelidoniæ an. m. iiij. vel amplius
Fructuum berberorum maturorum ℔.ß.

Omnia contundantur optime ſeorſim, & probe ſimul miſceantur, quibus dein adiiciantur

Spec. Diarrhodon
Diatriaſantali an ℥.ß.

Omnibus rite inuicem mixtis & in Alembicum inditis, liquor inde ad ſiccitatem deſtilletur, qui iterum affundatur fæcibus ad extractum eliciendum, veluti in aliis hactenus factitatum eſt.

Extractum ſpleneticum maius.

♃. *Rad. Serpentariæ maioris*
Filicis
Valerianæ an.℥.ij.
Cort. Fraxini
Capparum
Tamaricis an.℥.iij.
Fol. Ceterach m.ij.
Sem. Carduibenedicti
Cumini
Coſti ana.℥ j.
Piperis
Cubebarum an ʒ.vj.
Flor. Geniſtæ
Hyperici
Bugloſſæ an p.ij.
Raſuræ eboris
Cinnamomi ana ℥.ß.
Limaturæ chalybis cum
Sulphure calcinatæ ℥ x.

Indantur in Matracium vitreum, ſuperaffundendo

Aceti ſcyllitici ℔.j.
Aceti bugloſſati
& Sambucini an ℔.ß.
Aquar. Florum ebuli
Et ſcolopendriæ an. q. ſuff.

ad materiam rite macerandam: in reliquis ſequere modum aliorum extractorum maiorum.

Extractum ſpleneticum minus.

♃ *fol. Scolopendriæ*
Fumariæ
Pimpinellæ
Summitatum fraxini an. m. iiij.
Flor. Geniſtæ recẽtium p. vj. vel amplius.

Contundantur in mortario marmoreo: his adde

Spec. Lætificantis Gal.
Mirobalanorum omnium
Zingiberis an.℥.ß.
Succi Pomorum redolentium ℔.j.

Indantur in Alembicum, & deſtillẽtur: deinceps

inceps fiat proceſſus, vt in aliis extractis minoribus.

Extractum nephriticum maius.

℞. *Radic. Bardanæ*
Reſtæ bouis
Eryngiorum ana ℥. iij.
Herniariæ ſiccæ m. ij.
Sem. Cepæ
Vrticæ
Raphani
Saxifragiæ
Fœniculi
Aniſi
Petroſelini an. ℥ ij.
Bacc. Iuniperi
Milii Solis
Nucleorum meſpillorum ana ℥ j ß.
Lapillorum (quos oculos cancri vocant)
Calcis teſtarum ouorum an. ℥ j.
Contuſis & mixtis omnibus adde
Succi limonum ℔. j. ß.
Aquar. Stillatitiarum raphani
Argentariæ
& Alkekengi an. q. ſuff.
Vt omnia rite macerari poſſint, ac tandem exprimi, & in extractum ad modum cæterorum concinnari.

Extractum nephriticum minus.

℞. *fol. Argentariæ*
Saxifragiæ an. m. iiij.
Fructuum alkekengi maturorum & Senelorum an. ℔. j. ß.
Gran. Iuniperi maturorum ℥. iiij.
Limoniorum in orbiculos diſſectorum n. iiij.
Contundantur omnia & indantur in matracium: his affunde
Vini albi ℔. j.
Deſtillentur omnia in Baln. vaporoſo ad ſiccitatem: dein eâdem aquâ extrahes tincturam ex dicta materia, quam tandem exprimes, & reduces in extracta, vt reliqua.

Extractum hyſtericum maius.

℞. *Rad. Bryoniæ ℥ iij.*
Aſari ℥ j. ß.
Fol. Matricariæ
Arthemiſiæ
Nepethæ, ſiccorum an. m. iij.
Bacc. Iuniperi
Sem. Seſeleos
Ameos
Rutæ
Carui
Anethi an. ℥ ij.
Nucis moſchatæ
Cardamomi an. ℥ ß.
Karabes ℥ j.
Caſtorei ʒ vj.
Contundantur & miſceantur, addendo
Hydromelitis vinoſi ℔. j.
Aquar. matricariæ
Rutæ an. q. ſuff.
Vt macerari poſſint: dein fiat expreſſio & extractum, vt artis eſt. Singulare eſt mundificatiuum matricis, eiuſque omnibus affectionibus, à cauſa præſertim frigida ſubortis, opitulatur.

Extractum hyſtericum minus.

℞. *Matricariæ*
Arthemiſiæ
Meliſſæ
Rutæ an. m. iiij. vel amplius
Sabinæ m. j.
His herbis adhuc recentibus rite contuſis adde
Caſtorei
Myrrhæ
Croci an. ℥ j.
Cardomomi ℥ j. ß.
His porro pro omnibus affunde
Aquæ cinnamomi ℔. ß.
Et inde deſtilla omnem liquorẽ ad ſiccitatem per Alembicũ in B. vaporoſo: quæ deſtillandi ratio cæteris omnib. præſtantia & ſecuritate præcellit, quod ſępius inculcare non deſiſtimus. Dein cum hoc eodem liquore fæcibus ſiccis iterum affuſo, omnes tincturas elicies: quo effuſo per inclinatio-

nem

nem fæces exprimes, hancque expreſſionem iunges cum liquore ſiue aqua tincta. Omnibus denuo iniectis in Alembicum, inde deſtillabis omnem liquorem; quem ſtudioſe ſeruabis ſeorſim, & extractum reſidebit in fundo in forma ſapæ, aut paulo ſicciori: quod ad ℈ j. offeres vel in forma pilulæ, vel diſſolutum in ſua propria aqua. Admirabile erit in prouocandis menſibus & roborando vtero: cuius deſcriptionem paulo fuſius declarauimus, quam reliquorum, vt ſit tanquam exemplar & norma, ad quam reliqua efformentur: quorum doſis non excedit ſcrupulum vnum; quæquæque præbebis vel in forma pilularum, vel diſſoluta in ſuis propriis aquis quas ad hos vſus ſemper adſeruabis. Hac itaque methodo confici poterunt, infinita alia extracta, quæ pharmacopœus in tempore parabit ad varios effectus, ſemperque parata habebit huiuſmodi remedia, eaque ex Medici præſcripto in vſum transferet, cum neceſſitas exiget: ſicq; non opus habebit, vt toties recentia colligat ſimplicia aut ad decoctiones, expreſſioneſq; toties cum tanto tædio reiterandas confugiat. Nam in promptu ſibi erit extractũ, quod ſtatim in congruenti quodam liquore diſſoluat, indeque effingat vel bolum, vel pilulas, vel potiunculam, vel clyſterem. Nos hic adiicimus extractum carminatiuum, cuius imitatione facillimum erit præparare etiam dyſentericum, diureticum vulnerarium, & huius generis alia.

Extractum carminatiuum.

℞. Baccar. lauri ℔. j.
Baccarum iuniperi ℔. ß.
Sem. Dauci
Cumini
Fœniculi
Aniſi ana ʒ iiij.
Herb. ſic. Calamenti
Origani
Pulegii
Summitatum Anethi an. m. iij.
Flor. Camomillæ veræ
Flor. Nucum
Et Sambuci an p. iiij.
Cinnamomi
Nucis Moſchatæ
Piperis
Cardamomi an. ʒ ſ.

Omnia craſſo modo cõtuſa, & ſimul mixta, indantur in Alembicum ſiue vitreum, ſiue terreũ aut cupreum capax ſuperaffũdendo hydromel vinoſum, aut vinum album generoſum, donec materia bene irrigetur. Vaſe obturato ſuo operculo fiat digeſtio in Baln. mediocriter calido per 4. aut 5. dies: quib. elapſis exprimes materiã, vel per torcular tandem, omnemq; liquorem inde expreſſum reſeruabis. Fæcibus affunde nouum vinum album generoſum, vel aquam vitæ, vel denuo fiat digeſtio & expreſſio, vt hoc modo omnis virtus ſubſtantifica prædictæ materiæ exquiſitius extrahatur. Omnibus expreſſionib. inuicem mixtis, & in Alembicum inditis, inde totus ſeparetur liquor, quem accurate ſeruabis ſeorſim: ſicut & extractum Carminatiuum, quod in fundo remanebit in conſiſtentia inter durum & molle media: quodq; ad 20. vſq; grana exhibebis iis, qui colicis torquentur cruciatibus, vel vitium habent in ventriculo, aut inteſtinis, vel in forma pilularum, vel diſſolutum cum ſua propria aqua, vt Clyſterem componas, de eo accipere oportet ʒ j. ß. vel duas, idq; prompte diſſoluere vel in quodam iuſculo vel in lacte, vel in vino, & ſic dicto citius paratum habebis enema carminatiuum, cum quo extracto ſi voles, addere poteris extracta laxatiua ad deturbandam & euacuandam ſentinam.

Hactenus tractatũ à nobis eſt de extractis ſimplicibus & compoſitis, quæ alterationi, corroborationi, aliiſq; plurib. medẽdi indicationibus inſeruiũt: nũc nobis dicendum reſtat de extractionib. ſimplicib. & compoſitis purgantibus. Quamuis a. ante annos pluſquam triginta in tractatu noſtro de ſpagirica p̃paratione, de huius generis extractis egerim⁹, ita vt VVeckerus

maximam illorum partem in Antidotarium ſuum generale tranſtulerit, mihiq; hic occaſio eſſet in noſtram hanc Pharmacopœam eadem introducere: nos tamen in iiſdem deſcribendis nunc alia plane vtemur methodo ac via, facili nimirum & perſpicua: publicoque perfruendos alios elargiemur fructus, quos fauente Minerua ex Vulcani interim officina exhauſimus, prætermiſſis iis, quæ vel in noſtris, vel aliorum voluminibus deſcripta iam reperiuntur.

Iam *ſupra* fuſe & dilucide ſatis docuimus rationem eliciendi eſſentiam *Aloes*; eſſētiam dicimus, quia ab extracto, quale aloes iā eſt, præparata fuit. Quo pacto elicere quoque licet eſſentiam *elaterii* aliorumque ſuccorum expreſſorum, concretorum, & craſſo modo in extracta reductorum.

Extractum ſiue eſſentia rhabarbari fit hoc modo:

Extractum rhabarbari.

♃. *Rhabarbari electi* ℔. ß. *vel quantum voles: huic craſſo modo conquaſſato affunde aquam endiuiæ, ſucco limoniorum vel citriorum acidulam redditam, vt rhabarbaro ſupernatet ad* ℔. ß. *His correctiui loco adiice*

Cinnamomi ℥. ß.
Santali rubri ʒ. j.

Omnia ſtent in digeſtione Baln. Mar. donec aqua cichorea in rubini tingatur colorem. Hanc aquam tinctam ſepara per inclinationem: ſæpius affundendo nouam aquā, continuandoq; hanc operationem, donec aqua amplius non coloretur: tandem expreſſis fortiter omnibus, & cum priori aqua tincta permixtis, inde ſeparabis aqueum liquorem per baln. vaporoſum: & extractum ſubſidebit in fundo in forma gummi vel ſapa perfecte cocta & rubicundiſſima.

Eodem modo extractum parabis ex omnibus radicibus modica purgandi facultate præditis, quales ſunt *gentiana, mechoaca, ſanicula Dodonæi*, &c.

Sic quoque extractum *ſenæ* fiet: ſed loco aquæ *cichoreæ* accipienda erit aqua *pomorum redolentium*, quæ acidula ſit facta. (loco ſucci limoniorum) liquoribus acidulis, vel ſalis petræ, vel ſulphuris, vel vitrioli, qui tincturis foliorum & florū quantumuis iam emarcidorum, exſiccatorum, diuq; in arculis reſeruatorum, extrahendis aptiſſime conueniunt: Correctiui vicē ſubibit *aniſum aut caryophylli* in pauca quantitate addita.

Sic eadem methodo extracta conficies ex omnibus floribus purgantibus, ex *roſis pallidis, violis, floribus Perſicæ arboris, floribus prunorum, tam ſylueſtrium, quam hortenſium. florib. centaurii, fumiterræ, & hyperici.*

Sic ex *agarico*, ex *ſeminibus ebuli, ſileris montani*, & ſimilibus, præclara quoque extracta educes purgantia.

Proponamus modum extracta parandi ex ſimplicibus violentioribus, initium ſumentes ab illorum radicibus, ex quibus alio modo, quā in præcedentibus, extracta concinnantur. Exordiemur a. ab extracto eſulæ omni hydropiſi, aliiſque morbis, in quibus ſeroſorum humorum expurgatione opus eſt, apto & congruo.

Extractum eſulæ.

♃ *Radices & folia, hoc eſt, totam ſubſtantiam eſulæ minoris, ex his exquiſitiſſime contuſis exprimatur ſuccus per torcular: hoc ſucco in matracium vitreum cum collo longo indito fiat digeſtio in Baln. Mar. Fæcibus, in quibus adhuc plurimum virtutis purgantis ineſt, affunde ſerum lactis clarum, aut aquam lactis deſtillatam, ad fæces rite & exquiſite irrigandas, quæ in aliud vas iniectæ digerantur per idem Bal. M. tribus quatuorue diebus: dein omnia prælo fortiter exprime: hacque vltima expreſſio addatur alteri priori omnia digerendo in eodem B. M. ſemperque ſeparando fæces à claro, ſiue purum ab impuro, donec materia tua nihil amplius craſſamenti deponat, ſed clariſſima, colore rubicundiſſima, guſtuque dulciſſima in fundo ſubſideat*, quæ veræ perfectæque digeſtionis ſigna ſunt, ſicut iam alibi diximus.

Hæc materia transfundatur in aliud A-

lem-

lembicum, vt liquor omnis inde deſtilletur ad ſiccitatem per B. M. vaporoſum, & in fundo remanebit extractum eſulæ in forma ſapæ rubicundiſſimæ, & guſtu dulciſſima: de quo extracto exhibe ℥ ß. idq; vel in forma pilularum, vel diſſolutum in ſua propria aqua, quam reſeruaſti. Summum & excellens purgans eſt, & omnibus hydropiſibus, cachexiis & vermibus aptiſſimum remedium.

Idem extractum parabis etiã alia methodo, contundendo vt *ſupra* eſulã, & deſtillando aquam ſuam vſque ad ſiccitatem, rurſumque affundendo aquam ſuam propriis ſuis fæcib. ſiccis, ſed nequaquam tamen exuſtis. Nam *balneum vaporoſum impedit omnem vſtionem.* Hæc aqua alliciet & extrahet tincturã eſulæ, & impenſe colorabitur: quã deſtillabis & extractum ſicut ſapa remanebit in fundo Alembici: Et eandem aquã deſtillatam affundes denuo fæcibus prioribus, ex quibus paraſti extractum, idq; toties reiterando, donec aqua non amplius tingatur, & vltimo poſt macerationem exprimendo dictas fæces per torcular, & addendo enarratam expreſſionem tincturis reliquis, vt ex omnibus fiat vnum extractum. Si ex fæcibus vtriuſque præparationis combuſtis, ſalem cum ſua propria aqua, eamq; extracto proprio addideris, eius purgandi vim & efficaciam validiorem reddes. Sunt multi, qui in præparandis huiuſmodi extractis, tum eſulę, tum aliorum quorumuis purgantium ſola aqua vitæ vtuntur, quod nobis non adeo diſplicet: eſt enim ignis naturæ ille, qui digerit & concoquit horum ſimplicium cruditates, in quo plurimum ſitum eſt. Præterea eadem tam tenuium & aerearum exiſtit partium, vt hoc nomine promptius, quam cætera quæuis diſſoluentia alliciat rerum eſſentias, quibus extractis facile inde ſeparatur. Sed plus mihi arridet ratio illa, quam modo declarauimus; de quibus tamen omnibus liberum cuiuis relinquo iudicium.

Ad hunc igitur *ſupra* commemoratum modum extracta præparabis ex *thymelea, mezereo*, & reliquis omnib. tithymali ſpeciebus, & ex ipſo quoque *helleboro nigro*, ſi in loco eo habitaueris, vbi recens colligi poteſt.

Sed cum non omnes montibus ſimus vicini, quibus hęc herba copioſe creſcere ſolet, neque eius copia, niſi cum iam exſiccata ſit, facile detur, eiuſdem extractum in hunc ſequentem modum præparandum docebimus.

℞. *Radicum & fibrarũ hellebori nigri veri*, (caue ne adulterinum accipias) *lib*. j. *omnem ſorditiem prius aqua ablue: dein ea macera per integrum diem in aceto roſato:* hoc enim tollet nimiam illorum acrimoniã & venenatam qualitatem; *effunde acetum: radices autem mediocriter ad ignem lentum exſiccatæ & craſſo modo contuſæ, indantur in matracium capax, ſuperaffundendo ſucci limoniorum partem vnam, & ſucci pomorum redolentium partes duas (ſucci his prius optime depuratis & clarificatis) vt materiã duos tresve digitos ſupernatent: omnia ſtent in digeſtione B. M. donec ſucci in colorem rubicundum tingantur, & exacte impregnentur tota hellebori ſubſtantia. Cola poſtea omnia, & fæces prælo exprime; vltimam hanc expreſſionem commiſce cum prima colatura: & iterum affunde fæcibus nouum ſuccum roſarum pallidarum optime clarificatum, indeque denuo extrahe omnem ſubſtantificam virtutem in B. M. colando & exprimendo iterum omnia, & miſce hanc colaturam & expreſſionem cum prioribus illis: omnibus in matracium capax iniectis, fiat digeſtio in Balneo, purumque ab impuro ſeparetur. Tandem ſepara, ad calorem lentum humiditatem, donec in fundo maneat extractum in ſpiſſiori paulo forma, quam ſapa eſt: de quo miſcebis* ℈ j. *cum* ℈ ß. *extracti confect. Hamech*, cuius deſcriptio habetur in Diætetico noſtro: *ex qua mixtione formabis duas pilulas*, & habebis excellentiſſimum remedium purgans, contra omnes manias, epilepſias, melancholias, febres quartanas, & alios

Extractum ellebori nigri.

morbos, qui altiores radices agunt, & occulta habent ſeminaria: effectus præterea demonſtrabit eximios, citra vllam tamen moleſtiam aut perturbationem.

NOTA.

Quomodo vis purgans ellebori per vomitum, cohibeatur.

Poſtquam enumerato *helleboro* addideris, *extractum confect. Hamech* purgãs, iis inſuper adde *extractum trochiſcorum alhandal vel diagridii* rite præparatum; aut ſimile aliquod purgans, quod purgationẽ per inferna promoueat, & vomitiuã *hellebori* vim cohibeat: quod inprimis notandum eſt in cæteris omnibus violentis purgantibus, & vomitoria facultate ſimul pollentibus: hæc enim vomitoria vis *per additionem remedii purgantis, quod facultatem habet per inferiora trahendi, ac educendi*, omni retunditur & inhibetur.

Hactenus haud dubie animaduertiſti in variis eiuſmodi purgantibus extractis, varia quoq; menſtrua & diſſoluentia, apta tamen & congrua à nobis vſurpari: & quorum magni & egregii effectus abunde ſatis patebunt. Sed verus & peritus chymicus, qui ingenioſa quadã arte & induſtria ſciuerit præparare aquam vitę tartariſatam, huiuſq; perfectam cognitionem adeptus fuerit, is poterit inde eruere diſſoluens quoddam ſiue menſtruum generale, quo extrahet eſſentias omnium rerum purgãtium, radicum, foliorum, herbarum, ſeminum, fructuum & florum: is, in quã, vere gloriari poterit de ſummo & elegantiſſimo Naturę myſterio: de quo non licet plura addere, ne iuſtam Doctorum iram & reprehenſionem incurram: hi enim vitio mihi verterent, ſi tã pretioſas margaritas nimis aperta & clara verborum oratione proſtituerem, eaſq; porcis proiicerem, hoc eſt, in commune & rude vulgus tam rara & præclara arcana ſpargerem ac diſſeminarem: quod tantis arcanis indignum, cæteris tamen, quę in ſcriptis noſtris liberali impertiuimus manu, merito acquieſcet.

Iuxta has deſcriptas ſimplicium extractorum formulas conficiet expertus & induſtrius Medicus tot, quot voluerit, extracta: quibus ea addet correctiua, quæ ſcopo ſuo ſatisfacient.

Supereſt, vt in pharmacopœę noſtrę decorationem adiungamus extracta quædã compoſita, tam Catholica ſiue vniuerſalia, quam chologoga, phlegmagoga & melanagoga: iuxta eam videlicet methodum, quam in purgantium vulgarium tractatione *ſupra* ſecuti ſumus.

Extractum Catholicum.

℞. *Fibrarum hellebori nigri cum aceto præparatarum* (*hæc enim eſt primi hellebori præparatio, vt iam ſupra diximus*) ℥ j. ß.
Turbith albi & gummoſi
Hermodactylorum an. ℥ ij.
Aſari
Gratiolæ ana ℥ j.
Trochiſcorum Albandal ʒ vj.
Omnia conquaſſata indantur in matracium, addendo
Spec. lætificantis Gal.
Diarrhodon ana ʒ ij.
Superaffundendo
Aquar. Fumiterræ
Pomorum redolentium an. ℔ j.
Succi Limoniorum optime depurati
Succi Granatorum acidorum ſiue berberorum ana ℔. ß.

Vt liquores materiam duos digitos ſupernatent: ſtent omnia in digeſtione Balnei calidi per 6 aut 7. dies: Poſtea colentur & exprimantur omnia per torcular fortiſſime, & ſeruetur hæc expreſſio.

Seorſim autem fac hoc ſequens extractum.

℞. *Rhabarbari* ℥ ij.
Agarici trochiſcati ʒ x
Folicul. ſenæ ℥ iij.
His correctiui loco adde
Cinnamomi ʒ ij.
Caryophyllorum
Aniſi ana ʒ j.
Superaffundendo

Aquar.

Aquar. Agrimonia
Cichorii.

Acidularum redditarum ſucco limoniorum quantum ſufficit, vel potius liquoribus acidulis ſulphuris aut vitrioli imbuantur, qui promptiſſime allicient tincturas & virtutes purgatiuas: fiat extractum degerendos curãdo & exprimendo omnia, vt ſupra. Hac expreſſio addatur priori, liquor omnis inde eliciatur ad ſiccitatem per Baln. vaporoſum, & in fundo reſidebit extractum Catholicũ, de quo exhibebis ʒ ß. vel ad ſummum ʒ j. illumque in ſuo proprio liquore diſſolues, quem ad hos vſus ſeruabis, vel in forma pilularum exhibitum purgans vniuerſale habebis præſtantiſſimum.

Extractum cholagogum ſolutiuum.

℞. *Rhabarbari* ℥ *vj.*
Folicul. Sena ℥ *iiij.*
Scammonea praparata ℥ *j.*
Spica nardi
Santali citrini
Cinnamomi ana ℥ *ß.*
Trochiſcorum berbera ℥ *ij.*

His affunde ſucci roſ. pallidarũ optime depurati q. ſuff. digere, cola, & exprime omnia calide per torcular, & fac extractum in conſiſtentia ſapa: cui addes aquali pondere extractum ſiue eſſentiam aloes ſeorſim paratam, vt iam docuimus ſupra capite de pilulis; miſce & decoque omnia ad ignem lentum vsque ad eam conſiſtẽtiam, vt pilulam vnam magnam vel duas minores inde formare poſſis. Purgant benigne & ſufficienter omnes humores ſeroſos, calidos & bilioſos. Doſis eſt ℈j. ß. Vel ſi voles, addes huic extracto (loco aloes) *extracti, caſſia tamarindorum & prunorum dulcium ana aquale pondus extracti ponderi reſpondens, coquantur omnia in formam opiata.* Sufficiet de eo exhibere pro doſi ʒ ij. vel iij. ad ſummum, in forma boli, quem præbebis cum ſyrupo violato violaceo. Et excellens & benignum parabis remediũ ad febres tertianas ſimplices & duplicatas: ad febres item continuas ardẽtes & bilioſas, & ad quæuis mala, à cauſa calida in capite, ſiue in aliis partibus, ſuborta.

Extractum ex Caſſia docuimus in noſtro Diætetico.

Phlegmagogon.

℞. *Agarici trochiſcati* ℥ *iiij.*
Hermodactylorum
Turbith
Sena
Medulla carthami ana ℥ *iij.*
Rad. Eſula praparata ℥ *j.*
Trochiſcorum alhandal ℥ *ß.*
Salis gemma
Macis ana ʒ *j. ß.*
Spec. Aromatici roſati ʒ *ij.*
Cum aqua cinnamomi fiat extractum.

Sufficit de eo offerre ℈j. ß. in forma pilulę, Morbis omnib. pituitoſis, & ex cauſa frigida ſubortis mirifice cõfert, morbo præſertim articulari. Humores enim pituitoſos & ſeroſos in articulos decumbentes mirum in modum educit.

Radicis eſulæ præparatio vna eademq; *Praparatio* eſt cum hellebori præparatione: macerã- *radicis eſu-* do nempe eam per 24. horas in aceto roſa- *la.* to optimo, & dein exſiccando.

Melanagogon.

℞. *Rad. folicul. ſena* ℥ *vj.*
ſeu Fibrarum bellebori praparatarum ℥ *ij.*
Turbith
Myrobalanorum omnium ana ℥ *j. ß.*
Trochiſcorum alhandal ʒ *vj.*
Flor. Violarum
Roſarum rubrarum
Epithymi ana p. ij.
Spec. Latificantis Gal. ʒ *ij.*
Succ. Optime depuratorum fumiterra
Pomorum redolentium
Et ſeri lactis ana q. ſuff.

Fiat enumeratorum ſimplicium omniũ, craſſo modo conquaſſatorum, maceratio & digeſtio in balneo per 8. dies: Poſtea colentur, exprimantur & depurentur & reducantur in extractum, ſicut catera.

Eodẽ modo extractum cõficies ex ſpe- *Extract.* ciebus *hiera Picra Galeni, hiera colocyn-* *Spec. hiera*

picra Gal. & hiera colocynthidos, & reliquorũ vulgariũ purgantium.

thidos, diaturbith, diacarthami, diaphœnici ac fere ex omnib. pilulis aliiſq; purgantibus, cum menſtruis congruis: nimirum cum *aquis fumiterræ, filicis, agrimoniæ, pomorum redolentium, ſero lactis*, & ſimilibus, acidulis redditis cum ſucco limoniorum, aut cum quodam aceto ſcillitico, vel alio in cæteris procedendo, vt *ſupra*.

Aqua vitæ tartariſata eſt verum diſſoluens omniũ purgantium.

Sed propriũ diſſoluens omnium purgãtium in genere, radicum nẽpe, herbarum, ſeminum, & florũ eſt aqua vitæ tartariſata, omnibus veris philoſophis ad vnguem cognita & perſpecta: Sed præſtat tãtum arcanum ſilentio inuoluere, quam promiſcue omnibus patefacere, & temere effutire.

Extracta ex animalium familia deprompta.

Præter omnia enarrata extracta ſimplicia & cõpoſita, alterantia, corroborantia, & purgantia, quæq; omnia è vegetabilium ordine deſumpta ſunt: quędã adhuc ſuperſunt tractanda, quæ ex animalium partib. educuntur. Huiuſmodi igitur, quorum etiam *ſupra* mentionem fecimus, nunc deſcribenda aggrediemur.

Mumiæ præparationes.

Cranii præparationes.

Exordiemur autem ab iis, quæ ab homine ſumuntur. Sed non eſt inſtituti noſtri, cuncta illa magiſteria & arcana, quæ ab eodem erui poſſunt, hic enumerare aut introducere, veluti ſunt admirandæ illæ præparationes mumiæ tam recentis corporeæ, quam liquidæ ſpiritualis: variæ itẽ & elegantiſſimæ illæ præparationes cranii tam recentis, quam è ſepulchro extracti: hæc omnia, inquam, ſi hic inſerenda eſſent, finis nunquam daretur: peti igitur poſſunt aliunde ex aliis ſcriptis noſtris. Sufficit mihi nunc vnicam tantum deſcriptionem extracti cranii humani in medium proferre.

Extr. cranii humani.

℞. Igitur duo vel tria crania recentia, hæc in mortario marmoreo craſſo modo terantur, materia hoc modo trita indatur in matracium capax cum collo longo, ſuperaffundendo aquam vitæ iuniperi, ſiue ſaluiæ, vt 4. vel 5. digitos ſupernatet, vaſe accuratiſſime clauſo, ne quid trãſpiret, fiat digeſtio in Baln. vaporoſo per 12. dies ad minimum, poſt coletur & exprimatur materia per torcular perquam fortiſſime, ex qua liquor exibit rubicũdus inſtar ſanguinis, qui oleoſus & reſinoſus erit: iterum affundatur fæcib. nouum menſtruum, digerendo per 4. vel 5. dies, colando & exprimẽdo adhuc omnia per torcular, ita vt omnis eſſentia ſubſtantifica exactiſſime extrahatur. Omnes hæ expreſſiones & liquores inuicem cõmixti & in Alembicum inditi, deſtillentur per B. vaporoſum, donec remaneat extractum in forma ſapæ, imprægnatum tum ſulphure, tum ſale, quo potiſſimũ cranium abundat, imo *totum fere ſalinum exiſtit*, hoc extractum digeſtum & perfecte depuratum tanquam theſaurum pretioſiſſimum aduerſus epilepſiam diligenter adſerua, doſis eſt ℈ ß. vel ℈ j. cum ſua propria aqua deſtillata, quæ per ſe præſtans epileptica eſt.

Cranium humanum eſſe fere totũ ſalinum.

Deſcripſimus *ſupra ſub finem capitis de Decoctis*, extractum ſplenis bouis, efficax & vtile ad prouocãdos menſes: ad cuius imitationem quoq; parabitur extractum hepatis vituli: quod omnibus hepatis affectibus, ipſiuſq; imbecillitatibus conducet, in fluxu præſertim hepatico, & hydropiſi. Sed hepati iſti vitulino addenda erunt,

Santali rubri
Cinnamomi ana ℥ ß.
Spicæ nardi
Roſarum rubrarum ana p. j.
Conſeru. flor cichorii ℥ j.
Trochiſcorum Rhabarbari
Et Eupatorii ana ʒ vj.

Tandemque omnia coquenda in magna phiala capaci, & bene occluſa, in Baln. feruenti per 7. vel 8 horas: donec hepar fere totum in liquorem redactum fuerit: quem ad perfectionem decoques, addendo, ſi velis ſaccharum: ægro ex hepatis imbecillitate laboranti exhibebis huiuſmodi extractum veſperi & mane, & eximios percipies effectus.

Extr. pulmonum vulpis.

Extractum pulmonum non ſolum vulpis, ſed & vituli, & agni, fit conſimili plane methodo, addendo pectoralia affectibus pulmonum congrua.

Eodem

Extract. è cornib. ceruorum, tam teneris quàm induratis.

Eodem modo ex teneris ceruorum cornibus, vel ex eorundem etiam cornibus induratis, ſed adhuc recentibus, admirabile conficies extractum, contra peſtem, venena, vermes, corruptiones & diuerſa alia mala & ſymptomata, quæ inde ſuboriri ſolent: ſed loco aquæ vitæ iuniperinæ diſſoluentis perfungetur officio ſua propria aqua, ſi fieri poſſit, vel quædam aqua bezoardica aut theriacalis, cuius varias deſcriptiones *ſupra* dedimus, quæ aquæ prius acidulæ reddantur cum liquore ſulphuris acidulo.

Extractum caſtorei.

Extractum caſtorei fit eadem ratione, in cuius præparatione diſſoluentis vicem adminiſtrabunt *aquæ meliſſæ, calendulæ, pœoniæ*, aut ſimilium antepilepticarum aut cephalicarum: Et ſufficiet hæc omnia macerare in B. per 4. aut 5. dies, & poſtea colare, exprimere, & liquorem euaporatione inde ſeparare, vt omnia reducantur in extractum, quod conferet omnibus epilepſiis, paraliſibus, apoplexiis, & ſimilibus cerebri affectibus.

Extr. oculorum cancrorum, teſtarum ouorum, limacum, &c.

Extracta ſiue magiſteria oculorum cancrorum, vt appellant, teſtarum ouorum, limacum & ſimilium, quæ omnia ſalis naturam participant, fiant cum menſtruo acido, cum aceto nempe vini, vel hydromelitis vinoſi, vel cum ſucco limonum, berberorum & ſimilibus. Si igitur ab eiuſmodi teſtis & membranulis ſiue pelliculis ouorum gallinaceorum, & ſimilium rerũ diſſolutis, ſtatim eorundem diſſoluens inde ſeparare velis, (quod elegãs & magnum vtriq; myſterium haud contemnẽdum eſt) aliquot guttulæ liquoris ſiue ſalis tartari diſſoluti ſuperiniiciendæ ſunt, & ſic magiſterium parabis excellentiſſimum ad calculos diſſoluendos, ſtrangurias, dyſurias, iſchurias, difficultates & ſuppreſſiones vrinæ, pro doſi offerantur paucula tantum grana: tantum enim efficacia & energia pollent eiuſmodi remedia in his affectibus medendis.

Extr. matricis leporinæ, & ſecũdinæ mulieris fœcundæ.

Vt extractum fiat è matrice leporina, & ſecundina mulieris fœcundæ, oportet has partes probe prius lauare & abluere vino albo, poſtea deſiccare, & in puluerem reducere, & diſſoluente vti aqua quadam vitæ alkaliſata, quæ ipſas ſubito diſſoluet & in eſſentiam reducet, quæ eſſentia, ſeparato ſuo diſſoluente, efficaciſſima & præſtantiſſima eſt ad matrices ſteriles fœcundandas, & conceptioni idoneas reddendas.

ADDITIO. P.V.

Extractiones ſecretæ officinarum Auguſtanarum.

Rhabarbari.

℞. *rhab. ſeleciſſ. fruſtatim inciſ.* ℔. ß.
ſucc. vel aq. cichor.
endiv. an ℔. j,
vini maluat. ℥ j,
infunde horis 24. deinde coque igne lento in duplici vaſe, figulino vitreato, fortiter ſub prælo exprimatur & cum ſacch. ℥ ß. *expreſſum percoquatur ad mellis conſiſtentiam.*

Extractum aloes earundem.

℞. *aloes ſuccotrin.* ℥ v. *vel quantum vis, cui infunde aq. beton. vt duobus digitis ſuperemineat, & cum colorem nacta fuerit purpureum, effundatur, & alia recens affundatur ad colorẽ, idq; toties repetendo, donec aqua nullum colorem amplius acquirat, & pura aqua remaneat: tum liquor effuſus in Baln. Mar. extrahatur, & remanentiis infunde æquale pondus ſyr. roſ. ſol. ſimplicis, permiſce & in vaſe vitreo reſerua pro aloes extractione.*

Extractum calami aromatici earumdem.

℞. *calami aromatici quantum vis, incidatur & infũdatur per aliquot dies in vini rhenani vel falerni quantũ ſufficit. Deinde ebulliat vna & altera ebullitione & fortiter exprimatur. Expreſſum decoque lentiſſimo igne ad conſiſtentiam, quam volueris.*

Extractum D. Bechtholdi Rivii.

℞. vini generoſi ſæpius deſtillati, vini maluatici generoſiſſimi an. ℔. ij. ß.
cinnam. integri ℥ iij,
caryophyllor.
maceris,
nuciſtæ,
rad. garyophyllatæ debito tempore collectar an. ℥ j,
zinzib. alb.
zedoar.
galang. an. ℥ j. ß,
cubebar.
granor. paradyſi an. ℥ ß,
rad. irid. florentin. ℥ j.
fol. hyſſopi,
ſaluiæ an. ℥ ß,
ſatureiæ ℥ j,
meliſſ.
card. ben.
menthæ an. M j,
fl. calendul.
anthos. an. ℥ ß,
roſ. rubr.
albar. an ℥ j,
pulueriſentur pulueriſanda, reliqua incidantur & conquaſſentur, coniectisque in vitrum idoneum adde
ſacchar. albiſſ. ℥ vj,
candi ℥ iij,
paſſul. mundatar. ℔. ß,
Maior. *ab acinis mundatarum,*
caricar. pingu. an. quart. j,
camphor. ʒ ij,
aq. roſac.
endiv.
fl. ſambuc. an. ℔. j,
meliſſ. ℔. ß.
inſolentur per menſem orificio vitri accurate clauſo: poſtea reiectis facibus extractum reſeruetur in vitro idoneo. manent circiter ℥ LXVIJ.

Extractum D. Theodori Zvvingeri.

℞. cortic. ligni guaiaci ℥ ij, *purgetur aqua fontanea à ſordibus, maceretur in phiala vitrea in iuris gallinacei* ℔. ij. *vel iij per noctem, coquatur ad conſumptionem tertiæ partis vel ad medietatem, coletur, loco frigido ſeruetur. vbi refrixerit,* ℥ ij. *vel iiij. infundatur fol. ſen.* ℥ ß, *mane coletur & exprimatur; deinde addatur*
ſyr. roſ. ſol. ℥ ß,
aq. beton.
iuæ arthetic.
ſaluiæ vel ſimilis ℥ ß. *vel* ℥ j,
cinnam. ʒ j,

Vel

℞. cortic. lign. guaiac. ℥ ij,
ſars parill.
rad. liquirit. an. ℥ ß,
pulueriſentur minutiſſime. ℞. huius pulueris ℥ j. ß, *maceretur primo, deinde bulliat in iuris pulli vel aquæ communis,* vel (ſi morbus ſit chronicus, malignus aut gallicus) *vini menſura ad dimidiū, ſeruetur.*
Hinc *℞. fol. ſen.* ℥ ij,
meliſſ. vel fl. roſar.
paallidar. vel cinnam. ʒ ij,
ſacchar. ℥ ß. *redigantur quoque in puluerem, ſingulis noctibus in* ℥ v. *decocti ſuperioris frigidi, macerentur pulueris poſterioris* ʒ vj, *mane per pannum laneum tectū colato & ſyrupi roſati quid addito.*

Vt vero integra ſeruetur vis decocti, maneat ſuper fæces.

Vſus eius eſt in podagra, catarrhis, arthritide, iſchiade, lue venerea, in ſcorbuto vere & autumno per 20. 30. vel 40. dies mane continuetur, præmiſſa purgatione vniuerſali & venæ ſectione: veſperi vero tribus ante cœnam horis ſolius decocti ℥ iij. abſque ſena cum ℥ ß. *ſyrupi depo-*

de pomis, aut fumaria, aut de ſucco borraginis & aquæ fumar. vel agrimon. ℥ j. exhibe. Frigidum vero decoctum gratius erit, quam calidum.

Extractum panchymagogum.

♃. *pulp. colocynth. vel troc. alhand.* ℥ vj,
turbeth. ℥ j,
agar. troc. ʒ ij,
elleb. nigr. præp. ʒ iij,
fol. ſen. ℥ j,
diagrid.
elaterii an. ʒ v,

Omnibus exacte tritis ſpiritu vini eſſentia tam diu eliciatur, donec ſpiritus amplius non tingatur. vel aqua vitæ infuſa macerentur balnei calore vel in cineribus cribellatis cum igne mediocri per dies 18. frequenter agitando quotidie; diligenterque occluſa ampulla. Hinc exempta omnia exprimantur per pannum lineum groſſum ſub prælo ſtanneo. In expreſſo ſolue aloes optimæ lotæ ʒ x, (præſtat balſamus aloes) *poſt in alembico adiecto igne humiditas aqua abſtrahatur, donec quod in fundo cucurbitæ remanet, mellis inſtar ſit ſpiſſum. Si in eo quædam adhuc ſit humiditas, ponatur ſuper carbones ardentes in vaſe aliquo, quandiu videbitur, ut ea à calore euaporet.* Sin perceperimus guſtu vel odoratu reliquias nidoroſas ſpiritus vini; maſſæ affuſo liquore borraginis vel betonicæ, facile illas euocabimus. Doſis ℈ *j.* vel ʒ ß. cum guttula vnica olei cinnamomi.

Extractum Catholicum officinarum Mœnofrancofurtenſium.

♃. *aloes ſuccotrin. el.* ℥ j,
turbeth. ℥ ß,
colocynth. ʒ vj,
agaric. albiſſ.
diagrid.
rad. elleb. nigr. veri ſtyriaci ana ʒ ß,
ſpec. diarrhod. abbat.
mag.
ſtœchad. arab.
galang.
ſchœnanth.
cardamomi,
zedoar.
caryophyllor.
cinnam.
fl. anth.
lign aloes,
viſc. querc. an. ʒ ß,
ambræ griſeæ ℈ j. *infunde omnia in ſpiritu vini per 8. dies, exceptis ſpeciebus diarrhodon & ambra. ſpecies infunde ſeorſim per 4. dies & f. extractum ſecundum artem.*

Extractio Margaritarum.

Margaritæ cum æquali pondere nitri in furno antitypo calcinantur; ſalſugine abstracta extrahitur ſubtilior pars cum aceto deſtillato, quo euaporante ſubſidet calx puriſſima, aqua roſacea crebris affuſionibus abluenda.

Aliter. *In aceto deſtillato & ſpiritu vini generoſiſſimo an. in fimo tontuſæ diſſoluātur. De fuſione facta nouum mēſtruum affundatur, donec penitus ſint diſſolutæ.* In fundo ſubſidet eſſentia, abſtracto phlegmate. Et hoc rectius atque cautius. ἠπέρ γε χάλλιον χερσὶ διδασκαλεῖον.

Extractum Rhabarbari compoſitum.

♃. *pulpæ colocynth.* ℥ j. ß.
turpeth. opt.
fl ſtœchad. arab. an. ʒ x.
diagrid. opt. ʒ v.
rhab. opt.
rad. elleb. nigr.
fol. ſen. elect.
agar. albiſſ.
cinnam. acutiſſ an. ℥ ß.
ſtyrac. liquid.
rad. aſari,
ſpic. nard.
flor roſar. rubr.

maſtic.

maſtic.an.ʒj.
vini ſublimat.quant.ſuffic. Mi.
f.extractum ſec.art.

Extractum holagogon.

♃. *colocynth.℥j.ß.*
turbeth.opt.ʒxiiij,
agaric.fini ℥j,
Veratri nigri ʒvj,
gratiolæ
fol.ſen.an.℥iij.ʒij,
ſcammon.ʒx.
aloes optimæ ℥ij ß.
vini ſublimati quantum ſufficit.
f.ſec.art.extractum.

Extractũ catholicum Theophraſti.

♃. *aloes optimæ ℥iij,*
agaric.fini,
ſcammon.an.ʒx,
colocynth.℥ij.ʒij,
veratri nigri ℥ij,
ſpec.diarrh.abbat.
diambr.an.ʒj. Mi.
Et cum vino ſublimato f.extractum.

Extractum tabellarum.

♃. *conſeru.bugloſſ.*
borrag.
violar.
cortic.citri.condit.an.℥ß,
ſpec.diatrag.frig.℥ß,
zinzib.ʒij.
turbeth.℥ij,
fol ſen.℥ij.ß,
diagrid.℥j.ß, Miſce cum vino ſublimato f.extractum ſec art.

Extractum Piſtorii ad promouendos menſes.

♃. *myrrh.elect.℥j,*
croci ʒiij,
caryophyllor.ʒj,
piper.longi,
galang.an.ʒß.
baccar.lauri ʒij,
rad.aſari ʒj.

Omnia pulueriſata excipiantur vino ſublimato, relinquantur aliquandiu, donec vinum coloretur, commuta vinum ſublimatum idque tam diu, quouſque non amplius coloretur, ſicut fieri ſolet, cum extracta parantur; tandem commiſce omnia vina ſublimata, quæ collegiſti, deſtilla in balneo Mariæ vſque ad ſiccitatem, & hoc, quod tranſit, ſerua peculiariter in vitro, deinde extractum in fundo collige, & in pyxide reſerua.

Quæ ſequuntur, ſunt ipſius Quercetani.

Reliquum eſt, vt nunc dicamus de extractis, eſſentiis, magiſteriis, & tincturis rerum metallicarum, quibus cõplectimur gemmas, margaritas ſeu perlas, videlicet corallia, hyacinthos, & alios lapides pretioſos & non pretioſos: loquor tantum de his rebus metallicis, quibus pharmacopœã noſtram exornare decreuimus, & quarum præparandarum formulas ante pollicitiſumus: hæc enim & ſimilia alias tempeſtiuius tractabuntur in pharmacopœa noſtra ſpagyrica, tanquam in ſuo proprio loco. *Extr. metallica.*

Eſſentiæ & magiſteria coralliorum & perlarum vno eodemque artificio præparantur. *Eſſentiæ ſeu ſales coralliorum & perlarum.*

Corallia craſſo modo conterantur, perlæ vero nigræ manentes & ignitæ extinguantur in aqua vitæ fortiſſima, idq; ſæpius, & hæc eſt ipſarum calcinatio. Poſtea rite diſſoluantur in ſucco limoniorum vel berberorum, qui ſuccus poſt illarũ diſſolutionem rurſus ſeparetur, & quod in fundo remanet (quodq; poſtea pluries cum aquis cordialibus diſſolui & coagulari poteſt, ad aciditatem diſſoluentis acidi tollẽdam) dicitur ſal ſiue eſſentia perlarum.

Vt magiſterium ex iiſdẽ fiat, diſſoluendæ ſunt in fortiſſimo diſſoluente, quale eſt acetum alkaliſatum, aut acetum mellitũ, & vt perlæ poſt perfectam ſuam diſſolutionem rurſus ſeparentur, citra diſſoluentis tamen *Magiſteriũ perlarum & corall.*

tamen exhalationem, (quod alias ſalem armoniacum acidum & vitriolatum hoc modo coniunctū relinqueret cum re diſſoluta, à qua difficulter ſeparetur) diſſolutioni huic ſuperiniiciendæ ſunt aliquot guttæ olei tartari, cuius opera perlæ diſſolutæ in ictu oculi fundū petent, ſumme albicantes inſtar niuis, à quibus poſtea prædictum diſſoluens facillime ſeparabitur per inclinationē, & materia aliquoties abluetur aqua, & perfecte edulcabitur, quod ſane opus citra magiſterii opem non perficitur: vnde etiam res in hunc modum præparatæ nomen ſuum obtinuerunt. Hoc perlarum magiſterium, in quolibet liquore tum diſſolutum, admirandum eſt naturæ noſtræ corroboratiuum, non ſecus ac magiſterium coralliorum, cuius præparatio conſimili penitus fit ratione.

Magiſt. hyacinthi, ſmaragdi & rubini.

Magiſteria hyacinthi, ſmaragdi, & rubini eadem quoque methodo & artificio præparantur, ſed calcinatio illorum fit cum floribus ſulphuris.

Magiſterium hyacinthi eſt ſingulare & ſpecificum remedium contra ſpaſmum & contracturas.

Magiſterium rubini venenis, peſti, & omnib. corporis corruptionibus aduerſatur.

Magiſterium ſmaragdi ſuccurrit peculiariter epilepſiis.

Magiſt. lapidis iudaici & lapid. lyncis.

Eodem modo parantur lapides, iudaicus nempe, & lyncis, qui reducuntur in magiſterium, de quibus pro doſi tantum duo vel tria grana ad ſummum offerantur cum quodam liquore congruente. Summum præſtant remedium aduerſus iſchuriam, ſiue ſuppreſſionem vrinæ, & attritionem & expulſionem calculi.

Magiſt. lap. lazuli.

Sic quoque conficies magiſterium lapidis lazuli, ſingulare purgatiuum humoris atrabilarii, & præſtans medicamen contra omnes manias & melancholias.

Res ſulphureæ requirunt aliam præparationis methodum. Nos ordiemur à ſulphure vulgari, & quidem ab ipſius floribus.

Flores ſulphuris.

Flores ſulphuris parantur, miſcendo æquales partes ſulphuris & colchotaris ſiue vitrioli perfecte rubificati & deſiccati, omniaque ſublimando, poſtea adhuc ſemel ſublimentur cum ſolo ſaccharo candi, vt maius ad aſthma, & alias affectiones pulmonum conferant auxilium.

Rubinus ſulphuris.

Ex his floribus opera liquoris terebinthinæ conficitur rubinus ſulphuris, qui excellentiſſimus eſt contra phthiſim, & vlcera pulmonum, exhibitus cum quodam liquore congruo, tunc, cum ſeparatus eſt à ſuo diſſoluente.

Lac, cremor ſiue butyrū ſulphuris.

Ex iiſdem floribus rite præparatis & diſſolutis in oleo tartari (parati per ſalem ſuum reſolutum, qui eſt oleagineus, & per conſequens proprium & idoneum diſſoluens ipſius quoque ſulphuris) educes magiſterium aliquod, nempe lac, cremorem ſeu butyrum, cui diſſolutioni ſi affundas acetum album, materia ebullire & vehementer efferueſcere incipiet, citra etiam ignis additionem, & cremor lacteus ſulphuris ſubito petet fundum, & à diſſoluente ſuo ſeparabitur.

Separabis itaque diſſoluens per inclinationem, & variis reiteratis ablutionibus cum aquis cordialibus edulcabis exacte materiam, & ſic habebis lac ſiue cremorem ſulphuris albiſſimi. Hoc medicamento curantur omnes pulmonum & thoracis affectus.

Eſſentia camphoræ.

Eſſentia camphoræ elicitur cum aqua vitæ tartariſata.

Extr. bituminis Iudaici.

Extractum bituminis Iudaici conficitur cum aqua clara terebinthinæ.

Pergamus ad metallicas eſſentias.

Crocus metallorum.

Crocus metallorum præparatur cum æquis partibus Magneſiæ Saturninæ, & nitri inuicem mixtis & inflammatis in quodam cruſibulo, vt vtar artis vocabulis, & remanebit materia quędam calcinata in forma hepatis, quæ pulueriſata rubicunda apparet inſtar croci martis, quęque dulcoranda eſt. Cum autem dicta Magneſia ſit prima radix omnium metallorum, idcirco generali nomine crocus metallorum nuncupatur, qui potens medicamen eſt tam vomitiuum, quam purgatiuum ſimul variiſque affe-

ctibus accommodum, vt *ſupra* oſtendimus, doſis grana 10. vel 12. cum vino aut alio liquore.

Sulphur auratum diaphoreticum. Sulphur auratum diaphoreticum paratum cum fæcibus reguli in aqua diſſoluti, & in lixiuium redacti, in quod ſi cochlear argenteum immiſeris, vero aureo colore id tingi animaduertes. Huic lixiuio adde parum aceti, & videbis crocum auratum ſtatim fundũ petere: ſepara dein lixiuium per inclinationem, & prædictum crocum optime ablutum, dulcoratum, & deſiccatum, collige ſeorſim, qui admirabile erit ſudorificum, & ſanguinis mundicatiuum, multis morbis depellendis aptiſſimum, doſis ℈ß.

Crocus martis. Crocus martis educitur è ferri ſiue chalybis limatura, quæ in furno reuerberii ab ignis flamma, & vi in crocum eleuatur leuiſſimum & rubicundiſſimum. Eiuſmodi crocus confert dyſenteriis, lienteriis, gonorrheæ & ſimilibus affectibus, in quibus adſtrictione & fluxus inhibitione opus eſt.

Sed crocus paratus è laminis ferri candentibus, & in magdaleones ſulphuris immiſſis, quarum vi ſulphur liqueſcit & funditur, vt cera Hiſpanica, virtutem habet attenuandi, aperiendi, & deoppilandi, ſicut & is, qui per longiorem moram ſolius aquę conuenientis inhibitione elicitur, qui non tantum attenuat, ſed & à tartareis & melancholicis humoribus tum lienem totumque meſenterium repurgat. Hæc duo croci genera valent aduerſus quaſuis hydropiſces & cachexias.

Olei ſulphuris in crocũ conuerſio. Crocus cum liquore acidulo ſiue oleo ſulphuris fit, infundendo prædicti liquoris partem vnam, & tantundem ſpiritus vini, in cochlear ferreum: vbi omnia bulliant ad ignem lentum vſq; ad conſumptionem; poſtea reſideant per aliquot dies, & omnia in puluerem croceum ſubtiliſſimum conuerſa conſpicies, quem adſeruabis in paruis phialis optime clauſis, ne aer intret; reſoluitur enim ab aere. De eo aliquot grana exhibebis in iuſculo ſiue liquore congruo, in quo dictus crocus reſoluitur, qui ob martis naturam, quam participat, verum hepatis inſtauratiuum eſt, eiuſque conducit imbecillitatibus, & omnibus aliis morbis, qui inde oriuntur, quales ſunt cachexiæ, fluxus hepatici, hydropiſes, & ſimiles. Magnum vtique ſecretum, & admirandis virtibus præditum.

Hæ ſunt omnes illæ præparationes metallicæ, quibus pharmacopœam noſtram decorandam ſtatuimus: & quarum deſcriptiones huc afferre & explicare *ſupra* promiſimus.

Perſtringendæ adhuc reſtant præparationes aliquot ſalium & oleorum, quorum mentio hoc in opere quoque facta fuit.

Sal prunellæ. Sal igitur prunellæ, quem Chymici Anodynum minerale appellant, ob ſingularem illam vim mitigandi dolores, quantumuis à cauſa calida & inflammatione quadam excitatos, paratur cum nitro optimo, quod funditur in cruſibulo, paulatim ſuperiniiciendo flores ſulphuris, qui eius pinguedinem tollunt; idque adeo pellucidum purumq; reddunt, vt ſi ſuper lapidem marmoreum eum effundas, omnino clarũ & diaphanum appareat inſtar vitri, quod deinde ſal ſiue lapis prunellæ dicitur. Salutare eſt remedium ad ardentiſſimam illam febrim, Hungaris familiarem, extinguendam & edomandam, cuius ferocia tanta eſt, vt ęgrotantium linguas prorſus nigras, & prunis ardentibus ſimiles efficiat: *Vnde habeat nomen.* cum autem tanti ſymptomatis ſæuitia ex ſalis huius vſu leniatur & opprimatur, inde Sal prunellæ appellatus eſt. Eſt præterea idem remedium magnum diureticum & diaphoreticum, ſicut *ſupra* videre licet, quando nos in eo præſcribendo eiuſmodi curandi indicationes nunquam non perſtrinximus.

Cremor ſiue ſal tartari. Cremor ſiue ſal tartari etiã ſub ſalibus comprehenditur, qui conficitur ex tartaro albo, craſſo modo puluerizato, & multiplici aquarũ ablutione repurgato, donec clariſſimus euadat: huiuſmodi tartari in patinam terream vitreatam inditi lib. 5. vel 6. digitos

digitos ſupernatet, bulliãt omnia per horã vnam atq; alteram: poſito dein vaſe in loco frigido, in ſuperficie cõcreſcet cremor cryſtallinus, quẽ ſeparabis cũ cochleari perforato, reiterata ſæpius eadẽ ebullitione poſt materiæ refrigerationem, ſemper cremor adimatur, qui in frigido coagulabitur, & fac, vt exſiccetur in aere, de eo iuſculis admiſce ʒß. & acidula ea reddes, guſtuiq; gratiſſima, & vtiliſſima etiã ad diſſecandos & incidendos humores craſſos & tartareos in viſceribus nutritioni dicatis: Eadem iuſcula apozematum loco offerri poſſunt in pluribus affectibus, quæ ægrotantes cum voluptate aſſ[illegible]ent, nec vllam ipſis nauſeam, vt reliqua ſolent, excitabunt, iiſdem iuſculis addere potes radices & herbas cõgruentes, qualeſcunque volueris. Hi cryſtalli ad ʒj. exhibiti purgant clementer, licet per ſe & ſine iuſculo ſumantur.

Sales cranij humani, rad. reſtæ bouis, cort. fabarum, abſynthij, fraxini, ceterach, &c.

Sales *cranii humani, radicis reſtæ bouis, corticum fabarum, & abſynthij, fraxini, ceterach*, & ſimiles vno eodemque artificio præparantur, per calcinationem enim omnia, ſiue ſingula ſeorſim in cineres rediguntur, ex quibus poſtea ſal iuxta communem ritum cum liquoribus vel aquis congruis extrahitur: ſic *ſal cranii humani* educitur cum *aquis pœoniæ, florum tiliæ, lilii conuall.* & ſimili antepileptica, hic enim ſal fere epilepticæ curæ peculiariter deſtinatur.

Sal corticũ fabarum.

Sal *corticum fabarum* elicitur cum ſua propria aqua, ab ipſis adhuc viridibus deſtillata. Exſiccati enim cortices calcinantur, & fit inde ſalis extractio cum ſua aqua, vt diximus. Et ſic idem præparationis iudicium eſto de cæteris. Poſtquam ſales præparati fuerint, hoc eſt, variis diſſolutionibus, filtrationibus & coagulationibus ad perfectam vſque puritatem adducti, adhuc

Saliũ vltima & perfecta præparatio.

vltima hæc ipſis accedit operatio, vt in cruſibulum iniecti ad rubedinem vſque calcinentur, ad ignem, ea tamen cautione, ne fundãtur aut fluant, & ſic perfecte dealbantur: Hæc ſolummodo de ſalibus nobis tractanda reſtabant in pharmacopœa noſtra, Quomodo enim iidem ſales in olea tranſmutentur, & è fixis volatiles per ſolam propriæ aquę mercurialis additionem reddantur, quomodo item ex iiſdem ad varios vſus potentiſſima educantur remedia, hæc omnia, inquam, non ſunt huius loci, ſed ſublimiorem requirunt conſiderationem, & propterea in pharmacopœam noſtram ſpagyricam reſeruanda, quo etiam reiicimus tractatum de admirandis viribus ſalium metallicorum, è quibus aquæ vitæ ardentes eliciuntur, nec non tractatum de ſulphuribus & oleis præſtantiſſimis, quæ æque in mineralibus, ac in vegetabilibus deliteſcunt, vbi ſimul demonſtrabimus, ſpiritum vegetantem in mineralium corporum interiori potentiſſime vigere, eaque nuſquam vegetatiua tanta virtute, prout quidam externo illarum aſpectu decepti falſo opinantur, orbari aut deſtitui.

Olea aromatum, ſem. bacc. gran. cort. fruct. herb. &c.

Quod ad olea attinet, de quibus *ſupra* locuti ſumus, illa omnia communia admodum ſunt, eorumque præparatio omnibus fere, imo ipſis tyronibus, nota & perſpecta eſt, ſiue ſint olea aromatum, veluti *cinnamomi, caryophyllorum, macis, nucis moſchatæ, piperis*, & ſimilium: ſiue ſeminum, baccarum ac granorum, vt *lauri, iuniperi, fœniculi, aniſi, pœoniæ*, &c. ſiue corticum & fructuum, vt *arantiorum & citriorum*; ſiue omnium etiam herbarum calidarum, vt *ſaluiæ, roſmarini, menthæ, betonicæ, maioranæ, thymi, hyſſopi*, & infinitarum aliarum, quæ omnia vna eademque via ac methodo conficiuntur, nempe ea conquaſſando & macerando in 5. aut 6. aquæ tepidæ partibus, per 24. horas; & poſtea deſtillando per magnum Alembicum cupreum cum ſuo refrigerio, iam *ſupra* modum edocuimus, cum de aquis *cinnamomi* aliorumque aromatum ageremus: ſimulque oſtendimus, huiuſmodi aquis deſtillatis poſt oleorum ſuorum ipſis innatantiũ ſeparationem, multos ac varios ſyrupos præſtantiſſimos concinnari poſſe.

Omnium horum oleorum vires ac pro-

prieta-

prietates patebunt ſatis ex ſupradictis,ita vt ſuperuacaneum ſit hic eadem repetere.

Oleorum incommoda. Huiuſmodi olea licet ſummis & elegantiſſimis virtutibus prædita ſint,non tamen carent incommodis, cum enim tenuium ſint partium, facile in auras diſſipantur, quantumuis in phialis obturatiſſimis conſeruentur. Accedit,quod non vſurpari poſſint,niſi mixta cum aliis, conſeruis nimirum,tabellis,aut liquoribus, ſi alias inconſiderate exhibeantur, plus obeſſe, quam prodeſſe ſolent.

Eximia ſemper quædam ſingulis regionibus ſua laus eſt & præſtantia, vt Germanorum fortitudinem nullis vnquam ſeculis intermorituram prætermittam, illis hæc modo potiſſimum gloria aſſeruatur, vt tanto politiorum quorumuis ſecretorum indagandorum ſtudio flagrent & cupiditate,vt non immerito id elogium quadantenus aptari poſſit Virgiliani inſtar:

6. Æneid.

> *Excudent alij ſpirantia mollius æra*
> *Credo equidem viues ducent de marmore vultus,*
> *Orabũt cauſas melius, cœliq; meatus*
> *Deſcribent radio, & ſurgentia ſydera dicent:*
> *Naturam penetrare magis Germane memento.*

In illa enim regione artificium nuper inuentum eſt olea illa reducendi in eſſentias gratiſſimas ac vtiliſſimas, quæ propriis ſuis coloribus, odoribus ſaporibusque nobilitantur:nulla accedente alia mixtione, quã manna cœleſti optime depurato, quod harum rerum vires atque virtutes allicit,eaſque ſua admixtione exquiſitiſſime corrigit. Secreti huius me participem reddidit Germanus quidam doctus Medicus,eiuſque præparandi modum mihi reipſa reuelauit,is forſitan ægre ferret, ſi clarius arcanum illud manifeſtarem: Nihil tamen eorum, quæ dicere conueniunt, reticui: nec dubito, quin experti chymici paucis mea dicta comprehendant.

Eiuſmodi eſſentiæ conſeruantur in paruis theculis rotundis, quarum ſingulæ capiunt 15. vel 20. diuerſa eſſentiarum genera, quæ cum vſus poſtulat, cum dentiſcalpio,hoc eſt, in minima quantitate exhibebuntur, & effectus nihilominus proferent optatiſſimos.

Hactenus de extractis, eſſentiis, magiſteriis, ſalibus & ſimilibus præparationibus chymicis, quæ hinc inde in pharmacopœa noſtra exornãda ocurrũt, ſatis abunde tractauimus, præter hæc nulla alia additurj. Iampridem enim de iis, & ſimilibus multa in ſcriptis noſtris commentati ſumus: nec ceſſabimus in poſterum, ſi Deus vitam nobis conceſſerit, in pharmacopœa noſtra ſpagyrica pluribus eadem pertractare.

Huiuſmodi elegantia, rara & præclara remedia, officinas pharmacopœorum hodie potius deceret, quam tanta deauratarũ pyxidum multitudo, quæ tamen plerunq; pluribus in locis aliud nihil, præter inanem ventum complectuntur inter ornatiſſimas inſtructiſſimaſque officinas, tam publicas, quam priuatas, quæ paſſim in Italia, Germania aliiſq; regionibus habentur, nullam adhuc vidi, quæ æquaret, ne dicam, ſuperaret eam, quæ Caſſellis eſt in arce Principis. *Encomium officinæ Caſſellanæ in arce Principis.* Ad hanc expoliendam & exornandam, nõ tantum Principis Medici, viri ſummi ac celeberrimi, aſſiduam ſuam conferunt operã & laborem, ſed ipſe etiam Princeps, Mauritius nempe, Haſſiæ Landgrauius magnus ille & potentiſſimus Princeps, manum non veretur admouere; libenter me in hac totius Europæ politiſſima & exquiſitiſſima officina affirmare poſſum tot vidiſſe extractorum, magiſteriorum, eſſentiarum, aliarumq; præparationum chymicarum genera, vt illorum numerus facile millenarium excedat, exceptis vulgaribus, quorũ nullus eſt defectus, nulla inopia. *Laudes illuſtriſſimi Landgravij Mauritij.* Eiuſmodi remedia à munificentiſſimo Principe largiſſime erogantur in commodum & ſalutem ſuorum ſubditorum, qua munificentia ac liberalitate etiam perfruuntur alii circumuicini. Officina hęc mihi typus primus fuit, ad cuius imitationem meam pharmacopœam conatus ſum, variis iiſque raris & elegan-

elegantibus remediis chymicis ditare & illuſtrare.

A cuius enim nomine lumen & ſplendorem magis his meis lucubrationibus mutuarer, quā potentiſſimi huiuſce Principis, qui tot ingenitis & excultis virtutibus palam ab omnibus celebratur? Generis equidem illius, quod ab antiquis Germaniæ proceribus longa ſtemmatum deducit ſerie, nobilitati commemorandæ, aut luculentis, quibus mirum in modum abundat, fortunæ muneribus explicandis aliquandiu incumberem, niſi propriis, quam alienis dotibus mallet potius exornari. His igitur prætermiſſis cæteras ſerenitatis eiuſdem partes ampliſſimas in medium producam: ſummam in rebus diuinis & humanis temperandis, ſapientiam, clementiam erga bonos ſingularem, iuſtitiam improbis formidabilem, robur animi inuictum, in omnibus humanis actionibus moderationem, & incredibilem erga omnes, meque potiſſimum beneficentiam, quæ tantis me gratitudinis compedibus præſentem nuper, nunc vero etiam abſentem quotidie obſtringūt & obſtrinxerunt, vt nullum non officii genus optimo iure, per me tam liberali mœcenati rependatur. Quapropter vt aliquam ſaltē grati animi ob tot continua beneficia notam præſentibus & futuris ſeculis ſignificarem, hoc meum opus, tū alteri magnanimo Principi de re literaria æque benemerito, ipſi mutuo neceſſitudinis amicitiæque vinculo coniunctiſſimo conſecraui: tum ſacram vtriuſque memoriam meis ſcriptis inſerendam, & in omnem hominum poſteritatem, quantum per me licet, iampridem conſtitui decreuique propagandam.

ADDITIO P. V.

Sal ſiue ſaccharum Saturni.

℞. *aq. fortis* ℔. *ij,*
ſal. ammoniac. contriti p. ij. vel iij.

Huic aquæ iniice tenuiſſimas laminas Saturni: horæ ſpatio fiet ſal albiſſimum, dulciſſimum. Effunde aquam è cucurbita, ſal reſolue in aqua calida, euapora, reitera, donec exiit acredo. Hoc ſal tritum in mortario vitreo vel porphyreo cucurbitæ immiſſum ſolue in fimo vel Baln. Mar.

Ad vlcera cacoethea, cancros, carcinomata, & fiſtulas ſummum eſt arcanum. Quod ſi è lue venerea prouenerint, nil præſtat, imò obeſt plurimum. Experto crede.

Sal Sacerdotale.

℞. *ſal. commun.* ℥ *xvj,*
cinnam.
cumin. an. ℥ *iij,*
zinzib.
amomi,
ſiler.
piperis,
ſatureiæ,
hyſſop.
origani,
puleg. an. ℥ *j.*

Hæc omnia tere, in puluerem redige, eoq; in cibo omni vtere.

Hoc vtebantur Sacerdotes tempore Eliæ ad dolorem capitis & caliginem oculorum. Mundificat etiam dentes, aufert eorundem dolorem, ſedat tuſſim, anhelitum commendat, os odoriferum reddit, corpuſq; hominis incolume conſeruat.

***

FINIS.

INDEX

RERVM ET VERBORVM PRÆCIPVE MEMORABILIVM IN TOTO HOC OPERE contentorum.

A.

ABacus ſupputatorius. 349
Abalzemer. 172
Abelban. 182
Abellina. 257
Abiga. 216
Ablutio quid efficiat. 34
Abſynthium. 209. *Eius ſpecies. ibid. vires.* 210
Abſynthium romanum eſſe vulgare. 209
Abrotanum camphoratum. 219
Abſynthium marinum. 209
Abſynthium ſeriphium. 209
Acacia. 50
Acacia ſpecies. 263
Acacia germanica. 263
gummiflua. ibid.
ſuccoſa. ibid.
Acanthus. 156
Acetabulum. 88
Acetoſa. 235 *Eius ſpecies.* ibid.
Acetoſa veruecina. 235
Acetum. 24
Aceti qualitates. 150
Acetum eſſe calidum & frigidum. 151
Acetum eſſe calidum & frigidum. 64
Acetum quodnam optimum. 64
Aceti miræ virtutes. 818
Acetum hydromelitis. 696
Acetum mulſum. 384
Acetum roſatum. 690
Aceta ex variis floribus. 690
Acetorum ſimplicium vſus. 690
Acetum bezoardicum Medicorum Francofurtenſium. 690
Acetum ex ruta compoſitum Io. Hartmanni Beyeri. 691
Acetum ſcordii limoniatum Io. Hartmanni Beyeri. 69[illegible]
Aceti ſcyllitici præparatio. 689
Achates. 300
Achillea. 244
Acinos. 207
Aconitum pardalianche. 219
Acorus quid, quæ eius ſpecies. 181. *quomodo differat à calamo aromatico.* ibid.
Acorus conditus. 404
Acrium multa genera. 23
Acria cur per vſtionem acrimoniam amittant, non acria vero eandẽ acquirant. 43
Acria exacta eſſe peſſima. 25
Acria & amara ſimul. 25
Acutella. 200
Adar. 87
Adianthum cur dictum. 158. *Eius vires. ib.*
Adianthum verum. 158. *Eius vires.* ibid.
Adianthum vulgare. 157
Adianti folia condita. 401
Adipſas. 281
Adipum ablutio. 34
Adipum purgatio. 35

Adipis

Adipis & ſeui diſcrimen. 319
Adonis Flos. 204
Ægyptios omnes fuiſſe medicos. 552
Ægyptii cur corpora condierunt. 317
Æluropus. 241
Æromeli. 153
Ærugo quid, eius ſpecies & vires. 308
Æruginis vſtio. 44
Æs quid. 308. Eius vires. ibid.
Æs vnde fiat. ibid.
Æs vſtum. ib.
Æris flores. ibid.
Æris ſquama ſeu battitura. ibid.
Æris præparandi modus. ib.
Æſchilum non ſcripſiſſe carmina niſi vino fuerit madidus. 149
Æthiopidis herbæ mira vis. 5
Æthiopicum frutex. 198
Æthiopicum herba. 198
Ætites. 301
Agallochum. 190. Cur rariſſimum. ibid. Eius vires. ibid.
Agalugen. 190
Agaricum, 172. 173. Eius vires. 173. vbi naſcatur. ib.
Agaricum optimum quod. ibid.
Agaryllis. 264
Ageratium. 236
Agnus caſtus. 226
Agrimonia. 236
Agripalma. 220
Ahenum quid. 345
Aiuga. 216
Aizoon. 232
Alabaſtrites. 302
Alana. 286
Albemeſuch. 179
Alcea. 156
Alchi. 87
Alcohol. 68
Alembicus. 57. 348
Alembicus cæcus. 348
rostratus. ibid.
Alembici multiplex acceptio. 348
Specialior vſurpatio. ib.
Alimentum quid 4
Alimentum medicamentoſum. 4
Alimentum quo modo differat à medicamento. 611
Alimentum qualitas inexplicabilis. 8
Alimentorum nimiam quantitatem eſſe periculoſam. 88
Aliſma. 220
Alithimum. 183
Alkam. 570
Alkanach. 570
Alkamna. 325
Alkekengi. 231. Eius vires. ibid.
Alleluya. 235
Alliotica. 18. 72
Aloe. 171. Eius deſcriptio. ibid. vires. ibi.
Aloe vbi plurimum naſcatur. ibid.
Aloe caballina. ibid.
ſuccotrina. ib.
Aloe quænam optima. 96
Aloes facultas. 6
Aloes vera præparatio. 729
Aloe cur abluatur. 34
Aloen occludere venas. 25
Aloen ab aizoa ſpectare. 232
Alphenicum. 360. 477
Alſatil. 87
Alſebran. 174
Alrosboth. 580
Alterantium doſes. 90. 107
Altorcum. 23
Althea. 155. Eius varietates. 156. vires. ibid.
Althea tranſmarina. 156
Altit. 266
Alum. 234
Alumen quid, quæ eius ſpecies & vires. 288
Alumen catinum. 288
fæcum. ibid.
liquidum. ibid.
plumeum. ibid.
rotundum. ibid.
rupeum. ibid.
ſaccharinum. ibid.
ſciſſile. ibid.
ſquamoſum. ibid.
Aluminis vſtio. 44

Alu-

Alumen ſciſſum. 332. quomodo differat à plumeo. ibid.
Alui fluxus. 626
Abyſſum. 467
Amara dulcis. 230
Amara & ſtyptica. 25
Amaracus. 206
Ambarum griſeum. 290
Ambarum fuluum. 291
Ambili. 170
Ambra citrina. 291
Ambra flaua præparatio. 837
Ambra griſea. 290. quid ſit. 291. quæ optima & quæ eius vires. ibid.
Ambra ſubalbida. 290
Ambubeia. 164
Amentum. 332
Amentus dulcis. 575
Amethyſtus. 301
Amiantus. 332
Ammi. 165. Eius differentiæ & vires. 166
Amomum. 166
Amomum chyna. 184
Amomum creticum. 166
Dioſcorideum. ibid.
Plinii. ibid.
Eius vires. ibid.
Ammoniacum. 264. vnde habeat nomen. 264. Eius vires. ibid.
Ampelitis. 286
Ampeloproſum. 203
Amphora. 88
Amuleta duplicia. 13
Amuleta ex ſimplicibus medicamentis. 15
Amyentes. 575
Amygdalæ. Earum ſpecies. 258
Amygdalarum præparatio. 35
Amygdalatum quomodo parandum. 114
Amygdalata eſſe Lutetiis vſitaſſima. 114
Amylum quomodo fiat. 406
Amylum vnde habeat nomen, & quæ eius vires. 407
Ana quid ſignificet. 87
Anacardinum mel quomodo fiat. 50
Anachartaſis quomodo mouenda. 47
Andromachus quis fuerit. Et illius laus. 488
Androſæmum vnde dictum. 217. Eius vires. 218
Anemone. 204. Eius vires. ibid.
Anethum. 224. Eius vires. ibid.
Anethum ſylueſtre. 223
Angelica. Eius ſpecies & vires. 197
Angelica minor. 197
ſylueſtris. ibid.
Anguium ſenecta. 11
Anicetum. 164
Animalia animalibus mederi. 315
Animalium excrementa. 11
Animalium partes ad multa commendari. 6
Animalia gratum odorem ſpirantia. 324
Animalia aut eorum partes in officina aſſeruandæ quæ. 353
Animalia quænam habeant ſeuum & quæ adipem. 319
Animalia omnia venenata per Thirion ſignificari. 489
Animalia tricornia. 328
vnicornia. ibid.
Aniſum. 164. Eius vires. ibid.
Anodyna quæ. 72
Anodynum cataplaſma. 136
Anodyna adhibentur, vt ceſſante dolore vires reſpirent. 839
Anoſtomatica. 18
Anſeris axungia. Eius vires. 320. De anſeribus ſuperſtitioſa romanorum opinio. 321
Antalium quid. 331
Anthera quid. 167
Anteram duobus modis vſurpari. 578
Anthrax. 293
Antidotus analeptica Fernelii. 481
Antidotum aſyncritum Actuarii. 482. Eius vires mirabiles. ibid.
Antid. cardiaca maior pro ditioribus. 779
minor pro gregariis. ibid.
Antidotus cephalica maior. 777
Antid. hepatica maior pro ditioribus. 780
minor pro gregariis. ibid.
Antidotus hepatica minor pro gregariis. 778
Antid. hyſterica. 781
Antid. de granis maturis iuniperi, dicta theriaca Germanica pro gregariis. 783

Antid. nephritica maior. 781
minor ibid.
Antid. contra peſtem maior. 782
minor. 783
Antidotus diaſatyrion. 480
Antid. ſplenetica maior. 780
minor. 781
Antid. ſtomachica maior pro ditioribus. 779
minor pro gregariis. 780
Antidotus thoracica maior pro ditioribus. 778
Antid. thoracica minor pro gregariis. 779
Antidota contra venena. 776
Antidotus vniuerſalis. 723
Antimonium eſſe alterum chymiſtarũ idolum. 310
Antimonii flores. ibid.
Antimonii vſum non omnino eſſe reſpuendum. 108
Antiſpodium. 313
Aparine. 140
Apium. 160
Apium hortenſe. 224
Aphronitrum. 289
Apomeli. 63. 387
Apocruſtica. 18
Apophlegmatiſmi 116. 759 *Eorum vtilitas.* ibid. *materia.* ibid.
Apoplexia. 142
Apothecarius. 3
Apozemata quomodo fiant. 41
Aqua optima qua. 62. 148
Aquæ bonitas quomodo cognoſcatur. 64
Aquæ leuitas quid. 148
Aquæ animam eſſe motum. ib.
Aquam & ignem eſſe vitæ principia. ibid.
Aquæ differentiæ. ibid.
Aquam diuerſa ratione alimentum & elementum dici. 147
Aquam fontanam eſſe meliorem. 148
Aquæ ciſternarum cur inſalubres. ib.
Aquæ aluminoſæ facultates. 134 *quibus cõſtent.* 649
Aqua aluminoſa magiſtralis. ibid.
Aquæ ſpadenſes. 287
Aquarum deſtillandarum noua methodus & vtilitas. 626
Aquarum deſtillatio per balneum vaporoſum. 627
Aquas quoq; extrahi per digeſtionis & fermentationis viam. 627
Aquam ex ſtirpibus extrahendi modus. 628
Aquarum deſtillatio ex aromatibus, herbis, floribus & ſeminibus calidis. 653
Aquæ quomodo educantur per deſcenſum. 58
Aquas & olea ſimul & vna elici ex omnibus herbis & floribus calidis virtute caloris balnei vaporoſi. 650
Aqua calida. 623
frigida. 624
Aqua artificioſè compoſita. 629
Aquæ deſtillatæ quomodo ſint inſolandæ. 58
Aqua acetoſæ. 625
Aquæ alui fluorem ſiſtentes 616
Aqua ad ambuſta. 649
Aqua apoplectica. 625
Aqua Imperatoris Maximiliani contra apoplexiam & venena. 592
Aqua apoplectica Angelbergeri 599
Aqua apoplectica Piſtorii. 592
Aqua apoplectica maior Quercetani. 634
minor eiuſdem. 616
Aqua eiuſdem ad apoplexiam, epilepſiam & paralyſin. 636
Aqua aſthmatica. 603
Aqua apoſtematica maior venenatorum. 604
Aqua extinctionis auri 45
Aqua aurea incerti autoris. 592
Aqua aurea pectoralis & antipleuritica. 603
Aqua balſamica excellentiſſima ad apoſtemata, vel cera interna & externa, fiſtulas præſertim, & vlcera phagredenica ac maligna. 648
Aqua barbæ hirci ſeu candelaria. 625
Aqua benedicta ex croco metallorum. 651
Aqua benedicta Rulandi aduerſus pleuriſim. 651. 746

Aqua anodyna & aduerſus flatus. 646
Aqua calcis. 304.590
Aqua ad calculum. 589.626
Aqua ad calculum renum & veſica Herc. Saxoniæ. 607
Aq. diuretica Bechtholdi *Riuii.* 606
Brebachii. ib.
Aqua calida minor Geſneri. 601
Aqua vulgo maior. 600. *clareta dicta.* 589
Aqua cancrorum. 650
Aqua caponis ad defectum virium. 641
Aqua caponis cum ſpeciebus. 602
Aqua cephalica. 625
Aqua cephalica quatuor. 97
Aqua cephalica Io. Hartmanni Beyeri. 591
Aqua antinephritica. 643.644
Aqua ad præſeruationem calculi 645
Aqua in veſicam immittenda. 644.645
Aqua ceraſorum ſyluestrium. 607
Aqua caryophyllorum cum aqua communi. 654
Aqua cinnamomi. 588
Aqua cinnamomi cum vino & aqua roſarum. 654
Aqua contra colicam. 645
Aqua communitatis. 590
Aquæ cordiales. 626
Aquæ cordiales duodecim. 97
Aqua cordialis Herc. Saxoniæ. 599
Aqua ad cordis roborationem contra venena & peſtilentes omnes affectus. 641
Aqua dyſenteriaca. 646
Aqua granorum ebuli. 625
Aqua antepileptica. ib.
Aqua antepileptica Saxoniæ. 597.598
Augenii. 597
Aqua hirundinum antepileptica. 637.638
Aqua epileptica Quercetani. 634
Aqua epileptica & apoplectica Thomæ Eraſti à Francofurtenſibus Aqua cephalica dicta. 597
Aqua picarum compoſita ad epilepſiam ſpecifica. 638
Aqua antepileptica ex magneſia dicta & cruſta panis. 653
Aqua ad epiphoram & rubedinem oculorum. 590
Aqua antifebritica 642.643
Aqua ad febres peſtilentes & ardentiſſimas. 643
A aqua frigida Geſneri. 601
Aqua fortis. 590
Aqua comptoria ſeu fucatoria. 591
Aqua geniſtæ Flockij. 606
ad gonorrhœam. 590
ad gonorrhœam fœtidam & virulentam ac inueteratam. 647
ad hæmoptoiſin ſeu ſanguinis ſputum. 639
Aqua hepatica. 626
Aqua hermetica Horatii Augenii. 601
hirundinum. 600
hypnotica. 647
hydrargyri. 601
Aqua hiſterica. 626.645
Aqua imperialis communis & paratu facilis. 630
Aqua meliſſæ. 625
Aqua ad confortandum memoriam donum gratiæ dicta. 601
Aqua ad mouendos menſes Piſtorii. 605
Aqua napha. 248
Aqua odorifera. 598
Aqua ophthalmica. 590.625
Aqua ophthalmica ex croco metallorum. 652
Aqua ad ophthalmiam antiquam Geſneri. 602
Aqua ophthalmica Quercetani. 638
Aqua aciem oculorum acuens, cæcitatemq; in ſenibus incipientem prohibens. 639
Aqua viridis & plane cœleſtis ad oculorum & aliorum membrorum affectus. 602
Aqua ex albuminibus ouorum. Augenii. 607
Aqua papaueris ad pleuritim. 652
papaueris rubri. 625
Aqua contra paralyſin. 625
contra paralyſin compoſita. Herculis Saxoniæ. 597
pectorales. 625
pectoralis Piſtorii. 603

Aqua

Aqua ad præſeruationem & curationem peſtis. 642
cœleſtis contra peſtem & venena. 605
peti. 625
Ad phtiſim & vlcera pulmonum præſtantiſſima. 640
antipleuritica 640
antipleuritica aurea minor. 604
Aqua podagrica. 649
Aqua purgans ſimplex. 650
compoſita. ib.
Aqua ad eliciendam vim purgantium. 660
Aqua pucenſes medicata. 148
Aqua rhizotica Theodori Zvvingeri. 600
Aqua roſarum cum ſpeciebus. 603
Aqua granorum ſambuci. 625
ſcabioſa. ib.
ad ictus ſclopetorum. 648
ſcorbutica & dydropica. 646
ſoporifera Horatii Augenii. 607. 608
contra ſpaſmum. 598
ſpermatis ranarum ad ambuſta. 649
ſplenetica. 626
Aqua ſtomachica. 226
Aqua ſtomachica Bernardi Rorbachii. 604
Aqua ſudorifera. 626
ſudorifera Sebaldi. 600
Aqua contra ſurditatem. 625
Aqua tapſi barbati. 625
Aqua temperata. 624
Aqua theriacalis. 588
Aqua terræ ſanctæ Rulandi. 746
Aqua theriacalis, cordialis & bezoardica. 633
theriacalis communis pro gregariis. ibid.
theriacalis, cephalica, epilepſiæ, paralyſi & apoplexiæ ſpecifica. 634
ad dolores antiquos luis venereæ Antonii Galli 607
Mirabilis vel ab extra ventrem lauans. 652
vermium terreſtrium. 625
mirabilis ad collapſas vires reſtaurandas 641
communitatis ad acuendum viſum. 133
Aquam vitæ ex omnibus rebus alimentoſis extrahi poſſe. 627
vitæ Bernardi Rorbachii conſeruans totum corpus in ſanitate, & eſt ſupra aurum & topaſium. 598
vitæ ex roſis. 628
vitæ ex tritico, granis, &c. 628
vitæ compoſita minor. Bechtholdi Riuij. 598
Aquam vitæ tartariſatam eſſe verum diſſoluens omnium purgantium. 860
Aqua vitæ ex hydromelite vinoſo optima. 699
Aqua vomitiua & purgatiua ſimul. 650
Aqua vulneraria. 626
Araotica. 19
Arantiorum corticis conditi. 400
Arbor balſami. 188
Arbor nucis moſchatæ. 185
Arboris ſanguinis draconis fructus. 166. Eius deſcriptio. ib.
Archangelica. 197
Arcula. 350
Argenon. 301
Argentum quid. 306. Eius vires. ibid.
Argentum eſſe animam & ſanguinem mortalibus. 306
Argenti aqua. 294
Argentum viuum, vide Mercurius.
Argenti viui extinctio. 557
Argyritis. 314
Aries vnde dictus. 326
Ariſtolochia. 215. Eius varietates & vires. ib. vnde dicatur. ib. cur dicatur malum terræ. ib.
Armo. 87
Armenius lapis quomodo à lazulo differat. 299
Armoniacum 264

Arnobo quid. 180
Arnogloſſum. 234
Aromata quomodo reſeruanda 95
Aromatum humectatio. 36
Aromata quænam hanc vel illam partem reſpiciant. 54
Aromata omnia eſſe cardiaca. 23
Aromata recreare vterum. 123
Aromatizatio quid. 54
Aron. 241
Aronis radicis præparatio. 767
Arrenicum. 292
Arſen. 229
Arſenicum. 292 *Eius ſpecies. ibid. Vires. ibid.*
Arſenicum croceum. 261
Arſenicum rubrum. 44
Arſenicum croceum. 44
Artemiſia. 210. *Eius ſpecies. ibid. Vires. ibid.*
Arthanita. 201
Artis arcana non eſſe detegenda. 85
Aſa quomodo differat ab aſſa. 266.
Aſæ ſpecies. 267
Aſa fœtida quid. 266. 267
Aſarum. 215 *Eius vires.* 216
Asbetus. 339
Aſcolacus. 312
Aſelli domeſtici. 138
Aſellorum ſeu millipedũ præparatio ex Augenio. 473
Aſparagus vnde habeat nomen. 161 *quotuplex ſit ib. Vires.* ib.
Aſperſio. 131
Aſperula. 240
Aſperugo. 240
Aſperium. 23
Aſphaltos quid. 289. 528
Aſſatio quid. 42. *Eius modi. ib. Varii vſus. ib.* 622
Aſſathis. 87
Aſſis. 86
Aſtaci. 334
Aſter Samius. 285
Aſuat. 171
Atramentum ſutorium, eius ſpecies. 286 *Vires.* 287 *Factitium.* 287
Atriplex. 157 *Eius Vires.* ib.
Attenuantia. 19
Atrobolon. 278
Attractylidis ſpecies. 220
Attrahentia quotuplicia. 19
Attritio. 40
Auellanæ, earum ſpecies & vires. 257
Aues cornutæ. 328
Augites. 300
Auiculæ cypriæ. 143. 144
Aurantia. 95. 247
Aurichalcum vnde fiat. 308
Auricula Aſini. 234
Auripigmentum. 292. *eius ſpecies. ib. vires.* 295. 261
Auripigmentum vſtio. 44
Aurum quid. 305
Aurum eſſe bonum & malum. ib.
Aurum eſſe metallorum regem. 305
Auri philoſophica calcinatio. 817
Aurum non alere nec ſubſtantiam noſtri corporis reparare. 306
Auri vires. ib.
Auri capiſtrum. 286
Auri colla. 286
Auri gluten. 286
Axungia vnde dicta 320
Axungia anatis, eius vires. 321
Axungia gallinarum. 321. *eius vires.* 322
Axungia vrſi. 320
Azfar. 171

B.

BAara. 5
Baccæ lauri. 260. *earum vires. ibid.*
Baccharis. 215
Baccinia. 244
Balaſius. 297
Balauſtia. 248
Balnea. 127. *eorum vſus.* ib.
Balneorum ſuperba ſtructura 127
Balneorum magna vtilitas. 127
Balnea Romanis fuiſſe in deliciis. ib.
Balneum ex decoctione herbarum. 127

Bal-

Balneum ad morpheam & alias cutis fœditates. 127
Balnei varias eſſe formas. 57
Balneum Mariæ 56
Balneum roris. 57
Balneum ſiccum. 57
Balſamelæon. 187
Balſami arbor. 187
Balſamum optimum quod. 187
Balſamum. 527
Balſami adulterium. 103
Balſami ſuccedanea. 188
Balſami. 536
Balſ. primum Meſ. falsò Guidoni tributum. 537
Balſ. Euonymi. 538
Balſamum paratu facillimum & optimum. 537
Balſ. Medicorum Florentinorum. 538
Balſam. Holleris. 537
Balſ. mirabile. 539
Balſamum peruuianum. 188
Balſamum de Tolu. 188
Balſam. vulgare. 539
Balſ. vulnerarium. 538
Balſ. Fallopij vulnerarium. 538
Barba Iouis. 232
Barbitonſorum ſtultitia. 417
Baryococcalon. 230
Batinus. 253
Bdellium. 177. *quodnam optimum.* 278. *quod potiſſimum.* 278. *eius vires. ibi.*
Bdellium Bactrianum. 278
Parthicum. ib.
Saracenicum. ib.
Scythicum. ib.
Bechion. 238
Been album & rubrum. 182 *eorum vires.* 183. *ſubſtitutum.* 183. *Auicennæ opinio de been.* 182. *Serapionis.* 183
Been vnde ad nos aduehantur. 183
Bellericus marinus 331
Belliculus marinus. 331
Boloacon. 212
Belotocon 212
Belzoinum, Benzoinum. 266
Benuinum 273. *eius ſpecies.* ib. *optimum quod.* ib. *eius vires.* ib.
Benzoin adulterium. 103
Berberis. 257
Berberes conditi. 398
Beryllus. 301
Beſaſan. 214
Beta. 157. *Eius differentiæ.* ib.
Beta rapa. 157
Beta romana. 42
Betonica. Eius vires. 211
Betonica alba. 236
Bezoar lapis vnde habeat nomen. 329. *vbi generetur.* ib. *Eius veri & non adulterati ſigna.* ib.
Bezoar præſtantiſſimus qui. ibid. *Eius vires ib. nominis interpretatio.* 330
Bezoar ſudatiua omnia ex vegetabilium familia deſumpta longe ſuperare. 667
Bezoardicum minerale. 816
Bezoar lapis ſumitur pro vnucornu, quia illud plerunq; adulteratur. 481
Bilioſi quomodo purgandi. 29
Bilem euacuantia. 108
Biſtacia. 258
Biſtorta. 238. *vnde dicta.* ibid. *Eius vires.* 139
Bitumen. 528. 289
Bitumen Sodomeum 528
Bituminis adulterium. 103
Blatta Bizantia. 332
Boli quid. 117. *Eorum materia.* ib.
Bolus purgatorius. 116
Bolus eccoproticus & refrigerans. 117
Bolos non ſemper habere caſſiam pro baſi. 117
Bolus armena. 284. *vires.* ib.
Bolus orientalis. 284. *eius vires.* ib.
Bombax. 240
Bombyces qualia animalcula. 339
Borax. 286. *Eius ſpecies.* ibid. *vires.* ibid.
Borrago ſemper virens. 155
Bothormarien. 574
Botrytis. 312

Boues ſine cornibus. 323
Brabyla. 251
Brachula cuculi. 236
Branca vrſina. 156
Braſauola liber ridiculus. 447
Braſſica hortenſis. 237. *Eius ſpecies & vires. ibid.*
Braſſica cur germanis grata. ib.
Braſſica marina. 179. *Eius ſpecies & vires. ibid.*
Briſa. 243
Britannica. 238
Brochon. 278
Brunella. 235
Bryonia quomodo differat à radice Mechoacana. 172
Bryonia fæculam eſſe ſpecificam medicinam vteri. 682
Bryonia ſylueſtris varia nomina. 574
Buceras. 242
Bugloſſi flores. 154
Bugula. 234. 235
Bulbus quid. 202. *Bulbi vires.* 203
Bulla cadmica. 313
Bunias. 204
Butyrum. 322
Butyrum normanicum. 322
vanueum. 322
Byſſus quid. 338

C.

CAcodæmones cur à viris perditis inuocentur. 13
Cacolaa. 186
Cadegi indi. 189
Cadmiæ ſpecies. 311. *Vires.* 312
Cadmia optima quæ. 312
Cadmia factitia. 311
foſſilis. ib.
Cadmiæ lotio & preparatio. 34. 44
Cadmiam lotam oculorum vlceribus eſſe conuenientiſſimam. 34
Cadus. 88
Capa marina. 202. *Vires.* ib.
Caruſſæ lotio. 34
Cais mais. 184
Cacabus. 345
Calamintha. 209. *Eius ſpecies.* ibid.
Calamita. 333
Calamus aromaticus quid & quomodo ab acoro differat. 181. *Eius Vires.* 182
Calamus officinarum. 182
Calchantum quid & quæ eius vires. ibid. vires. 287. *factitium. ibid. incommoda.* 288
Calculos in multis partibus generari. 330
Calculoſis conueniens fomentum. 130
Calculi attritio. 43. 47
Calfactio quid. 45
Calida loco calido nata qualia. 28
Calidum tertio aut quarto gradu quomodo ſubſtituatur pro minus calido. 98
Calidorum in quarto gradu doſis. 99
Caligæ Hippocratis. 347
Callais. 300
Callum abſumentia. 20
Calx. 303
Calx cruda. 303
Calx optima quæ. 304
Calcis aqua. 304
Calcis ablutio. 35
Cambiniones. 172
Camelorum paſtus. 189
Campana. 348
Camphora adulterium. 103
Camphura quomodo facile terenda. 39
Cancamum quid. 264
Cancri. 3[illegible]3
Cancrorum puluis. 467
Cancrorum vſtio. 549
Cancrorum vſtorum puluis quoſnam affectus ſanet 43
Cancrorum cineris proprietas. 8
Cancror. marinorum genera. 333
Canchrys. 216
Canella. 184
Canella arbor. 184
Canis dens. 201
Caninum ſtercus. 325
Canis teſticulus. 203
Cantharides quid & quomodo à cantharo differant. 337

Cantharides quænam ad vſum medicum maxime probentur & quomodo ad eundem præparentur. 338
Cantharides an & quomodo moueant vrinam. 92
Cantherius. 316
Caphur. 276
Caphura chynæa. 276
Caphura de Burneo. 276
*Caphura ſeu camphora quid.*275. *Eius Vires.*276. *quæ optima* 276
Capillos denigrans lotio. 131
Capillus veneris verus. 157.158
Capiſtrum auri. 286
Capitella. 348
Capnitis. 311
*Capones.*321 *capones cœnomani.* 321
Capparis. Eius vires. 225
Capreolus moſchi. 324
Caprifolium. 225
Capruncula. 350
Capur. 276
Caputpurgia. 755.756
Caputpurgium ad humores à capite ad pectus defluentes reuellendos & per nares expurgandos. 756
Caput mortuum. 59
Caranna. 274
Carpo lapideus. 528
Carbo petra. 289
Carcax. 278
Cardomine. 208
*Cardamomum.*186. *Eius ſpecies.* *ibid.*
Cardiaca. Eius vires. 12.220.221
Cardiaci pulueres quomodo cribrandi. 52
*Cardiobotanum.*220. *vires.* 221
Carduus benedictus. 220. *Eius Vires. ibid.*
Carduus niger. 221
Caritamion. 176
Carminatiua vnde dicta. 165
Carmos. 165
Carnabadium. 219
Carnalina. 298
Carnis reſtaurationem non tam medicamentorum, quàm naturæ eſſe opus. 79
Carnem ſuperfluam abſumentia. 20
Carnium ius. 346
Carpentaria. 245
Carpeſium. 187. *Eius vires.* *ib.*
Carpobalſamum. 187
*Carthami deſcriptio.*172. *ſpecies & vires.* 174
Carum, caron careum. 165. *Eius Vires. ibid.*
Caryon aromaticum. 184
Caryophylli. eorum vires. 186
Caryophyllorum adulterium. 103
Caryotæ. 255
Caſſia optima quæ. 410
Caſſia Braſiliana. 410
*Caſſia quotuplex.*170. *Eius vires.* *ib.*
Caſſia odorata. 170
Caſſia lignea. 170.464
Caſſia nigra. 170
Caſſia fiſtula. 170
Caſſoleta. 143
Caſtonada. 152
Caſtor. 323
Caſtoris morſus. 323
Caſtoris teſticuli quinam eligendi.
καταγματικόν. 20
*Cataplaſma quid.*135. *Eius vſus & materia.* *ib.*
Cataplaſma anodynum & malacticum. 136
Cataplaſma flatus diſcutiens. 136
Cataplaſma ſyncomiſtum. 136
Catapaſma quid. 136
Catapotia quid. 727
Catharticum quid proprie. 7
Catharticorum doſis varia. 108
Catharticum liquidum citius ducere. 108
Catharticorum infuſio. 36
Catholicum polychreſte. 109
Catholicum Quercetani. 723
Catenarum aurearum decoctionem non eſſe vtilem. 110

Cattè

Catti oculus. 301
Catus Zibethi. 314
Caucalis. 277
Cauda muris. 233
Cauteria. 139
Cauterium ad herniam. 139
Celauritis. 314
Centaurium maius.223.vires. ib.
Centaurium minus.222.vires. 223
Centinodia.Eius vires. 234
Cephalica. 12
Cephaloton. 205
Cera optima quæ.281.Eius vires.282. Lotio & dealbatio. ib.
Cera virginea. 281
Cera virginea. 580
Ceraſa. Eorum ſpecies & vires. 252
Ceraſa condita. 398
Ceraſa quænam ad condituram eligenda. 398
Ceraſa hyemalia 231
Ceraſum. 400
Ceratices. 232
Ceration. 86
Ceratum quid. 564. 78
Cerata vnde dicantur. 564
Cerata non ſemper eandem requirere quantitatem olei. 78
Cerata pro ratione partis affectæ efformari. 78
Ceratorum & vnguentorum affinitas & differentia. 541
Ceratum refrigerans Galeni. 565
Ceratum ſantalinum Meſue. 565
Ceratum ſtomachicum Galeno adſcriptum. Meſ. 566
Ceratum œſypatum Galeno tributum Meſ. 566
Ceratum contra peſtem Leonardi Fioravanti. 585
Cerebrum corroborans & exiccans ſuffitus. 144.
Cerelei conficendi modus. 78
Ceterach.159.Eius vires. ib.
Cereuiſia. 238
Ceroneum. 572
Ceronea vnde dicta. 78
Cerops. 317
Ceruſa quid. 310
Ceruſam conficiendi modi. 310
Ceruſa optima quæ & quæ eius præparatio. 311. *Eius vires.* ib.
Ceruſa lotio. 576
Ceruſſæ præparatio. 44
Ceruſa vſta. 293
Ceruicapra quid. 329
Cerui crux. 327
Ceruorum genitalia. 319. *Lachryma.* 319
Ceruorum lachryma in oculis 327
Cerui præſtantia ad medicinam. 326
Chalcitis. 318
Chalciteos vſtio. 44
Chalybs quid.309. Eius ſpecies ib.
Chalybs vnde dicatur & quis optimus. ibid.
Chalybis lotio vulgaris. 34
Chalybis Spagyrica præparatio. 475
Chamæacte. 174
Chamædrys vnde dicatur, quæ eius vires. 216
Chamelæa.178. Eius vires. ib.
Chamelæa oliuella. ib.
Chamelæa quomodo differat à Thymelæa. 178
Chamæleonis varietates. 221
Chamæleon albus. 221
Chamæpytis. Eius ſpecies. 216. *vires.* 217
Chanquo. 330
Charabe. 291. *Eius ſpecies. ibid. vires. ibid.*
Gleſum. 291
Characteres eſſe medicinas dæmonum. 111
Cherbachen. 177
Cheripo. 330
Chinæ radicis maceratio. 38
Chincha. 170
Chirurgus quis dicatur & quid præſtet. 3
Chirurgis pulueres in frequenti eſſe vſu. 67

Chœnix. 88
Cholagoga. 18
Chondrilla. 164
Chryſitis. 314
Chryſocolla quid, quæ optima. 286. *quæ eius ſpecies.* ibid. *natiua.* ibid. *factitia.* ibid. *Vires.* ibid.
Chryſocollæ vſtio. 44
Chryſolapis. 302
Chryſolitus. 299
Chryſopraſius. 301
Chyliophillum. 244
Chimiſtarum opinio de facultate purgatoria. 9
Chymicæ operationes quæ & quot. 616
Chymicæ operationes nobiles. 706
Chymicas operationes tam Medico, quam pharmacopœo eſſe neceſſarias. 620
Chymicorum extracta. 51
Chymicorum menſis philoſophicus. 46
Chymica remedia non eſſe negligenda. 33
Chymicis remediis quinam debeant vti. 33
Chymica ſuppellectilia fallacia eſſe inſtrumenta. 543
Chynæ amonium. 184
Chyna radix. 192. *Eius vires.* ibid.
Cibi prima omnium ætatis. 342
Cicerbita. 164
Cicera. Eorum differentia & vires. 242
Cichorium. 163. *Eius varia nomina.* 164
Cici. 179
Cineritium. 348
Cinis ex tartaro. 281
Cinnabaris quatuor varietates. 293
Cinnabaris artificialis. ibid.
Dioſcoridis. ibid.
Mineralis & eius ſpecies. ibid.
Cinnamomum. 183. *Eius ſpecies.* 184. *Vires.* ibid.
Cinnamomum & caſſiam eſſe idem. 184
Cinnamomum quomodo differat à caſſia. ibid.
Cinnamomi adulterium. 103
Circulatio. 59.620
Ciſſanthemos. 574
Ciſſophyllon. 201
Ciſtus fœmina. 280
mas. ibid.
Ciſti ladanigeræ deſcriptio. 280
Citonia condita. 400
Citoniorum miva. 400
Citoniorum gelatina. 400
Citoniatum. 400
Citria. 95
Citrulli. 162
Citrum. 246.247
Citrus. 247
Citriorum cortices conditi. 400
Citroniatum. 247
Civetta. 324
Clareta. 589
Claretum excellens. 684.688
Claretum roborans omnes facultates. 684
Claretum refrigerans. 688
Cloacarum fœtorem ac putredinem plantas reddere inſalubres. 28
Clarificatio quid. 54. *quot modis fiat.* ibid.
Clynopodium. 206
Clyſteres vnde inuenti. Et eorum differentia. 750
Clyſterium magnus vſus. 125
Clyſteris communis decoctio. 125
Clyſteriorum decocta quamdiu poſſint incorrupta ſeruari. 125
Clyſteris inuentionem auis dediſſe fertur. 126
Clyſter carminatiuus. 126.750
Clyſteres validius purgare, qui pinguia non admittunt. 126
Clyſteres quouſque pertingant. 126
Clyſteres emollientes. 750
Clyſter ad apoplexiam. 126
Clyſter ad dyſenteriam. 126
Clyſter Io. Piſtorij. 754
Clyſter ad ſtrangulationem vteri Hieronymi Mercurialis. 755
Clyſt. ad lumbricos Herc. Saxoniæ. 755
Clyſt. ad icterum. Herc. Saxoniæ. 755
Cneoron. 178
Cneſtron. 178
Cnicus. 174
Coccymela. 251
Cochlearium. 88

Cochlearium materia. 345
Coccum cnydium. 178
Coctio quid. 41. *Eius differentia. ibid. tempus.* 42
Cocula. 143
Cohobatio quid. 33.59.620
Colatoria. 347
Colchicum quomodo ab Hermodactylis differat. 175
Colicam ſedans ſacculus. 141
Collyriorum differentia. 133. *materia. ibid.*
Collyria ſicca. 133
Collyrium ad ſcabiem palpebrarum. 133
Collyrium roborans & refrigerans. 133
Collyrium roborans, exiccans & refrigerans. 133
Collyrium ad dolorem oculorum. 133
Collyrium eleiſir. 133
Collyrium de plumbo. 133
Collyrium Lanfranci. 134
Colocynthis. 177. *eius vires. ibid. quomodo facile terenda.* 39
Colophonia. 270
Coloratio quid. 55. *quot modis acquiratur. ibid.*
Cominhan. 273
Concha. 88
Conceptaculorum varietas. 348
Concoctionis differentia. 622
Concoctione omnia dulceſcere. 623
Concoquentia. 19
Condenſantia. 19
Conditi duplex ſignificatio. 772
Conditorum materia. 118
Conditum cordiale. 118.775
Conditum contra euomitionem aſſumptorum. 118
Condita liquida. 67
Conditura. 55
Conditura cur fiat. 67
Conditura foliorum. 401
Confectura ſicca. 67
Confectura ſicca quomodo fiant. 400
Confectio alkermes. Meſ. 478. *vires.* 479
Confectiones colicæ. 72
Confectio de dactylis. 414
Confectio hamech. 722
Confectio hamech. Fernel. 416
Confectio de hyacintho. 479
Confectio de baccis lauri. 480
Confectio de Rebecha. 477
Confectio viperina aromatica, iuniperina & ſaccharina. 807.808
Confricatio. 40
Congius. 88
Coniſterium. 348
Conſolida maior. 234
media. 235
Conſolida regia. Eius vires. 165
Conſerua. 395
Conſeruas faciendi modi. 773
Conſeruarum differentia. 66.772
Conſ. anthos. 369
Conſ. betonicæ. 369
Conſ. borraginis. 396
Conſ. bugloſſi. 396
Conſerua cephalica. 772
Conſerua ex citriis, limoniis. &c. 774
Conſ. cordiales. 772
Conſ. eſula. Io. Hartmanni Beyeri. 398
Conſ. hepatica. 773
Conſ. lathyridis D. Io. Hartmanni Beyeri. 398
Conſ. meliſſæ. 396
Conſ. nenupharis. 396
Conſ. pectorales. 772
Conſ. renales. 773
Conſerua roſarum. 64.395
Conſerua roſarum quomodo fiat. 66
Conſerua quomodo fiat rubra. 66
Conſerua ex roſis ſiccis. 67.395
Conſeru. ſaluiæ. 396
Conſerua ſplenetica. 773
Conſ. ſtœchados. 396
Conſ. ſtomachica. 772
Conſ. violarum. 395
Contrario contrarium Deus opponit. 5
Copperoſa. 287
Coquus apud quos Medico præferatur. 84
Cor corroborans puluis. 144

Cordis affectus ſedans ſacculus. 142
Corallochades. 301
Corallium. 291. *Eius ſpecies.* 292. *vires. ibid.*
Cordumeni. 186. 518.
Coriandri præparatio. 42
Cormas. 249
Corna quid. 250. *vires.* *ibid.*
Cornuti vnde dicantur. 318
Cornu menocerotis. 328. *varia de eo opiniones.* *ibid.*
Cornu vnucornis laridum. 328
Cornu muſa. 349
Cornus thebycronia. 250
Corona regia. 241
Coronopus. 241
Corporis materia. 316
Corpora quibus melle fuerint condita. 62
Corrigiola. 234
Corruda. 161
Cortices quinam aſſeruandi. 352
Corylus. 257
Cortices quomodo ſiccandi. 49
Coſmeticorum ſtudium. 68
Coſtus quid, quæ eius ſpecies & vires. 182
Coſtus amarus & dulcis. *ibid.*
vulgaris. *ibid.*
Cotonea vnde dicantur, quæ eorum ſpecies & vires. 249
Cotum. 240
Crambe. 237
Cranelloſa. 233
Cranij humani facultas. 326
Cranij humani præparationes. 860
Cranium humanum eſſe fere totum ſalinum. 860
Craſſula minor. 233
Craſſum. 29
Craſſorum colatura quid requirat. 53
Cremor ſeu ſal tartari. 866
Creta. 285
Cribratio. 52. *Eius vſus.* 52
Cribrandi varius modus. *ibid.*
Cribrum quid. 346
Crocodilum perpetuo creſcere. 336
Crocodili ætas. *ibid.*
Crocus. 168. *eius vires.* *ibid.*
ſpecies. *ibid.*
Crocus præſtantiſſimus vbi naſcatur. 168
Crocus ſylueſtris. 174
Crocus martis. 309. 866. *vnde dicatur.* 474
Croci martis præparationes. *ibid.* 475
Crocus metallorum. 865. 747
Crocus metallorum in clyſteribus. 753
Croton. 179
Cruciata. 199
Cruſtifica. 20
Cryſtallus quid. vnde oriatur. 302. *eius vſus.* 303
Cubab ſini. 186
Cubebæ. 186. 463. *earum vires.* 187
Cucufas capiti eſſe peculiares. 141. *earum materia.* *ibid.*
Cucumer anguinus. 177
aſininus. *ibid.*
Cucumer agreſtis. 279
Cucumeres. 162
Cucurbita deſtillatoria. 56
Cucurbitarum varietates. 162
Culcul. 183
Culeus. 88
Cultrorum varietas. 343
Cuminum. 165
Cuminum ſylueſtre. 165
Cumuc. 186
Cuprum vnde dicatur. 308
Cuſcuta. 160. *quomodo differat ab Epithymo. ibid. vires.* *ibid.*
Cyaneus. 299
Cyanus. 299
Cyathus. 88
Cyclamen. 201. *ſpecies. vires.* 202
Cynamomum. 184
Cynara. 221. *eius ſpecies & vires.* *ibid.*
Cynaræ caules conditi. 402
Cynoſorchis. 203
Cyperus. 197. *eius vires.* *ibid.*
Cyperus indicus. 197
rotundus. *ibid.*
Cyperus Babylonicus. 182
Cyſtus ledon ſeu ladanigera. 280

D

DActyli. 254. Eorum ſpecies & vires. 255.331.
Dactyli optimi qui. 255
Dæmones cur à viris perditis innocentur. 13
Dama. 318
Damaſonium. 219.220. Eius vires. 220
Darchamet. 87
Darchimi. 184.464
Darius quanti medicamenta duxerit. 2
Daucus. 166. Eius ſpecies. ibid. Vires. 167
Decoquenda quænam multum & quæ parum. 106
Decocta perperam fieri in vaſe aperto. 655
Decoctio in pelicano aut alio vaſe deſtillatorio. 656
Decoctio lenitiua aperitiua refrigerans. 656
Decocta. 655
Decoctorum digeſtio & fermentatio poſt clarificationem vulgarem. 655
Decoctionum quarum vſus frequens. 106
Decoctionem poculentorum non eſſe ex valde ingratis parandam. 106
Decoctum ligni guaiaci ad aſthma. 675
Decoctum præparans bilem nimia aduſtione incraſſatam & ſoluens obſtructionem in viſceribus. 657
Decoctum bilis tenuitatem emendans. 658
Decoctum ad calculum comminuendum & expellendum. 673
Decoctio carminatiua ſeu flatus diſcutiens. 657
Decoctum ligni guaiaci ad catarrhos Augenij. 675
Decoctum catholicum. 659
Decoctum chinæ. 672
Decoctio pro delicatis. 660
Decoctio diuretica. 657
Decoctum ad dyſenteriam & lienteriam. 672.
Decoct. ad febres chronicas. 670
Decoct. ad febres intermittentes. 670
Decoctio hydrotica aduerſus febres intermittentes. D. Ambroſii. 666
Decoctum purgans, ad quartanam expertum. 669
Decoctum fœnugræci. 676
Decoct. galli veteris ad oppilationem epatis, lienis, meſenterii, dolorem colicum, calculum & quartanam. 671
Decocta ſudorifera. 673.674.&c.
Decocta hydrotica. 661.662
Decoctum ſudorificum contra luem veneream catarrhoſam & ſimiles affectus inueteratos. Henrici von Stran Empirici. 664
Decoct. ad hydropem ad purgandas aquas. 671
Decoct. ad icterum. 671
Decoctio communis lenitiua Andernaci, quam vocat decoctum ſenæ. 677
Decoctio lenitiua, aperitiua, calefaciens. 657
Decoctio ſeri lactis. 671
Decoctum ad menſes prouocandos mirabile. 669
Decoct. ad ſiſtendos menſes. 669
Decoctum ligni guaiaci ad præſeruationem à morbo gallico. 677
Decoctio myrobalanorum. 676
Decoctum pectorale. 107
Decoctio pectoralis in cauſa calida. 674
Decoctio pectoralis in cauſa frigida. 674
Decoctum pituitam præparans. 658
Decoctum ſarſæ parillæ Simonii. 676
Decoctum ſenæ Simonij omnes humores abſq; moleſtia euacuans. 675.676
Decoctum ad præcipitationem vteri. 670
Decoctio ſolutiua in morbo Gallico. Herc. Saxoniæ. 676
Decoct. ad duritiem ſplenis. 671
Decoctio ſplenis bouis congrua ad duritiem & obſtructionem lienis & ſpecifica ad obſtructionem menſium. 674
Decoctio Chinæ ad tuſſim Horatij Augenij. 675.
Decoct. ad morſum venenatum ſerpentis & canis rabidi. 670
Decocta vulneraria. 667
Defrutum quid. 66. quomodo fiat. 393
Delectus quid. 20
Delectus in odore. 23

Delectus in ſecundis qualitatibus. 23
Delegi. 171
Denarius. 86
Dendropteris. 173
Dentes albificans puluis. 142
Dentifriciorum varia formula. 142
Dentifricium in forma opiata. 142. *in forma linimenti.* ibid.
Dentes roborantia & mundificantia. 12
Dentiſcalpia ex ligno lentiſcino. 275
Dens canis. 201
Dens leonis. 164
Denſum. 22
Dentalij nomen vnde. 331
Deſtillatio quid. 56. 617. *quomodo differat à ſublimatione.* 617
Deſtillatio in genere. 616
Deſtillationem eſſe Spagyricorum inventum. 616
Deſtillata cur dicta. 110
Deſtillationis noua & vtilior methodus. 626
Deſtillata reſtauratiua. 110
Deſtillationis ratio per balneum vaporoſum. 627
Deſtillationum differentia. 610
Deſtillandi forma varia. 58
Deſtillari qua poſſint & qua non. 617
Deſtillationis ignis qualis. 57
Deſtillatio ex aromatibus, herbis, floribus & ſeminibus calidis. 653
Deſtillatio quando requirat retortam. 59
Deſtillatio per balneum vaporoſum. 627
Deſtillandi per deſcenſum modi varij. 58
Deſtillationem fieri interdum ſine calore. 58
Deſtillatio in fimo. 58
Deſtillatio in calore ſolis. 58
Deſtillatio per inclinationem. 59
Deſtillatio per tranſudationem.
Deſtillatio plantarum. 57
Deſtillatum cardiacum. 111
Deſtillatum reſtaurativum optimum. 111
Detergentia & mundificantia. 19
Diabalzemer. 418
Diaboli ſtercus. 267. *Eius vires.* ibid.
Diacaſſia. Nic. Prapoſiti. 410
Diachylon album ſiue ſimplex. Meſ. 568
Diachylum ireatum. 569
Diachylum magnum. Meſ. 569
Diacodium. 832
Diacodium Actuarii & eius vires. 833
Diacodium veterum. 360
Diacodium exoleuiſſe. 360
Diacydoniatum purgans pituitam. 427
Diacydium laxatiuum Mœnofrancofurtenſium. 428
Diacydonium optimum Simonij. 433
Diacrydium quid. 176
Diadamaſcenum ſimplex Nic. Myrepſi. 412
Διάχεσις. 47
Dialoe Galeni. 410
Diapalma. 574
Diapenidion ſine ſpeciebus. 477
Diaphoretica. 19
Διαπυητικά. 19
Diaprunum ſimplex. Nic. Myrepſi. 412
Diapyetica. 19
Diaſtomoma. 475
Diaturbith. 415
Dictamnus vnde dictus. 212. *Eius vires.* ibi.
Digeſtio. 37. 38. 59
Digeſtionis neceſſitas & vtilitas. 622
Dionyſia. 301
Diopetis. 333
Diphryges quid. 314
Diſſolutio quid. 47. *Eius vſus multiplex.* 47
Diſſolutionem non niſi cum humore fieri. 48
Diuiſio operationum chymicarum. 842
Dogmaticos eſſe veros medicos. 306
Dolor quid. 72. *Eius effectus.* ibid.
Doloris vehementiam eſſe interdum deſperationis parentem. 72
Dolorem ex humore calido mitigans litus. 132
Dolorem ex intemperie frigida mitigans litus. ibid.
Dorcidion. 212
Doronicum. 219. *Species el. vires.* 220
Doronicum Romanum vulgare. 219
Dorycinon. 230
Doryon. 230
Doſes. 107

Draconem marinum eſſe alimentum & venenum. 17
Dragaganthum. 264
Dragma. 86
Dropax quid. 137. *eius differentia.* ibid.
Dropax quibus morbis conueniat. ibid.
Dropax magis compoſitus. ibid.
Dropacis effectus. ibid.
Dryophites. 333
Dulcamara. 230
Dulcia eſſe ſaluberrima. 26
Dulcia omnia fieri concoctione. 623
Duratio. 48. *quot modis fiat.* ibid.
Durum. 23

E

Ebulus quid. Et quæ eius vires. 174
Ebur quid. Eius vires. 327
Ebur vſtum non recte pro ſpodio vſurpari. 327
Ebur vſtum non eſſe ſpodium. 424. *ſed antiſpodium.* 312
Eclegmata. 68. *eorum vſus.* 69. 115. 404
Eclegma catarrhum ſiſtens. 116
Eclegma concoquens & expectorans. 116
Eclegma ad fluxiones erodentes & vitia pulmonum. 116
Ecclegmata incidentia & detergentia. 760. 115
Ecclegmata minus incidentia & detergentia. 761
Ecclegmata incraſſantia leniora. 761
Ecclegma de althea Quercetani. 761
Ecclegma paſſulatum Quercetani. 761
Ecclegmata quanam conueniant aſthmaticis. 69
Eclegma pro clyſteribus. 69
Eclegma de caſſia.
Ecclegma de pineis. 407
Ecclegma de mucilaginibus. D. Io. Hartmanni Beyeri. 407
Ecclegma enulatum Baronis à Polheim. 407
Ecclegma è paſſulis contra tuſſim puerorum, Pontani. 408
Ecclegma Piſtorij. 408
Ecclegma ad aſthma. Horatij Augenij. 408
Ecclegma de pulmone vulpis. Meſuei. 405
Ecclegma ſanum & expertum Meſuei. 406
Ecclegma ſcylliticum Meſuei. 405
Ecclegma de caulibus Gordonij. 405
Echis. 334
Ἔχις. 489
Ἐκτιλωτικά. 20
Ἐκφρακτικά. 19
Edulia eſſe à Medicis inuenta. 31
Elaphoboſcum. 162
Elaterium quid, & quæ eius vires. 279. 178.
Elaterium quomodo parandum. 50
Elatine. 211
Electrum. 291. *eius ſpecies.* ibid.
Electuaria. 69
Electuaria ſicca ac tabulata. 69
Electuarium ſiccum faciendi modus. 70
Electuaria quantum requirant mellis aut ſacchari. 70
Electuaria liquida. 69. *eorum faciendi modus.* 70
El. Alexandrinum Alexandri Petronij Romani. 427
El. aureum regale Medici principis Alberti Saxonici. 429
El. benedicta laxatiua. 416. 722. *vnde habeat nomen.* ibid.
Elect. hamech. Fernelij. 416
El. bezoardicum D. Sebaſtiani Kienlini. 493
El. Catholicum. 411. *eius autor incertus.* ibid. *cur catholicum dictum.* 412
El. Catholicum ſimplex. 412
El. Catholicum pro clyſteribus. 412
El. Catholicum valde purgatorium. 412
El. Catholiconis Fernelij. 412. *Quercetani.* 723
Catholicum. vide El. Catholicum.
El. diacarthamum. 721
El. diacarthamum ſeu diacnicu Arnoldi Villanovani. 423
El. caryocoſtinum Horatij Augenii contra

tra podagram & omnes dolores articulares. 427
El. de chalybe ad ſcirrhos lienis Herc. Saxoniæ. 432
El. de chalybe in intemperie frigida mulierum maxime vtile. Horatii Augenij. 432
El. cholagogum Quercetani. 724
El. de cineribus ad calculum. Horatij Augenij. 430
El. confortatiuum nobile. Phyſici Regis Ferdinandi. 434
El. mirabile, quo inſignis quidam Medicus vſus eſt ad finem vitæ. 434
Elect. diacydonium laxatiuum Mœnofrancofurtenſium. 428
El. diacydonium optimum. Simonij. 433
El. diacydoniatum purgans pituitam. 427
El. diadamaſcenum ſimplex Nic. Myrepſi. 412
El. donum Dei vocatum. Horatii Augenij. 427
El. ex fructibus ebuli ad morbum gallicum. D. Herculis Saxoniæ. 430
El. antepilepticum. Herculis Saxoniæ. 430
El. ad imbecillitatem epatis Herculis Saxoniæ. 431
El. ad fluxum epaticum Herculis Saxoniæ. 431
El hamech. 722
El. diahelleboratum. 725
El. hiera picra Galeni. 722
Pacchij. ibid.
El. Hydragogum eximium. 419
El. hyſtericum. Quercetani. 727
El. indum maius. 722
El. de iuiubis. Chriſtophori Hērici Eyreri. 427
Electuarium iuſtinum ad quid vtile. 92
El. lenitiuum. 410
El. de macere. 433
El. melanagogum Quercetani. 725
El. ad melancholiam hypochondriacam cum palpitatione cordis Herculis Saxoniæ. 431
El. ex ligno guaiaco ad morbum Gallicum. D. Prechtelij. 430
El. lenitiuum antinephriticum Quercetani. 726
El. ad ophthalmiam. Herculis Saxoniæ. 431
El. de ouo. 784. 786. 785
El. de ouo Imperatoris Maximiliani. 784
Electuarium de ouo maius pro ditioribus Quercetani. 785
Elect. de ouo minus pro gregariis. 786
El. paſſularum. 429
El. cum paſſulis. 427
El. de ſpeciebus diapenidij. 476. 477
El. præſeruans contra peſtem. 491
El. rubrum contra peſtem. 492
El. contra peſtem Franciſci de Luca. 492
El. contra peſtem. Leonardi Fioravanti. 492
El. de zedoaria contra peſtem. 493
Elect. phlegmagoga. 721
El. phlegmagogum Quercetani. 725
El. diaphœnicum. 721
El. diaphœnicum. Meſ. 414
El. præſeruans Comitis Philippi Ludouici ab Hanavv, &c. p. m. 491
El. diaprunum ſimplex. Nicol. Myrepſi. 412
El. diaprunum. ſolutiuum. 721
El. diaprunis magiſtrale. D. Ottonis Flöſſeri. 427
El. diaprunum compoſitum ſeu laxatiuum. Nic. Myrepſi. 412
Elect. de pſyllio. Meſ. 415. 721. Montagnana. 721
El. purgans in thermis vſurpandum. Piſtorij.
Electuarium regium. 119
El. de ſucco roſarum. 424
El. de ſucco roſarum Nicol. 721
El. roſatum Meſue. 721
El. diaſatyrion. 480. vires. 481
El. diaſatyrium correctum. 433
El. ſennatum. 418. 722
El. de ſoldanella. 433
El. de citro ſolutiuum. 425

El. ſuauiter purgans pro ſalubribus. 426
El. ſolutiuum. D. Prechtelij. 426
El. diaturbith. 415.722
El. ad vertiginem Herculis Saxoniæ. 430
Elephantis deſcriptio. 327
Elephantum ingenium admirandum. 327
Elephantiaſis per viperarum vſum curata. 335
Eleliſphacus. 213
Elixatio quid. 41.622
Elixationis multiplex vtilitas. ibid.
Elixio vitæ paratu facillimum. 632
Elixir vitæ maius. 630
Elixir vitæ minus, facillimum. 632
Elixir vitæ paratu facillimum. 632
Elleborine. 177
Elleborus. 177. *eius ſpecies.* ibid.
Ellebori albi ſpecies. 177
Ellebori nigri ſpecies. 177
Elleborus niger verus. 177. *eius vires.* ibid.
Ellebori vis purgans per vomitum quomodo cohibeatur. 857
Embelgi. 171
Emetica. 18
Emollientia. 19
Emplaſtica. 19
Embroche quid. 131
Embroche ad lethargum. 131
Emplaſtrorum conficiendorum ſcopi. 79. *modus.* 80
Emplaſtris conficiendis humiditatem eſſe aduerſam. 80
Emplaſtra quantum requirant olei. 80
Emplaſtra eccathartica ſeu farctu liberantia. 79
Emplaſtri perfecte cocti ſigna. 569
Empl. arthriticum Medicarum Francofurtenſium. 586
Empl. maturans, reſoluens, malam carnem putrificans, bonam diſſipando creſcere non permittens, doloresq; mirabiliter ſanans. 586
Empl. de betonica. Andernaci. 572
Empl. è cancris ad calculum. 586
Empl. ad calculum veſicæ poſt balneum applicandum. 585
Empl. ad carunculam colli veſicæ Horatij Augenij. 585
Empl. è caſſia officinæ Phorcenſis magni vſus ad pleuritides. 587
Empl. catagmaticum ſeu ad fracturas oſſium. 579
Empl. de ceruſa. 576
Empl. diachalciteos. 574
Emplaſtrum diachylon album ſiue ſimplex. Meſ. 568
Empl. diachylum compoſitum. 570
Emplaſtr. diachylum ireatum. 569
Empl. diachylum magnum. 569
Empl. conſolidatiuum. Angelbergeri. 586
Emplaſtrum diuinum. 2.575
Empl. de gratia Dei. 574
Empl ad dorſum. 584
Empl. contra flatus. 583
Empl. contra fluxum ventris. 583
Empl. hepaticum. 583
Empl. homo dictum. 575
Empl. ad hydropem. Herculis Saxoniæ. 585
Emplaſtr. de ianua. 572
Empl. ad dolores iſchiadicos. Bechtholdi Riuij. 584
Empl. ad iſchuriam cum febre. Herc. Saxoniæ. 585
Empl. de baccis lauri. Meſ. 573
Empl. ad lumbricos. 584
Empl. de maſtiche. 577.584
Empl. pro matrice. Nic. Prapoſiti. 577
Empl. de meliloto. Meſ. 570
Empl. ad immoderatum fluxum menſtruorum. Herc. Saxoniæ. 585
Empl. de mucaginibus. 570
Empl. ad dolores oculorum. 584
Empl. oxycroceum. 571
Empl. palmeum. 574
Empl. pectorale Piſtorii. 583
Empl. de pelle arietina. 579
Empl. pentapharmacum 569
Empl. ad peſtem. Leonard. Fiorauanti. 585
Empl. ad podagram Piſtorij. 584
Empl. de ranis. 580
Empl. contra rupturam. Nic. Prapoſiti. 578. 584

Empl. de ſapone. Angelbergeri. 586
Empl. ſpleneticum Piſtorij. 583
Empl. de ſtercore columbino. 586
Empl. pro ſtomacho. 576. 582
Empl. de Galbano ad ſuffocationem vteri. Caſpari Peuceri. 587
Empl. Tonſoris Aetij. 573
Empl. triapharmacum. 571
Empl. vigonium. 580
Empirici cuiuſdam mendaciſſimi hiſtoria. 331
Ἐμφρακτικά. 79
Emulſiones. 113. *Earum vſum eſſe multum.* 113
Emulſio ad vitia pectoris & pulmonum. 114
Emulſio ad renum ardorem. 114
Emulſio ad gonorrhœam virulentam. 114
Emyda. 332
Ἔναιμον. 19
Endiuia. 163. *hortenſis.* ibid.
Enemata, vide clyſteres. 125
Eneoron. 170
Ennium non ſcripſiſſe carmina, niſi fuerit ebrius. 149
Enula campana. 196
Enulæ radices condita. 404
Ephemerum quomodo differat ab hermodactylis. 175
Ephemerum quotuplex. ibid.
Ephemerum noſtras. ibid.
Epiceras. 242
Epicureis animam eſſe pro ſale. 56
Epiſpaſtica. 18
Epithemata quomodo differant à fotu. 130
Epithymus. 160. *quomodo differat à cuſcuta. ibid. eius vires.* ibid.
Ἐπυλωτικόν. 20
Eranus. 296. 300
Errhina. 122. *eorum materia.* ibid. 755.
Errhinum liquidum. 122
Errhinum ſolidum. 122
Errhinum in forma vnguenti. 122
Errhinum Eyereri. 758
Errhinum ad ſiſtendum hæmorrhagiam narium. 123
Errhinum in oris tortura. Horatij Augenij. 759
Errhinum Piſtorij. 758
Errorem paruum in doſi medicamentorum non eſſe pertimiſcendum. 89
Eruca. 194. *vires.* 195
Eruca ſylueſtris. 195
Eruum. Eius ſpecies & vires. 242
Eryngium. Eius ſpecies. 200. *vires.* 201
Eryngiorum radices condita. 402
Eryngium. 403
Erythrodanum. 200
Ἐσχαρωτικόν. 20
Eſſentia camphoræ. 865
Eſſentia corallorum. 864
Eſſentia perlarum. 864
Eſſentia quinta vitrioli. 533
Eſula quid, quæ eius ſpecies. 174. *vires.* 175
Eſulæ radicis præparatio. 859
Eſula rotunda. 174
Etheocrithon. 243
Euaporatio. 59
Eupatorium. 236
Eupetalon. 178
Euphorbium vnde habeat nomen. 273
Euphorbium quid ſit. Et quæ eius vires. 274
Euphorbium vnde & quomodo colligatur. 50
Euphraſia. Eius vires. 222
Euzomos. 194
Exaltatio. 59. 619
Exhalatio. 59. 619
Excrementa animalium. 11. 324
Experimentum mirabile Rulandi. 558
Experimentum contra calculum veſicæ. Horatii Augenii. 473
Expreſſio. 49
Extinctio quid. 45
Extractum quomodo parandum. 51
Extractorum præparandorum rationem etiam mulierculis non eſſe ignotam. 621
Extracta ex animaliũ familia deprõpta. 860
Extractum ſiue gummi guaiaci. 843. *vires eiuſdem.* ibid.
Extracta è lignis. ibid.

Extract.ligni buxi. ibid.
Extractum Mumiæ & Myrrhæ. 837
Extract.rad.Angelicæ. 845
Extract.è radicibus arborum. 844
Extract.rad.eſulæ. 846
Extract.rad.hyoſciami. ibid.
Extract.rad.pœoniæ, viſci coryli. 845
Extracta è radicibus. 844
Extract. ſiue ſanguis ſatyrionis. 847
Contra ſterilitatem. ibid.
Extracta compoſita. 850
Extracta è corticibus. 844
Extracta metallica. 864
Extractiones ſecretæ officinarum Auguſtanarum. 861
Extracta herbarum. 849
Extractu radicum. 849
Extr. fructuum alkekengi. 849
Extr. aloes Auguſtanorum. 861
Extr. bituminis Iudaici. 865
Extr. Bechtholdi Rivij. 861
Extr. calami aromatici Auguſtanorum. 861
Extr. cardiacum ſiue cordiale maius. 851
minus. 852
Extr. cardui benedicti. 850
Extr. carminatiuum. 855
Extr. caſtorij. 861
Extr. Catholicum. 858
Extr. Catholicum Francofurtenſium. 863
Extr. Catholicum Theophraſti. 864
Extr. cephalicum maius. 850.777
minus. 851
Extr. ceraſorum nigrorum. 849
Extractum chelidoniæ. 850
Extr. cholagogum ſolutiuum. 858
Extr. è cornibus ceruorum tam teneris, quàm induratis. 861
Extr. cranij humani. 860
Extractum granorum ebuli. 849
Extr. ellebori nigri. 857
Extr. epaticum maius. 852
minus. 853
Extr. eſulæ. 856
Extractum granorum actes. 848
Extr. granorum maturorum ſambuci & ebuli. ibid.
Extr. hepatis vituli. 860
Extr. ſpecierum hieræ picræ Galeni, hieræ colocynthidos & reliquorum vulgarium purgantium. 860
Extr. holagogon. 864
Extr. hyſtericum maius. 854
minus. ibid.
Extractio margaritarum. 863
Extr. matricis leporinæ, & ſecundinæ mulieris fœcundæ. 861
Extr. melanagogon. 859
Extr. meliſſæ. 850
Extr. Piſtorij ad promouendos menſes. 864
Extr. nephriticum maius. 854
minus. ibid.
Extr. oculorum cancrorum, teſtarum ouorum, limacum &c. 861
Extr. panchymagogum. 863
Extr. florum papaueris rubeorum. 849
Extractum paſſularum. 429
Extr. phlegmagogum. 858
Extr. florum pœoniæ. 849
Extractum pilularum. 51
Extr. pulmonum vulpis. 860
Extract. purgans hederæ. 848
Extr. rhabarbari. 51. 856
Extr. rhabarbari compoſitum. 863
Extract. ſcyllæ. 798
Extr. ſenelorum. 849
Extr. ſpleneticum maius. 853
minus. ibid.
Extr. ſtomachicum maius. 852
minus. ibid.
Extr. tabellarum. 864
Extr. Theodori Zvvingeri. 862
Extract. thoracicum maius. 851
minus. ibid.
Extr. vlmariæ. 850

F

F*Acultas inexplicabilis.* 1
Farfara, farfarilla. 238
Fertura. 56
Febrim quartanam eſſe Medicorum opprobrium & tormentum. 735

Fecis vini vſtio. 43
Fel terræ. 177.223
Ferri ſpecies, neceſſitas, nocumenta. 309
Ferrum ex ſe non eſſe malum. 309
Ferri ſcoria & vires. 310
Ferrum eſſe Magnetis alimentum. 95
Ferrugo. 309
Fermentatio. 46
Fermentationis cognitionem eſſe omnino neceſſariam. 621
Feruzegi. 296
Ficaria herba. 5
Ficus. 254
Ficus indica planta folia. 254
pumila. ibid.
ſylueſtris. ibid.
Filius ante patrem. 238
Filtratio. 53
Fiſſio. 40
Fiſtici. 258
Forda quid. 322
Flatus diſcutiens remedium. 646
Flatus diſſipans cataplaſma. 136
Flores quando colligendi. 26
Flores quomodo aſſeruandi. 351
Florum infuſio. 36
Flores quomodo ſiccandi. 49
Flores cordiales tres. 97.153
Florum quantitas in medicamento componendo. 93
Flos Adonis. 204
Flos maris. 290
Flos nitri. 289
Flos ſalis. 289
Flores ſulphuris. 865
Flores ſulphuris verum eſſe pulmonum balſamum. 761
Fluor alui. 626
Fæcula rad. Aronis. 846
Fæcula bryoniæ. ibid.
Fæcula rad. irid. ibid.
Focus. 348
Fœminicornus. 250
Fœniculum. 161. eius vires. ibid.
Fœniculum tortuoſum. 223
Fœnum græcum. 242
Folia quando colligenda. 26
Foliorum conditura. 401
Folium. Eius vires. 189
Fomentum roborans ventriculum. 130
Fomentum ſpleneticum. 130
Fomentum ad pleuritidem. 130
Fomentum pro calculoſis. 130
Fomenta ſicca. 141
Formica. 338
Formicarum oleum. 338
Formica magnitudinis vulpibus pares. ibid.
Fornacis ſtructura ad deſtillandum. 57
Fornacum vſus multiplex. 347
Fornax tripes ac metallica vulgaris officinarum. 347
Fornaces turritæ. 348
Fotus quomodo differat ab epithemate. 130
Fotuum magna vtilitas. 129
Fouina. 324
Fractio. 40
Fragaria. Eius vires. 239
Fraxinus. Eius vires. 227
Friabile. 22
Frixio. 42
Frontalia. 134
Frontale ſomnum prouocans. 134
Frontalia quibus bene vel male conueniant. 135
Frontalium forma varia. ibid.
Frontale feruorem mitigans. 135
Fructus in officina neceſſarij qui. 352
Fructuum repoſitio. 94
Fructus numero & pondere menſurari. 93
Fructus conditi. 398
Frutex marinus. 292
Fulica. 322
Fumaria vnde dicta. 222. eius ſpecies & vires. 222
Fungus marinus. 304
Furnus Athenoris digeſtioni commodior. 690

G

GAbi. 277
Gagates. 528

Galanga quid. Eius *ſpecies & vires.* 181
Galbanum. 267. *optimum quod.* 268. *eius vires.* *ibid.*
Galla, earum ſpecies & vires. 261
Galleniabin. 39
Gallinarum axungia. 321. *differentia. ibid.*
Gallinæ medicæ. *ibid.*
Gallinarum ſtercus album ad icterum, calculum & vrinæ ſuppreſſionem eſſe vtile. 768. *& cur.* 769
Gallina aquatica. 322
Gallina ſyluatica. 322
Gallion. 240
Gallitrichum. 213
Garenſa. 200
Gargariſmata. 112
Gargariſma ad educendam è cerebro pituitam. 113
Gargariſma roborans & detergens. 113
Gargariſma ad vlcera pharyngis venerea. 113
Gazella. 324
Gelatina citoniorum. 400
Geleniabin. 64
Gelinottæ. 322
Gemmarum tritura. 38
Gemma marina. 331
Geniſta. 225. *vires.* 226
Geniſtella. 226
Genitalia cerui. 319
Gentiana. 199. *eius vires.* *ibid.*
Gentianella. *ibid.*
Geranij ſpecies. 218. *vires.* 219
Geranium moſchatum. *ibid.*
tuberoſum. *ibid.*
Germaniæ commendatio propter viros doctos. 784
Gerſæ præparatio. 556
Gingiber. vide Zinziber.
Giraſola. 301
Gith. 218
Gladiolus. 196
Glans ſubdititia. 124
Globuli maſticatorij. 116
Gluten auri. 286
Glutinantia. 19.20
Glyzyrrhiza. 201. *eius ſuccus & vires. ibid.*
Glyzyrrhizæ ſuccus quomodo extrahendus. ibid. 281.
Glyzyrrhiza cur non diu coquenda. 363
Gnaphalion. 241
Gonorrhœa differentiæ. 503
Gormin. 87
Gonzylon. 204
Goſſipium. 240
Gradatio. 59
Gradus cuiuſcunque tres eſſe partes. 99
Gramen vulgare. 201. *eius ſpecies. ibid. vires.* *ibid.*
Gramen acuminatum. 201
Gramen canarium ſeu caninum. 201
Γράμμα. 86
Granum eſſe omnium ponderum initium. 86
Grana paradyſi. 186
Granati vnde habeant nomen. 197. *eius ſpecies.* *ibid.*
Granatus ſuſpenſus. 298
Granata: eorumque ſpecies & vires. 248
Graue. 22
Grauellata. 281
Guaiacum. 191. *eius deſcriptio.* *ibid.*
Vires. *ibid.*
Guaiaci maceratio. 38
Guanthus. 87
Gummi quid. 261. 262. 263
Gummi quænam aſſeruanda. 352
Gummi quomodo extrahantur. 50
Gummorum infuſio. 36
Gummatum præparatio. 729
Gummi Arabicum. 263
Gummi iuniperinum. 260
Gummi elemi. 274. *eius vires.* *ibid.*
Gummi hederæ. 269
Gummi reſinæ. 274.277
Gummi è cortice fraxini. 844. *eius vires. ibid.*
Gummi è cortice Tamariſci & capparum. ibid. eius vires. *ibid.*
Gummi è ligno aloes, ligno rhodio & ſantalo. ibid. eius vires. *ibid.*

Gum-

Gummi è ligno & cortice iuniperi. 843. eius vires. ibid.
Gummi ex radicibus arboris pomi. 844
Gummi è ligno ſaſafras. 843
Gypſum quid. 303. eius ſpecies & vires. ibid.
Gyrini. 333

H

HÆmatites. 300
Hæmorrhoides mouens vaporarium. 128
Hæmorrhoidum dolorem ſedantia. 129
Halicacabus. 231
Harmala, Harmel. 214
Hayl. 186
Hedera quid. 269. eius ſpecies. ibid. vires. ibid. gummi. ibid.
Hedipnois. 164
Helčtica. 18
Helecho. 170
Helenium. 196. eius vires. ibid.
Heleragi. 171
Hellebori commendatio. 726
Hemeris. 261
Hemina. 88
Hemionitis. 159
Henricus Piger. 236
Hepatica. 12.236
Hepatorium. 236
Heptaphylon. 199
Herbæ quomodo menſurentur. 87
Herbarum quantitas in medicamento componendo. 93
Herbarum repoſitio. 93
Herba Apollinaris. 231
Herba arthritica. 236
Herba camphorata. 219
Herbæ capillares. 97. 157. vnde habeant nomen. 158
Herba Cattaria. 209
Herbæ emollientes očto. 97.155
Herba fabri lignarii. 245
Herba Iulia. 236
Herba D. Mariæ. 208
Herba militaris. 245
Herba mula. 160. eius vires. ibid.
Herba muralis. 157
Herba ocularis. 222
Herba paralyſis. 236
Herba S. Petri. 236
Herba Roberti. 219
Herba ſacra. 235
Herba ſalax. 194
Herba purgans ſanguinem. 30
Herba ſuilla. 231
Herba terribilis. 175
Herba venti. 204
Hermec. 87
Hermeticorum philoſophorum ſententia de rebus deſtillandis. 618
Hermodačtyli. 175
Hermodačtylorum officinarum vires. ibid.
Hermodačtyli quomodo ab ephemero & colchico differant. ibid.
Herniam curans cauterium. 139
Hexagion. 87
Hiera. 420
Hiera picra Galeni. 420
Hiera picra Galeni vnde ſic dicatur. 71. eius efficacia. ibid. quibus conueniat & quibus non. ibid.
Hieræ variæ deſcriptæ. 71. earum vtilitas. 71
Hiera picra vnde habeat nomen. 7
Hiera picra cum agarico. 421
Hiera pachii D. Scribonii. 421
Hiera diacolocynthidos magiſtralis. 422
Hieracia. 164
Ἡμιούγγιον. 87
Hippocraticum extemporaneum. 684
Hippolapathum. 236
Hippomarathrum. 161
Hirculus. 189
Hircos in rebus venereis facile admittere ſocios. 318
Hircorum peregrinorum varietas. 318
Hircus creticus. 318
Hircorum ſanguis. 318
Hircini ſanguinis præparatio. 465
Hiſpidula. 241. eius vires. ibid.
Homo cur animal ſapientiſſimum. 87
Hominem eſſe infinitis morbis obnoxium. 4

Homo cornutus. 328
Horda quid. 322
Hordeum. Eius ſpecies & vires. 243
Hordei qualitas. 115
Hordeum diſtichon. 243
 galaticum. 243
 nudum. ibid.
Hordeatum. 114. 115. optimum. 115
Horminum. Eius ſpecies, & vires. 213. vnde dicatur. ibid.
Hortorum vrbanorum olera eſſe inſalubria. 28
Humorem frigidum & craſſum tardius purgari. 91
Humores plantarum. 262
Hyacinthus quid. Eius vires, quis optimus, & quis peſſimus. 298
Hydrargyrum. 294
Hydrargyrum non eſſe metallorum principium. ibid.
Hydrargyrum eſſe monſtrum naturæ. ibid.
Hydragogum eximium. 419
Hydrargyri extinctio. 557
Hydrargyri inuectio. 294
Hydrargyrum eſſe luis venereæ alexiterium. ibid.
Hydrargyri vis pernitioſa. ibid.
Hydrargyroſis. ibid.
Hydrolapathum. 236
Hydromel. 63
Hydromelitis nomine quid intelligendum. 63
Hydromel quantum requirat mellis & quantum aquæ. ibid.
Hydromel vinoſum. 63
Hydromel ruſticorum. 63
Hydromelitum compoſitio & variatio. 698
Hydromel vinoſum. 699
Hydromelita apud veteres in frequenti fuiſſe vſu. 691
Hydromelita ab Arabibus in ſyrupos fuiſſe mutata. 692
Hydromel cum ſucco ceraſorum ad ſitim ſedandam. 699
Hydromel vinoſum quomodo fiat. 46
Hydromel vinoſum ſimplex. 386. Eius vires. 387
Hyemem Ann. 1608. fuiſſe ſæuiſſimam. 94
Hyoſcyamus. 231. vires ibid. ſpecies. ibid.
Hyoſcyamus Peruuianus. 230
Hypercatartica. 18
Hypericon. 117. Eius vires. ibid.
Hypocauſtum quid. 129
Hypocauſti ingreſſum quæ præcedere debeant. 129
Hypociſtis quid. 280. eius vires. ibid.
Hypogloſſum. 162
Hypoglottides. 454. 120
Hypoplomon. 229
Hyſobrium. 206
Hyſſopus. Eius vires. 218

I

IAſpis. 300
Ibices. 318
Icteri curatio miranda. 15
Ichthyocolla. 335. eius conficiendi modus. ibid.
Idæi ſpecies & vires. 253
Iecoraria. 12
Iecoris lupi præparatio. 34
Ignem & aquam eſſe vitæ principia. 148
Ignis deſtillationis qualis. 57
Ignis gradus qui & quot. 619
Illitus purgans. 558
Imbutio quid. 34
Incarnatiua. 20
Incernicula. 346
Infarctu liberantia. 19
Infectio. 37. 38
Inflammationem ſiſtens mucilago. 132
Infuſio quid. 36. eius vſus. ibid.
Infuſio myrobalanorum. 676
Ingraſſantia. 19
Inſeſſus vſus. 128
Inſeſſus ad dolorem nephriticum. 128
Inſeſſus ad colicam flatuoſam. 128
Inſipida. 26
Inſolatio quid. 40
Inteſtini lupi præparatio. 35
Inteſtina terræ. 337

Intin-

Intinctus viridis. 49
Intybotachanum. 164
Intybum. 163
Iouis barba. 232
Iringium. 201
Iris. 196. *Eius ſpecies & vires.* ibid.
Irim ab iride multum differre. 98
Iris gemma. 311
Irrigatio. 131
Irrigatio ſomnum prouocans. 132
Iſopus humida. 326
Iua arthritica. 216
Iuiuba. 253. *vires.* 254
Iulepus quid. 109. *eius doſis.* 110
Iulepus Alexandrinus. 110
Iulepus roſatus quomodo fiat. 110
Iulepus zizyphorum. 110
Iulepus ad prouocandum ſomnum. 110
Iuniperi deſcriptio. 260. *bacca.* ibid.
Ius carnium. 346

K

K*Ermes ſeu Karmas quid.* 188. *eius vires.* 189
Καταρκτικά. 18
Καθαιρετικόν. 20
Keiri. Eius ſpecies & vires. 205
Kermec. 87
Kerua. 179
Kilkil. 183
Kirat. 86
Κοκκυμηλέα. 251
Κολλητικόν. 20

L

L*Abdana.* 279
Lac. 264. *eius vires.* 323
Lactis partes & earum facultates. 11
Lac virginis cur ita dictum. 134
Lac virginis quomodo fiat. ibid. eius vires. ibid.
Lacca quid. 264
Lacca vulgaris. 265. *eius vires.* ibid.
Lachrymæ quando eliciendæ. 26
Lachrymæ quomodo extrahantur. 50
Lachryma Æthiopica. 274
Lachryma cerui. 319
Lachryma oculorum in ceruis ſeniorum. 327
Lachryma oleæ. 274. *eius vires.* ibid.
Lachrymæ plantarum. 262. 263
Laconicum vnde dicatur. 129. *eius vſus.* ibid.
Lactuca vnde dicta 162. *eius vires.* 163
Lactucam medicamentum, alimentum & venenum eſſe poſſe. 3
Lactucæ folia condita. 401
Lactuca pomata. 163. *eius differentia. vires.* ibid.
Lactula ſylueſtris. 164
Lacus Sodomeus. 289
Ladanigeræ ciſti deſcriptio. 280
Ladanum quid. 279. *quodnam optimum.* 280. *eius vires.* ibid.
Laue. 23
Læuigari quænam facile ac cito queant. 39
Læuiganda quænam tenuiſſime. 39
Lagena. 349
Lagopus. 241
Lamium. 196
Lampatan. 192
Lanceolata. 234
Landhel. 177
Landtgravij Mauritij laudes. 868
Lapathum. 236
Lapathum ſanguineum. 236
Lapides in multis partibus generari. 330
Lapidum vſtio. 43
Lapides medicati & precioſi. 295
Lapidum quinq; precioſorum fragmenta. 97
Lapis bezoar. 329
Lapis calaminaris. 311
Lapis cœruleus. 299
Lapis Heraclius. 299. 575
Lapis Iudaicus. 301
Lapis lazulus quid, quomodo ab armenio differat, quæ eius vires. 299
Lapidis lazuli præparatio. 419. 479
Lapis Molibdoides. 307
Lapis nauticus. 299

Lapis nephriticus. 301
Lapis obſidianus. 289
Lapis radius. 299
Lapis ſolaris. 301
Lapides ſpongiarum. 304. *vires.* ibid.
Lapis ſtellans. 299
Laſer. 266
Laſerpitium quid. 266
Laſerpitium eſſe culturæ impatientiſſimum. 266
Laſſulata. 208
Lateres. 304
Laudanum. 453.454
Laudana vnde dicta. 834
Laudanum Theodorus Zvvingerus primus Nepenthes nomine appellare cenſuit. ibid. & 840
Laudanum opiatum Paracelſi, qualiter in officina Phorcenſi fuit in vſu. ibid. & 841
Laudanum opiatum Adami Keckij pharmacopœi olim Mœnofrancofurt. quo etiam D. Zvvingerus fuit vſus. ibid.
Alia eiuſdē deſcriptio Andernaci. ibid.
Vulgaris eiuſdem deſcriptio. 841
Laudanum opiatum Wilhelmi Antonij Guerthei. ibid.
Laudanum opiatum generoſi Domini Matthiæ à Kainach, &c. ibid.
Laudani opiati vera compoſitio. ibid.
Laudanum præſtantiſſimum, & præ cæteris cunctis opiaticis (puta quæ opium excipiunt) paratu facillimum. 835
Laudani opiatici proprietates. ibid.
Laudani huius alius modus deſcriptionis. 836
de Laudano opiato notanda. 839
Lauendula maior. 189. *maior alba.* 190
Lauendula Virgilij. 170
Laurentina. 235
Laureola. 178. *eius vires.* 179
Laureolæ apparatus. 36
Laurus. 260
Laurus Alexandrina. 162. *eius vires.* ibid.
Lebes. 345
Lecethi. 350
Ledon. 279.280
Lenitiua remedia. 720
Lentiſcus. 275
Lentum. 22
Leontopodium. 241
Lepnotica. 19
λεπτόν. 86
Leporis vſti puluis ad calculos atterendos. 43
Leporis ſanguis. 318
Leporini ſanguinis præparatio. 465
Lepores albos non inueniri. 318
Lepus cornutus. 318
Lepus marinus. 319
Lethargum curans embroche. 131
Lethargum curans ſacculus. 141
Leucion luteum. 205
Leucopetalos. 301
Leue. 22
Leuiſticum. 198. *vires.* ibid.
Libanotis fœcunda. 226
Libiſticum. 197. *eius vires.* 198
Libra Medicorum. 86
Libri improbatæ lectionis qui. 13
Lichimum. 183
Lienis indurati ſigna. 556
Lignum aloes. 190
Ligni indici maceratio. 38
Lignum ſanctum. 191
Ligula. 88
Liguſticum. 197.198. *vires.* 198
Lilium. 168. *eius ſpecies.* ibid. *vires.* ibid.
Lilium cœleſte. 196
Lilium inter ſpinas. 225
Lima. 247
Limonium. 247
Limatio. 41
Limniſion. 223
Limonum cortices conditi. 400
Linimentum quid. 132
Linozoſtis. 146
Linum. 241. *eius vires.* 242
Liquatio quid. 47
Liquidambar. 528
Lingua auis. 227
Liquiritia. 281. *quomodo eius ſuccus extrahendus.* 201.281
Liquor. 263

Liquor

Liquorum repoſitio. 94
Liquore quolibet non qualibet dilui. 47
Literarum figura. 13
Lithargyrus quid & unde fiat 313. ubi fiat. 314. quæ eius vires. 314
Lithondendron. 291
Lithontriptica. 47
Lithoſperſmon unde dicatur, quæ eius ſpecies & vires. 214
Λίτρα. 87
Litrum. 289
Litus ad pleuritidem. 132
Litus ad dolorem ex humore calido. 132
Litus ad dolorem ex intemperie frigida. ibid.
Loc. 264
Lochachium. 183
Lohoch. vide Eclegma.
Lotio quid. 33. quotuplex. ibid.
Lotionem eſſe primum præparationis modum & cur. 33
Lotio in quibus liquoribus fiat. 34
Lotio quid efficiat. 34
Lotio ad phthiriaſin. 131
Lotio denigrans capillos. 131
Lotio pedum concilians ſomnum. 131
Lovaniaoy. 273
Luem gallicam ſuffitu nonnunquam curari. 144
Luis venereæ medicamenta peculiaria. 191
Lumbrici terræ. 337. vires. ibid.
Lupa. 179
Lupinus. Eius vires. 243
Lupini iecoris præparatio. 34
Lupini inteſtini præparatio. 35
Lupulus. 238
Luyula. 235
Lycoperſium. 231
Lygos. 226

M.

MAcer quid. 185
Maceratio. 37
Macis quid. 185
Macropiper. 185
Maa. 334
Magiſteriorum ſeptem præparatio. 825
Magiſterium bezoardicum animale. 825
Magiſterium corallorum. 864
Magiſterium hyacinthi. 865
Magiſt. lapidis iudaici. 865
Magiſt. lapidis lazuli. 865
Magiſt. lapid. lyncí. 865
Magiſterium perlarum. 864
Magiſt. rubini. 865
Magiſter. ſmaragdi. 865
Magnes quid, unde habeat nomen, unde dicatur heraclius, eius ſpecies. 299
Magnetis virtus cui primo innotuerit. 299. *quinam meliores.* 300. *Magnetis vim attrahendi quidnam impediat.* 300. *Magnes quomodo trahat ferrum.* ibid. *eius vires.* ibid.
Magnetis alimentum eſſe ferrum. 95
Magneſia Saturni. 651
Maiorana. Eius vires. 206
Mala armeniaca. 251
Mala aurea. 247
Mala citria, eorumq́; ſpecies & vires. 92. 247
Malum cotoneum unde dicatur 248. *Eius ſpecies & vires.* 249
Malum granatum. 248. *Eius ſpecies.* ibid. *vires.* ibid.
Mala inſana. 229
Malum medicum. 35
Malum terræ. 201
Malabathrum. Eius vires. 189
Malacociſſos. 574
Malageta. 186
Malathra. 278
Maldacon. 278
Malicorium. 248
Malua unde ſic dicta. 155
Maluarum differentiæ multæ. 155
Malua arboreſcens. 155
Mamiras. 219
Mandragora. Eius ſpecies & vires. 229. *unde dicta.* ibid.
Manhu. 133
Manica Hippocratis 347
Manipulus quid. 87
Manna quid. 153
calabrina. 153
Manna de folio. 153
Brianſonenſis. 154
larigna. 153

larigna. 153
maſtichina. 154
qualitates. 154
Manna thuris. 153.273
Mannæ thuris adulterium. 103
Manus Chriſti perlata. 458
Marathrum. 161
Marcipanis quibus conſtet. 119
Marcipanis optimus. 119
Marcipanus flatus diſcutiens. 119
Mare mortuum. 289
Margarita. 234.302
Margaritarum ſelectarum notæ. 458
Margaritæ & uniones quomodo differant. 330
Maris flos. 290
Marinella. 222
Marmelata. 120
Marmoris ſpecies. 302. *quis nobiliſſimus.* 302
Marmor parium. 302
Marmor pleugiticum. ibid.
Marmor porphyrites. ibid.
Marmor ſerpentinum ſeu ophites. 302. *zeblicum.* ibid.
Marrubium. 211. *Eius ſpecies & vires.* ibid.
Martes. 324
Marturella. 324
Marum. 206
Maslac Turcarum opium. 831
Maspetum. 266
Maſſa odorata. 143
Maſtiche quid, quæ optima quæ deterior & quæ eius vires. 275
Maſticatorium. 759
Maſticatorium reuulſorium ad paralyſin. 760
Maſticatoria quibus noceant. 760
Mater perlarum. 330
Mater ſyluæ. 225
Matricaria. 217
Matriſylua. 225
Mechoacan radix. 172. *Eius vires.* ibid.
Mechoacana quænam improbetur. ibid.
Mechoacana quomodo differat à bryonia. 172
Meconium quid. 278.830
Medicamentum quid. 4
Medicamentum apud Galenum quid. 611
Medicamenti eſſentia. 21
Medicamenti facultas quid. 21
Medicamentorum ſubſtantia. 21
Medicamentum eſſe medium inter alimentum & venenum. 4
Medicamentum quomodo differat ab alimento. 611
Medicamentis omnibus, vt alimentis aliquam deberi præparationem. 31
Medicamentum eſſe vel ſimplex vel compoſitum. 612
Medicam materiam eſſe ampliſſimam. 1
Medicamentorum materia vnde ſumenda & quibus modis in medicum vſum ſit aptanda. 612.146
Medicamentorum electio. 96
Medicamentorum ſelectio à diſpoſitione extrinſeca. 22
Medicamentorum deſcribendorum leges. 84
Medicamenta quænam probanda. 33
Medicamentorum reformatio cur à Quercetano ſit inſtituta. 614
Medicamentorum repoſitio. 93
Medicamenta quo tempore colligenda. 26
Medicamenta quando mutanda. 95
Medicamentum idem quomodo varios præmat effectus. 90
Medicamenta quænam magna religione ponderanda. 90
Medicamentorum virtutes quamdiu durent. 26
Medicamentorium vires quando ſint præſtantiores. 27
Medicamenta recentia quando ſint meliora. 27
Medicamenta vetuſta quando ſint meliora. 27
Medicamenta quænam media ætate meliora. 27
Medicamenti facultas quid. 6
Medicamentorum alterantiũ tria genera. 6
Medicamentorum ſingulorum qualitates quot. 7
Medicamentorum qualitates primæ. 7
Medicamentorum qualitates ſecundæ. 8

Medica-

Medicamentum idem non eadem ſemper præſtare. 88
Medicamenti odor cur ventrem aliquando ducat. 89
Medicamentorum iuſtam quantitatem vix poſſe definiri. 89
Medicamentorũ tertiæ facultatis latitudo. 8
Medicamentorum coctionis ordo. 42
Medicamenta adulterata. 103
Medicamenta cur aromatizentur. 55
Medicamenta quænam egeant humectatione. 36
Medicamenta cur ſiccentur. 49
Medicamenta quot modis indurentur. 48
Medicamentis validis quinam egeant: Et qui benignis. 90
Medicamenta à veteribus non publice in officinis, ſed domi priuatim fuiſſe præparata. 615
Medicamentum ingratum quale. 91
Medicamentorum quantitas. 88
Medicamentorum doſis varia. 107
Medicamenti doſin pro cœli & ſoli natura eſſe immutandam. 91
Medicamenta quænam ſimul æquo pondere poſſint miſceri. 92
Medicamentum vnicum multas aliquando baſes habere. 83
Medicamenta parua quantitate præſcribenda quæ. 91.92 {du doſis.99
Medicamentorum calidorum in quarto gra-
Medicamentum benignum quid. 20
Medicamentum blandum quale. 91
Medicamentum malignum quid. 20
Medicamentum malignum quotuplex. ibid.
Medicamenta partibus affinia. 30
Medicamenta ex animalibus venenatis ſumpta. 17
Medicamenta ex mineribus ſumpta. 5
Medicamenta ex plantis. ibid.
Medicamentum ſubſtantiam corrumpens. 6
Medicamentorum formulæ quem requirant ordinem in ſuis deſcriptionibus. 83
Medicamentorum baſes. 83
Medicamentorum forma quid præſtet. 85
Medicamenta emphractica. 79
Medicamentorum purgatio. 35
Medicamẽta purgãtia vſu lõgo probata. 409
Medicamenta quis primus compoſuerit & quæ ſit compoſitionis ratio. 82
Medicamentorum compoſitio quas requirat leges. 82
Medicamentorum compoſitio cur ſit inuenta atque introducta. 613.60
Medicamentorum compoſitio cur à Galeno ſit inſtituta. 614
Medicamentorum compoſitionis finis. 86
Medicamenta compoſita in officina aſſeruanda quæ. 353
Medicamenta quædam compoſita quomodo dicantur ſimplicia. ibid.
Medicamenta ſimplicia quæ quantitate compoſitionibus permiſcenda. 92
Medicamentum compoſitum facile admittere ſubſtitutionem. 98
Medicamentorum confecturam nimis ſumptuoſam interdum eſſe vanam. 85
Medicamentorum crudorum & ſine artificio digeſtorũ quanta ſint incõmoda. 622
Medicamenta topica ſeu externa. 509
Medicos eſſe Deos tutelares. 2
Medicos eſſe Deorum filios. ibid.
Medicorum error. 70
Medicorum menſura. 87
Medullarum ablutio. 34
Medullarum in genere vires. 319
Mel quid. 153. *vnde fiat.* ibid.
Mel præſtantiſſimum quod. 64.152.153
Mel prolongare vitam. 152
Mel venenatum. 153
Mel eſſe purius ſaccharo. 693
Mel à patre Galeni, amarũ eſſe habitum. 63
Mellis primis inuentor. 63
Mel quando per ſe deſpumandum. 54
Melle qui corpora condiebant. 62
Mel anacardinum quomodo fiat. 50
Mellis anacardini varia præparatio. 393
Mel anthoſatum. 392
Mel ex fructibus quomodo parandum. 65
Mel mercuriale. 392. *quando debeat præparari.* ibid.
Mel paſſulatum. 64.392
Mel roſatum foliatum. 63.391
Mel violatum. 391

Μελαντηρία. 19
Melamphyllum. 156
Melanteria. 218
Melancholiam evacuantia. 109
Melanthium. Eius ſpecies & vires. 218
Melanthium citrinum. 218
Melanthia ſylueſtria. 218
Meleagrides. 322
Melia. 277.286
Melicratum, mulſam & hydromel eſſe vnum. 63
Melicratũ vinoſũ cũ multis aromatib. 700
Melicratum ſenectutis vinoſum. 700
Melilotus. 241. *Eius ſpecies, & vires.* ibid.
Meliſſa. Eius ſpecies, vires. 210
Meliſſæ Moluccæ. 210
Melliſſophyllum. 210
Meliterium quid. 202
Mellugo. 240
Melones. 162
Melongena. 229
Menſis philoſophicus chymicorum. 46
Menſes prouocans ſuffitus. 144
Menſes commouens vaporarium. 128
Menſtruum chymicis quid. 46
Menſura Pariſienſis. 792
Menta. eius ſpecies & vires. 208
Mentha ſylueſtris ſpecies. 208
Menthaſtrum. 208. *Eius vires.* ibid.
Mentha græca. 208
Mentha ſaracenica. 208
Mercurius. 294
Mercurium non eſſe metallorum principium ſeu ſemen. ibid.
Mercurium eſſe monſtrum naturæ. 294
Mercuriũ eſſe luis venereæ alexiteriũ. 294. *quis primus talẽ eius vſum inuenerit.* ib.
Mercurij pernitioſa vis. ibid. *Eius ſpecies & qualitates.* 295
Mercurio ineſſe vim attractiuam & impulſiuam. ibid.
Mercurium eſſe potentia potius, quam actu metallum. 353
Mercurij extinctio. 557
Mercurii puluis. 452
Mercurium eſſe lumbricorum hoſtem. 651
Mercurius vitæ. 749
Mercurius vitæ fixus ſudatiua omnia ex vegetabilium familia deſumpta longe ſuperans. 667. *(res.* 157
Mercurialis. 156. *Eius differentia.* ibid. *vi-*
Meſpila. Eorum ſpecies & vires. 249
Metalla vnde dicta. Et de eorum materia varia opinio. 305
Metallorum quot & quæ eorum nomina ſecundum Spagyricos. ibid.
Metalla quot 6. *(quæ.* 352.
Metalla & mineralia in officina aſſeruanda
Metallica quomodo abluenda. 34
Metalla quomodo facile liquentur. 48
Metallorum purgatio. 36
Metallorum puluis. 651
Metallum ſeptimum quod. 310
Metaſyncriticum. 19
Meteglin. 387
Metel. 230
Metopium. 267
Metretes. 88
Meum. Eius ſpecies. 223. *vires.* ibid.
Meum athamaticum. 223
Mezereon. 178. *Eius vires.* ibid.
Mezerei apparatus. 36
Microcoſmus. 146
Milia. 227
Milium ſolis vnde dicatur, quæ eius ſpecies & vires. 214
Millefolium. 244
Milliſora. 217
Mineralia. 283
Minium. 293
Minium ſecundum. 293
Mithridatis antidotus quibus conſtet. 214
Mithridatem & Theriacæ & Mithridatij eſſe autorem. 488
Mithridatium. 787
Mithridatem veneno nõ potuiſſe perire. 787
Mithridatium ſanis non eſſe tutum. 466
Mithridatium Andromachi. 486
Mithridatium Damocratis ex Galeno. 485
Mithridatium Nicolai Prapoſiti. 486
Miua citoniorum. 400
Mochlica. 279
Modius. 88
Molle. 23

Mollitionem fieri duobus modis. 48
Molua. 325
Molybditis vbi & quando fuit, & quæ eius vires. 314
Mompeſſulani Medici celebres. 67
Monocerotem non eſſe figmentum. 318
Monſpelienſium agros multis luxuriare ſimplicibus. 67
Mocabati. 253
Morandula. 235
Morbi verbis curati. 14
Morbus gallicus vnde primo venerit. 557
Morbum gallicum ab Italis eſſe aduectum. 447
Cur ab Italis ita vocetur. ibid.
Morbi gallici medicamenta peculiaria. 191
Morbum gallicum ſuffitu nonnunquam curari 144
Morbo gallico conuenientia ſuffimenta. 145
Morella. 230
Morion. 229
Moriendi neceſſitas. 146
Morſus venenati curatio per muſicam. 15
Mori ſpecies & vires. 252
Mori ſylueſtris ſpecies & vires. 253
Mortariarum materia. 344
Morua. 325
Moſcardini. 121
Moſchocaryon. 184
Moſchocarydion. 184
Moſchus quid. 324. *quis optimus.* ibid. *vires.* ibid.
Moſchi reſeruatio. 95
Moſchi adulterium. 103
Mucharum infuſionis roſarum. 707
Mucharum roſarum. 358
Mucilaginum vſus. 132
Mucilago ad inflammationem. 132
Mucilago ad dolorem oculorum ex cauſa calida. 132
Mulſa quid. 386
Mulſam & melicratum eſſe idem. 386
Mumia. 290.317.528
de Mumia inepta quorundam opinio. ibid.
Mumiam antiquorum non amplius haberi. ibid.
Mumiam non prodeſſe ad caſum, ſed potius obeſſe, atque aliis omnibus. ibid.
Mumia præparatio. 860
Muralis herba. 157
Muria. 289
Muſcerda. 325
Muſtum quid. 152
Mydion. 261
Myraſola. 179
Myrelæum. 517
Myriophyllum. 245
Myrobalani quid. 170. *quæ eorum ſpecies.* 171
Myrobalanorum nutritio. 37
Myrrha quid. 277. *quæ optima.* ibid. *Eius vires.* ibid.
Myrrha ergaſina. ibid.
Mynæa. ib.
Troglodytica. ibid.
Myrrha arbor. 277
Myrrhæ præparatio. 729
Myrtidanum. 244
Myrtus. Eius ſpecies & vires. 244
Myrtus ſyluatica. ibid.
Myſtrum. 88
Myxa, myxaria. 253

N.

Nabach. 87
Nacra perlarum. 330
Naphta. 289.290
Naptha babylonica. 528
Napus. 204
Narcotica. 72
Nardi celtica ſpecies. 189
Nardus cretica. 222
Nardus ſylueſtris. 221
Naſalia. 122
Natura defectus arte corrigi. 831
Necoproticum. 18
Nepeta. 209
Nepenthes. 827
Nepenthes maius Quercetani. 838
Nephriticus lapis. 301
Neregil. 510
Nerualia. 12
Nex plantarum. 517
Nicolaum Præpoſitum eſſe ineptum Scriptorem & imperitum pharmacopœum. 578

Nicolai Præpoſiti multiplex furtum. 522
Nigella. eius ſpecies & vires. 218
Nil & nihili. 313
Niris. 189
Nitrum. 289. *Eius flos.* ibid.
Noduli. 124
Noli me tangere quid. 279
Nuces plantis eſſe inimicas. 259
Nucum præparatio. 35
Nuces conditæ. 399
Nuces græcæ. 258
Nux iuglans. 258. *vnde dicatur.* ibid. *Eius vires.* 259
Nux moſchata. 184
Nucis moſchatæ arbor. 185. *optimæ notæ.* ibi. *vires.* ibid.
Nux myriſtica. 184
Nuces pineæ. 259. *Earum vires.* ibid. 260
Nuces ponticæ. 257
Nuces præneſtinæ. 257
Nuces Thaſiæ. 258
Nux vnguentaria. 184
Nutritio quid. 37
Nutritionem eſſe humectationi affinem. 37
Nymphæa. 167. *Eius ſpecies.* ibid. *vires.* 168

O.

OBſtruentia. 19
Obulus. 86
Ocellus. 162
Ochra. 285. *quæ optima.* ibid.
Ocoſolt. 528
Oculorum dolorem ex cauſa calida ſiſtens mucilago. 137. *Collyrium.* 133
Oculorum vlceribus cadmiam lotam eſſe conuenientiſſimam. 34
Oculus catti. 301
Ocyrnum. 207. *Eius ſpecies & vires.* 207
Odor quid. 21
Odores grati qui. 143
Oeſypus, eius vires & modus conficiendi. 326
Oeſypi eductio & apparatus. 566
Officinæ pharmaceuticæ Caſſellanæ encomia. 868
Oinomeli. 63. 386
Oinone. 200
Olea. 255
Oleæ lachryma. 274. *Eius vires.* ibid.
Olentia male eſſe ingrata & facultatibus noxia. 143
Olera hortorum ſuburbanorum eſſe inſalubria. 28
Oleum eſſe alimentum & medicamentũ. 75
Oleorum differentiæ. 75
Olea quotuplicia. 509
Olei vires. 75. *inuentrix.* ib.
Olea à veteribus eſſe vnguẽta nominata. 76
Olea & aquas ſimul & vnà elici ex omnib. herbis & floribus calidis virtute caloris balnei vaporoſi. 650
Oleum ab aqua infundibulo eſſe ſeparandum. 654
Oleorum incommoda. 868
Olea quædam raro parari ſolita & eorum vires. 525
Olea ſeminum, baccarum, granorum, corticum, fructuum & herbarum. 867
Oleorum repoſitio. 94
Olea in quibus vaſis ſint ſeruanda. 76
Olea ſine vino, aqua aut alio decocto non eſſe coquenda. 522
Olei lotio. 35. 511
Oleum per aſcenſum extracta. 531
Oleorum deſtillatio per deſcenſum. 58. 529
Olea educta per aſcenſum & deſcenſum. 76
Olei exprimendi modus. 76
Olea expreſſione educta. 523
Olea compoſita. 76
Ol. de abſynthio. 513
Oleum acopum. 37
Ol. amygdalarum amararum. 524
Ol. amygdalarum dulcium. 524
Olei amygdalini facultas. 76
Ol. anethinum. 514
Olea ex animalibus. 520
Oleum aniſi. 535
Olea aromatum. 867
Ol auellanarum. 526
Ol balſami. 527
Oleum benedictum. 518. 532
Oleum cadinum ſen takinum. 271
Ol. de capparibus. 519
Ol. de carthamo. 515

Oleum caryophyllorum. 535
Ol. de caſtorio. 522
Oleum ceræ. 534
Ol. Chamomelinum. 514
Ol. Chryſomilinum. 626
Oleum cinnamomi. 535
Ol. de cnico. 526
Oleum diacolocynthidos carminatiuum purgatiuum Quercetani. 751
Oleum è colocynthide ad tinnitum aurium. Io. Hartm. Beyeri. 754
Oleum ad vermes. 754
Oleum croci. Meſ. 518
Oleum cumini. 535
Ol. cydoniorum. Meſ. 516
Ol cyprinum. 515
Oleum gummi elemi. 534
Ol de enula. 515
Ol de euphorbio. Meſ. 519
Oleum formicarum. 338. 523
Oleum guaiaci. 529
Ol. hypericonis ſimplex. 514
compoſitum. 515
Ol. irinum. 510
Oleum iuniperi. 530
Oleum Keirinum. 510
Ol. de Kerua. 526
Oleum de lateribus. 532
Ol laurinum. 527
Oleum liliorum ſimplex. Meſ. 512
Ol. liquidambar. 527
Oleum lumbricorum. 521
Oleum macis. 535
Ol. maſtichinum. Meſ. 517
Olea medicata ex infuſione. 509
Ol. de meliloto. 515
Ol. melinum. 516
Oleum mellis. 534
Ol. de mentha. 513
Olea metallorum. 536
Ol. Meſchellinum ſeu moſchatellinum. 520
Oleum muſcillinum. 182
Oleum myrrhæ. 531
Ol. myrtillorum. 516. quomodo differat ab oleo myrtino. ibid.
Ol. myrtinum Meſ. 516
Ol. nardinum ſimplex Meſ. 518
Olei nardini & olei de ſpica differentia. 581
Oleum nenupharinum. 513
Ol. nucum. 525
Ol. de nuce moſchata. 526. 535
Oleum omotribes. 75
Ol. de ouo. D. Vlrici Chelii. 491
Oleum ouorum. 76. 526
Oleum perlarum. 536
Ol perſicorum. 525. 526
Oleum petræ. 290. 527
Ol pigmentatum. 517
Ol. piſtaciorum. 556
Ol. de pomis mandragoræ. Meſ. 515
Ol. pumicum. 520
Ol. ricininum. 526
Ol. roſatum completum. Meſ. 511
omphacinum vulgo incompletum. 512
Oleum roſatum ſimplex ac vulgare. 512
Ol. rutæ. 514
Ol. de ſantalo citrino. 515
Ol. de ſcorpionibus compoſitum Meſ. 521
ſimplex. Meſ. ibid.
Ol. ſampſuchinum. 514
Ol. ſambucinum. 514
Olea ſimplicium aquis innatare. 654
Oleum de ſpica. 535
Ol. ſtrobylorum. 526
Oleum ſulphuris. 290. 287. 533
Olei ſulphuris in crocum conuerſio. 866
Oleum Tamariſci. 530
Oleum tartari. 280. 530
Oleum terebinthinæ. 534
Oleum thymi. 536
Oleũ vitrioli. 532. Eius educendi modus. 533
Oleum vitrioli dulce. 533
Oleum vitrioli eſſe calidiſſimum, & cuiaqua permiſtum potumque refrigeret. 533
Oleum vulpinum. 323
Oleum violatum. 509
Olibanum quid. 273
Oliuæ, earum vires. 255
Olla. 350
Ologinat. 87
Olyra. 243

Oinotribes. 582
Omphacitis. 261
*Omphacium quid.*151. *quibus proſit.*151.256
Onichitis. 312
Onix quid. 298
Onolos. 87
Onoloſat. 77
*Ononis.*200. *Eius vires.* 200
Opatus. 301
Ophiogenes. 16
Ophthalmica. 12.222
Operationes chymicas tam Medico, quam pharmacopœo eſſe neceſſarias. 620
*Opium quid.*278. *Eius varietates, qualitates.*232. *quodnam optimum. ibi. qualitates.*279. *Eius immodice ſumpti incommoda.* ibid.
*Opium quid.*830. *Eius veri ſigna.* ibid.
Opium Quercetani. 830
Opii caſtigatio & reformatio. 815
Opii non præparati incommoda. 831
*Opium eſſe baſim plurimarum anditorũ.*815
Opium à ſulphure inflammabile eſſe. 831
Opii adulterinum. 103
Opiata. 772
*Opiata vnde dicta.*71. *Eorum appellatio ampliſſima.* ibid.
Opiata cur inuenta. 71
Opiatorum vſus & materia. 117
Opiata cephalica. 118.775
Opiata multum cordiales. 117
*Opiata Neapolitana.*489. *Cur ita dicta ibi. Eius vires.* 490
Opiata pro pauperibus. 118
Opii proprietas vnde. 834
Opiata Salomonis. Laurentii Iouberti. 483. *vires.* 484
Opii vera correctiua quæ. 835
Opiata ſtomachica. 118
Opobalſamum. 187.527
*Opopanax quid.*268.282. *Eius ſpecies.* ibid. *vires.* ibid.
Opuntia Plinii. 254
Origanum. Eius ſpecies & vires. 208
Ornithogloſſum. 227
*Orobus.*242. *Eius ſpecies & vires.* ibid.
Ornalla. 213
Oryges. 318
Oryza. 243
Os aurum trahens. 10
Oſſa medicata. 326
Oſſa conſolidantia. 20
Oſtracitis. 311
Oſyris. 244
*Oua.*322. *Eorum vires.* ibid.
*Oxalis.*235. *Eius ſpecies.* ibid.
Oxyacantha. 257
Oxybaphum. 88
Oxycedrus. 260
Oxylapathum. 236
Oxymelita ab Arabibus in ſyrupos fuiſſe mutata. 692
Oxymelita apud veteres in magno fuiſſe vſu. 691
*Oxymellis qualitas.*64. *præparatio.* ibid.
Oxymelita quam diu ſint coquenda. 696
Oxymelitis ſimplicis præparatio. 693
Oxymel benedictum. 697
Oxymel cephalicum. 694
Oxymel compoſitum. 385
Oxymel diureticum. 698
Oxymel elleboratum minus Geſneri. 388
Oxymel elleboratum Geſneri ad frangendum calculum. 389
Oxymel elleboratum Cratonis. 390
Oxymel helleboratum maius Iuliani. 387
Oxymel epilepticum. 694
Oxymel pectorale ſeu thoracicam. 694
Oxymel pectorale. Bechtholdi Riuii. 390
Oxymel de peto purgatorium mirabile. 695
Oxymel accommodatum humoribus ſeroſis euacuandis. 695
Oxymel phlegmagogum, cholagogum & melanagogum. 695
Oxymel ſcilliticum. 385
Oxymel ſcilliticum Marcelli. ibid.
Oxymel ſcylliticum ſimplex. 694
Oxymel Secaniabin Arabibus dictum. 384
Oxymel vinoſum Bechtholdi Riuii. 386
Oxytriphillum. 235

P.

Paccame. 191
παχυντικόν. 19
Paderos. 301

Paderota. 156
Paguri. 334
Palea de Mecha. 189
Palma Chriſti. 179
Palma Sancta. 191
Palpebrarum ſcabiem corrigens collyriū. 133
Palus Sanctus. 191
Panacea. 198
Panaces quadruplex. 198. Eius vires. ibid.
Pandalea quomodo differant ab eclegmatis & electuariis ſolidis. 120
Panificium eſſe à Medicis inuentum. 31
Panificii præparatio qualis. 610
Panis bis coctus. 119
Panis cuculi. 235
Panes dulciarii. 119
Panis porcinus. 201
Panthera. 301
Papauer. 231. Eius ſpecies. ibid. vires. 232
Papauer corniculatum. 232
erraticum. ibid.
natiuum. 231
ſpumeum. 232
Papauera polyanthea. 232
Pardigonia. 250
Paragorica qua. 72
Parietaria. 157. Eius vires. ib.
Parthenium non eſſe artemiſiam. 217. Eius ſpecies & vires. ibid.
Paſſerum cerebella venerem excitare. 42
Paſſula. 256. vnde dicantur. ibi. Earum ſpecies. ibid. vires. ibid.
Paſta pomorum. 399
Paſta regia. 118. quomodo ab opiatis differat. 118
Paſta regia ad ſputum mouendum. 119
Paſtilli maſticatorii. 116
Paſtus Camelorum. 189
Paſtilli nera. 497
Patella. 345
Patimpiſſa. 270. 271
Patina. 345
Pazan. 318
Pecten veneris. 419
Pediaſmos. 277
Penicilli. 124
Penicillus anodynus. 124
Penicillus deſiccans. 124
Penicillus detergens. 124
Penidia. 360. 477
Pentapharmacum. 569
Pentaphyllon. 239. Eius vires. ibid.
Πέπανσις. 622
Πεπασμός. 19
Peplis, peplium, peplus. 174
Perforata. 217
Periammata. 13
Periclymenon. 225. Eius vires. ibid.
Periſſon. 230
Perla. 302
Perlarum nacra. 330
Perpenſa. 215
Perſea arbor. 251
Perſica. 251. Eorum vires. ibid.
Perſilium. 224
Peruzaa. 300
Peruzegi. 296
Pes alexandrinus. 192
Pes cati. 241
Pes columbinus. 219
Pes vituli. 241
Peſſi, eorum forma, differentia. 123
Peſſus ad menſium accelerationem. 123
Peſſus ad menſes ſiſtendos. 123
Petra carbo. 289
Petrapium. 224
Petra vini. 531
Petroleum. 290. 527. 528
Petroſelinum. 160. Eius vires. 161
Petroſelinum macedonicum. 224. Eius vires. ibid.
Petum quid. 695
Petum per ſe ſumptum eſſe vomitiuum. ibid.
Pharmacopœus & pharmacopola. 3
Pharmacopœus qualis eſſe debeat. ibid.
Pharmacopœi vita. ibid.
Pharmacopœi indigni qui. ibid.
Pharmacopœi perichiatores qui. ibid.
Pharmacopœi improbandi qui. ibid.
Pharmacopœi officinum. ibid.
Pharmacopœum eſſe Medici manum. 33
Pharmacopœi veri & legitimi quomodo à ſpurijs

ſpuriis diſtinguuntur. 622
Pharmacopœi domus & officina. 342
Pharmacopœi domus vbi ſit conſtruenda. ib. quanta debeat eſſe. ibid. qualis. ibid.
Pharmacopœi inſtrumenta neceſſaria quæ. 343. quæ vtilia. ibid.
Pharmacopœorum operationes vulgares. 615
Pharmaciæ dignitas & antiquitas. 2
Pharmaciam medicina inſeruire. 3
Pharmaciæ ſubiectum. 3
Pharmaceutica officina quibus pilulis carere poſſit. 451
Pharmacorum crudorum & ſine artificio digeſtorum quanta ſint incommoda. 622
Philadelphon. 240
Philanthropon. 240
Philonium magnum ſeu romanum. 482. vires. 483
Philonium. 833
Philonium Romanum & Philonium Perſicum. ibid.
Philonij Tharſenſis deſcriptio Gal. deſcriptio. ibid.
Phyllitis. 159
Phiſtacia. 258
Phlomis. 236
Phœnicobalani. 255
Phœnigmus. 137
Phrynoi. 333
Phthiriaſin curans lotio. 131
Phtiſ. cura. 672
Phu. 221. Eius vires. 222
Phyrama. 264
Piger Henricus. 239
Piloſella. 241
Pilulæ. 436
Pilulæ cur ita dictæ. 72
Pilulæ cynogloſſæ à Nicol. Prapoſito deſcriptæ in frequenti admodum vſu ſunt. 833 eius vires. ibid.
Pilularum forma quid præſtet. 73
Pilularum ingratus ſapor. 73
Pilularum magna varietas. 73
Pilularum compoſitio vt rectè fiat. 73
Pilulæ vnde dicantur catapotia. 73
Pilularum craſſities qualis eſſe debeat. 74
Pilulæ validiores quãdo ſumendæ, ibi. quãdo benignæ. ibid.
Pilularum doſis. ibid.
Pilularum differentiæ. 728
Pilulæ quænam in officina pharmaceutica non ſint neceſſariæ. 451
Pilularum multarum ſuppreſſio. 452
Pilularum extractum. 51
Pil. de agarico. Auicennæ. 440
Pil. aggregatiuæ. 443. Meſ. vnde dictæ. ibid.
Pil. alephanginæ. 444
Pil. de aloe lota. 438
Pil. de ammoniaco. 733
Pil. de argento viuo. Horatij Augenij. 451
Pil. de aromatibus. 444
Pil. aſſacareth. Auicen. 443
Pil. aureæ. Nic. Myrepſi. 440
Pilulæ bechicæ. 74
Pil. bechicæ albæ. 455
Pil. bechicæ nigræ. Meſ. 454
Pil. benedictæ. 444
Pil. benedictæ Io. Hartmanni Beyeri. 448
Pil. de bryonia. 449
Pilulæ catholicæ. Fernelij. 438
Pil. ad deſtillationes capitis. 450
Pil. ducis Brunſuicenſis contra dolores capitis veteres & recentes, purgantes cerebrũ, clarificantes oculos, augentes memoriam, &c. 450
Pil. D. Bernardi Rorbachij ad dyſcraſiam frigidam & humidam cerebri ac ventriculi. 450
Pilulæ cholagogæ. 728
Pilulæ cholagogæ de centaurio Quercetani. 731
Pil. cochiæ Rhaſis. 441. vnde habeant nomen. ibid.
Pil. de cynogloſſa. 453
Pil. epilepticæ Horatij Augenij. 455
Pil. de pſeudoelleboro Helidæi. 449
Pil. de eupatorio maiores. 439
Pil. de euphorbio mirabiles contra febres chronicas, &c. 736 (737
Pil. de euphorbio contra peſtem. Quercetani.
Pil. fœtidæ. Meſ. 446
Pil. de fumaria Auicen. 443
Pil. de lapide lazuli. Meſ. 443
Pil. de hermodactylis maiores. Meſ. 441

Pil.de hiera. 444
Pil.hydragoga Quercetani. 735
Pil.de hydrargyro. 447
Pil.hypoglottides. 454
Pil.imperiales Fernelii. 438
Pil.laudani Paracelſi. 448
Pil.maſtichina. 437
Pil. Mechoacana. 445
Pil.melanagoga. 728
Pil.ſecreta ad memoriam. 450
Pil. ad fluxum immodicum menſtruorum. Herc.Saxonia. 455
Pil. ad obſtructionem menſtruorum. 456. Herc.Saxonia.
Pil.mercuriales.Herc.Saxonia. 451
Pil.de nitro. 445
Pil.panchymagoga. 728.730
Pil. peſtilentiales Alberti Ducis Bauariæ. 737
Pil.ad peſtem Leonardi Fiorauanti. 456
Pil.peſtilentiales D.Pontani. 449
Pil phlegmagoga. 728
Pil phlegmagoga de abſynthio Quercetani. 737
Pil polychreſta. Meſ.442. unde dicta. ibid.
Pil. Prechtelij. 448
Pil. purgantes per ſuperna & inferna. 448
Pilula Ruffi, vulgo peſtilentiales ſeu communes. 437
Pil.Ruffi cum rhabarbara. D.Vlrici Chelij. 451
Pil.de ſagapeno. 734.735
Pil.de ſagapeno validiores. 449
Pil. Paracelſi ad conſeruandam ſanitatem. 449
Pil. ſine quibus eſſe nolo. Nic. Præpoſiti. 439
Pil.ſolutiva de elleboro. 449
Pilula non ſolutiua. 452
Pil.de tribus ſolutivis. 438
Pil.mirabiles contra tremorem & ſpaſmum. 737
Pilula ſtomachica, vulgo ante cibum. Meſ. 436
Pil. tartarea melanagoga Quercetani. 732
Pil.contra tuſſim. Herculis Saxoniæ. 455
Pimpinella.216.Eius vires. ibid.
Pineolatum optimum. 120
Pingue & vnctuoſum quomodo differant. 617
Pinnophylaces. 334
Pini ſylueſtres. 259
Pinta. 792
Pingitis. 286
Piper.eius ſpecies.185.vires. ibid.
Piperis longi deſcriptio. 185
Pipinella. 216
Piſces cornuti. 328
Piſcis exoſſis. 325
Piſſa. 270.271
Piſſaphaltos. 270.271.518.290
Piſſelaon. 271
Piſtacia. 257
Piſtillo quænam vix queant pulverari. 39
Pituitam evacuantia. 109
Pix quid. 270.271. quomodo differat à reſina. 271
Picis facienda modus. ibid.
Pix cur ſit nigra. ibid.
Pix cadria. ibid.
 liquida. ibid.
Picis vires. ibid.
Picis lotio. 35
Picatio quomodo fiat. 137
Picatio quibus affectibus conueniat. ibid.
Pix navalis. 270.271
Placitis. 312
Plantas quaſdam contrarias habere facultates. 11
Plantarum mira natura. 5
Plantarum deſtillatio. 57
Plantarum lachryma. 262
Plantarum ſucci. 262
Plantarum humores. 262
Plantarum ſanguis varius. 262
Plantarum nex. 177
Plantarum ſanguis. 278
Plantas cloacarum fœtore & putredine reddi inſalubres. 28
Plantarum partes condita. 398
Planta ſaccherifera. 551

Plantago. Eius ſpecies, 233. vires. 234
Plantago aquatica. 174
Plantago roſea. 233
Pleuritidis notha ſpecies. 651
Pleuritim ſedans fomentum. 130
Pleuritidem mitigans litus. 132
Plumbum quid. 307. Eius ſpecies & vires. ibid.
Plumbi lotio. 34
Plumbi puluis. 40
Plumbi vſtio. 545
Plumbum multis modis vri. 44
Plumbi halitus cur cerebro & neruis noxius. 44
Plumbi & ſtanni communia quæ. 307
Plumbi puluis crudi quomodo fiat. 545
Plumbago. 307
Pœonia. Eius ſpecies. 199. earum ſpecies. 200
Pœoniam eſſe antiepilepticam. 5
Pœoniæ radices conditæ. 402
Polemonium. 183
Polij nomen vnde. 207. vires. ibid.
Polium montanum. 207
Polychreſton. 18
Polygonatum. 234
Polygonum. 234
Polygonum fœmina. ibid.
marinum. ibid.
Polypodium vnde dicatur. 173. quæ eius vires. ibid.
Polytrichum. 158
Pomaceum. 246
Pomaceum qui fiat. 49
Pompholix quid. 313. Eius vires. ibid.
Poma. Eorum ſpecies. 245. vires. 246
Pomum Adami. 247
Poma amoris. 229
Pomum aſſyrium. 247
Poma mirabilia. 231
Pomum terræ. 201
Pomum ad pleuritin. 652
Poncerium. 247
Ponderum nomina arabica. 87
Ponderum magna varietas. 86
Populus. Eius ſpecies, vires. 228
Populus alba. 228
Lybica. ibid.
montana. ibid.
nigra. ibid.
tremula. ibid.
Porci cur facile pingueſcant. 320
Porci roſtrum. 164
Porrum. Eius ſpecies & vires. 203
Portulaca. 163. Eius ſpecies & vires. ibid.
Potio ad gonorrhœam virulentam ſeu fœtidam. 668
Potio ad renum & veſicæ vlcera. 668
Potio vomitum prouocans. 749
Potiones vulnerariæ. 667
Potio venenatis vulneribus ſclopetariis conueniens. 668
Potio vulneraria in fracto oſſe ab ictu ſclopetario. 668
Potio vulneraria cephalica. 668
Potio ſanguinem ex vulneribus erumpentem prohibens. 668
Præcipitatum. 452
Præla quid & vnde dicta. 345
Prælum cuius ſit inuentum. 49
Præla quotnam in officina requirantur. 346
Præparationum differentiæ. 32
Præparationes generales eſſe tres tantum. 31
Præparationes quatuor ſecundum Meſuen. 31
Præſeruatiuum contra peſtem ſingulare. 774
Præſeruatiua contra venena. 775
Praſſium. 211. Eius ſpecies & vires. 211
Primula veris. 236. Eius ſpecies & vires. 237
Propomata quid. 62
Proprietas occulta ſtirpium. 11
Proſerpinaca. 234
Pruna. 250. Eorum ſpecies. ibid. vires. 251
Pruna condita. 399
Prunella. 234. 235
Prunidactyla. 250
Pſeudodictamnus. 212
Pſeudonardus aſpica. 190
Pſeudopalus. 301
Pſyllium. 237. Eius vires. 238
Pſyllium nihil in ſe habere deleterij. 416

Pſylothrum quid. 138
Pſylothrum magna cautione eſſe vſurpandum. 138
Pſylothrum Pauli. ibid. Rondeletii. ibid.
Ptarmica. 193
Ptiſana antiquorum. 114.115
Pulegium vnde dictum, 206. Eius ſpecies & vires. ibid.
Pulegium montanum. 206
Puli. 170
Pumicis vſtio. 44
Pumila planta. 212
Pulmonica. 12
Pulmonum vlcerum curatio. 762
Pulmones vulpium. 323
Pulmonum vulpis præparatio. 406
Pulueriſari quænam vix queant. 39
Pulueres. 121
Pulueres in medicina quid præſtent. 68
Puluerum in chirurgia frequens vſus. 67
Puluerum craſſities & tenuitas quid efficiat. 85
Puluis antilyſſus ſeu cantra rabiem. Palmarii. 466
Puluis bezoardicus naturalis. 329
Puluis bezoardicus ſine precioſis. Medicorũ Francofurtenſium. 472
Puluis pro botio VVolffgangi Gabelchoueri. 471
Puluis bezoardicus cum precioſis eorundem. 472
Pulueres cordiales. 68.122
Pulu. cachecticus Quercetani. 740
Puluis contra calculum. 471
Puluis Tribuli ad calculum. Horatii Augenii. 473
Puluis mirabilis ad calculum. Eiuſdem. ibid.
Puluis ad calculum. Herculis Saxoniæ. 473
Puluis cancrorum. 467
Pulueres cardiaci quomodo cribrandi. 52
Puluis pro ſuffitu cerebrum corroborans & exiccans. 144
Puluis purgans cerebrum Trithemii notabilis ad varios morbos imprimis vero cerebri. 468
Pulu. cholagogus. 738
Puluis ad corrobarationem cordis. 144
Puluis ad cucuphas. 141
Puluis cyprius. 143
Puluis contra dolorem dentium. 471
Puluis dentifricius Piſtorii. 472
Puluis ad epilepſiam. Io. Hartmanni Beyeri. 471
Puluis epilepticus Horatii Augenii. 472
Puluis epuloticus optimus. 68
Pulu. eſula laxatiuus. 743
Puluis ferri præparati Conſtantini Imperatoris. 470
Puluis flatus diſcutiens. 121
Puluis ad quaſcunque fluxiones Herculis Saxoniæ. 474
Pulu. contra fluxum ventris. 742
Puluis pro fumo Piſtorii. 471
Puluis ad gingiuas eiuſdem. 473
Puluis ad omnes herniæ ſpecies. Et ipſam enterocelen. 771
Pulu. purgans hydropicorum aquas. 739
Puluis contra vermes. 474
Pulu. ad expellendos lumbricos & ad deturbandum eorum ſeminarium. 740
Puluis contra vermes. Herculis Saxoniæ. 474.742
Puluis metallorum. 651
Puluis odoratus. 143
Pulu. panchymagogus. 739
Puluis diapenidii ſine ſpeciebus. 476
Puluis contra peſtem ſeu bezoardicus. 466
Pulu. phlegmagogus. 738
Pulu. melanagogus Quercetani. 738
Puluis ad ſiſtendum humorem delabentem ad pulmones. 144
Pulueres purgantes. 738
Pulu. purgans ſine omni moleſtia. 743
Pulu. feliciter purgans Petri Seuerini. 741
Pulu. purgans Ioan. Baptiſtæ Mayheri. 741
Pulu. ſolutiuus Io. Hartmanni Beyri. 742
Pulu. purgans robuſtiſſimus in morbo gallico. Herc. Saxoniæ. 742
Pulu. purgatorius conducens ad omnes morbos frigidos cerebri. 739
Pulu. ſena laxatiuus Rulandi. 741

Pulu. ſenæ præparatus cum ſcammonio. 741
Puluis è ſerpentibus. 470
Puluis ſternutationem prouocans. 757
Puluis ad ardorem ſtomachi Petri Vffenbachii. 474
Pulu. exiccans aluum, ſudoremque mouens. Bechtholdi Riuii. 742
Puluis pro ſuffumigio ad deſtillationes capitis. 473
Puluis pro ſuffitu tempore peſtis. Leonardi Fiorauanti. 472
Puluis pro ſuffitu tempore peſtis. D. Vlrici Chelii. 471
Puluis Turcarum, quo ad menſem integrũ viuere poſſunt. 105
Puluis ex ſtercore pauonis ad vertiginem. 768
Puluis contra venena, dolores colicos & ad promouendum ſudorem. 469
Puluis cuiuſdam ruſtici contra venena celeberrimus. 469
Puluis pro veſtimentis. 472
Puluis vulnerarius optimus. 68
Purgantium qualitatis variæ appellationes. 9
Purgatoriæ facultates & de iiſdem chymiſtarum opinio. 9. opinio Galeni. 10
Purgantia trahendo. 10
Purgantia comprimendo. 10
Purgantia lubricando. 10
Purgantia duplicia. 719. 29
Purgantium claſſes quæ & quot. 720
Purgantium forma diuerſa. 720
Purgantia cur in forma potabili ſint conuenientiora. 108. cur citius ducant. 108
Purgantia vſu longo probata. 409
Purgantium infuſio. 36
Purgantium odor ingratus. 7. Eius vis. ibi.
Purgantium delectus quinam ex loco ſumatur. 27
Purgantia ſimplicia cum aloe. 731
Purgantium omnium verum diſſoluens eſſe aquam vitæ tartariſatam. 860
Purgantium medicamentorum delectus à facultatibus ſumptus. 29
Purgantium medicamentorum doſes. 90. 108
Purgantia comprimendo quomodo ſeligenda. 22
Purgantia trahendo quænam meliora. 22
Purgantia potenter quæ. 91
Purgantibus malignis quando liceat vti. 21
Purgantibus benignis quando abſtinendum. 21
Purgantia cholagoga. 720
Putrefacientia. 20
Putrefactio. 46
Pygargi. 318
Pygnotica. 19
Pyra, eorum ſpecies. 246. vires. 247
Pyra condita. 399
Pyraceum. 247
Pyrethrum. 192
Pyrethrum ſylueſtre. 193
Pyroticum cur ita dictum. 139
Pyroticorum materia. ibid. conficiendi modus. ibid.
Pyrrhi pollex quid præſtiterit. 10
Pyxides. 350

Q.

Quabeb. 188
Qualitates ſecundæ quot differentiis includantur. 21
Quebulgi. 171
Quercus. 261
Quercus adulterini fructus. 261
Quid pro quo. 99
Quinquefolium. 239
Quinqueneruia. 234
Quinta eſſentia vitrioli. 533

R.

Radicarium. 267
Radicula ſatiua minor. 204
Radices quaſdam quouis tempore eſſe colligendas. 26
Radicum repoſitio. 94

Radices ſiccas eſſe aſſeruandas. 351
Radicum quantitas in medicamento componendo. 92
Radices aperientes maiores. 97
Radices aperientes minores. 97
Radicum quinque aperientium præparatio. 36
Radices quando condiendæ. 402.774
Radicum purgatio. 35
de Rad. ſucculentis cautio. 845
Radix china.192.Eius vires. ibid.
Rana.earum varietates. 333
Ranæ quænam ſint vocales. 333
Ranæ quænam malignæ. ibid.
Raphanides ſylueſtris. 204
Raphani ſpecies.204.vires. ibid.
Raphanus niger. 204
Rapiſtrum. 204
Raporum ſpecies.204.vires. ibid.
Rapum vnde dicatur bunias. 204
Rarum. 22
Raſio. 41
Raſtrum ſuſpenſum in officinis quid conferat. 149
Recens & vetuſtum non omnibus eſſe æquum. 27
Recentiorum in inueniendis remediis ſedulitas. 108
Rectificatio. 620
Reforus. 204
Refrigeratio. 46
Relaxantia. 19
Remedia quæ improprie ad metalla referantur. 6
Remora aratri. Eius vires. 200
Requies Nicolai. Eius vires. 833
Reſina quid. 263.269.270. Eius varietas. 270.vires. ib.
Reſina fricta. 270
Reſina ſicca. 270
Reſina ſtrobilina. 270
Reſina quomodo differat à pice. 271
Reſinæ quomodo extrahantur. 50
Reſinarum lotio. 35
Reſinatum plebecula. 393
Reſta bouis.200.Eius vires. 200
Retorta. 57
Reges olim multos medicamenta præparaſſe. 2
Rex anguivorus. 16
Rhabarbari deſcriptio & vires. 169
Rhabarbarum optimum vbi naſcatur. ib.
Rhabarbarum vnde dictum. ibid.
Rhabarbarum noſtrum vulgare non eſſe rhaponticum, nec hoc centaurium maius. ibi.
Rhei extractum. 51
Rhaponticum.223.Eius vires. ib.
Rhaponticum non eſſe centaurium maius. 169
Rhodomeli. 65.291
Rhodoſtacte quid. 391
Rhus. 243
Rhus culinaria. 244
Ribes ſeu ribeſium.256.Eius ſpecies. ibid.
Ribes condita. 398
Ricinus.179.Eius vires. ibid.
Riſagalum. 292.261.
Rob. ribes.65.393. Tempus præparandi & eius vires. 394
Rob. berberis. 394
Rob. de cornis. 394
Rob. citoniorum. 394
Roboratiuum quid. 7
Roborantium doſes. 108
Robur. 261
Roqueta. 194
Roſarum varietates.167.partes.ibid.vires. ibid.
Roſarum tinctura. 287
Roſata nouella. 764
Roſata nouella Nic. Myrepſii.479. Eius vires. 480
Roſmarinum. Eius vires. 226
Roſmarinum ferulaceum. ibid.
coronarium. ibid.
Roſtrum porci. 164
Rubeta. 333
Ruberta, Rubertiana, Robertiana. 219
Rubia vnde dicta & quæ eius vires. 200
Rubia tinctorum. 200
Rubini. Eorum ſpecies & vires. 297

ſexus. ibid.
Rubinus ſulphuris. 865
Rubinus nigricans. 297
Rubrica. 285
Rubus idæus. eius ſpecies & vires. 253
Rupi capra. 318
Ruſcus. 162
Ruſma quid. 138
Ruſma Turcarum. 138
Ruſticula. 322
Ruta. 214. Eius vires. ibid.
Rutæ ſyluestres quot. 214
Ῥυπτικόν. 19

S.

SAbina. Eius ſpecies & vires. 226
Sabina arboreſcens. 226
bacifera. ibid.
non baccifera. ibid.
Sacarmambu. 313
Saccharum quid. 692
Sacchari calorem non eſſe exiguum, obſtruentem & glutinantem. 692
Saccharum facile in bilem verti. 692
Saccharum veteribus fuiſſe incognitum. 151
Saccharum quomodo albeſcat. 152
Sacchari vires. 152
Saccharum candum quomodo fiat. 152
Saccharum Madarenſe. 152
Saccharum eſſe minus purum melle. 693
Sacharum roſatum quid. 395
Saccharum ſcylliticum. 798
Sacculus ad affectus cordis. 142
Sacculus ad apoplexiam & lethargum. 142
Sacculus ad tympanitin & colicum dolorem. 141
Sacros 87
Saarab. 61
Sal, eius differentia & vires. 288
Salium vltima & perfecta præparatio. 867
Salis flos. 289
ſpuma. ibid.
Sal abſynthii. 867
Sal alkali. 289
ammoniacus. ibid.
Foſſilis. 288
Gemmeus. 288
Indus. ibid.
Lacuſtris. 289
Marinus. 288
nitrum. 289
Petræ. 289
Phrygius. ibid.
Sales corallorum & gemmarum. 837
Sal radicis angelicæ. 845
Salis vſtio. 44
Salitura. 56
Sal ceterach. 867
Sales corallorum. 864
Sal corticum fabarum. 867
Sal cranii humani. 867
Sal. fraxini. 867
Sales perlarum. 864
Sal prunellæ. 651
Sal prunellæ quid & vnde habeat nomen. 866
Sal radicis reſtæ bouis. 867
Sal ſiue ſaccharum Saturni. 868
Sab ſacerdotale. 868
Salium theriacalium præparatio ſecundum antiquos. 811
Salium theriacalium proprietates ſecundũ antiquos. 813
Salium theriacalium reformatio. 828
Sal vitrioli vomitiuum. 747
Salaces quibus vtantur ad venerem. 55
Salibacha. 184
Saliunca. 189
Saluia. Eius ſpecies & vires. 213
Saluia romana. 208
Saluia vita. 159. Eius vires. 159
Sambucus. 174
Samius aſter. 285
Sampſuchum. Eius vires. 206
Sandaracha. 44. Eius vires. ibid.
Sandarach. quid. ibid. 261. 292
Sandaracha cum arſenico affinitas. 292
Sandarax. 260
Sandarax Arabum quid. 262
Sandix. 44. Eius qualitas. ibid. 293
Sanguinaria. 234

Sanguis

Sanguis quid. 316
Sanguis humanus. 316
Sanguini purgando medicamentum non eſſe dandum. 30
Sanguinem purgans herba. 30
Sanguinem ſiſtentia. 19
Sanguis draconis quid. 265.166. *Eius vires,* 166
Sanguis hircinus. 318
Sanguinis hirci præparatio. 465
Sanguis leporis. 318
Sanguinis leporis præparatio. 465
Sanguis plantarum. 261.278
Santali ſpecies. 190. *vires.* 191
Santalum optimum quod. 190
Santonicum. 209
Sapa. 393.65. *Eius vires.* ibid.
Sapæ ſimplices & compoſitæ. 65
Saparum vſus. 66
Saphyrus & eius ſpecies. 196. *vires.* ib.
Saphyrus aqueus ſeu albus. ib.
Sapor quid. 21
Sapores quot. 21
Sapor acer qualis. 23
Sapor acidus. 24. *Eius diuiſio.* ib.
Sapor auſterus. 24
Sapor acerbus. 24
Sapor amarus. 23. *quotuplex.* 24
Sapor dulcis. 25
Sapor dulcis quomodo ab vnctuoſo differat. ibid.
Sapores dulces eſſe gratos. 143
Sapor inſipidus. 25
Sapor ſalſus. 24. *quotuplex.* ib.
Sapor vnctuoſus. 25
Sarcocolla. 268.325. *Eius vires.* ib.
Sarcocolla nutritio. 37
Sarcoſin non tam medicamentorum quam naturæ eſſe opus. 79
Sarcoticum. 20
Sarcoticum optimum ex facultatibus oppoſitis. 83
Σαρκοφαγὸν. 20
Sarda quid. 298
Sardonix. 298
Sarſaparilla vel ſalſaparilla quid & quomodo differat à ſmilace. 191. *Eius vires.* 192
Sartago. 345
Saſſafras. 104.191. *Eius vires* ib.
Saturnus quid. 307
Saturni magneſia. 651
Satyrium. 203. *Eius ſpecies & vires.* 203
Satyrii radices conditæ. 404
Saxifraga. Eius vires. 215
Saxifraga alba. 215
[illegible] ib.
Saxoleum. 290
Scabioſa. 240. *Eius vires.* ib.
Scabioſa minor. ib.
ouilla. ib.
Scammonia planta. 176
Scammoniæ ſuccus quomodo extrahendus. 176
Scammonii vires, ferocitas, correctio. 176. *præparatio.* 729
Scammonium præparatum cur dicatur diagridium vel dacrydium. 176
Scammonium optimũ notis cognoſcatur. 176
Scammonium Antiochenum eſſe optimum. 176
Scandix. 219
Scaparium. 267
Scinci marini. 335
Scincorum renum vires. 336.481
Sclarea. 213
Schœnanthon 189. *Eius vires.* ib *iũcus odoratus.* 189
Schœnopraſum. 203
Scolymus. 221 *Eius ſpecies & vires.* 221
Scolymus ſylueſtris. 221
Scordiũ vnde dictũ. 213 *quæ eius vires.* 214
Scoria ferri. 310
Scorpio quale ſit animal. 336
Scorpionum multa genera. ib.
Scorpionum varietas à colore. 337
Scorpionum ictus quibus ſit deterior, & qui etiam inter ipſos ſæuiores. ib.
Scourgeon. 243
Scrupulus ſeu ſcriptulus. 86
Scutum curita dictum & cui parti accomodandum 140. *Eius differentiæ.* ib.
Scuta ventriculum peculiariter reſpicientia. 140

Scutum roborans & calefaciens. 140
Scylla.202.vires. ib.
Scyllarum collectio quæ requirat. 796
Scyllarum ſelectus & tempus colligendi.795.
præparatio. 796
Scyllas ſine earum corruptione poſſe aſſeruari. 796
Scyllæ optimæ quæ. 496
Scyllæ præparatio vulgaris. 689
Scyllæ extractum. 798
Scyllæ malignitas quomodo corrigenda. 797
Scyllæ fæcula. 797
Scyllæ fæculam in trociſcos redigi poſſe. 797
Sebeſten. 253
Secacul. 403
Secaniabin. 384
Sectio. 40
Sedum. 232
Selenites. 301
Seminum repoſitio. 94
Semina quomodo aſſeruanda. 352
Seminum quantitas in medicamento componendo. 93
Semina calida maiora. 97.164
Semina calida minora. 97.165
Semina frigida maiora. 97.162
Semina frigida minora. 97.162
Semicupii vſus. 128
Semicupium ad dolores nephriticos. 128
Semicupium ad colicam flatuoſam. 128
Seminalis. 234
Seminen. 87
Semiobolus. 86
Semperuiuum. Eius ſpecies. 232. vires. 233.
varietates. 233
Semperuiuum marinum. 171
Senecta anguium. 11
Senella. 257
Senites. 301
Senna.172. Eius deſcriptio, ſpecies, & vires. ib.
Seplaſiarius. 3
Septifolium. 199
Sericum quid. 339
Serici vires ſecundum barbaros. 339
Sericum non pollere tot virtutibus, quot illi adſcribuntur. 478
Sericum quomodo facile terendum. 39
Sericum male aduri, vt pulueriſetur. 39
Seriola. 164
Seris. 163
Serpentina. 348.531
Serpillum Eius ſpecies.205. vires. 206
Serpinaca. 234
Serta. 241
Sertula campana. 241
Seſali. 198
Seseli æthiopicum. 198
creticum. ib.
herbaceum. ib.
maſſilienſe. ib.
peloponnenſe. ib.
pratenſe. ib.
Seui & adipis diſcrimen. 319
Seuum caprinum. 319
Siccatio. 48
Sicilicus. 87
Sidion. 248
Sief. 68
Sigillum cœleſte. 574
Sigillum Salomonis. 234
Siliqua. 86.170
Silphium. 198
Sinapi.193. Eius ſpecies. ib. vires. 194
Sinapi domeſticum. 193
ſylueſtre. ib.
Sinapiſmi conficiendi modus. 137
Sinapiſmus quomodo à veſicatorio differat. 138
Sion. 208
Siſymbrium. 208
Smaragdus.195. Eius ſpecies. 296. optimi ſmaragd. qui & vbi inueniantur. ib. Eius vires. ib.
Smyrnium. 198
Sodomeus lacus. 289
Sole quænam ſiccentur. 49
Solanum.230. Eius ſpecies & vires. ib.
Solanum furioſum. ib.
lethale. ib.
lignoſum. ib.
pomiferum. 23
ſomniferum. 230
Tetraphyllon. ib.
veſicarium. 231

Solatrum. 238
Soldanella.179.Eius ſpecies & vires. ib.
Solen quid. 331
Somnum prouocans frontale. 134.135
Somnum prouocans irrigatio. 132
Somnum concilians lotio pedum. 131
Somniferum Empiricorum. 72
Sorba, eorum ſpecies.294.vires. 250
Soucrion. 243
Sphacelos. 213
Spadenſes aquæ. 287
Spagyricæ operationes quæ & quot. 616. 706
Sparadrappa. 582
Spargula. 240
Spatulæ vnde dicantur. 344
Spatularum materia varia. ib.
Sperma ceti quid. 290
Species calidæ. 763
Species frigidæ. 763
Species minutæ. 68
Species temperatæ. 763
Spec.diambræ. 763.459
Spec.dianthi. 764.403
Spec. aromatici caryophyllati. 2.763
Species aromatici roſati. 763.460.461
Spec.diacalaminthes. 465.764
Spec diacinnamomi. 464.764
Spec.diacolocynthidos Vlrici Chelii. 743
Spec.cordiales albæ ſiue cum margaritis contra epilepſiam. 468
Spec.diacumini. 764
Spec diacurcumæ. 764
Spec.el.de gemmis Meſ. 458
Spec.electuarii lætificantis 763
Spec.diagalangæ. 764
Spec.diahyſſopi. 764
Spec.diaireos. 764
Spec.diaireos ſimplicis. 476
Spec dialaccæ maioris. 764
Lætificantis. 462
Spec.diamargariti calidi. 763
Lichontripticon. 464
Spec diamargariti frigidi. 764
Spec. diamargaritum frigidum Plateárii. 458
Spec.diamoſchu dulcis. 460.763
Spec.dianiſi. 764.463
Spec.diapenidii. 764
Spec.diatrion pipereon. 764
Spec.diapraſſii. 764
Spec.diarrhodon Abbatis. 461.764
Spec.roſatæ nouellæ. 764
Spec.diatrion ſantalorum. 460.764
Spec.diaſenæ cum diagridio Bechtholdi *Riuii.* 743
Species ſtomachicæ laxatiuæ. 743
Spec. diathamari. 764
Spec.diatraganthi. 764.765
Spec.diatragacanthi frigidi. Nic. Myrepſi. 476
Spec.diaxyloaloes. 764
Spec.diazingiber. 764
Speltæ. 243
Spenutra. 243
Spica indica. Eius ſpecies.189.vires. 190
Spina alba. 257
Spina acida. 257
Spina hirci. 263
Spinellus. 297
Spiritus aureus Rulandi 746
Spiritus vitrioli. 533. *Eius educendi modus.* 533
Splenem roborans fomentum. 130
Splenis indurati ſigna. 556
Splenetica. 12
Spodium ſeu ſpodos. 312.327
Spodium eſſe ſaltem vnum & quodnam ſit. 424
Spodium Arabum vnde fiat. ib.
Spodium Arabum non haberi. ib.
Spodium Arabum eſſe fictitium. 244
Spodium græcorum vbi & quando fiat. ib. 313
Spongiarum differentiæ. Sexus. 304
Sportæ. 350
Spuma quid. 53
Spumæ efficientes cauſæ. 53
Spuma ſalis. 289
Sputa quomodo mouenda. 47
Squilla.202.Vires. ib.
Stacte quid.276.277. quæ melior.ib. Eius vires. 277
Stannum quid & vnde fiat. 307

Stannum quotuplex. ib.
Stanni & plumbi communia quæ. 307
Stegnotica. 19
Stercus caninum. 325
Stercus Diaboli. 267
Sternutatoria. 193.755.756.757
Sternutationem prouocans probatum. 758
Sternutamentum Rulandi. 758
Stibii vſum non omnino eſſe reſpuendum. 108
Stibium alterum eſſe chymiſtarum idolum. 310
Stibii flos. ib.
Stipantia. 19
Stipites quo tempore colligendi. 26
Stirpium proprietas occulta. 11
Stirpes ſiccas eſſe aſſeruandas. 351
Stœchas vnde dicatur. Eius ſpecies & vires. 212
Stœchas magis eſt hepatica, quam cephalica. 441
Stœchas arabica. 212
Stomachica. 12
Stramonium. 230
Strathiothes aquaticum. 244
Strathiotes chyliophyllum. 244
Strepſiceros. 318
Strœgylon. 204
Strychmonium. 230
Strychnodendron. 230
Stultitia barbitonſorum. 417
Styrax quid. 276.277. *Eius vires.* ib.
Styrax calamita. ib.
Styracis arboris deſcriptio. ib.
Subcernicula ſetacea. 346
Sublimatio. 59
Sublimatum quibus conſtet. 591
Sublinguia. 120
Subſtituta quænam mala. 99
Subulones quid & vnde dicti. 319
Succedanea. 98
Succedanea ſine Medici conſilio non eſſe danda. 99
Succinum. 291. *Eius ſpecies.* ibid. *Vires.* ibid.
Succi quotuplices. 282
Succorum repoſitio. 94
Succi quinam aſſeruandi & quomodo. 352
Succi quomodo diu ſine putredine ſeruandi. 50
Succi quomodo extrahantur. 50
Succus cyrenaicus. 267
Succus Glycyrrhizæ. 281. *quomodo extrahendus.* ib.
Succus Lybicus. 267
Succi melliti. 391
Succus medicus. 267
Succi plantarum. 262
Succus Syrenaicus. 198.267
Sudatorium quid. 129
Sudoriferum ad epilepſiam. 665
Sudoriferum ſpecificum ad paralyſim. 665
Sudorificum ſpecificum ad hydropem. 666
Sudorificum ſingulare ad caſum ex alto. 666
Suffuſ. 68
Suffituum differentia. 143
Suffimenta ad luem veneream cum ſumma cautela eſſe vſurpanda. 145
Suffitus prouocans menſes. 144
Suffitus ad ſanitatem. 144
Suffitus quibus affectibus conueniant. 144
Suilli generis temperies. 320
Sues cur facile pingueſcant. 320
Sulphuris ſpecies. 290. *quodnam optimum.* 290. *Eius vires.* ib. *oleum.* ib.
Sulphur factitium. ib.
natiuum. ib.
Sulphur auratum diaphoreticum. 866
Sulphuris flores 865
Sulphuris flores verum eſſe pulmonum balſamum. 762
Sulphuris oleum. 287
Sulphuris rubinus. 865
Sumach. 243
Superpurgationem eſſe pertimeſcendam. 89
Suppoſitoria. 124. *Eorum vſus.* ibid. *baſis.* 125
Suppoſitorium commune. 125

Suppo-

Suppoſitorium ad vermes. 125
Suppuratoria. 19
Syderitis. 299
Sydrum. 246
Symphytum. Eius ſpecies & vires. 234
Symphytum maculoſum. 235
maius. 234
petraum. 235
tuberoſum. ib.
Symphyti radices condita. 403
Synactica. 19
Συπτικά. 20
Syrupus quid. 61. 701
Syruporum differentia.ib. vſus. ib.
Syrupi à quibus inuenti. 61
Syrupi nominis etymologia. ib.
Syruporum materia. 62
Syruporum doctrina quas requirat reformationes. 702
Syruporum alias aliis eſſe potentiores. 704
Syrupi quomodo diu reſeruandi. 708
Syrupos ſpiritu vitrioli & ſulphuris reddi acidos & gratiores. 708. 709
Syruporum digeſtio. 708
Syrupi vt retineant ſaporem & odorem ſuorum ſimplicium, interdum etiam colorem. 706
Syrupos multos eſſe in officinis non neceſſarios. 705
Syrupi calefacientes. 702
refrigerantes. ib.
temperati. ib.
*Syr.de abſythio.*Meſ. 372
Syr.acetatus ſimplex. Meſuei. 366
Syr.de ſucco acetoſa Meſuei. 365
Syr.de agreſta. 368
Syr.alarbazi, id eſt, de ſtibio. D. Palmarii.
Syrupus alexandrinus. 110
Syr.de althaa Fernelii. 362
Syrupus ardens vnde fiat. 589
Syrupi aromatum & rerum odoratarum. 706
Syr.de Artemiſia.Fernel. 374
Syr.de artemiſia ſimplicior. 375
Sy.de berberib. 367
Syr.bilem flauum concoquentes. 703
Syr.bilem attenuantes. 704
Syr.bilem incraſſantes. 704
Syr.de ſucco borraginis. 365
Syr. de ſucco bugloſſi. 365
Syr.byzantinus ſimplex & compoſitus Meſ. 366. *vnde ſic dictus.* 367
Syr.calendula. 710
Syrupus capillorum veneris communis. 361.
Monſpelienſium. ib.
Syr.capillorum veneris.D.Flock. 379
Syr.cardiaci. 704
Syr.cardiacus ad leipothimiam. 377
Syr.caryophyllorum. 376
Syrupi cephalici. 704
Syr.diachamedrios.D.Io.Stockii. 380
Syr.de chamamelo compoſitus ad affectus nephriticos.D.Münſteri. 183
Syr.de cichorio Rheo compoſitus Nicol. Florentini. 363
Syr.de cichorio ſimplex. 363
Syr.de cinnamomo. 377
Syr.cinnamomi ſimplex paratus cum aqua vita. 717
Syr.cinnamomi ſimplex cum vino. 715
Syr.cinnamomi ex propria aqua. 715
Syr.citoniorum. 369
Syrupus cidoniorum ſine ſaccharo. 709
Syr.de corallio Quercetani. 718
Syr.cordiales de ſcordio & ſcorzonera. 711.
Eorum vires. 712
Syr qui reddit corpus mundum à ſuperfluitatibus, & per conſequens cor, cerebrum, epar & omnia alia membra confortat. 382
Syr. diureticus. D. Bechtholdi Riuii. 383
*Syr.dynari Meſ.*366. *vnde dicatur.* 367
Syr.ebuli contra hydropem. 712
Syrupus elleboratus minor Quercetani. 714
Syr.elleberatus maior. Quercetani. 714
Syr. de endiuia ſimplex. 364
Syrupi epatici. 705
Syr.antepilepticus. 717
Syr.exhilarans. D. Laurentii. 376
Syr. ad fiſtulas ani. Horatii Augenii. 383

Syr. de fauis mellis. 387
Syr. de fœno græco. 380
Syr. de fumaria ſimplex. 364
marin. Meſue. ib.
Syr. florum gemiſtæ ſimplex. 712
Syr. de Glycyrrhiza. Meſ. 373
Syr. granatorum. 368
Syr. hederæ. 712
Syr. de ſucco hederæ terreſtris. 711
Syr ex hellenio expectorans. D. Horatii Augenii. 183
Syr. de hiſpidula ſeu aliropo. 358
Syr. holagogus. D. Io. Hartmanni Beyeri.
Syr. florum hyperici & centaurii minoris contra corruptionem ventriculi & vermes. 712
Syr. de hyſſopo. Meſ. 374
Syrupi hyſterici. 705
Syr. diaireos D. Bechtholdi Rivii. 379
Syr. ex iua arthetica. 380
Syr. de granis iuniperi Pariſienſium.
Syr. iuiubarum. Meſ. 373
Syr. Kermes. 376
Syrupus de Lamio. 196
Syr. limonum. 368
Syr de lupulo. 358. quo tempore hic ſyrupus præparandus. ib.
Syr. de Macliche Lubeccenſium. 381
Syrupi melancholicum ſuccum digerentes. 703
Syr. melancholiam digerens D. Caſpari Hofmanni. 382
Syrupi melliti. 63
Syr. de mentha ſimplex. Meſ. 370
Syr. de moris compoſitus. 367
ſimplex. ib.
Syr. myrtinus compoſitus. 370
Syrupi nephritici. 705
Syr. nephrocatarticus D. Io. Ringleri 382
Syr. de nuce moſchata. 377
Syr. de nymphea. 360
Syr. de omphacio. 368
Syrupus de papauere. 38
Syrup. de papauere ſimplex Meſuei. 359
Syr. de ſucco papaueris rheadis. 711
Syr. papaueris erratici. 36. Cur in hoc ſyrupo non requiratur multiplex infuſio 360
Syr. pectoralis. 380. 704
Syr. de pede cati. 358
Syr. de pede Cati Pariſienſi pharmacopœæ ſecretus. 381
Syr florum perſicorum. 357. cur hic ſyrupus non conficiatur ex pluribus infuſionibus. 357
Syr. de peto ſimplex Quercetani. 710. Eius vires. 711
Syr. de peto compoſitus. 711
Syr. de piperibus. 377
Syrupi pituitam præparantes. 703
Syr. de pœonia ad epilepſiam in multis probatus. 378
Syr. è polypodio. 378
Syr. de pomis ſimplex. 369
Syr. de pomis cum ſena. Quercetani. 709
Syr. magiſtralis laxatiuus D. Hauſtain, pro iis, qui vſum purgãtium ferre nequeunt. 378
Syr. purgans. D. Io. Hartmanni Beyeri. 384
Syr. de duabus radicibus. 362
Syrup. de quinq; radicibus. 362
Syrupus infuſionis roſarum. 707
Syr. roſarum ex infuſione depurata. 708
Syr. roſar. pallidarum. 358
Syr. roſar. ſiccarum. Fernel. 371
Syrupus roſatus Rondeletii. 110
Syr. regius ſeu alexandrinus olim iulepus roſatus. 371
Syr. regis Saboris D. Meſ. 369
Syr. reſumptiuus. 375
Syr. ribium. 367
Syrupi ex ſeminibus. 715
Syrupus ſenelorum contra calculum. 713
Syr. ſenelorum ſimplex Quercetani. 713
compoſitus eiuſdem. 714
Syr. è Senna Rulandi. 382
Syrupus ſimplex. 109
Syrupi ſplenetici. 705

Syr de ſtœchade Fernel. 372
Syr ſtomachici. 704
Syr. de tuſſilagine. 357
Syr. de valeriana. 379
Syr. violatus. 356
Syrupi violacei aliquot modi. 707
Syrupi ex vinis medicatis. 716
Syr. ex ſolo vino generoſo villanouani. 716
Syrupus ex aquis & vinis ſimul. 716
Syr. de xylocaracta. D. Io. Baptiſta. Montani. 381

T.

Tabaxir. 313. 425
Tabella quomodo conficiantur ex pulueribus. 771
Tabula quantum requirant ſacchari. 121
Tabula diacarthami ſeu diacnicum Arnoldi villanouani. 423
Tabula de citro ſolutiua. 425
Tabella ad fœdos colores. 475
Tabula confortantes. 121
Tabula manus Chriſti. 121
Tabula marmorea. 349
Tabula purgantes quantum requirant ſacchari. 121
Tabula roborantes. 121
Tacamahaca quid & qua eius vires. 104. 274
Talcum 288. 303
Tamalapatra. 189
Tamar. 170
Tamariſcus ſeu tamarix. 245. *Eius ſpecies & vires.* ib.
Tamarindi. 170. *Eorum vires.* ib.
Tamiſium. 346
Taraxacum. 164
Tartac. 280
Tartarum quid. 280. 530
Tartari cinis. 281
Tartari oleum. 280
Taurocolla. 325
Teda 270
Tela Galderi. 80. 582
Tela catagmatica. 80
Tela cicatricem inducens 80
Tellis. 242
Temperamentorum differentia quot. 21
Tenue. 22
Terbeth. 175
Terebinthina quid. 272. *optima qua ib. qua minus bona.* ib.
Terebinthina larigna. ib.
Terebinthina vires. ib.
Terebinthi arboris deſcriptio. 272. *Eius ſpecies.* ib.
Terebinthina mater balſamorum. 188
Terendi modus varius. 38
Tereniabin. 154
Terra inteſtina. 337
Terra viride. 286
Terra alana. 286
Terra chia. 385
Terra cimolia. 285
Tera cretica. 285
Terra eretria. 285
Terra lemnia. 284. *qua vera & qua eius vires.* ib.
Terra lemnia orientalis aulterium. 103
Terra melia. 286
Terra melitea. 285
Terra rubrica. 285
Terra ſamia. 285
Terra ſelinuſia. 285
Terra ſigillata vera & eius vires. 284
Terra ſynopica. 285
Terra Theodoſia. 286
Teſticulus Canis. 203
Teſtudo quid, qua eius genera. 332. *mira earum magnitudo.* ib. *vires.* ib.
Teucrium. 216
Teuffelsdreck. 267
Teuthrium. 207
Thamus. 574
Theamedes. 300
Theophraſtum Paracelſum eſſe pſeudomedicum & natura monſtrum. 111
Theriacarum duo genera. 787
Theriaca atates. 792
Theriacam à neotericis fuiſſe reformatam. 792
Theriaca nomẽ etiam ſolis ſimplicibus quibusdam olim fuiſſe datum. 787. *vnde dicta.* 788

Theriaca inuentor quis. 488
Theriaca præſtantis nota. 816
Theriaca baſin eſſe trociſcos viperinos. 796
Theriacam ſanis non eſſe tutam. 466
Theriacarum formula. 818
Theriaca vulgaris virtutes ſecundum antiquos. 822
Theriaca cœleſtis dicta. 824
Theriaca Andromachi iunioris ex Galeno. 487. *vires.* 489
Theriaca germanica. 783
Theriaca germanica, à D. Leonardo Fuchſio Duci Friderico Saxoniæ præſcripta. 490
Theriaca magna Andromachi deſcriptio vulgaris. 791
Theriaca diateſſaron Meſuei. 790
Theriaca ex bryonia Oribaſii. 790
Theriaca diateſſaron antiquorum. 826
Theriaca diateſſaron regia Quercetani. 826
Theriaca recens cur tuto non poſſit vſurpari. 817
Thlaſpi. Eius ſpecies. 194. *vires.* ib.
Thlaſpi minus. 194
Thlaſpi Crateuæ. 194
Thirion animalia omnia venenata ſignare. 489
Tragemata. 67
Thrauſma. 264
Thryoron. 230
Thurcheſa. 300
Thus quid & quæ eius ſpecies. 272
Thuris cortex. 273
manna. ib.
Thuris manna. 153
Thuris mannæ adulterium. 103
Thylacitis. 189
Thymelea quid & quæ eius facultas. 178.
quomodo differat à chamelæa. ib.
Thymus, eius ſpecies & vires. 205
Thymus peruuianus. 205
Tinctura. 38
Tinctura corallorum. 827
Tinctura lapidum precioſorum. 827
Tinctura è magiſterio viperarum. 827
Tinctura roſarum. 287
Tinimachton. 284
Topazius, eius ſpecies. 198. *vires.* 29[illegible]
Tota bona. 213
Torcular. 345
Torcular cuius ſit inuentum. 49
Tordylium. 198
Tormentilla. 199. *Eius vires.* ib.
Traeſir. 313
Tragacanthum quid, quæ eius vires. 263
Tragea ad bronchocelem. 770
Tragea ad dolores capitis. 469
Tragea ad omnes capitis affectus frigidos. 765
Tragea cephalica contra vertiginem & apoplexiam Io. Langii. 765
Tragea granorum actes ad dyſenteriam. 770
Tragea antepileptica Quercetani. 766
Tragea ad affectus hepatis. 768
Tragea hiſterica. 769
Tragea ad icterum ex ſtercore anſerculi. 768
Tragea laxatiua. 742
Tragea antinephritica & paſſionem colicam. 769
Tragea ad omnes pectoris affectus. 766
Tragea antipleuritica, 766
Tragea ſplenetica. 769
Tragea ad omnes ventriculi affectus mirabilis. 767
Tragea ad vertiginem experta Cratonis. 765
Tranſmutatio quid. 616
Tranſplantationis & culturæ vtilitas. 83
Tranſplantationis effectus 797
Trec. 264
Tricoccum, 249
Trifolii facultas. 11.12
Trifolium acetoſum. 235
Trifolium odoratum. 241
Triganum. 249
Trioſſum. 249
Tryphera vtilitas. 776
Triphera perſica. 722
Tryphera ſolutiua. 417
Tripolis. 286
Triſſago. 216. *Eius vires.* ibid.

Trita-

Tritura. 38
Triturationis tres ſcopi. 38
Trituram paucam requirentia quæ.30.quæ multam.39.moderatam. ibid.
Trituræ ſpecies variæ. 40
Trociſci de agarico Galeni. 435
Viennenſium. 436
Troc.albi Rhaſis. 504
Troc.alexiterii ſeu contra peſtem. 502
Trociſci alhandal Meſ. 435
Troc.aliptæ moſchatæ. 497
Trociſci alterantes & roborantes. 493
Troc.de antiſpodio.Meſ. 499
Troc.de berberib. 500
Troc.de caphura.Nic.Myrepſii. 498
Troc.de capparibus.Meſ. 501
Troc.de carabe.Meſ. 499
Trociſci cypheos.Andromachi. 496
Troc.diarrhodon.Meſ. 498
diarrhodon Myrepſii. 499
Troc.Io.Langij pro epilepſia mirabiles. 505
Troc.pro fumo. 505
Troc.pro fumo cum moſcho. 505
Troc.pro fumo.Piſtorij. 506
Troc.Galliæ moſchatæ. 496
Troc.ad gonorrhœam. 503
Troc.Gordonii. 500
Troc.hedychroi.Andromachi ex Galeno. 495
Trociſci ad hepatis obſtructionē idonei. 772
Troc.hyſterici. 503
Troc.liberantes.Lubeccenſium. 505
Troc.pro lotione capitis odoriferi. 505
Troc.de myrrha.Rhaſis. 502
Troc.narcotici.Fernelij. 504
*Troc.pectorales.*505 (*rauanti.*507
Troc. pro fumo tempore peſtis Leonardi Fio-
Troc. tempore peſtis ſub lingua tenendi. Io. Ringleri. 506
Troc prophylactici cum mithridatio. Bechtholdi Riuij. 506
Trociſci purgantes. 74
Trociſci de rhabarbara. 434
Troc.ſcillitici.Andromachi. 495
Troc de ſpodio cum ſemine acetoſæ. 500
Troc.de ſtella.Flockij. 506
Trociſci theriacales. 788
Trociſci de vipera. 494
Tuber terræ. 201
Turcheſa. 296
Turpethi deſcriptio. 175. *variæ de eo opiniones.ibid.vires.* 176
Turpethum optimum quod. 176
Turpethi præparatio. 36
Tuſſilago. 238
Tuſſilaginis folia condita. 401
Tuthia.eius præparatio & vires. 313
Tutiæ lotio. 34
Tuthiæ præparatio. 133
Tympanitin curans ſacculus. 141
Typha. 243

V.

V*Accinia.* 244
Vacuationes geminas ſimul & ſemel eodem remedio perfici poſſe. 663
*Valeriana.*22.*Eius vires.* 222
Vaporaria. 128
Vaporarium ad menſium & hæmorrhoidum concitationem. 128
Vdo. 273
Venena venenum trahere. 17
Venena ex mineralibus multa. 17
Venenati morſus curatio per muſicam. 15
Venena componentes improbantur. 15
Venena in corpore hominis interdū gigni. 16
Venena aliquando nutrire. 16
Venena à quibus ſumantur. ibid.
Venena eſſe ſæpe medicamenta. ibid.
Ventris ſegnitiem naturā male laceſſere. 124
Ventriculum roborans fomentum. 130
Venus quibusnam à ſalacibus ſtimuletur. 55
Veratrum. vide elleborus.
Verbaſcula. 236
Verborum vus ſecundum hebræos. 13.14
Vermes & ex niue & ſale generari. 337
Vermicularis. 233
Vermilago. 221
Vernix. 260
*Veronica Eius ſpecies.*211.*vires.* 212
Veronica repens. 211
Veſica deſtillatoria. 57
Veſicaterij vtilitas. 139
Veſicatorium ruſticorum. 139
Veſicatorium quomodo à ſinapiſmo & pyrotico differat. 138

Vetonica. 211
Vetuſtum & recens nō omnibus eſſe aquū. 27
Vidcoq. 322
Vinum. 677
Vini vtilitas. 149
Vinum quibus fuerit interdictum. 149
Vinum ſanis robur. 149
Vini differentiæ. 149
Vina gallica. 149
Vinum quis primo aqua miſcuerit. 150
Vini partes. 280
Vinum multis eſſe tanquam venenum aduerſum. 9
Vinorū amaritudo quomodo ſit corrigēda. 683
Vinum quomodo reddatur ſuauius. 55
Vini perfectio quales requirat operationes. 621
Vini facis vſtio. 43
Vini petra. 531
Vinum abſynthiacum. 679
Vinum antapoplecticum. 685
Vina artificialia quomodo reddantur guſtui grata. 681
Vinorum artificialium proceſſus. 670
Vinum ad aſthma. Augenij. 687
Vinum chalybeatum. 686. 687
Vina compoſita. 679
Vinum contra contagioſum aerem. 688
Vinum elleboratum. 683
Vinum elleboratum Geſneri. 689
Vinū caput ſiccans & mirifice roborans. 689
Vinum antiepilepticum. 685
Vinum ex herbis. 49
Vinum hipocraticum. 36
Vinum hippocraticum commune. 683
Vinum hippocraticum extemporaneum. 684
Vinum ophthalmicum. 686
Vinum antinephriticum. 687
Vinum antiparalyticum. 685
Vina ſimplicia laxativa. 679
vires. 680
Vinum catholicum purgans facilis præparationis. 682
Vinum purgans Eraſti. 688
Vinum purgans ex floribus hyperici. 682
Vinum purgans ex floribus florum perſicæ arboris. 682
Vinum roſarum purgans. 683
Vinum purgans ſenæ. 681. Eius vſus & facultas. ibid.
Vina ſeminum ebuli & ſambuci. 680
Vinum conſtipans ſanguinemque ſiſtens. 687
Vinum ſcylliticum. 680
Vina ſimplicia alterantia ſeu corroborantia. 679
Vinum contra vermes & impurum ſanguinem. 683
Vinum zedoariæ compoſitum. 686
Violarum differentiæ. 154. minuta penſca. ibid. vires. ibid.
Viola tuſculana. 236
Vipera. 334
Vipera fœmina. 334. mas. ibid.
Vipera cur ita dicta. 334
Viperæ quomodo pariant. 334
Viperarum cauda & caput cur in præparatione abſcindantur. 335
Viperæ quando captandæ. 494
Viperarum delectus. ibid.
præparatio. ibid.
Viperarum capiendarum tempus. 799
Viperarum vſtio. 43
Viperarum fæmellarum ad theriacam aptarum ſigna. 799
Viperas eſſe baſin theriacæ. 804
Viperarum ſubſtitutum. 805
Viperarum eſſentia arcanum, tinctura. 814
Viperinæ axungiæ præparandi modus. 335
Viride terræ. 286
Viſcidorum colatura quid requirat. 53
Viſcum vnde naſcatur. 228
Viſcum optimum quod. ibid. Eius vires. 228
Viſci quercini ſpecies. 227
Viſum acuens aqua. 133
Vitex. 226
Vitriolum quid, quæ eius ſpecies. ibid.
vires. 287. Factitium. ib. incommoda. 288
Vmbilicus marinus. 331. vnde oriatur. ibid.
Vncia. 87
Vnctuoſum & pingue quomodo differāt. 617
Vnguenta quid. 540
Vnguētorū proportio, quoad ingrediētia. 540

Vnguen-

Vnguentorum & ceratorum affinitas & differentia. 541
Vnguenta cur dicta & inuenta. 77
Vnguentorum confectura quantum requirat olei. 77
Vnguentorum varietas 78
Vnguenta quibus vaſis ſint reponenda. 78
Vnguentum crudum. 78
Vnguentum adiutorium. 554
Vngu. Ægyptiacum. 552
Vnguentum Agrippæ. Nic. Myrepſi. 553
Vngu. alabaſtrinum Io. Langii. 559
Vngu. alabaſtrinum Benedicti Victorii Fauentini. 563
Vngu. alabaſtrinum Ludouici de Leonibus. 563
Vngu. de althæa. Myrepſii. 547
Vngu. apoſtolorum. Auicennæ. 551
Vngu. Aregon. Nic. Myrepſii. 553
Vngu. ad artus. 560
Vngu. aureum. 549
Vngu. baſilicum minus. Meſ. 548
maius. ibid.
Vngu. de bolo. 543
Vngu. è calce. 552
Vnguenta quatuor calida. 97
Vnguenta quatuor frigida. 97
Vngu. caphuratum. 546
Vngu. citrinum. Nic. Myrepſii. 555
Vngu. ad contractionem neruorum. 559
Vngu. cordiale. 560
Vngu. cotoneorum ad fluxus ventris. 563
Vngu. crudum. 543
Vnguentum crudum quibus conſtet. 37.55
Vng. defenſiuum. D. Angelbergeri. 588
Vngu. ebulinum. 559
Vngu. ex enula. Bechtholdi Riuii. 561
Vngu. enulatum cum mercurio. 550
Vngu fuſcum. 550
Vngu. ad morbum gallicum. 557
Vngu. Iulium. Iulii Cæſaris Arantii ex ſuccis. 561
Vngu. de lapide calaminari cũ cãphora. 558
Vngu. laxatiuum Piſtorii. 562
Vngu. de lithargyro. 543.
Vngu. Martiatum. Nic. Myrepſii. 554
Vngu. melleum. 552
Vngu. mundificatiuum expertum. 549
Vng. Neapolitanum. 557
Vngu. nephriticum. 563
Vnguentum neruinum optimum D. Achillis Gaſſeri. 559
Vngu. Nicotiana. 559
Vng. nutritum. 543
Vng. ad pterygiũ oculi. Horatii Augenii. 561
Vnguentum odoratum. 143
Vng. ophthalmicum. 546
Vng. pediculorum. 563
Vng. contra peſtem Anton. Florentini. 564
Vng. contra peſtẽ Leonardi Fiorauanti. 564
Vng. de plumbo, quale fere inter emplaſtra reperies. 558
Vng. diapompholyges. Nic. Alexandr. 545
Vng. Felicis Plateri ad polypum narium. 561
Vng. populeon. Nic. Myrepſii. 542
Vng. ad pruritum ſcabioſum. 545
Vng purgans. 558
Vng reſumptiuum Nic. Præpoſiti. 547
Vng roſatum Meſue. 541
Vng. rubrum. 544.546
Vng. rubrum potabile. 558
Vnguentum ſanctum. 2
Vng. ad ſcabiem. 560
Vng. ad ſcabiem manuum. 560
Vng. ad ſpaſmum neruorum. 560
Vng. ſpleneticum. 556.560
Vng. ſtomachicum. 563
Vng. ſtypticum Fernelii. 544
Vng. tetrapharmacum Meſ. 548
Vng. ad achoras, vulgo tineam Bern. Gordonii. 551
Vng. triapharmacum. 543
Vng. ad vermes. 550.563
Vng. nobile ad carunculã in oſtio veſicæ. 562
Vnguis odoratus. 332
Vngula caballina. 238.241
Vnucornu & eius laridum ac vires. 328
Vnicornia. 328
Vniones quid, cur ita dicti & quomodo à margaritis differant. 302.330
Volucrum maius. 225
Vomitoria. 743
Vomitus tam naturalis, quam artificialis cauſa. 744

Vomi-

Vomitoriorum differentia. 745
Vomitus quibus obſit. 744
Vomitoria non omnia, nec omnibus eſſe indifferenter præſcribenda. 29
Vomitoria noua à recentiorib. inuenta. 745
Vomitiuum pantagogum Rulandi. 747
Vomitiua potio. 749
Vomitoria pro bilioſis quæ eligenda. 29
Vomitorium ruptorium Rulandi. 746
Vrceoli. 350
Vrna. 88
Vrſus quodnam animal. 320
Vrſi axungia. 320
Vrtica. 195
Vrticæ ſpecies.ibid.vires. ibi.
Vrtica mas. 195
Vrtica cania. 195
Vrtica fœmina. 195
Vrtica mortua. 196
Vrticarum vrentium ſpecies. 195
Vrticæ ſemen quibus conueniat. 36
Vſtio.43.Eius terminus. ibid. vrendi modus multiplex. 42
Vterum recreari aromatibus. 123
Vterus quomodo afficiatur odoribus. 54
Vteri fluorem vtrumq; ſiſtentia. 129
Vuæ acerbæ.256.earum ſpecies. ib.
Vua criſpa. 256.257
Vua lupina. 230
Vulgago. 215
Vulpes. 323
Vulpium pulmones. ibid.

W.

Weckerum eſſe Syluii tranſcriptorem. 45
Wod. 322
Wodcok. 322

X.

Xantonicum. 209
Xylobalſamum. 187
Xylocolla. 325
Xylon. 240

Z.

Zea. 243
Zaynare. 524
Zedoaria quid.18.Eius vires. 181
Zapetion. 324
Zeopyrum. 643
Zerumbet. Zurumbet quid & quomodo à zinzibere differat.180.Eius vires. ibid.
Zibethum quid & quomodo colligatur.325. quomodo in catis augeatur. ib.
Zibethi vires. 325
Zibethi reſeruatio. 65
Zibethum artificiale. 559
Zinziberis plantæ deſcriptio 180.quomodo à zedoaria & zerumbet differat. ibid.
Zinziber optimũ vnde ad nos deferatur. 180
Zinzipha.253.vires. 254
Zizipha.253.vires. 254
Zopiſſa. 270.271.571
Zythum. 238

FINIS.